Bundel van de Politieke Avond van 27 november 2019

Agenda bijlagen

Stemmingen PA 27 november 2019

Agenda 27 november 2019

Bundel amendementen en moties (14h30)

Getekende besluitenlijst 27 november 2019

1 Opening en mededelingen

1.1 Afscheid van raadslid mevrouw Hanny van Nunen

1.2 Afscheid van raadslid mevrouw Ine van Burgsteden

1.3 Beëdiging van de heer Rick Jansen als fractievolger voor de fractie van de ChristenUnie

1.4 Beëdiging van de heren Giovanni Visser tot raadslid ter vervanging van het raadslid mevrouw Hanny van Nunen en Scott van den Broek tot tijdelijk raadslid ter vervanging van raadslid mevrouw Klaartje van Dillen

1.5 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

1.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 13 november 2019

Getekend raadsbesluit

Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 13 november 2019"

Besluitenlijst PA 13 november 2019

1.7 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 27 november 2019"

Lijst van Ingekomen stukken (12 november t/m 20 november)

Getekend raadsbesluit

2 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

2.1 Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Verworpen amendement "Afvalbelasting niet nog verder verhogen" (19A81) van de fractie SP

Aangenomen motie "Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden" (19M165) van de fracties VVD, D66, Arnhemse Ouderen Partij en CDA

Verworpen motie "Afval weggooien zonder pasje" (19M166) van de fractie SP

Verworpen motie "Geen rattenplaag in Arnhem" (19M169) van de fractie SP

Verworpen motie "Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas" (19M176) van de fractie Partij voor de Dieren

Verworpen motie "Transparant bestuur" (19M177) van de fracties SP, PVV en Arnhemse Ouderen Partij

Raadsvoorstel "Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020"

Bijlage 1 - Begrotingswijziging

Bijlage 2 - Addendum MJPB 2020-2023

Bijlage 3 - Memo "Toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020" van de wethouders Bouwkamp en Paping; d.d. 29 oktober 2019

Bijlage 4 - Memo Beantwoording technische vragen m.b.t. het addendum bij de MJPB

Bijlage 5 - Memo Extra toelichting verschillen tabel uitstel DIFTAR

Aangenomen amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78) van de fracties D66, SP, CDA, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij

Raadsbrief "Addendum bij de MJPB 2020-2023" d.d. 22-10-19

Bijlage - N.a.v. vragen DIFTAR en afvalstoffenheffing

Verzoek om inlichtingen conform artikel 169lid3 gemeentewet diftar van het raadslid G.E. Elfrink

Memo van college van B&W "Verzoek om inlichtingen DIFTAR en afvalstoffenheffing" d.d. 30-10-2019

2.2 Vaststellen Verordeningen afvalstoffenheffing 2020

Getekend raadsbesluit

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-1"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-2"

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Raadsvoorstel "Verordeningen afvalstoffenheffing 2020"

Bijlage 1 - Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-1

Bijlage 2 - Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-2

Bijlage 3 - Vergelijkingstabel tarieven afvalstoffenheffing 2019-2020

2.3 Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Ingetrokken amendement "Richtlijnen zorgvuldig invoeren" (19A82) van de fracties D66, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Doen wat nodig is boven richtlijnen" (19M172) van de fracties D66, PvdA en Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Richtlijnen ook voor jeugdhulp zorgvuldig invoeren" (19M173) van de fracties D66, PvdA, Arnhemse Ouderen Partijen Arnhem Centraal

Memo van wethouder van der Zee "Inherente afwijkingsbevoegdheid beleidsregels", d.d. 21-11-2019

Raadsvoorstel "Wijziging Verordening Maatschappelijke ondersteuning en abonnementstarief"

Bijlage 1 - Memo met uitleg over wijziging n.a.v. abonnementstarief en overige wijzigingen

Bijlage 2 - Geconsolideerde versie van de Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019

Schriftelijke inspraakbijdrage van mw. A. van den Berg

Behandelresultaat 30 oktober 2019, meningsvormende (1) behandeling

2.4 Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Aangenomen amendement "Wifi en USB opladen in de trolley" (19A80) van de fracties DENK Verenigd Arnhem, PvdA en Arnhemse Ouderen Partij

Aangenomen motie "Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen" (19M167) van de fractie D66

Aangenomen motie "Flexnet betaalbaar" (19M168) van de fractie D66

Aangenomen motie "Arnhem staat achter de trolley" (2.0) (19M164) van de fracties PvdA, D66, AOP, CDA, DENK Verenigd Arnhem, GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdD en ChristenUnie

Verworpen motie "Werken moet lonen" (19M174) van de fractie SP

Verworpen motie "Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen" (19M175) van de fractie SP

Raadsvoorstel "Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal"

Bijlage 1 - "De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 1"

Bijlage 2 - "Bijlage 2: De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 2"

Bijlage 3 - Notitie "Trolley 2.0: van remmende voorsprong naar vliegwieleffect"

Bijlage 4 - Resultaat OV-enquête onder de Arnhemse wijkverenigingen

2.5 Vaststellen van de wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening - Cameratoezicht openbare ruimte

Dit onderwerp is niet behandeld tijdens de Politieke Avond van 27 november.
De behandeling van dit onderwerp is doorgeschoven naar de Politieke Avond van 18 december.

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

amendement "Evaluatie cameratoezicht" (19A83) van de fracties D66, GroenLinks en Partij voor de Dieren

motie "Europese rechten voor de mens en grondwet als toets voor cameratoezicht" (19M170) van de fracties GroenLinks, D66 en Partij voor de Dieren

motie "Geen centralist Camera uit!" (19M171) van de fracties GroenLinks, D66, Partij voor de Dieren

Raadsvoorstel "Cameratoezicht openbare orde"

Bijlage 1 - Concept-Beleidsregels cameratoezicht openbare orde

Bijlage 2 - Evaluatie cameratoezicht

Wet van 23 maart 2016 tot wijziging van de Gemeentewet in verband met de verruiming van de bevoegdheid van de burgemeester tot de inzet van cameratoezicht

Agenderingsverzoek "Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018" van de fracties D66 en GroenLinks

Raadsbrief "Evaluatie cameratoezicht", d.d. 04-12-2018

Bijlage - Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018

Art.44-vragen inzake "Cameratoezicht" d.d. 03-06-2018

Beantwoording college art. 44-vragen "Cameratoezicht", d.d. 03-07-2018

Behandelresultaat 9 oktober 2019, werkbezoek/ informatieve / meningsvormende (1) behandeling

2.6 Debatverzoek "Verondieping Rosandepolder met verontreinigde baggerstort" (IS INGETROKKEN)

Debatverzoek "Verondieping Rosandepolder met verontreinigde baggerstort" van de fracties PVV, SP, Partij voor de Dieren, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij

2.7 Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van markwerking in de zorg"

Dit onderwerp is tijdens de vergadering door de raad van de agenda afgevoerd.

Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van markwerking in de zorg" van de fracties SP, Arnhem Centraal, Arnhemse Ouderen Partij, D66 en PVV

Art. 44-vragen inzake "Nog meer winsten van ons zorggeld", d.d. 26-09-2019

Beantwoordting college Art. 44-vragen inzake "Nog meer winsten van ons zorggeld", d.d. 29-10-2019

3 Onderwerpen direct ter besluitvorming

3.1 Instemmen met de voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Raadsvoorstel "Voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius"

Bijlage 1 - brief CvB's De Basis en Fluvius d.d. 19 september 2019

Bijlage 2 - Fusieplan DeBasisFluvius, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)

Bijlage 3 - Bijlage IV - formulier FER, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)

Bijlage 4 - Jaarstukken 2018 De Basis

Bijlage 5 - Jaarstukken 2018 Fluvius

Bijlage 6 - Huidige statuten De Basis

Bijlage 7 - Huidige statuten Fluvius

Bijlage 8 - Voorstel statuten samenwerkingsstichting na fusie, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)

Bijlage 9 - Memo Penta Rho d.d. 4 oktober 2019 n.a.v. aanvullende vragen gemeente Arnhem

Bijlage - 10 - Memo DeBasisFluvius d.d. 3 oktober toelichting financiële positie DeBasisFluvius meerjarig

Bijlage 11 - Antwoordbrief van college B&W gericht aan De Basis en Fluvius d.d. 29-10-2019

3.2 Vaststellen Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Raadsvoorstel "Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties"

Bijlage - Ledenbrief VNG 21 mei 2019: oprichten werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen (niet-gemeenten)

3.3 Vaststellen herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Raadsvoorstel "Herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97"

Bijlage 1 - Haalbaarheidsonderzoek maatschappelijke herbestemming Vlindertuin Arnhem 2019

Bijlage 2 - Begrotingswijziging Investeringen Vlindertuin

Bijlage 3 - Begrotingswijziging Exploitatie Vlindertuin

3.4 Vaststelling bestemmingsplan "Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol"

Getekend raadsbesluit

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 27-11-2019

Raadsvoorstel - Vaststelling bestemmingsplan "Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol"

Bijlage 1 - Bestemmingsplan

Bijlage 2 - Toelichting

Bijlage 3 - Bijlage bij Toelichting

Bijlage 4 - Regels

Bijlage 5 - Bijlage bij Regels

4 Moties vreemd aan de agenda

4.1 Motie vreemd aan de agenda "Stop politieke inmenging Zwarte Piet" (19M116)

Dit onderwerp is niet behandeld tijdens de Politieke Avond van 27 november.
De behandeling van dit onderwerp is doorgeschoven naar de Politieke Avond van 18 december.

Motie vreemd aan de agenda "Stop politieke inmenging Zwarte Piet" (19M116) van de fracties PVV, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal

4.2 Motie vreemd aan de agenda "Stop regionale samenwerking met biomassacentrales" (19M118)

Dit onderwerp is niet behandeld tijdens de Politieke Avond van 27 november.
De behandeling van dit onderwerp is doorgeschoven naar de Politieke Avond van 18 december.

Motie vreemd aan de agenda "Stop regionale samenwerking met biomassacentrales" (19M118) van de fracties Partij voor de Dieren en SP

4.3 Motie vreemd aan de agenda "Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117)

Dit onderwerp is niet behandeld tijdens de Politieke Avond van 27 november.
De behandeling van dit onderwerp is doorgeschoven naar de Politieke Avond van 18 december.

Motie vreemd aan de agenda "Van nationaliteit onbekend naar staatloos (19M117)" van de fracties D66, GroenLinks en ChristenUnie

4.4 Motie vreemd aan de agenda "E-step pilot Arnhem" (19M163)

Dit onderwerp is niet behandeld tijdens de Politieke Avond van 27 november.
De behandeling van dit onderwerp is doorgeschoven naar de Politieke Avond van 18 december.

Motie vreemd aan de agenda "E-step pilot Arnhem" (19M163) van de fractie CDA

Voor 10

Tegen 28

Amendement "Afvalbelasting niet nog verder verhogen" (19A81)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 23

Tegen 15

Motie "Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden" (19M165)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 14

Tegen 24

Motie "Afval weggooien zonder pasje" (19M166)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 8

Tegen 30

Motie "Geen rattenplaag in Arnhem" (19M169)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 10

Tegen 28

Motie "Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas" (19M176)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 15

Tegen 23

Motie "Transparant bestuur" (19M177)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 24 *Raadsvoorstel "Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020"*

Tegen 14

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	2
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 25 *Raadsvoorstel "Verordeningen afvalstoffenheffing 2020"*

Tegen 13

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	2
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 28

Tegen 8

Motie "Doen wat nodig is boven richtlijnen" (19M172)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor	**32**
Tegen	**4**

Raadsvoorstel "Wijziging Verordening Maatschappelijke ondersteuning en abonnementstarief"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	2
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**36**

Voor 27

Tegen 8

Amendement "Wifi en USB opladen in de trolley" (19A80)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	4
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

Voor	**36**	*Motie "Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen" (19M167)*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**36**

Voor 34 *Motie "Flexnet tegen regulier tarief" (19M168)*

Tegen 2

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 36

Tegen 0

Motie "Arnhem staat achter de trolley (2.0)" (19M164)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 15

Tegen 21

Motie "Werken moet lonen" (19M174)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 9

Tegen 27

Motie "Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen" (19M175)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor	**32**
Tegen	**4**

Raadsvoorstel "Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal"

GROENLINKS 6 0

- Coenders
- Prinsen
- Navis
- Dolsma
- Gemici
- Simonis
- van der Loo

VVD Arnhem 6 0

- Combée
- Pape
- Kalthoff
- van Es
- Maref
- Loos

D66 5 0

- Andeweg
- Loor
- Dijk
- Venhoek
- van Ommen

PvdA 4 0

- Greving
- Bouma
- de Vries
- Visser

Arnhemse Ouderen Partij 1 0

- Wiggers

CDA Arnhem 2 0

- Hutten
- van den Broek

Arnhem Centraal 3 0

- van der Laak
- Manders
- Kraaijenbrink

SP 0 2

- Elfrink
- Çetintaş
- Dobbe

ChristenUnie 1 0

- Becker
- Nede

DENK / Verenigd Arnhem 2 0

- Aydemir
- Bal

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem 2 0

- de Groot
- Hegge

Partij voor de Vrijheid 0 2

- Verheij
- Sanders

Totaal	**36**

Voor	**34**	*Raadsvoorstel "Herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97"*
Tegen	**2**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**36**

Agenda Politieke Avond
27 november 2019

1	Opening en mededelingen
1.1	Afscheid van raadslid mevrouw Hanny van Nunen
1.2	Afscheid van raadslid mevrouw Ine van Burgsteden
1.3	Beëdiging van de heer Rick Jansen als fractievolger voor de fractie van de ChristenUnie
1.4	Beëdiging van de heren Giovanni Visser tot raadslid ter vervanging van het raadslid mevrouw Hanny van Nunen en Scott van den Broek tot tijdelijk raadslid ter vervanging van raadslid mevrouw Klaartje van Dillen
1.5	Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling
1.6	Vaststellen v/d concept-besluitenlijst v/d vergadering van 13 november 2019
1.7	Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
2	Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen
2.1	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
2.2	Vaststellen Verordeningen afvalstoffenheffing 2020
2.3	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
2.4	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
2.5	Vaststellen van de wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening - Cameratoezicht openbare ruimte
2.6	Debatverzoek "Verondieping Rosandepolder met verontreinigde baggerstort"
2.7	Debatverzoek "Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van markwerking in de zorg"
3	Onderwerpen direct ter besluitvorming
3.1	Instemmen met de voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius
3.2	Vaststellen Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties
3.3	Vaststellen herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97
3.4	Vaststelling bestemmingsplan "Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol"
4	Moties vreemd aan de agenda
4.1	Motie "Stop politieke inmenging Zwarte Piet" (19M116)
4.2	Motie "Stop regionale samenwerking met biomassacentrales" (19M118)
4.3	Motie "Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117)
4.4	Motie "E-step pilot Arnhem" (19M163)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel Amendement	Afvalbelasting niet nog verder verhogen
Nummer Zaaknummer	**19A81** 420313

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Het raadsvoorstel Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020 wordt als volgt gewijzigd;

Een nieuw beslispunt 1. toe te voegen dat luidt;

‘De begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020 wordt vastgesteld met dien verstande dat er geen verhoging van de afvalstoffenheffing wordt doorgevoerd als gevolg van dit voorstel. De in de begrotingswijzing genoemde baten worden gedekt door een besparing op de ambtelijke organisatie. De raad legt de invulling van deze taakstelling in handen van het college.’

De bestaande beslispunten worden in de bestaande volgorde hernummerd.

Toelichting:

De Afvalbelasting is al fors verhoogd. Met name lagere inkomens worden daardoor getroffen. De meerkosten kunnen gedekt worden uit een besparing op de ambtelijke organisatie.

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Addendum Diftar en afvalstoffenverordening
Motie van	Rebin Maref - VVD Maarten Venhoek - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Jan Hutten - CDA
Titel motie	Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden
Nummer Zaaknummer	**19M165** 420313

De Raad, gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- het uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is, dat deze kostendekkend is.

Overwegende dat:

- we er alles aan moeten doen om de stijging van de afvalstoffenheffing te dempen/te voorkomen.

Draagt het college op:

- bij kostenstijgingen die een verhoging van de afvalstoffenheffing tot gevolg hebben, de raad zo spoedig mogelijk te informeren en goed onderbouwd aannemelijk te maken dat het noodzakelijk/onoverkomelijk is.

En gaat over tot de orde van de dag

Rebin Maref - VVD
Maarten Venhoek - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Jan Hutten - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Afval weggooien zonder pasje
Nummer Zaaknummer	**19M166** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het dumpen van afvalzakken naast de container enorm is toegenomen sinds de containers op slot zitten,

Overwegende dat
- dat de wethouder heeft aangegeven dat de containers eenvoudig en zonder noemenswaardige kosten van het slot gehaald kunnen worden,

Draagt het college op
- de containers van het slot te halen

en gaat over tot de orde van de dag

[naam indiener(s)/fractie]

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Geen rattenplaag in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M169** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- het college het voornemen heeft per 1 juli een wijziging in de afvalinzameling in te voeren,

Overwegende dat:

- te voorzien is dat deze wijziging tot gevolg gaat hebben dat er nog meer vuil naast de afvalcontainers terecht gaat komen na invoering van deze wijziging,

- vuil op straat in zijn algemeenheid ongewenst is, maar bijzonder ongewenst is in de maanden van het jaar waarin het warm kan worden,

- stankoverlast en een rattenplaag dreigt,

- overwegende dat dit een bedreiging voor de volksgezondheid kan vormen,

Draagt het college op:

- wijzigingen van de afvalinzameling die kunnen leiden tot een toename van de hoeveelheid vuil op straat niet in de maanden mei tot en met september in te voeren

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoerdatum DIFTAR
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas
Nummer Zaaknummer	**19M176** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het mogelijk is afvalpassen te verstrekken waarop tegen betaling een vastgesteld aantal maal de afvalcontainer kan worden geopend.
- Ook bedrijven een pas verstrekt zullen krijgen waarop tegen betaling een vast aantal maal de afvalcontainer geopend kan worden.
- Het blijkbaar mogelijk is om binnen het beoogde pasjessysteem een vast aantal stortingen aan een kaart te verbinden.

Overwegende dat:

- Waar mogelijk de privacy van burgers dient te worden gewaarborgd.
- Burgers een eigen keuze zouden moeten hebben in het al dan niet beschikbaar stellen van data aangaande privé-aangelegenheden, zoals het storten van afval.
- Het geen toegevoegde waarde heeft om vast te leggen welk bedrijf of welke particulier hoe vaak afval stort, indien een vast bedrag geïnt wordt.
- Het niet relevant is of te controleren is welk bedrijf of welke persoon gebruik maakt van een beschikbaar gestelde afvalpas.
- Het mogelijk moet zijn om een pas aan te bieden, zoals bedoeld voor bedrijven, waarmee een vooraf vastgesteld aantal stortingen gedaan kan worden.
- Het mogelijk is dergelijke pas niet op naam te registreren, maar bijvoorbeeld op naam van de gemeente, en deze aan te bieden aan burgers die ervoor kiezen om een vast bedrag vooraf te betalen voor een vast aantal afvalstortingen.

- Elk extra type pas verstrekt kan worden naast de standaard afvalpas op naam.
- Voor ieder Arnhems huishouden gewoon de vaste afvalstoffenheffing geldt, die al dan niet kwijtgescholden wordt.

Verzoekt het college:

- Alsnog te onderzoeken of er binnen het beoogde pasjessysteem mogelijkheid is om een anonieme afvalpas te verstrekken aan burgers die daarvoor kiezen tegen betaling van een vast bedrag.
- Indien deze mogelijkheid er zonder aanpassing van de software is, de geanonimiseerde extra pas tegen kostendekkende betaling aan te bieden aan alle Arnhemmers die daarvan wensen gebruik te maken.

en gaat over tot de orde van de dag

Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Amendement van het lid	Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA) Nico Wiggers (AOP)
Titel Amendement	Richtlijnen zorgtoewijzing zorgvuldig invoeren
Nummer / zaaknummer	**19A82** 398686

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

1. In artikel I van het raadsbesluit, na onderdeel J toe te voegen een nieuw onderdeel K:

K

Aan artikel 2.1 worden de volgende leden toegevoegd:

3. Indien het college, ten behoeve van de beoordeling van de noodzaak om een maatwerkvoorziening in te zetten, beleidsregels vaststelt of deze beleidsregels wijzigt, wordt hierbij een advies gevraagd conform Artikel 3 lid 1 van de Verordening adviesraden Arnhem.

4. Nieuwe aanvragen en herindicaties waarop binnen zes weken na de vaststelling of wijziging van de in het derde lid bedoelde beleidsregels wordt beslist, worden afgehandeld in overeenstemming met de voorheen geldende beleidsregels;

5. Indien op grond van de vaststelling of wijziging van de in het derde lid bedoelde beleidsregels een herindicatie geheel of gedeeltelijk wordt afgewezen, dan treden de gevolgen van het besluit tot geheel of gedeeltelijke afwijzing niet eerder dan zes weken na dat besluit in werking.

2. In de tweede zin van artikel II toe te voegen:

Het onderdeel K treedt in werking de dag na publicatie van de gewijzigde verordening.

Toelichting:

Het college is van plan richtlijnen te maken voor de sociale wijkteams. Voor deze richtlijnen wil het college beleidsregels vaststellen. De beleidsregels geven vooraf duidelijkheid over het wel of niet toewijzen van bepaalde vormen van zorg en hulpverlening in bepaalde gevallen. Daarnaast blijven de wijkteams maatwerk leveren.

De richtlijnen kunnen veel invloed hebben op wanneer een inwoner wel of geen hulp kan verwachten. Daarom is het belangrijk dat de adviesraden op tijd worden betrokken bij het maken en wijzigen van deze beleidsregels. Ook moeten de inwoners op tijd, namelijk voordat deze regels gaan gelden, kunnen worden geïnformeerd.

Met dit amendement krijgen de adviesraden altijd genoeg tijd om invloed op de beleidsregels te hebben. Dit gebeurt dan voordat het college het beleid vaststelt. Na een besluit van het college over een wijziging, hebben de wijkcoaches met dit amendement genoeg tijd om cliënten informeren voordat de nieuwe regels gaan gelden. Ook kunnen wijkcoaches dan mogelijke zorgen wegnemen.

Het college wil ook voor jeugdhulp richtlijnen in beleidsregels vaststellen. Om de Verordening jeugdhulp ook aan te passen wordt een motie ingediend.

Lid 3:
Dit lid regelt dat altijd – dus ook bij ogenschijnlijk ondergeschikte technische wijzigingen – de adviesraden worden betrokken. Mocht de wijziging inderdaad ondergeschikt zijn, dan zal het betrekken van de adviesraden hierbij weinig tot geen vertraging in het bestuurlijke proces opleveren.

Lid 4:
Dit lid regelt dat beoordelingen binnen 6 weken na vaststelling of wijziging van de beleidsregels altijd onder de oude beleidsregels vallen.

Lid 5:
Dit lid regelt dat als de veranderde beleidsregels leiden tot afwijzing van een herindicatie, dit besluit pas in werking treedt zes weken nadat het is genomen. Dit geldt dus ook voor herindicaties later in het jaar. Hierdoor heeft een inwoner die mogelijk overvallen wordt door nieuwe regels, in deze gevallen tijd om alternatieve zorg te organiseren of om bezwaar te maken tegen het besluit.

In werking treden:
Deze wijzigingen gaan direct in, terwijl de wijzigingen in het kader van het abonnementstarief in januari en juli 2020 ingaan. Alle wijzigingen kunnen in één keer bekend worden gemaakt. Het direct ingaan van de wijzigingen uit dit amendement maakt dat deze van toepassing zijn op de beleidsregels die het college in de loop van december vaststelt.

Verwijzing:
Artikel 3 lid 1 van de Verordening adviesraden Arnhem luidt:

Het gemeentebestuur vraagt advies aan de Adviesraad over beleidsvoornemens ten aanzien van de wet en de uitvoering hiervan op een dusdanig tijdstip dat dit advies van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit. “De wet” in deze verordening is: *de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, respectievelijk de Jeugdwet*
Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA) Nico Wiggers (AOP)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Motie van	Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA)
Titel motie	Doen wat nodig is boven richtlijnen
Nummer Zaaknummer	**19M172** 398686

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In het sociaal domein in Arnhem “doen wat nodig is” en het bieden van passende zorg en ondersteuning leidend zijn;
- Het college voornemens is in beleidsregels richtlijnen vast te stellen voor de indicatiestelling door de sociale wijkteams;
- Uit het door het college verstrekte juridische memo blijkt dat “in beginsel door de wijkcoaches, die namens het college besluiten nemen, overeenkomstig de door het college vastgestelde beleidsregel moet worden besloten.” En slechts bij “bijzondere omstandigheden” kan worden afgeweken.
- De wethouder in de raadskamer heeft uitgesproken dat “de wijkteams blijven doen wat nodig is”, “de autonomie van de wijkcoaches onveranderd blijft” en “zij van de richtlijnen kunnen afwijken daar waar zij dat toepasselijk vinden voor de feitelijke situatie.”

Overwegende dat:

- De vast te stellen richtlijnen op geen enkel moment een reden mogen zijn om niet de best passende zorg te bieden.

Verzoekt het college:

- De vast te stellen richtlijnen dusdanig vorm te geven dat de wijkcoaches “doen wat nodig is” als uitgangspunt blijven hanteren;
- De richtlijnen dusdanig vorm te geven dat indien een inwoner op grond van de richtlijnen niet de voor hem of haar best passende zorg zou krijgen, de richtlijnen in dat geval niet gehanteerd hoeven te worden.

en gaat over tot de orde van de dag

Mattijs Loor (D66)
Ria de Vries (PvdA)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Motie van	Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Richtlijnen ook voor jeugdhulp zorgvuldig invoeren
Nummer Zaaknummer	19M173 398686

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Het college van plan is zowel voor WMO als voor jeugdhulp richtlijnen vast te stellen voor het toewijzen van zorg en ondersteuning door de sociale wijkteams;
- Arnhem eenzelfde werkwijze hanteert voor WMO en jeugdhulp en de Verordening maatschappelijke ondersteuning en de Verordening jeugdhulp daarom op elkaar zijn afgestemd.

Overwegende dat:
- Dergelijke richtlijnen van invloed kunnen zijn op of een inwoner zorg of ondersteuning krijgt, en in welke mate;
- Inwoners in de gelegenheid moeten zijn om – als zij geen of minder ondersteuning krijgen – alternatieven te organiseren of hiertegen bezwaar moeten kunnen maken, ruim voordat een veranderde situatie ingaat;
- De adviesraden in het sociaal domein altijd goed moeten worden betrokken bij het tot stand komen van dergelijke richtlijnen.

Draagt het college op:
- De raad zo spoedig mogelijk een voorstel voor te leggen om de Verordening jeugdhulp gemeente Arnhem 2019 aan te vullen met regels zoals voor de WMO opgenomen in amendement "Richtlijnen zorgvuldig invoeren" (19A82).
- Tot het moment dat de raad bovenstaande wijziging heeft vastgesteld, bij het vaststellen en hanteren van richtlijnen in beleidsregels al overeenkomstig deze aanstaande wijziging te handelen.

en gaat over tot de orde van de dag

Mattijs Loor (D66)
Ria de Vries (PvdA)
Nico Wiggers (AOP)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Amendement van het lid	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Vincent Bouma - PvdA Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Wifi en USB opladen in de trolley
Nummer / zaaknummer	**19A80** 406223

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

In "Bijlage 2: De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 2":
- Onder hoofdstuk “6.5 Comfort” aan het bestek het volgende toe te voegen:

De bussen moeten worden voorzien van een goed werkende Wifi verbinding.
De (nieuwe) bussen moeten worden voorzien van een USB oplaadpunt.

Toelichting:

Met dit amendement beogen wij dat een goede Wifi verbinding en opladen in de bus wordt meegenomen in de wensenlijst richting de aanbesteding.
In veel bussen is de wifi verbinding slecht en ontbreken oplaadpunten, wij zien dit graag in de volgende concessie anders.

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Vincent Bouma - PvdA
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Maarten Venhoek (D66)
Titel motie	Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen
Nummer Zaaknummer	19M167 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de lopende concessieperiode voor openbaar vervoer in onze stad noodzakelijke capaciteitsuitbreidingen in Arnhem Zuid ten koste zijn gegaan van de capaciteit op andere lijnen.

Overwegende dat:

- Een toenemende vraag en daardoor noodzakelijke capaciteitsuitbreidingen op bepaalde trajecten niet ten koste mag gaan van de capaciteit op ander trajecten.
- Een toenemende vraag ook leidt tot toenemende opbrengsten

Draagt het college op:

Er bij de provincie Gelderland op aan te dringen dat het volgende principe zal gelden binnen de volgende concessie RijnWaal:
Daar waar een toenemende vraag het noodzakelijk maakt de capaciteit op bepaalde lijnen uit te breiden dit in principe te dekken uit de meeropbrengsten. Het schrappen van capaciteit op andere trajecten kan alleen als alle andere opties afgewogen zijn.

En gaat over tot de orde van de dag

Maarten Venhoek (D66)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Maarten Venhoek (D66)
Titel motie	Flexnet betaalbaar
Nummer Zaaknummer	19M168 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In het programma van eisen gesteld wordt dat het mogelijk is om geen dienstregeling te laten rijden als het aanbod te gering is voor 2x per uur
- Hierdoor mogelijk wijken aan de rand van de stad (bijvoorbeeld Schaarsbergen) op rustige tijden (’s avonds en in de weekends) niet of slechts beperkt met het openbaar vervoer bereikbaar zijn.
- Het huidige BrengFlex concept veel duurder is dan het tarief op de reguliere lijnen.

Overwegende dat:

- Het OV bijdraagt aan het bereikbaar maken en houden van alle wijken in de stad.
- Het van belang is dat alle wijken in de stad goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
- Een flexibel deel van het openbaar vervoer ervoor kan zorgen dat op rustige tijden, wanneer er geen dienstregeling rijdt, toch gebruik gemaakt kan worden van het openbaar vervoer.
- Een belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van een Flexnet is dat de prijs niet, zoals nu met BrengFlex, (veel) hoger is dan het reguliere tarief.

Draagt het college op:

- Waar mogelijk samen met andere gemeenten er bij de provincie Gelderland op aan te dringen dat een Flexnet voor iedereen betaalbaar is, daar waar het flexnet wordt ingezet als vervanging voor een geregelde dienstregeling.
- De gemeenteraad te informeren over deze inzet en de behaalde resultaten.

en gaat over tot de orde van de dag

Maarten Venhoek (D66)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Vincent Bouma - PvdA Maarten Venhoek - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Arnhem staat achter de trolley (2.0)
Nummer Zaaknummer	**19M164** 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Het risico bestaat dat de provincie de trolley niet als eis op zal nemen in de OV Concessie

Overwegende dat

- De Arnhemse gemeenteraad de trolley niet kwijt wil!
- De trolley een uniek kenmerk is voor Arnhem
- De trolley één van de meest duurzame en innovatieve vervoersmiddelen is
- De trolley al een lange traditie kent in Arnhem
- Het stoppen met de trolley financiële gevolgen zou hebben voor de gemeente Arnhem
- De Arnhemse Raad staat voor een duurzaam OV systeem
- De trolley bij draagt aan een betere luchtkwaliteit
- De trolley 2.0 nog duurzamer is
- De trolley 2.0 door het grotere bereik ook de rest van de regio kan verbinden
- De trolley 2.0 deze unieke eigenschappen nog meer versterkt

Verzoekt het college

- Maximaal uit te dragen dat de trolley hoort bij de stad Arnhem en het maximale te doen om deze te behouden voor Arnhem
- Zich maximaal in te spannen om de trolley 2.0 verder uit te rollen

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA
Maarten Venhoek - D66
Nico Wigggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Werken moet lonen
Nummer Zaaknummer	**19M174** 406223

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- de inzet van mensen met een uitkering dan wel het bevorderen van stageplekken onderdeel uitmaken van het bestek van de OV-concessie,
- het regelmatig gebeurt dat mensen die afhankelijk zijn van een uitkering verplicht worden te werken zonder dat zij loon ontvangen,

Overwegende dat:
- de Inspectie SZW concludeert dat gemeenten in hun beleidsregels en werkinstructies meer aandacht zouden moeten besteden aan het voorkomen van verdringing, (1)

- spreekt uit dat werk moet lonen en verdringing van betaald werk door bijstandsgerechtigden en stagiaires onwenselijk is,
- draagt het college op middels de concessieverlening dan wel anderszins te verzekeren dat betaald werk niet wordt verdrongen door uitkeringsgerechtigden en stagiaires en dat mensen niet worden verplicht te werken met behoud van uitkering

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

(1) "Gemeentelijke aandacht voor verdringing bijstandsgerechtigden" Rapport - Inspectie SZW - 2015
Download 'Gemeentelijke aandacht voor verdringing bijstandsgerechtigden' PDF document | 37 pagina's | 1,6 MB Rapport | 15-03-2015

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Sarah Dobbe (SP) Gerrie Elfrink (SP) Abdurrahman Cetintas (SP)
Titel motie	Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen
Nummer Zaaknummer	**19M175** **406223**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Het onwenselijk is dat er buslijnen en bushaltes opgeheven worden ten koste van Flex

Overwegende dat:

- Overwegende dat lijnbussen van belang zijn voor de bereikbaarheid van de stad
- Dat lijnbussen een cruciaal onderdeel vormen van een robuust ov in de stad
- Dat een robuust ov nodig is voor schone lucht en het halen van klimaatdoelen
- Dat maatwerk ov, doelgroepenbeleid en flexnet aanvullend moeten zijn maar niet in plaats mogen komen van lijnbussen

Draagt het college op:

- Ervoor te zorgen dat in de concessie (aanbesteding) wordt meegenomen dat er geen buslijnen zullen verdwijnen of bestaande lijnbussen minder frequent gaan rijden

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe (SP)
Gerrie Elfrink (SP)
Abdurrahman Cetintas (SP)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen van de wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening - Cameratoezicht openbare ruimte
Amendement van het lid	Maarten Venhoek (D66) Joël van der Loo (GroenLinks) Leo de Groot (Partij voor de Dieren)
Titel Amendement	Evaluatie cameratoezicht
Nummer / zaaknummer	**19A83** 398356

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

In het ontwerp raadsbesluit onder I. aan de tekst van artikel 2.9.1 een derde lid toe te voegen:

3. De raad stelt een kader vast voor de evaluatie van het cameratoezicht.

Aan het ontwerp raadsbesluit een vierde dictum toe te voegen:

IIII. De burgemeester op te dragen aan de raad in 2020 een kader voor de evaluatie van het cameratoezicht ter besluitvorming voor te leggen

Toelichting

OM en Politie geven in de “Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018” aan dat men de evaluatie van camera’s graag per camera wil en de inzet van de camera’s beter wil onderbouwen met gegevens over objectieve en subjectieve veiligheid (par 4.2 en 5.2 van de evaluatie.
Een kader voor de evaluatie kan hierin voorzien en geeft de raad de mogelijkheid evaluatiecriteria mee te geven.

Maarten Venhoek (D66)
Joël van der Loo (GroenLinks)
Leo de Groot (Partij voor de Dieren)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening cameratoezicht openbare ruimte
Motie van	Joël van der Loo Maarten Venhoek Leo de Groot
Titel motie	Europese rechten voor de mens en grondwet als toets voor cameratoezicht
Nummer Zaaknummer	19M170 398356

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens recht biedt op bescherming van onder andere privacy;
- Artikel 10 van de Grondwet beschermt ieders persoonlijke leefsfeer en persoonsgegevens.

Overwegende dat
- Het toepassen van surveillance, het recht op privacy nagenoeg altijd in het gedrang brengt;
- In Nederland tot op heden niet objectief kan worden vastgesteld dat camera's bijdragen aan het beter toezichthouden en handhaven van de openbare orde;
- De noodzaak (subsidiariteit) en proportionaliteit van het inzetten van camera's daarmee dus niet kan worden aangetoond.

Spreekt uit dat
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet, niet uit het oog verloren mogen worden bij besluiten die het stadsbestuur neemt.

Verzoekt het college
- bij het besluiten tot plaatsing van camera's, expliciet te toetsen aan Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet;
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet, op te nemen in de periodieke evaluatie van geplaatste camera's.

en gaat over tot de orde van de dag

Joël van der Loo, GroenLinks
Maarten Venhoek, D66
Leo de Groot, Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening cameratoezicht openbare ruimte
Motie van	Joël van der Loo Maarten Venhoek Leo de Groot
Titel motie	Geen centralist? Camera uit!
Nummer Zaaknummer	19M171 398356

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Camera's die in Arnhem zijn geïnstalleerd doorgaans continu opnemen, ook als de meldkamer(centralist) niet live meekijkt;
- Op het moment dat beelden niet live bekeken worden, de toezichthoudende functie van de camera vervalt.

Overwegende dat
- Camera's met als doel het opsporen van misdaad vallen onder de politiewet;
- Artikel 151C van de gemeentewet enkel bedoeld is voor camera's met als doel het toezichthouden op en het handhaven van de openbare orde.

Verzoekt het college
- Camera's uit te schakelen wanneer deze niet door politie of brandweer live worden uitgekeken;
- Camera's waarvan het toch nodig wordt geacht om ingezet te worden voor opsporing van misdaad, volledig over te dragen aan de politie en niet langer in te zetten in het kader van artikel 151C van de gemeentewet.

en gaat over tot de orde van de dag

Joël van der Loo, GroenLinks
Maarten Venhoek, D66
Leo de Groot, Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Coen Verheij – PVV Arnhem Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij René Kraaijenbrinck - Arnhem Centraal
Titel motie	Stop politieke inmenging Zwarte Piet
Nummer Zaaknummer	**19M116** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Maanden voor het Sinterklaasfeest telkens de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet oplaait.
- Deze voortdurende discussie een hoop onzekerheid en ergernis oplevert bij de vrijwilligers, sponsoren, bezoekers en andere betrokkenen van de Sinterklaasintocht.
- Er geen einde in zicht lijkt van de politieke verdeeldheid over de verschijningsvorm van Zwarte Piet.

Overwegende dat

- De vrijwilligers die geheel belangeloos voor onze inwoners de Sinterklaasintocht organiseren meer waardering en respect verdienen dan continu het onderwerp van een politieke discussie te zijn.
- Het door de politieke discussie steeds moeilijker wordt voor de organisator om vrijwilligers, sponsoren en andere betrokkenen over te halen een bijdrage te leveren aan de Sinterklaasintocht.
- Het verliezen van de jarenlange ervaring, expertise en het netwerk van de Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz als gevolg van de onophoudelijke discussie over de verschijning van Zwarte Piet een zwaar verlies voor de stad zou zijn.

Verzoekt het college,

- Zich afzijdig te houden van de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet, de invulling daarvan over te laten aan degenen die een festiviteit omtrent het Sinterklaasfeest organiseren en dus niet in gesprek te gaan met organisator Stichting

Die Blide Incomst van Sinterniclaesz over de verschijningsvorm van Zwarte Piet tijdens de Sinterklaasintocht.

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij – PVV Arnhem
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
René Kraaijenbrinck - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Hegge - Partij voor de Dieren Elfrink - SP
Titel motie	Stop regionale samenwerking met biomassacentrales
Nummer Zaaknummer	**19M118** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- de raad zich per motie heeft uitgesproken tegen de komst van hout gestookte biomassacentrales en voor de sluiting van biomassacentrale Kleefse Waard;*1*
- het college in antwoord op schriftelijke vragen heeft laten weten dat het de deelnemende gemeenten aan de Regionale Energie Strategie (R.E.S.) duidelijk is dat ‘de in de regio beschikbare duurzame biomassa gelimiteerd is’, maar dat het RES het desondanks aan de deelnemende gemeenten zelf laat om te bepalen of ze biomassaverbranding in hun gemeente toestaan;*2*

Overwegende dat,

- luchtvervuiling niet op zijn plaats blijft en Arnhem een nog slechtere luchtkwaliteit krijgt bij toename van biomassaverbranding in naburige gemeenten;
- grootschalige hout-gestookte biomassacentrales leiden tot grootschalige kap van bossen, hetgeen bijdraagt aan verder verlies van biodiversiteit;
- het opstoken van hout bijdraagt aan een nog snellere opwarming van de aarde omdat het meerCO2 uitstoot dan het verbranden van steenkool en van gas.

Draagt het college op

- op energiegebied alleen nog strategisch samen te werken met gemeenten die zich verzetten tegen de komst van biomassacentrales in de regio.

en gaat over tot de orde van de dag

Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

[1] *Motie vreemd aan de agenda "Stop biomassacentrale Arnhem" (19M106g)*

[2] *Beantwoording college Art. 44-vragen inzake Concept startnotitie regionale energiestrategie", d.d. 15-10-19*

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Susan van Ommen - D66 Marie Jose Navis - Groenlinks Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos
Nummer Zaaknummer	**19M117** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

• Er in Arnhem 566 mensen[1] met de status 'nationaliteit onbekend'[2] staan ingeschreven in de Basis Registratie Personen (BRP),
• Deze mensen legaal verblijven in Arnhem en rechtmatig in Nederland zijn,
• We in Nederland geen procedure hebben om staatloosheid[3] juridisch vast te stellen.
Hierdoor kunnen deze mensen geen aanspraak maken op de Staatloosheidsverdragen, aangezien die alleen gelden voor erkende staatlozen. Daardoor hebben deze mensen met de status 'nationaliteit onbekend' in de praktijk problemen met onder andere trouwen, werken, reizen, een bankrekening openen, sociale voorzieningen aanvragen, hun kinderen registreren en naturaliseren,
• Mensen met de status 'nationaliteit onbekend' niet met documenten kunnen aantonen dat zij een nationaliteit hebben, noch kunnen aantonen dat ze geen nationaliteit hebben, waardoor hun status onbekend blijft. Ze kunnen niet kunnen voldoen aan de vraag van de gemeente om

[1] Peildatum 20 juni 2019
[2] De status 'nationaliteit onbekend' wordt gegeven als er geen document aanwezig is waaruit blijkt welke nationaliteit iemand heeft en dit op geen enkele andere manier kan worden vastgesteld. De meeste vreemdelingen van wie de nationaliteit onbekend is, hebben wel een nationaliteit; zij hebben alleen geen documenten om dat te bewijzen. Deze mensen hebben meestal wel een verblijfsvergunning (afgegeven door de IND).
[3] De status 'staatloos' is niet hetzelfde als 'nationaliteit onbekend'. Staatloos zijn betekent dat geen enkel land volgens de eigen wetgeving de betrokkene als onderdaan beschouwt. Staatlozen moeten met documenten bewijzen dat zij staatloos zijn. De registratie staatloos wordt alleen gedaan als dat blijkt uit documenten of als de IND een verklaring 2.17 afgeeft met daarin een vermoedelijke nationaliteit.

als staatloos te worden ingeschreven en ook niet naturaliseren. Hierdoor dragen zij deze status vaak automatisch over op hun kinderen.
• Het Nederlandse nationaliteitsrecht - op twee uitzonderingen na - niet de mogelijkheid kent door geboorte op Nederlands grondgebied Nederlander te worden (het ius soli beginsel). Kinderen verwerven bij geboorte van rechtswege alleen de Nederlandse nationaliteit, als een of beide ouders Nederlander zijn.

Overwegende dat:

• Registratie als staatloos[4] veel praktische problemen van deze mensen oplost,
• De verantwoordelijkheid om aan te tonen dat je staatloos bent vrijwel onmogelijk is, zodat de gemeente in heel veel gevallen toch de status 'nationaliteit onbekend' registreert,
• De gemeente Arnhem op grond van landelijke wetgeving en beleid zelfstandig staatloosheid mag onderzoeken en meer ruimte heeft binnen de Wet BRP dan zij nu benut,
• Diverse gemeentes, waaronder Utrecht, Almere, Tilburg en Amsterdam, Arnhem hierin al voorgingen.

Verzoekt het college om:
- Maximaal gebruik te maken van de uitvoeringsruimte en beleidsvrijheid met betrekking tot het vaststellen van de status staatloosheid, door:

o Te kijken naar het lokale uitvoeringskader en dit – binnen de kaders van de wet – in lijn te brengen met het UNHCR handboek,
o Met betrokken ambtenaren binnen en buiten Arnhem in gesprek te gaan en onderling uit te wisselen hoe de uitvoeringsruimte optimaal kan worden benut,
o In kaart te brengen hoe mensen met de status 'nationaliteit onbekend', van wie niet (direct) de status 'staatloos' vastgesteld kan worden, beter ondersteund kunnen worden bij de praktische belemmeringen die zij tegenkomen;
o hiervoor een plan ontwikkelen en dit terug te koppelen aan de raad.

- daarnaast met andere gemeenten gezamenlijk aan te dringen bij ministerie om zo snel mogelijk wet- en regelgeving met betrekking tot een procedure van 'nationaliteit onbekend' naar 'staatloos' te ontwikkelen.

en gaat over tot de orde van de dag.

Susan van Ommen - D66
Marie José Navis - GroenLinks
Nathalie Nede - ChristenUnie

[4] Hiervan zijn er op 13 juni 2019 26 geregistreerd.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Jan Hutten - CDA
Titel motie	E-step pilot Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M163** 422116

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Arnhem zowel voor zakelijke als voor recreatieve bezoekers een aantrekkelijke stad is om te vertoeven;
- Deze populariteit ertoe leidt dat de bereikbaarheid van Arnhem onvoldoende is en dat ook binnen de stad steeds vaker sprake is van verkeersopstoppingen;
- Het college op zoek is naar manieren om de bereikbaarheid van en binnen de stad te verbeteren;

- Arnhem een 70 jaar oude traditie heeft met de trolley en daarmee zich van oudsher als leider van nieuwe vormen van mobiliteit heeft getoond;
- De burgemeester onlangs nog heeft uitgesproken dat Arnhem “koploper is als energiestad en daarin het verschil wil maken”.

Overwegende dat:

- Slimme en groene mobiliteit de enige oplossing is voor de geconstateerde bereikbaarheidsproblematiek;
- Oplossingen zoals de E-step als oplossing tegen files in de stad en als een goedkope, groene en moderne vervoerder worden gezien in (buitenlandse) steden waarin ze nu worden ingezet;
- Het Arnhem past om innovatie en lef te tonen en van experimenten geleerd wordt:
- Aanbieders van slimme mobiliteitsoplossingen graag hun concepten ook in Nederlandse steden beschikbaar maken.

Draagt het college op om:

- Arnhem ook daadwerkelijk koploper als energiestad te laten zijn, en dit door te trekken in nieuwe vormen van mobiliteit;
- Routes en locaties inzichtelijk te maken waar nieuwe vormen van mobiliteit toepasbaar kunnen worden gemaakt;
- De gemeente Arnhem bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) aan te melden als pilot-locatie voor het gebruik van de E-Step.

En gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 27 november 2019

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Bal (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer van den Broek (CDA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), de heer Dijk (D66), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), mevrouw Hegge (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw van Ommen (D66), mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Verheij (PVV), de heer Venhoek (D66), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Nede (ChristenUnie) (vanaf 23.25 uur), mevrouw Gemici (vanaf 00.20 uur)

Begintijd vergadering : 20.00 uur
Eindtijd vergadering : 00:55 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 13 november 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.7 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.1 Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR	Het amendement "Afvalbelasting niet nog verder verhogen" (19A81) van de fractie SP is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De motie "Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden" (19M165) van de fracties VVD, D66, Arnhemse Ouderen Partij en CDA is met 23 stemmen voor en 15 stemmen tegen aangenomen. De motie "Afval weggooien zonder pasje" (19M166) van de fractie SP is met 14 stemmen voor en 24 stemmen tegen verworpen. De motie "Geen rattenplaag in Arnhem" (19M169) van de fractie SP is met 8 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen. De motie "Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas" (19M176) van de fractie Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De motie "Transparant bestuur" (19m177) van de fracties SP, PVV en Arnhemse Ouderen Partij is met 15 stemmen voor en 23 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 24 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen.
2.2 Vaststellen Verordeningen afvalstoffenheffing 2020	Het voorstel is met 25 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.
2.3 Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief	De motie "Doen wat nodig is boven richtlijnen" (19M172) van de fracties D66, PvdA en Arnhem Centraal is met 28 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 32 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.
2.4 Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal	Het amendement "Wifi en USB opladen in de trolley" (19A80) van de fracties DENK Verenigd Arnhem, PvdA en Arnhemse Ouderen Partij is met 27 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Mw. Andeweg wordt geacht tegen te hebben gestemd.

GEMEENTE Arnhem

De motie "Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen" (19M167) van de fractie D66 is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Flexnet betaalbaar" (19M168) van de fractie D66 is met 34 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Arnhem staat achter de trolley (2.0)" (19M164) van de fracties PvdA, D66, Arnhemse Ouderen Partij, CDA, DENK Verenigd Arnhem, GroenLinks, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en ChristenUnie is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Werken moet lonen" (19M174) van de fractie SP is met 15 stemmen voor en 21 stemmen tegen verworpen.

De motie "Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen" (19M175) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen.

Het voorstel is met 32 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.

3.1 Instemmen met de voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.2 Vaststellen Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.3 Vaststellen herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97	Het voorstel is met 34 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
3.4 Vaststelling bestemmingsplan "Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol"	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 422116

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**27 november 2019**
Zaaknummer	**422116**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 20 november 2019, Griffie nummer: 422116

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 13 november 2019 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **422116**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 13 november 2019

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 13 november 2019 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 13 november 2019

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	**27 november 2019**
Zaaknummer	**422116**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 20 november 2019, Griffie nummer: 422116

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 13 november 2019 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**13 november 2019**
Zaaknummer	418907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 8 november 2019, Griffie nummer: 418907

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 30 oktober 2019 vast te stellen.

De griffier,

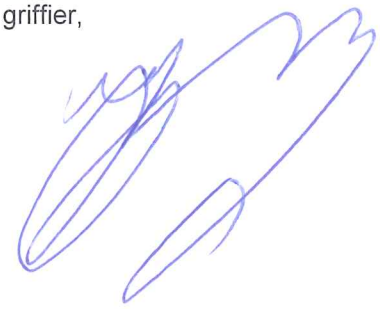

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **422116**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 27 november 2019

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 12 november 2019 tot en met 20 november 2019 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (12 november 2019 tot en met 20 november 2019)

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	27 november 2019
Zaaknummer	422116

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 20 november 2019, zaaknummer: 422116

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 12 november 2019 tot en met 20 november 2019 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (12 november 2019 tot en met 20 november 2019)				
Datum	**Afzender**	**Zaaknummer**	**Titel**	**Advies**
12-11-2019	Regio Arnhem Nijmegen		Versterking samenwerking regio Arnhem Nijmegen; Terugblik 1e radenbijeenkomst 21-10-2019	Voor kennisgeving aannemen
13-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/096 "Samenwerking gemeenten - zorgverzekeraars" d.d. 12-11-19	Voor kennisgeving aannemen
13-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/098 "Mobiliteit"	Voor kennisgeving aannemen
13-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/097 "Bekendmaking ontbreken tegenkandidaten vacatures VNG bestuur en commissies" d.d. 13-11-19	Voor kennisgeving aannemen
14-11-2019	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen		Eindrapport vereffening voormalige Stadsregio Arnhem Nijmegen	Voor kennisgeving aannemen
20-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/099 "Wijziging Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen"	Voor kennisgeving aannemen
20-11-2019	Arnhemse Ouderen Partij		Bezwaarschrift	In handen stellen van de Algemene Bezwaarschriftencommissie
20-11-2019	Wijkoverleg Spijkerkwartier		Afvalbeleid	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad
20-11-2019	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen		Invoering Diftar per 1-7-2020	Kopie van aan college gerichte brief, voor kennisgeving aannemen

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	27 november 2019
Zaaknummer	422116

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 20 november 2019, zaaknummer: 422116

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 12 november 2019 tot en met 20 november 2019 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 420313

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 november 2019, nummer: 420313;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis nemen van de invoeringsdatum voor DIFTAR van 1 juli 2020.
2. Als gevolg van deze gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR bijgaande begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 20000
Onderwerp : Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020
I / S : I
Raad d.d. : 27-nov-19
Zaaknr. : 420313

bedragen x € 1.000,--

Programma's	2020						2021						2022						2023					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																								
Geb 1 CSA	-10		10			10																		
Geb 2 Noordwest	-9		9			9																		
Geb 3 Noordoost	-7		7			7																		
Geb 4 Presikhaaf	-9		9			9																		
Geb 5 Malburgen	-16		16			16																		
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	-5		5			5																		
Geb 7 De Laar/Elden	-5		5			5																		
Geb 8 RKV	-7		7			7																		
	-68		**68**			**68**																		
Stedelijke programma's																								
S12 Wonen en leefomgeving	860	792	**-68**			**-68**	459	459					68	68										
	860	**792**	**-68**			**-68**	**459**	**459**					**68**	**68**										
Totaal	792	792					459	459					68	68										

Vaststellen: "Begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 als gevolg van de gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR"

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 november 2019
Zaaknummer:	420313
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

Aanwezig; de raadsleden/ fractievolgers Verheij (PVV), Greving (PvdA), Hutten (CDA), Aydemir (Denk/VA), Becker (CU), Tujeehut (AOP), Van Butselaar (ArnhemCentraal), Maref (VVD), Elfrink (SP), De Groot (PvdD), Coenders (GroenLinks) en Venhoek(D66).
Verder aanwezig: portefeuillehouder Bouwkamp en Paping. De laatste als verantwoordelijk portefeuillehouder m.b.t. de "Verordening afvalstoffenheffing 2020".

Verloop:
Op woensdag 13 november is bij de Begrotingsraad het Amendement 19A78 "Niet overhaast besluiten" aangenomen met een grote meerderheid (30 voor en 9 tegen), waarbij voorgesteld is om in de ontwerp MJPB de tekst van het Addendum MJPB 2020-2023 te schrappen. Dit onderwerp heeft ter vergadering in de vorm van een begrotingswijziging voorgelegen in de raadskamer van 20 november. Dit was een meningsvormende (1) behandeling in combinatie met de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020'.

Toezeggingen:
De wethouder heeft geen toezeggingen gedaan.

Aankondiging moties en amendementen:
De fractie van de SP heeft twee amendementen aangekondigd en de fractie van de PvdD overweegt een motie in te dienen.

Conclusie
De voorzitter dankt allen aanwezigen en concludeert dat de raadskamer heeft besloten dat het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende vergadering van 27 november.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
H. van Nunen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel Amendement	Afvalbelasting niet nog verder verhogen
Nummer Zaaknummer	**19A81** 420313

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Het raadsvoorstel Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020 wordt als volgt gewijzigd;

Een nieuw beslispunt 1. toe te voegen dat luidt;

'De begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020 wordt vastgesteld met dien verstande dat er geen verhoging van de afvalstoffenheffing wordt doorgevoerd als gevolg van dit voorstel. De in de begrotingswijzing genoemde baten worden gedekt door een besparing op de ambtelijke organisatie. De raad legt de invulling van deze taakstelling in handen van het college.'

De bestaande beslispunten worden in de bestaande volgorde hernummerd.

Toelichting:

De Afvalbelasting is al fors verhoogd. Met name lagere inkomens worden daardoor getroffen. De meerkosten kunnen gedekt worden uit een besparing op de ambtelijke organisatie.

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

VERWORPEN

Voor 10

Tegen 28

Amendement "Afvalbelasting niet nog verder verhogen" (19A81)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Addendum Diftar en afvalstoffenverordening
Motie van	Rebin Maref - VVD Maarten Venhoek - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Jan Hutten - CDA
Titel motie	Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden
Nummer Zaaknummer	**19M165** 420313

De Raad, gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- het uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is, dat deze kostendekkend is.

Overwegende dat:

- we er alles aan moeten doen om de stijging van de afvalstoffenheffing te dempen/te voorkomen.

Draagt het college op:

- bij kostenstijgingen die een verhoging van de afvalstoffenheffing tot gevolg hebben, de raad zo spoedig mogelijk te informeren en goed onderbouwd aannemelijk te maken dat het noodzakelijk/onoverkomelijk is.

En gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Rebin Maref - VVD
Maarten Venhoek - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Jan Hutten - CDA

Voor 23

Tegen 15

Motie "Stijging afvalstoffenheffing in de gaten houden" (19M165)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Afval weggooien zonder pasje
Nummer Zaaknummer	**19M166** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het dumpen van afvalzakken naast de container enorm is toegenomen sinds de containers op slot zitten,

Overwegende dat
- dat de wethouder heeft aangegeven dat de containers eenvoudig en zonder noemenswaardige kosten van het slot gehaald kunnen worden,

Draagt het college op
- de containers van het slot te halen

VERWORPEN

19m166/R.2

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

VERWORPEN

Voor 14

Tegen 24

Motie "Afval weggooien zonder pasje" (19M166)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Geen rattenplaag in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M169** 420313

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- het college het voornemen heeft per 1 juli een wijziging in de afvalinzameling in te voeren,

Overwegende dat:

- te voorzien is dat deze wijziging tot gevolg gaat hebben dat er nog meer vuil naast de afvalcontainers terecht gaat komen na invoering van deze wijziging,

- vuil op straat in zijn algemeenheid ongewenst is, maar bijzonder ongewenst is in de maanden van het jaar waarin het warm kan worden,

- stankoverlast en een rattenplaag dreigt,

- overwegende dat dit een bedreiging voor de volksgezondheid kan vormen,

Draagt het college op:

VEPWORPEN

- wijzigingen van de afvalinzameling die kunnen leiden tot een toename van de hoeveelheid vuil op straat niet in de maanden mei tot en met september in te voeren

19 m 16 g/P.2

VERWORPEN

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

Voor 8

Tegen 30

Motie "Geen rattenplaag in Arnhem" (19M169)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoerdatum DIFTAR
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas
Nummer Zaaknummer	**19M176** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het mogelijk is afvalpassen te verstrekken waarop tegen betaling een vastgesteld aantal maal de afvalcontainer kan worden geopend.
- Ook bedrijven een pas verstrekt zullen krijgen waarop tegen betaling een vast aantal maal de afvalcontainer geopend kan worden.

Overwegende dat:

- Waar mogelijk de privacy van burgers dient te worden gewaarborgd.
- Burgers een eigen keuze zouden moeten hebben in het al dan niet beschikbaar stellen van data aangaande privé-aangelegenheden, zoals het storten van afval.
- Het geen toegevoegde waarde heeft om vast te leggen welk bedrijf of welke particulier hoe vaak afval stort, indien een vast bedrag geïnt wordt.
- Het niet relevant is of te controleren is welk bedrijf of welke persoon gebruik maakt van een beschikbaar gestelde afvalpas.
- Het mogelijk moet zijn om een pas aan te bieden, zoals bedoeld voor bedrijven, waarmee een vooraf vastgesteld aantal stortingen gedaan kan worden.
- Het mogelijk is dergelijke pas niet op naam te registreren, maar bijvoorbeeld op naam van de gemeente, en deze aan te bieden aan burgers die ervoor kiezen om een vast bedrag vooraf te betalen voor een vast aantal afvalstortingen.
- Elk extra type pas verstrekt kan worden naast de standaard afvalpas op naam.
- Voor ieder Arnhems huishouden gewoon de vaste afvalstoffenheffing geldt, die al dan niet kwijtgescholden wordt.

VEPWORPEN

19m176/P.2

Verzoekt het college: • Alsnog te onderzoeken of er binnen het beoogde pasjessysteem mogelijkheid is om een anonieme afvalpas te verstrekken aan burgers die daarvoor kiezen tegen betaling van een vast bedrag. • Indien deze mogelijkheid er zonder aanpassing van de software is, de geanonimiseerde extra pas tegen kostendekkende betaling aan te bieden aan alle Arnhemmers die daarvan wensen gebruik te maken.
en gaat over tot de orde van de dag Leo de Groot - Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 10

Tegen 28

Motie "Onderzoek naar mogelijkheid anonieme afvalpas" (19M176)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen begrotingswijzing op de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 als gevolg van gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Coen Verheij - PVV Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Motie Transparant Bestuur
Nummer Zaaknummer	**19M177** 420313

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het college heeft geweigerd de raad inzage te geven in documenten die met een beroep op de Wet openbaarheid bestuur aan elke burger verstrekt zouden moeten worden,

constaterende dat het college de agenda's en besluitenlijst van de staf Openbare Ruimte wel heeft verstrekt,

overwegende de Gemeentewet artikel 169 tweede en derde lid,

overwegende de Wet Openbaarheid Bestuur artikel 11 tweede lid,

draagt het college op te verstrekken;

1. alle agenda's en besluitenlijsten van de staf inanciën van portefeuillehouder Paping tussen 1 juli jl. en 27 november jl;

2. alle nota's, notities, memo's, en overige documenten over 'betalen per afvalzak' (diftar) en/of afvalstoffenheffing die tussen 1juli jl. en 27 november op de collegetafel hebben gelegen;

VERWORPEN

19m177/P.2

en gaat over tot de orde van de dag

G. Elfrink - SP
C. Verheij - PVV
N. Wiggers - AOP

VERWORPEN

Voor 15

Tegen 23

Motie "Transparant bestuur" (19M177)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **420313**

Onderwerp: Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020

Voorstel

1. Kennis nemen van de invoeringsdatum voor DIFTAR van 1 juli 2020.
2. Als gevolg van deze gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR bijgaande begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 vast te stellen.

Inleiding

De gemeenteraad heeft op 13 november 2019 de MJPB 2020-2023 vastgesteld. In de MJPB is rekening gehouden met de begrote financiële consequenties van de invoering van DIFTAR per 1 januari 2020.
In het besluitvormingstraject in de raad over de laatste voorwaarde voor DIFTAR: "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR", bent u door het college geïnformeerd over de wenselijkheid van een latere invoeringsdatum.
Bij de behandeling van de MJPB bent u door middel van een addendum en aanvullende documenten onder andere geïnformeerd over de redenen en de financiële consequenties van de door het college voorgestelde invoeringsdatum van 1 juli 2020.
De raad heeft er voor gekozen om meer tijd te nemen voor de besluitvorming hierover en deze los te koppelen van de MJPB-vaststelling. Als bijlage bij dit raadsvoorstel wordt het u eerder aangeboden addendum opnieuw aan u voorgelegd. De financiële gevolgen van dit addendum zijn verwerkt in bijgaande begrotingswijziging.

Beoogd effect

De MJPB 2020-2023 zodanig aan te passen dat deze gebaseerd is op invoering van DIFTAR per 1-7-2020.

Argumenten

1.1 Door de begroting aan te passen wordt het mogelijk om bij vaststelling van de belastingverordeningen (afvalstoffenheffingen) uit te gaan van invoering van DIFTAR per 1-7-2020.

De afvalstoffenheffing mag niet meer dan 100% kostendekkend zijn. Vanwege deze wettelijke toets dient de begroting op gelijke uitgangspunten gebaseerd te zijn als de belastingverordening.

GEMEENTE Arnhem

1.2 Informeren over de financiële gevolgen van invoering DIFTAR per 1-7-2020 en de belastingverordening hierop in te richten.

De gevolgen voor begroting en afvalstoffenheffing zijn vermeld in dit Addendum.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Invoering Diftar per 1-7-2020 betekent dat voor 2020 twee belastingverordeningen voor de afvalstoffenheffing moeten worden vastgesteld (één voor de eerste helft van het jaar en één voor de tweede helft) en dat tweemaal een belastingaanslag voor de afvalstoffenheffing zal worden opgelegd.

De afvalstoffenheffing voor het eerste half jaar wordt geregeld in de verordening 2020-1 en is op basis van een- of meerpersoonshuishouden. De verordening afvalstoffenheffing voor het tweede half jaar is geregeld in de verordening 2020-2 en is op basis van DIFTAR.

1.2 De begrotingswijziging dient vastgesteld te zijn vóórdat de belastingverordening kan worden vastgesteld

Om de afvalstoffenheffing te kunnen heffen en innen is het nodig dat vóór 1 januari 2020 de belastingverordeningen zijn vastgesteld en gepubliceerd. De laatste besluitvormende vergadering van de raad in 2019 is gepland op 18 december. Uiterlijk tijdens deze vergadering dienen de belastingverordeningen te worden vastgesteld, waarbij de belastingverordeningen dienen aan te sluiten op de voor die tijd gewijzigde begroting voor het jaar 2020.

Financiën

De financiële gevolgen van de invoering van DIFTAR per 1-7-2020 voor de begroting en voor de afvalstoffenheffing worden in het addendum toegelicht. Bijgaande begrotingswijziging kan als volgt worden gespecificeerd (bedragen conform het addendum):

Toelichting bij de begrotingswijziging

bedragen x € 1.000

Exploitatiebegroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
Lasten				
- Verwerking	1.110	459	68	0
- Inzameling	167	0	0	0
- Beheer en Uitvoering	-485	0	0	0
	792	459	68	0
Baten				
- Dekking uit afvalstoffenheffing	792	459	68	0
	792	459	68	0
Totaal Resultaat	0	0	0	0

In bijgaande begrotingswijziging worden bovenstaande bedragen in de begroting verwerkt op programma S12 Wonen en Leefomgeving, en op de diverse wijkprogramma's.

Uitvoering

Niet van toepassing.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Begrotingswijziging
- Addendum MJPB 2020-2023
- Memo "Toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020" van de wethouders Bouwkamp en Paping; d.d. 29 oktober 2019.
- Memo Beantwoording technische vragen m.b.t. het addendum bij de MJPB
- Memo Extra toelichting verschillen tabel uitstel DIFTAR

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

-

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 420313

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 november 2019, nummer: 420313;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis nemen van de invoeringsdatum voor DIFTAR van 1 juli 2020.
2. Als gevolg van deze gewijzigde invoeringsdatum DIFTAR bijgaande begrotingswijziging op de MJPB 2020-2023 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : **20000**
Onderwerp : **Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020**
I / S : **I**
Raad d.d. : **27-nov-19**
Zaaknr. : **420313**

bedragen x € 1.000,--

Programma's	2020						2021						2022						2023					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																								
Geb 1 CSA	-10		**10**			**10**																		
Geb 2 Noordwest	-9		**9**			**9**																		
Geb 3 Noordoost	-7		**7**			**7**																		
Geb 4 Presikhaaf	-9		**9**			**9**																		
Geb 5 Malburgen	-16		**16**			**16**																		
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	-5		**5**			**5**																		
Geb 7 De Laar/Elden	-5		**5**			**5**																		
Geb 8 RKV	-7		**7**			**7**																		
	-68		**68**			**68**																		
Stedelijke programma's																								
S12 Wonen en leefomgeving	860	792	**-68**			**-68**	459	459					68	68										
	860	**792**	**-68**			**-68**	**459**	**459**					**68**	**68**										
Totaal	792	792					459	459					68	68										

Addendum MJPB 2020-2023

Invoering Diftar per 1-7-2020

In de ontwerp-MJPB 2020-2023 is uitgegaan van invoering van Diftar per 1-1-2020. Daarbij is aangegeven (zie pagina 22 gedrukte versie) dat een andere invoeringsdatum in 2020 uiteraard mogelijk is (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Bij de behandeling van het raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR" op 25 september 2019 heeft wethouder Bouwkamp medegedeeld dat de voorgenomen invoeringsdatum 1-7-2020 wordt. Dit betekent dat de MJPB 2020-2023 op dit punt niet meer actueel is.

In dit addendum worden de gevolgen van uitstel van de invoering Diftar tot 1-7-2020 voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing 2020 toegelicht. Dit addendum maakt onderdeel uit van de MJPB 2020-2023.

Het aanpassen van de invoeringsdatum van 1 januari 2020 naar 1 juli 2020 heeft gevolgen voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing.

Gevolgen voor de Begroting

De geraamde baten en lasten wijzigen als volgt[1]:
(de bedragen geven de mutatie aan ten opzichte van de ontwerp-MJPB)

Bedragen x €1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Verwerking	1.110	459	68	0
Inzameling	167	0	0	0
Beheer en uitvoering	-485	0	0	0
Dekking uit afvalstoffenheffing	-792	-459	-68	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Omdat de prijsprikkel een half jaar later ingaat, zal de verwachte (rest)afvalreductie door beter afvalscheiding ook later optreden. Hierdoor dalen de inzamelings- en verwerkingskosten minder dan in de ontwerp MJPB werd voorzien. Dit leidt dan ook tot hogere kosten voor afvalverwerking en -inzameling ten opzichte van de ontwerp-MJPB.

De kosten voor beheer en uitvoering zijn lager omdat de geraamde extra beheer- en handhavingskosten ten behoeve van DIFTAR een half jaar later ingaan. Verder is rekening gehouden met de verwachting dat voor 2020 twee verschillende verordeningen en heffingsgrondslagen dienen te worden ingericht. De eerste vaste afvalstoffenheffing geldt voor de eerste zes maanden en wordt in februari, gezamenlijk met de andere gemeentelijke heffingen opgelegd. De tweede heffing: het vaste tarief van de DIFTAR-heffing, wordt vervolgens in het tweede deel van het jaar opgelegd.

[1] Tabel ter aanvulling op de tabel op pagina 22 ontwerp-MJPB 2020-2023

De meer/minder kosten worden verrekend in het tarief voor de afvalstoffenheffing. Per saldo blijft het percentage kostendekkendheid gelijk. De kostendekkendheid wordt als volgt bepaald[2]:

Berekening kostendekkendheid t.b.v. Afvalstoffenheffing

Bedragen x €1.000	**2020**
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	17.761
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.979
Totale kosten	**21.335**
Opbrengst heffingen	**17.511**
Dekkingspercentage	**82%**

Gevolgen voor de hoogte van de afvalstoffenheffing

De begrote afvalstoffenheffing bedraagt:

- eerste halfjaar 2020:	Eénpersoons huishoudens	€ 99,72
	Meerpersoons huishoudens	€134,88
- tweede halfjaar 2020:	Vast tarief per huishouden	€ 81,30
	Per 30-liter-zak restafval	€ 0,80

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem[3]:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%
	€ 730	**€ 754**	**3,29%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%
	€ 306	**€ 329**	**7,43%**

[2] Tabel vervangt de tabel op pagina 183 ontwerp-MJPB 2020-2023
[3] Tabel vervangt de tabel op pagina 182 ontwerp-MJPB 2020-2023

Memo

Datum : dinsdag 29 oktober 2019

Aan : De gemeenteraad

Van : Cathelijne Bouwkamp/ Ronald Paping

Betreft : toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020

In de meningsvormende vergaderingen over het MJPB 2020-2023 van 23 oktober jl. zijn bij de bespreking van de portefeuilles van wethouder Bouwkamp en Paping toezeggingen gedaan om nadere informatie te leveren over de redenen en consequenties van uitstel van invoering DIFTAR tot 1 juli 2020. In dit memo worden de antwoorden op deze toezeggingen aan u gepresenteerd.

Motivatie invoering DIFTAR per 1-7-2020
Zoals in de meningsvormende vergadering mondeling is toegelicht, zijn er verschillende redenen en ontwikkelingen die hebben geleid tot de keuze voor dit uitstel.

De invoering van DIFTAR in Arnhem is een complexe zaak die een zorgvuldige voorbereiding vraagt. Op 3 juli 2018 heeft u ingestemd met het uitstellen van DIFTAR zodat voldaan kan worden aan de door u gestelde randvoorwaarden. In periodieke voortgangsrapportages hebben we u geïnformeerd over de voortgang op de invulling hiervan. Op 30 oktober a.s. wordt de invulling van de laatste voorwaarde, de kwijtscheldingsregeling voor minima, opnieuw geagendeerd.

Hoewel het uitstel voor onbepaalde tijd gold, was het streven om de invoering van DIFTAR per 1 januari 2020 te effectueren. Hieronder wordt toegelicht waarom het college de invoeringsdatum wil verschuiven naar 1 juli 2020.

In de aanloop naar de besluitvorming over de laatste randvoorwaarde: "de kwijtscheldingsregeling en stimulering van afvalscheiding van minima" in september is gebleken dat invoering op 1 januari 2020 weliswaar technisch mogelijk, maar zeer risicovol zou zijn. We zaten op dat moment midden in het proces van afsluiten van de ondergrondse containers en het weer toegankelijk maken met passen. Bij de goed gereguleerde en gefaseerde realisatie hiervan in wijken voor de vakantieperiode, hebben we nauwelijks aanloopproblemen ondervonden. De intensieve inzet van communicatie, technische support en ondersteuning en begeleiding door de schone-buurt-coaches speelde daarbij een grote rol. Bij de geïntensiveerde uitrol van wijken na de zomervakantie bleken er meer problemen bij het afsluiten te ontstaan. In de raad heeft u ook herhaaldelijk aandacht gevraagd voor deze problematiek en de situatie in de stad. Dat beeld werd bevestigd door de toename van berichten via onder meer sociale media over ongewenste bijplaatsingen nadat de containers op slot gingen en door signalen die ik rechtstreeks ontvang van de schonebuurtcoaches die in de wijken actief zijn.

Dit alles samen benadrukte voor mij nogmaals het belang van een zorgvuldige begeleiding van dit soort veranderingen. Naast de technische strubbelingen bij het opnieuw afsluiten van de containers moeten de inwoners goed en tijdig worden voorbereid op de komende veranderingen én voldoende gelegenheid krijgen om aan de veranderingen te wennen. Dat dit cruciaal is, merken wij zelf in de stad, maar is ook de ervaringen van andere gemeenten waar DIFTAR is ingevoerd.

Bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2020 zou er nog een aantal veranderingen in heel korte tijd nodig zijn. Het gaat hierbij onder andere om:

- het aanpassen van de trommels van 60 naar 30-liter;
- het proefdraaien met de data-uitwisseling voor het betaalsysteem;
- de inrichting van de kwijtscheldingsregeling die pas na besluitvorming op 30 oktober kan worden ingeregeld.

De drie maanden die op het moment van de raadsvergadering op 25 september jl. resteerden om de inwoners te informeren en opnieuw te laten wennen aan een ingrijpende systeemverandering beschouwde ik, mede op grond van de boven genoemde ervaringen, als te kort en daardoor te risicovol voor de stad en het succesvol invoeren van DIFTAR.
Daarbij zou bovengenoemde zorgvuldigheid onder grote druk komen te staan, met ongewenste effecten in de stad: meer bijplaatsingen en dumpingen en mogelijk het risico op het niet volledig kunnen registreren en innen van het zakkentarief. Die zorgen over deze effecten zijn bij de raadsbehandeling van het minimavoorstel in september ook door enkele fracties in de raad naar voren gebracht.
Om deze redenen, heb ik tijdens de raadsvergadering van 25 september jl aangegeven de invoering van DIFTAR uit te willen stellen tot 1 juli 2020.
Doordat vervolgens de stemmen staakten kan besluitvorming nu op zijn vroegst op 30 oktober plaatsvinden.

Bovenstaande uiteenzetting en het feit dat de voorbereidingstijd inmiddels is beperkt tot 2 maanden maakt invoering per 1 januari 2020 niet wenselijk.

Het addendum

De afvalinzameling en -verwerking leidt om meerdere redenen tot hogere kosten in 2020. Door middel van DIFTAR kunnen deze hogere kosten (en daarmee de toekomstige kostenstijging voor burgers) worden beperkt. In de perspectiefnota is daarover de volgende tekst opgenomen:

In 2020 moeten de contracten voor zowel de inzameling als de verwerking van restafval opnieuw worden aanbesteed. Deze aanbestedingen worden op dit moment voorbereid. Gezien de huidige marktsituatie is de verwachting dat de kosten voor afvalinzameling en afvalverwerking fors zullen stijgen. Dit wordt mede veroorzaakt door de door de Rijksoverheid opgelegde verbrandingsbelasting. De verwachting is dat het nieuwe contract voor de inzameling van restafval zal leiden tot een kostenstijging van ca 10%. Voor de verwerking van restafval wordt een nog forsere stijging tot mogelijk wel 80% verwacht. De helft hiervan is te wijten aan tariefstijging door marktwerking, de andere helft aan de verbrandingsbelasting. De voorziene kostenstijgingen voor inzameling en verwerking van afval zullen worden gedekt door de afvalstoffenheffing. Genoemde ontwikkeling geeft extra reden om inwoners te stimuleren afval goed te scheiden en de hoeveelheid restafval te verkleinen, zodat toekomstige kostenstijging zoveel mogelijk kan worden beperkt. DIFTAR is daarvoor een goed instrument.

Ook in de Voortgangsberichten DIFTAR hebben we u geïnformeerd over de te verwachten autonome kostenstijgingen op afvalgebied en het belang om het instrument DIFTAR zo spoedig mogelijk in te zetten om deze kostenstijgingen te beperken.
Door de autonome ontwikkelingen stijgen de kosten voor afval in 2020 dus fors. Conform de bestaande afspraken met betrekking tot kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing worden die kosten in de heffing doorberekend. In de volgende paragraaf worden de financiële consequenties voor de inwoners van Arnhem van het uitstellen van DIFTAR nader toegelicht.
Om u zo spoedig mogelijk deelgenoot te maken van de financiële consequenties van mijn overwegingen heb ik er in overleg met de griffie voor gekozen om u deze informatie door middel van een addendum op de mjpb te verstrekken. Deze informatie kan op deze wijze nog geïncorporeerd worden in het besluitvormingsproces van de voorliggende mjpb.

In onderstaande toelichting op de financiële vragen, wordt nader ingegaan op deze financiële consequenties.

Financiën
Autonome ontwikkeling
Hierboven is reeds aangegeven, zoals ook gemeld in de Perspectiefnota en Voortgangsrapportages DIFTAR, dat de kosten van het product afval vanaf 1 januari 2020 sowieso stijgen. Dit wordt onder meer veroorzaakt door het nieuwe verwerkingscontract restafval dat vanaf 1 januari 2020 ingaat.

Naast de tariefstijging uit de markt (resultaat van Europese aanbesteding), hebben we vanaf die datum ook te maken met de van rijkswege opgelegde verbrandingsbelasting. Hierdoor is er vanaf 2020, los van de invoering van DIFTAR, sprake van een substantiële kostenverhoging van het product afval.

De invoering van DIFTAR zal leiden tot het verminderen van de hoeveelheid restafval en daarmee tot het beperken van dit negatieve kosteneffect.

Invoering DIFTAR per 1 juli 2020 of 1 januari 2021
In het aan u gezonden addendum is de situatie bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020 weergegeven als wijziging ten opzichte van de begroting.
In de meningsvormende vergadering van 23 oktober is gevraagd naar de financiële consequenties als besloten zou worden tot invoering van DIFTAR per 1 januari 2021.

In onderstaande tabel uit het addendum is het financiële effect beschreven ten opzichte van de begrote kosten voor 2020 conform de ontwerp-MJPB pagina 22 (invoering DIFTAR per 1-1-2020).

Tabel 1: Financieel effect voor 2020 van tijdstip DIFTAR-invoering

Verschilanalyse termijn DIFTAR-invoering (bedragen x €1000)		
	per 1-7-2020	per 1-1-2021
Onderdelen	**Addendum**	
Verwerking	1.110	1.708
Inzameling	167	23
Beheer en uitvoering	-485	-870
Dekking uit de afvalstoffenheffing	-792	-861
totaal	0	0

Het invoeren van DIFTAR per 1-7 leidt tot € 8 ton hogere kosten (zie regel Dekking uit de afvalstoffenheffing).
De belangrijkste reden voor de hogere kosten is het pas later optreden van het dempende effect op de hoeveelheid restafval als gevolg van de invoering van DIFTAR.
Uit de tabel valt af te leiden dat de kostenstijging voor het gehele jaar 2020 bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2021 per saldo niet heel veel groter (+€ 69.000) is dan bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020. Dit komt doordat bij uitstel van een heel jaar de verwerkingskosten in 2020 weliswaar verder oplopen; daar staat echter tegenover dat in deze variant de inrichtingskosten voor het beheer van DIFTAR (extra handhaving, extra inningskosten, extra beheerkosten) worden uitgesteld naar 2021.

Wat betekent dit nu voor de tarieven en de lastendruk voor de Arnhemse inwoner?
In onderstaande tabel zijn de effecten voor de twee 'uitstel'-varianten beschreven, hieronder samengevat:

- invoering per 1-7-2020: tarief € 242, een stijging van 9,7%
- invoering per 1-1-2021: tarief € 243, een stijging van 10,2 %.

Invoering van DIFTAR per 1-1-2020 (de oorspronkelijke mjpb-lijn) zou leiden tot een kostenstijging van 4,8% ten opzichte van 2019 en resulteren in een gemiddeld tarief van € 231.

		Diftar per 1-7-2020		Diftar per 1-1-2021	
Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	**2019**	**2020**	**%**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%	€ 243	10,2%
	€ 730	**€ 754**	**3,29%**	**€ 755**	**3,42%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	**2019**	**2020**	**%**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0		€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%	€ 243	10,2%
	€ 306	**€ 329**	**7,43%**	**€ 330**	**7,74%**

Consequenties voor kwijtschelding
In de gepresenteerde varianten zijn de kosten voor kwijtschelding gehandhaafd op de in de huidige ontwerp-MJPB 2020-2023 geraamde € 2 miljoen (een stijging van € 0,4 miljoen ten opzichte van de begroting 2019). Bij doorrekening van de kostenstijging van een latere invoeringsdatum van DIFTAR zullen ook de lasten voor kwijtschelding stijgen.

Op basis van de huidige kostenstijging wordt een incidentele stijging van de post kwijtschelding verwacht van ca € 100.000. Deze kostenpost is niet in het addendum verwerkt.
Omdat de kosten van kwijtschelding naar verwachting na invoering DIFTAR weer zullen afnemen is deze stijging naar verwachting éénmalig. De omvang van het daadwerkelijk benodigde kwijtscheldingsbudget is overigens een inschatting, afhankelijk van het aantal minima en de gezinssamenstelling van deze doelgroep.
Gezien deze onzekerheden zullen we bezien in hoeverre deze kosten passen binnen het totale kwijtscheldingsbudget. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal het college met een voorstel komen hoe deze kosten worden gedekt binnen het beleidsveld.

Omdat de financiële kaders van het kwijtscheldingsbudget voor de afvalstoffenheffing niet worden gewijzigd bij het uitstellen van de invoeringsdatum DIFTAR, ligt er geen belemmering om het voorliggende raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR", dat op 30 oktober opnieuw staat geagendeerd, opnieuw in stemming te brengen.

Beantwoording technische vragen m.b.t. het addendum bij de MJPB
Een aantal raadsleden (de heren Venhoek, Greving en Elfrink) hebben technische vragen gesteld over het addendum. Het gaat daarbij m.n. om de kosteneffecten a.g.v. de wijziging van de datum van invoering.
Zij hebben eveneens aangegeven de vragen en antwoorden van belang te achten voor de hele raad. De griffie heeft daarom de vragen en antwoorden bij elkaar gebracht in onderstaand overzicht. Het overzicht is bij de stukken voor de MJPB-behandeling in iBabs geplaatst.

Beantwoording vragen van Maarten Venhoek (D66) m.b.t. het addendum bij de MJPB

A.
In dit addendum staat een nieuwe tabel met de ontwikkeling van de lokale lastendruk in Arnhem. Ten opzichte van de MJPB is de verhoging voor de afvalstoffenheffing verdubbeld, van bijna 5% naar nu bijna 10%!
Uit het addendum kan ik niet opmaken hoe deze stijging tot stand is gekomen.
Graag ontvang ik een specificatie van de ontwikkelingen en de daarbij behorende kosten die noopt tot deze additionele verhoging.

Ten aanzien van de verklaring van de kostenstijgingen in Arnhem, zijn dit de belangrijkste posten:
- de kapitaallasten en onderhoudskosten op ondergrondse containers;
- lagere inkomsten door vervuiling van de ingezamelde PBD-fractie en hierdoor een hoog percentage afkeur;
- kostenstijgingen op de afvalcontracten;
- de voorbereidingskosten voor de invoering van DIFTAR.

B.
Wat verder opvalt is dat er een groot verschil is in de ontwikkeling van de kosten voor de afvalverwerking en de kosten voor het taakveld afval als je Arnhem naast Nijmegen zet. Ik zou een min of meer gelijke ontwikkeling verwachten, maar je ziet hier een groot verschil. In Arnhem zijn de kosten in 4 jaar maar liefst 35% toegenomen.

Kosten afvalverwerking in begrotingen Arnhem versus Nijmegen

Totale kosten*	2017	2018	2019	2020	stijging
Arnhem	15.242	15.270	18.168	20.502	35%
Nijmegen	17.442	17.665	17.063	16.852	-3%

** Grondslag voor de berekening van de kostendekkendheid conform VNG-model*

Lasten taakveld afval**	2017	2018	2019	2020	stijging
Arnhem	12.774	13.884	14.454	17.118	34%
Nijmegen	10.896	11.015	10.430	11.145	2%

*** Conform iv3-definitie* *Bedragen in duizenden euro's*

Graag ontvang ik een verklaring voor deze kostenstijging, waardoor worden die veroorzaakt?

Over de verschillen in kosten tussen de gemeenten Arnhem en Nijmegen kan ik dit korte tijdsbestek geen volledige analyse uitvoeren. Wat ik wel hierover kan melden is dat Nijmegen met behulp van haar DIFTAR-systematiek van de tariefzak, inmiddels een reductie van de hoeveelheid restafval naar ongeveer 100 kg per inwoner heeft gerealiseerd. In Arnhem zitten we nog ruim boven de 200 kg. per

inwoner. Hierdoor boekt Nijmegen uiteraard een behoorlijke kostenbesparing op de restafvalverwerking en zullen de inkomsten op de herbruikbare afvalstromen met een positieve opbrengst: PBD en papier aanzienlijk hoger liggen. Effect op restafval: 17.500 ton restafval minder verbranden levert een reductie op van € 2,4 miljoen aan verwerkingskosten.

1. Ten aanzien van de analyse van de kosten voor het product afval Arnhem en Nijmegen wilt u een nadere analyse op de verschillen.
In mijn antwoord op 30 oktober jl. heb ik al aangegeven dat in dit korte tijdsbestek geen volledige analyse naar de verschillen tussen Arnhem en Nijmegen uit te voeren is. Een dergelijke analyse vraagt een benchmark-onderzoek om de verschillen in dienstverlening te benoemen en de kostenverschillen te verklaren. In opdracht van de raad kunnen we uiteraard dit benchmark-onderzoek Arnhem-Nijmegen extern laten uitvoeren. Een mogelijk alternatief is om het komend jaar opnieuw deel te nemen aan de landelijke benchmark die jaarlijks door de branche wordt georganiseerd.

2. Kostenopbouw Arnhem voor het vaste deel en het variabele deel. In de mail van 2 november heeft u een voorbeeldtabel ingevoegd.
Onze kostenstructuur is nu niet op de gevraagde wijze ingericht en vraagt (nu eenmalig) om een substantiële aanpassing in de huidige verslaglegging in onze financiële systemen. Deze kan niet op korte termijn omgevormd naar het gevraagde format, zonder grote risico's op mogelijke fouten.
Indien de raad wenst dat de kostenopbouw op het product afval op deze wijze gerapporteerd gaat worden, gaan we deze aanpassingen de komende periode onderzoeken. We stellen hierbij voor om dit nieuwe format te ontwikkelen voor de wijze waarop de financiële evaluatie van DIFTAR straks ingericht gaat worden.

3. We weten uit het addendum bij de MJPB dat er ook voor 2021 en 2022 effecten zijn (zie het staatje op blz. 1 van het Addendum MJPB 2020-2023). De opbouw daarvan haal ik echter niet uit het nu door jou op vrijdag avond verstrekte memo. Graag ontvang ik ook voor die twee jaren de specificatie conform de opzet die je in jouw memo Extra toelichting uitstel invoering Diftar hebt gegeven.
Ik herhaal hierbij de toelichting die ook de heer Greving in zijn mail gevraagd en gekregen heeft.
In de DIFTAR-ramingen is sprake van een ingroeimodel: het effect van DIFTAR wordt in drie jaar, in drie stappen bereikt. Deze fasering is gebaseerd op ervaringen uit andere gemeenten waarbij gebleken is dat inwoners moeten wennen aan DIFTAR en een periode nodig hebben om hun afvalaanbiedgedrag te veranderen en geleidelijk te verbeteren.
Afhankelijk van de invoeringsdatum en ingang van de prijsprikkel, schuift deze realisatie/gewenningsperiode op. Concreet betekent dit dat, ten opzichte van de in de MJPB 2020-2023 opgenomen reeks (die uitgaat van invoering per 1-1-2020), niet alleen in 2020, maar ook in 2021 er meer restafval wordt aangeboden. Ook in 2022 wordt nog een klein verschil tussen beide ramingen verwacht. In het Addendum is dit weergegeven.

Meerjarig effect op de afvalstoffenheffing van verschillende invoeringsdata DIFTAR
De huidige ramingen leiden tot de volgende consequenties voor de hoogte van de heffing, uiteraard op basis van de huidige aannames, huidig aantal huishoudens en geen indexering van kosten en opbrengsten.

Uitgangspunt	Ontwikkeling Afvalstoffenheffing (€ gemiddeld/hh)				
jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwerp MJPB - Invoering DIFTAR 1-1-2020	€ 220	€ 231	€ 229	€ 227	€ 226
Addendum - Invoering DIFTAR 1-7-2020	€ 220	€ 242	€ 235	€ 228	€ 226
Invoering DIFTAR 1-1-2021	€ 220	€ 243	*Nog niet doorgerekend, maar deze jaren zullen naar verwachting een dalende lijn naar circa € 226 in 2023 te zien geven.*		

<u>Informatie ten behoeve van het opstellen van het amendement "DIFTAR direct", opgevraagd door Maarten Venhoek (D66)</u>
Het betreft hier de doorrekening van de financiële effecten op de afvalstoffenheffing bij een andere invoeringsdatum (1-4-2020) van DIFTAR ten opzichte van de ingangsdatum zoals gepresenteerd in het ontwerp-MJPB (1-1-2020).

Conform het aan de raad voorgelegde Addendum, waarin de gegevens van invoering per 1 juli 2020 zijn gepresenteerd, vindt je hieronder de gegevens voor invoering van DIFTAR per 1 april 2020.

Ik hou hierbij dezelfde volgorde van informatie aan als in het Addendum is opgenomen:

Tabel 1: Gevolgen voor de begroting.

Bedragen x €1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Verwerking	612	268	68	0
Inzameling	135	0	0	0
Beheer en uitvoering	-135	0	0	0
Dekking uit afvalstoffenheffing	-612	-268	-68	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter toelichting:
In deze tabel staan de bedragen vermeld waarmee deze kostencategorie stijgt (+) of daalt (-) ten opzichte van de ontwerp-MJPB waarin wordt uitgegaan van DIFTAR-invoering per 1-1-2020.
Deze bedragen kunnen vergeleken worden met de in het Addendum gepresenteerde cijfers voor invoering per 1-7-2020.

De **verwerkingskosten** stijgen bij een latere invoeringsdatum van DIFTAR omdat de prijsprikkel die leidt tot ander aanbiedgedrag dan later ingaat. Invoering per 1-4 leidt tot een lagere stijging dan invoering per 1-7.

Het verschil op de i**nzamelkosten** tussen de twee varianten van invoeringsdata (1-4 en 1-7) zijn beperkt. De inzamelkosten voor restafval dalen bij het eerder invoeren van DIFTAR doordat de hoeveelheid daalt, verzamelcontainers hoeven minder vaak geleegd te worden. De inzamelkosten van andere afvalfracties nemen toe bij het (eerder) invoeren van DIFTAR: hogere kosten voor de inzameling van PBD en GFT. Deze effecten wegen in grote lijnen tegen elkaar op.

De kosten op **beheer en uitvoering** dalen ten opzichte van het concept-MJPB bij een latere invoeringsdatum van DIFTAR. De onder deze categorie vallende kosten voor coördinatie, beheer, uitvoering en handhaving (ruim 9 ton op jaarbasis) en kwijtschelding medisch afval (€ 135.000 op jaarbasis) worden bij uitstel naar een latere invoeringsdatum in 2020, niet volledig gemaakt en leveren daarmee een besparing op ten opzichte van het in de ontwerp-MJPB begrote bedrag op dit onderdeel.

Tabel 2: berekening kostendekkendheid t.b.v. de Afvalstoffenheffing

Bedragen x €1.000	**2020**
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	19.849
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	17.606
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.925
Totale kosten	**21.126**
Opbrengst heffingen	**17.356**
Dekkingspercentage	**82%**

Gevolgen voor de hoogte van de afvalstoffenheffing:
Indien DIFTAR per 1-4-2020 zou worden ingevoerd, dan leidt dit tot de volgende tarieven die in de verordeningen moeten worden vastgesteld.

De begrote afvalstoffenheffing bedraagt:

- periode januari -maart 2020	Eénpersoons huishoudens	€ 49,52
	Meerpersoons huishoudens	€ 66,64
- periode april - december 2020:	Vast tarief per huishouden	€ 120,88
	Per 30-liter-zak restafval	€ 0,80

Tabel 3: Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 239	8,6%
	€ 730	**€ 752**	**2,95%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 239	8,6%
	€ 306	**€ 326**	**6,62%**

Beantwoording vragen van Eric Greving (PvdA) m.b.t. het addendum bij de MJPB

1. In het addendum bij de MJPB staat op pagina 1 een staatje met de geraamde baten en lasten. Hierin staan ook de dekking van de kosten ten laste van de afvalstoffenheffing. In 2019 € 792k, in 2020 € 459k en in 2021 € 68k. Betekent dit dat de kosten voor een half jaar uitstel in totaal over drie jaar € 1.320.000,00 zijn?
Dat klopt. In de DIFTAR-ramingen is namelijk sprake van een ingroeimodel: het effect van DIFTAR wordt in drie jaar, in drie stappen bereikt. Deze fasering is gebaseerd op ervaringen uit andere gemeenten waarbij gebleken is dat inwoners moeten wennen aan DIFTAR en een periode nodig hebben om hun afvalaanbiedgedrag te veranderen en geleidelijk te verbeteren.
Afhankelijk van de invoeringsdatum en ingang van de prijsprikkel, schuift deze realisatie/gewenningsperiode op. Concreet betekent dit dat, ten opzichte van de in de MJPB 2020-2023 opgenomen reeks (die uitgaat van invoering per 1-1-2020), niet alleen in 2020, maar ook in 2021 er meer restafval wordt aangeboden. Ook in 2022 wordt nog een klein verschil tussen beide ramingen verwacht. In het Addendum is dit weergegeven.

2. Kunnen de kosten bij invoer op 1 januari 2020 ook meerjarig inzichtelijk gemaakt worden?
Dit is wat er gebeurt in het ontwerp-MJPB 2020--2023, in de tabel op pagina 22 worden de meerkosten meerjarig ten opzichte van het MJPB 2019-2022 geschetst.

3. En zou dit niet betekenen dat nu we die kosten niet hebben in het eerste half jaar van 2020 (bij invoer op 1 juli 2020) de lastenstijging in het eerste half jaar lager moeten zijn? Feitelijk schuiven ze op?
Zoals in het toelichtend memo van vrijdag 1 november is gemeld, is er bij invoering per 1-7-2020 ook rekening gehouden met lagere beheer en handhavingskosten ad. € 367.500. De daling van deze kosten op deze post wordt echter teniet gedaan door de stijging van met name de verwerkingskosten bij invoering per 1-7: + € 1,1 miljoen.

4. Als laatste is het mogelijk om de afvalstoffenheffing meerjarig te laten zien?
De huidige ramingen leiden tot de volgende consequenties voor de hoogte van de heffing, uiteraard op basis van de huidige aannames, huidig aantal huishoudens en geen indexering van kosten en opbrengsten.

Uitgangspunt	Ontwikkeling Afvalstoffenheffing (€ gemiddeld/hh)				
jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwerp MJPB - Invoering DIFTAR 1-1-2020	€ 220	€ 231	€ 229	€ 227	€ 226
Addendum - Invoering DIFTAR 1-7-2020	€ 220	€ 242	€ 235	€ 228	€ 226
Invoering DIFTAR 1-1-2021	€ 220	€ 243	*Nog niet doorgerekend, maar deze jaren zullen naar verwachting een dalende lijn naar circa € 226 in 2023 te zien geven.*		

Beantwoording vragen van Gerrie Elfrink (SP) m.b.t. het addendum bij de MJPB

1. U wilt een meer gedetailleerd inzicht in de kostenpost "uitvoering en beheer".

Onder deze categorie vallen de volgende kostenonderdelen:
- de perceptiekosten: de kosten die gemoeid zijn met de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing;
- kosten voor communicatie, coördinatie en beheer;
- kosten voor toezicht en handhaving.

Deze kosten bestaan uit extra uren van functionarissen, communicatiemiddelen en hulpmiddelen zoals de afvalapp, die worden ingezet om het aanbiedgedrag in goede banen te leiden.
De inzameling en verwerking van naast geplaatst afval of dumpingen is opgenomen in de kostencategorieën inzameling en verwerking.
In totaal is op de kostencategorie "uitvoering en beheer" een structureel bedrag van ruim negen ton geraamd.

2. Is er ook een scenario te maken waarin de containers per 1/1/2020 weer van het slot gehaald worden en wat dat met de verschillende posten doet? Dat zou namelijk inzicht geven in hoe de verschillende elementen van diftar (pasje + tarief) zich tot elkaar en het geheel verhouden.

Nee, dit scenario staat haaks op de ingezette beleidslijn en wordt nu niet verder uitgewerkt.

MEMO

GEMEENTE Arnhem

Datum : Vrijdag 1 november 2019

Aan : Gemeenteraad

Van : Cathelijne Bouwkamp

Betreft : Extra toelichting verschillen tabel uitstel DIFTAR

Bijgaand conform verzoek de detaillering van de verschillentabel bij het memo 'Toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020' van 29 oktober 2019.

Toelichtende tabel: Verschilanalyse financiële consequenties invoeringsdatum DIFTAR.

Verschilanalyse DIFTAR-invoering juli bedragen in €			
Onderdelen	**per 1-1-2020 ontwerp MJPB**	**per 1-7-2020 Addendum**	**per 1-1-2021**
Verwerking:			
Diftar-effect op verwerkingskosten	-54.097	637.971	1.000.599
verhoging tarief verwerkingkosten	1.362.026	1.779.680	2.015.142
subtotaal verwerking	1.307.929	2.417.651	3.015.741
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		1.109.722	1.707.812
Inzameling:			
Effect op restafval inzameling	78.974	226.865	239.691
Intensiveren PBD-inzameling	223.440	111.720	0
extra kosten GFT-inzameling	84.145	65.336	0
Opbrengsten ABS/poorttarief	-200.000	-50.000	-30.000
subtotaal inzameling	186.559	353.921	209.691
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		167.362	23.132
Beheer en uitvoering:			
tegemoetkoming medisch afval	135.000	67.500	0
rentekosten uitgestelde inning	100.000	50.000	0
lagere beheer en hh-kosten		-367.500	-635.000
subtotaal beheer	235.000	-250.000	-635.000
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		-485.000	-870.000
Overige niet-Diftar-effecten	-219.953	-219.953	-219.953
totaal	**1.509.535**	**2.301.619**	**2.370.479**
effect t.o.v. invoering 1-1-2020		792.084	860.944

Wat betreft de kolommen van de tabel:
- de eerste kolom bevat de gegevens op basis van de 'ontwerp-MJPB 2020-2023' waarin is uitgegaan van DIFTAR per 1 januari 2020;
- kolom 2 geeft de afwijking ten opzichte van de MJPB aan, bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020;
- kolom 3 geeft de afwijking ten opzichte van de MJPB aan, bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2021.

Op de verschillende regels van de tabel worden de effecten van de datum van invoering op de kosten per categorie (verwerking, inzameling en beheer en uitvoering) nader toegelicht.
De totaalbedragen per categorie (de gele regels) sluiten aan op de verschillen in het memo van 29 oktober.

Verwerking:
De kosten van de verwerking worden hoger bij verder uitstel van DIFTAR. DIFTAR zorgt voor een prijsprikkel waardoor sprake zal zijn van een afname van restafval. Door uitstellen van DIFTAR, zet de reductie van restafval ook later in en zijn de kosten voor verwerking hoger.
De afname van restafval (en de bijbehorende kosten) zal bij invoering van DIFTAR naar verwachting geen lineair verloop kennen. Dit betekent andersom dat bij uitstel van DIFTAR de extra kosten voor een jaar niet precies twee keer een half jaar bedragen.

Inzameling:
Dit is een verzameling van vier posten waarvan de kosteneffecten van uitstel tegen elkaar in werken.

De kosten voor de *inzameling van restafval* zijn hoger bij verder uitstel. Zoals al genoemd werd bij verwerking, zal er bij uitstel van DIFTAR meer restafval zijn. Dit betekent dat er meer restafval wordt weggegooid in de containers die dus ook vaker zullen moeten worden geleegd door de inzamelaar.

De kosten voor *PBD-inzameling* worden lager bij uitstel van DIFTAR. De inzamelfrequentie van deze fractie zal namelijk pas worden verhoogd op het moment dat DIFTAR wordt ingevoerd.

De kosten voor *GFT-inzameling* zijn ook lager bij uitstel van DIFTAR. Deze inzamelvoorzieningen zullen toenemen als DIFTAR wordt ingevoerd. Door de toename van de inzamelvoorzieningen en de hoeveelheid aangeboden GFT-afval zullen de kosten toenemen op het moment dat DIFTAR wordt ingevoerd.

Binnen deze post zijn ook de opbrengsten door het heffen van een *poorttarief op het ABS* opgenomen. Bij invoering DIFTAR zijn hierop inkomsten geraamd, deze zijn lager als DIFTAR later wordt ingevoerd.

Beheer en uitvoering:
De kosten op dit onderdeel zijn lager bij uitstel van DIFTAR. Zo worden er later kosten gemaakt ten behoeve van de tegemoetkoming medisch afval. Datzelfde geldt voor de kosten van beheer en handhaving. In dit onderdeel zijn ook de rentekosten opgenomen ten gevolge van de (uitgestelde) inning van het variabele deel van het tarief dat pas een jaar later gebeurt. Bij uitstel van een half jaar zijn deze kosten lager, bij uitstel van een jaar vallen deze geheel weg.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Maarten Venhoek - D66 Gerrie Elfrink - SP Jan Hutten - CDA Guus van der Laak - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Niet overhaast besluiten
Nummer / zaaknummer	**19A78** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

In de ontwerp MJPB de tekst van het Addendum MJPB 2020-2023 te **schrappen**

Toelichting

Nog niet alle gevraagde informatie is door het college (of waar het technische informatie betreft de ambtelijke ondersteuning) opgeleverd. De bijbehorende belastingverordening is nog niet door het college opgeleverd, deze wordt pas volgende week kort voor de besluitvormende raadsvergadering verwacht.

Door het college is in 2019 steeds aangegeven dat als de raad in september de noodzakelijke besluiten zou nemen invoering per 1/1/2020 mogelijk is. Een kort uitstel van de besluitvorming naar de besluitvormende vergadering op 27 november is daarmee niet onoverkomelijk.

Met het uitstellen van het besluiten over het addendum zal logischer wijs ook de besluitvorming over de bijbehorende belastingverordening voor afvalstoffen voor huishoudens uitgesteld moeten worden tot 27 november.

AANGENOMEN

19A78/P2

Maarten Venhoek - D66
Gerrie Elfrink - SP
Jan Hutten - CDA
Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

AANGENOMEN

Voor 30

Tegen 9

Amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Aan de gemeenteraad

Datum	: 22 oktober 2019
Zaaknummer	: 401815
Contactpersoon	: Clemens Berntsen
Telefoonnummer	: 026 3775020

Onderwerp: Addendum bij de MJPB 2020-2023

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de gevolgen voor de begroting en voor de afvalstoffenheffing van uitstel van DIFTAR tot 1-7-2020, zoals beschreven in bijgaand concept-addendum MJPB 2020-2023.

Inleiding
In de ontwerp-MJPB 2020-2023 is uitgegaan van invoering van DIFTAR per 1-1-2020. Daarbij is aangegeven (zie pagina 22 van de gedrukte versie) dat een andere invoeringsdatum in 2020 mogelijk is. De begrotingswijziging dient in dat geval wel verwerkt te worden in 2019.
Bij de behandeling van het raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR" op 25 september 2019 heeft wethouder Bouwkamp medegedeeld dat de voorgenomen invoeringsdatum 1-7-2020 wordt. Dit betekent dat de MJPB 2020-2023 op dit punt niet meer actueel is.

In bijgaand addendum worden de gevolgen van uitstel van de invoering DIFTAR tot 1-7-2020 voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing 2020 toegelicht.

Consequenties
Bij het vaststellen van de belastingverordening besluit u over het al dan niet invoeren van DIFTAR. Uiterlijk op dat moment dient de begroting daarop aan te sluiten. Door nu al aan te geven wat de gevolgen voor de begroting en afvalstoffenheffing zijn van DIFTAR per 1-7-2020, kunt u dit betrekken bij de begrotingsbehandeling.

Invoering van DIFTAR per 1-7-2020 betekent dat voor 2020 twee belastingverordeningen voor de afvalstoffenheffing dienen te worden vastgesteld: één voor de eerste helft van het jaar (vast tarief) en één voor de tweede helft gebaseerd op een gedifferentieerd tarief naar aanbod van afvalzakken.

Beide belastingverordeningen worden gelijktijdig vastgesteld. De verordening voor de tweede helft van het jaar kan echter nog in de loop van het eerste halfjaar van 2020 gewijzigd worden. In dat geval dient de begroting te zijner tijd opnieuw daarop te worden aangepast.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage
– Addendum MJPB 2020-2023

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0900-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

College Burgemeester en Wethouders, 22 oktober 2019 - 8. Not...

Scherpenisse, W.	17-10-19 11:03
Altena, P.	17-10-19 11:07
Bouwkamp, C.C.	17-10-19 11:22

Dossier eigenaar: Derksen, K

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de gevolgen voor de begroting en voor de afvalstoffenheffing van uitstel invoering DIFTAR tot 1-7-2020, zoals aangegeven in bijgaand concept-addendum voor de MJPB 2020-2023.
2. De Raad met bijgaande raadsinformatiebrief voor te stellen dit addendum als onderdeel van de MJPB 2020-2023 vast te stellen.

Documenten

- Dossier 1487 voorblad.pdf
- Collegenota addendum MJPB 2020 Diftar
- raadsbrief addendum MJPB 2020-2023
- Addendum MJPB 2020 aangepast

ANTWOORD

Opmerking

Van: Wibo Scherpenisse
Verzonden: donderdag 17 oktober 2019 11:07
Aan: bestuurlijkproces; Pieter Altena; Cathelijne Bouwkamp
CC: Lionne Broekman; Sabine Kool; Clemens Berntsen
Onderwerp: RE: Ter parafering: Nota Addendum bij de MJPB 2020-2013

Urgentie: Hoog

Beste allen,

Ik heb op verzoek van 'concernfinancien' een drietal voetnoten aan het addendum toegevoegd. Hierin wordt verwezen naar de relevante pagina's uit de MJPB. Dit maakt de leesbaarheid van het stuk voor raadsleden groter. Inhoudelijk verandert er niets.
Willen jullie deze nota nog een keer in Ibabs doorzetten? Ik heb hem al doorgezet.

Alvast dank!

Groet,
Wibo

Van: bestuurlijkproces
Verzonden: woensdag 16 oktober 2019 16:12
Aan: Wibo Scherpenisse <Wibo.Scherpenisse@arnhem.nl>; Pieter Altena <Pieter.Altena@arnhem.nl>; Cathelijne Bouwkamp <cathelijne.bouwkamp@arnhem.nl>
CC: Bouko Katuin <Bouko.Katuin@arnhem.nl>; Marieke Kroes <Marieke.Kroes@arnhem.nl>; Lionne Broekman <Lionne.Broekman@connectie.nl>; Sabine Kool <Sabine.Kool@arnhem.nl>; Clemens Berntsen <Clemens.Berntsen@arnhem.nl>
Onderwerp: Ter parafering: Nota Addendum bij de MJPB 2020-2013

Goedemiddag,

Bovengenoemde nota staat in iBabs klaar ter parafering.
De nota is voor de collegevergadering van **22 oktober.**

Met vriendelijke groet,

Karin Derksen
Bestuurlijk Proces

PS voor Clemens,
Soms moet er tussentijds, of na mandaat voor de wethouder, iets gewijzigd worden in de stukken.
Wil je dan in dat geval de stukken gebruiken die bij deze mail zijn gevoegd? Hier staan namelijk de juiste datum, zaaknummer etc. op én (eventuele) de schoonheidsfoutjes zijn er uit verwijderd. Je kunt ze herkennen aan de toevoeging iBabs in de naam van het document.

Wil je zelf de nu bijgevoegde stukken toevoegen aan de zaak in Green Valley, in deze versies zijn (waarschijnlijk) nog wat kleine dingen veranderd?

Dank je.

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 1 juli 2019

Datum: 1 juli 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 17 juni		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Viaduct Cattepoelseweg	10.45 uur	Pieter Polman
8.	Oerbos De Waterberg		
9.	Snippergroen		
10.	Diversen ProRail (mondeling)		
11.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 12 augustus 2019

Datum: 12 augustus 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 1 juli		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Art 44 vragen D66 "Zout strooien"	11.00 uur	Hein den Hartog
8.	Bestrijding eikenprocessierups	11.15 uur	Milly Kors
9.	'Woordfeest' in Arnhem		
10.	Regionaal Voedsellab		
11.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 19 augustus 2019

Datum: 19 augustus 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 12 augustus		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Voorzieningen Nutsbedrijven in Openbare Ruimte	10.45 uur	Manfred Schmidt
8.	College tweedaagse (mondeling)		
9.	Molenplaats	11.15 uur	Frans Gooren
10.	Bomenplan	11.30 uur	Frans Gooren
11.	Dierenasiel		
12.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 26 augustus 2019

Datum: 26 augustus 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 12 augustus		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Raadsbrief Art 44 Arnhem Proeft	10.30 uur	Hans de Vroome, Alet Voskuil
8.	Motorcross Arnhemse Heide toekomstvisie	10.50 uur	Christine Paris
9.	Projecten op de kaart		
10.	TURAP		
11.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **26 augustus 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp	Luuk Tepe		
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Hans de Vroome, Alet Voskuil (agendapunt 7)			
Christine Paris (agendapunt 8)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen	- Extra agendapunt: vraagpunten rondom afval. Clements Berntsen en Angela Wallerbos zullen aansluiten.	
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 19 augustus	Tekstueel: Besluitenlijst wordt na enkele wijzigingen vastgesteld. Afsprakenlijst wordt doorgenomen. N.a.v.: - Nutsvoorzieningen: er is een plek gevonden maar Stedenbouw is hier niet mee eens. Pieter pakt dit op met Roland. Hoe kunnen we dit beter gaan coördineren, organiseren en aansturen? Wethouder Bouwkamp heeft contact gehad i.v.m. het convenant. - Subsidieregeling bomen hitteplekken binnenstad: is dit al opgesteld? Robin zal dit navragen aan Henk Wentink. - Bruidsluier: Robin heeft contact gehad met Provincie en gevraagd het handhavingsverzoek formeel af te ronden,.	

3.	Ingekomen post	- Raadslid Navis van GroenLinks heeft een vraag over een initiatief van de Dierenbescherming. Het gaat om de actie buddy's voor dieren. Mensen die zelf niet voor hun hond/kat kunnen zorgen worden door een buddy hierin ondersteund. Robin pakt dit op. - Wethouder Bouwkamp heeft een gesprek gehad met familie Soeterman over de bomen in Gaardenhage. Als dit te lang duurt, zullen zij gemeente Arnhem aansprakelijk stellen. Volgende week in deze staf agenderen en Esther Hoogendoorn uitnodigen. - Fietstocht Basti zaterdag 21 september: Martijn Defilet en Jeroen Glissenaar zullen ook meefietsen. Wethouder wil graag mee, maar kan waarschijnlijk niet i.v.m. airborne herdenking. Er is € 3000,- nodig voor de voorbereiding, vraagt om een bijdrage. Robin zal met Basti contact opnemen.	
4.	B&W nota's	- Nota beantwoording art 44 vragen AOP over Afvalbakken en over Afvalbeleid - Nota beantwoording art 44 vragen Zout strooien in de zomer - Nota Kwijtschelding minima bij invoering DIFTAR (2)	
5.	Politieke Avond	-	
6.	TV-blik	-	
7.	Raadsbrief Art 44 Arnhem Proeft	Wethouder de Vroome, Alet Voskuil en Kees Hin zijn uitgenodigd. Vorig jaar is al geconstateerd of een dergelijk evenement als Arnhem Proeft in het Lauwerspark überhaupt wel past omdat het een kleine park is. Evenementen gaat dit jaar nog alle locaties waar evenementen worden gehouden kijken of alles nog past binnen het evenementenbeleid. Gemeenschappelijke zorg is hoe je maximaal geborgd krijgt dat er geen onacceptabele schade plaatsvind bij monumentale bomen tijdens een evenement in parken. Naarmate de bomen ouder worden zijn ze minder in staat te herstellen van schade. De organisator moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de groene omgeving. In de raadsbrief zal de gezamenlijke afweging worden opgenomen. Alet zal dit aanpassen en naar beide wethouder mailen. Daarna kan het in het routing voor het college.	
8.	Motorcross Arnhemse Heide toekomstvisie	MCA heeft zijn toekomstvisie opgesteld. Zoals eerder besproken willen we op basis hiervan komen tot een aangepast bestemmingsplan. Er zijn nog diverse aandachtspunten die we eerst bestuurlijk willen verkennen voordat we met hen in gesprek gaan. In het huidige bestemmingsplan is de vergunning aan de MCA verleend op basis van de PAS . Wat zijn de juridische consequenties als het bestemmingsplan wordt geactualiseerd? Dit moet eerst worden uitgezocht. Opmerkingen van wethouder Bouwkamp worden meegenomen. Ook in staf Sport bespreken.	
	Extra agendapunt: vraagpunten rondom afval	Clements Berntsen en Angela Wallerbos geven toelichting. Morgen wordt het voortgangsrapportage in het college besproken. In paragraaf 10 zijn een aantal punten die worden besproken, met name in de communicatie rondom exacte tarieven. Nota zal nu worden teruggenomen. Uiterlijk woensdagochtend zal een advies met een voorstel inclusief verhaallijn voor de Raad naar wethouder Bouwkamp worden gemaild. Ook check bij de beantwoording van de technische vragen of alles in lijn met de antwoorden zijn.	

9.	Projecten op de kaart	Met name de verkenningen zijn interessant. Gebiedsontwikkeling zit er niet bij. Je kunt de Maptable overheen leggen. Dit is een digitaal instrument waar je ook de samenloop op kunt zien. De verschillende disciplines komen op de kaart en kun je zien waar je integraal aanpak zou willen hebben. Voor de omgevingsvisie komt er ook een kaart. Pieter zal overleggen met Roland en Yvonne.	
10.	TURAP	Wethouder Bouwkamp zal haar opmerkingen naar Pieter mailen.	
11.	Rondvraag	Wethouder Bouwkamp: - Gesprek gehad met Imkervereniging. Er zijn een aantal afspraken gemaakt, Robin pakt dit op. Wethouder Bouwkamp heeft gesprek gehad met Peter van Dongen (voorzitter Raad van bestuur Larenstein). Hij gaf aan dat zij een bijenprofessor hebben. - Terugkoppeling gesprek Larenstein: goed gesprek, kansrijk om meer met elkaar te gaan samenwerken. Er komt een kennismaking met Evelien van Dongen en Bert Scheers. Zij vinden het ook interessant om te kijken hoe ze studenten kunnen inzetten voor energie en openbare ruimte groen. Er is een vervolggesprek ingepland. - Living Labs: pilots neerzetten in de stad.	

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 2 september 2019

Datum: 2 september 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 26 augustus 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	<u>MJPB 2020-2023</u> Ad7 - Hoofdstuk 1 - S02 Bereikbaarheid - Stedelijk programma S12 Wonen en openbare ruimte - Paragraaf onderhoud Kapitaalgoederen Ad7 - Wijkprogramma CSA	 10.45 uur 11.15 uur	 Jeannette Krol Martijn Stappers, Monique de Leeuw
8.	Casus Bomen Soeterman	11.30 uur	Esther Hoogendoorn
9.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 9 september 2019

Datum: 9 september 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 26 augustus en 2 september		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	<u>MJPB 2020-2023</u> Ad7 - Hoofdstuk 1 - S02 Bereikbaarheid - Stedelijk programma S12 Wonen en leefomgeving - Paragraaf onderhoud Kapitaalgoederen	10.30 uur	Jeannette Krol, Jelle Kobessen
8.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 16 september 2019

Datum: 16 september 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 9 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Invasieve exoten	10.45 uur	Cecilia Klein
8.	Verordening Afvalstoffenheffing 2020 en Verordening Reinigingsrechten 2020	11.10 uur	Clemens Berntsen
9.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **16 september 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Cecilia Klein (agendapunt 7)			
Clemens Berntsen (agendapunt8)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 9 september	• Besluitenlijst 2 september: verslag wordt ongewijzigd vastgesteld. N.a.v.: - Projecten op de kaart: Luuk zal de groenfonds projecten ook op de kaart zetten. Projecten in de initiatieffase worden ook in meegenomen.	
3.	Ingekomen post	Robin: mail ontvangen i.v.m. de bruidsluier. Deze mail is ook gestuurd naar Bodega, Partij van de dieren, Binnenstad Arnhem en de Gelderlander. Hierin staat dat de gemeente van de Provincie het advies heeft gekregen dat er iets moet worden teruggezet op de plek. Zo niet dan zal hij juridische stappen ondernemen. Provincie stuurt binnenkort een brief aan de gemeente waarin wordt aangegeven dat het handhavingsverzoek van dhr. Onderstal is afgewezen. Er wordt ook daarin ook aangegeven	

		dat de Gemeente op de locatie Bodega een nieuwe klimplant aanplant ter compensatie en in het algemeen bezig is met vergroenen van binnenstad. Robin heeft ook contact gehad met Stephan Bouwman. Er staat nu een reclamebord op de plek. Op korte termijn wordt er iets teruggezet op dezelfde plek of ergens in de directie omgeving dat veilig is. Robin zal dit verder oppakken.	
4.	B&W nota's	- Rondvraag Bomenbeleid	
5.	Politieke Avond	- Vervolg minima DIFTAR	
6.	TV-blik	-	
7.	Invasieve exoten	Cecilia Klein geeft toelichting. Op dit moment loopt de bestrijding volgens planning en in de pas met de begroting. De uitvoering van de bestrijding is middels een Europese aanbesteding bij een aannemer ondergebracht. Er is al afname in de groei maar effecten zijn pas goed te zien als het groeiseizoen in het voorjaar begint. De monitoring zal twee keer per jaar plaatsvinden (voorjaar en nazomer) om het effect te meten en de bestrijdingsmethode voor het komende jaar te bepalen.	
8.	Verordening Afvalstoffenheffing 2020 en Verordening Reinigingsrechten 2020	Clemens Berntsen geeft toelichting. De conceptteksten worden besproken. Kwijtschelding voor instellingen met maatschappelijk belang en vrijwilligers die zwerfafval opruimen zal komende jaar worden onderzocht.	
8.	Rondvraag	-	

AGENDAPUNT Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Vergadering d.d.:	16 september 2019
Onderwerp:	Verordeningen Afvalstoffenheffing en Reinigingsrechten 2020
Informatief / meningsvormend / besluitvormend?	
Zaaknummer:	
In opdracht van: **Ingebracht door:** **(naam adviseur)**	**Wie uitnodigen: Clemens Berntsen** **Ingeschatte bespreektijd:**
Politiek gevoelig / Politiek-bestuurlijke Relevantie:	**Soort notitie:** ☐ **programmaontwikkeling** ☐ **bestuurlijke opdracht /plan van aanpak / startnotitie** ☐ **collegenota** ☐ **raadsvoorstel** ☐ **informerend**
Korte samenvatting: wat / waarom (doel) / waarmee (dekking) / waartoe (resultaat)	Ter besprekening, is parallel geagendeerd in Staf Financiën.
Bespreekpunten / beslispunten:	Ter besprekening.
Financiële consequenties + beoogde dekking?	
Wat zijn de financiële, publicitaire of juridische risico's en wat zijn de beheersmaatregelen?	
Zijn er externe partners betrokken? Zo ja, welke?	
Afwijking t.o.v. andere beleidsdocumenten:	
Wat is het beoogde eindproduct?	☐ startnotitie ☐ informerende notitie ☐ collegenota ☐ raadsinformatiebrief ☐ beantwoording van raadsvragen ☐ mondelinge vragen ☐ quickscan ☐ beschikking ☐ overig, namelijk:
Relevant voor & afgestemd met beleidsdomeinen / programma's	☐ samenleven ☐ zorg ☐ veiligheid ☐ jeugd ☐ onderwijs ☐ cultuur ☐ sport ☐ erfgoed ☐ gebiedsontwikkeling ☐ financiën ☐ verkeer ☐ sociale zekerheid ☐ milieu ☐ openbare ruimte, water en ecologie ☐ veranderopgave .... ☐ veranderopgave ....

Zaaknummer:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van XXX 2019, Bedrijfsvoering, nummer XXX;

Gelet op artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:
- gebruik maken: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit

1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van:
   a. het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt;
   b. het aanbieden van huishoudelijk afval.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief

De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingjaar

Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffing

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 en 2 van de tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving geheven. Het gevorderde bedrag wordt

mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving, aan de belastingschuldige bekend gemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht als bedoeld in het vorige lid in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.
5. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd aan het einde van het belastingjaar.
6. De dienstverlening bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel is verschuldigd bij aanvang van de dienstverlening.
7. Belastingbedragen bij wege van aanslag van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
8. Voor de toepassing van het bepaalde in het zevende lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.
9. Het zevende lid is niet van toepassing indien het belastingbedrag bedoeld in het achtste lid alleen betrekking heeft op het variabele deel van de afvalstoffenheffing als bedoeld in het vijfde lid.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten aanslagen als bedoeld in artikel 6, eerste lid, worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 6, tweede lid:

a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving.

Artikel 10. Kwijtschelding

1. Voor het tarief genoemd in hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.
2. Voor de tarieven genoemd in hoofdstuk 2 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verkregen tot een maximum van € 36,80 (42 aanbiedingen in een 30 liter inwerptrommel) per lid van een huishouden per belastingjaar. Om het aantal leden van een huishouden te bepalen geldt de inschrijving in de Basisregistratie personen (Brp) op 1 januari van het belastingjaar waarop de aanslag betrekking heeft.
3. Per huishouden is het aantal leden als bedoeld in het tweede lid gemaximeerd op 5.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.

Zaaknummer:

4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van XXX 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer:

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van XXX 2019

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN JAARLIJKSE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VAST TARIEF

1.1 De belasting bedraagt per perceel per belastingjaar € 151,80

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VARIABELE DEEL

2.1 De belasting als bedoeld in onderdeel 1.1 wordt vermeerderd met een variabel deel gebaseerd op het aantal aanbiedingen voor het vanaf 1 januari van het belastingjaar of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht, in bruikleen hebben van een bepaalde container of de mogelijkheid gebruik te kunnen maken van een ondergrondse verzamelcontainer.

2.2 Bij gebruik van ondergrondse verzamelcontainers bedraagt de belasting per aanbieding van restafval:
- in een 30 liter inwerptrommel € 0,80
- In een 60 liter inwerptrommel € 1,60

2.3 Bij gebruik van minicontainers bedraagt de belasting per lediging van:
- een container met een inhoud van 140 liter bestemd voor restafval € 3,75
- een container met een inhoud van 240 liter bestemd voor restafval € 6,40

HOOFDSTUK 3 HOOFDSTUK 3 ADMINISTRATIE- EN LEVERINGSKOSTEN VOOR HET LEVEREN VAN (EXTRA) CONTAINERS EN HET WIJZIGEN VAN HET CONTAINERPAKKET

3.1 Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedragen de administratie- en leveringskosten voor het op aanvraag:
a. omwisselen van een minicontainer voor restafval van klein naar groot € 22,00
b. omwisselen van een minicontainer voor restafval van groot naar klein € 0,00
c. leveren extra minicontainer voor restafval € 22,00
d. omwisselen van een minicontainer binnen 6 maanden na verhuizing (inschrijving Basisregistratie personen): € 0,00
e. inname extra container restafval: € 0,00

3.2 Het leveren, omwisselen of innemen van een minicontainer als bedoeld in 3.1 is alleen van toepassing op het buitengebied.

HOOFDSTUK 4 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. grond	€ 15,75

Zaaknummer:

3.	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
4.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
5.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
8.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
9.	Autobanden van personenauto's en fietsbanden, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
10.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
11.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
12.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25
13.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
14.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per jaar per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Het in behandeling nemen van de aanvraag voor een duplicaat afvalpas € 10,50

Zaaknummer:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van XXX 2019, Bedrijfsvoering, nummer XXX;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN 2020

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container.
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Belastbaar feit
Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafval bedraagt het vaste recht € 297,00 per jaar.
2. Het recht als bedoeld in onderdeel 1 wordt vermeerderd met een variabel deel gebaseerd op het aantal aanbiedingen vanaf 1 januari van het belastingjaar of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht.
3. Het tarief als bedoeld in het tweede lid bedraagt:
   a. per aanbieding in een 30 liter inwerptrommel: € 0,80
   b. per aanbieding in een 60 liter inwerptrommel: € 1,60
4. Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een duplicaat afvalpas: € 10,50

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist.

5. Het recht als bedoeld in artikel 4, tweede lid, is verschuldigd na het einde van het belastingjaar of eerder indien de belastingplicht binnen de gemeente wordt beëindigd in de loop van het belastingjaar.
6. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
7. Voor de toepassing van het bepaalde in het vijfde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
3. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening reinigingsrechten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering XXX 2019.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 23 september 2019

Datum: 23 september 2019

Tijd: **09.00 - 10.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 16 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Juridische aspecten afvalstoffenheffing	09.10 uur	Nicole Eerden, Jelle Kobessen
8.	Bomenplan (mondeling)	09.30 uur	Frans Gooren
9.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **23 september 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	Afwezig:	Afschrift aan:	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Nicole Eerden en Jelle Kobessen (agendapunt 7)			
Frans Gooren (agendapunt8)			

	Onderwerp	Besluit/ mededelingen	Actie
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 16 september	• Besluitenlijst 16 september: verslag wordt na enkele wijziging vastgesteld. N.a.v.: - Bruidsluier: streven is om deze week een klimplant te planten. - Verduurzamen voedselcafé: Binnen het omzetting agrarische gronden naar biologische landbouw en veeteelt ook de stikstofproblematiek meenemen. Dat oppakken n.a.v. een pachtovereenkomst wat bijna verlopen is.	
3.	Ingekomen post	-	
4.	B&W nota's	-	
5.	Politieke Avond	-	

6.	TV-blik	-	
7.	Juridische aspecten afvalstoffenheffing	Nicole Eerden en Jelle Kobessen geven toelichting. Wordt besproken.	
8.	Bomenplan	Frans Gooren geeft toelichting. Wordt besproken. Meldingsplicht kapvergunning nieuwe stijl z.s.m. in werking laten treden, streefdatum is 1 januari 2020. Voor volgende week donderdag zal Frans hier advies over geven.	
8.	Rondvraag	- Mail Christine Paris over achteringang NOM: volgende week in deze staf agenderen - Op verzoek van wethouder Bouwkamp openstaande Art 44 vragen/Moties/Toezeggingen als vast agendapunt in deze staf agenderen.	

Onderwerp: FW: memo analyse invoeringsopties diftar
Bijlagen: memo scenarioos diftar2.docx; Diftar tijdslijn inwoner.pdf; Diftar tijdslijn raad.pdf

Van: Clemens Berntsen
Verzonden: vrijdag 20 september 2019 13:54
Aan: Cathelijne Bouwkamp <cathelijne.bouwkamp@arnhem.nl>
CC: Pieter Altena <Pieter.Altena@arnhem.nl>; Jan Inberg <jan.inberg@arnhem.nl>; Wibo Scherpenisse <Wibo.Scherpenisse@arnhem.nl>; Jelle Kobessen <jelle.kobessen@arnhem.nl>; Nicole Eerden - Creemers <Nicole.Eerden@arnhem.nl>; Kok van de Loosdrecht <Kok.van.de.Loosdrecht@arnhem.nl>; Tom Wijering <Tom.Wijering@connectie.nl>; Veena Tewarie <Veena.Tewarie@connectie.nl>; Clemens Berntsen <Clemens.Berntsen@arnhem.nl>
Onderwerp: memo analyse invoeringsopties diftar

Dag Cathelijne,

Voor de bespreking in de staf van aanstaande maandag stuur ik je het memo met daarin de consequenties van raadskeuzes a.s. woensdag ten aan zien van invoeringsdatum DIFTAR. In de bijlages zijn de effecten in beeld gebracht voor de inwoners en de noodzakelijke besluitvormingsstappen in de raad.
Afgestemd met Financiën en Juridische zaken.
Hopelijk geeft het je voldoende input voor de raadsbehandeling woensdag. Maandag in de staf zijn Nicole en Jelle aanwezig ter toelichting, ik ben dinsdag weer op kantoor.
Fijn weekend alvast.

Groet,
Clemens

Memo

GEMEENTE Arnhem

Datum : donderdag 19 september 2019

Aan : Cathelijne Bouwkamp

Kopie aan : Pieter Altena, Nicole Eerden-Creemers, Jelle Kobessen

Van : Clemens Berntsen

Betreft : Analyse invoeringsopties Diftar

Ter voorbereiding op de mogelijke besluitvorming komende woensdag ten aanzien van voorliggende moties en raadsvoorstel, hebben we de verschillende vervolgtrajecten hieronder op een rij gezet.
Er zijn twee hoofdrichtingen voor de DIFTAR-invoering met consequenties voor de voorbereiding mogelijk:

1. Het door jou voorgenomen traject: woensdag 25 september: raadsbesluit minima aangenomen, alle moties afgestemd, invoering per 1 juli 2020.
2. Consequenties van gewijzigde besluitvorming op 25 september.

Ad 1. Besluit op 25 september, voorwaarden gereed, DIFTAR invoeren per 1 juli 2020.
In bijgevoegde pdf-bijlagen zijn de tijdschema's met consequenties voor de inwoners van Arnhem en voor de besluitvorming in de raad geschetst.
Inwoners:

- ontvangen in februari 2020 een aanslag voor zes maanden afvalstoffenheffing 'oude stijl', gecombineerd met de overige gemeentelijke belastingen (riool, OZB) die wel voor een jaar opgelegd worden.
- In juli 2020 wordt het vaste deel van het DIFTAR-tarief voor het tweede deel van het jaar opgelegd.
- Aanvragen kwijtschelding/ bezwaren kunnen worden ingediend op beide onderdelen.
- 2 afzonderlijke maandelijkse incasso-trajecten op beide aanslagen mogelijk.
- In februari 2021 volgt de gecombineerde aanslag met daarin het vaste tarief 2021, variabel deel 2020 (laatste 6 maanden).

Raadsbehandeling:

- Nov 2019: vaststellen gewijzigde MJPB 2020 waarin keuze half jaar vaste heffing en half jaar DIFTAR is verwerkt.
- Dec 2019: vaststellen verordening afvalstoffenheffing 'oude stijl' voor 1e half jaar 2020
- Juni 2020: vaststellen verordening afvalstoffenheffing Diftar voor 2e half jaar 2020

Ad 2. Consequenties mogelijke afwijkende besluitvorming 25 september.

1. Motie AOP naar onderzoek pre-paid wordt 25 september aangenomen.

Consequenties daarvan is dat er eerst onderzoek dient te worden uitgevoerd en de raad een voorstel wordt gedaan voordat het systeem van betalen per zak wordt ingevoerd. Dit betekent operationeel dat DIFTAR **niet** op 1-1-2020 kan worden ingevoerd. Omdat de uitvoeringswijze en invoeringsdatum in dat geval afhankelijk is van de resultaten van het onderzoek en vervolgbesluitvorming door de raad, kan geen nieuwe invoerdatum voor DIFTAR invoering worden toegezegd.

Advies: geen invoeringsdatum te noemen en de vrijheid te nemen om dit na het onderzoek en besluitvorming hierover aan de raad voor te leggen.

Consequenties begroting en verordening, geen DIFTAR in 2020:

- begroting 2020 dient te worden gewijzigd, is nu ingericht op heel jaar DIFTAR
- verordening 'oude-stijl'- met opbouw vaste tarieven wordt voor 1 januari vastgesteld door de raad.

2. Raadsvoorstel kwijtschelding wordt 25 september niet aangenomen.

Aan de laatste door de raad gestelde voorwaarde is niet voldaan en kan op zijn vroegst op 23 oktober, realistischer is eind november, opnieuw ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad. Bij instemming op die datum is realisatie van de operationele maatregelen zoals trommelverkleining, uitvoeren testperiode pasregistratie en opzet en uitrol communicatietraject voor 1-1-2020 niet meer mogelijk.

Advies: geen invoeringsdatum te noemen en de vrijheid te nemen om dit na definitieve besluitvorming over de voorwaarde minima, aan de raad voor te leggen.

Consequenties begroting en verordening, geen DIFTAR in 2020:

- begroting 2020 dient te worden gewijzigd, is nu ingericht op heel jaar DIFTAR.
- verordening 'oude-stijl'- met opbouw vaste tarieven wordt voor 1 januari vastgesteld door de raad.
- Keuze: geheel 2020 aanpassen naar vast tarief of uitsluitend eerste half jaar, uiterlijk maken in november.

Effecten voor inwoners Arnhem

Invoering Diftar per 1-1-2020

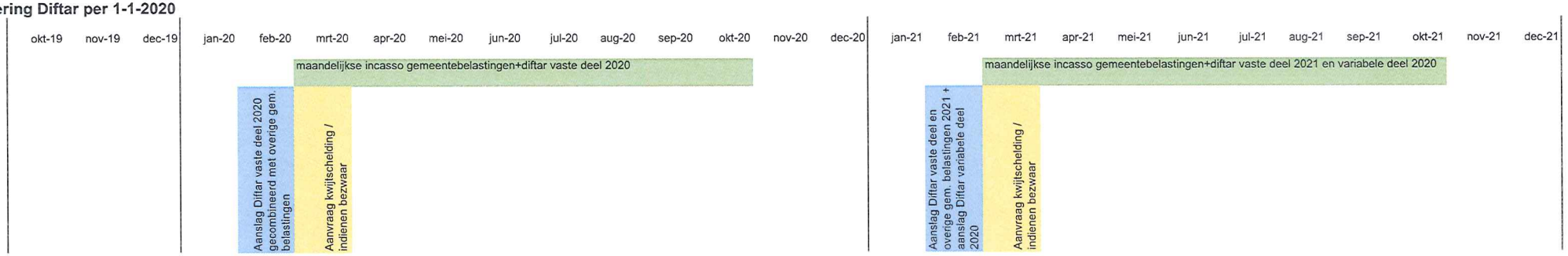

Invoering Diftar per 1-7-2020

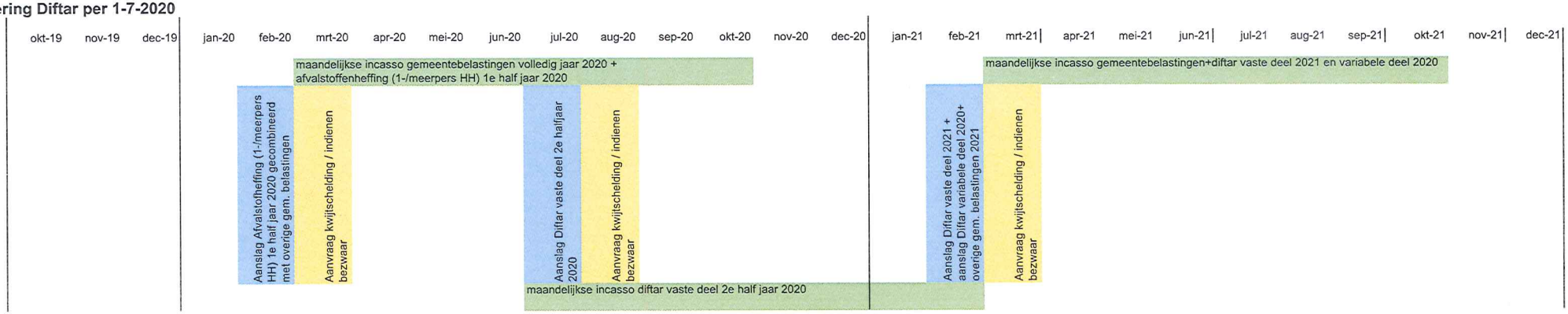

Aandachtspunten:

1) Inwoner Arnhem heeft geen duidelijkheid/zekerheid over hoogte afvalstoffenheffing 2e half jaar 2020.
2) Inwoner Arnhem moet rekening houden met 2 aanslagen en 2 betalingsstromen in 2020.
3) Minima moet 2x aanvraag kwijtschelding doen.
4) Invoering van diftar zal in zomerperiode plaatsvinden, tijdige communicatie van belang i.v.m. afwezigheid door vakanties van inwoners.

Effecten Raad:

Invoering Diftar per 1-1-2020

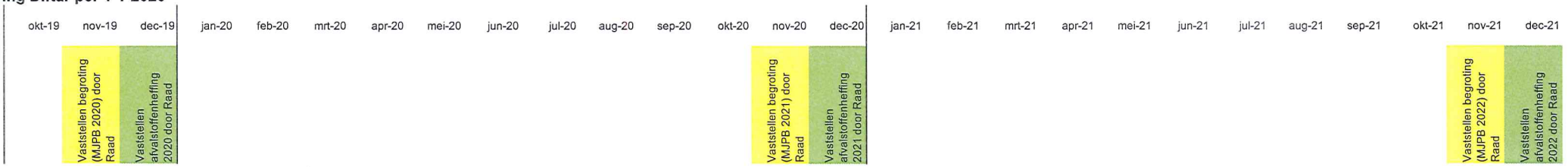

Invoering Diftar per 1-7-2020

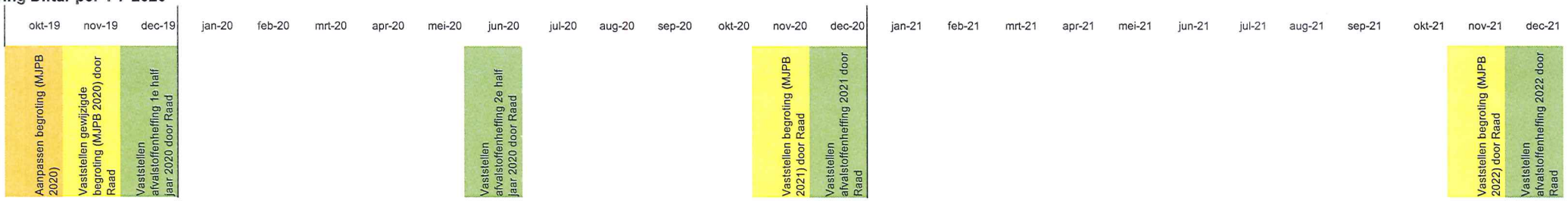

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 30 september 2019

Datum: 30 september 2019

Tijd: 10.00 - 11.30 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 23 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen		
7.	TV-blik		
8.	Achteringang NOM	10.00 uur	Christine Paris
9.	Toekomstvisie Motorsport		Christine Paris
10.	Olympuskwartier	10.15 uur	Christine Paris, Marielle Knaapen
11.	Herbenoemen straatnaam Bornshoeve	10.25 uur	Hein den Hartog
12.	Voorbespreking Bewonersavond Bomenplan 3 oktober	10.30 uur	Frans Gooren, Raymond Reesink
13.	DIFTAR	11.00 uur	Clemens Berntsen
14.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **30 september 2019, 10.00 - 11.30 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Christine Paris (agendapunt 8, 9 en 10)			
Marielle Knaapen (agendapunt 10)			
Hein den Hartog (agendapunt 11)			
Frans Gooren, Raymond Reesink (agendapunt 12)			
Clemens Berntsen (agendapunt 13)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 16 september	Besluitenlijst 23 september: verslag wordt na enkele wijzigingen vastgesteld. N.a.v. afsprakenlijst: - Bruidsluier is weer geplaatst. Dit kan van de afsprakenlijst. - Oerbos: stand van zaken volgende week agenderen. - Informatie avond over wolven: streven naar november - Molenplaats: vrijdag a.s. gesprek.	

		- Plan van aanpak klimaatadaptatie: 2e concept is bijna klaar en wordt woensdag a.s. in het team besproken. Volgende week geagendeerd voor de staf. Planning is nog dit jaar aanbieden aan de Raad. Aandacht voor het betrekken van relevante stakeholders in de stad.	
3.	Ingekomen post	- Brief Spijkerkwartier over impact van de werkzaamheden: Anton de Kleijn zal dit beantwoorden. Lijn m.b.t. nadeelcompensatie ook even afstemmen met wethouder Van Dellen.	
4.	B&W nota's	-	
5.	Politieke Avond	- Bijeenkomst met mogelijkheid voor raadsleden om technische vragen te stellen aan ambtelijke organisatie.	
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen	-	
7.	TV-blik	-	
8.	Achteringang NOM	Christine Paris geeft toelichting. Voor de minimale variante verbetering achteringang NOM zullen 4 bomen gekapt moeten worden. Verbetering is nodig wegens optimale routing in en om het Openluchtmuseum en verbetering van de veiligheid op het museum complex. Voorstel is akkoord.	
9.	Toekomstvisie Motorsport	Christine Paris geeft toelichting. Toekomstvisie MCA is ook in staf Sport besproken. Er ligt een voorstel voor terugmelding aan MCA; voorstel is akkoord. Het regelen van de afspraak wordt in gang gezet. De aandachtspunten zullen dan met MCA worden besproken.	
10.	Olympuskwartier	Christine Paris en Marielle Knaapen geven toelichting. Vragen van de wethouder worden doorgenomen en aandachtspunten voor uitwerking (biodiversiteit en bewegen in het groen) worden meegegeven. Er zal nog worden uitgezocht of de beheerkosten afdoende zijn meegenomen in het project.	
11.	Herbenoemen straatnaam Bornshoeve	Hein den Hartog geeft toelichting. Voorstel is om de straatnaam Bornshoeve in te trekken en herbenoemen in Kemperbergerweg. Punt wordt aangehouden. Wat is nu precies de aanleiding en het probleem? Komt terug in deze staf.	
12.	Voorbespreking Bewonersavond Bomenplan 3 oktober	Frans Gooren en Raymond Reesink geven toelichting. Voorstel wordt besproken. Presentatie en laatste wijzigingen zullen naar wethouder Bouwkamp worden gemaild.	
13.	DIFTAR	Er wordt kort teruggeblikt op de besluitvorming van afgelopen woensdag. Stemmen in de Raad staakten, dus amendement en raadsvoorstel minima worden tijdens eerstvolgende besluitvormende vergadering opnieuw in stemming gebracht. Parallel wordt doorgewerkt aan voorbereiding invoering DIFTAR per 1/7/20. Vraagt begrotingswijziging en twee verordeningen, die nog dit jaar door de Raad moeten worden	

		vastgesteld. Verder bezien hoe het gaat lopen met evt. motie over nader verkennen van prepaid mogelijkheid.	
14.	Rondvraag	-	

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 7 oktober 2019

Datum: 7 oktober 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 30 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen		
7.	TV-blik		
8.	Tarieven Moscowa 2020	10.40 uur	Leo den Uil
9.	Bebouwde kom grens	10.50 uur	Bastiaan Seijnaeve
10.	Conceptnota Klimaatadaptatie	11.00 uur	
11.	Fietspad Monnikensteeg	11.30 uur	Wim van der Wijk, Sil Polman, Dorine van der Wielen
12.	Oerbos		
13.	Plastic in het groen (mondeling)		
14.	Rondvraag - Staf 14 oktober: herfstvakantie		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 21 oktober 2019

Datum: 21 oktober 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 7 oktober 2019		
3.	Ingekomen Post		
3	B&W nota's		
4.	Politieke Avond		
5.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen - beantwoording art 44-vraag SP Molenplaats (Robin licht toe)		
6.	TV-blik		
7.	Gebruiksvisie Sonsbeek	10.30 uur	Cecilia Klein, Alet Voskuil
8.	Werkgroep Fairtrade	10.50 uur	Henk Wentink
9.	Actualiteiten Afval	11.00 uur	Clemens Berntsen, Stephan Bouwman
10.	Rondvraag		

Van: G Elfrink, lid van de gemeenteraad van Arnhem

Aan: College van B&W
Betreft: verzoek om inlichtingen conform artikel 169lid3 gemeentewet
Onderwerp: betalen per afvalzak (diftar) en afvalstoffenheffing

Arnhem, 26 oktober 2019

Geachte voorzitter,

Hierbij verzoek ik het college mij de volgende inlichtingen te verstrekken;

1. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de (concept) collegenota 'addendum bij de MJPB 2020-2030' geaccordeerd voor agendering in het college? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

2. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de betreffende collegenota ter accordering aangeboden gekregen vanuit de ambtelijke organisatie? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

3. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan de portefeuillehouder Financiën? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

4. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan Financiën & Control? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

5. Alle agenda's en besluitenlijsten van de staf Openbare Ruimte van portefeuillehouder Bouwkamp tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.

6. Alle nota's, notities, memo's, en overige documenten over 'betalen per afvalzak' (diftar) en/of afvalstoffenheffing die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl. op de collegetafel hebben gelegen.

7. Alle nota's, notities, memo's, mails, en overige documenten over 'betalen per afvalzak' (diftar) die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl. in de staf Openbare Ruimte of anderszins op de tafel van de portefeuillehouder Openbare Ruimte hebben gelegen.

8. Alle nota's, notities, memo's, mails, en overige documenten over afvalstoffenheffing die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.in de staf Financiën of anderszins op tafel van de portefeuillehouder Financiën hebben gelegen.

Indien informatie op grond van artikel 10 en 11 van de Wet Openbaarheid Bestuur niet verstrekt kan worden, dan wens ik deze informatie onder geheimhouding te kunnen inzien.

Ik wens de informatie uiterlijk woensdagmiddag 16:00 uur te ontvangen, dan wel in te zien. Als niet alle informatie direct verzameld kan worden, wens ik vooruitlopend op de rest, verstrekking van, dan wel inzage in, de informatie die al wel verzameld is. De acht punten van het verzoek staan in volgorde van prioriteit.

Ik doe hierbij een beroep op artikel 169 lid 3 van de Gemeentewet.

Bij voorbaat dank.

Hoogachtend,

G Elfrink
Raadslid (SP)

Memo

Datum : Woensdag 30 oktober 2019

Aan : G.Elfrink

Van : College van B&W

Betreft : Verzoek om inlichtingen DIFTAR en afvalstoffenheffing

Onderstaand treft u de beantwoording aan van de door u op 27 oktober jl. gestelde vragen over DIFTAR en de afvalstoffenheffing. Die beantwoording betreft de vragen 1 t/m 5. Op uw verzoeken bij punt 6 en verder komen wij op een later moment terug.

1. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de (concept) collegenota 'addendum bij de 'MJPB 2020-2023' geaccordeerd voor agendering in het college? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De collegenota "Addendum bij de MJPB 2020-2023" met bijbehorende raadsinformatiebrief en het Addendum, is 17 oktober jl. om 11:22 uur geaccordeerd door de portefeuillehouder Openbare Ruimte voor agendering op het college van 22 oktober.
Administratie uit iBabs is bijgevoegd.

2. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de betreffende collegenota ter accordering gekregen vanuit de ambtelijke organisatie? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
Op 16 oktober, om 11.39 uur, vergezeld van bijgevoegde mail.

Dag Cathelijne,

Naar aanleiding van de vraag/wens van de griffie (Jozef) om de raad zo spoedig op de hoogte te brengen van de consequenties van het uitstel van diftar naar 1 juli 2020 hebben we deze week in overleg met financiën en Pieter het volgende traject bedacht dat we aan je willen voorleggen.
Door middel van een raadsinformatiebrief met addendum worden de financiële consequenties, de gevolgen voor de begroting en de hoogte van de afvalstoffenheffing aan de raad voorgelegd. Door dit addendum als onderdeel van de MJPB 2020-2023 vast te stellen is de begroting aangepast op invoering diftar per 1-7-2020. Om de verordeningen op de juiste gegevens vast te stellen, is deze begrotingswijziging noodzakelijk.
Ik ga de documenten aanmelden in het bestuurlijk proces zodat agendering voor volgende week dinsdag mogelijk is.

In verband met je vakantie nu even op deze wijze voorbereid, mocht jij je niet kunnen vinden in deze lijn dan is het van de agenda halen van de nota en addendum uiteraard nog mogelijk, een begrotingswijziging op een later moment blijft dan wel noodzakelijk.
Uiteraard is toelichting in de staf van volgende week maandag mogelijk.

Groet,
Clemens

3. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan de portefeuillehouder Financiën? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De portefeuillehouder Financiën is meermalen mondeling door de concerncontroller geïnformeerd over de voorbereiding van het addendum. De collegenota over dit onderwerp is door de portefeuillehouder Openbare Ruimte in routing gebracht.

4. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan Financiën en Control? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De concept-collegenota is niet aangeboden aan Financiën en Control, maar betreft juist een co-productie van Financiën en Control en de vakgroep Afval.

5. Alle agenda's en besluitenlijsten van de staf Openbare Ruimte van portefeuillehouder Bouwkamp tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.

Antwoord:
Bijgevoegd zijn de agenda's van alle staven in de gevraagde periode. Daarnaast de besluitenlijsten van de staven waar afval/DIFTAR op de agenda heeft gestaan, inclusief de stukken die in die staven zijn besproken.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 417991

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 november 2019;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-1 conform bijgevoegd concept vast te stellen.
2. De Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-2 conform bijgevoegd concept vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 417991

GEMEENTE Arnhem

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, Bedrijfsvoering, nummer 417991;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020-1

Artikel 1. Aard van de belasting en belastbaar feit

1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Artikel 2. Belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Maatstaf van heffing en belastingtarief

De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 4. Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak loopt van 1 januari 2020 tot en met 30 juni 2020.

Artikel 5. Wijze van heffing

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, daaronder begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, geheven. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

GEMEENTE Arnhem

Artikel 6. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvakjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar van een ander perceel gebruik maakt.
5. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 7. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 5, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Kwijtschelding

Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening geldt tot en met 30 juni 2020.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-1'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 27 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 417991

GEMEENTE Arnhem

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van 27 november 2019

ALGEMEEN

De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

1.1 De belasting bedraagt per belastingtijdvak per perceel:

a	indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 99,72
b	indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 134,88

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

1.3 Indien in de loop van het belastingtijdvak zodanige wijzigingen optreden dat voor de belastingplichtige aanspraak ontstaat op toepassing van het tarief voor het gebruik van een perceel door één persoon, wordt op schriftelijke aanvraag van de belastingplichtige bij de berekening van de belasting hiermee rekening gehouden.

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte electrische en electronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m³, per ¼ m³ per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. grond	€ 15,75
3.	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 15,75
4.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 5,25
5.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 15,75
6.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 15,75
7.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 15,75
8.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m³ per zak/doos	€ 1,58
9.	autobanden van personenauto's, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
10.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
11.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 5,25
12.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m³, per ¼ m³ per keer	€ 63,25

13.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
14.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer: € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingtijdvak per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een duplicaatpas € 10,50

Zaaknummer: 417991

GEMEENTE Arnhem

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, Bedrijfsvoering, nummer 417991;

Gelet op artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020-2

Artikel 1. Definities
In deze verordening wordt verstaan onder:
- gebruik maken: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas of het aanbieden ter lediging van een minicontainer.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit
1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van:
   a. het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt;
   b. het aanbieden van huishoudelijk afval.

Artikel 3. Belastingplicht
1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief
De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingtijdvak
Het belastingtijdvak loopt van 1 juli 2020 tot en met 31 december 2020.

Artikel 6. Wijze van heffing
1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 en 2 van de tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving geheven. Het gevorderde bedrag wordt

mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving, aan de belastingschuldige bekend gemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht als bedoeld in het vorige lid in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.
5. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd aan het begin van het belastingtijdvak. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd aan het einde van het belastingtijdvak.
6. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel is verschuldigd bij aanvang van de dienstverlening.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten aanslagen als bedoeld in artikel 6, eerste lid, worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in vier gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 5, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Kwijtschelding

1. Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.
2. Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 2 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend tot een maximum van € 18,40 (23 aanbiedingen in een 30 liter inwerptrommel) per lid van het huishouden voor het belastingtijdvak. Om het aantal leden van een huishouden te bepalen geldt de inschrijving in de Basisregistratie personen (Brp) op 1 juli.
3. Voor de kwijtschelding als bedoeld in het tweede lid is het aantal leden per huishouden gemaximeerd op 5.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-1' van 18 december 2019 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 juli 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-2'.

Zaaknummer: 417991

GEMEENTE Arnhem

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 27 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

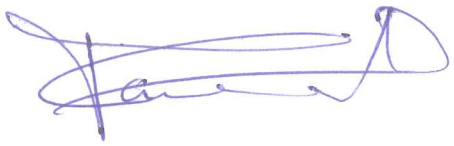

Zaaknummer: 417991

GEMEENTE Arnhem

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van 27 november 2019

ALGEMEEN

De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VAST TARIEF

1.1 De belasting bedraagt per perceel per belastingtijdvak € 81,30

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VARIABELE DEEL

2.1 Onverminderd de belasting als bedoeld in onderdeel 1.1 wordt een variabele belasting geheven gebaseerd op het aantal aanbiedingen voor het vanaf 1 januari van het belastingtijdvak of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht.

2.2 Bij gebruik van ondergrondse verzamelcontainers bedraagt de belasting per aanbieding van restafval:
- in een 30 liter inwerptrommel € 0,80
- In een 60 liter inwerptrommel € 1,60

2.3 Bij gebruik van minicontainers bedraagt de belasting per aanbieding (lediging) van:
- een container met een inhoud van 140 liter bestemd voor restafval € 3,75
- een container met een inhoud van 240 liter bestemd voor restafval € 6,40

HOOFDSTUK 3 HET LEVEREN VAN (EXTRA) CONTAINERS EN HET WIJZIGEN VAN HET CONTAINERPAKKET

3.1 Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting voor het op aanvraag:
a. omwisselen van een minicontainer voor restafval van klein naar groot € 22,00
b. omwisselen van een minicontainer voor restafval van groot naar klein € 0,00
c. leveren extra minicontainer voor restafval € 22,00
d. omwisselen van een minicontainer binnen 6 maanden na verhuizing (inschrijving Basisregistratie personen): € 0,00
e. inname extra container restafval: € 0,00

HOOFDSTUK 4 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	grof tuinafval, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, verpakkingsglas, plastic verpakkingen, blik en drinkpakken (PBD), piepschuim (EPS), matrassen, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. verontreinigd/vuil puin	€ 15,75
	c. grond	€ 15,75
3.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
4.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
5.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50

	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
8.	Autobanden van personenauto's en fietsbanden, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
9.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
10.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
11.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25
12.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
13.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingtijdvak per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Het in behandeling nemen van de aanvraag voor een duplicaat afvalpas € 10,50

Vaststellen: "Verordeningen afvalstoffenheffing 2020"

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 november 2019
Zaaknummer:	417991
Portefeuillehouder:	R. Paping

Aanwezig; de raadsleden/ fractievolgers Verheij (PVV), Greving (PvdA), Hutten (CDA), Aydemir (Denk/VA), Becker (CU), Tujeehut (AOP), Van Butselaar (ArnhemCentraal), Maref (VVD), Elfrink (SP), De Groot (PvdD), Coenders (GroenLinks) en Venhoek(D66).
Verder aanwezig: portefeuillehouder Bouwkamp en Paping. De laatste als verantwoordelijk portefeuillehouder m.b.t. de "Verordening afvalstoffenheffing 2020".

Verloop:
Op woensdag 13 november is bij de Begrotingsraad het Amendement 19A78 "Niet overhaast besluiten" aangenomen met een grote meerderheid (30 voor en 9 tegen), waarbij voorgesteld is om in de ontwerp MJPB de tekst van het Addendum MJPB 2020-2023 te schrappen. Dit onderwerp heeft ter vergadering in de vorm van een begrotingswijziging voorgelegen in de raadskamer van 20 november. Dit was een meningsvormende (1) behandeling in combinatie met het onderwerp "Begrotingswijziging DIFTAR 1-7-2020".

Toezeggingen:
De wethouder heeft geen toezeggingen gedaan.

Aankondiging moties en amendementen:
De fractie van de SP heeft twee amendementen aangekondigd en de fractie van de PvdD overweegt een motie in te dienen.

Conclusie
De voorzitter dankt allen aanwezigen en concludeert dat de raadskamer heeft besloten dat het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende vergadering van 27 november.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
H. van Nunen

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 417991

Onderwerp: Verordeningen afvalstoffenheffing 2020

Voorstel

1. De Verordening afvalstoffenheffing 2020-1 vast te stellen conform bijgevoegd concept.
2. De Verordening afvalstoffenheffing 2020-2 vast te stellen conform bijgevoegd concept.

Inleiding

In het raadsvoorstel bij de Belastingverordeningen 2020 was reeds aangegeven dat de verordeningen Afvalstoffenheffing in een later stadium zouden worden aangeboden. Hierbij worden de verordeningen aan u voorgelegd.
Om in de eerste helft van 2020 de afvalstoffenheffing te kunnen heffen en innen, is het nodig dat op 1 januari 2020 deze belastingverordening is vastgesteld en gepubliceerd. De afvalstoffenheffing voor het eerste half jaar wordt geregeld in de verordening 2020-1 en is op basis van een- of meer persoonshuishouden. De verordening afvalstoffenheffing voor het tweede half jaar is geregeld in de verordening 2020-2 en is op basis van diftar.
Medisch afval en de uitbetaling van niet gebruikte zakken aan kwijtscheldingsgerechtigden zijn niet verwerkt in de verordening, omdat dit fiscaal-juridisch niet kan. Er komt een aparte beleidsregel, waarin deze tegemoetkoming (medisch afval) en betaling worden geregeld.

Beoogd effect

De geraamde belastingopbrengsten uit de begroting te innen.

Argumenten

1.1 De Gemeentewet schrijft de belastingverordening voor als onmisbaar instrument om belasting te innen

Conform art. 216 Gemeentewet dienen de belastingverordeningen door de gemeenteraad te worden vastgesteld, voordat overgegaan kan worden tot belastingheffing.

1.2 De verordeningen moeten voor datum van ingang van de verordening zijn vastgesteld

De verordeningen dienen voor datum van ingang van de verordening te worden vastgesteld en gepubliceerd om de belastingopbrengst te waarborgen.

GEMEENTE Arnhem

Kanttekeningen en risico's

Niet van toepassing

Financiën

Het voorstel is er op gericht om in de begroting opgenomen opbrengsten te realiseren.

Uitvoering

Na vaststelling worden de (wijzigings)verordeningen gepubliceerd.

Communicatie

De besluiten worden gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel Verordeningen afvalstoffenheffing 2020
- Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-1
- Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-2
- Vergelijkingstabel tarieven afvalstoffenheffing 2019-2020

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	417991

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 november 2019;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-1 conform bijgevoegd concept vast te stellen.
2. De Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2020-2 conform bijgevoegd concept vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Zaaknummer: 417991

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, Bedrijfsvoering, nummer 417991;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020-1

Artikel 1. Aard van de belasting en belastbaar feit

1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Artikel 2. Belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Maatstaf van heffing en belastingtarief

De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 4. Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak loopt van 1 januari 2020 tot en met 30 juni 2020.

Artikel 5. Wijze van heffing

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, daaronder begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, geheven. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 6. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvakjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar van een ander perceel gebruik maakt.
5. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 7. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 5, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Kwijtschelding

Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening geldt tot en met 30 juni 2020.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-1'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 18 december 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 417991

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van 18 december 2019

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

1.1 De belasting bedraagt per belastingtijdvak per perceel:

a	indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 99,72
b	indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 134,88

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

1.3 Indien in de loop van het belastingtijdvak zodanige wijzigingen optreden dat voor de belastingplichtige aanspraak ontstaat op toepassing van het tarief voor het gebruik van een perceel door één persoon, wordt op schriftelijke aanvraag van de belastingplichtige bij de berekening van de belasting hiermee rekening gehouden.

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte electrische en electronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. grond	€ 15,75
3.	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
4.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
5.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
8.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
9.	autobanden van personenauto's, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
10.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
11.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
12.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25

13.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
14.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer: € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingtijdvak per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een duplicaatpas € 10,50

Zaaknummer: 417991

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, Bedrijfsvoering, nummer 417991;

Gelet op artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020-2

Artikel 1. Definities
In deze verordening wordt verstaan onder:
- gebruik maken: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas of het aanbieden ter lediging van een minicontainer.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit
1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van:
   a. het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt;
   b. het aanbieden van huishoudelijk afval.

Artikel 3. Belastingplicht
1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief
De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingtijdvak
Het belastingtijdvak loopt van 1 juli 2020 tot en met 31 december 2020.

Artikel 6. Wijze van heffing
1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 en 2 van de tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving geheven. Het gevorderde bedrag wordt

mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving, aan de belastingschuldige bekend gemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht als bedoeld in het vorige lid in de loop van het belastingtijdvak aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel zesde gedeelten van de voor dat belastingtijdvak verschuldigde belasting als er in dat belastingtijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.
5. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd aan het begin van het belastingtijdvak. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd aan het einde van het belastingtijdvak.
6. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel is verschuldigd bij aanvang van de dienstverlening.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten aanslagen als bedoeld in artikel 6, eerste lid, worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in vier gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 5, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Kwijtschelding

1. Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.
2. Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 2 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend tot een maximum van € 18,40 (23 aanbiedingen in een 30 liter inwerptrommel) per lid van het huishouden voor het belastingtijdvak. Om het aantal leden van een huishouden te bepalen geldt de inschrijving in de Basisregistratie personen (Brp) op 1 juli.
3. Voor de kwijtschelding als bedoeld in het tweede lid is het aantal leden per huishouden gemaximeerd op 5.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-1' van 18 december 2019 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 juli 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020-2'.

Zaaknummer: 417991

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 18 december 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 417991

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van 18 december 2019

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VAST TARIEF

1.1 De belasting bedraagt per perceel per belastingtijdvak € 81,30

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VARIABELE DEEL

2.1 Onverminderd de belasting als bedoeld in onderdeel 1.1 wordt een variabele belasting geheven gebaseerd op het aantal aanbiedingen voor het vanaf 1 januari van het belastingtijdvak of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht.

2.2 Bij gebruik van ondergrondse verzamelcontainers bedraagt de belasting per aanbieding van restafval:
- in een 30 liter inwerptrommel € 0,80
- In een 60 liter inwerptrommel € 1,60

2.3 Bij gebruik van minicontainers bedraagt de belasting per aanbieding (lediging) van:
- een container met een inhoud van 140 liter bestemd voor restafval € 3,75
- een container met een inhoud van 240 liter bestemd voor restafval € 6,40

HOOFDSTUK 3 HET LEVEREN VAN (EXTRA) CONTAINERS EN HET WIJZIGEN VAN HET CONTAINERPAKKET

3.1 Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting voor het op aanvraag:
a. omwisselen van een minicontainer voor restafval van klein naar groot € 22,00
b. omwisselen van een minicontainer voor restafval van groot naar klein € 0,00
c. leveren extra minicontainer voor restafval € 22,00
d. omwisselen van een minicontainer binnen 6 maanden na verhuizing (inschrijving Basisregistratie personen): € 0,00
e. inname extra container restafval: € 0,00

HOOFDSTUK 4 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	grof tuinafval, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, verpakkingsglas, plastic verpakkingen, blik en drinkpakken (PBD), piepschuim (EPS), matrassen, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. verontreinigd/vuil puin	€ 15,75
	c. grond	€ 15,75
3.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
4.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
5.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50

	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
8.	Autobanden van personenauto's en fietsbanden, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
9.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
10.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
11.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25
12.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
13.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingtijdvak per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Het in behandeling nemen van de aanvraag voor een duplicaat afvalpas € 10,50

Vergelijkingstabel 2019/2020

Tarieventabel behorend bij de verordening Afvalstoffenheffing 2020

BELASTINGTARIEVEN VOOR DE AFVALSTOFFENHEFFING

	2019	2020-1	2020-2
De belasting bedraagt per belastingjaar per perceel:			
a. indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 181,68	€ 99,72	
b. indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 245,16	€ 134,88	
De belasting bedraagt per perceel per belastingtijdvak			€ 81,30
Bij gebruik van ondergrondse verzamelcontainers bedraagt de belasting per aanbieding van restafval:			
- in een 30 liter inwerptrommel			€ 0,80
- In een 60 liter inwerptrommel			€ 1,60

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 398686

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 oktober 2019, Cluster Strategie Beleid & Regie nummer 398686.

gelet op de artikelen 2.1.3, 2.1.4, eerste tot en met vierde lid, en zesde lid, 2.1.4a, eerste, tweede, vijfde en zesde lid, 2.1.4b, tweede lid, 2.1.5, eerste lid, 2.1.6, 2.1.7, 2.3.6, vierde lid, en 2.6.6, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 5.4 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 en artikel 147, eerste lid, van de Gemeentewet;

besluit:

Artikel I

De Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd

1. Het onderdeel

'- *huishoudelijke hulp toelage*: algemene voorziening in de vorm van goedkope huishoudelijke hulp voor inwoners van Arnhem die:

- 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
- mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
- tijdelijk zorg nodig hebben;'

wordt vervangen door:

' - *algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning*: algemene voorziening ter realisering van een schoon en leefbaar huis voor inwoners van Arnhem die:

- 18 tot en met 74 jaar zijn en bij wie sprake is van langdurige fysieke beperkingen (> 6 weken) of
- 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
- mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
- tijdelijk zorg nodig hebben;'

Aa

Artikel 2.5, derde lid, komt te luiden:

3. De bij verordening aangewezen algemene voorzieningen zijn:

a. algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

B

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Na het onderdeel *'bijstandsnorm: de van toepassing zijnde norm van de Participatiewet, inclusief eventuele verlagingen op grond van het Arnhems beleid, exclusief vakantietoeslag op 1 januari van het kalenderjaar;'* wordt ingevoegd het onderdeel '- *bijdrage*: bijdrage als bedoeld in de artikelen 2.1.4 en 2.1.4a van de wet;'.

2. In het onderdeel '*opvang*' vervalt onderdeel d en worden de onderdelen e tot en met h vernummerd tot d tot en met g.

3. Het onderdeel '- *zzp-er*: ondernemer die zelfstandig zonder personeel diensten verricht voor verschillende opdrachtgevers' vervalt.

C

Artikel 2.4 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het derde lid, onderdeel b, wordt 'hulp bij het huishouden, ambulante ondersteuning, ondersteuning op locatie ' vervangen door 'de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, groepsbegeleiding'.

2. In het vierde lid wordt 'hulp bij het huishouden' vervangen door 'de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning'.

3. In het vijfde lid wordt 'ambulante ondersteuning en ondersteuning op locatie' vervangen door: 'begeleiding en groepsbegeleiding'.

D

Artikel 2.5 komt te luiden:

Artikel 2.5 Bijdrage in de kosten van maatwerkvoorzieningen of pgb's en bij verordening aangewezen algemene voorzieningen

1. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een maatwerkvoorziening of pgb, zolang de inwoner van de maatwerkvoorziening gebruik maakt of gedurende de periode waarvoor het pgb wordt verstrekt.
2. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een bij verordening aangewezen algemene voorziening zolang de inwoner van deze voorziening gebruik maakt.
3. De bij verordening aangewezen algemene voorzieningen zijn:
   a. huishoudelijke hulp toelage.
4. De bijdragen voor maatwerkvoorzieningen of pgb en voor bij verordening aangewezen algemene voorzieningen, zijn gelijk aan de kostprijs, tot aan ten hoogste € 19,00 per maand voor de ongehuwde cliënt of de gehuwde cliënten tezamen, tenzij overeenkomstig artikel 2.1.4a, vijfde lid, van de wet, hoofdstuk 3 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015, de volgende leden of artikel 2.6 geen of een andere bijdrage is verschuldigd.
5. In afwijking van het eerste lid is geen bijdrage verschuldigd voor de volgende maatwerkvoorzieningen:
   a. activerend werk;
   b. verblijf in de opvang van de Stichting Stoelenproject 'De Duif' en Stichting Kruispunt en de winterkoude opvang;
   c. vervoer naar groepsbegeleiding en activerend werk;

d. periodieke vergoedingen ten behoeve van de inzet van hulpmiddelen of woonvoorzieningen die op maandbasis lager zijn dan € 19,00.

6. In afwijking van artikel 2.1.4a, vierde lid, van de wet is de inwoner voor het reizen met de regiotaxi of de zorgtaxi een ritbijdrage verschuldigd waarvan de hoogte is gebaseerd op de ritbijdrage die passagiers jonger dan 65 jaar moeten betalen bij deelname aan het regulier openbaar vervoer.
7. De kostprijs van een:
   a. maatwerkvoorziening of bij verordening aangewezen algemene voorziening wordt bepaald door een aanbesteding, na consultatie in de markt of na overleg met de aanbieder;
   b. pgb is gelijk aan de hoogte van het pgb.
8. De bijdrage voor een maatwerkvoorziening of pgb ten behoeve van een woningaanpassing voor een minderjarige cliënt is verschuldigd door de onderhoudsplichtige ouders, daaronder begrepen degene tegen wie een op artikel 394 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek gegrond verzoek is toegewezen, en degene die anders dan als ouder samen met de ouder het gezag uitoefent over een cliënt.

E

Artikel 2.6 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt 'artikel 2.5, tweede lid,' vervangen door 'artikel 2.5, vierde lid,'.

2. Het vijfde lid vervalt en de leden 6 tot en met 8 worden vernummerd tot 5 tot en met 7.

F

Artikel 2.7 vervalt.

G

De titel van paragraaf 3.1 van hoofdstuk 3 komt te luiden:
'§ 3.1 Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning'

H

Artikel 3.1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het opschrift van artikel 3.1.1 wordt 'hulp bij het huishouden' vervangen door 'huishoudelijke ondersteuning'.

2. Het eerste lid komt te luiden:
'1. De omvang van de toe te kennen huishoudelijke ondersteuning wordt bepaald aan de hand van de activiteiten die op basis van de beoordeling als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, nodig zijn om een schoon en leefbaar huis te realiseren en de frequentie daarvan, uitgedrukt in uren per week. '

I

Artikel 3.3.2 komt te luiden:

Artikel 3.3.2 Collectief vraagafhankelijk vervoer

1. Indien een inwoner ingevolge artikel 3.3.1 is geïndiceerd voor een maatwerkvoorziening voor vervoer, bestaat de voorziening in beginsel uit een kortingspas voor de regiotaxi. De regiotaxi levert collectief deur tot deur vervoer.

2. Indien een inwoner aantoonbare beperkingen heeft die het onmogelijk maken om gebruik te maken van de reguliere regiotaxi als bedoeld in het eerste lid, kan een extra indicatie voor kamer-tot-kamervervoer of individueel vervoer via taxi of rolstoeltaxi worden toegewezen.
3. Voor het reizen met de regiotaxi is een ritbijdrage verschuldigd als bedoeld in artikel 2.5, zesde lid.
4. Een inwoner die naar het oordeel van het college op medische gronden is aangewezen op begeleiding, kan gratis een begeleider laten meereizen.

J

Paragraaf 3.5 van hoofdstuk 3 komt te luiden:

§ 3.5 Begeleiding, groepsbegeleiding en activerend werk

Artikel 3.5.1 Begeleiding

1. Een inwoner kan in aanmerking komen voor begeleiding indien hij:
   - niet in staat is zelfstandig een gestructureerd huishouden te voeren; of
   - niet in staat is de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren; en
   - zonder deze ondersteuning zou zijn aangewezen op verblijf in een instelling, zou verwaarlozen of sterk geïsoleerd zou raken.
2. Begeleiding bestaat uit individuele begeleiding thuis of elders, niet zijnde op de locatie van de aanbieder, en/of persoonlijke verzorging die is gericht op:
   - het bevorderen en behouden van de zelfredzaamheid en de participatie van de inwoner opdat deze zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven wonen;
   - ontlasting van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert.
3. Van persoonlijke verzorging als bedoeld in het vorige lid is sprake als de behoefte eraan samenvalt met de behoefte aan individuele begeleiding en geen verband houdt met de behoefte aan geneeskundige zorg of een hoog risico daarop.

Artikel 3.5.2 Groepsbegeleiding

1. Een inwoner met een verstandelijke, zintuiglijke, lichamelijke en/of psychische of geriatrische (dementie) beperking bij wie sprake is van een zelfredzaamheidsvraagstuk kan in aanmerking komen voor groepsbegeleiding indien hij bovendien niet in staat is:
   - aangepast werk of vrijwilligerswerk te verrichten of
   - deel te nemen aan activerend werk.
2. Groepsbegeleiding bestaat uit activiteiten in groepsverband die overdag plaatsvinden op een locatie buiten de woonsituatie, en die, afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten product, gericht zijn op:
   a. het trainen/onderhouden van de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen en het voeren van een gestructureerd huishouden;
   b. het bevorderen van de cognitieve en/of fysieke zelfredzaamheid of vertragen van de achteruitgang daarvan;
   c. het ontlasten van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert;
   d. het bieden van structuur;
   e. het bevorderen van het fysiek en mentaal welbevinden en een gezonde leefstijl.

Artikel 3.5.3 Activerend werk

1. Een inwoner in de leeftijdscategorie van 16 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd kan in aanmerking komen voor activerend werk indien hij een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft en een arbeidsintegratietraject, regulier werk of vrijwilligerswerk niet voldoende passend is voor het bereiken van het beoogde resultaat.
2. Activerend werk bestaat uit een aanbod van passende werkzaamheden buitenshuis inclusief de bijbehorende begeleiding. Afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten

product is Activerend Werk gericht op:

a. het opdoen van werknemers- en vakvaardigheden;
b. maatschappelijke (her)integratie;
c. het naar vermogen leveren van een bijdrage aan de maatschappij.

Artikel 3.5.4 Vervoer naar groepsbegeleiding/activerend werk

1. Het college draagt zorg voor het noodzakelijk vervoer zodat de inwoner gebruik kan maken van groepsbegeleiding of activerend werk op een door het college aangewezen locatie.
2. De inwoner heeft geen recht op vervoer naar de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk, indien:
   a. hij zelfstandig lopend, al dan niet gebruik makend van een loophulpmiddel, de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk kan bereiken of zelfstandig met een vervoermiddel of openbaar vervoer kan reizen; of
   b. hij met beschikbare hulp van personen uit zijn sociale netwerk of vrijwilligers kan reizen of op een andere manier kan worden begeleid;
   c. na een bepaalde periode van training blijkt, dat de inwoner, al dan niet gebruik makend van een hulpmiddel, kan deelnemen aan het reguliere openbaar vervoer;
   d. de inwoner kiest voor een locatie groepsbegeleiding of activerend werk die niet de dichtstbijzijnde passende locatie is.

Artikel II

De onderdelen A en Aa treden in werking op 1 juli 2020.
De onderdelen B tot en met J treden in werking op 1 januari 2020.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 27 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 20 november 2019

Wijziging Verordening maatschappelijke ondersteuning en abonnementstarief

Zaaknummer:	398686
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Vries (PvdA), Pape (VVD), Dolsma (GL), Loor (D66), Hegge (Partij voor de Dieren), Hutten (CDA), Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij) en Verheij (PVV). De fracties van de ChristenUnie, DENK/Verenigd Arnhem en de SP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
De heer Loor (D66) heeft zijn concept-amendement toegelicht. Hij geeft aan dat een gedeelte betrekking heeft op een andere verordening; per motie kan het college verzocht worden ook die verordening te wijzigen.
De wethouder heeft vragen uit de raadskamer beantwoord, m.n. over de praktische uitwerking van de gestelde 6 weken termijn en de striktheid, waarmee de wijkcoaches omgaan met de richtlijnen en beleidsregels. De wethouder geeft aan dat die richtlijnen en beleidsregels geen vaste kaders zijn.

Toezegging
De wethouder heeft toegezegd dat er ruimte is voor de wijkcoaches om af te wijken van de richtlijnen en beleidsregels.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp als debatstuk kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C. Prinsen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Amendement van het lid	Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA) Nico Wiggers (AOP) Lea Manders (ArnhemCentraal)
Titel Amendement	Richtlijnen zorgtoewijzing zorgvuldig invoeren
Nummer / zaaknummer	**19A82** 398686

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

1. In artikel I van het raadsbesluit, na onderdeel J toe te voegen een nieuw onderdeel K:

K

Aan artikel 2.1 worden de volgende leden toegevoegd:
3. Indien het college, ten behoeve van de beoordeling van de noodzaak om een maatwerkvoorziening in te zetten, beleidsregels vaststelt of deze beleidsregels wijzigt, wordt hierbij een advies gevraagd conform Artikel 3 lid 1 van de Verordening adviesraden Arnhem.
4. Nieuwe aanvragen en herindicaties waarop binnen zes weken na de vaststelling of wijziging van de in het derde lid bedoelde beleidsregels wordt beslist, worden afgehandeld in overeenstemming met de voorheen geldende beleidsregels;
5. Indien op grond van de vaststelling of wijziging van de in het derde lid bedoelde beleidsregels een herindicatie geheel of gedeeltelijk wordt afgewezen, dan treden de gevolgen van het besluit tot geheel of gedeeltelijke afwijzing niet eerder dan zes weken na dat besluit in werking.

2. In de tweede zin van artikel II toe te voegen:

Het onderdeel K treedt in werking de dag na publicatie van de gewijzigde verordening.

INGEDIENDEN

Toelichting:

Het college is van plan richtlijnen te maken voor de sociale wijkteams. Voor deze richtlijnen wil het college beleidsregels vaststellen. De beleidsregels geven vooraf duidelijkheid over het wel of niet toewijzen van bepaalde vormen van zorg en hulpverlening in bepaalde gevallen. Daarnaast blijven de wijkteams maatwerk leveren.

De richtlijnen kunnen veel invloed hebben op wanneer een inwoner wel of geen hulp kan verwachten. Daarom is het belangrijk dat de adviesraden op tijd worden betrokken bij het maken en wijzigen van deze beleidsregels. Ook moeten de inwoners op tijd, namelijk voordat deze regels gaan gelden, kunnen worden geïnformeerd.

Met dit amendement krijgen de adviesraden altijd genoeg tijd om invloed op de beleidsregels te hebben. Dit gebeurt dan voordat het college het beleid vaststelt. Na een besluit van het college over een wijziging, hebben de wijkcoaches met dit amendement genoeg tijd om cliënten informeren voordat de nieuwe regels gaan gelden. Ook kunnen wijkcoaches dan mogelijke zorgen wegnemen.

Het college wil ook voor jeugdhulp richtlijnen in beleidsregels vaststellen. Om de Verordening jeugdhulp ook aan te passen wordt een motie ingediend.

Lid 3:
Dit lid regelt dat altijd – dus ook bij ogenschijnlijk ondergeschikte technische wijzigingen – de adviesraden worden betrokken. Mocht de wijziging inderdaad ondergeschikt zijn, dan zal het betrekken van de adviesraden hierbij weinig tot geen vertraging in het bestuurlijke proces opleveren.

Lid 4:
Dit lid regelt dat beoordelingen binnen 6 weken na vaststelling of wijziging van de beleidsregels altijd onder de oude beleidsregels vallen.

Lid 5:
Dit lid regelt dat als de veranderde beleidsregels leiden tot afwijzing van een herindicatie, dit besluit pas in werking treedt zes weken nadat het is genomen. Dit geldt dus ook voor herindicaties later in het jaar. Hierdoor heeft een inwoner die mogelijk overvallen wordt door nieuwe regels, in deze gevallen tijd om alternatieve zorg te organiseren of om bezwaar te maken tegen het besluit.

In werking treden:
Deze wijzigingen gaan direct in, terwijl de wijzigingen in het kader van het abonnementstarief in januari en juli 2020 ingaan. Alle wijzigingen kunnen in één keer bekend worden gemaakt. Het direct ingaan van de wijzigingen uit dit amendement maakt dat deze van toepassing zijn op de beleidsregels die het college in de loop van december vaststelt.

Verwijzing:
Artikel 3 lid 1 van de Verordening adviesraden Arnhem luidt:

INGETROKKEN

19A02/P.3

Het gemeentebestuur vraagt advies aan de Adviesraad over beleidsvoornemens ten aanzien van de wet en de uitvoering hiervan op een dusdanig tijdstip dat dit advies van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit. "De wet" in deze verordening is: *de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, respectievelijk de Jeugdwet*
Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA) Nico Wiggers (AOP) Lea Manders (AC)

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Motie van	Mattijs Loor (D66) Ria de Vries (PvdA) Lea Manders (ArnhemCentraal)
Titel motie	Doen wat nodig is boven richtlijnen
Nummer Zaaknummer	**19M172** 398686

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In het sociaal domein in Arnhem "doen wat nodig is" en het bieden van passende zorg en ondersteuning leidend zijn;
- Het college voornemens is in beleidsregels richtlijnen vast te stellen voor de indicatiestelling door de sociale wijkteams;
- Uit het door het college verstrekte juridische memo blijkt dat "in beginsel door de wijkcoaches, die namens het college besluiten nemen, overeenkomstig de door het college vastgestelde beleidsregel moet worden besloten." En slechts bij "bijzondere omstandigheden" kan worden afgeweken.
- De wethouder in de raadskamer heeft uitgesproken dat "de wijkteams blijven doen wat nodig is", "de autonomie van de wijkcoaches onveranderd blijft" en "zij van de richtlijnen kunnen afwijken daar waar zij dat toepasselijk vinden voor de feitelijke situatie."

Overwegende dat:

- De vast te stellen richtlijnen op geen enkel moment een reden mogen zijn om niet de best passende zorg te bieden.

Verzoekt het college:

- De vast te stellen richtlijnen dusdanig vorm te geven dat de wijkcoaches "doen wat nodig is" als uitgangspunt blijven hanteren;
- De richtlijnen dusdanig vorm te geven dat indien een inwoner op grond van de richtlijnen niet de voor hem of haar best passende zorg zou krijgen, de richtlijnen in dat geval niet gehanteerd hoeven te worden.

en gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Mattijs Loor (D66)
Ria de Vries (PvdA)
Lea Manders (Arnhem Centraal)

Voor 28

Tegen 8

Motie "Doen wat nodig is boven richtlijnen" (19M172)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Maatschappelijke Ondersteuning en abonnementstarief
Motie van	Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Richtlijnen ook voor jeugdhulp zorgvuldig invoeren
Nummer Zaaknummer	19M173 398686

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het college van plan is zowel voor WMO als voor jeugdhulp richtlijnen vast te stellen voor het toewijzen van zorg en ondersteuning door de sociale wijkteams;
- Arnhem eenzelfde werkwijze hanteert voor WMO en jeugdhulp en de Verordening maatschappelijke ondersteuning en de Verordening jeugdhulp daarom op elkaar zijn afgestemd.

Overwegende dat:

- Dergelijke richtlijnen van invloed kunnen zijn op of een inwoner zorg of ondersteuning krijgt, en in welke mate;
- Inwoners in de gelegenheid moeten zijn om – als zij geen of minder ondersteuning krijgen – alternatieven te organiseren of hiertegen bezwaar moeten kunnen maken, ruim voordat een veranderde situatie ingaat;
- De adviesraden in het sociaal domein altijd goed moeten worden betrokken bij het tot stand komen van dergelijke richtlijnen.

Draagt het college op:

- De raad zo spoedig mogelijk een voorstel voor te leggen om de Verordening jeugdhulp gemeente Arnhem 2019 aan te vullen met regels zoals voor de WMO opgenomen in amendement "Richtlijnen zorgvuldig invoeren" (19A82).
- Tot het moment dat de raad bovenstaande wijziging heeft vastgesteld, bij het vaststellen en hanteren van richtlijnen in beleidsregels al overeenkomstig deze aanstaande wijziging te handelen.

INGETROKKEN

1 SA 173/P.2

en gaat over tot de orde van de dag

Mattijs Loor (D66)
Ria de Vries (PvdA)
Nico Wiggers (AOP)
Lea Manders (AC)

INGETROKKEN

MEMO

GEMEENTE Arnhem

Datum : 21-11-2018

Aan : Raadsleden en fractievolgers,
cc griffie

Van : Roeland van der Zee

Betreft : Inherente afwijkingsbevoegdheid beleidsregels

Tijdens het M2-debat over de *Wmo-verordening en abonnementstarief* op 20 november jl. heeft de wethouder op de vraag van raadslid Mattijs Loor toegezegd een juridisch onderbouwd antwoord te geven in hoeverre door het college vastgestelde beleidsregels bindend zijn voor wijkcoaches. Hieronder wordt op deze vraag ingegaan.

In de Algemene wet bestuursrecht wordt een beleidsregel gedefinieerd als:
een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan (art. 1.3 lid 4 Awb).

Artikel 4:84 bepaalt dat *het bestuursorgaan handelt overeenkomstig de beleidsregel, tenzij dat voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben die wegens bijzondere omstandigheden onevenredig zijn in verhouding tot de met de beleidsregel te dienen doelen.*

Dit houdt in dat in beginsel door de wijkcoaches, die namens het college besluiten nemen, overeenkomstig de door het college vastgestelde beleidsregel moet worden besloten.
Tegelijkertijd betekent het dat een uitzondering moet worden gemaakt in gevallen dat handelen conform de beleidsregel voor de inwoner onevenredige gevolgen zou hebben. Dit laatste wordt de inherente afwijkingsbevoegdheid van beleidsregels genoemd.

De wijkcoaches zijn dus in principe wel gebonden aan de beleidsregels: in normale gevallen behoort niet van een beleidsregel te worden afgeweken. Maar in bijzondere gevallen (onevenredig nadeel voor de inwoner) kan een afwijking van een beleidsregel mogelijk en zelfs geboden zijn. Dit alles betekent dus dat alleen ten gunste en nooit ten nadele van de inwoner van de beleidsregels kan worden afgeweken.

In de context van de discussie geplaatst: in die gevallen dat na het aflopen van een indicatie de beoordeling voor een vervolgindicatie door toepassing van de nieuwe beleidsregels zou leiden tot een aanzienlijk lagere aanspraak op ondersteuning dan de inwoner tot dat moment ontving, kán het strict -

d.w.z. met onmiddelijke ingang - toepassen van de beleidsregels een onevenredig nadeel met zich meebrengen voor de inwoner. Een dergelijk nadeel kan zich voordoen als de inwoner geen redelijke termijn gegund wordt om zich in te stellen op deze vermindering van de aanspraak. Als dat het geval is, kan de wijkcoach, in afwijking van de beleidsregels, de oude indicatie langer door laten lopen en de nieuwe indicatie pas op een later tijdstip in laten gaan.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 398686

Onderwerp: Wijziging Verordening Maatschappelijke ondersteuning en abonnementstarief

Voorstel

1. De Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019 te wijzigen door vaststelling van bijgevoegd wijzigingsbesluit.

Inleiding

Per 1 januari 2020 wordt de wetgeving ten aanzien van het abonnementstarief in de Wmo gewijzigd. Het abonnementstarief betekent dat inwoners die aanspraak maken op de maatwerkvoorzieningen in de Wmo (met uitzondering van beschermd wonen en opvang) een uniforme eigen bijdrage betalen. Er is geen relatie tussen de hoogte van de eigen bijdrage en het aantal uren zorg, aantal toegekende voorzieningen of het inkomen/vermogen van de inwoner. De wetswijziging verandert de eigen bijdrage van €17,50 per vier weken naar €19,00 per maand. Daarnaast wordt het abonnementstarief met ingang van 2020 ook van toepassing op algemene voorzieningen waarbij er een "duurzame hulpverleningsrelatie" is tussen inwoner en hulpverlener. Dit wordt toegelicht in het bijgevoegde memo en is verwerkt in de nu voorliggende, gewijzigde verordening. De verordening moet uiterlijk 30 november door de raad zijn vastgesteld om voldoende implementatietijd te hebben voor invoering per 1 januari 2020 (wettelijke ingangsdatum).

De noodzakelijke wijziging van de Wmo-verordening biedt ook de mogelijkheid om aanpassingen door te voeren, zodat richtlijnen ten aanzien van de zorgtoewijzing kunnen worden vastgesteld. Sociale wijkteams vragen om dergelijke richtlijnen om meer houvast te krijgen in de zorgtoewijzing richting inwoners en aanbieders. Passende, effectieve en efficiënte zorg (doen wat nodig is) staat daarbij voorop.

De wijzigingen zijn besproken en afgestemd met de Adviesraad Wmo. De Adviesraad kan zich goed vinden in de aanpak en zag geen aanleiding om een advies hierover uit te brengen.

Beoogd effect

Het in lijn brengen van de Verordening maatschappelijke ondersteuning met de wetswijziging abonnementstarief per 1 januari 2020.
Mogelijk maken dat richtlijnen worden vastgesteld - op verzoek van sociale wijkteams - waardoor nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg kan worden toegewezen en verleend.

Argumenten

GEMEENTE Arnhem

1.1 De verordening wordt aangepast naar aanleiding van de wettelijke aanpassing van het abonnementstarief.

De wetswijziging per 1 januari 2020 leidt er toe dat de gemeente Arnhem de verordening moet aanpassen. In een bijgevoegd memo wordt dit toegelicht, waarbij aandacht wordt besteed aan de huidige situatie en of deze situatie verandert.

1.2 De gewijzigde verordening biedt ruimte om tot richtlijnen te komen ten aanzien van een passende, effectieve en efficiënte zorgtoewijzing door de sociale wijkteams

Sociale wijkteams vragen om richtlijnen om tot passende, effectieve en efficiënte zorg(toewijzing) te komen. Deze richtlijnen worden in samenwerking met sociale wijkteams ontwikkeld en via een beleidsregel door het college vastgesteld. De verordening moet ruimte bieden om tot duidelijke richtlijnen te kunnen komen. Zo is in de huidige verordening nog opgenomen dat het voorkomen/doorbreken van sociaal isolement onderdeel is van dagbesteding/(groeps398)begeleiding en activerend werk. Elkaar ontmoeten kan een onderdeel zijn van het inzetten van (groeps)begeleiding en activerend werk, maar niet het hoofddoel. Waar inwoners behoefte hebben aan ontmoeten of eenzaam zijn, zal door wijkcoaches worden gekeken of er passende algemene voorzieningen beschikbaar zijn. Waar dit niet het geval is, zullen wijkcoaches alsnog zoeken naar een (tijdelijke) passende oplossing binnen de maatwerkvoorzieningen. Deze signalen worden verzameld en op basis hiervan wordt (waar noodzakelijk) gewerkt aan aanvullend aanbod.
Hierop wordt de verordening dus aangepast. In de beleidsregels wordt deze aanpak dan vervolgens verder uitgewerkt.

In het bijgevoegde memo worden de belangrijkste wijzigingen toegelicht.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De verordening moet uiterlijk 30 november 2019 worden vastgesteld om voldoende implementatietijd te hebben - ook voor het CAK - om de wijzigingen t.a.v. het abonnementstarief per 1 januari 2020 door te voeren.

1.2 *Het invoeren van het abonnementstarief op de algemene voorziening Huishoudelijke hulp toelage kan leiden tot een aanzuigende werking.*
De algemene voorzieningen die aangemerkt kunnen worden als een duurzame hulpverleningsrelatie betreft in Arnhem alleen de huishoudelijke hulp toelage. Door een lagere eigen bijdrage vindt vanaf 2020 mogelijk een aanzuigende werking plaats. Wij verwachten echter dat een groot deel van de aanzuigende werking al in 2019 heeft plaatsgevonden naar aanleiding van de invoering van het abonnementstarief op de maatwerkvoorzieningen, zoals hulp bij huishouden.

Financiën

De financiële gevolgen van de invoering van het abonnementstarief op de maatwerkvoorzieningen in 2019 hebben we beschreven in Turap 2-2019. We zien een aanzuigende werking op onder meer de maatwerkvoorziening Hulp bij Huishouden (hierna: HbH). Hierbij zien we ook een verschuiving van de algemene voorziening huishoudelijke hulp toelage (hierna HHT) naar de maatwerkvoorziening HbH. Wanneer in 2020 het abonnementstarief ook gaat gelden voor de HHT verwachten wij een beperking van de inzet van de maatwerkvoorziening. Het nadeel is wel dat Arnhem een lagere eigen bijdrage ontvangt van de huidige groep inwoners die gebruik maken van deze algemene voorziening.

Op dit moment bedraagt de eigen bijdragen voor HHT € 2,50 (met GelrePas) of € 7,50 per uur. Het abonnementstarief bedraagt in 2020 € 19,00 per maand. Het financiële nadeel op de eigen bijdrage is op basis van de huidige gebruikersgroep naar schatting € 100.000-€ 150.000 per jaar. Door de verschuiving van het gebruik van HHT naar HbH in 2019 is binnen het budget van het product HHT structurele financiële ruimte ontstaan die de lagere eigen bijdrage volgens onze inschatting volledig kan dekken.

Het risico bestaat dat er toch een aanzuigende werking op de HHT ontstaat in 2020.
Daartegenover verwachten we, vanwege het gelijktrekken van de eigen bijdrage regels, in 2020 een verschuiving (terug) te kunnen bewerkstelligen van de duurdere maatwerkvoorziening HbH naar de goedkopere algemene voorziening HHT. Het cumulatieve effect van dit risico is afgedekt middels het in de MJPB 2020-2023 opgenomen risico vanwege het abonnementstarief.

Uitvoering

De beleidskeuzes moeten uiterlijk 30 november worden vastgesteld door de raad, zodat deze tijdig kunnen worden doorgegeven aan het CAK. Het CAK kan de wijzigingen dan tijdig implementeren.

Communicatie

De inwoners op wie de veranderingen van toepassing zijn, zullen geïnformeerd worden door het CAK, de organisatie die verantwoordelijk is voor inning van de eigen bijdrage. De gemeente Arnhem gaat dit na vaststelling van de verordening ook per brief aankondigen bij de gebruikers van HHT. Daarbij gaan we ook toelichten waarom er veranderingen gaan plaatsvinden. Wanneer de inwoner desondanks toch de gemeente benaderd met vragen over het abonnementstarief, dan zal hij/zij verwezen worden naar hun primaire aanspreekpunt; de wijkcoaches van de sociale wijkteams. De gemeente zal zorgdragen dat de wijkcoaches goed geïnformeerd zijn.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Memo met uitleg over wijziging n.a.v. abonnementstarief en overige wijzigingen
- Geconsolideerde versie van de Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 398686

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 oktober 2019, Cluster Strategie Beleid & Regie nummer 398686.

gelet op de artikelen 2.1.3, 2.1.4, eerste tot en met vierde lid, en zesde lid, 2.1.4a, eerste, tweede, vijfde en zesde lid, 2.1.4b, tweede lid, 2.1.5, eerste lid, 2.1.6, 2.1.7, 2.3.6, vierde lid, en 2.6.6, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 5.4 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 en artikel 147, eerste lid, van de Gemeentewet;

besluit:

Artikel I

De Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd

1. Het onderdeel

'- *huishoudelijke hulp toelage*: algemene voorziening in de vorm van goedkope huishoudelijke hulp voor inwoners van Arnhem die:

- 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
- mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
- tijdelijk zorg nodig hebben;'

wordt vervangen door:

' - *algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning*: algemene voorziening ter realisering van een schoon en leefbaar huis voor inwoners van Arnhem die:

- 18 tot en met 74 jaar zijn en bij wie sprake is van langdurige fysieke beperkingen (> 6 weken) of
- 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
- mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
- tijdelijk zorg nodig hebben;'

Aa

Artikel 2.5, derde lid, komt te luiden:

3. De bij verordening aangewezen algemene voorzieningen zijn:

a. algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

B

Gemeente Arnhem

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Na het onderdeel *'bijstandsnorm: de van toepassing zijnde norm van de Participatiewet, inclusief eventuele verlagingen op grond van het Arnhems beleid, exclusief vakantietoeslag op 1 januari van het kalenderjaar;'* wordt ingevoegd het onderdeel '- *bijdrage*: bijdrage als bedoeld in de artikelen 2.1.4 en 2.1.4a van de wet;'.

2. In het onderdeel '*opvang*' vervalt onderdeel d en worden de onderdelen e tot en met h vernummerd tot d tot en met g.

3. Het onderdeel '- *zzp-er*: ondernemer die zelfstandig zonder personeel diensten verricht voor verschillende opdrachtgevers' vervalt.

C

Artikel 2.4 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het derde lid, onderdeel b, wordt 'hulp bij het huishouden, ambulante ondersteuning, ondersteuning op locatie ' vervangen door 'de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, groepsbegeleiding'.

2. In het vierde lid wordt 'hulp bij het huishouden' vervangen door 'de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning'.

3. In het vijfde lid wordt 'ambulante ondersteuning en ondersteuning op locatie' vervangen door: 'begeleiding en groepsbegeleiding'.

D

Artikel 2.5 komt te luiden:

Artikel 2.5 Bijdrage in de kosten van maatwerkvoorzieningen of pgb's en bij verordening aangewezen algemene voorzieningen

1. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een maatwerkvoorziening of pgb, zolang de inwoner van de maatwerkvoorziening gebruik maakt of gedurende de periode waarvoor het pgb wordt verstrekt.
2. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een bij verordening aangewezen algemene voorziening zolang de inwoner van deze voorziening gebruik maakt.
3. De bij verordening aangewezen algemene voorzieningen zijn:
   a. huishoudelijke hulp toelage.
4. De bijdragen voor maatwerkvoorzieningen of pgb en voor bij verordening aangewezen algemene voorzieningen, zijn gelijk aan de kostprijs, tot aan ten hoogste € 19,00 per maand voor de ongehuwde cliënt of de gehuwde cliënten tezamen, tenzij overeenkomstig artikel 2.1.4a, vijfde lid, van de wet, hoofdstuk 3 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015, de volgende leden of artikel 2.6 geen of een andere bijdrage is verschuldigd.
5. In afwijking van het eerste lid is geen bijdrage verschuldigd voor de volgende maatwerkvoorzieningen:
   a. activerend werk;
   b. verblijf in de opvang van de Stichting Stoelenproject 'De Duif' en Stichting Kruispunt en de winterkoude opvang;
   c. vervoer naar groepsbegeleiding en activerend werk;

d. periodieke vergoedingen ten behoeve van de inzet van hulpmiddelen of woonvoorzieningen die op maandbasis lager zijn dan € 19,00.

6. In afwijking van artikel 2.1.4a, vierde lid, van de wet is de inwoner voor het reizen met de regiotaxi of de zorgtaxi een ritbijdrage verschuldigd waarvan de hoogte is gebaseerd op de ritbijdrage die passagiers jonger dan 65 jaar moeten betalen bij deelname aan het regulier openbaar vervoer.
7. De kostprijs van een:
   a. maatwerkvoorziening of bij verordening aangewezen algemene voorziening wordt bepaald door een aanbesteding, na consultatie in de markt of na overleg met de aanbieder;
   b. pgb is gelijk aan de hoogte van het pgb.
8. De bijdrage voor een maatwerkvoorziening of pgb ten behoeve van een woningaanpassing voor een minderjarige cliënt is verschuldigd door de onderhoudsplichtige ouders, daaronder begrepen degene tegen wie een op artikel 394 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek gegrond verzoek is toegewezen, en degene die anders dan als ouder samen met de ouder het gezag uitoefent over een cliënt.

E

Artikel 2.6 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt 'artikel 2.5, tweede lid,' vervangen door 'artikel 2.5, vierde lid,'.

2. Het vijfde lid vervalt en de leden 6 tot en met 8 worden vernummerd tot 5 tot en met 7.

F

Artikel 2.7 vervalt.

G

De titel van paragraaf 3.1 van hoofdstuk 3 komt te luiden:
'§ 3.1 Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning'

H

Artikel 3.1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het opschrift van artikel 3.1.1 wordt 'hulp bij het huishouden' vervangen door 'huishoudelijke ondersteuning'.

2. Het eerste lid komt te luiden:
'1. De omvang van de toe te kennen huishoudelijke ondersteuning wordt bepaald aan de hand van de activiteiten die op basis van de beoordeling als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, nodig zijn om een schoon en leefbaar huis te realiseren en de frequentie daarvan, uitgedrukt in uren per week. '

I

Artikel 3.3.2 komt te luiden:

Artikel 3.3.2 Collectief vraagafhankelijk vervoer

1. Indien een inwoner ingevolge artikel 3.3.1 is geïndiceerd voor een maatwerkvoorziening voor vervoer, bestaat de voorziening in beginsel uit een kortingspas voor de regiotaxi. De regiotaxi levert collectief deur tot deur vervoer.

2. Indien een inwoner aantoonbare beperkingen heeft die het onmogelijk maken om gebruik te maken van de reguliere regiotaxi als bedoeld in het eerste lid, kan een extra indicatie voor kamer-tot-kamervervoer of individueel vervoer via taxi of rolstoeltaxi worden toegewezen.
3. Voor het reizen met de regiotaxi is een ritbijdrage verschuldigd als bedoeld in artikel 2.5, zesde lid.
4. Een inwoner die naar het oordeel van het college op medische gronden is aangewezen op begeleiding, kan gratis een begeleider laten meereizen.

J

Paragraaf 3.5 van hoofdstuk 3 komt te luiden:

§ 3.5 Begeleiding, groepsbegeleiding en activerend werk

Artikel 3.5.1 Begeleiding

1. Een inwoner kan in aanmerking komen voor begeleiding indien hij:
   - niet in staat is zelfstandig een gestructureerd huishouden te voeren; of
   - niet in staat is de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren; en
   - zonder deze ondersteuning zou zijn aangewezen op verblijf in een instelling, zou verwaarlozen of sterk geïsoleerd zou raken.
2. Begeleiding bestaat uit individuele begeleiding thuis of elders, niet zijnde op de locatie van de aanbieder, en/of persoonlijke verzorging die is gericht op:
   - het bevorderen en behouden van de zelfredzaamheid en de participatie van de inwoner opdat deze zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven wonen;
   - ontlasting van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert.
3. Van persoonlijke verzorging als bedoeld in het vorige lid is sprake als de behoefte eraan samenvalt met de behoefte aan individuele begeleiding en geen verband houdt met de behoefte aan geneeskundige zorg of een hoog risico daarop.

Artikel 3.5.2 Groepsbegeleiding

1. Een inwoner met een verstandelijke, zintuiglijke, lichamelijke en/of psychische of geriatrische (dementie) beperking bij wie sprake is van een zelfredzaamheidsvraagstuk kan in aanmerking komen voor groepsbegeleiding indien hij bovendien niet in staat is:
   - aangepast werk of vrijwilligerswerk te verrichten of
   - deel te nemen aan activerend werk.
2. Groepsbegeleiding bestaat uit activiteiten in groepsverband die overdag plaatsvinden op een locatie buiten de woonsituatie, en die, afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten product, gericht zijn op:
   a. het trainen/onderhouden van de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen en het voeren van een gestructureerd huishouden;
   b. het bevorderen van de cognitieve en/of fysieke zelfredzaamheid of vertragen van de achteruitgang daarvan;
   c. het ontlasten van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert;
   d. het bieden van structuur;
   e. het bevorderen van het fysiek en mentaal welbevinden en een gezonde leefstijl.

Artikel 3.5.3 Activerend werk

1. Een inwoner in de leeftijdscategorie van 16 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd kan in aanmerking komen voor activerend werk indien hij een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft en een arbeidsintegratietraject, regulier werk of vrijwilligerswerk niet voldoende passend is voor het bereiken van het beoogde resultaat.
2. Activerend werk bestaat uit een aanbod van passende werkzaamheden buitenshuis inclusief de bijbehorende begeleiding. Afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten

product is Activerend Werk gericht op:

a. het opdoen van werknemers- en vakvaardigheden;
b. maatschappelijke (her)integratie;
c. het naar vermogen leveren van een bijdrage aan de maatschappij.

Artikel 3.5.4 Vervoer naar groepsbegeleiding/activerend werk

1. Het college draagt zorg voor het noodzakelijk vervoer zodat de inwoner gebruik kan maken van groepsbegeleiding of activerend werk op een door het college aangewezen locatie.
2. De inwoner heeft geen recht op vervoer naar de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk, indien:
   a. hij zelfstandig lopend, al dan niet gebruik makend van een loophulpmiddel, de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk kan bereiken of zelfstandig met een vervoermiddel of openbaar vervoer kan reizen; of
   b. hij met beschikbare hulp van personen uit zijn sociale netwerk of vrijwilligers kan reizen of op een andere manier kan worden begeleid;
   c. na een bepaalde periode van training blijkt, dat de inwoner, al dan niet gebruik makend van een hulpmiddel, kan deelnemen aan het reguliere openbaar vervoer;
   d. de inwoner kiest voor een locatie groepsbegeleiding of activerend werk die niet de dichtstbijzijnde passende locatie is.

Artikel II

De onderdelen A en Aa treden in werking op 1 juli 2020.
De onderdelen B tot en met J treden in werking op 1 januari 2020.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van [datum].

De griffier, De voorzitter,

Uitleg over de wijzigingen in de Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019

De wijzigingen worden doorgevoerd in de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2019 die door de raad is vastgesteld op 28 november 2018.

Abonnementstarief
Om een stapeling aan zorgkosten voor inwoners te verminderen en daarnaast administratieve processen te vereenvoudigen heeft het parlement besloten het abonnementstarief in te voeren. Dit betekent dat de inkomensafhankelijke eigen bijdrage wordt vervangen door één uniform tarief geldend voor iedere inwoner die gebruik maakt van bepaalde Wmo voorzieningen (ongeacht het aantal voorzieningen). Welke voorzieningen dit zijn, is enerzijds bepaald in landelijke regelgeving of anderzijds per verordening aan te wijzen of uit te sluiten. In onderstaande tabel wordt dit per Wmo product toegelicht.

Wmo voorziening	Eigen bijdrage?	Wat verandert er voor de inwoner?
Beschermd wonen	Geen sprake van abonnementstarief, bestaande vorm eigen bijdrage gecontinueerd	Geen verandering
Opvang	Geen sprake van abonnementstarief, bestaande vorm eigen bijdrage gecontinueerd	Geen verandering
Begeleiding	Valt volgens landelijke regelgeving onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage sinds 2019
Maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning	Valt volgens landelijke regelgeving onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage sinds 2019
Algemene voorziening Huishoudelijke ondersteuning (tot 1-7-2020; Huishoudelijke hulp toelage)	Wordt conform landelijke criteria in de verordening aangewezen als vallend onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage vanaf 2020
Hulpmiddelen	Valt volgens landelijke regelgeving onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage sinds 2019
Woonvoorzieningen	Valt volgens landelijke regelgeving onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage sinds 2019
Groepsbegeleiding (Dagbesteding)	Valt volgens landelijke regelgeving onder het abonnementstarief	Inwoner betaalt minder eigen bijdrage sinds 2019
Activerend werk	Lokale beleidskeuze: de eigen bijdrage bedraagt € 0,00	Dit was al voor invoering abonnementstarief staand beleid, geen verandering
Doelgroepenvervoer	-Incidenteel: ritbijdrage blijft bestaan. -Structureel (vervoer naar dagbesteding): Lokale beleidskeuze, in de verordening opgenomen voor € 0,00.	Verandering in de Wmo verordening maar voor inwoner geen verandering

Het vragen van een eigen bijdrage voor activerend werk zou juist een drempel opwerpen voor de inwoners die richting werk begeleid worden. Aangezien we graag zien dat inwoners de stap richting een betaalde baan zetten zal Arnhem geen eigen bijdrage vragen. Dit was staand beleid voor invoering van het abonnementstarief en zal gecontinueerd worden.

Nieuw in de verordening is het uitsluiten van structureel doelgroepenvervoer voor een eigen bijdrage. Aangezien onder het abonnementstarief geen meervoudige eigen bijdrage kan worden gevraagd is het niet nodig voor vervoer naar de groepsbegeleiding een eigen bijdrage te vragen, immers de inwoner betaalt al voor de groepsbegeleiding.

Periodieke vergoedingen ten behoeve van de inzet van hulpmiddelen of woonvoorzieningen die op maandbasis lager zijn dan € 19,00 (= hoogte abonnementstarief) worden uitgezonderd van een eigen bijdrage omdat de extra administratieve lasten niet opwegen tegen de inkomsten.

De minister is van plan vanaf 2021 het startmoment vanaf wanneer een eigen bijdrage dient te worden betaald te uniformeren. Alleen in 2020 kunnen gemeenten hier nog hun eigen keuzes maken. Bijvoorbeeld starten vanaf de datum op de beschikking, op basis van de eerste declaratie of vanaf daadwerkelijk de eerste dag waarop de inwoner de Wmo-voorziening ontvangt. Op basis van communicatie vanuit CAK en VNG rekent Arnhem erop dat de minister zal kiezen voor de derde optie: datum waarop de Wmo voorziening daadwerkelijk start. Vooruitlopend hierop zetten wij deze werkwijze alvast in.

De invoering van het abonnementstarief en het hieruit voortkomende lokale beleid is opgenomen in Artikel 2.5 van de Wmo verordening.

Overige wijzigingen

Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning breder toegankelijk (art.1.1.1.)
De algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (nu huishoudelijke hulp toelage, HHT) wordt m.i.v. 1 juli 2020 breder toegankelijk voor inwoners vanaf 18 jaar t/m 74 jaar waarbij sprake is van een langdurige fysieke beperking, die niet of onvoldoende in staat zijn het huishouden te doen, maar wel zelf hulp kunnen regelen via gecontracteerde aanbieders. In grote lijnen wordt hiermee het bestaande beleid en de bestaande uitvoering van de algemene voorziening HHT gecontinueerd; alleen wordt er het leeftijdscriterium afgehaald. Dit leidt tot een verschuiving van de maatwerkvoorziening HBH (nieuwe naam: maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning) naar de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning voor inwoners die zelf regie kunnen voeren.
Voordelen van de algemene voorziening zit in meer passende zorg voor inwoners met zelfregie, de laagdrempeligheid, de flexibiliteit, de vermindering van de administratieve last voor aanbieders en vermindering werkdruk SWT.

Groepsbegeleiding meer gericht op stimuleren fysieke en cognitieve vaardigheden (art. 3.5.2.)
De wijzigingen in dit artikel zijn het gevolg van de inhoudelijke transformatie van Ondersteuning op Locatie (Dagbesteding) naar Groepsbegeleiding in de inkoop die per 1 juli 2020 ingaat. Waar Dagbesteding meer gericht was op het hebben van een zinvolle daginvulling legt Groepsbegeleiding de nadruk op het actief stimuleren en/of onderhouden van fysieke en cognitieve vaardigheden. Op deze manier kan de inwoner zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen.

Bij het stimuleren van ontmoeten wordt gebruik gemaakt van passende algemene voorzieningen in de wijk (art. 3.5.2. en 3.5.3.)

In de Perspectiefnota is benoemd dat scherper kan worden getoetst dat sociale problematiek - zoals eenzaamheid - niet tot inzet leidt van maatwerkvoorzieningen, maar dat hiervoor passende algemene voorzieningen worden ingezet. In de huidige verordening is echter nog opgenomen dat het voorkomen/doorbreken van sociaal isolement onderdeel is van dagbesteding/(groeps)begeleiding en activerend werk. Elkaar ontmoeten kan een onderdeel zijn van het inzetten van (groeps)begeleiding en activerend werk, maar niet het hoofddoel. Waar inwoners behoefte hebben aan ontmoeten of eenzaam zijn, zal door wijkcoaches worden gekeken of er passende algemene voorzieningen beschikbaar zijn. Waar dit niet het geval is, zullen wijkcoaches alsnog zoeken naar een (tijdelijke) passende oplossing binnen de maatwerkvoorzieningen. Deze signalen worden verzameld en op basis hiervan wordt (waar noodzakelijk) gewerkt aan aanvullend aanbod.

Om deze reden zijn de zinnen met betrekking tot sociaal isolement bij Activerend Werk en Groepsbegeleiding geschrapt.

Bij Activerend werk is daarnaast het artikel gewijzigd zodat de omschrijving, primaire doelen en afbakening beter past bij de nieuwe inkoop van activerend werk die per 1 juli 2020 ingaat.

Geconsolideerde versie

Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019

Hoofdstuk 1 Begripsbepalingen en algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsbepalingen

1. In deze verordening wordt verstaan onder:
   - *algemeen gebruikelijk*: niet speciaal bedoeld voor mensen met een beperking, algemeen verkrijgbaar en niet of niet veel duurder dan vergelijkbare producten;
   - *bijstandsnorm*: de van toepassing zijnde norm van de Participatiewet, inclusief eventuele verlagingen op grond van het Arnhems beleid, exclusief vakantietoeslag op 1 januari van het kalenderjaar;
   - *algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (vanaf 1-7-2020):* algemene voorziening ter realisering van een schoon en leefbaar huis voor inwoners van Arnhem die:
     - 18 tot en met 74 jaar zijn en bij wie sprake is van langdurige fysieke beperkingen (> 6 weken) of
     - 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
     - mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
     - tijdelijk zorg nodig hebben;
   - *bijdrage:* bijdrage als bedoeld in de artikelen 2.1.4 en 2.1.4a van de wet;
   - *collectief vraagafhankelijk vervoer*: een vervoerssysteem voor gehandicapten in de regio Arnhem waarbij de deelnemers collectief van deur tot deur of van kamer tot kamer worden vervoerd;
   - *college:* college van burgemeester en wethouders;
   - *huishoudelijke hulp toelage (tot 1-7-2020):* algemene voorziening in de vorm van goedkope huishoudelijke hulp voor inwoners van Arnhem die:
     - 75 jaar of ouder zijn en zelfstandig wonen en/of
     - mantelzorg verlenen en daardoor extra hulp in hun eigen huishouden kunnen gebruiken en/of
     - tijdelijk zorg nodig hebben;
   - *inwoner:* de cliënt als bedoeld in de wet;
   - *instelling voor opvang*: een rechtspersoon die een voorziening voor opvang exploiteert of trajecten voor opvang uitvoert in opdracht van de gemeente Arnhem. Stichting Stoelenproject 'De Duif' en Stichting Kruispunt worden niet als instelling voor opvang aangemerkt;
   - *opvang*: de volgende voorzieningen:
     a. voltijdopvang of 24-uurs verblijf maatschappelijke opvang: een tijdelijk verblijf gedurende een volledig etmaal of langer, voor mensen die dakloos of thuisloos zijn. De 24-uursvoorziening omvat onderdak, slaapgelegenheid, begeleiding op diverse aspecten en eventueel voeding;
     b. opvang huiselijk geweld: een tijdelijk verblijf gedurende een volledig etmaal of langer, al of niet op een geheim adres, voor mensen met of zonder hun kinderen die gevlucht zijn voor huiselijk geweld of dreiging van relationeel geweld;
     c. crisisopvang: tijdelijke voltijdopvang in een crisissituatie door een instelling voor opvang;
     d. begeleid wonen: een woonvorm waarbij inwoners die (nog) geen regie hebben over een aantal aspecten van het wonen, in een woning van een instelling voor opvang zelfstandig of in een kleine gemeenschap wonen, begeleiding en/of dagbesteding krijgen, en een bijdrage of huur aan de instelling voor opvang betalen;
     e. logeeropvang voor zwerfjongeren: het bieden van dag- en nachtopvang aan dakloze jongeren;
     f. dagopvang: het bieden van een verblijf voor de dag, al dan niet met voeding, door een instelling voor opvang;
     g. nachtopvang: het bieden van een verblijf voor de nacht, al dan niet met voeding, door een instelling voor opvang;
   - *pgb*: een persoonsgebonden budget als bedoeld in de wet
   - *de wet*: de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015;
   - *winterkoude opvang*: bijzondere vorm van dag- en nachtopvang gedurende een afgebakende periode wanneer er sprake is van extreme koude.
2. Begrippen, die in deze verordening worden gebruikt en die niet nader worden omschreven hebben dezelfde betekenis als in de wet.

Artikel 1.2 Klachtregeling en medezeggenschap bij aanbieders van maatwerkvoorzieningen

1. Iedere aanbieder van een maatwerkvoorziening is verplicht te beschikken over een regeling voor de afhandeling van klachten van cliënten.
2. De aanbieder van een maatwerkvoorziening in de vorm van dienstverlening is verplicht een regeling te treffen voor medezeggenschap over voorgenomen besluiten van de aanbieder die voor de gebruikers van belang zijn.
3. De aanbieder draagt er zorg voor dat de informatie over de medezeggenschap en klachtbehandeling voldoende kenbaar is voor de cliënten van zijn organisatie.

Artikel 1.3 Privacy

1. Het college verwerkt geen gegevens betreffende een inwoner, tenzij dit voor de uitvoering van de wet noodzakelijk is.
2. Het college verwerkt geen persoonsgegevens betreffende een inwoner zonder daartoe van de inwoner toestemming te verkrijgen.
3. In afwijking van het tweede lid kan het college persoonsgegevens van een inwoner verwerken zonder daartoe de toestemming van die inwoner te hebben verkregen, wanneer daarmee tegemoet gekomen wordt aan een spoedeisend belang van de inwoner of een wettelijke plicht.
4. Het college beveiligt de persoonsgegevens die zijn verkregen ten behoeve van de uitvoering van de wet deugdelijk en adequaat.

Hoofdstuk 2 Algemene uitvoeringsaspecten

Artikel 2.1 Toegang

1. Het college bepaalt, met inachtneming van de artikelen 1.2.1 en 2.3.1 tot en met 2.3.5 van de wet en de bepalingen in deze verordening, in samenspraak met de inwoner of deze in aanmerking komt voor een maatwerkvoorziening en zo ja op welke wijze de inzet daarvan een passende bijdrage levert ter ondersteuning van de zelfredzaamheid en/of participatie van de inwoner dan wel ter voorziening in zijn behoefte aan beschermd wonen of opvang.
2. Ter beoordeling van de noodzaak om een maatwerkvoorziening in te zetten onderzoekt het college:
   a. de hulpvraag van de inwoner;
   b. welke problemen zich voordoen bij de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, dan wel het zich kunnen handhaven in de samenleving;
   c. welke ondersteuning naar aard en omvang nodig is om een passende bijdrage te leveren aan de zelfredzaamheid of participatie, dan wel het zich kunnen handhaven in de samenleving;
   d. of en in hoeverre de eigen mogelijkheden, gebruikelijke hulp, mantelzorg, ondersteuning door anderen uit het sociale netwerk de nodige hulp en ondersteuning kunnen bieden;
   e. de mogelijkheden om gebruik te maken van een algemene voorziening of een andere voorziening.

Artikel 2.2 Begrenzing van het recht op een maatwerkvoorziening

1. Er bestaat geen recht op een maatwerkvoorziening of een pgb voor het inkopen van een dergelijke voorziening, indien:
   a. het gevraagde voor een persoon als de aanvrager algemeen gebruikelijk is;
   b. de aanvraag betrekking heeft op kosten die de inwoner voorafgaand aan het moment van beschikken heeft gemaakt, tenzij:
      1°. het college vooraf uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft gegeven; of
      2°. het college de noodzaak, de mate van compensatie en passendheid van de voorziening en de gemaakte kosten achteraf nog kan beoordelen.
   c. op grond van enige andere wettelijke of niet-wettelijke regeling aanspraak op de voorziening bestaat;
   d. deze als gevolg van de beperking van de inwoner voor zichzelf of voor derden onveilig is, gezondheidsrisico's met zich meebrengt of niet bevorderlijk is voor de gezondheid, of het functioneren van de inwoner;
   e. de inwoner door zijn gedrag een risico voor de hulpverlening is.

2. Het college kan besluiten dat de inwoner niet in aanmerking komt voor een maatwerkvoorziening met betrekking tot zelfredzaamheid of participatie of een pgb voor de inkoop van een dergelijke voorziening als:
   a. het college van oordeel is dat de inwoner zijn hulpvraag redelijkerwijs van tevoren had kunnen voorzien en met zijn beslissing had kunnen voorkomen;
   b. deze noodzakelijk is doordat de inwoner een eerder verstrekte maatwerkvoorziening heeft gebruikt op een wijze die niet voldeed aan de eisen die aan die verstrekking waren verbonden, dan wel die maatwerkvoorziening of het pgb niet of voor een ander doel heeft gebruikt.
3. Als een maatwerkvoorziening noodzakelijk is, verstrekt het college de goedkoopst adequate voorziening.

Artikel 2.3 Bruikleen

1. Indien het college een voorziening in bruikleen verstrekt dient de inwoner met de gemeente een bruikleenovereenkomst te sluiten en zich te houden aan het in die overeenkomst bepaalde.
2. Er bestaat geen recht op de voorziening, indien de bruikleenovereenkomst niet tot stand komt.
3. Indien de bruikleenovereenkomst eindigt door inname van de voorziening omdat deze niet gebruikt wordt zoals overeengekomen in de bruikleenovereenkomst, kan het college het besluit tot toekenning van de voorziening intrekken.

Artikel 2.4 Pgb

1. Het college verleent met inachtneming van het bepaalde in artikel 2.3.6 van de wet op verzoek van de cliënt een pgb indien:
   a. de cliënt naar het oordeel van het college al dan niet met hulp uit het sociale netwerk dan wel van een curator, bewindvoerder, mentor of gemachtigde in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen, en in staat kan worden geacht om de aan een pgb verbonden taken op verantwoorde wijze uit te voeren;
   b. de cliënt zich gemotiveerd op het standpunt stelt dat hij de maatwerkvoorziening als persoonsgebonden budget wenst geleverd te krijgen;
   c. naar het oordeel van het college is gewaarborgd dat de diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen die tot de maatwerkvoorziening behoren, veilig, doeltreffend en cliëntgericht worden verstrekt.
2. De hoogte van een pgb:
   a. wordt gebaseerd op een door de inwoner opgesteld plan waarin de wijze van besteding van het pgb wordt toegelicht;
   b. is toereikend om veilige, doeltreffende en kwalitatief goede diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen die tot de maatwerkvoorziening behoren, van derden te betrekken, indien nodig aangevuld met een bedrag voor onderhoud en verzekering, en
   c. bedraagt niet meer dan de kostprijs van de in de betreffende situatie goedkoopst adequate beschikbare maatwerkvoorziening in natura.
3. De hoogte van het pgb-tarief wordt bepaald voor:
   a. een zaak: op basis van de kostprijs van de zaak die de inwoner zou hebben ontvangen als de zaak in natura zou zijn verstrekt en rekening houdende met een reële termijn voor de technische afschrijving en de onderhouds- en verzekeringskosten;
   b. de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, groepsbegeleiding en activerend werk: op het laagst toepasselijke tarief waarvoor deze hulp of ondersteuning in natura is gecontracteerd, minus 15 procent;
   c. beschermd wonen: op het laagst toepasselijke tarief waarvoor deze voorziening in natura is gecontracteerd, minus de hotelmatige kosten en huisvestingskosten, minus 15 procent;
   d. een autoaanpassing: op basis van de laagste kostprijs van de noodzakelijke aanpassingen die de gemeente hiervoor zou betalen aan een door de gemeente gecontracteerde leverancier;
   e. verhuis- en herinrichtingskosten: op basis van de laagste kostprijs van de verhuizing en de herinrichting die hiervoor zou worden gehanteerd door door de gemeente geconsulteerde verhuizer en leveranciers, en rekening houdend met de keuze van de cliënt om al dan niet gebruik te maken van een erkende verhuizer;
   f. woningaanpassing: op basis van de laagste kostprijs van de noodzakelijke aanpassingen die hiervoor zou worden gehanteerd door een door de gemeente gecontracteerde of geconsulteerde aannemer en rekening houdende met de keuze van de cliënt om al dan niet gebruik te maken van een erkende aannemer.
4. In afwijking van het bepaalde in het derde lid onder b wordt de hoogte van het pgb-tarief voor de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning die wordt betrokken van een persoon die behoort tot het sociale netwerk van de inwoner bepaald op het laagst toepasselijke tarief waarvoor de betreffende individuele voorziening in natura is gecontracteerd, minus 31 procent.

5. In afwijking van het bepaalde in het derde lid onder b wordt de hoogte van het pgb-tarief voor begeleiding en groepsbegeleiding die wordt betrokken van een persoon die behoort tot het sociale netwerk van de inwoner gebaseerd op het bedrag dat hiervoor op 1 januari 2015 onder de Wet langdurige zorg werd gehanteerd.
6. Indien de persoon uit het sociaal netwerk als bedoeld in het vierde en vijfde lid de daar bedoelde hulp of ondersteuning bedrijfsmatig aan de inwoner verleent, geldt het tarief als bedoeld in het derde lid.
7. Hulp of ondersteuning wordt bedrijfsmatig verleend door een persoon die behoort tot het sociale netwerk indien de betreffende persoon:
   a. aantoonbaar gekwalificeerd is;
   b. de hulp of ondersteuning verleent met inachtneming van de kwaliteitseisen als bedoeld in artikel 3.1, eerste en tweede lid van de wet, en;
   c. de hulp of ondersteuning verleent ter uitvoering van een overeenkomst van opdracht.
8. Indien de hulp of ondersteuning wordt betrokken van een persoon buiten het sociale netwerk, die niet voldoet aan de eisen onder a en b in het vorige lid, geldt het tarief als bedoeld in het vierde of vijfde lid.
9. Het college kan in of bij nadere regels de tarieven vastleggen die voortvloeien uit dit artikel en die gehanteerd worden bij het vaststellen van een pgb.
10. Een pgb wordt niet besteed aan:
    a. tussenpersonen en belangenbehartigers;
    b. eenmalige uitkeringen;
    c. feestdagenuitkeringen;
    d. administratieve kosten van de zorgaanbieder;
    e. hulp of ondersteuning die zonder toestemming van het college daartoe in het buitenland wordt afgenomen.

Artikel 2.5 Bijdrage in de kosten van maatwerkvoorzieningen of pgb's en bij verordening aangewezen algemene voorzieningen

1. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een maatwerkvoorziening of pgb, zolang de inwoner van de maatwerkvoorziening gebruik maakt of gedurende de periode waarvoor het pgb wordt verstrekt.
2. Een inwoner is een bijdrage in de kosten verschuldigd voor een bij verordening aangewezen algemene voorziening zolang de inwoner van deze voorziening gebruik maakt.
3. De bij verordening aangewezen algemene voorzieningen zijn:
   a. algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (vanaf 1-7-2020);
   a. huishoudelijke hulp toelage (tot 1-7-2020).
4. De bijdragen voor maatwerkvoorzieningen of pgb en voor bij verordening aangewezen algemene voorzieningen, zijn gelijk aan de kostprijs, tot aan ten hoogste € 19,00 per maand voor de ongehuwde cliënt of de gehuwde cliënten tezamen, tenzij overeenkomstig artikel 2.1.4a, vijfde lid, van de wet, hoofdstuk 3 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015, de volgende leden of artikel 2.6 geen of een andere bijdrage is verschuldigd.
5. In afwijking van het eerste lid is geen bijdrage verschuldigd voor de volgende maatwerkvoorzieningen:
   a. activerend werk;
   b. verblijf in de opvang van de Stichting Stoelenproject 'De Duif' en Stichting Kruispunt en de winterkoude opvang;
   c. vervoer naar groepsbegeleiding en activerend werk;
   d. periodieke vergoedingen ten behoeve van de inzet van hulpmiddelen of woonvoorzieningen die op maandbasis lager zijn dan € 19,00.
6. In afwijking van artikel 2.1.4a, vierde lid, van de wet is de inwoner voor het reizen met de regiotaxi of de zorgtaxi een ritbijdrage verschuldigd waarvan de hoogte is gebaseerd op de ritbijdrage die passagiers jonger dan 65 jaar moeten betalen bij deelname aan het regulier openbaar vervoer.
7. De kostprijs van een:
   a. maatwerkvoorziening of bij verordening aangewezen algemene voorziening wordt bepaald door een aanbesteding, na consultatie in de markt of na overleg met de aanbieder;
   b. pgb is gelijk aan de hoogte van het pgb.
8. De bijdrage voor een maatwerkvoorziening of pgb ten behoeve van een woningaanpassing voor een minderjarige cliënt is verschuldigd door de onderhoudsplichtige ouders, daaronder begrepen degene tegen wie een op artikel 394 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek gegrond verzoek is toegewezen, en degene die anders dan als ouder samen met de ouder het gezag uitoefent over een cliënt.

Artikel 2.6 Eigen bijdrage voor de maatwerkvoorziening opvang

1. In afwijking van artikel 2.5, vierde lid, wordt de hoogte van de bijdrage bepaald volgens artikel 3.20 van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015, maar wordt, in afwijking van de daar gehanteerde berekening:
    a. voor opvang met uitzondering van opvang huiselijk geweld:
        - als fictief bijdrageplichtig inkomen in aanmerking genomen een inkomen ter hoogte van de bijstandsnorm of, ten aanzien van alleenstaande ouders, de bijstandsnorm verhoogd met een bedrag van € 270,-;
        - de bijdrage verminderd met een bedrag voor voeding, gebaseerd op de NIBUD-normen;
    b. voor opvang huiselijk geweld:
        - het bijdrageplichtig inkomen, indien dit inkomen uit arbeid is, gesteld op 90% van dat inkomen uit arbeid.
2. Voor bewoners van de Logeeropvang zwerfjongeren voor wie het normbedrag van artikel 23, eerste en tweede lid, van de Participatiewet vanwege hun leeftijd niet van toepassing is, geldt een eigen bijdrage van € 100,- per maand.
3. Bij afwezigheid uit de opvang, anders dan in verband met beëindiging van de opvang of de situatie bedoeld in artikel 3.20, tweede lid, Uitvoeringsbesluit Wmo 2015, blijft de eigen bijdrage volledig verschuldigd.
4. Indien de inwoner beschikt over eigen woonruimte waarvoor hij huur of hypotheek is verschuldigd wordt, in afwijking van het eerste lid, de eigen bijdrage gedurende maximaal zes maanden verminderd met een forfaitair bedrag voor dubbele woonlasten, zijnde 20% van de bijstandsnorm.
5. De eigen bijdrage voor opvang wordt vastgesteld en geïnd door de instelling waar de inwoner verblijft.
6. In afwijking van het vorige lid wordt, indien de inwoner een bijstandsuitkering of andere uitkering van de gemeente ontvangt, de eigen bijdrage voor opvang door de gemeente vastgesteld en geïnd door deze op de uitkering in mindering te brengen.
7. Het college kan in of bij nadere regels de bijdragen vastleggen die voortvloeien uit dit artikel.

Artikel 2.7 [Vervallen]

Hoofdstuk 3 Maatwerkvoorzieningen

§ 3.1 Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning

Artikel 3.1.1 Omvang van de huishoudelijke ondersteuning

1. De omvang van de toe te kennen huishoudelijke ondersteuning wordt bepaald aan de hand van de activiteiten die op basis van de beoordeling als bedoeld in artikel 2.1 , eerste lid, nodig zijn om een schoon en leefbaar huis te realiseren en de frequentie daarvan, uitgedrukt in uren per week.
2. Het college kan nadere regels stellen met betrekking tot het genoemde in het eerste lid.

§ 3.2 Woonvoorzieningen

Artikel 3.2.1 Soorten woonvoorzieningen

Een woonvoorziening kan bestaan uit:
a. een pgb persoonsgebonden budget voor de verhuis- en inrichtingskosten;
b. een bouwkundige of woontechnische woonvoorziening, hierna: woningaanpassing;
c. een niet bouwkundige of niet woontechnische roerende voorziening, hierna: roerende woonvoorziening.

Artikel 3.2.2 Primaat van de verhuizing

1. Indien een woonvoorziening als bedoeld in artikel 3.2.1 onder b of c is geïndiceerd en de kosten van die voorziening boven een bepaald grensbedrag uitstijgen, moet de inwoner in beginsel omzien naar andere adequate of op goedkopere wijze adequaat te maken woonruimte.
2. Het college stelt nadere regels over de hoogte van het grensbedrag en de wijze waarop het primaat van de verhuizing zoals omschreven in het eerste lid wordt toegepast.
3. Wanneer het primaat van de verhuizing wordt toegepast, kan aan de inwoner een voorziening als bedoeld in artikel 3.2.1 onder a worden toegekend indien en voorzover een

tegemoetkoming als bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de Nadere regels maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019 ontoereikend is.

Artikel 3.2.3 Verhuis- en herinrichtingskosten
Wanneer naar het oordeel van het college aantoonbare beperkingen het normale gebruik van de woning belemmeren kan aan een inwoner een voorziening als bedoeld in artikel 3.2.1 onder a worden toegekend indien en voorzover een tegemoetkoming als bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de Nadere regels maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019 ontoereikend is.

Artikel 3.2.4 Woningaanpassingen en roerende woonvoorzieningen
Een inwoner met aantoonbare beperkingen die het normale gebruik van de woning belemmeren kan voor een voorziening als bedoeld in artikel 3.2.1 onder b en/of c in aanmerking komen wanneer toepassing van het primaat als bedoeld in artikel 3.2.2 niet mogelijk is of niet de goedkoopst adequate oplossing is.

Artikel 3.2.5 Begrenzing van het recht op een woonvoorziening
1. Een woonvoorziening wordt geweigerd:
   a. voor het verblijf in een hotel/pension, trekkerswoonwagen, klooster, tweede woning, vakantiewoning of recreatiewoning;
   b. indien de beperkingen bij het normale gebruik van de woning voortvloeien uit de aard van de in de woning gebruikte materialen of uit de slechte staat van onderhoud van de woonruimte;
   c. indien het woonruimte betreft die niet bestemd is om permanent bewoond te worden;
   d. indien de noodzaak tot het treffen van de woonvoorziening het gevolg is van een verhuizing waartoe op grond van belemmeringen bij het normale gebruik van de woning geen aanleiding bestond, tenzij er sprake is van zeer bijzondere omstandigheden;
   e. indien de inwoner niet is verhuisd naar de op dat moment beschikbare, voor zijn of haar beperkingen meest geschikte woning, tenzij daarvoor tevoren schriftelijk toestemming is verleend door het college.
2. Een woningaanpassing kan worden geweigerd, indien:
   a. het een specifiek op mensen met beperkingen gericht woongebouw betreft, waarbij de aanpassingen bij nieuwbouw of renovatie zonder noemenswaardige meerkosten meegenomen kunnen worden;
   b. het een niet zelfstandige woonruimte betreft;
   c. het woonruimte betreft die de inwoner zonder recht of titel of op basis van een tijdelijke huurovereenkomst bewoont.
3. Een pgb voor verhuis- en inrichtingskosten wordt niet verstrekt aan een inwoner die verhuist naar een Wlz-instelling of een andere instelling of locatie gericht op het verstrekken van zorg.

§ 3.3 Vervoer

Artikel 3.3.1 Voorwaarden
Een inwoner kan in aanmerking komen voor een maatwerkvoorziening voor vervoer indien:
a. als gevolg van aantoonbare beperkingen in zijn situatie gebruik van het openbaar vervoer niet mogelijk is en;
b. de onmogelijkheid om zelfstandig gebruik te maken van het openbaar vervoer ook met een hierop gerichte training niet op te lossen is en;
c. hij niet met beschikbare hulp van personen uit zijn sociale netwerk of vrijwilligers kan reizen of op een andere manier kan worden begeleid en;
d. in zijn vervoersbehoefte niet voorzien kan worden door gebruikmaking van een in het huishouden beschikbare auto.

Artikel 3.3.2 Collectief vraagafhankelijk vervoer
1. Indien een inwoner ingevolge artikel 3.3.1 is geïndiceerd voor een maatwerkvoorziening voor vervoer, bestaat de voorziening in beginsel uit een kortingspas voor de regiotaxi. De regiotaxi levert collectief deur tot deur vervoer.
2. Indien een inwoner aantoonbare beperkingen heeft die het onmogelijk maken om gebruik te maken van de reguliere regiotaxi als bedoeld in het eerste lid, kan een extra indicatie voor kamer-tot-kamervervoer of individueel vervoer via taxi of rolstoeltaxi worden toegewezen.
3. Voor het reizen met de regiotaxi is een ritbijdrage verschuldigd als bedoeld in artikel 2.5, zesde lid.
4. Een inwoner die naar het oordeel van het college op medische gronden is aangewezen

op begeleiding, kan gratis een begeleider laten meereizen.

Artikel 3.3.3 Individuele maatwerkvoorziening voor vervoer

Een inwoner die ingevolge artikel 3.3.1. is geindiceerd voor een maatwerkvoorziening voor vervoer en voor wie een voorziening als bedoeld in artikel 3.3.2 geen passende voorziening is, kan in aanmerking komen voor een op de persoon toegesneden oplossing voor zijn vervoersprobleem.

§ 3.4 Verplaatsingshulpmiddelen

Artikel 3.4.1 Rolstoelen

1. Indien aantoonbare beperkingen **incidenteel** zittend verplaatsen in en rond de woning of instelling noodzakelijk maken en hulpmiddelen die verstrekt worden op grond van de Wet Langdurige Zorg of een andere wettelijke regeling geen adequate oplossing bieden komt een inwoner in aanmerking voor een algemene voorziening in de vorm van de mogelijkheid gebruik te maken van een standaard rolstoel uit de rolstoelpool.
2. Een individuele rolstoelvoorziening kan worden verstrekt aan een inwoner voor wie:
   a. de standaardvoorziening bedoeld in het eerste lid geen adequate oplossing biedt of
   b. aantoonbare beperkingen **dagelijks** zittend verplaatsen in en orn de woning of instelling noodzakelijk maken.

§ 3.5 Begeleiding, groepsbegeleiding en activerend werk

Artikel 3.5.1 Begeleiding

1. Een inwoner kan in aanmerking komen voor begeleiding indien hij:
   - niet in staat is zelfstandig een gestructureerd huishouden te voeren; of
   - niet in staat is de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren; en
   - zonder deze ondersteuning zou zijn aangewezen op verblijf in een instelling, zou verwaarlozen of sterk geïsoleerd zou raken.
2. Begeleiding bestaat uit individuele begeleiding thuis of elders, niet zijnde op de locatie van de aanbieder, en/of persoonlijke verzorging die is gericht op:
   - het bevorderen en behouden van de zelfredzaamheid en de participatie van de inwoner opdat deze zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven wonen;
   - ontlasting van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert.
3. Van persoonlijke verzorging als bedoeld in het vorige lid is sprake als de behoefte eraan samenvalt met de behoefte aan individuele begeleiding en geen verband houdt met de behoefte aan geneeskundige zorg of een hoog risico daarop.

Artikel 3.5.2 Groepsbegeleiding

1. Een inwoner met een verstandelijke, zintuiglijke, lichamelijke en/of psychische of geriatrische (dementie) beperking bij wie sprake is van een zelfredzaamheidsvraagstuk kan in aanmerking komen voor groepsbegeleiding indien hij bovendien niet in staat is:
   - aangepast werk of vrijwilligerswerk te verrichten of
   - deel te nemen aan activerend werk.
2. Groepsbegeleiding bestaat uit activiteiten in groepsverband die overdag plaatsvinden op een locatie buiten de woonsituatie, en die, afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten product, gericht zijn op:
   a. het trainen/onderhouden van de noodzakelijke algemene dagelijkse levensverrichtingen en het voeren van een gestructureerd huishouden;
   b. het bevorderen van de cognitieve en/of fysieke zelfredzaamheid of vertragen van de achteruitgang daarvan;
   c. het ontlasten van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert;
   d. het bieden van structuur;
   e. het bevorderen van het fysiek en mentaal welbevinden en een gezonde leefstijl.

Artikel 3.5.3 Activerend werk

1. Een inwoner in de leeftijdscategorie van 16 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd kan in aanmerking komen voor activerend werk indien hij een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft en een arbeidsintegratietraject, regulier werk of vrijwilligerswerk niet voldoende passend is voor het bereiken van het beoogde resultaat.
2. Activerend werk bestaat uit een aanbod van passende werkzaamheden buitenshuis inclusief de bijbehorende begeleiding. Afhankelijk van de persoonskenmerken van de inwoner en het in te zetten product is Activerend Werk gericht op:

a. het opdoen van werknemers- en vakvaardigheden;
b. maatschappelijke (her)integratie;
c. het naar vermogen leveren van een bijdrage aan de maatschappij.

Artikel 3.5.4 Vervoer naar groepsbegeleiding/activerend werk

1. Het college draagt zorg voor het noodzakelijk vervoer zodat de inwoner gebruik kan maken van groepsbegeleiding of activerend werk op een door het college aangewezen locatie.
2. De inwoner heeft geen recht op vervoer naar de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk, indien:
   a. hij zelfstandig lopend, al dan niet gebruik makend van een loophulpmiddel, de locatie van de groepsbegeleiding of het activerend werk kan bereiken of zelfstandig met een vervoermiddel of openbaar vervoer kan reizen; of
   b. hij met beschikbare hulp van personen uit zijn sociale netwerk of vrijwilligers kan reizen of op een andere manier kan worden begeleid;
   c. na een bepaalde periode van training blijkt, dat de inwoner, al dan niet gebruik makend van een hulpmiddel, kan deelnemen aan het reguliere openbaar vervoer;
   d. de inwoner kiest voor een locatie groepsbegeleiding of activerend werk die niet de dichtstbijzijnde passende locatie is.

§ 3.6 Kortdurend verblijf

Artikel 3.6.1 Kortdurend verblijf in een instelling

1. De inwoner kan in aanmerking komen voor een kortdurend verblijf in een instelling, niet zijnde een ziekenhuis, indien:
   - de inwoner, om zelfstandig te kunnen blijven wonen, is aangewezen op ondersteuning die gepaard gaat met permanent toezicht; én
   - zonder de inzet van deze voorziening overbelasting dreigt van de mantelzorger of de persoon die gebruikelijke hulp levert; én
   - ondersteuning op locatie en/of ambulante ondersteuning geen adequate oplossing bieden.
2. Het kortdurend verblijf als bedoeld in het eerste lid, omvat maximaal drie etmalen per week.

§ 3.7 Beschermd wonen en opvang

Artikel 3.7.1 Maatwerkvoorzieningen voor beschermd wonen

1. Een inwoner met ernstige psychische, psychiatrische of psychosociale problemen kan in aanmerking komen voor een maatwerkvoorziening beschermd wonen indien hij naar het oordeel van het college niet zelfstandig kan wonen en zich niet op eigen kracht kan handhaven in de samenleving, ook niet met ambulante ondersteuning. Dit kan het geval zijn indien de inwoner:
   a. een mogelijk gevaar voor zichzelf of anderen vormt of maatschappelijke overlast veroorzaakt; of
   b. afhankelijk is van anderen als het gaat om oordeelsvorming over essentiële zaken in het dagelijks bestaan; of
   c. de vaardigheden mist om zich staande te houden in een individuele, zelfstandige woonomgeving; en
   d. niet of niet altijd in staat is om op relevante momenten hulp in te roepen; en
   e. tengevolge van de omstandigheden genoemd in de onderdelen a tot en met d noodzakelijkerwijs is aangewezen op verblijf in een beschermde woonomgeving.
2. Onder een beschermde woonomgeving als bedoeld in het eerste lid, onderdeel e, wordt verstaan een woonomgeving waarin:
   - gegarandeerd is dat de inwoner 24 uur per dag, 7 dagen per week gebruik kan maken van ondersteuning en
   - de zorgaanbieder die deze ondersteuning levert een actieve rol speelt in het signaleren van de ondersteuningsnoodzaak dan wel -behoefte.
3. Een maatwerkvoorziening voor beschermd wonen bestaat , afhankelijk van de noodzaak, behoefte van de inwoner en de gekozen wijze van invulling van de maatwerkvoorziening uit:
   a. zorg in natura in de vorm van intramuraal beschermd wonen of;
   b. zorg in natura in de vorm van groepswonen of;
   c. zorg in natura in de vorm van intensieve begeleiding thuis of;
   d. een pgb voor groepswonen of;
   e. een pgb voor intensieve begeleiding thuis.

4. Voor een maatwerkvoorziening als bedoeld in het vorige lid onder a. kan een inwoner slechts in aanmerking komen indien het noodzakelijk is dat gekwalificeerde hulpverleners 24 uur per dag, 7 dagen per week, fysiek in de nabijheid zijn.

Artikel 3.7.2 Maatwerkvoorziening voor opvang

Een inwoner kan in aanmerking komen voor een maatwerkvoorziening voor opvang indien hij naar het oordeel van het college niet in staat is zich op eigen kracht te handhaven en:

a. slachtoffer is geworden of dreigt te worden van huiselijk geweld; of
b. dakloos is geworden.

Hoofdstuk 4 Andere maatregelen voor maatschappelijke ondersteuning

Artikel 4.1 Financiële tegemoetkoming meerkosten

1. Het college kan ter ondersteuning van de zelfredzaamheid en de participatie op aanvraag een financiële tegemoetkoming verstrekken aan ingezetenen die als gevolg van een beperking of chronische psychische of psychosociale problemen aannemelijke meerkosten hebben.
2. Het college stelt nadere regels over de gevallen waarin een financiële tegemoetkoming kan worden verstrekt, de berekening van de hoogte en de wijze van verstrekking van de tegemoetkoming.

Artikel 4.2 Jaarlijkse waardering mantelzorgers

1. De jaarlijkse blijk van waardering voor een mantelzorger bestaat uit een voorziening in natura of een geldbedrag.
2. Het college bepaalt in nadere regels op welke wijze de jaarlijkse waardering voor een mantelzorger wordt vastgesteld.

Hoofdstuk 5 Kwaliteit

Artikel 5.1 Kwaliteitseisen maatschappelijke ondersteuning

1. Aanbieders zorgen voor een goede kwaliteit van voorzieningen, eisen met betrekking tot de deskundigheid van beroepskrachten daaronder begrepen, door:
   a. het afstemmen van voorzieningen op de persoonlijke situatie van de inwoner;
   b. het afstemmen van voorzieningen op andere vormen van zorg en ondersteuning;
   c. erop toe te zien dat beroepskrachten tijdens hun werkzaamheden in het kader van het leveren van voorzieningen handelen in overeenstemming met de professionele standaard;
   d. voor zover van toepassing, erop toe te zien dat de kwaliteit van de voorzieningen en de deskundigheid van beroepskrachten tenminste voldoen aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de in de toepasselijke sector erkende keurmerken.
2. Met een pgb bekostigde bedrijfsmatig verleende hulp, ondersteuning of zorg moet aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen als gecontracteerde hulp, ondersteuning of zorg.
3. Het college kan nadere regels stellen over verdere eisen aan de kwaliteit van voorzieningen, eisen met betrekking tot de deskundigheid van beroepskrachten daaronder begrepen.
4. Onverminderd andere handhavingsbevoegdheden ziet het college toe op de naleving van deze eisen door periodieke overleggen met de aanbieders, een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek en het zo nodig in overleg met de inwoner ter plaatse controleren van de geleverde voorzieningen.

Artikel 5.2 Verhouding prijs en kwaliteit

1. Ter waarborging van een goede verhouding tussen de prijs voor de levering van een dienst door een derde als bedoeld in artikel 2.6.4 van de wet en de eisen die gesteld worden aan de kwaliteit van de dienst stelt het college vast:
   a. een vaste prijs, die geldt voor een inschrijving als bedoeld in de Aanbestedingswet 2012 en het aangaan overeenkomst met derde; of
   b. een reële prijs die geldt als ondergrens voor:
      1° een inschrijving en het aangaan overeenkomst met de derde,
      en 2° de vaste prijs, bedoeld in onderdeel a.
2. Het college stelt de prijzen, bedoeld in het eerste lid, vast:
   a. overeenkomstig de eisen aan de kwaliteit van die dienst, waaronder de eisen aan de

deskundigheid van de beroepskracht, bedoeld in artikel 2.1.3, tweede lid, onderdeel c, van de wet, en

b. rekening houdend met de continuïteit in de hulpverlening, bedoeld in artikel 2.6.5, tweede lid, van de wet, tussen degenen aan wie de dienst wordt verstrekt en de betrokken hulpverleners.

3. Het college baseert de vaste prijs of de reële prijs op de volgende kostprijselementen:
   a. de kosten van de beroepskracht;
   b. redelijke overheadkosten;
   c. kosten voor niet productieve uren van de beroepskrachten als gevolg van verlof, ziekte, scholing, werkoverleg;
   d. reis en opleidingskosten;
   e. indexatie van de reële prijs voor het leveren van een dienst;
   f. overige kosten als gevolg van door de gemeente gestelde verplichtingen voor aanbieders waaronder rapportageverplichtingen en administratieve verplichtingen.
4. Het college kan, onder verantwoording aan de gemeenteraad, het eerste lid, onderdeel b, buiten beschouwing laten indien bij de inschrijving aan de derde de eis wordt gesteld een prijs voor de dienst te hanteren die gebaseerd is op hetgeen gesteld is in het tweede en derde lid.

Hoofdstuk 6 Fraudepreventie en -bestrijding

Artikel 6.1 Maatregelen ter voorkoming en bestrijding van misbruik of oneigenlijk gebruik

1. Het college informeert inwoners of hun vertegenwoordiger over de rechten en plichten die aan het ontvangen van een maatwerkvoorziening of pgb zijn verbonden en over de mogelijke gevolgen van misbruik en oneigenlijk gebruik.
2. Het college kan onderzoek doen naar het gebruik van maatwerkvoorzieningen en pgb's met het oog op de beoordeling van de kwaliteit en de recht- en doelmatigheid daarvan.
3. Onverminderd artikel 2.3.10 van de wet kan het college een beslissing als bedoeld in artikel 2.3.5 of 2.3.6 van de wet herzien dan wel intrekken als het college vaststelt dat de inwoner langer dan twee maanden verblijft in een instelling als bedoeld in de Wet langdurige zorg of de Zorgverzekeringswet.

Artikel 6.2 Opschorting betaling uit het pgb

1. Het college kan de Sociale verzekeringsbank gemotiveerd verzoeken te beslissen tot een gehele of gedeeltelijke opschorting van betalingen uit het pgb voor ten hoogste dertien weken als er ten aanzien van een inwoner een ernstig vermoeden is gerezen dat er sprake is van een omstandigheid als bedoeld in artikel 2.3.10, eerste lid, onder a, d of e, van de wet.
2. Het college kan de Sociale verzekeringsbank gemotiveerd verzoeken te beslissen tot een gehele of gedeeltelijke opschorting van betalingen uit het pgb voor de duur van de opname als sprake is van een omstandigheid als bedoeld in artikel 6.1, derde lid.
3. Het college stelt de inwoner schriftelijk op de hoogte van het verzoek op grond van het eerste en tweede lid.

Hoofdstuk 7 Overgangsbepalingen

Artikel 7.1 Overgangsrecht

1. Een inwoner houdt recht op een lopende voorziening verstrekt op grond van de verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015 gemeente Arnhem, totdat het college een nieuw besluit heeft genomen waarbij het besluit waarmee deze voorziening is verstrekt, wordt ingetrokken.
2. Aanvragen die zijn ingediend onder de Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015 gemeente Arnhem en waarop nog niet is beslist bij het in werking treden van deze verordening, worden afgehandeld krachtens deze verordening.
3. Op bezwaarschriften tegen een besluit op grond van de Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015 gemeente Arnhem, wordt beslist met inachtneming van die verordening.

Hoofdstuk 8 Slotbepalingen

Artikel 8.1 Hardheidsclausule
Het college kan in bijzondere gevallen ten gunste van de inwoner gemotiveerd afwijken van de bepalingen in deze verordening indien onverkorte toepassing daarvan leidt tot disproportionele onredelijkheid of onbillijkheid .

Artikel 8.2 Intrekking oude verordening
De Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015 gemeente Arnhem wordt ingetrokken.

Artikel 8.3 Inwerkingtreding
Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2019.

Artikel 8.4 Citeertitel
Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Arnhem van 28 november 2018,

De griffier, De voorzitter,

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij de punten die Angelique van den Berg van Stichting Het Droombankje vanavond tijdens de vergadering wil bespreken.

1. Inleiding: Hoe Stichting Het Droombankje ontstaan is, onze missie en visie
2. Waarom komen kwetsbare, kansrijke daklozen niet direct bij Het Droombankje terecht?
3. Waarom worden jongeren niet direct naar Het Droombankje doorgestuurd als het Jonahuis vol is en de betreffende jongere bij de doelgroep van Het Droombankje past?
4. Arnhem is toch de centrumgemeente m.b.t. opvang? Waarom geeft dat vaak moeilijkheden en leidt dit tot discussie? Kan dit niet eenvoudiger?
5. Kan het systeem zoals het nu is; dat er per wijk een apart geldpotje is, niet anders voor dak- en thuislozen?
6. In welke gevallen moet de hulp vanuit de WMO betaald worden en zou het in sommige gevallen niet vanuit de gemeente betaald moeten worden?

Met vriendelijke groet,

Angelique van den Berg

HET DROOMBANKJE

Stichting Het Droombankje

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, informatieve en meningsvormende (1) bijeenkomst 30 oktober 2019

Wijziging Verordening Maatschappelijke ondersteuning en abonnementstarief

Zaaknummer:	398686
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Hegge (PvdD), Nede (CU), van Nunen (PvdA), Kalthoff (VVD), Simonis (GL), Loor (D66), Hutten (CDA) en Tujeehut (AOP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem, de PVV en de SP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Insprekers
Mw. Angelique van den Berg van Stichting Het Droombankje heeft ingesproken over de praktijk van de dak- en thuislozenopvang en de onduidelijkheden in regelgeving aangestipt, die zij daarbij ondervindt. Zij heeft vragen van de raadskamer beantwoord.

Bespreking
Tijdens de meningsvormende (1) bespreking beantwoordt de wethouder vragen van de raadskamer over onderwerpen als het verzet van de VNG tegen de tariefsaanpassing en (vooral) de rol van de raad bij de vaststelling van richtlijnen voor de sociale wijkteams bij de zorgtoewijzing.
De fractie van D66 overweegt een motie of amendement over de vaststelling van de richtlijnen en de betrokkenheid van de raad daarbij.

Toezeggingen
Wethouder Louwers heeft toegezegd binnenkort met het Droombankje in gesprek te gaan over de praktische problemen, die het Droombankje ervaart bij de opvang.
Wethouder van der Zee heeft toegezegd het exacte tijdpad van de wijziging van de verordening uit te zoeken.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen beantwoord zijn. Behandeling zal een volgende keer, waarschijnlijk 20 november, worden voortgezet met een m2-behandeling. De voorzitter geeft aan dat de termijn voor het aanleveren van moties/amendementen 15 november is.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

J.J. van der Loo

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 406223

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2019, artikel 147, tweede lid van de Gemeentewet;

gezien het amendement "Wifi en USB opladen in de trolley" (19A80);

besluit:

1. Akkoord te gaan met de Arnhemse wensen en eisen voor de Programma van Eisen (PvE) voor de concessie RijnWaal.
2. Als eis op te nemen om bij de start van de concessie RijnWaal alle voertuigen emissieloos te laten zijn.
3. Als eis op te nemen om de trolleytechniek te continueren.

De griffier, De voorzitter,

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve en meningsvormende (1) bijeenkomst 20 november 2019

Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal

Zaaknummer:	406223
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (AC), Bouma (PvdA), Loos (VVD), van der Loo (GL), Dijk (D66), Hegge (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), van den Broek (CDA), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij) en Dilekçi (DENK/Verenigd Arnhem).
De fracties van de PVV en de SP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Er is brede steun voor het voorstel. Wel zijn er vragen over onderdelen van de concessie, die in een later stadium worden ingevuld, zoals de lijnvoering. Andere vragen zijn door de wethouder beantwoord.
Vanuit de raadskamer is aangegeven dat de raad het college graag wil steunen bij het promoten van het gebruik van de trolleybus, mogelijk dat hiertoe een motie en/of amendement wordt ingediend.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp als debatstuk kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C. Prinsen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Amendement van het lid	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Vincent Bouma - PvdA Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Wifi en USB opladen in de trolley
Nummer / zaaknummer	**19A80** 406223

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

In "Bijlage 2: De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 2":
- Onder hoofdstuk “6.5 Comfort” aan het bestek het volgende toe te voegen:

De bussen moeten worden voorzien van een goed werkende Wifi verbinding.
De (nieuwe) bussen moeten worden voorzien van een USB oplaadpunt.

Toelichting:

Met dit amendement beogen wij dat een goede Wifi verbinding en opladen in de bus wordt meegenomen in de wensenlijst richting de aanbesteding.
In veel bussen is de wifi verbinding slecht en ontbreken oplaadpunten, wij zien dit graag in de volgende concessie anders.

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Vincent Bouma - PvdA
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

AANGENOMEN

Voor 27

Tegen 8

Amendement "Wifi en USB opladen in de trolley" (19A80)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	4
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Maarten Venhoek (D66)
Titel motie	Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen
Nummer Zaaknummer	19M167 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de lopende concessieperiode voor openbaar vervoer in onze stad noodzakelijke capaciteitsuitbreidingen in Arnhem Zuid ten koste zijn gegaan van de capaciteit op andere lijnen.

Overwegende dat:

- Een toenemende vraag en daardoor noodzakelijke capaciteitsuitbreidingen op bepaalde trajecten niet ten koste mag gaan van de capaciteit op ander trajecten.
- Een toenemende vraag ook leidt tot toenemende opbrengsten

Draagt het college op:

Er bij de provincie Gelderland op aan te dringen dat het volgende principe zal gelden binnen de volgende concessie RijnWaal:
Daar waar een toenemende vraag het noodzakelijk maakt de capaciteit op bepaalde lijnen uit te breiden dit in principe te dekken uit de meeropbrengsten. Het schrappen van capaciteit op andere trajecten kan alleen als alle andere opties afgewogen zijn.

En gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Maarten Venhoek (D66)

Voor	**36**	*Motie "Noodzakelijke capaciteitsuitbreiding niet ten koste van andere lijnen" (19M167)*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**36**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Maarten Venhoek (D66)
Titel motie	Flexnet betaalbaar
Nummer Zaaknummer	19M168 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In het programma van eisen gesteld wordt dat het mogelijk is om geen dienstregeling te laten rijden als het aanbod te gering is voor 2x per uur
- Hierdoor mogelijk wijken aan de rand van de stad (bijvoorbeeld Schaarsbergen) op rustige tijden ('s avonds en in de weekends) niet of slechts beperkt met het openbaar vervoer bereikbaar zijn.
- Het huidige BrengFlex concept veel duurder is dan het tarief op de reguliere lijnen.

Overwegende dat:

- Het OV bijdraagt aan het bereikbaar maken en houden van alle wijken in de stad.
- Het van belang is dat alle wijken in de stad goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
- Een flexibel deel van het openbaar vervoer ervoor kan zorgen dat op rustige tijden, wanneer er geen dienstregeling rijdt, toch gebruik gemaakt kan worden van het openbaar vervoer.
- Een belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van een Flexnet is dat de prijs niet, zoals nu met BrengFlex, (veel) hoger is dan het reguliere tarief.

Draagt het college op:

- Waar mogelijk samen met andere gemeenten er bij de provincie Gelderland op aan te dringen dat een Flexnet voor iedereen betaalbaar is, daar waar het flexnet wordt ingezet als vervanging voor een geregelde dienstregeling.
- De gemeenteraad te informeren over deze inzet en de behaalde resultaten.

en gaat over tot de orde van de dag

AANGENOMEN

Maarten Venhoek (D66)

Voor 34 *Motie "Flexnet tegen regulier tarief" (19M168)*

Tegen 2

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Vincent Bouma - PvdA Maarten Venhoek - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Scott van den Broek - CDA Talip Aydemir - Denk/VA Joël van der Loo - GroenLinks René Kraaijenbrink - ArnhemCentraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Arnhem staat achter de trolley (2.0)
Nummer Zaaknummer	**19M164** 406223

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Het risico bestaat dat de provincie de trolley niet als eis op zal nemen in de OV Concessie

Overwegende dat

- De Arnhemse gemeenteraad de trolley niet kwijt wil!
- De trolley een uniek kenmerk is voor Arnhem
- De trolley één van de meest duurzame en innovatieve vervoersmiddelen is
- De trolley al een lange traditie kent in Arnhem
- Het stoppen met de trolley financiële gevolgen zou hebben voor de gemeente Arnhem
- De Arnhemse Raad staat voor een duurzaam OV systeem
- De trolley bij draagt aan een betere luchtkwaliteit
- De trolley 2.0 nog duurzamer is
- De trolley 2.0 door het grotere bereik ook de rest van de regio kan verbinden
- De trolley 2.0 deze unieke eigenschappen nog meer versterkt

AANGENOMEN

Verzoekt het college - Maximaal uit te dragen dat de trolley hoort bij de stad Arnhem en het maximale te doen om deze te behouden voor Arnhem - Zich maximaal in te spannen om de trolley 2.0 verder uit te rollen
en gaat over tot de orde van de dag Vincent Bouma - PvdA Maarten Venhoek - D66 Nico Wigggers - Arnhemse Ouderen Partij Scott van den Broek - CDA Talip Aydemir - Denk/VA Joël van der Loo - GroenLinks René Kraaijenbrink - ArnhemCentraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Nathalie Nede - ChristenUnie AANGENOMEN

Voor 36

Tegen 0

Motie "Arnhem staat achter de trolley (2.0)" (19M164)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP
Titel motie	Werken moet lonen
Nummer Zaaknummer	**19M174** 406223

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- de inzet van mensen met een uitkering dan wel het bevorderen van stageplekken onderdeel uitmaken van het bestek van de OV-concessie,
- het regelmatig gebeurt dat mensen die afhankelijk zijn van een uitkering verplicht worden te werken zonder dat zij loon ontvangen,

Overwegende dat:
- de Inspectie SZW concludeert dat gemeenten in hun beleidsregels en werkinstructies meer aandacht zouden moeten besteden aan het voorkomen van verdringing, (1)

- spreekt uit dat werk moet lonen en verdringing van betaald werk door bijstandsgerechtigden en stagiaires onwenselijk is,
- draagt het college op middels de concessieverlening dan wel anderszins te verzekeren dat betaald werk niet wordt verdrongen door uitkeringsgerechtigden en stagiaires en dat mensen niet worden verplicht te werken met behoud van uitkering

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP

VERWORPEN

(1) "Gemeentelijke aandacht voor verdringing bijstandsgerechtigden" Rapport - Inspectie SZW - 2015
Download 'Gemeentelijke aandacht voor verdringing bijstandsgerechtigden' PDF document | 37 pagina's | 1,6 MB Rapport | 15-03-2015

Voor 15

Tegen 21

Motie "Werken moet lonen" (19M174)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal
Motie van	Sarah Dobbe (SP) Gerrie Elfrink (SP) Abdurrahman Cetintas (SP)
Titel motie	Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen
Nummer Zaaknummer	**19M175** **406223**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Het onwenselijk is dat er buslijnen en bushaltes opgeheven worden ten koste van Flex

Overwegende dat:

- Overwegende dat lijnbussen van belang zijn voor de bereikbaarheid van de stad
- Dat lijnbussen een cruciaal onderdeel vormen van een robuust ov in de stad
- Dat een robuust ov nodig is voor schone lucht en het halen van klimaatdoelen
- Dat maatwerk ov, doelgroepenbeleid en flexnet aanvullend moeten zijn maar niet in plaats mogen komen van lijnbussen

Draagt het college op:

- Ervoor te zorgen dat in de concessie (aanbesteding) wordt meegenomen dat er geen buslijnen zullen verdwijnen of bestaande lijnbussen minder frequent gaan rijden

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe (SP)
Gerrie Elfrink (SP)
Abdurrahman Cetintas (SP)

VERWORPEN

Voor 9

Tegen 27

Motie "Geen Flex bussen ten koste van reguliere bussen" (19M175)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
Hutten		
van den Broek		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 406223

Onderwerp: Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal.

Voorstel

1. Akkoord te gaan met de Arnhemse wensen en eisen voor de Programma van Eisen (PvE) voor de concessie RijnWaal.
2. Als eis op te nemen om bij de start van de concessie RijnWaal alle voertuigen emissieloos te laten zijn.
3. Als eis op te nemen om de trolleytechniek te continueren.

Inleiding

Gemeente Arnhem

Aanbesteding openbaar vervoer concessie RijnWaal
Het openbaar vervoer (OV) in onze regio gaat opnieuw door de provincie aanbesteed worden. De huidige concessie loopt af op december 2022. De nieuwe aanbesteding is een belangrijke stap, omdat we daarmee de koers gaan vastleggen voor de periode 2023-2033.

De provincie Gelderland hecht als concessieverlener waarde aan de kennis en standpunten van de gemeenten. Dit is voor het college en de raad in Arnhem aanleiding om hierop te anticiperen en proactief met eigen inbreng te komen. En daarmee niet te wachten op een verzoek van de provincie om te reageren op een provinciale PvE. De Arnhemse inbreng op het PvE bestaat uit wensen en eisen die bijdragen aan onze ambities om aantrekkelijk en betaalbaar openbaar vervoer aan te bieden aan de inwoners en bezoekers van Arnhem. Wij willen onze positie van de "groenste concessie van Nederland" met de minste CO2 uitstoot per reizigerskilometer vasthouden en verstevigen in Arnhem maar ook in de regio.

De Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen
Om te komen tot een "concept Arnhemse wensen en eisen voor het Programma van Eisen" zijn voor het zomerreces met diverse belanghebbenden een aantal bijeenkomsten gehouden. Tijdens deze bijeenkomsten is gezamenlijk met de belangenorganisaties een integraal "concept Arnhemse wensen en eisen voor de Programma van Eisen" opgesteld. Het resultaat hiervan wordt nu aan u voorgelegd. Na behandeling door de raad wordt dit formeel aangeboden aan de provincie.

Regionale wensen en eisen voor het Programma van Eisen
In navolging op de proactieve inzet van de gemeente Arnhem heeft de regio Arnhem-Nijmegen het initiatief genomen om een "Regionale wensen en eisen voor de Programma van Eisen" op te stellen. Naar verwachting zal de "Arnhemse wensen en eisen voor het PvE daarin ook een plek krijgen.

Beoogd effect

- Het komen tot een provinciaal Programma van Eisen voor de concessie RijnWaal, waarin de belangen van de gemeente Arnhem goed zijn geborgd.
- Het openbaar vervoer toegankelijk, duurzaam en toekomstbestendig te maken.
- De aantrekkelijkheid en concurrentiekracht van het stedelijk en regionaal OV te vergroten en daarmee de bereikbaarheid en economische aantrekkelijkheid van de regio en de steden te verbeteren.

Argumenten

1.1. Het is essentieel dat de belangen van Arnhem worden gewaarborgd in de concessie en dat dit tijdig kenbaar gemaakt wordt.
Bij het aanbesteden van de nieuwe concessie worden alle uitgangspunten voor het openbaar vervoer voor 10 jaar vastgelegd. Dit is daarom hét moment om de grote belangen van de gemeente Arnhem goed te borgen

1.2. Er ligt een opdracht vanuit de Arnhemse gemeenteraad
De gemeenteraad heeft daarom via de motie "Een beter OV begint bij onszelf" (18M73) gevraagd om, samen met de Arnhemse wijken, proactief input te leveren voor het nog op te stellen provinciale Programma van Eisen t.b.v. de OV-concessie RijnWaal.

1.3. De sociale functie van de bus moeten we waarborgen
Het openbaar vervoer heeft een belangrijke sociale functie. Daarom is het belangrijk om bij de eisen ‘toegankelijkheid’ en ‘inclusiviteit’ een prominente plek te geven. Dat betekent onder andere dat van de toekomstige concessiehouder wordt verwacht dat hij een strategisch plan 'inclusiviteit' opstelt. Er wordt door Arnhem veel waarde gehecht aan een openbaar vervoerssysteem, dat voor iedereen beschikbaar en bereikbaar is. Ongeacht nationaliteit, fysieke of mentale toestand, sociaal-economische status of financiële daadkracht.

1.4. Hoogwaardig Openbaar Vervoer-netwerk verbetert de bereikbaarheid
De stedelijke bereikbaarheid staat onder druk. Een betere bereikbaarheid met het OV draagt bij aan een (economisch) aantrekkelijkere en duurzame stad. Daarom zet de provincie en de gemeente Arnhem in op een HOV-netwerk. Hiermee krijgt Arnhem een betere bereikbaarheid vanuit de regio en kan daarmee meer invulling geven aan haar functie als centrumgemeente in de regio.

2.1. Volledig emissieloos openbaar vervoer
De provincie Gelderland heeft samen met het Rijk als doel gesteld dat in 2025 alle nieuw instromende en in 2030 alle regionale bussen ter plaatse uitstootvrij zijn. De gemeenteraad heeft zich herhaaldelijk uitgesproken over het belang van volledig emissieloos openbaar vervoer en de Trolley als zero-emissietechniek.
Door inzet van de trolleyinfrastructuur in combinatie met nieuwe batterijtechnieken is de gemeente Arnhem is dan ook nagenoeg klaar om invulling te geven aan deze landelijke en provinciale ambities.

2.2. De regio Arnhem Nijmegen emissieloos door de bestaande Arnhemse trolleyinfrastructuur
De toepassing van Trolley2-IMC biedt grote kansen voor de stedelijke regio Arnhem Nijmegen. Uit onderzoek is gebleken dat het mogelijk is om met kleine ondersteunende laadpunten op eindpunten grotere gebieden emissieloos te maken. Daarmee is het mogelijk de hele regio Arnhem Nijmegen eenvoudig van emissieloos OV te voorzien.

3.1. Arnhem blijft Trolleystad
De provincie Gelderland heeft herhaaldelijk aangegeven dat zij in het PvE en in het Bestek geen techniek kan voorschrijven. Gezien de grote betekenis en de kansen van de trolleyinfrastructuur en Trolley 2.0-IMC (zie bijlage: Trolley 2.0: van remmende voorsprong naar vliegwieleffect) is het continueren van de trolley als Trolley 2.0-IMC wenselijk. Het ontwikkelen van het Trolley 2.0-IMC concept in Arnhem draagt bij aan de lokale, regionale en nationale economie. Het trolleysysteem biedt daarmee de mogelijkheid om, naast het realiseren van een toekomstbestendig openbaar-vervoersysteem, tevens de naam van Arnhem als innovatieve energiestad te versterken op nationaal en internationaal niveau.

3.2. Minder bovenleiding, meer bereik en minder kosten

De noodzaak voor aanleg van meer bovenleiding bij uitbreiding van het trolleysysteem is kleiner geworden. Dankzij de inspanning in onder meer het Arnhemse Trolley 2.0-project, is het nu mogelijk om grote delen van een trolleytraject zonder bovenleiding te rijden. Daarmee kan aanzienlijk op infrastructuurkosten worden bespaard. Daarnaast kan de gemeente Arnhem kosten besparen door inzet van Trolley 2.0-IMC bussen bij werkzaamheden.

Kanttekeningen en risico's

1.1.1. RISICO: De provincie kan onze wensen en eisen naast zich neerleggen
Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor de infrastructuur en beslissen wij over welke wegen bussen mogen rijden. De provincie is concessieverlener van het OV en is uiteindelijk verantwoordelijke voor het PvE, het Bestek, de aanbesteding en de gunning. Daarmee kan de provincie Gelderland onze wensen en eisen naast zich neerleggen. Om dit te voorkomen is de provincie frequent geïnformeerd over "de Arnhemse wensen en eisen". Om maximale invloed te hebben zal de Arnhemse inbreng ook regionaal ingebracht worden in "de Regionale wensen en eisen".

1.4.1. RISICO: Het OV-exploitatiebudget is naar verwachting niet genoeg
In 2016 is het OV-exploitatiebudget door Provinciale Staten vastgesteld. Verwacht wordt dat dit budget niet toereikend is om onze gezamenlijke ambities voor zowel de stadslijnen als de HOV-corridors te realiseren. In maart 2019 heeft de regio Arnhem Nijmegen daarom richting Provinciale Staten een lobbybrief gestuurd voor meer exploitatiebudget. Op dit moment is nog niet duidelijk wat het standpunt hierover zal zijn van de Provinciale Staten.

3.1.1. RISICO: Geen techniekkeuze in concessie
Op het moment dat de provincie alleen zero-emissie als doelstelling voorschrijft in de concessie, dan houdt dit een groot risico in voor de gemeente Arnhem. Als de provincie niet voorschrijft dat in Arnhem gebruik moet worden gemaakt van de trolleyinfrastructuur of Trolley 2.0-IMC techniek dan heeft de vervoerder de vrije keuze. Dan bestaat de kans dat een vervoerder kiest voor batterijbussen. Daarmee zal de trolleyinfrastructuur voor de komende 10 jaar niet meer worden gebruikt. Het gevolg hiervan is dat de volledige trolleyinfrastructuur ontmanteld moet worden. Daarnaast zal een alternatief laadsysteem aangelegd moeten worden voor de batterijbussen. Naast dat dit de minst duurzame oplossing is, waarbij geen rekening wordt gehouden met het innovatieve karakter van het net, doet het geen recht doet aan de ambities en identiteit van Arnhem en leidt dit tot dubbele maatschappelijke kosten en tot kapitaalvernietiging van de in het verleden gedane investeringen. Om dit risico te beheersen is in de Arnhemse reactie opgenomen dat de inzet van Trolley (2.0-IMC) als eis is opgenomen.

3.1.2 RISICO: Kosten voor ontmanteling
De kosten van ontmanteling van de trolleyinfra, maar ook de aanleg van de ondergrondse infra op het grondgebied van Arnhem, (10-20 miljoen euro) moeten worden opgevangen door de provincie en/of gemeente Arnhem. Daarmee loopt de gemeente Arnhem een groot risico op aanzienlijke kosten, zonder dat zij invloed kan hebben op techniekkeuze van de vervoerder. Want voor de vervoerder zal louter de eisen in het Bestek en de door hun uitgewerkte business case het uitgangspunt zijn voor hun techniekkeuze. Om dit risico te beheersen is in de Arnhemse reactie opgenomen dat de inzet van Trolley (2.0-IMC) als eis is opgenomen. Als de situatie van ontmanteling zich voordoet, dan zal de gemeente hierover in gesprek gaan met de provincie en een beroep doen op beschikbare middelen van de provincie.

Financiën

- Jaarlijks krijgt de gemeente Arnhem een vergoeding van minimaal 1,3 miljoen euro voor het beheren van het trolleynet en gerelateerde vastgoed ten behoeve van het OV in Arnhem.
- Concessieverlener en gemeente Arnhem continueren de bestaande financiële afspraken over de trolleyinfrastructuur en het vastgoed.

- Daarnaast actualiseren we de bestaande afspraken door de beheer- en onderhoudskosten van de trolleyinfra en het vastgoed op Centraal Station en de gelijkrichterstations daar aan toe te voegen.

Uitvoering

De aanbesteding zal gedaan worden door de provincie Gelderland als concessieverlener. In 2018 is een Nota van Uitgangspunten (NvU) vastgesteld. De volgende stap is een Programma van Eisen (PvE) en daarna volgt het Bestek. Het bestek zal worden gepubliceerd op de Europese aanbestedingsmarkt. De planning van de provincie is om in november 2019 te starten met de PvE en deze af te ronden in mei 2020. Het Bestek zal dan gepubliceerd gaan worden in oktober 2020. Waarna de beoordeling in maart 2021 en de gunning in mei 2021 zal plaatsvinden.

Communicatie

Er zal een persbericht uitgaan over de Arnhemse wensen en eisen voor de PvE

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

Bijlage 1: De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 1
Bijlage 2: De Arnhemse wensen en eisen voor programma van Eisen concessie RijnWaal, deel 2
Bijlage 3: Notitie: Trolley 2.0: van remmende voorsprong naar vliegwieleffect
Bijlage 4: Resultaat OV-enquête onder de Arnhemse wijkverenigingen

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 406223

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2019, artikel 147, tweede lid van de Gemeentewet;

besluit:

1. Akkoord te gaan met de Arnhemse wensen en eisen voor de Programma van Eisen (PvE) voor de concessie RijnWaal.
2. Als eis op te nemen om bij de start van de concessie RijnWaal alle voertuigen emissieloos te laten zijn.
3. Als eis op te nemen om de trolleytechniek te continueren.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Arnhems Programma van Wensen en Eisen ten behoeve van OV-concessie Rijn Waal

Status: Concept/0.3

Datum: 26 september 2019

GEMEENTE Arnhem

Titel document:	Arnhems Programma van Wensen en Eisen ten behoeve van OV-concessie Rijn Waal
Status:	0.3/Concept
Datum:	26 september 2019
Projectnaam:	OV-concessie
Projectnummer:	BG2776
Auteur(s):	Alex uil, Rob Huisman en Niels Barten
Opgesteld door:	Rob Huisman, Niels Barten
Gecontroleerd door:	Alex Uil
Datum/Initialen:	26 september-2019
Goedgekeurd door:	
Datum/Initialen:	

Inhoud

1	Op weg naar een nieuwe OV-concessie	3
1.1	Nieuwe aanbesteding OV concessie 2023	3
1.2	Gevolgd proces	3
2	Openbaar vervoer en haar context binnen ‘Bereikbaarheid Arnhem’	5
2.1	Doelen bereikbaarheid Arnhem	5
2.2	OV-concessie: een integrale opgave	6
2.3	"De Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "	8
2.4	Essentie van "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "	8
2.5	Concretisering en opdeling "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "	9
2.5.1	Beleid	10
2.5.2	Eisen en wensen op het OV-systeem	11
2.5.2.1	Eisen	11
2.5.2.2	Wensen	13
2.5.3	Bestek en aanbesteding (operationeel)	15
2.5.4	Concessieverlener	16
2.6	Detailuitwerking	17
3	**Overzicht uitgangspunten, thema’s en subthema’s**	**18**

1 Op weg naar een nieuwe OV-concessie

1.1 Nieuwe aanbesteding OV concessie 2023

Het openbaar vervoer in onze regio gaat opnieuw door de provincie aanbesteed worden. De huidige concessie loopt af op december 2022. De nieuwe aanbesteding is een belangrijke stap, omdat we daarmee de OV-koers gaan vastleggen voor de periode 2023-2033.

De aanbesteding zal gedaan worden door de provincie Gelderland als concessieverlener. Als eerste heeft de provincie heeft in 2018 een Nota van Uitgangspunten (NvU) vastgesteld. De volgende stap is een Programma van Eisen (PvE) en daarna volgt het Bestek. Het bestek zal worden gepubliceerd op de Europese aanbestedingsmarkt. De planning van de provincie is om eind 2019 te starten met de PvE en deze af te ronden in maart 2020.

De provincie Gelderland hecht als concessieverlener waarde aan de kennis en standpunten van de gemeenten. Dit is voor het college en de raad aanleiding om vanuit de gemeente Arnhem met inbreng te komen voor de Programma van Eisen (PvE) voor de concessie Rijn-Waal.

De Arnhemse gemeenteraad ziet het als een belangrijk moment en heeft aangegeven dat de gemeente Arnhem proactief input gaat leveren voor het nog op te stellen Provinciale Programma van Eisen t.b.v. de OV-concessie 2023. De raad wil daarmee invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van deze input (PvE).

Om aan de wens van de raad tegemoet te komen, hebben we als ‘ambtelijke werkgroep Arnhem’ de koers uitgezet om voor het zomerreces 2019 "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE " afgerond te hebben. Na de zomer zal de "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE " aan college en raad aangeboden worden, zodat deze zich een mening gaan vormen over het PvE. En daarmee kunnen we voor het einde van het kalenderjaar 2019 de input aan de ‘provinciale projecteider OV-concessie 2023’ meegeven. De "Arnhemse wensen en eisen voor het PvE" zullen ook op regionaal bestuurlijk niveau worden aangeboden tijdens het PFO- van oktober 2019. Het doel ervan is om (een deel van) de "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE" een regionale status te geven. Om er daarmee "de regionale wensen en eisen voor het PVE" van te maken.

1.2 Gevolgd proces

Voor het opstellen en het komen tot een Arnhems Programma van Wensen en Eisen is een zorgvuldig en uitgebreid proces gevolgd. Een breed georienteerde werkgroep waarin verschillende disciplinse (o.a economie, mobiliteit, beheer, milieu, zorg, wijkteams, vastgoed e.d.) uit Arnhem in zijn vertegenwoordigd heeft in 3 sessies meegedacht en gewerkt bij het invullen van het Programma van Eisen.
Aandacht is daarbij ook nadrukkelijk uitgegaan naar de betrokkenheid met de wijken, zo heeft een betrokken bewoner namens de wijk ‘Penseelstreek’ een presentatie gegeven over wat bewoners bezig houd als het gaat om openbaar vervoer en wat zij graag terug willen zien.

Volgens de Penseelstreek mag de conclusie al getrokken worden dat alles wat van belang is in het PvE, is terug te vinden in één van de thema’s die later in dit rapport aan de orde zullen komen:

Het gevolgde proces is als volgt :

- Tijdens een 1e sessie zijn breed georienteerde eisen en wensen opgehaald (intern en integraliteit);

- Tijdens de 2e sessie is de geinventariseerde lijst nader verdiept en verfijnd en is onderscheid gemaakt in ‘harde’ eisen die Arnhem ziet en ‘wensen’ die meer de extra kwaliteit kunnen borgen (maar niet als harde eis worden meegegeven);
- De 3e sessie is een sessie met externe partijen en raadsleden plaatsgevonden waar ook weer opnieuw breed een integraal vanuit verschillende belangen tot een eisen- en wensenlijst en beoordeling is gekomen.
- Op verzoek van de raadsleden zijn de wijken en de burgers extra bij het proces betrokken. Via inzet van het Digipanel is er enquete gehouden onder leden over wensen en eisen met betrekking tot de nieuwe OV-concessie.

Deze gevolgde aanpak heeft geleid tot voorliggende **integraal en breed afgestemd Arnhems PvE**.

2 Openbaar vervoer en haar context binnen ‘Bereikbaarheid Arnhem’

Gemeente Arnhem wil het goede aan het (on)bebouwde Arnhem behouden en waar mogelijk versterken en ruimtelijke initiatieven mogelijk maken. Het *Programma Ruimte voor Ontwikkeling* (RvO) verkent wat daar voor nodig is. Maar niet alleen dit programma, ook programma’s als *‘Vitale Economie*’, een *‘Bruisende Binnenstad’* en *‘NemiA’* (New energy made in Arnhem) voorziet in het mogelijk maken van het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteiten in Arnhem.

Een mooier en beter Arnhem vraagt om een goede bereikbaarheid. Alle inwoners, gebruikers en bezoekers van Arnhem moeten zich goed kunnen verplaatsen waarbij verschillende wijze van verplaatsen aangeboden dien te worden. Aanbieden van een Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) is daarbij een fundamentele! Daarom heeft de raad dan ook recent het Actieplan-HOV vastgesteld. In dit actieplan wordt ingezet op HOV corridors in de stad en regio, om daarmee de stad en regio duurzaam bereikbaar te maken.

Mobiliteit moet echter niet leiden tot leefbaarheidsproblemen in de stad (vieze lucht, geluidsoverlast, onveilige situaties). De mate waarin en welke verplaatsingsbehoeftes er zijn, hangt onder meer af van de ruimtelijke ordening en ontwikkeling van de stad; beheer en ontwikkeling van gebieden moet samengaan met die van het verkeers- en vervoerssysteem. Dit alles vraagt om ingrepen waarvoor de middelen beperkt zijn en dus kostenefficiëntie geboden is.

Een hoogwaardig openbaar vervoer draagt sterk bij aan het verminderen van leefbaarheidsproblemen en doelstellingen t.a.v. bereikbaarheid Arnhem. Hieronder volgt een nadere uitgewerkt waarbij het openbaar vervoer in haar context wordt geplaatst.

2.1 Doelen bereikbaarheid Arnhem

Het **eerste (hoofd)doel (A)** is een **comfortabel, toegankelijke en inclusieve mobiliteit,** een vervoersysteem voor alle inwoners, gebruikers en bezoekers van Arnhem. Niemand wordt uitgesloten en reistijden zijn betrouwbaar. Hiervoor is nodig dat we het verkeer, dat in Arnhem moet zijn, goed laten doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Het veiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor ‘nul’ verkeersslachtoffers (immers elk ongeval is er één te veel), onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren. Voor belangrijke locaties in de stad (winkelcentra, zorglocaties, evenemententerreinen, parkeerlocaties, etc.) maken we expliciet met welke vervoermiddelen en via welke routes deze bereikbaar zijn. Meer mensen het openbaar vervoer of de fiets te laten nemen of te laten gaan lopen door deze alternatieven aantrekkelijker te maken: een herkenbaar, betrouwbaar en vooral concurrerend aanbod aan voorzieningen. **Openbaar vervoer dient in dit kader voor iedereen toegankelijk en bereikbaar te zijn.**

Het **tweede (hoofd)doel (B)** is een **optimaal veilig, logisch en betrouwbare mobiliteit**, een vervoerssysteem die meer geënt is op het economische perspectief en functioneren van de stad. De economie als motor voor de stad. **Ook het openbaar vervoer speelt hierin een fundamentele rol. Het ontsluiten van economische centra via een goed openbaar vervoer (lijnvoering en frequentie) is daarbij een fundamentele voorwaarde.**

Het **derde (hoofd) doel (C)** is de impact van verkeer en vervoer verkleinen door in te zetten op **schone, slimme en duurzame mobiliteit**. Daar waar het bij de eerst twee doelen vooral om het doelgroep en gebruikersperspectief gaat, draait het bij de doel om het maatschappelijke perspectief. Het bepreken van de uitstoot van fijnstof en CO2 omlaag brengen en de geluidhinder beperken is fundamenteel bij schone,

slimme en duurzame mobiliteit. Ook maakt de technologie alternatieve vervoermiddelen en -systemen mogelijk, denk aan de e-bike, elektrische auto's en de inzet van het trolleynetwerk van Arnhem. **De gemeente Arnhem is dé trolleystad van Nederland. Gemeente Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV vervoer door middel van de trolley en Trolley IMC.**
Het sturen van een gedrag is minstens zo belangrijk: bewustwording van effecten en alternatieven.
Bij deze drie doelen hanteren we **twee uitgangspunten:**
Het eerste uitgangspunt is dat de **ruimtelijke structuur en het verkeers- en vervoerssysteem in samenhang worden beheerd en ontwikkeld**. Niet alleen bepaalt ruimtelijke ordening voor een deel de vraag naar vervoer, ze is ook een manier om die vraag te beïnvloeden. Andersom is het verkeers- en vervoersysteem, **en daarmee zeker ook het openbaar vervoersysteem**, via de bereikbaarheid een belangrijke factor in het gebruik en de mogelijkheden van gebieden. Ieder type gebied (van sterk stedelijk tot urbaan) heeft een bereikbaarheidsprofiel.

Het tweede uitgangspunt is de **kostenefficiëntie**. De middelen zodanig inzetten dat ze maximaal rendement opleveren bij de hier genoemde doelen**. Behoud en inzet van het trolleynet is daarbij een essentieel vertrekpunt, zowel voor het OV-systeem als ook afgeleide kansen voor de elektrificering van bijvoorbeeld het autogebruik en het aanbeiden van de daarvoor benodigde laadinfrastructuur.**

Deze **hoofddoelen leiden tot een 11 tal inspanningen** (zie volgende paragraaf) die de komende periode invulling gaan geven aan deze (hoofd)doelen. Hiermee is duidelijk dat inzet op OV onderdeel een fundamenteel onderdeel vormt van een bredere aanpak en inspanning m.b.t. mobiliteit en bereikbaarheid in Arnhem.

2.2 OV-concessie: een integrale opgave

De OV-concessie sec valt onder inspanning 2, maar raakt ook tal van andere inspanningen zoals inspanningen 3 (inzet op fiets en HOV-actieplan), 4+5 (automaatregelenplan), 7 (transferpunten) en 8 (integrale laadinfrastructuur). Deze items zijn hierna cursief weergegeven. Niet in de laatste plaats om de integraliteit van de OV-concessie te benadrukken en zichtbaar te maken.

De 11 tal inspanningen behelsen:

[1] Spoordossier
Voor een betrouwbaar netwerk dat vooral ook alternatieven vervoerwijzen mogelijk maakt gaan we lobbyen voor een robuust spoornetwerk rondom de "Knoop-Oost", kritisch kijken naar de vereisten in de integrale OV-concessie, een actieplan hoogwaardig openbaar vervoer maken en snelfietsroutes ontwikkelen.

[2] Integrale OV-concessie
Gemeente Arnhem is dé trolleystad van Nederland. Gemeente Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV vervoer door middel van de trolley en Trolley IMC. Zowel de Concessieverlener als Concessiehouder zijn van gemeente Arnhem betreft gehouden aan het volledig gebruik maken van dit trolleynet en, voor zover aanwezig, in omliggende gemeenten.

[3] Alternatief maatregelenplan voor fiets en openbaar vervoer
Voor zowel de 'fiets' als het 'openbaar vervoer' zijn twee plannen in bewerking/uitvoering. Accentnota fiets geeft het actuele beeld en maatregelen weer om verplaatsingen met de fiets verder te stimuleren in Arnhem en het HOV-actieplan geeft de acties en maatregelen weer voor wat betreft het hoogwaardig openbaar vervoer in Arnhem.

[4+5] Automaatregelenplan
Het gebruik van de auto en de impact die dat heeft op de stad gaan we systematisch aanpakken. We gaan in samenspraak met provincie en Rijkswaterstaat plannen maken om doorgaand verkeer uit Arnhem te weren.

[6] Parkeernormering en beleid, en onderzoek 'Singelgarage' (parkeercapaciteit centrum)
Het parkeerbeleid en de parkeernormering gaan we herijken op parkeerlocaties, parkeernormen en parkeer- en reislocaties.

[7] Transferpunten
We gaan onderzoeken en benoemen waar potentiele transferlocaties kunnen worden ontwikkeld om de bereikbaarheid naar het centrum te beheersen. Kunnen automobilisten opgevangen worden en verleid worden om over te stappen om milieuvriendelijke vervoerwijzen (fiets, bus of e-cars etc.). En is staddistributie daar mogelijk aan te koppelen.

[8] Integrale laadinfrastructuur ontwikkelen
We gaan een netwerk maken voor het elektrisch laden, eventueel gekoppeld aan de opslag van duurzame energie. Daarbij wil Arnhem dankbaar gebruik maken van het aanwezig trolleynetwerk. Een netwerk wat nu juist in deze tijd van elektrificering een prachtig netwerk biedt

[9] Mobiliteit-communicatieplan
Naast alle fysieke maatregelen is inzet van gedragsbeïnvloeding een voornaam aandachtpunt. Om bezoekers aan Arnhem beter en gerichte communicatie die de potentie bezoeker aan Arnhem meer in de verleiding worden gebracht op een ander manier dan per auto naar Arnhem te komen. Meer communicatie over alternatieven die voor handen zijn om naar Arnhem te komen zoals met het openbaar vervoer (trein, bus) of gebruik makend van transferia, draagt dit bij aan een meer evenwichtige en bereikbaarheid van Armhem,

[10] Opstellen bereikbaarheidsprofielen
Het opstellen van zogenaamde bereikbaarheidsprofielen (profiel vanuti het perspectief van de gebruiker: een automobilist, een fietser, een OV-gebruiker) maakt beter inzichtelijk wat de reiziger vraagt om daadwerkelijk gebruik te gaan maken van alternatieve vervoerwijzen. Om deze profielen in relatie te brengen met de verschillende gebieden en functies van de stad en doelgroepen is een meer (kosten)efficiënte en effectieve vervoerskeuzes te ontwikkelen en te stimuleren.

[11] Mobiliteitsdata op orde en monitoring
We gaan zorgen voor goede en actuele mobiliteitsgegevens die ons gaan helpen de juiste keuzes te maken en de effecten hiervan te kunnen monitoren.

2.3 "De Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "

Met "De Arnhemse wensen en eisen voor het PvE" sorteert de gemeente voor op de definitieve verlening van de OV-concessie Rijn-Waal door provincie Gelderland aan de uiteindelijke concessiehouder. In het document haakt de gemeente in op de voornaamste raakvlakken van het toekomstig regionaal openbaar vervoer met de visie en ambitie die Arnhem heeft met betrekking tot mobiliteit en daaraan gerelateerde thema's (zie vorig hoofdstuk). De essentie van het document is gericht op het behoud- en ontwikkeling van duurzame mobiliteitsvormen en het trolleysysteem in Arnhem.

2.4 Essentie van "De Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "

Anno 2019 is het trolleysysteem nog altijd een bepalend element in Arnhem. Primair doordat het trolleysysteem een belangrijke bijdrage levert aan emissievrij openbaar vervoer ('doelstelling C', Slimme en duurzaam mobiliteit). En ook nu en in de toekomst biedt het trolleynetwerk kansen in een periode van transities.
Het trolleynetwerk speelt een voorname rol van betekenis in het verduurzamen van niet alleen het openbaar vervoer maar juist ook de mobiliteit in het algemeen. Het levert een bijdrage in de transitie naar een duurzame energievoorziening en in het verstevigen van de innovatieve status van Arnhem. Zo wordt Arnhem regelmatig binnen Europa gepresenteerd als een innovatieve stad waar partijen uit de stad succesvolle innovaties uitvoeren aan de toepassing van het Trolley-net en Trolleybussen.

Trolley biedt daarnaast extra maatschappelijke baten die wat Arnhem betreft meegenomen moeten worden in de vergelijking met andere technieken, zoals waterstof en de diverse typen batterijbussen. Zo zijn er diverse lokale en regionale ondernemers en kennisinstellingen die een bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van het trolleysysteem van de toekomst, genaamd trolley 2.0 (In Motion Charging IMC) Het gaat dan om extra onderwijs- en arbeidsplaatsen, passend in de ontwikkeling van Arnhem als innovatieve energiestad. Ook kunnen er, met behulp van in Arnhem ontwikkelde producten, andere typen voertuigen laden aan de bovenleiding. Denk hierbij aan elektrische taxi's en personenauto's. Daarbij kan het bovenleidingnetwerk in de toekomst helpen om kosten te besparen bij de aanleg van bijvoorbeeld zonnepanelen. De panelen hoeven dan niet op het overvolle reguliere energienetwerk aangesloten te worden maar kunnen aan de trolleybovenleiding worden gekoppeld.

Het doel van volledig uitstootvrij openbaar vervoer komt daarmee in zicht: de transitie is in volle gang. Verschillende technieken bieden daartoe mogelijkheden: onder andere waterstof, batterijbussen met diverse laadtechnieken, en trolley2.0-IMC. De situatie waarin Arnhem zich bevindt is daarin een bijzondere, gezien de kansen die er liggen voor het (bestaande) trolleysysteem. Die kansen gaan verder dan alleen het openbaar vervoer: het trolleysysteem kan bijdragen aan de energietransitie. Dat zien ook andere steden in, zowel met een bestaand trolleysysteem (zoals Solingen (D), Limoges (CH) en Boedapest (HU) als ook steden die geen trolleysysteem (meer) hebben, zoals Verona (I), Marburg (D) en Praag (CZ).

Daarbij draagt het ontwikkelen van het trolley 2.0-IMC-concept in Arnhem bij aan de lokale, regionale en nationale economie, door de ontwikkeling van technologie en kennis. Deze kennis wordt tevens gewaarborgd in de regio door de deelname van Nederlandse (inter)nationaal opererende bedrijven en onderwijsinstellingen in deze ontwikkelingen. De aanwezigheid van het trolleynet in de regio Arnhem-Nijmegen biedt dan ook grote kansen voor de provincie Gelderland.

2.5 Concretisering en opdeling "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE "

Om "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE " concreet en overzichtelijk te kunnen neerzetten is een structuur aangebracht. Onderscheid is gemaakt in **twaalf thema's** die betrekking hebben op het toekomstig openbaar vervoer in de regio en de verhouding daarvan tot de gemeente Arnhem.
De thema's omvatten een volledige spectrum aan onderwerpen die met het openbaar busvervoer in Arnhem. De indeling is gebaseerd op het ontwerp Programma van Eisen dat hoort bij de OV-concessie van de regio IJssel-Vecht gemoeid gaan en zijn achtereenvolgens:

1. Vervoerkundig aanbod
2. Haltes/Infrastructuur
3. Contracten
4. Kosten
5. Beschikbaarheid en ontwikkeling netwerk
6. Materieel
7. Reisinformatie
8. Productdragers, Tarieven en Distributie
9. Personeel
10. Marketing en Promotie
11. Klantenservice, klachtenafhandeling en reizigersinspraak
12. Eisen voor de concessieverlener

De twaalf thema's vallen in dit PvE elk uiteen in een veelvoud aan verschillende deelonderwerpen met concrete eisen ten aanzien van de OV-concessie Rijn-Waal. De 12 thema's worden in dit hoofdstuk daarom, in het belang van de leesbaarheid van dit hoofdstuk, belicht vanuit 5 kaders. In de bijlage zijn alle deelonderwerpen in detail opgenomen. Deze kaders zijn:

1. PvE onderdelen m.b.t. Beleid
2. PvE onderdelen die in gaan op Arnhemse *eisen* aan het 'OV-systeem'
3. PvE onderdelen die in gaan op Arnhemse *wensen* aan het 'OV-systeem'
4. PvE onderdelen m.b.t. bestek en aanbesteding (operationeel)
5. PvE onderdelen die Arnhem aan de Concessieverlener wil meegeven

Het onderdeel **'beleid'** gaat in op het beleid waarop de uitvoering van het openbaar vervoer in de concessie Rijn-Waal gestoeld is. Er worden een aantal Arnhemse vastgestelde beleidskaders gesteld, waarbinnen de concessiehouder wordt verwacht te acteren in de uitvoering van de concessie.

Het onderdeel **'wensen en eisen'** valt uiteen in twee delen. Onder eisen worden een aantal aspecten genoemd waaraan gemeente Arnhem hoge prioriteit geeft. Arnhem vraagt de concessieverlener om deze eisen één op één over te nemen en onvoorwaardelijk uit te laten voeren door de toekomstige concessiehouder. Onder wensen verstaan we onderdelen in het PvE met een minder hoge prioritering dan de eisen, maar welke gemeente Arnhem graag terugziet in de uiteindelijke concessie.

De **'bestekseisen'** in het PvE omvatten feitelijk de concrete operationele omschrijving van de te voeren concessie, op basis van de van toepassing zijnde administratieve, juridische en technische bepalingen, materialen en uitvoeringsvoorwaarden, zoals die de gemeente Arnhem opgenomen zou willen hebben. Met een bestek worden de operationele eisen aan de verschillende onderdelen binnen de concessie voorgeschreven. Hiervoor heeft de gemeente Arnhem ook een aantal aanvullingen op het provinciale bestek.

Naast eisen en wensen ten aanzien van de uitvoer van de concessie door de concessiehouder, stelt gemeente Arnhem een aantal wensen aan de manier waarop de **concessieverlener** de concessie opbouwt.

2.5.1 Beleid

Een aantal onderdelen binnen "de Arnhemse wensen en eisen voor het PvE " gaan uit van het beleid achter de uitvoering van het openbaar vervoer in de regio Rijn-Waal. Het onderdeel beleid in dit PvE valt feitelijk in twee onderdelen uiteen, allen passend binnen thema het ‘vervoerkundig aanbod’.

Verwacht wordt in de eerste plaats dat de Concessiehouder zijn medewerking verleent aan de uitvoering van beleid en initiatieven van of namens Arnhem, gericht op een verdere verduurzaming van de uitvoering van het openbaar vervoer, waaronder Trolley en IMC initiatieven. Daarnaast worden eisen gesteld in het kader van de maatschappelijke functie die met het openbaar vervoer gepaard gaat.

Onder beleid wordt daarnaast bedoeld, dat van een concessiehouder wordt verwacht dat wordt aangeven in welke richting en met welke middelen men de door Arnhem van belang gevonden doelen wil realiseren, binnen de gestelde periode dat hij de concessie uitvoert.

HOV-Actieplan en Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen
Een belangrijk uitgangspunt in" De Arnhemse wensen en eisen voor het PvE " is het HOV-Actieplan en het 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen´, opgesteld voor de regio Arnhem-Nijmegen. Het 'HOV-Actieplan is vastgesteld door GS in april 2019' en het 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen’ vastgesteld door gemeenteraad Arnhem op 5 juni 2019' vormen input voor de beleidsuitgangspunten voor het PVE en het bestek van de aanbesteding. Beide documenten beschrijven de visie en ambitie met betrekking tot het openbaar vervoer in de regio. Daarbij stellen ze concrete eisen aan onder andere inrichting, verduurzaming, inzet van IMC, het lijnennet en de kwaliteit en comfort van het OV.

De corrirdoruitwerking van 'HOV-Actieplan, eveneens vastgesteld door GS in april 2019., waarin wordt gesteld dat routes en vervoerplannen als eis voor de vervoerders worden opgenomen in het Bestek"

Trolley en IMC
Zoals eerder gesteld is gemeente Arnhem **dé** trolleystad van Nederland. Gemeente Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV-vervoer door middel van de trolley en Trolley-IMC. Zowel de Concessieverlener als Concessiehouder worden eraan gehouden volledig gebruik te maken van dit trolleynet in Arnhem en (voor zover aanwezig) in omliggende gemeenten.

Inclusiviteit en maatschappelijk betrokken OV
Concessiehouders worden in de concessie beschouwd als maatschappelijke ondernemers. De Concessieverlener. Dat betekent bijvoorbeeld dat de inzet van mensen met een uitkering of het bevorderen van stageplekken onderdeel uitmaken van het bestek van de OV-concessie.

Conform 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen’ wordt verwacht dat de Concessieverlener bovendien 'maatwerk OV' en 'Doelgroepvervoer' als 'Flexnet' onderdeel van het reguliere vervoer laat uitmaken. Dat betekent dat de concessiehouder voorziet in maatwerk OV dat aansluit bij de vervoerbehoeften van reizigers, bijvoorbeeld door het aanbieden van vraagafhankelijke openbaar vervoer

Dit zijn kortweg de belangrijkste eisen die gesteld worden aan het beleid dat zowel de concessieverlener als concessiehouder voeren in de uitvoering van het openbaar vervoer in de regio.

2.5.2 Eisen en wensen op het OV-systeem

Aan de toekomstige concessiehouder worden door de gemeente Arnhem een aantal ***wensen*** en ***eisen*** gesteld met betrekking tot meerdere van de twaalf benoemde thema's. *Eisen die Arnhem ziet dat die terug gaan komen in de concessie, wensen waarbij Arnhem geen harde noodzaak ziet maar meer bedoeld dat de concessiehouder hier op inzet en daarmee extra kwaliteit weet te bieden aan de invulling van de concessie.*

2.5.2.1 Eisen

Vervoerkundig aanbod
Essentieel bij de eisen met betrekking tot het vervoerkundig aanbod zijn de termen 'toegankelijkheid' en 'inclusiviteit'. Er wordt door Arnhem veel waarde gehecht aan een openbaar vervoerssysteem, dat voor eenieder beschikbaar en bereikbaar is, ongeacht nationaliteit, fysieke of mentale toestand, sociaal-economische status of financiële daadkracht en dat ertoe bijdraagt dat eenieder de mogelijkheid heeft strategische locaties van de gemeente Arnhem te bereiken.

Dat betekent onder andere dat van de toekomstige concessiehouder wordt verwacht dat hij een strategisch plan 'inclusiviteit' voor internationale gebruikers opstelt, waarin kenbaar wordt gemaakt hoe gegarandeerd wordt dat het vervoerssysteem toegankelijk en begrijpelijk is voor buitenlanders en Nederlanders met een migratie achtergrond.

Met betrekking tot fysieke toegankelijkheid dient de concessiehouder een plan te maken voor fysieke toegankelijkheid en doelgroepenvervoer voor personen met lichamelijke, visus- of gehoorbeperking en/of medische hulpmiddelen. De concessiehouder maakt daarnaast een plan voor toegankelijkheid voor personen met een verstandelijke beperking en/of cognitieve aandoening. Mensen met deze aandoeningen moeten worden ondersteund bij het begrijpelijk maken van het OV.

Concessiehouder heeft bovendien aandacht voor financiële toegankelijkheid: door het wegnemen van vervoersarmoede op basis van specifieke abonnementen voor personen met een zwakke financiële draagkracht

Haltes/Infrastructuur
Van de concessiehouder worden een aantal dingen geëist op het gebied van het gebruik van de reeds bestaande infrastructuur in Arnhem en de werking van systemen daarachter.

De Concessiehouder wordt verplicht om in de gemeente Arnhem gebruik te maken van de aanwezige systemen verkeersregelinstallaties (VRI) en het Dynamisch Busvervoersysteem Arnhem (DBSA) en stelt zich in beschikking van dat wat daarbij nodig is op basis van kennis, materieel, doorstroming en prioritering.

Voor het uiterlijk van de haltes, doet concessiehouder een voorstel met aandacht voor herkenbaarheid en eigentijdsheid van de huidige haltepalen, zonder dat deze voor reclame-uiting gebruikt worden.

Contracten
Het onderdeel contracten gaat in op de onderlinge afspraken en overeenkomsten tussen contractanten gemeente Arnhem en de toekomstige concessiehouder, aangaande contractvorming voor onder andere het beheer en onderhoud, vastgoed, de oplaadinstallaties voor IMC en de trolleyinfrastructuur.

Voor de specifieke inhoud van de verschillende contracten wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van het Programma van Eisen zoals bijgevoegd aan dit document.

Kosten
De kosten en de verdeling daarvan zijn deels onderdeel van de contracten zoals in het voorgaande besproken. Het onderdeel kosten bestaat feitelijk uit twee directe eisen. In de eerste plaats gaat het om de kosten van beheer en onderhoud van het overdekte bussenplein Arnhem Centraal Station, waarbij wordt voorgesteld dat de beheer- en onderhoudskosten van de infra en vastgoed op CS en de gelijkrichterstations kunnen worden bekostigd door de Concessieverlener.

Daarnaast de kosten die gepaard gaan met omleidingen als gevolg van calamiteiten of werkzaamheden.

De omleidingskosten leveren tot op de dag van vandaag veel onduidelijkheden op. De ene provincie vergoedt dit via de DRU de andere stelt dat gemeente verantwoordelijk is, en weer andere concessies leggen de kosten bij de Concessiehouder neer.

Een uitgebreide beschrijving van het voorstel voor de regeling van omleidingskosten is in het PvE vermeld onder 4.1.5.

Beschikbaarheid en ontwikkeling netwerk
De gemeente Arnhem vindt het belangrijk dat er gedurende de hele concessieperiode voldoende buscapaciteit beschikbaar is en dat de concessiehouder zich inzet in het verder ontwikkelen van het netwerk. Hiervoor stelt de concessiehouder tweemaal een Ontwikkelplan voor buscapaciteit en infrastructuur op, met een geldingsduur van vijf jaar.

Ook heeft de beschikbaarheid van ruimte op de perrons van het busstation, in geval van een calamiteit of werkzaamheden aan het spoor prioriteit. Concessiehouder wordt namelijk verantwoordelijk gesteld voor het bieden van perronruimte aan treinvervangend vervoer, busvervoer voor andere concessiehouders op de overdekte haltevoorziening op CS. Deze perronruimte moet bij een calamiteit direct beschikbaar worden gesteld. De Concessiehouder integreert dit in de communicatievoorzieningen (DRIS, DBSA). Dit gebeurt in samenwerking en afstemming met alle ketenpartners.

De concessiehouder is daarnaast in het kader van beschikbaarheid verantwoordelijk voor het integreren van dienstregelingen van de verschillende vervoerders die Arnhem CS aan doen en heeft daarmee de verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van haltes.

Materieel
Het onderdeel materiaal gaat in het PvE met name in op de toepassing en ontwikkeling van duurzame vormen van mobiliteit, gericht op ‘zero emissie’. Dat betekent dat de concessiehouder zich proactief inzet voor initiatieven op het gebied van innovatie en kennisontwikkeling omtrent Zero Emissie. Dat betekent bovendien dat van concessiehouder wordt geëist dat alle voertuigen zero-emissie zijn en dat de zero-emissiebussen daadwerkelijk volledig zero-emissie zijn. De bussen mogen zodoende niet beschikken over hulpinstallaties die functioneren op fossiele brandstoffen, bijv. voor airco, verwarming of hulpmotoren.

Gemeente Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV-vervoer door middel van de trolley en Trolley IMC. Zowel de Concessieverlener als Concessiehouder worden eraan gehouden volledig gebruik te maken van dit trolleynet in Arnhem en (voor zover aanwezig) in omliggende gemeenten

Trolley IMC zal door de concessiehouder worden ingezet op de HOV corridors zoals beschreven in het 'Toekomstbeeld Stedelijk OV Arnhem en Nijmegen'. De inzet van waterstofbussen kan worden toepast op de langere regionale lijnen op het onderliggende netwerk. Alle huidige trolleybussen moeten voor aanvang van de nieuwe concessie door de concessiehouder worden vervangen door Trolley IMC, mits dit

op dat moment technisch mogelijk is. De kosten van deze vervanging zijn voor de Concessieverlener. De Concessiehouder neemt huidige trolleybussen en toekomstige Trolley IMC en bijhorend materieel over tegen de dan geldende boekwaarde

Reisinformatie
Aansluitend op de eisen met betrekking tot inclusiviteit en toegankelijkheid, is concessieverlener verplicht tot het opstellen van een reisinformatieplan en een marketingplan met als doel het promoten van het gebruik van het openbare busvervoer voor mensen met beperkingen. In dit plan wordt toegelicht hoe voor specifieke doelgroepen wordt gegarandeerd dat zij hun weg kunnen vinden op de haltevoorzieningen en in de bussen, maar ook hoe actuele reisinformatie online tot hun beschikking wordt gesteld.

Personeel
In de nieuwe concessie wordt door Arnhem een voorstel gedaan voor het noodzakelijk beschikbaar te stellen, dan wel over te nemen, personeel voor het beheer en onderhoud van de trolleyvoorzieningen en bijbehorend materieel (incl. de gelijkrichterstations) en vastgoed waarvan de gemeente Arnhem eigenaar is.

Voor trolleypersoneel wordt in de nieuwe concessie meer personeel ingezet voor het onderhoud en beheer van de trolleyinfrastructuur en het vastgoed dan in de huidige concessie. De huidige inzet is niet meer toereikend, door nieuwe eisen rondom onder andere veiligheid, veranderde wet- en regelgeving, NEN normeringen, certificering.

2.5.2.2 Wensen

Naast specifieke eisen omtrent de invulling en uitvoering van de concessie, benoemt gemeente Arnhem een aantal aspecten die als nadrukkelijke wens worden meegegeven aan de concessieverlener en concessiehouder. Een globaal overzicht van deze wensen wordt in deze paragraaf toegelicht. In de bijlage is een compleet overzicht te vinden van alle wensen.

Vervoerkundig aanbod
De gemeente heeft als nadrukkelijke wens dat de Concessiehouder zorg draagt voor een business OV-lijn die aanwijsbaar gehoor geeft aan de OV-behoefte van de verschillende bedrijventerreinen (zoals IJsseloord 2) en kantorenlocaties in de gemeente Arnhem. Ook zou speciale aandacht voor de bereikbaarheid van het centrum vanaf P&R / transferia locaties prioriteit moeten hebben. De bereikbaarheid van bedrijventerreinen met OV is als wens geformuleerd, omdat onderzocht moet worden welke vervoersbehoefte er concreet is en wat het effect van een vergroting van het vervoersaanbod op de vraag naar OV op bedrijventerreinen precies is.

Contracten
Op twee punten zijn in het PvE wensen geformuleerd ten aanzien van de contracten tussen contractanten gemeente Arnhem en de toekomstige concessiehouder. Deze gaan over de verantwoordelijkheid voor meerkosten door onderhoud aan wegen als gevolg van aanvullende eisen bovenop de stadskwaliteitsnormen van de gemeente Arnhem.

Beschikbaarheid en ontwikkeling netwerk
Er is een aantal wensen en eisen met betrekking tot de beschikbaarheid en de ontwikkeling van het OV-netwerk.

In de eerste plaats is dat de omgang en compensatie van de concessiehouder als gevolg van vertraging buiten haar macht. De wegbeheerder stelt in dat geval de Concessiehouder alleen financieel schadeloos

bij vertraging op het netwerk, op basis van cumulatieve vertraging per etmaal, met uitzondering van vertraging als gevolg van calamiteiten.
Daarnaast wordt van Concessiehouder gevraagd om minimaal twee (2) enkel gelede Trolley IMC bussen als reserve trolley beschikbaar te stellen om de flexibiliteit in de logistieke vervoersstromen te kunnen garanderen en de omleidingskosten te minimaliseren.

Vergelijkbaar als bij beschreven in de paragraaf met eisen, wordt van concessiehouder gevraagd om naast calamiteiten, ook bij evenementen voldoende perronruimte beschikbaar te stellen voor noodzakelijk busvervoer.

Inzake de uitbreiding en ontwikkeling van het netwerk wenst de gemeente dat Concessiehouder proactief meedenkt over knooppuntontwikkelingen in de vorm van transferia en mogelijk E-hubs.

Materieel
Op meerdere vlakken blijkt de wens om het materieel en de uitwerking van het OV in Arnhem beter af te stemmen met de omgeving waarin dit zich bevindt.

Ontwikkelingen rondom het 'materieel' versus ontwikkelingen in de 'Openbare Ruimte van de gemeente Arnhem' vragen om maatwerk en integraliteit in de opzet van de uitvoer van de OV concessie. Concessiehouder wordt daarom in staat gesteld om via een nader uit te werken "afwegingsmechanisme" tot maatwerk voor snelheid, maat en lengte van materieel te komen op basis van inrichting van de bestaande omgeving.

Daarnaast is de ontwikkeling en inzet van materieel met waterstof als brandstof een gemeentelijke wens. De inzet van waterstof wordt in de concessie minimaal onderzocht voor de langere regionale lijnen. De Concessieverlener onderzoekt voor deze lijnen welke locatie en omvang van tankfaciliteiten (waterstoftankstations met 350 bar waterstof) en welke aantallen en typen waterstofbussen de meeste kans op een financierbare en vergunbare inzet bieden en betrekt daarbij nadrukkelijk de expertise van regionale technologie bedrijven en instanties.
De concessieverlener stelt de resultaten van dit onderzoek vervolgens ter beschikking aan de inschrijvers, met het verzoek de informatie uit te werken tot een concreet plan voor inzet van waterstofelektrische bussen binnen de concessie.

Personeel
Gemeente Arnhem ziet graag dat concessiehouder actief meedenkt aan de uitbreiding en ontwikkeling van kennis met betrekking tot duurzaamheid en innovatie. De gemeente spreekt dan ook de wens uit om minimaal 0,5 fte vrij te maken voor invulling van de functie: kennis en kundigheid duurzaamheid, schoon vervoer, kennis rondom gelijkstroom en innovatie. Ook wordt inbreng gevraagd voor het ondersteunen van een leer-werksetting op het gebied van gelijkstroom in Arnhem.

Concessiehouder werkt daarnaast aan concrete voorstellen om werknemers van bedrijven binnen de gemeente Arnhem en regio, de modal shift te laten maken naar het Openbaar Vervoer (trein en bus) inclusief het voor en na transport, door gebruik van Mobiliteitsabonnementen voor werknemers via het OV met voor- en natransportvoorzieningen. Dat betekent dat de concessiehouder een voorstel doet om werknemers die werken binnen de gemeente Arnhem een voordelig abonnement aan te bieden.

Marketing en promotie
De gemeente wenst zich het recht voor om in de Trolley- en IMC bussen Arnhemse, gebieds- en regio reclame te uiten die een maatschappelijk betekenis heeft, of maatschappelijke beleidsdoelen en/of maatschappelijke stakeholders ondersteunen in de Arnhemse en regio.

Daarnaast wordt verlangd dat de concessiehouder de huidige functie van het Trolleymuseum op de busremise aan de Westervoortsedijk respecteert en faciliteert.

2.5.3 Bestek en aanbesteding (operationeel)

De bestekseisen in het PvE omvatten feitelijk de concrete omschrijving van de te voeren concessie, op basis van de van toepassing zijnde administratieve, juridische en technische bepalingen, materialen en uitvoeringsvoorwaarden, zoals gesteld door de provincie Gelderland. Met het bestek worden zodoende de operationele eisen aan de verschillende onderdelen binnen de concessie voorgeschreven.

Een leidend document bij het vaststellen van een groot aantal eisen "de Arnhemse wensen en eisen voor het Bestek " is het HOV-Actieplan en het 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen´, opgesteld voor de regio Arnhem-Nijmegen. Hierin is een groot deel van de beleidsuitgangspunten voor het PVE en het bestek van de aanbesteding geformuleerd. Beide documenten beschrijven de visie en ambitie met betrekking tot het openbaar vervoer in de regio. Daarbij stellen ze concrete eisen aan onder andere inrichting, het lijnennet en de kwaliteit en comfort van het OV.

Per thema is onderscheid gemaakt in bestekseisen voor verschillende lijnnet-soorten, namelijk HOV-net, Stadsnet en Flexnet.

De onderwerpen die in het bestek zijn opgenomen zijn:

Vervoerkundig aanbod
- Frequentie
- Exploitatieperiode
- Rijtijd
- Betrouwbaarheid
- Type route
- Bereikbaarheid voorzieningen en locaties

Haltes en infrastructuur
- Kleurstelling haltestijlen en accommodaties
- Halteafstanden

Materiaal
- Comfort

Productdragers, Tarieven en Distributie
- Tarief

Marketing en promotie
- Huisstijl
- Lijnnummer

Klantenservice, klachtenafhandeling en reizigersinspraak
- Zit- en staanplaatsen

Voor gedetailleerde inhoud van de bestekseisen wordt verwezen naar de bijlage van het PvE.

2.5.4 Concessieverlener

Naast eisen en wensen ten aanzien van de uitvoer van de concessie door de concessiehouder, stelt gemeente Arnhem een aantal eisen aan de manier waarop de concessieverlener de concessie opbouwt.

Vervoerkundig aanbod
Inzake het vervoerkundig aanbod, richt de gemeente zich op de bereikbaarheid van woningbouwlocaties. Omdat dit in eerste instantie geen lijnen betreft met een hoge kostendekkingsgraad, wordt van de concessieverlener een compensatie verwacht. Concessieverlener compenseert de Concessiehouder bij lagere kostendekkingsgraad dan 55% voor een nader te bepalen periode.

Contracten
Het gebruik en eventuele verplichtingen ten aanzien van het overdekte busplein zullen vastgelegd worden in een bruikleenovereenkomst. De bekostiging van het beheer en onderhoud ligt bij de Concessieverlener. Hierover worden afspraken gemaakt tussen de gemeente Arnhem en de concessieverlening en vastgelegd middels een overeenkomst.

Kosten
De betrokken partijen (de gemeente Arnhem en de Provincie Gelderland) continueren en actualiseren de bestaande financiële afspraken over de trolleyinfrastructuur en het vastgoed. Daarnaast zal worden voorgesteld om de beheer- en onderhoudskosten van de infra en vastgoed op Arnhem CS en de gelijkrichterstations hierin te integreren.

Een nadrukkelijke wens van de gemeente is het aanpassen van het DRU-bedrag. Door de Concessieverlener wordt de berekening 'kosten inzet materieel' in het bestek opnieuw gemaakt. Hierbij moet niet alleen worden gekeken naar het voertuig zelf maar ook naar de kosten van gebruik. Gemeente Arnhem stelt voor dat de Concessieverlener het DRU-bedrag voor Trolley IMC bijstelt naar 1,0 in plaats van 1,2. en dat de 0,2 wordt gereserveerd voor kosten voor beheer en onderhoud van het trolleynet.

Materieel
Inzake de klimaatopgave waar ook Arnhem als gemeente voor staat, wordt van de concessieverlener verwacht dat hij de concessie koppelt aan de Regionale Energie Strategie: Klimaatopgave: Duidelijkheid in definitie Zero Emissie: vanuit de bron (wens), of vanuit de uitlaat (eis). Standpunt Arnhem: vanuit de bron als gunningsfactor.

Daarnaast maakt concessieverlener ten behoeve van het opstellen van het PVE Rijn-Waal, in nauwe samenwerking met gemeenten en ruim voor het vaststellen van het eerste concept-PVE, een deugdelijke objectieve TCO-berekening van scenario's voor zero emissie bussenvervoer in de hele regio, met aandacht voor trolley-IMC en waterstoftankstations en neemt dit uiteindelijk mee in het PvE.

In de concessie Rijn - Waal zijn reeds afspraken gemaakt over de kleur van het materieel in de nieuwe concessie, namelijk grijs. Aan de trolleys wordt door gemeente Arnhem een bijzondere status binnen het OV gegeven. De gemeente Arnhem vraagt van concessieverlener de toezegging om voor de trolleys de Arnhemse blauwe kleur toe te kunnen passen.

De aanbesteding: eisen voor concessieverlener
Tot slot zijn er nog een aantal zaken die specifiek horen bij de opbouw en uitvoering van de aanbestedingsprocedure voor de nieuwe OV concessie Rijn-Waal door de concessieverlener.

In de eerste plaats wenst de gemeente Arnhem dat de concessieverlener het exploitatiebudget voor de concessiehouder als gevolg van nieuwe innovatieve ontwikkelingen verhoogt afspraken maakt over de

verrekening van deze kosten o.a. in relatie tot beheer en onderhoud tussen overheid en concessiehouder. De regio Arnhem-Nijmegen heeft dit al twee keer schriftelijk bij de provincie Gelderland benadrukt.

De gemeente eist specifieke betrokkenheid van gemeenten in de uiteindelijke gunning van de concessie, onder ander door het betrekken van de twee grote gemeenten en de regio in de aanbesteding en concessieverlening. Bovendien geeft de concessieverlener inzicht in de gunningscriteria bij de aanbesteding en concessieverlening aan gemeenteraden.

Bij de puntentelling van gunning zal er specifiek aandacht moeten zijn voor innovatie en duurzaamheid in relatie tot de Provinciale ambities maar ook specifiek de Arnhemse ambities. Zodoende verlangt de gemeente inzicht in de puntentoedeling op de inschrijving(en) van de aanbesteding Rijn Waal, op het gebied van o.a. kennis en ontwikkeling, innovatie, duurzaamheid en verkeerskundige vraagstukken.

Daarnaast wil de gemeente specifiek betrokken worden in de puntentoedeling voor de inhoud op het gebied van trolley, trolleyinfrastructuur, vastgoed en IMC bussen. Bij de puntentelling van gunning zullen specifieke punten moeten worden toegekend voor de Arnhemse situatie. Dit betekent dat er binnen de organisatie voldoende aantoonbare kennis en ervaring aanwezig moet zijn o.a. op het gebied van trolleyinfrastructuur en vastgoed, innovatie en duurzaamheid gerelateerd aan het trolleynetwerk, maar ook Trolley (IMC) voertuigen.

2.6 Detailuitwerking

In de bijlage is een uitgebreid overzicht opgenomen waar op *12 thema's* de eisen en wensen zijn opgenomen en weergegeven. Per thema is hierin een detailuitwerking gegeven van de specifieke onderdelen van het PvE. De lijst is opgebouwd volgens de 12 thema's, daarbinnen komen de 5 kaders afzonderlijk van elkaar en willekeurig terug.

3 Overzicht uitgangspunten, thema's en subthema's

(1) Beleidsprincipes

1. Vervoerkundig aanbod
1.1 Beleidskader
1.1.1 Beleidskaders
1.1.2 Reactie Nota van Uitgangspunten
1.1.3 Gemeente Arnhem dé OV-trolley/IMC stad
1.1.4 Analoog aan Besluit 1 van de Wet Personenvervoer 2000
1.1.5 Maatschappelijke functie OV

1.2 Maatwerk Openbaar Vervoer
1.2.1 Doelgroepvervoer
1.2.2 Regionaal vervoer
1.2.3 Sociaal doel

(2) Eisen

1. Vervoerkundig aanbod
1.3 Toegankelijkheid en inclusiviteit doelgroepen
1.3.1 Internationale inclusiviteit
1.3.2 Fysieke toegankelijkheid
1.3.3 Cognitieve toegankelijkheid
1.3.4 Financiële toegankelijkheid
1.3.5 Rolstoelvriendelijkheid
1.3.6 Rolstoelvriendelijkheid nieuwe voertuigen

2. Haltes en infrastructuur
2.1 VRI en slimme infrastructuur
2.1.1 VRI en DBSA
2.1.2 VRI prioriteitenregelingen
2.2 Haltestijl/ Accommodatie
2.2.1 Huisstijl

3. Contracten
3.1 Beheer en onderhoud
3.1.1 Contractvorming beheer en onderhoud infra en vastgoed
3.1.2 Contractvorming beheer en onderhoud infra en vastgoed
3.1.3 Onderhoudsverplichtingen eigenaar en gebruiker
3.1.4 Onderhoudskaders/normen assets
3.1.6 Onderhoud status bij start concessie
3.1.7 Abri's

3.2 Vastgoed
3.2.1 Verplichte overname en gebruik vastgoed
3.2.3 Beheersplan en calamiteitenplan CS
3.2.4 Geluidsbeperkingen busremise Westervoortsedijk
3.2.5 Wijziging gebruik busremise Westervoortsedijk
3.2.6 Wijziging gebruik gelijkrichterstation
3.2.7 Kaderstelling gebruik Arnhem Centraal Station
3.2.8 Oplevering
3.2.10 Huurcontract OV-loket concessiehouder

3.3 Aardgasinstallatie, elektra en oplaadvoorzieningen (opportunity charging (OC))
3.3.1 Exploitatie CNG (aardgas) installatie
3.3.2 Energievoorziening
3.3.3 Toestaan meerdere gebruikers gelijkstroomnet en/of voedingspunten
3.3.2 OC laadinfrastructuur voor trolleys

3.4 Trolleyinfrastructuur
3.4.1 Beheersovereenkomst trolleynet omliggende gemeenten (toevoegen visie)
3.4.2 Gelijkrichterstations
3.4.3 Eigendomsrechten informatie trolley
3.4.4 Behoud innovaties trolleyinfrastructuur

4. Kosten
4.1 Kostenverdeling
4.1.3 Kosten van beheer en onderhoud overdekte bussenplein Arnhem Centraal Station
4.1.5 Kosten bij omleidingen

5. Beschikbaarheid en ontwikkeling netwerk
5.1 Beschikbaarheid netwerk
5.1.3 Capaciteit voorzieningen calamiteiten en/of treinvervangend, busvervoer andere Concessiehouders
5.2 Ontwikkeling en uitvoering
5.2.2 Verplichte opstelling ontwikkelplan

6. Materieel
6.2 Zero Emissie
6.2.3 Kennis en innovatie uitbreiding
6.2.4 Waarborgen volledige zero-emissie

6.3 Trolley en Trolley IMC: Zero Emissie is de eis
6.3.1 Trolley IMC bussen
6.3.2 Overname materieel
6.3.3 Vervangen van Trolleys naar Trolley IMC
6.3.4 Overname van twee (2) Trolley 2.0/Trolley IMC
6.3.6 Inzet van trolleybuslijnen
6.3.7 Afschrijving
6.3.8 Kostenopslag inzet typen materieel (zie 4.1.2)
6.4 Waterstof
6.4.2 Overname boekwaarde huidige waterstofbussen

7. Reisinformatie
7.1 Promoten OV
7.1.1 Informatie en promotie

9. Personeel
9.1.1 Overname personeel
9.1.2 Personeel onderhoud en beheer (trolleyinfrastructuur en vastgoed) (14,7 fte)
9.1.3 Functie onderhoud en beheer van trolleyinfrastructuur en vastgoed (1fte)
9.1.6 Kennis over vervoerskundige vraagstukken, inzet van een verkeersleider/stationschef CS (0,2 fte)
9.1.7 Gebruik onderhoudsapplicatie trolleyinfrastructuur en vastgoed (0,5fte)

(3) Wensen

1. Vervoerkundig aanbod
1.4.7 Bereikbaarheid bedrijven en kantorenlocatie

3. Contracten
3.1 Beheer en onderhoud
3.1.5 Meerkosten onderhoud en kwaliteit van wegen
3.2 Vastgoed
3.2.9 Terugdringen van parkeerfaciliteit voor werknemer op busremise

5. Beschikbaarheid en ontwikkeling netwerk
5.1 Beschikbaarheid netwerk
5.5.1 Compensatie en vertraging
5.1.2 Reserve Trolley IMC bussen
5.1.4 Capaciteit voorzieningen evenementenvervoer
5.2 Ontwikkeling en uitvoering
5.2.1 Knooppuntontwikkeling en netwerkuitbreiding

6. Materieel
6.1 Maten afmetingen
6.1.1 Materieel vs. bestaande omgeving
6.2 Zero Emissie
6.3 Trolley en Trolley IMC: Zero Emissie is de eis
6.3.5 Reserve van twee (2) enkel geleden Trolley IMC bussen (zie ook 5.1.3)
6.4 Waterstof
6.4.1 Waterstof

9. Personeel
9.1 Noodzakelijke inzet personeel
9.1.4 Functie duurzaamheid innovatie (0,5 fte)
9.1.5 Kennis en innovatie uitbreiding
9.2 Modal Shift werknemers
9.2.1 Modal shift werknemers
9.2.2 Autogebruik en parkeren

10. Marketing en Promotie
10.2 Lijnnummer
10.2.4 Promotie en ontwikkeling
10.3 Trolleymuseum
10.3.1 Waarborgen en relocatie Trolleymuseum

(4) Operationele eisen / bestek

1. Vervoerkundig aanbod
1.4 Operationele eisen conform bijlagen 'HOV actieplan' en 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen'
1.4.2 Frequentie
1.4.3 Exploitatieperiode
1.4.4 Rijtijd
1.4.5 Betrouwbaarheid
1.4.6 Type Route
1.4.7 Bereikbaarheid voorzieningen/locaties

2. Haltes en infrastructuur
2.2 Haltestijl/ Accommodatie
2.3 Halte-afstanden
6. Materieel
6.5. Comfort

6.5.1 Airconditioning

8. Productdragers, Tarieven en Distributie
8.1 Tarief

10. Marketing en Promotie
10.1 Huisstijl
10.2 Lijnnummer

11. Klanten, klantenservice, klachtenafhandeling en reizigersinspraak
11.1 Zit- en staanplaatsen

(5) Eisen aan concessieverlener

1. Vervoerkundig aanbod
1.4 Operationele eisen conform bijlagen 'HOV actieplan' en 'Toekomstbeeld OV Arnhem-Nijmegen'
1.4.7 Bereikbaarheid nieuwe woningbouwprojecten

3. Contracten
3.2 Vastgoed
3.2.2 Gebruik ‘overdekte Busplein Arnhem Centraal’.

4. Kosten
4.1 Kostenverdeling
4.1.1 Financiële contracten Trolleyinfrastructuur en Vastgoed
4.1.2 DRU voor IMC
4.1.4 Contractbeheerder

6. Materieel
6.2 Zero Emissie
6.2.1 Concessie en RES
6.2.2 TCO berekeningen

12. Eisen voor de Concessieverlener
12.1.1 Verhoog exploitatiebudget
12.2 Kleurstelling Trolleybussen
12.3 Uitgangspunten concessieverlening
12.3.1 Inzicht in puntenverdeling
12.3.2 Puntentoedeling kennis en ontwikkeling
12.3.3 Puntentoedeling innovatie, duurzaamheid en vervoerskundige vraagstukken
12.3.4 Innovatie/Stimuleringsfonds
12.3.5 Puntentoedeling trolleyinfrastructuur, vastgoed, Trolley IMC bussen
12.3.6 Prestatie KPI

		VERTROUWELIJK CONCEPT WERKVERSIE dd 17 juli 2019 **Programma van Eisen OV concessie Rijn-Waal 2023 - Esen en wennen Gemeente Arnhem**	
	Definities:	Concessiehouder:	= Concessie-Nederland
		Concessiebesluiten:	= Concessie- en aanbestedingsjuridisch kader
		Regiotreinen:	= Igemeente Arnhem
		RVV:	= Arnhem-Nijmegen, de treinlijnen van de Arnhem/Nijmegen-stedelijke lijnen (dient onderscheid te worden gemaakt met de Arnhem/Nijmegen-regionale lijnen)
		Treiby: RBO:	= het samenwerkingsverband tussen de vervoerders die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Arnhem/Nijmegen-stedelijke lijnen (dient onderscheid te worden gemaakt met de Arnhem/Nijmegen-regionale lijnen)
		Vervoerder:	= De partij(en) die het/de vervoer van een bepaald(e) vervoerconcept of lijn(en) feitelijk/daadwerkelijk uitvoert(en) en in dienst is (zijn)/werkzaam is (zijn) bij een vervoerder.
		Kaderprijsregeling Arnhem:	= Een contractuele verbintenis waar de gemeente(n) bereik van arrangementen (kaartsoorten) en hoogte van de daarbij behorende tarieven, prijsindexatie, kostenoverdrachten, kostenverdelingen, etc. vastlegt. Deze kaderprijsregeling is van toepassing op de Arnhem/Nijmegen-stedelijke lijnen.
		Ertog:	= Overeenkomst(en) tussen de vervoerder(s) en de gemeente(n) waarin de afspraken over de uitvoering van de Arnhem/Nijmegen-stedelijke lijnen zijn vastgelegd.
	Bijlagen:	= PEO-Schetsen vastgesteld door EB 14 april 2016	
		= Toelaatbaarheid OV-Arnhem-Nijmegen vastgesteld door gezamenlijke raden gemeenteraad Arnhem de 5 juni 2019	
		= Contractuele Eisen, gebruik, kosten & opbrengst Transport en Treinparkeerbeheer	
	Categorisering:	1. Basisprincipes 2. Eisen aan het Net 3. Eisen aan Stations 4. Eisen aan materieel 5. Eisen aan Vervoerconcepten	
	Afkortingen/Begrippen PVE	**Titel**	**Omschrijving**
Nummering	**1. Netwerkmatig aanbod**		
	1.1 Basisnet		
Hoofdstructuur	1.1.1	**Basisstations**	De basisstations vormen het 'OV-skelet' (stapgewijs/fasering) voor geheel Arnhem en Nijmegen (stedelijke en regionale lijnen). Basisstations zijn die stations die minimaal 4 keer per uur worden aangedaan door de treinen van de Arnhem/Nijmegen-stedelijke lijnen. Deze basisstations vormen de ruggengraat van het OV-net. Hierop wordt het Arnhem/Nijmegen-stedelijke OV-net gebaseerd.
Hoofdstructuur	1.1.2	**Routes - Nets met Eigenpoppers**	De ruggengraat van Nijmegen en de gemeente Arnhem bestaat uit zeven (7) lijnen (RW) met vaste ligplaats op de Stations als uitgangspunten voor aanbesteding. Elk concessie-Nederland / Arnhem/ Nijmegen heeft de uitgangspunten voor de lijnen (RW) met vaste ligplaats op de Stations als uitgangspunten voor aanbesteding. Elk concessie-Nederland / Arnhem/ Nijmegen heeft de uitgangspunten voor de lijnen (RW) met vaste ligplaats op de Stations als uitgangspunten voor aanbesteding. Elk concessie-Nederland / Arnhem/ Nijmegen heeft de uitgangspunten voor de lijnen (RW) met vaste ligplaats op de Stations als uitgangspunten voor aanbesteding.
Hoofdstructuur	1.1.3	**Gemeente Arnhem-de OV-ontwikkel-IBE- oost**	Gemeente Arnhem wil investeren in de bereikbaarheid van de Arnhem-Oost. Het Arnhem-Oost gebied is een van de belangrijkste economische kernen van de gemeente Arnhem. Hierbij is het van belang dat de ontwikkelingen in Arnhem-Oost goed worden afgestemd met de gemeente Arnhem. Hierbij is het van belang dat de ontwikkelingen in Arnhem-Oost goed worden afgestemd met de gemeente Arnhem.
Hoofdstructuur	1.1.4	**Evaluatie aan Besluit 1 van de Rio Personenvervoer 2014**	Gemeente Arnhem brengt haar Arnhem/Oost visie in en aangeeft in deze visie deze beschrijven in de Wet Rio personenvervoer 2000 waarin dit wordt aangeduid als "Bestuurs". Tijdelijke verlaat (zij) deze of Arnhem, Alkmaar de Arnhem, en Nederland.
Hoofdstructuur	1.1.5	**Routes-haaspoortjes Aanleg OV**	Gemeente Arnhem wenst in de concessie Nederland dit de haaspoortjesbaan, onderdeel van. De Gemeente Arnhem wenst in de concessie Nederland dit de haaspoortjesbaan, onderdeel van. De Gemeente Arnhem wenst in de concessie Nederland dit de haaspoortjesbaan, onderdeel van.
Hoofdstructuur	1.1.6	**NOG aanleiden**	De in Arnhem/Nijmegen is een "NOG aanleiden ruimgebied Arnhem dient in goed beleid", in Arnhem en het Arnhem/Nijmegen is een "NOG aanleiden ruimgebied Arnhem dient in goed beleid".
	1.2 Bijzonder/Eigendom Vervoer		
Hoofdstructuur	1.2.1	**Energievervoer**	Arnhem "Arnhem/Nijmegen de vervoer Nederland" Arnhem/Nijmegen de Arnhem/Nijmegen

Vrouw	V01	**Subjectvrouwelijke**	Referentie die Eline Vanhoof als vrouwelijke stijl- en jurygredigen voor het Nationaal Ballet & Dans als modelfiguur en als inspiratiebron in de gedefinieerde kwaliteiten. Het Nationaal Ballet & Dans gedefinieerde kwaliteiten zijn: Expressiviteit en lijn, Lyriek en musicaliteit, Techniek en virtuositeit, Artistieke persoonlijkheid, Podiumpresentie. Als dramaturg bij het Nationaal Ballet & Dans, Artistiek Leider van Dansers Opleiding en artistieke Directeur van het Junior Ballet & Dans, Choreografisch Atelier, Eline Vanhoof heeft de gedefinieerde kwaliteiten van het Nationaal Ballet & Dans verder ontwikkeld en uitgediept. Hierdoor is Eline Vanhoof een van de belangrijkste figuren in het Nationaal Ballet & Dans landschap. Zij is verantwoordelijk voor de artistieke koers van de Dansers Opleiding en het Junior Ballet & Dans, de choreografische ontwikkeling van de dansers en de artistieke kwaliteit van het Nationaal Ballet & Dans. Zij is de stijlgevende figuur binnen het Nationaal Ballet & Dans. Zij is verantwoordelijk voor de artistieke koers van de gedefinieerde kwaliteiten binnen de Dansers Opleiding en het Junior Ballet & Dans, de choreografische ontwikkeling van de dansers en de artistieke kwaliteit van het Nationaal Ballet & Dans. Zij is de stijlgevende figuur binnen het Nationaal Ballet & Dans.
Vrouw	V02	**Eigenzinnige/sterke/vrouwelijke hobby**	Het figuurlijnen stuit op de musculaturen van mannen, vrouwen, mensen/ogen. Leidt daarbij/ogen uit. Verbindt de lichaamsdelen/ruimte in een samenspel. De ogen/ruimte/lichaam wordt door de musculaturen gevormd. Het figuurlijnen stuit op de musculaturen van mannen, vrouwen, mensen/ogen. Leidt daarbij/ogen uit. Verbindt de lichaamsdelen/ruimte in een samenspel. De ogen/ruimte/lichaam wordt door de musculaturen gevormd.
Vrouw	V03	**Bekwaal/ vrouwelijke hobby/vrijetijdsinteresse**	Deze vaardigheid/hobby/interesse is de hobby/vrijetijdsinteresse of vrouw/ mensen/ vrouwelijke vrijgetijde/ hobby/vrijetijd van vrouwen en/ een gedeelte van/ deze vaardigheid/hobby/interesse is de hobby/vrijetijdsinteresse of vrouw/ mensen/ vrouwelijke vrijgetijde/ hobby/vrijetijd van vrouwen en/ een gedeelte van/ deze vaardigheid/hobby/interesse is de hobby/vrijetijdsinteresse of vrouw/ mensen/ vrouwelijke vrijgetijde/ hobby/vrijetijd van vrouwen en/ een gedeelte van/
	4. Gender		
	4.1 Genderontwikkeling		
Vrijetijds-consumentenmarkt	M01	**Financiële vertrouwen Tochtpechtbestuurder en Vastgoed**	Als consumentenmarkt en gedefinieerde Artikel- Artikelvrouw als als uitvoerende als Accessoire Financiële uitgaven voor als Vrijetijdsmarkt/consument/ Als Vastgoed. Deze kan ook worden vastgesteld als Artikelvrouw, als Artikel Artikelvrouw van als Artikel Artikelvrouw van als Artikel Artikelvrouw van

Trolley 2.0: Van remmende voorsprong naar vliegwieleffect

geschreven door Rutger Beekman/ Beekman Bildung d.d. 19 september 2019
bewerkt door Guido Coumans, gemeente Arnhem

Kernboodschap

Het Arnhemse trolleysysteem is van oudsher opgezet met de bedoeling om reizigers openbaar vervoer te kunnen bieden. Door de actuele ontwikkelingen op het gebied van energietransitie blijkt de opgebouwde infrastructuur echter ook een potentie te hebben voor andere doeleinden zoals energieopslag, koppeling met zonnepanelen en het laden van andere voertuigen dan bussen. Waar het trolleysysteem in het verleden soms last had van de wet van de remmende voorsprong, kan er nu juist sprake zijn van een versterkend vliegwieleffect. Door de investeringen in het verleden is er nu een voorsprong ten opzichte van andere duurzame energie-dragers die in een andere ontwikkelingsfase zitten, zoals waterstof. Door innovatieve toepassingen van het systeem ontstaat er meerwaarde op heel andere gebieden dan openbaar vervoer. Het trolleysysteem kan een belangrijke bijdrage leveren in de noodzakelijke energietransitie van fossiele naar duurzame energie.

Laden vanuit de bovenleiding in Oosterbeek

Duurzaamheid is een belangrijke reden om vast te houden aan het trolleysysteem. Doordat de bussen op elektrische energie rijden, kennen ze ter plaatse geen schadelijke uitstoot. Indien er gebruik gemaakt wordt van duurzaam opgewekte elektriciteit, kent een trolleysysteem ook minder tot geen CO_2-uitstoot. Het openbaar vervoer in de regio Arnhem-Nijmegen heeft al jaren de laagste CO_2-uitstoot en is daarmee de groenste OV-concessie van Nederland.

Een beperking van het trolleysysteem was voorheen de afhankelijkheid van een bovenleiding voor de stroomvoorziening. Daarmee was de trolleybus minder flexibel dan systemen op fossiele brandstoffen en andere duurzame alternatieven. Bij storingen of onderhoud moest worden overgeschakeld op flexibelere bussen op diesel of gas. Door de doorontwikkeling van diverse systemen kan de stroom nu echter ook worden geleverd door batterijen. In principe hoeft nog maar op de helft van het traject een bovenleiding aanwezig te zijn. De trolley kan voortaan dus ook offline!

Geslaagde proefrit met een Trolley 2.0 uit Zurich van HESS vanaf Arnhem CS naar omliggende gemeenten in september 2019

Arnhem trolleystad?

Het trolleybussysteem bestaat in Arnhem al 70 jaar en is de opvolger van het tramsysteem dat bij de Slag om Arnhem werd vernield. Zo speelde de trolleybus een belangrijke rol in de transitieperiode na de Tweede Wereldoorlog: het openbaar vervoer als onderdeel van het wederopbouwproces.

Anno 2019 is het trolleysysteem nog altijd een gezichtsbepalend element in Arnhem. Allereerst door de aanwezigheid van masten met bovenleidingen, maar ook doordat het een belangrijke bijdrage levert aan emissievrij openbaar vervoer. En ook nu biedt het trolleynetwerk kansen in een periode van transities. Het kan een rol van betekenis spelen in het verduurzamen van niet alleen het openbaar vervoer maar ook de mobiliteit in het algemeen. Het kan tevens een bijdrage leveren in de transitie naar een duurzame energievoorziening en in het verstevigen van de innovatieve status van Arnhem.

De trolleybus heeft zich ontwikkeld tot een zeer herkenbaar symbool van de stad, onderdeel van Arnhems imago. Maar dat is minder vanzelfsprekend dan het nu misschien lijkt. Trolleybussen en hun infrastructurele voorzieningen zijn al sinds hun komst onderwerp van gesprek. Op meerdere momenten is de discussie over behoud van het trolleynetwerk opgelaaid. Dit kon gaan over teruglopende passagiersaantallen, de noodzaak van een bovenleiding of de kosten van het systeem.

Van teruglopende passagiersaantallen is al enige tijd geen sprake meer. Integendeel: in de afgelopen jaren heeft met name het busvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen een enorme groei doorgemaakt. Ten opzichte van de huidige, gelede trolleybussen bestaat tegenwoordig de mogelijkheid tot uitbreiding van de capaciteit per voertuig door het inzetten van dubbelgelede bussen. Het systeem kan dus nog een verdere groei verwerken. De waardering van reizigers voor het trolleysysteem (gemiddeld 7,9) ligt hoger dan voor de bussen in de rest van het concessiegebied (gemiddeld 7,7). Hier lijkt sprake van het zogenaamde trolley-effect: meer reizigers als gevolg van de introductie van trolley.

Over de wenselijkheid van een bovenleiding wordt verschillend gedacht, maar één ding is zeker: in de transitie naar duurzaam OV zullen er gezichtsbepalende elementen bijkomen. Hoewel verschillend per uitstootvrij systeem en per situatie, valt te denken aan laadsystemen (bijvoorbeeld in de vorm van laadpalen die tot boven de bus komen) op centraal gelegen locaties, stroomvoorzieningen in de openbare ruimte of in sommige gevallen extra stilstaande bussen. Er zal dan ook een afweging gemaakt moeten worden of deze elementen van andere uitstootvrije systemen opwegen tegen de aanwezigheid van een bovenleiding. Daarbij: dankzij technologische ontwikkelingen is de noodzaak om het bovenleidingnetwerk uit te breiden bij vergroting van het lijnennet een stuk kleiner geworden. Arnhem levert een belangrijke bijdrage aan deze ontwikkeling met het project E-bus 2020.

Trolleybus op het busstation in Nijmegen. © Hermes

Arnhemse trolleybus rijdt binnenkort door naar Nijmegen, Dieren, Zevenaar en Wageningen

ARNHEM - De Arnhemse trolleybus rijdt binnenkort door naar Nijmegen, Wageningen, Dieren en Zevenaar. De stroom komt van de kenmerkende Arnhemse bovenleiding en wordt opgeslagen in een batterij. Die accu levert genoeg elektriciteit om de omliggende plaatsen te bereiken.

Eric van der Vegt 20-09-19, 06:52

Persbericht Gelderlander van 20 september 2019

Voor wat betreft de kosten geldt uiteraard de wens om gelden zo doelmatig mogelijk te besteden. Het is dan ook van belang dat er bij elke verandering in het OV goed gekeken wordt naar de kosten en baten van de verschillende systemen. Op dit moment geldt dat, onder vrijwel alle omstandigheden voor elke uitstootvrije techniek, de kosten hoger zijn dan die van de conventionele (diesel)systemen. Daar staan uiteraard maatschappelijke baten van de uitstootvrije technieken tegenover: schonere lucht, minder of geen klimaatgevolgen en stiller en comfortabeler vervoer.

Trolley biedt daarnaast extra maatschappelijke baten die meegenomen kunnen worden in de vergelijking met andere technieken als waterstof en de diverse typen batterijbussen. Zo zijn er diverse lokale en regionale ondernemers en kennisinstellingen die een bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van het trolleysysteem van de toekomst, genaamd trolley 2.0. Het gaat dan om extra onderwijs- en arbeids-plaatsen, passend in de ontwikkeling van Arnhem als innovatieve energiestad. Ook kunnen er, met behulp van in Arnhem ontwikkelde producten, andere typen voertuigen laden aan de bovenleiding. Denk hierbij aan elektrische taxi's en personenauto's. Daarbij kan het bovenleidingnetwerk in de toekomst helpen om kosten te besparen bij de aanleg van bijvoorbeeld zonnepanelen. De panelen hoeven dan niet op het overvolle reguliere energienetwerk aangesloten te worden maar kunnen aan de trolleybovenleiding worden gekoppeld. Zowel zonnepanelen, maar ook batterijen en het trolleynet werken immers op gelijkstroom. Er zijn alleen omvormers nodig om de energie op het net te krijgen.

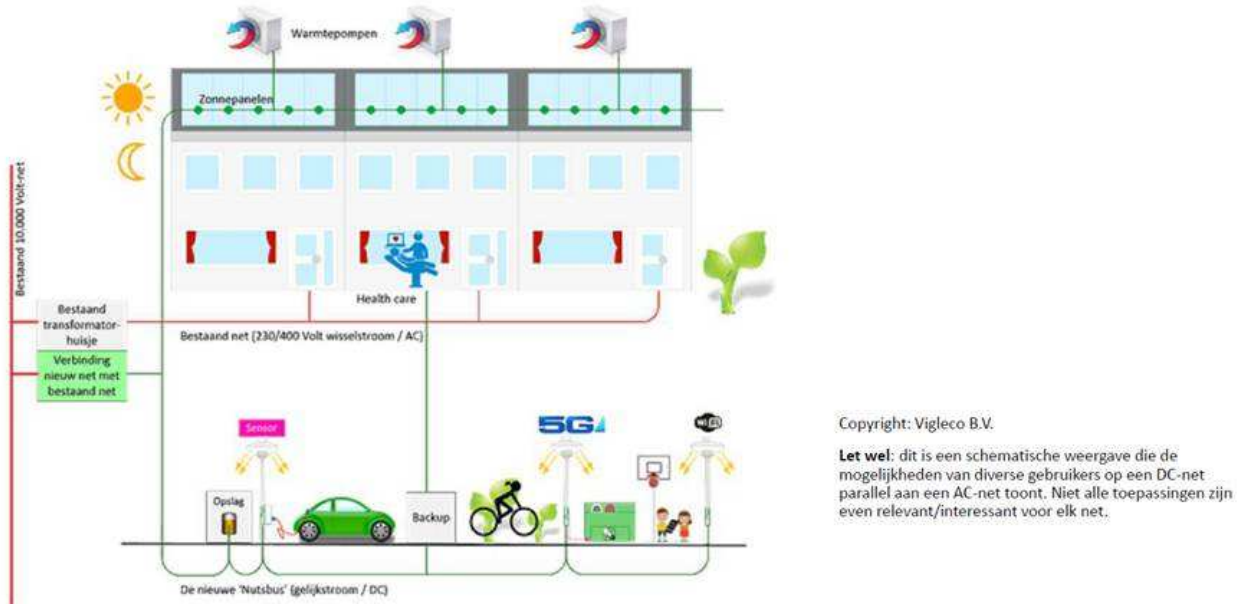

Schematische weergave DC-net (gelijkstroom) als 2e net

Duurzaam openbaar vervoer

Duurzaamheid van het openbaar vervoer is een thema met toenemend belang in Nederland en Europa. Het Rijk en 14 OV-concessieverleners hebben als doel gesteld dat in 2025 alle nieuw instromende en in 2030 alle regionale bussen ter plaatse uitstootvrij zijn. Daarnaast stelt het akkoord dat in 2025 alle energie die bussen verbruiken 100% hernieuwbaar en regionaal opgewekt moet zijn.

Duurzaamheid is een belangrijke reden om vast te houden aan het trolleysysteem. Doordat de bussen op elektrische energie rijden, kennen ze ter plaatse geen schadelijke uitstoot. Indien er gebruik gemaakt wordt van duurzaam opgewekte elektriciteit, kent een trolleysysteem ook minder tot geen CO_2-uitstoot. Het openbaar vervoer in de regio Arnhem-Nijmegen heeft al jaren de laagste CO_2-uitstoot en is daarmee de groenste OV-concessie van Nederland. Het Kennisplatform Verkeer en Vervoer concludeerde dit al na onderzoek in de periode 2013-2014 en Duinn heeft dit in de periode 2018-2019 nog eens bevestigd, gebaseerd op gegevens van alle bussen in Nederland. In dit laatste onderzoek werd in de regio Arnhem-Nijmegen een CO_2-uitstoot van 368 gram per reizigerskilometer gemeten ter vergelijking is dit voor Zuid Oost Brabant (inclusief Eindhoven) 754 gram, voor Amstelland-Meerlanden 1.119 gram.

Ook is het systeem duurzaam in technologische zin: eenmaal aangelegde infrastructuur blijft, met enig onderhoud, decennia lang bruikbaar. Geen enkel ander uitstootvrij bussysteem kent een dergelijke betrouwbaarheid.

Arnhems beleid: behoud en mogelijk uitbreiding van trolley

Dit alles heeft er de afgelopen jaren aan bijgedragen dat het Arnhemse bestuur zich expliciet uitspreekt voor het behoud van trolley. Zo sprak de beleidsnota 'De reiziger centraal' uit 2013 van de potentie van het trolleysysteem als stedelijk hoogwaardig openbaar vervoer, voor zowel Arnhem als voor een aantal omliggende gemeentes. Deze beleidsnota diende mede als onderbouwing voor het in gang zetten van het huidige project E-bus 2020, om de kansen voor trolley 2.0 te realiseren. Hetzelfde geldt voor de recent vastgestelde OV-visie Arnhem-Nijmegen en het provinciale HOV-Actieplan waarin het trolleynet als hoogwaardig openbaar vervoer wordt aangewezen.

Een dergelijke initiërende rol was ook weggelegd voor het programma New Energy made in Arnhem uit 2015. Dit programma, gericht op een duurzame energietransitie, benoemt trolley 2.0 specifiek als kansrijk. Niet alleen voor het openbaar vervoer, maar juist ook als onderdeel van deze transitie. Dat hierbij de potentie bestaat voor een significante ontwikkeling van arbeidsplaatsen in de energiesector spreekt ook het Interprovinciaal Overleg aan, evenals het (toenmalige) ministerie van Infrastructuur en Milieu en het huidige ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het programma omschrijft dan ook een Arnhemse ambitie die nog steeds aanwezig is. De eerste trolley 2.0-bussen zijn gerealiseerd, maar dit dient slechts als eerste stap voor de realisatie van de ambitie. Vervolgstappen, mogelijk gefinancierd vanuit het trolleyforfait van de provincie, zijn bijvoorbeeld de inzet van twee 12 meter trolley 2.0-bussen op lijn 9 en acht 18 meter trolley 2.0-bussen op de Rijnlijn. Ook de ombouw van bestaande bussen naar trolley 2.0-kwaliteit biedt kansen voor een effectieve inzet van gelden, door deze voertuigen in te zetten bij werkzaamheden, groot onderhoud en andere projecten.

Nieuwe ingebouwde accupakken in een bestaande enkele gelede trolleybus

Kansen om trolley 2.0 op een grotere schaal in te zetten zijn er zonder meer. Zo past de inzet van trolley 2.0-bussen goed binnen de Hoogwaardig Openbaar Vervoer-visie van de provincie Gelderland. De hierin voorziene HOV-lijnen voor Arnhem zijn technisch en planologisch allemaal te realiseren met behulp van de trolley 2.0-techniek, zonder dat grote, infrastructurele aanpassingen nodig zijn.

De eerdergenoemde Rijnlijn is hier een goed voorbeeld van. Deze verbinding Arnhem - Oosterbeek - Wageningen - Ede ligt in het verlengde van de bestaande trolleylijn 1 van Arnhem Centraal naar Oosterbeek. De gemeente Wageningen heeft, evenals de Regio Foodvalley, als reactie op de recent gepresenteerde Nota van Uitgangspunten voor de aankomende concessie laten weten dat zij kansen ziet voor trolley 2.0 op het genoemde traject. Met de toevoeging van enkele tracédelen met bovenleiding is het mogelijk de gehele Rijnlijn tot trolley 2.0-verbinding op te waarderen. Gegeven de bestaande bovenleiding in Arnhem en Oosterbeek, zou trolley 2.0 op de Rijnlijn qua kosten wel eens gunstig uit kunnen vallen; ook ten opzichte van andere uitstootvrije technieken.

Trolley in de toekomst: meer dan alleen openbaar vervoer

Het doel van volledig uitstootvrij openbaar vervoer komt in zicht; de transitie is in volle gang. Verschillende technieken bieden daartoe mogelijkheden; onder andere waterstof, batterijbussen met diverse laadtechnieken en trolley 2.0. De situatie waarin Arnhem zich bevindt is daarin een bijzondere, gezien de kansen die er liggen voor het bestaande trolleysysteem. Die kansen gaan verder dan alleen het openbaar vervoer: het systeem kan ook breder bijdragen aan de energietransitie. Dat zien ook andere Europese steden die trolley en trolley 2.0 (verder) uitrollen. Dit zijn zowel steden met een bestaand trolleysysteem (bijvoorbeeld Solingen, Limoges en Boedapest) als steden die geen trolleysysteem (meer) hebben, zoals Verona, Marburg en Praag.

Daarbij draagt het ontwikkelen van het trolley 2.0-concept in Arnhem bij aan de lokale, regionale en nationale economie, door de ontwikkeling van technologie en kennis. Deze kennis wordt tevens gewaarborgd in de regio door de deelname van Nederlandse (inter)nationaal opererende bedrijven en onderwijsinstellingen in deze ontwikkelingen.

In dit licht bezien, is de wens van de gemeentes Arnhem, Rheden en Renkum om de trolleytechniek te behouden dan ook niet vreemd. Het trolleysysteem biedt de mogelijkheid om een toekomstbestendig openbaar-vervoersysteem te realiseren en de naam van Arnhem als innovatieve energiestad te versterken. Waar trolley 70 jaar geleden als onderdeel van een transitie naar voren kwam, kan het nu een bepalende rol spelen in diverse transities tegelijk.

Memo

Datum : 19 september 2019

Aan : Werkdossier

Van : Alexander Uil

Betreft : resultaten enquête beleving OV in de wijken

Inleiding

Om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de Arnhemse eisen en wensen is er onderzoek gedaan onder Arnhemse wijken. Er is een digitale enquête, met daarin vragen over het openbaar vervoer in Arnhem, verspreid via alle wijkorganisaties in Arnhem. De enquête had tot doel om informeel feiten en meningen uit de wijken op te halen. De enquête is gehouden van 2 september tot en met 16 september 2019.

Resultaten

De enquête is in alle wijken digitaal verspreid en is 667 keer ingevuld. Voor het informeel ophalen van meningen en feiten is dit aantal behoorlijk groot. Hieronder staan per categorie de resultaten. Niet alle resultaten worden letterlijk weergegeven. Een belangrijke kanttekening is dat de respondenten níet de gemiddelde Arnhemmer vertegenwoordigen. Daarvoor is de schaal van de enquête te laag geweest.

Achtergrond

De respondenten zijn goed verdeelt over Arnhem Noord en Zuid (Arnhem Noord: 56% en Arnhem Zuid 44%). Verder zijn er reacties uit bijna alle wijken van Arnhem gekomen.

De enquête begon met een aantal vragen over het gebruik van het openbaar vervoer. Daarbij komt naar voren dat 22% van de respondenten van de enquête afhankelijk is van het OV en 40% gedeeltelijk. Dat komt ook naar voren in het regelmatige gebruik ervan. 17% van de respondenten maakt dagelijks gebruik van het openbaar vervoer, 32% wekelijks en 28% maandelijks. 22% maakt niet regelmatig gebruik van het openbaar vervoer. Duidelijk is dat de respondent vaker van het OV gebruik maakt dan de gemiddelde Arnhemmer. Dit heeft ook invloed op de uitkomsten van de enquête. Onbekend maakt onbemind, en andersom bestaat dit effect ook. Wanneer mensen ergens gebruik van maken, gaan ze dit automatisch positiever waarderen.

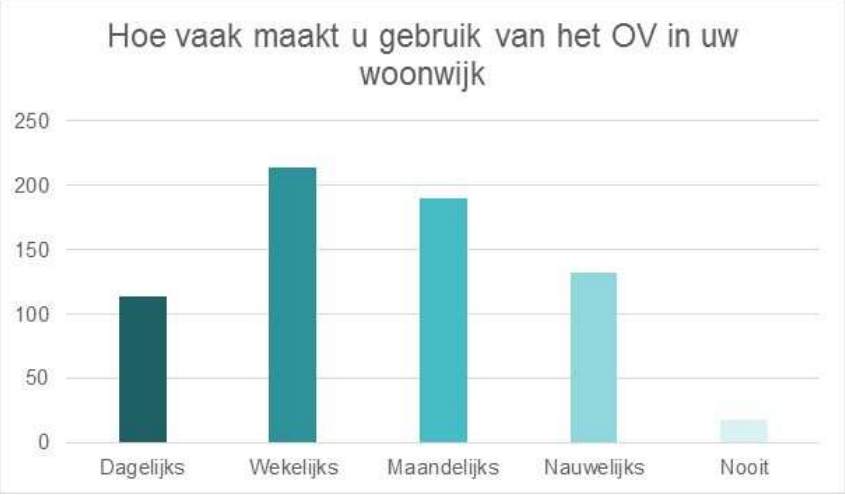

Voorzieningenniveau
Om een beeld te krijgen over de ervaringen waren er een aantal vragen over het gebruik van het openbaar vervoer.

Wat is het voornaamste reisdoel van uw OV reis?
Het voornaamste doel van het OV-gebruik zijn recreatieve doelen zoals winkelbezoek (50%), daarnaast woon-werk verkeer (35%), ziekenhuisbezoek (21%), een OV station (37%) en sociale bestemmingen (36%). Opvallend is het lage percentage met als bestemming school. Maar dat is verklaarbaar door het feit dat waarschijnlijk veel jongeren niet aangesloten zijn bij een wijkvereniging of betrokken zijn in het netwerk van wijkverenigingen. Van de respondenten was ook slechts 6% 25 jaar of jonger. Een gemiddelde busrit onder de respondenten ligt op 20 minuten reistijd.
18% heeft deze reistijd. En 62% heeft een reistijd die ligt tussen de 15-25 min.

De afstand van de woning tot de bushalte wordt door de respondenten niet als een probleem ervaren. Veelal lopen mensen naar de bushalte, 92%. Daarnaast gaat 3% van de respondenten met de fiets naar de bushalte.

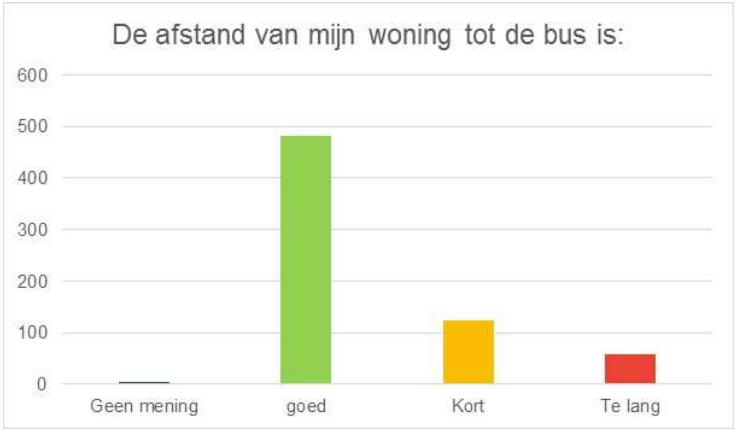

De voorzieningen binnen Arnhem zouden beter bereikbaar kunnen zijn. Voornamelijk station Arnhem-Zuid, en winkelcentrum Kronenburg worden genoemd. 67% geeft aan dat wanneer de voorzieningen beter bereikbaar zouden zijn per bus, zij meer met het OV zouden reizen. Dit past ook wel in het bekende beeld van Arnhem. Al het OV is radiaal gericht op het centrum en Arnhem CS. Veel reizigers moeten via het centrum en Arnhem CS naar een andere bestemming in Arnhem. 77% geeft dan ook aan dat Arnhem CS goed bereikbaar is met het OV. De stations zijn in Arnhem ook goed bereikbaar, alleen Arnhem-Zuid wordt een aantal malen genoemd als moeilijk bereikbaar.

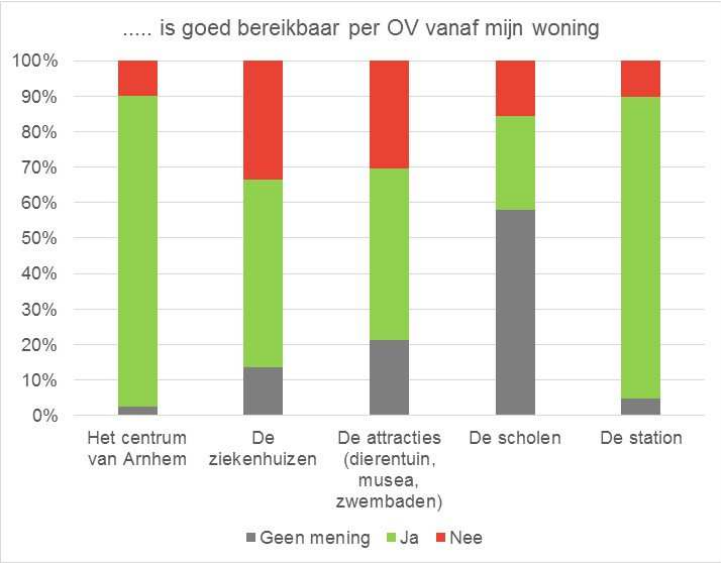

Er is altijd of vaak voldoende zitplaatsen volgens 88% van de respondenten, maar er zijn wel een aantal specifieke klachten over de spits en dan met name de scholierenlijnen lijn 5 en 6.

Kwaliteit van de bushalten: Over het algemeen wordt de kwaliteit van de bushalten gewaardeerd. Wat regelmatig terugkomt zijn klachten over de voorzieningen bij de bushalten. Voornamelijk zijn er reacties

over de ABRI's. Veel respondenten geven aan dat er te weinig ABRI's zijn en dat de ABRI's onvoldoende beschutting geven tegen de regen. Verder willen veel respondenten meer prullenbakken en zitbankjes.

Kosten

De prijs van een busrit is wel een punt van aandacht volgens de respondenten. 55% geeft aan dat de prijs te hoog is. Kantekening is wel dat het vergelijkbaar is met de vraag "Betaal je teveel belasting? " Daar zal het merendeel bevestigend op antwoorden. Toch vind ook 40% de prijs acceptabel. Maar de kosten voor het OV is wel een punt van aandacht, zeker omdat een grote groep Arnhemmers afhankelijk is van het openbaar vervoer. En ook hier moeten we beseffen dat de respondenten waarschijnlijk positiever zijn dan de gemiddelde Arnhemmer. Onder de "gemiddelde Arnhemmer" zal vermoedelijk een groter aandeel de prijs te hoog vinden. Het voorkomen van "vervoersarmoede" is wel een punt van aandacht. Daarnaast liggen er ook kansen voor tariefexperimenten. Want 56% geeft aan vaker met het openbaar vervoer te reizen als de prijs lager zou zijn.

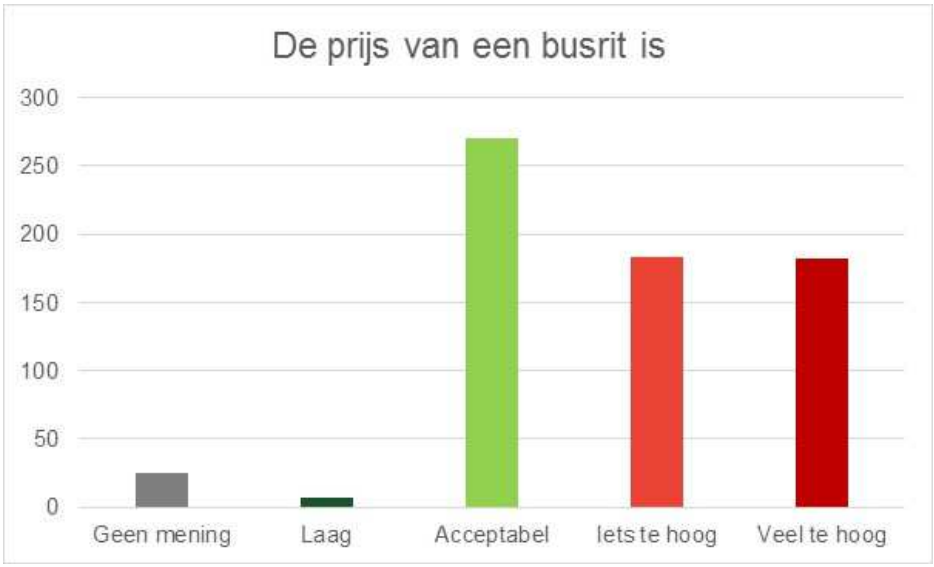

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een belangrijk thema. 88% vindt het belangrijk dat het openbaar vervoer duurzaam is. Daarnaast geven 551 van de 667 (82%) respondenten aan een meerwaarde te zien van de Trolley.

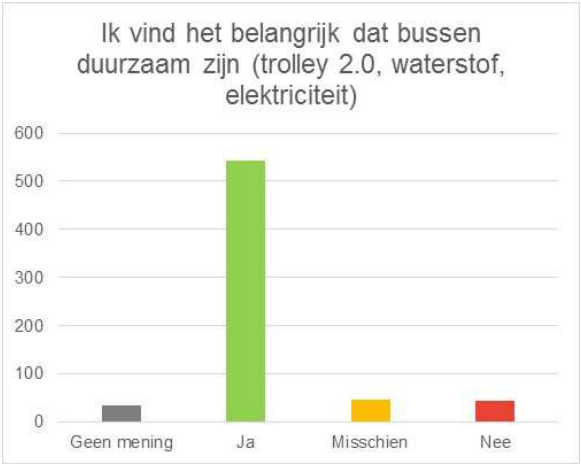

Algemene opmerkingen

Als laatste was er de mogelijkheid in de enquête om aanvullende opmerkingen te geven over het openbaar vervoer in Arnhem. Veel respondenten hebben hiervan gebruik gemaakt. Dit hoge percentage geeft aan de respondenten erg betrokken zijn bij het openbaar vervoer in Arnhem. Veel reacties geven ook een betrokkenheid en emotie weer. De hoofdlijnen van de reacties op de vraag liggen op een aantal onderdelen van het openbaar vervoer. Er zijn veel reacties geschreven over de dienstregeling en verbindingen tussen wijken en voorzieningen (6%). Zo zijn er veel reacties op de te lage ervaren avonddienstregeling en opvallend veel reacties op het ontbreken van voldoende en goede verbinding met station Arnhem-Zuid (2%). Voornamelijk het openbaar vervoor in Schuytgraaf "rondje Schuytgraaf" (3%) is herhaaldelijk genoemd.

Verder blijven de kosten een terugkerend thema in de reacties. 4% van de respondenten heeft de hoge kosten ingevuld als antwoord op de laatste vraag. Ondanks dat in de enquête daar ook al twee vragen over gingen had men toch de behoefte om nogmaals hier aandacht voor te vragen. Ook het handhaven en uitbreiden van de Trolley is een belangrijk thema bij de reacties op de laatste vraag (3%).

Figuur 1 Word cloud "Heeft u nog aanvullende opmerkingen?"

Conclusies

Een aantal thema's komen naar voren bij de respondenten.

- Centrum, ziekenhuis, de attracties in Arnhem Noord en de eigen woonwijk zijn goed bereikbaar.
- De Trolley wordt gewaardeerd.

Aandachtspunten

- Kosten, men ervaart het OV echt als duur.

Het voorkomen van "vervoersarmoede" is wel een punt van aandacht. Daarnaast liggen er ook kansen voor tariefexperimenten. Want 56% geeft aan vaker met het openbaar vervoer te reizen als de prijs lager

zou zijn. Overigens geeft ook 49% aan dat ze vaker zouden reizen als hun reisdoelen beter bereikbaar zouden zijn.

- Verbindingen van en naar station Arnhem-Zuid onvoldoende.
- "Rondje Schuytgraaf" wordt als negatief ervaren.
- Bussen worden als te vol ervaren, voornamelijk tijdens de spits.

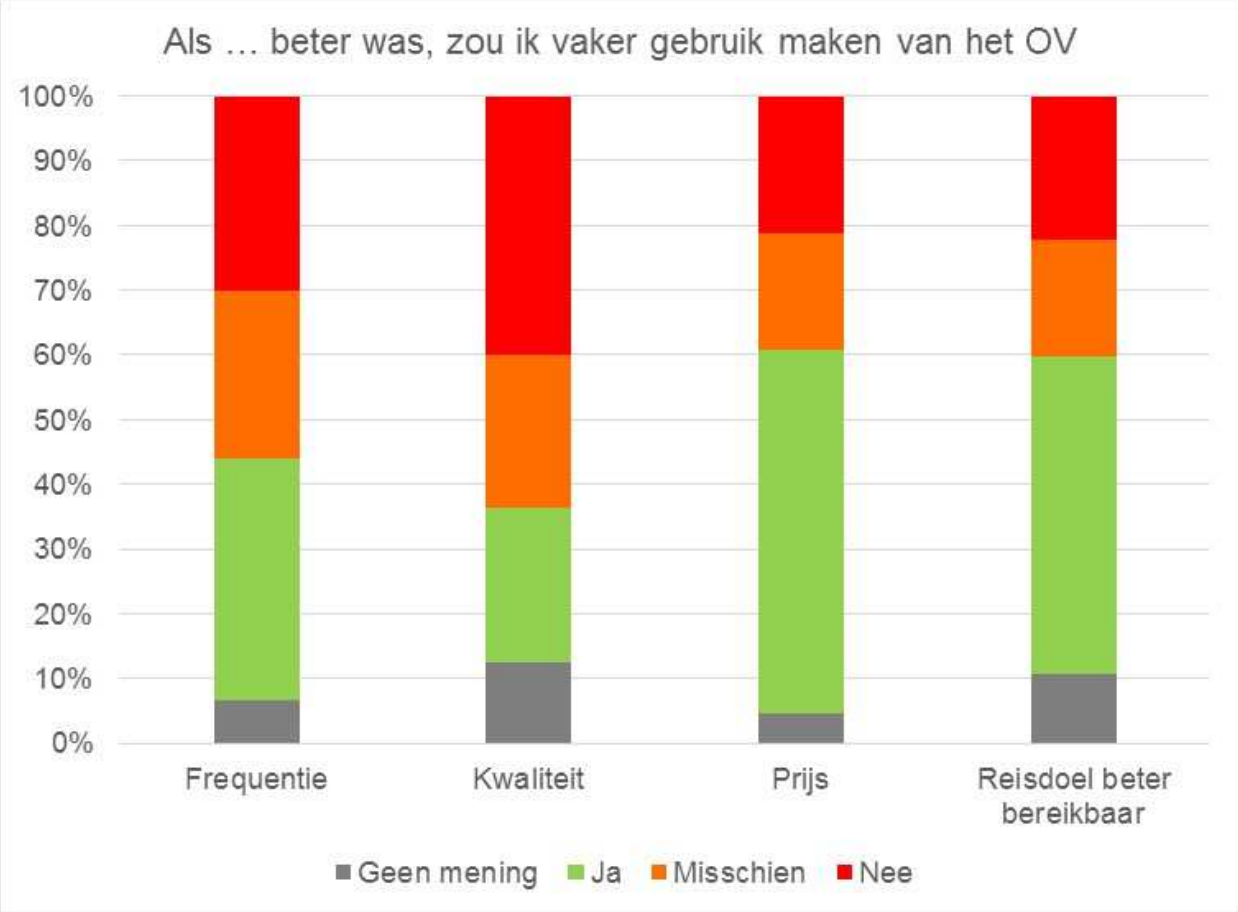

Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening - Cameratoezicht Openbare Ruimte

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 november 2019
Zaaknummer:	398356
Portefeuillehouder:	A. Marcouch

Aan de gemeenteraad, 20 november 2019

Aanwezig: de raadsleden/ fractievolgers Bouma (PvdA), Maref (VVD), Venhoek (D66), Van der Loo (GroenLinks), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van den Broek (CDA), Neede (ChristenUnie), De Groot (PvdD), Aydemir (Denk Verenigd Arnhem), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Sanders (PVV). De fractie van de SP was niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), Haarler (bestuursadviseur)

Verloop
De fracties van het CDA, PvdA, Denk Verenigd Arnhem, Arnhem Centraal, ChristenUnie, VVD en Arnhemse Ouderenpartij zullen instemmen met het voorstel.
De fractie van D66 kondigt een amendement aan op de wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening met als strekking dat er een door de raad vastgesteld toetsingskader moet zijn ten behoeve van de evaluatie van het cameratoezicht.
De fractie van GroenLinks beraadt zich op één of meerdere moties.

De voorzitter concludeert dat de meningsvormende fase is afgerond. Het voorstel wordt met instemming van de raadskamer doorgeleid naar de besluitvormende fase.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

B. van Es

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen van de wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening - Cameratoezicht openbare ruimte
Amendement van het lid	Maarten Venhoek (D66) Joël van der Loo (GroenLinks) Leo de Groot (Partij voor de Dieren)
Titel Amendement	Evaluatie cameratoezicht
Nummer / zaaknummer	**19A83** 398356

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

In het ontwerp raadsbesluit onder I. aan de tekst van artikel 2.9.1 een derde lid toe te voegen:

3. De raad stelt een kader vast voor de evaluatie van het cameratoezicht.

Aan het ontwerp raadsbesluit een vierde dictum toe te voegen:

IIII. De burgemeester op te dragen aan de raad in 2020 een kader voor de evaluatie van het cameratoezicht ter besluitvorming voor te leggen

Toelichting

OM en Politie geven in de “Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018” aan dat men de evaluatie van camera’s graag per camera wil en de inzet van de camera’s beter wil onderbouwen met gegevens over objectieve en subjectieve veiligheid (par 4.2 en 5.2 van de evaluatie.
Een kader voor de evaluatie kan hierin voorzien en geeft de raad de mogelijkheid evaluatiecriteria mee te geven.

Maarten Venhoek (D66)
Joël van der Loo (GroenLinks)
Leo de Groot (Partij voor de Dieren)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening cameratoezicht openbare ruimte
Motie van	Joël van der Loo Maarten Venhoek Leo de Groot
Titel motie	Europese rechten voor de mens en grondwet als toets voor cameratoezicht
Nummer Zaaknummer	19M170 398356

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens recht biedt op bescherming van onder andere privacy;
- Artikel 10 van de Grondwet beschermt ieders persoonlijke leefsfeer en persoonsgegevens.

Overwegende dat
- Het toepassen van surveillance, het recht op privacy nagenoeg altijd in het gedrang brengt;
- In Nederland tot op heden niet objectief kan worden vastgesteld dat camera's bijdragen aan het beter toezichthouden en handhaven van de openbare orde;
- De noodzaak (subsidiariteit) en proportionaliteit van het inzetten van camera's daarmee dus niet kan worden aangetoond.

Spreekt uit dat
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet, niet uit het oog verloren mogen worden bij besluiten die het stadsbestuur neemt.

Verzoekt het college
- bij het besluiten tot plaatsing van camera's, expliciet te toetsen aan Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet;
- Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 10 van de Grondwet, op te nemen in de periodieke evaluatie van geplaatste camera's.

en gaat over tot de orde van de dag

Joël van der Loo, GroenLinks
Maarten Venhoek, D66
Leo de Groot, Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening cameratoezicht openbare ruimte
Motie van	Joël van der Loo Maarten Venhoek Leo de Groot
Titel motie	Geen centralist? Camera uit!
Nummer Zaaknummer	19M171 398356

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Camera's die in Arnhem zijn geïnstalleerd doorgaans continu opnemen, ook als de meldkamer(centralist) niet live meekijkt;
- Op het moment dat beelden niet live bekeken worden, de toezichthoudende functie van de camera vervalt.

Overwegende dat
- Camera's met als doel het opsporen van misdaad vallen onder de politiewet;
- Artikel 151C van de gemeentewet enkel bedoeld is voor camera's met als doel het toezichthouden op en het handhaven van de openbare orde.

Verzoekt het college
- Camera's uit te schakelen wanneer deze niet door politie of brandweer live worden uitgekeken;
- Camera's waarvan het toch nodig wordt geacht om ingezet te worden voor opsporing van misdaad, volledig over te dragen aan de politie en niet langer in te zetten in het kader van artikel 151C van de gemeentewet.

en gaat over tot de orde van de dag

Joël van der Loo, GroenLinks
Maarten Venhoek, D66
Leo de Groot, Partij voor de Dieren

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 398356

Onderwerp: Cameratoezicht openbare orde

Voorstel

1. Artikel 2.9.1 van de APV te wijzigen waardoor de mogelijkheid wordt geschapen om in aangewezen gebieden ook mobiel cameratoezicht in te zetten, door in lid 1 'Cameratoezicht' het woord 'vaste' te laten vervallen.
2. Kennis te nemen van de Beleidsregels cameratoezicht openbare orde die de burgemeester zal vaststellen indien en zodra de raad genoemde wijziging van de APV heeft vastgesteld.

Inleiding

Op grond van art 151c Gemeentewet heeft de raad de mogelijkheid om de burgemeester de bevoegdheid te verlenen voor het plaatsen van camera's in de stad. In artikel 2.9.1. van de APV is dit nader geregeld. De bevoegdheid in de APV strekt zich uitsluitend uit tot het plaatsen van vaste camera's. Ten behoeve van de handhaving van de openbare orde is er ook de behoefte aan het inzetten van mobiel, flexibel cameratoezicht. Dit is reeds mogelijk gemaakt met een wetswijziging van art. 151c in de gemeentewet. In de APV is deze mogelijkheid nog niet doorgevoerd. De wijze waarop de burgemeester met deze bevoegdheid omgaat, is neergelegd in de nieuw door de burgemeester opgestelde Beleidsregels Cameratoezicht die hij na verkrijging van de nieuwe bevoegdheid vast zal stellen. Met het wijzigen van artikel 2.9.1 APV lid 1 door het woord 'vaste' te verwijderen wordt de burgemeester in staat gesteld een keuze te maken voor een bepaald type cameratoezicht dat het beste aansluit bij de problematiek in een bepaald gebied of op een bepaalde locatie.

Beoogd effect

De burgemeester verkrijgt de bevoegdheid om te mogen besluiten om zowel vaste als ook mobiele, flexibele camera's te laten plaatsen. Hiermee zal hij overeenkomstig de Beleidsregels cameratoezicht openbare orde omgaan.

Toezegging 425 is hiermee afgedaan.

Argumenten

1.1 Het verruimt de mogelijkheden van het inzetten van verschillende type camera's

Met de wijziging in de APV is het voor de burgemeester mogelijk het cameratoezicht in te richten zodat het bijdraagt aan een oplossing aan de problematiek in een bepaald gebied of op een bepaalde locatie. De

GEMEENTE Arnhem

wijziging sluit aan bij de in het door de burgemeester opgestelde Beleidsregels Cameratoezicht openbare orde waarin is opgenomen op welke wijze hij invulling geeft aan de aan hem gegeven bevoegdheid.

Kanttekeningen en risico's

1.1. De inzet van cameratoezicht kan een inbreuk op de privacy vormen.

Het spanningsveld van toezicht door het inzetten van camera's versus de inperking van de persoonlijke levenssfeer vraagt juist om een zorgvuldige afweging van diverse belangen.
In de opgestelde beleidsregels wordt aangegeven dat, en op welke wijze de privacy bij die afweging maximaal wordt geborgd.

Financiën

De aanpassingen hebben geen directe financiële consequenties. De aanpassingen incl. communicatie hierover kunnen plaatsvinden binnen de reguliere kaders.

Uitvoering

De burgemeester besluit tot plaatsing van camera's overeenkomstig artikel 2.9.1 APV juncto 151c Gemeentewet en de Beleidsregels Cameratoezicht openbare orde.
Met het wijzigen van artikel 2.9.1 APV lid 1 door het woord 'vaste' te verwijderen wordt de burgemeester in staat gesteld een keuze te maken voor een bepaald type cameratoezicht dat het beste aansluit bij de problematiek in een bepaald gebied of op een bepaalde locatie.

Communicatie

Wijziging van de APV wordt gepubliceerd op overheid.nl en bekendgemaakt in het digitale Gemeenteblad.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Concept-Beleidsregels cameratoezicht openbare orde;
- Evaluatie cameratoezicht.

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	398356

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

Gelezen het voorstel van 10 september 2019;

Gelet op de artikelen 147 en 151c van de Gemeentewet;

BESLUIT:

I. Artikel 2.9.1 van de APV zodanig te wijzigen dat dit komt te luiden als volgt:

Artikel 2.9.1 Cameratoezicht
1.
De burgemeester kan overeenkomstig artikel 151c van de Gemeentewet besluiten tot plaatsing van camera's voor een bepaalde duur ten behoeve van het toezicht op een openbare plaats.
2.
De burgemeester heeft de bevoegdheid als bedoeld in het eerste lid eveneens ten aanzien van andere voor een ieder toegankelijke plaatsen voor zover het parkeerterreinen en stadions betreft.

II. Te bepalen dat de onder A. bedoelde wijziging van de APV in werking treedt op de dag na die van bekendmaking in het Gemeenteblad.

III. Kennis te nemen van de Beleidsregels cameratoezicht openbare orde, die de burgemeester zal vaststellen indien en zodra de raad de onder I. bedoelde wijziging van de APV heeft vastgesteld.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Beleidsregels cameratoezicht openbare orde

Gemeente Arnhem

September 2019

Zaaknummer: 398356

1. Inleiding

Cameratoezicht is al heel lang een beproefde methode om de veiligheid en het gevoel van veiligheid in onze stad te vergroten. Cameratoezicht is niet meer weg te denken als hulpmiddel bij de aanpak van het veiliger maken en houden van de stad. Het toezicht door middel van camera's is in de loop der jaren vanzelfsprekend geworden. De veiligheid in de stad vraagt er om.

Zeker ook met de notie dat veiligheid steeds meer (en terecht) wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheid en de burger is het belangrijk om aan te geven tot waar wiens verantwoordelijkheid rijkt of ophoudt.

Cameratoezicht levert zoals gezegd, in aanvulling op vele andere maatregelen, een bijdrage aan de veiligheid in de stad. Het gebruik van cameratoezicht is echter niet onomstreden. Het inzetten van cameratoezicht kent zijn begrenzing in een wettelijk kader om de privacy van de burger te beschermen.

Cameratoezicht is geen doel op zich, maar is een noodzakelijk aanvullend instrument om bij te dragen aan een veilige stad voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers. Het instrument draagt in belangrijke mate bij aan de ambities die zijn geformuleerd in de in februari 2019 door de gemeenteraad vastgestelde Kadernota veiligheid 2018-2022. Met de inzet kan de openbare orde in de publieke ruimte beter worden gehandhaafd waardoor het aantal incidenten wordt beperkt. Met de inzet van camera's voor de opsporing door politie en Openbaar Ministerie kan effectief criminaliteit worden bestreden. Private camera's kunnen bijdragen door criminaliteit zoals inbraken te voorkomen.

Door 42% van de inwoners in Arnhem *(uit L&V monitor 2017)* wordt aangegeven dat ze zich veiliger voelen op straat door de aanwezigheid van camera's. Uit de Evaluatie cameratoezicht 2018 blijkt dat ook professionals een meerwaarde zien in het gebruik en dat de cijfers van incidenten in het cameragebied (uitgaanscentrum) een dalende trend vertonen.

Het spanningsveld van maximaal toezicht door het inzetten van camera's versus de inperking van de persoonlijke levenssfeer vraagt om beleidsregels waarin wordt aangegeven op welke wijze de gemeente daar invulling aan geeft.

Cameratoezicht in het publieke domein biedt de politie de mogelijkheid om verstoringen van de openbare orde in de kiem te smoren en waar nodig gepast en met gezag en aandacht voor de persoonlijke veiligheid op te treden. Dit geldt evenzeer voor de inzet van handhavers van de gemeente en hulpdiensten als brandweer en ambulance. Bij grootschalige evenementen is het gebruik noodzakelijk om een goed verloop ervan te bevorderen. Het plaatsen van camera's is bedoeld als preventief middel en niet voor opsporing. Dat is het domein van het Openbaar Ministerie. Beelden van de geplaatste camera's kunnen echter wel gebruikt worden als belangrijke bron voor opsporing en het oplossen van misdrijven.

De technische ontwikkeling en gebruik van camera's neemt toe. Zeker in het private domein waar ondernemers en inwoners hun eigendommen beschermen door het plaatsen van camera's. De overheid doet in preventief opzicht ook meer een beroep op de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Tevens wordt bij de opsporing van delicten met een grote maatschappelijke impact een beroep gedaan op de bevolking om camerabeelden ter beschikking te stellen. Bewoners en ondernemers kunnen het gebruik van camera's aangeven in een databank van de politie ten behoeve van eventuele opsporing. Aan de andere kant is er de wens van ondernemers om samen met de overheid bedrijventerreinen te beveiligen en onaantrekkelijk te maken voor ondermijnende criminaliteit. Hier ontstaat een vorm van privaat/publieke samenwerking vanuit een gezamenlijk belang: misdaad mag niet lonen!

Met deze beleidsregels wordt in het belang van de handhaving van de openbare orde, het gebruik van camera's in de openbare ruimte door de gemeente vastgelegd. Het besluit om cameratoezicht in te zetten is maatwerk, afhankelijk van de aard en omvang van de problematiek en de locatie. Dit vraagt niet om een gespecificeerde en gedetailleerde opsomming van wanneer camera's kunnen worden geplaatst. De beleidsregels zijn derhalve ruim van opzet.

2. Leeswijzer

In hoofdstuk 3 wordt kort een weergave van de bestaande situatie geschetst en hoe dit zich verhoudt met de nieuwe beleidsregels. Doelstelling en reikwijdte worden beschreven in hoofdstuk 4. De paragrafen 5 en 6 gaan in op de juridische grondslag van het cameratoezicht en de verschillende juridische verschijningsvormen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 7 het afwegingskader geschetst ten behoeve van de beoordeling of en in welke vorm en voor welke duur camera's worden geplaatst. In hoofdstuk 8 wordt aangegeven in welke gevallen vast cameratoezicht of mobiel (flexibel) cameratoezicht wordt ingezet. Tot slot wordt in hoofdstuk 9 ingegaan op de noodzakelijke procedurele aspecten zoals besluitvorming, informatieplicht en evaluatiemomenten.

3. Stand van zaken cameratoezicht in Arnhem

In totaal hangen er 88 gemeentelijke camera's *(per 1-1-2019)* in de gemeente Arnhem met het doel de handhaving van de openbare orde. Het gebied waarin de camera's hangen in Arnhem is vrij groot. Dit varieert van de Korenmarkt/Jansplaats en het stationsgebied richting de passages naar Arnhem Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug. Ook hangen er nog verschillende gemeentelijke camera's buiten de genoemde gebieden. De inzet van het cameratoezicht is door de burgemeester bij besluit bekrachtigd tot 1-1-2020.

Het cameratoezicht in Arnhem is eind 2018 geëvalueerd. De algehele conclusie is dat cameratoezicht een significante bijdrage levert aan het handhaven van de openbare orde en veiligheid in het bewakingsgebied en het opsporen van strafbare feiten. Aanbeveling is om gebruik te gaan maken van mobiele camera's in aanvulling op de vaste systemen.

Bij de behandeling in de gemeenteraad van de evaluatie 2018 is toegezegd dat de burgemeester, op grond van de aan hem gegeven bevoegdheden, beleidsregels opstelt voor het inzetten van cameratoezicht. De evaluatie biedt hiervoor mooie handvaten. De analyses en opvattingen zijn meegenomen in dit document, zodat er een naadloze aansluiting van documentatie is.

4. Doelstelling beleidsregels Cameratoezicht

De doelstelling van het beleidskader Cameratoezicht is om vastgestelde richtlijnen te hebben in de afweging of cameratoezicht in de openbare ruimte bij de handhaving van de openbare orde een geschikte maatregel is en zo ja, in welke vorm en met welke duur dit cameratoezicht er moet komen. Het beleidskader is eveneens van toepassing als toetsingskader voor de huidige camera's.

4.1. Reikwijdte beleidskader cameratoezicht

Er bestaat cameratoezicht in diverse vormen. In dit beleidskader gaat het om cameratoezicht op een publieke ruimte (openbare weg of een ander gebied waar een ieder altijd toegang toe heeft). In bepaalde voorkomende situaties kan er cameratoezicht zijn op een publiek-private ruimte (waar overlap is tussen de openbare weg en een eigen grondgebied). Cameratoezicht op een private ruimte (een eigen woning, woonerf, bedrijf, winkel, overig privaat terrein) valt buiten de werkingssfeer van het beleidskader cameratoezicht. Dit geldt ook voor verkeerscamera's, milieuzonecamera's en bewakingscamera's van gemeentelijk eigendom. Dit beleidskader raakt derhalve uitsluitend het cameratoezicht op grond van de handhaving van de openbare orde.

5. De Juridische grondslag

Verschillende wetten en nadere regelgeving geven en begrenzen de mogelijkheden voor het gebruik van cameratoezicht bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Deze vormen de basis voor het inhoudelijke beleidskader.

5.1. Privacywetgeving

Een langlopende discussie in het maatschappelijke debat is het schurende vlak tussen het recht op privacy en het steeds groter wordend handelingsinstrumentarium van de overheid om data over burgers te verzamelen. Het recht op eerbiediging van de levenssfeer is vastgelegd in artikel 10, eerste lid, van de Grondwet. Op Europees niveau is artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) en artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) van toepassing. Cameratoezicht moet worden getoetst aan de eisen die artikel 8 van het EVRM aan inmenging van het openbaar gezag op dit recht stelt

"…*in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen." (artikel 8 EVRM)*

Oftewel: cameratoezicht mag worden toegepast mits aan een aantal voorwaarden is voldaan:

- Het moet noodzakelijk zijn in het belang van de handhaving van de openbare orde (op basis van een veiligheidsanalyse);
- Het besluit moet voor een afgebakende periode zijn en voor een beperkt openbaar gebied gelden;
- Na afloop dient beoordeeld te worden of de maatregel effectief was;
- De maatregel in de vorm van cameratoezicht moet proportioneel zijn ten opzichte van het doel wat wordt nagestreefd door cameratoezicht in te zetten;
- Cameratoezicht is een zeer ingrijpende maatregel en moet daarom voldoen aan het subsidiariteitsvereiste: er is geen minder ingrijpende maatregel mogelijk om het doel te bereiken;
- De aanwezigheid van camera's dient kenbaar te zijn voor iedereen die binnen het bereik van de camera's is.

5.2. Nationale wetgeving

Vanuit artikel 8 vloeit de Europese wetgeving over richting de nationale wetgeving in Nederland. Cameratoezicht is opgenomen in artikel 151c van de Gemeentewet en de Politiewet.

5.2.1. Artikel 151c Gemeentewet

Dit artikel regelt de bevoegdheid van de Raad om de burgemeester bij verordening de bevoegdheid te verlenen om cameratoezicht in te zetten. Voorts regelt het artikel een aantal voorwaarden waaronder de burgemeester gebruik mag maken van de hem door de Raad gegeven bevoegdheden. Het moet bijdragen aan het bevorderen van de rechtszekerheid voor de burger en tot uniformering van de toepassing van cameratoezicht.

5.2.2. Wet Politiegegevens

Deze wet regelt de verwerking van verzamelde politiegegevens en vloeit voort uit de Europese "Richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging". De verkregen camerabeelden vallen onder de Wet Politiegegevens. Belangrijk is te vermelden dat de bewaartermijn van de gegevens, met uitzondering van beelden waar een concrete aanleiding bestaat dat de gegevens voor de opsporing van een strafbaar feit nodig zijn, niet langer dan vier weken mogen worden bewaard.

5.3. Europese "Richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging".

Op grond van de richtlijn dient er een Data Protection Impact Assessment uitgevoerd te worden. Dat is een instrument om vooraf de privacyrisico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen. En om daarna maatregelen te kunnen nemen om de risico's te verkleinen. Toezicht op de naleving van de regelgeving met betrekking tot de privacy is voorbehouden aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

5.4. APV

In artikel 2.9.1. in de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (hierna: APV) verleent de Raad de burgemeester de bevoegdheid om camera's te plaatsen ten behoeve van toezicht. Met deze verkregen bevoegdheid kan de burgemeester besluiten tot het plaatsen van camera's. De wijze waarop hij de afweging maakt en hieraan invulling geeft, wordt beschreven in de beleidsregels Cameratoezicht.

6. Vormen van cameratoezicht

Er zijn diverse vormen van cameratoezicht. Publiek, Privaat en Opsporing. Hieronder worden deze vormen kort toegelicht en geplaatst binnen de reikwijdte van de beleidsregels.

6.1 Publiek cameratoezicht

Het betreft hier het plaatsen en uitkijken van camera's op openbare plaatsen in het belang van de handhaving van de openbare orde conform de wettelijke grondslag van artikel 151c Gemeentewet. De verantwoordelijkheid voor het al dan niet inzetten van publiek cameratoezicht ligt bij de gemeenteraad en de burgemeester. De burgemeester bedient zich bij de uitvoering hiervan van de onder zijn gezag staande politie. Cameratoezicht op grond van 151c Gemeentewet heeft als eerste een signalerende functie en is dus bedoeld om vooral preventief te worden ingezet. Zo wordt op bepaalde tijden en afhankelijk van het doel live mee gekeken om de openbare orde te handhaven en de (hulp)diensten te ondersteunen.

De operationele regie voor het live uitkijken van deze beelden is belegd bij de politie, op basis van de wet politie gegevens (m.n. opslaan van camerabeelden) en artikel 3 van de politiewet. In Arnhem worden de beelden live uitgekeken door operators van de brandweer en politie. De camerabeelden worden twee weken bewaard op de servers van de gemeente Arnhem.

Naast de preventieve en signalerende werking van cameratoezicht bij het live uitkijken van de beelden, is er ook de wettelijke mogelijkheid om de opgenomen beelden in te zetten voor de opsporing en het vervolgen van strafbare feiten. De politie kan camerabeelden in opdracht van het Openbaar Ministerie opvragen bij de gemeente als er sprake is van een strafbaar feit. Dit is echter niet het primaire doel van publiek cameratoezicht als bedoelt in artikel 151C gemeentewet.

6.2. Privaat cameratoezicht

In toenemende mate is er sprake van privaat cameratoezicht. Inwoners en ondernemers nemen vaker maatregelen om hun eigendommen te beschermen en barrières op te werpen. Het private cameratoezicht valt buiten het wettelijke kader van artikel 151c Gemeentewet en is gericht op het beschermen van private eigendommen van bedrijven of particulieren. Cameratoezicht door private partijen valt wel onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Private camera(‘s) mogen alleen in beeld brengen waar de particulier of eigenaar zelf voor verantwoordelijk is (dus alleen eigen grond). Tenzij het onvermijdelijk is voor een goede beveiliging van het eigen terrein mogen er door een particulier geen terreinen, gebouwen of de openbare weg worden gefilmd. Indien de camera ook een deel van de openbare ruimte bestrijkt, kan dit bij de politie worden aangegeven met het doel om in geval van opsporen van verdachten de beelden van particuliere camera's op te kunnen vragen.

Arnhem staat welwillend tegenover initiatieven van private partijen bij het beveiligen van persoonlijke eigendommen. Dit kan in de vorm van een privaat-publieke samenwerking. Voorbeeld van een dergelijke samenwerking is het Keurmerk Veilig Ondernemen waarin verschillende partners zich inzetten voor de veiligheid van een bepaald gebied of locatie. De inzet van cameratoezicht om persoonlijke eigendommen te beveiligen, kan daarbij een instrument zijn om de veiligheid te bevorderen. Het gebruik maken van cameratoezicht door een private partij behoeft geen goedkeuring vooraf van de gemeente. De toetsing in hoeverre de inzet van die camera's voldoet aan de beginselen van de privacy is voorbehouden aan de Autoriteit persoonsgegevens. Binnen de privaat-publieke samenwerking voor het plaatsen van camera's in de publieke ruimte komt de gemeente pas in beeld indien dat in het kader van de handhaving van de openbare orde noodzakelijk wordt geacht. Per situatie vindt dan een afweging plaats in hoeverre cameratoezicht noodzakelijk, proportioneel en subsidiair is. Onderdeel hiervan is een veiligheidsanalyse en een risicoanalyse. Het besluit om tot het plaatsen van camera's door de gemeente over te gaan vindt zijn juridische grondslag in art 151c van de Gemeentewet.

6.3. Camera's voor opsporing

Dit zijn camera's die specifiek worden ingezet ten behoeve van het opsporen van strafbare feiten. Besluit tot het inzetten van dergelijke camera's is voorbehouden aan de Politie en het OM.

Een bijzondere vorm van camera's die voor de opsporing kunnen worden gebruikt is ANPR (Automatic NumberPlate Recognition). Deze camera scant kentekens van voorbijrijdende voertuigen. De gelezen kentekens worden vergeleken met een referentiebestand in een computersysteem. Een referentiebestand is een lijst met kentekens van bijvoorbeeld gestolen auto's of die op naam staan van personen die worden gezocht, boetes open hebben staan of om andere redenen bij de politie bekend zijn.

Het gebruik van ANPR in combinatie met publiek cameratoezicht is geen doel op zich. De mogelijkheid om een camera van ANPR te voorzien moet voortkomen uit het doel dat wordt nagestreefd bij het inzetten van cameratoezicht voor de handhaving van de openbare orde.

6.4. Cameratoezicht in overzicht

In onderstaande matrix wordt een overzicht gegeven van de vormen en de daarmee samenhangende rollen.

	Besluit inzet camera's	Verantwoordelijk voor uitkijken beelden	Operationele regie	Toezicht opslag beelden
Publiek cameratoezicht	Gemeente (openbare weg)	Gemeente	Politie	Politie (WPG)
Privaat cameratoezicht	Private partijen (alleen privéterrein)	Private partij	Private partij	Private partij (AVG)
Camera's t.b.v. opsporing	Politie en OM	Politie	Politie	Politie (WPG)

7. Afwegingskader Cameratoezicht

Het afwegingskader van de gemeente Arnhem is visueel weergegeven in figuur 1. Het afwegingskader behandelt de overwegingen die ten grondslag liggen aan het besluit over het inzetten van cameratoezicht en in welke vorm dit cameratoezicht adequaat kan worden toegepast.

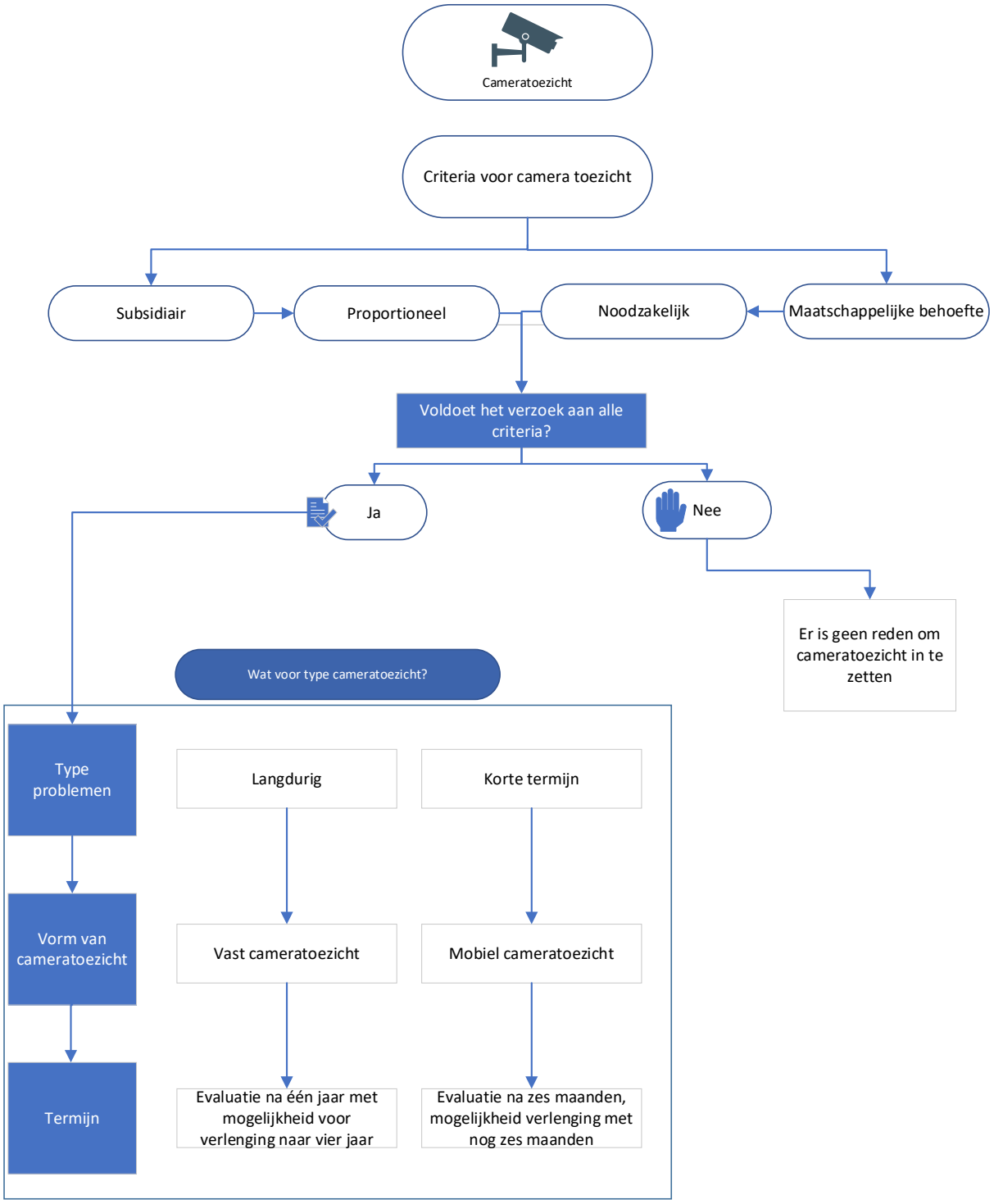

Figuur 1: *het afwegingskader van de Gemeente Arnhem omtrent Cameratoezicht.*

7.1. Noodzakelijkheid en maatschappelijke behoefte

Gemeenten mogen cameratoezicht alléén toepassen op openbare plaatsen als dit aantoonbaar noodzakelijk is. Dit moet blijken uit een voor die specifieke situatie opgestelde veiligheidsanalyse. Hierin is de aard en omvang van de aanwezige problematiek in een bepaald gebied of op een bepaalde locatie beschreven en wordt ingegaan op de maatschappelijke behoefte. De maatschappelijke behoefte beschrijft de opvatting vanuit de maatschappij (o.a. burger, ondernemer, overheid) om cameratoezicht op een bepaalde locatie, gebied in te zetten. Het plaatsen van camera's uitsluitend ter bevordering van het subjectieve gevoel van veiligheid is niet mogelijk.

7.2. Proportionaliteit

Het filmen en bewaren van camerabeelden moet in proportie staan ten opzichte van de inbreuk van de privacy van inwoners en bezoekers van Arnhem. Dat betekent dat cameratoezicht alleen mag worden ingezet als de omvang van de criminaliteit, de onveiligheid of overlast zo groot is dat het de schending van de persoonlijke levenssfeer van een inwoner van Arnhem rechtvaardigt. De gemeente moet in elk afzonderlijk geval de afweging maken of cameratoezicht evenredig is aan het doel dat bereikt moet worden. Het gebied, de locatie waar de camera wordt geplaatst c.q. op uitkijkt, moet beperkt blijven tot hetgeen voor de handhaving van de openbare orde noodzakelijk is. De noodzaak van cameratoezicht moet dus worden afgewogen ten opzichte van de belangen van de personen die worden gefilmd door de camera die de gemeente wil plaatsen.

7.3. Subsidiariteit

Een ander criterium in de afweging van het plaatsen van cameratoezicht is de eis van subsidiariteit. Subsidiariteit heeft deels raakvlakken met de noodzakelijkheidseis, maar richt zich meer op de vervangbaarheid van cameratoezicht door andere interventies. Wanneer een veiligheidsprobleem ook met andere maatregelen dan cameratoezicht kan worden opgelost, is de gemeente verplicht om voorrang te geven aan de maatregel die het minste inbreuk maakt op de privacy van burgers. Cameratoezicht moet dan ook aantoonbaar nodig zijn om, in aanvulling op andere interventies, het beoogde doel te bereiken.

7.4 Type cameratoezicht

Bij de afweging voor het plaatsen van camera's wordt afhankelijk van de problematiek en het te bereiken doel een keuze gemaakt tussen cameratoezicht voor een langdurige of korte termijn. Een toetsmoment in de toekomst na het plaatsen moet inzicht geven in de actuele situatie en of het cameratoezicht voldoet, (tijdelijk) moet worden verlengd of kan worden beëindigd.

8. Type Cameratoezicht in Arnhem

8.1 Vast Cameratoezicht

Vast cameratoezicht zijn camera's die worden ingezet met een doel om langdurig toezicht te houden op een bepaald gebied of locatie. De aard en omvang en duur van de problematiek legitimeert de plaatsing. Het is onderdeel van een bredere aanpak in dat gebied of op die locatie. Het is ondersteunend aan de functionarissen om de orde te kunnen handhaven in de openbare ruimte. Dan moet worden gedacht aan situaties waar met grote regelmaat en terugkerend: ongeregeldheden plaatsvinden zoals geweldsincidenten, overlast van publiek of overige incidenten die vragen om extra toezicht naast de aanwezigheid van politie. Zo is er in Arnhem vast cameratoezicht in het gebied in en rondom het uitgaanscentrum. De beelden worden gedurende bepaalde tijden live uitgekeken om op ordeverstoringen en incidenten snel te kunnen reageren door politiefunctionarissen.

Vast cameratoezicht maakt voor een langdurige periode inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van eenieder die het gebied betreedt. De aard, omvang en de continuïteit van de aanwezige overlast en incidenten waar de openbare orde in het geding is bepaald dat vast cameratoezicht nodig is. Ook de noodzakelijke ondersteuning van de politie, handhavers en hulpdiensten op bepaalde tijdstippen in dat gebied of op die locatie is een bepalende factor. Een veiligheidsplan en een risicoanalyse maakt onderdeel uit van de afweging voor het plaatsen van camera's. Ten behoeve van het besluit van de burgemeester om het cameratoezicht te verlengen vindt er opnieuw een afweging plaats.

8.2 Mobiel (flexibel) Cameratoezicht

Mobiele, flexibele camera’s zijn camera's die worden ingezet indien naar verwachting het te bereiken doel binnen een korte periode kan worden gerealiseerd. Deze vorm van cameratoezicht biedt een nieuwe mogelijkheid om de inzet van camera's doelgerichter te laten zijn. Door de beperktere duur van het cameratoezicht wordt ook recht gedaan aan de eisen die het recht op privacy aan deze vorm van toezicht stelt.

Zoals in het afwegingskader is weergegeven moet deze vorm van cameratoezicht voldoen aan de eisen van subsidiariteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid en wordt de afweging gemaakt voor het wel of niet toepassen van dit type cameratoezicht.

Mobiel cameratoezicht wordt ingezet tijdens grote evenementen wat vaak een duur van maximaal één of twee dagen heeft. De aard van deze inzet is erop gericht grote publiekstromen in goede banen te leiden (crowd control) en de ondersteuning van hulpdiensten. Het cameratoezicht is bij evenementen een onderdeel van een keten van maatregelen voor crowd control en ter handhaving van de openbare orde. De waarnemingen op de camera´s zijn mede doorslaggevend om andere maatregelen te nemen, zoals het inzetten van de lichtkranten of eventueel afsluiten van terreinen. De mobiele camera’s worden tijdens deze evenementen live uitgekeken. Daarmee worden calamiteiten, overcrowding, ordeverstoringen, strafbare feiten of ander ongewenst gedrag vroegtijdig gesignaleerd en kan er dienovereenkomstig snel worden gehandeld. De inzet van cameratoezicht tijdens evenementen is onderdeel van de planvorming voor het evenement.

Mobiel, flexibel cameratoezicht kan eveneens een optie zijn om tijdelijk een bepaald gebied, locatie te monitoren. De aanleiding kan voortkomen uit de aangetoonde aanwezigheid van ernstige overlast, de omvang van incidenten en delicten of grote maatschappelijke onrust naar aanleiding van een ernstig incident met grote maatschappelijke impact. Denk hierbij aan de mogelijkheid om plaatsing van camera's te overwegen als er sprake is van bijvoorbeeld overlast van (jeugd)groepen, straatraces, bepaalde aan een specifieke locatie of gebeid gebonden geweldsincidenten of delicten. Het gebruik van mobiel cameratoezicht is in dit geval ondersteunend aan een bredere aanpak. Om de inbreuk op de privacy bij het gebruik van deze tijdelijke interventie zo beperkt mogelijk te houden, dient er sprake te zijn van een evaluatie na zes maanden. Op basis van deze evaluatie, met de daarbij horende toets op subsidiariteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid, wordt bepaald of mobiel cameratoezicht nog steeds een passende maatregel is. De inzet kan dan voor een half jaar worden verlengd. Zo niet, dan wordt de mobiele camera verwijderd. Het kan ook aanleiding zijn om te besluiten het cameratoezicht langdurig in te zetten.

Drones

Een bijzondere vorm van mobiel cameratoezicht is het gebruik van drones. Een camera die is bevestigd aan een drone maakt eerder een grotere inbreuk op de persoonlijke levenssfeer dan een statische camera. Drones kunnen personen namelijk makkelijk volgen en cameratoezicht toepassen op plaatsen waar die personen verwachten onbespied te zijn. Het cameratoezicht door middel van drones is vaak ook niet zichtbaar. Indien dus het doel van het cameratoezicht ook kan worden bereikt op een voor de burger minder ingrijpende wijze, bijvoorbeeld door middel van statische camera’s, dan is de inzet van drones (of andere flexibele camera’s) niet gerechtvaardigd. Het gebruik van drones wordt in deze beleidsregels niet uitgesloten maar in de praktijk alleen ingezet als alle andere vormen van cameratoezicht ontoereikend worden geacht. De inzet van drones vraagt om zorgvuldige veiligheidsmatregelen in het gebruik om ongelukken te voorkomen.

Bodycams

De inzet van bodycams (en de daarvoor benodigde techniek) door functionarissen van politie, handhavers en andere hulpdiensten wordt verder doorontwikkeld in diverse pilots. Het gebruik van deze instrumenten is voorbehouden aan de organisaties waarvoor de desbetreffende functionaris werkt om er voor te zorgen dat deze het werk op een veilige wijze kan uitoefenen. De bodycam maakt daarmee onderdeel uit van de uitrusting.

9. Besluit, procedure en uitvoering

9.1. Besluitvorming en procedure

Conform artikel 151c Gemeentewet en de door de Gemeenteraad aan hem gegeven bevoegdheden vindt de afweging plaats om cameratoezicht in te zetten. De burgemeester neemt, na overleg met de officier van Justitie (OM) en de politie in de lokale driehoek, een gemotiveerd besluit. Daarbij worden de aard en duur van het cameratoezicht bepaald en afspraken gemaakt over de aanvullende maatregelen waaraan cameratoezicht ondersteunend is.

Ter voorbereiding van het besluit wordt een advies opgesteld. Onderdeel daarvan is een veiligheidsanalyse door de politie waarin een beschrijving van de aard (welke incidenten) en omvang (hoeveelheid van de incidenten) van de overlast en een risicoanalyse van de situatie. Naast een veiligheidsanalyse van de politie kan er aanvullende informatie, indien gewenst en nodig, worden opgevraagd bij en toegevoegd van relevante partijen. In het advies worden ook de maatregelen beschreven die aanvullend worden ingezet om het doel te bereiken.

De burgemeester trekt het besluit tot het plaatsen van camera's in zodra de inzet niet langer noodzakelijk is in het belang van de openbare orde. In ieder geval wordt tweejaarlijks door de burgemeester het besluit genomen tot verlenging van het vaste cameratoezicht. De (her)beoordeling of inzet van mobiel, flexibel cameratoezicht (nog) nodig is vindt uiterlijk zes maanden na plaatsing plaats met de een verlengingsbesluit ten hoogste voor de duur van zes maanden.

9.2. Informatieplicht

In het kader van cameratoezicht is het noodzakelijk dat iedereen die verblijft in het gebied of op de locatie van het cameratoezicht wordt geïnformeerd over het feit dat zij gefilmd worden. Cameratoezicht mag dus niet heimelijk plaatsvinden en dient altijd breed te worden gecommuniceerd. Het besluit waarin de burgemeester bekendmaakt dat er camera's worden geplaats wordt gepubliceerd op www.overheid.nl en in het digitale gemeenteblad. Burgers hebben de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen. De gemeente plaatst op de website een actueel overzicht van de geplaatste camera's.

9.3 Evaluatie

De Gemeenteraad wordt één keer per vier jaar door middel van een evaluatie geïnformeerd over de wijze waarop door de burgemeester invulling is gegeven aan de aan hem, bij verordening, gegeven bevoegdheid. Tweejaarlijks, samenlopend met de besluitvorming van de burgemeester over de verlenging van het cameratoezicht, ontvangt de Raad een actueel overzicht van de camera's die volgens deze beleidsregels zijn geplaatst.

9.4 Overig

Technische ontwikkelingen op het gebied van cameratoezicht gaan snel. De camera's worden slimmer en beter waardoor het rendement hoger wordt. Deze ontwikkelingen worden nauwgezet gevolgd en waar mogelijk toegepast met in acht name van het afwegingskader.

9.5. Schematische weergave

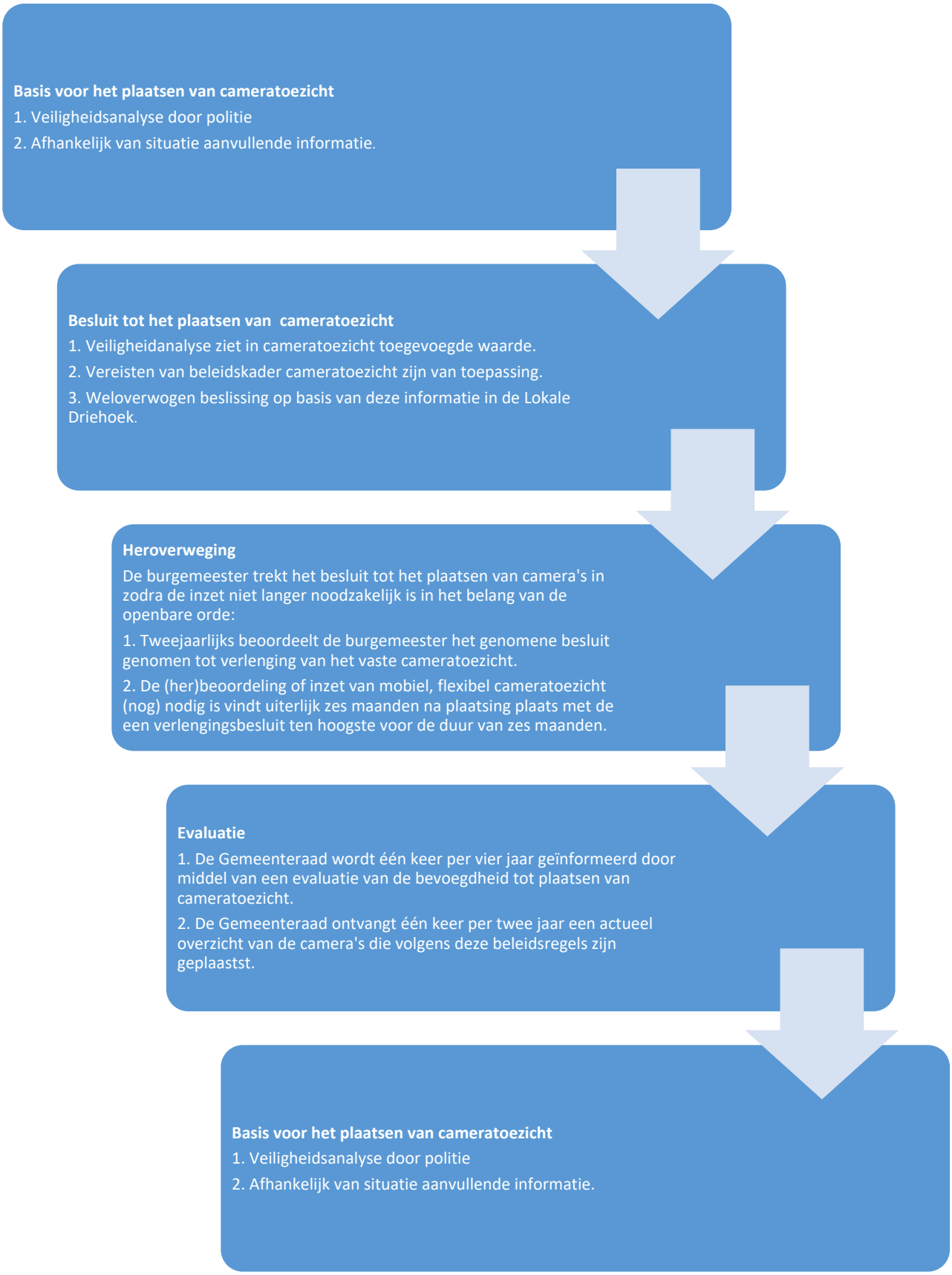

Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018

November 2018

Colofon:
Gemeente Arnhem
Afdeling Onderzoek en Statistiek
Daniëlle van Haard en Peter Bisseling
Telefoonnummer: (026) 377 4784
E-mailadres: onderzoek@arnhem.nl

www.arnhem.nl/onderzoekencijfers

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 1
Samenvatting, conclusie en aanbevelingen 2
1 Inleiding 4
1.1 Achtergrond 4
1.2 Doelstelling onderzoek 4
1.3 Onderzoek 2018 in relatie tot onderzoek 2016 5
2 Cameratoezicht in Arnhem 6
2.1 Beschrijving cameratoezicht 6
2.2 Taken en rollen van verschillende partijen in cameratoezicht 8
3 Veiligheid in Arnhem en in het cameragebied 9
3.1 Objectieve veiligheid: geregistreerde geweldsmisdrijven 9
3.2 Incidenten in het cameragebied 10
3.3 Subjectieve veiligheid 13
4 Cameratoezicht volgens de politie 15
4.1 Meerwaarde cameratoezicht 15
4.2 Succesfactoren 16
4.3 Kanttekeningen 16
4.4 Camera's buiten het uitgaansgebied 17
4.5 Samenwerking 18
4.6 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn? 18
4.7 Verbeterpunten 18
5 Meerwaarde volgens het Openbaar Ministerie 19
5.1 Meerwaarde cameratoezicht 19
5.2 Randvoorwaarden 20
5.3 Camera's buiten het uitgaansgebied 20
5.4 Samenwerking 20
5.5 Verbeterpunten 21
6 Meerwaarde volgens ondernemers 22
6.1 Meerwaarde cameratoezicht 22
6.2 Geen nadelige effecten 22
6.3 Samenwerking 23
6.4 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn? 23
6.5 Verbeterpunten volgens de ondernemers 23
7 Bijlagen 24
7.1 Bijlage 1 Camera's in Arnhem 24
7.2 Bijlage 2 WBS-codes 25

Samenvatting, conclusie en aanbevelingen

Aanleiding

In Arnhem loopt op 1 januari 2019 de termijn af van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht. Dit betekent dat de burgemeester voor 1 januari 2019 een nieuw besluit moet nemen over de voortzetting van het cameratoezicht. Dat gebeurt in overleg met het Openbaar Ministerie en de Politie (samen de lokale driehoek).
Het doel van cameratoezicht is o.a. het voorkomen en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde in het uitgaansgebied. Cameratoezicht moet evenredig zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of het doel niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).
Voor een goede besluitvorming is een evaluatie van het cameratoezicht gewenst waarbij vooral gekeken wordt naar de veiligheidssituatie en de meerwaarde van cameratoezicht.

Afbakening

Het gebied met cameratoezicht in Arnhem strekt zich uit van de Korenmarkt/Jansplaats met omliggende straten tot de aanlooproutes naar de binnenstad en de schil daaromheen (Airborneplein, Arnhem Centraal en de passages naar Arnhem-Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug). Er zijn ook nog gemeentelijke camera's buiten dit gebied. In totaal hangen er 88 camera's in Arnhem.
In Arnhem worden de camerabeelden tijdens de risico-uren op de uitgaansavonden in het uitgaansgebied permanent uitgekeken door operators, die rechtstreeks contact hebben met het Openbare Orde Team van de politie. De beelden worden twee weken bewaard.

Objectieve veiligheid

Het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven is in Arnhem gedaald van 2.025 in 2005 naar 1.230 in 2017, per 1.000 inwoners zijn dat er 8. De daling is sterker dan in Nederland. Ondanks die daling is dit aantal nog altijd hoger dan in vergelijkbare steden.

Incidenten in het cameragebied

Het aantal geselecteerde incidenten nam in Arnhem in 5 jaar af van 5.200 naar 4.400. De daling is te zien in elk deel van het uitgaansgebied, maar ook in elk deel van de avond/nacht. Opvallend is dat nu ook sinds twee jaar een daling te zien is tussen 5.00-7.00u want op die tijd was tot 2015 nog sprake van een flinke stijging. Wat de oorzaak is van die algehele daling is niet 1 op 1 vast te stellen maar het past wel in het beeld dat volgens de politie in het hele land te zien is. Ook de sluiting van een aantal horecagelegenheden in 2014/2015, die veel overlast bezorgden, zou "meegeholpen" kunnen hebben. Cameratoezicht zal ongetwijfeld ook meespelen, maar een causaal verband is lastig aan te tonen. Dan zou je de camera's enige tijd moeten uitschakelen om het effect te meten, maar dat lijkt ook niet wenselijk.

Subjectieve veiligheid

Het rapportcijfer voor veiligheid is voor alle Arnhemmers gelijk gebleven (6,6), maar in het Centrum afgenomen van 6,4 naar 6,2.

Van de Centruminwoners voelt 45% zich wel eens onveilig in Arnhem. In 2015 was dat nog 35%. Voor alle Arnhemmers is dat 36%.
Als we kijken naar (on-)veiligheid in de eigen buurt zien we hetzelfde beeld. Het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen woonbuurt is 41% in het Centrum en 28% in Arnhem. Het gevoel van onveiligheid in de eigen buurt is in het Centrum meer toegenomen dan in Arnhem. Cameratoezicht draagt bij aan een gevoel van veiligheid voor 41% van de Arnhemmers.

De mening over cameratoezicht volgens Politie, Openbaar Ministerie en ondernemers

Als **meerwaarde** worden vooral genoemd:
- Heterdaad arrestaties
- Bewijsmiddel in een rechtszaak (objectief)
- Door snel ingrijpen wordt escalatie voorkomen
- Preventieve werking, vooral bij autodelicten en zakkenrollen (geldt niet voor geweldsdelicten, die vaak een impulsief karakter hebben)
- Veiligheid van publiek, agenten en horecapersoneel
- Crowdcontrol

Als **kanttekeningen** worden vooral genoemd:
- Verplaatsingseffecten
- Camera's registreren niet alles (geen geluid)
- Kan schijnveiligheid scheppen: (een deel van) het publiek denkt dat alle camera's 24/7 live worden uitgekeken
- Inbreuk op privacy
- Hoge kosten (het live-uitkijken van beelden is arbeidsintensief)

Enkele **verbeterpunten/wensen**:
- Meer camera's net buiten horecagebied
- Meer operators (minder kwetsbaar)
- Incidenten per camera meten (betere onderbouwing noodzaak van een bepaalde camera)
- Meer tijdelijke en mobiele camera's

Conclusie en aanbevelingen
Alle partijen in de driehoek zijn het er over eens: camera's zijn onmisbaar geworden als het gaat om veiligheid, niet alleen voor het uitgaanspubliek, maar ook voor de agent op straat en het horecapersoneel. Dat er kanttekeningen (o.a. privacy) geplaatst kunnen worden en dat het systeem zijn beperkingen kent, doet daar niets aan af.
Een direct verband aantonen tussen dalend aantal geselecteerde incidenten en het gebruik van camera's is lastig. Bij "heterdaadjes" is dat wel vaak aantoonbaar, vooral als de operator actief optreedt en de politie stuurt naar de plek waar een incident dreigt. Feit is wel dat het aantal geweldsdelicten in de periode dat er cameratoezicht is ingesteld, is gedaald.
De algehele conclusie is dat cameratoezicht een significante bijdrage levert aan het handhaven van de openbare orde en veiligheid in het bewakingsgebied en het opsporen van strafbare feiten. Aanbeveling is wel om gebruik te gaan maken van mobiele camera's in aanvulling op het vaste systeem om zo nog proportioneler gebruik te maken van camera-inzet.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Op 1 maart 1999 heeft de gemeenteraad besloten om in de binnenstad van Arnhem, vooral in het uitgaansgebied en de aanlooproutes daar naartoe, alsmede rondom Gelredome, cameratoezicht in te stellen. Sinds mei 2000 is het systeem operationeel.

Het hoofddoel van het cameratoezicht in Arnhem is het voorkomen van en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde in het uitgaansgebied. Daarnaast moet het een bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten in het cameragebied. Het uiteindelijke doel van het cameratoezicht is het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid in het uitgaansgebied.

In Arnhem loopt op 1 januari 2019 de termijn af van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht. Dit betekent dat de burgemeester een nieuw aanwijzingsbesluit moet nemen, in overleg met de Lokale Driehoek, over de voortzetting van het cameratoezicht (artikel 2.9.1 APV) na 1 januari 2019.
Artikel 151c van de gemeentewet stelt dat het cameratoezicht evenredig moet zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of dit doel, i.c. de handhaving van de openbare orde, niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).

De eisen van proportionaliteit en subsidiariteit verlangen dat periodiek moet worden beoordeeld of de doelstelling(en) die aan het plaatsen van de camera’s ten grondslag hebben gelegen, zijn gerealiseerd en of er nog langer een noodzaak bestaat voor cameratoezicht. Daarom geldt plaatsing van camera's voor bepaalde duur.

De vorige evaluatie die is aangeboden aan de Raad is van 2010. Dit voorliggende rapport borduurt voort op het rapport uit december 2016 "Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht". Mede gezien het feit dat de huidige regeling op 1 januari 2019 afloopt willen we met dit rapport de Raad informeren over de stand van zaken.

1.2 Doelstelling onderzoek

Om te kunnen vaststellen of er nog langer een noodzaak is voor continuering van cameratoezicht in het uitgaansgebied van Arnhem worden de volgende vragen onderzocht:

- Hoe werkt cameratoezicht in Arnhem?
- Hoe is het gesteld met de veiligheidssituatie in de binnenstad/het uitgaansgebied?
- Wat is de meerwaarde van cameratoezicht volgens betrokken professionals?

Het onderzoek moet inzicht geven in:

1. de stand van zaken op het gebied van veiligheid in het cameragebied en waar mogelijk ontwikkelingen daarin aangeven.
2. de meerwaarde van cameratoezicht voor de professionals als politie, openbaar ministerie en ondernemers in het uitgaansgebied.

Het onderzoek richt zich vooral op de meerwaarde van cameratoezicht op de pro-actie (ondersteuning van optreden van politie op straat en efficiëntie en effectiviteit van inzet politie op straat) en repressie van de politie. Er is ook aandacht voor de privacy.

De evaluatie gaat in op het totaal van camera's in het kader van de openbare orde in de binnenstad en andere gebieden, niet op alle individuele camera's. Het betreft de binnenstad, de aanlooproutes, de schil eromheen: Airborneplein, Arnhem Centraal, de passages (bruggen) naar Arnhem Zuid, bij Station Zuid en fietstunnels bij de Laar en Gelredome en de Witte School.

1.3 Onderzoek 2018 in relatie tot onderzoek 2016

Bij de opstelling van dit rapport is dankbaar gebruik gemaakt van het door collega's opgestelde rapport uit 2016. Vormgeving en hoofdstukindeling zijn nagenoeg gelijk gebleven.
Tijdens de interviews die we in september 2018 hebben afgenomen bleek al snel dat de mening over cameratoezicht onveranderd positief is. We hebben gesproken met drie medewerkers van de politie (dezelfde als in 2016), twee vertegenwoordigers van de ondernemers/horeca (andere dan in 2016) en er is contact geweest met het Openbaar Ministerie. In 2016 is een schriftelijk interview afgenomen met het OM. Uit het recente contact met het OM is ons bevestigd dat wat het OM betreft niets aan wat toen gezegd is hoeft te worden bijgesteld. We hebben daarom de tekst aangaande het OM nagenoeg ongewijzigd overgenomen uit het vorige rapport.

Naast de interviews is in deze evaluatie gebruik gemaakt van de volgende cijfers:

- objectieve veiligheid: politiecijfers over 2016 en 2017 zijn ontvangen in september 2018
- actuele cijfers over veiligheid van www.waarstaatjegemeente.nl
- subjectieve veiligheid: cijfers en conclusies afkomstig uit het rapport "Leefbaarheid & Veiligheid in de buurt 2017" van extern bureau I&O Research. Het rapport cameratoezicht 2016 was gebaseerd op het rapport "Leefbaarheid en Veiligheid in Arnhem en de wijken 2015" opgesteld door afdeling Onderzoek & Statistiek, gemeente Arnhem.

2 Cameratoezicht in Arnhem

2.1 Beschrijving cameratoezicht

Het begin

Op 1 maart 1999 heeft de gemeenteraad besloten om in de binnenstad van Arnhem, vooral in het uitgaansgebied en de aanlooproutes daar naar toe, cameratoezicht in te stellen om de openbare orde te handhaven. Sinds mei 2000 is het systeem operationeel.

Nieuw aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht voor bepaalde duur

Cameratoezicht vindt altijd plaats voor bepaalde duur. Dit is geregeld in artikel 151c lid 1 van de gemeentewet. In Arnhem loopt - zoals besloten door de burgemeester - op 1 januari 2019 de termijn van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht af. Dit betekent dat de burgemeester een nieuw aanwijzingsbesluit moet nemen over de voortzetting van het cameratoezicht (artikel 2.9.1 APV).

Doel gemeentelijk cameratoezicht

Het hoofddoel van het cameratoezicht in Arnhem is het voorkomen van en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde, vooral in het uitgaansgebied. Daarnaast moet het een bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten in het cameragebied. Het uiteindelijke doel van het cameratoezicht is het vergroten van de veiligheid.

Noodzaak cameratoezicht voor handhaving openbare orde

Artikel 151c van de gemeentewet stelt dat uitvoeren van cameratoezicht op openbare plaatsen noodzakelijk moet zijn voor de handhaving van de openbare orde. Het cameratoezicht moet evenredig zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of dit doel, i.c. de handhaving van de openbare orde, niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).
De eisen van proportionaliteit en subsidiariteit verlangen dat periodiek moet worden beoordeeld of de doelstellingen die aan het plaatsen van de camera’s ten grondslag hebben gelegen, zijn gerealiseerd en of er nog langer een noodzaak bestaat voor cameratoezicht. Daarom is een actuele evaluatie gewenst.

Cameragebied

Het gebied met cameratoezicht in Arnhem strekt zich uit van de Korenmarkt/Jansplaats met omliggende straten tot de aanlooproutes naar de binnenstad en de schil daaromheen (Airborneplein, Arnhem Centraal en de passages naar Arnhem-Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug). Op het kaartje zijn de cameralocaties in de binnenstad aangegeven. Er zijn ook nog gemeentelijke camera's buiten dit gebied. Zo hangen er camera's in de fietstunnels bij Gelredome (in gebruik bij evenementen), bij Station Zuid en bij een fietstunneltje in De Laar. In totaal hangen er 88 camera's in Arnhem. In de bijlage is een overzicht van de locaties te zien.

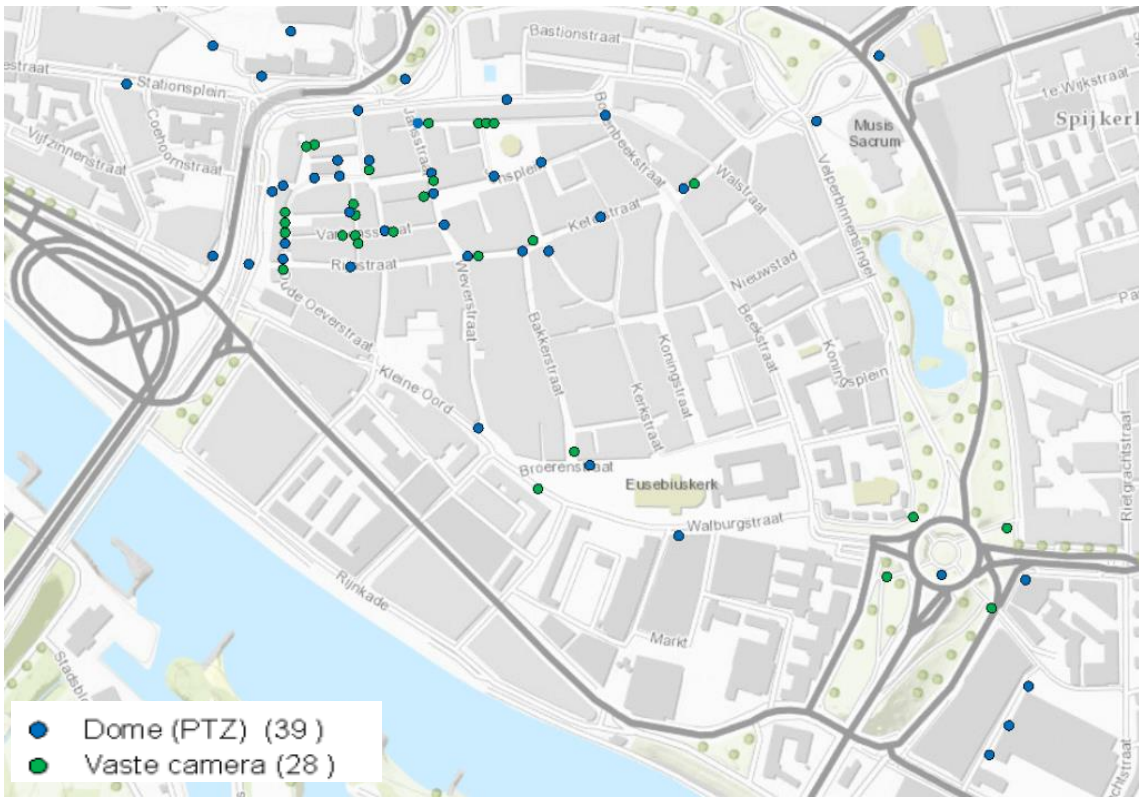

Figuur 1: gemeentelijke camera's in binnenstad 2018 Bron: Politie

Soorten camera's

Er zijn twee soorten camera's binnen de gemeente:

1. vaste camera's: deze zijn op een vaste positie gericht.
2. pan-tilt-zoom (PTZ-) camera's. Deze kunnen op afstand bediend worden. Ze kunnen draaien, kantelen en inzoomen.

Uitkijken van camerabeelden

In Arnhem worden de camerabeelden tijdens risico-uren op de uitgaansavonden (vrijdag en zaterdag) in het uitgaansgebied permanent uitgekeken door camerabedieners van de brandweer en de politie. Deze camerabediener observeert en staat daarbij in (wederzijds) contact met het Openbare Orde Team van de Politie. Het permanent uitkijken van de beelden is noodzakelijk om preventief en proactief te kunnen optreden: het voorkomen of in de kiem smoren van incidenten en het helpt bij het op heterdaad arresteren van daders.

Opvragen van opgenomen beelden

De camerabeelden worden allemaal opgenomen en voor een periode van twee weken bewaard op de servers van de gemeente Arnhem. De politie kan deze camerabeelden in opdracht van het Openbaar Ministerie opvragen als sprake is van een ernstig strafbaar feit. Dit is vooral van belang om daders achteraf op te sporen of te kunnen veroordelen.

2.2 Taken en rollen van verschillende partijen in cameratoezicht

In onderstaande figuur staan de verschillende taken en rollen van partijen bij cameratoezicht. Burgermeester, Officier van justitie en politie vormen samen de lokale driehoek.

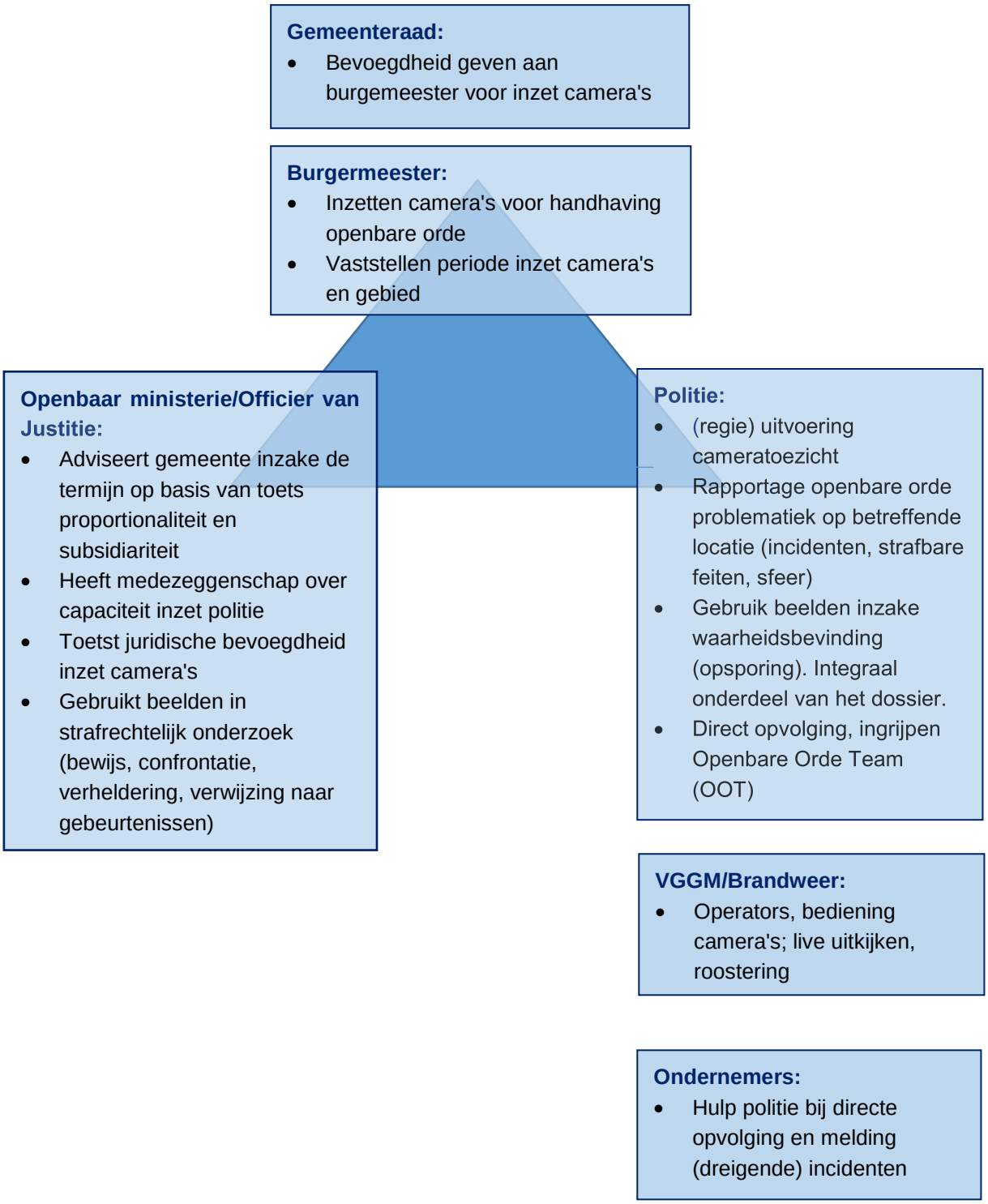

3 Veiligheid in Arnhem en in het cameragebied

Cameratoezicht is een middel dat ingezet kan worden voor de veiligheid. In dit hoofdstuk staat daarom de objectieve en subjectieve veiligheid centraal. In Arnhem als geheel en in het cameragebied in het bijzonder. Daarnaast gaat dit hoofdstuk in op de vraag wat het effect van cameratoezicht is op de veiligheidsbeleving van inwoners.

3.1 Objectieve veiligheid: geregistreerde geweldsmisdrijven

Aantal geregistreerde geweldsmisdrijven daalt, maar is nog steeds hoog in Arnhem

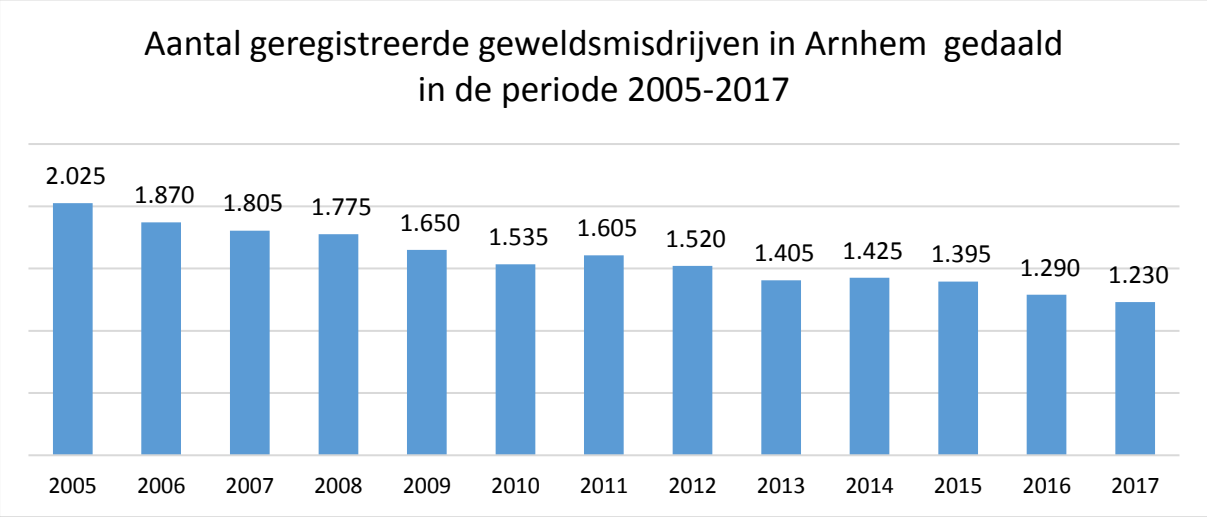

Figuur 2: Bron CBS

Het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven in Arnhem is gedaald van 2.025 in 2005 naar 1.230 in 2017. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling etc.)

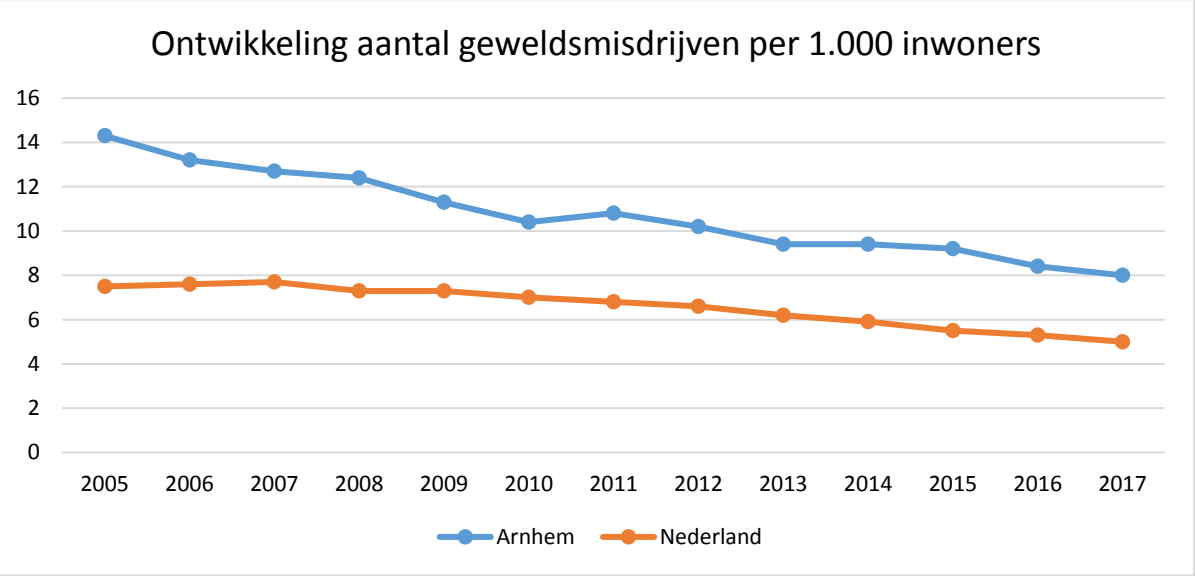

Figuur 3: Bron CBS

In Arnhem is het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners sterker gedaald dan in Nederland.

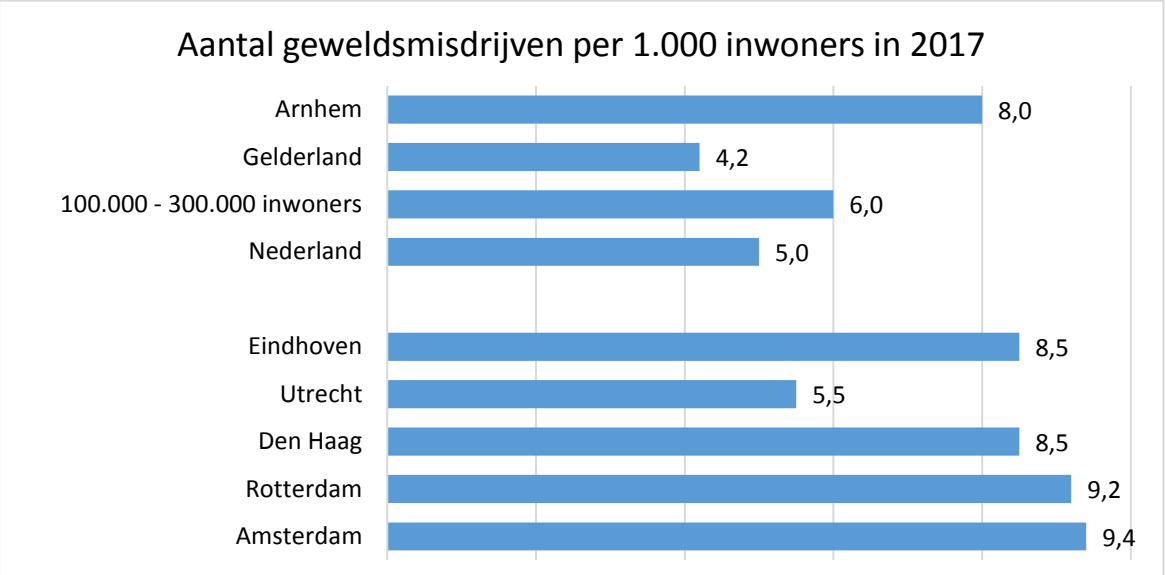

Figuur 4: Bron CBS

Ondanks de daling is het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven in Arnhem nog altijd hoger dan in steden van vergelijkbare omvang (100.000-300.000). Arnhem is vergelijkbaar met de top-5 grote steden, met uitzondering van Utrecht.

3.2 Incidenten[1] in het cameragebied

Ruim 4.000 geselecteerde incidenten in 2017 in Arnhem

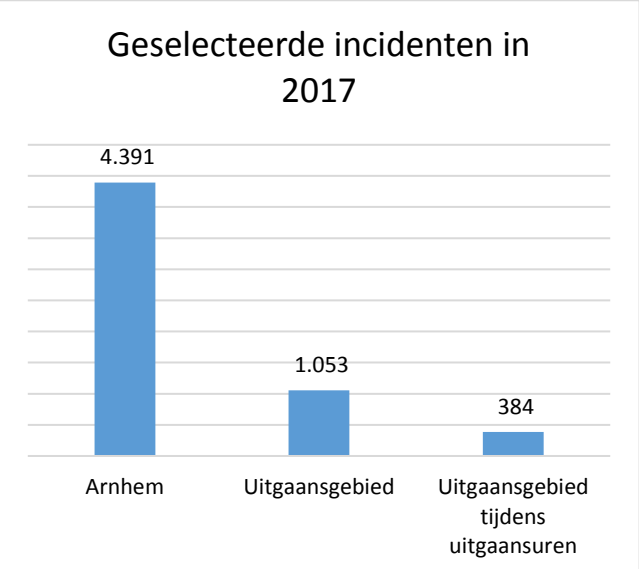

Figuur 5 Bron: Politie

Incidenten vinden voor een groot deel plaats in het uitgaansgebied. Dit blijkt uit de uitgaansmonitor van de politie. Hiervoor is een aantal incidenten geselecteerd. Bij geselecteerde incidenten moet men vooral denken aan bedreiging, belediging, eenvoudige mishandeling, openlijke geweldpleging (tegen personen), vechtpartij en vernieling. In 2017 vonden in geheel Arnhem 4.391 van die incidenten plaats

[1] Het aantal gestarte processen binnen het bronsysteem van de politie geeft het aantal incidenten weer. Dit kan bijvoorbeeld gaan om meldingen van burgers, een aangifte of strafbare gedragingen die de politie zelf constateert en registreert

waarvan 1.053 in het uitgaansgebied en 384 in het uitgaansgebied tijdens uitgaansuren (donderdag t/m zaterdag tussen 22.00 uur en 07.00 uur).

Het aantal geselecteerde incidenten in Arnhem nam in 5 jaar af met 15%

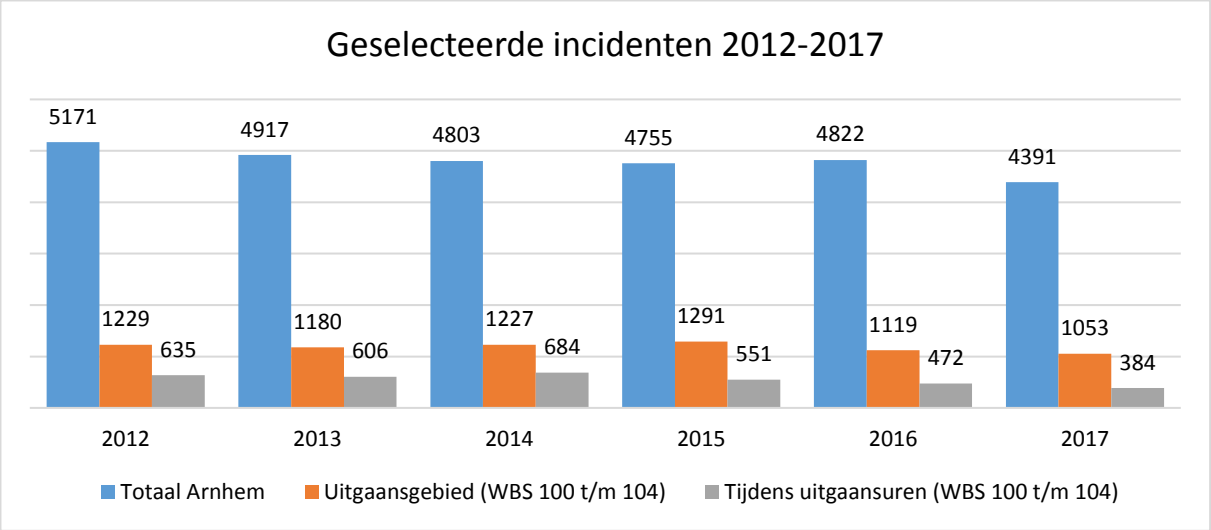

Figuur 6.Bron: Politie

Het aantal geselecteerde incidenten in geheel Arnhem is sinds 2012 afgenomen van 5.171 naar 4.391 in 2017. In 2016 was een kleine stijging te zien t.o.v. het jaar daarvoor maar de trend is dalend. In 5 jaar een daling van 15%.
Die daling wordt uiteraard grotendeels bepaald door de daling in het uitgaansgebied omdat daar nu eenmaal de meeste mensen samenkomen en de meeste camera's staan. De daling in het uitgaansgebied is 14% in 5 jaar. In bijlage 2 is een overzicht te zien van WBS 100 t/m 104; WBS is Wijk Buurt Subbuurt).
Beperken we ons tot de uitgaansuren (donderdag t/m zaterdag van 22.00 uur tot de volgende ochtend 7.00 uur) dan zien we zelfs een daling van 40%.

Sinds 2 jaar is er ook een daling van het aantal incidenten tussen 05.00-07.00 uur

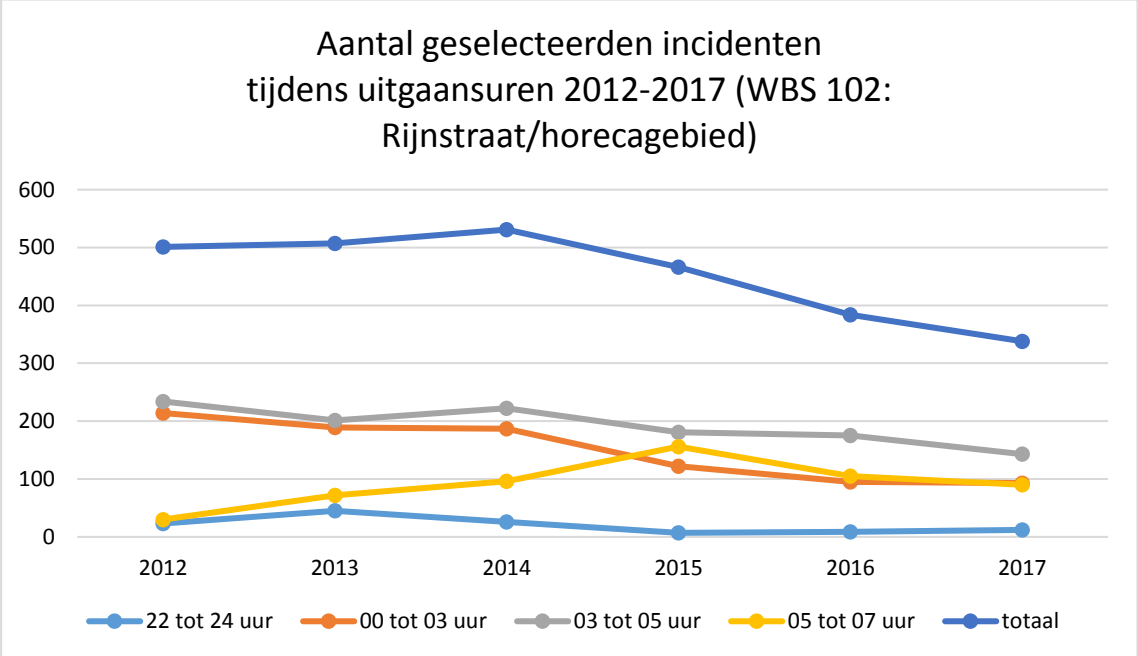

Figuur 7 Bron: Politie

Als we de uitgaansnacht opdelen in 4 tijdsvakken dan zien we over een periode van 5 jaar het volgende beeld:

- 22.00-24.00uur
  12 incidenten in 2017, bijna een halvering sinds 2012 (23) met een piek in 2013 van 45. De "vooravond" is het rustigste deel van de nacht, wat wel past in de trend dat het uitgaan steeds later begint.
- 0.00-03.00uur
  Het aantal incidenten vertoont een gestaag dalende lijn, ruim een halvering sinds 2012.
- 03.00-05.00uur
  Dit is het tijdvak met de meeste incidenten. Wellicht is dit mede verklaarbaar uit het feit dat jongeren uit omliggende gemeenten met vaste sluitingstijden hun plezier na die tijd in Arnhem gaan zoeken. We zien een gestage daling van het aantal incidenten sinds 2012 met een kleine opleving in 2014.
- 05.00-07.00uur
  Tot 2015 was in dit tijdvak sprake van een forse toename van 30 in 2012 naar 156 in 2015. In 2016 en 2017 is die trend doorbroken en daalt het aantal incidenten fors (90 in 2017).

In zijn totaliteit is over een periode van vijf jaar sprake van een daling van het aantal incidenten die zichtbaar is in alle periodes van de avond/nacht.

Daling vooral in WBS102 (horecagebied)

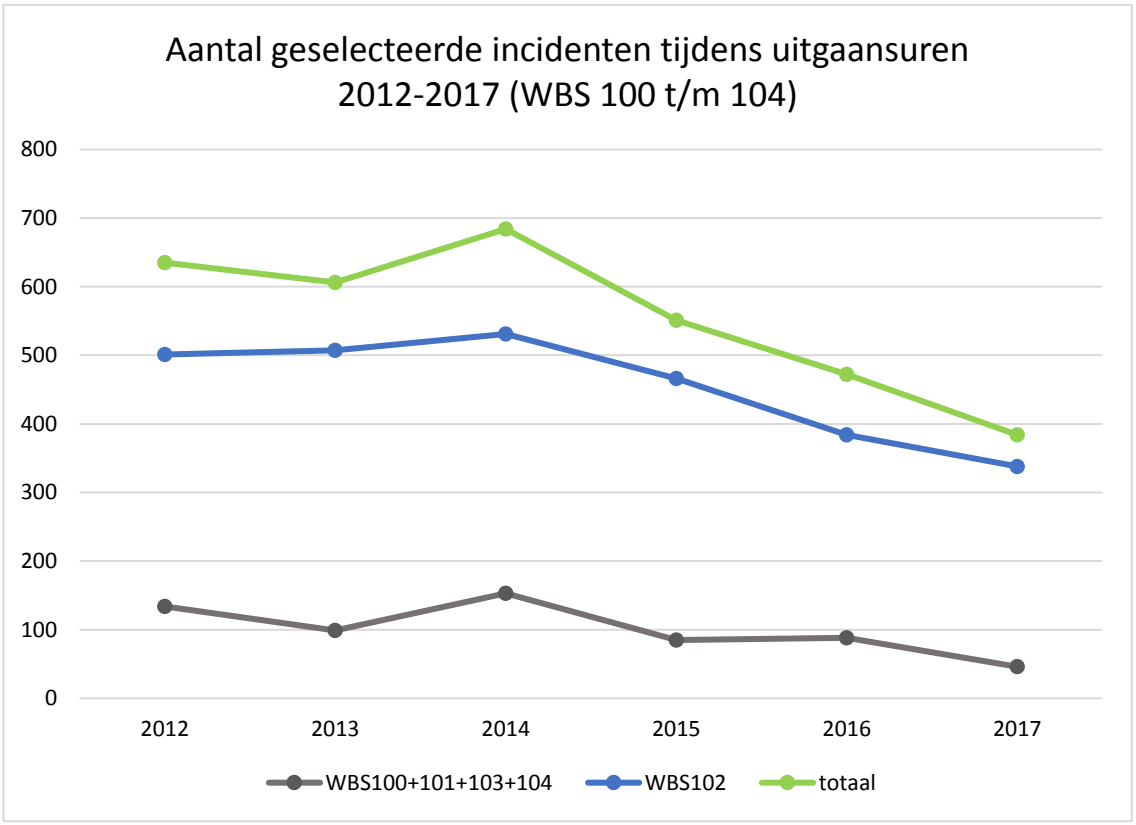

Figuur 8 Bron: Politie

Van de 384 incidenten in het uitgaansgebied tijdens uitgaansuren in 2017 komt 88% voor rekening van WBS 102, namelijk 338. Dit "gebied" heeft daarmee de grootste invloed op de totale daling die we in Arnhem zien. De aantallen in de overige gebieden zijn naar verhouding klein, maar ook daar is een duidelijke afname zichtbaar.

Algehele conclusie: het aantal geselecteerde incidenten daalt over een periode van 5 jaar. Wat daarvan de oorzaak is, is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen. Uit de interviews kwam wel het volgende beeld naar voren:

- Volgens de politie is in heel Nederland sprake van een dalende trend.
- In 2014/2015 is in Arnhem een aantal horecazaken gesloten dat aantoonbaar verantwoordelijk was voor openbare ordeverstoringen.
- Cameratoezicht werkt.

3.3 Subjectieve veiligheid

Rapportcijfer veiligheid in Centrum lager dan in Arnhem

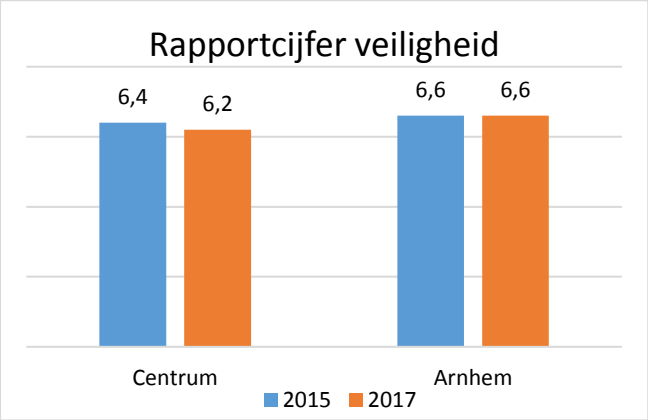

Figuur 9 Bron: L&V 2017

In het Centrum geven inwoners een lager rapportcijfer voor veiligheid dan in Arnhem. Dit blijkt uit het rapport Leefbaarheid en Veiligheid in de buurt 2017 van I&O Research. T.o.v. van 2015 blijft Arnhem gelijk en daalt het Centrum met 0,2.

Gevoel van onveiligheid in Centrum meer toegenomen dan in Arnhem

45% van de inwoners van het Centrum voelt zich wel eens onveilig in Arnhem. In 2015 was dat nog 35%. Van alle Arnhemmers voelt 36% zich wel eens onveilig in Arnhem (2015: 34%). Daarmee is het gevoel van onveiligheid (en ook de groei t.o.v. 2015) voor Centrumbewoners groter dan voor alle Arnhemmers.

Ook gevoel van onveiligheid in eigen buurt in Centrum meer toegenomen dan in Arnhem in de afgelopen 2 jaren

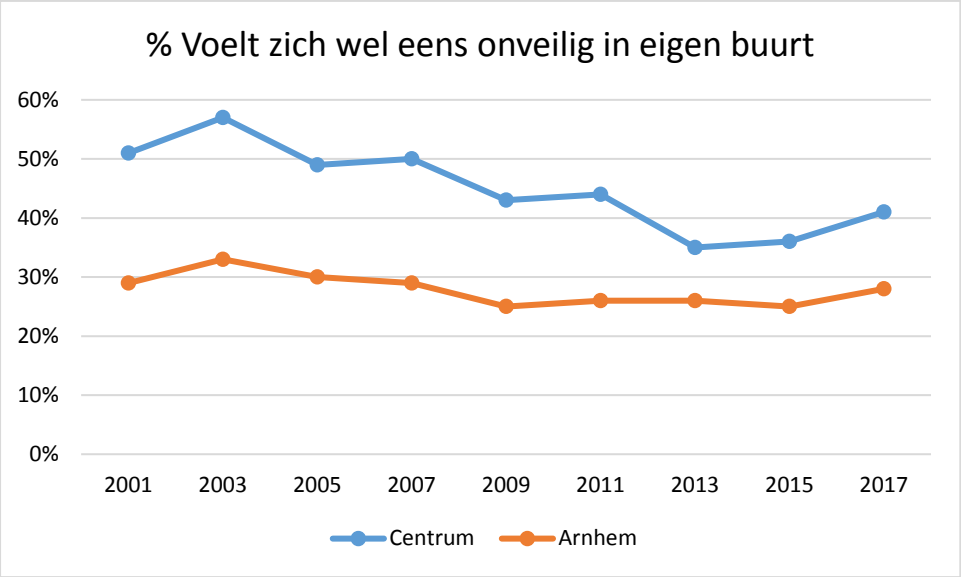

Figuur 10 Bron: L&V 2017

Het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen woonbuurt is in het Centrum toegenomen van 36% in 2015 naar 41% in 2017. De stijging van Arnhem totaal is van 26% in 2015 naar 28% in 2017.
Over een langere periode zien we dat onveiligheid in eigen buurt in Arnhem gelijk is gebleven en in het Centrum is afgenomen, maar het wisselt wel.

Gevoel van onveiligheid leidt tot vermijdingsgedrag

Arnhemmers voelen zich meest onveilig op plekken waar groepen jongeren rondhangen, gevolgd door rondom uitgaansgelegenheden en in het Centrum. Dit leidt tot vermijdingsgedrag zoals 's avonds deur niet open doen of niet op straat lopen, omlopen, kinderen thuis houden.

Aanwezigheid toezichthouders en camera's draagt bij aan gevoel veiligheid

Drie op de vijf inwoners voelen zich veiliger op straat door de aanwezigheid van toezichthouders/ handhavers op straat. Cameratoezicht draagt wat minder bij aan het veiligheidsgevoel (41%). Voor beide vormen van toezicht is het veiligheidsgevoel licht afgenomen ten opzichte van 2015. Het is een wisselend beeld want in 2015 was dat nog 44% en in 2013 39%. In het Centrum voelt 47% zich veiliger door cameratoezicht. In 2015 was dat nog 49%.

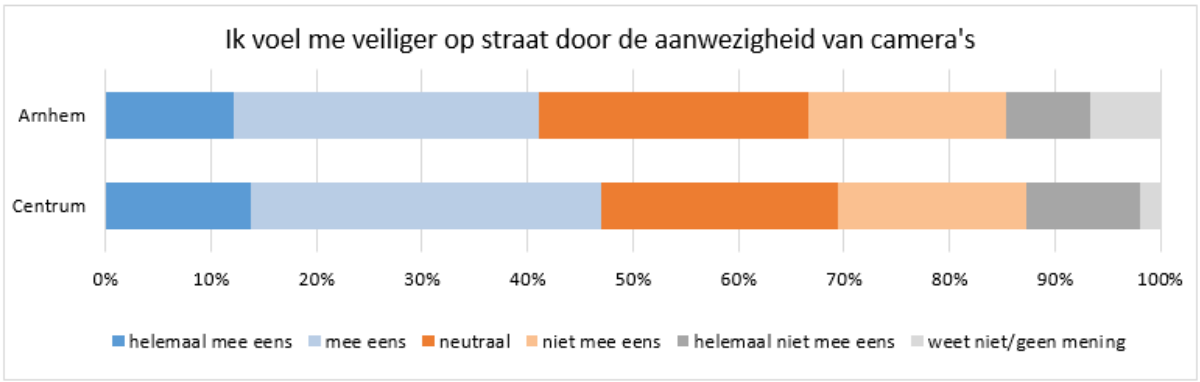

Figuur 11.Bron: L&V 2017

4 Cameratoezicht volgens de politie

Om inzicht te krijgen in de meerwaarde van cameratoezicht volgens de politie is gesproken met twee operationeel specialisten en de wijkagent van het Centrum. Eén operationeel specialist en de wijkagent zijn actief binnen het Openbare Orde Team (OOT) van de politie dat zorgt voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid tijdens uitgaansavonden en evenementen.
De algehele conclusie van de politie is dat cameratoezicht onmisbaar is voor een stad als Arnhem vanwege het grote aantal geweldsdelicten: de stad kan niet zonder, de politie kan niet zonder en bezoekers kunnen niet zonder.

4.1 Meerwaarde cameratoezicht

Volgens de politie is cameratoezicht in Arnhem onmisbaar bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Arnhem heeft een beroemd en berucht uitgaansgebied, stelt de politie. Wat betreft geweldsdelicten staat het uitgaanscentrum van Arnhem van alle steden van Oost-Nederland bovenaan volgens de geïnterviewden.

Cameratoezicht van belang voor heterdaad arrestaties

De belangrijkste meerwaarde van cameratoezicht is de mogelijkheid die het geeft voor "op heterdaad arrestaties". Door cameratoezicht zijn er veel meer op heterdaad arrestaties. Het belang van op heterdaad arrestaties is dat het heel efficiënt en effectief is bij het boeven vangen. Als op heterdaad niet lukt, is de pakkans veel kleiner en er is veel meer politiecapaciteit nodig om een verdachte alsnog aan te houden of te achterhalen.

Cameratoezicht van belang voor opsporing en bewijslast

Camerabeelden worden veelvuldig gebruikt voor de opsporing en bij de aangifte op het bureau. Camerabeelden leveren objectief bewijs, een politieverslag is subjectiever. Bovendien zijn de beelden verhelderend: wie sloeg wie, en wie sloeg het eerst.
Het aantal opgevraagde beelden in de periode 2010-2015 lag tussen 250 en 325 per jaar. Daarna zijn die aantallen niet meer bijgehouden.

Cameratoezicht van belang voor proactief optreden: incidenten voorkomen

Cameratoezicht zorgt ervoor dat de politie snel kan ingrijpen als er een incident dreigt of een incident aan de gang is. Op deze manier worden ergere incidenten voorkomen. De operators hebben rechtstreeks contact met de politie op straat. De politie kan daardoor snel ter plaatse zijn. De politie geeft aan dat het van belang is dat operators goed getraind zijn en met politieogen kijken. Door cameratoezicht met goed getrainde operators ziet de politie veel meer dan wanneer zij alleen op straat aanwezig zouden zijn. De huidige operators kijken met politieogen maar vallen formeel onder de brandweer.

Preventieve werking wisselend

De preventieve werking van camera's is afhankelijk van het soort delict volgens de politie. Voor zakkenrollen en autodelicten werkt cameratoezicht veelal preventief. Ook dealers doen niet graag zaken onder het oog van de camera, al zijn er ook wel aanhoudingen gedaan van drugsdealers dankzij cameratoezicht. Op geweldsdelicten heeft cameratoezicht volgens de politie geen preventieve werking. Die delicten worden vaak impulsief gepleegd, vaak onder invloed van middelen. Maar ook hier zijn er voorbeelden dat vrienden elkaar tegenhouden, omdat ze weten dat er cameratoezicht is. Mensen die bekend zijn in Arnhem weten vaak wel dat er cameratoezicht is.

Veiligheid politie

De camera's zijn van groot belang voor de veiligheid van de politie. Als een politieman een verdacht iemand aanspreekt vraagt hij/zij de operator mee te kijken. De camera wordt dan op de politieman gericht. Op het moment dat er dan iets gebeurt, zijn de hulptroepen direct ter plaatse. De camerabedieners blijven ook meekijken als de politie al bij een incident is.

Veiligheid publiek tijdens uitgaansavonden en evenementen

De camera's zorgen voor de veiligheid van bezoekers. De politie stelt dat het imago van het uitgaansgebied slecht is. Zonder cameratoezicht zou het publiek niet meer komen is hun inschatting, omdat het niet veilig is. Tegen slachtoffers wordt gezegd dat alles op beeld staat. De bezoekers weten dat er camera's staan en merken vaak dat de pakkans daardoor groter is.
Bij evenementen hebben de camera's nog een extra functie. Ze worden dan ingezet voor crowd-management, bijvoorbeeld op Koningsdag. Als sommige plaatsen te druk worden, wordt het publiek via lichtborden geïnformeerd waar ze wel heen kunnen.

4.2 Succesfactoren

Een combinatie van factoren maakt cameratoezicht een heel effectief middel in Arnhem

- Live uitkijken van de camerabeelden. Het live uitkijken van de beelden gebeurt tijdens uitgaansavonden en tijdens evenementen. Dat zijn ook de tijden waarop het meest gebeurt. 24/7 uitkijken is in Arnhem niet nodig.
- De bedieners van de camera's staan in direct contact met het OOT. Die samenwerking verloopt uitstekend. Het OOT bestaat op zaterdag uit acht agenten (vrijdag zes) en twee ruiters.
- Het OOT is een groot deel van de nacht ter plaatse en kan daardoor direct ingrijpen. Het contact met derden over ondersteuning loopt via de operators want de politieagent op straat kan dit vaak niet omdat die (letterlijk) zijn handen al vol heeft aan bijvoorbeeld een arrestatie.
- Direct opvolgen van incidenten.
- Goed getrainde mensen achter de camera's.
- Het uitgaansgebied is een afgebakend gebied met een goede camera-infrastructuur, waardoor nagenoeg het hele gebied gedekt is. De politie zou uitbreiding naar de Blauwe Golven wenselijk vinden.
- De kwaliteit van de beelden is goed. Veel camera's zijn van HD-kwaliteit. Ook in het donker zijn mensen nog goed te onderscheiden. Camera's worden ook steeds slimmer, de technische ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Het zou mooi zijn als ook het aantal incidenten per camera geregistreerd zou kunnen worden in de toekomst. Dit zou nog meer kunnen bijdragen aan een goede monitoring/evaluatie.

4.3 Kanttekeningen

Camera's zijn hulpmiddel, ze registreren niet alles

Politieambtenaren denken soms niets te kunnen zonder camerabeelden. Surveilleren en rechercheren blijft nodig. Camera's zijn een hulpmiddel. Ze registeren ook niet alles: emoties, licht en geluid worden niet opgenomen en die kunnen zeer essentieel zijn. Om het operatorswerk effectief uit te kunnen voeren is extra scholing en kennis van het camerasysteem nodig. In geval van ziekte/afwezigheid van operators is adequate vervanging nog wel eens lastig. Je kunt niet zomaar iemand van de straat plukken om dit werk te doen. Optimaal gebruik van het systeem tijdens het live uitkijken is dus afhankelijk van een goede personele inzet.

Verplaatsingseffecten

Er is soms wel sprake van verplaatsingseffecten. Dat delicten juist daar plaatsvinden waar geen cameratoezicht is, bijvoorbeeld bij drugsgerelateerde criminaliteit. Ook bij geweldsdelicten is soms een verplaatsingseffect te zien. Een gevecht wordt dan gehouden net buiten de ogen van het cameratoezicht, richting Blauwe Golven bijvoorbeeld.

Cameratoezicht schept verwachtingen, risico op schijnveiligheid.

Cameratoezicht schept verwachtingen bij het publiek. Inwoners denken vaak dat camera's 24/7 bekeken worden en dat is niet het geval. Op die manier bestaat een risico op schijnveiligheid.

Privacy waarborgen

De politie is erop gericht de privacy te waarborgen. Bezoekers weten dat er cameratoezicht is. Uitsluitend geselecteerde mensen hebben toegang tot de beelden. De politie is alleen geïnteresseerd in crimineel gedrag. De beelden zijn bijvoorbeeld niet bedoeld om verkeersovertredingen te constateren of om als bewijs te dienen dat iemand om wat voor reden dan ook in een bepaald gebied geweest is. Opgeslagen beelden kunnen dan ook alleen met toestemming van het OM worden opgevraagd en gebruikt in strafzaken.

4.4 Camera's buiten het uitgaansgebied

Nut en noodzaak van camera's buiten uitgaansgebied kritisch bekijken

De meeste camera's hangen in het uitgaansgebied. De camera's aan de randen van dit gebied zijn van belang als iemand er vandoor gaat. Er zijn ook camera's buiten het uitgaansgebied, bijvoorbeeld bij een fietstunneltje in De Laar of bij het Station in Schuytgraaf. Mensen denken vaak dat die beelden live worden uitgekeken, maar dat is niet zo waardoor ook hier weer een vorm van schijnveiligheid ontstaat. In Schuytgraaf was de behoefte er vanwege de aanwezigheid van kleine criminaliteit (fietsendiefstal e.d.). Camera's werken preventief en kunnen ook buiten het uitgaansgebied van meerwaarde zijn. Kritische beoordeling van de meerwaarde van die camera's is wel wenselijk.

Gebruik van mobiele camera's

De politie zet momenteel in op het bevorderen van het gebruik van mobiel cameratoezicht. Denk daarbij aan het dragen van bodycams, dashcams en heterdaadtechniek. De middelen daarvoor zijn een verantwoordelijkheid van de politie zelf. De gemeente zou kunnen bijdragen door het aanschaffen van een opvallende camera die makkelijk te verplaatsen is. De politie Arnhem-Noord heeft tijdelijk een dergelijke camera geleend van de gemeente Barneveld. Deze is gemonteerd op een kleine aanhangwagen in een hufterproof-uitvoering. Beelden kunnen live uitgekeken worden.

Het doel van deze camera ligt vooral op preventief vlak. Vanwege de opvallende verschijning kan deze camera ingezet worden op tijdelijke overlastplekken die net zo snel oppoppen als verdwijnen. Daarnaast kan de camera ingezet worden naar aanleiding van een incident waarbij de gemoedstoestand van de buurt tot bedaren kan worden gebracht. Het zou namelijk zonde zijn om in dergelijke gevallen een dure vaste camera te plaatsen.

4.5 Samenwerking

Samenwerking met partijen binnen cameratoezicht is goed

De samenwerking binnen de lokale driehoek is goed.
Met het OM is er nauw contact over bewijslast en de verheldering/opheldering van situaties.
Met de ondernemers (vooral horeca) in het uitgaansgebied verlopen de contacten vaak via de portiers. Ze hebben een duidelijke taakverdeling. De portiers kennen de camera's en de werking. Portiers en ondernemers hebben korte lijnen met de politie door een apart telefoonnummer en een appgroep.
De samenwerking met de operators is perfect. Het blijft een uitdaging om voldoende operators te behouden.

4.6 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn?

Slecht voor de veiligheid

Het zou veel betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn, meent de politie. Ze benoemen de volgende punten:

- Zonder cameratoezicht zou Arnhem een stap terug doen in het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Het OOT zou minder goed functioneren. Het zou een enorme omschakeling zijn. Er zou meer politie nodig zijn voor hetzelfde werk. Cameratoezicht is een onlosmakelijk onderdeel in de handhaving van de openbare orde en veiligheid.
- Het zou ten koste gaan van de veiligheid van iedereen. Er zouden meer incidenten zijn en meer escalaties van incidenten doordat de politie minder snel ter plaatse is. Risico op onveilige situaties neemt toe voor bezoekers, medewerkers in de horeca en politie. Preventieve werking zou weg zijn. Proactieve werking zou weg zijn doordat de politie minder snel aanwezig is en kan optreden. De politie zou minder boeven vangen.
- Arnhem zou achterop raken op technologisch gebied. Mocht dan ooit besloten worden opnieuw camera's in te zetten dan ben je alle kennis en ervaring kwijt.
- Camera is een objectief hulpmiddel. De politie noemt als voorbeeld de "klapgetuigen". Mensen horen een klap en trekken vervolgens een conclusie wat er gebeurd is terwijl ze dat feitelijk niet hebben gezien. De camera registreert dan objectief wat er gebeurd is en de beelden kunnen als bewijslast dienen tijdens een rechtszaak.

4.7 Verbeterpunten

Verbeterpunten voor cameratoezicht

- De politie geeft aan graag een uitbreiding van cameratoezicht te zien op specifieke plaatsen, zoals bijvoorbeeld richting de Blauwe Golven.
- Veel meer laten zien aan politici, burgers en slachtoffers wat de effecten zijn van cameratoezicht.
- Meer operators om de kwetsbaarheid te verkleinen en effectiviteit te vergroten.
- Om goed te kunnen monitoren, moet je het aantal incidenten per camera meten.
- Meer gebruik maken van mobiel en kortdurend cameratoezicht.
- Camera's worden in de toekomst steeds intelligenter. Dat is een ontwikkeling die niet te stoppen is. Volgens de politie moeten beleid, visie en moraliteit daarop aangepast worden.

5 Meerwaarde volgens het Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie (OM) heeft de vragen van de onderzoekers over de meerwaarde van cameratoezicht in Arnhem schriftelijk beantwoord. De Officier van Justitie (OvJ) in de lokale driehoek is regelmatig betrokken bij verzoeken tot plaatsing van camera's in Arnhem op grond van 151c Gw of artikel 3 Pw[2]. De zaaksofficieren gebruiken regelmatig beelden van de camera's in hun strafrechtelijke onderzoeken.

5.1 Meerwaarde cameratoezicht

Situatie in Arnhem rechtvaardigt het toepassen van cameratoezicht

Het OM is van oordeel dat de huidige problematiek in en rond het uitgaansgebied in Arnhem, gelet op het aantal geweldsincidenten, gemeentelijk cameratoezicht zeker rechtvaardigt. Daarnaast rechtvaardigt het aantal grote evenementen, voornamelijk Koningsdag, ook het gebruik van de camera's in de binnenstad. Dit laatste voor crowdcontrol (veiligheid) en de beheersing van de openbare orde in de binnenstad. Hetzelfde geldt voor het gebied in en rond het Centraal Station van Arnhem.

Camerabeelden in het uitgaansgebied hebben een grote meerwaarde bij de opsporing

Vooral de camera's in het Arnhemse uitgaansgebied worden door het OM regelmatig gebruikt bij opsporing van strafbare feiten en daders. Volgens het OM hebben de camerabeelden hiertoe een enorme meerwaarde. In het uitgaansgebied constateert de politie via de camera's regelmatig overtredingen zoals wildplassen en in beginsel een diversiteit aan strafbare feiten. In de praktijk echter betreft het merendeel uitgaansgeweld in al zijn varianten zoals mishandeling en openlijk geweld. De beelden zijn volgens het OM de afgelopen jaren echter ook gebruikt bij zwaardere strafbare feiten zoals wapenbezit, poging tot doodslag, schietincidenten, drugshandel en zelfs moord.

De beelden worden gebruikt als bewijslast, confronterend materiaal bij de potentiele dader(s), als middel om te verwijzen naar gebeurtenissen en als verheldering van wat zich in situatie werkelijk heeft afgespeeld. De officier legt uit dat de beelden een objectiever beeld geven van wat zich ter plaatse heeft afgespeeld. Dat heeft een zeer grote meerwaarde ten aanzien van getuigenverklaringen. De ervaring leert dat, vooral bij vechtpartijen, iedere getuige iets anders waarneemt waardoor het lastig is om te reconstrueren wie en hoe het geweld werd toegepast. Verder zijn de verdachten en de getuigen daarbij regelmatig ook onder invloed, wat hun verklaring minder betrouwbaar maakt. De beelden vormen een integraal onderdeel van het dossier en zijn belangrijk bewijs. De beelden worden getoond aan de verdachte en regelmatig nogmaals op de terechtzitting bij de rechter.

[2] De aard van het toezicht is hier handhaving van de openbare orde in het publieke domein en de juridische grondslag: artikel 151c van de Gemeentewet. Aangezien cameratoezicht een grote invloed kan hebben op de samenleving en de persoonlijke levenssfeer van burgers kan het gemeentebestuur uitsluitend op de wijze zoals in artikel 151c Gw beschreven besluiten tot plaatsing van camera's.

5.2 Randvoorwaarden

Een camera kan pas worden ingezet als daartoe een wettelijke grondslag is. Deze grondslag moet per inzet duidelijk worden vastgelegd. De OvJ toetst op grond van welke juridische bevoegdheid de camera's worden geplaatst.

Onderbouw de inzet van individuele camera's nog beter op basis van gegevens over de objectieve en subjectieve veiligheid ter plaatse

Bij plaatsing van camera's op grond van artikel 151c mag het OM alleen adviseren over de termijn van plaatsing. De burgemeester bepaalt. De officier legt uit dat het voor haar advies hierover belangrijk is dat politie en gemeente inzicht geven in de openbare orde problematiek op de betreffende locatie, cijfers over incidenten en strafbare feiten (objectief) en een sfeerrapportage over de sociale veiligheid daar (subjectief). Op basis hiervan kan het OM proportionaliteit en subsidiariteit vaststellen. "Proportionaliteit" betekent dat de camera niet te lang wordt geplaatst in relatie tot de zaak waarvoor je hem plaatst. Dus niet langer dan het evenement of bij jeugdoverlast, gerelateerd aan de ernst van de overlast en problematiek. "Subsidiariteit" betekent dat het probleem niet kan worden opgelost met andere middelen, zoals een tijdelijke mobiele camera. Daarnaast moet er altijd oog zijn voor inzet van andere methodes om een probleem op te lossen, zoals preventie, inzet jeugdwerk en afspraken maken met organisatie van het evenement. Het OM is van oordeel dat de huidige problematiek in en rond het uitgaansgebied in Arnhem, gelet op het aantal geweldsincidenten, een gemeentelijk cameratoezicht zeker rechtvaardigt.

Privacy is gewaarborgd

De privacy bij de openbare orde camera's is gewaarborgd omdat er een toetsing aan de wet en de daar uit voortvloeiende criteria plaatsvindt voordat een camera in de openbare ruimte geplaatst wordt. Daarnaast wordt de termijn zo kort mogelijk gehouden. Verder is het uitkijken van de camera's via de toezichtcentrale voorbehouden aan een beperkte groep daartoe opgeleide medewerkers onder toezicht van de politie.

5.3 Camera's buiten het uitgaansgebied

De inzet van camera's op grond van artikel 151c Gw bij het Gelredome zijn noodzakelijk

De Officier van Justitie beschrijft dat de evenementen in het Gelredome vaak een sterk openbare orde risico met zich meebrengen. Denk aan concerten, de dancefeesten, het Piratenfeest en de risicowedstrijden van Vitesse. Volgens het OM rechtvaardigen deze evenementen zonder twijfel de inzet van camera's omdat zich daar regelmatig verstoringen van de openbare orde en strafbare feiten voordoen. De camera's staan in het stadion en op het terrein van het stadion. Deze vallen onder de civielrechtelijke bevoegdheid van het Gelredome. De camera's op grond van artikel 151c Gw zijn volgens het OM de noodzakelijke aanvulling hierop. De argumentatie is dat geweld, strafbare feiten of verstoringen van de openbare orde (dit kan ook een plotseling verkeersinfarct zijn) zich kunnen verplaatsen van binnen naar buiten het stadion en de openbare weg of vice versa. Het gaat daarbij dan ook om de aanrijroutes van en naar het Gelredome.

5.4 Samenwerking

Positief over de samenwerking in de driehoek

De voor het OM betrokken partijen zijn de gemeente en de politie. De samenwerking is positief.

5.5 Verbeterpunten

Investeer in het gebruik van mobiele camera's; het maakt de inzet proportioneler

De officier geeft aan dat er altijd een dilemma ontstaat rondom plaatsing als mensen zich op een bepaalde locatie onveilig voelen terwijl objectieve gegevens dit niet eenduidig staven. Denk aan parkeerplaatsen, tunneltjes of kleinere stations. De beste oplossing volgens haar is om een camera dan tijdelijk te plaatsen en het effect te meten. Maar gelet op de aanbestedingsprocedures m.b.t. de aanschaf van de camera's en het feit dat ze vast moeten hangen, is dat soms lastig te realiseren. Als een camera eenmaal hangt, dan gaat deze niet meer zo snel weg. Desondanks is het advies van het OM is om bij Station Zuid en het fietstunneltje in de Laar de subjectieve en objectieve veiligheid opnieuw te onderzoeken en dan te toetsen of voortzetting van het cameratoezicht daar gerechtvaardigd is.

De plaatsing van een mobiele camera voor een korte termijn is te realiseren op grond van artikel 151c Gw. Met de mobiele camera is het mogelijk om het cameratoezicht snel bij een (potentieel) openbare ordeprobleem in te zetten. Dat maakt de inzet veel proportioneler.

Onderzoek of de gemeente Arnhem ook ANPR-camera's wil inzetten

Het OM adviseert om te onderzoeken of de gemeente Arnhem ook ANPR-camera's wil inzetten.
ANPR staat voor automatische nummerplaat herkenning. Bekend is de toepassing van ANPR bij het meten van verkeersactiviteit en vaststellen van verkeersovertredingen.
Daarnaast kunnen kentekens die met behulp van ANPR zijn gelezen worden vergeleken met zogenaamde referentiebestanden. In die bestanden staan kentekens waarop bijvoorbeeld openstaande boetes/belastingschulden zijn geregistreerd of kentekens die toebehoren aan verdachten die worden gezocht in het kader van opsporingsonderzoeken. Voorts kan dit ingezet worden voor het opsporen van onverzekerde of gestolen voertuigen.

6 Meerwaarde volgens ondernemers

Om inzicht te krijgen in de meerwaarde van cameratoezicht volgens ondernemers is gesproken met twee ondernemers die beiden een horecagelegenheid hebben op de Korenmarkt. Een van de ondernemers is daarnaast vertegenwoordiger van het bestuur Korenmarkt en de ondernemersvereniging.

6.1 Meerwaarde cameratoezicht

Preventieve werking

Cameratoezicht is volgens de ondernemers heel belangrijk voor de veiligheid in het horecaconcentratiegebied. Ze hebben zelf ook cameratoezicht in hun zaken. Bezoekers en ook portiers weten dat en het werkt preventief. De preventieve werking is er niet als er drank en drugs in het spel zijn: "dan denkt niemand meer na."

Op heterdaad arrestaties en sneller oplossen van misdrijven

Door cameratoezicht kunnen er meer op heterdaad arrestaties verricht worden. Bijvoorbeeld zakkenrollers of lastige klanten.

Veiligheid en gevoel van veiligheid voor ondernemers, personeel en klanten

De ondernemers noemen het een veilig idee dat er cameratoezicht is. Er zijn incidenten (gooien met kaarsen) en geweldsdelicten. Personeel, klanten en ook portiers voelen zich volgens hen veiliger met cameratoezicht. Veel incidenten vinden plaats voor de deur van horecagelegenheden, omdat mensen er niet in mogen.

Waarheidsvinding/bewijslast

Camera’s zijn volgens de ondernemer ook heel nuttig bij de waarheidsvinding: wat is er precies gebeurd? Ondernemers geven aan dat het voor hen vaak niet duidelijk is wat er wel of niet op beeld staat. Kort geleden was er een geval van diefstal van koper en zink. Hier is geen aangifte van gedaan.
Beelden worden bewaard en kunnen worden teruggekeken. Bij de ondernemers bestaat de behoefte om eens een keer een kijkje te nemen bij de operators zodat zij ook eens "in het echt" kunnen zien wat de operators wel/niet zien.

Sneller ingrijpen van politie mogelijk door cameratoezicht

De politie houdt in de gaten wat er gebeurt tijdens uitgaansavonden. Ze zien daardoor veel. De politie is er daardoor snel bij als er iets aan de hand is. Cameratoezicht is ook echt van toegevoegde waarde bij drukke evenementen zoals Koningsdag voor crowdcontrol. Door cameratoezicht kan ingegrepen worden als het ergens te druk wordt in het horecaconcentratie-gebied.

6.2 Geen nadelige effecten

De ondernemers zien geen nadelige effecten van cameratoezicht. Alleen vinden ze het vreemd dat er geen parasols uitgeklapt mogen worden op Koningsdag vanwege de camera's en geen versieringen opgehangen met feestdagen.

Navraag bij de adviseur veiligheid gemeente Arnhem leert ons dat parasols eigenlijk nooit wenselijk zijn i.v.m. belemmering van het zicht op de ingang. Maar uit coulance-overwegingen

wordt het toch toegestaan. Koningsdag is extreem druk met speciale veiligheidsmaatregelen en daarin past het dat parasols dan weg moeten.

6.3 Samenwerking

Goede samenwerking met politie

De ondernemers zijn zeer te spreken over de samenwerking met de politie. Zeker met de wijkagent is er een kort lijntje. Ze zijn heel blij met haar. Als er iets is kunnen ze altijd bij haar terecht en worden zaken goed afgehandeld. De wijkagent heeft ook veel contact met de portiers. Door de Korenmarkttelefoon hebben ondernemers heel snel contact met het Openbare Orde Team tijdens uitgaansavonden

Goede samenwerking met de gemeente

De samenwerking met de gemeente is goed, maar hangt wel af van met wie je te maken hebt. Met de ene persoon hebben ze betere ervaring dan met de andere.
Er is ook goed contact met Bureau Discriminatie vanwege toelatingsbeleid horecagelegenheden. Als bezoekers het niet eens zijn met een weigering krijgen ze meteen het telefoonnummer van Bureau Discriminatie. Dit werkt goed.

6.4 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn?

Slecht voor de veiligheid in het gebied

Alle al eerder genoemde voordelen op het gebied van veiligheid en preventie vallen dan weg.

6.5 Verbeterpunten volgens de ondernemers

Over het algemeen zijn de ondernemers erg tevreden over het cameratoezicht. Verbeterpunten zouden kunnen zijn:

- uitleg waarom versieringen en parasols niet mogen vanwege de camera's.
- cameratoezicht uitbreiden naar de Blauwe Golven.

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1 Camera's in Arnhem

Video Observatie Systeem Gemeente Arnhem			
Aantal	**Straat**	**Aantal**	**Straat**
	Airborneplein	44	Kleine Oord
1	Eusebiusveste	45	Bakkerstraat
2	Fietstunnel Boulevard Heuvelink		**Korenmarkt**
3	Fietstunnel Stadskantoor	46	Molenstraat
4	Fietstunnel Walburgstraat	47	Korenstraat
5	Fietstunnel Rechtbank	48	Korenstraat
	Blikkenbioscoop/Roermondsplein	49	Korenmarkt
6	Nieuweplein	50	Korte Hoogstraat
7	Rijnstraat onder	51	Luthersestraat
8	Rijnstraat /Blikkenbios	52	Hoogstraat / Duizelsteeg
9	Rijnstraat Midden	53	Pauwstraat
10	Roermondsplein	54	Hoogstraat Boven
	Bruggen	55	Willemsplein-Korenstraat
11	John Frostbrug rechts	56	Korenmarkt
12	John Frostbrug links	57	Korenmarkt
13	Nelson Mandelabrug	58	Korenmarkt
14	Nelson Mandelabrug	59	Nieuwe-plein oost
15	John Frost-Waardmanspad		**Station AC**
16	John Frost-Malburgse Bandijk/Graslaan	60	Bus Terminal
17	John Frost-Malburgse Bandijk	61	Stationsplein
18	John Frost Graslaan	62	Stationsplein
	De Laar	63	Station Mac
19	Spoortunnel fietspad		**Station Zuid Parkeerplaats**
	Gelredome	64	Metamorfosenallee 1
20	Nijmeegseplein Gelredome	65	Metamorfosenallee 2
21	Nijmeegseplein Tunnel N		**Varkensstraat**
22	Nijmeegseplein Tunnel O	66	Tulkensteeg
23	Nijmeegseplein Tunnel Z	67	Muntenstraat
24	Nijmeegseplein Tunnel W	68	Luthersestraat
	Iriszorg	69	Hoogstraat onder
25	Remisestraat DOD - Bankjes	70	Hoogstraat
26	Remisestraat DOD - Voor	71	Luthersestraat
27	Remisestraat DOD - Parkeerplaats	72	Varkensstraat
	Jansplein/Jansplaats	73	Varkensstraat
28	Rozemarijnsteeg	74	Varkensstraat Grote Oord
29	Jansstraat	75	Luthersestraat
30	Janslangstraat		**Winkelstraat**
31	Janspoort	76	Vijzelstraat
32	Janspoort	77	Rijnstraat/ Mac Donalds
33	Janspoort	78	Vijzelstraat/Hendriksen
34	Jansplein - Ruiterstraat	79	Vijzelstraat/Bakkerstraat
35	Jansplein - La Paranda	80	Marienburgstraat
36	Janspoort Gele Rijders Plein	81	Ketelstraat
37	Jansstraat	82	Land van de Markt
38	Jansplaats	83	Roggestraat
39	Gele Rijders plein	84	Johnny van Doorn plein
40	Willemsplein	85	Musis Sacrum/Velperplein
	Kerkplein/Markt	86	Witte school
41	Bussluis Turfstraat	87	Witte school
42	Kerkplein	88	Witte school
43	Markt		

7.2 Bijlage 2 WBS-codes

WBS staat voor Wijk, Buurt, Subbuurt. Hieronder staan de officiële benamingen. Feitelijk gaat het om straat plus directe omgeving. Voorbeeld: Rijnstraat is het hele horecagebied.

WBS 100 = Markt

WBS 101 = Weverstraat

WBS 102 = Rijnstraat

WBS 103 = Janssingel

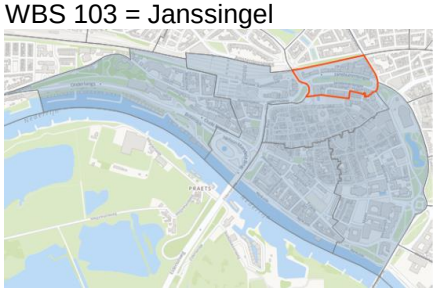

WBS 104 = Stationsplein

Staatsblad
van het Koninkrijk der Nederlanden

Jaargang 2016

130

Wet van 23 maart 2016 tot wijziging van de Gemeentewet in verband met de verruiming van de bevoegdheid van de burgemeester tot de inzet van cameratoezicht

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:
Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is wijzigingen aan te brengen in de Gemeentewet ter verruiming van de bevoegdheid van de burgemeester om in het kader van de handhaving van de openbare orde toezicht te houden in de publieke ruimte;
Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

De Gemeentewet wordt gewijzigd als volgt:

A

Artikel 151c wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid wordt de zinsnede «te besluiten tot plaatsing van vaste camera's voor een bepaalde duur» vervangen door: te besluiten om voor een bepaalde duur camera's in te zetten.

2. De tweede volzin van het eerste lid vervalt.

3. Onder vernummering van het tweede en derde tot derde en vierde lid wordt na het eerste lid een nieuw lid ingevoegd, luidende:
2. De burgemeester besluit met inachtneming van het in de verordening van de raad bepaalde:
a. binnen welk gebied, bestaande uit openbare plaatsen of andere voor een ieder toegankelijke plaatsen als bedoeld in het eerste lid, camera's worden ingezet;
b. voor welke duur de gebiedsaanwijzing plaatsvindt.

4. Na het vierde lid (nieuw) wordt een lid ingevoegd, luidende:

5. De burgemeester trekt het besluit, bedoeld in het eerste lid, in zodra de inzet van camera's niet langer noodzakelijk is in het belang van de handhaving van de openbare orde.

5. Het vierde tot en met achtste lid (oud) worden vernummerd tot zesde tot en met tiende lid.

6. In het zesde lid (nieuw) wordt de zinsnede «een ieder die de desbetreffende openbare plaats betreedt» vervangen door: een ieder die het gebied, bedoeld in het tweede lid, onder a, betreedt.

7. Het achtste lid (nieuw) komt te luiden:
8. Ten behoeve van de handhaving van de openbare orde worden in het kader van het toezicht, bedoeld in het eerste lid, gegevens verwerkt.

8. In het negende lid (nieuw) wordt de zinsnede «bedoeld in het zesde lid» telkens vervangen door: «bedoeld in het achtste lid».

9. In het tiende lid, onder a, vervalt het woord: «vaste».

ARTIKEL II

1. Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.
2. Onze Minister van Veiligheid en Justitie zendt binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van deze wet aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk.

Lasten en bevelen dat deze wet in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministers, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Kamerstuk 33 582

Gegeven te Wassenaar, 23 maart 2016

Willem-Alexander

De Minister van Veiligheid en Justitie,
G.A. van der Steur

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

Uitgegeven de *zesde* april 2016

De Minister van Veiligheid en Justitie,
G.A. van der Steur

stb-2016-130
ISSN 0920 - 2064
's-Gravenhage 2016

D66 Arnhem GROENLINKS

AGENDERINGSVERZOEK

Voorzitter van de agendacommissie
Koningstraat 38
6811 DG Arnhem

Datum
05 februari 2019

Contact
Maarten Venhoek

Betreft

Agenderingsverzoek Cameratoezicht

Geachte Voorzitter,

Namens de fracties van D66 en GroenLinks doe ik een agenderingsverzoek voor de "Evaluatie Cameratoezicht 2018" welke het college in december naar de raad heeft gestuurd.

In juni 2018 heeft de fractie van D66 schriftelijke vragen gesteld over het cameratoezicht binnen de gemeente Arnhem. Deze zijn in juli 2018 door het college summier beantwoord met daarbij een verwijzing naar de evaluatie van het cameratoezicht die volgens het college op dat moment liep en direct na de zomer gepubliceerd zou worden. Na enkele malen herinneren en aandringen is deze evaluatie uiteindelijk pas in december 2018 naar de raad gestuurd.

In de schriftelijke vragen heeft D66 onder andere geïnformeerd naar het beleid dat het college hanteert om te beoordelen waar camera's worden geplaatst en wanneer deze weer worden verwijderd. Noch in de beantwoording van de schriftelijke vragen, noch in de in december toegestuurde evaluatie is daarover iets terug te vinden.

De toegestuurde evaluatie van het cameratoezicht is hoofdzakelijk een weergave van niet onderbouwde gevoelens en wensdenken van OM, Politie en ondernemers. Een duidelijk beleids- en toetsingskader ontbreekt.

Het college geeft in de evaluatie aan mobiele camera's te willen inzetten "op tijdelijke overlastplekken die net zo snel oppoppen als verdwijnen." Er wordt ook gesproken over het steeds intelligenter worden van camera's en dat hiervoor visie en beleid ontwikkeld moet worden. Op beide onderwerpen wordt verder geen beleids- of toetsingskader gegeven wanneer een mobiele en/of intelligente camera ingezet kan worden.

D66 Arnhem GROENLINKS

Tijdens het agenderingsverzoek willen wij graag met het college en de raadsfracties in gesprek over het beleids- en toetsingskader dat het college hanteert voor het inzetten van cameratoezicht. Ook willen wij graag met het college in gesprek over de verhouding tussen de effectiviteit van het cameratoezicht in relatie tot de negatieve aspecten van cameratoezicht. Tot slot zouden wij graag willen praten over een goede onderbouwing van de evaluatie van het cameratoezicht zodat de raad gefundeerd kan oordelen of het huidige aantal camera's adequaat is of niet.

Met vriendelijke groet,

Maarten Venhoek (D66)
Joël van der Loo (GroenLinks)

Aan de gemeenteraad

Datum : 4 december 2018
Zaaknummer : 312434
Contactpersoon : Viola Mistrate Haarhuis
Telefoonnummer : 026 3772533

Onderwerp: Evaluatie cameratoezicht

Geachte voorzitter en leden,

Hierbij bied ik u de evaluatie van het cameratoezicht in Arnhem aan.

Art. 2.9.1 van onze APV regelt dat ik overeenkomstig art. 151c Gemeentewet vaste camera's kan plaatsen ten behoeve van toezicht op openbare plaatsen. Sinds 2000 is een systeem van cameratoezicht in Arnhem operationeel. Op 1 januari 2019 loopt de termijn af van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht. Dit betekent dat ik voor 1 januari 2019 een nieuw besluit moet nemen over de voortzetting van het cameratoezicht. Dat gebeurt in overleg met het Openbaar Ministerie en de Politie (samen de lokale driehoek).

Het gebied met cameratoezicht in Arnhem strekt zich uit van de Korenmarkt/Jansplaats met omliggende straten tot de aanlooproutes naar de binnenstad en de schil daaromheen (Airborneplein, Arnhem Centraal en de passages naar Arnhem-Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug). Er zijn ook nog gemeentelijke camera's buiten dit gebied. In totaal hangen er 88 camera's in Arnhem.

Het doel van cameratoezicht is o.a. het voorkomen en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde in het uitgaansgebied. Cameratoezicht moet evenredig zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of het doel niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit). In Arnhem worden de camerabeelden alleen tijdens de risico-uren op de uitgaansavonden in het uitgaansgebied permanent uitgekeken door operators, die rechtstreeks contact hebben met het Openbare Orde Team van de politie. De politie kan hierdoor vroegtijdig ingrijpen vóórdat openbare ordeverstoringen en vechtpartijen zich ontwikkelen en uit de hand lopen. Geregeld worden onregelmatigheden hierdoor in de kiem gesmoord. De beelden worden twee weken bewaard. Indien strafbare feiten hebben plaats gevonden kunnen deze beelden achteraf uitgelezen worden en dragen ze zo bij aan de opsporing en vervolging. Dit gebeurt na een toets van het OM.

In 2010 is de werking van dit systeem geëvalueerd en hierbij ontvangt u een geactualiseerde evaluatie voor 2018 die is opgesteld in samenwerking met de veiligheidspartners. Daarbij is gekeken naar de

veiligheidssituatie en de meerwaarde van het cameratoezicht. Deze bijdrage is echter moeilijk kwantificeerbaar te maken aangezien camera's bijdragen aan het bestrijden van openbare orde problemen en opsporing en vervolging, maar hierin nooit het enige instrument zijn. De conclusie en gevoelen uit de evaluatie is dan ook dat het camerasysteem een wezenlijke bijdrage levert aan, en bijkans onmisbaar is voor, de handhaving van de openbare orde en de opsporing van strafbare feiten.

De inzet van cameratoezicht en de wetgeving daaromtrent is aan ontwikkeling onderhevig. Enkele vaste camera's worden momenteel niet meer noodzakelijk geacht en de beelden daarvan worden niet meer uitgelezen. Want de onveilige situatie of het gevoel van onveiligheid bleek vaak van tijdelijke aard. Nu de wetgeving mogelijkheden biedt voor mobiel cameratoezicht, valt de inzet van deze camera's in dergelijke situaties, te overwegen. Ik kom daarvoor in het eerste kwartaal van 2019 met een voorstel richting uw raad. Om gebruik te maken van mobiele camera's is namelijk een wijziging van de APV nodig.
Verder is het vaste camerasysteem als geheel conform de norm afgeschreven in 2020 en aan vervanging toe. Het benodigde budget voor reguliere vervanging is opgenomen in de investeringsplanning van de Connectie.

Aangezien het huidige aanwijzingsbesluit geldig is tot 1 januari 2019, ben ik van plan dit aanwijzingsbesluit te verlengen van 1 januari 2019 tot 1 januari 2020, in afstemming met het OM. Een beslissing over een volgende termijn volgt nadat de omvang en vorm van het nieuwe camerasysteem bekend is.

Uiteraard blijf ik u op de hoogte houden van de relevante ontwikkelingen.

Hoogachtend,

A. Marcouch
Burgemeester

Bijlage(n)
- Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018

Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht 2018

November 2018

Colofon:
Gemeente Arnhem
Afdeling Onderzoek en Statistiek
Daniëlle van Haard en Peter Bisseling
Telefoonnummer: (026) 377 4784
E-mailadres: onderzoek@arnhem.nl

www.arnhem.nl/onderzoekencijfers

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 1
Samenvatting, conclusie en aanbevelingen 2
1 Inleiding 4
1.1 Achtergrond 4
1.2 Doelstelling onderzoek 4
1.3 Onderzoek 2018 in relatie tot onderzoek 2016 5
2 Cameratoezicht in Arnhem 6
2.1 Beschrijving cameratoezicht 6
2.2 Taken en rollen van verschillende partijen in cameratoezicht 8
3 Veiligheid in Arnhem en in het cameragebied 9
3.1 Objectieve veiligheid: geregistreerde geweldsmisdrijven 9
3.2 Incidenten in het cameragebied 10
3.3 Subjectieve veiligheid 13
4 Cameratoezicht volgens de politie 15
4.1 Meerwaarde cameratoezicht 15
4.2 Succesfactoren 16
4.3 Kanttekeningen 16
4.4 Camera's buiten het uitgaansgebied 17
4.5 Samenwerking 18
4.6 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn? 18
4.7 Verbeterpunten 18
5 Meerwaarde volgens het Openbaar Ministerie 19
5.1 Meerwaarde cameratoezicht 19
5.2 Randvoorwaarden 20
5.3 Camera's buiten het uitgaansgebied 20
5.4 Samenwerking 20
5.5 Verbeterpunten 21
6 Meerwaarde volgens ondernemers 22
6.1 Meerwaarde cameratoezicht 22
6.2 Geen nadelige effecten 22
6.3 Samenwerking 23
6.4 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn? 23
6.5 Verbeterpunten volgens de ondernemers 23
7 Bijlagen 24
7.1 Bijlage 1 Camera's in Arnhem 24
7.2 Bijlage 2 WBS-codes 25

Samenvatting, conclusie en aanbevelingen

Aanleiding

In Arnhem loopt op 1 januari 2019 de termijn af van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht. Dit betekent dat de burgemeester voor 1 januari 2019 een nieuw besluit moet nemen over de voortzetting van het cameratoezicht. Dat gebeurt in overleg met het Openbaar Ministerie en de Politie (samen de lokale driehoek).
Het doel van cameratoezicht is o.a. het voorkomen en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde in het uitgaansgebied. Cameratoezicht moet evenredig zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of het doel niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).
Voor een goede besluitvorming is een evaluatie van het cameratoezicht gewenst waarbij vooral gekeken wordt naar de veiligheidssituatie en de meerwaarde van cameratoezicht.

Afbakening

Het gebied met cameratoezicht in Arnhem strekt zich uit van de Korenmarkt/Jansplaats met omliggende straten tot de aanlooproutes naar de binnenstad en de schil daaromheen (Airborneplein, Arnhem Centraal en de passages naar Arnhem-Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug). Er zijn ook nog gemeentelijke camera's buiten dit gebied. In totaal hangen er 88 camera's in Arnhem.
In Arnhem worden de camerabeelden tijdens de risico-uren op de uitgaansavonden in het uitgaansgebied permanent uitgekeken door operators, die rechtstreeks contact hebben met het Openbare Orde Team van de politie. De beelden worden twee weken bewaard.

Objectieve veiligheid

Het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven is in Arnhem gedaald van 2.025 in 2005 naar 1.230 in 2017, per 1.000 inwoners zijn dat er 8. De daling is sterker dan in Nederland. Ondanks die daling is dit aantal nog altijd hoger dan in vergelijkbare steden.

Incidenten in het cameragebied

Het aantal geselecteerde incidenten nam in Arnhem in 5 jaar af van 5.200 naar 4.400. De daling is te zien in elk deel van het uitgaansgebied, maar ook in elk deel van de avond/nacht. Opvallend is dat nu ook sinds twee jaar een daling te zien is tussen 5.00-7.00u want op die tijd was tot 2015 nog sprake van een flinke stijging. Wat de oorzaak is van die algehele daling is niet 1 op 1 vast te stellen maar het past wel in het beeld dat volgens de politie in het hele land te zien is. Ook de sluiting van een aantal horecagelegenheden in 2014/2015, die veel overlast bezorgden, zou "meegeholpen" kunnen hebben. Cameratoezicht zal ongetwijfeld ook meespelen, maar een causaal verband is lastig aan te tonen. Dan zou je de camera's enige tijd moeten uitschakelen om het effect te meten, maar dat lijkt ook niet wenselijk.

Subjectieve veiligheid

Het rapportcijfer voor veiligheid is voor alle Arnhemmers gelijk gebleven (6,6), maar in het Centrum afgenomen van 6,4 naar 6,2.

Van de Centruminwoners voelt 45% zich wel eens onveilig in Arnhem. In 2015 was dat nog 35%. Voor alle Arnhemmers is dat 36%.
Als we kijken naar (on-)veiligheid in de eigen buurt zien we hetzelfde beeld. Het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen woonbuurt is 41% in het Centrum en 28% in Arnhem. Het gevoel van onveiligheid in de eigen buurt is in het Centrum meer toegenomen dan in Arnhem. Cameratoezicht draagt bij aan een gevoel van veiligheid voor 41% van de Arnhemmers.

De mening over cameratoezicht volgens Politie, Openbaar Ministerie en ondernemers

Als **meerwaarde** worden vooral genoemd:
- Heterdaad arrestaties
- Bewijsmiddel in een rechtszaak (objectief)
- Door snel ingrijpen wordt escalatie voorkomen
- Preventieve werking, vooral bij autodelicten en zakkenrollen (geldt niet voor geweldsdelicten, die vaak een impulsief karakter hebben)
- Veiligheid van publiek, agenten en horecapersoneel
- Crowdcontrol

Als **kanttekeningen** worden vooral genoemd:
- Verplaatsingseffecten
- Camera's registreren niet alles (geen geluid)
- Kan schijnveiligheid scheppen: (een deel van) het publiek denkt dat alle camera's 24/7 live worden uitgekeken
- Inbreuk op privacy
- Hoge kosten (het live-uitkijken van beelden is arbeidsintensief)

Enkele **verbeterpunten/wensen**:
- Meer camera's net buiten horecagebied
- Meer operators (minder kwetsbaar)
- Incidenten per camera meten (betere onderbouwing noodzaak van een bepaalde camera)
- Meer tijdelijke en mobiele camera's

Conclusie en aanbevelingen
Alle partijen in de driehoek zijn het er over eens: camera's zijn onmisbaar geworden als het gaat om veiligheid, niet alleen voor het uitgaanspubliek, maar ook voor de agent op straat en het horecapersoneel. Dat er kanttekeningen (o.a. privacy) geplaatst kunnen worden en dat het systeem zijn beperkingen kent, doet daar niets aan af.
Een direct verband aantonen tussen dalend aantal geselecteerde incidenten en het gebruik van camera's is lastig. Bij "heterdaadjes" is dat wel vaak aantoonbaar, vooral als de operator actief optreedt en de politie stuurt naar de plek waar een incident dreigt. Feit is wel dat het aantal geweldsdelicten in de periode dat er cameratoezicht is ingesteld, is gedaald.
De algehele conclusie is dat cameratoezicht een significante bijdrage levert aan het handhaven van de openbare orde en veiligheid in het bewakingsgebied en het opsporen van strafbare feiten. Aanbeveling is wel om gebruik te gaan maken van mobiele camera's in aanvulling op het vaste systeem om zo nog proportioneler gebruik te maken van camera-inzet.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Op 1 maart 1999 heeft de gemeenteraad besloten om in de binnenstad van Arnhem, vooral in het uitgaansgebied en de aanlooproutes daar naartoe, alsmede rondom Gelredome, cameratoezicht in te stellen. Sinds mei 2000 is het systeem operationeel.

Het hoofddoel van het cameratoezicht in Arnhem is het voorkomen van en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde in het uitgaansgebied. Daarnaast moet het een bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten in het cameragebied. Het uiteindelijke doel van het cameratoezicht is het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid in het uitgaansgebied.

In Arnhem loopt op 1 januari 2019 de termijn af van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht. Dit betekent dat de burgemeester een nieuw aanwijzingsbesluit moet nemen, in overleg met de Lokale Driehoek, over de voortzetting van het cameratoezicht (artikel 2.9.1 APV) na 1 januari 2019.
Artikel 151c van de gemeentewet stelt dat het cameratoezicht evenredig moet zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of dit doel, i.c. de handhaving van de openbare orde, niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).

De eisen van proportionaliteit en subsidiariteit verlangen dat periodiek moet worden beoordeeld of de doelstelling(en) die aan het plaatsen van de camera’s ten grondslag hebben gelegen, zijn gerealiseerd en of er nog langer een noodzaak bestaat voor cameratoezicht. Daarom geldt plaatsing van camera's voor bepaalde duur.

De vorige evaluatie die is aangeboden aan de Raad is van 2010. Dit voorliggende rapport borduurt voort op het rapport uit december 2016 "Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht". Mede gezien het feit dat de huidige regeling op 1 januari 2019 afloopt willen we met dit rapport de Raad informeren over de stand van zaken.

1.2 Doelstelling onderzoek

Om te kunnen vaststellen of er nog langer een noodzaak is voor continuering van cameratoezicht in het uitgaansgebied van Arnhem worden de volgende vragen onderzocht:

- Hoe werkt cameratoezicht in Arnhem?
- Hoe is het gesteld met de veiligheidssituatie in de binnenstad/het uitgaansgebied?
- Wat is de meerwaarde van cameratoezicht volgens betrokken professionals?

Het onderzoek moet inzicht geven in:

1. de stand van zaken op het gebied van veiligheid in het cameragebied en waar mogelijk ontwikkelingen daarin aangeven.
2. de meerwaarde van cameratoezicht voor de professionals als politie, openbaar ministerie en ondernemers in het uitgaansgebied.

Het onderzoek richt zich vooral op de meerwaarde van cameratoezicht op de pro-actie (ondersteuning van optreden van politie op straat en efficiëntie en effectiviteit van inzet politie op straat) en repressie van de politie. Er is ook aandacht voor de privacy.

De evaluatie gaat in op het totaal van camera's in het kader van de openbare orde in de binnenstad en andere gebieden, niet op alle individuele camera's. Het betreft de binnenstad, de aanlooproutes, de schil eromheen: Airborneplein, Arnhem Centraal, de passages (bruggen) naar Arnhem Zuid, bij Station Zuid en fietstunnels bij de Laar en Gelredome en de Witte School.

1.3 Onderzoek 2018 in relatie tot onderzoek 2016

Bij de opstelling van dit rapport is dankbaar gebruik gemaakt van het door collega's opgestelde rapport uit 2016. Vormgeving en hoofdstukindeling zijn nagenoeg gelijk gebleven.
Tijdens de interviews die we in september 2018 hebben afgenomen bleek al snel dat de mening over cameratoezicht onveranderd positief is. We hebben gesproken met drie medewerkers van de politie (dezelfde als in 2016), twee vertegenwoordigers van de ondernemers/horeca (andere dan in 2016) en er is contact geweest met het Openbaar Ministerie. In 2016 is een schriftelijk interview afgenomen met het OM. Uit het recente contact met het OM is ons bevestigd dat wat het OM betreft niets aan wat toen gezegd is hoeft te worden bijgesteld. We hebben daarom de tekst aangaande het OM nagenoeg ongewijzigd overgenomen uit het vorige rapport.

Naast de interviews is in deze evaluatie gebruik gemaakt van de volgende cijfers:

- objectieve veiligheid: politiecijfers over 2016 en 2017 zijn ontvangen in september 2018
- actuele cijfers over veiligheid van www.waarstaatjegemeente.nl
- subjectieve veiligheid: cijfers en conclusies afkomstig uit het rapport "Leefbaarheid & Veiligheid in de buurt 2017" van extern bureau I&O Research. Het rapport cameratoezicht 2016 was gebaseerd op het rapport "Leefbaarheid en Veiligheid in Arnhem en de wijken 2015" opgesteld door afdeling Onderzoek & Statistiek, gemeente Arnhem.

2 Cameratoezicht in Arnhem

2.1 Beschrijving cameratoezicht

Het begin

Op 1 maart 1999 heeft de gemeenteraad besloten om in de binnenstad van Arnhem, vooral in het uitgaansgebied en de aanlooproutes daar naar toe, cameratoezicht in te stellen om de openbare orde te handhaven. Sinds mei 2000 is het systeem operationeel.

Nieuw aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht voor bepaalde duur

Cameratoezicht vindt altijd plaats voor bepaalde duur. Dit is geregeld in artikel 151c lid 1 van de gemeentewet. In Arnhem loopt - zoals besloten door de burgemeester - op 1 januari 2019 de termijn van het aanwijzingsbesluit voor cameratoezicht af. Dit betekent dat de burgemeester een nieuw aanwijzingsbesluit moet nemen over de voortzetting van het cameratoezicht (artikel 2.9.1 APV).

Doel gemeentelijk cameratoezicht

Het hoofddoel van het cameratoezicht in Arnhem is het voorkomen van en terugdringen van geweldsdelicten en verstoringen van de openbare orde, vooral in het uitgaansgebied. Daarnaast moet het een bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten in het cameragebied. Het uiteindelijke doel van het cameratoezicht is het vergroten van de veiligheid.

Noodzaak cameratoezicht voor handhaving openbare orde

Artikel 151c van de gemeentewet stelt dat uitvoeren van cameratoezicht op openbare plaatsen noodzakelijk moet zijn voor de handhaving van de openbare orde. Het cameratoezicht moet evenredig zijn in relatie tot het doel (proportionaliteit) en er moet worden bezien of dit doel, i.c. de handhaving van de openbare orde, niet op een minder ingrijpende wijze kan worden geëffectueerd (subsidiariteit).
De eisen van proportionaliteit en subsidiariteit verlangen dat periodiek moet worden beoordeeld of de doelstellingen die aan het plaatsen van de camera’s ten grondslag hebben gelegen, zijn gerealiseerd en of er nog langer een noodzaak bestaat voor cameratoezicht. Daarom is een actuele evaluatie gewenst.

Cameragebied

Het gebied met cameratoezicht in Arnhem strekt zich uit van de Korenmarkt/Jansplaats met omliggende straten tot de aanlooproutes naar de binnenstad en de schil daaromheen (Airborneplein, Arnhem Centraal en de passages naar Arnhem-Zuid, de Nelson Mandelabrug en de John Frostbrug). Op het kaartje zijn de cameralocaties in de binnenstad aangegeven. Er zijn ook nog gemeentelijke camera's buiten dit gebied. Zo hangen er camera's in de fietstunnels bij Gelredome (in gebruik bij evenementen), bij Station Zuid en bij een fietstunneltje in De Laar. In totaal hangen er 88 camera's in Arnhem. In de bijlage is een overzicht van de locaties te zien.

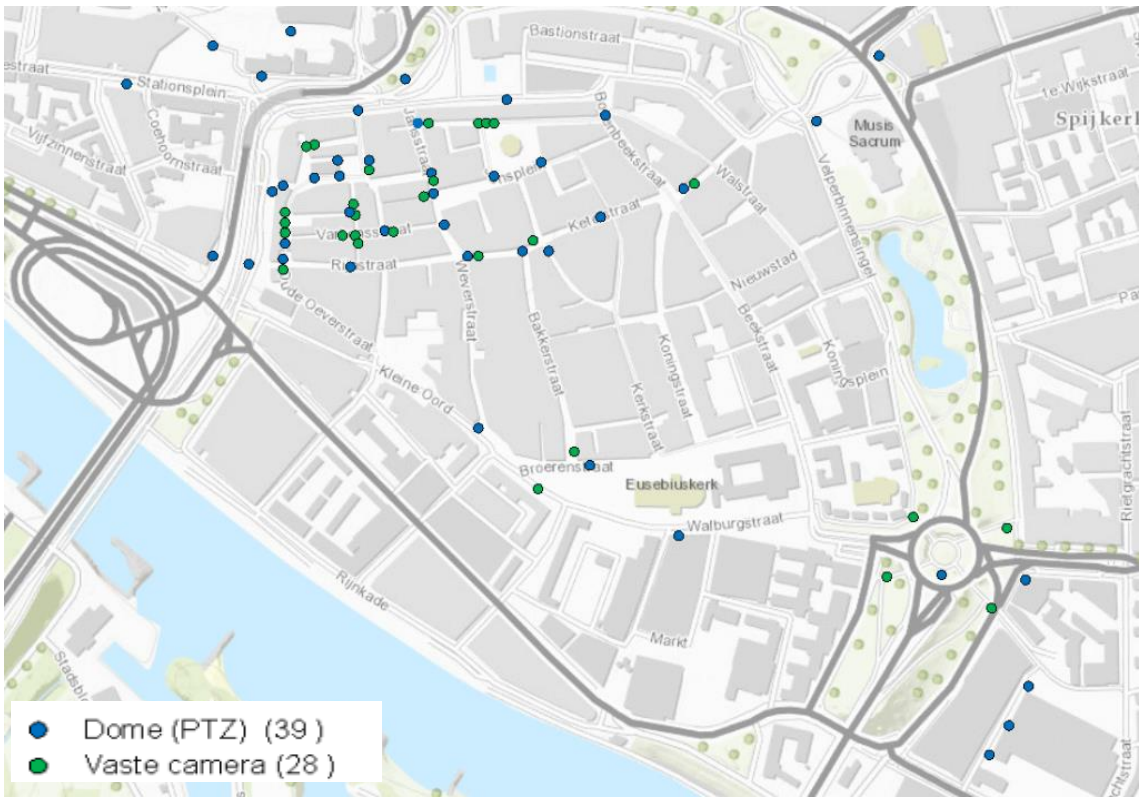

Figuur 1: gemeentelijke camera's in binnenstad 2018 Bron: Politie

Soorten camera's

Er zijn twee soorten camera's binnen de gemeente:

1. vaste camera's: deze zijn op een vaste positie gericht.
2. pan-tilt-zoom (PTZ-) camera's. Deze kunnen op afstand bediend worden. Ze kunnen draaien, kantelen en inzoomen.

Uitkijken van camerabeelden

In Arnhem worden de camerabeelden tijdens risico-uren op de uitgaansavonden (vrijdag en zaterdag) in het uitgaansgebied permanent uitgekeken door camerabedieners van de brandweer en de politie. Deze camerabediener observeert en staat daarbij in (wederzijds) contact met het Openbare Orde Team van de Politie. Het permanent uitkijken van de beelden is noodzakelijk om preventief en proactief te kunnen optreden: het voorkomen of in de kiem smoren van incidenten en het helpt bij het op heterdaad arresteren van daders.

Opvragen van opgenomen beelden

De camerabeelden worden allemaal opgenomen en voor een periode van twee weken bewaard op de servers van de gemeente Arnhem. De politie kan deze camerabeelden in opdracht van het Openbaar Ministerie opvragen als sprake is van een ernstig strafbaar feit. Dit is vooral van belang om daders achteraf op te sporen of te kunnen veroordelen.

2.2 Taken en rollen van verschillende partijen in cameratoezicht

In onderstaande figuur staan de verschillende taken en rollen van partijen bij cameratoezicht. Burgermeester, Officier van justitie en politie vormen samen de lokale driehoek.

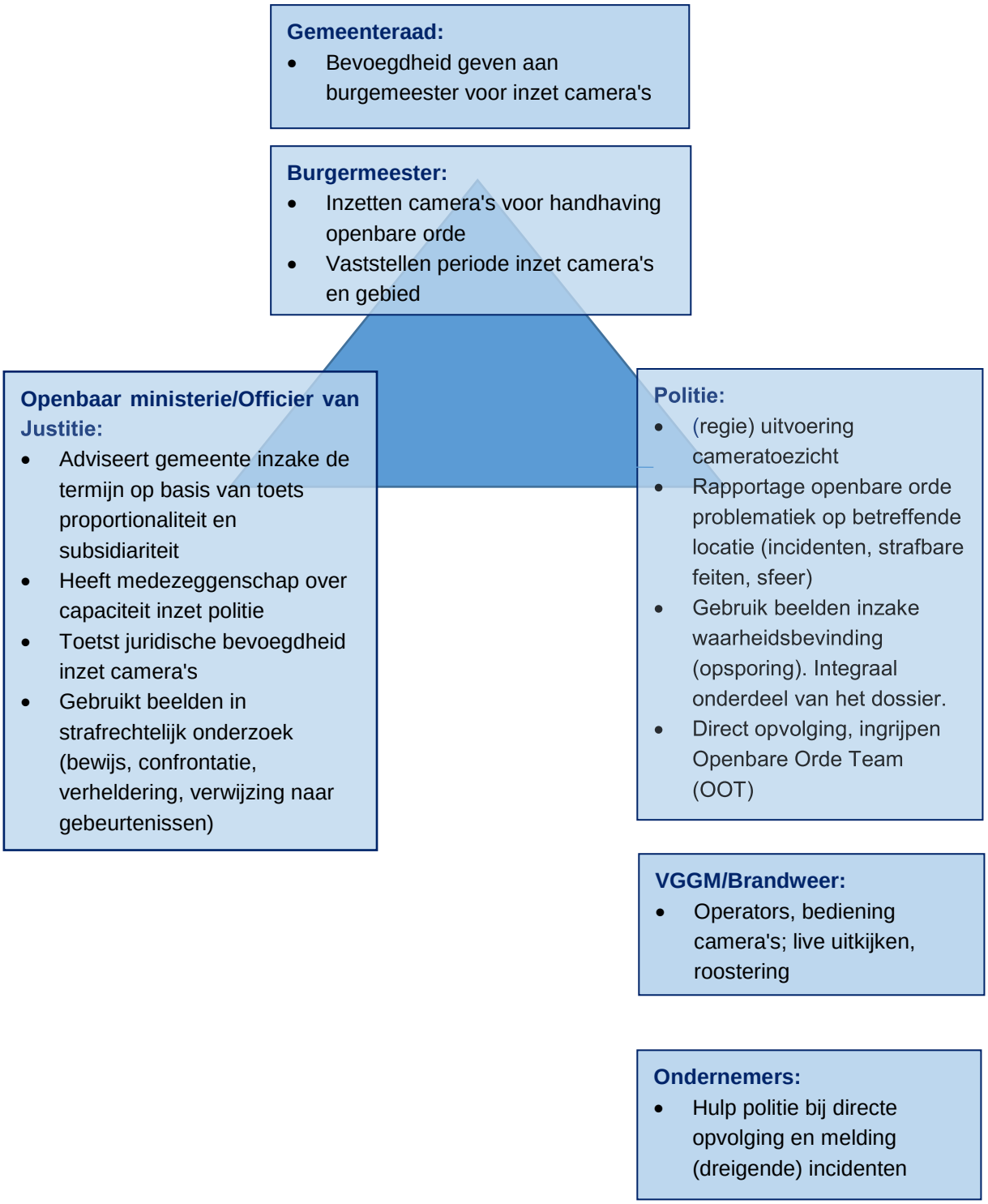

3 Veiligheid in Arnhem en in het cameragebied

Cameratoezicht is een middel dat ingezet kan worden voor de veiligheid. In dit hoofdstuk staat daarom de objectieve en subjectieve veiligheid centraal. In Arnhem als geheel en in het cameragebied in het bijzonder. Daarnaast gaat dit hoofdstuk in op de vraag wat het effect van cameratoezicht is op de veiligheidsbeleving van inwoners.

3.1 Objectieve veiligheid: geregistreerde geweldsmisdrijven

Aantal geregistreerde geweldsmisdrijven daalt, maar is nog steeds hoog in Arnhem

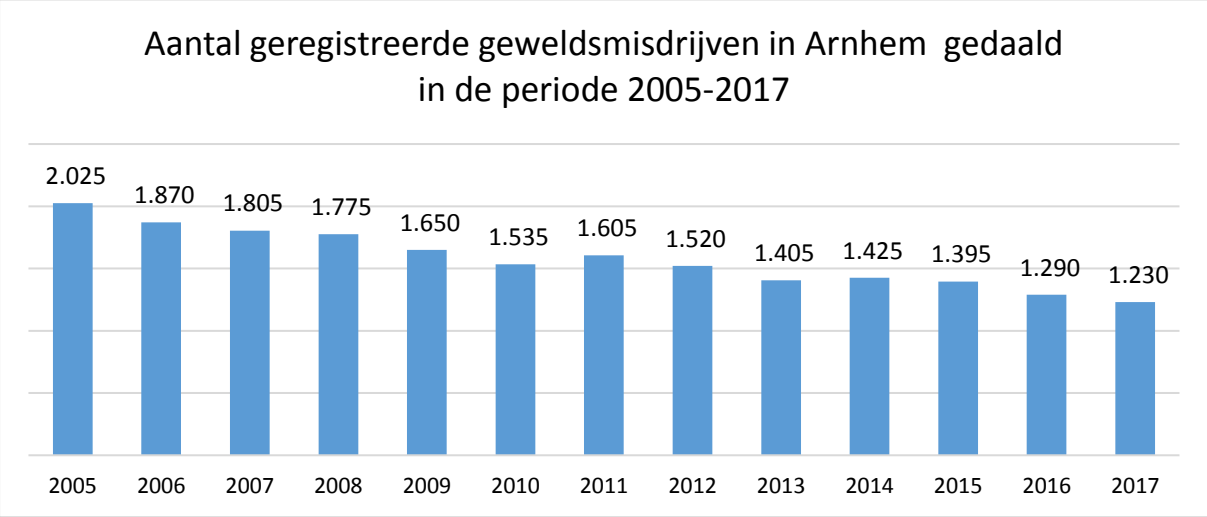

Figuur 2: Bron CBS

Het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven in Arnhem is gedaald van 2.025 in 2005 naar 1.230 in 2017. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling etc.)

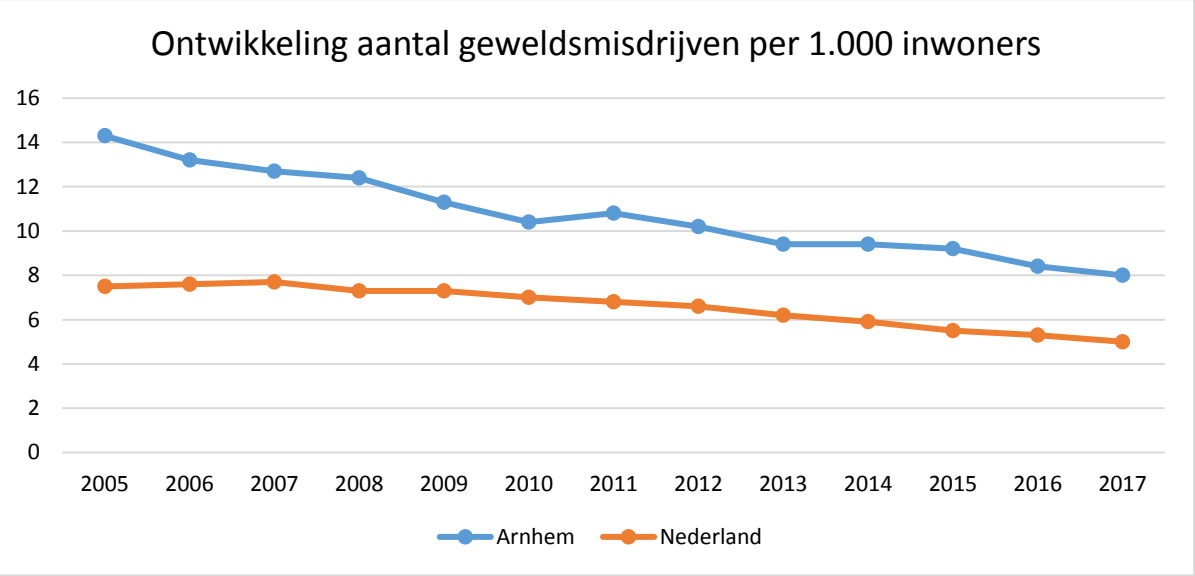

Figuur 3: Bron CBS

In Arnhem is het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners sterker gedaald dan in Nederland.

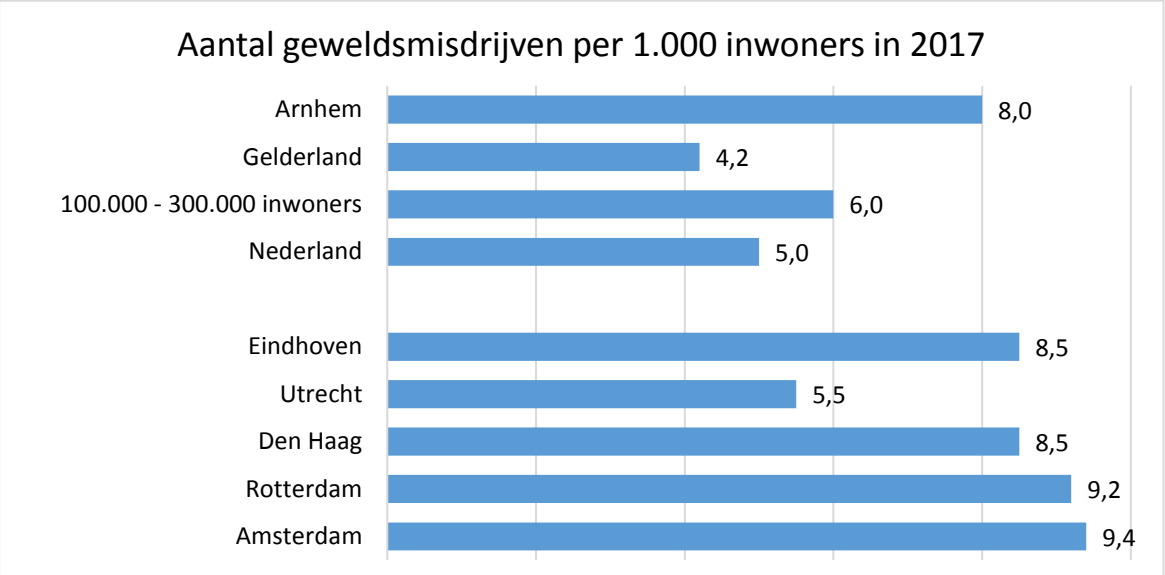

Figuur 4: Bron CBS

Ondanks de daling is het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven in Arnhem nog altijd hoger dan in steden van vergelijkbare omvang (100.000-300.000). Arnhem is vergelijkbaar met de top-5 grote steden, met uitzondering van Utrecht.

3.2 Incidenten[1] in het cameragebied

Ruim 4.000 geselecteerde incidenten in 2017 in Arnhem

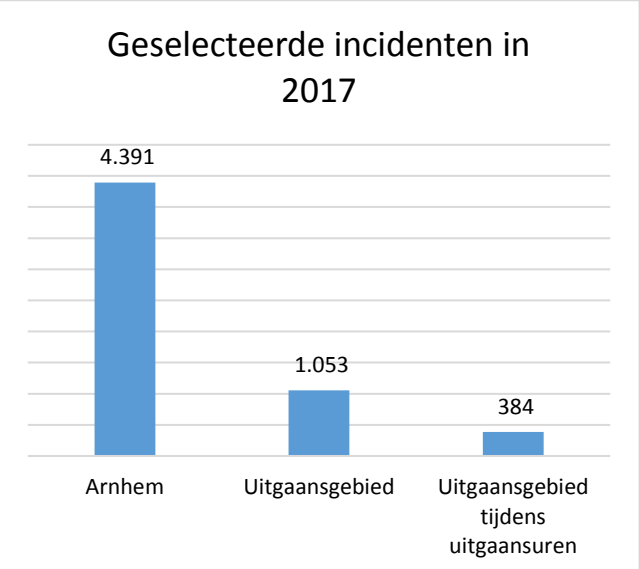

Figuur 5 Bron: Politie

Incidenten vinden voor een groot deel plaats in het uitgaansgebied. Dit blijkt uit de uitgaansmonitor van de politie. Hiervoor is een aantal incidenten geselecteerd. Bij geselecteerde incidenten moet men vooral denken aan bedreiging, belediging, eenvoudige mishandeling, openlijke geweldpleging (tegen personen), vechtpartij en vernieling. In 2017 vonden in geheel Arnhem 4.391 van die incidenten plaats

[1] Het aantal gestarte processen binnen het bronsysteem van de politie geeft het aantal incidenten weer. Dit kan bijvoorbeeld gaan om meldingen van burgers, een aangifte of strafbare gedragingen die de politie zelf constateert en registreert

waarvan 1.053 in het uitgaansgebied en 384 in het uitgaansgebied tijdens uitgaansuren (donderdag t/m zaterdag tussen 22.00 uur en 07.00 uur).

Het aantal geselecteerde incidenten in Arnhem nam in 5 jaar af met 15%

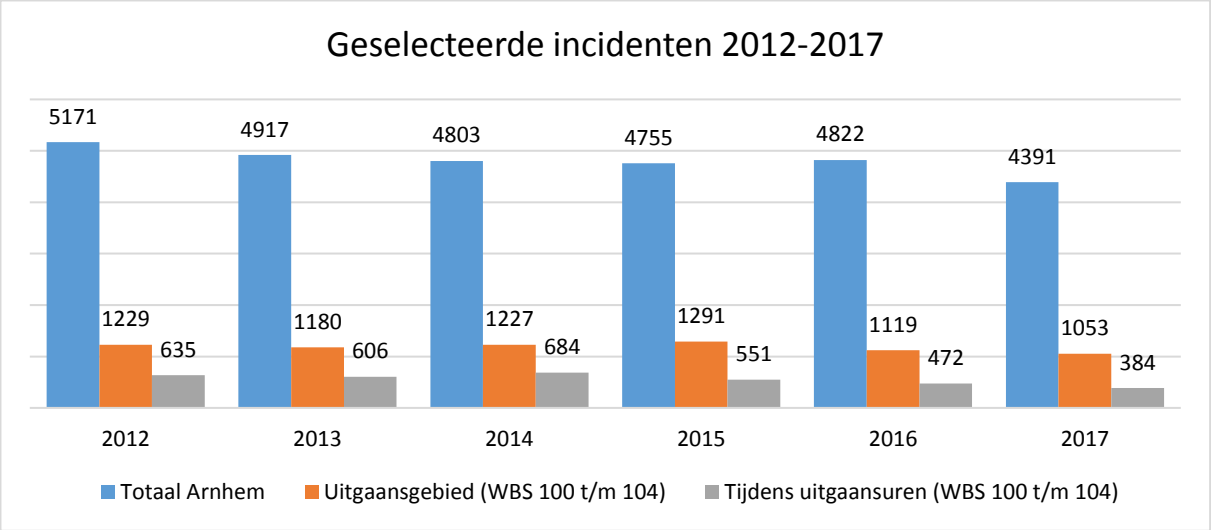

Figuur 6.Bron: Politie

Het aantal geselecteerde incidenten in geheel Arnhem is sinds 2012 afgenomen van 5.171 naar 4.391 in 2017. In 2016 was een kleine stijging te zien t.o.v. het jaar daarvoor maar de trend is dalend. In 5 jaar een daling van 15%.
Die daling wordt uiteraard grotendeels bepaald door de daling in het uitgaansgebied omdat daar nu eenmaal de meeste mensen samenkomen en de meeste camera's staan. De daling in het uitgaansgebied is 14% in 5 jaar. In bijlage 2 is een overzicht te zien van WBS 100 t/m 104; WBS is Wijk Buurt Subbuurt).
Beperken we ons tot de uitgaansuren (donderdag t/m zaterdag van 22.00 uur tot de volgende ochtend 7.00 uur) dan zien we zelfs een daling van 40%.

Sinds 2 jaar is er ook een daling van het aantal incidenten tussen 05.00-07.00 uur

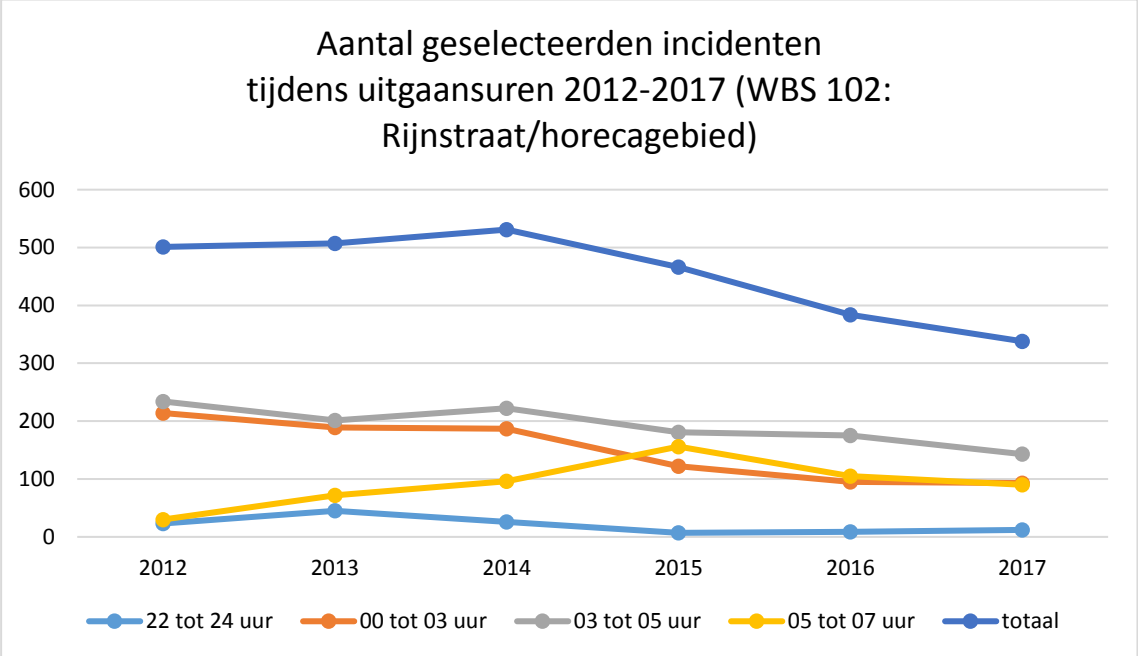

Figuur 7 Bron: Politie

Als we de uitgaansnacht opdelen in 4 tijdsvakken dan zien we over een periode van 5 jaar het volgende beeld:

- 22.00-24.00uur
  12 incidenten in 2017, bijna een halvering sinds 2012 (23) met een piek in 2013 van 45. De "vooravond" is het rustigste deel van de nacht, wat wel past in de trend dat het uitgaan steeds later begint.
- 0.00-03.00uur
  Het aantal incidenten vertoont een gestaag dalende lijn, ruim een halvering sinds 2012.
- 03.00-05.00uur
  Dit is het tijdvak met de meeste incidenten. Wellicht is dit mede verklaarbaar uit het feit dat jongeren uit omliggende gemeenten met vaste sluitingstijden hun plezier na die tijd in Arnhem gaan zoeken. We zien een gestage daling van het aantal incidenten sinds 2012 met een kleine opleving in 2014.
- 05.00-07.00uur
  Tot 2015 was in dit tijdvak sprake van een forse toename van 30 in 2012 naar 156 in 2015. In 2016 en 2017 is die trend doorbroken en daalt het aantal incidenten fors (90 in 2017).

In zijn totaliteit is over een periode van vijf jaar sprake van een daling van het aantal incidenten die zichtbaar is in alle periodes van de avond/nacht.

Daling vooral in WBS102 (horecagebied)

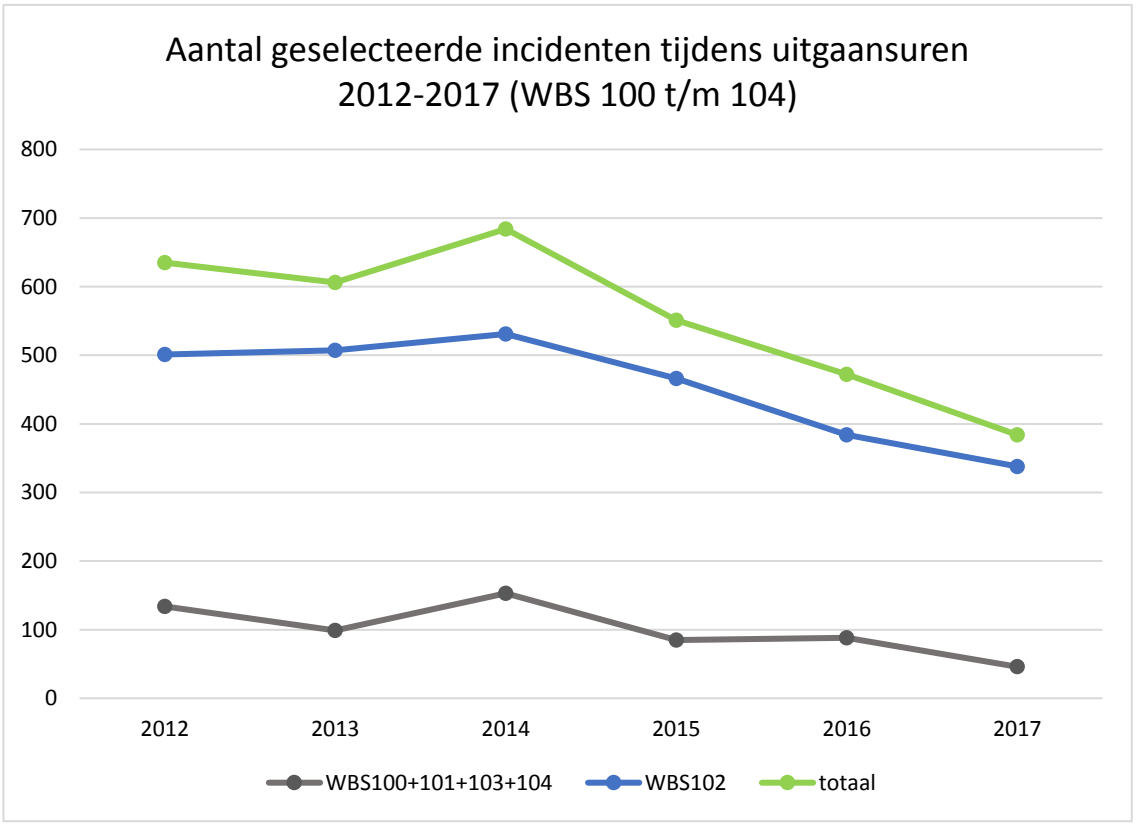

Figuur 8 Bron: Politie

Van de 384 incidenten in het uitgaansgebied tijdens uitgaansuren in 2017 komt 88% voor rekening van WBS 102, namelijk 338. Dit "gebied" heeft daarmee de grootste invloed op de totale daling die we in Arnhem zien. De aantallen in de overige gebieden zijn naar verhouding klein, maar ook daar is een duidelijke afname zichtbaar.

Algehele conclusie: het aantal geselecteerde incidenten daalt over een periode van 5 jaar. Wat daarvan de oorzaak is, is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen. Uit de interviews kwam wel het volgende beeld naar voren:

- Volgens de politie is in heel Nederland sprake van een dalende trend.
- In 2014/2015 is in Arnhem een aantal horecazaken gesloten dat aantoonbaar verantwoordelijk was voor openbare ordeverstoringen.
- Cameratoezicht werkt.

3.3 Subjectieve veiligheid

Rapportcijfer veiligheid in Centrum lager dan in Arnhem

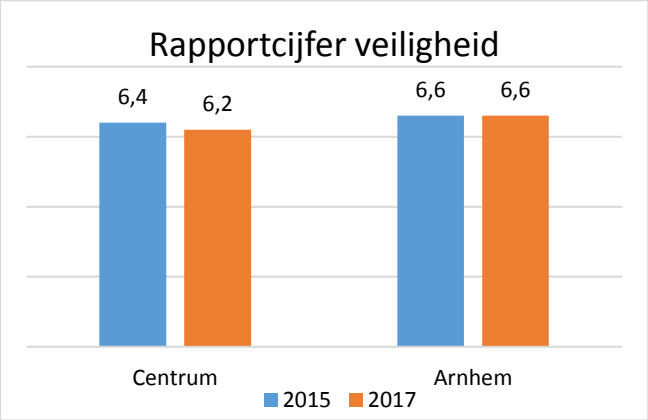

Figuur 9 Bron: L&V 2017

In het Centrum geven inwoners een lager rapportcijfer voor veiligheid dan in Arnhem. Dit blijkt uit het rapport Leefbaarheid en Veiligheid in de buurt 2017 van I&O Research. T.o.v. van 2015 blijft Arnhem gelijk en daalt het Centrum met 0,2.

Gevoel van onveiligheid in Centrum meer toegenomen dan in Arnhem

45% van de inwoners van het Centrum voelt zich wel eens onveilig in Arnhem. In 2015 was dat nog 35%. Van alle Arnhemmers voelt 36% zich wel eens onveilig in Arnhem (2015: 34%). Daarmee is het gevoel van onveiligheid (en ook de groei t.o.v. 2015) voor Centrumbewoners groter dan voor alle Arnhemmers.

Ook gevoel van onveiligheid in eigen buurt in Centrum meer toegenomen dan in Arnhem in de afgelopen 2 jaren

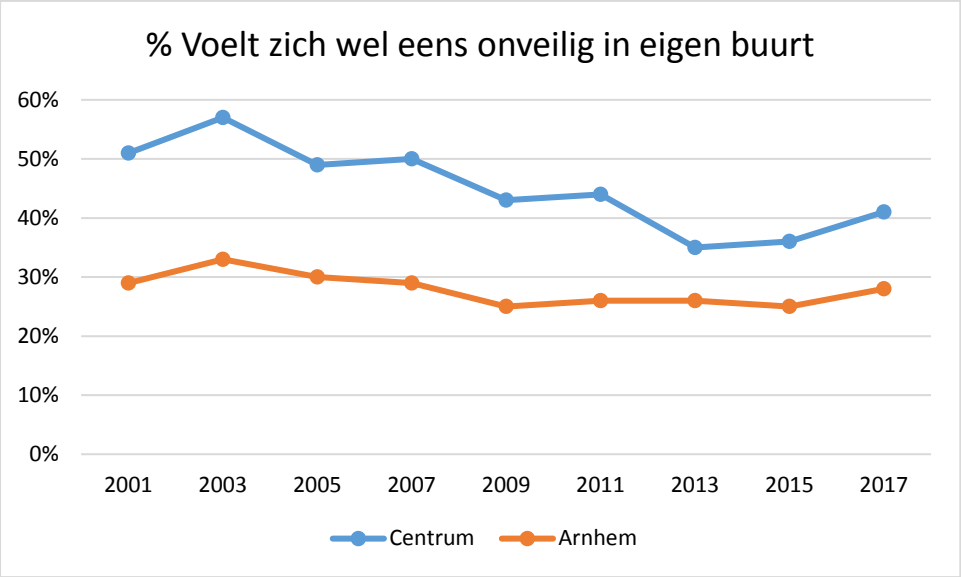

Figuur 10 Bron: L&V 2017

Het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen woonbuurt is in het Centrum toegenomen van 36% in 2015 naar 41% in 2017. De stijging van Arnhem totaal is van 26% in 2015 naar 28% in 2017.
Over een langere periode zien we dat onveiligheid in eigen buurt in Arnhem gelijk is gebleven en in het Centrum is afgenomen, maar het wisselt wel.

Gevoel van onveiligheid leidt tot vermijdingsgedrag

Arnhemmers voelen zich meest onveilig op plekken waar groepen jongeren rondhangen, gevolgd door rondom uitgaansgelegenheden en in het Centrum. Dit leidt tot vermijdingsgedrag zoals 's avonds deur niet open doen of niet op straat lopen, omlopen, kinderen thuis houden.

Aanwezigheid toezichthouders en camera's draagt bij aan gevoel veiligheid

Drie op de vijf inwoners voelen zich veiliger op straat door de aanwezigheid van toezichthouders/ handhavers op straat. Cameratoezicht draagt wat minder bij aan het veiligheidsgevoel (41%). Voor beide vormen van toezicht is het veiligheidsgevoel licht afgenomen ten opzichte van 2015. Het is een wisselend beeld want in 2015 was dat nog 44% en in 2013 39%. In het Centrum voelt 47% zich veiliger door cameratoezicht. In 2015 was dat nog 49%.

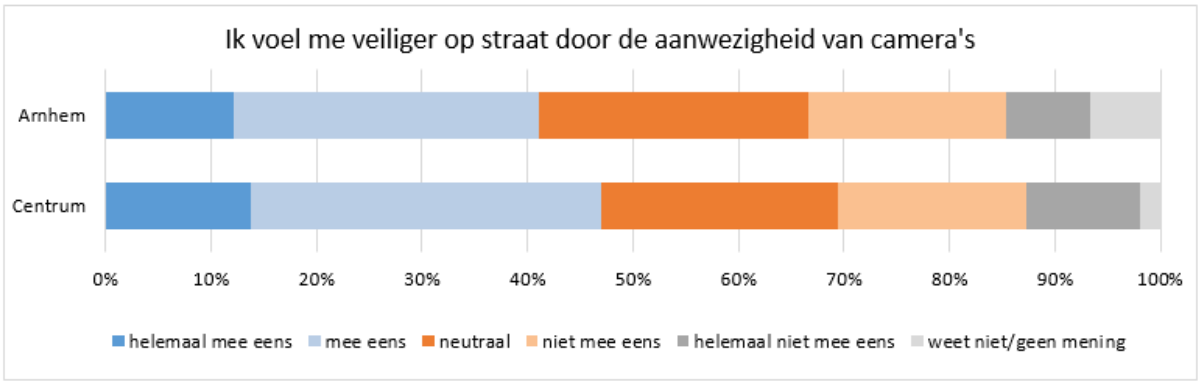

Figuur 11.Bron: L&V 2017

4 Cameratoezicht volgens de politie

Om inzicht te krijgen in de meerwaarde van cameratoezicht volgens de politie is gesproken met twee operationeel specialisten en de wijkagent van het Centrum. Eén operationeel specialist en de wijkagent zijn actief binnen het Openbare Orde Team (OOT) van de politie dat zorgt voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid tijdens uitgaansavonden en evenementen.
De algehele conclusie van de politie is dat cameratoezicht onmisbaar is voor een stad als Arnhem vanwege het grote aantal geweldsdelicten: de stad kan niet zonder, de politie kan niet zonder en bezoekers kunnen niet zonder.

4.1 Meerwaarde cameratoezicht

Volgens de politie is cameratoezicht in Arnhem onmisbaar bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Arnhem heeft een beroemd en berucht uitgaansgebied, stelt de politie. Wat betreft geweldsdelicten staat het uitgaanscentrum van Arnhem van alle steden van Oost-Nederland bovenaan volgens de geïnterviewden.

Cameratoezicht van belang voor heterdaad arrestaties

De belangrijkste meerwaarde van cameratoezicht is de mogelijkheid die het geeft voor "op heterdaad arrestaties". Door cameratoezicht zijn er veel meer op heterdaad arrestaties. Het belang van op heterdaad arrestaties is dat het heel efficiënt en effectief is bij het boeven vangen. Als op heterdaad niet lukt, is de pakkans veel kleiner en er is veel meer politiecapaciteit nodig om een verdachte alsnog aan te houden of te achterhalen.

Cameratoezicht van belang voor opsporing en bewijslast

Camerabeelden worden veelvuldig gebruikt voor de opsporing en bij de aangifte op het bureau. Camerabeelden leveren objectief bewijs, een politieverslag is subjectiever. Bovendien zijn de beelden verhelderend: wie sloeg wie, en wie sloeg het eerst.
Het aantal opgevraagde beelden in de periode 2010-2015 lag tussen 250 en 325 per jaar. Daarna zijn die aantallen niet meer bijgehouden.

Cameratoezicht van belang voor proactief optreden: incidenten voorkomen

Cameratoezicht zorgt ervoor dat de politie snel kan ingrijpen als er een incident dreigt of een incident aan de gang is. Op deze manier worden ergere incidenten voorkomen. De operators hebben rechtstreeks contact met de politie op straat. De politie kan daardoor snel ter plaatse zijn. De politie geeft aan dat het van belang is dat operators goed getraind zijn en met politieogen kijken. Door cameratoezicht met goed getrainde operators ziet de politie veel meer dan wanneer zij alleen op straat aanwezig zouden zijn. De huidige operators kijken met politieogen maar vallen formeel onder de brandweer.

Preventieve werking wisselend

De preventieve werking van camera's is afhankelijk van het soort delict volgens de politie. Voor zakkenrollen en autodelicten werkt cameratoezicht veelal preventief. Ook dealers doen niet graag zaken onder het oog van de camera, al zijn er ook wel aanhoudingen gedaan van drugsdealers dankzij cameratoezicht. Op geweldsdelicten heeft cameratoezicht volgens de politie geen preventieve werking. Die delicten worden vaak impulsief gepleegd, vaak onder invloed van middelen. Maar ook hier zijn er voorbeelden dat vrienden elkaar tegenhouden, omdat ze weten dat er cameratoezicht is. Mensen die bekend zijn in Arnhem weten vaak wel dat er cameratoezicht is.

Veiligheid politie

De camera's zijn van groot belang voor de veiligheid van de politie. Als een politieman een verdacht iemand aanspreekt vraagt hij/zij de operator mee te kijken. De camera wordt dan op de politieman gericht. Op het moment dat er dan iets gebeurt, zijn de hulptroepen direct ter plaatse. De camerabedieners blijven ook meekijken als de politie al bij een incident is.

Veiligheid publiek tijdens uitgaansavonden en evenementen

De camera's zorgen voor de veiligheid van bezoekers. De politie stelt dat het imago van het uitgaansgebied slecht is. Zonder cameratoezicht zou het publiek niet meer komen is hun inschatting, omdat het niet veilig is. Tegen slachtoffers wordt gezegd dat alles op beeld staat. De bezoekers weten dat er camera's staan en merken vaak dat de pakkans daardoor groter is.
Bij evenementen hebben de camera's nog een extra functie. Ze worden dan ingezet voor crowd-management, bijvoorbeeld op Koningsdag. Als sommige plaatsen te druk worden, wordt het publiek via lichtborden geïnformeerd waar ze wel heen kunnen.

4.2 Succesfactoren

Een combinatie van factoren maakt cameratoezicht een heel effectief middel in Arnhem

- Live uitkijken van de camerabeelden. Het live uitkijken van de beelden gebeurt tijdens uitgaansavonden en tijdens evenementen. Dat zijn ook de tijden waarop het meest gebeurt. 24/7 uitkijken is in Arnhem niet nodig.
- De bedieners van de camera's staan in direct contact met het OOT. Die samenwerking verloopt uitstekend. Het OOT bestaat op zaterdag uit acht agenten (vrijdag zes) en twee ruiters.
- Het OOT is een groot deel van de nacht ter plaatse en kan daardoor direct ingrijpen. Het contact met derden over ondersteuning loopt via de operators want de politieagent op straat kan dit vaak niet omdat die (letterlijk) zijn handen al vol heeft aan bijvoorbeeld een arrestatie.
- Direct opvolgen van incidenten.
- Goed getrainde mensen achter de camera's.
- Het uitgaansgebied is een afgebakend gebied met een goede camera-infrastructuur, waardoor nagenoeg het hele gebied gedekt is. De politie zou uitbreiding naar de Blauwe Golven wenselijk vinden.
- De kwaliteit van de beelden is goed. Veel camera's zijn van HD-kwaliteit. Ook in het donker zijn mensen nog goed te onderscheiden. Camera's worden ook steeds slimmer, de technische ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Het zou mooi zijn als ook het aantal incidenten per camera geregistreerd zou kunnen worden in de toekomst. Dit zou nog meer kunnen bijdragen aan een goede monitoring/evaluatie.

4.3 Kanttekeningen

Camera's zijn hulpmiddel, ze registreren niet alles

Politieambtenaren denken soms niets te kunnen zonder camerabeelden. Surveilleren en rechercheren blijft nodig. Camera's zijn een hulpmiddel. Ze registeren ook niet alles: emoties, licht en geluid worden niet opgenomen en die kunnen zeer essentieel zijn. Om het operatorswerk effectief uit te kunnen voeren is extra scholing en kennis van het camerasysteem nodig. In geval van ziekte/afwezigheid van operators is adequate vervanging nog wel eens lastig. Je kunt niet zomaar iemand van de straat plukken om dit werk te doen. Optimaal gebruik van het systeem tijdens het live uitkijken is dus afhankelijk van een goede personele inzet.

Verplaatsingseffecten

Er is soms wel sprake van verplaatsingseffecten. Dat delicten juist daar plaatsvinden waar geen cameratoezicht is, bijvoorbeeld bij drugsgerelateerde criminaliteit. Ook bij geweldsdelicten is soms een verplaatsingseffect te zien. Een gevecht wordt dan gehouden net buiten de ogen van het cameratoezicht, richting Blauwe Golven bijvoorbeeld.

Cameratoezicht schept verwachtingen, risico op schijnveiligheid.

Cameratoezicht schept verwachtingen bij het publiek. Inwoners denken vaak dat camera's 24/7 bekeken worden en dat is niet het geval. Op die manier bestaat een risico op schijnveiligheid.

Privacy waarborgen

De politie is erop gericht de privacy te waarborgen. Bezoekers weten dat er cameratoezicht is. Uitsluitend geselecteerde mensen hebben toegang tot de beelden. De politie is alleen geïnteresseerd in crimineel gedrag. De beelden zijn bijvoorbeeld niet bedoeld om verkeersovertredingen te constateren of om als bewijs te dienen dat iemand om wat voor reden dan ook in een bepaald gebied geweest is. Opgeslagen beelden kunnen dan ook alleen met toestemming van het OM worden opgevraagd en gebruikt in strafzaken.

4.4 Camera's buiten het uitgaansgebied

Nut en noodzaak van camera's buiten uitgaansgebied kritisch bekijken

De meeste camera's hangen in het uitgaansgebied. De camera's aan de randen van dit gebied zijn van belang als iemand er vandoor gaat. Er zijn ook camera's buiten het uitgaansgebied, bijvoorbeeld bij een fietstunneltje in De Laar of bij het Station in Schuytgraaf. Mensen denken vaak dat die beelden live worden uitgekeken, maar dat is niet zo waardoor ook hier weer een vorm van schijnveiligheid ontstaat. In Schuytgraaf was de behoefte er vanwege de aanwezigheid van kleine criminaliteit (fietsendiefstal e.d.). Camera's werken preventief en kunnen ook buiten het uitgaansgebied van meerwaarde zijn. Kritische beoordeling van de meerwaarde van die camera's is wel wenselijk.

Gebruik van mobiele camera's

De politie zet momenteel in op het bevorderen van het gebruik van mobiel cameratoezicht. Denk daarbij aan het dragen van bodycams, dashcams en heterdaadtechniek. De middelen daarvoor zijn een verantwoordelijkheid van de politie zelf. De gemeente zou kunnen bijdragen door het aanschaffen van een opvallende camera die makkelijk te verplaatsen is. De politie Arnhem-Noord heeft tijdelijk een dergelijke camera geleend van de gemeente Barneveld. Deze is gemonteerd op een kleine aanhangwagen in een hufterproof-uitvoering. Beelden kunnen live uitgekeken worden.

Het doel van deze camera ligt vooral op preventief vlak. Vanwege de opvallende verschijning kan deze camera ingezet worden op tijdelijke overlastplekken die net zo snel oppoppen als verdwijnen. Daarnaast kan de camera ingezet worden naar aanleiding van een incident waarbij de gemoedstoestand van de buurt tot bedaren kan worden gebracht. Het zou namelijk zonde zijn om in dergelijke gevallen een dure vaste camera te plaatsen.

4.5 Samenwerking

Samenwerking met partijen binnen cameratoezicht is goed

De samenwerking binnen de lokale driehoek is goed.
Met het OM is er nauw contact over bewijslast en de verheldering/opheldering van situaties.
Met de ondernemers (vooral horeca) in het uitgaansgebied verlopen de contacten vaak via de portiers. Ze hebben een duidelijke taakverdeling. De portiers kennen de camera's en de werking. Portiers en ondernemers hebben korte lijnen met de politie door een apart telefoonnummer en een appgroep.
De samenwerking met de operators is perfect. Het blijft een uitdaging om voldoende operators te behouden.

4.6 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn?

Slecht voor de veiligheid

Het zou veel betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn, meent de politie. Ze benoemen de volgende punten:

- Zonder cameratoezicht zou Arnhem een stap terug doen in het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Het OOT zou minder goed functioneren. Het zou een enorme omschakeling zijn. Er zou meer politie nodig zijn voor hetzelfde werk. Cameratoezicht is een onlosmakelijk onderdeel in de handhaving van de openbare orde en veiligheid.
- Het zou ten koste gaan van de veiligheid van iedereen. Er zouden meer incidenten zijn en meer escalaties van incidenten doordat de politie minder snel ter plaatse is. Risico op onveilige situaties neemt toe voor bezoekers, medewerkers in de horeca en politie. Preventieve werking zou weg zijn. Proactieve werking zou weg zijn doordat de politie minder snel aanwezig is en kan optreden. De politie zou minder boeven vangen.
- Arnhem zou achterop raken op technologisch gebied. Mocht dan ooit besloten worden opnieuw camera's in te zetten dan ben je alle kennis en ervaring kwijt.
- Camera is een objectief hulpmiddel. De politie noemt als voorbeeld de "klapgetuigen". Mensen horen een klap en trekken vervolgens een conclusie wat er gebeurd is terwijl ze dat feitelijk niet hebben gezien. De camera registreert dan objectief wat er gebeurd is en de beelden kunnen als bewijslast dienen tijdens een rechtszaak.

4.7 Verbeterpunten

Verbeterpunten voor cameratoezicht

- De politie geeft aan graag een uitbreiding van cameratoezicht te zien op specifieke plaatsen, zoals bijvoorbeeld richting de Blauwe Golven.
- Veel meer laten zien aan politici, burgers en slachtoffers wat de effecten zijn van cameratoezicht.
- Meer operators om de kwetsbaarheid te verkleinen en effectiviteit te vergroten.
- Om goed te kunnen monitoren, moet je het aantal incidenten per camera meten.
- Meer gebruik maken van mobiel en kortdurend cameratoezicht.
- Camera's worden in de toekomst steeds intelligenter. Dat is een ontwikkeling die niet te stoppen is. Volgens de politie moeten beleid, visie en moraliteit daarop aangepast worden.

5 Meerwaarde volgens het Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie (OM) heeft de vragen van de onderzoekers over de meerwaarde van cameratoezicht in Arnhem schriftelijk beantwoord. De Officier van Justitie (OvJ) in de lokale driehoek is regelmatig betrokken bij verzoeken tot plaatsing van camera's in Arnhem op grond van 151c Gw of artikel 3 Pw[2]. De zaaksofficieren gebruiken regelmatig beelden van de camera's in hun strafrechtelijke onderzoeken.

5.1 Meerwaarde cameratoezicht

Situatie in Arnhem rechtvaardigt het toepassen van cameratoezicht

Het OM is van oordeel dat de huidige problematiek in en rond het uitgaansgebied in Arnhem, gelet op het aantal geweldsincidenten, gemeentelijk cameratoezicht zeker rechtvaardigt. Daarnaast rechtvaardigt het aantal grote evenementen, voornamelijk Koningsdag, ook het gebruik van de camera's in de binnenstad. Dit laatste voor crowdcontrol (veiligheid) en de beheersing van de openbare orde in de binnenstad. Hetzelfde geldt voor het gebied in en rond het Centraal Station van Arnhem.

Camerabeelden in het uitgaansgebied hebben een grote meerwaarde bij de opsporing

Vooral de camera's in het Arnhemse uitgaansgebied worden door het OM regelmatig gebruikt bij opsporing van strafbare feiten en daders. Volgens het OM hebben de camerabeelden hiertoe een enorme meerwaarde. In het uitgaansgebied constateert de politie via de camera's regelmatig overtredingen zoals wildplassen en in beginsel een diversiteit aan strafbare feiten. In de praktijk echter betreft het merendeel uitgaansgeweld in al zijn varianten zoals mishandeling en openlijk geweld. De beelden zijn volgens het OM de afgelopen jaren echter ook gebruikt bij zwaardere strafbare feiten zoals wapenbezit, poging tot doodslag, schietincidenten, drugshandel en zelfs moord.

De beelden worden gebruikt als bewijslast, confronterend materiaal bij de potentiele dader(s), als middel om te verwijzen naar gebeurtenissen en als verheldering van wat zich in situatie werkelijk heeft afgespeeld. De officier legt uit dat de beelden een objectiever beeld geven van wat zich ter plaatse heeft afgespeeld. Dat heeft een zeer grote meerwaarde ten aanzien van getuigenverklaringen. De ervaring leert dat, vooral bij vechtpartijen, iedere getuige iets anders waarneemt waardoor het lastig is om te reconstrueren wie en hoe het geweld werd toegepast. Verder zijn de verdachten en de getuigen daarbij regelmatig ook onder invloed, wat hun verklaring minder betrouwbaar maakt. De beelden vormen een integraal onderdeel van het dossier en zijn belangrijk bewijs. De beelden worden getoond aan de verdachte en regelmatig nogmaals op de terechtzitting bij de rechter.

[2] De aard van het toezicht is hier handhaving van de openbare orde in het publieke domein en de juridische grondslag: artikel 151c van de Gemeentewet. Aangezien cameratoezicht een grote invloed kan hebben op de samenleving en de persoonlijke levenssfeer van burgers kan het gemeentebestuur uitsluitend op de wijze zoals in artikel 151c Gw beschreven besluiten tot plaatsing van camera's.

5.2 Randvoorwaarden

Een camera kan pas worden ingezet als daartoe een wettelijke grondslag is. Deze grondslag moet per inzet duidelijk worden vastgelegd. De OvJ toetst op grond van welke juridische bevoegdheid de camera's worden geplaatst.

Onderbouw de inzet van individuele camera's nog beter op basis van gegevens over de objectieve en subjectieve veiligheid ter plaatse

Bij plaatsing van camera's op grond van artikel 151c mag het OM alleen adviseren over de termijn van plaatsing. De burgemeester bepaalt. De officier legt uit dat het voor haar advies hierover belangrijk is dat politie en gemeente inzicht geven in de openbare orde problematiek op de betreffende locatie, cijfers over incidenten en strafbare feiten (objectief) en een sfeerrapportage over de sociale veiligheid daar (subjectief). Op basis hiervan kan het OM proportionaliteit en subsidiariteit vaststellen. "Proportionaliteit" betekent dat de camera niet te lang wordt geplaatst in relatie tot de zaak waarvoor je hem plaatst. Dus niet langer dan het evenement of bij jeugdoverlast, gerelateerd aan de ernst van de overlast en problematiek. "Subsidiariteit" betekent dat het probleem niet kan worden opgelost met andere middelen, zoals een tijdelijke mobiele camera. Daarnaast moet er altijd oog zijn voor inzet van andere methodes om een probleem op te lossen, zoals preventie, inzet jeugdwerk en afspraken maken met organisatie van het evenement. Het OM is van oordeel dat de huidige problematiek in en rond het uitgaansgebied in Arnhem, gelet op het aantal geweldsincidenten, een gemeentelijk cameratoezicht zeker rechtvaardigt.

Privacy is gewaarborgd

De privacy bij de openbare orde camera's is gewaarborgd omdat er een toetsing aan de wet en de daar uit voortvloeiende criteria plaatsvindt voordat een camera in de openbare ruimte geplaatst wordt. Daarnaast wordt de termijn zo kort mogelijk gehouden. Verder is het uitkijken van de camera's via de toezichtcentrale voorbehouden aan een beperkte groep daartoe opgeleide medewerkers onder toezicht van de politie.

5.3 Camera's buiten het uitgaansgebied

De inzet van camera's op grond van artikel 151c Gw bij het Gelredome zijn noodzakelijk

De Officier van Justitie beschrijft dat de evenementen in het Gelredome vaak een sterk openbare orde risico met zich meebrengen. Denk aan concerten, de dancefeesten, het Piratenfeest en de risicowedstrijden van Vitesse. Volgens het OM rechtvaardigen deze evenementen zonder twijfel de inzet van camera's omdat zich daar regelmatig verstoringen van de openbare orde en strafbare feiten voordoen. De camera's staan in het stadion en op het terrein van het stadion. Deze vallen onder de civielrechtelijke bevoegdheid van het Gelredome. De camera's op grond van artikel 151c Gw zijn volgens het OM de noodzakelijke aanvulling hierop. De argumentatie is dat geweld, strafbare feiten of verstoringen van de openbare orde (dit kan ook een plotseling verkeersinfarct zijn) zich kunnen verplaatsen van binnen naar buiten het stadion en de openbare weg of vice versa. Het gaat daarbij dan ook om de aanrijroutes van en naar het Gelredome.

5.4 Samenwerking

Positief over de samenwerking in de driehoek

De voor het OM betrokken partijen zijn de gemeente en de politie. De samenwerking is positief.

5.5 Verbeterpunten

Investeer in het gebruik van mobiele camera's; het maakt de inzet proportioneler

De officier geeft aan dat er altijd een dilemma ontstaat rondom plaatsing als mensen zich op een bepaalde locatie onveilig voelen terwijl objectieve gegevens dit niet eenduidig staven. Denk aan parkeerplaatsen, tunneltjes of kleinere stations. De beste oplossing volgens haar is om een camera dan tijdelijk te plaatsen en het effect te meten. Maar gelet op de aanbestedingsprocedures m.b.t. de aanschaf van de camera's en het feit dat ze vast moeten hangen, is dat soms lastig te realiseren. Als een camera eenmaal hangt, dan gaat deze niet meer zo snel weg. Desondanks is het advies van het OM is om bij Station Zuid en het fietstunneltje in de Laar de subjectieve en objectieve veiligheid opnieuw te onderzoeken en dan te toetsen of voortzetting van het cameratoezicht daar gerechtvaardigd is.

De plaatsing van een mobiele camera voor een korte termijn is te realiseren op grond van artikel 151c Gw. Met de mobiele camera is het mogelijk om het cameratoezicht snel bij een (potentieel) openbare ordeprobleem in te zetten. Dat maakt de inzet veel proportioneler.

Onderzoek of de gemeente Arnhem ook ANPR-camera's wil inzetten

Het OM adviseert om te onderzoeken of de gemeente Arnhem ook ANPR-camera's wil inzetten.
ANPR staat voor automatische nummerplaat herkenning. Bekend is de toepassing van ANPR bij het meten van verkeersactiviteit en vaststellen van verkeersovertredingen.
Daarnaast kunnen kentekens die met behulp van ANPR zijn gelezen worden vergeleken met zogenaamde referentiebestanden. In die bestanden staan kentekens waarop bijvoorbeeld openstaande boetes/belastingschulden zijn geregistreerd of kentekens die toebehoren aan verdachten die worden gezocht in het kader van opsporingsonderzoeken. Voorts kan dit ingezet worden voor het opsporen van onverzekerde of gestolen voertuigen.

6 Meerwaarde volgens ondernemers

Om inzicht te krijgen in de meerwaarde van cameratoezicht volgens ondernemers is gesproken met twee ondernemers die beiden een horecagelegenheid hebben op de Korenmarkt. Een van de ondernemers is daarnaast vertegenwoordiger van het bestuur Korenmarkt en de ondernemersvereniging.

6.1 Meerwaarde cameratoezicht

Preventieve werking

Cameratoezicht is volgens de ondernemers heel belangrijk voor de veiligheid in het horecaconcentratiegebied. Ze hebben zelf ook cameratoezicht in hun zaken. Bezoekers en ook portiers weten dat en het werkt preventief. De preventieve werking is er niet als er drank en drugs in het spel zijn: "dan denkt niemand meer na."

Op heterdaad arrestaties en sneller oplossen van misdrijven

Door cameratoezicht kunnen er meer op heterdaad arrestaties verricht worden. Bijvoorbeeld zakkenrollers of lastige klanten.

Veiligheid en gevoel van veiligheid voor ondernemers, personeel en klanten

De ondernemers noemen het een veilig idee dat er cameratoezicht is. Er zijn incidenten (gooien met kaarsen) en geweldsdelicten. Personeel, klanten en ook portiers voelen zich volgens hen veiliger met cameratoezicht. Veel incidenten vinden plaats voor de deur van horecagelegenheden, omdat mensen er niet in mogen.

Waarheidsvinding/bewijslast

Camera’s zijn volgens de ondernemer ook heel nuttig bij de waarheidsvinding: wat is er precies gebeurd? Ondernemers geven aan dat het voor hen vaak niet duidelijk is wat er wel of niet op beeld staat. Kort geleden was er een geval van diefstal van koper en zink. Hier is geen aangifte van gedaan.
Beelden worden bewaard en kunnen worden teruggekeken. Bij de ondernemers bestaat de behoefte om eens een keer een kijkje te nemen bij de operators zodat zij ook eens "in het echt" kunnen zien wat de operators wel/niet zien.

Sneller ingrijpen van politie mogelijk door cameratoezicht

De politie houdt in de gaten wat er gebeurt tijdens uitgaansavonden. Ze zien daardoor veel. De politie is er daardoor snel bij als er iets aan de hand is. Cameratoezicht is ook echt van toegevoegde waarde bij drukke evenementen zoals Koningsdag voor crowdcontrol. Door cameratoezicht kan ingegrepen worden als het ergens te druk wordt in het horecaconcentratie-gebied.

6.2 Geen nadelige effecten

De ondernemers zien geen nadelige effecten van cameratoezicht. Alleen vinden ze het vreemd dat er geen parasols uitgeklapt mogen worden op Koningsdag vanwege de camera's en geen versieringen opgehangen met feestdagen.

Navraag bij de adviseur veiligheid gemeente Arnhem leert ons dat parasols eigenlijk nooit wenselijk zijn i.v.m. belemmering van het zicht op de ingang. Maar uit coulance-overwegingen

wordt het toch toegestaan. Koningsdag is extreem druk met speciale veiligheidsmaatregelen en daarin past het dat parasols dan weg moeten.

6.3 Samenwerking

Goede samenwerking met politie

De ondernemers zijn zeer te spreken over de samenwerking met de politie. Zeker met de wijkagent is er een kort lijntje. Ze zijn heel blij met haar. Als er iets is kunnen ze altijd bij haar terecht en worden zaken goed afgehandeld. De wijkagent heeft ook veel contact met de portiers. Door de Korenmarkttelefoon hebben ondernemers heel snel contact met het Openbare Orde Team tijdens uitgaansavonden

Goede samenwerking met de gemeente

De samenwerking met de gemeente is goed, maar hangt wel af van met wie je te maken hebt. Met de ene persoon hebben ze betere ervaring dan met de andere.
Er is ook goed contact met Bureau Discriminatie vanwege toelatingsbeleid horecagelegenheden. Als bezoekers het niet eens zijn met een weigering krijgen ze meteen het telefoonnummer van Bureau Discriminatie. Dit werkt goed.

6.4 Wat zou het betekenen als er geen cameratoezicht zou zijn?

Slecht voor de veiligheid in het gebied

Alle al eerder genoemde voordelen op het gebied van veiligheid en preventie vallen dan weg.

6.5 Verbeterpunten volgens de ondernemers

Over het algemeen zijn de ondernemers erg tevreden over het cameratoezicht. Verbeterpunten zouden kunnen zijn:

- uitleg waarom versieringen en parasols niet mogen vanwege de camera's.
- cameratoezicht uitbreiden naar de Blauwe Golven.

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1 Camera's in Arnhem

Video Observatie Systeem Gemeente Arnhem			
Aantal	**Straat**	**Aantal**	**Straat**
	Airborneplein	44	Kleine Oord
1	Eusebiusveste	45	Bakkerstraat
2	Fietstunnel Boulevard Heuvelink		**Korenmarkt**
3	Fietstunnel Stadskantoor	46	Molenstraat
4	Fietstunnel Walburgstraat	47	Korenstraat
5	Fietstunnel Rechtbank	48	Korenstraat
	Blikkenbioscoop/Roermondsplein	49	Korenmarkt
6	Nieuweplein	50	Korte Hoogstraat
7	Rijnstraat onder	51	Luthersestraat
8	Rijnstraat /Blikkenbios	52	Hoogstraat / Duizelsteeg
9	Rijnstraat Midden	53	Pauwstraat
10	Roermondsplein	54	Hoogstraat Boven
	Bruggen	55	Willemsplein-Korenstraat
11	John Frostbrug rechts	56	Korenmarkt
12	John Frostbrug links	57	Korenmarkt
13	Nelson Mandelabrug	58	Korenmarkt
14	Nelson Mandelabrug	59	Nieuwe-plein oost
15	John Frost-Waardmanspad		**Station AC**
16	John Frost-Malburgse Bandijk/Graslaan	60	Bus Terminal
17	John Frost-Malburgse Bandijk	61	Stationsplein
18	John Frost Graslaan	62	Stationsplein
	De Laar	63	Station Mac
19	Spoortunnel fietspad		**Station Zuid Parkeerplaats**
	Gelredome	64	Metamorfosenallee 1
20	Nijmeegseplein Gelredome	65	Metamorfosenallee 2
21	Nijmeegseplein Tunnel N		**Varkensstraat**
22	Nijmeegseplein Tunnel O	66	Tulkensteeg
23	Nijmeegseplein Tunnel Z	67	Muntenstraat
24	Nijmeegseplein Tunnel W	68	Luthersestraat
	Iriszorg	69	Hoogstraat onder
25	Remisestraat DOD - Bankjes	70	Hoogstraat
26	Remisestraat DOD - Voor	71	Luthersestraat
27	Remisestraat DOD - Parkeerplaats	72	Varkensstraat
	Jansplein/Jansplaats	73	Varkensstraat
28	Rozemarijnsteeg	74	Varkensstraat Grote Oord
29	Jansstraat	75	Luthersestraat
30	Janslangstraat		**Winkelstraat**
31	Janspoort	76	Vijzelstraat
32	Janspoort	77	Rijnstraat/ Mac Donalds
33	Janspoort	78	Vijzelstraat/Hendriksen
34	Jansplein - Ruiterstraat	79	Vijzelstraat/Bakkerstraat
35	Jansplein - La Paranda	80	Marienburgstraat
36	Janspoort Gele Rijders Plein	81	Ketelstraat
37	Jansstraat	82	Land van de Markt
38	Jansplaats	83	Roggestraat
39	Gele Rijders plein	84	Johnny van Doorn plein
40	Willemsplein	85	Musis Sacrum/Velperplein
	Kerkplein/Markt	86	Witte school
41	Bussluis Turfstraat	87	Witte school
42	Kerkplein	88	Witte school
43	Markt		

7.2 Bijlage 2 WBS-codes

WBS staat voor Wijk, Buurt, Subbuurt. Hieronder staan de officiële benamingen. Feitelijk gaat het om straat plus directe omgeving. Voorbeeld: Rijnstraat is het hele horecagebied.

WBS 100 = Markt

WBS 101 = Weverstraat

WBS 102 = Rijnstraat

WBS 103 = Janssingel

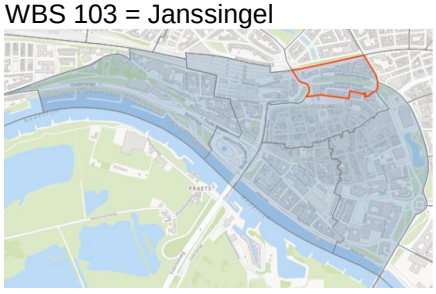

WBS 104 = Stationsplein

D66 Arnhem

SCHRIFTELIJKE VRAGEN

Burgemeester / College B&W
Koningstraat 38
6811 DG Arnhem

Datum	Contact	Doorkiesnummer	Email
03 juni 2018	Maarten Venhoek	06 53858553	maarten.venhoek@d66arnhem.nl

Betreft

Cameratoezicht

Al vele jaren wordt er in Arnhem binnen een groot gebied in en rond de binnenstad gebruik gemaakt van cameratoezicht. Daarnaast staan er ook camera's opgesteld op plekken die niet in een gepubliceerd aanwijzingsbesluit zijn opgenomen, zoals de John Frostbrug, Nelson Mandelabrug, Station Zuid en de Laar. Dit is echter niet in openbare stukken terug te vinden.

Op de website van de Gemeente Arnhem is geen overzicht beschikbaar waar er cameratoezicht mogelijk is.

De inwoners van Arnhem hebben het recht om zich anoniem en onbespied in de openbare ruimte te bewegen. Cameratoezicht in de openbare ruimte kan zijn waarde hebben naast andere maatregelen voor het bevorderen van de openbare orde, maar moet wat D66 betreft met terughoudendheid worden toegepast vanwege de inbreuk op de privacy.

Dit uitgangspunt is sinds 1 juli 2016 ook in de Gemeentewet verankerd. Artikel 151c lid 5 stelt dat de Burgemeester het besluit tot cameratoezicht intrekt "zodra de inzet van camera's niet langer noodzakelijk is in het belang van de handhaving van de openbare orde". Dit artikel impliceert dat een doorlopende evaluatie van het cameratoezicht nodig is.

De laatste evaluatie van het cameratoezicht dateert van 2010. Op basis van die evaluatie is door de Burgemeester eind 2011 het besluit cameratoezicht verlengd tot 1 januari 2017. Er vindt op dit moment nog steeds cameratoezicht plaats hetgeen impliceert dat eind 2016 wederom een besluit door de Burgemeester genomen is.

De fractie D66 heeft de volgende vragen aan het College c.q. de Burgemeester:

1. De fractie van D66 wil graag van de Burgemeester/het College weten wanneer op de website van de Gemeente Arnhem een sluitend overzicht wordt geplaatst waar in Arnhem cameratoezicht mogelijk is.
2. Op dit moment is alleen het besluit uit 2007 op de site overheid.nl gepubliceerd. Wanneer worden de andere besluiten daar gepubliceerd, en heeft het niet publiceren van deze besluiten mogelijk nog gevolgen voor de rechtmatigheid van het cameratoezicht?
3. Op basis van welke criteria wordt beoordeel of cameratoezicht wordt ingezet dan wel gecontinueerd? Anders geformuleerd: welke criteria hanteert u op basis waarvan het cameratoezicht (conform Gemeentewet art 151c lid 5) wordt beëindigd?
4. Wanneer kan de raad de evaluatie van de effecten en bijdragen aan de openbare orde en veiligheid van het cameratoezicht verwachten?

Met vriendelijke groet,

Maarten Venhoek
D66

Aan de leden van de raad

Datum	: 3 juli 2018
Zaaknummer	: 265662
Contactpersoon	: Arndt Stroink
Telefoonnummer	: 026 3773246

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo inzake cameratoezicht

Geachte voorzitter en leden,

Het raadslid Venhoek van de fractie D66 heeft ons bij brief, ingekomen 18 juni 2018, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over cameratoezicht.

Onderstaand vindt u de integrale tekst van de vragen.

Cameratoezicht

Al vele jaren wordt er in Arnhem binnen een groot gebied in en rond de binnenstad gebruik gemaakt van cameratoezicht. Daarnaast staan er ook camera's opgesteld op plekken die niet in een gepubliceerd aanwijzingsbesluit zijn opgenomen, zoals de John Frostbrug, Nelson Mandelabrug, Station Zuid en de Laar. Dit is echter niet in openbare stukken terug te vinden.

Op de website van de Gemeente Arnhem is geen overzicht beschikbaar waar er cameratoezicht mogelijk is.

De inwoners van Arnhem hebben het recht om zich anoniem en onbespied in de openbare ruimte te bewegen. Cameratoezicht in de openbare ruimte kan zijn waarde hebben naast andere maatregelen voor het bevorderen van de openbare orde, maar moet wat D66 betreft met terughoudendheid worden toegepast vanwege de inbreuk op de privacy.

Dit uitgangspunt is sinds 1 juli 2016 ook in de Gemeentewet verankerd. Artikel 151c lid 5 stelt dat de Burgemeester het besluit tot cameratoezicht intrekt "zodra de inzet van camera's niet langer noodzakelijk is in het belang van de handhaving van de openbare orde". Dit artikel impliceert dat een doorlopende evaluatie van het cameratoezicht nodig is.

De laatste evaluatie van het cameratoezicht dateert van 2010. Op basis van die evaluatie is door de Burgemeester eind 2011 het besluit cameratoezicht verlengd tot 1 januari 2017. Er vindt op dit

moment nog steeds cameratoezicht plaats hetgeen impliceert dat eind 2016 wederom een besluit door de Burgemeester genomen is.

De fractie D66 heeft de volgende vragen aan het College c.q. de Burgemeester:

1. De fractie van D66 wil graag van de Burgemeester/het College weten wanneer op de website van de Gemeente Arnhem een sluitend overzicht wordt geplaatst waar in Arnhem cameratoezicht mogelijk is.
2. Op dit moment is alleen het besluit uit 2007 op de site overheid.nl gepubliceerd. Wanneer worden de andere besluiten daar gepubliceerd, en heeft het niet publiceren van deze besluiten mogelijk nog gevolgen voor de rechtmatigheid van het cameratoezicht?
3. Op basis van welke criteria wordt beoordeel of cameratoezicht wordt ingezet dan wel gecontinueerd? Anders geformuleerd: welke criteria hanteert u op basis waarvan het cameratoezicht (conform Gemeentewet art 151c lid 5) wordt beëindigd?
4. Wanneer kan de raad de evaluatie van de effecten en bijdragen aan de openbare orde en veiligheid van het cameratoezicht verwachten?

Met vriendelijke groet,

Maarten Venhoek
D66

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

Naar aanleiding van uw vraag over de informatie op de website van de gemeente Arnhem is geconcludeerd dat dit onderdeel van de website zo snel mogelijk zal worden aangepast, waarbij aangegeven zal worden waar cameratoezicht is toegestaan en daadwerkelijk plaatsvindt, voor zover het de camera's betreft die in beheer zijn bij de gemeente.
Kort na het zomerreces van de gemeenteraad zal u een evaluatie worden toegezonden van het totale cameratoezicht, waarbij tevens aangegeven zal worden wat de data zijn van de besluiten en de publicatie.
Het voortzetten of beëindigen van cameratoezicht is afhankelijk van de ervaringen van de politie en van het aantal en de aard van de gepleegde strafbare feiten verstoringen van de openbare orde.
Indien een camera wordt geplaatst dient hiervoor instemming te worden verkregen van de officier van justitie. Daarbij moet altijd een zorgvuldige afweging worden gemaakt of plaatsing van een camera noodzakelijk is en of andere maatregelen niet meer doeltreffend kunnen zijn. Dit in het besef dat cameratoezicht een inbreuk kan maken op de privacy van burgers in de openbare ruimte.
In de evaluatie die u wordt toegezonden na het zomerreces, wordt aangegeven welke camera's op dit moment al dan niet doelmatig blijken in de praktijk.
Op dit moment is de politie bezig met een inventarisatie van de effectiviteit van alle afzonderlijke camera's. Dat overzicht wordt in de zomer verwacht en zal onderdeel uitmaken van de evaluatie.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Brief met artikel 44 vragen

cc: Raadsleden en fractievolgers

BEHANDELRESULTAAT

Informerend/ Meningsvormend 1 9 oktober 2019

Wijzigen van de Algemene Plaatselijke Verordening - cameratoezicht openbare ruimte

Zaaknummer:	398356
Portefeuillehouder:	A. Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/ fractievolgers Bouma en Visser (PvdA), Maref (VVD), Venhoek(D66), Navis en van der Loo (GroenLinks), van der Laak (Arnhem Centraal), van Burgsteden (CDA), Neede (CU), de Groot PvdD), Aydemir (Denk/VA), Wiggers (AOP) en Engelaar en Sanders (PVV).
Verder aanwezig: Marcouch (wethouder)

Verloop vergadering
Er is gestart met een informatief werkbezoek bij de controlekamer van de Politie.
Daarna heeft in de raadskamer meningsvorming 1 plaatsgevonden.

Inspreken
Er is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in te spreken.

Toezeggingen
Er zijn geen toezeggingen gedaan.

Conclusie
De fractie van D66 en GroenLinks hebben beiden nog een aantal vragen niet kunnen stellen vanwege de tijd. De voorzitter dankt allen aanwezigen en concludeert dat de raadskamer heeft besloten dat de meningsvormende 1 vergadering niet is afgerond en een voortzetting wenst op een volgend moment.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

V. Bouma

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

Debatverzoek

Aan: de voorzitter van de gemeenteraad van Arnhem

Betreft: Debatverzoek artikel 40A (RvO)

Onderwerp: Verondieping Rosandepolder met verontreinigde baggerstort.

Geachte voorzitter,

Hierbij doen wij een verzoek om naar aanleiding van de uitzending van Zembla uitgezonden d.d. 26-9-2019 het onderwerp 'Verondieping Rosandepolder met verontreinigde baggerstort' op de agenda van de eerstvolgende besluitvormende vergadering te plaatsen.

Al in 2009 was bekend dat de bodem van de Rosandepolder zwaar vervuild was aldus diverse mediabronnen. De Grondbank GMG, de toenmalig eigenaar/grondaannemer zou bagger uit het Amsterdam-Rijnkanaal en Twentekanaal in de polder hebben gestort. Nu 10 jaar later zien we in de uitzending van Zembla dat het 1.000.000 m3 materiaal betreft dat gelijk zou staan aan ongeveer 65.000 vrachtwagens aan vervuild materiaal dat gedumpt zou zijn in de Rosandepolder.

De Partij Voor de Vrijheid Arnhem heeft grote zorgen naar aanleiding van bovenstaande berichtgeving.

De fractie PVV wil graag met de overige fracties in de raad en met het college in debat over de verondieping van de Rosandepolder met verontreinigde baggerstort en de daarbij horende milieueffecten en gezondheidsriso`s voor directe omwonenden, woonbootbewoners en recreanten. Discussiepunten in het debat zijn wat ons betreft:

- De beoordeling van de risico's en problemen voor de volksgezondheid en het milieu.
- De mate van en huidige stand van zaken betreffende de verontreiniging van de Rosandepolder.
- Eventuele oplossingen voor de geconstateerde problemen en wat verder bij dit onderwerp ter tafel komt.

De PVV heeft daarbij in ieder geval de volgende vragen:

- Is de veiligheid van directe omwonenden, woonbootbewoners en recreanten van de Rosandepolder gegarandeerd?
- Is er sprake van nadelige effecten voor de natuur?

Partij Voor de Vrijheid, Arnhem

Dhr. Coen Verheij
Dhr. Robert Sanders

1. https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2425434/Vervuilde-grond-verdwijnt-in-Gelderse-natuurplassen

2. https://www.nporadio1.nl/nos-radio-1-journaal/onderwerpen/514453-verontdiepingsprojecten-veranderen-in-illegale-vuilstort

3. https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/blauwalg-gedijt-bij-baggerstort~b6be156a/

4. https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/storten-vervuild-slib-in-waterplas-moet-stoppen~ba961f96a/

5. https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/waarom-verdwijnt-vervuilde-grond-in-onze-natuurplassen

6. https://www.npostart.nl/zembla/26-09-2019/BV_101393879

29 september 2019

Aan: Voorzitter van de raad

Betreft: debatverzoek (rvo art. 40a)

Onderwerp: Klagende clienten en tonnen winst voor de directeur; de gevolgen van markwerking in de zorg

Geachte voorzitter,

Vandaag bericht Omroep Gelderland over het Arnhemse Zorggroep Kans[1]. Terwijl medewerkers onder andere spreken over een angstcultuur, onderbezetting, en onverantwoorde situaties, beloont de zorgtop zichzelf fors met zorggeld - in zes jaar tijd keerde zij zichzelf 875.000 euro winst uit. De situatie was bekend bij de GGD, maar de inspectierapporten zijn niet openbaar gemaakt, bericht Omroep Gelderland. Herinspectie is er niet geweest.

'Het zorggeld dat Zorggroep Kans ontvangt, komt binnen op vijf B.V.'s. Dat geld komt uit verschillende potjes, zoals wmo en jeugdzorg van de gemeente, en langdurige zorg (wlz) van de landelijke overheid. Directeur Jägers is enige bestuurder en aandeelhouder van de B.V.', zo blijkt uit de jaarverslagen. In 2018 ontvangt ze 97.000 euro salaris uit haar Zorggroep Kans B.V. Daarnaast keert ze zichzelf nog 100 duizend euro winst uit. Dat komt bovenop de 775.000 euro winst die ze sinds 2013 aan dividend ontving. In 2017 koopt Jägers een villa in Beuningen voor 1,7 miljoen euro. Daarnaast

zijn twee locaties waar cliënten wonen in haar bezit: de Kastanjelaan en de Weverstraat.'

Vorige week al stelde de SP-fractie schriftelijke vragen aan het college over zorgwinsten. Naar aanleiding van bovenstaande nieuws doet de SP fractie een debatverzoek.

Ter voorbereiding op het debat verzoek, verzoekt de SP fractie om een raadsbrief waarin wordt ingegaan op de onderstaande punten. Wij doen daarbij een beroep op artikel 44 van het reglement van orde;

1) Hoe verhoudt zich dit voorbeeld tot de beantwoording van het college op onze vragen over winsten in de zorg van 1 juli jl., waarin het college stelt dat een zekere winstmarge acceptabel is gelet op de marktwerking in de zorg, die zorgaanbieders moet ook moet stimuleren om kwalitatief zo goed mogelijke zorg te bieden. En dat zorgaanbieders die in systeem onvoldoende kwaliteit bieden geen cliënten krijgen? Houdt u, gezien de misstanden bij Zorggroep Kans en het recente onderzoek van Pointer, vast aan deze stelling?

[1] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2425619/Klagende-clienten-maar-tonnen-winst-voor-zorgdirecteur

2) Waarom zijn de kritische inspectierapporten over Zorggroep Kans niet gepubliceerd? Hoe rijmt het college dit met de openbaarheid van bestuur en het feit dat er geen geheimhouding is opgelegd? Waarom is de herinspectie niet uitgevoerd?

3) In hoeverre en sinds wanneer was de gemeente, en waren de wijkcoaches op de hoogte van deze misstanden bij Zorggroep Kans? Welke acties heeft de gemeente op basis van deze kennis ondernomen?

4)

A) Hoeveel zorggeld heeft de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren gegeven aan Zorggroep Kans en gerelateerde BVs? Hoe zijn de uitgaven van dit geld gecontroleerd?

B) Hoe beoordeelt u de samenwerking van de gemeente Arnhem met Zorggroep Kans, gezien de berichtgeving van Omroep Gelderland? Gaat de gemeente Arnhem door met het samenwerken met Zorggroep Kans en gerelateerde BVs? Kunt u dit toelichten?

C) Hoe beoordeelt u het feit dat een deel van het zorggeld wat door de gemeente Arnhem is gegeven aan Zorggroep Kans niet aan zorg is besteed maar aan dividenduitkeringen?

D) Gaat u hier nav de berichtgeving van Omroep Gelderland een onderzoek instellen naar Zorggroep Kans en bent u bereid de gemeenteraad daarover te informeren?

E) Hoe beoordeelt het college de kans dat deze misstanden en constructies met zorggeld ook bij andere zorginstellingen in Arnhem plaatsvinden? Wat doet het college om dit te onderzoeken en uit te sluiten?

F) Bent u bereid om het zorggeld dat Zorggroep Kans dat niet naar zorg is gegaan maar naar bijvoorbeeld dividenduitkeringen terug te vorderen? Graag een toelichting.

5) Hoe beoordeelt u de risico's die Arnhemmers hebben gelopen die onvoldoende zorg hebben ontvangen van Zorggroep Kans, en voor de medewerkers die onder onverantwoorde omstandigheden hebben moeten werken? Welke acties gaat u ondernemen om ervoor te zorgen dat dit niet mee kan gebeuren? Kunt u dit toelichten?

Naast de verzochte raadsbrief, wil de SP fractie ook de beantwoording van de vragen gesteld van de op 26 september gestelde schriftelijke vragen , 'nog meer winsten van ons zorggeld' bij het debat betrekken.

Verder verzoeken wij alle uitgevoerde inspectierapporten van alle zorginstellingen aan de raad te verstrekken met uitzondering van de rapporten die al eerder zijn verstrekt.

Tot slot willen wij van de voorzitter van de raad weten waarom vragen aan het wijkteam over het doorverwijzen van clienten naar omstreden zorginstellingen met veel stampij buiten de orde werden verklaard tijdens de behandeling van het agenderingsverzoek op 18 september j.l.

Hoogachtend,

Sarah Dobbe,

SP fractie

Van: SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem
Aan: het college van B&W
Betreft: schriftelijke vragen conform artikel 44 rvo
Onderwerp: Nog meer winsten van ons zorggeld

Arnhem, 26 september 2019

Geachte voorzitter,

Op 25 september berichtte Omroep Gelderland over een nieuw onderzoek door Pointer, in samenwerking met Reporter Radio en Follow the Money[1]. Uit dit onderzoek blijkt dat zeker 85 zorginstellingen in 2018 verdacht hoge winsten behaalden, winsten die oplopen tot maar liefst 50%. Uit het onderzoek blijkt ook dat in vergelijking met jaarverslagen die in 2016 zijn bekeken het aantal instellingen dat meer dan 20% winst maakt is gestegen en dat de winsten hoger zijn. Het neemt dus niet af, maar het neemt toe.

Een winstpercentage van twee tot vijf procent wordt gezien als normaal. Hoogleraren geven aan dat een winst van meer dan 10%, niet incidenteel maar structureel, niet normaal is. In veel gevallen is dit geld verloren voor de zorg, en wordt deze winst uitgekeerd of komt de winst tot stand door frauduleuze bedrijfsvoering, aldus Pointer. In het onderzoek worden verschillende constructies herkend om de Wet Normering Topinkomens te omzeilen, via onderaannemers, BVs, huurprijzen en overnames. Albero Zorggroep wordt daarbij specifiek als voorbeeld genoemd. Het aantal bedenkelijke winsten ligt mogelijk nog hoger, omdat een deel van de zorgbedrijven de jaarrekening nog niet heeft opgegeven.

Het Ministerie van Volksgezondheid noemde extreme winsten eerder al maatschappelijk ongewenst. Minister de Jonge van VWS noemt de winsten absurd, in reactie op dit nieuwe onderzoek. Winst is niet erg, maar deze percentages kloppen niet, zegt hij.[2] Ook geeft de minister aan in gesprek met Pointer: ‘De zorg is wat mij betreft geen markt. Je ziet inderdaad dat het marktdenken is doorgeslagen. Ik wil de uitwassen daarin tegengaan.’

In de lijst van 85 zorginstellingen staan in ieder geval twee zorginstellingen gevestigd in Arnhem. Deze instellingen hebben in ieder geval twee jaar op rij ongebruikelijk hoge winstpercentages gehaald. Een daarvan (Rosorum Zorg Exploitatie BV) heeft de bedenkelijke eer in de top tien te staan van Gelders zorgbedrijf met de hoogste winst[3] en een daarvan in de top 10 van het hoogste winstpercentage (Thuiszorg Rijnstad, met een winstpercentage in 2018 van 39%).

Hoogleraar Verbon pleit voor een radicale verandering. 'Na zoveel jaar blijkt dat dit systeem van marktwerking enorm verziekt is. Het trekt verkeerde mensen aan, die altijd wel een weg vinden. De maatregelen die de minister nu voorstelt zijn ook symptoombestrijding. Ik pleit voor het afschaffen van de marktwerking[4]’.

---

[1] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2425295/Krankzinnig-hoge-winsten-bij-Gelderse-zorginstellingen
[2] https://nos.nl/artikel/2303257-opnieuw-ongebruikelijk-hoge-winsten-bij-85-zorgbedrijven.html
[3] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2425335/Dit-zijn-de-tien-Gelderse-zorgbedrijven-met-de-hoogste-winst
[4] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2425295/Krankzinnig-hoge-winsten-bij-Gelderse-zorginstellingen

Op 1 juli dit jaar stelde de SP fractie vragen over eerder onderzoek van winsten, waar het college op 16 juli op heeft geantwoord[5].

De SP heeft daarom de volgende vragen aan het College:

1) In uw beantwoording op onze vragen van 1 juli jl. stelt het college dat een zekere winstmarge acceptabel is gelet op de marktwerking in de zorg, die zorgaanbieders moet ook moet stimuleren om kwalitatief zo goed mogelijke zorg te bieden. En dat zorgaanbieders die in systeem onvoldoende kwaliteit bieden geen cliënten krijgen.
A) Op welke concrete ervaringen baseert het college dit vertrouwen in de werking van de markt in het borgen van de kwaliteit van zorg?
B) Op welke concrete ervaringen baseert het college de uitspraak dat zorgaanbieders die in dit systeem onvoldoende kwaliteit bieden, geen cliënten krijgen?
C) Hoe beoordeelt u de uitspraken van hoogleraar Verbon dat het systeem van marktwerking verziekt is en dat marktwerking afgeschaft zou moeten worden? Welke consequenties verbindt u daaraan?
D) Hoe beoordeelt u de uitspraken van Minister de Jonge dat deze winsten absurd, in reactie op dit nieuwe onderzoek dat winst niet erg is, maar dat deze percentages niet kloppen ?[6] Ook geeft de minister aan in gesprek met Pointer: 'De zorg is wat mij betreft geen markt. Je ziet inderdaad dat het marktdenken is doorgeslagen. Ik wil de uitwassen daarin tegengaan.' Welke consequenties verbindt u daaraan?

2) Bent u het met de SP fractie eens dat het zorgelijk is dat sinds het onderzoek hierover in 2016 het aantal instellingen dat meer dan 20% winst maakt is gestegen en dat de winsten hoger zijn? Dit gezien de conclusie dat het aannemelijk is dat een deel van deze winsten verkregen is door frauduleuze bedrijfsvoering, en het door winstuitkering (ook via aparte constructies) betekent dat een deel van dit geld mogelijk verloren is voor de zorg. Kunt u dit toelichten? Welke consequenties verbindt u hieraan?

3) In de lijst van 85 instellingen uit het onderzoek staan twee zorgbedrijven die gevestigd zijn in Arnhem.
A) Over Rosorum Zorg Exploitatie BV. heeft het college eerder aangegeven als antwoord op onze vragen van 1 juli jl. dat deze instelling geen zorg vanuit de Wmo of jeugdzorg verleent. Is het momenteel nog steeds zo dat er, de afgelopen 3 jaren, geen zorg is gedeclareerd door deze zorginstelling bij de gemeente Arnhem? Zo nee, voor welke bedragen is gedeclareerd?
B) Heeft Thuiszorg Rijnstad zorg gedeclareerd bij de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren? Zo ja, voor welk bedrag?
C) Staan in de lijst van 85 instellingen uit het onderzoek andere zorgbedrijven die zorg hebben gedeclareerd bij de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren?

4) In het artikel van Follow the Money[7] wordt uitvoerig verslag gedaan van 'slimme trucs waarmee zorggeld buiten beeld verdwijnt. Ook Teun en Joke Kaptein, oude bekenden van FTM, kwamen bovendrijven; eerder trokken ze 1,5 miljoen euro uit zorgbedrijf De Karmel. De Karmel is inmiddels geëvolueerd tot de Albero Zorggroep, een ingewikkelde geldmachine, waarlangs opnieuw aanzienlijke sommen zorggeld wegvloeien naar de

[5] https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/aa9d527f-ad24-453d-81ee-9ccdb5b0b1a8
[6] https://nos.nl/artikel/2303257-opnieuw-ongebruikelijk-hoge-winsten-bij-85-zorgbedrijven.html
[7] https://www.ftm.nl/artikelen/zorgcowboys-geldmachine-albero?share=1

aandeelhouders.’ De gemeente Arnhem betaalt verschillende BVs van Albero aanzienlijke sommen geld om zorg te verlenen.
A) Hoeveel zorggeld heeft de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren gegeven aan Albero Zorggroep en gerelateerde BVs? Hoe zijn de uitgaven van dit geld gecontroleerd?
B) Hoe beoordeelt u de samenwerking van de gemeente Arnhem met Albero Zorggroep, gezien de verslaglegging van Follow the Money? Gaat de gemeente Arnhem door met het samenwerken met Albero Zorggroep en gerelateerde BVs?
C) Hoe beoordeelt u het feit dat een deel van het zorggeld wat door de gemeente Arnhem is gegeven aan Albero Zorggroep niet aan zorg is besteed maar aan uitkeringen aan aandeelhouders?
D) Zijn er signalen van fraude of onrechtmatig gebruik van geld bij Albero Zorggroep bekend bij gemeente Arnhem? Gaat u hier nav de berichtgeving van Follow the Money een onderzoek naar instellen en bent u bereid de gemeenteraad daarover te informeren?
E) Bent u bereid om het geld dat Albero Zorggroep heeft uitgekeerd aan aandeelhouders, maar dat bedoeld was voor zorg, terug te vorderen bij Albero Zorggroep?

5) Hoe beoordeelt u de risico’s voor de kwaliteit van zorg voor de Arnhemmers die zorg van instellingen krijgen met structurele abnormaal hoge winstmarges? Kunt u dit toelichten?

6) Bent u bereid om met zorginstellingen die abnormale hoge winstmarges hebben in gesprek te gaan, omdat u dergelijke hoge winstmarges onwenselijk acht en mogelijk ten koste gaat van zorg voor Arnhemmers? Kunt u dit toelichten?

7) Op de vragen door ons gesteld op 1 juli jl. stelt het college: ‘Het (aangescherpte) beleid maakt het dus mogelijk om onderzoeken te starten als zorgaanbieders meer winst maken dan verwacht zou mogen worden en/of er vermoedens van fraude bestaan.’ Gaat u naar aanleiding van dit onderzoek uw onderzoek aanscherpen? Kunt u dit toelichten?

8) Wat gaat het college doen met zorgbedrijven die geen of onduidelijke jaarrekening hebben ingediend via jaarverantwoordingzorg.nl? Hoe houdt Arnhem zicht op deze bedrijven? Gaat het college de jaarrekeningen van zorgbedrijven die zorg verlenen aan Arnhemmers openbaren die geen Wtzi-toelating hebben? Kunt u dit toelichten?

Hoogachtend,

Sarah Dobbe
SP Fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de leden van de raad

Datum	: 29 oktober 2019
Zaaknummer	: 408332
Contactpersoon	: Gerard Fidder
Telefoonnummer	: 026 3772303

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo inzake Beantwoording artikel 44 vragen: Nog meer winsten van ons zorggeld

Geachte voorzitter en leden,

Het raadslid Sarah Dobbe van de fractie SP heeft ons bij brief, ingekomen 26 september 2019, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over Nog meer winsten van ons zorggeld.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

1) In uw beantwoording op onze vragen van 1 juli jl. stelt het college dat een zekere winstmarge acceptabel is gelet op de marktwerking in de zorg, die zorgaanbieders moet ook moet stimuleren om kwalitatief zo goed mogelijke zorg te bieden. En dat zorgaanbieders die in systeem onvoldoende kwaliteit bieden geen cliënten krijgen.
A) Op welke concrete ervaringen baseert het college dit vertrouwen in de werking van de markt in het borgen van de kwaliteit van zorg?
B) Op welke concrete ervaringen baseert het college de uitspraak dat zorgaanbieders die in dit systeem onvoldoende kwaliteit bieden, geen cliënten krijgen?

Antwoord 1A en 1B: Sociale wijkteams zijn dagelijks bezig met het toewijzen van zorg aan aanbieders en maken daarbij zo goed mogelijk gebruik van aanbieders die kwalitatief goede zorg leveren. Meer dan 200 gecontracteerde aanbieders krijgen op dit moment geen cliënten, omdat zij zorg leveren waaraan geen behoefte is of doordat deze kwalitatief onvoldoende is. De onderlinge concurrentie en de afwezigheid van een gegarandeerde omzet stimuleert aanbieders om kwalitatief zo goed mogelijke zorg te leveren.

De huidige situatie is nog niet optimaal; vandaar dat besloten is om de kwaliteitseisen te verhogen en hier strenger op te toetsen, zowel bij toetreding als tijdens de zorgverlening. Indien blijkt dat de kwaliteit van zorg onder de maat is of onrechtmatig zorg wordt gedeclareerd, dan zullen we hierop handhaven. Afhankelijk van de ernst van de situatie betekent dit bijvoorbeeld een cliëntenstop, het onderbrengen van cliënten bij andere zorgaanbieders/beëindigen van het contract of bij zorgfraude het terugvorderen van onrechtmatig gedeclareerde zorggelden. Deze aanpak is beschreven in de raadsbrief d.d. 25 juni 2019 en is/wordt ook toegepast bij een aantal aanbieders.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 (lokaal tarief) • Fax 026 - 3774830

C) Hoe beoordeelt u de uitspraken van hoogleraar Verbon dat het systeem van marktwerking verziekt is en dat marktwerking afgeschaft zou moeten worden? Welke consequenties verbindt u daaraan?

Antwoord 1C: Wij delen die mening niet en denken door het verhogen van de kwaliteitseisen en het intensiveren van de kwaliteitstoetsing het huidige systeem verder te kunnen verbeteren.

D) Hoe beoordeelt u de uitspraken van Minister de Jonge dat deze winsten absurd, in reactie op dit nieuwe onderzoek dat winst niet erg is, maar dat deze percentages niet kloppen? Ook geeft de minister aan in gesprek met Pointer: 'De zorg is wat mij betreft geen markt. Je ziet inderdaad dat het marktdenken is doorgeslagen. Ik wil de uitwassen daarin tegengaan.' Welke consequenties verbindt u daaraan?

Antwoord 1D: De Minister plaatst vraagtekens bij de hoge winstmarges, omdat deze niet haalbaar lijken zonder dat er zorg gedeclareerd wordt die niet feitelijk geleverd wordt. Dit deelt het college en moet dus aanleiding zijn tot nader onderzoek.

2) Bent u het met de SP fractie eens dat het zorgelijk is dat sinds het onderzoek hierover in 2016 het aantal instellingen dat meer dan 20% winst maakt is gestegen en dat de winsten hoger zijn? Dit gezien de conclusie dat het aannemelijk is dat een deel van deze winsten verkregen is door frauduleuze bedrijfsvoering, en het door winstuitkering (ook via aparte constructies) betekent dat een deel van dit geld mogelijk verloren is voor de zorg. Kunt u dit toelichten? Welke consequenties verbindt u hieraan?

Antwoord 2: Als blijkt dat er fraude wordt gepleegd met zorggelden of hier sterke aanwijzingen voor zijn, dan laten wij een onderzoek uitvoeren door onze afdeling Handhaving. De lijst hebben we nu gescreend op Arnhemse aanbieders en van daaruit zullen we bepalen bij welke aanbieders er aanleiding is om nader onderzoek te doen.

3) In de lijst van 85 instellingen uit het onderzoek staan twee zorgbedrijven die gevestigd zijn in Arnhem.
A) Over Rosorum Zorg Exploitatie BV. heeft het college eerder aangegeven als antwoord op onze vragen van 1 juli jl. dat deze instelling geen zorg vanuit de Wmo of jeugdzorg verleent. Is het momenteel nog steeds zo dat er, de afgelopen 3 jaren, geen zorg is gedeclareerd door deze zorginstelling bij de gemeente Arnhem? Zo nee, voor welke bedragen is gedeclareerd?

Antwoord 3A: Deze aanbieder is niet gecontracteerd voor de jaren 2017, 2018 en 2019. Er zijn dus geen toewijzingen en geen declaraties in die jaren.

B) Heeft Thuiszorg Rijnstad zorg gedeclareerd bij de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren? Zo ja, voor welk bedrag?

Antwoord 3B:
Declaratie 2017: € 2.608
Declaratie 2018: € 5.168
Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 6.021

C) Staan in de lijst van 85 instellingen uit het onderzoek andere zorgbedrijven die zorg hebben gedeclareerd bij de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren?

Antwoord 3C: Ja, dit geldt voor de volgende aanbieders:

Compass BV:
- Declaratie 2017: € 22.000
- Declaratie 2018: € 50.006
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 58.054

GGZ Scharwächter:
- Declaratie 2017: € 29.719
- Declaratie 2018: € 20.950
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 20.787

Daarnaast stonden onderstaande aanbieders in de vorige lijst van Pointer/Follow the money, waarin jaarrekeningen over 2017 werden geanalyseerd:

De Kroon Zorginstelling BV (zie voor nadere informatie antwoord 4).

Dunya Gelderland:
- Declaratie 2017: € 71.016
- Declaratie 2018: € 39.870
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): n.v.t. (geen cliënten in zorg meer, mede op aangeven van Menzis)

Impegno BV:
- Declaratie 2017: n.v.t.
- Declaratie 2018: n.v.t.
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 12.174

Professionals Holding:
- Declaratie 2017: € 32.256
- Declaratie 2018: € 75.220
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 64.932

Su International Zorg BV:
- Declaratie 2017: n.v.t.
- Declaratie 2018: € 912
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 1.550

Zorgburo De Liemers BV:
- Declaratie 2017: € 814.943
- Declaratie 2018: € 1.210.841
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 796.855

4) In het artikel van Follow the Money wordt uitvoerig verslag gedaan van 'slimme trucs waarmee zorggeld buiten beeld verdwijnt. Ook Teun en Joke Kaptein, oude bekenden van FTM, kwamen bovendrijven; eerder trokken ze 1,5 miljoen euro uit zorgbedrijf De Karmel. De Karmel is inmiddels geëvolueerd tot de Albero Zorggroep, een ingewikkelde geldmachine, waarlangs opnieuw aanzienlijke sommen zorggeld wegvloeien naar de aandeelhouders.' De gemeente Arnhem betaalt verschillende BVs van Albero aanzienlijke sommen geld om zorg te verlenen.
A) Hoeveel zorggeld heeft de gemeente Arnhem in de afgelopen 3 jaren gegeven aan Albero Zorggroep en gerelateerde BVs? Hoe zijn de uitgaven van dit geld gecontroleerd?

Antwoord 4A:
Albero Zorg BV:
- Declaratie 2017: n.v.t.
- Declaratie 2018: € 382.705
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 226.419

Albero Gezinshuizen BV:
- Declaratie 2017: n.v.t.
- Declaratie 2018: € 222.382
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 281.774

De Karmel (is overgegaan in de Albero Zorggroep):
- Declaratie 2017: € 1.448.172
- Declaratie 2018: n.v.t.
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): n.v.t.

De Kroon Zorginstelling BV:
- Declaratie 2017: € 438.244
- Declaratie 2018: € 516.080
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 310.024

De Kroon Plus BV:
- Declaratie 2017: n.v.t.
- Declaratie 2018: € 523.634
- Declaratie 2019 (peildatum 01-10-2019): € 249.473

Bij bovenstaande aanbieders hebben vanuit de gemeente Arnhem in deze periode geen kwaliteits- of rechtmatigheidsonderzoeken plaatsgevonden. IGJ en Menzis hebben een onderzoek uitgevoerd bij De Karmel / De Kroon. Het IGJ-rapport is openbaar. De resultaten van het Menzisonderzoek zullen nog worden gedeeld met onze regionale Inkooporganisatie Sociaal Domein.

B) Hoe beoordeelt u de samenwerking van de gemeente Arnhem met Albero Zorggroep, gezien de verslaglegging van Follow the Money? Gaat de gemeente Arnhem door met het samenwerken met Albero Zorggroep en gerelateerde BVs?

Antwoord 4B: Zie het antwoord 4D.

C) Hoe beoordeelt u het feit dat een deel van het zorggeld wat door de gemeente Arnhem is gegeven aan Albero Zorggroep niet aan zorg is besteed maar aan uitkeringen aan aandeelhouders?

Antwoord 4C: Winstuitkeringen zijn toegestaan, mits deze niet voortkomen uit een onrechtmatige inzet van zorggelden. De gedeclareerde zorg moet dus feitelijk geleverd zijn. Zoals eerder gesteld lijkt een hoge winstuitkering niet mogelijk zonder onrechtmatige declaraties.

D) Zijn er signalen van fraude of onrechtmatig gebruik van geld bij Albero Zorggroep bekend bij gemeente Arnhem? Gaat u hier n.a.v. de berichtgeving van Follow the Money een onderzoek naar instellen en bent u bereid de gemeenteraad daarover te informeren?

Antwoord 4D: Deze signalen zijn nieuw en geven ons aanleiding om hier nader onderzoek naar te doen. Over de uitkomsten daarvan zullen wij de gemeenteraad informeren. Op 28 oktober is ook een gesprek gepland met Albero vanuit de Inkoop SDCG. De gemeente Arnhem neemt deel aan dit gesprek. Mede op basis van dit gesprek zullen wij onze vervolgstappen bepalen, waarbij alle opties mogelijk zijn (zoals een cliëntenstop, beëindigen contract/onderbrengen huidige cliënten bij andere zorgorganisaties, terugvorderen zorggelden)

E) Bent u bereid om het geld dat Albero Zorggroep heeft uitgekeerd aan aandeelhouders, maar dat bedoeld was voor zorg, terug te vorderen bij Albero Zorggroep?

Antwoord 4E: Het terugvorderen van zorggelden kan alleen als aangetoond kan worden dat gedeclareerde zorg niet feitelijk geleverd is.

5) Hoe beoordeelt u de risico's voor de kwaliteit van zorg voor de Arnhemmers die zorg van instellingen krijgen met structurele abnormaal hoge winstmarges? Kunt u dit toelichten?

Antwoord 5: Als gedeclareerde zorg niet feitelijk geleverd is waardoor er abnormaal hoge winstmarges worden gehanteerd, dan is de kans reëel dat ook de kwaliteit van zorg niet op orde is.

6) Bent u bereid om met zorginstellingen die abnormale hoge winstmarges hebben in gesprek te gaan, omdat u dergelijke hoge winstmarges onwenselijk acht en mogelijk ten koste gaat van zorg voor Arnhemmers? Kunt u dit toelichten?

Antwoord 6: Ja, zie ook antwoord 5. Met Albero Zorggroep gaan we op 28 oktober ook het gesprek hierover aan.

7) Op de vragen door ons gesteld op 1 juli jl. stelt het college: 'Het (aangescherpte) beleid maakt het dus mogelijk om onderzoeken te starten als zorgaanbieders meer winst maken dan verwacht zou mogen worden en/of er vermoedens van fraude bestaan.' Gaat u naar aanleiding van dit onderzoek uw onderzoek aanscherpen? Kunt u dit toelichten?

Antwoord 7: Zoals eerder gesteld zijn we al bezig om de kwaliteitseisen te verhogen en de toetsing zowel bij inschrijving als tijdens de zorgverlening te intensiveren.

8) Wat gaat het college doen met zorgbedrijven die geen of onduidelijke jaarrekening hebben ingediend via jaarverantwoordingzorg.nl? Hoe houdt Arnhem zicht op deze bedrijven? Gaat het college de jaarrekeningen van zorgbedrijven die zorg verlenen aan Arnhemmers openbaren die geen Wtzi-toelating hebben? Kunt u dit toelichten?

Antwoord 8: Zorgaanbieders die zorg leveren in het kader van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet en dus onder de Wtzi vallen zijn verplicht gegevens aan te leveren aan het ministerie van VWS. Deze gegevens worden openbaar gemaakt op jaarverantwoordingzorg.nl. De gemeente Arnhem heeft hierin geen rol en is niet gemachtigd jaarrekeningen van derden openbaar te maken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Brief met artikel 44 vragen

cc: Raadsleden en fractievolgers

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer **406558**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 29 oktober 2019, nummer: 406558;

gelet op artikel 48 lid 7 van de Wet op het primair onderwijs;

besluit:

1. in te stemmen met de voorgenomen fusie van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem en Stichting voor primair onderwijs Fluvius;
2. in te stemmen met de nieuwe statuten van de Stichting voor primair onderwijs DeBasisFluvius;
3. het periodiek overleg met de gemeenteraad over de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van de stichting (artikel 11a van de concept statuten), te mandateren aan het college van burgemeester en wethouders.

De griffier, De voorzitter,

Instemmen met de voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 november 2019
Zaaknummer:	406558
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

.

Aan de gemeenteraad, 20 november 2019

Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het Dagelijks Bestuur heeft hierbij overwogen dat:

- De Basis en Fluvius al geruime tijd intensief samenwerken en een bestuurlijke fusie het logische vervolg is.
- De concept statuten de instandhouding van het openbaar onderwijs en het toezicht van de gemeente daarop voldoende waarborgen.
- De voorgenomen fusie voor de gemeente Arnhem geen financiële consequenties heeft.
- Het fusieplan door een extern adviesbureau en het college van burgemeester en wethouders positief is beoordeeld.

De griffier, De voorzitter,

J.G.M. Kersten D. Becker

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **406558**

Onderwerp: voorgenomen fusie schoolbesturen De Basis en Fluvius

Voorstel

1. in te stemmen met de voorgenomen fusie van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem en Stichting voor primair onderwijs Fluvius;
2. in te stemmen met de nieuwe statuten van de Stichting voor primair onderwijs DeBasisFluvius;
3. het periodiek overleg met de gemeenteraad over de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van de stichting (artikel 11a van de concept statuten), te mandateren aan het college van burgemeester en wethouders.

Inleiding

De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem (hierna: De Basis) en Stichting voor primair onderwijs Fluvius (hierna: Fluvius) bereiden een bestuurlijke fusie voor per 1 januari 2020. De gemeente Arnhem heeft bij deze voorgenomen fusie een formele rol, vanuit haar grondwettelijke zorgplicht voor het openbaar onderwijs in de gemeente.

De fusie krijgt gestalte door de overdracht van de scholen die momenteel vallen onder het bevoegd gezag van Fluvius aan De Basis. Laatstgenoemde is aangewezen als 'verkrijgende stichting'. Fluvius zal ophouden te bestaan. Deze overdracht van scholen vereist een wijziging van de statuten van De Basis. De Basis, momenteel een stichting voor openbaar onderwijs onder de werking van artikel 48 van de Wet op het primair onderwijs (Wpo), moet worden omgevormd tot een zogeheten samenwerkingsstichting onder de werking van artikel 17 Wpo: een stichting die tot doel heeft zowel openbare als bijzondere scholen in stand te houden. De statutenwijziging van De Basis behoeft de instemming van de gemeenteraad (artikel 48 lid 7 Wpo). Daartoe dient dit voorstel.

De colleges van bestuur van De Basis en Fluvius hebben in hun brief van 19 september jl. verzocht om instemming van uw Raad met de voorgenomen fusie en statutenwijziging.

Opmerking bij de aangeleverde stukken
De hiervoor bedoelde brief, met bijlagen, is op 19 september ook per mail toegezonden aan alle raadsleden. Bij de voorbereiding van de besluitvorming door college en Raad omtrent de voorgenomen fusie zijn ambtelijk opmerkingen gemaakt en vragen gesteld van juridische en financiële aard. In reactie daarop hebben de schoolbesturen de stukken aangevuld. De opmerkingen hebben tevens geleid tot een aangepast voorstel voor de nieuwe statuten. De gewijzigde tekst is gemarkeerd.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

Bevorderen van goed onderwijs voor Arnhemse kinderen. Schoolbesturen De Basis en Fluvius zijn, door het bestuurlijk samengaan van de beide organisaties, beter in staat in Arnhem (en Renkum) een duurzaam en divers onderwijsaanbod van goede kwaliteit in stand te houden. De fusie maakt het mogelijk om onder één bestuurlijke verantwoordelijkheid en regie te zorgen voor een financieel daadkrachtige organisatie die beschikt over de omvang, middelen en het beleidsvoerend vermogen om te kunnen blijven investeren in kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Ook in de nieuwe situatie zijn er voldoende waarborgen voor de continuïteit van het openbaar onderwijs in de gemeente.

Argumenten

1.1 Behoud en borging van een goed en gevarieerd onderwijsaanbod voor Arnhemse kinderen, door een bestuurlijke fusie van De Basis en Fluvius

De gemeente Arnhem wil er samen met het onderwijs en andere maatschappelijke partners voor zorgen dat alle kinderen in de stad het onderwijs kunnen volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot volwassen burgers die volop meedoen in een samenleving die snel verandert. De aanwezigheid van een duurzaam en divers onderwijsaanbod van goede kwaliteit is daarvoor essentieel. Schoolbesturen De Basis en Fluvius nemen hun verantwoordelijkheid om daarvoor zorg te dragen.

De Basis houdt binnen de gemeente Arnhem 17 scholen voor openbaar basisonderwijs en één openbare school voor speciaal basisonderwijs in stand, met op 1 oktober 2018 in totaal 5.330 leerlingen. *Fluvius* is het bevoegd gezag van 10 in Arnhem gevestigde scholen voor basisonderwijs en één school voor speciaal basisonderwijs naar rooms-katholieke of protestants-christelijke richting, met op 1 oktober 2018 in totaal 3.128 leerlingen. Daarnaast telt Fluvius drie scholen in de gemeente Renkum met in totaal 661 leerlingen.

Al in 2016 stelden de besturen vast dat nauwe samenwerking vereist is om antwoord te geven op de groeiende eisen en verwachtingen vanuit de samenleving ten aanzien van de resultaten en de kwaliteit van het onderwijs. "Samenwerken heeft de voorkeur boven concurreren" en is nodig om een toekomstbestendig schoolbestand van kwalitatief hoogwaardige scholen te kunnen garanderen.[1] In november 2016 sloten De Basis en Fluvius een niet vrijblijvende samenwerkingsovereenkomst en spraken daarin het voornemen uit om op termijn bestuurlijk te fuseren. In de tussentijd werken de organisaties intensief samen op een wijze die het effect van een fusie zo dicht mogelijk benadert.

1.2 De Basis en Fluvius werken al geruime tijd intensief samen; een bestuurlijke fusie is hierop het logische vervolg

In de afgelopen jaren is de samenwerking tussen de beide stichtingen voortdurend versterkt. Sinds 2017 kennen de stichtingen een personele unie op het niveau van de Raden van Toezicht, de Colleges van Bestuur en de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad. Daarnaast is er een shared services center ingericht waarin gemeenschappelijke taken op het gebied van HRM, onderwijskwaliteit en bedrijfsvoering zijn belegd.

[1] "PO Arnhem slaat de handen ineen!" Koersnota Primair Onderwijs Arnhem e.o. 2014-2017 (sept. 2013)

Het Fusieplan beschrijft de volgende *motieven* voor de voorgenomen fusie : het maken van een effectiviteitsslag en een professionaliseringsslag, het versterken van de belangenbehartiging van het onderwijs, handhaving en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs; waarborging van de continuïteit; behoud van werkgelegenheid en realiseren van meer kansen voor het personeel (pag.11-12 van het Fusieplan).

Met de voorgenomen fusie wordt beoogd de samenwerking te formaliseren, zó dat er sprake is van één sterk schoolbestuur dat een breed en toegankelijk onderwijsaanbod in de regio in stand houdt en mogelijk versterkt. De organisaties zien de fusie ook als een kans om de kwaliteit te vergroten en een effectiviteitsslag te maken. Door fusie zijn de schoolbesturen beter in staat om duurzame en kwalitatief goede voorzieningen in de gemeenten Arnhem en Renkum te behouden. De bestaande keuzemogelijkheden voor ouders blijven gehandhaafd en alle scholen bieden kwalitatief goed onderwijs.

De besturen zijn ervan overtuigd dat de fusie positieve inhoudelijke effecten zal hebben voor het onderwijs in Arnhem en omgeving. Bestuurlijke fusie ziet men als de beste manier om tegemoet te komen aan zowel het belang van het behoud van de eigenheid en identiteit van de scholen en de keuzevrijheid voor ouders en leerlingen.

1.3 *Het samenwerkingsbestuur DeBasisFluvius zet zich in voor het beschikbaar zijn en blijven van voldoende openbaar primair onderwijs in de gemeente Arnhem.*

De bestuurlijke fusie heeft niet tot doel scholen samen te voegen of het aanbod te beperken. Zoals in het Fusieplan staat aangegeven, zal de fusie geen effecten hebben op het aantal, de variëteit en de spreiding van het onderwijsaanbod en de keuzevrijheid voor ouders en leerlingen. Door de fusie kan juist een breed, divers en toegankelijk aanbod van thuisnabij onderwijs van goede kwaliteit beter in stand worden gehouden. Het huidige aanbod aan openbaar onderwijs blijft ongewijzigd.

2.1 *De statutenwijziging van De Basis vereist de instemming van de gemeenteraad*

Stichting De Basis houdt voor de gemeente Arnhem de openbare scholen in stand (statuten art. 2). Om er zeker van te zijn dat die instandhouding gewaarborgd blijft, oefent de gemeenteraad (beperkt) toezicht uit op het schoolbestuur. Deze bemoeienis vindt zijn legitimering in artikel 23 van de Grondwet. Ook in het geval dat het gemeentebestuur het openbaar onderwijs in de gemeente heeft verzelfstandigd, blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente om te voorzien in *voldoend* openbaar onderwijs van kracht. Deze 'zorgplicht' komt tot uitdrukking in de taken en bevoegdheden die de wetgever aan de gemeenteraad als extern toezichthouder voor het verzelfstandigd openbaar onderwijs oplegt. Die taken en bevoegdheden richten zich op het waarborgen van de continuïteit en het handhaven van het specifieke karakter van het openbaar onderwijs. Zo is in de Wpo onder meer bepaald dat de statuten van een stichting voor openbaar onderwijs slechts kunnen worden gewijzigd na instemming van de gemeenteraad (artikel 48, lid 7 Wpo). Ook in de situatie van een samenwerkingsstichting voor openbaar en bijzonder onderwijs geldt een dergelijke bepaling (artikel 17, lid 6 Wpo). De gemeenteraad kan zijn instemming slechts onthouden indien de raad de overheersende invloed van de overheid voor zover het openbaar onderwijs betreft onvoldoende geborgd ziet.

2.2 De concept statuten voor de samenwerkingsstichting bieden voldoende waarborgen voor de instandhouding van het openbaar onderwijs en het toezicht van de gemeente daarop.

Met het oog op de gelijkwaardige positie van het openbaar en bijzonder onderwijs binnen een samenwerkingsstichting, is de wetgeving met betrekking tot het toezicht vanuit de gemeente op een stichting samenwerkingsbestuur op onderdelen anders ingericht dan rond een stichting voor alleen openbaar onderwijs. Niettemin hebben de wettelijke voorschriften ook hier tot doel de continuïteit en de eigenheid van het openbaar onderwijs - en het toezicht vanuit de gemeente daarop - te garanderen.

Zoals hiervoor aangegeven hebben opmerkingen bij de concept statuten geleid tot een aangepast voorstel. Het oorspronkelijke artikel 12 lid 1 m.b.t. de samenstelling van de raad van toezicht liet ruimte voor een mogelijke ondervertegenwoordiging van het openbaar onderwijs in de raad van toezicht. Dit artikel is aangepast.

Waarborgen omtrent de invloed van de gemeente op het openbaar onderwijs binnen de samenwerkingsstichting (conform Wpo) zijn verder als volgt in de concept statuten van de stichting verwerkt:

- artikel 8 lid 5: besluiten tot het wijzigen van de statuten van de stichting, het aangaan van een juridische fusie of splitsing, evenals het ontbinden van de stichting behoeven de voorafgaande goedkeuring van de gemeenteraad van Arnhem (artikel 17 lid 6 Wpo);
- artikel 11a: het bestuur voert periodiek overleg met de gemeenteraad van Arnhem (of door de gemeenteraad aangewezen personen) over de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag;
- artikel 17 lid 7: de begroting en jaarrekening worden eerst vastgesteld na overleg met de gemeenteraad (artikel 17 lid 5 sub d Wpo);
- artikel 18 lid 2: het bestuur brengt jaarlijks aan de gemeenteraad verslag uit over zijn werkzaamheden en besteedt daarbij, in ieder geval met betrekking tot de openbare scholen, aandacht de 'wezenskenmerken' van het openbaar onderwijs (artikel 17 lid 7 Wpo)[2];
- artikel 24: bij ernstige taakverwaarlozing van het bestuur of functioneren in strijd met de wet kan de gemeenteraad maatregelen treffen teneinde continuïteit van het onderwijsproces op de openbare scholen te waarborgen.

Samenvattend kan worden vastgesteld dat de "overheersende invloed van de overheid in het bestuur voor zover het openbaar onderwijs betreft"[3] voldoende gewaarborgd is.

[2] De 'wezenskenmerken' van het openbaar onderwijs, neergelegd in artikel 46 Wpo, laten zich kernachtig omschrijven als: algemene toegankelijkheid, algemene benoembaarheid en actieve pluriformiteit.
[3] Artikel 17 lid 5 en 6 Wpo.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Aanvankelijk bestonden er twijfels met betrekking tot de financiële waarborgen voor het openbaar onderwijs in de gemeente. Deze zijn voldoende weggenomen.*

Het is van belang om voldoende zekerheid te verkrijgen dat de fusie - met het oog op de garantiefunctie van de gemeente - voor het openbaar onderwijs in de gemeente geen onaanvaardbare financiële risico's met zich mee zal brengen. De jaarstukken van de beide stichtingen, en met name de jaarrekening 2018 van Fluvius, stelden in dit opzicht niet meteen gerust. Daarom is een nadere toelichting gevraagd op de financiële positie in meerjarig perspectief van de nieuw te vormen stichting. Hiervoor zijn aanvullende stukken aangeleverd.

Hoewel De Basis de komende jaren tekorten begroot (beschikbare reserves worden ingezet voor een kwaliteitsimpuls in het onderwijs), blijft de stichting op middellange termijn over voldoende vermogen beschikken. De liquiditeit en solvabiliteit van De Basis zijn ruimschoots voldoende.
Bij Fluvius daarentegen zijn de financiële kengetallen zorgwekkend; deze bevinden zich onder de signaleringsniveaus die de Inspectie van het Onderwijs hanteert bij het toezicht op de financiële continuïteit van onderwijsinstellingen. De meerjarenbegroting van Fluvius laat wel een positief exploitatieresultaat zien.

Uit de aangeleverde extra informatie komt nu het beeld naar voren dat de fusie voor de organisaties tezamen in meerjarig perspectief een positief financieel effect zal hebben. Dit maakt dat wij vertrouwen hebben dat ook de belangen van het openbaar onderwijs in financieel opzicht binnen de samenwerkingsstichting voldoende geborgd zullen zijn.

Financiën

Aan de voorgenomen fusie zijn voor de gemeente Arnhem geen financiële consequenties verbonden.

Uitvoering

Na goedkeuring door uw Raad kunnen de statuten bij notariële akte worden vastgesteld en in werking treden.

Communicatie

De schoolbesturen worden geïnformeerd over uw besluit

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- brief CvB's De Basis en Fluvius d.d. 19 september 2019
- Fusieplan DeBasisFluvius, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)
- Bijlage IV - formulier FER, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)
- Jaarstukken 2018 De Basis
- Jaarstukken 2018 Fluvius
- Huidige statuten De Basis
- Huidige statuten Fluvius
- Voorstel statuten samenwerkingsstichting na fusie, bijgewerkte versie 4 oktober 2019 (met wijzigingen gemarkeerd)
- Memo Penta Rho d.d. 4 oktober 2019 n.a.v. aanvullende vragen gemeente Arnhem
- Memo DeBasisFluvius d.d. 3 oktober toelichting financiële positie DeBasisFluvius meerjarig

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

-

RAADSVOORSTEL

Besluit van	27 november 2019
Zaaknummer	**406558**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 29 oktober 2019, nummer: 406558;

gelet op artikel 48 lid 7 van de Wet op het primair onderwijs;

besluit:

1. in te stemmen met de voorgenomen fusie van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem en Stichting voor primair onderwijs Fluvius;
2. in te stemmen met de nieuwe statuten van de Stichting voor primair onderwijs DeBasisFluvius;
3. het periodiek overleg met de gemeenteraad over de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van de stichting (artikel 11a van de concept statuten), te mandateren aan het college van burgemeester en wethouders.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

de basis fluvius

Gemeente Arnhem
College van Burgemeester & Wethouders en Gemeenteraad
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	19 september 2019	Uw kenmerk	--	Ons kenmerk	19-040
Behandeld door	M. Hoevenaars	Doorkiesnummer	026 7600 900		

Onderwerp

1. Voorgenomen fusie De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem (De Basis) en Stichting primair onderwijs Fluvius (Fluvius)
2. Voorgenomen statutenwijziging

Geacht College van B&W en Gemeenteraad,

Aanleiding
De besturen van De Basis en Fluvius hebben het voornemen om bestuurlijk te fuseren. De colleges van bestuur hebben dit voornemen op 17 november 2016 vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst en zijn toen gestart met een intensieve samenwerking tussen de stichtingen.

In de afgelopen jaren is de samenwerking tussen beide stichtingen voortdurend versterkt, onder andere door een personele unie op het niveau van de Raden van Toezicht, Colleges van Bestuur en de GMR. Daarnaast is een shared services center ingericht waarin bijvoorbeeld de ondersteuning en advisering van de scholen van beide stichtingen op het gebied van HRM, onderwijskwaliteit en bedrijfsvoering is belegd.

De colleges van bestuur van De Basis en Fluvius willen de samenwerking ook formeel vormgeven door middel van een fusie per 1 januari 2020. Daarbij is gekozen voor een juridische fusie waarbij De Basis de verkrijgende stichting is en Fluvius als stichting zal ophouden te bestaan. Dit leidt ook tot een statutenwijziging van de verkrijgende stichting.

De gemeente Arnhem is en wordt gedurende het proces geïnformeerd en heeft ook een formele rol in dit traject. Daarom ziet u onderstaande verzoeken.

Verzoek aan College van Burgemeester en Wethouders
Vriendelijk verzoeken we uw College, ten behoeve van de fusie-effectrapportage (FER) te adviseren over de wenselijkheid van de voorgenomen fusie.

Verzoeken aan de Gemeenteraad van Arnhem
Ten eerste vragen we de Gemeenteraad om instemming op de voorgenomen fusie en ten tweede vragen we de Raad om instemming op de voorgenomen statutenwijziging.

Fusieplan
In het fusieplan zijn door een projectgroep onderdelen van de fusie-effectrapportage (FER) nader uitgewerkt. Ook is de FER in specifieke vorm nader geconcretiseerd als bijlage bij dat plan. Het fusieplan inclusief bijlagen wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de raden van toezicht en ter instemming aan de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden van beide stichtingen.

Wij zijn van mening dat de fusie positieve inhoudelijke effecten voor het onderwijs in Arnhem en omgeving zal hebben. In het fusieplan, dat wij als één van de bijlagen met dit verzoek meesturen, kunt u lezen dat er naar onze mening geen effecten van de fusie zijn op de het aantal, de variëteit en de spreiding van het onderwijsaanbod en de keuzevrijheid voor ouders en leerlingen. De realisering van de fusie zal deze aspecten niet wijzigen, maar wel de kansen vergroten op kwalitatief goed, thuisnabij onderwijs in (de omgeving van) Arnhem. De fusie draagt bij aan het behoud van continuïteit, het behouden en vergroten van de kwaliteit van het onderwijs en het realiseren van efficiency in de organisatie.

Voor nadere informatie en achtergronden kunt u contact opnemen met procesbegeleider Ronald de Bie via het telefoonnummer 06 344 915 35.

In verband met de voortgang van de voorgenomen fusie verzoeken wij u vriendelijk ons op korte termijn schriftelijk te informeren over uw reactie op onze verzoeken.

Met vriendelijke groet,

Mw. Ch.H.B.C. van Zuylen
Voorzitter CvB De Basis
Lid CvB Fluvius

Mw. S.M.D. Veltmaat
Voorzitter CvB Fluvius
Lid CvB De Basis

Bijlagen:
- Fusieplan DeBasisFluvius versie 19 september 2019
- Jaarstukken 2018 De Basis
- Jaarstukken 2018 Fluvius
- Huidige statuten De Basis
- Huidige statuten Fluvius
- Voorgenomen nieuwe statuten fusiestichting

Fusieplan

Projectplan en fusierapportage van de bestuurlijke fusie tussen Stichting De Basis en Stichting Fluvius

Opdrachtgever	College van Bestuur DeBasisFluvius
Opgesteld door	Ronald de Bie en Liza Jansen-Middag
Kenmerk	U19348
Datum	4 oktober 2019

Postbus 2145 | 7302 EM Apeldoorn | T (055) 538 66 90 | info@pentarho.nl | www.pentarho.nl | KvK-nr. 08165338 | Btw-nr. NL8186.09.746.B01

Voorwoord

De bestuurders van Stichting De Basis en Stichting Fluvius ondertekenden op 17-11-2016 een samenwerkingsovereenkomst. Sinds 2016 werken de schoolbesturen De Basis en Fluvius intensief samen als DeBasisFluvius. Toen deze samenwerking startte was de wens er al om ook juridisch te fuseren. Dat kon toen formeel nog niet, omdat de schoolbesturen niet voldeden aan de voorwaarden voor de zware fusietoets. Door een wijziging is het fuseren nu eindelijk mogelijk. Vanaf 1 augustus 2018 is er bij toetsplichtige fusies geen verplicht advies meer nodig van de Commissie Fusietoets Onderwijs (CFTO). Dit loopt vooruit op een wetswijziging, waarbij de fusietoets wordt afgeschaft. Tot dit moment geldt een (lichte) administratieve toets. In het kader van de voorgenomen fusie tussen de schoolbesturen per 01-01-2020 is dit fusieplan opgesteld.

Op basis van het verrichte onderzoek wordt geconcludeerd dat er geen onoverkomelijke belemmeringen bestaan wanneer de schoolbesturen overgaan tot een verdere structurele samenwerking in de vorm van een besturenfusie. De huidige organisaties vertonen al op veel terreinen overeenkomsten. De bestuurlijke fusie heeft meerwaarde en leidt tot één organisatie, waarin de krachten ten aanzien van het onderwijs worden gebundeld. Feitelijk is deze bestuurlijke fusie een formalisering van de samenwerking in de huidige situatie. De betrokkenen zijn van mening dat de doelen van de samenwerking het best geborgd en gerealiseerd kunnen worden door een bestuurlijke fusie. Het CvB heeft het voornemen om te komen tot een bestuurlijke fusie per 01-01-2020.

Leeswijzer

In dit fusieplan zijn de genomen stappen uitgewerkt en beschreven. In deel I, het projectplan, wordt geschetst hoe het proces tot de voorgenomen fusie van beide besturen is verlopen. In deel II, de fusierapportage, komen de inhoudelijke thema's aan bod. In dit deel wordt weergeven op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan de bestuurlijke samenvoeging en de gevolgen daarvan voor verschillende thema's. In dit document zijn de vragen uit het formulier van de fusie-effectrapportage (FER) gebruikt. Dit fusieplan is opgesteld in samenspraak met de projectgroep en managers van het bestuursbureau, onder verantwoordelijkheid van de stuurgroep.

Inhoudsopgave

Voorwoord **2**

Deel I: projectmap **5**

1 Projectplan **5**
1.1 Inleiding en begripsbepaling 5
1.2 Aanleiding 5
1.3 Projectorganisatie 6
1.4 Fasen in het traject + gevolgde planning 7
1.5 Formele rollen bij besluitvorming 8
1.6 Evaluatie 9

Deel II: fusierapportage **10**

2 Algemeen **10**
2.1 Inleiding 10
2.2 Algemene beschrijving betrokken organisaties 10
2.3 Redenen en motieven 11
2.4 Doelen van de fusie 12
2.5 Scenario's en alternatieven 13

3 Situatieanalyse **14**
3.1 Effecten op diversiteit 16
3.2 Effecten op keuzevrijheid 16
3.3 Effecten voor de (spreiding van) voorzieningen 17
3.4 Omvang en organisatie van de rechtspersoon na de fusie 18
3.5 Effect van fusie op overzichtelijkheid op locatieniveau 18
3.6 Effecten op betrokkenheid 19
3.7 Borging van de menselijke maat 19
3.8 Gevolgen medezeggenschap 20

4 Communicatie over de fusie **21**
4.1 Wijze waarop de medezeggenschap erbij is en wordt betrokken 21
4.2 Wijze waarop de Raad van Toezicht erbij is en wordt betrokken 21
4.3 Wijze waarop personeel, ouders en leerlingen erbij zijn en worden betrokken 21
4.4 Wijze waarop de externe belanghebbenden erbij zijn en worden betrokken 21

5 Organisatie **23**
5.1 Rechtsvorm en besturingsmodel 23
5.2 Besturingsfilosofie 23
5.3 Organisatiestructuur 24
5.4 Governance 24
5.5 Klachtenprocedure 24
5.6 Communicatie 24
5.7 Gemeentelijk toezicht 24

6 Onderwijs en kwaliteit **25**

7 Personeel 26
7.1 Onze collega's en ons werkgeverschap 26
7.2 Rechtspositie 26
7.3 Individuele afspraken 27
7.4 Tijdelijke aanstellingen 27
7.5 Inwerkingtreding WNRA (niet-fusiegebonden) 27
7.6 Wijzigingen door inwerkingtreding WAB (niet-fusiegebonden) 27
7.7 Secundaire arbeidsvoorwaarden 28
7.8 Werkgelegenheid 28
7.9 Identiteit 28
7.10 Synchronisatie van het personeelsbeleid 28

8 Bedrijfsvoering 29
8.1 Algemeen 29
8.2 Huisvesting en facilitair 31
8.3 Exploitatieresultaat De Basis 32
8.4 Balanspositie De Basis 32
8.5 Financiële kengetallen De Basis 34
8.6 Continuïteitsparagraaf De Basis 35
8.7 Exploitatieresultaat Fluvius 38
8.8 Balanspositie Fluvius 38
8.9 Financiële kengetallen Fluvius 39
8.10 Continuïteitsparagraaf Fluvius 40
8.11 Risicoanalyse 43

Bijlage I - exploitatieresultaat De Basis 45

Bijlage II - exploitatieresultaat Fluvius 48

Bijlage III - doorlopen fusietraject en communicatiekalender 50

Bijlage IV - formulier FER 53

Deel I: projectmap

1 Projectplan

1.1 Inleiding en begripsbepaling

Dit fusieplan behelst het proces rondom de bestuurlijke fusie van twee schoolbesturen. Het gaat om een bestuurlijke fusie in het primair onderwijs van:

- Stichting primair onderwijs Fluvius (hierna: Fluvius, bestuursnummer 40972), gevestigd in de gemeente Arnhem. Dit is het bevoegd gezag van 13 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs naar rooms-katholieke of protestants-christelijke richting, verantwoordelijk voor het onderwijs aan 3.789 leerlingen per 01-10-2018[1].
- De Basis, Stg. v. o.p. onderwijs Arnhem (hierna: De Basis, bestuursnummer 41645), gevestigd in de gemeente Arnhem. Dit is het bevoegd gezag van 17 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs naar openbare richting, verantwoordelijk voor het onderwijs aan 5.330 leerlingen per 01-10-2018.

Het streven is om per 01-01-2020 de formele fusie naar één stichting gerealiseerd te hebben. In het onderwijs worden termen als bestuurlijke fusie, besturenfusie en juridische fusie vaak door en naast elkaar gebruikt. Als in dit fusiedocument gesproken wordt over de bestuurlijke fusie, wordt daarmee bedoeld dat de twee stichtingen fuseren tot één samenwerkingsstichting die alle scholen onder beheer heeft (zowel openbare als bijzondere scholen). De beoogde fusie wordt gerealiseerd via een bestuursoverdracht in combinatie met een juridische fusie.

1.2 Aanleiding

DeBasisFluvius is een samenwerking tussen twee onderwijsstichtingen (De Basis en Fluvius) met 32 BRIN-nummers in Arnhem en Renkum. De bestuurders van De Basis en Fluvius ondertekenden op 17-11-2016 een samenwerkingsovereenkomst. Het ultieme doel, een fusie tussen beide stichtingen, was op dat moment (nog) niet mogelijk, omdat niet werd voldaan aan de voorwaarden voor de zware fusietoets. De huidige samenwerking gaat al zo ver dat er sprake is van een personele unie op bestuursniveau en dat beide stichtingen dezelfde Raad van Toezicht en een gezamenlijke GMR hebben. In het Koersplan hebben de schoolbesturen als visie neergelegd dat samenwerking noodzakelijk is om een toekomstbestendig schoolbestand van kwalitatief hoogwaardige scholen te kunnen garanderen. Samenwerken heeft de voorkeur boven concurreren.

Intern wordt al enige tijd gesproken over een volledige bestuurlijke fusie tussen de twee stichtingen; schooldirecteuren, de GMR, de Raad van Toezicht en bestuurders zijn het eens over de gekozen koers. Het kabinet streeft ernaar om per 01-01-2020 de fusietoets in zijn geheel af te schaffen.

Er dient een fusie-effectrapportage (FER) te worden opgesteld (waar de gemeente Arnhem advies over geeft), zodat het proces zorgvuldig wordt doorlopen, en de fusie wordt door het ministerie van OCW licht administratief getoetst. De betrokken GMR dient in te stemmen met het voornemen tot fusie. Daarmee blijft een zorgvuldig afgewogen fusieproces gewaarborgd.

[1] *Voorlopige gegevens van DUO uit Basisregister Onderwijs.*

1.3 Projectorganisatie

Om inhoud te geven aan een gericht en concreet proces, is er een lichte projectstructuur ingericht waarin pragmatisch werd gewerkt. Gelet op de integrale aanpak is uitgegaan van een structuur van een stuurgroep en een projectgroep.

Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit de volgende leden:

- Klaartje van Dillen-Koorn, manager HRM;
- Petra Versluis, manager bedrijfsvoering/business controller;
- Maarten Hoevenaars, bestuurssecretaris;
- Joke Zwanenburg, onafhankelijk voorzitter GMR;
- Sylvia Veltmaat, College van Bestuur.

De stuurgroep komt beperkt bij elkaar, is eindverantwoordelijk en heeft bestuurlijke slagkracht. Op oproepbasis sloot Maddie Weijand, communicatieadviseur, aan bij de stuurgroep.

Projectgroep

De projectgroep bestaat uit directeuren en medewerkers van beide stichtingen. In de projectgroep wordt inhoudelijk voorwerk gedaan en wordt besluitvorming voor de stuurgroep voorbereid. De projectgroep komt op gezette momenten bij elkaar en draagt zorg voor de communicatie met de achterban, medezeggenschapsraden en ouders.

Expertbijeenkomsten

Voor de beleidsthema's die uitgewerkt zijn of moeten worden, worden afspraken gemaakt met experts binnen de organisatie. In deze afspraken wordt, op basis van documenten en beleidsstukken van de twee organisaties, de huidige situatie bekeken en daar waar nog nodig worden voorstellen gedaan voor het toekomstige beleid van de nieuwe organisatie. De besluitvorming voor de projectgroep werd voorbereid. De volgende collega's hebben een bijdrage geleverd:

- Klaartje van Dillen-Koorn, manager HRM;
- Maarten Hoevenaars, bestuurssecretaris a.i.;
- Petra Versluis, manager bedrijfsvoering/business controller;
- Rebekka Bersee, manager onderwijsontwikkeling.

Voor de begeleiding en uitwerking op inhoud en proces biedt PentaRho als extern projectleider ondersteuning.

1.4 Fasen in het traject + gevolgde planning

Bij een fusie tussen twee besturen dienen alle geledingen op de juiste wijze en op het juiste moment betrokken te worden. Binnen de organisatie wordt al enige tijd gesproken over de fusie. Partijen werken al sinds lange tijd op verschillende fronten samen.

In de Koersnota Primair Onderwijs Arnhem e.o. 2014-2017 (september 2013) hebben De Basis en Fluvius de beoogde samenwerking reeds beschreven. De stafafdelingen van beide besturen vormen sinds juni 2014 een Shared Service Centre. In de notitie 'bestuurlijk samengaan van De Basis en Fluvius' (juni 2015) is vervolgens een ultiem gezamenlijk doel geformuleerd: 'Het beste onderwijs realiseren voor ieder kind in Arnhem en omgeving'. In overeenstemming met Raden van Toezicht, schooldirecteuren en medezeggenschapsorganen hebben de partijen vervolgens een intentieverklaring getekend in november 2015. Een aantal van de gezamenlijke doelstellingen kon alleen via een bestuurlijke fusie optimaal gerealiseerd worden. Echter, was een bestuurlijke fusie toen niet realiseerbaar. Daarom hebben beide stichtingen besloten uit te wijken naar een vorm van samenwerking die het effect van bestuurlijke fusie zo dicht mogelijk benadert.

Zij wensten zowel de feitelijke samenwerking als de door hen nagestreefde verdere samenwerking formeel vast te leggen. Er is daarom een samenwerkingsovereenkomst getekend in november 2016. De besturen gingen een structurele en niet-vrijblijvende, exclusieve samenwerking met elkaar aan, die het effect van een bestuurlijke fusie zo dicht mogelijk benadert en waarbij zij op basis van gelijkwaardigheid, wederkerig respect en onderling vertrouwen met elkaar samenwerken en zich alle redelijke inspanning getroosten om hun samenwerkingsverband overeenkomstig hun doelstellingen in te richten en tot een succes te maken. Er is een personele unie gevormd. Ook is per augustus 2015 één gezamenlijk directieoverleg ingesteld en wordt de personele en financiële administratie samen gedaan. De besturen werken beide volgens hetzelfde in gezamenlijkheid vastgesteld Strategisch Beleidsplan 2015-2020. Met dit beleidsplan en de door de personele unie gerealiseerde eenheid van aansturing hebben partijen geborgd dat zij hun beleid en werkzaamheden op diverse terreinen zoveel als mogelijk afstemmen.

Er bleef nog sprake van twee stichtingen, maar beide met hetzelfde (college van) bestuur. Zodoende werd eenheid van besturing gegarandeerd en werd er als het ware 'gefuseerd' op het niveau van bestuur, toezicht en staf. Personeelsleden zijn nog in dienst van de beide stichtingen. Er zijn onderlinge overeenkomsten aangegaan ten behoeve van personele mobiliteit, maar de bestuursaanstelling geldt alleen binnen de individuele stichting. Ook hielden beide stichtingen hun eigen bekostiging en eigen jaarrekening; ze zijn onderling nog niet financieel aansprakelijk. Voorts hielden beide stichtingen hun eigen doelstelling en focus wat identiteit betreft.

De besturen zijn ervan overtuigd dat de bestuurlijke fusie de beste manier is om tegemoet te komen aan zowel het belang van behoud van eigenheid, identiteit en keuzevrijheid als de groeiende eisen/verwachtingen uit de maatschappij ten aanzien van de resultaten en kwaliteit van het primair onderwijs. In de afgelopen jaren is helder gecommuniceerd, draagvlak verworven en is aan de betrokkenen ruimte geboden om vragen te stellen. Het middel om het ultieme doel – een bestuurlijke fusie – te bereiken, is steeds aan de orde gebleven. Artikel 2.5 van de samenwerkingsovereenkomst uit 2016 geeft dit ook aan: '*partijen spreken de intentie uit de samenwerking onder één overkoepelend bestuur voort te zetten, indien en zodra een bestuurlijke fusie alsnog mogelijk is*'.

Sinds mei 2019 is de fusiebegeleiding door PentaRho gestart. Ter voorbereiding op deze bestuurlijke fusie hebben de besturen een zorgvuldige en uitgebreide procedure gevolgd. In bijlage III is de planning van dit proces opgenomen, alsmede de communicatie-kalender.

1.5 Formele rollen bij besluitvorming

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is gedurende het proces op de hoogte gehouden. Zij worden geïnformeerd over het fusieplan en de mogelijke gevolgen van de fusie voor de organisaties. Aan hen wordt goedkeuring gevraagd.

GMR

De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) geeft de (G)MR wettelijk verankerde en daarmee afdwingbare rechten bij het beoordelen van bestuursbeleid. Het fusiebesluit dat wordt genomen, is aan inspraak onderhevig omdat dit besluit het belang van zowel personeelsleden als ouders direct en langdurig raakt. De GMR heeft dan ook instemmingsrecht op het besluit tot fuseren. De GMR dient in te stemmen met (1) de fusie en (2) de FER. Ook voor eventuele gevolgen van de fusie gelden de bijzondere bevoegdheden in het kader van de WMS. De benodigde overleggen met de GMR worden gevoerd. Voordat de GMR een besluit neemt over de wenselijkheid van de fusie, dient de GMR zich een goed beeld te kunnen vormen van de fusie. De GMR wordt geïnformeerd over het fusieplan en de gevolgen van de fusie voor de organisaties, alvorens hen wordt gevraagd om in te stemmen. De FER zal tezamen met het voorgenomen besluit tot bestuurlijke fusie worden voorgelegd aan de GMR's van beide stichtingen ter instemming conform artikel 10, lid 1, onder h van de WMS.

Gemeenten

De gemeenten die bij de beoogde fusie betrokken zijn, worden gedurende het proces geïnformeerd. De Basis en Fluvius hebben scholen in zowel de gemeente Arnhem als de gemeente Renkum. De gemeente Renkum heeft geen formele rol in het proces, omdat onder 'betrokken gemeenten' (artikel 64 b van de WPO, lid 2, sub j) alleen de gemeenten bedoeld worden van de scholen van het verkrijgende schoolbestuur. De keuze voor De Basis als verkrijgende stichting (zie hoofdstuk 5) maakt dat alleen de gemeente Arnhem een formele rol heeft. De gemeente Arnhem heeft verschillende rollen in dit project:

- Adviesrol: de bestuurders vragen advies over de fusie aan bij het college van B&W. Het college van B&W in Arnhem is ten behoeve van deze FER gevraagd hun advies te geven over de wenselijkheid van de voorgenomen fusie.
- Instemming van de gemeenteraad op fusie.
- Instemming van de gemeenteraad op de statutenwijziging.

NKSR

De NKSR wordt gedurende het proces geïnformeerd. Stichting Fluvius houdt nog één katholieke school in stand en is om die reden aangesloten bij de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSR). Om die reden heeft Fluvius zich er ook statutair toe verplicht voor bestuurlijke fusie en statutenwijziging de voorafgaande goedkeuring van de NKSR te vragen. Nu gestreefd wordt naar statuten met een grondslagformulering die aansluit bij de huidige situatie, zal dit naar verwachting niet leiden tot onoverkomelijke problemen.

Ministerie van OCW

Vanaf 01-08-2018 is er bij toetsplichtige fusies geen verplicht advies meer nodig van de Commissie Fusietoets Onderwijs (CFTO). Dit loopt vooruit op de wetswijziging, waarbij de fusietoets in het primair- en voortgezet (speciaal) onderwijs wordt afgeschaft. Tot dit moment geldt nog een (lichte) administratieve toets. Deze lichte administratieve toets door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is voor deze fusie ook aan de orde.

1.6 Evaluatie

Na de formele fusie zal de fusie na één jaar uitgebreid worden geëvalueerd. Deze evaluatie zal zowel op bestuurlijk (bestuur, Raad van Toezicht en GMR) als op uitvoerend niveau worden uitgevoerd. De evaluatie is erop gericht om het beleid van de nieuwe stichting - waar nodig - bij te sturen en aan te vullen/te versterken.

Deel II: fusierapportage

2 Algemeen

2.1 Inleiding

In de Koersnota Primair Onderwijs Arnhem e.o. 2014-2017 (september 2013) hebben De Basis en Fluvius de beoogde samenwerking reeds beschreven. Kort samengevat was de aanleiding voor de samenwerking gelegen in de volgende belangrijkste risico's en kansen:

- Afnemende leerlingenaantallen die noodzaken tot sanering van het scholenbestand waarbij concurrentieverhoudingen geen rol moeten spelen.
- Passend onderwijs dat voor een optimaal resultaat dwingt tot een integrale bovenbestuurlijke aanpak.
- Ketenverlenging naar VVE en (in mindere mate) VO hetgeen vraagt om een afgestemde aanpak.
- De noodzaak tot onderwijskundige innovatie en professionalisering die in gezamenlijkheid beter en efficiënter kan worden aangepakt.
- Teruglopende subsidiemiddelen en grotere huisvestingsverantwoordelijkheden die noodzaken tot efficiëntere bedrijfsvoering en terugdringing van overheadlasten.

De Basis en Fluvius beogen een bestuurlijke fusie. Dit betekent dat zij een fusie willen realiseren die leidt tot één stichting die het bevoegd gezag vormt voor de scholen die nu vallen onder de afzonderlijke stichtingen. De nieuwe stichting zal een samenwerkingsstichting zijn (in de zin van artikel 17 van de WPO).

2.2 Algemene beschrijving betrokken organisaties

De Basis

Van oudsher is De Basis een stichting voor openbaar primair onderwijs en speciaal basisonderwijs. De stichting is verantwoordelijk voor 17 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs naar openbare richting in de gemeente Arnhem. Eén van de scholen is een internationale school.

Dit is het bevoegd gezag van

Fluvius

Fluvius is een stichting voor primair onderwijs in de regio Arnhem-Renkum dat zowel katholiek, interconfessioneel, protestants-christelijk als algemeen bijzonder onderwijs aanbiedt. De christelijke beginselen staan hoog in het vaandel bij Fluvius en er wordt uitgegaan van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke overtuigingen en maatschappelijke stromingen. De stichting is verantwoordelijk voor 13 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs.

DeBasisFluvius

De schoolbesturen De Basis en Fluvius werken reeds een aantal jaren intensief samen onder de noemer DeBasisFluvius. Bij het tekenen van de onderliggende samenwerkingsovereenkomst is al de intentie uitgesproken om uiteindelijk te fuseren.

Vanuit DeBasisFluvius zijn de besturen verantwoordelijk voor 32 BRIN-nummers, waar in totaal ca. 850 medewerkers werkzaam zijn. DeBasisFluvius wordt in de huidige situatie aangestuurd door 2 bestuurders en wordt ondersteund door een SharedServiceCenter waar 32 medewerkers werkzaam zijn. Binnen DeBasisFluvius zijn scholen met verschillende identiteiten vertegenwoordigd, te weten: samenwerking PC en RK, openbaar, rooms-katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk. Deze variëteit in identiteiten is ook terug te vinden kernwaarden van DeBasisFluvius.

De kernwaarden van DeBasisFluvius ondersteunen de eigen identiteit van de scholen en vormen hun moreel kompas:

- samen eigen-wijs;
- verbinding;
- van en met elkaar leren.

In een educatief partnerschap met ouders en kinderen bereidt DeBasisFluvius hun leerlingen voor op een persoonlijke toekomst. De omgeving wordt daar actief bij betrokken: er wordt samengewerkt met de wijk, het stedelijk netwerk, het voortgezet onderwijs, het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang.

2.3 Redenen en motieven

De hoofdreden van de bestuurlijke fusie is het formaliseren van de huidige situatie/ samenwerking. Door de bestuurlijke fusie is het samenwerkingsbestuur beter bestand tegen fluctuaties in het leerlingenaantal, kan het bestuur deze opvangen, kan het bestuur de kwaliteit van diverse ondersteunende processen (verder) verbeteren en is het bestuur beter in staat om te werken aan het behoud van goede kwaliteit van het onderwijs. De bestuurlijke fusie zal ertoe bijdragen dat er een stevige (financiële) basis is om scholen te laten voortbestaan met een breed en kwalitatief hoogwaardig aanbod. De navolgende redenen en motieven zijn daarbij ook aan de orde.

Het maken van een effectiviteitsslag

Door de fusie kunnen de organisaties een effectiviteitsslag maken en het aangeboden onderwijs betaalbaar en bestuurbaar houden. Deze samenwerking is reeds gestart. Door samenvoeging kunnen mensen en middelen efficiënter worden ingezet, zowel op schoolniveau als op bovenschools niveau.

Het maken van een professionaliseringsslag

Gezien de toenemende complexiteit van de onderwijswetgeving en de financiële risico's die dit met zich meebrengt, is het samengaan een voor de hand liggende stap. Door de krachten te bundelen kan de kwaliteit van het onderwijs op alle scholen geborgd en verbeterd worden. De besturen kunnen door een fusie de kansen die samenhangen met de invoering van Passend Onderwijs, beter benutten. Scholen kunnen zich (beter) inzetten voor ouders en leerlingen met een speciale ondersteuningsvraag in de regio en een betekenisvolle rol spelen in de regionale onderwijsinfrastructuur en expertise-ontwikkeling.

Het creëren van een sterkere belangenbehartiging

Het bundelen van de krachten door een bestuurlijke fusie geeft een stevigere positie in het veld en de belangen van het onderwijs kunnen beter behartigd worden. Doordat de omvang van de organisatie toeneemt, weegt de stem van het bestuur zwaarder in overleg met externe partners.

Het handhaven en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs

In een grotere organisatie ontstaan meer mogelijkheden om kennis, ervaring, kunde en middelen te delen. Doordat de omvang van de organisatie wordt vergroot, kan de organisatie slagvaardiger handelen en kan de onderwijskwaliteit gewaarborgd blijven voor de lange termijn. Het delen van kennis tussen de scholen kan ten goede komen aan de kwaliteit van het onderwijs. Keuzemogelijkheden voor ouders qua denominatie en onderwijskundig profiel van de scholen kunnen intact blijven. Gezonde en duurzame onderwijsvoorzieningen blijven bestaan.

Het waarborgen van de continuïteit
De fluctuatie van leerlingenaantallen (zie ook hoofdstuk 3) kan gevolgen hebben voor het in stand houden van scholen. Hoewel mogelijk fluctuaties niet het uitgangspunt zijn van de fusie, biedt het samengaan van de twee organisaties op de langere termijn betere mogelijkheden om bijzonder en openbaar onderwijs blijvend aan te bieden. In een grotere organisatie is er meer ruimte om solidair te zijn met kwetsbare scholen.

Het behouden van werkgelegenheid en het realiseren van meer kansen voor personeel
Voor het personeel komen er meer ontwikkelings- en loopbaanmogelijkheden en zijn er doorstroommogelijkheden. Door de fusie oriënteert het bestuur zich op het arbeidsvoorwaardenpakket (vanuit haar visie op werkgeverschap: wat passen er voor voorwaarden, aanvullend op CAO, bij).

Door samenwerking kan gezamenlijke scholing voor personeelsleden worden aangeboden en kan onderling uitwisseling van expertise plaatsvinden. Dit biedt kansen voor medewerkers van beide organisaties.

Samenvattend draagt de fusie bij aan het behouden en vergroten van de kwaliteit van het onderwijs en het verstevigen van de positie van de nieuwe stichting. Om in de toekomst beter beschermd te zijn tegen financiële risico's en de steeds zwaardere overheidseisen, zowel kwantitatief als bestuurlijk, te kunnen borgen, is fuseren wenselijk. In een groter verband is er meer financiële draagkracht en zijn er meer mogelijkheden om de overhead samen te delen, waardoor de expertise wordt vergroot en de kosten worden verlaagd. De continuïteit kan worden gewaarborgd. Hierbij geven bestuurders nadrukkelijk aan dat er reeds in 2014 voor gekozen is om de voorgenoemde ontwikkelingen niet verder af te wachten, maar hierop te anticiperen.

2.4 Doelen van de fusie

Het hoofddoel van deze bestuurlijke fusie is te formaliseren dat er sprake is van één sterk schoolbestuur in de regio dat een breed onderwijsaanbod in de regio in stand houdt en mogelijk versterkt. Beide organisaties zagen en zien de samenwerking als een kans om:

- de positie te versterken;
- de kwaliteit te vergroten;
- een effectiviteitsslag te maken.

Het doel van de bestuurlijke fusie is om de samenwerking te formaliseren om zo duurzame en kwalitatief goede voorzieningen in de gemeenten Arnhem en Renkum te behouden.

De volgende nevendoelen zijn gesteld:

1. Toezien op het behoud van het onderwijsaanbod en (een verbeterslag maken in) de kwaliteit.
2. Het beschikbaar stellen van meer middelen voor het primaire proces door versterking van de financiële positie door synergievoordelen.

3. Het bereiken van school- en effectiviteitsvoordelen, zowel op schoolniveau als op bovenschools niveau.
4. Het verwezenlijken van een professionaliseringsslag in de scholen door het delen van kennis en expertise van personeelsleden.
5. Toezien op het behoud van werkgelegenheid in een professionele organisatie waar medewerkers doorgroeimogelijkheden hebben.

De Basis en Fluvius willen realiseren dat er sprake is van:

- één geïntegreerd strategisch beleid;
- één geïntegreerde visie op de ontwikkeling van passend onderwijs;
- één geïntegreerde visie op de ontwikkeling van de relatie tussen onderwijs en samenwerkingspartners in de community;
- één geïntegreerde standpuntbepaling op de thema's die aan de orde komen in de Lokale Educatieve Agenda;
- één geïntegreerd scholenspreidings- en huisvestingsbeleid;
- één geïntegreerd aanbod voor innovatie en scholing;
- één geïntegreerd personeelsbeleid en werkgeverschap;
- één geïntegreerd financieel beleid en vermogen;
- één geïntegreerd bestuursondersteuningsbureau;
- één geïntegreerde bestuurlijke organisatie.

2.5 Scenario's en alternatieven

In een eerder stadium zijn diverse vormen van samenwerking onderzocht. Het ultieme doel - een bestuurlijke fusie - was destijds niet mogelijk vanwege de fusietoets. Daarom wordt op dit moment samengewerkt in een personele unie en een SSC. Er wordt nu bewust gekozen voor een bestuurlijke fusie en niet het voortzetten van de samenwerking in een personele unie, omdat daarmee niet de beoogde meerwaarde kan worden bereikt.

Van de overige samenwerkingsmogelijkheden die in de verkenning zijn onderzocht, biedt de bestuurlijke fusie de meeste kansen om te komen tot een gedegen, niet-vrijblijvende samenwerking waarvan de scholen voordelen ondervinden. Een belangrijk aspect daarvan vormt het feit dat met een bestuurlijke fusie het personeel geheel in dienst treedt van dezelfde organisatie, wat wettelijk niet mogelijk is als de huidige rechtspersonen in stand blijven. De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) die per 01-01-2020 in werking treedt, is hierbij helpend.

In de brief van toenmalig staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de dato 11-11-2016 concludeert Sander Dekker dat er een belangrijke verantwoordelijkheid bij besturen ligt om bij het aangaan van samenwerking te borgen dat zij, als het bevoegd gezag, te allen tijde hun taken en bevoegdheden in volle verantwoordelijkheid kunnen uitoefenen, en dat het intern toezicht en de medezeggenschap hun rol binnen de organisatie kunnen vervullen. Het moet voor alle betrokkenen, zowel binnen als buiten de organisatie, volkomen transparant zijn welke samenwerkingen en verbindingen er zijn en wie daarbinnen welke (bestuurlijke) verantwoordelijkheid draagt. De positie en verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag blijft het best geborgd bij het aangaan van een bestuurlijke fusie.

Beide besturen zijn van mening dat de positie en verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag het best geborgd zijn bij het aangaan van een bestuurlijke fusie. Het bestuurlijk samengaan heeft meerwaarde en leidt tot één organisatie waarin de krachten ten aanzien van het onderwijs worden gebundeld, zodat continuïteit voor de toekomst beter gewaarborgd is.

3 Situatieanalyse

In het schooljaar 2018-2019 kwam 95%[2] van de leerlingen van De Basis uit de gemeente Arnhem. De leerlingen van Fluvius komen zowel uit de gemeente Arnhem (80%) en de gemeente Renkum (17%). De ontwikkeling in het aantal 4- tot 11-jarigen verschilt sterk tussen beide gemeenten. In de gemeente Arnhem nam het aantal 4- tot 11-jarigen tussen 2015 en 2019 toe met 4%, terwijl de gemeente Renkum te maken kreeg met een daling van 14%. In de gemeente Arnhem blijft het aantal 4- tot 11-jarigen naar verwachting de komende 20 jaar constant. In de gemeente Renkum daalt de eerste 5 jaar het aantal 4- tot 11-jarigen met 12%. Daarna vlakt de daling af.

Aantal 4 tot 11 jarigen in de gemeente 2015- 2039						
Gemeente	**2015**	**2019**	**2024**	**2029**	**2034**	**2039**
Arnhem	13.443	13.916	13.940	14.102	14.030	13.894
daling tov 2015		4%				
daling tov 2019			0%	1%	1%	0%
Renkum	2.697	2.319	2.040	2.132	2.254	2.403
daling tov 2015		-14%				
daling tov 2019			-12%	-8%	-3%	4%

Voor de basisscholen in Nederland worden voor elke gemeente opheffingsnormen vastgesteld. Voor de gemeente Arnhem geldt op dit moment een opheffingsnorm van 158. In Renkum is de opheffingsnorm op dit moment vastgesteld op 113.

Ontwikkelingen in het aantal leerlingen op bestuurlijk niveau

De invloed van de demografische ontwikkelingen op het aantal leerlingen op de scholen wordt in de navolgende alinea's inzichtelijk gemaakt aan de hand van leerlingentellingen en -prognoses per school, per bestuur (bron: DUO).

Leerlingentellingen en -prognoses De Basis

Op 01-10-2018 telden de 18[3] scholen van De Basis 5.330 leerlingen. De afgelopen 5 jaar is het aantal leerlingen gedaald met 1%.

Leerlingentellingen De Basis 2014 - 2018						
	Brin	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Heyenoordschool	19NO	323	300	313	317	324
Pieter Brueghelschool	19NR	461	465	448	321	310
Jan Ligthartschool	19NX	349	343	363	389	395
De Boomhut, openbare basisschool	19OE	474	467	433	439	419
BS De Witte Vlinder	19OM	193	180	169	166	162
Kindcentrum De Werf	19OR	387	371	359	364	368
De Parkschool	19OY	303	277	263	262	219
Hugo De Grootschool	19RD	111	112	139	165	186
OBS de Monchyschool	19UB	216	117	125	126	123
Het Mozaiek	19US	481	484	543	605	603
OBS Da Vinci	19VP	301	321	340	190	179
IKC De Klimboom	19VX	158	160	156	255	229
Jeroen Boschschool	19WE	230	242	275	292	292
Anne Frankschool	19WG	201	204	235	237	233
Lea Dasbergschool	22JE	423	378	343	330	303
De Schatgraaf	27YE	372	346	355	350	355
Het JongLeren	29XG	249	260	256	469	488
School voor Speciaal Basisonderwijs De Piramide	12VW	179	148	143	149	142
	Totaal	5.411	5.175	5.258	5.426	5.330

[2] *Cijfers DUO.*
[3] *In de afgelopen jaren zijn er een aantal scholen gefuseerd. Dit is niet opgenomen in deze tabel.*

De prognose van DUO is dat deze daling de komende 15 jaar beperkt blijft. In 2034 is het aantal leerlingen met 2% gedaald tot 5.063 leerlingen.

Leerlingenprognose De Basis 2019 - 2034					
		2019	2024	2029	2034
Heyenoordschool	19NO	334	329	316	328
Pieter Brueghelschool	19NR	293	211	214	214
Jan Ligthartschool	19NX	394	374	384	395
De Boomhut, openbare basisschool	19OE	405	376	386	393
BS De Witte Vlinder	19OM	155	140	141	147
Kindcentrum De Werf	19OR	362	366	366	394
De Parkschool	19OY	209	190	210	229
Hugo De Grootschool	19RD	171	164	175	186
OBS de Monchyschool	19UB	124	112	114	123
Het Mozaiek	19US	539	411	426	440
OBS Da Vinci	19VP	157	147	164	171
IKC De Klimboom	19VX	232	188	190	215
Jeroen Boschschool	19WE	307	315	357	397
Anne Frankschool	19WG	222	205	218	233
Lea Dasbergschool	22JE	266	183	194	205
De Schatgraaf	27YE	356	376	370	380
Het JongLeren	29XG	477	485	463	487
School voor Speciaal Basisonderwijs De Piramide	12VW	138	124	119	127
	Totaal	5.143	4.694	4.807	5.062

Leerlingentellingen en -prognoses Fluvius

Op 01-10-2018 telden 15[4] scholen van Fluvius in totaal 3.789 leerlingen. De afgelopen 5 jaar is het aantal leerlingen met 6% gedaald.

Leerlingentellingen Fluvius 2014 - 2018						
	Brin	2014	2015	2016	2017	2018
Basisschool de Arcade	03VP	438	436	423	359	338
Basisschool t Panorama	03XV	294	289	293	283	295
Jozef Sarto Arnhem	03XW	262	267	258	263	282
Arnhemse Montessorischool te Arnhem	04ML	377	368	386	375	363
Protestants Christelijke Basisschool De Troubadour	04QY	349	334	310	144	161
Arnhemse Schoolvereniging	04SP	104	99	104	96	61
Basisschool De Zyp	05BY	149	148	168	299	276
Bernulphus-School	05IV	243	244	269	268	257
Basisschool De Dorendal	05KR	288	270	265	239	212
Marienbornschool	09QQ	199	194	195	191	192
Julianaschool voor PC Basisonderwijs	15IU	406	406	415	415	444
Basisschool Toermalijn	15XH	312	316	290	285	262
Christelijke Basischool Het Klinket	23CD	211	219	202	192	194
Confetti	29XV	245	274	286	288	300
SBO De Klaproos	02NY	175	145	137	142	152
	Totaal	4.052	4.009	4.001	3.839	3.789

De prognose van DUO is dat de daling de komende 15 jaar beperkt blijft. In 2034 is het aantal leerlingen met 1% gedaald tot 3.681 leerlingen.

[4] *In de afgelopen jaren zijn een aantal scholen gefuseerd. Dit is niet opgenomen in deze tabel.*

Leerlingenprognosers Fluvius 2019 - 2034					
	Brin	2019	2024	2029	2034
Basisschool de Arcade	03VP	332	296	334	359
Basisschool t Panorama	03XV	297	220	226	224
Jozef Sarto Arnhem	03XW	289	289	288	297
Arnhemse Montessorischool te Arnhem	04ML	353	296	298	303
Protestants Christelijke Basisschool De Troubadour	04QY	161	184	214	231
Arnhemse Schoolvereniging	04SP	59	57	70	78
Basisschool De Zyp	05BY	264	224	211	217
Bernulphus-School	05IV	249	237	240	246
Basisschool De Dorendal	05KR	199	180	183	183
Marienbornschool	09QQ	186	178	172	181
Julianaschool voor PC Basisonderwijs	15IU	449	444	427	432
Basisschool Toermalijn	15XH	235	206	226	245
Christelijke Basischool Het Klinket	23CD	199	177	175	185
Confetti	29XV	305	291	302	310
SBO De Klaproos	02NY	161	174	176	188
	Totaal	3.736	3.452	3.542	3.681

3.1 Effecten op diversiteit

Door de vorming van een samenwerkingsbestuur ontstaat er een stichting met openbare en bijzondere scholen. De nieuwe stichting is gericht op het behoud van een divers aanbod van openbare en bijzondere scholen. De bestuurlijke fusie heeft niet als doel om scholen samen te voegen. Verschillen tussen de scholen worden nadrukkelijk behouden en er zijn geen gevolgen voor het aantal, de variëteit en de spreiding van het onderwijs-aanbod in de regio. Door de fusie kan juist een breed en toegankelijk onderwijsaanbod in stand worden gehouden. Scholen blijven ruimte houden om keuzes ten aanzien van hun eigen onderwijsaanbod en daarmee de diversiteit van onderwijs te maken.

3.2 Effecten op keuzevrijheid

De fusie heeft geen effect op de keuzevrijheid van ouders en leerlingen in de regio. Keuzevrijheid houdt in dat leerlingen en hun ouders kunnen kiezen voor het onderwijs dat het beste past bij hun levensovertuiging, opvattingen over onderwijs en capaciteiten en ambities. Daarvoor is een pluriform onderwijsaanbod nodig in de regio, met een variatie in identiteit, pedagogisch-didactisch concept, opleidingsaanbod, schoolgrootte en cultuur. De keuzevrijheid voor ouders en leerlingen blijft intact na deze bestuurlijke fusie. Door de bestuurlijke fusie verdwijnt een rechtspersoon waardoor er minder keuze ontstaat tussen verschillende schoolbesturen. Echter, met het realiseren van een bestuurlijke fusie blijven de huidige grondslag, identiteit en pedagogische-didactische aanpak van de betrokken scholen hetzelfde.

De bestuurlijke fusie heeft geen gevolgen voor het aantal en de spreiding van de voorzieningen binnen het voedingsgebied. Het onderwijsaanbod, zoals dit thans wordt gegeven, blijft behouden, evenals de locaties waarop het onderwijs wordt verzorgd en de denominatie van de scholen. Hiermee hebben leerlingen en ouders in beide gemeenten ook na de fusie nog steeds een reële keuze om ten aanzien van hun onderwijsbehoefte te kiezen voor een school met een bepaalde signatuur.

Binnen de gemeente Arnhem en de gemeente Renkum, het primaire voedingsgebied van De Basis en Fluvius, zijn de volgende schoolbesturen actief:

- CORDEO;
- Stichting primair onderwijs Fluvius;
- Delta, stg. voor Katholiek en Prot.-Christ. prim. Onderwijs;
- Stichting Vrijescholen Athena;
- De Basis, Stg. v. o.p. onderwijs Arnhem;
- Stg. Onderw. Islamit. grondsl. Midden- en Oost-Nederland;
- Stichting Evangelische Basisscholen II;
- Stichting Cosmicus Onderwijs;
- Stichting Katholiek Onderwijs Veluwe-Vallei;
- Stichting Trivium;
- Stichting Partners Primair Onderwijs De Link.

Door de bestuurlijke fusie ontstaat er voor DeBasisFluvius een meerderheidsbelang in de gemeente Arnhem. In de regio blijft Stichting Delta echter een groter bestuur. Het gefuseerde bestuur DeBasisFluvius zal verantwoordelijk zijn voor ruim 60% van de scholen binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Arnhem. Zoals eerder genoemd behouden de scholen hun autonomie in identiteit, onderwijsconcept en koers. Dit zorgt ervoor dat het pluriform onderwijsaanbod in de gemeente behouden blijft. De bestuurlijke diversiteit neemt af, in de huidige situatie is dit praktisch ook al aan de orde, maar de diversiteit in onderwijsaanbod blijft bestaan. In de gemeente Renkum is van de twee fuserende schoolbesturen alleen Fluvius actief. Het onderwijsaanbod blijft daarom in deze gemeente ongewijzigd.

3.3 Effecten voor de (spreiding van) voorzieningen

Als gevolg van de bestuurlijke fusie zullen aanbod en bereikbaarheid van voorzieningen en faciliteiten niet wijzigen. De voorgenomen fusie van beide schoolbesturen heeft geen effect op de spreiding en omvang van het aantal scholen in brede zin. De afgelopen jaren zijn reeds veel kleine scholen gefuseerd en de bestuurlijke fusie brengt op korte termijn geen scholenfusies met zich mee. Door de fusie ontstaan er geen belemmeringen voor scholen die onder de opheffingsnorm zitten, omdat ze in stand worden gehouden middels de gemiddelde schoolgrootte. In artikel 157, lid 1 van de WPO, wordt aangegeven dat de gemiddelde schoolgrootte groter moet zijn dan de som van 10/6 x het gewogen gemiddelde. Hieraan wordt voldaan door Stichting DBF (293 > 256). Zie hiervoor het navolgende schema.

Uitgangspunten	
Leerlingen cf. overzicht vaststelling tellingen (21-12-2018). Opheffingsnorm cf. regeling stichtings- en opheffingsnormen voor het basisonderwijs 2018-2023.	
Totaal aantal brinnummers (excl. SBO):	31
Totaal aantal leerlingen + 3% (excl. SBO):	9.090
Totaal opheffingsnorm:	4.763
Gemiddelde schoolgrootte (9.090 / 31):	293
Gewogen gemiddelde (4.763 / 31):	154
10/6 x het gewogen gemiddelde (10/6 x 154):	256

Als er op termijn sprake gaat zijn van scholenfusies, dan zal dat niet ingegeven zijn door de bestuurlijke schaalgrootte, maar door wijkgebonden afwegingen. Dit zoals elke fusie binnen DeBasisFluvius.

3.4 Omvang en organisatie van de rechtspersoon na de fusie

Door de beoogde fusie gaan twee schoolbesturen samen verder en verdwijnt er een bestuur dat actief is in de sector primair onderwijs. Het nieuwe fusiebestuur gaat onderwijs verzorgen voor ca. 9.100 leerlingen verdeeld over 32 BRIN-nummers. Dit leidt tot een toename in het aantal leerlingen van 70% ten opzichte van de huidige situatie bij De Basis en 141% bij Fluvius. Deze schaalvergroting vergroot de kans dat de afstand tussen bestuur en belanghebbenden toeneemt. Het nieuwe fusiebestuur organiseert zich echter zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. Dit is wat de besturen in de praktijk nu ook al doen door de intensieve samenwerking van de afgelopen jaren. Iedere leerling en ieder personeelslid wil gekend en erkend worden en zij hechten allen veel waarde aan de overzichtelijkheid van de onderwijslocaties.

Het fusiebestuur blijft korte, heldere lijnen van besluitvorming hanteren en versterkt het gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de organisatie. Contacten tussen bestuur, SSC en directeuren vinden op regelmatige basis plaats, onder andere door maandelijkse plenaire bijeenkomsten en één op één kwartaalgesprekken. De bestuurlijke besluitvorming is efficiënt en transparant ingericht waarbij interne adviezen op het gebied van bedrijfsvoering, HRM en onderwijskwaliteit een belangrijke rol spelen. Personeel, ouders en leerlingen kunnen na de fusie met hun vragen en klachten terecht bij de organisatie op dezelfde wijze waarop dit nu ook al gebeurt.

3.5 Effect van fusie op overzichtelijkheid op locatieniveau

Er doet zich geen situatie voor waardoor leerlingen, ouders en medewerkers te maken krijgen met een ingrijpende toename van de afstand tussen het bestuur en de scholen. De effecten op de menselijke maat van het onderwijs zijn beperkt. Het bestuur is er alert op dat de betrokkenheid die er nu bij personeel en ouders van de scholen is, minstens zo blijft. De schoolleiders zijn in de communicatie naar leerlingen, ouders en het team een belangrijke schakel. Dat blijven ze. Daarnaast wordt communicatie en ontmoeting georganiseerd via onder andere de (vernieuwde) nieuwsbrief, het intranet, ontmoetingen als teachers-and-taart, het jaarfeest en DeBasisFluviusAcademy. Voor ingrijpende zaken (zoals bijvoorbeeld het strategisch beleidsplan) worden stakeholders-bijeenkomsten georganiseerd, waarbij ook de ouders en community ontmoet en bevraagd wordt.

De huidige schoolbesturen zijn actief in hetzelfde gebied (Arnhem, Renkum). Dit zorgt ervoor dat het gebied waar het fusiebestuur verantwoordelijk voor wordt, compact blijft. Dit draagt bij aan het behouden van de korte lijnen tussen het bestuur, de scholen, de wijk, ouders en leerlingen. Er ontstaat geen grotere geografische afstand tussen het bestuur en de scholen. De fusie heeft geen effect op de spreiding van de onderwijs-voorzieningen in de regio. Deze blijft immers intact.

De voorgenomen fusie biedt ook kansen om het voorzieningenniveau te verhogen. De vergrote expertise zorgt ervoor dat er meer voorzieningen ontstaan om kinderen met een specifieke leerbehoefte te ondersteunen. Overige voorzieningen zoals ondersteuning op het gebied van ICT, administratie en huisvesting zijn reeds samengevoegd in het Shared Service Centre. Specifieke voorzieningen die op individuele scholen bestaan, kunnen eventueel ook beschikbaar worden gemaakt voor andere scholen.

3.6 Effecten op betrokkenheid

3.6.1 Leerlingen en ouders

De basisscholen, die op dit moment onder de huidige besturen De Basis en Fluvius vallen, kunnen hun schoolconcepten blijven hanteren. Het aantal scholen zal door de voorgenomen fusie niet wijzigen, zodat er voor de leerlingen en ouders door deze voorgenomen bestuurlijke fusie geen veranderingen merkbaar zijn. Ouderraden en MR-en blijven bestaan. Naar verwachting blijft de betrokkenheid van leerlingen en ouders gelijk, omdat communicatie op schoolniveau blijft bestaan.

3.6.2 Personeel

Al het personeel, dat bij De Basis en Fluvius op basis van de cao primair onderwijs (PO) is aangesteld en betaald wordt uit middelen die voor de scholen bestemd zijn, wordt van rechtswege overgedragen naar de nieuwe stichting. Diensttijd en arbeidsverleden worden overgenomen tussen de fuserende partners. De stichting wordt de werkgever van deze werknemers. Alle opgebouwde rechten en plichten gaan van rechtswege over en blijven bestaan. De scholen blijven na het fuseren opereren binnen de huidige kaders.

Personeelsleden zijn in dienst van de nieuwe entiteit, maar werken als teamlid op een school, in sommige gevallen op meerdere scholen of ondersteunen de stichting. Elke school functioneert met haar eigen team, waardoor betrokkenheid van het personeel bij de school naar verwachting hetzelfde blijft. Het SSC functioneerde al als zijnde één. Door de bestuurlijke fusie zijn meer mogelijkheden voor uitwisseling, spreiding van taken, kennis- en expertiseontwikkeling en mobiliteit. De verwachting is dat de betrokkenheid van het personeel bij de scholen en bij de stichting gelijk blijft. Door vergroting van de schaal is de werkgelegenheid van het personeel meer gewaarborgd en heeft het personeel meer mogelijkheden om kennis en ervaring op te doen bij andere onderwijssoorten en bestaan er meer mogelijkheden voor horizontale en verticale mobiliteit. Personele risico's ten gevolge van bijvoorbeeld tegenvallende leerlingeninstroom zijn door een grotere organisatie gemakkelijker op te vangen.

3.7 Borging van de menselijke maat

Er zijn vanwege de bestuurlijke fusie geen directe gevolgen voor de betrokkenheid van personeel, ouders en leerlingen, mede doordat het onderwijsaanbod en de organisatie op de vestigingen niet zal wijzigen. Binnen de nieuwe besturenorganisatie zal het beleid onverminderd gericht zijn op de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs op de nu bestaande scholen. De fusie moet leiden tot een (nog) meer professionele, kwalitatief goede en slagvaardige organisatie in het belang van goed onderwijs voor ieder kind in de omgeving.

Omdat er een fusie plaatsvindt, verdwijnt er een rechtspersoon en wordt een grotere bestuurlijke eenheid gevormd. De organisatie zal zo worden ingericht dat de toegankelijkheid en laagdrempeligheid gewaarborgd blijft.

Tijdens en na het fusieproces is blijvend aandacht voor de volgende elementen van de menselijke maat:

- Overzichtelijkheid: de organisatie van het onderwijs is zodanig ingericht dat deze voor de individuele leerling, ouder en personeel herkenbaar, toegankelijk en overzichtelijk is;
- Zeggenschap: het bestuur en bestuursbureau zijn herkenbaar en toegankelijk en personeel en ouders weten bij welke persoon ze terecht kunnen met vragen en klachten;
- Laagdrempeligheid: de bestuurders zijn goed benaderbaar voor het personeel.

3.8 Gevolgen medezeggenschap

In de jaren 2016 en 2017 hebben de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR) van De Basis en Fluvius voorbereidende stappen gezet in het harmoniseren van de medezeggenschap en de kansen onderzocht om beide GMR's samen te laten gaan. Door met elkaar in gesprek te gaan en te willen leren van elkaar, groeide het wederzijdse vertrouwen en werd het steeds vanzelfsprekender dat in het bestuurlijk samengaan van beide schoolbesturen de medezeggenschap een passende vorm zou vinden. Per 01-08-2018 heeft DeBasisFluvius dan ook één gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Een daadkrachtige en wendbare GMR is gecreëerd met een gelijkwaardige vertegenwoordiging vanuit De Basis, Fluvius en vanuit de ouder- en personeelsvereniging. Dit is een zorgvuldig proces geweest. De GMR zou nu een compacte omvang van twintig posities moeten hebben, plus een onafhankelijk voorzitter. Op dit moment is er echter sprake van een aantal vacante posities in de GMR.

Doordat er formeel geen sprake was van een fusie van de stichtingen, is in de structuur van de GMR rekening gehouden met een (puur theoretische, maar in voorkomende gevallen van tegenstrijdige belangen eenvoudig werkbare) duale GMR. In de huidige statuten en reglementen hebben de stichtingen ieder een eigen GMR welke in de uitvoering als één entiteit functioneert.

Op het niveau van de individuele scholen is een medezeggenschapsraad (MR) ingesteld. Daarnaast heeft Fluvius voor elke school een ouderklankbordgroep.

4 Communicatie over de fusie

4.1 Wijze waarop de medezeggenschap erbij is en wordt betrokken

In de verkennende fase zijn de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR's) geïnformeerd en betrokken. Voortkomend uit de personele unie en samenwerking in het SSC is de samenstelling en invulling van de GMR reeds zo bepaald als zijnde één GMR. In de uitwerkingsfase van de fusie is de onafhankelijk voorzitter van de GMR betrokken in de projectorganisatie.

4.2 Wijze waarop de Raad van Toezicht erbij is en wordt betrokken

De Raden van Toezicht zijn gedurende het gehele traject periodiek geïnformeerd over de voortgang. Voortkomend uit de personele unie en samenwerking in het SSC is de samenstelling en invulling van de Raad van Toezicht reeds zo bepaald als zijnde één.

4.3 Wijze waarop personeel, ouders en leerlingen erbij zijn en worden betrokken

In de projectgroep was een vertegenwoordiging vanuit personeel opgenomen. Personeel, ouders en leerlingen zijn gedurende het proces via de reguliere informatievoorzieningen (nieuwsbrieven) geïnformeerd en op de hoogte gesteld van het fusieproces. In de communicatiekalender zijn de informatiemomenten opgenomen.

De organisatie voelt zich gesteund door het feit dat zij zich laten bijstaan door betrokken vakbonden en (G)MR-en. Met deze partners wordt door de organisatie, juist ook voor de personele consequenties van de fusie, nauw samengewerkt. De vakbonden zijn betrokken in dit proces en samen met hen worden de informatiebijeenkomsten voor alle personeelsleden vormgegeven.

In het kader van het fusieproces staat in de regelgeving voorgeschreven dat de ouders geraadpleegd worden (ouderraadpleging). Op welke wijze dit dient te geschieden, is niet voorgeschreven. De besturen hebben de ouders via de nieuwsbrieven op de hoogte gehouden en in week 40 formeel gevraagd te reageren.

Formele rol van personeel, ouders en leerlingen

Personeel, ouders en leerlingen zijn wettelijk betrokken bij het besluitvormingsproces door hun positie in de GMR.

4.4 Wijze waarop de externe belanghebbenden erbij zijn en worden betrokken

De gemeente Arnhem is, vanwege haar speciale verantwoordelijkheid voor de garantie-functie van het openbaar onderwijs, op de hoogte van het feit dat er een bestuurlijke fusie werd verkend. Het college van B&W van de gemeente Arnhem is gevraagd te adviseren over de voorgenomen bestuurlijke fusie. De gemeenteraad is daarnaast geïnformeerd over haar rol bij de goedkeuring van de statutenwijziging omdat openbaar onderwijs is betrokken bij de mogelijke fusie. Verder wordt de gemeenteraad gevraagd in te stemmen met de bestuurlijke fusie en de nieuwe statuten.

Formele rol van de gemeente Arnhem

Het college van B&W dient een advies te geven over de wenselijkheid van de voorgenomen fusie; dit advies is onderdeel van de FER. De gemeenteraad dient in te stemmen met besluit tot fusie (en daarmee de ontbinding van de openbare stichting) en de nieuwe statuten.

Andere schoolbesturen, het samenwerkingsverband en samenwerkingspartners zijn ook op de hoogte van het fusieproces. Daarnaast zijn er formele contracten met diverse dienstverleners. Al deze betrokkenen worden na de formele besluitvorming schriftelijk geïnformeerd over de bestuurlijke fusie.

5 Organisatie

Na het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst tussen De Basis en Fluvius zijn de gemaakte afspraken geëffectueerd. Beide stichtingen werken intensief samen. Er is één Shared Service Center, het CvB werkt samen in een personele unie en de Raden van Toezicht zijn verenigd in een personele unie. Ook de statuten van beide stichtingen zijn al zoveel mogelijk geharmoniseerd met behoud van eigen identiteit. Dit geldt ook voor het toezichtskader en het bestuursreglement van beide stichtingen.

5.1 Rechtsvorm en besturingsmodel

Rechtsvorm en toezicht

De Basis en Fluvius hanteren beide de stichting als rechtsvorm. Beide organisaties hanteren de organieke scheiding in de vorm van het Raad van Toezichtmodel. De Raad van Toezicht van beide stichtingen is reeds gelijk. Stichting De Basis zal optreden als verkrijgende stichting en Stichting Fluvius als verdwijnende stichting, vanwege de juridische uitwerking en praktische redenen.

Bestuur

In het kader van de samenwerking tussen beide stichtingen is sinds 2017 het bestuur voor beide stichtingen gelijk.

Stafbureau (SSC)

De medewerkers van het SSC ondersteunen de schooldirecteuren op de werkgebieden personeel en organische, financiën, onderwijskwaliteit, huisvesting, ICT en facilitair. Van oudsher is deze ondersteuning niet op alle terreinen hetzelfde. Vanaf 2018 wordt de ondersteuning qua structuur, systemen en processen zoveel mogelijk op elkaar afgestemd in drie domeinen en wordt gewerkt met integrale adviesteams.

5.2 Besturingsfilosofie

De afgelopen jaren is DeBasisFluvius gegroeid naar een organisatie waarbij de directeur van de school binnen de afgesproken kaders integraal verantwoordelijk is voor het koppelen van de onderwijskundige, personele en financiële doelen in de begroting. Het uitgangspunt van DeBasisFluvius is dat iedere school een vitale en gezonde school is, zowel onderwijskundig als op het gebied van personeel, bedrijfsvoering en financiën. Dit belangrijke uitgangspunt heeft tot gevolg dat baten en lasten zoveel mogelijk door de eigen school wordt gedragen.

De medewerkers van het SSC ondersteunen de schooldirecteuren. Op stichtingsniveau worden ambitie, vitaliteit, kwaliteit, zorgplicht en toegankelijkheid van de scholen bewaakt. Bovendien bevordert de stichting dat scholen van en met elkaar leren.

Door samenwerking van de stichtingen (en met andere PO-besturen) kunnen vitale wijkscholen mogelijk worden gemaakt. De samenwerking van DeBasisFluvius maakt het mogelijk om weeffouten uit het verleden, qua omvang en locatie, binnen de stad samen op te pakken.

5.3 Organisatiestructuur

Het organogram van de stichtingen ziet er als volgt uit:

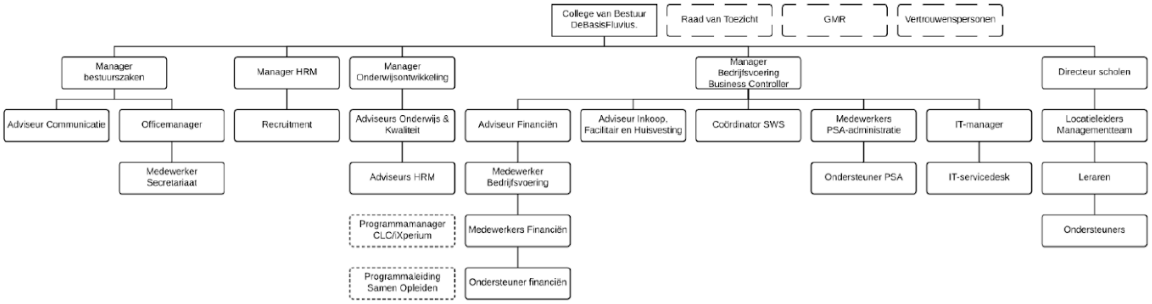

Het organogram zal herontworpen worden vanuit het nieuwe strategische plan en de fusie.

5.4 Governance

De verantwoording is reeds geüniformeerd. Na de fusie wordt gekeken naar het vereenvoudigen en aanscherpen van de halfjaarlijkse verantwoordingscyclus: de managementrapportage (MARAP).

5.5 Klachtenprocedure

De klachtenprocedure is herzien vanwege de beoogde samenvoeging van de twee stichtingen en de omvang van de organisatie. Het voorkomen van de dubbele pet van de adviseur Onderwijs & Kwaliteit bij klachten, wat de adviesrelatie en de sterkte van de klachtenprocedure kwetsbaar maakt, was ook een belangrijk motief. Er zijn twee 'klachtenfunctionarissen' aangesteld die namens het bestuur aan hoor en wederhoor doen.

5.6 Communicatie

Communicatie staat in 2020 in het teken van de nieuwe visie vanuit de nieuwe planperiode zijnde 'ieder kind kan alles leren'.

5.7 Gemeentelijk toezicht

Gebaseerd op de grondwettelijke plicht tot instandhouding van het openbaar onderwijs behoudt de gemeente Arnhem ook na de voorgenomen fusie een toezichthoudende taak voor het openbaar onderwijs, zoals beschreven in artikel 48 van de WPO.

6 Onderwijs en kwaliteit

Op het gebied van onderwijs en kwaliteit ligt het zwaartepunt bij de scholen. De fusie zal weinig of geen verandering brengen, omdat er sprake is van een fusie op bestuurlijk niveau. De scholen blijven na de fusie bestaan en behouden hun autonomie bij het bepalen van onderwijs-concepten en -methoden binnen de stichtingskaders. De afgelopen jaren is bijna al het beleid op gebied van onderwijs en kwaliteit geharmoniseerd. DeBasisFluvius heeft in 2018 de gezamenlijke visie op leren vastgesteld. In 2019 zijn de visies op professionaliteit en veranderen vastgesteld. Deze visies (Het Klaverblad) hebben een essentiële impact op het domein onderwijsontwikkeling. Met name de professionalisering van het totale onderwijs-systeem staat hierin centraal.

In 2018-2019 is de Academie opgezet; dit wordt de komende jaren verder uitgebouwd en staat ten dienste van de professionalisering van het gehele systeem. Ook is er reeds één handboek kwaliteitsbeleid voor alle scholen waarin dezelfde afspraken worden gehanteerd, zijn monitor-gegevens geharmoniseerd, is het schoolveiligheidsbeleid al geharmoniseerd, is de klachten-procedure geharmoniseerd, zijn dezelfde afspraken gemaakt over ondersteuningsmiddelen, zijn de procedures naar het samenwerkingsverband PassendWijs gelijk en is er één strategisch beleidsplan. Op deze onderdelen is de vorige planperiode stevig ingezet. Na 01-01-2020 zal op het gebied van onderwijs en kwaliteit een harmonisatie van systemen moeten plaatsvinden (onder andere venstersPO, leerlingadministratiesysteem en de daaraan gekoppelde systemen, DUO, etc.).

7 Personeel

De samenwerkingsstichting zal onderwijs verzorgen aan ca. 9.100 leerlingen en optreden als werkgever voor ongeveer 850 personen (625 fte). Vanuit een eenduidige werkgeversvisie en vanuit eenduidig werkgeverschap, zijn de afgelopen jaren reeds allerlei personele zaken samengevoegd en ontwikkeld voor De Basis en Fluvius. De overeenkomsten in beleid en ambities nemen niet weg dat er zorgvuldig omgegaan moet worden met de positie van alle bij de fusie betrokken medewerkers en dat op onderdelen keuzes gemaakt moeten worden.

Definitie fusie
Onder een 'fusie' in de zin van dit rapport wordt een 'bestuurlijke fusie' verstaan. Dat houdt in dat de privaatrechtelijke rechtspersonen (Stichting De Basis en Stichting Fluvius) die scholen in het primair (speciaal) onderwijs in stand houden, fuseren. De scholen die door de fuserende rechtspersonen in stand worden gehouden, blijven door deze fusie bestaan.

7.1 Onze collega's en ons werkgeverschap

Binnen DeBasisFluvius geloven we in de kracht van onze medewerkers. Daarom vinden we het belangrijk dat onze medewerkers weten wat ze van werkgever DeBasisFluvius mogen verwachten. Om dit helder en eenduidig te formuleren is in 2018 besloten tot de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op werkgeverschap (ondanks de twee werkgevers). Deze visie is een aanvulling op onze visies omtrent leren, leren organiseren, professionaliteit en veranderen. De werkgeversvisie heeft tot doel een fundament te zijn door het neerzetten van een gezamenlijke richting voor alle medewerkers binnen DeBasisFluvius. Deze visie moet het mogelijk maken alle onderdelen binnen DeBasisFluvius elkaar te laten versterken door het creëren van samenhang. Centraal staat het concreet gestalte geven van de ambitie van DeBasisFluvius in de huidige en toekomstige (maatschappelijke) context.

De fusie is een duidelijke stap in het eenduidig maken van ons werkgeverschap. Daar waar er verschillen bestaan in aanpak of cao tussen beide stichtingen, hebben we in de afgelopen jaren al getracht deze te overbruggen. Een fusie maakt echter dat we vanuit één beeld, één taal, één cao en eenduidig beleid kunnen opereren. Om aan alle medewerkers op dezelfde manier recht te kunnen doen.

Het vraagt binnen DeBasisFluvius om harmonisatie in uitgangspunten die uit dit werkgeverschap vloeien. Veel daarvan hebben we al opgepakt, maar de fusie maakt dat we in de komende periode zullen inzetten op één functiegebouw voor de scholen en een uniform Vervangingsbeleid. Andere zaken die moeten worden opgepakt, zijn uitvloeisel van de wijziging in cao (of andere wetgeving - denk aan de WAB en WNRA, die beide samenvallen met de fusiedatum van 01-01-2020). Bij alle nieuw op te stellen stukken, vragen we actief een rol van onze directeuren en GMR. Ons personeelsbeleid volgt de doelen uit ons strategisch beleidsplan 2020-2025 en onze visies (Klaverblad).

7.2 Rechtspositie

Vanwege de bestuurlijke fusie gaan alle bestaande rechtsposities van Fluvius over naar de nieuwe samenwerkingsstichting (bestuursnummer van De Basis). Alle medewerkers van Fluvius, die na de fusiedatum bij de samenwerkingsstichting werken, worden per fusiedatum bij het bestuursnummer van De Basis benoemd op basis van een bestuursaanstelling, zoals opgenomen in hoofdstuk 4 cao PO, en krijgen een nieuwe akte van aanstelling. De cao PO blijft onverkort van kracht. Dit betekent dat door de fusie het personeel van De Basis of Fluvius geen grote wijzigingen zal ervaren.

De verkrijgende rechtspersoon benoemt met ingang van de datum van de fusie het personeel in gelijke betrekkingen en onder dezelfde voorwaarden als vermeld in de akte van benoeming. De fusie heeft geen directe gevolgen voor de rechtspositie en arbeidsvoorwaarden van het personeel. Personeelsleden blijven ingeschreven bij het ABP; alle opgebouwde rechten en plichten worden overgenomen door het nieuwe bestuur.

7.3 Individuele afspraken

Alle personeelsleden worden aan een nadere vlootschouw onderworpen waarbij wordt vastgesteld welke individuele afspraken er met personeelsleden zijn gemaakt. Deze worden vastgelegd bij de overgang van personeel naar de nieuwe organisatie.

7.4 Tijdelijke aanstellingen

Er zijn personeelsleden met een tijdelijke aanstelling werkzaam bij beide stichtingen. Gemaakte afspraken met medewerkers worden voor de fusie in kaart gebracht en met deze personeelsleden vindt een afzonderlijk gesprek plaats. Door de invoering van de WAB en de overgang van rechtspositie, is het zinnig om met alle tijdelijke medewerkers (ook Randstad collega's) te spreken over hun rechten. De HRM-afdeling zal dit vormgeven na 01-01-2020, waarbij voor iedereen inzichtelijk wordt gemaakt wat hun rechten zijn. Daarna kunnen deze medewerkers een plek binnen de stichting vinden door middel van de mobiliteitsrondes.

7.5 Inwerkingtreding WNRA (niet-fusiegebonden)

De Wnra normaliseert de rechtspositie van ambtenaren (openbaar onderwijs), zodat die meer in de lijn komen met die van werknemers in het bedrijfsleven. Met de invoering van de Wnra per 01-01-2020 zijn schoolbesturen voor het openbaar onderwijs niet langer overheidswerkgever in de zin van de Ambtenarenwet. Daarmee vervalt voor het personeel in het openbaar onderwijs de ambtenarenstatus. De rechtspositie van het personeel valt met de invoering van de Wnra onder het ‘reguliere’ arbeidsrecht. Niet langer de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is van toepassing, maar titel 10 boek 7 van het Burgerlijk Wetboek.

De Wnra leidt slechts tot een wijziging van de rechtspositie van het personeel, niet tot een wijziging van arbeidsvoorwaarden. De arbeidsvoorwaarden van het personeel worden geregeld in de vigerende cao.

Zo krijgen alle medewerker per 01-01-2020 een tweezijdige arbeidsovereenkomst (nu nog eenzijdig) op basis van het BW, een zogeheten privaatrechtelijke rechtsbescherming (het private ontslagstelsel gaat gelden) en ontslag wordt niet langer via bestuursrechter, maar kantongerecht aangevraagd en verleend. Tot op heden was er sprake van een afwijking tussen de bovenwettelijke uitkeringen en de ontslagvergoeding. Dat verschil zal door de Wnra automatisch vervallen op 01-01-2020. Ook de fusie krijgt haar beslag per 01-01-2020.

7.6 Wijzigingen door inwerkingtreding WAB (niet-fusiegebonden)

Deze wijzigingen werden al voorbereid in beleid en begroting. Deze wijziging vallen in drie delen uiteen:

1. wijziging in transitievergoeding, die nu vanaf dag 1 van toepassing wordt (wordt opgevangen d.m.v. begroting) en een andere grondslag kent (wordt door middel van beleid qua inzet op gestuurd);
2. wijziging in het ketenbeding (wordt door middel van beleid qua inzet op gestuurd);
3. arbeidsvoorwaarden payrollers (loopt via onze externe partijen).

7.7 Secundaire arbeidsvoorwaarden

Bij de invoering van de werkkostenregeling, zijn alle secundaire arbeidsvoorwaarden al op elkaar afgestemd. Dat betekent dat er met dat pakket wordt voortgegaan en dat er geen wijzigingen zullen plaatsvinden. Wel oriënteert DeBasisFluvius zich op aanvullende secundaire arbeidsvoorwaarden (vitaliteitsaanbod en verzekeringsaanbod).

7.8 Werkgelegenheid

De fusie heeft geen gevolgen voor de werkgelegenheid. Er ontstaan als gevolg van de fusie geen nieuwe banen noch verdwijnt er werkgelegenheid voor het onderwijzend personeel en onderwijsondersteunend personeel op de verschillende scholen. Beide stichtingen hanteren werkgelegenheidsbeleid en ook in de samenwerkingsstichting zal werkgelegenheidsbeleid gevoerd worden. We hebben een gezonde stichting, waarbinnen we trots zijn op ons werkgelegenheidsbeleid. Dat houden we, ook na de fusie, in stand. Wel kunnen we krimp op scholen of wijken makkelijker opvangen als alle medewerkers onder één werkgever werkzaam zijn. Er is sprake van vereenvoudiging in het mobiliteitsbeleid en de regels daaromtrent. De afgelopen jaren is reeds gewerkt aan één gezamenlijke staf, dus ook daar zijn door de fusie geen wijzigingen te verwachten.

7.9 Identiteit

Er zijn medewerkers die bewust hebben gekozen voor een specifieke identiteit binnen het bijzonder of openbaar onderwijs. Daar blijven we recht aan doen. We zullen met de vakbonden een registratie van gewetensbezwaarden overeenkomen, om aan deze vraagstukken tegemoet te kunnen komen. Deze regeling behoeft te zijner tijd instemming van de leden van de vakbonden. Hierdoor is verplichte mobiliteit naar een school met een identiteit waar een collega bewust niet voor gekozen heeft, niet aan de orde.

7.10 Synchronisatie van het personeelsbeleid

Al het bestaande en verder te vormen personeelsbeleid is gebaseerd op de cao po. De fusie dient er toe te leiden dat het personeelsbeleid van De Basis op een zorgvuldige wijze wordt afgestemd c.q. geharmoniseerd wordt met het beleid van Fluvius, als dit nog niet gebeurd is.

Een aantal onderdelen van het beleid van de huidige organisaties is nog niet volledig op elkaar afgestemd. Zodra het besluit tot fusie formeel is genomen, kunnen deze onderdelen op basis van een planning en prioriteitstelling - en waar dat nodig is met instemming van de (P)GMR – uitgewerkt worden. Na de fusiedatum is sprake van één werkgever met één personeelsbeleid. Om te komen tot een ‘zachte landing’ wordt geadviseerd om in praktische zin het beleid voor de scholen, zoals nu geldend is, te blijven hanteren totdat het beleid is geharmoniseerd.

8 Bedrijfsvoering

In 2015 deed Ernst & Young Advisory onderzoek naar de kwaliteit van onze planning en control. Hieruit kwamen aanbevelingen voort voor management & organisatie, processen, systemen en bemensing. In 2016 en 2017 stonden de inrichting van de afdeling en de implementatie van processen centraal. Het jaar 2018 was met name gericht op het optimaliseren en borgen van de processen. Petra Versluis is manager bedrijfsvoering: "*We zijn nu in staat de organisatie-ontwikkeling te ondersteunen. Het verzamelen van informatie kostte voorheen al onze tijd, tijd die we -nu de processen op orde zijn- kunnen spenderen aan analyses. Hiermee wordt ook het scenario-denken steeds relevanter. We voorzien iedereen continu van informatie, zodat de juiste scenario's gekozen kunnen worden*."

8.1 Algemeen

Eind 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om, in navolging van de financiële insourcing, ook de personele administratie en salarisadministratie in eigen beheer te doen. Na drie maanden schaduwdraaien worden deze sinds januari 2018 zelfstandig uitgevoerd. Hiermee is volledige integratie van financiële en personele data bereikt. Er is een koppeling met begrotingstool Capisci gemaakt, zodat ook de personele kosten geïntegreerd zijn in de financiële realisatie. De salarisadministratie heeft prioriteit gekregen, vooral omdat dit een aanzienlijk deel van de totale kosten betreft. Gedurende 2018 zijn andere functionaliteiten van het systeem geïmplementeerd, zoals verzuim- en enkele HRM-processen. In 2019 zullen we de vervangingsmanager, werving en selectie en de R&O-cyclus ook in het systeem implementeren. De bemensing is aangepast op deze situatie. Er zijn opleidingen geweest voor gebruikers, zoals de schooldirecteuren. Daarnaast heeft 2018 in het teken gestaan van de insourcing van de informatie-technologie (IT). We zien IT als belangrijke ondersteuning in de educatieve opdracht die DeBasisFluvius heeft.

Met begrotingstool Capisci kunnen schooldirecteuren eenvoudig hun eigen begroting opstellen. Sinds 2017 kunnen zij daarin ook de realisatie van hun begroting volgen. Financiële resultaten kunnen per school tot op factuurniveau gevolgd worden. Om steeds meer grip te krijgen op de financiële werkelijkheid zijn we in 2018 gestart met exploitatiebesprekingen in de kwartaalgesprekken met directeuren en staf. Ook de wijze van begroten heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Nadat in 2016 de begrotingstool was ingevoerd, stond die begrotingsronde vooral in het teken van een goede begroting correct in het pakket weer te geven. In 2017 werd de begroting vanuit integrale planvorming verwerkt en in 2018 stond niet alleen de integratie met de totale planvorming voorop, maar het streven naar een duurzaam vitale school. De begroting heeft nu een scope van 5 jaar vooruit. Dit betekent dat scholen in scenario's moeten gaan denken.

Het scenario-denken heeft geleid tot een hoger risicobewustzijn. Immers, elk scenario brengt naast kansen ook risico's met zich mee. Daarmee is het risico-denken meer verankerd in de organisatie. In 2017 is een volledig herijkte risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierbij is bepaald wat het gewenste buffervermogen van beide stichtingen zou moeten zijn, gegeven de geïdentificeerde risico's. Zoals verder in de kengetallen te zien is, voldoen beide stichtingen aan het benodigde buffervermogen. De geïdentificeerde risico's staan verderop in dit hoofdstuk genoemd. Eens per 3 jaar wordt deze risico-inventarisatie geactualiseerd. In 2018 heeft een frauderisico-analyse plaatsgevonden. Deze maakt duidelijk dat we na de grote ontwikkelingen nu op een aantal vlakken puntjes op de i moeten zetten.

De beleidsgroep Bedrijfsvoering, bestaande uit verschillende schooldirecteuren en adviseurs van het Shared Services Center, heeft zich over een aantal belangrijke dossiers gebogen. Dit betrof onder andere de nieuwe systematiek van meerjarenonderhouds-planning. Het Integraal Huisvestingsplan stelt ons in staat een gedifferentieerde onderhoudsstrategie te voeren per gebouw, aangepast aan de eigen investeringen die we in een nieuw c.q. gerenoveerd gebouw moeten doen. De beleidsgroep speelde tevens en actieve rol bij het insourcen van de personele administratie, salarisadministratie en IT.

"*Het insourcen van al onze administratiesystemen is gelukt. Het jaar 2018 hebben we alles in eigen huis gedraaid. Daar ging zóveel werk aan vooraf qua roosters, contracten en systemen. Het lijkt zo vanzelfsprekend dat het goed functioneert, maar zodra het mis gaat…*" - Petra Versluis

Informatietechnologie: Samen Slimmer met IT

Op het gebied van IT is in 2018 het project Samen Slimmer met IT uitgevoerd, de AVG en de PSA-module van AFAS geïmplementeerd. We willen IT slimmer organiseren in die zin dat we delen van het IT-beheer uitbesteden aan gespecialiseerde dienstverleners en zelf de regie voeren over de richting waarin onze IT-omgeving zich moet ontwikkelen. Ook willen we samen slimmer worden door beschikbare kennis en informatie met elkaar te delen en optimaal gebruikmaken van de mogelijkheden die IT biedt. We hebben in 2018 de digitale leer- en werkomgeving (DLWO) opnieuw ingericht met als kern Google for Education en de AErobe DLWO; de IT-infrastructuur opnieuw ingericht en uitgebreid; een interne IT regie-organisatie ingericht, inclusief een servicedesk voor scholen; contracten gesloten met een aantal gespecialiseerde dienstverleners.

Het resultaat is dat we beschikken over een gestandaardiseerde en goed gedocumenteerde IT-basisinfrastructuur die:

- uitgebreider is dan vóór de migratie (uitgebreider en stabieler wifi-netwerk, veel meer digitale werkplekken, nieuwe mogelijkheden om samen te werken);
- tegen minimale kosten beheerd kan worden (met name door de grootschalige inzet van Chromebooks die minimaal beheer vragen);
- any time, any place en via any device benaderd kan worden;
- ons de mogelijkheid biedt om zelf regie te voeren op de verdere ontwikkelingen;
- leerkrachten de mogelijkheid biedt om met behulp van bijvoorbeeld Google Classroom verder invulling te geven aan gepersonaliseerd leren.

Implementatie AVG

Vanaf mei 2018 ziet de Autoriteit Persoonsgegevens toe op naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om aan de AVG te voldoen zijn in 2018 de volgende acties uitgevoerd:

- verplichte registers zoals verwerkingsregister, register verwerkersovereenkomsten en register beveiligingsincidenten en datalekken zijn ingericht en er is een begin gemaakt met het vullen hiervan;
- er is een begin gemaakt met updaten/aanvullen verwerkersovereenkomsten met dienstverleners die persoonsgegevens verwerken in opdracht van DeBasisFluvius;
- er zijn een privacyreglement en -verklaring opgesteld waarin is uitgewerkt welke persoonsgegevens binnen DeBasisFluvius worden verzameld en verwerkt en met welk doel en hoe leerlingen, ouders en medewerkers gebruik kunnen maken van hun rechten o.b.v. van de AVG;
- er is een protocol opgesteld voor het melden en afhandelen van beveiligingsincidenten en datalekken;

- er is een nieuwe instemmingsverklaring voor gebruik van beeldmateriaal van leerlingen opgesteld en uitgezet bij ouders en in ESIS zijn aanpassingen gedaan om de verklaringen te registreren;
- er is een tijdelijke functionaris gegevensbescherming aangewezen en er is ingeschreven op een aanbesteding door SIVON voor de selectie van een bureau dat de functionaris gegevensbescherming als dienst aanbiedt;
- in het kader van een bewustwordingscampagne Privacy, zo doen we dat onder medewerkers is een poster ontwikkeld die in scholen is opgehangen, een e-learning ontwikkeld en aangeboden via DeBasisFluviusAcademie en een animatie gemaakt voor vertoning in alle teams.

8.2 Huisvesting en facilitair

Samen met de gemeente Arnhem is gestart met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP). De komende 10 jaar wordt het onderwijsvastgoed voor primair onderwijs beter in balans gebracht qua capaciteitsbehoefte en huisvestingskwaliteit. Het IHP geeft aan welke prioriteiten er zijn voor de huisvesting van de scholen voor de korte en middellange termijn. Dit betekent vervangende nieuwbouw of duurzame renovatie voor een aantal van onze scholen.

Schoolbesturen en gemeente hebben bepaald dat vervangende nieuwbouw en renovatie worden gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij het schoolbestuur een eigen bijdrage doet aan de investering. Deze eigen bijdrage is gebaseerd op de reservering die het schoolbestuur in 40 jaar tijd moet kunnen doen voor noodzakelijke vervangingsinvesteringen (groot onderhoud). Voorgaande houdt een risico in: het budget voor de bouw (of grootscheepse renovatie) van een school kent een vastgesteld plafond en daar moeten we het voor realiseren. Om dit risico aan te kunnen, hebben we het bedrijf HEVO gecontracteerd. HEVO committeert zich aan de budgetten, de te realiseren meters en de gewenste kwaliteit.

Dankzij het IHP is een betere onderhoudsstrategie mogelijk. Gelden voor onderhoud kunnen effectiever en efficiënter ingezet, doordat duidelijk is welke locaties niet of in mindere mate onderhouden hoeven worden. Uiteraard met inachtneming van veiligheid en functionaliteit. De komende 10 jaar zullen we 18 grote en een paar minder grote projecten oppakken. Ieder gebouw zal daarna moeten gaan voldoen aan de vanaf 2020 geldende duurzaamheidsnormen: bijna energieneutraal gebouw (BENG) en een kwaliteit opleveren conform minimaal klasse B van het programma Frisse scholen 2015. Dit programma beschrijft de luchtkwaliteit, temperatuur, licht en akoestische maximale normen. De gemeente Arnhem heeft hiervoor in de bouwbudgetten additionele middelen ter beschikking gesteld.

In 2017 is met een vijftal parallel lopende trajecten gestart. Het betreft nieuwbouw IKC De Klimboom en SBO De Piramide; nieuwbouw of renovatie van schoolgebouw De Krakeling; uitbreiding van Jozef Sartoschool en 't Panorama. Voor De Dorendal in de gemeente Renkum is ook sprake van nieuwbouw. Op een aantal scholen vond bovendien de ontwikkeling naar een Integraal Kindcentrum (IKC) plaats. Deze trajecten zullen in 2019 en 2020 afgerond en in gebruik genomen worden. In 2018 is ook gestart met de planvorming voor de ontwikkeling van een derde locatie in nieuwbouwwijk Schuytgraaf. Van deze ontwikkellocatie zal basisschool Confetti begin 2021 gebruik maken. Hierdoor komt ruimte vrij in De Omnibus en wordt de groei van deze wijk opgevangen.

De speelpleinen worden samen met de wijk ingericht. Aandachtspunt is de vierkante meterprijs die op nieuwbouw is berekend. De prijs voor uitbreiding is hoger en nu al niet meer passend. Door vele wisselingen van medewerkers bij de gemeente is het bovendien een hele opgaaf om de bredere intentie van het Integraal Huisvestingsplan onder de aandacht te houden.

8.3 Exploitatieresultaat De Basis

Doordat De Basis en Fluvius twee afzonderlijke financiële entiteiten zijn, worden er twee separate jaarrekeningen gepresenteerd. Ondanks dat er een gemeenschappelijk toezichtsorgaan is en beide bestuurders bevoegd zijn in de wederzijdse stichtingen is er geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld. Dit omdat de financiële positie van de twee beide entiteiten dermate verschillend is dat het consolideren geen meerwaarde op zal leveren voor de belanghebbenden. De consolidatie zal eerder leiden tot minder inzicht.

Het jaar 2018 is voor De Basis afgesloten met een negatief resultaat van € -1.191.912, dit ten opzichte van een begroot resultaat van € -1.322.837: een verschil van € 130.925 met de begroting. Het positief resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € 877.188. In bijlage I is een vergelijking en een specificatie van de belangrijkste verschillen opgenomen.

8.4 Balanspositie De Basis

Zoals te zien in het balansoverzicht heeft Stichting De Basis een goed eigen vermogen. Voor het surplus eigen vermogen, zijde aanwezige eigen vermogen minus buffer-vermogen, benodigd vanuit de risico inventarisatie zijn een viertal bestemmingsreserves gevormd welke extra impuls aan het onderwijs moeten geven. De eerste bestemmings-reserve heeft betrekking op de personele schaarste in het onderwijs. Momenteel is de schaarste zo precair dat er klassen naar huis gestuurd moeten worden. Met de inzet van deze gelden willen we dat voorkomen, door personeel aan te binden en te kunnen blijven boeien en mogelijk extra capaciteit voor incidenten aanwezig te hebben.

De tweede bestemmingsreserve betreft IT en innovatie. Ons uitgangspunt is dat leren en lesgeven met ICT verankerd moet zijn in het onderwijs en dat kinderen op school media-wijs gemaakt moeten worden. Hiertoe zetten we een IT regieorganisatie op. Dit vraagt de benodigde investeringen bijvoorbeeld in de IT-infrastructuur maar bijvoorbeeld ook in devices, opdat leerlingen bij het oefenen van rekenopgaven direct feedback krijgen.

Daarnaast is een bestemmingsreserve gevormd voor de realisatie van het integraal huisvestingsplan. De komende jaren zullen diverse scholen ofwel duurzaam gerenoveerd ofwel volledig nieuw gebouwd worden. Dit wordt grotendeels voorzien vanuit de gemeente, daarnaast is evenwel inzet van eigen middelen noodzakelijk. Dit zal zeker effect hebben op het onderwijs: een goede en veilige leefomgeving draagt bij aan een goed leerklimaat.

De professionalisering betreft met name de inhoudelijke ontwikkeling die de leiding-gevende staf en vervolgens ook het onderwijzend personeel door moet maken om tot hogere leeropbrengsten te komen en de kansengelijkheid te vergroten. Dit betekent dat directeuren geschoold worden in hun leiderschap, maar ook in onderwijs van de toekomst waar directe instructie en de eerder genoemde IT-ontwikkeling een bijdrage in leveren. Daarnaast worden op diverse scholen nulmetingen gedaan over de onderwijskundige kwaliteit voor een gericht verbeterplan van de leeropbrengsten. In de begrotingsronde is bovendien gekeken naar benodigde investeringen in scholen, met het oog op verbetering van het onderwijs. Hiermee is een deel van de reserves in 2018 actief ingezet.

Professionalisering		750.000
Zenger en Folkman	2018	281.200
2 x 0,80 fte O&K	2018	53.755
Directeur poolleerkrachten	2018	99.442
		434.397

IT en innovatie		1.500.000
IT incidenteel (opzet regieorg	2018	727.740
IT Structureel	2018	48.800
		776.540

Huisvesting		2.000.000
Huisvesting		750.877
		750.877

Schaarste		750.000
Interim directeur	2018	33.040
Interim IB'er	2018	22.011
Inzet bovenschoolse directeu	2018	8.282
		63.333

De totale balans per 31-12-2018 ziet er als volgt uit:

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	5.252.615	4.880.772
1.1.3	Financiële vaste activa	46.442	73.017
	Totaal vaste activa	5.299.057	4.953.789
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	3.339.384	2.603.254
1.2.4	Liquide middelen	7.391.631	9.810.914
	Totaal vlottende activa	10.731.015	12.414.168
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	9.475.869	10.667.782
2.2	**Voorzieningen**	1.521.708	1.667.147
2.4	**Kortlopende schulden**	5.032.494	5.033.028
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**

8.5 Financiële kengetallen De Basis

De hiervoor weergegeven cijfers leiden tot de volgende financiële ratio's waarbij tevens de normcijfers zijn weergegeven welke door de Onderwijsinspectie worden gehanteerd.

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,06	0,09	0,08	0,08	groter dan 0,10
Liquiditeit	2,13	2,47	2,34	2,26	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,03	0,03	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,69	0,71	0,69	0,69	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,26	0,31	0,42	0,31	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de lasten van huisvesting afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is kleiner dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot vorig jaar is de huisvestingsratio in 2018 iets gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 2,13 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie afgenomen.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2016 is de rentabiliteitspositie gestegen.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen afgenomen.

8.6 Continuïteitsparagraaf De Basis

Hieronder is een overzicht weergegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij geldt de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 als uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs De Basis

Leerlingen De Basis							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	2.604	2.646	2.645	2.644	2.646	2.652	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	2.673	2.803	2.788	2.746	2.748	2.758	n.v.t.
Totaal	**5.277**	**5.449**	**5.433**	**5.390**	**5.394**	**5.410**	
Leerlingen met gewicht 0,3	306	320	320	278	269	256	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	428	411	395	335	318	308	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	4.543	4.718	4.718	4.777	4.807	4.846	-
Leerlingen NOAT	1.616	1.806	1.794	1.690	1.681	1.684	n.v.t.

NOAT staat voor Nederlands Onderwijs Anderstaligen. Basisscholen ontvangen extra geld voor leerlingen die in aanmerking komen voor de NOAT regeling. Scholen voor speciaal (basis) onderwijs ontvangen een extra financiering voor leerlingen die voldoen aan de CUMI regeling. CUMI staat voor Culturele Minderheden.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1-, 2- en 3-jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basisonderwijs De Basis

Leerlingen De Basis SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	149	140	136	140	140	145
Waarvan cumi-leerlingen	62	55	50	45	40	40
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

SBAO betreft leerlingen in het Speciaal Basisonderwijs.

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	392	388	381	380	379
Aantal gem	539	539	540	543	544
Dir gem	23	23	23	23	23
OOP gem	56	55	55	56	54
OP gem	313	308	303	308	300

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie.
OP betreft onderwijzend personeel.
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel.
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Ondanks de lichte leerlingengroei die geprognosticeerd is, blijft de formatie nagenoeg gelijk. Doordat er afgelopen jaren een aantal fusies hebben plaatsgevonden kan er op diverse scholen meer naar een ideale groepsgrootte toe gegroeid worden. Mede met inzet van ICT middelen zal het onderwijs meer eigentijds maar ook meer gedifferentieerd op de leerbehoefte van ieder kind zijn. Daarbij het volgende exploitatieoverzicht:

Exploitatie De Basis							
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	31.941.897	34.241.098	35.102.557	35.178.314	34.836.913	34.686.902	34.538.920
3.2	Overige overheidsbijdragen	176.598	78.130	212.894	205.969	205.969	205.969	205.969
3.5	Overige baten	2.001.983	1.676.169	1.741.225	1.481.925	1.475.925	1.475.925	1.475.925
3	**Totale baten**	**34.120.478**	**35.995.397**	**37.056.676**	**36.866.208**	**36.518.807**	**36.368.796**	**36.220.814**
4.1	Personeelslasten	27.667.542	30.110.546	31.735.249	31.162.000	30.887.142	31.030.688	31.161.520
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*1.058*	*3.357*	*18.750*	*18.750*	*43.125*	*58.375*	*58.375*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*841.048*	*879.571*	*852.292*	*828.970*	*766.003*	*722.581*	*692.675*
4.2	Afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
4.3	Huisvestingslasten	2.383.751	2.302.582	2.932.841	2.961.461	2.939.461	2.928.961	2.928.061
4.4	Overige lasten	2.354.003	3.894.970	2.821.665	2.137.790	2.123.690	2.103.675	2.092.231
4	**Totaal lasten**	**33.247.401**	**37.191.026**	**38.360.797**	**37.108.971**	**36.759.421**	**36.845.280**	**36.873.862**
5.1	Financiële baten	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2	Financiële lasten	6.088	6.302	3.380	3.000	3.000	3.000	3.000
5	**Financiele resultaat**	**4.112**	**3.716**	**6.620**	**7.000**	**7.000**	**7.000**	**7.000**
	Netto resultaat	**877.188**	**-1.191.912**	**-1.297.501**	**-235.763**	**-233.614**	**-469.484**	**-646.048**

** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)*

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van De Basis is de komende jaren een negatief exploitatieresultaat te zien. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt. Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities:

Balans De Basis							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	-	-	755.250	736.500	1.718.375	2.309.000	2.249.625
Overig	4.880.772	5.252.615	5.552.762	5.190.042	4.780.139	4.397.058	4.017.083
Materiële vaste activa	**4.880.772**	**5.252.615**	**6.308.012**	**5.926.542**	**6.498.514**	**6.706.058**	**6.266.708**
Financiële vaste activa	**73.017**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**
Vorderingen	**2.603.254**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**
Liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.631**	**4.810.941**	**5.112.392**	**4.060.205**	**3.540.825**	**3.339.179**
Totaal activa	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**
Passiva							
Eigen vermogen	10.667.782	10.667.782	9.475.869	8.178.368	7.942.605	7.708.991	7.239.507
Resultaat		-1.191.912	-1.297.501	-235.763	-233.614	-469.484	-646.048
Eigen vermogen	**10.667.782**	**9.475.869**	**8.178.368**	**7.942.605**	**7.708.991**	**7.239.507**	**6.593.459**
Voorzieningen	**1.667.147**	**1.521.708**	**1.293.917**	**1.449.661**	**1.203.060**	**1.360.708**	**1.365.760**
Kortlopende schulden	**5.033.028**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**
Totaal passiva	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**

** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)*

De te verwachten negatieve resultaten worden aan het vermogen onttrokken. Door het inzetten van het eigen vermogen conform het beschreven onder de bestemmingsreserve zullen de opgebouwde reserves ten gunste komen aan het onderwijs en daardoor in de loop van de tijd minder omvangrijk worden, waarbij het minimale buffervermogen vanuit de risicoanalyse ten alle tijden in acht wordt genomen.

Kasstroomoverzicht

Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	873.076	-1.195.628	-1.304.121	-242.763	-240.614	-476.484	-653.048
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
- mutaties voorzieningen	19.957	-145.438	-227.791	155.744	-246.601	157.648	5.052
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-80.491	-736.130	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-108.068	-534	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
- betaalde interest	-6.088	-6.302	-3.380	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activit	**1.550.692**	**-1.191.087**	**-654.250**	**767.701**	**328.913**	**470.120**	**51.054**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-1.272.309	-1.254.771	-1.926.439	-466.250	-1.381.100	-989.500	-252.700
Desinvesteringen in materiële vaste activa	12.040	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-30.567	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	26.575	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactivit	**-1.290.835**	**-1.228.196**	**-1.926.439**	**-466.250**	**-1.381.100**	**-989.500**	**-252.700**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**259.856**	**-2.419.282**	**-2.580.689**	**301.451**	**-1.052.187**	**-519.380**	**-201.646**
Beginstand liquide middelen	9.551.058	9.810.914	7.391.632	4.810.942	5.112.393	4.060.206	3.540.826
Mutatie liquide middelen	259.856	-2.419.282	-2.580.689	301.451	-1.052.187	-519.380	-201.646
Eindstand liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.632**	**4.810.942**	**5.112.393**	**4.060.206**	**3.540.826**	**3.339.180**

** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)*

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*	*2022*	*2023*	*norm*
Huisvestingsratio	*0,07*	*0,06*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*groter dan 0,10*
Liquiditeit	*2,47*	*2,13*	*1,62*	*1,68*	*1,47*	*1,37*	*1,33*	*kleiner dan 0,75*
Rentabiliteit	0,03	-0,04	-0,04	-0,01	-0,01	-0,01	-0,02	*kleiner dan -0,10*
Solvabiliteit	*0,71*	*0,69*	*0,65*	*0,65*	*0,64*	*0,63*	*0,61*	*kleiner dan 0,30*
Weerstandsvermogen	*0,31*	*0,26*	*0,22*	*0,22*	*0,21*	*0,20*	*0,18*	*Kleiner dan 0,05*

In de komende periode zal de continuïteit van Stichting De Basis geenszins onder druk komen te staan. Het is juist van belang het eerder zorgvuldig opgebouwde vermogen op een verantwoorde manier aan het onderwijs ten goede te laten komen. Hiervoor is het minimaal aan te houden vermogen bepaald aan de hand van de risico inventarisatie en het meerdere boven dat buffervermogen als bestemmingsreserves benoemd. Deze bestemmingsreserves zijn eerder in deze paragraaf toegelicht en zullen zoals beschreven een positief resultaat op het onderwijs hebben.

De intensieve samenwerking met Stichting Fluvius maakt dat initiatieven voor beide stichtingen ondernomen kan worden. Aan de batenkant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichtenregeling. Vanaf 01-08-2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt doordat de middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid vanaf schooljaar 2019-2020 verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor De Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan.

De cao-onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de cao en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien.
Gezien de goede vermogenspositie zullen geen additionele acties ondernomen hoeven worden om de continuïteit te borgen.

8.7 Exploitatieresultaat Fluvius

Fluvius heeft het jaar 2018 afgesloten met een negatief resultaat van € -1.001.656, dit ten opzichte van een begroot negatief resultaat van € -967.754. Dit is een negatief verschil van € -33.903 met de begroting. Het resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € -92.731. In bijlage II is een vergelijking en een specificatie van de belangrijkste verschillen opgenomen.

8.8 Balanspositie Fluvius

De totale balans per 31-12-2018 ziet er als volgt uit:

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	2.383.903	1.983.698
1.1.3	Financiële vaste activa	34.050	44.850
	Totaal vaste activa	2.417.953	2.028.548
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	2.093.098	2.083.247
1.2.4	Liquide middelen	22.496	617.663
	Totaal vlottende activa	2.115.594	2.700.910
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	861.968	1.863.625
2.2	**Voorzieningen**	597.403	697.241
2.4	**Kortlopende schulden**	3.074.176	2.168.592
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**

8.9 Financiële kengetallen Fluvius

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,07	0,08	0,08	0,07	groter dan 0,10
Liquiditeit	0,70	1,25	1,29	1,05	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,04	0	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,32	0,54	0,54	0,48	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,04	0,08	0,08	0,08	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de huisvestingslasten afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is voor 2018 lager dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de huisvestingsratio nagenoeg gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 0,70 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 lager dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie gedaald.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de rentabiliteitspositie gedaald.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 kleiner dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen gedaald.

Enkele kengetallen zijn onder de signaleringswaarde van de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie gebruikt deze waarden ter detectie van mogelijke risico’s in de continuïteit van het onderwijs. Mede vanwege de voorgenomen fusie is goed te beargumenteren dat er geen daadwerkelijke risico’s worden gelopen.

8.10 Continuïteitsparagraaf Fluvius

Hieronder is een overzicht weergegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij geldt de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 als uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	1.873	1.698	1.718	1.728	1.751	1.740	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	1.824	1.675	1.740	1.750	1.758	1.784	n.v.t.
Totaal	**3.697**	**3.373**	**3.458**	**3.478**	**3.509**	**3.524**	
Leerlingen met gewicht 0,3	34	26	27	27	23	22	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	22	20	19	17	17	20	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	3.641	3.327	3.412	3.434	3.469	3.482	-
Leerlingen NOAT	244	121	118	111	103	103	n.v.t.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1-, 2- en 3-jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basisonderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	142	151	145	145	142	142
Waarvan cumi-leerlingen	33	29	30	28	28	-
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	221	210	211	212	212
Aantal gem	319	310	312	314	313
Dir gem	16	16	16	16	16
OOP gem	30	29	29	29	29
Op gem	175	165	165	166	166

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie.
OP betreft onderwijzend personeel.
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel.
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Exploitatie Fluvius								
Cat.	Omschrijving	2017	2018*	2019	2020	2021	2022	2023
3.1	Rijksbijdragen ministerie	21.574.783	22.453.504	21.531.057	20.833.106	21.160.118	21.347.609	21.525.079
3.2	Overige overheidsbijdragen	142.328	51.615	59.716	54.098	54.098	54.098	54.098
3.5	Overige baten	385.223	336.296	202.843	126.068	125.068	118.368	118.368
3	**Totale baten**	**22.102.334**	**22.841.415**	**21.793.616**	**21.013.272**	**21.339.284**	**21.520.075**	**21.697.545**
4.1	Personeelslasten	18.450.634	20.127.414	18.610.892	17.484.268	17.590.215	17.732.224	17.787.080
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*8.168*	*10.550*	*-*	*3.750*	*3.750*	*3.750*	*10.750*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*434.555*	*468.600*	*426.077*	*398.732*	*399.578*	*365.289*	*313.195*
4.2	Afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
4.3	Huisvestingslasten	1.797.331	1.621.593	2.063.398	1.912.944	1.841.823	1.844.839	1.845.409
4.4	Overige lasten	1.499.612	1.608.413	1.287.150	1.015.794	1.006.494	1.010.244	1.008.491
4	**Totaal lasten**	**22.190.319**	**23.837.570**	**22.387.517**	**20.815.488**	**20.841.860**	**20.956.346**	**20.972.925**
5.1	Financiële baten	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Financiële lasten	4.745	5.501	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
5	**Financiele resultaat**	**-4.745**	**-5.501**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**
	Netto resultaat	**-92.731**	**-1.001.656**	**-598.901**	**192.784**	**492.424**	**558.729**	**719.620**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van Fluvius is het komend jaar een negatief exploitatieresultaat te zien. Gezien de focus op duurzaam vitale scholen en het effect van de uitgevoerde fusies is de verwachting dat in 2020 weer positieve resultaten te zien zullen zijn. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt.

Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities:

Balans Fluvius							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	89.410	177.772	177.772	354.022	350.272	346.522	1.027.772
Overig	1.894.289	2.206.132	2.624.200	2.700.218	2.437.640	2.171.551	1.958.356
Materiële vaste activa	**1.983.698**	**2.383.903**	**2.801.971**	**3.054.239**	**2.787.911**	**2.518.072**	**2.986.127**
Financiële vaste activa	**44.850**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**
Vorderingen	**2.083.247**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**
Liquide middelen	**617.663**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**
Totaal activa	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**
Passiva							
Eigen vermogen	1.863.625	1.863.625	861.968	263.067	455.851	948.275	1.507.004
Resultaat		-1.001.656	-598.901	192.784	492.424	558.729	719.620
Eigen vermogen	**1.863.625**	**861.968**	**263.067**	**455.851**	**948.275**	**1.507.004**	**2.226.624**
Voorzieningen	**697.241**	**597.403**	**530.452**	**743.510**	**515.092**	**643.540**	**735.382**
Kortlopende schulden	**2.168.592**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**
Totaal passiva	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Het te verwachten resultaat is gemuteerd op het eigen vermogen.

Kasstroomoverzicht Fluvius							
	2017	2018*	2019	2020	2021	2022	2023
Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	-87.986	-996.155	-593.901	197.784	497.424	563.729	724.620
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
- mutaties voorzieningen	136.852	-99.839	-66.950	213.057	-228.417	128.448	91.842
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-409.758	-9.850	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-9.771	905.584	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	-	-	-	-	-	-	-
- betaalde interest	-4.745	-5.501	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activiteite	**67.336**	**274.389**	**-239.774**	**808.323**	**667.335**	**1.056.216**	**1.143.407**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-689.094	-880.355	-844.145	-654.750	-137.000	-99.200	-800.000
Desinvesteringen in materiële vaste activa	95.712	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-1.650	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	10.800	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteite	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Beginstand liquide middelen	1.145.358	617.664	22.496	-1.061.423	-907.850	-377.515	579.501
Mutatie liquide middelen	-527.695	-595.167	-1.083.919	153.573	530.335	957.016	343.407
Eindstand liquide middelen	**617.664**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**

** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)*

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*	*2022*	*2023*	*norm*
Huisvestingsratio	*0,08*	*0,07*	*0,09*	*0,09*	*0,09*	*0,09*	*0,09*	*groter dan 0,10*
Liquiditeit	*1,25*	*0,69*	*0,34*	*0,39*	*0,56*	*0,87*	*0,98*	*kleiner dan 0,75*
Rentabiliteit	*0,00*	*-0,04*	*-0,03*	*0,01*	*0,02*	*0,03*	*0,03*	*kleiner dan -0,10*
Solvabiliteit	*0,54*	*0,32*	*0,21*	*0,28*	*0,32*	*0,41*	*0,49*	*kleiner dan 0,30*
Weerstandsvermogen	*0,08*	*0,04*	*0,01*	*0,02*	*0,04*	*0,07*	*0,10*	*Kleiner dan 0,05*

Door de lichte leerlingendaling die Stichting Fluvius als bijzonder onderwijs kent zal zij gezien de omvang van de scholen in verhouding meer moeten investeren. Dat is ook terug te zien in bovenstaande ratio's. Daardoor is de intensieve samenwerking met De Basis ook zo van belang om gezamenlijk de onderwijskundige verbeter initiatieven vorm te geven. Op deze manier kan ook het bijzonder onderwijs goede onderwijskundige kwaliteit borgen. Reden om deze intensieve samenwerking te willen formaliseren. Daarnaast zullen additionele maatregelen worden genomen zoals het verminderen van de omvang van de dure flexibele schil en toezien op verantwoorde inzet van de middelen. Deze investeringen vanuit de bestemmingsreserve zullen ervoor zorgen dat de continuïteit gegarandeerd wordt en de kengetallen zullen verbeteren mede ten opzichte van de norm/signaleringswaarde voor het onderwijs.

De negatieve liquiditeit bij Fluvius wordt ondervangen door schatkistbankieren. Aan de batenkant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichten-regeling. Vanaf 01-08-2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt omdat vanaf schooljaar 2019-2020 de middelen voor het onderwijs-achterstandenbeleid verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor De Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan.

De cao-onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de cao en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien. De fusie en het effect van de huidige investeringen zal Fluvius ook een duurzame vitale positie geven.

8.11 Risicoanalyse

Zowel De Basis als Fluvius kennen een uitgebreid instrumentarium voor de beheersing van risico's van de organisatie w.o.:

- Meerjarige strategiebepaling op het niveau van de stichting, vertaald naar een jaarlijks werkprogramma op schoolniveau.
- Een governance structuur waarbinnen:
  a. De belangrijkste onderwerpen op het gebied van onderwijs, personeel, huisvesting en financiën worden besproken met alle schoolleiders, de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, de commissie bedrijfsvoering, de auditcommissie van de raad van toezicht en de raad van toezicht. Daarnaast wordt verantwoording afgelegd aan de medezeggenschapsraad en aan de bestuurder.
  b. De vergaderplanning met deze geledingen is geborgd in de planning- & control cyclus.
- Vastlegging van de administratieve organisatie en interne processen, gereed voor personele processen 2018 en financiële processen half 2019. Door de insourcing zijn processen in eigen beheer op een andere wijze uitgevoerd en is actualisatie noodzakelijk.
- Een uitgebreide planning- & control cyclus, die onder andere bestaat uit:
  a. Meerjarige leerlingenprognoses per school.
  b. Meerjarige begrotingen per school/kostenplaats waarbinnen de belangrijkste risico's benoemd zijn. Daarbij wordt de integrale verantwoordelijk voor een belangrijk deel bij de betreffende budgethouder gelegd. De budgethouder schrijft een toelichting op zijn/haar begroting.
  c. Liquiditeitsplanning die periodiek wordt geactualiseerd.
  d. Periodieke verantwoording door de directeuren over de onderwijskundige, personele en financiële ontwikkelingen.
  e. Het jaarverslag.
- Periodiek wordt eveneens gekeken naar:
  a. De meerjarige financiële (balans)positie en het aan te houden weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's.

In 2017 is een volledig nieuwe risico-inventarisatie voor DeBasisFluvius uitgevoerd. Na 3 jaar (in 2020) zal deze geactualiseerd worden. Aanleiding en doel van de uitgevoerde risicoanalyse waren de volgende:

- Een belangrijke gronddoelstelling van een organisatie is het borgen van financiële continuïteit. Het gaat hierbij om de vraag of de organisatie op korte en langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.
- Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen, is het noodzakelijk om over voldoende vermogen te beschikken om de aanwezige (financiële) risico's af te kunnen dekken.
- Voor de beantwoording van de vraag hoeveel (buffer-)vermogen noodzakelijk is, is het dus van belang om zicht te krijgen op het financiële risicoprofiel.
- De verantwoordelijkheid voor het opstellen van dergelijke risicoanalyse berust bij de eigen bestuurs- en toezichtsorganen.

Bij risico's gaat het om gebeurtenissen die:
- niet voorzien kunnen worden;
- niet beheersbaar zijn.

Gebeurtenissen die wel voorzien kunnen worden en wel beheersbaar zijn, en waar dus op geanticipeerd kan worden, vormen zo gedefinieerd dus geen risico

De voornaamste onvoorziene financiële risico's bij De Basis zijn:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie - COA kinderen	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	30%	€ 50.000	€ 150.000
4	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 500.000	€ 750.000
5	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 300.000	€ 500.000
6	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 150.000	€ 300.000
7	Restrisico's	50%	€ 500.000	€ 750.000
8	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 500.000	€ 750.000

Voor Fluvius zijn de risico's enigszins verschillend:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 300.000	€ 500.000
4	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 150.000	€ 300.000
5	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 50.000	€ 150.000
6	Restrisico's	50%	€ 300.000	€ 500.000
7	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 300.000	€ 500.000

De risicoanalyse geeft antwoord op de vraag of de fusiepartners in staat zijn toekomstige financiële verplichtingen te voldoen. Uit de risicoanalyse blijkt dat de risico's minimaal zijn. De relevante beoordelingsthema's leiden niet tot vermeldenswaardige risico's in het licht van de fusie. De financiële positie van de twee organisaties is goed te noemen en er zijn geen omvangrijke verplichtingen aangegaan door één van de organisaties die invloed hebben op de situatie na de fusie.

Bijlage I - exploitatieresultaat De Basis

1. Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 2.562.453

Dit positieve verschil wordt vooral verklaard door de lumpsum bekostiging. De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Alle daaraan gelieerde baten zoals personeels- en arbeidsmarktbeleid € 587.471 en prestatiebox € 72.079 stijgen in dezelfde lijn mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor Stichting De Basis betreft dit een bedrag van € 826.000. Hiervan wordt € 344.000 toegerekend aan het kalenderjaar 2019.

Daarnaast wordt de personele bekostiging groei niet begroot en is uitgekomen op € 478.952. De groei wordt berekend op stichtingsniveau. De scholen die hier het meest aan bijgedragen hebben zijn: Jan Ligthartschool, De Werf, Hugo de Grootschool en Het Mozaïek. Daarnaast zijn er nog scholen samengevoegd met scholen van Fluvius waardoor er groei ontstaat (IKC De Klimboom en OBS Da Vinci).

Vanuit Stichting Pas is € 107.807 meer ontvangen. Dit komt doordat er begroot is met de op dat moment bekende gegevens. Er zou sprake zijn van een daling, maar die is minder groot dan verwacht. Het gaat om meerdere scholen waardoor het bedrag uiteindelijk is opgelopen.

2. Overige overheidsbijdrage zijn lager dan begroot € -97.368

Op de overige overheidsbijdragen is een negatief verschil te zien van € 97.368. Dit wordt met name veroorzaakt door overige gemeentelijke bijdrage waar een negatief saldo van € -141.561 staat vanwege de bijdrage aan bewegingsonderwijs en schoolzwemmen 2018/2019 van € 107.273. De kosten van het bewegingsonderwijs nemen sterk toe en de gemeentelijke bijdrage blijft daarin achter. Hier zal over in gesprek met de gemeente gegaan moeten worden.

3. Overige baten laten een negatief verschil zien van € 202.746

Het negatieve verschil wordt veroorzaakt doordat er lasten vakonderwijs nat en droog geboekt staan terwijl de baten elders gerubriceerd zijn. Dit betreft € 510.919. Hier tegenover staat dat door de groei op Rivers van internationale leerlingen meer fee’s zijn ontvangen met een verschil van € 99.510. Daarnaast staan er bij overige baten oudergelden en schoolkamp gelden welke vanwege het verschil in boekjaar en schooljaar nog uitgegeven zullen worden, maar hier tot een positief saldo leiden in december.

4. Personele lasten laten een realisatie zien die € 1.847.410 hoger is dan begroot

Dit kan verdeeld worden in € 583.336 hogere loonkosten. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien van € 229.565. Door de cao verhoging welke slechts deels gecompenseerd wordt in de bekostiging (baten) is er sprake van een prijsverschil. Daarnaast een volumeverschil bijvoorbeeld door leerlingengroei en extra inzet op onderwijskwaliteit van onderwijzend personeel. Op vaste formatie is een overschrijding te zien van 24,6 fte.

Daarnaast een overschrijding van € 1.524.614 op extern ingehuurd personeel. Vanwege het in aanvang tijdelijke karakter van de additionele werkdrukgelden is personeel dat daarvoor aangetrokken is met name op Randstad dienstverbanden binnen gekomen. Op scholing is ook goed geïnvesteerd, hier is € 174.682 meer uitgegeven dan begroot. Bijvoorbeeld de kosten van de academy maar ook van de high performance school trajecten vallen hieronder. In het kader van professionalisering wordt dit ook ten laste van de bestemmingsreserve gebracht worden.

In het kalenderjaar 2017 is de voorziening jubilea voor een groot deel vrijgevallen. Op dat moment was de onderbouwing onvoldoende en is het uitgangspunt genomen een landelijk bekend gemiddelde (€ 550 per fte). In 2018 is de berekening herzien en is de systematiek van de PO-Raad gehanteerd. De inschatting van € 550 is te laag geweest waardoor er in 2018 gedoteerd moest worden (€ 174.809).

5. Huisvestingslasten onderschrijden de begroting met € -563.512

De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud. Dit betreft een bedrag van € -617.170. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Daarnaast nog kleinere afwijking op huisvestingslasten te zien zoals een onderschrijding van € -96.734 op gas water licht. Dit heeft te maken met eindafrekeningen die positiever uitvallen als gevolg van de matige winter. Een overschrijding op dagelijks onderhoud van € 29.294 vanwege de staat waar de gebouwen in verkeren. Ondanks het feit dat vanuit het IHP veel gebouwen gerenoveerd worden, dan wel nieuwbouw plaats zal vinden, is onderhoud onontbeerlijk om een veilige en prettige leeromgeving voor kinderen te houden. De te verwachte onderschrijding op schoonmaak door de resultaatgerichte aanbesteding is ingezet op dieptereiniging van de toiletten op de scholen. Vanuit de tevredenheidsonderzoeken blijkt dit toch als heikel punt beoordeeld te zijn, vandaar deze additionele actie..

6. Afschrijvingen zijn nagenoeg overeenkomstig de begroting

De afwijking bedraagt € -5.618 (overschrijding).

7. Overige instellingslasten overschrijden de begroting met € 1.085.365

De overschrijding wordt met name veroorzaakt door de initiële kosten voor het traject slimmer werken met IT waarbij een eigen IT regieorganisatie is opgezet en alle scholen voorzien zijn van devices om digitaal leren en toetsen te ondersteunen. Dit betreft een overschrijving van € 500.918. Deze kosten zullen uiteindelijk via de bestemmingsreserve IT en innovatie op het eigen vermogen van Stichting De Basis in vermindering worden gebracht. Daarnaast een overschrijding op deskundigenadvies van € 137.303, veroorzaakt door inhuur van externe partijen voor tijdelijk benodigde expertise. Tevens meer kosten op licenties € 125.148 echter dit wordt deels gecompenseerd door minder kosten op leermiddelen. Wel lijkt er een algemene trend dat digitale leermiddelen duurder zijn maar wel effectiever in gebruik.

Daarnaast is het accountantshonorarium ten laste van het resultaat gebracht € 39.815. Naast reguliere controle zijn ook extra controles bv op de gemeentelijke subsidies door de accountant verricht.

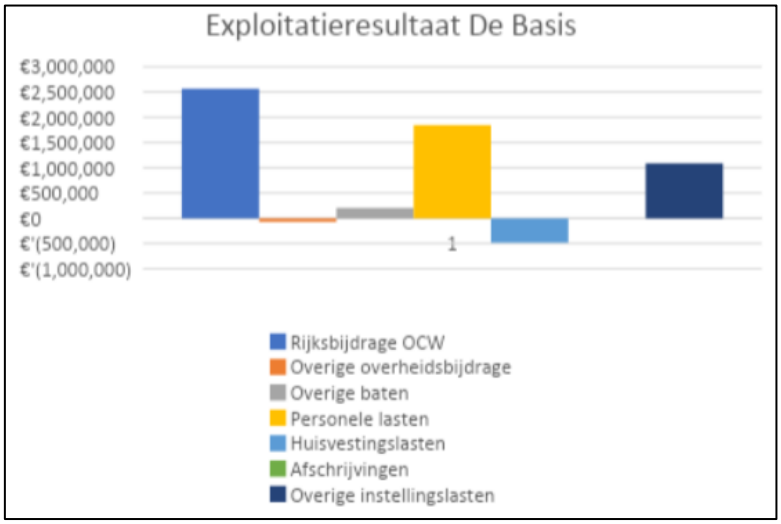

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht:

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	34.241.098	31.678.644	31.941.897
3.2	Overige overheidsbijdrage	78.130	175.498	176.598
3.5	Overige baten	1.676.169	1.878.915	2.001.983
	Totaal baten	35.995.397	33.733.057	34.120.478
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	30.110.546	28.539.496	27.667.542
4.2	Afschrijvingen	882.928	888.546	842.106
4.3	Huisvestingslasten	2.302.582	2.866.094	2.383.751
4.4	Overige lasten	3.894.970	2.809.509	2.354.003
	Totaal lasten	37.191.026	35.103.645	33.247.401
	Saldo baten en lasten	**-1.195.628**	**-1.370.587**	**873.076**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	10.017	50.000	10.200
5.4	Rente lasten	6.302	2.250	6.088
	Saldo financiële baten en laste	**3.716**	**47.750**	**4.112**
	Resultaat	**-1.191.912**	**-1.322.837**	**877.188**

Bijlage II - exploitatieresultaat Fluvius

1. Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 1.401.272

Dit positieve verschil wordt met name verklaard door de lumpsum salariskosten van € 772.816 De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Overige OCW-posten, zoals het personeels- en arbeidsmarktbeleid, stijgen in dezelfde mate mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor Stichting Fluvius betreft dit een bedrag van € 610.000. Hiervan wordt € 254.000 toegekend aan het kalenderjaar 2018. Daarnaast een overschrijding op de gelden van Passend Wijs van € 77.868 veroorzaakt een kleine stijging in de inkomsten vanaf schooljaar 2018-2019 en het anders boeken van de solidariteitspot dan begroot.

2. Overige overheidsbijdrage zijn hoger dan begroot € -13.443

Het merendeel van de posten is conform de begroting, alleen de terugbetaling van een ten onrechte ontvangen subsidie voor conciërges heeft geleid tot een negatieve post van € -16.397.

3. Overige baten laten een positief verschil zijn van € 240.961

Belangrijkste oorzaak van dit positieve verschil is terug te vinden in de post Detacheringen van € 202.284. Dit bedrag is groter dan begroot, doordat de samenwerking met De Basis verder geïntensiveerd is en medewerkers steeds positiever staan tegenover inzet bij De Basis. Daarnaast zijn er bij overige baten onverwachte baten binnengekomen (€ 64.912). Dit betreft cultuur baten van de Mariënborn, vervangingskosten Sterk en Verhoeven voor het ontwikkelen opleiding HAN Nijmegen, inzet van de bestuurders vanuit diverse projecten zoals project Amsterdam en expeditie maatwerk vanuit het Ixperium.

4. Personele lasten laten een realisatie zien welke € 2.270.005 hoger is dan begroot

Dit wordt enerzijds veroorzaakt door de cao-verhoging. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien € 80.251. Bij Fluvius betreft dit vooral een prijsverschil omdat er op 234 fte begroot slechts 5 fte gemiddeld meer aanwezig is. Op extern personeel is wel een overschrijding te zien van € 997.826, veelal veroorzaakt door inhuur vanuit de werkdruk-middelen. Deels is er ook sprake van kortdurende inzet voor ondersteuning voor lichte en zware ondersteuning. Op deze post is daarom ook een onderschrijding te zien van € -144.257. Daarnaast wordt ondersteuning ook gegeven door personeel wat al op de loonlijst staat zoals de IB'ers. Tevens hogere kosten op deskundigheidsadvies ter hoogte van € 33.118. Dit betreft inhuur van expertise voor de fusies, crisiscommunicatie en juridisch advies.

Naar aanleiding van de accountantscontrole is gebleken dat de voorziening jubilea te laag was opgenomen in de voorgaande jaren. Hiervoor is € 67.539 gedoteerd.

5. Huisvestingslasten vallen lager uit dan begroot met € -442.005

De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud € -498.040. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie. Het dagelijks onderhoud is € 47.632 hoger dan begroot. De panden waar de scholen in zijn gehuisvest, zijn doorgaans wat ouder en vragen steeds meer onderhoud. Om die reden staan de panden van Fluvius ook hoog in de lijst van het IHP voor nieuwbouw dan wel renovatie. Daar tegenover staat een onderschrijding € -75.185 van op gas water licht vanwege eindafrekeningen die door betere weersomstandigheden.

6. Afschrijvingen zijn redelijk in lijn met de begroting

De onderschrijding bedraagt € -33.620. Dit wordt veroorzaakt door later aanschaffen van IT-devices in verband met volgordelijkheid van de uitrol van de nieuwe IT-visie in de scholen.

7. Overige instellingslasten overschrijden met € 194.224

Belangrijkste oorzaak van de overschrijding betreffen de licentiekosten van € 91.513. Dit komt enerzijds door de implementatie van de IT regieorganisatie. Anderzijds zijn er steeds meer leermiddelen digitaal waar het verdienmodel niet gericht is op de werkboekjes maar op de licenties. Daarnaast zijn de accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht € 39.513. Meerwerk als gevolg van extra controles op bijvoorbeeld subsidies zijn hierin meegenomen.

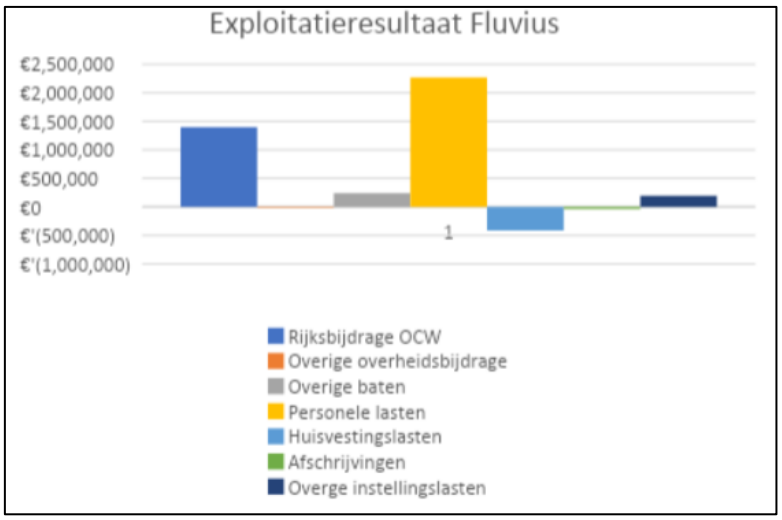

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht:

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	22.453.504	21.052.231	21.574.783
3.2	Overige overheidsbijdrage	51.615	65.058	142.328
3.5	Overige baten	336.296	95.335	385.223
	Totaal baten	22.841.415	21.212.624	22.102.334
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	20.127.414	18.183.821	18.450.634
4.2	Afschrijvingen	480.150	513.770	442.743
4.3	Huisvestingslasten	1.621.593	2.063.598	1.797.331
4.4	Overige lasten	1.608.413	1.414.189	1.499.612
	Totaal lasten	23.837.570	22.175.378	22.190.319
	Saldo baten en lasten	**-996.155**	**-962.754**	**-87.986**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	-	-	-
5.4	Rente lasten	5.501	5.000	4.745
	Saldo financiële baten en laste	**-5.501**	**-5.000**	**-4.745**
	Resultaat	**-1.001.656**	**-967.754**	**-92.731**

Bijlage III - doorlopen fusietraject en communicatiekalender

Planning

Wanneer	Wie	Wat
20-5-2019	Stuurgroep PentaRho	Startoverleg stuurgroep
Mei/juni 2019	Maarten Klaartje PentaRho	Opvragen beschikbare documenten ten behoeve van het fusieplan
Juni/juli 2019	PentaRho	Analyseren beschikbare documenten en samenvoegen in fusieplan incl. FER
9-7-2019	PentaRho Managers SSC	Bespreken beleidsthema's (Klaartje, Rebecca, Petra, Maarten)
Juli 2019	PentaRho Dirkzwager	Afstemming notaris over vorm van de bestuurlijke fusie + statutenwijziging
9-7-2019	PentaRho	Afspraak gemeente Arnhem
Augustus 2019	Klaartje Maddie	Communicatieplan opstellen
Augustus 2019	Dirkzwager	Concept statuten opleveren
23-8-2019	Stuurgroep PentaRho	Overleg stuurgroep
Week 34	Klaasje Petra Maarten	Advies uitbrengen over verkrijgende en verdwijnende stichting aan het CvB.
26-8-2019	Projectgroep PentaRho	Overleg projectgroep
Uiterlijk week 35 (voor 1-9-19)	CvB	Besluit nemen over de 'verkrijgende' stichting (de stichting die blijft bestaan)
5-9-2019	Stuurgroep PentaRho	Overleg stuurgroep
Week 36	Gemeente Renkum PentaRho	Informeren gemeente Renkum over voorgenomen fusie
Dinsdag 10-9-2019	Gemeente Arnhem Stuurgroep	Bestuurlijk overleg over rol gemeente Arnhem bij voorgenomen fusie
Woensdag 11-9-2019	Projectgroep PentaRho	Overleg projectgroep
Maandag 23-9-2019	Projectgroep PentaRho	Overleg projectgroep
Maandag 23-9-2019	Communicatie	Aankondiging fusie aan personeel, verwijzing naar bericht
Dinsdag 24-9-2019	CvB	Overleg CvB met NKSR
Donderdag 26-9-2019	Stuurgroep PentaRho	Overleg stuurgroep
Week 40	Communicatie	FAQ online zetten

Week 40	Communicatie	Aankondiging fusie aan ouders + externe partners, verwijzing naar bericht
Week 40	PentaRho	SER informeren
2 oktober 2019	PentaRho & stuurgroep	Opleveren fusieplan incl. FER Opleveren concept statuten
2 oktober 2019	Bestuurders	Voorgenomen besluit tot (1) fusie en tot (2) wijziging van statuten
3 oktober	Maarten	Rapporten met begeleidende brieven naar diverse geledingen
3 oktober – 14 november	RvT	Besluitvorming RvT Bestuurders vragen om goedkeuring over (1) het voorstel tot fusie en (2) tot statutenwijziging bij de Raden van Toezicht
19 september – 14 november	Gemeente Arnhem	Besluitvorming gemeente (1) Advies vragen bij het college van B&W van de gemeente Arnhem op de FER (2) Instemming vragen bij de fusie door de gemeenteraad van de gemeente Arnhem (3) Instemming vragen bij de gemeenteraad van de gemeente Arnhem op statutenwijziging
19 september – 14 november	NKSR	Besluitvorming NKSR (1) goedkeuring statutenwijziging (stat Fluvius art. 8.4.a) (2) goedkeuring juridische fusie (stat Fluvius art. 8.4.b)
3 oktober – 14 november	GMR	Besluitvorming GMR Ter instemming voorleggen van het voorgenomen besluit alsmede de FER aan de GMR-en. Dit zou moeten leiden tot instemming van de GMR met (1) het fusievoornemen en (2) de FER.
15 november	OC&W	Goedkeuring bij de minister vragen (na ontvangen advies college op FER en instemming GMR)
15 november	Dirkzwager	Deponeren stukken bij handelsregister
16 november	Dirkzwager	Advertentie landelijk dagblad
Eind december	Bestuur Raden van Toezicht	Definitief besluit tot fusie en statutenwijziging
31-12-2019	Bestuur Dirkzwager	Passeren akte
1-1-2020	DeBasisFluvius	Inwerkingtreding nieuwe situatie
Week 1	Dirkzwager Bestuursbureau	Verwerken fusie bij handelsregister en KvK
Week 2	Bestuursbureau	Informeren Verus Informeren vereniging Verenigde Bijzondere Scholen voor onderwijs op algemene grondslag (VBS) te 's-Gravenhage Informeren NKSR en opsturen kopie van de notariële akte van statutenwijziging

Communicatiekalender

Wanneer	Wat	Doelgroep	Doel	Hoe
Week 39 (23 sep)	Aankondiging fusie, verwijzing naar bericht oktober	Personeel (incl SSC)	Informeren over plaatsvinden fusie	Bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 39 (26 sep)	Online zetten eelgestelde vragen-pagina	Personeel + ouders	Beantwoorden belangrijkste vragen	Pagina op DBF-website, niet opgenomen in menu
Week 40 (30 sep)	Aankondiging fusie, verwijzing naar bericht oktober	Ouders (via directeuren)	Informeren over plaatsvinden fusie en ouderraadpleging	Bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 40 – eind jan 2020	Aanvullen + vertalen (EN) veelgestelde vragen-pagina	Personeel + ouders	Beantwoorden belangrijkste vragen	Pagina op DBF-website, niet opgenomen in menu
Week 42 – eind jan 2020	Online zetten en aanvullen veelgestelde vragen-pagina EN	Personeel + ouders EN	Beantwoorden belangrijkste vragen	Pagina op DBF-website, niet opgenomen in menu
Week 42 (14 okt)	Informatie over inhoudelijke procedure **+ uitnodiging informatie-bijeenkomst**	Personeel (incl SSC)	Informeren over voortgang en gevolgen personeel	Bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 44 (28 okt)	Informatiebij-eenkomst	Personeel (incl SSC)+ Joke GMR	Informeren over voortgang, beantwoorden vragen + ophalen wensen voor ondersteuning	Onderwijs-huis
Week 47 (18 nov)	Informatie over voortgang **+ uitnodiging update-bijeenkomst**	Personeel (incl SSC)	Informeren over voortgang en gevolgen personeel	Bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 49 (2 dec)	Bijeenkomst betrekken bij voortgang proces	Personeel (incl SSC)+ Joke	Informeren over voortgang, beantwoorden vragen en ervaringen delen	Onderwijs-huis
Week 51 (16 dec)	Informatie over voortgang **+ Uitnodiging jaarlijks event**	Personeel (incl SSC)	Informeren over voortgang + wat verandert er in 2020?	Bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 1 (30 dec)	Bericht over geslaagde fusie, nieuwe naam + visuele identiteit	Aparte berichten personeel, ouders, pers	Vieren fusie, nieuwe naam + identiteit	Persbericht + bericht op intranet (gaat mee in nieuwsbrief) + mailing
Week 3/4 (xx jan)	Jaarlijks event > fusiegala	Personeel (incl SSC)	Vieren fusie, nieuwe naam + identiteit	Op feestlocatie

Bijlage IV - formulier FER

Deze bijlage is separaat toegevoegd en maakt onlosmakelijk deel uit van dit fusieplan.

Bijlage IV - formulier FER

Datum 4 oktober 2019

1. Beoogde fusie en aanleiding voor de fusie

1.1Beoogde fusie en fusieproces

De bestuurders van Stichting De Basis en Stichting Fluvius ondertekenden al op 17 november 2016 een samenwerkingsovereenkomst. Sinds 2016 werken de schoolbesturen De Basis en Fluvius intensief samen als DeBasisFluvius. Toen deze samenwerking startte was de wens er al om ook juridisch te fuseren. Dat kon toen formeel nog niet, omdat de schoolbesturen niet voldeden aan de voorwaarden voor de zware fusietoets. Door een wijziging is het fuseren nu eindelijk mogelijk. Vanaf 1 augustus 2018 is er bij toetsplichtige fusies geen verplicht advies meer nodig van de Commissie Fusietoets Onderwijs (CFTO). Dit loopt vooruit op een wetswijziging, waarbij de fusietoets wordt afgeschaft. Tot dit moment geldt een (lichte) administratieve toets. In het kader van de voorgenomen fusie tussen de schoolbesturen per 01-01-2020 is dit document opgesteld.

De huidige samenwerking gaat al zo ver dat er sprake is van een personele unie op bestuursniveau en dat beide stichtingen dezelfde Raad van Toezicht en gezamenlijke GMR hebben. In het Koersplan hebben de schoolbesturen als visie neergelegd dat samenwerking noodzakelijk is om een toekomstbestendig schoolbestand van kwalitatief hoogwaardige scholen te kunnen garanderen. Samenwerken heeft de voorkeur boven concurreren. Intern wordt er al enige tijd gesproken over een volledige bestuurlijke fusie tussen de twee stichtingen; schooldirecteuren, GMR, Raad van Toezicht en bestuurders zijn het eens over de gekozen koers. Door een wetswijziging is het nu eindelijk mogelijk.

Het gaat om een bestuurlijke fusie in het primair onderwijs van:

- Stichting primair onderwijs Fluvius (hierna: Fluvius, bestuursnummer 40972), gevestigd in de gemeente Arnhem. Dit is het bevoegd gezag van 13 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs naar rooms-katholieke of protestants-christelijke richting, verantwoordelijk voor het onderwijs aan 3.789 leerlingen per 01-10-2018[1].
- De Basis, Stg. v. o.p. onderwijs Arnhem (hierna: De Basis, bestuursnummer 41645), gevestigd in de gemeente Arnhem. Dit is het bevoegd gezag van 17 BRIN-nummers voor basisonderwijs en één BRIN-nummer voor speciaal basisonderwijs naar openbare richting, verantwoordelijk voor het onderwijs aan 5.330 leerlingen per 01-10-2018.

Het streven is om per 1 januari 2020 de formele fusie naar één stichting gerealiseerd te hebben. In het onderwijs worden termen als bestuurlijke fusie, besturenfusie en juridische fusie vaak door en naast elkaar gebruikt. Als in dit fusiedocument gesproken wordt over de bestuurlijke fusie wordt daarmee bedoeld dat de twee stichtingen fuseren tot één samenwerkingsstichting die alle scholen onder beheer heeft (zowel openbare als bijzondere scholen). De beoogde fusie wordt gerealiseerd via een bestuursoverdracht in combinatie met een juridische fusie. Stichting De Basis zal optreden als verkrijgende stichting en stichting Fluvius als verdwijnende stichting, vanwege de juridische uitwerking en praktische redenen.

Op basis van het verrichte onderzoek wordt geconcludeerd dat er geen onoverkomelijke belemmeringen bestaan wanneer de schoolbesturen overgaan tot een verdere structurele samenwerking in de vorm van een besturenfusie. De huidige organisaties vertonen al op veel terreinen overeenkomsten. De bestuurlijke fusie heeft meerwaarde en leidt tot één organisatie, waarin de krachten ten aanzien van het onderwijs worden gebundeld. Feitelijk is deze bestuurlijke fusie een formalisering van de samenwerking in de huidige situatie. De betrokkenen

[1] *Voorlopige gegevens van DUO uit Basisregister Onderwijs.*

zijn van mening dat de doelen van de samenwerking het best geborgd en gerealiseerd kunnen worden door een bestuurlijke fusie.

De planning van het traject is opgenomen in het fusieplan.

1.2Tijdsbestek

De beoogde fusiedatum is 1-1-2020. De concretisering van de fusie heeft de nodige praktische effecten. In dat verband wordt gedacht aan: wijzigen van geldstromen, afstemmen van de begrotingen, harmonisatie van systemen, overgang van personeel naar een nieuwe werkgever et cetera. Vanuit één bestuurlijke aansturing wordt na de formalisering van de fusie in stappen naar het gewenste eindresultaat toegewerkt. Voor een nadere uitwerking van de planning na de fusiedatum zie het fusieplan.

1.3De motieven voor de fusie

De hoofdreden van de bestuurlijke fusie is het formaliseren van de huidige situatie/huidige samenwerking. Door de bestuurlijke fusie is het samenwerkingsbestuur beter bestand tegen fluctuaties in het leerlingenaantal, kan het deze opvangen, kan het bestuur de kwaliteit van diverse ondersteunende processen (verder) verbeteren en is het bestuur beter in staat om te werken aan het behoud van goede kwaliteit van het onderwijs. De bestuurlijke fusie zal ertoe bijdragen dat Fluvius duurzaam vitaal blijft, er een stevige (financiële) basis is om scholen te laten voortbestaan met een breed en kwalitatief hoogwaardig aanbod.

Samenvattend draagt de fusie bij aan het behouden en vergroten van de kwaliteit van het onderwijs en het verstevigen van de positie van de nieuwe stichting. Om in de toekomst beter beschermd te zijn tegen financiële risico’s en de steeds zwaardere overheidseisen, zowel kwantitatief als bestuurlijk, te kunnen borgen, is fuseren wenselijk. In een groter verband is er meer financiële draagkracht en zijn er meer mogelijkheden om de overhead samen te delen, waardoor de expertise wordt vergroot en de kosten worden verlaagd. De continuïteit kan worden gewaarborgd. Hierbij geven bestuurders nadrukkelijk aan dat er reeds in 2016 voor gekozen hebben om de voorgenoemde ontwikkelingen niet verder af te wachten, maar om hierop te anticiperen.

1.4Alternatieven voor de fusie

In een eerder stadium zijn diverse vormen van samenwerking onderzocht. Het ultieme doel, een bestuurlijke fusie, was destijds niet mogelijk vanwege de fusietoets. Daarom wordt op dit moment samengewerkt in een personele unie en een SSC. Er wordt nu bewust gekozen voor een bestuurlijke fusie en niet het voortzetten van de samenwerking in een personele unie, omdat daarmee niet de beoogde meerwaarde kan worden bereikt.

Van de overige samenwerkingsmogelijkheden die in de verkenning zijn onderzocht, biedt de bestuurlijke fusie de meeste kansen om te komen tot een gedegen, niet-vrijblijvende samenwerking waarvan de scholen voordelen ondervinden. Een belangrijk aspect daarvan vormt het feit dat met een bestuurlijke fusie het personeel geheel in dienst treedt van dezelfde organisatie, wat wettelijk niet mogelijk is als de huidige rechtspersonen in stand blijven. De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) die per 1-1-2020 in werking treedt, is hierbij helpend.

In de brief van toenmalig staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de dato 11 november 2016 concludeert Sander Dekker dat er een belangrijke verantwoordelijkheid bij besturen ligt om bij het aangaan van samenwerking te borgen dat zij, als het bevoegd gezag, te allen tijde hun taken en bevoegdheden in volle verantwoordelijkheid kunnen uitoefenen, en dat het intern toezicht en de medezeggenschap hun rol binnen de organisatie kunnen vervullen. Het

moet voor alle betrokkenen, zowel binnen als buiten de organisatie, volkomen transparant zijn welke samenwerkingen en verbindingen er zijn en wie daarbinnen welke (bestuurlijke) verantwoordelijkheid draagt. De positie en verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag blijft het best geborgd bij het aangaan van een bestuurlijke fusie.

Beide besturen zijn van mening dat de positie en verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag het best geborgd zijn bij het aangaan van een bestuurlijke fusie. Het bestuurlijk samengaan heeft meerwaarde en leidt tot één organisatie waarin de krachten ten aanzien van het onderwijs worden gebundeld, zodat continuïteit voor de toekomst beter gewaarborgd is.

1.5Te bereiken (gekwantificeerde) doelen van de fusie

Het hoofddoel van deze bestuurlijke fusie is om te formaliseren dat er sprake is van één sterk schoolbestuur in de regio dat een breed onderwijsaanbod in de regio in stand houdt en mogelijk versterkt. Beide organisatie zagen en zien de samenwerking als een kans om:

- de positie te versterken;
- de kwaliteit te vergroten;
- een effectiviteitsslag te maken.

Doel van de bestuurlijke fusie is om de samenwerking te formaliseren, om zo duurzame en kwalitatief goede voorzieningen in de gemeenten Arnhem en Renkum te behouden.

De volgende nevendoelen zijn gesteld:

1. Toezien op het behoud van het onderwijsaanbod en (een verbeterslag maken in) de kwaliteit.
2. Het beschikbaar stellen van meer middelen voor het primaire proces door versterking van de financiële positie door synergievoordelen.
3. Het bereiken van school- en effectiviteitsvoordelen, zowel op schoolniveau als op bovenschools niveau.
4. Het verwezenlijken van een professionaliseringsslag in de scholen door het delen van kennis en expertise van personeelsleden.
5. Toezien op het behoud van werkgelegenheid in een professionele organisatie waar medewerkers doorgroeimogelijkheden hebben.

De Basis en Fluvius willen realiseren dat er sprake is van:

- één geïntegreerd strategisch beleid;
- één geïntegreerde visie op de ontwikkeling van passend onderwijs;
- één geïntegreerde visie op de ontwikkeling van de relatie tussen onderwijs en samenwerkingspartners in de community;
- één geïntegreerde standpuntbepaling op de thema's die aan de orde komen in de Lokale Educatieve Agenda;
- één geïntegreerd scholenspreidings- en huisvestingsbeleid;
- één geïntegreerd aanbod voor innovatie en scholing;
- één geïntegreerd personeelsbeleid en werkgeverschap;
- één geïntegreerd financieel beleid en vermogen;
- één geïntegreerd bestuursondersteuningsbureau;
- één geïntegreerde bestuurlijke organisatie.

2. Communicatie over de fusie

Bij een fusie van twee besturen dienen alle geledingen op de juiste wijze en op het juiste moment betrokken worden. In de onderzoeksfase is helder gecommuniceerd en is aan betrokkenen de ruimte geboden om kritisch te zijn en vragen te stellen. In die fase zijn louter positieve signalen gebleken. In het traject zijn de belanghebbenden betrokken bij het fusieproces.

2.1Wijze waarop medezeggenschapsraden zijn en worden betrokken

In de verkennende fase zijn de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR's) geïnformeerd en betrokken. Voortkomend uit de personele unie en samenwerking in het SSC is de samenstelling en invulling van de GMR reeds zo bepaald als zijnde één GMR. In de uitwerkingsfase van de fusie is de onafhankelijk voorzitter van de GMR betrokken in de projectorganisatie.

2.2Wijze waarop Raad van toezicht is en wordt betrokken

Voortkomend uit de personele unie en samenwerking in het SSC is de samenstelling en invulling van de Raad van Toezicht reeds zo bepaald als zijnde één. De Raden van Toezicht zijn gedurende het gehele traject periodiek geïnformeerd over de voortgang.

2.3Wijze waarop personeel, ouders en leerlingen zijn en worden betrokken

In de projectgroep was een vertegenwoordiging vanuit personeel opgenomen. Personeel, ouders en leerlingen zijn gedurende het proces via de reguliere informatievoorzieningen (nieuwsbrieven) geïnformeerd en op de hoogte gesteld van het fusieproces. In de communicatiekalender zijn de informatiemomenten opgenomen.

De organisatie voelt zich gesteund door het feit dat zij zich laten bijstaan door betrokken vakbonden en (G)MR-en. Met deze partners wordt door de organisatie, juist ook voor de personele consequenties van de fusie, nauw samengewerkt. De vakbonden zijn betrokken in dit proces en samen met hen worden de informatiebijeenkomsten voor alle personeelsleden vormgegeven.

In het kader van het fusieproces staat in de regelgeving voorgeschreven dat de ouders geraadpleegd worden (ouderraadpleging). Op welke wijze dit dient te geschieden, is niet voorgeschreven. De besturen hebben de ouders via de nieuwsbrieven op de hoogte gehouden en in week 40 formeel gevraagd te reageren.

2.4Wijze waarop externe belanghebbenden zijn en worden betrokken

De gemeente Arnhem is, vanwege haar speciale verantwoordelijkheid voor het openbaar onderwijs, op de hoogte van het feit dat er een bestuurlijke fusie werd verkend. Het college van B&W van de gemeente Arnhem is gevraagd te adviseren over de voorgenomen bestuurlijke fusie. De gemeenteraad is daarnaast geïnformeerd over haar rol bij de goedkeuring van de statutenwijziging omdat openbaar onderwijs is betrokken bij de mogelijke fusie. Verder wordt de gemeenteraad gevraagd in te stemmen met de bestuurlijke fusie en de nieuwe statuten.

Andere schoolbesturen, het samenwerkingsverband en samenwerkingspartners zijn ook op de hoogte van het fusieproces. Daarnaast zijn er formele contracten met diverse dienstverleners. Al deze betrokkenen worden na de formele besluitvorming schriftelijk geïnformeerd over de bestuurlijke fusie.

De NKSR is gedurende het proces geïnformeerd. Stichting Fluvius houdt nog één katholieke school in stand en is om die reden aangesloten bij de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSR). Om die reden heeft Fluvius zich er ook statutair toe verplicht voor bestuurlijke fusie en

statutenwijziging de voorafgaande goedkeuring van de NKSR te vragen. Nu gestreefd wordt naar statuten met een grondslagformulering die aansluit bij de huidige situatie, zal dit naar verwachting niet leiden tot onoverkomelijke problemen.

3. Gevolgen voor personeel, ouders en leerlingen en borging van de menselijke maat

3.1Omvang en organisatie van de rechtspersoon na fusie

Door de beoogde fusie gaan twee schoolbesturen samen verder en verdwijnt er een bestuur dat actief is in de sector primair onderwijs. Het nieuwe fusiebestuur gaat onderwijs verzorgen voor ca. 9.100 leerlingen verdeeld over 32 BRIN-nummers en is werkgever voor ca. 850 collega's. Dit leidt tot een toename in het aantal leerlingen van 70% ten opzichte van de huidige situatie bij De Basis en 141% bij Fluvius. Deze schaalvergroting vergroot de kans dat de afstand tussen bestuur en belanghebbenden toeneemt. Het nieuwe fusiebestuur organiseert zich echter zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. Dit is wat de besturen in de praktijk nu ook al doen door de intensieve samenwerking van de afgelopen jaren. Iedere leerling en ieder personeelslid wil gekend en erkend worden en zij hechten allen veel waarde aan de overzichtelijkheid van de onderwijslocaties.

Het fusiebestuur blijft korte, heldere lijnen van besluitvorming hanteren en versterkt het gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de organisatie. Contacten tussen bestuur, SSC en directeuren vinden op regelmatige basis plaats, onder andere door maandelijkse plenaire bijeenkomsten en één op één kwartaalgesprekken. De bestuurlijke besluitvorming is efficiënt en transparant ingericht waarbij interne adviezen op het gebied van bedrijfsvoering, HRM en onderwijskwaliteit een belangrijke rol spelen. Personeel, ouders en leerlingen kunnen na de fusie met hun vragen en klachten terecht bij de organisatie op dezelfde wijze waarop dit nu ook al gebeurt.

3.2Gevolgen van de fusie voor de overzichtelijkheid op locatieniveau

Omdat er een fusie plaatsvindt, verdwijnt er een rechtspersoon en wordt een grotere bestuurlijke eenheid gevormd. De organisatie zal zo worden ingericht dat de toegankelijkheid en laagdrempeligheid gewaarborgd blijft.

Er doet zich geen situatie voor waardoor leerlingen, ouders en medewerkers te maken krijgen met een ingrijpende toename van de afstand tussen het bestuur en de scholen. De effecten op de menselijke maat van het onderwijs zijn beperkt. Het bestuur is er alert op dat de betrokkenheid die er nu is bij personeel en ouders van de scholen minstens zo blijft zoals die nu is. De schoolleiders zijn in de communicatie naar leerlingen, ouders en het team een belangrijke schakel. Dat blijven ze. Daarnaast wordt communicatie en ontmoeting georganiseerd via onder andere de (vernieuwde) nieuwsbrief, het intranet, ontmoetingen als teachers-and-taart, het jaarfeest en DeBasisFluviusAcademy. Voor ingrijpende zaken (zoals bijvoorbeeld het strategisch beleidsplan) worden stakeholders-bijeenkomsten georganiseerd, waarbij ook de ouders en community ontmoet en bevraagd wordt.

Tijdens en na het fusieproces is blijvend aandacht voor de volgende elementen van de menselijke maat:

- Overzichtelijkheid: de organisatie van het onderwijs is zodanig ingericht dat deze voor de individuele leerling, ouder en personeel herkenbaar, toegankelijk en overzichtelijk is;
- Zeggenschap: het bestuur en bestuursbureau zijn herkenbaar en toegankelijk en personeel en ouders weten bij welke persoon ze terecht kunnen met vragen en klachten;
- Laagdrempeligheid: de bestuurders zijn goed benaderbaar voor het personeel.

De huidige schoolbesturen zijn actief in hetzelfde gebied (Arnhem, Renkum). Dit zorgt ervoor dat het gebied waar het fusiebestuur verantwoordelijk voor wordt, compact blijft. Dit draagt bij aan het behouden van de korte lijnen tussen het bestuur, de scholen, de wijk, ouders en leerlingen. Er ontstaan geen grotere geografische afstand tussen het bestuur en de scholen. De

fusie heeft geen effect op de spreiding van de onderwijsvoorzieningen in de regio. Deze blijft immers intact.

De voorgenomen fusie biedt ook kansen om het voorzieningenniveau te verhogen. De vergrote expertise zorgt ervoor dat er meer voorzieningen ontstaan om kinderen met een specifieke leerbehoefte te ondersteunen. Overige voorzieningen zoals ondersteuning op het gebied van ICT, administratie en huisvesting is reeds samengevoegd in het Shared Service Centre. Specifieke voorzieningen die op individuele scholen bestaan, kunnen eventueel ook beschikbaar worden gemaakt voor andere scholen.

3.3Gevolgen van de fusie voor de betrokkenheid van personeel, leerlingen en ouders

Er zijn vanwege de bestuurlijke fusie geen directe gevolgen voor de betrokkenheid van personeel, ouders en leerlingen, mede doordat het onderwijsaanbod en de organisatie op de vestigingen niet zal wijzigen. Binnen de nieuwe besturenorganisatie zal het beleid onverminderd gericht zijn op de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs op de nu bestaande scholen. De fusie moet leiden tot een (nog) meer professionele, kwalitatief goede en slagvaardige organisatie in het belang van goed onderwijs voor ieder kind in de omgeving.

De basisscholen, die op dit moment onder de huidige besturen Basis en Fluvius vallen, kunnen hun schoolconcepten blijven hanteren. Het aantal scholen zal door de voorgenomen fusie niet wijzigen, zodat er voor de leerlingen en ouders door deze voorgenomen bestuurlijke fusie geen veranderingen merkbaar zijn. Ouderraden en MR-en blijven bestaan. Naar verwachting blijft de betrokkenheid van leerlingen en ouders gelijk, omdat communicatie op schoolniveau blijft bestaan.

Al het personeel, dat bij Basis en Fluvius op basis van de cao primair onderwijs (po) is aangesteld en betaald wordt uit middelen die voor de scholen bestemd zijn, wordt van rechtswege overgedragen naar de samenwerkingsstichting. De stichting wordt de werkgever van deze werknemers. Alle opgebouwde rechten en plichten gaan van rechtswege over en blijven bestaan. De scholen blijven na het fuseren opereren binnen de huidige kaders.

Personeelsleden zijn in dienst van de nieuwe entiteit, maar werken als teamlid op een school en in sommige gevallen op meerdere scholen. Elke school functioneert met haar eigen team, waardoor betrokkenheid van het personeel bij de school naar verwachting hetzelfde blijft. Door de bestuurlijke fusie zijn echter wel meer mogelijkheden voor uitwisseling, spreiding van taken, kennis- en expertiseontwikkeling en mobiliteit. De verwachting is dat de betrokkenheid van het personeel bij de scholen en bij de stichting gelijk blijft. Door vergroting van de schaal is de werkgelegenheid van het personeel meer gewaarborgd en heeft het personeel meer mogelijkheden om kennis en ervaring op te doen bij andere onderwijssoorten en bestaan er meer mogelijkheden voor horizontale en verticale mobiliteit. Personele risico’s ten gevolge van bijvoorbeeld tegenvallende leerlingeninstroom zijn door een grotere organisatie gemakkelijker op te vangen.

3.4Medezeggenschap

In de jaren 2016 en 2017 hebben de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR) van De Basis en Fluvius voorbereidende stappen gezet in het harmoniseren van de medezeggenschap en de kansen onderzocht om beide GMR-en samen te laten gaan. Door met elkaar in gesprek te gaan en te willen leren van elkaar, groeide het wederzijds vertrouwen en werd het steeds vanzelfsprekender dat in het bestuurlijk samengaan van beide schoolbesturen de medezeggenschap een passende vorm zou vinden. Per 1 augustus 2018 heeft DeBasisFluvius dan ook één gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

De GMR zou nu een compacte omvang van twintig posities moeten hebben, plus een onafhankelijk voorzitter. Op dit moment is er echter sprake van een aantal vacante posities in de GMR.

Doordat er formeel geen sprake was van een fusie van de stichtingen, is in de structuur van de GMR rekening gehouden met een (puur theoretische, maar in voorkomende gevallen van tegenstrijdige belangen eenvoudig werkbare) duale GMR. In statuten en reglementen hebben de stichtingen ieder een eigen GMR welke in de uitvoering als één entiteit functioneert.

Op het niveau van de individuele scholen is een medezeggenschapsraad (MR) ingesteld. Daarnaast heeft Fluvius voor elke school een ouderklankbordgroep.

3.5Gevolgen voor voorzieningen

Zie ook FER hoofdstuk 4. De scholen die onder de samenwerkingsstichting vallen mogen hun eigen ontwikkeling doormaken en hun eigen schoolconcept bepalen, zolang ze voldoen aan de kwaliteitsnormen van de stichting en de inspectie. Het doel van de bestuurlijke fusie is niet dat de scholen op elkaar (moeten) gaan lijken. Eén van de uitgangspunten is juist die onderlinge verscheidenheid te bewaren, te bewaken en verder uit te bouwen.

3.6Gevolgen voor de arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid

De samenwerkingsstichting zal onderwijs verzorgen aan ca. 9.100 leerlingen en optreden als werkgever voor ongeveer 850 personen (625 fte). Vanuit een eenduidige werkgeversvisie en vanuit eenduidig werkgeverschap, zijn de afgelopen jaren reeds allerlei personele zaken samengevoegd en ontwikkeld voor De Basis en Fluvius. De overeenkomsten in beleid en ambities nemen niet weg dat er zorgvuldig omgegaan moet worden met de positie van alle bij de fusie betrokken medewerkers en dat op onderdelen keuzes gemaakt moeten worden.

Binnen DeBasisFluvius geloven we in de kracht van onze medewerkers. Daarom vinden we het belangrijk dat onze medewerkers weten wat ze van werkgever DeBasisFluvius mogen verwachten. Om dit helder en eenduidig te formuleren is in 2018 besloten tot de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op werkgeverschap (ondanks de twee werkgevers). Deze visie is een aanvulling op onze visies omtrent leren, leren organiseren, professionaliteit en veranderen. De werkgeversvisie heeft tot doel een fundament te zijn door het neerzetten van een gezamenlijke richting voor alle medewerkers binnen DeBasisFluvius. Deze visie moet het mogelijk maken alle onderdelen binnen DeBasisFluvius elkaar te laten versterken door het creëren van samenhang. Centraal staat het concreet gestalte geven van de ambitie van DeBasisFluvius in de huidige en toekomstige (maatschappelijke) context.

De fusie is een duidelijke stap in het eenduidig maken van ons werkgeverschap. Daar waar er verschillen bestaan in aanpak of cao tussen beide stichtingen, hebben we in de afgelopen jaren al getracht deze te overbruggen. Een fusie maakt echter dat we vanuit één beeld, één taal, één cao en eenduidig beleid kunnen opereren. Om aan alle medewerkers op dezelfde manier recht te kunnen doen.

Het vraagt binnen DeBasisFluvius om harmonisatie in uitgangspunten die uit dit werkgeverschap vloeien. Veel daarvan hebben we al opgepakt, maar de fusie maakt dat we in de komende periode zullen inzetten op één functiegebouw voor de scholen en een uniform Vervangingsbeleid. Andere zaken die moeten worden opgepakt, zijn uitvloeisel van de wijziging in cao (of andere wetgeving - denk aan de WAB en WNRA, die beide samenvallen met de fusiedatum van 01-01-2020). Bij alle nieuw op te stellen stukken, vragen we actief een rol van onze directeuren en GMR. Ons personeelsbeleid volgt de doelen uit ons strategisch beleidsplan 2020-2025 en onze visies (Klaverblad).

Vanwege de bestuurlijke fusie gaan alle bestaande rechtsposities van Fluvius over naar de nieuwe samenwerkingsstichting (bestuursnummer van De Basis). Alle medewerkers van Fluvius, die na de fusiedatum bij de samenwerkingsstichting werken, worden per fusie-datum bij het bestuursnummer van De Basis benoemd op basis van een bestuurs-aanstelling, zoals opgenomen in hoofdstuk 4 cao PO, en krijgen een nieuwe akte van aanstelling. De cao PO blijft onverkort van kracht. Dit betekent dat door de fusie het personeel van De Basis of Fluvius geen grote wijzigingen zal ervaren. De fusie heeft geen directe gevolgen voor de rechtspositie en arbeidsvoorwaarden van het personeel.

De verkrijgende rechtspersoon benoemt met ingang van de datum van de fusie het personeel in gelijke betrekkingen en onder dezelfde voorwaarden als vermeld in de akte van benoeming. Personeelsleden blijven ingeschreven bij het ABP; alle opgebouwde rechten en plichten worden overgenomen door het nieuwe bestuur.

Er zijn medewerkers die bewust hebben gekozen voor een specifieke identiteit binnen het bijzonder of openbaar onderwijs. Daar blijven we recht aan doen. We zullen met de vakbonden een registratie van gewetensbezwaarden overeenkomen, om aan deze vraagstukken tegemoet te kunnen komen. Deze regeling behoeft te zijner tijd instemming van de leden van de vakbonden. Hierdoor is verplichte mobiliteit naar een school met een identiteit waar een collega bewust niet voor gekozen heeft, niet aan de orde.

De fusie heeft geen gevolgen voor de werkgelegenheid. Er ontstaan als gevolg van de fusie geen nieuwe banen noch verdwijnt er werkgelegenheid voor het onderwijzend personeel en onderwijsondersteunend personeel op de verschillende scholen. Beide stichtingen hanteren werkgelegenheidsbeleid en ook in de samenwerkingsstichting zal werkgelegenheidsbeleid gevoerd worden. . We hebben een gezonde stichting, waarbinnen we trots zijn op ons werkgelegenheidsbeleid. Dat houden we, ook na de fusie, in stand. Wel kunnen we krimp op scholen of wijken makkelijker opvangen als alle medewerkers onder één werkgever werkzaam zijn. Er is sprake van vereenvoudiging in het mobiliteitsbeleid en de regels daaromtrent. De afgelopen jaren is reeds gewerkt aan één gezamenlijke staf, dus ook daar zijn door de fusie geen wijzigingen te verwachten.

Zie ook hoofdstuk 7 van het fusieplan.

4. Effecten van de fusie op keuzevrijheid, diversiteit en bereikbaarheid

4.1Effecten van de fusie op de keuzevrijheid

De fusie heeft geen effect op de keuzevrijheid van ouders en leerlingen in de regio. Keuzevrijheid houdt in dat leerlingen en hun ouders kunnen kiezen voor het onderwijs dat het beste past bij hun levensovertuiging, hun opvattingen over onderwijs en hun capaciteiten en ambities. Daarvoor is een pluriform onderwijsaanbod nodig in de regio, met een variatie in identiteit, pedagogisch-didactisch concept, opleidingsaanbod, schoolgrootte en cultuur. De keuzevrijheid voor ouders en leerlingen blijft intact na deze bestuurlijke fusie. Door de bestuurlijke fusie verdwijnt er een rechtspersoon waardoor er minder keuze ontstaat tussen verschillende schoolbesturen. Echter, met het realiseren van een bestuurlijke fusie blijven de huidige grondslag, identiteit en pedagogische-didactische aanpak van de betrokken scholen hetzelfde. De bestuurlijke fusie heeft geen gevolgen voor het aantal en de spreiding van de voorzieningen binnen het voedingsgebied. Het onderwijsaanbod, zoals dit thans wordt gegeven, blijft behouden, evenals de locaties waarop het onderwijs wordt verzorgd en de denominatie van de scholen. Hiermee hebben leerlingen en ouders in beide gemeenten ook na de fusie nog steeds een reële keuze om ten aanzien van hun onderwijsbehoefte te kiezen voor een school met een bepaalde signatuur.

Binnen de gemeente Arnhem en de gemeente Renkum, het primaire voedingsgebied van De Basis en Fluvius, zijn de volgende schoolbesturen actief:

- CORDEO
- Stichting primair onderwijs Fluvius
- Delta, stg. voor Katholiek en Prot.-Christ. prim. onderwijs
- Stichting Vrijescholen Athena
- De Basis, Stg. v. o.p. onderwijs Arnhem
- Stg. Onderw. Islamit. grondsl. Midden- en Oost-Nederland
- Stichting Evangelische Basisscholen II
- Stichting Cosmicus Onderwijs
- Stichting Katholiek Onderwijs Veluwe-Vallei
- Stichting Trivium
- Stichting Partners Primair Onderwijs De Link

Door de bestuurlijke fusie ontstaat er voor DeBasisFluvius een meerderheidsbelang in de gemeente Arnhem. In de regio blijft stichting Delta echter een groter bestuur. Het gefuseerde bestuur DeBasisFluvius zal verantwoordelijk zijn voor ruim 60 procent van de scholen binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Arnhem. Zoals eerder genoemd behouden de scholen hun autonomie in identiteit, onderwijsconcept en koers. Dit zorgt ervoor dat het pluriform onderwijsaanbod in de gemeente behouden blijft. De bestuurlijke diversiteit neemt af, in de huidige situatie is dit praktisch ook al aan de orde, maar de diversiteit in onderwijsaanbod blijft bestaan. In de gemeente Renkum is van de twee fuserende schoolbesturen alleen Fluvius actief. Het onderwijsaanbod blijft daarom in deze gemeente ongewijzigd.

4.2Effecten van de fusie op de diversiteit

Door de vorming van een samenwerkingsbestuur ontstaat er een stichting met openbare en bijzondere scholen. De nieuwe stichting is gericht op het behoud van een divers aanbod van openbare en bijzondere scholen. De bestuurlijke fusie heeft niet als doel om scholen samen te voegen. Verschillen tussen de scholen worden nadrukkelijk behouden en er zijn geen gevolgen voor het aantal, de variëteit en de spreiding van het onderwijsaanbod in de regio. Door de fusie kan juist een breed en toegankelijk onderwijsaanbod in stand worden gehouden. Scholen blijven ruimte houden om keuzes ten aanzien van hun eigen onderwijsaanbod en daarmee de diversiteit van onderwijs te maken.

4.3Effecten van de fusie op de spreiding van onderwijsvoorzieningen in de regio

Als gevolg van de bestuurlijke fusie zullen aanbod en bereikbaarheid van voorzieningen en faciliteiten niet wijzigen. De voorgenomen fusie van beide schoolbesturen heeft geen effect op de spreiding en omvang van het aantal scholen in brede zin. De afgelopen jaren zijn reeds veel kleine scholen gefuseerd en de bestuurlijke fusie brengt op korte termijn geen scholenfusies met zich mee. Door de fusie ontstaan er geen belemmeringen voor scholen die onder de opheffingsnorm zitten, omdat ze in stand worden gehouden middels de gemiddelde schoolgrootte. In artikel 157 lid 1 van de WPO wordt aangegeven dat de gemiddelde schoolgrootte groter moet zijn dan de som van 10/6 x het gewogen gemiddelde. Hieraan wordt voldaan door stichting DBF (293 > 256), zie hieronder.

Uitgangspunten	
Leerlingen cf. overzicht vaststelling tellingen (21-12-2018). Opheffingsnorm cf. regeling stichtings- en opheffingsnormen voor het basisonderwijs 2018-2023.	
Totaal aantal brinnummers (excl. SBO):	31
Totaal aantal leerlingen + 3% (excl. SBO):	9.090
Totaal opheffingsnorm:	4.763
Gemiddelde schoolgrootte (9.090 / 31):	293
Gewogen gemiddelde (4.763 / 31):	154
10/6 x het gewogen gemiddelde (10/6 x 154):	256

Als er op termijn sprake gaat zijn van scholenfusies, dan zal dat niet ingegeven zijn door de bestuurlijke schaalgrootte, maar door wijkgebonden afwegingen. Dit, zoals elke fusie binnen DeBasisFluvius.

5. Kosten en baten van de fusie

5.1Financiële kosten en baten

Het werken vanuit een grotere omvang geeft schaalvoordelen en maakt het behalen van efficiencyvoordelen eerder mogelijk. Hierdoor komen meer middelen vrij voor het primaire proces. Door de huidige samenwerking in bijvoorbeeld het SSC is al veel efficiency behaald. Door de fusie kunnen effectiviteitsvoordelen worden gevonden bij de kosten voor het administratiekantoor, onderwijsleermiddelen, de jaarrekening, de accountant, kosten voor ondersteuning, administratie en beheer, bankkosten, kosten in het kader van afgesloten contracten met derden en kosten voor licenties van software. Zie hoofdstuk 8 van het fusieplan voor een nadere uitwerking van de financiële kosten en baten.

5.2Financiële risico's

Financiële continuïteit

Continuïteitsperspectief is goed, er is sprake van werkgelegenheidsbeleid. Meerjarenperspectief ondersteunt bovengenoemde zaken. Er is sprake van een sluitende begroting. De jaarverslaggeving is gebaseerd op de Richtlijnen Jaarverslaggeving Onderwijs en leidde voor beide rechtspersonen de afgelopen jaren tot een goedkeurende verklaring. De Inspectie voor het Onderwijs heeft voor beide besturen een basisarrangement vastgesteld voor wat betreft haar financieel toezicht.

Risico's

De risicoanalyse geeft antwoord op de vraag of de fusiepartners in staat zijn toekomstige financiële verplichtingen te voldoen. Uit de risicoanalyse blijkt dat de risico's minimaal zijn. De relevante beoordelingsthema's leiden niet tot vermeldenswaardige risico's in het licht van de fusie. De Er zijn geen omvangrijke verplichtingen aangegaan door één van de organisaties die invloed hebben op de situatie na de fusie.

5.3Niet-financiële kosten en baten

Er zijn geen niet-financiële kosten anders dan de tijd en de aandacht die in de nieuwe organisatie nodig is om de beoogde meerwaarde van de fusie en het voorgestane beleid te realiseren. Aanvragers willen met de fusie het volgende bereiken (baten).

- *Het maken van een effectiviteitsslag.*

  Door de fusie kunnen de organisaties een effectiviteitsslag maken en het aangeboden onderwijs betaalbaar en bestuurbaar houden. Deze samenwerking is reeds gestart. Door samenvoeging kunnen mensen en middelen efficiënter worden ingezet, zowel op schoolniveau als op bovenschools niveau.
- *Het maken van een professionaliseringsslag.*

  Gezien de toenemende complexiteit van de onderwijswetgeving en de financiële risico's die dit met zich meebrengt, is het samengaan een voor de hand liggende stap. Door de krachten te bundelen kan de kwaliteit van het onderwijs op alle scholen geborgd en verbeterd worden. De besturen kunnen door een fusie de kansen die samenhangen met de invoering van Passend Onderwijs, beter benutten. Scholen kunnen zich (beter) inzetten voor ouders en leerlingen met een speciale ondersteuningsvraag in de regio en een betekenisvolle rol spelen in de regionale onderwijsinfrastructuur en expertiseontwikkeling.
- *Het creëren van een sterkere belangenbehartiging*

  Het bundelen van de krachten door een bestuurlijke fusie geeft een stevigere positie en de belangen van het onderwijs kunnen beter behartigd worden. Doordat de omvang van de organisatie toeneemt, weegt de stem van het bestuur zwaarder in overleg met externe partners.
- *Het handhaven en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.*

In een grotere organisatie ontstaan meer mogelijkheden om kennis, ervaring, kunde en middelen te delen. Doordat de omvang van de organisatie wordt vergroot, kan de organisatie slagvaardiger handelen en kan de onderwijskwaliteit gewaarborgd blijven voor de lange termijn. Het delen van kennis tussen de scholen kan ten goede komen aan de kwaliteit van het onderwijs. Keuzemogelijkheden voor ouders qua denominatie en onderwijskundig profiel van de scholen kunnen in tact blijven. Gezonde en duurzame onderwijsvoorzieningen blijven bestaan.

- *Het waarborgen van de continuïteit.*

De fluctuatie van leerlingenaantallen (zie ook hoofdstuk 3) kan gevolgen hebben voor het in stand houden van scholen. Hoewel mogelijk fluctuaties niet het uitgangspunt zijn van de fusie, biedt het samengaan van de twee organisaties op de langere termijn betere mogelijkheden om bijzonder en openbaar onderwijs blijvend aan te bieden. In een grotere organisatie is er meer ruimte om solidair te zijn met kwetsbare scholen.

- *Het behouden van werkgelegenheid en het realiseren van meer kansen voor personeel.*

Voor het personeel komen er meer ontwikkelings- en loopbaanmogelijkheden, zijn er doorstroommogelijkheden en is er differentiatie in arbeidsvoorwaarden. Door samenwerking kan scholing voor personeelsleden worden aangeboden en kan er onderling uitwisseling van expertise plaatsvinden. Dit biedt kansen voor medewerkers van beide organisaties.

6. Evaluatie van de fusie

6.1Evaluatie van de fusie

Na de formele fusie zal de fusie na één jaar uitgebreid worden geëvalueerd. Deze evaluatie zal zowel op bestuurlijk (bestuur, Raad van Toezicht en GMR) als op uitvoerend niveau worden uitgevoerd. De evaluatie is erop gericht om te onderzoeken of de doelen van de samenwerking (die sinds 2016 aan de orde is) zijn bereikt, welke effecten zijn opgetreden, en waar het nodig is het beleid van de nieuwe stichting bij te sturen en aan te vullen/te versterken.

7. Advies gemeente(n)

7.1Advies van burgemeesters en wethouders

Op 19-9-2019 zijn de stukken naar de gemeente Arnhem verzonden. Op 4-10-2019 is aanvullende juridische en financiële informatie verstrekt.

de basisfluvius

Bestuursverslag 2018

‘Een gezamenlijke visie op leren’

Versie: Definitief
Datum: 26 juni 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Onderwijs & kwaliteit	3
2. Human Resource Management	10
3. Innovatie & ICT	16
4. Medezeggenschap	19
5. Bedrijfsvoering	21
6. Toezicht	47
Jaarrekening 2018	52

Bestuursverslag DeBasisFluvius 2018
Een gezamenlijke visie op leren

versie :26 juni 2019

Voorwoord

Een gezamenlijke visie op leren

Alle kinderen beschikken over talenten, kwaliteiten en capaciteiten. In 2018 is onze onderwijsvisie toegespitst op: ieder kind kan alles leren. Een aanscherping met vérstrekkende consequenties voor alle betrokkenen bij onze onderwijsorganisatie.

We zijn in 2018 jaar collectief afgestudeerd op de CBE-leergangen *Effectiviteit van persoonlijk leiderschap*; *Leidinggeven aan verandering* en *Opbrengstgericht onderwijs*. Hiermee werd de basis gelegd voor onze aangescherpte visie *Ieder kind kan alles leren*. Halverwege 2017 ging het namelijk nog niet zoals we wilden. We hadden nog niet de goede reactie op problemen, de score op effectiviteit van persoonlijk leiderschap was niet voldoende en daarom zetten we deze leergangen in voor alle directeuren, senior-stafleden, onze high potentials en het College van Bestuur. De leergangen zijn daarmee de onderleggers geworden voor onze organisatieontwikkeling.

Medio 2018 besloten we op basis van onze leerresultaten een gezamenlijke expeditie te starten. Onze bestemming: de plek waar ieder kind alles kan leren, Ieki-Ka-allé genaamd. De 35 directeuren van onze scholen geven hetgeen ze geleerd hebben nu zelf vorm in hun scholen. Dus eerst ontwikkelden we een collectieve methodiek, vervolgens personifiëren we op schoolniveau. Alle scholen ontwikkelen nu een visie op leren. Ze bevragen elkaar op: Waar staan we als school voor? Hoe verhouden we ons tot wat in de wijk nodig is? Als je wilt dat het vakmanschap van leerkrachten zich blijft ontwikkelen, achten we professionele leergemeenschappen in de scholen onontbeerlijk. In leerteams groeit de professionaliteit van leerkrachten door samen verantwoordelijk te zijn voor een bouw in plaats van alleen voor de eigen klas. Ook meesterschap kan zich zo beter ontwikkelen. Leerkrachten kunnen zich specialiseren en excelleren op een specifiek onderdeel en teamleden gaan elkaar gaan aanvullen. Met ons allen gaan we voor een acht voor vakbekwaamheid!

De school in de wijk

Daarnaast worden per wijk directeurenleerkringen opgezet. Jeugdbeleid, de maatschappelijke educatieve agenda, passend onderwijs en samenwerking met de wijkteams zijn onderwerpen die hier aan de orde komen. Op wijkniveau wordt niet geconcurreerd, we richten ons dus niet alleen op de kinderen van onze eigen scholen. We onderscheiden ons wel, want ouders moeten immers kunnen kiezen voor een concept waar hun kind het best op z'n plek is. Leerkrachten worden zich door deze hele ontwikkeling meer en meer bewust dat zij een bijdrage leveren aan een levenslang doorgaande leerlijn van het kind. Dit besef maakt dat je je afvraagt waar het kind vandaan komt en waar het zich naartoe ontwikkelt. Een verbinding van buiten- en binnenschools leren is het door ons gewenste gevolg.

Arnhem in beweging

We waren in 2018 trekker in het proces om met brede maatschappelijke betrokkenheid te komen tot een stedelijke agenda Jeugd, als opmaat voor het coalitieakkoord 2019-2022. Met het manifest Wij zijn Samen Arnhem als klinkende uitkomst. We zijn onverminderd actief in Arnhems Onderwijsje het platform voor onderwijskracht en we steunen Arnhem Meestert, het initiatief om tot een duurzame

toename van het aantal mannen in het onderwijs te komen. Verder is in 2018 uitvoering gegeven aan het integraal huisvestingsplan Arnhem. Veel van onze scholen behoeven nieuwbouw of renovatie.

Na het vertrek van bestuurder Manon Ketz halverwege 2018 kozen we voor een interim-oplossing om vol in te blijven zetten op het gewenste transformatieproces. Charlotte van Zuylen houdt als ervaren verandermanager onze organisatie op scherp en stelt systemen ter discussie. Ook belangrijk was de zoektocht naar kaders en de visie op toezicht. Dat is nog niet afgerond, maar zal komend jaar leiden tot een duidelijke positionering van bestuur en toezicht.

'In control' op expeditie
We zijn een expeditie gestart om onze droom en ambities gezamenlijk waar te maken. De bestemming kennen we; de weg ernaar toe is een gezamenlijk avontuur. Op de korte termijn heeft het de meeste invloed op de positie van de schooldirecteuren, de staf en het college van bestuur. De gedane investeringen op gebied van ICT en de financiële- en personeelsadministratie zorgen dat maatwerk mogelijk is, juist omdat we 'in control' zijn.

Een teken dat we op de goede weg zijn, is de uitkomst van de tweede meting van ons leiderschap. We hebben onszelf enorm verbeterd en scoren nu boven de benchmark! Heel voorzichtig durven we dit al te koppelen aan een positief effect op de leerprestaties van de kinderen: de eindtoetsscores laten een tendens naar boven zien. Want daar is het ons natuurlijk allemaal om te doen: het beste onderwijs voor alle kinderen in Arnhem en Renkum!

drs. S.M.D. (Sylvia) Veltmaat en C.H.B.C. (Charlotte) van Zuylen
College van Bestuur

"De wil ís er. Al onze schooldirecteuren hebben gezegd: 'Wij gaan mee op reis'. Daarmee gaan we onze 800 leerkrachten meenemen." (Sylvia Veltmaat)

"We genieten van de reis, omdat de bestemming zo mooi is." (Charlotte van Zuylen)

1. Onderwijs & Kwaliteit | Onderwijsontwikkeling |

“Samen voor ieder kind betekent dat we elk kind willen laten leren en dus zoveel mogelijk kansengelijkheid willen bewerkstelligen, door dat leren goed te organiseren. Het doel van ons onderwijs is dat alle kinderen de kerndoelen halen. We hebben een ambitieus professionaliseringsplan, dus dat de resultaten omhoog schieten is heel mooi.” Rebekka Bersee is manager Onderwijsontwikkeling: “Het is belangrijk nu te zien dat onze aangescherpte visie op leren klopt: een goede didactiek met expliciete instructies aan de kinderen en een helder zicht op het leerdoel leidt -samen met goede feedback- tot betere prestaties. Opbrengstgericht passend onderwijs gekoppeld aan de verworvenheden van het gevolgde leiderschapstraject, zorgt voor een enorme versterking: dan gaan we vliegen.”

1.1 Visieontwikkeling op leren, op leren organiseren, op professionaliteit en op veranderen

Vanuit het leiderschapstraject, dat alle directeuren, de staf en het College van Bestuur in 2017 en 2018 hebben gevolgd bij CBE-group, is een aangescherpte visie ontstaan op leren, op het organiseren van het leren, op professionaliteit en op veranderen. DeBasisFluvius is aan een grote reis begonnen naar de bestemming *Ieki Ka-allé*, een schoolomgeving waarin ieder kind alles kan leren. Effectieve lessen sluiten aan op de actuele kennis en vaardigheden van leerlingen. Door het geven van goede instructies, begeleid oefenen en voortdurende feedback, kunnen alle leerlingen succesvol de leerdoelen behalen. Leerlingen worden gelijkwaardig maar niet gelijk behandeld. Voor leerkrachten is het niet nodig om te differentiëren. Alle directeuren hebben de visie op leren omarmd. Ze delen het besef dat als we ervan uitgaan dat ieder kind alles kan leren, we echt het verschil kunnen maken met ons onderwijs. De voorbereiding van de structuur voor professionele leergemeenschappen vindt nu plaats en is op een enkele school al succesvol geïmplementeerd.

<u>Visie op leren: Ieder kind kan alles leren</u>
Wij gaan uit van de mindset dat doelgerichte inspanning en een positieve attitude het leren bepalen. Succeservaringen motiveren het kind en geven zelfvertrouwen. Basiskennis en -vaardigheden zijn nodig om complexere vaardigheden te ontwikkelen, zoals kritisch denken en problemen oplossen. De visie op leren wordt door al onze scholen gedragen.

<u>Visie op leren organiseren: Het leren organiseren we door het geven van effectieve instructie</u>
De mindset en attitude van de leerkracht maken het verschil: duidelijke leerdoelen, creëren van succeservaringen, directe procesgerichte feedback en reflectie op eigen handelen. We gaan uit van ons motto ‘samen voor ieder kind’. We differentiëren in principe niet op basisaanbod, wel in ondersteuning, zoals aanwijzingen, aanpak en verwerking/ervaring opdoen. We gebruiken convergente differentiatie voor ons basisaanbod. De ondersteuning past bij de onderwijsbehoeften van kinderen.

In 2019 gaan we onze visie op professionaliteit en op veranderen verder uitwerken.

<u>Professionele Leergemeenschappen</u>
Professionele leergemeenschappen (PLG’s) van leerkrachten werken gezamenlijk aan het verbeteren van onderwijs en hebben de integrale verantwoordelijkheid voor het leersucces van alle leerlingen. Door leerkrachten in staat te stellen te handelen en keuzes te maken binnen de PLG, verbetert hun professionaliteit en aldus de kwaliteit van het onderwijs. Als je gelooft dat ieder kind alles kan leren en je gelooft in hun èn je eigen kunnen, dan kun je heel ver komen. Vanuit deze opvatting zijn we begonnen onze scholen om te vormen tot PLG’s. In leerteams groeit de professionaliteit van leerkrachten door samen verantwoordelijk te zijn voor een groep leerlingen (groep 1-3, 4-6 en 7-8) in

plaats van alleen voor een eigen klas. Ook meesterschap kan zich zo beter ontwikkelen, leerkrachten die zich specialiseren en excelleren op een specifiek onderdeel. Teamleden gaan elkaar aanvullen. Een aantal scholen is voorloper op dit gebied. Excellente school Het Mozaïek bijvoorbeeld en IKC De Klimboom. Op YouTube zijn hun verhalen te bekijken.

De werkwijze van de PLG's heeft veel raakvlakken met de methodiek van leerKRACHT. In het gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het curriculum, zicht op de ontwikkeling van kinderen, verbeteracties en met de wetenschappelijke onderbouwing. Dus onze scholen waar leerKRACHT goed geïmplementeerd is, kunnen relatief snel verder met de uitbouw naar leergemeenschappen.

DeBasisFluviusAcademie
In augustus 2018 is DeBasisFluviusAcademie gelanceerd, een intern scholingsprogramma gebaseerd op het principe *van en met elkaar leren* en aansluitend bij de speerpunten van ons beleid. De visie op leren, de visie op leren organiseren en de visie op veranderen vormen de grondstof voor onze academie. De eerste focus lag op de basis op orde brengen en het voorbereiden van de professionele leergemeenschappen, waarin samenwerken (feedback geven en ontvangen, gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor leren) een belangrijke randvoorwaarde is. Medewerkers met specifieke kennis en expertise krijgen een belangrijke rol in DeBasisFluviusAcademie: een groot deel van het aanbod zal door leerkrachten van onze scholen worden uitgevoerd. Eind 2018 nam al 30% van de medewerkers deel aan de aangeboden workshops en trainingen. Leerkrachten ervaren het aanbod als laagdrempelig en uitnodigend. Daar zijn we trots op!

"Het allermooist vind ik dat ons strategisch beleid vruchten afwerpt. De instructievaardigheden van leerkrachten verbeteren. Al onze scholen hebben nu het niveau 'basisarrangement' en relatief méér scholen scoren boven de inspectienorm." Rebekka Bersee.

1.2 Eindopbrengsten DeBasisFluvius

In 2018 liggen de gemiddelde eindtoetsscores van tien van onze scholen boven de inspectienorm. Vijftien scholen presteren op een gemiddeld niveau en negen scholen scoren beneden de inspectienorm,. Eind 2018 hebben al onze scholen basisarrangement van de Inspectie van het Onderwijs, ook De Binnenstad. Het Mozaïek is wederom een excellente school. De Anne Frankschool heeft in 2018 het vertrouwen van de inspectie, n.a.v. het schoolbezoek in 2017, waar kunnen maken. De resultaten zijn blijven stijgen en de eindopbrengsten voldoende. We zijn blij met deze vooruitgang, zeker gezien het feit dat we sinds 2017 sterk hebben ingezet op het verbeteren van de effectiviteit van ons onderwijs, door beter te analyseren en het aanpakken van de instructievaardigheden. De risicoscholen (De Parkschool en De Monchyschool) hebben een verbeterplan opgesteld met hun adviseur onderwijs & kwaliteit. De extra interventies worden ondersteund door het bestuur.

In de Arnhemse Monitor Primair Onderwijs (AMPO) worden de gegevens van de Centrale Eindtoets van de Arnhemse basisscholen weergegeven, waarbij de normering door de onderwijsinspectie als meetlat wordt gebruikt. Het over langere tijd weergeven van deze gegevens ten opzichte van een norm geeft op overzichtelijke en systematische wijze inzicht in de schoolontwikkelingen.

Figuur 4.1 Aantal scholen van schoolbestuur De BasisFluvius met een ongecorrigeerde standaardscore onder, conform of boven de inspectienorm over de periode 2014-2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

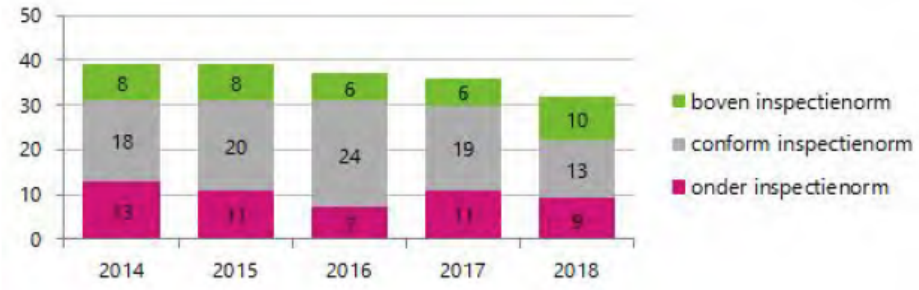

Door samenvoegingen is het aantal scholen in 2018 gedaald tot 32 scholen (plus de twee SbO-scholen en de drie Renkumse scholen die conform inspectienorm scoorden).

Tabel 4.2 Gemiddelde ongecorrigeerde standaardscore van schoolbestuur De BasisFluvius 2014-2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arnhemse Montessorischool (0%)					
Confetti (0%)					
Het Panorama (0%)					
Julianaschool (0%)					
Pieter Brueghelschool (Bauerstraat) (0%)					
De Binnenstad (1%)					
De Zyp (1%)					
Heijenoordschool (1%)					
Het Klinket (1%)					
De Schatgraaf (2%)					
De Troubadour (Elden) (2%)					
Toermalijn (Brabantweg) (2%)					
De Sterrenkring (3%)					
Jozef Sartoschool (3%)					
Lea Dasbergschool (3%)					
Arnhemse Schoolvereniging (4%)					
De Boomhut (4%)					
Het JongLeren (5%)					
Jan Ligthartschool (5%)					
Anne Frankschool (7%)					
Da Vinci (8%)					
Jeroen Boschschool (8%)					
Toermalijn (Venlosingel) (9%)					
De Klimboom (13%)					
J.F. Kennedyschool (17%)					
De Monchyschool (23%)					
Dr. Willem Dreesschool (28%)					
De Werf (29%)					
Het Mozaïek (Zwanebloemlaan) (31%)					
Het Mozaïek (Eimerssingel) (41%)					
De Witte Vlinder (45%)					
Hugo De Grootschool (50%)					

boven inspectienorm
conform inspectienorm
onder inspectienorm

Bron: De Arnhemse Monitor PO 2016-2018

<u>Het Mozaïek</u>

Voor de zevende keer op rij heeft Het Mozaïek in Malburgen het predikaat *Excellente school* gekregen. De school blinkt uit in taalonderwijs aan het jonge kind. Kinderen met een onderwijsachterstand

krijgen zeer effectieve instructies en een rijk taalaanbod, waardoor ze hun achterstand inlopen. Door het bieden van rust, orde en structuur en door kinderen op een positieve manier te benaderen, is er een positief op leren gericht klimaat. Qua onderwijsleerproces is Het Mozaïek een inspirerend voorbeeld voor andere scholen.

Referentieniveaus

Scholen monitoren zichzelf op het behalen van hun doelen qua referentieniveaus. Daarmee maken ze inzichtelijk of de uitstroom naar het VO past bij het behaalde referentieniveau en bij de populatie van de school. We vinden dat een gemiddelde op de eindtoets dit beeld niet altijd goed weergeeft, waardoor sommige scholen te weinig uitgedaagd worden hun onderwijs te verbeteren. Vanuit de analyse op de effectiviteit van ons onderwijs is in 2017 hierover een discussie op gang gebracht. Dit resulteerde in een bewustzijn van wat haalbaar zou moeten zijn voor kinderen aan het einde van hun basisschoolperiode; en hoe eindopbrengsten zich verhouden tot de kenmerken van de populatie. De Inspectie heeft DeBasisFluvius mee laten doen in een pilot over de nieuwe weging van de populatie en op basis daarvan het percentage leerlingen dat de referentiescores zou moeten kunnen behalen. Op stichting- en schoolniveau hebben we ambities vastgelegd voor taal en rekenen, waarvoor het primair onderwijs een resultaatsverplichting heeft:

- ➢ Alle scholen behalen tenminste 95 % op 1F (taal én rekenen).
- ➢ Scholen behalen een percentage op 2F (taal) conform hun percentage-uitstroom naar HAVO/VWO en ongeveer 10% lager op 1S (rekenen)niveau.

Onderstaand per school een overzicht van het aandeel leerlingen dat de referentieniveaus 1F en 2F/1S heeft bereikt voor lezen, taalverzorging en rekenen. Bij de gegevens van 2017 zijn de leerlingen die op grond van de inspectie buiten beschouwing gelaten mogen worden, uitgefilterd. Bij de gegevens van 2018 was dit vanwege technische beperkingen in de portal van CET niet mogelijk, deze scholen zijn aangegeven met een *. Dit kan een vertekend beeld geven van de school. De gegevens van 2018 kunnen dan ook niet vanzelfsprekend met die van 2017 worden vergeleken.

Behaalde referentieniveaus van schoolbestuur De BasisFluvius 2017 en 2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

school (%LG 2018) (n=aantal leerlingen 2018)	2017						2018*					
	lezen		taalverzorging		rekenen		lezen		taalverzorging		rekenen	
	1F	2F	1F	2F	1F	1S	1F	2F	1F	2F	1F	1S
Arnhemse Montessorischool (0%) (n=51)	100%	94%	98%	66%	96%	66%	100%	90%	100%	78%	100%	67%
Confetti (0%) (n=23)*	95%	71%	100%	57%	100%	48%	100%	78%	96%	65%	91%	57%
Dorendal (0%) (n=39)*	97%	72%	94%	59%	94%	50%	97%	77%	97%	67%	95%	41%
Het Panorama (0%) (n=35)*	100%	95%	100%	84%	97%	73%	100%	94%	100%	89%	100%	66%
Julianaschool (0%) (n=47)*	100%	65%	100%	65%	96%	54%	98%	77%	96%	51%	83%	43%
Marienborn (0%) (n=22)*	100%	73%	100%	64%	100%	50%	100%	97%	100%	52%	97%	41%
Pieter Brueghelschool (Bauerstraat) (0%) (n=42)*	100%	79%	100%	76%	98%	60%	100%	90%	98%	67%	98%	50%
De Binnenstad (1%) (n=17)*	97%	86%	100%	48%	100%	48%	94%	88%	94%	82%	94%	59%
De Zyp (1%) (n=39)*	-	-	-	-	-	-	97%	90%	100%	54%	97%	38%
Heijenoordschool (1%) (n=40)*	100%	82%	94%	59%	100%	59%	100%	78%	98%	68%	95%	50%
Het Klinket (1%) (n=28)	100%	72%	100%	67%	89%	50%	96%	54%	100%	36%	93%	21%
De Schatgraaf (2%) (n=59)*	100%	77%	100%	68%	98%	45%	97%	64%	93%	44%	90%	44%
De Troubadour Elden (2%) (n=14)	100%	75%	100%	70%	90%	50%	100%	79%	100%	79%	100%	57%
Toermalijn (Brabantweg) (2%) (n=25)	96%	74%	100%	39%	96%	35%	100%	60%	100%	44%	88%	24%
Bernulphusschool (3%) (n=29) **(IEP)**	?	?	?	?	?	?	100%	45%	100%	90%	90%	34%
De Sterrenkring (3%) (n=15)	100%	58%	96%	42%	96%	25%	100%	80%	100%	60%	100%	53%
Jozef Sartoschool (3%) (n=27)*	96%	63%	96%	52%	89%	44%	100%	85%	93%	41%	96%	22%
Lea Dasbergschool (3%) (n=48)*	100%	69%	100%	58%	97%	61%	98%	85%	98%	69%	94%	60%
Arnhemse Schoolvereniging (4%) (n=20)*	100%	57%	100%	57%	100%	43%	100%	85%	100%	70%	100%	50%
De Boomhut (4%) (n=55)	98%	84%	91%	63%	100%	51%	100%	84%	96%	60%	95%	49%

school (%LG 2018) (n=aantal leerlingen 2018)	2017						2018					
	Lezen		taalverzorging		rekenen		lezen		taalverzorging		rekenen	
	1F	2F	1F	2F	1F	1S	1F	2F	1F	2F	1F	1S
Het JongLeren (5%) (n=30)	100%	64%	88%	36%	80%	16%	100%	97%	97%	43%	100%	27%
Jan Ligthartschool (5%) (n=49)*	100%	92%	100%	82%	97%	50%	98%	80%	98%	76%	92%	49%
Anne Frankschool (7%) (n=28)*	77%	38%	85%	46%	100%	46%	89%	61%	100%	46%	96%	36%
Da Vinci (8%) (n=30)*	-	-	-	-	-	-	93%	67%	93%	37%	80%	33%
Jeroen Boschschool (8%) (n=24)*	100%	79%	100%	74%	100%	42%	88%	58%	83%	33%	79%	13%
Toermalijn (Venlosingel) (9%) (n=15)	100%	69%	100%	31%	100%	38%	100%	80%	100%	93%	93%	73%
De Klimboom (13%) (n=35)*	-	-	-	-	-	-	94%	71%	91%	51%	89%	40%
J.F. Kennedyschool (17%) (n=14)*	100%	62%	85%	54%	85%	31%	93%	43%	93%	43%	86%	7%
De Monchyschool (23%) (n=20)	91%	27%	73%	9%	64%	27%	95%	50%	90%	35%	80%	5%
Dr. Willem Dreesschool (28%) (n=19)*	100%	32%	100%	32%	63%	21%	95%	53%	89%	21%	89%	21%
De Werf (29%) (n=68)*	92%	42%	95%	53%	95%	53%	87%	51%	91%	54%	87%	32%
Het Mozaïek (Zwanebloemlaan) (31%) (n=20)*	100%	44%	100%	61%	83%	39%	100%	70%	95%	65%	85%	30%
Het Mozaïek (Eimerssingel) (41%) (n=26)	100%	46%	100%	58%	88%	27%	100%	81%	100%	92%	100%	81%
De Witte Vlinder (45%) (n=11)*	-	-	-	-	-	-	91%	45%	100%	18%	73%	18%
Hugo de Grootschool (50%) (n=8)*	91%	27%	91%	45%	55%	18%	100%	75%	100%	50%	88%	38%

**Bij deze scholen zijn in 2018 naderhand nog één of meerdere leerlingen uitgefilterd o.b.v. de inspectiegronden.*

	meer dan 10% boven landelijk gemiddelde
	meer dan 10% onder landelijk gemiddelde

Doorstroom leerlingen DeBasisFluvius naar VO

Gemeente Arnhem werkt aan nieuwe rapportage, over 2018 zijn geen gegevens bekend gemaakt.

Doorstroom leerlingen speciaal basisonderwijs

Uitstroom SBO	8P	8T	Totaal
Aantal schoolverlaters	17	14	31
Gelijk uitstroomniveau	15	8	23*
Hoger uitstroomniveau	2	1	3
Lager uitstroomniveau	0	5	5

* Hiervan zitten 4 leerlingen minder dan 2 jaar op school.

1.3 Interne kwaliteitszorg DeBasisFluvius

DeBasisFluvius bereidt kinderen voor op een persoonlijke toekomst in een maatschappij die sterk verandert. Dit betekent dat in ons onderwijs de voorbereiding op deze maatschappij centraal staat. Ons onderwijs stimuleert de competenties die horen bij kwalificatie, socialisatie en personificatie. Kennisoverdracht is de basis voor kinderen die 'beginnen' met leren, zowel op kwalificatie (taal, rekenen en wereldoriëntatie) als socialisatie en personificatie (hoe verhoud ik me tot mijn omgeving), persoonlijke én sociale ontwikkeling, waaronder actief burgerschap. Dat doen wij in verbinding met onze omgeving: de wijk, het stedelijk netwerk, het voortgezet onderwijs, de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Alleen samen kunnen wij onze ambitie waar maken, dat is onze diepste overtuiging. Met elkaar zorgen dat 'ieder kind alles kan leren'. We hebben daarom onze visies op leren en op leren organiseren uitgewerkt. We zijn gestart met de implementatie daarvan op onze scholen. Er zijn verschillende maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de resultaten op het gebied van de inspectienormen verbeteren en er is een trend ingezet om scholen van onder de inspectienorm naar conform inspectienorm te krijgen en van conform de inspectienorm naar boven de inspectienorm. Uit de analyse van data, zoals eindopbrengsten, referentieniveaus, aantallen klachten en tevredenheidspeilingen zijn gerichte acties ingezet. Sinds oktober 2018 is een adviesteam (A-team) beschikbaar dat scholen integraal ondersteunt met de onderwijsontwikkeling. Onze aanpak resulteerde in 2018 in een basisarrangement voor al onze scholen.

Klachten

Waar voorheen een interne klachtenfunctionaris eventuele klachten behandelde, is in 2017 een bredere klachtenbemiddelingscommissie ingericht. Ook zijn twee externe klachtenfunctionarissen aangesteld om de eerste hoor- en wederhoor namens het bestuur invulling te geven. Deze werkwijze heeft een positief effect op de werkdruk. Bovendien is geen sprake meer van 'dubbele petten': de adviseur geeft de school advies en hoeft geen oordeel meer te hebben over een kwestie of klacht. In 2018 hebben de klachtenfunctionarissen zeventien meldingen behandeld over onderwerpen als vervanging, ziekte, verhuizing en grensoverschrijdend gedrag. Het aantal meldingen ten opzichte van 2017 is gehalveerd. Daarmee is de ambitie, om de trend van het aantal klachten op jaarbasis naar beneden te laten afbuigen, met succes gerealiseerd. De aard van de klachten is niet gewijzigd, echter er kunnen meer klachten voordat ze officieel gemeld worden, naar tevredenheid worden afgehandeld.
Het is nog wel merkbaar dat op scholen waar een bijzondere situatie speelt, bijvoorbeeld een fusieproces, meer klachten vanuit ouders komen. Het aantal bijzondere situaties is verminderd, mogelijk is dat een verklaring voor de halvering van het aantal meldingen. Ook de leergang ten behoeve van de versterking van het leiderschap op scholen kan hebben geleid tot vermindering van het aantal klachten.

Tevredenheidspeiling

In 2018 heeft geen periodiek tevredenheidsonderzoek plaatsgevonden. Begin 2019 staat dit weer in de planning. Niet alleen om de effectiviteit van ons onderwijs, de sociale veiligheid en het welbevinden van leerlingen en medewerkers te meten, maar ook het strategisch beleid van DeBasisFluvius te evalueren.

Interne audits

Op onze scholen werken gedreven en vakbekwame mensen die samen een schat aan ervaring hebben. Het is belangrijk dat zij hun kennis en expertise delen door elkaar op te zoeken en bij elkaar in 'de keuken' te kijken. Onze interne audits leveren hier een belangrijke bijdrage aan, waarbij we de praktijk vergelijken met een kwaliteitsstandaard: ons referentiekader. Er wordt een oordeel over de stand van zaken van de onderwijskwaliteit gegeven op basis van feiten en data, waarnemingen in de praktijk en gesprekken met personeel. Op verzoek kan de bezochte school een extra domein of aandachtspunt inbrengen. Directeuren en intern begeleiders zijn aldus geschoold om een auditbezoek af te leggen en een rapportage te schrijven. Het auditsysteem helpt onze scholen systematischer en planmatiger te werken. Er gaat bovendien een stimulans van uit om de professionele dialoog aan te gaan, met en van elkaar te leren en samen de verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van het onderwijs. In het voorjaar van 2018 is helaas een aantal auditbezoeken niet doorgegaan, o.a. doordat het aantal directeuren opgeleid tot auditor om verschillende redenen is afgenomen. We zullen nieuwe directeuren opleiden om de interne audits te kunnen uitvoeren. Dit wordt speerpunt in het najaar van 2019.

Kwaliteitszorg

Onze kwaliteitszorgcyclus is aangescherpt en sterk verbeterd door beter analyseren en planmatig handelen. Dit is te merken aan de analyses van de verschillende opbrengsten die ook in de managementrapportagegesprekken aan de orde komen. Eind schooljaar 2018-19 hebben alle scholen hun sociale veiligheid en actief burgerschap op orde. Het handboek kwaliteitszorg heeft vanuit voortschrijdend inzicht (scholing op toekomstgericht passend onderwijs en persoonlijk leiderschap) een aantal aanpassingen ondergaan. De adviseurs onderwijskwaliteit maken kwaliteitskaarten voor de verschillende onderdelen, zoals schoolplan, jaarplan en -verslag, ontwikkelingsplan en schoolgids. Al deze informatie wordt verzameld in Vensters PO. Als resultaat van het leiderschapstraject was in 2017 besloten om een visie op leren, op leren organiseren, op professionaliteit en op veranderen in

het handboek op te nemen. Dit besluit is gewijzigd, vanwege het werken met kwaliteitskaarten en de creatie van een separaat visiedocument.

Innovatie: vergroening schoolpleinen

Bij het afscheid van bestuurder Manon Ketz benoemde zij twintig ambassadeurs (Arnhemse Avonturiers) om de schoolpleinen te vergroenen en verduurzamen tot avontuurlijke playgrounds. Mensen met het gedeelde verlangen naar groene scholen, groene pleinen en vooral het verlangen naar meer avontuur. Met Walhallab, Van Hall Larenstein, IVN en de provincie Gelderland zijn afspraken gemaakt om de pleinen te transformeren naar open en toegankelijke speelplekken met betrokkenheid van de buurt. De kinderen ontwerpen –met begeleiding- groene, vriendelijke speelpleinen voor de hele buurt. De provincie Gelderland maakte een budget van 1 miljoen euro vrij: elke school kan € 17.500 aanvragen.

2.0 Human Resource Management

Resultaat- en ontwikkelgesprekscyclus

Elke school werkt met de nieuwe gesprekscyclus. Na de analyse van diverse tevredenheidsonder-zoeken en de gesprekken hierover in onze organisatie, hebben we besloten voorrang te geven aan het verbeteren van de gesprekscyclus. Door de correcte uitvoering van de R&O cyclus kunnen we ons focussen op resultaten en ontwikkeling. Hiermee beogen we niet alleen een verhoging van de leerwinst van de kinderen, maar vooral ook waardering voor onze leerkrachten. Wanneer zij die waardering krijgen, zullen ze ook meer in zichzelf geloven en daardoor meer moeite willen doen om beter les te geven en kunnen we een opwaartse spiraal teweeg brengen, waarbij we meteen de medewerkerstevredenheid verhogen. Het AFAS-ondersteuningssysteem voor deze gesprekscyclus is om verschillende redenen nog niet gerealiseerd, maar wel vergevorderd in de voorbereiding.

Verzuimbeleid

Op het gebied van verzuim zien we een mooie ontwikkeling: bij beide stichtingen daalt het verzuim. Zowel procentueel als in gemiddelde duur van afwezigheid.

	Verzuimpercentage				Duur verzuim in dagen				Meldingsfrequentie			
	2015	*2016*	*2017*	*2018*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*
Fluvius	7,23	7,64	8,43	**7,06**	22,36	18,86	37,04	**18,75**	0,98	0,96	1,00	**0,95**
De Basis	5,28	6,52	6,21	**5,37**	16,37	20,04	26,40	**14,74**	1,25	1,21	0,99	**1,01**

De benchmark, landelijk beeld PO en SBAO samen, geeft 6,3% met een gemiddelde verzuimduur van 22 dagen en een frequentie van 1,05. Fluvius zit daar qua verzuimpercentage nog net iets boven, maar de daling is ingezet. Adviesteams hebben verzuim als een van de prioriteiten. De teams zijn dicht op de scholen georganiseerd en zijn daarmee ook betrokken bij preventieve maatregelen. “We startten met een resultaat- en ontwikkelingscyclus waarin directeuren veel eerder in gesprek zijn met de leerkrachten. In 2019 bouwen we dit verder uit richting een vitaliteitsbeleid.

Samenstelling personeel

Landelijke cijfers laten zien dat het aandeel vrouwelijke leerkrachten in het basisonderwijs nog steeds stijgt, tot 81,6% in 2018. Bij De Basis is dat 80% en voor Fluvius geldt 79%. We herkennen daarin de feminisering van het beroep, maar zien ook dat de CAO-veranderingen bijdragen aan een op gang komende instroom van mannen. Met name als zij-instromer melden zich nu steeds meer mannen bij DeBasisFluvius.

Naast de verdeling man-vrouw zien we dat ons personeelsbestand in goede balans is: er zijn geen overdreven grote klassen qua leeftijd. We kunnen hierdoor uit- en instroom goed managen/faseren, maar voorzien een kleine piek in de nabije toekomst (5 jaar vooruit). De verdeling full- en parttime blijft een aandachtspunt. Met name kleine aanstellingen (minder dan 0.5 wtf) kennen een relatief hoog verzuim en deze functionarissen vinden het vaker lastig om vakbekwaam te worden/blijven. We streven per 2019 naar een minimale aanstelling van 0.5 wtf.

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	1	-	1
25 tot 35 jaar	45	11	56
35 tot 45 jaar	77	13	90
45 tot 55 jaar	66	14	80
55 tot 65 jaar	71	18	89
65+ jaar	2	-	2
Totaal	262	56	318

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	8	2	10
25 tot 35 jaar	88	16	104
35 tot 45 jaar	135	23	158
45 tot 55 jaar	87	22	109
55 tot 65 jaar	79	22	101
65+ jaar	4	1	5
Totaal	401	86	487

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	231	28	259
Fulltime	31	28	59
Totaal	262	56	318

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	318	37	355
Fulltime	83	49	132
Totaal	401	86	487

Aantallen medewerkers 2018

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	0,60	-	0,60
25 tot 35 jaar	36,31	10,25	46,56
35 tot 45 jaar	52,38	12,00	64,39
45 tot 55 jaar	44,64	9,96	54,60
55 tot 65 jaar	49,99	15,83	65,83
65+ jaar	1,56	-	1,56
Totaal	185,49	48,05	233,53

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	6,33	1,30	7,63
25 tot 35 jaar	69,57	13,99	83,56
35 tot 45 jaar	98,38	20,43	118,81
45 tot 55 jaar	67,12	19,68	86,80
55 tot 65 jaar	61,08	19,02	80,10
65+ jaar	2,68	1,00	3,68
Totaal	305,16	75,42	380,58

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	154,44	20,05	174,48
Fulltime	31,05	28,00	59,05
Totaal	185,49	48,05	233,53

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	222,06	26,42	248,48
Fulltime	83,10	49,00	132,10
Totaal	305,16	75,42	380,58

Aantallen fte-‘s 2018

Ontwikkeling leerling - leraar ratio

De leerling-leraar ratio is een indicatie van het aantal leerlingen per leerkracht. Deze ratio is niet hetzelfde als de gemiddelde groepsgrootte. Er is immers ook onderwijzend personeel op school aanwezig dat niet direct voor de klas staat, maar andere belangrijke onderwijstaken in en rond de klas vervult, zoals intern begeleiders en vakleerkrachten.

OC&W overweegt steeds duidelijker, mede tegen het licht van het werkdruk akkoord, een wetsvoorstel te ontwerpen waarin de leerkracht/kind ratio dwingend wordt voorgeschreven.

In de onderstaande tabel is de leerling-leraar ratio opgenomen zoals verwacht bij het opstellen van dit bestuursformatieplan. We tekenen aan dat het hier een calculatiemodel betreft die zonder detaillering werkt. Het model gaat uit van L10 en L11 leerkrachten, hetgeen ook kan betekenen dat de kengetallen licht vervuild kunnen zijn omdat ambulante tijd hierin is doorgerekend (een L11-er kan immers ook de intern begeleider zijn) of er bijvoorbeeld veel inleenpersoneel (randstad) aanwezig is (die zijn niet uit de formatieve begroting te herleiden in FTE's).

		2019 FTE-leerling ratio	2020 FTE-leerling ratio	2021 FTE-leerling ratio	2022 FTE-leerling ratio	2023 FTE-leerling ratio
02NY	Klaproos	11,89	12,48	12,22	12,22	12,22
03VP	Binnenstad	19,06	22,35	23,06	24,47	24,47
03VP	Sterrenkring	25,39	25,82	25,82	25,82	25,82
03XV	Panorama	24,96	24,96	25,38	25,38	25,38
03XW	Jozef Sarto	21,86	21,47	22,92	22,92	22,92
04ML	AMS	22,00	22,18	21,94	21,94	21,94
04QY	Troubadour	25,56	24,92	25,40	25,40	25,40
04SP	ASV	16,41	18,70	18,97	20,05	20,05
05BY	De Zyp	24,18	23,36	22,82	23,36	23,36
05IV	Bernulphus	22,99	22,99	23,44	23,44	23,44
05KR	Dorendal	26,36	26,88	26,88	26,88	26,88
09QQ	Marienborn	21,48	22,58	22,58	22,58	22,58
12VW	Piramide	12,79	13,17	13,17	13,64	13,64
15IU	Julianaschool	21,44	21,31	21,41	21,26	21,26
19NO	Heijenoord	21,73	21,66	21,59	21,39	21,39
19NR	Pieter Breugel	22,70	22,78	22,78	22,78	22,78
19NX	Jan Ligthart	21,94	22,72	23,30	23,72	23,72
19OE	Boomhut	22,66	23,16	23,16	23,16	23,16
19OM	Witte Vlinder	18,38	18,38	18,38	18,38	18,38
19OR	De Werf	15,48	15,24	15,32	15,57	15,57
19OY	Parkschool	19,98	20,88	20,88	20,88	20,88
19RD	Hugo de Groot	16,34	13,94	13,94	13,94	13,94
19UB	Monchyschool	16,23	17,19	16,51	15,56	15,56
19US	Mozaiek	14,56	14,90	15,02	15,02	15,02
19VP	Da Vinci	22,26	19,87	19,62	19,25	19,25
19VX	Klimboom	23,57	24,36	25,18	25,76	25,76
19WE	Jeroen Bosch	20,73	20,48	20,27	20,27	20,27
19WG	Anne Frank	20,47	21,24	20,89	20,71	20,71
22JE	Lea Dasberg	23,13	24,47	24,88	23,95	23,95
23CD	Klinket	23,90	24,13	24,25	23,43	23,43
27YE	Schatgraaf	20,76	20,76	21,04	20,76	20,76
29XG	Jongleren/Rivers	18,28	19,10	19,70	20,70	20,70
29XV	Confetti	21,76	21,07	20,63	20,94	20,94

Analyse, trends en benchmark

Ondanks dat er sprake is van een calculatief model, zien we verschillende aandachtspunten. De leerling-leraar ratio fluctueert bij een aantal scholen in meerjarig opzicht. We zien hiervoor verschillende mogelijk verklaringen:

- andere keuzes in groepsopbouw (groep minderen of vermeerderen);
- inzet van meer OOP in de groepen en de keuze voor verminderen inzet OP;
- inzet van OP in ondersteunende taken (ambulante tijd).

De verhoudingen tussen de scholen onderling, met redelijk gelijke grootte, schommelen ook. De verklaring hiervoor wordt gezocht in:

- verband met de gemiddelde leeftijd van de school (bij oudere teams is meer sprake van bijvoorbeeld opname duurzame inzetbaarheid, waardoor er dubbeling nodig is in formatieve zin)
- extra bekostiging (in bijvoorbeeld onderwijsvoorrangsgebieden);
- huidige keuzes in functiebouwwerk (is een intern begeleider OP-er of OOP-er).

De scholen van DeBasisFluvius bevinden zich gemiddeld genomen zo rond de bekostiging ratio[1] van 23 leerlingen. DeBasisFluvius heeft in het verleden al eens laten berekenen dat, om een school in al haar facetten vitaal te kunnen uitnutten (inclusief directie, projecten, voldoende OOP en ondersteuning) dat een groepsgemiddelde van 28 opportuun is. De leerling-leraar ratio houdt hiermee geen rekening, maar zou als leidraad kunnen worden gehanteerd - in dat geval is deze ratio te laag, hetgeen door bovenstaande zaken verklaard kan worden.

De leerling-leraar ratio verdient op schoolniveau verdere uitwerking en verdieping. Dit is een bespreekpunt voor directie en MR. We raden de GMR aan dit als aandachtspunt mee te geven aan de MR voorzitters. Op het niveau van DeBasisFluvius dienen we echter ook beter inzicht te krijgen op deze en andere relevante data (aantal fte per groep op iedere school, de uitgaven per groep per kind of medewerker). Uitwerking hiervan staat voor 2019-2020 gepland.

Nieuwe CAO

In 2018 is de nieuwe CAO PO 2018/19 geïmplementeerd. De hele personeelsadministratie draaide dit jaar voor het eerst in eigen beheer, dus de nieuwe CAO met de daarmee gepaard gaande salaris-verhogingen was de lakmoesproef. Het proces is begeleid door een kerngroep van vijf leerkrachten en de implementatie is naar tevredenheid verlopen.

Inzet werkdrukverlagende middelen

DeBasisFluvius koos ervoor de scholen zelf de wijze te laten bepalen waarop de beschikbare middelen in te zetten en voegde de bedragen toe aan de schoolbudgetten. Op schoolniveau is gesproken over de inzet en besteding. De staf heeft dit gefaciliteerd door het leveren van een (eenvoudig) model voor berekening van de hoogte van de bedragen en het inzichtelijk maken van keuzes. 90% van de middelen is ingezet voor personeel. Drie strategieën zijn veel gekozen: werving extra leerkrachten, werving onderwijsassistenten en aanstellen eventmanagers. De laatste is vooral een uitkomst gebleken op scholen met een lage ouderbetrokkenheid. De eventmanager organiseert alle activiteiten in de school, zodat leerkrachten zich kunnen focussen op lesgeven. Eén van onze scholen heeft het concept van werkdrukmiddelen ‘omgedacht’ en niet op werkdrukverlaging ingezet maar op verhoging van het werkplezier. De teamkamer is opnieuw ingericht en eens per twee weken komt er een lekkere lunch. Er zijn ook niet-financiële maatregelen genomen om de werkdruk te verminderen. We boden

1

via DeBasisFluviusAcademie een aantal trainingen en cursussen gericht op het vergroten van mentale ruimte en weerbaarheid. We merken dat ook deze leiden tot verhoging van het werkplezier en daarmee op de ervaren werkdruk.

Arbeidsmarkt

In Arnhem en Renkum ontvangen we nog voldoende kwalitatieve reacties op vacatures. De uitdaging ligt voor ons bij het vervullen van vacatures in onderwijsachterstandswijken en voor het vullen van onze flexvastpool. Een adequate vervanging van kortdurend verlof wordt lastiger, al hebben we in 2018 nog een bezettingsgraad van 98% gerealiseerd. Voor de langere termijn is het noodzakelijk te investeren in goede arbeidsmarktcommunicatie. De nieuwe site werkenbijdebasisfluvius.nl is een eerste stap.

Voor ons als werkgever geldt dat we ons moeten gaan voorbereiden op een behoorlijke uitstroom in de komende jaren.

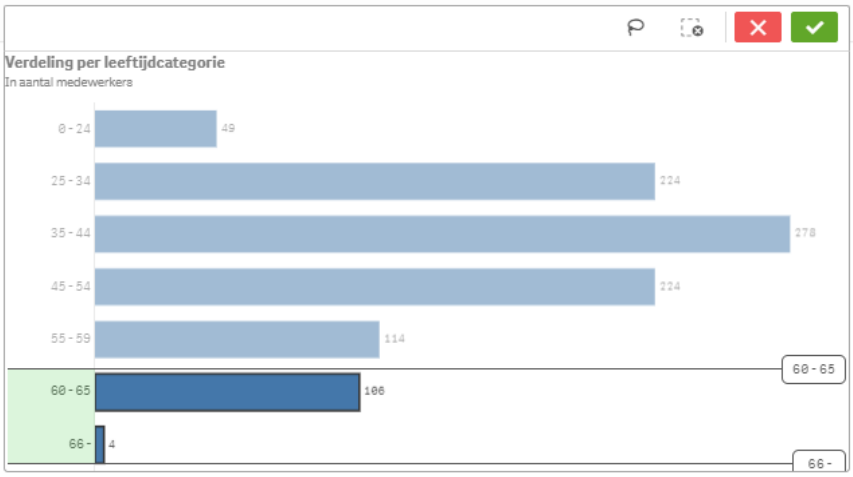

Details per afdeling

Rapportage afdeling	Aantal medewerkers	Man	Vrouw	Aantal FTE	FTE onbepaalde tijd	FTE bepaalde tijd
Totaal	110	23	87	79,52	75,41	4,12

Mede daarom nemen we maatregelen om sneller over te gaan naar vaste contracten. Ook vraagt dit een tijdiger anticiperen van onze directeuren en adviseurs op (STRATEGISCHE) personeelsplanning. De combinatie arbeidsmarkt algemeen en deze ontwikkelingen in ons verloop, vragen meer (tijdig) handelen om wervingen te kunnen vormgeven.

Informeel ontmoeten

Het College van Bestuur organiseerde in 2018 elk kwartaal een 'teacherstaart'. Jarige medewerkers ontvangen een persoonlijke felicitatie en uitnodiging voor thee met taart om elkaar informeel te ontmoeten. Het leverde mooie inhoudelijke gesprekken op. Daarnaast vond het jaarlijkse personeelsfeest plaats voor alle betrokkenen bij DeBasisFluvius.

"Richting geven aan vitaliteit. Het gesprek over wie je bent en hoe je verder kunt groeien, daaraan geven we met HRM vorm." Klaartje van Dillen-Koorn

3. Innovatie & ICT

“We hebben scholen gevraagd waar ze nu staan met betrekking tot hun visie op leren en lesgeven met ICT, het personaliseren van leren en welke ambitie ze hebben voor de komende vijf jaar, want dan weet je wat je te overbruggen hebt.” Annelies Wiggers, programmamanager PO CLC/iXperium, ziet dat anno 2018 “de buitenwereld nog veel meer de scholen in mag komen. Dat schoolleiders inzien hoe groot bijvoorbeeld de invloed is van zo’n insectenplaatjesactie van Albert Heijn en hoe het werkt met big data.” Vanuit haar functie bij DeBasisFluvius werkt ze samen met veel verschillende partijen in Arnhem: Delta, De Onderwijsspecialisten, HAN Pabo en Center of Expertise Leren met ICT in het Community Learning Center (CLC). Allen streven naar een brede innovatieve agenda rondom leren en lesgeven met ICT, alsook de verbinding van wetenschap, kunst en technologie. “We adviseren scholen en besturen op het gebied van leren en lesgeven met ICT. We werken met onderzoekdesignteams en kenniskringen in de scholen en ontvangen leerkrachten en leerlingen met prikkelende programma’s in het iXperium. In de iXspace bevorderen we ontwerpend leren, waarin wetenschap en technologie verweven zijn. De belangstelling voor maakonderwijs groeit ook enorm.”

Monitor en ambitiegesprekken

Hoe vaardig ben je met ICT? Wat doe ik als schoolleider in het verlengde van mijn leerkrachten op het gebied van informatietechnologie? Hoe vinden leerkrachten dat zij scoren op *leren met ICT*? Per school zijn in 2018 de resultaten van de gevoerde monitor en een ambitiegesprek gedeeld in een schooldashboard en toegelicht in een presentatie. Wat blijkt? Leerkrachten die op enigerlei wijze betrokken waren bij iXperium of iXspace voelen zich vaardiger, evenals leerkrachten uit de midden- en bovenbouw. Aanvullend aanbod voor leerkrachten uit de onderbouw is gewenst. De besturen van CLC Arnhem zijn tijdens een heidag in september nadrukkelijk uitgedaagd na te denken over hun vervolgstappen. Verder zetten de mediamentoren van iXperium de informatie in bij de begeleidings- en adviestrajecten op de scholen en ook in ontwikkelingsgesprekken krijgt het z’n beslag.

Kenniskringen, designteams en onderzoekswerkplaats

De speciaal ingerichte werkgroep HRM van CLC Arnhem bracht voor de zomervakantie advies uit aan de regiegroep CLC Arnhem over de inbedding van de competenties *leren en lesgeven met ICT*. Per bestuur wordt nu opgehaald hoe borging kan worden vormgegeven en geïmplementeerd. Een ontstane vacature van mediamentor is flexibel ingevuld: een leerkracht uit het werkveld (in dit geval van De Onderwijsspecialisten) versterkte een jaar lang het iXperiumteam. Zo was het werkveld goed vertegenwoordigd en kon kennis eenvoudig worden uitgewisseld. Ook voor het schooljaar 2018/19 is het op deze wijze georganiseerd. Voor het tweede jaar op rij zijn mediamentoren van iXperium aangesloten bij een van de tien kenniskringen vanuit Samen Opleiden. De onderwerpen van die kenniskringen hebben een link met ICT. Daarnaast zijn mediamentoren verbonden aan verschillende designteams. In zo’n team onderzoekt de school een onderzoeksvraag in relatie tot *leren en lesgeven met ICT*. Binnen de werkgroep ICT geletterdheid is gewerkt aan een leerlijn digitale geletterdheid voor leerlingen, ondermeer door te participeren in feedbackrondes van Curriculum.nu.

In september 2018 startte op negen scholen (CLC Arnhem en CLC Nijmegen) een onderzoekswerkplaats gepersonaliseerd leren. In Arnhem onderzoeken de Pieter de Jongschool (locatie Pythagoras, Delta), de Mariënborn (DeBasisFluvius) en de Anne Flokstraschool (de Onderwijsspecialisten) wat leren lesgeven met ICT op hun eigen locatie nu precies oplevert. “Want, uiteindelijk wil je dat er iets structureel voor de hele school verandert”, Annelies Wiggers zegt trots: “Landelijk zijn we koploper met deze aanpak en deelname aan een dergelijk onderzoekstraject is heel bijzonder.”

Inspiratie opdoen in het buitenland

Een delegatie van CLC Arnhem en Nijmegen heeft in maart 2018 een studiereis gemaakt naar *SXSW* in Texas; een mondiaal festival en broedplaats van innovatie op allerlei gebieden. Het was een zeer inspirerende reis. Een voortvloeisel hieruit was de vertoning van de film *More Human than Human* (over artificial intelligence) tijdens de eerste officiële jaarstart van CLC Arnhem in Focus Filmtheater. Een aantal vertegenwoordigers van iXperium Arnhem ging in januari naar de Onderwijs en ICT beurs (BETT) in Londen en in maart is een bezoek gebracht aan de Deense Fablab@school in het kader van maakonderwijs. Dit gaf het maakonderwijs in de iXspace een boost en leidde tot het *zelfbouw 3D printerproject*. Tien basisscholen uit Nijmegen en Arnhem bouwen in 2019 hun eigen 3D-printer en zetten deze op school in werking.

iXklas

In iXperium Arnhem is ook in 2018 de iXklas ingericht op de dinsdagen. Leerlingen van De Onderwijsspecialisten en het regulier onderwijs (o.a. De Parkschool) krijgen les in een nieuwe/andere vorm. De gedachte achter de iXklas is om alle partijen rondom het leren letterlijk bij elkaar te brengen, dus leerlingen, leerkrachten, studenten, docenten, mediamentoren, icoördinatoren en begeleiders. Het doel is om andere vormen van leren en stages te onderzoeken. Met name de organisatie van het concept verdient de nodige aandacht.

Maakonderwijs/ iXspace

Maakonderwijs is in beweging en binnen iXperium is iXspace de ruimte waar dit vormgegeven wordt. Het gaat om een verbinding van wetenschap en technologie en een bijdrage leveren aan de wereld. In de iXspace hebben we in 2018 verschillende activiteiten uitgevoerd die bijdroegen aan de verdere ontwikkeling van maakonderwijs. In het voorjaar is een project gestart rond de Rube Goldberg machine. Leerkrachten en kinderen maakten op hun school een machine, lieten het prototype zien in de iXspace en namen deze in oktober mee naar de Eindhoven Makerfaire. Ook hebben we scholen uitgenodigd mee te doen aan Arnhem Innovate. Met ideeën en een kist vol materialen probeerden ze energie uit water (Jansbeek) te halen.

Behalve de projecten op scholen hebben we leerkrachten uitgenodigd om met hun groep in de iXspace aan de slag te gaan. Door *maken* met technologie te verbinden krijgen leerkrachten en kinderen verschillende ideeën om hun zelfgekozen of -bedachte ontwerp vorm te geven. Door het gebruik van o.a. de Microbit en de MakeyMakey hebben ze ervaren wat het betekent als je iets mét of zonder technologie maakt.

In september 2018 is Make iT Tuesday van start gegaan. Eén keer per maand wordt een maakmoment georganiseerd: leerkrachten, studenten en andere belangstellenden gaan aan de slag met het maken van een eigen idee of ontwerp. Een alliantie van bedrijfsleven, Rozet, kunstenaars, Kröller-Müller Museum en het onderwijs zal in 2019 een extra stimulans geven.

Aangeboden trainingen

Vanuit CLC/iXperium Arnhem heeft mediamentor Sjaak Janssen een aantal trainingen verzorgd voor het werken met programma's en systemen: Kurzweil Basis (2x) en Kurzweil coördinatoren (2x), Esis Module 1 t/m 3, OSO dossier (elk 1x) en Read Speaker Tekst Aid (4x).

De scholen van De Onderwijsspecialisten zetten de komende 3,5 jaar de samenwerking met het CLC voort. In eerste instantie was de samenwerking aangegaan voor een jaar. Uit evaluatie blijkt dat voortzetting zeer wenselijk is.

Activiteiten 2018 in het iXperium Arnhem

DeBasisFluvius	119
Delta	97
Open thema-activiteiten	71
Pabo	39
De Onderwijsspecialisten	34
Anders	25
Niet aangesloten school	17
Han	11
Besturen(Delta, BasisFluvius, OS)	8
Totaal activiteiten	**421**

"We moeten zorgen dat leren met ICT hoog op de agenda blijft staan. Met de focus op de vaardigheden van leerkrachten en schoolleiders. Het zit 'm in borging. Vanuit mijn nieuwe rol als directeur Onderwijsinnovatie & Kansengelijkheid zal ik dat ook blijven doen." Annelies Wiggers, Programmamanager PO CLC/iXperium

4. Medezeggenschap

In de jaren 2016 en 2017 hebben de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR) van De Basis en Fluvius voorbereidende stappen gezet in het harmoniseren van de medezeggenschap en de kansen onderzocht om beide GMR-en samen te laten gaan. Landelijk waren geen voorbeelden van schoolbesturen met een vergelijkbaar proces van samengaan. Door met elkaar in gesprek te gaan en te willen leren van elkaar, groeide het wederzijds vertrouwen en werd het steeds vanzelfsprekender dat in het bestuurlijk samengaan van beide schoolbesturen de medezeggenschap een passende vorm zou vinden. Per 1 augustus 2018 heeft DeBasisFluvius dan ook één gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, functionerend onder een onafhankelijk voorzitter en ondersteund door een ambtelijk secretaris.

“Het was onze ambitie te komen tot een daadkrachtige en wendbare GMR met een gelijkwaardige vertegenwoordiging vanuit de Basis, Fluvius en vanuit de ouder- en personeelsgeleding. Het is heel zorgvuldig gegaan.” Ricardo te Beest is als ouder intensief betrokken geweest bij dit proces en neemt momenteel de rol van waarnemend voorzitter GMR op zich. “De beide GMR-en hadden heel verschillende structuren en we hebben gekeken naar wat het beste werkte bij elk model en dat verenigd. We willen het werk aantrekkelijker maken en de kwaliteit van onze medezeggenschap verhogen. We vroegen de GMR-leden: ‘waar kun je meerwaarde leveren?’ en zo kwamen we in 2018 tot vijf werkgroepen: Onderwijskwaliteit/ICT, Communicatie, Bedrijfsvoering/Financiën, HRM en Huisvesting. De GMR heeft nu een compacte omvang van twintig posities, deels vacant, plus een voorzitter. De werkgroepen acteren op eigen onderwerpen, waaraan zij vanuit inhoudelijke betrokkenheid gericht tijd besteden. De werkgroepen bereiden besluitvorming van de GMR voor met ondersteuning van de staf. Het is zo eenvoudiger om posities gevuld te krijgen en te houden en we borgen de kwaliteit.”

Doordat er formeel geen sprake was van een fusie van de stichtingen, is in de structuur van de GMR rekening gehouden met een (puur theoretische, maar in voorkomende gevallen van tegengestelde belangen eenvoudig werkbare) duale GMR. In statuten en reglementen hebben de stichtingen ieder een eigen GMR welke in de uitvoering als één entiteit functioneert. De werkgroepen bestaan uit een voorzitter en tenminste één ouder en personeelslid van zowel voormalige De Basis-als Fluviusscholen. De werkgroepen vormen samen de GMR. In plenaire vergaderingen volstaat een afvaardiging van de werkgroep om de werkbelasting voor de overige leden te beperken. Zo is een slagvaardig model gecreëerd dat het beste van beide voormalige GMR-en verenigt.
De GMR is in 2018 als volgt samengesteld: Erik Schepens, onafhankelijk voorzitter tot 31-12-2018, Lisette Lenssen, ambtelijk secretaris vanaf 1 september, Lindsey Samson tot 1 september.

Personeelsgeleding De Basis:

- Jeroen Verhoeven
- Pauline Essers
- Paul de Brouwer
- Carolien Salari
- vacature

Oudergeleding De Basis:

- Ricardo te Beest (voorzitter)
- Renata Sommerdijk
- Marloes Derksen
- Jolanda van Heel
- Bas Tenten

Personeelsgeleding Fluvius:

- Jacomine Wasser
- Hanneke Mooren
- Wendie van Uuden
- vacature
- vacature

Oudergeleding Fluvius:

- Anne Claire Leene-Vink (voorzitter)
- Annemiek Hilberink
- Joris Jeurlink
- vacature
- vacature

Besproken onderwerpen in GMR:
Voortgang samenwerking scholen
Mobiliteitsbeleid
Klokkenluidersregeling
Vorming nieuwe GMR
Statuten en reglementen medezeggenschap
Huishoudelijk reglement
Jaarplan 2018/19 'De Expeditie'
Bestuursformatieplan
Protocol schoolzwemmen
Voortgang onderwijskwaliteit
Eindopbrengsten
Uitkomsten 2e meting 360-graden feedback
Rooster van aftreden GMR
Vacatures GMR

Daarnaast ter instemming/advies voorgelegd:
Klokkenluidersregeling
Mobiliteitsbeleid
Vakantierooster
Profiel nieuwe bestuurder
Privacy reglement
Jaarrekening 2017
Profielschets IKC directeur

In 2018 kwam de GMR zes keer bijeen. Ook hebben de GMR en de Raad van Toezicht elkaar drie keer voor een gemeenschappelijk overleg ontmoet. Het College van Bestuur sloot hier deels bij aan. Grotere thema's worden in deze nieuwe driehoek besproken.

"Bij DeBasisFluvius is een grote drive tot veranderen. We willen allemaal echt het beste onderwijs voor alle kinderen. Nu is het tijd om de papieren werkelijkheid in werking te krijgen. In de scholen de mouwen opstropen en in beweging komen. De communities rond de scholen benutten, want ook ouders zijn van groot belang voor de nieuwe structuur."
Ricardo te Beest, voorzitter GMR.

5. Bedrijfsvoering

In 2015 deed Ernst & Young Advisory onderzoek naar de kwaliteit van onze planning en control. Hieruit kwamen aanbevelingen voort voor management & organisatie, processen, systemen en bemensing. In 2016 en 2017 stonden de inrichting van de afdeling en de implementatie van processen centraal. Het jaar 2018 was met name gericht op het optimaliseren en borgen van de processen. Petra Versluis is manager Bedrijfsvoering: “We zijn nu in staat de organisatieontwikkeling te ondersteunen. Het verzamelen van informatie kostte voorheen al onze tijd, tijd die we -nu de processen op orde zijn- kunnen spenderen aan analyses. Hiermee wordt ook het scenario-denken steeds relevanter. We voorzien iedereen continu van informatie, zodat de juiste scenario’s gekozen kunnen worden.”

5.1 Algemeen

Eind 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om, in navolging van de financiële insourcing, ook de personele- en salarisadministratie in eigen beheer te doen. Na drie maanden schaduwdraaien worden deze sinds januari 2018 zelfstandig uitgevoerd. Hiermee is volledige integratie van financiële en personele data bereikt. Er is een koppeling met begrotingstool Capisci gemaakt, zodat ook de personele kosten geïntegreerd zijn in de financiële realisatie. De salarisadministratie heeft prioriteit gekregen, vooral omdat dit een aanzienlijk deel van de totale kosten betreft. Gedurende 2018 zijn andere functionaliteiten van het systeem geïmplementeerd, zoals verzuim- en enkele HRM-processen. In 2019 zullen we de vervangingsmanager, werving en selectie en de R&O- cyclus ook in het systeem implementeren. De bemensing is aangepast op deze situatie. Er zijn opleidingen geweest voor gebruikers, zoals de schooldirecteuren. Daarnaast heeft 2018 in het teken gestaan van de insourcing van de informatietechnologie (IT). We zien IT als belangrijke ondersteuning in de educatieve opdracht die DeBasisFluvius heeft.

Met begrotingstool Capisci kunnen schooldirecteuren eenvoudig hun eigen begroting opstellen. Sinds 2017 kunnen zij daarin ook de realisatie van hun begroting volgen. Financiële resultaten kunnen per school tot op factuurniveau gevolgd worden. Om steeds meer grip te krijgen op de financiële werkelijkheid zijn we in 2018 gestart met exploitatiebesprekingen in de kwartaalgesprekken met directeuren en staf. Ook de wijze van begroten heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Nadat in 2016 de begrotingstool was ingevoerd stond die begrotingsronde vooral in het teken van een goede begroting correct in het pakket weer te geven. In 2017 werd de begroting vanuit integrale planvorming verwerkt en in 2018 stond niet alleen de integratie met de totale planvorming voorop, maar het streven naar een duurzaam vitale school. De begroting heeft nu een scope van vijf jaar vooruit. Dit betekent dat scholen in scenario’s moeten gaan denken. Het scenario-denken heeft geleid tot een hoger risicobewustzijn. Immers, elk scenario brengt naast kansen ook risico’s met zich mee. Daarmee is het risico-denken meer verankerd in de organisatie. In 2017 is een volledig herijkte risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierbij is bepaald wat het gewenste buffervermogen van beide stichtingen zou moeten zijn, gegeven de geïdentificeerde risico’s. Zoals verder in de kengetallen te zien is, voldoen beide stichtingen aan het benodigde buffervermogen. De geïdentificeerde risico’s staan verderop in dit hoofdstuk genoemd. Eens per drie jaar wordt deze risico-inventarisatie geactualiseerd. In 2018 heeft een frauderisico-analyse plaatsgevonden. Deze maakt duidelijk dat we na de grote ontwikkelingen nu op een aantal vlakken puntjes op de i moeten zetten.

De beleidsgroep Bedrijfsvoering, bestaande uit verschillende schooldirecteuren en adviseurs van het Shared Services Center, heeft zich over een aantal belangrijke dossiers gebogen. Dit betrof onder andere de nieuwe systematiek van meerjaren-onderhoudsplanning. Het Integraal Huisvestingsplan stelt ons in staat een gedifferentieerde onderhoudsstrategie te voeren per gebouw, aangepast aan de eigen investeringen die we in een nieuw c.q. gerenoveerd gebouw moeten doen. De beleidsgroep speelde tevens en actieve rol bij het insourcen van de personele- en salarisadministratie en de IT.

"Het insourcen van al onze administratiesystemen is gelukt. Het jaar 2018 hebben we alles in eigen huis gedraaid. Daar ging zóveel werk aan vooraf qua roosters, contracten en systemen. Het lijkt zo vanzelfsprekend dat het goed functioneert, maar zodra het mis gaat…" Petra Versluis.

Informatietechnologie: Samen Slimmer met IT

Op het gebied van IT is in 2018 het project Samen Slimmer met IT uitgevoerd, de AVG en de PSA-module van AFAS geïmplementeerd. We willen IT slimmer organiseren in die zin dat we delen van het IT-beheer uitbesteden aan gespecialiseerde dienstverleners en zelf de regie voeren over de richting waarin onze IT-omgeving zich moet ontwikkelen. Ook willen we samen slimmer worden door beschikbare kennis en informatie met elkaar te delen en optimaal gebruikmaken van de mogelijkheden die IT biedt. We hebben in 2018 de digitale leer- en werkomgeving (DLWO) opnieuw ingericht met als kern Google for Education en de AErobe DLWO; de IT-infrastructuur opnieuw ingericht en uitgebreid; een interne IT regie-organisatie ingericht, inclusief een servicedesk voor scholen; contracten gesloten met een aantal gespecialiseerde dienstverleners.
Met als resultaat dat we over een gestandaardiseerde en goed gedocumenteerde IT-basisinfrastructuur beschikken die:

- uitgebreider is dan vóór de migratie (uitgebreider en stabieler WiFi-netwerk, veel meer digitale werkplekken, nieuwe mogelijkheden om samen te werken)
- tegen minimale kosten beheerd kan worden (met name door de grootschalige inzet van chromebooks die minimaal beheer vragen)
- any time, any place en via any device benaderd kan worden
- ons de mogelijkheid biedt om zelf regie te voeren op de verdere ontwikkelingen;
- leerkrachten de mogelijkheid biedt om met behulp van bijvoorbeeld Google Classroom verder invulling te geven aan gepersonaliseerd leren.

Implementatie AVG

Vanaf mei 2018 ziet de Autoriteit Persoonsgegevens toe op naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om aan de AVG te voldoen zijn in 2018 de volgende acties uitgevoerd:

- verplichte registers zoals verwerkingsregister, register verwerkersovereenkomsten en register beveiligingsincidenten en datalekken zijn ingericht en er is een begin gemaakt met het vullen hiervan;
- er is een begin gemaakt met updaten/aanvullen verwerkersovereenkomsten met dienstverleners die persoonsgegevens verwerken in opdracht van DeBasisFluvius;
- er zijn een privacyreglement en -verklaring opgesteld waarin is uitgewerkt welke persoonsgegevens binnen DeBasisFluvius worden verzameld en verwerkt en met welk doel en hoe leerlingen, ouders en medewerkers gebruik kunnen maken van hun rechten o.b.v. van de AVG;
- er is een protocol opgesteld voor het melden en afhandelen van beveiligingsincidenten en datalekken;
- er is een nieuwe instemmingsverklaring voor gebruik van beeldmateriaal van leerlingen opgesteld en uitgezet bij ouders en in ESIS zijn aanpassingen gedaan om de verklaringen te registreren;
- er is een tijdelijke functionaris gegevensbescherming aangewezen en er is ingeschreven op een aanbesteding door SIVON voor de selectie van een bureau dat de functionaris gegevensbescherming als dienst aanbiedt;
- in het kader van een bewustwordingscampagne *Privacy, zo doen we dat* onder medewerkers is een poster ontwikkeld die in scholen is opgehangen, een e-learning ontwikkeld en aangeboden via DeBasisFluviusAcademie en een animatie gemaakt voor vertoning in alle teams.

5.2 Huisvesting en facilitair

Samen met de gemeente Arnhem is gestart met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP). De komende 10 jaar wordt het onderwijsvastgoed voor primair onderwijs beter in balans gebracht qua capaciteitsbehoefte en huisvestingskwaliteit. Het IHP geeft aan welke prioriteiten er zijn voor de huisvesting van de scholen voor de korte en middellange termijn. Dit betekent vervangende nieuwbouw of duurzame renovatie voor een aantal van onze scholen.

Schoolbesturen en gemeente hebben bepaald dat vervangende nieuwbouw en renovatie worden gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij het schoolbestuur een eigen bijdrage doet aan de investering. Deze eigen bijdrage is gebaseerd op de reservering die het schoolbestuur in veertig jaar tijd moet kunnen doen voor noodzakelijke vervangingsinvesteringen (groot onderhoud). Voorgaande houdt een risico in: het budget voor de bouw (of grootscheepse renovatie) van een school kent een vastgesteld plafond en daar moeten we het voor realiseren. Om dit risico aan te kunnen, hebben we het bedrijf HEVO gecontracteerd. HEVO committeert zich aan de budgetten, de te realiseren meters en de gewenste kwaliteit.

Dankzij het IHP is een betere onderhoudsstrategie mogelijk. Gelden voor onderhoud kunnen effectiever en efficiënter ingezet, doordat duidelijk is welke locaties niet of in mindere mate onderhouden hoeven worden. Uiteraard met inachtneming van veiligheid en functionaliteit. De komende tien jaar zullen we achttien grote en een paar minder grote projecten oppakken. Ieder gebouw zal voldoen aan de vanaf 2020 geldende duurzaamheidsnormen: Bijna EnergieNeutraal Gebouw (BENG) en een kwaliteit opleveren conform minimaal klasse B van het programma *Frisse scholen 2015*. Dit programma beschrijft de luchtkwaliteit, temperatuur, licht en akoestische maximale normen. De gemeente Arnhem heeft hiervoor in de bouwbudgetten additionele middelen ter beschikking gesteld.

In 2017 is met een vijftal parallel lopende trajecten gestart. Het betreft nieuwbouw IKC De Klimboom en SBO De Piramide; nieuwbouw of renovatie van schoolgebouw De Krakeling; uitbreiding van Jozef Sartoschool en ‘t Panorama. Voor De Dorendal in de gemeente Renkum is ook sprake van nieuwbouw. Op een aantal scholen vond bovendien de ontwikkeling naar een integraal kindcentrum (IKC) plaats. Deze trajecten zullen in 2019 en 2020 afgerond en in gebruik genomen worden. In 2018 is ook gestart met de planvorming voor de ontwikkeling van een derde locatie in nieuwbouwwijk Schuytgraaf. Van deze ontwikkellocatie zal basisschool Confetti begin 2021 gebruik maken. Hierdoor komt ruimte vrij in De Omnibus en wordt de groei van deze wijk opgevangen. De speelpleinen worden samen met de wijk ingericht. Aandachtspunt is de vierkante meterprijs die op nieuwbouw is berekend. De prijs voor uitbreiding is hoger en nu al niet meer passend. Door vele wisselingen van medewerkers bij de gemeente is het bovendien een hele opgaaf om de bredere intentie van het Integraal Huisvestingsplan onder de aandacht te houden.

5.3 Exploitatieresultaat De Basis

Doordat De Basis en Fluvius twee afzonderlijke financiële entiteiten zijn, worden er twee separate jaarrekeningen gepresenteerd. Ondanks dat er een gemeenschappelijk toezichtsorgaan is en beide bestuurders bevoegd zijn in de wederzijdse stichtingen is er geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld. Dit omdat de financiële positie van de twee beide entiteiten dermate verschillend is dat het consolideren geen meerwaarde op zal leveren voor de belanghebbenden. De consolidatie zal eerder leiden tot minder inzicht.

Het jaar 2018 is voor stichting De Basis afgesloten met een negatief resultaat van €-1.191.912 , dit ten opzichte van een begroot resultaat van € -1.322.837: een verschil van € 130.925 met de begroting. Het positief resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € 877.188. In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 2.562.453
Dit positieve verschil wordt vooral verklaard door de lumpsum bekostiging. De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Alle daaraan gelieerde baten zoals personeels en arbeidsmarktbeleid € 587.471 en prestatiebox € 72.079 stijgen in dezelfde lijn mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting de Basis betreft dit een bedrag van € 826.000. Hiervan wordt € 344.000 toegerekend aan het kalenderjaar 2019.
Daarnaast wordt de personele bekostiging groei niet begroot en is uitgekomen op €478.952. De groei wordt berekend op stichtingsniveau. De scholen die hier het meest aan bijgedragen hebben zijn: Jan Ligthartschool, De Werf, Hugo de Grootschool en Het Mozaïek. Daarnaast zijn er nog scholen samengevoegd met scholen van Fluvius waardoor er groei ontstaat (IKC De Klimboom en OBS Da Vinci).

Vanuit stichting Pas is € 107.807 meer ontvangen. Dit komt doordat er begroot is met de op dat moment bekende gegevens. Er zou sprake zijn van een daling, maar die is minder groot dan verwacht. Het gaat om meerdere scholen waardoor het bedrag uiteindelijk is opgelopen.

2. Overige overheidsbijdrage zijn lager dan begroot € --97.368
Op de overige overheidsbijdragen is een negatief verschil te zien van € 97.368. Dit wordt met name veroorzaakt door overige gemeentelijke bijdrage waar een negatief saldo van €- 141.561 staat vanwege de bijdrage aan bewegingsonderwijs en schoolzwemmen 2018 / 2019 van €107.273. De kosten van het bewegingsonderwijs nemen sterk toe en de gemeentelijke bijdrage blijft daarin achter. Hier zal over in gesprek met de gemeente gegaan moeten worden.

3. Overige baten laten een negatief verschil zien van € 202.746.
Het negatieve verschil wordt veroorzaakt doordat er lasten vakonderwijs nat en droog geboekt staan terwijl de baten elders gerubriceerd zijn. Dit betreft € 510.919. Hier tegenover staat dat door de groei op Rivers van internationale leerlingen meer fee's zijn ontvangen met een verschil van €99.510. Daarnaast staan er bij overige baten oudergelden en schoolkamp gelden welke vanwege het verschil in boekjaar en schooljaar nog uitgegeven zullen worden, maar hier tot een positief saldo leiden in december.

4. Personele lasten laten een realisatie zien die € 1.847.410 hoger is dan begroot. Dit kan verdeeld worden in € 583.336 hogere loonkosten. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien van € 229.565. Door de CAO verhoging welke slechts deels gecompenseerd wordt in de bekostiging

(baten) is er sprake van een prijsverschil. Daarnaast een volumeverschil bv door leerlinggroei en extra inzet op onderwijskwaliteit van onderwijzend personeel. Op vaste formatie is een overschrijding te zien van 24,6 fte
Daarnaast een overschrijding van €1.524.614 op extern ingehuurd personeel. Vanwege het in aanvang tijdelijke karakter van de additionele werkdrukgelden is personeel dat daarvoor aangetrokken is met name op Randstad dienstverbanden binnen gekomen. Op scholing is ook goed geïnvesteerd, hier is €174. 682 meer uitgegeven dan begroot. Bijvoorbeeld de kosten van de academy maar ook van de high performance school trajecten vallen hieronder. In het kader van professionalisering wordt dit ook ten laste van de bestemmingsreserve gebracht worden.

In het kalenderjaar 2017 is de voorziening jubilea voor een groot deel vrijgevallen. Op dat moment was de onderbouwing onvoldoende en is het uitgangspunt genomen een landelijk bekend gemiddelde (€ 550 euro per fte). In 2018 is de berekening herzien en is de systematiek van de PO-Raad gehanteerd. De inschatting van de € 550 is te laag geweest, waardoor er in 2018 gedoteerd moest worden (€174.809).

5. Huisvestingslasten onderschrijden de begroting met € -563.512.
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud. Dit betreft een bedrag van € --617.170 . Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Daarnaast nog kleinere afwijking op huisvestingslasten te zien zoals een onderschrijding van €-96.734 op gas water licht. Dit heeft te maken met eindafrekeningen die positiever uitvallen als gevolg van de matige winter. Een overschrijding op dagelijks onderhoud van € 29.294 vanwege de staat waar de gebouwen in verkeren. Ondanks het feit dat vanuit het IHP veel gebouwen gerenoveerd worden, dan wel nieuwbouw plaats zal vinden, is onderhoud onontbeerlijk om een veilige en prettige leeromgeving voor kinderen te houden. De te verwachte onderschrijding op schoonmaak door de resultaatgerichte aanbesteding is ingezet op dieptereiniging van de toiletten op de scholen. Vanuit de tevredenheidsonderzoeken blijkt dit toch als heikel punt beoordeeld te zijn, vandaar deze additionele actie..

6. Afschrijvingen zijn nagenoeg overeenkomstig de begroting. De afwijking bedraagt € -5.618 (overschrijding)

7. Overige instellingslasten overschrijden de begroting met € 1.085.365
De overschrijding wordt met name veroorzaakt door de initiële kosten voor het traject slimmer werken met IT waarbij een eigen IT regieorganisatie is opgezet en alle scholen voorzien zijn van devices om digitaal leren en toetsen te ondersteunen. Dit betreft een overschrijving van € 500.918. Deze kosten zullen uiteindelijk via de bestemmingsreserve IT en innovatie op het eigen vermogen van stichting de basis in vermindering worden gebracht. Daarnaast een overschrijding op deskundigenadvies van € 137.303 , veroorzaakt door inhuur van externe partijen voor tijdelijk benodigde expertise. Tevens meer kosten op licenties € 125.148 echter dit wordt deels gecompenseerd door minder kosten op leermiddelen. Wel lijkt er een algemene trend dat digitale leermiddelen duurder zijn maar wel effectiever in gebruik.

Daarnaast is het accountantshonorarium ten laste van het resultaat gebracht €.39.815 Naast reguliere controle zijn ook extra controles bv op de gemeentelijke subsidies door de accountant verricht.

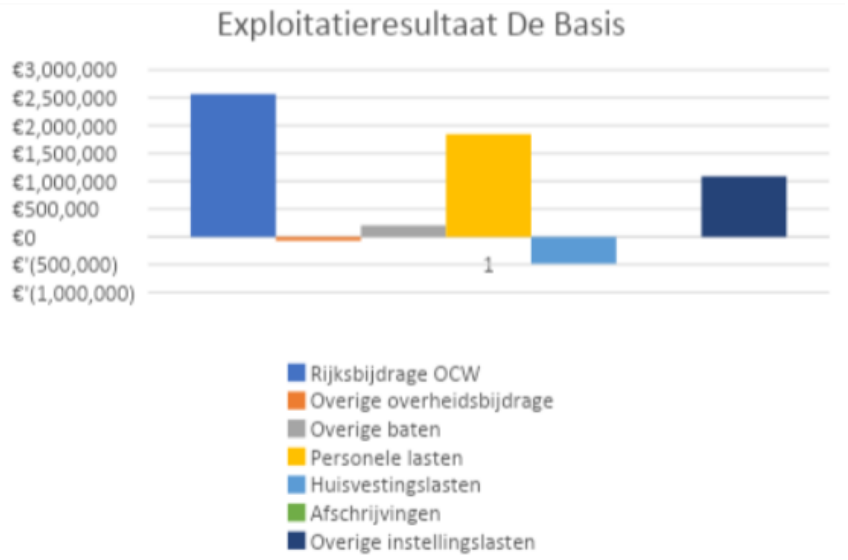

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht:

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	34.241.098	31.678.644	31.941.897
3.2	Overige overheidsbijdrage	78.130	175.498	176.598
3.5	Overige baten	1.676.169	1.878.915	2.001.983
	Totaal baten	35.995.397	33.733.057	34.120.478
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	30.110.546	28.539.496	27.667.542
4.2	Afschrijvingen	882.928	888.546	842.106
4.3	Huisvestingslasten	2.302.582	2.866.094	2.383.751
4.4	Overige lasten	3.894.970	2.809.509	2.354.003
	Totaal lasten	37.191.026	35.103.645	33.247.401
	Saldo baten en lasten	**-1.195.628**	**-1.370.587**	**873.076**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	10.017	50.000	10.200
5.4	Rente lasten	6.302	2.250	6.088
	Saldo financiële baten en laste	**3.716**	**47.750**	**4.112**
	Resultaat	**-1.191.912**	**-1.322.837**	**877.188**

5.4 Balanspositie De Basis

Zoals te zien in het balansoverzicht heeft stichting De Basis een goed eigen vermogen. Voor het surplus eigen vermogen, zijde aanwezige eigen vermogen minus buffervermogen, benodigd vanuit de risico inventarisatie zijn een viertal bestemmingsreserves gevormd welke extra impuls aan het onderwijs moeten geven. De eerste bestemmingsreserve heeft betrekking op de personele schaarste in het onderwijs. Momenteel is de schaarste zo precair dat er klassen naar huis gestuurd moeten worden. Met de inzet van deze gelden willen we dat voorkomen, door personeel aan te binden en te kunnen blijven boeien en mogelijk extra capaciteit voor incidenten aanwezig te hebben.
De tweede bestemmingsreserve betreft IT en innovatie. Ons uitgangspunt is dat leren en lesgeven met ICT verankerd moet zijn in het onderwijs en dat kinderen op school mediawijs gemaakt moeten worden. Hiertoe zetten we een IT regieorganisatie op. Dit vraagt de benodigde investeringen bijvoorbeeld in de IT-infrastructuur maar bijvoorbeeld ook in devices, opdat leerlingen bij het oefenen van rekenopgaven direct feedback krijgen.
Daarnaast is een bestemmingsreserve gevormd voor de realisatie van het integraal huisvestingsplan. De komende jaren zullen diverse scholen ofwel duurzaam gerenoveerd ofwel volledig nieuw gebouwd worden. Dit wordt grotendeels voorzien vanuit de gemeente, daarnaast is evenwel inzet van eigen middelen noodzakelijk. Dit zal zeker effect hebben op het onderwijs: een goede en veilige leefomgeving draagt bij aan een goed leerklimaat.
De professionalisering betreft met name de inhoudelijke ontwikkeling die de leidinggevende staf en vervolgens ook het onderwijzend personeel door moet maken om tot hogere leeropbrengsten te komen en de kansengelijkheid te vergroten. Dit betekent dat directeuren geschoold worden in hun leiderschap, maar ook in onderwijs van de toekomst waar directe instructie en de eerder genoemde IT-ontwikkeling een bijdrage in leveren. Daarnaast worden op diverse scholen nul-metingen gedaan over de onderwijskundige kwaliteit voor een gericht verbeterplan van de leeropbrengsten. In de begrotingsronde is bovendien gekeken naar benodigde investeringen in scholen, met het oog op verbetering van het onderwijs. Hiermee is een deel van de reserves in 2018 actief ingezet.

Professionalisering		**750.000**
Zenger en Folkman	2018	281.200
2 x 0,80 fte O&K	2018	53.755
Directeur poolleerkrachten	2018	99.442
		434.397

IT en innovatie		**1.500.000**
IT incidenteel (opzet regieorg	2018	727.740
IT Structureel	2018	48.800
		776.540

Huisvesting		**2.000.000**
Huisvesting		750.877
		750.877

Schaarste		**750.000**
Interim directeur	2018	33.040
Interim IB'er	2018	22.011
Inzet bovenschoolse directeu	2018	8.282
		63.333

De totale balans per 31 december 2018 ziet er als volgt uit:

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	5.252.615	4.880.772
1.1.3	Financiële vaste activa	46.442	73.017
	Totaal vaste activa	5.299.057	4.953.789
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	3.339.384	2.603.254
1.2.4	Liquide middelen	7.391.631	9.810.914
	Totaal vlottende activa	10.731.015	12.414.168
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	9.475.869	10.667.782
2.2	**Voorzieningen**	1.521.708	1.667.147
2.4	**Kortlopende schulden**	5.032.494	5.033.028
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**

5.5 Financiële kengetallen De Basis

De hierboven weergegeven cijfers leiden tot de volgende financiële ratio's waarbij tevens de normcijfers zijn weergegeven welke door de Onderwijsinspectie worden gehanteerd.

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,06	0,09	0,08	0,08	groter dan 0,10
Liquiditeit	2,13	2,47	2,34	2,26	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,03	0,03	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,69	0,71	0,69	0,69	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,26	0,31	0,42	0,31	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de lasten van huisvesting afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is kleiner dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot vorig jaar is de huisvestingsratio in 2018 iets gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 2,13 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen

posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie afgenomen.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2016 is de rentabiliteitspositie gestegen.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen afgenomen.

5.6 Continuïteitsparagraaf De Basis

Onderstaand is een overzicht gegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij is de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs De Basis

Leerlingen De Basis							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	2.604	2.646	2.645	2.644	2.646	2.652	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	2.673	2.803	2.788	2.746	2.748	2.758	n.v.t.
Totaal	**5.277**	**5.449**	**5.433**	**5.390**	**5.394**	**5.410**	
Leerlingen met gewicht 0,3	306	320	320	278	269	256	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	428	411	395	335	318	308	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	4.543	4.718	4.718	4.777	4.807	4.846	-
Leerlingen NOAT	1.616	1.806	1.794	1.690	1.681	1.684	n.v.t.

NOAT staat voor Nederlands Onderwijs Anderstaligen. Basisscholen ontvangen extra geld voor leerlingen die in aanmerking komen voor de NOAT regeling. Scholen voor speciaal (basis) onderwijs ontvangen een extra financiering voor leerlingen die voldoen aan de CUMI regeling. CUMI staat voor Culturele Minderheden.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1, 2 en 3 jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basis onderwijs De Basis

Leerlingen De Basis SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	149	140	136	140	140	145
Waarvan cumi-leerlingen	62	55	50	45	40	40
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

SBAO betreft leerlingen in het Speciaal Basis Onderwijs.

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	392	388	381	380	379
Aantal gem	539	539	540	543	544
Dir gem	23	23	23	23	23
OOP gem	56	55	55	56	54
OP gem	313	308	303	308	300

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie
OP betreft onderwijzend personeel
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Ondanks de lichte leerlingengroei die geprognosticeerd is, blijft de formatie nagenoeg gelijk. Doordat er afgelopen jaren een aantal fusies hebben plaatsgevonden kan er op diverse scholen meer naar een ideale groepsgrootte toe gegroeid worden. Mede met inzet van ICT middelen zal het onderwijs meer eigentijds maar ook meer gedifferentieerd op de leerbehoefte van ieder kind zijn.

Daarbij het volgende exploitatieoverzicht

Exploitatie De Basis								
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	31.941.897	34.241.098	35.102.557	35.178.314	34.836.913	34.686.902	34.538.920
3.2	Overige overheidsbijdragen	176.598	78.130	212.894	205.969	205.969	205.969	205.969
3.5	Overige baten	2.001.983	1.676.169	1.741.225	1.481.925	1.475.925	1.475.925	1.475.925
3	**Totale baten**	**34.120.478**	**35.995.397**	**37.056.676**	**36.866.208**	**36.518.807**	**36.368.796**	**36.220.814**
4.1	Personeelslasten	27.667.542	30.110.546	31.735.249	31.162.000	30.887.142	31.030.688	31.161.520
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*1.058*	*3.357*	*18.750*	*18.750*	*43.125*	*58.375*	*58.375*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*841.048*	*879.571*	*852.292*	*828.970*	*766.003*	*722.581*	*632.675*
4.2	Afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
4.3	Huisvestingslasten	2.383.751	2.302.582	2.932.841	2.961.461	2.939.461	2.928.961	2.928.061
4.4	Overige lasten	2.354.003	3.894.970	2.821.665	2.137.790	2.123.690	2.103.675	2.092.231
4	**Totaal lasten**	**33.247.401**	**37.191.026**	**38.360.797**	**37.108.971**	**36.759.421**	**36.845.280**	**36.873.862**
5.1	Financiële baten	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2	Financiële lasten	6.088	6.302	3.380	3.000	3.000	3.000	3.000
5	**Financiele resultaat**	**4.112**	**3.716**	**6.620**	**7.000**	**7.000**	**7.000**	**7.000**
	Netto resultaat	**877.188**	**-1.191.912**	**-1.297.501**	**-235.763**	**-233.614**	**-469.484**	**-646.048**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van De Basis is de komende jaren een negatief exploitatieresultaat te zien. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt.

Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities

Balans De Basis							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	-	-	755.250	736.500	1.718.375	2.309.000	2.249.625
Overig	4.880.772	5.252.615	5.552.762	5.190.042	4.780.139	4.397.058	4.017.083
Materiële vaste activa	**4.880.772**	**5.252.615**	**6.308.012**	**5.926.542**	**6.498.514**	**6.706.058**	**6.266.708**
Financiële vaste activa	**73.017**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**
Vorderingen	**2.603.254**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**
Liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.631**	**4.810.941**	**5.112.392**	**4.060.205**	**3.540.825**	**3.339.179**
Totaal activa	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**
Passiva							
Eigen vermogen	10.667.782	10.667.782	9.475.869	8.178.368	7.942.605	7.708.991	7.239.507
Resultaat		-1.191.912	-1.297.501	-235.763	-233.614	-469.484	-646.048
Eigen vermogen	**10.667.782**	**9.475.869**	**8.178.368**	**7.942.605**	**7.708.991**	**7.239.507**	**6.593.459**
Voorzieningen	**1.667.147**	**1.521.708**	**1.293.917**	**1.449.661**	**1.203.060**	**1.360.708**	**1.365.760**
Kortlopende schulden	**5.033.028**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**
Totaal passiva	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

De te verwachten negatieve resultaten worden aan het vermogen onttrokken. Door het inzetten van het eigen vermogen conform het beschreven onder de bestemmingsreserve zullen de opgebouwde reserves ten gunste komen aan het onderwijs en daardoor in de loop van de tijd minder omvangrijk worden, waarbij het minimale buffervermogen vanuit de risicoanalyse ten alle tijden in acht wordt genomen.

Kasstroomoverzicht

Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	873.076	-1.195.628	-1.304.121	-242.763	-240.614	-476.484	-653.048
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
- mutaties voorzieningen	19.957	-145.438	-227.791	155.744	-246.601	157.648	5.052
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-80.491	-736.130	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-108.068	-534	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
- betaalde interest	-6.088	-6.302	-3.380	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activit	**1.550.692**	**-1.191.087**	**-654.250**	**767.701**	**328.913**	**470.120**	**51.054**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-1.272.309	-1.254.771	-1.926.439	-466.250	-1.381.100	-989.500	-252.700
Desinvesteringen in materiële vaste activa	12.040	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-30.567	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	26.575	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactivit	**-1.290.835**	**-1.228.196**	**-1.926.439**	**-466.250**	**-1.381.100**	**-989.500**	**-252.700**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**259.856**	**-2.419.282**	**-2.580.689**	**301.451**	**-1.052.187**	**-519.380**	**-201.646**
Beginstand liquide middelen	9.551.058	9.810.914	7.391.632	4.810.942	5.112.393	4.060.206	3.540.826
Mutatie liquide middelen	259.856	-2.419.282	-2.580.689	301.451	-1.052.187	-519.380	-201.646
Eindstand liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.632**	**4.810.942**	**5.112.393**	**4.060.206**	**3.540.826**	**3.339.180**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*	*2022*	*2023*	*norm*
Huisvestingsratio	*0,07*	*0,06*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*groter dan 0,10*
Liquiditeit	*2,47*	*2,13*	*1,62*	*1,68*	*1,47*	*1,37*	*1,33*	*kleiner dan 0,75*
Rentabiliteit	0,03	-0,04	-0,04	-0,01	-0,01	-0,01	-0,02	*kleiner dan -0,10*
Solvabiliteit	*0,71*	*0,69*	*0,65*	*0,65*	*0,64*	*0,63*	*0,61*	*kleiner dan 0,30*
Weerstandsvermogen	*0,31*	*0,26*	*0,22*	*0,22*	*0,21*	*0,20*	*0,18*	*Kleiner dan 0,05*

In de komende periode zal de continuïteit van Stichting De Basis geenszins onder druk komen te staan. Het is juist van belang het eerder zorgvuldig opgebouwde vermogen op een verantwoorde manier aan het onderwijs ten goede te laten komen. Hiervoor is het minimaal aan te houden vermogen bepaald aan de hand van de risico inventarisatie en het meerdere boven dat buffervermogen als bestemmingsreserves benoemd. Deze bestemmingsreserves zijn eerder in deze paragraaf toegelicht en zullen zoals beschreven een positief resultaat op het onderwijs hebben. De intensieve samenwerking met Stichting Fluvius maakt dat initiatieven voor beide stichtingen ondernomen kan worden.
Aan de baten kant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichtenregeling. Vanaf 1 augustus 2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt omdat vanaf schooljaar 2019-2020 de middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor de Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan. De CAO onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de CAO en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien.
Gezien de goede vermogenspositie zullen geen additionele acties ondernomen hoeven worden om de continuïteit te borgen

5.7 Exploitatieresultaat Fluvius

Fluvius heeft het jaar 2018 afgesloten met een negatief resultaat van € -1.001.656, dit ten opzichte van een begroot negatief resultaat van € -967.754 : een negatief verschil van € -33.903 met de begroting. Het resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € -92.731 . In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 1.401.272
Dit positieve verschil wordt met name verklaard door de lumpsum salariskosten van € 772.816
De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Overige OCW-posten, zoals het personeels- en arbeidsmarktbeleid, stijgen in dezelfde mate mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting Fluvius betreft dit een bedrag van € 610.000. Hiervan wordt € 254.000 toegekend aan het kalenderjaar 2018. Daarnaast een overschrijding op de gelden van Passend Wijs van €77.868 veroorzaakt een kleine stijging in de inkomsten vanaf schooljaar 2018-2019 en het anders boeken van de solidariteitspot dan begroot.

2. Overige overheidsbijdrage zijn hoger dan begroot €-13.443 .
Het merendeel van de posten is conform de begroting, alleen de terugbetaling van een ten onrechte ontvangen subsidie voor conciërges heeft geleid tot een negatieve post van € -16.397

3. Overige baten laten een positief verschil zijn van € 240.961
Belangrijkste oorzaak van dit positieve verschil is terug te vinden in de post Detacheringen van € 202.284 . Dit bedrag is groter dan begroot, doordat de samenwerking met De Basis verder geïntensiveerd is en medewerkers steeds positiever staan tegenover inzet bij De Basis. Daarnaast zijn er bij overige baten onverwachte baten binnengekomen (€64.912). Dit betreft cultuur baten van de Mariënborn, vervangingskosten Sterk en Verhoeven voor het ontwikkelen opleiding HAN Nijmegen, inzet van de bestuurders vanuit diverse projecten zoals project Amsterdam en expeditie maatwerk vanuit het Ixperium.

4. Personele lasten laten een realisatie zien welke € 2.270.005 hoger is dan begroot. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door de CAO verhoging. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien € 80.251. Bij Fluvius betreft dit vooral een prijsverschil omdat er op 234 fte begroot slechts 5 fte gemiddeld meer aanwezig is. Op extern personeel is wel een overschrijding te zien van €997.826, veelal veroorzaakt door inhuur vanuit de werkdrukmiddelen. Deels is er ook sprake van kortdurende inzet voor ondersteuning voor lichte en zware ondersteuning. Op deze post is daarom ook een onderschrijding te zien van €-144.257. Daarnaast wordt ondersteuning ook gegeven door personeel wat al op de loonlijst staat zoals de IB-ers.
Tevens hogere kosten op deskundigheidsadvies ter hoogte van € 33.118 . Dit betreft inhuur van expertise voor de fusies, crisiscommunicatie en juridisch advies.

Naar aanleiding van de accountantscontrole is gebleken dat de voorziening jubilea te laag was opgenomen in de voorgaande jaren. Hiervoor is € 67.539 gedoteerd.

5. Huisvestingslasten vallen lager uit dan begroot met € -442.005
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud € -498.040. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Het dagelijks onderhoud is € 47.632 hoger dan begroot. De panden waar de scholen in zijn gehuisvest, zijn doorgaans wat ouder en vragen steeds meer onderhoud. Om die reden staan de panden van Fluvius ook hoog in de lijst van het IHP voor nieuwbouw dan wel renovatie. Daar tegenover staat een onderschrijding € -75.185 van op gas water licht vanwege eindafrekeningen die door betere weersomstandigheden

6. Afschrijvingen zijn redelijk in lijn met de begroting. De onderschrijding bedraagt €-33.620.
Dit wordt veroorzaakt door later aanschaffen van IT devices ivm volgordelijkheid van de uitrol van de nieuwe IT visie in de scholen

7. Overige instellingslasten overschrijden met € 194.224
Belangrijkste oorzaak van de overschrijding betreffen de licentiekosten van €91.513 . Dit komt enerzijds door de implementatie van de IT regieorganisatie. Anderzijds zijn er steeds meer leermiddelen digitaal waar het verdienmodel niet gericht is op de werkboekjes maar op de licenties.

Daarnaast zijn de accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht € 39.513
Meerwerk als gevolg van extra controles op bijvoorbeeld subsidies zijn hierin meegenomen .

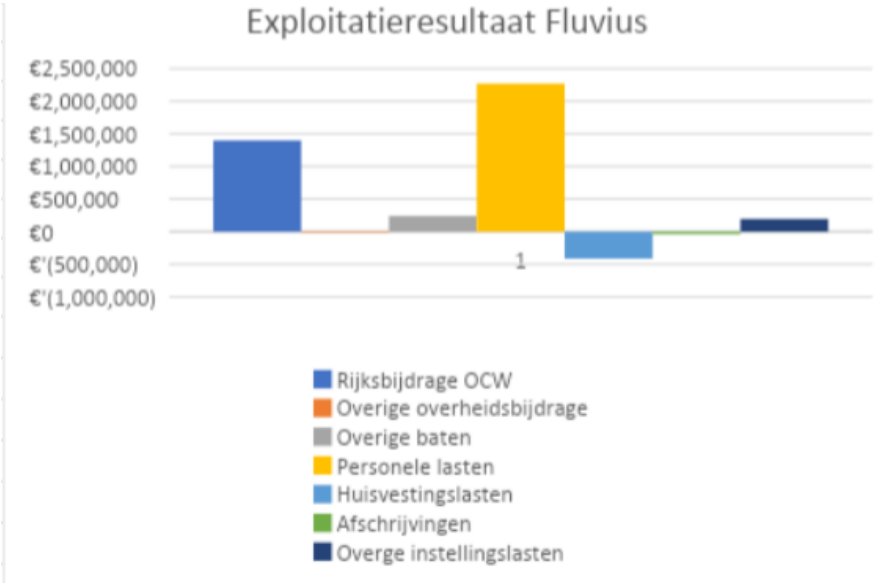

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht.

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	22.453.504	21.052.231	21.574.783
3.2	Overige overheidsbijdrage	51.615	65.058	142.328
3.5	Overige baten	336.296	95.335	385.223
	Totaal baten	22.841.415	21.212.624	22.102.334
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	20.127.414	18.183.821	18.450.634
4.2	Afschrijvingen	480.150	513.770	442.743
4.3	Huisvestingslasten	1.621.593	2.063.598	1.797.331
4.4	Overige lasten	1.608.413	1.414.189	1.499.612
	Totaal lasten	23.837.570	22.175.378	22.190.319
	Saldo baten en lasten	**-996.155**	**-962.754**	**-87.986**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	-	-	-
5.4	Rente lasten	5.501	5.000	4.745
	Saldo financiële baten en laste	**-5.501**	**-5.000**	**-4.745**
	Resultaat	**-1.001.656**	**-967.754**	**-92.731**

5.8 Balanspositie Fluvius

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	2.383.903	1.983.698
1.1.3	Financiële vaste activa	34.050	44.850
	Totaal vaste activa	2.417.953	2.028.548
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	2.093.098	2.083.247
1.2.4	Liquide middelen	22.496	617.663
	Totaal vlottende activa	2.115.594	2.700.910
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	861.968	1.863.625
2.2	**Voorzieningen**	597.403	697.241
2.4	**Kortlopende schulden**	3.074.176	2.168.592
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**

5.9 Financiële kengetallen Fluvius

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,07	0,08	0,08	0,07	groter dan 0,10
Liquiditeit	0,70	1,25	1,29	1,05	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,04	0	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,32	0,54	0,54	0,48	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,04	0,08	0,08	0,08	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de huisvestingslasten afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is voor 2018 lager dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de huisvestingsratio nagenoeg gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 0,70 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 lager dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie gedaald.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief danwel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijs-inspectie. In vergelijking tot 2017 is de rentabiliteitspositie gedaald.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 kleiner dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen gedaald.

Enkele kengetallen zijn onder de signaleringswaarde van de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie gebruikt deze waarden ter detectie van mogelijke risico's in de continuïteit van het onderwijs. Mede vanwege de voorgenomen fusie is goed te beargumenteren dat er geen daadwerkelijke risico's worden gelopen.

5.10 Continuïteitsparagraaf Fluvius

Onderstaand is een overzicht gegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij is de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	1.873	1.698	1.718	1.728	1.751	1.740	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	1.824	1.675	1.740	1.750	1.758	1.784	n.v.t.
Totaal	**3.697**	**3.373**	**3.458**	**3.478**	**3.509**	**3.524**	
Leerlingen met gewicht 0,3	34	26	27	27	23	22	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	22	20	19	17	17	20	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	3.641	3.327	3.412	3.434	3.469	3.482	-
Leerlingen NOAT	244	121	118	111	103	103	n.v.t.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1, 2 en 3 jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basis onderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	142	151	145	145	142	142
Waarvan cumi-leerlingen	33	29	30	28	28	-
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	221	210	211	212	212
Aantal gem	319	310	312	314	313
Dir gem	16	16	16	16	16
OOP gem	30	29	29	29	29
Op gem	175	165	165	166	166

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie
OP betreft onderwijzend personeel
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Exploitatie Fluvius

Cat.	Omschrijving	2017	2018*	2019	2020	2021	2022	2023
3.1	Rijksbijdragen ministerie	21.574.783	22.453.504	21.531.057	20.833.106	21.160.118	21.347.609	21.525.079
3.2	Overige overheidsbijdragen	142.328	51.615	59.716	54.098	54.098	54.098	54.098
3.5	Overige baten	385.223	336.296	202.843	126.068	125.068	118.368	118.368
3	**Totale baten**	**22.102.334**	**22.841.415**	**21.793.616**	**21.013.272**	**21.339.284**	**21.520.075**	**21.697.545**
4.1	Personeelslasten	18.450.634	20.127.414	18.610.892	17.484.268	17.590.215	17.732.224	17.787.080
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*8.188*	*10.550*	*-*	*3.750*	*3.750*	*3.750*	*18.750*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*434.555*	*469.600*	*426.077*	*398.732*	*399.578*	*365.289*	*313.195*
4.2	Afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
4.3	Huisvestingslasten	1.797.331	1.621.593	2.063.398	1.912.944	1.841.823	1.844.839	1.845.409
4.4	Overige lasten	1.499.612	1.608.413	1.287.150	1.015.794	1.006.494	1.010.244	1.008.491
4	**Totaal lasten**	**22.190.319**	**23.837.570**	**22.387.517**	**20.815.488**	**20.841.860**	**20.956.346**	**20.972.925**
5.1	Financiële baten	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Financiële lasten	4.745	5.501	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
5	**Financiele resultaat**	**-4.745**	**-5.501**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**
	Netto resultaat	**-92.731**	**-1.001.656**	**-598.901**	**192.784**	**492.424**	**558.729**	**719.620**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van Fluvius is het komend jaar een negatief exploitatieresultaat te zien. Gezien de focus op duurzaam vitale scholen en het effect van de uitgevoerde fusies is de verwachting dat in 2020 weer positieve resultaten te zien zullen zijn. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt.

Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities.

Balans Fluvius							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	89.410	177.772	177.772	354.022	350.272	346.522	1.027.772
Overig	1.894.289	2.206.132	2.624.200	2.700.218	2.437.640	2.171.551	1.958.356
Materiële vaste activa	**1.983.698**	**2.383.903**	**2.801.971**	**3.054.239**	**2.787.911**	**2.518.072**	**2.986.127**
Financiële vaste activa	**44.850**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**
Vorderingen	**2.083.247**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**
Liquide middelen	**617.663**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**
Totaal activa	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**
Passiva							
Eigen vermogen	1.863.625	1.863.625	861.968	263.067	455.851	948.275	1.507.004
Resultaat		-1.001.656	-598.901	192.784	492.424	558.729	719.620
Eigen vermogen	**1.863.625**	**861.968**	**263.067**	**455.851**	**948.275**	**1.507.004**	**2.226.624**
Voorzieningen	**697.241**	**597.403**	**530.452**	**743.510**	**515.092**	**643.540**	**735.382**
Kortlopende schulden	**2.168.592**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**
Totaal passiva	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Het te verwachten resultaat is gemuteerd op het eigen vermogen.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht Fluvius							
	2017	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	-87.986	-996.155	-593.901	197.784	497.424	563.729	724.620
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
- mutaties voorzieningen	136.852	-99.839	-66.950	213.057	-228.417	128.448	91.842
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-409.758	-9.850	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-9.771	905.584	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	-	-	-	-	-	-	-
- betaalde interest	-4.745	-5.501	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activiteite	**67.336**	**274.389**	**-239.774**	**808.323**	**667.335**	**1.056.216**	**1.143.407**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-689.094	-880.355	-844.145	-654.750	-137.000	-99.200	-800.000
Desinvesteringen in materiële vaste activa	95.712	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-1.650	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	10.800	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteite	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Beginstand liquide middelen	1.145.358	617.664	22.496	-1.061.423	-907.850	-377.515	579.501
Mutatie liquide middelen	-527.695	-595.167	-1.083.919	153.573	530.335	957.016	343.407
Eindstand liquide middelen	**617.664**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	norm
Huisvestingsratio	0,08	0,07	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	groter dan 0,10
Liquiditeit	1,25	0,69	0,34	0,39	0,56	0,87	0,98	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	0,00	-0,04	-0,03	0,01	0,02	0,03	0,03	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,54	0,32	0,21	0,28	0,32	0,41	0,49	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,08	0,04	0,01	0,02	0,04	0,07	0,10	Kleiner dan 0,05

Door de lichte leerlingdaling die stichting Fluvius als bijzonder onderwijs kent zal zij gezien de omvang van de scholen in verhouding meer moeten investeren. Dat is ook terug te zien in bovenstaande ratio's. Daardoor is de intensieve samenwerking met De Basis ook zo van belang om gezamenlijk de onderwijskundige verbeter initiatieven vorm te geven. Op deze manier kan ook het bijzonder onderwijs goede onderwijskundige kwaliteit borgen. Reden om deze intensieve samenwerking na het mogelijk afschaffen van de fusietoets te willen formaliseren. Daarnaast zullen additionele maatregelen worden genomen zoals het verminderen van de omvang van de dure flexibele schil en toezien op verantwoorde inzet van de middelen. Deze investeringen vanuit de bestemmingsreserve zal ervoor zorgen dat de continuïteit gegarandeerd wordt en de kengetallen zullen verbeteren mede ten opzichte van de norm/signaleringswaarde voor het onderwijs. De negatieve liquiditeit bij Fluvius wordt ondervangen door schatkistbankieren. Aan de baten kant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichtenregeling. Vanaf 1 augustus 2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt omdat vanaf schooljaar 2019-2020 de middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor de Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan. De CAO onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de CAO en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien. De fusie en het effect van de huidige investeringen zal Fluvius ook een duurzame vitale positie geven.

5.11 Risicoparagraaf

Zowel De Basis als Fluvius kennen een uitgebreid instrumentarium voor de beheersing van risico's van de organisatie w.o.:

- Meerjarige strategiebepaling op het niveau van de stichting, vertaald naar een jaarlijks werkprogramma op schoolniveau.
- Een governance structuur waarbinnen:
  - De belangrijkste onderwerpen op het gebied van onderwijs, personeel, huisvesting en financiën worden besproken met alle schoolleiders, de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, de commissie bedrijfsvoering, de auditcommissie van de raad van toezicht en de raad van toezicht. Daarnaast wordt verantwoording afgelegd aan de medezeggenschapsraad en aan de bestuurder.
  - De vergaderplanning met deze geledingen is geborgd in de planning- & control cyclus.
- Vastlegging van de administratieve organisatie en interne processen, gereed voor personele processen 2018 en financiële processen half 2019. Door de insourcing zijn

processen in eigen beheer op een andere wijze uitgevoerd en is actualisatie noodzakelijk.

- Een uitgebreide planning- & control cyclus, die onder andere bestaat uit:
  - Meerjarige leerlingenprognoses per school.
  - Meerjarige begrotingen per school/kostenplaats waarbinnen de belangrijkste risico's benoemd zijn. Daarbij wordt de integrale verantwoordelijk voor een belangrijk deel bij de betreffende budgethouder gelegd. De budgethouder schrijft een toelichting op zijn/haar begroting.
  - Liquiditeitsplanning die periodiek wordt geactualiseerd.
  - Periodieke verantwoording door de directeuren over de onderwijskundige, personele en financiële ontwikkelingen.
  - Het jaarverslag.
- Periodiek wordt eveneens gekeken naar:
  - De meerjarige financiële (balans)positie en het aan te houden weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's.

In 2017 is een volledig nieuwe risicoinventarisatie voor De BasisFluvius uitgevoerd. Na 3 jaar, dus in 2020 zal deze geactualiseerd worden
Aanleiding en doel van de uitgevoerde risicoanalyse waren de volgende:

- Een belangrijke gronddoelstelling van een organisatie is het borgen van financiële continuïteit. Het gaat hierbij om de vraag of de organisatie op korte en langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.
- Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen, is het noodzakelijk om over voldoende vermogen te beschikken om de aanwezige (financiële) risico's af te kunnen dekken.
- Voor de beantwoording van de vraag hoeveel (buffer-)vermogen noodzakelijk is, is het dus van belang om zicht te krijgen op het financiële risicoprofiel.
- De verantwoordelijkheid voor het opstellen van dergelijke risicoanalyse berust bij de eigen bestuurs- en toezichtsorganen.

Bij risico's gaat het om gebeurtenissen die
1) Niet voorzien kunnen worden;
2) Niet beheersbaar zijn.
Gebeurtenissen die wel voorzien kunnen worden en wel beheersbaar zijn, en waar dus op geanticipeerd kan worden, vormen zo gedefinieerd dus geen risico

De voornaamste onvoorziene financiële risico's bij De Basis zijn:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie - COA kinderen	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	30%	€ 50.000	€ 150.000
4	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 500.000	€ 750.000
5	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 300.000	€ 500.000
6	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 150.000	€ 300.000
7	Restrisico's	50%	€ 500.000	€ 750.000
8	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 500.000	€ 750.000

Voor Fluvius zijn de risico's enigszins verschillend:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 300.000	€ 500.000
4	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 150.000	€ 300.000
5	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 50.000	€ 150.000
6	Restrisico's	50%	€ 300.000	€ 500.000
7	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 300.000	€ 500.000

Om het geïnventariseerde risicoprofiel door te kunnen rekenen naar een beno-digde hoogte van het aan te houden buffervermogen, zijn via de Monte Carlo simulatietechniek 10.000 simulaties uitgevoerd met een wisselende set startwaarden. Concreet betekent dit dat het geïnventariseerde financieel risicoprofiel 10.000 keer wordt doorgerekend, steeds met wisselende waarden voor de kans en financieel gevolg per risico, binnen de gestelde grenzen.

Onderstaande grafiek laat zien welk vermogen nodig is om bij De Basis met een bepaalde zekerheid de risico's financieel af te dekken

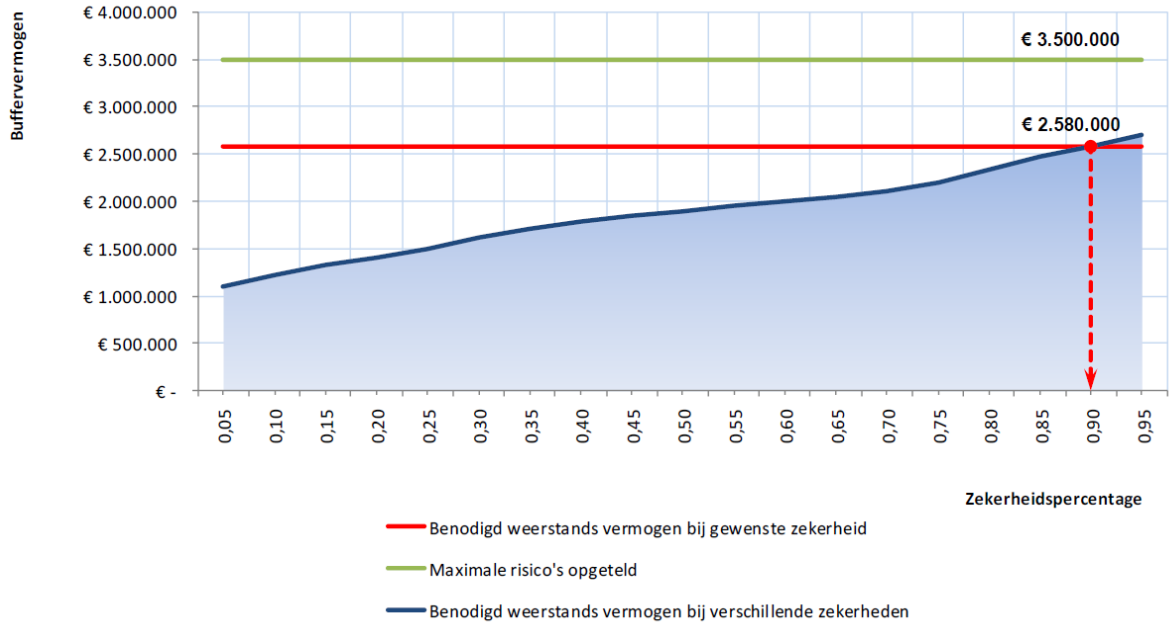

Onderstaande grafiek laat zien welk vermogen nodig is om bij Fluvius met een bepaalde zekerheid de risico's financieel af te dekken

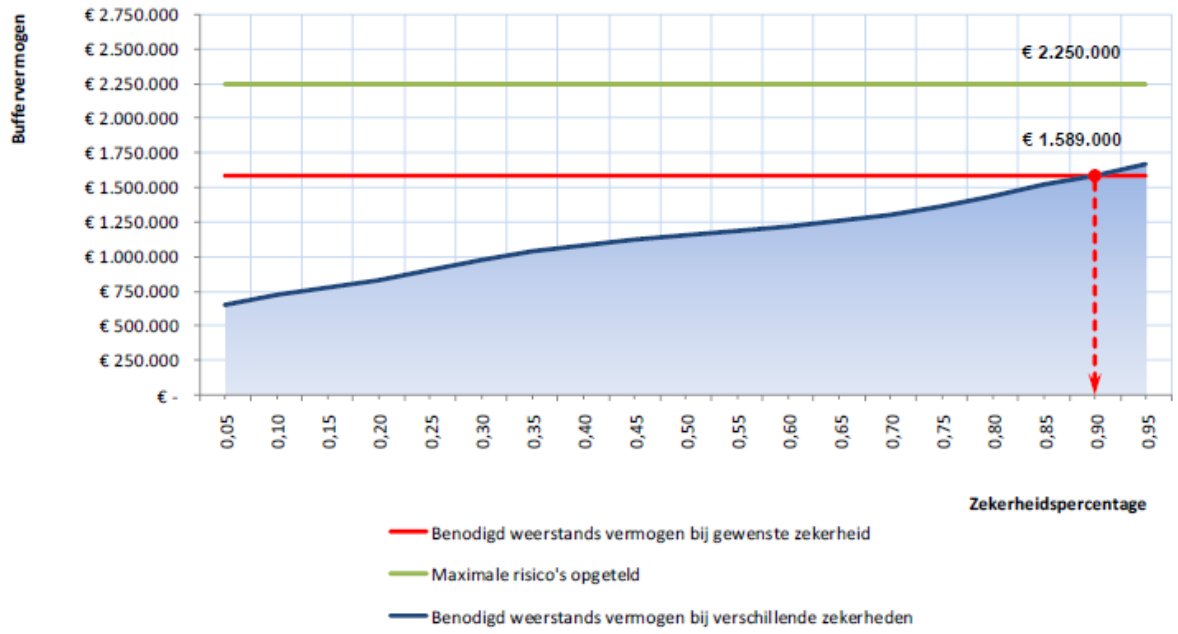

Conclusie risicoanalyse voor De Basis

Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, de huidige omgevingsfactoren en de huidige gehanteerde begrotingsuitgangspunten, is een vermogen van € 2.580.000 toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Dit komt overeen met 8,5% van de jaar-baten (niveau 2016). Dit percentage vervangt de normatieve signaleringswaarde van de Inspectie van het Onderwijs van 5,0%. Het eigen vermogen op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 9.790.594. Een vermogen van € 2.580.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het eigen vermogen aanwezig is van € 7.210.594. Het aanwezig eigen vermogen als per-centage van de jaarbaten (niveau 2016) bedraagt 32,1%.
Wanneer rekening gehouden wordt met bestemde fondsen en reserves (€ 3.279.950), is er sprake van een surplus van € 3.930.644. Het eigen vermogen minus bestemde fondsen en reserves bedraagt 21,4% van de jaarbaten (niveau 2016). Bij bovenstaande moet aangetekend worden dat vanuit de Inspectie van het Onderwijs in het financieel toezichtskader een minimale solvabiliteit (eigen vermogen + voorzieningen / balanstotaal) wordt gedefinieerd van 30% (zie bijlage 1). Dit betekent dat het minimale eigen vermogen vanuit de solvabiliteitseis aan de onderkant is afgegrensd. Bezien vanuit de optiek van de minimale solvabiliteit is sprake is van een sur-plus in het totaal eigen vermogen van € 6.459.284.

Het Netto Werk Kapitaal op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 6.932.726. Het Netto Werk Kapitaal geeft aan in hoeverre de vlottende passiva (crediteuren en overige kortlopende schulden) voldaan kunnen worden uit de vlottende activa (voorraden, debiteuren, liquide middelen) en is daarmee een maatstaf voor de liquiditeitspositie van een organisatie. Een vermogen van € 2.580.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het Netto Werk Kapitaal (de ‘aanwezige liquiditeitspositie’) aanwezig is van € 4.352.726. Het benodigd buffervermogen is dus (op statusdatum) volledig in liquide vorm beschikbaar. Het is gebruikelijk om een risicoanalyse eenmaal in de drie jaar de actualiseren, om die reden is dit voor De Basis ingepland in 2020.

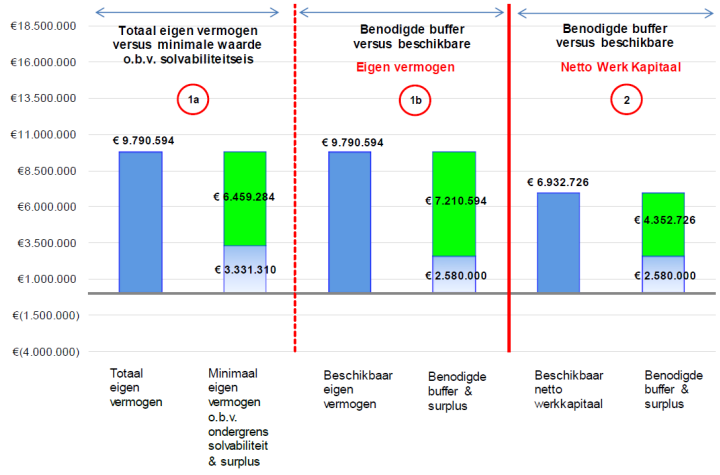

Conclusie risicoanalyse voor Fluvius

Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, de huidige omgevingsfactoren en de huidige gehanteerde begrotingsuitgangspunten, is een vermogen van € 1.589.000 toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Dit komt overeen met 6,9% van de jaar-baten (niveau 2016). Dit percentage vervangt de normatieve signaleringswaarde van de Inspectie van het Onderwijs van 5,0%.

Het eigen vermogen op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 1.888.119. Een vermogen van € 1.589.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het eigen vermogen aanwezig is van € 299.119. Het aanwezig eigen vermogen als percentage van de jaarbaten (niveau 2016) bedraagt 8,2%.
Wanneer rekening gehouden wordt met bestemde fondsen en reserves (€ 127.061), is er sprake van een surplus van € 172.058. Het eigen vermogen minus bestemde fondsen en reserves bedraagt 7,6% van de jaarbaten (niveau 2016). Bij bovenstaande moet aangetekend worden dat vanuit de Inspectie van het On-derwijs in het financieel toezichtskader een minimale solvabiliteit (eigen vermogen + voorzieningen / balanstotaal) wordt gedefinieerd van 30% (zie bijlage 1). Dit betekent dat het minimale eigen vermogen vanuit de solvabiliteitseis aan de onderkant is afgegrensd. Bezien vanuit de optiek van de minimale solvabiliteit is sprake is van een surplus in het totaal eigen vermogen van € 1.060.447

Het Netto Werk Kapitaal op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 572.248. Het Netto Werk Kapitaal geeft aan in hoeverre de vlottende passiva (crediteuren en overige kortlopende schulden) voldaan kunnen worden uit de vlottende activa (voorraden, debiteuren, liquide middelen) en is daarmee een maatstaf voor de liquiditeitspositie van een organisatie. Een vermogen van € 1.589.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een manco in het Netto Werk Kapitaal (de ‘aanwezige liquiditeitspositie’) aanwezig is van -€ 1.016.752. Het benodigd buffervermogen is dus (op statusdatum) niet volledig in liquide vorm beschikbaar. Daarnaast bankiert Fluvius bij het Ministerie van Financiën (schatkist-bankieren). Daarmee is steeds een rekening courant faciliteit beschikbaar ter grootte van 10% van de jaarlijkse omvang van de Rijksbijdragen (afgerond 2,2 mln euro). et is gebruikelijk om een risicoanalyse eenmaal in de drie jaar de actualiseren, om die reden is dit voor Fluvius ingepland in 2020.

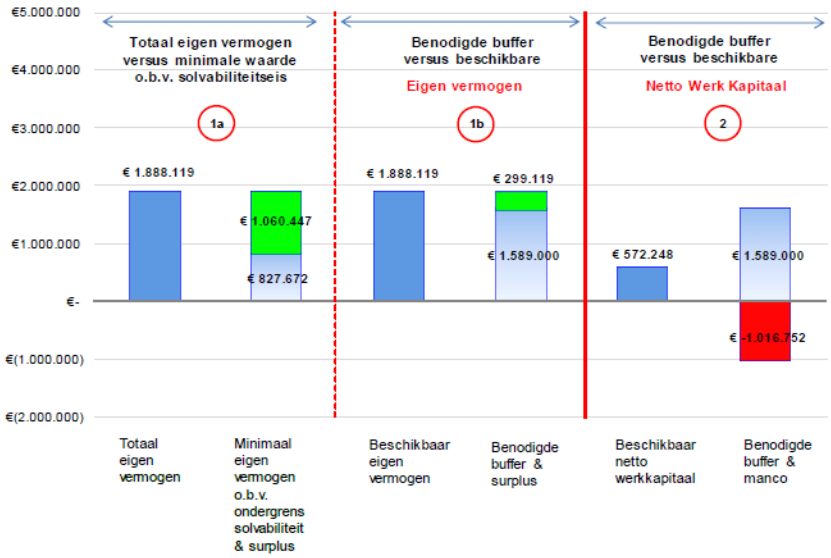

In het jaar 2018 heeft een fraude risicoanalyse plaatsgevonden. Frauderisicoanalyse is te omschrijven als een analyse van de op de organisatie van toepassing zijnde fraude risico factoren en de beheersing daarvan. De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij het bestuur van de stichting. Daarnaast behoort de beheersing van het fraude risico tot de scope van de Raad van Toezicht, in die zin dat de Raad toeziet op de beheersing- en controlesystemen van de organisatie.

Fraude wordt in deze rapportage gedefinieerd als “een opzettelijke handeling door een of meer leden van het management, met governance belaste personen, werknemers of derden, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen” .

In deze rapportage wordt het frauderisico benaderd vanuit twee dimensies, te weten:
1) het risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld en/of goederen aan de organisatie;
2) het risico van afwijkingen in de (financiële) verslaglegging met een frauduleus doel.

Als eerste en in zijn algemeenheid is te zien dat bedrijfsvoering sterk in ontwikkeling is geweest. Dit wordt met name veroorzaakt door insourcing processen. Dit vanwege de behoefte om als organisatie meer in control te komen. Deze ontwikkeling is positief vormgegeven. Werkwijzen zijn aangepast en zoals uit de toetsing van de accountant is gebleken voldoen de processen aan de norm, met uitzondering van het proces van de betalingsorganisatie die matig scoort en op korte termijn verhoogde aandacht vraagt. Echter aandacht is nodig voor borgen en vastleggen van de processen. Door het bestuur is toegelicht dat vanuit hun prioritering een handboek administratieve organisatie voor de personele kant al is opgesteld. Momenteel is de organisatie bezig de financiële kant in een handboek vast te leggen.

ZIchtbaar is de verbetering die geboekt is op het gebied van inkoop en Europese aanbesteding. Momenteel zijn er drie Europese aanbestedingen gedaan, op het gebied van multifunctionals en werkplekapparatuur, aanbesteding van meubilair, aanbesteding van leermiddelen en aanbesteding van reststoffen. Voor het merendeel van deze Europese aanbestedingen is het aanbestedingstraject uitbesteed aan een expertise partner, mede om de administratieve last voor de organisatie te beperken

Daarnaast blijkt zowel uit de management letter als de fraude risicoanalyse dat aandacht voor bankzaken noodzakelijk is. Momenteel is er geen enkele bank die de hoeveelheid rekeningen die

DeBasis en Fluvius gezamenlijk hebben op een eenvoudige en toegankelijke manier kan beheren. Het bestuur heeft daar energie in gestoken; echter 15 rekeningen is voor de meeste banken het maximum aantal te beheren rekeningen. Ook navraag bij de accountant naar hun ervaringen bij andere schoolbesturen heeft geleerd dat dat lastig oplosbaar is. Daarnaast moet in het bankenbeleid onderscheid gemaakt worden tussen private en publieke gelden en dat betreft met name De Basis organisatie. Om het voor beide stichtingen op een eenduidige wijze vorm te geven zal een nieuw bankenbeleid opgesteld worden.

5.12 Treasury

De stichtingen handelen in overeenstemming met de Regeling Beleggen en Belenen zoals die vanaf 1 juli 2016 voor onderwijsinstellingen van toepassing is. Actualisatie is zichtbaar in het aangepaste Treasury Statuut.

6. Toezicht

De Raad van Toezicht geeft goedkeuring aan majeure beslissingen, fungeert als klankbord en werkgever van het bestuur en houdt toezicht op het beleid. “2018 stond vooral in het teken van De Expeditie, wat ik een hele mooie ontwikkeling vind.” Peter van Dongen is onafhankelijk voorzitter van de Raad van Toezicht van DeBasisFluvius: “We zijn als Raad van Toezicht op een zeer inspirerende manier hierin meegenomen. Het is fascinerend om te zien hoe je vanuit een gedragen visie mensen mobiliseert om een bijdrage te leveren aan het onderwijs voor de kinderen in Arnhem en Renkum. Ik zie een energie-gevende, motiverende beweging, die niet alleen van betekenis is voor de organisatie, maar ook voor onze toezichthoudende rol. We worden geprikkeld om onze kritische reflectie te geven, dat maakt creativiteit vrij en zorgt voor een voortdurende dialoog.”

6.1 Toezichtfunctie

De Raad van Toezicht toetst of de in de strategie en jaarplan opgenomen voornemens worden gerealiseerd. Dit gebeurt met managementrapportages op zowel school- als centraal niveau. Het toezicht op de onderwijskundige prestaties vindt plaats met diverse informatiebronnen over de ontwikkelingen in de scholen: PAS-monitor, leerlingenaantallen, rapportages van de Inspectie Onderwijs en gegevens van de Cito-eindtoetsen. Voor het toezicht op de financiële positie en interne beheersing zijn de financiële kaderbrief, de begroting, de meerjarenbegroting en periodieke managementrapportages het toetsingskader. Over het financiële jaarverslag is overleg gevoerd met de accountant waarbij de Raad van Toezicht kennis nam van de Managementletter. De Raad van Toezicht heeft goedkeuring verleend aan de jaarrekening 2017, aan het Meerjarenbeleidsplan en de begroting 2018.

De Raad van Toezicht bracht in 2018 een bezoek aan acht scholen in verschillende wijken. Een werkbezoek biedt niet alleen een praktisch perspectief op het dagelijks functioneren van de scholen, maar ook op de diversiteit van het onderwijs en de specifieke omstandigheden van een school als onderdeel van de wijk waarin deze is gevestigd. Twee scholen zijn in het gezelschap van kamerleden bezocht. Peter van Dongen: “Ook in de scholen zijn de veranderingen al merk- en zichtbaar. Kinderen verzorgen nu het programma als wij op bezoek komen. Eén jochie is me vooral bijgebleven. Hij had zich verdiept in wat de Raad van Toezicht is en wat we kwamen doen en zei: ‘Ik heb begrepen dat u de begroting moet goedkeuren’. Het werden heel andere -speelse en ontdekkende- gesprekken doordat kinderen aanschoven en ons door hun school heen begeleidden.”

6.2 Vergaderingen

Er is in 2018 zeven maal plenair vergaderd, in aanwezigheid van het bestuur. Bij diverse gelegenheden vonden ook informele contacten plaats met de bestuurders. Daarnaast heeft drie keer een gemeenschappelijk overleg met de GMR plaatsgevonden. Het College van Bestuur sloot hier deels bij aan. Grotere thema’s worden vrij en openlijk in deze driehoek besproken. Peter van Dongen: “Dat ook de GMR aanschuift is bijzonder en belangrijk. Als Raad van Toezicht kunnen we zo beter zien wat er intern leeft. Ook daar zie ik een grote betrokkenheid, een open mind en geen verleiding om alles vast te willen leggen in documentatie.” De focus lag op: procedure werving en selectie nieuwe leden Raad van Toezicht; invulling commissies; rooster van aftreden; herijken toezichtkader; samenwerking GMR; verbetering onderwijsresultaten; fusie scholen; werving en selectie nieuwe bestuurder.

Andere onderwerpen op de agenda:
- Strategisch beleidsplan
- Samenwerking binnen het primair onderwijs
- Onderzoek De Boomhut
- Organisatieontwikkeling
- Onderwijs & kwaliteit: De Expeditie
- Zelfevaluatie
- Voortgang project ICT
- Jaarrekening 2017
- Scholenbezoek
- Oprichting nieuwe stichting CLC
- Begroting fusiescholen
- Halfjaarcijfers 2018
- Klokkenluidersregeling
- Begroting 2019

6.3 Werkgeversfunctie

In februari 2018 vond het jaarlijkse resultatengesprek plaats van de remuneratiecommissie met het bestuur. Een belangrijk onderwerp van gesprek was het vinden van een goede rolverdeling en een hanteerbare, voldoening-gevende werk/privé-balans bij de forse ambities die het bestuur zich stelt ten aanzien van de maatschappelijke opdracht. De agenda is gerelateerd aan de uitkomsten van de Zelfevaluatie (zie 6.5). Voor toekomstige gesprekken wordt een vaste vormgeving van het resultatengesprek nagestreefd. Voor het jaar 2018 zijn resultaatafspraken gemaakt met de bestuurders die direct te herleiden zijn uit het Strategisch Beleidsplan en zich toespitsen op de te realiseren doelen voor de organisatie in 2018. Hoofdpunten uit deze resultaatafspraken hebben betrekking op:
- Effectief leiderschap in de organisatie
- Ontwikkeling integrale klantteams
- HRM, financiën, begroting en jaarcyclus
- Integraal huisvestingsplan.

6.4 Governance

De Raad van Toezicht onderschrijft en handelt naar de code Goed Bestuur zoals door de PO-raad opgesteld. Daarnaast zijn governance afspraken vastgelegd in de volgende documenten:
- Statuten van de stichting
- Bestuursreglement
- Toezichtskader
- Profielschets Raad van Toezicht
- Samenstelling Raad van Toezicht inclusief (neven)functies
- Rooster van aftreden.

<u>Omvang en profiel Raad van Toezicht</u>
De Raad van Toezicht bestaat sinds 1 juli 2018 uit vijf leden. Per 1 januari en 1 mei 2018 zijn twee leden afgetreden en drie leden toegetreden. Het rooster van aftreden ziet er als volgt uit.

Benoemd	Naam lid RvT	Aftredend	Herbenoembaar	Vacature
1-1-2017	P.C.A. (Peter) van Dongen, voorzitter	1-1-2021	Ja	n.v.t.
16-6-2009	B. (Bert) de Jong	1-7-2018	Nee	Nee
1-4-2011	M.J. (Marian) Louppen-Laurant	1-7-2018	Nee	Nee

21-4-2009	N. (Natalja) Stommels	1-5-2018	Nee	Ja
13-10-2009	J.A.J. (Jan) Strengers	1-1-2019	Nee	Ja
1-5-2018	I. (Ingeborg) Wessels	1-5-2022	Ja	n.v.t.
1-4-2018	J.L.P.A. Dankaart (Han)	1-4-2022	Ja	n.v.t.
1-4-2018	E. (Ellen) Kruize	1-4-2022	Ja	n.v.t.

De Raad van Toezicht wordt bezoldigd conform de richtlijnen van de Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen (VTOI). Bij de samenstelling is rekening gehouden met een spreiding van competenties op het gebied van bestuur, kwaliteit van onderwijs, HRM, financiën en risicomanagement. Ook de portefeuille Identiteit is belegd. De leden van de Raad van Toezicht verrichten geen werkzaamheden of bekleden geen (neven-)functies die strijdig zijn met het belang van de stichtingen of kunnen leiden tot belangenverstrengeling. Een rooster van aftreden waarborgt de continuïteit van toezicht op de langere termijn. De Raad van Toezicht fungeert met integrale verantwoordelijkheid. Dat betekent dat alle leden gezamenlijk verantwoordelijk zijn. De kwalificaties waaraan (een lid van) de Raad van Toezicht moet voldoen, zijn vastgelegd in de profielschets Raad van Toezicht.

Samenstelling en nevenfuncties Raad van Toezicht:
Peter van Dongen, voorzitter
Profiel/portefeuille Identiteit
Benoemd: 1 januari 2017 tot 1 januari 2021 (herbenoembaar)
Voorzitter College van Bestuur Hogeschool Van Hall Larenstein
Voorzitter Raad van Toezicht Veluwse Onderwijsgroep
Lid Economic Board Arnhem Nijmegen
Lid Bestuur Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland
Lid Bestuur (penningmeester) Stichting Steun Bosbouw en Cultuurtechnisch Onderwijs

Marian Louppen-Laurant
Profiel/portefeuille Remuneratiecommissie
Benoemd: 1 april 2011, aftredend 1 juli 2018 (niet herbenoembaar)
Docent Saxion Hogeschool
Voorzitter Museumpark Oriëntalis, Berg en Dal
Voorzitter Cultureel Netwerk Arnhem
Voorzitter Kamermuziekfestival ZOOM!
Bestuurslid Binnenstadplatform Arnhem
Lid RvT Travers, Zwolle
Lid Commissie Toezicht Arrestantenzorg Politie
Voorzitter D’66 Arnhem a.i.

Bert de Jong
Profiel/portefeuille commissie Onderwijs en Kwaliteit
Benoemd: 16 juni 2009, aftredend 1 juli 2018 (niet herbenoembaar)
Voorzitter Stichting Varen met Wielen
Raad van advies Stichting SVM-NIVO te Nieuwegein
Bestuurslid Stichting AWN fonds
Voorzitter Stichting Arnhem Ambassadeurs
Voorzitter Stichting Arnhemse Linie
Lid Raad van Advies Ome Joop tour
Penningmeester Stichting Koningsdag Arnhem
Voorzitter Stichting Viering Nationale Feest en Gedenkdagen Arnhem
Bestuurslid Bridge to Liberation Experience

Natalja Stommels
Profiel/portefeuille Financieel en bedrijfsvoering / Auditcommissie/ Remuneratiecommissie
Benoemd: 21 april 2009, aftredend 1 mei 2018 (niet herbenoembaar)
Lid Raad van Toezicht Stichting Christelijk Onderwijs Over- en Midden-Betuwe, Bemmel

Jan Strengers
Profiel/portefeuille Auditcommissie
Benoemd: 13 oktober 2009, aftredend 1 januari 2019 (niet herbenoembaar)
Lid van Raad van Commissarissen Zorgburo de Liemers
Directeur Blankenbeek
Directeur Blankenborg BV
Associate partner Twynstra Gudde

Ingeborg Wessels
Profiel/portefeuille Juridisch en HRM / Remuneratiecommissie
Benoemd: 1 mei 2018
Managementteam IBR HAN

Han Dankaart
Profiel/portefeuille Financieel, vastgoed en bedrijfsvoering / Auditcommissie
Benoemd: 1 april 2018
Directeur bij gemeente Molenlanden
Vice-voorzitter Raad van Toezicht SSH&

Ellen Kruize
Profiel/ portefeuille Onderwijskundig en HRM / commissie Onderwijs en Kwaliteit
Benoemd: 1 april 2018
Directeur Conel BV
Lid Raad van Toezicht MBO Amersfoort
Voorzitter College van Bestuur VariO Onderwijsgroep
Voorzitter Raad van Toezicht stichting OOZ
Lid Raad van commissarissen SWZ Woningcorporatie

6.5 Functioneren Raad van Toezicht

Zelfevaluatie. Op 29 maart 2018 heeft de Raad van Toezicht gereflecteerd op zijn functioneren in de afgelopen periode onder begeleiding van Mr. Daniel le Gras. Hiertoe is gebruik gemaakt van een gespreksdocument van het Instituut voor Governance & Leiderschap. Ter voorbereiding heeft elk lid een top-drie van aandachtspunten opgesteld. Omdat een lid niet aanwezig kon zijn, heeft het Instituut met haar een telefonisch voorgesprek gehouden. Bij het tweede gedeelte van de bijeenkomst zijn beide bestuurders aanwezig geweest.

Het fusieproces waarin de organisatie zich bevindt, zorgde voor de nodige beweging. Dit heeft ook aandacht gevraagd van de Raad van Toezicht. Het leidde tevens tot de nodige wijzigingen in de samenstelling van de raad. Niettemin functioneren de commissies van de raad naar behoren en ook de informatievoorziening is voldoende. Er is sprake van wederzijds vertrouwen tussen de RvT en het CvB. Dit betekent onder meer dat de leden vrij zijn om ook buiten het CvB om informatie te vergaren om hun taak naar behoren te kunnen vervullen. Het toezicht op het risico- en controlebeheer van het CvB, met name van belang tijdens een fusieproces, is eveneens in orde volgens de raad.

Vooruitkijkend naar de komende periode van 12 tot 24 maanden zijn de leden van mening dat enkele wijzigingen in het toezicht wenselijk zijn, gezien de strategische ontwikkelingen die op de organisatie afkomen of al lopen, zoals het leiderschapsprogramma voor directeuren en de integrale kindcentra. Om integraal en proactief toezicht te kunnen (blijven) houden wil de raad meer aandacht besteden

aan zijn werkgevers- en adviesrol. Het potentieel beter benutten. Op de toezichthoudende rol is inhoudelijk soms meer diepgang mogelijk. Deze punten zijn in doorontwikkeling.

Voorzitter Van Dongen: ***"Ook al is het niet áf, er is een zodanige beweging gecreëerd die nieuwe ruimte heeft gegeven. Met de wisseling in bezetting van een van de bestuurlijke posities zijn geen gaten gevallen in het veranderingsproces, de continuïteit is geborgd. Er wordt aandacht besteed aan ontwikkeling van leiderschap. Op de werkvloer moet het echt gebeuren. Directeuren reflecteerden op wat zij zelf willen om vervolgens verfrist vervolgstappen te zetten. Als Raad van Toezicht kunnen wij makkelijk van alles vinden van kwaliteit, maar het College van Bestuur en de directeuren moeten het met hun schoolteam voor elkaar krijgen."***

Jaarverslag 2018

Stichting De Basis

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	5.252.615	4.880.772
1.1.3	Financiële vaste activa	46.442	73.017
	Totaal vaste activa	5.299.057	4.953.789
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	3.339.384	2.603.254
1.2.4	Liquide middelen	7.391.631	9.810.914
	Totaal vlottende activa	10.731.015	12.414.168
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	9.475.869	10.667.782
2.2	**Voorzieningen**	1.521.708	1.667.147
2.4	**Kortlopende schulden**	5.032.494	5.033.028
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	34.241.098	31.678.644	31.941.897
3.2	Overige overheidsbijdrage	78.130	175.498	176.598
3.5	Overige baten	1.676.169	1.878.915	2.001.983
	Totaal baten	35.995.397	33.733.057	34.120.478
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	30.110.546	28.539.496	27.667.542
4.2	Afschrijvingen	882.928	888.546	842.106
4.3	Huisvestingslasten	2.302.582	2.866.094	2.383.751
4.4	Overige lasten	3.894.970	2.809.509	2.354.003
	Totaal lasten	37.191.026	35.103.645	33.247.401
	Saldo baten en lasten	**-1.195.628**	**-1.370.587**	**873.076**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	10.017	50.000	10.200
5.4	Rente lasten	6.302	2.250	6.088
	Saldo financiële baten en laste	**3.716**	**47.750**	**4.112**
	Resultaat	**-1.191.912**	**-1.322.837**	**877.188**

Kasstroom kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

	Jaarrekening 2018		Jaarrekening 2017	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten		-1.195.628		873.076
Aanpassing voor:				
- afschrijvingen	882.928		842.106	
- mutaties voorzieningen	-145.438		19.957	
		737.490		862.062
Veranderingen in vlottende middelen				
- vorderingen	-736.130		-80.491	
- kortlopende schulden	-534		-108.068	
		-736.664		-188.559
Kaststroom uit bedrijfsoperaties		-1.194.802		1.546.579
Ontvangen interest	10.017		10.200	
Betaalde interest	6.302		6.088	
		3.716		4.112
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		**-1.191.087**		**1.550.692**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen in materiële vaste activ	-1.254.771		-1.272.309	
Desinvesteringen in materiële vaste a	-		12.040	
Investeringen in financiële vaste activ	-		-30.567	
Desinvesteringen in financiële vaste a	26.575		-	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		**-1.228.196**		**-1.290.835**
Kasstroom uit financiëringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	-		-	
Aflossing langlopende schulden	-		-	
Totaal kasstroom uit financiëringsactiviteiten		**-**		**-**
Overige mutatie eigen vermogen		**-**		**-**
Mutatie kiquide middelen		**-2.419.282**		**259.856**
Beginstand liquide middelen	9.810.914		9.551.058	
Mutatie liquide middelen	-2.419.282		259.856	
Eindstand liquide middelen		**7.391.631**		**9.810.914**

Grondslagen

Algemeen
De jaarrekening is qua indeling en inhoud samengesteld aan de hand van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, RJ richtlijnen en Titel 9 Boek 2 BW.
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel.
Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover ze op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
De bedragen zijn opgenomen in euro's.
Voorzover van toepassing zijn ter vergelijking de realisatiecijfers opgenomen van het voorgaande jaar, alsmede de cijfers van de meest recente, vastgestelde versie van de begroting van het verantwoordingsjaar.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineair berekende afschrijvingen op basis van de economische levensduur.
Er wordt afgeschreven met ingang van het jaar na de investering.
De grens voor activeren bedraagt € 500.

Gebouwen en terreinen worden alleen opgenomen in de balans als de economische eigendom ervan berust bij het bevoegd gezag.

Categorie	Afschrijvings-termijn in jaren	Afschrijvings-termijn per jaar	Activerings-grens in euro's
Gebouwen	10 - 15	6,6 -,10	500
Verbouwing	10 - 33	3,03 - 10	500
Meubilair	5 - 20	5 - 20	500
OLP en inventaris	5 - 10	5 - 10	500

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen
De liquide middelen (kassen en banken) staan, voor zover niet anders vermeld in de toelichting op de balans, ter vrije beschikking van het bestuur en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve
De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.
Reserves worden geacht uit publieke middelen te zijn opgebouwd tenzij expliciet anders is vermeld in de toelichting op de balans.

Bestemmingsreserves
Bestemmingsreserves worden gevormd met als doel deze in de toekomst aan te wenden voor een specifiek doel. Bestemmingsreserves zijn gevormd op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Aan de bestemmings-reserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen, een inschatting van het totaal van de uitgaven en een inschatting in welk jaar de uitgaven zullen worden gedaan.

Voorzieningen
De voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen die op balansdatum bestaan en waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is, waarvan de hoogte redelijkerwijs geschat kan worden en voor zover deze verplichtingen en verliezen niet op activa in mindering zijn gebracht. Eveneens worden voorzieningen gevormd voor verliezen die naar waarschijnlijkheid in de toekomst zullen worden geboekt maar die op balansdatum voorzienbaar zijn. Voorzieningen kunnen worden gevormd ter egalisatie van kosten waarbij een deel van de in de toekomst te verwachten uitgaven zijn oorsprong heeft voor balansdatum.

Voorziening onderhoud
De onderhoudsvoorziening beoogt kostenegalisatie voor de uitgaven van groot planmatig onderhoud aan onroerende zaken die door de jaren heen een onregelmatig verloop hebben. De dotaties aan de voorziening zijn gebaseerd op de meerjarenonderhoudsbegroting. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarverlof
De voorziening spaarverlof is opgebouwd om de kosten van vervangers te betalen wanneer personeelsleden het gespaarde verlof opnemen. De voorziening is berekend op basis van de werkelijk gespaarde uren tegen de actuele waarde. De in de CAO opgenomen bindende genormeerde bedragen zijn hier op van toepassing.

Voorziening jubilea
De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de kosten van jubileumgratificaties die op grond van de cao dienen te worden betaald. Daarbij wordt rekening gehouden met een fictieve indiensttredingsleeftijd van 22 jaar, blijfkanspercentage en een uitkering bij 25- en 40-jarig jubileum conform de CAO. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde, de discontovoet bedraagt 0,70%.

Voorziening duurzame inzetbaarheid
In de voorziening duurzame inzetbaarheid is de verplichting per ultimo kalenderjaar opgenomen voor het gespaarde verlof volgens de cao PO. Dit gespaarde verlof kan bestaan uit basisbudget (40 uur per medewerker per jaar) en bijzonder budget voor werknemer van 57 jaar en ouder (130 uur per medewerker per jaar). Het saldo van de voorziening is de waarde van het gespaarde basisverlof en het gespaarde ouderenverlof.
Kortlopende schulden en overlopende passiva
De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar en zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Grondslagen van bepaling resultaat

Rijksbijdragen OCW /EZ
De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoormerkte OCW/EZ-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten.
Geoormerkte OCW/EZ-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.
Geoormerkte OCW/EZ-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen.
Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op de balansdatum.

Afschrijvingen
De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende immateriële en materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.
Er wordt afgeschreven met ingang van het jaar na investering

Pensioenverplichtingen
Er is sprake van een toegezegde pensioenregeling. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Deze toegezegde pensioenregeling is verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrage regeling. Voor de pensioenregeling worden op verplichte basis premies betaald aan het pensioenfonds. Behalve de premiebetaling zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regeling. Er is geen verplichting in geval van een tekort bij het pensioenfonds tot het voldoen van aanvullende bijdrage anders dan toekomstige premies. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze leiden tot een terugstorting of tot een vermindering van toekomstige betalingen.
De beleidsdekkingsgraad van het ABP per 31 december 2018 bedraagt 97,1%.

Stelselwijziging
In het boekjaar 2018 zijn er geen stelselwijzigingen doorgevoerd.

Kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de balans kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

1 Activa

1.1.2 Materiële vaste activa

		Aanschafprijs 01-01-2018	Afschrijvingen 01-01-2018	Boekwaarde 01-01-2018	Investeringen 2018	Desinvesteringen 2018	Afschr.desinv. 2018	Afschrijvingen 2018	Aanschafprijs 31-12-2018	Afschrijvingen 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2018
1.1.2.1	Gebouwen	-	-	-	-		-	-	-	-	-
1.1.2.3	Inventaris en apparatuur	9.866.691	6.041.760	3.824.931	1.122.551	-	-	649.778	10.989.242	6.691.538	4.297.704
1.1.2.4	Overige materiële activa	4.018.861	2.963.020	1.055.841	132.219	-	-	233.150	4.151.080	3.196.170	954.910
Totaal vaste activa		**13.885.552**	**9.004.780**	**4.880.772**	**1.254.771**	**-**	**-**	**882.928**	**15.140.323**	**9.887.708**	**5.252.615**

Gebouwen
De door de Stichting beheerde schoolgebouwen zijn juridisch wel, doch economisch geen eigendom van de Stichting. Deze gebouwen zijn volledig gesubsidieerd en dienen, wanneer ze niet meer conform de bestemming worden gebruikt, om niet te worden overgedragen aan de Gemeente.
Voor een overzicht van de onder ons bestuur staande scholen verwijzen wij naar het bestuursverslag.

1.1.3	Financiële vaste activa	31-12-2018	31-12-2017
1.1.3.8	Waarborgsommen tablets	46.442	73.017
	Totaal financiële vaste activa	**46.442**	**73.017**

1.2.2	Vorderingen	31-12-2018	31-12-2017
1.2.2.2	OCW/EZ	1.974.246	1.667.661
1.2.2.1(	Debiteuren	1.163.905	1.214.573
1.2.2.1:	Overige vorderingen	4.035	-395.616
1.2.2.1!	Overlopende activa	197.198	116.636
	Totaal vorderingen	**3.339.384**	**2.603.254**

1.2.4	Liquide middelen	31-12-2017	31-12-2016
1.2.4.1	Kasmiddelen	2.058	1.254
1.2.4.2	Banken	7.389.573	9.809.659
1.2.4.3	Deposito's	-	-
	Totaal liquide middelen	**7.391.631**	**9.810.914**

2 Passiva

2.1	Eigen vermogen	Stand per 1-1-2018	Bestemming resultaat 2018	Overige mutaties 2018	Stand per 31-12-2018
2.1.1.1	Algemene reserve	3.701.030	1.006.202	-	4.707.232
2.1.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)	5.492.000	-2.025.147	-	3.466.853
2.1.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)	1.474.751	-172.967		1.301.784
		10.667.782	**-1.191.912**	**-**	**9.475.869**

Vanuit de statuten zijn geen nadere bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.

Bestemmingsreserve publiek
De gevormde bestemmingsreserve van begin 2017 is opgeheven. Deze zijn deels opgegaan in de nieuw gevormde bestemmingsreserves. De nieuwe bestemmingsreservers hebben betrekking op: professionalisering (€ 750.000), IT en innovatie (€ 1.500.000), huisvesting (€ 2.492.000) en krimp op de arbeidsmarkt (€ 750.000).

In 2018 is voor € 2.025.147 uitgegeven. De stand per 31-12-2018 is: Professionalisering € 315.603, IT en Innovatie € 723.460, Huisvesting € 1.741.123 en krimp op de arbeidsmarkt € 686.667.

Bestemmingsreserve privaat
De bestemmingsreserve heeft voor € 1.178.430 betrekking op de internationale school en voor € 123.354 op de overige scholen. In beide gevallen gaat het om ouderbijdragen.

2.2	Voorzieningen	Stand per 1-1-2018	Dotaties 2018	Onttrek-kingen 2018	Vrijval/ overig 2018	Stand per 31-12-2018
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
2.2.1.1	Spaarverlof bovenschools	11.388	-			11.388
2.2.1.2	Jubilea bovenschools	191.402	202.982	-28.172	-	366.211
2.2.1.3	Duurzame inzet bovenschools	12.792	-			12.792
2.2.3	Overige voorzieningen					
2.2.3.1	Onderhoud bovenschools	1.451.565	335.294	-655.542	-	1.131.317
		1.667.147	**538.276**	**-683.714**	**-**	**1.521.708**

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
2.4.6	Vooruitontvangen bedragen gemeente	-33.202	-88.152
2.4.8	Crediteuren	1.350.603	1.083.227
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.147.963	964.213
2.4.10	Schulden terzake pensioenen	0	282.276
2.4.12	Overige kortlopende schulden	3.646	4.085
2.4.14	Vooruitontvangen subsidies	1.238.605	827.058
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	599.757	493.868
2.4.17	Reservering vakantiegeld	807.566	751.712
2.4.19	Overige overlopende passiva	-82.444	730.864
	Totaal kortlopende schulden	**5.032.494**	**5.049.150**

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

De volgende niet uit de balans blijkende verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Leverancier	Jaar t/m	Looptijd (in jaren)	Bedrag per jaar
Huur kantoorpand	2024	5,25	66.500
Schoonmaak	2020	2,25	358.000
Sanitaire Voorzieningen	2018	1,00	30.000
Repro	2018	1,00	136.000
Onderwijsleerpakketten	2018	1,00	340.000
ICT Dienstverlening	2018	1,25	220.000
Arbo dienstverlening	2019	1,00	51.500
Begrotingssoftware/MIS	2018	1,00	15.000
AV Middelen	2022	4,00	177.500
Werkplekapparatuur	2022	4,00	177.750
M.F afdrukapparatuur	2022	4,00	68.500

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHEIDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	**Rijksbijdragen**			
3.1.1	Rijksbijdragen	31.427.133	29.029.046	29.301.973
3.1.2	Niet-geoormerkte subsidies OCW	1.019.365	923.269	784.597
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SW'	1.794.600	1.726.330	1.095.862
	Totaal Rijksbijdragen	**34.241.098**	**31.678.644**	**31.182.431**
3.2	**Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden**			
3.2.2	Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies	78.130	175.498	176.598
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	**78.130**	**175.498**	**176.598**
3.5	**Overige baten**			
3.5.1	Verhuur	196.657	195.100	218.678
3.5.2	Detachering personeel	194.169	164.530	633.723
3.5.4	Sponsering	25.894	4.500	-1.373
3.5.5	Ouderbijdragen	169.596	50.100	189.272
3.5.6	Overige (overige baten)	1.089.854	1.464.685	1.721.148
	Totaal overige baten	**1.676.169**	**1.878.915**	**2.761.448**
	Totaal baten	**35.995.397**	**33.733.057**	**34.120.478**

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
4	**Lasten**			
4.1	**Personeelslasten**			
4.1.1	Lonen en salarissen	25.457.815	24.911.863	23.139.629
4.1.2	Overige personele lasten	4.902.497	4.177.633	4.687.452
4.1.3	Af: uitkeringen	-249.766	-550.000	-159.539
	Totaal personeelslasten	**30.110.546**	**28.539.496**	**27.667.542**
	Brutolonen en salarissen	19.352.813		17.582.977
	Sociale lasten	2.599.742		3.114.471
	Pensioenlasten	3.505.260		2.442.181
	Totaal lonen en salarissen	**25.457.815**		**23.139.629**
	Uitkeringen Vervangingsfonds	-	-	-68.572
	Overige uitkeringen	249.766	-	228.111
	Totaal uitkeringen	**249.766**	**-**	**159.539**

Gemiddeld aantal werknemers
Gedurende het jaar 2018 waren gemiddeld 359 fte in dienst exclusief vervangers (2017: 348).
Dit was onderverdeeld in: Directie: 24 fte, OP: 285 fte en OOP: 50 fte.
Het aantal vervangingen in 2018 was gemiddeld 25 fte.

4.2	**Afschrijvingslasten**			
4.2.2.1	Gebouwen en terreinen	3.357	2.399	1.058
4.2.2.2	Inventaris en apparatuur	651.539	652.472	608.886
4.2.2.3	Leermiddelen en overige materiële vaste ac	228.033	233.674	232.162
	Totaal afschrijvingslasten	**882.928**	**888.546**	**842.106**
4.3	**Huisvestingslasten**			
4.3.1	Huur	285.744	255.500	270.603
4.3.3	Onderhoud	139.451	81.550	103.654
4.3.4	Energie en water	290.866	387.600	317.647
4.3.5	Schoonmaakkosten	416.133	410.650	396.566
4.3.6	Heffingen	62.777	59.500	26.759
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	338.103	952.473	391.701
4.3.8	Overige (huisvestingslasten)	769.508	718.821	876.821
	Totaal afschrijvingslasten	**2.302.582**	**2.866.094**	**2.383.751**
4.4	**Overige lasten**			
4.4.1	Administratie- en beheerlasten	702.255	367.035	737.711
4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	2.586.202	1.993.497	1.064.041
4.4.4	Overige (overige lasten)	606.513	448.977	552.251
	Totaal overige lasten	**3.894.970**	**2.809.509**	**2.354.003**
	Totaal lasten	**37.191.026**	**35.103.645**	**33.247.401**
	Saldo baten en lasten	**-1.195.628**	**-1.370.587**	**873.076**

Accountantscontole

	2018	2017
Onderzoek jaarrekening	39.815	9.983

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	**Financiële baten**			
5.1.1	Rentebaten	10.017	50.000	10.200
	Totaal financiële baten	**10.017**	**50.000**	**10.200**
5.5.1	Bankkosten	6.302	2.250	6.088
	Totaal financiële lasten	**6.302**	**2.250**	**6.088**
				4.112
	Netto resultaat	**-1.191.912**	**-1.322.837**	**877.188**

Verklaring verschillen exploitatieresultaat

Het jaar 2018 is voor stichting De Basis afgesloten met een negatief resultaat van €-1.191.912 , dit ten opzichte van een begroot resultaat van € -1.322.837: een verschil van € 130.925 met de begroting. Het positief resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € 877.188. In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 2.562.453
Dit positieve verschil wordt vooral verklaard door de lumpsum bekostiging. De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Alle daaraan gelieerde baten zoals personeels en arbeidsmarktbeleid € 587.471 en prestatiebox € 72.079 stijgen in dezelfde lijn mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting de Basis betreft dit een bedrag van € 826.000. Hiervan wordt € 344.000 toegerekend aan het kalenderjaar 2019.
Daarnaast wordt de personele bekostiging groei niet begroot en is uitgekomen op €478.952. De groei wordt berekend op stichtingsniveau. De scholen die hier het meest aan bijgedragen hebben zijn: Jan Ligthartschool, De Werf, Hugo de Grootschool en Het Mozaïek. Daarnaast zijn er nog scholen samengevoegd met scholen van Fluvius waardoor er groei ontstaat (IKC De Klimboom en OBS Da Vinci).

Vanuit stichting Pas is € 107.807 meer ontvangen. Dit komt doordat er begroot is met de op dat moment bekende gegevens. Er zou sprake zijn van een daling, maar die is minder groot dan verwacht. Het gaat om meerdere scholen waardoor het bedrag uiteindelijk is opgelopen.

2. Overige overheidsbijdrage zijn lager dan begroot € --97.368
Op de overige overheidsbijdragen is een negatief verschil te zien van € 97.368. Dit wordt met name veroorzaakt door overige gemeentelijke bijdrage waar een negatief saldo van €- 141.561 staat vanwege de bijdrage aan bewegingsonderwijs en schoolzwemmen 2018 / 2019 van €107.273. De kosten van het bewegingsonderwijs nemen sterk toe en de gemeentelijke bijdrage blijft daarin achter. Hier zal over in gesprek met de gemeente gegaan moeten worden.

3. Overige baten laten een negatief verschil zien van € 202.746.
Het negatieve verschil wordt veroorzaakt doordat er lasten vakonderwijs nat en droog geboekt staan terwijl de baten elders gerubriceerd zijn. Dit betreft € 510.919. Hier tegenover staat dat door de groei op Rivers van internationale leerlingen meer fee’s zijn ontvangen met een verschil van €99.510. Daarnaast staan er bij overige baten oudergelden en schoolkamp gelden welke vanwege het verschil in boekjaar en schooljaar nog uitgegeven zullen worden, maar hier tot een positief saldo leiden in december.

4. Personele lasten laten een realisatie zien die € 1.847.410 hoger is dan begroot. Dit kan verdeeld worden in € 583.336 hogere loonkosten. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien van € 229.565. Door de CAO verhoging welke slechts deels gecompenseerd wordt in de bekostiging (baten) is er sprake van een prijsverschil. Daarnaast een volumeverschil bv door leerlinggroei en extra inzet op onderwijskwaliteit van onderwijzend personeel. Op vaste formatie is een overschrijding te zien van 24,6 fte
Daarnaast een overschrijding van €1.524.614 op extern ingehuurd personeel. Vanwege het in aanvang tijdelijke karakter van de additionele werkdrukgelden is personeel dat daarvoor aangetrokken is met name op Randstad dienstverbanden binnen gekomen. Op scholing is ook goed geïnvesteerd, hier is €174. 682 meer uitgegeven dan begroot. Bijvoorbeeld de kosten van de academy maar ook van de high performance school trajecten vallen hieronder. In het kader van professionalisering wordt dit ook ten laste van de bestemmingsreserve gebracht worden.

In het kalenderjaar 2017 is de voorziening jubilea voor een groot deel vrijgevallen. Op dat moment was de onderbouwing onvoldoende en is het uitgangspunt genomen een landelijk bekend gemiddelde (€ 550 euro per fte). In 2018 is de berekening herzien en is de systematiek van de PO-Raad gehanteerd. De inschatting van de € 550 is te laag geweest, waardoor er in 2018 gedoteerd moest worden (€174.809).

5. Huisvestingslasten onderschrijden de begroting met € -563.512.
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud. Dit betreft een bedrag van € --617.170 . Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Daarnaast nog kleinere afwijking op huisvestingslasten te zien zoals een onderschrijding van €-96.734 op gas water licht. Dit heeft te maken met eindafrekeningen die positiever uitvallen als gevolg van de matige winter. Een overschrijding op dagelijks onderhoud van € 29.294 vanwege de staat waar de gebouwen in verkeren. Ondanks het feit dat vanuit het IHP veel gebouwen gerenoveerd worden, dan wel nieuwbouw plaats zal vinden, is onderhoud onontbeerlijk om een veilige en prettige leeromgeving voor kinderen te houden. De te verwachte onderschrijding op schoonmaak door de resultaatgerichte aanbesteding is ingezet op dieptereiniging van de toiletten op de scholen. Vanuit de tevredenheidsonderzoeken blijkt dit toch als heikel punt beoordeeld te zijn, vandaar deze additionele actie..

6. Afschrijvingen zijn nagenoeg overeenkomstig de begroting. De afwijking bedraagt € -5.618 (overschrijding)

7. Overige instellingslasten overschrijden de begroting met € 1.085.365
De overschrijding wordt met name veroorzaakt door de initiële kosten voor het traject slimmer werken met IT waarbij een eigen IT regieorganisatie is opgezet en alle scholen voorzien zijn van devices om digitaal leren en toetsen te ondersteunen. Dit betreft een overschrijving van € 500.918. Deze kosten zullen uiteindelijk via de bestemmingsreserve IT en innovatie op het eigen vermogen van stichting de basis in vermindering worden gebracht. Daarnaast een overschrijding op deskundigenadvies van € 137.303 , veroorzaakt door inhuur van externe partijen voor tijdelijk benodigde expertise. Tevens meer kosten op licenties € 125.148 echter dit wordt deels gecompenseerd door minder kosten op leermiddelen. Wel lijkt er een algemene trend dat digitale leermiddelen duurder zijn maar wel effectiever in gebruik.

Daarnaast is het accountantshonorarium ten laste van het resultaat gebracht €.39.815 Naast reguliere controle zijn ook extra controles bv op de gemeentelijke subsidies door de accountant verricht.

Verbonden partijen

Statutaire naam	Juridische vorm 2018	Statutaire zetel	Code activiteite	Eigen vermogen	Resultaat 2018	Verklaring art. 2:403	Deelname percentag	Consolidatie
Stichting PAS	Stichting	Arnhem	4	-	-	Nee	0%	Nee
SWV PassendWijs	Stichting	Arnhem	4	-	-	Nee	0%	Nee
Stichting Fluvius	Stichting	Arnhem	4	-	-	Nee	0%	Nee

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Verbonden partij	Activiteiten
Stichting PAS	Beleid ten aanzien van onderwijsachterstanden en beheer brede scholen.
SWV PassendWijs	Het samenwerkingsverband waarin Fluvius deelneemt
Stichting Fluvius	Schoolbestuur voor bijzonder onderwijs

Het samenwerkingsverband PassendWijs en stichting PAS hebben de jaarrekening 2018 nog niet opgesteld waardoor het eigen vermogen en het resultaat 2018 niet opgenomen zijn in deze jaarrekening

Model G: Overzicht geoormerkte doelsubsidies OCW

G1. Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Prestatie afgerond? Ja/Nee
Lerarenbeurs 12VW	2018/2/944344	28-08-2018	5.139	5.139	Nee
Lerarenbeurs 19NX	2018/2/944344	28-08-2018	5.139	5.139	Nee
Lerarenbeurs 19OE	2018/2/944344	28-08-2018	12.093	12.093	Nee
Lerarenbeurs 19OM	2018/2/944344	28-08-2018	6.046	6.046	Nee
Lerarenbeurs 19US	2018/2/944344	28-08-2018	22.372	22.372	Nee
Lerarenbeurs 22JE	2018/2/944344	28-08-2018	10.279	10.279	Nee
	totaal		61.069	61.069	

G2. VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES MET VERREKENINGSCLAUSULE (Regeling ROS art. 13, lid 2 sub B en EL&I regelingen betrekking hebben op de EL&I subsidies)

G2.A. Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale kosten	Te verrekenen ultimo verslagjaar
	totaal		-	-	-	-

G2.B. Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	bedrag toewijzing	saldo 1-1-2017	ontvangen in verslagjaar	lasten in verslagjaar	totale kosten 31-12-2017	saldo nog te besteden 31-12-2017
							-	-
			-	-	-	-	-	-

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse
De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:
(a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
(b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
(c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.
Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

	2018
Gemiddelde totale baten	6
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	3
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	2
Totaal aantal complexiteitspunten	**11**
Bezoldigingsklasse	**D**
Bezoldigingsmaximum	**€ 146.000**

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2018.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionaris

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Gegevens 2018			
bedragen x € 1	**M.R. Ketz**	**C.H.B.C. van Zuylen**	**S.M.D. Veltmaat**
Functiegegevens	Voorzitter CvB	Voorzitter CvB	Lid CvB
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/07	01/08 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	0,80	0,00
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	76.341	38.399	-
Beloningen betaalbaar op termijn	10.602	6.059	-
Subtotaal	*86.943*	*44.457*	-
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	85.167	48.667	-
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	85.167	48.667	-
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Toelichting 1	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting 1: Mevrouw Ketz overschrijdt het maximum door de uitbetaling van het vakantiegeld. De bezoldigingsmaximum is rechtevenredig over het jaar verdeeld, het vakantiegeld is volledig in mei uitbetaald.			
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Voorzitter CvB	Voorzitter CvB	Lid CvB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00		0,00
Dienstbetrekking?	ja		ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	121.576		-
Beloningen betaalbaar op termijn	17.014		-
Subtotaal	*138.590*		-
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	146.000		-
Totale bezoldiging	138.590	-	-

Bij de WNT-bezoldiging voor de bestuurders is het fiscale regime gevolgd. Dit betekent dat de bestuurders bij hun eigen stichting voor 100% bezoldigd zijn, daar er geen urenregistratie aanwezig is.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Toezichthoudend topfunctionaris

De volgende toezichthoudend topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

bedragen x € 1	**P.C.A. van Dongen**	**M.J. Louppen**	**N. Stommels**
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 30/06	01/01 - 31/04
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	4.500	1.500	1.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	21.900	14.600	14.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	4.500	3.000	3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	21.150	14.100	14.100

bedragen x € 1	**A. de Jong**	**I.J.M. Wessels**	**H.F. Kruize**
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 30/06	01/05 - 31/12	01/04 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	1.500	2.000	2.250
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.600	14.600	14.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12		
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	3.000		
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100		

bedragen x € 1	**J.A.J. Strengers**	**J.L.P.A. Dankaart**	**P. Eckringa**
Functiegegevens	Lid	Lid	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 30/06	01/04 - 31/12	
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	3.000	2.285	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.600	14.600	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid		Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	-		3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100		14.100

bedragen x € 1	J. Wassenaar - de Groot
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	
Bezoldiging	
Totale bezoldiging	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	
Gegevens 2017	
Functiegegevens	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12
Bezoldiging	
Totale bezoldiging	3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de jaarrekening.

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Vanuit de statuten zijn geen nadere bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.
Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

Resultaat 2017

€	1.006.202	wordt toegevoegd aan de algemene reserve
€	(2.025.147)	wordt onttrokken aan de algemene bestemmingsreserve publiek
€	(172.967)	wordt onttrokken aan het private bestemmingsfonds
€	-1.191.912	totaal resultaatverdeling

Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursgegevens

Naam bestuur:	Stichting De Basis
Bestuursnummer:	41645
Inschrijving KvK:	09165987
Postadres:	Postbus 2044
Postcode:	6802 CA
Plaats:	Arnhem
Telefoon:	026-7600900
E-mailadres:	info@debasisfluvius.nl
Website:	www.debasisfluvius.nl

BRIN-nummer	Naam School	Sector	Aantal leerlingen 01-10-2018	2017
12VW	SBO De Piramide	SBO	142	149
19NO	Heijenoordschool	BO	324	317
19NR	Pieter Brueghelschool	BO	310	321
19NX	Jan Ligthartschool	BO	395	389
19OE	De Boomhut	BO	419	439
19OM	De Witte Vlinder	BO	162	166
19OR	De Werf	BO	368	364
19OY	De Parkschool	BO	219	174
19RD	Hugo de Grootschool	BO	186	165
19UB	De Monchyschool	BO	123	126
19US	Het Mozaïek	BO	603	605
19VP	OBS Da Vinci	BO	179	190
19VX	IKC De Klimboom	BO	229	255
19WE	Jeroen Boschschool	BO	292	292
19WG	Anne Frankschool	BO	233	237
22JE	Lea Dasbergschool	BO	303	330
27YE	De Schatgraaf	BO	355	350
29XG	Het JongLeren	BO	488	469
			5.330	5.338

de basisfluvius

Bestuursverslag 2018

‘Een gezamenlijke visie op leren’

Versie: Definitief
Datum: 26 juni 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Onderwijs & kwaliteit	3
2. Human Resource Management	10
3. Innovatie & ICT	16
4. Medezeggenschap	19
5. Bedrijfsvoering	21
6. Toezicht	47
Jaarrekening 2018	52

Bestuursverslag DeBasisFluvius 2018
Een gezamenlijke visie op leren

versie :26 juni 2019

Voorwoord

Een gezamenlijke visie op leren

Alle kinderen beschikken over talenten, kwaliteiten en capaciteiten. In 2018 is onze onderwijsvisie toegespitst op: ieder kind kan alles leren. Een aanscherping met vérstrekkende consequenties voor alle betrokkenen bij onze onderwijsorganisatie.

We zijn in 2018 jaar collectief afgestudeerd op de CBE-leergangen *Effectiviteit van persoonlijk leiderschap*; *Leidinggeven aan verandering* en *Opbrengstgericht onderwijs*. Hiermee werd de basis gelegd voor onze aangescherpte visie *Ieder kind kan alles leren*. Halverwege 2017 ging het namelijk nog niet zoals we wilden. We hadden nog niet de goede reactie op problemen, de score op effectiviteit van persoonlijk leiderschap was niet voldoende en daarom zetten we deze leergangen in voor alle directeuren, senior-stafleden, onze high potentials en het College van Bestuur. De leergangen zijn daarmee de onderleggers geworden voor onze organisatieontwikkeling.

Medio 2018 besloten we op basis van onze leerresultaten een gezamenlijke expeditie te starten. Onze bestemming: de plek waar ieder kind alles kan leren, Ieki-Ka-allé genaamd. De 35 directeuren van onze scholen geven hetgeen ze geleerd hebben nu zelf vorm in hun scholen. Dus eerst ontwikkelden we een collectieve methodiek, vervolgens personifiëren we op schoolniveau. Alle scholen ontwikkelen nu een visie op leren. Ze bevragen elkaar op: Waar staan we als school voor? Hoe verhouden we ons tot wat in de wijk nodig is? Als je wilt dat het vakmanschap van leerkrachten zich blijft ontwikkelen, achten we professionele leergemeenschappen in de scholen onontbeerlijk. In leerteams groeit de professionaliteit van leerkrachten door samen verantwoordelijk te zijn voor een bouw in plaats van alleen voor de eigen klas. Ook meesterschap kan zich zo beter ontwikkelen. Leerkrachten kunnen zich specialiseren en excelleren op een specifiek onderdeel en teamleden gaan elkaar gaan aanvullen. Met ons allen gaan we voor een acht voor vakbekwaamheid!

De school in de wijk

Daarnaast worden per wijk directeurenleerkringen opgezet. Jeugdbeleid, de maatschappelijke educatieve agenda, passend onderwijs en samenwerking met de wijkteams zijn onderwerpen die hier aan de orde komen. Op wijkniveau wordt niet geconcurreerd, we richten ons dus niet alleen op de kinderen van onze eigen scholen. We onderscheiden ons wel, want ouders moeten immers kunnen kiezen voor een concept waar hun kind het best op z'n plek is. Leerkrachten worden zich door deze hele ontwikkeling meer en meer bewust dat zij een bijdrage leveren aan een levenslang doorgaande leerlijn van het kind. Dit besef maakt dat je je afvraagt waar het kind vandaan komt en waar het zich naartoe ontwikkelt. Een verbinding van buiten- en binnenschools leren is het door ons gewenste gevolg.

Arnhem in beweging

We waren in 2018 trekker in het proces om met brede maatschappelijke betrokkenheid te komen tot een stedelijke agenda Jeugd, als opmaat voor het coalitieakkoord 2019-2022. Met het manifest Wij zijn Samen Arnhem als klinkende uitkomst. We zijn onverminderd actief in Arnhems Onderwijsje het platform voor onderwijskracht en we steunen Arnhem Meestert, het initiatief om tot een duurzame

toename van het aantal mannen in het onderwijs te komen. Verder is in 2018 uitvoering gegeven aan het integraal huisvestingsplan Arnhem. Veel van onze scholen behoeven nieuwbouw of renovatie.

Na het vertrek van bestuurder Manon Ketz halverwege 2018 kozen we voor een interim-oplossing om vol in te blijven zetten op het gewenste transformatieproces. Charlotte van Zuylen houdt als ervaren verandermanager onze organisatie op scherp en stelt systemen ter discussie. Ook belangrijk was de zoektocht naar kaders en de visie op toezicht. Dat is nog niet afgerond, maar zal komend jaar leiden tot een duidelijke positionering van bestuur en toezicht.

'In control' op expeditie
We zijn een expeditie gestart om onze droom en ambities gezamenlijk waar te maken. De bestemming kennen we; de weg ernaar toe is een gezamenlijk avontuur. Op de korte termijn heeft het de meeste invloed op de positie van de schooldirecteuren, de staf en het college van bestuur. De gedane investeringen op gebied van ICT en de financiële- en personeelsadministratie zorgen dat maatwerk mogelijk is, juist omdat we 'in control' zijn.

Een teken dat we op de goede weg zijn, is de uitkomst van de tweede meting van ons leiderschap. We hebben onszelf enorm verbeterd en scoren nu boven de benchmark! Heel voorzichtig durven we dit al te koppelen aan een positief effect op de leerprestaties van de kinderen: de eindtoetsscores laten een tendens naar boven zien. Want daar is het ons natuurlijk allemaal om te doen: het beste onderwijs voor alle kinderen in Arnhem en Renkum!

drs. S.M.D. (Sylvia) Veltmaat en C.H.B.C. (Charlotte) van Zuylen
College van Bestuur

"De wil ís er. Al onze schooldirecteuren hebben gezegd: 'Wij gaan mee op reis'. Daarmee gaan we onze 800 leerkrachten meenemen." (Sylvia Veltmaat)

"We genieten van de reis, omdat de bestemming zo mooi is." (Charlotte van Zuylen)

1. Onderwijs & Kwaliteit | Onderwijsontwikkeling |

“Samen voor ieder kind betekent dat we elk kind willen laten leren en dus zoveel mogelijk kansengelijkheid willen bewerkstelligen, door dat leren goed te organiseren. Het doel van ons onderwijs is dat alle kinderen de kerndoelen halen. We hebben een ambitieus professionaliseringsplan, dus dat de resultaten omhoog schieten is heel mooi.” Rebekka Bersee is manager Onderwijsontwikkeling: “Het is belangrijk nu te zien dat onze aangescherpte visie op leren klopt: een goede didactiek met expliciete instructies aan de kinderen en een helder zicht op het leerdoel leidt -samen met goede feedback- tot betere prestaties. Opbrengstgericht passend onderwijs gekoppeld aan de verworvenheden van het gevolgde leiderschapstraject, zorgt voor een enorme versterking: dan gaan we vliegen.”

1.1 Visieontwikkeling op leren, op leren organiseren, op professionaliteit en op veranderen

Vanuit het leiderschapstraject, dat alle directeuren, de staf en het College van Bestuur in 2017 en 2018 hebben gevolgd bij CBE-group, is een aangescherpte visie ontstaan op leren, op het organiseren van het leren, op professionaliteit en op veranderen. DeBasisFluvius is aan een grote reis begonnen naar de bestemming *Ieki Ka-allé*, een schoolomgeving waarin ieder kind alles kan leren. Effectieve lessen sluiten aan op de actuele kennis en vaardigheden van leerlingen. Door het geven van goede instructies, begeleid oefenen en voortdurende feedback, kunnen alle leerlingen succesvol de leerdoelen behalen. Leerlingen worden gelijkwaardig maar niet gelijk behandeld. Voor leerkrachten is het niet nodig om te differentiëren. Alle directeuren hebben de visie op leren omarmd. Ze delen het besef dat als we ervan uitgaan dat ieder kind alles kan leren, we echt het verschil kunnen maken met ons onderwijs. De voorbereiding van de structuur voor professionele leergemeenschappen vindt nu plaats en is op een enkele school al succesvol geïmplementeerd.

<u>Visie op leren: Ieder kind kan alles leren</u>
Wij gaan uit van de mindset dat doelgerichte inspanning en een positieve attitude het leren bepalen. Succeservaringen motiveren het kind en geven zelfvertrouwen. Basiskennis en -vaardigheden zijn nodig om complexere vaardigheden te ontwikkelen, zoals kritisch denken en problemen oplossen. De visie op leren wordt door al onze scholen gedragen.

<u>Visie op leren organiseren: Het leren organiseren we door het geven van effectieve instructie</u>
De mindset en attitude van de leerkracht maken het verschil: duidelijke leerdoelen, creëren van succeservaringen, directe procesgerichte feedback en reflectie op eigen handelen. We gaan uit van ons motto ‘samen voor ieder kind’. We differentiëren in principe niet op basisaanbod, wel in ondersteuning, zoals aanwijzingen, aanpak en verwerking/ervaring opdoen. We gebruiken convergente differentiatie voor ons basisaanbod. De ondersteuning past bij de onderwijsbehoeften van kinderen.

In 2019 gaan we onze visie op professionaliteit en op veranderen verder uitwerken.

<u>Professionele Leergemeenschappen</u>
Professionele leergemeenschappen (PLG’s) van leerkrachten werken gezamenlijk aan het verbeteren van onderwijs en hebben de integrale verantwoordelijkheid voor het leersucces van alle leerlingen. Door leerkrachten in staat te stellen te handelen en keuzes te maken binnen de PLG, verbetert hun professionaliteit en aldus de kwaliteit van het onderwijs. Als je gelooft dat ieder kind alles kan leren en je gelooft in hun èn je eigen kunnen, dan kun je heel ver komen. Vanuit deze opvatting zijn we begonnen onze scholen om te vormen tot PLG’s. In leerteams groeit de professionaliteit van leerkrachten door samen verantwoordelijk te zijn voor een groep leerlingen (groep 1-3, 4-6 en 7-8) in

plaats van alleen voor een eigen klas. Ook meesterschap kan zich zo beter ontwikkelen, leerkrachten die zich specialiseren en excelleren op een specifiek onderdeel. Teamleden gaan elkaar aanvullen. Een aantal scholen is voorloper op dit gebied. Excellente school Het Mozaïek bijvoorbeeld en IKC De Klimboom. Op YouTube zijn hun verhalen te bekijken.

De werkwijze van de PLG's heeft veel raakvlakken met de methodiek van leerKRACHT. In het gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het curriculum, zicht op de ontwikkeling van kinderen, verbeteracties en met de wetenschappelijke onderbouwing. Dus onze scholen waar leerKRACHT goed geïmplementeerd is, kunnen relatief snel verder met de uitbouw naar leergemeenschappen.

DeBasisFluviusAcademie
In augustus 2018 is DeBasisFluviusAcademie gelanceerd, een intern scholingsprogramma gebaseerd op het principe *van en met elkaar leren* en aansluitend bij de speerpunten van ons beleid. De visie op leren, de visie op leren organiseren en de visie op veranderen vormen de grondstof voor onze academie. De eerste focus lag op de basis op orde brengen en het voorbereiden van de professionele leergemeenschappen, waarin samenwerken (feedback geven en ontvangen, gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor leren) een belangrijke randvoorwaarde is. Medewerkers met specifieke kennis en expertise krijgen een belangrijke rol in DeBasisFluviusAcademie: een groot deel van het aanbod zal door leerkrachten van onze scholen worden uitgevoerd. Eind 2018 nam al 30% van de medewerkers deel aan de aangeboden workshops en trainingen. Leerkrachten ervaren het aanbod als laagdrempelig en uitnodigend. Daar zijn we trots op!

"Het allermooist vind ik dat ons strategisch beleid vruchten afwerpt. De instructievaardigheden van leerkrachten verbeteren. Al onze scholen hebben nu het niveau 'basisarrangement' en relatief méér scholen scoren boven de inspectienorm." Rebekka Bersee.

1.2 Eindopbrengsten DeBasisFluvius

In 2018 liggen de gemiddelde eindtoetsscores van tien van onze scholen boven de inspectienorm. Vijftien scholen presteren op een gemiddeld niveau en negen scholen scoren beneden de inspectienorm,. Eind 2018 hebben al onze scholen basisarrangement van de Inspectie van het Onderwijs, ook De Binnenstad. Het Mozaïek is wederom een excellente school. De Anne Frankschool heeft in 2018 het vertrouwen van de inspectie, n.a.v. het schoolbezoek in 2017, waar kunnen maken. De resultaten zijn blijven stijgen en de eindopbrengsten voldoende. We zijn blij met deze vooruitgang, zeker gezien het feit dat we sinds 2017 sterk hebben ingezet op het verbeteren van de effectiviteit van ons onderwijs, door beter te analyseren en het aanpakken van de instructievaardigheden. De risicoscholen (De Parkschool en De Monchyschool) hebben een verbeterplan opgesteld met hun adviseur onderwijs & kwaliteit. De extra interventies worden ondersteund door het bestuur.

In de Arnhemse Monitor Primair Onderwijs (AMPO) worden de gegevens van de Centrale Eindtoets van de Arnhemse basisscholen weergegeven, waarbij de normering door de onderwijsinspectie als meetlat wordt gebruikt. Het over langere tijd weergeven van deze gegevens ten opzichte van een norm geeft op overzichtelijke en systematische wijze inzicht in de schoolontwikkelingen.

Figuur 4.1 Aantal scholen van schoolbestuur De BasisFluvius met een ongecorrigeerde standaardscore onder, conform of boven de inspectienorm over de periode 2014-2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

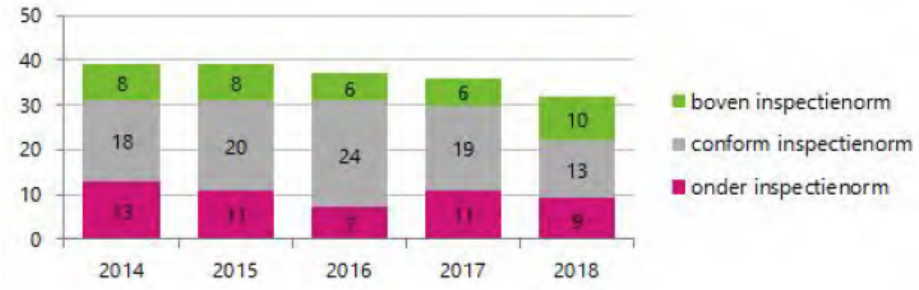

Door samenvoegingen is het aantal scholen in 2018 gedaald tot 32 scholen (plus de twee SbO-scholen en de drie Renkumse scholen die conform inspectienorm scoorden).

Tabel 4.2 Gemiddelde ongecorrigeerde standaardscore van schoolbestuur De BasisFluvius 2014-2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arnhemse Montessorischool (0%)					
Confetti (0%)					
Het Panorama (0%)					
Julianaschool (0%)					
Pieter Brueghelschool (Bauerstraat) (0%)					
De Binnenstad (1%)					
De Zyp (1%)					
Heijenoordschool (1%)					
Het Klinket (1%)					
De Schatgraaf (2%)					
De Troubadour (Elden) (2%)					
Toermalijn (Brabantweg) (2%)					
De Sterrenkring (3%)					
Jozef Sartoschool (3%)					
Lea Dasbergschool (3%)					
Arnhemse Schoolvereniging (4%)					
De Boomhut (4%)					
Het JongLeren (5%)					
Jan Ligthartschool (5%)					
Anne Frankschool (7%)					
Da Vinci (8%)					
Jeroen Boschschool (8%)					
Toermalijn (Venlosingel) (9%)					
De Klimboom (13%)					
J.F. Kennedyschool (17%)					
De Monchyschool (23%)					
Dr. Willem Dreesschool (28%)					
De Werf (29%)					
Het Mozaïek (Zwanebloemlaan) (31%)					
Het Mozaïek (Eimerssingel) (41%)					
De Witte Vlinder (45%)					
Hugo De Grootschool (50%)					

boven inspectienorm
conform inspectienorm
onder inspectienorm

Bron: De Arnhemse Monitor PO 2016-2018

<u>Het Mozaïek</u>

Voor de zevende keer op rij heeft Het Mozaïek in Malburgen het predikaat *Excellente school* gekregen. De school blinkt uit in taalonderwijs aan het jonge kind. Kinderen met een onderwijsachterstand

krijgen zeer effectieve instructies en een rijk taalaanbod, waardoor ze hun achterstand inlopen. Door het bieden van rust, orde en structuur en door kinderen op een positieve manier te benaderen, is er een positief op leren gericht klimaat. Qua onderwijsleerproces is Het Mozaïek een inspirerend voorbeeld voor andere scholen.

Referentieniveaus

Scholen monitoren zichzelf op het behalen van hun doelen qua referentieniveaus. Daarmee maken ze inzichtelijk of de uitstroom naar het VO past bij het behaalde referentieniveau en bij de populatie van de school. We vinden dat een gemiddelde op de eindtoets dit beeld niet altijd goed weergeeft, waardoor sommige scholen te weinig uitgedaagd worden hun onderwijs te verbeteren. Vanuit de analyse op de effectiviteit van ons onderwijs is in 2017 hierover een discussie op gang gebracht. Dit resulteerde in een bewustzijn van wat haalbaar zou moeten zijn voor kinderen aan het einde van hun basisschoolperiode; en hoe eindopbrengsten zich verhouden tot de kenmerken van de populatie. De Inspectie heeft DeBasisFluvius mee laten doen in een pilot over de nieuwe weging van de populatie en op basis daarvan het percentage leerlingen dat de referentiescores zou moeten kunnen behalen. Op stichting- en schoolniveau hebben we ambities vastgelegd voor taal en rekenen, waarvoor het primair onderwijs een resultaatsverplichting heeft:

- ➢ Alle scholen behalen tenminste 95 % op 1F (taal én rekenen).
- ➢ Scholen behalen een percentage op 2F (taal) conform hun percentage-uitstroom naar HAVO/VWO en ongeveer 10% lager op 1S (rekenen)niveau.

Onderstaand per school een overzicht van het aandeel leerlingen dat de referentieniveaus 1F en 2F/1S heeft bereikt voor lezen, taalverzorging en rekenen. Bij de gegevens van 2017 zijn de leerlingen die op grond van de inspectie buiten beschouwing gelaten mogen worden, uitgefilterd. Bij de gegevens van 2018 was dit vanwege technische beperkingen in de portal van CET niet mogelijk, deze scholen zijn aangegeven met een *. Dit kan een vertekend beeld geven van de school. De gegevens van 2018 kunnen dan ook niet vanzelfsprekend met die van 2017 worden vergeleken.

Behaalde referentieniveaus van schoolbestuur De BasisFluvius 2017 en 2018 (excl. ontheffingsleerlingen)

school (%LG 2018) (n=aantal leerlingen 2018)	2017						2018*					
	lezen		taalverzorging		rekenen		lezen		taalverzorging		rekenen	
	1F	2F	1F	2F	1F	1S	1F	2F	1F	2F	1F	1S
Arnhemse Montessorischool (0%) (n=51)	100%	94%	98%	66%	96%	66%	100%	90%	100%	78%	100%	67%
Confetti (0%) (n=23)*	95%	71%	100%	57%	100%	48%	100%	78%	96%	65%	91%	57%
Dorendal (0%) (n=39)*	97%	72%	94%	59%	94%	50%	97%	77%	97%	67%	95%	41%
Het Panorama (0%) (n=35)*	100%	95%	100%	84%	97%	73%	100%	94%	100%	89%	100%	66%
Julianaschool (0%) (n=47)*	100%	65%	100%	65%	96%	54%	98%	77%	96%	51%	83%	43%
Marienborn (0%) (n=22)*	100%	73%	100%	64%	100%	50%	100%	97%	100%	52%	97%	41%
Pieter Brueghelschool (Bauerstraat) (0%) (n=42)*	100%	79%	100%	76%	98%	60%	100%	90%	98%	67%	98%	50%
De Binnenstad (1%) (n=17)*	97%	86%	100%	48%	100%	48%	94%	88%	94%	82%	94%	59%
De Zyp (1%) (n=39)*	-	-	-	-	-	-	97%	90%	100%	54%	97%	38%
Heijenoordschool (1%) (n=40)*	100%	82%	94%	59%	100%	59%	100%	78%	98%	68%	95%	50%
Het Klinket (1%) (n=28)	100%	72%	100%	67%	89%	50%	96%	54%	100%	36%	93%	21%
De Schatgraaf (2%) (n=59)*	100%	77%	100%	68%	98%	45%	97%	64%	93%	44%	90%	44%
De Troubadour Elden (2%) (n=14)	100%	75%	100%	70%	90%	50%	100%	79%	100%	79%	100%	57%
Toermalijn (Brabantweg) (2%) (n=25)	96%	74%	100%	39%	96%	35%	100%	60%	100%	44%	88%	24%
Bernulphusschool (3%) (n=29) **(IEP)**	?	?	?	?	?	?	100%	45%	100%	90%	90%	34%
De Sterrenkring (3%) (n=15)	100%	58%	96%	42%	96%	25%	100%	80%	100%	60%	100%	53%
Jozef Sartoschool (3%) (n=27)*	96%	63%	96%	52%	89%	44%	100%	85%	93%	41%	96%	22%
Lea Dasbergschool (3%) (n=48)*	100%	69%	100%	58%	97%	61%	98%	85%	98%	69%	94%	60%
Arnhemse Schoolvereniging (4%) (n=20)*	100%	57%	100%	57%	100%	43%	100%	85%	100%	70%	100%	50%
De Boomhut (4%) (n=55)	98%	84%	91%	63%	100%	51%	100%	84%	96%	60%	95%	49%

school (%LG 2018) (n=aantal leerlingen 2018)	2017						2018					
	Lezen		taalverzorging		rekenen		lezen		taalverzorging		rekenen	
	1F	2F	1F	2F	1F	1S	1F	2F	1F	2F	1F	1S
Het JongLeren (5%) (n=30)	100%	64%	88%	36%	80%	16%	100%	97%	97%	43%	100%	27%
Jan Ligthartschool (5%) (n=49)*	100%	92%	100%	82%	97%	50%	98%	80%	98%	76%	92%	49%
Anne Frankschool (7%) (n=28)*	77%	38%	85%	46%	100%	46%	89%	61%	100%	46%	96%	36%
Da Vinci (8%) (n=30)*	-	-	-	-	-	-	93%	67%	93%	37%	80%	33%
Jeroen Boschschool (8%) (n=24)*	100%	79%	100%	74%	100%	42%	88%	58%	83%	33%	79%	13%
Toermalijn (Venlosingel) (9%) (n=15)	100%	69%	100%	31%	100%	38%	100%	80%	100%	93%	93%	73%
De Klimboom (13%) (n=35)*	-	-	-	-	-	-	94%	71%	91%	51%	89%	40%
J.F. Kennedyschool (17%) (n=14)*	100%	62%	85%	54%	85%	31%	93%	43%	93%	43%	86%	7%
De Monchyschool (23%) (n=20)	91%	27%	73%	9%	64%	27%	95%	50%	90%	35%	80%	5%
Dr. Willem Dreesschool (28%) (n=19)*	100%	32%	100%	32%	63%	21%	95%	53%	89%	21%	89%	21%
De Werf (29%) (n=68)*	92%	42%	95%	53%	95%	53%	87%	51%	91%	54%	87%	32%
Het Mozaïek (Zwanebloemlaan) (31%) (n=20)*	100%	44%	100%	61%	83%	39%	100%	70%	95%	65%	85%	30%
Het Mozaïek (Eimerssingel) (41%) (n=26)	100%	46%	100%	58%	88%	27%	100%	81%	100%	92%	100%	81%
De Witte Vlinder (45%) (n=11)*	-	-	-	-	-	-	91%	45%	100%	18%	73%	18%
Hugo de Grootschool (50%) (n=8)*	91%	27%	91%	45%	55%	18%	100%	75%	100%	50%	88%	38%

**Bij deze scholen zijn in 2018 naderhand nog één of meerdere leerlingen uitgefilterd o.b.v. de inspectiegronden.*

	meer dan 10% boven landelijk gemiddelde
	meer dan 10% onder landelijk gemiddelde

Doorstroom leerlingen DeBasisFluvius naar VO

Gemeente Arnhem werkt aan nieuwe rapportage, over 2018 zijn geen gegevens bekend gemaakt.

Doorstroom leerlingen speciaal basisonderwijs

Uitstroom SBO	8P	8T	Totaal
Aantal schoolverlaters	17	14	31
Gelijk uitstroomniveau	15	8	23*
Hoger uitstroomniveau	2	1	3
Lager uitstroomniveau	0	5	5

* Hiervan zitten 4 leerlingen minder dan 2 jaar op school.

1.3 Interne kwaliteitszorg DeBasisFluvius

DeBasisFluvius bereidt kinderen voor op een persoonlijke toekomst in een maatschappij die sterk verandert. Dit betekent dat in ons onderwijs de voorbereiding op deze maatschappij centraal staat. Ons onderwijs stimuleert de competenties die horen bij kwalificatie, socialisatie en personificatie. Kennisoverdracht is de basis voor kinderen die 'beginnen' met leren, zowel op kwalificatie (taal, rekenen en wereldoriëntatie) als socialisatie en personificatie (hoe verhoud ik me tot mijn omgeving), persoonlijke én sociale ontwikkeling, waaronder actief burgerschap. Dat doen wij in verbinding met onze omgeving: de wijk, het stedelijk netwerk, het voortgezet onderwijs, de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Alleen samen kunnen wij onze ambitie waar maken, dat is onze diepste overtuiging. Met elkaar zorgen dat 'ieder kind alles kan leren'. We hebben daarom onze visies op leren en op leren organiseren uitgewerkt. We zijn gestart met de implementatie daarvan op onze scholen. Er zijn verschillende maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat de resultaten op het gebied van de inspectienormen verbeteren en er is een trend ingezet om scholen van onder de inspectienorm naar conform inspectienorm te krijgen en van conform de inspectienorm naar boven de inspectienorm. Uit de analyse van data, zoals eindopbrengsten, referentieniveaus, aantallen klachten en tevredenheidspeilingen zijn gerichte acties ingezet. Sinds oktober 2018 is een adviesteam (A-team) beschikbaar dat scholen integraal ondersteunt met de onderwijsontwikkeling. Onze aanpak resulteerde in 2018 in een basisarrangement voor al onze scholen.

Klachten

Waar voorheen een interne klachtenfunctionaris eventuele klachten behandelde, is in 2017 een bredere klachtenbemiddelingscommissie ingericht. Ook zijn twee externe klachtenfunctionarissen aangesteld om de eerste hoor- en wederhoor namens het bestuur invulling te geven. Deze werkwijze heeft een positief effect op de werkdruk. Bovendien is geen sprake meer van 'dubbele petten': de adviseur geeft de school advies en hoeft geen oordeel meer te hebben over een kwestie of klacht. In 2018 hebben de klachtenfunctionarissen zeventien meldingen behandeld over onderwerpen als vervanging, ziekte, verhuizing en grensoverschrijdend gedrag. Het aantal meldingen ten opzichte van 2017 is gehalveerd. Daarmee is de ambitie, om de trend van het aantal klachten op jaarbasis naar beneden te laten afbuigen, met succes gerealiseerd. De aard van de klachten is niet gewijzigd, echter er kunnen meer klachten voordat ze officieel gemeld worden, naar tevredenheid worden afgehandeld.
Het is nog wel merkbaar dat op scholen waar een bijzondere situatie speelt, bijvoorbeeld een fusieproces, meer klachten vanuit ouders komen. Het aantal bijzondere situaties is verminderd, mogelijk is dat een verklaring voor de halvering van het aantal meldingen. Ook de leergang ten behoeve van de versterking van het leiderschap op scholen kan hebben geleid tot vermindering van het aantal klachten.

Tevredenheidspeiling

In 2018 heeft geen periodiek tevredenheidsonderzoek plaatsgevonden. Begin 2019 staat dit weer in de planning. Niet alleen om de effectiviteit van ons onderwijs, de sociale veiligheid en het welbevinden van leerlingen en medewerkers te meten, maar ook het strategisch beleid van DeBasisFluvius te evalueren.

Interne audits

Op onze scholen werken gedreven en vakbekwame mensen die samen een schat aan ervaring hebben. Het is belangrijk dat zij hun kennis en expertise delen door elkaar op te zoeken en bij elkaar in 'de keuken' te kijken. Onze interne audits leveren hier een belangrijke bijdrage aan, waarbij we de praktijk vergelijken met een kwaliteitsstandaard: ons referentiekader. Er wordt een oordeel over de stand van zaken van de onderwijskwaliteit gegeven op basis van feiten en data, waarnemingen in de praktijk en gesprekken met personeel. Op verzoek kan de bezochte school een extra domein of aandachtspunt inbrengen. Directeuren en intern begeleiders zijn aldus geschoold om een auditbezoek af te leggen en een rapportage te schrijven. Het auditsysteem helpt onze scholen systematischer en planmatiger te werken. Er gaat bovendien een stimulans van uit om de professionele dialoog aan te gaan, met en van elkaar te leren en samen de verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van het onderwijs. In het voorjaar van 2018 is helaas een aantal auditbezoeken niet doorgegaan, o.a. doordat het aantal directeuren opgeleid tot auditor om verschillende redenen is afgenomen. We zullen nieuwe directeuren opleiden om de interne audits te kunnen uitvoeren. Dit wordt speerpunt in het najaar van 2019.

Kwaliteitszorg

Onze kwaliteitszorgcyclus is aangescherpt en sterk verbeterd door beter analyseren en planmatig handelen. Dit is te merken aan de analyses van de verschillende opbrengsten die ook in de managementrapportagegesprekken aan de orde komen. Eind schooljaar 2018-19 hebben alle scholen hun sociale veiligheid en actief burgerschap op orde. Het handboek kwaliteitszorg heeft vanuit voortschrijdend inzicht (scholing op toekomstgericht passend onderwijs en persoonlijk leiderschap) een aantal aanpassingen ondergaan. De adviseurs onderwijskwaliteit maken kwaliteitskaarten voor de verschillende onderdelen, zoals schoolplan, jaarplan en -verslag, ontwikkelingsplan en schoolgids. Al deze informatie wordt verzameld in Vensters PO. Als resultaat van het leiderschapstraject was in 2017 besloten om een visie op leren, op leren organiseren, op professionaliteit en op veranderen in

het handboek op te nemen. Dit besluit is gewijzigd, vanwege het werken met kwaliteitskaarten en de creatie van een separaat visiedocument.

Innovatie: vergroening schoolpleinen

Bij het afscheid van bestuurder Manon Ketz benoemde zij twintig ambassadeurs (Arnhemse Avonturiers) om de schoolpleinen te vergroenen en verduurzamen tot avontuurlijke playgrounds. Mensen met het gedeelde verlangen naar groene scholen, groene pleinen en vooral het verlangen naar meer avontuur. Met Walhallab, Van Hall Larenstein, IVN en de provincie Gelderland zijn afspraken gemaakt om de pleinen te transformeren naar open en toegankelijke speelplekken met betrokkenheid van de buurt. De kinderen ontwerpen –met begeleiding- groene, vriendelijke speelpleinen voor de hele buurt. De provincie Gelderland maakte een budget van 1 miljoen euro vrij: elke school kan € 17.500 aanvragen.

2.0 Human Resource Management

Resultaat- en ontwikkelgesprekscyclus

Elke school werkt met de nieuwe gesprekscyclus. Na de analyse van diverse tevredenheidsonder-zoeken en de gesprekken hierover in onze organisatie, hebben we besloten voorrang te geven aan het verbeteren van de gesprekscyclus. Door de correcte uitvoering van de R&O cyclus kunnen we ons focussen op resultaten en ontwikkeling. Hiermee beogen we niet alleen een verhoging van de leerwinst van de kinderen, maar vooral ook waardering voor onze leerkrachten. Wanneer zij die waardering krijgen, zullen ze ook meer in zichzelf geloven en daardoor meer moeite willen doen om beter les te geven en kunnen we een opwaartse spiraal teweeg brengen, waarbij we meteen de medewerkerstevredenheid verhogen. Het AFAS-ondersteuningssysteem voor deze gesprekscyclus is om verschillende redenen nog niet gerealiseerd, maar wel vergevorderd in de voorbereiding.

Verzuimbeleid

Op het gebied van verzuim zien we een mooie ontwikkeling: bij beide stichtingen daalt het verzuim. Zowel procentueel als in gemiddelde duur van afwezigheid.

	Verzuimpercentage				Duur verzuim in dagen				Meldingsfrequentie			
	2015	*2016*	*2017*	*2018*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*
Fluvius	7,23	7,64	8,43	**7,06**	22,36	18,86	37,04	**18,75**	0,98	0,96	1,00	**0,95**
De Basis	5,28	6,52	6,21	**5,37**	16,37	20,04	26,40	**14,74**	1,25	1,21	0,99	**1,01**

De benchmark, landelijk beeld PO en SBAO samen, geeft 6,3% met een gemiddelde verzuimduur van 22 dagen en een frequentie van 1,05. Fluvius zit daar qua verzuimpercentage nog net iets boven, maar de daling is ingezet. Adviesteams hebben verzuim als een van de prioriteiten. De teams zijn dicht op de scholen georganiseerd en zijn daarmee ook betrokken bij preventieve maatregelen. “We startten met een resultaat- en ontwikkelingscyclus waarin directeuren veel eerder in gesprek zijn met de leerkrachten. In 2019 bouwen we dit verder uit richting een vitaliteitsbeleid.

Samenstelling personeel

Landelijke cijfers laten zien dat het aandeel vrouwelijke leerkrachten in het basisonderwijs nog steeds stijgt, tot 81,6% in 2018. Bij De Basis is dat 80% en voor Fluvius geldt 79%. We herkennen daarin de feminisering van het beroep, maar zien ook dat de CAO-veranderingen bijdragen aan een op gang komende instroom van mannen. Met name als zij-instromer melden zich nu steeds meer mannen bij DeBasisFluvius.

Naast de verdeling man-vrouw zien we dat ons personeelsbestand in goede balans is: er zijn geen overdreven grote klassen qua leeftijd. We kunnen hierdoor uit- en instroom goed managen/faseren, maar voorzien een kleine piek in de nabije toekomst (5 jaar vooruit). De verdeling full- en parttime blijft een aandachtspunt. Met name kleine aanstellingen (minder dan 0.5 wtf) kennen een relatief hoog verzuim en deze functionarissen vinden het vaker lastig om vakbekwaam te worden/blijven. We streven per 2019 naar een minimale aanstelling van 0.5 wtf.

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	1	-	1
25 tot 35 jaar	45	11	56
35 tot 45 jaar	77	13	90
45 tot 55 jaar	66	14	80
55 tot 65 jaar	71	18	89
65+ jaar	2	-	2
Totaal	262	56	318

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	8	2	10
25 tot 35 jaar	88	16	104
35 tot 45 jaar	135	23	158
45 tot 55 jaar	87	22	109
55 tot 65 jaar	79	22	101
65+ jaar	4	1	5
Totaal	401	86	487

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	231	28	259
Fulltime	31	28	59
Totaal	262	56	318

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	318	37	355
Fulltime	83	49	132
Totaal	401	86	487

Aantallen medewerkers 2018

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	0,60	-	0,60
25 tot 35 jaar	36,31	10,25	46,56
35 tot 45 jaar	52,38	12,00	64,39
45 tot 55 jaar	44,64	9,96	54,60
55 tot 65 jaar	49,99	15,83	65,83
65+ jaar	1,56	-	1,56
Totaal	185,49	48,05	233,53

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
15 tot 25 jaar	6,33	1,30	7,63
25 tot 35 jaar	69,57	13,99	83,56
35 tot 45 jaar	98,38	20,43	118,81
45 tot 55 jaar	67,12	19,68	86,80
55 tot 65 jaar	61,08	19,02	80,10
65+ jaar	2,68	1,00	3,68
Totaal	305,16	75,42	380,58

Fluvius	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	154,44	20,05	174,48
Fulltime	31,05	28,00	59,05
Totaal	185,49	48,05	233,53

De Basis	Vrouw	Man	Totaal
Parttime	222,06	26,42	248,48
Fulltime	83,10	49,00	132,10
Totaal	305,16	75,42	380,58

Aantallen fte-‘s 2018

Ontwikkeling leerling - leraar ratio

De leerling-leraar ratio is een indicatie van het aantal leerlingen per leerkracht. Deze ratio is niet hetzelfde als de gemiddelde groepsgrootte. Er is immers ook onderwijzend personeel op school aanwezig dat niet direct voor de klas staat, maar andere belangrijke onderwijstaken in en rond de klas vervult, zoals intern begeleiders en vakleerkrachten.

OC&W overweegt steeds duidelijker, mede tegen het licht van het werkdruk akkoord, een wetsvoorstel te ontwerpen waarin de leerkracht/kind ratio dwingend wordt voorgeschreven.

In de onderstaande tabel is de leerling-leraar ratio opgenomen zoals verwacht bij het opstellen van dit bestuursformatieplan. We tekenen aan dat het hier een calculatiemodel betreft die zonder detaillering werkt. Het model gaat uit van L10 en L11 leerkrachten, hetgeen ook kan betekenen dat de kengetallen licht vervuild kunnen zijn omdat ambulante tijd hierin is doorgerekend (een L11-er kan immers ook de intern begeleider zijn) of er bijvoorbeeld veel inleenpersoneel (randstad) aanwezig is (die zijn niet uit de formatieve begroting te herleiden in FTE's).

		2019 FTE-leerling ratio	2020 FTE-leerling ratio	2021 FTE-leerling ratio	2022 FTE-leerling ratio	2023 FTE-leerling ratio
02NY	Klaproos	11,89	12,48	12,22	12,22	12,22
03VP	Binnenstad	19,06	22,35	23,06	24,47	24,47
03VP	Sterrenkring	25,39	25,82	25,82	25,82	25,82
03XV	Panorama	24,96	24,96	25,38	25,38	25,38
03XW	Jozef Sarto	21,86	21,47	22,92	22,92	22,92
04ML	AMS	22,00	22,18	21,94	21,94	21,94
04QY	Troubadour	25,56	24,92	25,40	25,40	25,40
04SP	ASV	16,41	18,70	18,97	20,05	20,05
05BY	De Zyp	24,18	23,36	22,82	23,36	23,36
05IV	Bernulphus	22,99	22,99	23,44	23,44	23,44
05KR	Dorendal	26,36	26,88	26,88	26,88	26,88
09QQ	Marienborn	21,48	22,58	22,58	22,58	22,58
12VW	Piramide	12,79	13,17	13,17	13,64	13,64
15IU	Julianaschool	21,44	21,31	21,41	21,26	21,26
19NO	Heijenoord	21,73	21,66	21,59	21,39	21,39
19NR	Pieter Breugel	22,70	22,78	22,78	22,78	22,78
19NX	Jan Ligthart	21,94	22,72	23,30	23,72	23,72
19OE	Boomhut	22,66	23,16	23,16	23,16	23,16
19OM	Witte Vlinder	18,38	18,38	18,38	18,38	18,38
19OR	De Werf	15,48	15,24	15,32	15,57	15,57
19OY	Parkschool	19,98	20,88	20,88	20,88	20,88
19RD	Hugo de Groot	16,34	13,94	13,94	13,94	13,94
19UB	Monchyschool	16,23	17,19	16,51	15,56	15,56
19US	Mozaiek	14,56	14,90	15,02	15,02	15,02
19VP	Da Vinci	22,26	19,87	19,62	19,25	19,25
19VX	Klimboom	23,57	24,36	25,18	25,76	25,76
19WE	Jeroen Bosch	20,73	20,48	20,27	20,27	20,27
19WG	Anne Frank	20,47	21,24	20,89	20,71	20,71
22JE	Lea Dasberg	23,13	24,47	24,88	23,95	23,95
23CD	Klinket	23,90	24,13	24,25	23,43	23,43
27YE	Schatgraaf	20,76	20,76	21,04	20,76	20,76
29XG	Jongleren/Rivers	18,28	19,10	19,70	20,70	20,70
29XV	Confetti	21,76	21,07	20,63	20,94	20,94

Analyse, trends en benchmark

Ondanks dat er sprake is van een calculatief model, zien we verschillende aandachtspunten. De leerling-leraar ratio fluctueert bij een aantal scholen in meerjarig opzicht. We zien hiervoor verschillende mogelijk verklaringen:

- andere keuzes in groepsopbouw (groep minderen of vermeerderen);
- inzet van meer OOP in de groepen en de keuze voor verminderen inzet OP;
- inzet van OP in ondersteunende taken (ambulante tijd).

De verhoudingen tussen de scholen onderling, met redelijk gelijke grootte, schommelen ook. De verklaring hiervoor wordt gezocht in:

- verband met de gemiddelde leeftijd van de school (bij oudere teams is meer sprake van bijvoorbeeld opname duurzame inzetbaarheid, waardoor er dubbeling nodig is in formatieve zin)
- extra bekostiging (in bijvoorbeeld onderwijsvoorrangsgebieden);
- huidige keuzes in functiebouwwerk (is een intern begeleider OP-er of OOP-er).

De scholen van DeBasisFluvius bevinden zich gemiddeld genomen zo rond de bekostiging ratio[1] van 23 leerlingen. DeBasisFluvius heeft in het verleden al eens laten berekenen dat, om een school in al haar facetten vitaal te kunnen uitnutten (inclusief directie, projecten, voldoende OOP en ondersteuning) dat een groepsgemiddelde van 28 opportuun is. De leerling-leraar ratio houdt hiermee geen rekening, maar zou als leidraad kunnen worden gehanteerd - in dat geval is deze ratio te laag, hetgeen door bovenstaande zaken verklaard kan worden.

De leerling-leraar ratio verdient op schoolniveau verdere uitwerking en verdieping. Dit is een bespreekpunt voor directie en MR. We raden de GMR aan dit als aandachtspunt mee te geven aan de MR voorzitters. Op het niveau van DeBasisFluvius dienen we echter ook beter inzicht te krijgen op deze en andere relevante data (aantal fte per groep op iedere school, de uitgaven per groep per kind of medewerker). Uitwerking hiervan staat voor 2019-2020 gepland.

Nieuwe CAO

In 2018 is de nieuwe CAO PO 2018/19 geïmplementeerd. De hele personeelsadministratie draaide dit jaar voor het eerst in eigen beheer, dus de nieuwe CAO met de daarmee gepaard gaande salaris-verhogingen was de lakmoesproef. Het proces is begeleid door een kerngroep van vijf leerkrachten en de implementatie is naar tevredenheid verlopen.

Inzet werkdrukverlagende middelen

DeBasisFluvius koos ervoor de scholen zelf de wijze te laten bepalen waarop de beschikbare middelen in te zetten en voegde de bedragen toe aan de schoolbudgetten. Op schoolniveau is gesproken over de inzet en besteding. De staf heeft dit gefaciliteerd door het leveren van een (eenvoudig) model voor berekening van de hoogte van de bedragen en het inzichtelijk maken van keuzes. 90% van de middelen is ingezet voor personeel. Drie strategieën zijn veel gekozen: werving extra leerkrachten, werving onderwijsassistenten en aanstellen eventmanagers. De laatste is vooral een uitkomst gebleken op scholen met een lage ouderbetrokkenheid. De eventmanager organiseert alle activiteiten in de school, zodat leerkrachten zich kunnen focussen op lesgeven. Eén van onze scholen heeft het concept van werkdrukmiddelen ‘omgedacht’ en niet op werkdrukverlaging ingezet maar op verhoging van het werkplezier. De teamkamer is opnieuw ingericht en eens per twee weken komt er een lekkere lunch. Er zijn ook niet-financiële maatregelen genomen om de werkdruk te verminderen. We boden

1

via DeBasisFluviusAcademie een aantal trainingen en cursussen gericht op het vergroten van mentale ruimte en weerbaarheid. We merken dat ook deze leiden tot verhoging van het werkplezier en daarmee op de ervaren werkdruk.

Arbeidsmarkt

In Arnhem en Renkum ontvangen we nog voldoende kwalitatieve reacties op vacatures. De uitdaging ligt voor ons bij het vervullen van vacatures in onderwijsachterstandswijken en voor het vullen van onze flexvastpool. Een adequate vervanging van kortdurend verlof wordt lastiger, al hebben we in 2018 nog een bezettingsgraad van 98% gerealiseerd. Voor de langere termijn is het noodzakelijk te investeren in goede arbeidsmarktcommunicatie. De nieuwe site werkenbijdebasisfluvius.nl is een eerste stap.

Voor ons als werkgever geldt dat we ons moeten gaan voorbereiden op een behoorlijke uitstroom in de komende jaren.

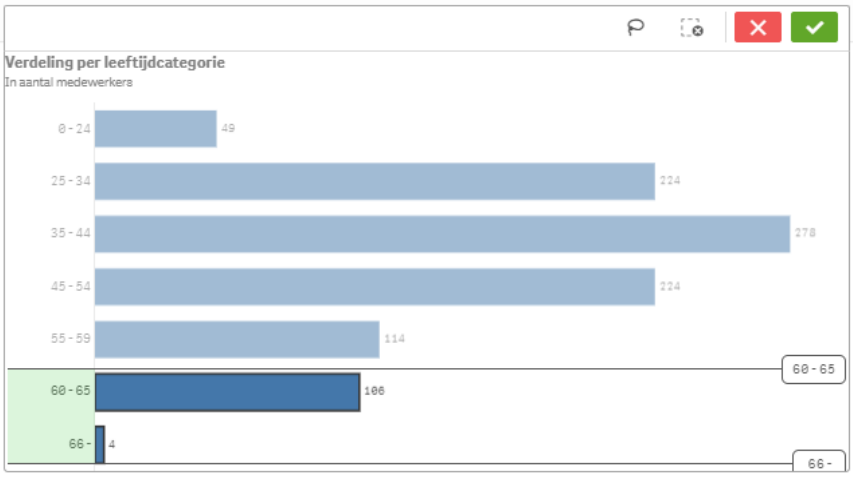

Details per afdeling

Rapportage afdeling	Aantal medewerkers	Man	Vrouw	Aantal FTE	FTE onbepaalde tijd	FTE bepaalde tijd
Totaal	110	23	87	79,52	75,41	4,12

Mede daarom nemen we maatregelen om sneller over te gaan naar vaste contracten. Ook vraagt dit een tijdiger anticiperen van onze directeuren en adviseurs op (STRATEGISCHE) personeelsplanning. De combinatie arbeidsmarkt algemeen en deze ontwikkelingen in ons verloop, vragen meer (tijdig) handelen om wervingen te kunnen vormgeven.

Informeel ontmoeten

Het College van Bestuur organiseerde in 2018 elk kwartaal een 'teacherstaart'. Jarige medewerkers ontvangen een persoonlijke felicitatie en uitnodiging voor thee met taart om elkaar informeel te ontmoeten. Het leverde mooie inhoudelijke gesprekken op. Daarnaast vond het jaarlijkse personeelsfeest plaats voor alle betrokkenen bij DeBasisFluvius.

"Richting geven aan vitaliteit. Het gesprek over wie je bent en hoe je verder kunt groeien, daaraan geven we met HRM vorm." Klaartje van Dillen-Koorn

3. Innovatie & ICT

“We hebben scholen gevraagd waar ze nu staan met betrekking tot hun visie op leren en lesgeven met ICT, het personaliseren van leren en welke ambitie ze hebben voor de komende vijf jaar, want dan weet je wat je te overbruggen hebt.” Annelies Wiggers, programmamanager PO CLC/iXperium, ziet dat anno 2018 “de buitenwereld nog veel meer de scholen in mag komen. Dat schoolleiders inzien hoe groot bijvoorbeeld de invloed is van zo’n insectenplaatjesactie van Albert Heijn en hoe het werkt met big data.” Vanuit haar functie bij DeBasisFluvius werkt ze samen met veel verschillende partijen in Arnhem: Delta, De Onderwijsspecialisten, HAN Pabo en Center of Expertise Leren met ICT in het Community Learning Center (CLC). Allen streven naar een brede innovatieve agenda rondom leren en lesgeven met ICT, alsook de verbinding van wetenschap, kunst en technologie. “We adviseren scholen en besturen op het gebied van leren en lesgeven met ICT. We werken met onderzoekdesignteams en kenniskringen in de scholen en ontvangen leerkrachten en leerlingen met prikkelende programma’s in het iXperium. In de iXspace bevorderen we ontwerpend leren, waarin wetenschap en technologie verweven zijn. De belangstelling voor maakonderwijs groeit ook enorm.”

Monitor en ambitiegesprekken

Hoe vaardig ben je met ICT? Wat doe ik als schoolleider in het verlengde van mijn leerkrachten op het gebied van informatietechnologie? Hoe vinden leerkrachten dat zij scoren op *leren met ICT*? Per school zijn in 2018 de resultaten van de gevoerde monitor en een ambitiegesprek gedeeld in een schooldashboard en toegelicht in een presentatie. Wat blijkt? Leerkrachten die op enigerlei wijze betrokken waren bij iXperium of iXspace voelen zich vaardiger, evenals leerkrachten uit de midden- en bovenbouw. Aanvullend aanbod voor leerkrachten uit de onderbouw is gewenst. De besturen van CLC Arnhem zijn tijdens een heidag in september nadrukkelijk uitgedaagd na te denken over hun vervolgstappen. Verder zetten de mediamentoren van iXperium de informatie in bij de begeleidings- en adviestrajecten op de scholen en ook in ontwikkelingsgesprekken krijgt het z’n beslag.

Kenniskringen, designteams en onderzoekswerkplaats

De speciaal ingerichte werkgroep HRM van CLC Arnhem bracht voor de zomervakantie advies uit aan de regiegroep CLC Arnhem over de inbedding van de competenties *leren en lesgeven met ICT*. Per bestuur wordt nu opgehaald hoe borging kan worden vormgegeven en geïmplementeerd. Een ontstane vacature van mediamentor is flexibel ingevuld: een leerkracht uit het werkveld (in dit geval van De Onderwijsspecialisten) versterkte een jaar lang het iXperiumteam. Zo was het werkveld goed vertegenwoordigd en kon kennis eenvoudig worden uitgewisseld. Ook voor het schooljaar 2018/19 is het op deze wijze georganiseerd. Voor het tweede jaar op rij zijn mediamentoren van iXperium aangesloten bij een van de tien kenniskringen vanuit Samen Opleiden. De onderwerpen van die kenniskringen hebben een link met ICT. Daarnaast zijn mediamentoren verbonden aan verschillende designteams. In zo’n team onderzoekt de school een onderzoeksvraag in relatie tot *leren en lesgeven met ICT*. Binnen de werkgroep ICT geletterdheid is gewerkt aan een leerlijn digitale geletterdheid voor leerlingen, ondermeer door te participeren in feedbackrondes van Curriculum.nu.

In september 2018 startte op negen scholen (CLC Arnhem en CLC Nijmegen) een onderzoekswerkplaats gepersonaliseerd leren. In Arnhem onderzoeken de Pieter de Jongschool (locatie Pythagoras, Delta), de Mariënborn (DeBasisFluvius) en de Anne Flokstraschool (de Onderwijsspecialisten) wat leren lesgeven met ICT op hun eigen locatie nu precies oplevert. “Want, uiteindelijk wil je dat er iets structureel voor de hele school verandert”, Annelies Wiggers zegt trots: “Landelijk zijn we koploper met deze aanpak en deelname aan een dergelijk onderzoekstraject is heel bijzonder.”

Inspiratie opdoen in het buitenland

Een delegatie van CLC Arnhem en Nijmegen heeft in maart 2018 een studiereis gemaakt naar *SXSW* in Texas; een mondiaal festival en broedplaats van innovatie op allerlei gebieden. Het was een zeer inspirerende reis. Een voortvloeisel hieruit was de vertoning van de film *More Human than Human* (over artificial intelligence) tijdens de eerste officiële jaarstart van CLC Arnhem in Focus Filmtheater. Een aantal vertegenwoordigers van iXperium Arnhem ging in januari naar de Onderwijs en ICT beurs (BETT) in Londen en in maart is een bezoek gebracht aan de Deense Fablab@school in het kader van maakonderwijs. Dit gaf het maakonderwijs in de iXspace een boost en leidde tot het *zelfbouw 3D printerproject*. Tien basisscholen uit Nijmegen en Arnhem bouwen in 2019 hun eigen 3D-printer en zetten deze op school in werking.

iXklas

In iXperium Arnhem is ook in 2018 de iXklas ingericht op de dinsdagen. Leerlingen van De Onderwijsspecialisten en het regulier onderwijs (o.a. De Parkschool) krijgen les in een nieuwe/andere vorm. De gedachte achter de iXklas is om alle partijen rondom het leren letterlijk bij elkaar te brengen, dus leerlingen, leerkrachten, studenten, docenten, mediamentoren, icoördinatoren en begeleiders. Het doel is om andere vormen van leren en stages te onderzoeken. Met name de organisatie van het concept verdient de nodige aandacht.

Maakonderwijs/ iXspace

Maakonderwijs is in beweging en binnen iXperium is iXspace de ruimte waar dit vormgegeven wordt. Het gaat om een verbinding van wetenschap en technologie en een bijdrage leveren aan de wereld. In de iXspace hebben we in 2018 verschillende activiteiten uitgevoerd die bijdroegen aan de verdere ontwikkeling van maakonderwijs. In het voorjaar is een project gestart rond de Rube Goldberg machine. Leerkrachten en kinderen maakten op hun school een machine, lieten het prototype zien in de iXspace en namen deze in oktober mee naar de Eindhoven Makerfaire. Ook hebben we scholen uitgenodigd mee te doen aan Arnhem Innovate. Met ideeën en een kist vol materialen probeerden ze energie uit water (Jansbeek) te halen.

Behalve de projecten op scholen hebben we leerkrachten uitgenodigd om met hun groep in de iXspace aan de slag te gaan. Door *maken* met technologie te verbinden krijgen leerkrachten en kinderen verschillende ideeën om hun zelfgekozen of -bedachte ontwerp vorm te geven. Door het gebruik van o.a. de Microbit en de MakeyMakey hebben ze ervaren wat het betekent als je iets mét of zonder technologie maakt.

In september 2018 is Make iT Tuesday van start gegaan. Eén keer per maand wordt een maakmoment georganiseerd: leerkrachten, studenten en andere belangstellenden gaan aan de slag met het maken van een eigen idee of ontwerp. Een alliantie van bedrijfsleven, Rozet, kunstenaars, Kröller-Müller Museum en het onderwijs zal in 2019 een extra stimulans geven.

Aangeboden trainingen

Vanuit CLC/iXperium Arnhem heeft mediamentor Sjaak Janssen een aantal trainingen verzorgd voor het werken met programma's en systemen: Kurzweil Basis (2x) en Kurzweil coördinatoren (2x), Esis Module 1 t/m 3, OSO dossier (elk 1x) en Read Speaker Tekst Aid (4x).

De scholen van De Onderwijsspecialisten zetten de komende 3,5 jaar de samenwerking met het CLC voort. In eerste instantie was de samenwerking aangegaan voor een jaar. Uit evaluatie blijkt dat voortzetting zeer wenselijk is.

Activiteiten 2018 in het iXperium Arnhem

DeBasisFluvius	119
Delta	97
Open thema-activiteiten	71
Pabo	39
De Onderwijsspecialisten	34
Anders	25
Niet aangesloten school	17
Han	11
Besturen(Delta, BasisFluvius, OS)	8
Totaal activiteiten	**421**

"We moeten zorgen dat leren met ICT hoog op de agenda blijft staan. Met de focus op de vaardigheden van leerkrachten en schoolleiders. Het zit 'm in borging. Vanuit mijn nieuwe rol als directeur Onderwijsinnovatie & Kansengelijkheid zal ik dat ook blijven doen." Annelies Wiggers, Programmamanager PO CLC/iXperium

4. Medezeggenschap

In de jaren 2016 en 2017 hebben de gemeenschappelijke medezeggenschapsraden (GMR) van De Basis en Fluvius voorbereidende stappen gezet in het harmoniseren van de medezeggenschap en de kansen onderzocht om beide GMR-en samen te laten gaan. Landelijk waren geen voorbeelden van schoolbesturen met een vergelijkbaar proces van samengaan. Door met elkaar in gesprek te gaan en te willen leren van elkaar, groeide het wederzijds vertrouwen en werd het steeds vanzelfsprekender dat in het bestuurlijk samengaan van beide schoolbesturen de medezeggenschap een passende vorm zou vinden. Per 1 augustus 2018 heeft DeBasisFluvius dan ook één gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, functionerend onder een onafhankelijk voorzitter en ondersteund door een ambtelijk secretaris.

“Het was onze ambitie te komen tot een daadkrachtige en wendbare GMR met een gelijkwaardige vertegenwoordiging vanuit de Basis, Fluvius en vanuit de ouder- en personeelsgeleding. Het is heel zorgvuldig gegaan.” Ricardo te Beest is als ouder intensief betrokken geweest bij dit proces en neemt momenteel de rol van waarnemend voorzitter GMR op zich. “De beide GMR-en hadden heel verschillende structuren en we hebben gekeken naar wat het beste werkte bij elk model en dat verenigd. We willen het werk aantrekkelijker maken en de kwaliteit van onze medezeggenschap verhogen. We vroegen de GMR-leden: ‘waar kun je meerwaarde leveren?’ en zo kwamen we in 2018 tot vijf werkgroepen: Onderwijskwaliteit/ICT, Communicatie, Bedrijfsvoering/Financiën, HRM en Huisvesting. De GMR heeft nu een compacte omvang van twintig posities, deels vacant, plus een voorzitter. De werkgroepen acteren op eigen onderwerpen, waaraan zij vanuit inhoudelijke betrokkenheid gericht tijd besteden. De werkgroepen bereiden besluitvorming van de GMR voor met ondersteuning van de staf. Het is zo eenvoudiger om posities gevuld te krijgen en te houden en we borgen de kwaliteit.”

Doordat er formeel geen sprake was van een fusie van de stichtingen, is in de structuur van de GMR rekening gehouden met een (puur theoretische, maar in voorkomende gevallen van tegengestelde belangen eenvoudig werkbare) duale GMR. In statuten en reglementen hebben de stichtingen ieder een eigen GMR welke in de uitvoering als één entiteit functioneert. De werkgroepen bestaan uit een voorzitter en tenminste één ouder en personeelslid van zowel voormalige De Basis-als Fluviusscholen. De werkgroepen vormen samen de GMR. In plenaire vergaderingen volstaat een afvaardiging van de werkgroep om de werkbelasting voor de overige leden te beperken. Zo is een slagvaardig model gecreëerd dat het beste van beide voormalige GMR-en verenigt.
De GMR is in 2018 als volgt samengesteld: Erik Schepens, onafhankelijk voorzitter tot 31-12-2018, Lisette Lenssen, ambtelijk secretaris vanaf 1 september, Lindsey Samson tot 1 september.

Personeelsgeleding De Basis:

- Jeroen Verhoeven
- Pauline Essers
- Paul de Brouwer
- Carolien Salari
- vacature

Oudergeleding De Basis:

- Ricardo te Beest (voorzitter)
- Renata Sommerdijk
- Marloes Derksen
- Jolanda van Heel
- Bas Tenten

Personeelsgeleding Fluvius:

- Jacomine Wasser
- Hanneke Mooren
- Wendie van Uuden
- vacature
- vacature

Oudergeleding Fluvius:

- Anne Claire Leene-Vink (voorzitter)
- Annemiek Hilberink
- Joris Jeurlink
- vacature
- vacature

Besproken onderwerpen in GMR:
Voortgang samenwerking scholen
Mobiliteitsbeleid
Klokkenluidersregeling
Vorming nieuwe GMR
Statuten en reglementen medezeggenschap
Huishoudelijk reglement
Jaarplan 2018/19 'De Expeditie'
Bestuursformatieplan
Protocol schoolzwemmen
Voortgang onderwijskwaliteit
Eindopbrengsten
Uitkomsten 2e meting 360-graden feedback
Rooster van aftreden GMR
Vacatures GMR

Daarnaast ter instemming/advies voorgelegd:
Klokkenluidersregeling
Mobiliteitsbeleid
Vakantierooster
Profiel nieuwe bestuurder
Privacy reglement
Jaarrekening 2017
Profielschets IKC directeur

In 2018 kwam de GMR zes keer bijeen. Ook hebben de GMR en de Raad van Toezicht elkaar drie keer voor een gemeenschappelijk overleg ontmoet. Het College van Bestuur sloot hier deels bij aan. Grotere thema's worden in deze nieuwe driehoek besproken.

"Bij DeBasisFluvius is een grote drive tot veranderen. We willen allemaal echt het beste onderwijs voor alle kinderen. Nu is het tijd om de papieren werkelijkheid in werking te krijgen. In de scholen de mouwen opstropen en in beweging komen. De communities rond de scholen benutten, want ook ouders zijn van groot belang voor de nieuwe structuur."
Ricardo te Beest, voorzitter GMR.

5. Bedrijfsvoering

In 2015 deed Ernst & Young Advisory onderzoek naar de kwaliteit van onze planning en control. Hieruit kwamen aanbevelingen voort voor management & organisatie, processen, systemen en bemensing. In 2016 en 2017 stonden de inrichting van de afdeling en de implementatie van processen centraal. Het jaar 2018 was met name gericht op het optimaliseren en borgen van de processen. Petra Versluis is manager Bedrijfsvoering: “We zijn nu in staat de organisatieontwikkeling te ondersteunen. Het verzamelen van informatie kostte voorheen al onze tijd, tijd die we -nu de processen op orde zijn- kunnen spenderen aan analyses. Hiermee wordt ook het scenario-denken steeds relevanter. We voorzien iedereen continu van informatie, zodat de juiste scenario’s gekozen kunnen worden.”

5.1 Algemeen

Eind 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om, in navolging van de financiële insourcing, ook de personele- en salarisadministratie in eigen beheer te doen. Na drie maanden schaduwdraaien worden deze sinds januari 2018 zelfstandig uitgevoerd. Hiermee is volledige integratie van financiële en personele data bereikt. Er is een koppeling met begrotingstool Capisci gemaakt, zodat ook de personele kosten geïntegreerd zijn in de financiële realisatie. De salarisadministratie heeft prioriteit gekregen, vooral omdat dit een aanzienlijk deel van de totale kosten betreft. Gedurende 2018 zijn andere functionaliteiten van het systeem geïmplementeerd, zoals verzuim- en enkele HRM-processen. In 2019 zullen we de vervangingsmanager, werving en selectie en de R&O- cyclus ook in het systeem implementeren. De bemensing is aangepast op deze situatie. Er zijn opleidingen geweest voor gebruikers, zoals de schooldirecteuren. Daarnaast heeft 2018 in het teken gestaan van de insourcing van de informatietechnologie (IT). We zien IT als belangrijke ondersteuning in de educatieve opdracht die DeBasisFluvius heeft.

Met begrotingstool Capisci kunnen schooldirecteuren eenvoudig hun eigen begroting opstellen. Sinds 2017 kunnen zij daarin ook de realisatie van hun begroting volgen. Financiële resultaten kunnen per school tot op factuurniveau gevolgd worden. Om steeds meer grip te krijgen op de financiële werkelijkheid zijn we in 2018 gestart met exploitatiebesprekingen in de kwartaalgesprekken met directeuren en staf. Ook de wijze van begroten heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Nadat in 2016 de begrotingstool was ingevoerd stond die begrotingsronde vooral in het teken van een goede begroting correct in het pakket weer te geven. In 2017 werd de begroting vanuit integrale planvorming verwerkt en in 2018 stond niet alleen de integratie met de totale planvorming voorop, maar het streven naar een duurzaam vitale school. De begroting heeft nu een scope van vijf jaar vooruit. Dit betekent dat scholen in scenario’s moeten gaan denken. Het scenario-denken heeft geleid tot een hoger risicobewustzijn. Immers, elk scenario brengt naast kansen ook risico’s met zich mee. Daarmee is het risico-denken meer verankerd in de organisatie. In 2017 is een volledig herijkte risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierbij is bepaald wat het gewenste buffervermogen van beide stichtingen zou moeten zijn, gegeven de geïdentificeerde risico’s. Zoals verder in de kengetallen te zien is, voldoen beide stichtingen aan het benodigde buffervermogen. De geïdentificeerde risico’s staan verderop in dit hoofdstuk genoemd. Eens per drie jaar wordt deze risico-inventarisatie geactualiseerd. In 2018 heeft een frauderisico-analyse plaatsgevonden. Deze maakt duidelijk dat we na de grote ontwikkelingen nu op een aantal vlakken puntjes op de i moeten zetten.

De beleidsgroep Bedrijfsvoering, bestaande uit verschillende schooldirecteuren en adviseurs van het Shared Services Center, heeft zich over een aantal belangrijke dossiers gebogen. Dit betrof onder andere de nieuwe systematiek van meerjaren-onderhoudsplanning. Het Integraal Huisvestingsplan stelt ons in staat een gedifferentieerde onderhoudsstrategie te voeren per gebouw, aangepast aan de eigen investeringen die we in een nieuw c.q. gerenoveerd gebouw moeten doen. De beleidsgroep speelde tevens en actieve rol bij het insourcen van de personele- en salarisadministratie en de IT.

"Het insourcen van al onze administratiesystemen is gelukt. Het jaar 2018 hebben we alles in eigen huis gedraaid. Daar ging zóveel werk aan vooraf qua roosters, contracten en systemen. Het lijkt zo vanzelfsprekend dat het goed functioneert, maar zodra het mis gaat…" Petra Versluis.

Informatietechnologie: Samen Slimmer met IT

Op het gebied van IT is in 2018 het project Samen Slimmer met IT uitgevoerd, de AVG en de PSA-module van AFAS geïmplementeerd. We willen IT slimmer organiseren in die zin dat we delen van het IT-beheer uitbesteden aan gespecialiseerde dienstverleners en zelf de regie voeren over de richting waarin onze IT-omgeving zich moet ontwikkelen. Ook willen we samen slimmer worden door beschikbare kennis en informatie met elkaar te delen en optimaal gebruikmaken van de mogelijkheden die IT biedt. We hebben in 2018 de digitale leer- en werkomgeving (DLWO) opnieuw ingericht met als kern Google for Education en de AErobe DLWO; de IT-infrastructuur opnieuw ingericht en uitgebreid; een interne IT regie-organisatie ingericht, inclusief een servicedesk voor scholen; contracten gesloten met een aantal gespecialiseerde dienstverleners.
Met als resultaat dat we over een gestandaardiseerde en goed gedocumenteerde IT-basisinfrastructuur beschikken die:

- uitgebreider is dan vóór de migratie (uitgebreider en stabieler WiFi-netwerk, veel meer digitale werkplekken, nieuwe mogelijkheden om samen te werken)
- tegen minimale kosten beheerd kan worden (met name door de grootschalige inzet van chromebooks die minimaal beheer vragen)
- any time, any place en via any device benaderd kan worden
- ons de mogelijkheid biedt om zelf regie te voeren op de verdere ontwikkelingen;
- leerkrachten de mogelijkheid biedt om met behulp van bijvoorbeeld Google Classroom verder invulling te geven aan gepersonaliseerd leren.

Implementatie AVG

Vanaf mei 2018 ziet de Autoriteit Persoonsgegevens toe op naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om aan de AVG te voldoen zijn in 2018 de volgende acties uitgevoerd:

- verplichte registers zoals verwerkingsregister, register verwerkersovereenkomsten en register beveiligingsincidenten en datalekken zijn ingericht en er is een begin gemaakt met het vullen hiervan;
- er is een begin gemaakt met updaten/aanvullen verwerkersovereenkomsten met dienstverleners die persoonsgegevens verwerken in opdracht van DeBasisFluvius;
- er zijn een privacyreglement en -verklaring opgesteld waarin is uitgewerkt welke persoonsgegevens binnen DeBasisFluvius worden verzameld en verwerkt en met welk doel en hoe leerlingen, ouders en medewerkers gebruik kunnen maken van hun rechten o.b.v. van de AVG;
- er is een protocol opgesteld voor het melden en afhandelen van beveiligingsincidenten en datalekken;
- er is een nieuwe instemmingsverklaring voor gebruik van beeldmateriaal van leerlingen opgesteld en uitgezet bij ouders en in ESIS zijn aanpassingen gedaan om de verklaringen te registreren;
- er is een tijdelijke functionaris gegevensbescherming aangewezen en er is ingeschreven op een aanbesteding door SIVON voor de selectie van een bureau dat de functionaris gegevensbescherming als dienst aanbiedt;
- in het kader van een bewustwordingscampagne *Privacy, zo doen we dat* onder medewerkers is een poster ontwikkeld die in scholen is opgehangen, een e-learning ontwikkeld en aangeboden via DeBasisFluviusAcademie en een animatie gemaakt voor vertoning in alle teams.

5.2 Huisvesting en facilitair

Samen met de gemeente Arnhem is gestart met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP). De komende 10 jaar wordt het onderwijsvastgoed voor primair onderwijs beter in balans gebracht qua capaciteitsbehoefte en huisvestingskwaliteit. Het IHP geeft aan welke prioriteiten er zijn voor de huisvesting van de scholen voor de korte en middellange termijn. Dit betekent vervangende nieuwbouw of duurzame renovatie voor een aantal van onze scholen.

Schoolbesturen en gemeente hebben bepaald dat vervangende nieuwbouw en renovatie worden gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij het schoolbestuur een eigen bijdrage doet aan de investering. Deze eigen bijdrage is gebaseerd op de reservering die het schoolbestuur in veertig jaar tijd moet kunnen doen voor noodzakelijke vervangingsinvesteringen (groot onderhoud). Voorgaande houdt een risico in: het budget voor de bouw (of grootscheepse renovatie) van een school kent een vastgesteld plafond en daar moeten we het voor realiseren. Om dit risico aan te kunnen, hebben we het bedrijf HEVO gecontracteerd. HEVO committeert zich aan de budgetten, de te realiseren meters en de gewenste kwaliteit.

Dankzij het IHP is een betere onderhoudsstrategie mogelijk. Gelden voor onderhoud kunnen effectiever en efficiënter ingezet, doordat duidelijk is welke locaties niet of in mindere mate onderhouden hoeven worden. Uiteraard met inachtneming van veiligheid en functionaliteit. De komende tien jaar zullen we achttien grote en een paar minder grote projecten oppakken. Ieder gebouw zal voldoen aan de vanaf 2020 geldende duurzaamheidsnormen: Bijna EnergieNeutraal Gebouw (BENG) en een kwaliteit opleveren conform minimaal klasse B van het programma *Frisse scholen 2015*. Dit programma beschrijft de luchtkwaliteit, temperatuur, licht en akoestische maximale normen. De gemeente Arnhem heeft hiervoor in de bouwbudgetten additionele middelen ter beschikking gesteld.

In 2017 is met een vijftal parallel lopende trajecten gestart. Het betreft nieuwbouw IKC De Klimboom en SBO De Piramide; nieuwbouw of renovatie van schoolgebouw De Krakeling; uitbreiding van Jozef Sartoschool en ‘t Panorama. Voor De Dorendal in de gemeente Renkum is ook sprake van nieuwbouw. Op een aantal scholen vond bovendien de ontwikkeling naar een integraal kindcentrum (IKC) plaats. Deze trajecten zullen in 2019 en 2020 afgerond en in gebruik genomen worden. In 2018 is ook gestart met de planvorming voor de ontwikkeling van een derde locatie in nieuwbouwwijk Schuytgraaf. Van deze ontwikkellocatie zal basisschool Confetti begin 2021 gebruik maken. Hierdoor komt ruimte vrij in De Omnibus en wordt de groei van deze wijk opgevangen. De speelpleinen worden samen met de wijk ingericht. Aandachtspunt is de vierkante meterprijs die op nieuwbouw is berekend. De prijs voor uitbreiding is hoger en nu al niet meer passend. Door vele wisselingen van medewerkers bij de gemeente is het bovendien een hele opgaaf om de bredere intentie van het Integraal Huisvestingsplan onder de aandacht te houden.

5.3 Exploitatieresultaat De Basis

Doordat De Basis en Fluvius twee afzonderlijke financiële entiteiten zijn, worden er twee separate jaarrekeningen gepresenteerd. Ondanks dat er een gemeenschappelijk toezichtsorgaan is en beide bestuurders bevoegd zijn in de wederzijdse stichtingen is er geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld. Dit omdat de financiële positie van de twee beide entiteiten dermate verschillend is dat het consolideren geen meerwaarde op zal leveren voor de belanghebbenden. De consolidatie zal eerder leiden tot minder inzicht.

Het jaar 2018 is voor stichting De Basis afgesloten met een negatief resultaat van €-1.191.912 , dit ten opzichte van een begroot resultaat van € -1.322.837: een verschil van € 130.925 met de begroting. Het positief resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € 877.188. In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 2.562.453
Dit positieve verschil wordt vooral verklaard door de lumpsum bekostiging. De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Alle daaraan gelieerde baten zoals personeels en arbeidsmarktbeleid € 587.471 en prestatiebox € 72.079 stijgen in dezelfde lijn mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting de Basis betreft dit een bedrag van € 826.000. Hiervan wordt € 344.000 toegerekend aan het kalenderjaar 2019.
Daarnaast wordt de personele bekostiging groei niet begroot en is uitgekomen op €478.952. De groei wordt berekend op stichtingsniveau. De scholen die hier het meest aan bijgedragen hebben zijn: Jan Ligthartschool, De Werf, Hugo de Grootschool en Het Mozaïek. Daarnaast zijn er nog scholen samengevoegd met scholen van Fluvius waardoor er groei ontstaat (IKC De Klimboom en OBS Da Vinci).

Vanuit stichting Pas is € 107.807 meer ontvangen. Dit komt doordat er begroot is met de op dat moment bekende gegevens. Er zou sprake zijn van een daling, maar die is minder groot dan verwacht. Het gaat om meerdere scholen waardoor het bedrag uiteindelijk is opgelopen.

2. Overige overheidsbijdrage zijn lager dan begroot € --97.368
Op de overige overheidsbijdragen is een negatief verschil te zien van € 97.368. Dit wordt met name veroorzaakt door overige gemeentelijke bijdrage waar een negatief saldo van €- 141.561 staat vanwege de bijdrage aan bewegingsonderwijs en schoolzwemmen 2018 / 2019 van €107.273. De kosten van het bewegingsonderwijs nemen sterk toe en de gemeentelijke bijdrage blijft daarin achter. Hier zal over in gesprek met de gemeente gegaan moeten worden.

3. Overige baten laten een negatief verschil zien van € 202.746.
Het negatieve verschil wordt veroorzaakt doordat er lasten vakonderwijs nat en droog geboekt staan terwijl de baten elders gerubriceerd zijn. Dit betreft € 510.919. Hier tegenover staat dat door de groei op Rivers van internationale leerlingen meer fee's zijn ontvangen met een verschil van €99.510. Daarnaast staan er bij overige baten oudergelden en schoolkamp gelden welke vanwege het verschil in boekjaar en schooljaar nog uitgegeven zullen worden, maar hier tot een positief saldo leiden in december.

4. Personele lasten laten een realisatie zien die € 1.847.410 hoger is dan begroot. Dit kan verdeeld worden in € 583.336 hogere loonkosten. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien van € 229.565. Door de CAO verhoging welke slechts deels gecompenseerd wordt in de bekostiging

(baten) is er sprake van een prijsverschil. Daarnaast een volumeverschil bv door leerlinggroei en extra inzet op onderwijskwaliteit van onderwijzend personeel. Op vaste formatie is een overschrijding te zien van 24,6 fte
Daarnaast een overschrijding van €1.524.614 op extern ingehuurd personeel. Vanwege het in aanvang tijdelijke karakter van de additionele werkdrukgelden is personeel dat daarvoor aangetrokken is met name op Randstad dienstverbanden binnen gekomen. Op scholing is ook goed geïnvesteerd, hier is €174. 682 meer uitgegeven dan begroot. Bijvoorbeeld de kosten van de academy maar ook van de high performance school trajecten vallen hieronder. In het kader van professionalisering wordt dit ook ten laste van de bestemmingsreserve gebracht worden.

In het kalenderjaar 2017 is de voorziening jubilea voor een groot deel vrijgevallen. Op dat moment was de onderbouwing onvoldoende en is het uitgangspunt genomen een landelijk bekend gemiddelde (€ 550 euro per fte). In 2018 is de berekening herzien en is de systematiek van de PO-Raad gehanteerd. De inschatting van de € 550 is te laag geweest, waardoor er in 2018 gedoteerd moest worden (€174.809).

5. Huisvestingslasten onderschrijden de begroting met € -563.512.
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud. Dit betreft een bedrag van € --617.170 . Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Daarnaast nog kleinere afwijking op huisvestingslasten te zien zoals een onderschrijding van €-96.734 op gas water licht. Dit heeft te maken met eindafrekeningen die positiever uitvallen als gevolg van de matige winter. Een overschrijding op dagelijks onderhoud van € 29.294 vanwege de staat waar de gebouwen in verkeren. Ondanks het feit dat vanuit het IHP veel gebouwen gerenoveerd worden, dan wel nieuwbouw plaats zal vinden, is onderhoud onontbeerlijk om een veilige en prettige leeromgeving voor kinderen te houden. De te verwachte onderschrijding op schoonmaak door de resultaatgerichte aanbesteding is ingezet op dieptereiniging van de toiletten op de scholen. Vanuit de tevredenheidsonderzoeken blijkt dit toch als heikel punt beoordeeld te zijn, vandaar deze additionele actie..

6. Afschrijvingen zijn nagenoeg overeenkomstig de begroting. De afwijking bedraagt € -5.618 (overschrijding)

7. Overige instellingslasten overschrijden de begroting met € 1.085.365
De overschrijding wordt met name veroorzaakt door de initiële kosten voor het traject slimmer werken met IT waarbij een eigen IT regieorganisatie is opgezet en alle scholen voorzien zijn van devices om digitaal leren en toetsen te ondersteunen. Dit betreft een overschrijving van € 500.918. Deze kosten zullen uiteindelijk via de bestemmingsreserve IT en innovatie op het eigen vermogen van stichting de basis in vermindering worden gebracht. Daarnaast een overschrijding op deskundigenadvies van € 137.303 , veroorzaakt door inhuur van externe partijen voor tijdelijk benodigde expertise. Tevens meer kosten op licenties € 125.148 echter dit wordt deels gecompenseerd door minder kosten op leermiddelen. Wel lijkt er een algemene trend dat digitale leermiddelen duurder zijn maar wel effectiever in gebruik.

Daarnaast is het accountantshonorarium ten laste van het resultaat gebracht €.39.815 Naast reguliere controle zijn ook extra controles bv op de gemeentelijke subsidies door de accountant verricht.

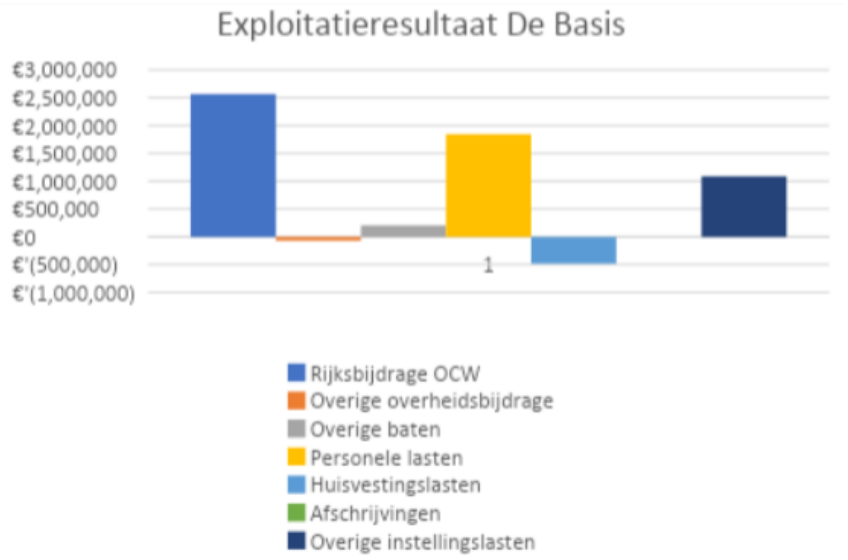

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht:

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	34.241.098	31.678.644	31.941.897
3.2	Overige overheidsbijdrage	78.130	175.498	176.598
3.5	Overige baten	1.676.169	1.878.915	2.001.983
	Totaal baten	35.995.397	33.733.057	34.120.478
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	30.110.546	28.539.496	27.667.542
4.2	Afschrijvingen	882.928	888.546	842.106
4.3	Huisvestingslasten	2.302.582	2.866.094	2.383.751
4.4	Overige lasten	3.894.970	2.809.509	2.354.003
	Totaal lasten	37.191.026	35.103.645	33.247.401
	Saldo baten en lasten	**-1.195.628**	**-1.370.587**	**873.076**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	10.017	50.000	10.200
5.4	Rente lasten	6.302	2.250	6.088
	Saldo financiële baten en laste	**3.716**	**47.750**	**4.112**
	Resultaat	**-1.191.912**	**-1.322.837**	**877.188**

5.4 Balanspositie De Basis

Zoals te zien in het balansoverzicht heeft stichting De Basis een goed eigen vermogen. Voor het surplus eigen vermogen, zijde aanwezige eigen vermogen minus buffervermogen, benodigd vanuit de risico inventarisatie zijn een viertal bestemmingsreserves gevormd welke extra impuls aan het onderwijs moeten geven. De eerste bestemmingsreserve heeft betrekking op de personele schaarste in het onderwijs. Momenteel is de schaarste zo precair dat er klassen naar huis gestuurd moeten worden. Met de inzet van deze gelden willen we dat voorkomen, door personeel aan te binden en te kunnen blijven boeien en mogelijk extra capaciteit voor incidenten aanwezig te hebben.
De tweede bestemmingsreserve betreft IT en innovatie. Ons uitgangspunt is dat leren en lesgeven met ICT verankerd moet zijn in het onderwijs en dat kinderen op school mediawijs gemaakt moeten worden. Hiertoe zetten we een IT regieorganisatie op. Dit vraagt de benodigde investeringen bijvoorbeeld in de IT-infrastructuur maar bijvoorbeeld ook in devices, opdat leerlingen bij het oefenen van rekenopgaven direct feedback krijgen.
Daarnaast is een bestemmingsreserve gevormd voor de realisatie van het integraal huisvestingsplan. De komende jaren zullen diverse scholen ofwel duurzaam gerenoveerd ofwel volledig nieuw gebouwd worden. Dit wordt grotendeels voorzien vanuit de gemeente, daarnaast is evenwel inzet van eigen middelen noodzakelijk. Dit zal zeker effect hebben op het onderwijs: een goede en veilige leefomgeving draagt bij aan een goed leerklimaat.
De professionalisering betreft met name de inhoudelijke ontwikkeling die de leidinggevende staf en vervolgens ook het onderwijzend personeel door moet maken om tot hogere leeropbrengsten te komen en de kansengelijkheid te vergroten. Dit betekent dat directeuren geschoold worden in hun leiderschap, maar ook in onderwijs van de toekomst waar directe instructie en de eerder genoemde IT-ontwikkeling een bijdrage in leveren. Daarnaast worden op diverse scholen nul-metingen gedaan over de onderwijskundige kwaliteit voor een gericht verbeterplan van de leeropbrengsten. In de begrotingsronde is bovendien gekeken naar benodigde investeringen in scholen, met het oog op verbetering van het onderwijs. Hiermee is een deel van de reserves in 2018 actief ingezet.

Professionalisering		**750.000**
Zenger en Folkman	2018	281.200
2 x 0,80 fte O&K	2018	53.755
Directeur poolleerkrachten	2018	99.442
		434.397

IT en innovatie		**1.500.000**
IT incidenteel (opzet regieorg	2018	727.740
IT Structureel	2018	48.800
		776.540

Huisvesting		**2.000.000**
Huisvesting		750.877
		750.877

Schaarste		**750.000**
Interim directeur	2018	33.040
Interim IB'er	2018	22.011
Inzet bovenschoolse directeu	2018	8.282
		63.333

De totale balans per 31 december 2018 ziet er als volgt uit:

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	5.252.615	4.880.772
1.1.3	Financiële vaste activa	46.442	73.017
	Totaal vaste activa	5.299.057	4.953.789
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	3.339.384	2.603.254
1.2.4	Liquide middelen	7.391.631	9.810.914
	Totaal vlottende activa	10.731.015	12.414.168
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	9.475.869	10.667.782
2.2	**Voorzieningen**	1.521.708	1.667.147
2.4	**Kortlopende schulden**	5.032.494	5.033.028
	Totaal activa	**16.030.072**	**17.367.956**

5.5 Financiële kengetallen De Basis

De hierboven weergegeven cijfers leiden tot de volgende financiële ratio's waarbij tevens de normcijfers zijn weergegeven welke door de Onderwijsinspectie worden gehanteerd.

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,06	0,09	0,08	0,08	groter dan 0,10
Liquiditeit	2,13	2,47	2,34	2,26	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,03	0,03	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,69	0,71	0,69	0,69	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,26	0,31	0,42	0,31	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de lasten van huisvesting afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is kleiner dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot vorig jaar is de huisvestingsratio in 2018 iets gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 2,13 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen

posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie afgenomen.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2017 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2016 is de rentabiliteitspositie gestegen.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen afgenomen.

5.6 Continuïteitsparagraaf De Basis

Onderstaand is een overzicht gegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij is de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs De Basis

Leerlingen De Basis							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	2.604	2.646	2.645	2.644	2.646	2.652	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	2.673	2.803	2.788	2.746	2.748	2.758	n.v.t.
Totaal	**5.277**	**5.449**	**5.433**	**5.390**	**5.394**	**5.410**	
Leerlingen met gewicht 0,3	306	320	320	278	269	256	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	428	411	395	335	318	308	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	4.543	4.718	4.718	4.777	4.807	4.846	-
Leerlingen NOAT	1.616	1.806	1.794	1.690	1.681	1.684	n.v.t.

NOAT staat voor Nederlands Onderwijs Anderstaligen. Basisscholen ontvangen extra geld voor leerlingen die in aanmerking komen voor de NOAT regeling. Scholen voor speciaal (basis) onderwijs ontvangen een extra financiering voor leerlingen die voldoen aan de CUMI regeling. CUMI staat voor Culturele Minderheden.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1, 2 en 3 jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basis onderwijs De Basis

Leerlingen De Basis SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	149	140	136	140	140	145
Waarvan cumi-leerlingen	62	55	50	45	40	40
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

SBAO betreft leerlingen in het Speciaal Basis Onderwijs.

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	392	388	381	380	379
Aantal gem	539	539	540	543	544
Dir gem	23	23	23	23	23
OOP gem	56	55	55	56	54
OP gem	313	308	303	308	300

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie
OP betreft onderwijzend personeel
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Ondanks de lichte leerlingengroei die geprognosticeerd is, blijft de formatie nagenoeg gelijk. Doordat er afgelopen jaren een aantal fusies hebben plaatsgevonden kan er op diverse scholen meer naar een ideale groepsgrootte toe gegroeid worden. Mede met inzet van ICT middelen zal het onderwijs meer eigentijds maar ook meer gedifferentieerd op de leerbehoefte van ieder kind zijn.

Daarbij het volgende exploitatieoverzicht

Exploitatie De Basis								
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	31.941.897	34.241.098	35.102.557	35.178.314	34.836.913	34.686.902	34.538.920
3.2	Overige overheidsbijdragen	176.598	78.130	212.894	205.969	205.969	205.969	205.969
3.5	Overige baten	2.001.983	1.676.169	1.741.225	1.481.925	1.475.925	1.475.925	1.475.925
3	**Totale baten**	**34.120.478**	**35.995.397**	**37.056.676**	**36.866.208**	**36.518.807**	**36.368.796**	**36.220.814**
4.1	Personeelslasten	27.667.542	30.110.546	31.735.249	31.162.000	30.887.142	31.030.688	31.161.520
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*1.058*	*3.357*	*18.750*	*18.750*	*43.125*	*58.375*	*58.375*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*841.048*	*879.571*	*852.292*	*828.970*	*766.003*	*722.581*	*632.675*
4.2	Afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
4.3	Huisvestingslasten	2.383.751	2.302.582	2.932.841	2.961.461	2.939.461	2.928.961	2.928.061
4.4	Overige lasten	2.354.003	3.894.970	2.821.665	2.137.790	2.123.690	2.103.675	2.092.231
4	**Totaal lasten**	**33.247.401**	**37.191.026**	**38.360.797**	**37.108.971**	**36.759.421**	**36.845.280**	**36.873.862**
5.1	Financiële baten	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2	Financiële lasten	6.088	6.302	3.380	3.000	3.000	3.000	3.000
5	**Financiele resultaat**	**4.112**	**3.716**	**6.620**	**7.000**	**7.000**	**7.000**	**7.000**
	Netto resultaat	**877.188**	**-1.191.912**	**-1.297.501**	**-235.763**	**-233.614**	**-469.484**	**-646.048**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van De Basis is de komende jaren een negatief exploitatieresultaat te zien. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt.

Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities

Balans De Basis							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	-	-	755.250	736.500	1.718.375	2.309.000	2.249.625
Overig	4.880.772	5.252.615	5.552.762	5.190.042	4.780.139	4.397.058	4.017.083
Materiële vaste activa	**4.880.772**	**5.252.615**	**6.308.012**	**5.926.542**	**6.498.514**	**6.706.058**	**6.266.708**
Financiële vaste activa	**73.017**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**
Vorderingen	**2.603.254**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**
Liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.631**	**4.810.941**	**5.112.392**	**4.060.205**	**3.540.825**	**3.339.179**
Totaal activa	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**
Passiva							
Eigen vermogen	10.667.782	10.667.782	9.475.869	8.178.368	7.942.605	7.708.991	7.239.507
Resultaat		-1.191.912	-1.297.501	-235.763	-233.614	-469.484	-646.048
Eigen vermogen	**10.667.782**	**9.475.869**	**8.178.368**	**7.942.605**	**7.708.991**	**7.239.507**	**6.593.459**
Voorzieningen	**1.667.147**	**1.521.708**	**1.293.917**	**1.449.661**	**1.203.060**	**1.360.708**	**1.365.760**
Kortlopende schulden	**5.033.028**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**
Totaal passiva	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

De te verwachten negatieve resultaten worden aan het vermogen onttrokken. Door het inzetten van het eigen vermogen conform het beschreven onder de bestemmingsreserve zullen de opgebouwde reserves ten gunste komen aan het onderwijs en daardoor in de loop van de tijd minder omvangrijk worden, waarbij het minimale buffervermogen vanuit de risicoanalyse ten alle tijden in acht wordt genomen.

Kasstroomoverzicht

Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	873.076	-1.195.628	-1.304.121	-242.763	-240.614	-476.484	-653.048
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
- mutaties voorzieningen	19.957	-145.438	-227.791	155.744	-246.601	157.648	5.052
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-80.491	-736.130	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-108.068	-534	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
- betaalde interest	-6.088	-6.302	-3.380	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activit	**1.550.692**	**-1.191.087**	**-654.250**	**767.701**	**328.913**	**470.120**	**51.054**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-1.272.309	-1.254.771	-1.926.439	-466.250	-1.381.100	-989.500	-252.700
Desinvesteringen in materiële vaste activa	12.040	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-30.567	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	26.575	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactivit	**-1.290.835**	**-1.228.196**	**-1.926.439**	**-466.250**	**-1.381.100**	**-989.500**	**-252.700**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**259.856**	**-2.419.282**	**-2.580.689**	**301.451**	**-1.052.187**	**-519.380**	**-201.646**
Beginstand liquide middelen	9.551.058	9.810.914	7.391.632	4.810.942	5.112.393	4.060.206	3.540.826
Mutatie liquide middelen	259.856	-2.419.282	-2.580.689	301.451	-1.052.187	-519.380	-201.646
Eindstand liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.632**	**4.810.942**	**5.112.393**	**4.060.206**	**3.540.826**	**3.339.180**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (17-06-2019)***

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*	*2022*	*2023*	*norm*
Huisvestingsratio	*0,07*	*0,06*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*0,08*	*groter dan 0,10*
Liquiditeit	*2,47*	*2,13*	*1,62*	*1,68*	*1,47*	*1,37*	*1,33*	*kleiner dan 0,75*
Rentabiliteit	0,03	-0,04	-0,04	-0,01	-0,01	-0,01	-0,02	*kleiner dan -0,10*
Solvabiliteit	*0,71*	*0,69*	*0,65*	*0,65*	*0,64*	*0,63*	*0,61*	*kleiner dan 0,30*
Weerstandsvermogen	*0,31*	*0,26*	*0,22*	*0,22*	*0,21*	*0,20*	*0,18*	*Kleiner dan 0,05*

In de komende periode zal de continuïteit van Stichting De Basis geenszins onder druk komen te staan. Het is juist van belang het eerder zorgvuldig opgebouwde vermogen op een verantwoorde manier aan het onderwijs ten goede te laten komen. Hiervoor is het minimaal aan te houden vermogen bepaald aan de hand van de risico inventarisatie en het meerdere boven dat buffervermogen als bestemmingsreserves benoemd. Deze bestemmingsreserves zijn eerder in deze paragraaf toegelicht en zullen zoals beschreven een positief resultaat op het onderwijs hebben. De intensieve samenwerking met Stichting Fluvius maakt dat initiatieven voor beide stichtingen ondernomen kan worden.
Aan de baten kant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichtenregeling. Vanaf 1 augustus 2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt omdat vanaf schooljaar 2019-2020 de middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor de Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan. De CAO onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de CAO en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien.
Gezien de goede vermogenspositie zullen geen additionele acties ondernomen hoeven worden om de continuïteit te borgen

5.7 Exploitatieresultaat Fluvius

Fluvius heeft het jaar 2018 afgesloten met een negatief resultaat van € -1.001.656, dit ten opzichte van een begroot negatief resultaat van € -967.754 : een negatief verschil van € -33.903 met de begroting. Het resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € -92.731 . In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 1.401.272
Dit positieve verschil wordt met name verklaard door de lumpsum salariskosten van € 772.816
De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Overige OCW-posten, zoals het personeels- en arbeidsmarktbeleid, stijgen in dezelfde mate mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting Fluvius betreft dit een bedrag van € 610.000. Hiervan wordt € 254.000 toegekend aan het kalenderjaar 2018. Daarnaast een overschrijding op de gelden van Passend Wijs van €77.868 veroorzaakt een kleine stijging in de inkomsten vanaf schooljaar 2018-2019 en het anders boeken van de solidariteitspot dan begroot.

2. Overige overheidsbijdrage zijn hoger dan begroot €-13.443 .
Het merendeel van de posten is conform de begroting, alleen de terugbetaling van een ten onrechte ontvangen subsidie voor conciërges heeft geleid tot een negatieve post van € -16.397

3. Overige baten laten een positief verschil zijn van € 240.961
Belangrijkste oorzaak van dit positieve verschil is terug te vinden in de post Detacheringen van € 202.284 . Dit bedrag is groter dan begroot, doordat de samenwerking met De Basis verder geïntensiveerd is en medewerkers steeds positiever staan tegenover inzet bij De Basis. Daarnaast zijn er bij overige baten onverwachte baten binnengekomen (€64.912). Dit betreft cultuur baten van de Mariënborn, vervangingskosten Sterk en Verhoeven voor het ontwikkelen opleiding HAN Nijmegen, inzet van de bestuurders vanuit diverse projecten zoals project Amsterdam en expeditie maatwerk vanuit het Ixperium.

4. Personele lasten laten een realisatie zien welke € 2.270.005 hoger is dan begroot. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door de CAO verhoging. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien € 80.251. Bij Fluvius betreft dit vooral een prijsverschil omdat er op 234 fte begroot slechts 5 fte gemiddeld meer aanwezig is. Op extern personeel is wel een overschrijding te zien van €997.826, veelal veroorzaakt door inhuur vanuit de werkdrukmiddelen. Deels is er ook sprake van kortdurende inzet voor ondersteuning voor lichte en zware ondersteuning. Op deze post is daarom ook een onderschrijding te zien van €-144.257. Daarnaast wordt ondersteuning ook gegeven door personeel wat al op de loonlijst staat zoals de IB-ers.
Tevens hogere kosten op deskundigheidsadvies ter hoogte van € 33.118 . Dit betreft inhuur van expertise voor de fusies, crisiscommunicatie en juridisch advies.

Naar aanleiding van de accountantscontrole is gebleken dat de voorziening jubilea te laag was opgenomen in de voorgaande jaren. Hiervoor is € 67.539 gedoteerd.

5. Huisvestingslasten vallen lager uit dan begroot met € -442.005
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud € -498.040. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Het dagelijks onderhoud is € 47.632 hoger dan begroot. De panden waar de scholen in zijn gehuisvest, zijn doorgaans wat ouder en vragen steeds meer onderhoud. Om die reden staan de panden van Fluvius ook hoog in de lijst van het IHP voor nieuwbouw dan wel renovatie. Daar tegenover staat een onderschrijding € -75.185 van op gas water licht vanwege eindafrekeningen die door betere weersomstandigheden

6. Afschrijvingen zijn redelijk in lijn met de begroting. De onderschrijding bedraagt €-33.620.
Dit wordt veroorzaakt door later aanschaffen van IT devices ivm volgordelijkheid van de uitrol van de nieuwe IT visie in de scholen

7. Overige instellingslasten overschrijden met € 194.224
Belangrijkste oorzaak van de overschrijding betreffen de licentiekosten van €91.513 . Dit komt enerzijds door de implementatie van de IT regieorganisatie. Anderzijds zijn er steeds meer leermiddelen digitaal waar het verdienmodel niet gericht is op de werkboekjes maar op de licenties.

Daarnaast zijn de accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht € 39.513
Meerwerk als gevolg van extra controles op bijvoorbeeld subsidies zijn hierin meegenomen .

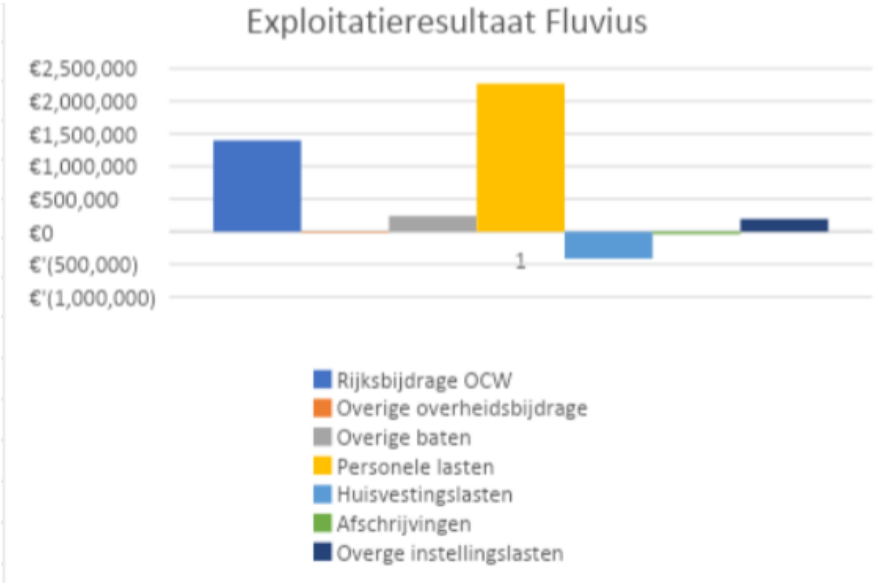

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht.

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	22.453.504	21.052.231	21.574.783
3.2	Overige overheidsbijdrage	51.615	65.058	142.328
3.5	Overige baten	336.296	95.335	385.223
	Totaal baten	22.841.415	21.212.624	22.102.334
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	20.127.414	18.183.821	18.450.634
4.2	Afschrijvingen	480.150	513.770	442.743
4.3	Huisvestingslasten	1.621.593	2.063.598	1.797.331
4.4	Overige lasten	1.608.413	1.414.189	1.499.612
	Totaal lasten	23.837.570	22.175.378	22.190.319
	Saldo baten en lasten	**-996.155**	**-962.754**	**-87.986**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	-	-	-
5.4	Rente lasten	5.501	5.000	4.745
	Saldo financiële baten en laste	**-5.501**	**-5.000**	**-4.745**
	Resultaat	**-1.001.656**	**-967.754**	**-92.731**

5.8 Balanspositie Fluvius

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	2.383.903	1.983.698
1.1.3	Financiële vaste activa	34.050	44.850
	Totaal vaste activa	2.417.953	2.028.548
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	2.093.098	2.083.247
1.2.4	Liquide middelen	22.496	617.663
	Totaal vlottende activa	2.115.594	2.700.910
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	861.968	1.863.625
2.2	**Voorzieningen**	597.403	697.241
2.4	**Kortlopende schulden**	3.074.176	2.168.592
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**

5.9 Financiële kengetallen Fluvius

Overzicht financiële getallen	2018	2017	2016	2015	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,07	0,08	0,08	0,07	groter dan 0,10
Liquiditeit	0,70	1,25	1,29	1,05	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	-0,04	0	0,01	0,01	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,32	0,54	0,54	0,48	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,04	0,08	0,08	0,08	kleiner dan 0,50

Het kengetal Huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de huisvestingslasten afgezet tegen de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is voor 2018 lager dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de huisvestingsratio nagenoeg gedaald.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De liquiditeitsratio geeft aan dat 0,70 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen posten en de overlopende passiva. De liquiditeitspositie is voor 2018 lager dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de liquiditeitspositie gedaald.

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief danwel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. De rentabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijs-inspectie. In vergelijking tot 2017 is de rentabiliteitspositie gedaald.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitspositie is voor 2018 groter dan de signaleringswaarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is de solvabiliteitspositie gedaald.

Het weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om niet-voorziene tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is voor 2018 kleiner dan de signalerings-waarde onderwijsinspectie. In vergelijking tot 2017 is het weerstandsvermogen gedaald.

Enkele kengetallen zijn onder de signaleringswaarde van de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie gebruikt deze waarden ter detectie van mogelijke risico's in de continuïteit van het onderwijs. Mede vanwege de voorgenomen fusie is goed te beargumenteren dat er geen daadwerkelijke risico's worden gelopen.

5.10 Continuïteitsparagraaf Fluvius

Onderstaand is een overzicht gegeven van het meerjarenperspectief. Daarbij is de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2023 uitgangspunt.

Het verwachte verloop van de leerlingenaantallen is als volgt (steeds per 1 oktober):

Leerlingenaantallen regulier basisonderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius							
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**	**Leerling weging**
Leeftijd 4 t/m 7 jaar (onderbouw)	1.873	1.698	1.718	1.728	1.751	1.740	n.v.t.
Leeftijd 8 en ouder (bovenbouw)	1.824	1.675	1.740	1.750	1.758	1.784	n.v.t.
Totaal	**3.697**	**3.373**	**3.458**	**3.478**	**3.509**	**3.524**	
Leerlingen met gewicht 0,3	34	26	27	27	23	22	0,3
Leerlingen met gewicht 1,2	22	20	19	17	17	20	1,2
Leerlingen met gewicht 0,0	3.641	3.327	3.412	3.434	3.469	3.482	-
Leerlingen NOAT	244	121	118	111	103	103	n.v.t.

Alle directeuren maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevens van de Gemeente Arnhem m.b.t. de aantallen 1, 2 en 3 jarigen binnen de wijk. Dit wordt gerelateerd aan het marktaandeel van de school in de betreffende wijk. Met name in de nieuwe wijk Schuytgraaf in Arnhem wordt een leerlingengroei voorzien.

Leerlingenaantallen speciaal basis onderwijs Fluvius

Leerlingen Fluvius SBO						
Soort	**1 okt 2017**	**1 okt 2018**	**1 okt 2019**	**1 okt 2020**	**1 okt 2021**	**1 okt 2022**
Totaalaantal leerlingen	142	151	145	145	142	142
Waarvan cumi-leerlingen	33	29	30	28	28	-
SBAO-leerlingen in samenwerkingsverband	762	762	762	762	762	762
BAO-leerlingen in samenwerkingsverband	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030	27.030

Alle directeuren van het speciaal basisonderwijs maken een meerjarenprognose voor leerlingenaantallen. Naast demografische gegevens wordt eveneens gebruikt gemaakt van input vanuit het samenwerkingsverband PassendWijs die op basis van het aantal aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen een indicatieve trend kan aangeven. Overigens, de organisatievorm van het samenwerkingsverband PassendWijs wordt opnieuw bezien en vormgegeven.

De verwachte ontwikkeling van het aantal medewerkers wordt als volgt geprognosticeerd:

	2019	2020	2021	2022	2023
Fte gem	221	210	211	212	212
Aantal gem	319	310	312	314	313
Dir gem	16	16	16	16	16
OOP gem	30	29	29	29	29
Op gem	175	165	165	166	166

Formatie is gebaseerd op fte jaargemiddelde.
DIR betreft bestuur en directie
OP betreft onderwijzend personeel
OOP betreft onderwijs ondersteunend personeel
De flexibele schil is hierin niet meegenomen.

Exploitatie Fluvius

Cat.	Omschrijving	2017	2018*	2019	2020	2021	2022	2023
3.1	Rijksbijdragen ministerie	21.574.783	22.453.504	21.531.057	20.833.106	21.160.118	21.347.609	21.525.079
3.2	Overige overheidsbijdragen	142.328	51.615	59.716	54.098	54.098	54.098	54.098
3.5	Overige baten	385.223	336.296	202.843	126.068	125.068	118.368	118.368
3	**Totale baten**	**22.102.334**	**22.841.415**	**21.793.616**	**21.013.272**	**21.339.284**	**21.520.075**	**21.697.545**
4.1	Personeelslasten	18.450.634	20.127.414	18.610.892	17.484.268	17.590.215	17.732.224	17.787.080
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*8.188*	*10.550*	*-*	*3.750*	*3.750*	*3.750*	*18.750*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*434.555*	*469.600*	*426.077*	*398.732*	*399.578*	*365.289*	*313.195*
4.2	Afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
4.3	Huisvestingslasten	1.797.331	1.621.593	2.063.398	1.912.944	1.841.823	1.844.839	1.845.409
4.4	Overige lasten	1.499.612	1.608.413	1.287.150	1.015.794	1.006.494	1.010.244	1.008.491
4	**Totaal lasten**	**22.190.319**	**23.837.570**	**22.387.517**	**20.815.488**	**20.841.860**	**20.956.346**	**20.972.925**
5.1	Financiële baten	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Financiële lasten	4.745	5.501	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
5	**Financiele resultaat**	**-4.745**	**-5.501**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**
	Netto resultaat	**-92.731**	**-1.001.656**	**-598.901**	**192.784**	**492.424**	**558.729**	**719.620**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Vanwege het investeren in kwaliteit van het onderwijs op een aantal scholen van Fluvius is het komend jaar een negatief exploitatieresultaat te zien. Gezien de focus op duurzaam vitale scholen en het effect van de uitgevoerde fusies is de verwachting dat in 2020 weer positieve resultaten te zien zullen zijn. Daarnaast wordt onder andere ingezet op leiderschap van de directeuren. De benutting van het eigen vermogen voor het verbeteren van de kwaliteit staat beschreven bij de bestemmingsreserve aangezien deze aangewend worden om het onderwijs te verbeteren. Al deze acties worden integraal door De Basis en Fluvius opgepakt.

Dit leidt tot de volgende te verwachten balansposities.

Balans Fluvius							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	89.410	177.772	177.772	354.022	350.272	346.522	1.027.772
Overig	1.894.289	2.206.132	2.624.200	2.700.218	2.437.640	2.171.551	1.958.356
Materiële vaste activa	**1.983.698**	**2.383.903**	**2.801.971**	**3.054.239**	**2.787.911**	**2.518.072**	**2.986.127**
Financiële vaste activa	**44.850**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**
Vorderingen	**2.083.247**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**
Liquide middelen	**617.663**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**
Totaal activa	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**
Passiva							
Eigen vermogen	1.863.625	1.863.625	861.968	263.067	455.851	948.275	1.507.004
Resultaat		-1.001.656	-598.901	192.784	492.424	558.729	719.620
Eigen vermogen	**1.863.625**	**861.968**	**263.067**	**455.851**	**948.275**	**1.507.004**	**2.226.624**
Voorzieningen	**697.241**	**597.403**	**530.452**	**743.510**	**515.092**	**643.540**	**735.382**
Kortlopende schulden	**2.168.592**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**
Totaal passiva	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

Het te verwachten resultaat is gemuteerd op het eigen vermogen.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht Fluvius							
	2017	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Kasstroom uit operationele activiteiten							
Saldo baten en lasten	-87.986	-996.155	-593.901	197.784	497.424	563.729	724.620
Overige mutaties eigen vermogen	-	-	-	-	-	-	-
Aanpassingen voor:							
- afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
- mutaties voorzieningen	136.852	-99.839	-66.950	213.057	-228.417	128.448	91.842
Veranderingen in vlottende middelen							
- voorraden	-	-	-	-	-	-	-
- vorderingen	-409.758	-9.850	-	-	-	-	-
- effecten	-	-	-	-	-	-	-
- schulden	-9.771	905.584	-	-	-	-	-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties:							
- ontvangen interest	-	-	-	-	-	-	-
- betaalde interest	-4.745	-5.501	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
- buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-
Totaal kastroom uit operationele activiteite	**67.336**	**274.389**	**-239.774**	**808.323**	**667.335**	**1.056.216**	**1.143.407**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten							
Investeringen in materiële vaste activa	-689.094	-880.355	-844.145	-654.750	-137.000	-99.200	-800.000
Desinvesteringen in materiële vaste activa	95.712	-	-	-	-	-	-
Investeringen immateriële vaste activa	-1.650	-	-	-	-	-	-
Desinvesteringen in financiële vaste activa	-	10.800	-	-	-	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteite	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten							
Nieuw opgenomen leningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-	-	-	-	-	-
Mutatie liquide middelen	**-527.695**	**-595.167**	**-1.083.919**	**153.573**	**530.335**	**957.016**	**343.407**
Beginstand liquide middelen	1.145.358	617.664	22.496	-1.061.423	-907.850	-377.515	579.501
Mutatie liquide middelen	-527.695	-595.167	-1.083.919	153.573	530.335	957.016	343.407
Eindstand liquide middelen	**617.664**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**

**** o.b.v. kalenderjaar 2018 in concept jaarrekening 2018 (05-06-2019)***

De hierbij behorende kengetallen zijn als volgt:

Overzicht financiële kengetallen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	norm
Huisvestingsratio	0,08	0,07	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	groter dan 0,10
Liquiditeit	1,25	0,69	0,34	0,39	0,56	0,87	0,98	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	0,00	-0,04	-0,03	0,01	0,02	0,03	0,03	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,54	0,32	0,21	0,28	0,32	0,41	0,49	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,08	0,04	0,01	0,02	0,04	0,07	0,10	Kleiner dan 0,05

Door de lichte leerlingdaling die stichting Fluvius als bijzonder onderwijs kent zal zij gezien de omvang van de scholen in verhouding meer moeten investeren. Dat is ook terug te zien in bovenstaande ratio's. Daardoor is de intensieve samenwerking met De Basis ook zo van belang om gezamenlijk de onderwijskundige verbeter initiatieven vorm te geven. Op deze manier kan ook het bijzonder onderwijs goede onderwijskundige kwaliteit borgen. Reden om deze intensieve samenwerking na het mogelijk afschaffen van de fusietoets te willen formaliseren. Daarnaast zullen additionele maatregelen worden genomen zoals het verminderen van de omvang van de dure flexibele schil en toezien op verantwoorde inzet van de middelen. Deze investeringen vanuit de bestemmingsreserve zal ervoor zorgen dat de continuïteit gegarandeerd wordt en de kengetallen zullen verbeteren mede ten opzichte van de norm/signaleringswaarde voor het onderwijs. De negatieve liquiditeit bij Fluvius wordt ondervangen door schatkistbankieren. Aan de baten kant is er een belangrijke ontwikkeling betreft het afschaffen van de gewichtenregeling. Vanaf 1 augustus 2019 hoeven scholen geen gewicht van nieuwe leerlingen meer te registreren. Dit komt omdat vanaf schooljaar 2019-2020 de middelen voor het onderwijsachterstandenbeleid verdeeld worden op grond van de nieuwe CBS-indicator. De gemeentelijke gelden gaan in deze beweging mee. Voor de Basis laten de berekeningen zien dat we er als stichting daardoor niet in baten op achteruit gaan. De CAO onderhandelingen waren afgelopen ronde sterk gericht op het onderwijzend personeel. Er zijn nu aanwijzingen dat de focus zal gaan liggen op onderwijs ondersteunend personeel en directie. Het effect daarvan kan pas doorgerekend worden nadat de CAO en de eventuele compenserende maatregelen bekend worden. De nieuwbouw wordt samen met een partner voor het risicodragend bouwheerschap vormgegeven. De eigen bijdrage wordt vanuit bestemmingsreserve voorzien. De fusie en het effect van de huidige investeringen zal Fluvius ook een duurzame vitale positie geven.

5.11 Risicoparagraaf

Zowel De Basis als Fluvius kennen een uitgebreid instrumentarium voor de beheersing van risico's van de organisatie w.o.:

- Meerjarige strategiebepaling op het niveau van de stichting, vertaald naar een jaarlijks werkprogramma op schoolniveau.
- Een governance structuur waarbinnen:
  - De belangrijkste onderwerpen op het gebied van onderwijs, personeel, huisvesting en financiën worden besproken met alle schoolleiders, de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, de commissie bedrijfsvoering, de auditcommissie van de raad van toezicht en de raad van toezicht. Daarnaast wordt verantwoording afgelegd aan de medezeggenschapsraad en aan de bestuurder.
  - De vergaderplanning met deze geledingen is geborgd in de planning- & control cyclus.
- Vastlegging van de administratieve organisatie en interne processen, gereed voor personele processen 2018 en financiële processen half 2019. Door de insourcing zijn

processen in eigen beheer op een andere wijze uitgevoerd en is actualisatie noodzakelijk.

- Een uitgebreide planning- & control cyclus, die onder andere bestaat uit:
  - Meerjarige leerlingenprognoses per school.
  - Meerjarige begrotingen per school/kostenplaats waarbinnen de belangrijkste risico's benoemd zijn. Daarbij wordt de integrale verantwoordelijk voor een belangrijk deel bij de betreffende budgethouder gelegd. De budgethouder schrijft een toelichting op zijn/haar begroting.
  - Liquiditeitsplanning die periodiek wordt geactualiseerd.
  - Periodieke verantwoording door de directeuren over de onderwijskundige, personele en financiële ontwikkelingen.
  - Het jaarverslag.
- Periodiek wordt eveneens gekeken naar:
  - De meerjarige financiële (balans)positie en het aan te houden weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's.

In 2017 is een volledig nieuwe risicoinventarisatie voor De BasisFluvius uitgevoerd. Na 3 jaar, dus in 2020 zal deze geactualiseerd worden
Aanleiding en doel van de uitgevoerde risicoanalyse waren de volgende:

- Een belangrijke gronddoelstelling van een organisatie is het borgen van financiële continuïteit. Het gaat hierbij om de vraag of de organisatie op korte en langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.
- Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen, is het noodzakelijk om over voldoende vermogen te beschikken om de aanwezige (financiële) risico's af te kunnen dekken.
- Voor de beantwoording van de vraag hoeveel (buffer-)vermogen noodzakelijk is, is het dus van belang om zicht te krijgen op het financiële risicoprofiel.
- De verantwoordelijkheid voor het opstellen van dergelijke risicoanalyse berust bij de eigen bestuurs- en toezichtsorganen.

Bij risico's gaat het om gebeurtenissen die
1) Niet voorzien kunnen worden;
2) Niet beheersbaar zijn.
Gebeurtenissen die wel voorzien kunnen worden en wel beheersbaar zijn, en waar dus op geanticipeerd kan worden, vormen zo gedefinieerd dus geen risico

De voornaamste onvoorziene financiële risico's bij De Basis zijn:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie - COA kinderen	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	30%	€ 50.000	€ 150.000
4	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 500.000	€ 750.000
5	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 300.000	€ 500.000
6	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 150.000	€ 300.000
7	Restrisico's	50%	€ 500.000	€ 750.000
8	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 500.000	€ 750.000

Voor Fluvius zijn de risico's enigszins verschillend:

Nr.	Omschrijving	Kans	Gevolg min	Gevolg max
1	Onvoorzienbare en onbeheersbare leerlingfluctuatie	10%	€ 50.000	€ 150.000
2	Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	70%	€ 50.000	€ 150.000
3	Instabiliteit in bekostiging	50%	€ 300.000	€ 500.000
4	Onvolledige indexatie van bekostiging	90%	€ 150.000	€ 300.000
5	Arbeidsmarktschaarste - niet kunnen vervullen vacatureruimte	70%	€ 50.000	€ 150.000
6	Restrisico's	50%	€ 300.000	€ 500.000
7	Uitvoeringsrisico in de bedrijfsvoering (vaste voet)	100%	€ 300.000	€ 500.000

Om het geïnventariseerde risicoprofiel door te kunnen rekenen naar een beno-digde hoogte van het aan te houden buffervermogen, zijn via de Monte Carlo simulatietechniek 10.000 simulaties uitgevoerd met een wisselende set startwaarden. Concreet betekent dit dat het geïnventariseerde financieel risicoprofiel 10.000 keer wordt doorgerekend, steeds met wisselende waarden voor de kans en financieel gevolg per risico, binnen de gestelde grenzen.

Onderstaande grafiek laat zien welk vermogen nodig is om bij De Basis met een bepaalde zekerheid de risico's financieel af te dekken

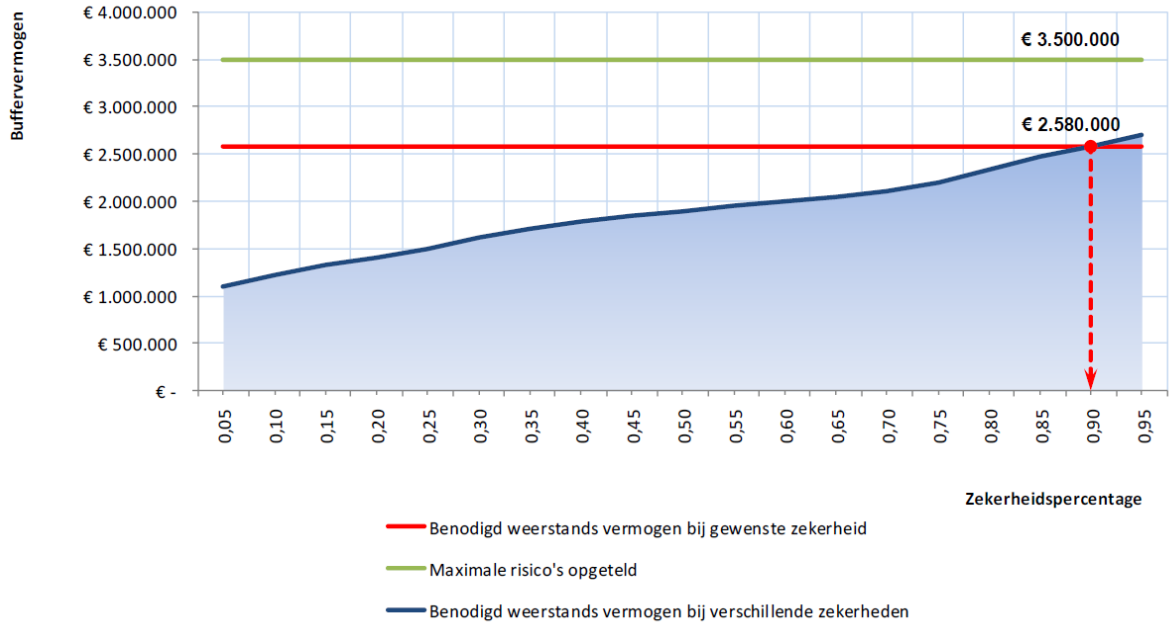

Onderstaande grafiek laat zien welk vermogen nodig is om bij Fluvius met een bepaalde zekerheid de risico's financieel af te dekken

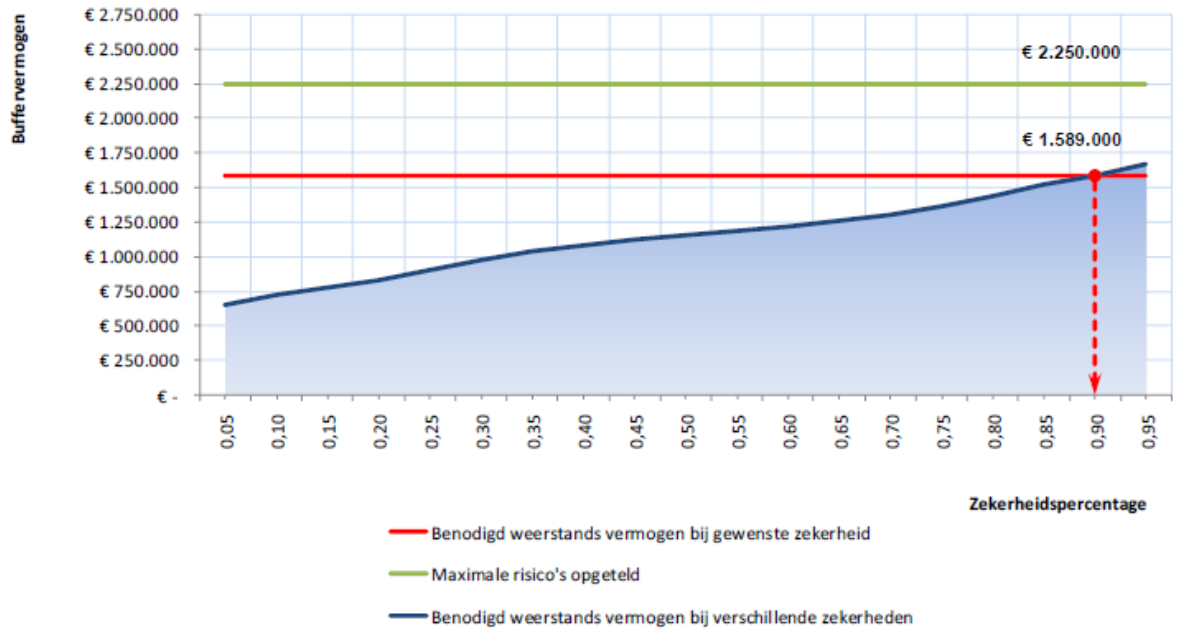

Conclusie risicoanalyse voor De Basis

Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, de huidige omgevingsfactoren en de huidige gehanteerde begrotingsuitgangspunten, is een vermogen van € 2.580.000 toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Dit komt overeen met 8,5% van de jaar-baten (niveau 2016). Dit percentage vervangt de normatieve signaleringswaarde van de Inspectie van het Onderwijs van 5,0%. Het eigen vermogen op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 9.790.594. Een vermogen van € 2.580.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het eigen vermogen aanwezig is van € 7.210.594. Het aanwezig eigen vermogen als per-centage van de jaarbaten (niveau 2016) bedraagt 32,1%.
Wanneer rekening gehouden wordt met bestemde fondsen en reserves (€ 3.279.950), is er sprake van een surplus van € 3.930.644. Het eigen vermogen minus bestemde fondsen en reserves bedraagt 21,4% van de jaarbaten (niveau 2016). Bij bovenstaande moet aangetekend worden dat vanuit de Inspectie van het Onderwijs in het financieel toezichtskader een minimale solvabiliteit (eigen vermogen + voorzieningen / balanstotaal) wordt gedefinieerd van 30% (zie bijlage 1). Dit betekent dat het minimale eigen vermogen vanuit de solvabiliteitseis aan de onderkant is afgegrensd. Bezien vanuit de optiek van de minimale solvabiliteit is sprake is van een sur-plus in het totaal eigen vermogen van € 6.459.284.

Het Netto Werk Kapitaal op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 6.932.726. Het Netto Werk Kapitaal geeft aan in hoeverre de vlottende passiva (crediteuren en overige kortlopende schulden) voldaan kunnen worden uit de vlottende activa (voorraden, debiteuren, liquide middelen) en is daarmee een maatstaf voor de liquiditeitspositie van een organisatie. Een vermogen van € 2.580.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het Netto Werk Kapitaal (de ‘aanwezige liquiditeitspositie’) aanwezig is van € 4.352.726. Het benodigd buffervermogen is dus (op statusdatum) volledig in liquide vorm beschikbaar. Het is gebruikelijk om een risicoanalyse eenmaal in de drie jaar de actualiseren, om die reden is dit voor De Basis ingepland in 2020.

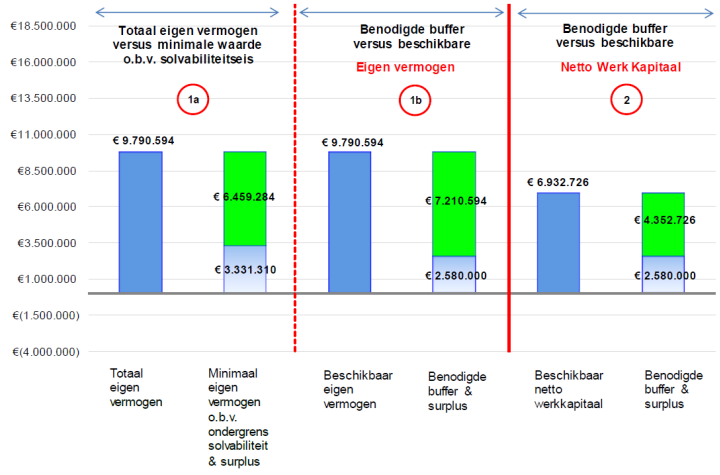

Conclusie risicoanalyse voor Fluvius

Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, de huidige omgevingsfactoren en de huidige gehanteerde begrotingsuitgangspunten, is een vermogen van € 1.589.000 toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Dit komt overeen met 6,9% van de jaar-baten (niveau 2016). Dit percentage vervangt de normatieve signaleringswaarde van de Inspectie van het Onderwijs van 5,0%.

Het eigen vermogen op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 1.888.119. Een vermogen van € 1.589.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een surplus in het eigen vermogen aanwezig is van € 299.119. Het aanwezig eigen vermogen als percentage van de jaarbaten (niveau 2016) bedraagt 8,2%.
Wanneer rekening gehouden wordt met bestemde fondsen en reserves (€ 127.061), is er sprake van een surplus van € 172.058. Het eigen vermogen minus bestemde fondsen en reserves bedraagt 7,6% van de jaarbaten (niveau 2016). Bij bovenstaande moet aangetekend worden dat vanuit de Inspectie van het On-derwijs in het financieel toezichtskader een minimale solvabiliteit (eigen vermogen + voorzieningen / balanstotaal) wordt gedefinieerd van 30% (zie bijlage 1). Dit betekent dat het minimale eigen vermogen vanuit de solvabiliteitseis aan de onderkant is afgegrensd. Bezien vanuit de optiek van de minimale solvabiliteit is sprake is van een surplus in het totaal eigen vermogen van € 1.060.447

Het Netto Werk Kapitaal op statusdatum (ultimo 2016) bedraagt € 572.248. Het Netto Werk Kapitaal geeft aan in hoeverre de vlottende passiva (crediteuren en overige kortlopende schulden) voldaan kunnen worden uit de vlottende activa (voorraden, debiteuren, liquide middelen) en is daarmee een maatstaf voor de liquiditeitspositie van een organisatie. Een vermogen van € 1.589.000 is toereikend om het financieel risicoprofiel af te kunnen dekken. Derhalve kan geconstateerd worden dat er op statusdatum (ultimo 2016) een manco in het Netto Werk Kapitaal (de ‘aanwezige liquiditeitspositie’) aanwezig is van -€ 1.016.752. Het benodigd buffervermogen is dus (op statusdatum) niet volledig in liquide vorm beschikbaar. Daarnaast bankiert Fluvius bij het Ministerie van Financiën (schatkist-bankieren). Daarmee is steeds een rekening courant faciliteit beschikbaar ter grootte van 10% van de jaarlijkse omvang van de Rijksbijdragen (afgerond 2,2 mln euro). et is gebruikelijk om een risicoanalyse eenmaal in de drie jaar de actualiseren, om die reden is dit voor Fluvius ingepland in 2020.

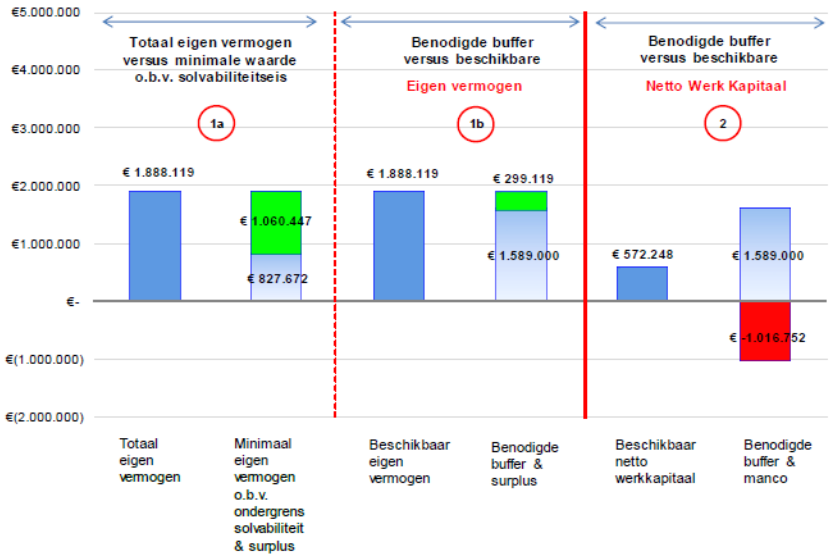

In het jaar 2018 heeft een fraude risicoanalyse plaatsgevonden. Frauderisicoanalyse is te omschrijven als een analyse van de op de organisatie van toepassing zijnde fraude risico factoren en de beheersing daarvan. De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij het bestuur van de stichting. Daarnaast behoort de beheersing van het fraude risico tot de scope van de Raad van Toezicht, in die zin dat de Raad toeziet op de beheersing- en controlesystemen van de organisatie.

Fraude wordt in deze rapportage gedefinieerd als “een opzettelijke handeling door een of meer leden van het management, met governance belaste personen, werknemers of derden, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen” .

In deze rapportage wordt het frauderisico benaderd vanuit twee dimensies, te weten:
1) het risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld en/of goederen aan de organisatie;
2) het risico van afwijkingen in de (financiële) verslaglegging met een frauduleus doel.

Als eerste en in zijn algemeenheid is te zien dat bedrijfsvoering sterk in ontwikkeling is geweest. Dit wordt met name veroorzaakt door insourcing processen. Dit vanwege de behoefte om als organisatie meer in control te komen. Deze ontwikkeling is positief vormgegeven. Werkwijzen zijn aangepast en zoals uit de toetsing van de accountant is gebleken voldoen de processen aan de norm, met uitzondering van het proces van de betalingsorganisatie die matig scoort en op korte termijn verhoogde aandacht vraagt. Echter aandacht is nodig voor borgen en vastleggen van de processen. Door het bestuur is toegelicht dat vanuit hun prioritering een handboek administratieve organisatie voor de personele kant al is opgesteld. Momenteel is de organisatie bezig de financiële kant in een handboek vast te leggen.

ZIchtbaar is de verbetering die geboekt is op het gebied van inkoop en Europese aanbesteding. Momenteel zijn er drie Europese aanbestedingen gedaan, op het gebied van multifunctionals en werkplekapparatuur, aanbesteding van meubilair, aanbesteding van leermiddelen en aanbesteding van reststoffen. Voor het merendeel van deze Europese aanbestedingen is het aanbestedingstraject uitbesteed aan een expertise partner, mede om de administratieve last voor de organisatie te beperken

Daarnaast blijkt zowel uit de management letter als de fraude risicoanalyse dat aandacht voor bankzaken noodzakelijk is. Momenteel is er geen enkele bank die de hoeveelheid rekeningen die

DeBasis en Fluvius gezamenlijk hebben op een eenvoudige en toegankelijke manier kan beheren. Het bestuur heeft daar energie in gestoken; echter 15 rekeningen is voor de meeste banken het maximum aantal te beheren rekeningen. Ook navraag bij de accountant naar hun ervaringen bij andere schoolbesturen heeft geleerd dat dat lastig oplosbaar is. Daarnaast moet in het bankenbeleid onderscheid gemaakt worden tussen private en publieke gelden en dat betreft met name De Basis organisatie. Om het voor beide stichtingen op een eenduidige wijze vorm te geven zal een nieuw bankenbeleid opgesteld worden.

5.12 Treasury

De stichtingen handelen in overeenstemming met de Regeling Beleggen en Belenen zoals die vanaf 1 juli 2016 voor onderwijsinstellingen van toepassing is. Actualisatie is zichtbaar in het aangepaste Treasury Statuut.

6. Toezicht

De Raad van Toezicht geeft goedkeuring aan majeure beslissingen, fungeert als klankbord en werkgever van het bestuur en houdt toezicht op het beleid. “2018 stond vooral in het teken van De Expeditie, wat ik een hele mooie ontwikkeling vind.” Peter van Dongen is onafhankelijk voorzitter van de Raad van Toezicht van DeBasisFluvius: “We zijn als Raad van Toezicht op een zeer inspirerende manier hierin meegenomen. Het is fascinerend om te zien hoe je vanuit een gedragen visie mensen mobiliseert om een bijdrage te leveren aan het onderwijs voor de kinderen in Arnhem en Renkum. Ik zie een energie-gevende, motiverende beweging, die niet alleen van betekenis is voor de organisatie, maar ook voor onze toezichthoudende rol. We worden geprikkeld om onze kritische reflectie te geven, dat maakt creativiteit vrij en zorgt voor een voortdurende dialoog.”

6.1 Toezichtfunctie

De Raad van Toezicht toetst of de in de strategie en jaarplan opgenomen voornemens worden gerealiseerd. Dit gebeurt met managementrapportages op zowel school- als centraal niveau. Het toezicht op de onderwijskundige prestaties vindt plaats met diverse informatiebronnen over de ontwikkelingen in de scholen: PAS-monitor, leerlingenaantallen, rapportages van de Inspectie Onderwijs en gegevens van de Cito-eindtoetsen. Voor het toezicht op de financiële positie en interne beheersing zijn de financiële kaderbrief, de begroting, de meerjarenbegroting en periodieke managementrapportages het toetsingskader. Over het financiële jaarverslag is overleg gevoerd met de accountant waarbij de Raad van Toezicht kennis nam van de Managementletter. De Raad van Toezicht heeft goedkeuring verleend aan de jaarrekening 2017, aan het Meerjarenbeleidsplan en de begroting 2018.

De Raad van Toezicht bracht in 2018 een bezoek aan acht scholen in verschillende wijken. Een werkbezoek biedt niet alleen een praktisch perspectief op het dagelijks functioneren van de scholen, maar ook op de diversiteit van het onderwijs en de specifieke omstandigheden van een school als onderdeel van de wijk waarin deze is gevestigd. Twee scholen zijn in het gezelschap van kamerleden bezocht. Peter van Dongen: “Ook in de scholen zijn de veranderingen al merk- en zichtbaar. Kinderen verzorgen nu het programma als wij op bezoek komen. Eén jochie is me vooral bijgebleven. Hij had zich verdiept in wat de Raad van Toezicht is en wat we kwamen doen en zei: ‘Ik heb begrepen dat u de begroting moet goedkeuren’. Het werden heel andere -speelse en ontdekkende- gesprekken doordat kinderen aanschoven en ons door hun school heen begeleidden.”

6.2 Vergaderingen

Er is in 2018 zeven maal plenair vergaderd, in aanwezigheid van het bestuur. Bij diverse gelegenheden vonden ook informele contacten plaats met de bestuurders. Daarnaast heeft drie keer een gemeenschappelijk overleg met de GMR plaatsgevonden. Het College van Bestuur sloot hier deels bij aan. Grotere thema’s worden vrij en openlijk in deze driehoek besproken. Peter van Dongen: “Dat ook de GMR aanschuift is bijzonder en belangrijk. Als Raad van Toezicht kunnen we zo beter zien wat er intern leeft. Ook daar zie ik een grote betrokkenheid, een open mind en geen verleiding om alles vast te willen leggen in documentatie.” De focus lag op: procedure werving en selectie nieuwe leden Raad van Toezicht; invulling commissies; rooster van aftreden; herijken toezichtkader; samenwerking GMR; verbetering onderwijsresultaten; fusie scholen; werving en selectie nieuwe bestuurder.

Andere onderwerpen op de agenda:
- Strategisch beleidsplan
- Samenwerking binnen het primair onderwijs
- Onderzoek De Boomhut
- Organisatieontwikkeling
- Onderwijs & kwaliteit: De Expeditie
- Zelfevaluatie
- Voortgang project ICT
- Jaarrekening 2017
- Scholenbezoek
- Oprichting nieuwe stichting CLC
- Begroting fusiescholen
- Halfjaarcijfers 2018
- Klokkenluidersregeling
- Begroting 2019

6.3 Werkgeversfunctie

In februari 2018 vond het jaarlijkse resultatengesprek plaats van de remuneratiecommissie met het bestuur. Een belangrijk onderwerp van gesprek was het vinden van een goede rolverdeling en een hanteerbare, voldoening-gevende werk/privé-balans bij de forse ambities die het bestuur zich stelt ten aanzien van de maatschappelijke opdracht. De agenda is gerelateerd aan de uitkomsten van de Zelfevaluatie (zie 6.5). Voor toekomstige gesprekken wordt een vaste vormgeving van het resultatengesprek nagestreefd. Voor het jaar 2018 zijn resultaatafspraken gemaakt met de bestuurders die direct te herleiden zijn uit het Strategisch Beleidsplan en zich toespitsen op de te realiseren doelen voor de organisatie in 2018. Hoofdpunten uit deze resultaatafspraken hebben betrekking op:
- Effectief leiderschap in de organisatie
- Ontwikkeling integrale klantteams
- HRM, financiën, begroting en jaarcyclus
- Integraal huisvestingsplan.

6.4 Governance

De Raad van Toezicht onderschrijft en handelt naar de code Goed Bestuur zoals door de PO-raad opgesteld. Daarnaast zijn governance afspraken vastgelegd in de volgende documenten:
- Statuten van de stichting
- Bestuursreglement
- Toezichtskader
- Profielschets Raad van Toezicht
- Samenstelling Raad van Toezicht inclusief (neven)functies
- Rooster van aftreden.

<u>Omvang en profiel Raad van Toezicht</u>
De Raad van Toezicht bestaat sinds 1 juli 2018 uit vijf leden. Per 1 januari en 1 mei 2018 zijn twee leden afgetreden en drie leden toegetreden. Het rooster van aftreden ziet er als volgt uit.

Benoemd	Naam lid RvT	Aftredend	Herbenoembaar	Vacature
1-1-2017	P.C.A. (Peter) van Dongen, voorzitter	1-1-2021	Ja	n.v.t.
16-6-2009	B. (Bert) de Jong	1-7-2018	Nee	Nee
1-4-2011	M.J. (Marian) Louppen-Laurant	1-7-2018	Nee	Nee

21-4-2009	N. (Natalja) Stommels	1-5-2018	Nee	Ja
13-10-2009	J.A.J. (Jan) Strengers	1-1-2019	Nee	Ja
1-5-2018	I. (Ingeborg) Wessels	1-5-2022	Ja	n.v.t.
1-4-2018	J.L.P.A. Dankaart (Han)	1-4-2022	Ja	n.v.t.
1-4-2018	E. (Ellen) Kruize	1-4-2022	Ja	n.v.t.

De Raad van Toezicht wordt bezoldigd conform de richtlijnen van de Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen (VTOI). Bij de samenstelling is rekening gehouden met een spreiding van competenties op het gebied van bestuur, kwaliteit van onderwijs, HRM, financiën en risicomanagement. Ook de portefeuille Identiteit is belegd. De leden van de Raad van Toezicht verrichten geen werkzaamheden of bekleden geen (neven-)functies die strijdig zijn met het belang van de stichtingen of kunnen leiden tot belangenverstrengeling. Een rooster van aftreden waarborgt de continuïteit van toezicht op de langere termijn. De Raad van Toezicht fungeert met integrale verantwoordelijkheid. Dat betekent dat alle leden gezamenlijk verantwoordelijk zijn. De kwalificaties waaraan (een lid van) de Raad van Toezicht moet voldoen, zijn vastgelegd in de profielschets Raad van Toezicht.

Samenstelling en nevenfuncties Raad van Toezicht:
Peter van Dongen, voorzitter
Profiel/portefeuille Identiteit
Benoemd: 1 januari 2017 tot 1 januari 2021 (herbenoembaar)
Voorzitter College van Bestuur Hogeschool Van Hall Larenstein
Voorzitter Raad van Toezicht Veluwse Onderwijsgroep
Lid Economic Board Arnhem Nijmegen
Lid Bestuur Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland
Lid Bestuur (penningmeester) Stichting Steun Bosbouw en Cultuurtechnisch Onderwijs

Marian Louppen-Laurant
Profiel/portefeuille Remuneratiecommissie
Benoemd: 1 april 2011, aftredend 1 juli 2018 (niet herbenoembaar)
Docent Saxion Hogeschool
Voorzitter Museumpark Oriëntalis, Berg en Dal
Voorzitter Cultureel Netwerk Arnhem
Voorzitter Kamermuziekfestival ZOOM!
Bestuurslid Binnenstadplatform Arnhem
Lid RvT Travers, Zwolle
Lid Commissie Toezicht Arrestantenzorg Politie
Voorzitter D’66 Arnhem a.i.

Bert de Jong
Profiel/portefeuille commissie Onderwijs en Kwaliteit
Benoemd: 16 juni 2009, aftredend 1 juli 2018 (niet herbenoembaar)
Voorzitter Stichting Varen met Wielen
Raad van advies Stichting SVM-NIVO te Nieuwegein
Bestuurslid Stichting AWN fonds
Voorzitter Stichting Arnhem Ambassadeurs
Voorzitter Stichting Arnhemse Linie
Lid Raad van Advies Ome Joop tour
Penningmeester Stichting Koningsdag Arnhem
Voorzitter Stichting Viering Nationale Feest en Gedenkdagen Arnhem
Bestuurslid Bridge to Liberation Experience

Natalja Stommels
Profiel/portefeuille Financieel en bedrijfsvoering / Auditcommissie/ Remuneratiecommissie
Benoemd: 21 april 2009, aftredend 1 mei 2018 (niet herbenoembaar)
Lid Raad van Toezicht Stichting Christelijk Onderwijs Over- en Midden-Betuwe, Bemmel

Jan Strengers
Profiel/portefeuille Auditcommissie
Benoemd: 13 oktober 2009, aftredend 1 januari 2019 (niet herbenoembaar)
Lid van Raad van Commissarissen Zorgburo de Liemers
Directeur Blankenbeek
Directeur Blankenborg BV
Associate partner Twynstra Gudde

Ingeborg Wessels
Profiel/portefeuille Juridisch en HRM / Remuneratiecommissie
Benoemd: 1 mei 2018
Managementteam IBR HAN

Han Dankaart
Profiel/portefeuille Financieel, vastgoed en bedrijfsvoering / Auditcommissie
Benoemd: 1 april 2018
Directeur bij gemeente Molenlanden
Vice-voorzitter Raad van Toezicht SSH&

Ellen Kruize
Profiel/ portefeuille Onderwijskundig en HRM / commissie Onderwijs en Kwaliteit
Benoemd: 1 april 2018
Directeur Conel BV
Lid Raad van Toezicht MBO Amersfoort
Voorzitter College van Bestuur VariO Onderwijsgroep
Voorzitter Raad van Toezicht stichting OOZ
Lid Raad van commissarissen SWZ Woningcorporatie

6.5 Functioneren Raad van Toezicht

Zelfevaluatie. Op 29 maart 2018 heeft de Raad van Toezicht gereflecteerd op zijn functioneren in de afgelopen periode onder begeleiding van Mr. Daniel le Gras. Hiertoe is gebruik gemaakt van een gespreksdocument van het Instituut voor Governance & Leiderschap. Ter voorbereiding heeft elk lid een top-drie van aandachtspunten opgesteld. Omdat een lid niet aanwezig kon zijn, heeft het Instituut met haar een telefonisch voorgesprek gehouden. Bij het tweede gedeelte van de bijeenkomst zijn beide bestuurders aanwezig geweest.

Het fusieproces waarin de organisatie zich bevindt, zorgde voor de nodige beweging. Dit heeft ook aandacht gevraagd van de Raad van Toezicht. Het leidde tevens tot de nodige wijzigingen in de samenstelling van de raad. Niettemin functioneren de commissies van de raad naar behoren en ook de informatievoorziening is voldoende. Er is sprake van wederzijds vertrouwen tussen de RvT en het CvB. Dit betekent onder meer dat de leden vrij zijn om ook buiten het CvB om informatie te vergaren om hun taak naar behoren te kunnen vervullen. Het toezicht op het risico- en controlebeheer van het CvB, met name van belang tijdens een fusieproces, is eveneens in orde volgens de raad.

Vooruitkijkend naar de komende periode van 12 tot 24 maanden zijn de leden van mening dat enkele wijzigingen in het toezicht wenselijk zijn, gezien de strategische ontwikkelingen die op de organisatie afkomen of al lopen, zoals het leiderschapsprogramma voor directeuren en de integrale kindcentra. Om integraal en proactief toezicht te kunnen (blijven) houden wil de raad meer aandacht besteden

aan zijn werkgevers- en adviesrol. Het potentieel beter benutten. Op de toezichthoudende rol is inhoudelijk soms meer diepgang mogelijk. Deze punten zijn in doorontwikkeling.

Voorzitter Van Dongen: ***"Ook al is het niet áf, er is een zodanige beweging gecreëerd die nieuwe ruimte heeft gegeven. Met de wisseling in bezetting van een van de bestuurlijke posities zijn geen gaten gevallen in het veranderingsproces, de continuïteit is geborgd. Er wordt aandacht besteed aan ontwikkeling van leiderschap. Op de werkvloer moet het echt gebeuren. Directeuren reflecteerden op wat zij zelf willen om vervolgens verfrist vervolgstappen te zetten. Als Raad van Toezicht kunnen wij makkelijk van alles vinden van kwaliteit, maar het College van Bestuur en de directeuren moeten het met hun schoolteam voor elkaar krijgen."***

Jaarverslag 2018

Stichting Fluvius

Balans per 31 december 2018; vergelijkende cijfers per 31 december 2017

		31-12-2018	31-12-2017
1	**Activa**		
1.1	**Vaste activa**		
1.1.2	Materiële vaste activa	2.383.903	1.983.698
1.1.3	Financiële vaste activa	34.050	44.850
	Totaal vaste activa	2.417.953	2.028.548
1.2	**Vlottende activa**		
1.2.2	Vorderingen	2.093.098	2.083.247
1.2.4	Liquide middelen	22.496	617.663
	Totaal vlottende activa	2.115.594	2.700.910
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**
2	**Passiva**		
2.1	**Eigen vermogen**	861.968	1.863.625
2.2	**Voorzieningen**	597.403	697.241
2.4	**Kortlopende schulden**	3.074.176	2.168.592
	Totaal activa	**4.533.547**	**4.729.458**

Staat baten en lasten kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	Rijksbijdragen	22.453.504	21.052.231	21.574.783
3.2	Overige overheidsbijdrage	51.615	65.058	142.328
3.5	Overige baten	336.296	95.335	385.223
	Totaal baten	22.841.415	21.212.624	22.102.334
4	**Lasten**			
4.1	Personeellasten	20.127.414	18.183.821	18.450.634
4.2	Afschrijvingen	480.150	513.770	442.743
4.3	Huisvestingslasten	1.621.593	2.063.598	1.797.331
4.4	Overige lasten	1.608.413	1.414.189	1.499.612
	Totaal lasten	23.837.570	22.175.378	22.190.319
	Saldo baten en lasten	**-996.155**	**-962.754**	**-87.986**
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	Rente baten	-	-	-
5.4	Rente lasten	5.501	5.000	4.745
	Saldo financiële baten en laste	**-5.501**	**-5.000**	**-4.745**
	Resultaat	**-1.001.656**	**-967.754**	**-92.731**

Kasstroom kalenderjaar 2018; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2017

	Jaarrekening 2018		Jaarrekening 2017	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten		-996.155		-87.986
Aanpassing voor:				
- afschrijvingen	480.150		442.743	
- mutaties voorzieningen	-99.839		136.852	
		380.311		579.595
Veranderingen in vlottende middelen				
- vorderingen	-9.850		-409.758	
- kortlopende schulden	905.584		-9.771	
		895.734		-419.529
Kaststroom uit bedrijfsoperaties		279.890		72.081
Ontvangen interest	-		-	
Betaalde interest	5.501		4.745	
		-5.501		-4.745
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		**274.389**		**67.336**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen in materiële vaste acti	-880.355		-689.094	
Desinvesteringen in materiële vaste a	-		95.712	
Investeringen in financiële vaste acti	-		-1.650	
Desinvesteringen in financiële vaste a	10.800		-	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		**-869.555**		**-595.031**
Kasstroom uit financiëringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	-		-	
Aflossing langlopende schulden	-		-	
Totaal kasstroom uit financiëringsactiviteiten		**-**		**-**
Overige mutatie eigen vermogen		**-**		**-62.708**
Mutatie liquide middelen		**-595.167**		**-590.403**
Beginstand liquide middelen	617.663		1.145.358	
Mutatie liquide middelen	-595.167		-527.695	
Eindstand liquide middelen		**22.496**		**617.663**

Grondslagen

Algemeen
De jaarrekening is qua indeling en inhoud samengesteld aan de hand van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, RJ richtlijnen en Titel 9 Boek 2 BW.
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel.
Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover ze op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
De bedragen zijn opgenomen in euro's.
Voorzover van toepassing zijn ter vergelijking de realisatiecijfers opgenomen van het voorgaande jaar, alsmede de cijfers van de meest recente, vastgestelde versie van de begroting van het verantwoordingsjaar.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineair berekende afschrijvingen op basis van de economische levensduur.
Er wordt afgeschreven met ingang van het jaar na de investering.
De grens voor activeren bedraagt € 500.

Gebouwen en terreinen worden alleen opgenomen in de balans als de economische eigendom ervan berust bij het bevoegd gezag.

Categorie	Afschrijvings-termijn in jaren	Afschrijvings-termijn per jaar	Activerings-grens in euro's
Gebouwen	10 - 15	6,6 -,10	500
Verbouwing	10 - 33	3,03 - 10	500
Meubilair	5 - 20	5 - 20	500
OLP en inventaris	5 - 10	5 - 10	500

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen
De liquide middelen (kassen en banken) staan, voor zover niet anders vermeld in de toelichting op de balans, ter vrije beschikking van het bestuur en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve
De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.
Reserves worden geacht uit publieke middelen te zijn opgebouwd tenzij expliciet anders is vermeld in de toelichting op de balans.

Bestemmingsreserves
Bestemmingsreserves worden gevormd met als doel deze in de toekomst aan te wenden voor een specifiek doel. Bestemmingsreserves zijn gevormd op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Aan de bestemmings-reserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen, een inschatting van het totaal van de uitgaven en een inschatting in welk jaar de uitgaven zullen worden gedaan.

Voorzieningen
De voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen die op balansdatum bestaan en waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is, waarvan de hoogte redelijkerwijs geschat kan worden en voor zover deze verplichtingen en verliezen niet op activa in mindering zijn gebracht. Eveneens worden voorzieningen gevormd voor verliezen die naar waarschijnlijkheid in de toekomst zullen worden geboekt maar die op balansdatum voorzienbaar zijn. Voorzieningen kunnen worden gevormd ter egalisatie van kosten waarbij een deel van de in de toekomst te verwachten uitgaven zijn oorsprong heeft voor balansdatum.

Voorziening onderhoud
De onderhoudsvoorziening beoogt kostenegalisatie voor de uitgaven van groot planmatig onderhoud aan onroerende zaken die door de jaren heen een onregelmatig verloop hebben. De dotaties aan de voorziening zijn gebaseerd op de meerjarenonderhoudsbegroting. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarverlof
De voorziening spaarverlof is opgebouwd om de kosten van vervangers te betalen wanneer personeelsleden het gespaarde verlof opnemen. De voorziening is berekend op basis van de werkelijk gespaarde uren tegen de actuele waarde. De in de cao opgenomen bindende genormeerde bedragen zijn hier op van toepassing.

Voorziening jubilea
De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de kosten van jubileumgratificaties die op grond van de cao dienen te worden betaald. Daarbij wordt rekening gehouden met een fictieve indiensttredingsleeftijd van 22 jaar, blijfkanspercentage en een uitkering bij 25- en 40-jarig jubileum conform de CAO. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde, de discontovoet bedraagt 0,70%.

Voorziening duurzame inzetbaarheid
In de voorziening duurzame inzetbaarheid is de verplichting per ultimo kalenderjaar opgenomen voor het gespaarde verlof volgens de cao PO. Dit gespaarde verlof kan bestaan uit basisbudget (40 uur per medewerker per jaar) en bijzonder budget voor werknemer van 57 jaar en ouder (130 uur per medewerker per jaar). Het saldo van de voorziening is de waarde van het gespaarde basisverlof en het gespaarde ouderenverlof.
Kortlopende schulden en overlopende passiva
De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar en zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Grondslagen van bepaling resultaat

Rijksbijdragen OCW /EZ
De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoormerkte OCW/EZ-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten.
Geoormerkte OCW/EZ-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.
Geoormerkte OCW/EZ-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen.
Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op de balansdatum.

Afschrijvingen
De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende immateriële en materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.
Er wordt afgeschreven met ingang van het jaar na investering

Pensioenverplichtingen
Er is sprake van een toegezegde pensioenregeling. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Deze toegezegde pensioenregeling is verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrage regeling. Voor de pensioenregeling worden op verplichte basis premies betaald aan het pensioenfonds. Behalve de premiebetaling zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regeling. Er is geen verplichting in geval van een tekort bij het pensioenfonds tot het voldoen van aanvullende bijdrage anders dan toekomstige premies. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze leiden tot een terugstorting of tot een vermindering van toekomstige betalingen.
De beleidsdekkingsgraad van het ABP per 31 december 2018 bedraagt 97,1%.

Stelselwijziging
In het boekjaar 2018 zijn er geen stelselwijzigingen doorgevoerd.

Kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de balans kalenderjaar 2017; vergelijkende cijfers kalenderjaar 2016

1 Activa

1.1.2 Materiële vaste activa

		Aanschafprijs 01-01-2018	Afschrijvingen 01-01-2018	Boekwaarde 01-01-2018	Investeringen 2018	Desinvesteringen 2018	Afschr.desinv. 2018	Afschrijvingen 2018	Aanschafprijs 31-12-2018	Afschrijvingen 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2018
1.1.2.1	Gebouwen	274.813	185.403	89.410	98.912	-	-	10.550	373.725	195.953	177.772
1.1.2.3	Inventaris en apparatuur	4.519.277	3.148.789	1.370.488	608.144	-	-	340.669	5.127.421	3.489.459	1.637.963
1.1.2.4	Overige materiële activa	2.240.235	1.716.435	523.801	173.299	-	-	128.931	2.413.534	1.845.365	568.169
Totaal materiële vaste activa		**7.034.325**	**5.050.627**	**1.983.698**	**880.355**	**-**	**-**	**480.150**	**7.914.680**	**5.530.777**	**2.383.903**

Gebouwen
De door de Stichting beheerde schoolgebouwen zijn juridisch wel, doch economisch geen eigendom van de Stichting. Deze gebouwen zijn volledig gesubsidieerd en dienen, wanneer ze niet meer conform de bestemming worden gebruikt, om niet te worden overgedragen aan de Gemeente.
Voor een overzicht van de onder ons bestuur staande scholen verwijzen wij naar het bestuursverslag.

1.1.3	Financiële vaste activa	31-12-2018	31-12-2017
1.1.3.8	Overige vorderingen	34.050	44.850
	Totaal financiële vaste activa	**34.050**	**44.850**

Overige vorderingen
Het gaat hier om waarborgsommen bij Snappet inzake tablets.

1.2.2	Vorderingen	31-12-2018	31-12-2017
1.2.2.2	OCW/EZ	1.040.016	1.183.736
1.2.2.1(	Overige vorderingen	421.292	610.752
1.2.2.1:	Vooruitbetaalde kosten	2.988	41.436
1.2.2.1!	Overlopende activa	628.802	247.323
	Totaal vorderingen	**2.093.098**	**2.083.247**

1.2.4	Liquide middelen	31-12-2018	31-12-2017
1.2.4.1	Kasmiddelen	-	-
1.2.4.2	Banken	22.496	617.663
1.2.4.3	Deposito's	-	-
	Totaal liquide middelen	**22.496**	**617.663**

2 Passiva

2.1	Eigen vermogen	Stand per 1-1-2018	Bestemming resultaat 2018	Overige mutaties 2018	Stand per 31-12-2018
2.1.1.1	Algemene reserve	1.774.564	-962.896	-	811.667
2.1.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)	89.061	-38.760	-	50.301
		1.863.625	**-1.001.656**	**-**	**861.968**

Vanuit de statuten zijn geen nadere bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.

Bestemmingsreserve publiek
De bestemmingsreserve nulmeting is in 2006 gevormd bij de eerste waardering van de materiële vaste activa. Jaarlijks worden de afschrijvingskosten van de materiële vaste activa via resultaatbestemming ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht.

2.2	Voorzieningen	Stand per 1-1-2018	Dotaties 2018	Onttrek-kingen 2018	Vrijval/ overig 2018	Stand per 31-12-2018
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
2.2.1.1	Spaarverlof bovenschools	49.573	-	-	-	49.573
2.2.1.2	Jubilea bovenschools	133.837	98.535	-20.996	-	211.376
2.2.1.3	Duurzame inzet bovenschools	46.297	-	-	-	46.297
2.2.3	Overige voorzieningen					
2.2.3.1	Onderhoud bovenschools	467.534	366.464	-543.842	-	290.156
		697.241	**464.999**	**-564.838**	**-**	**597.403**

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
2.4.4	OCW/EL&I (kortlopende schulden)	1.045.945	-
2.4.6	Vooruitontvangen bedragen gemeente	60.019	60.177
2.4.8	Crediteuren	546.546	618.854
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	762.570	690.855
2.4.10	Schulden terzake pensioenen	-	193.474
2.4.12	Overige kortlopende schulden	85.360	52.343
2.4.17	Reservering vakantiegeld	520.595	519.427
2.4.19	Overige overlopende passiva	53.141	33.462
		-	-
	Totaal kortlopende schulden	**3.074.176**	**2.168.592**

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

De volgende niet uit de balans blijkende verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Leverancier	Jaar t/m	Looptijd (in jaren)	Bedrag per jaar
Huur kantoorpand	2024	5,00	66.500
Schoonmaak	2020	2,00	328.000
Sanitaire Voorzieningen	2020	2,00	30.000
Repro	2022	1,00	136.000
Onderwijsleerpakketten	2019	1,00	340.000
Arbo dienstverlening	-	1,00	51.500
Begrotingssoftware/MIS	2019	1,00	15.000
DLWO	2022		20.218
Audio visuele middelen	2022	4,00	177.500
Werkplekapparatuur	2022	4,00	177.750
Multifunctionals	2022	4,00	68.500

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHEIDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
3	**Baten**			
3.1	**Rijksbijdragen**			
3.1.1	Rijksbijdragen	20.710.097	19.440.251	20.002.611
3.1.2	Niet-geoormerkte subsidies OCW	746.175	702.400	627.773
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SW	997.231	909.580	898.723
	Totaal Rijksbijdragen	**22.453.504**	**21.052.231**	**21.529.106**
3.2	**Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden**			
3.2.2	Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en - subsidies	51.615	65.058	188.005
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	**51.615**	**65.058**	**188.005**
3.5	**Overige baten**			
3.5.1	Verhuur	57.092	72.149	88.455
3.5.2	Detachering personeel	202.284	-	261.764
3.5.4	Sponsering	-	-	13.725
3.5.5	Ouderbijdragen	12.009	19.500	8.191
3.5.6	Overige (overige baten)	64.912	3.686	13.088
	Totaal overige baten	**336.296**	**95.335**	**385.223**
	Totaal baten	**22.841.415**	**21.212.624**	**22.102.334**

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
4	**Lasten**			
4.1	**Personeelslasten**			
4.1.1	Lonen en salarissen	17.721.644	17.252.049	17.072.536
4.1.2	Overige personele lasten	3.023.788	2.436.784	2.431.830
4.1.3	Af: uitkeringen	-618.018	-1.505.012	-1.053.732
	Totaal personeelslasten	**20.127.414**	**18.183.821**	**18.450.634**
	Brutolonen en salarissen	12.996.655		12.711.951
	Sociale lasten	1.734.421		2.640.646
	Pensioenlasten	2.990.568		1.719.939
	Totaal lonen en salarissen	**17.721.644**		**17.072.536**
	Uitkeringen Vervangingsfonds	510.817	1.505.012	842.945
	Overige uitkeringen	107.201	-	210.787
	Totaal uitkeringen	**618.018**	**1.505.012**	**1.053.732**

Gemiddeld aantal werknemers
Gedurende het jaar 2018 waren gemiddeld 230 fte in dienst, exclusief vervangers (2017: 244).
Dit was onderverdeeld in: Directie: 14 fte, OP: 187 fte en OOP: 28 fte.
Het aantal vervangers in 2018 was 20 fte.

4.2	**Afschrijvingslasten**			
4.2.2.1	Gebouwen en terreinen	10.550	8.681	8.188
4.2.2.2	Inventaris en apparatuur	343.256	372.138	309.148
4.2.2.3	Leermiddelen en overige materiële vaste ac	126.344	132.951	125.407
	Totaal afschrijvingslasten	**480.150**	**513.770**	**442.743**
4.3	**Huisvestingslasten**			
4.3.1	Huur	68.611	102.592	109.054
4.3.3	Onderhoud	155.405	75.350	96.796
4.3.4	Energie en water	199.415	274.600	252.087
4.3.5	Schoonmaakkosten	368.178	367.160	354.435
4.3.6	Heffingen	52.664	51.250	51.561
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	366.464	864.494	493.550
4.3.8	Overige (huisvestingslasten)	410.856	328.152	439.848
	Totaal huisvestingslasten	**1.621.593**	**2.063.598**	**1.797.331**
4.4	**Overige lasten**			
4.4.1	Administratie- en beheerlasten	445.583	291.170	577.302
4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	970.445	845.069	795.393
4.4.4	Overige (overige lasten)	192.385	277.950	126.917
	Totaal overige lasten	**1.608.413**	**1.414.189**	**1.499.612**
	Totaal lasten	**23.837.570**	**22.175.378**	**22.190.319**
	Saldo baten en lasten	**-996.155**	**-962.754**	**-87.986**

Accountantscontole

	2018	2017
Onderzoek jaarrekening	39.513	9.680

		Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Jaarrekening 2017
5	**Financiële baten en lasten**			
5.1	**Financiële baten**			
5.1.1	Rentebaten	-	-	-
	Totaal financiële baten	**-**	**-**	**-**
5.4.1	Bankkosten	5.501	5.000	4.745
	Totaal financiële lasten	**5.501**	**5.000**	**4.745**
	Netto resultaat	**-1.001.656**	**-967.754**	**-92.731**

Verklaring verschillen exploitatieresultaat

Fluvius heeft het jaar 2018 afgesloten met een negatief resultaat van € -1.001.656, dit ten opzichte van een begroot negatief resultaat van € -967.754 : een negatief verschil van € -33.903 met de begroting. Het resultaat over het boekjaar 2017 bedroeg € -92.731 . In de navolgende paragraaf treft u een vergelijking aan en een specificatie van de belangrijkste verschillen.

1 Rijksbijdrage OCW zijn hoger dan begroot € 1.401.272
Dit positieve verschil wordt met name verklaard door de lumpsum salariskosten van € 772.816
De personele bekostiging is verhoogd naar aanleiding van de cao verhoging in september 2018 plus de eenmalige uitkering in oktober 2018. Overige OCW-posten, zoals het personeels- en arbeidsmarktbeleid, stijgen in dezelfde mate mee. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is door de overheid extra gelden beschikbaar gesteld voor werkdrukvermindering in het onderwijs. Voor stichting Fluvius betreft dit een bedrag van € 610.000. Hiervan wordt € 254.000 toegekend aan het kalenderjaar 2018. Daarnaast een overschrijding op de gelden van Passend Wijs van €77.868 veroorzaakt een kleine stijging in de inkomsten vanaf schooljaar 2018-2019 en het anders boeken van de solidariteitspot dan begroot.

2. Overige overheidsbijdrage zijn hoger dan begroot €-13.443 .
Het merendeel van de posten is conform de begroting, alleen de terugbetaling van een ten onrechte ontvangen subsidie voor conciërges heeft geleid tot een negatieve post van € -16.397

3. Overige baten laten een positief verschil zijn van € 240.961
Belangrijkste oorzaak van dit positieve verschil is terug te vinden in de post Detacheringen van € 202.284 . Dit bedrag is groter dan begroot, doordat de samenwerking met De Basis verder geïntensiveerd is en medewerkers steeds positiever staan tegenover inzet bij De Basis. Daarnaast zijn er bij overige baten onverwachte baten binnengekomen (€64.912). Dit betreft cultuur baten van de Mariënborn, vervangingskosten Sterk en Verhoeven voor het ontwikkelen opleiding HAN Nijmegen, inzet van de bestuurders vanuit diverse projecten zoals project Amsterdam en expeditie maatwerk vanuit het Ixperium.

4. Personele lasten laten een realisatie zien welke € 2.270.005 hoger is dan begroot. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door de CAO verhoging. Op onderwijzend personeel is een overschrijding te zien € 80.251. Bij Fluvius betreft dit vooral een prijsverschil omdat er op 234 fte begroot slechts 5 fte gemiddeld meer aanwezig is. Op extern personeel is wel een overschrijding te zien van €997.826, veelal veroorzaakt door inhuur vanuit de werkdrukmiddelen. Deels is er ook sprake van kortdurende inzet voor ondersteuning voor lichte en zware ondersteuning. Op deze post is daarom ook een onderschrijding te zien van €-144.257. Daarnaast wordt ondersteuning ook gegeven door personeel wat al op de loonlijst staat zoals de IB-ers.
Tevens hogere kosten op deskundigheidsadvies ter hoogte van € 33.118 . Dit betreft inhuur van expertise voor de fusies, crisiscommunicatie en juridisch advies.

Naar aanleiding van de accountantscontrole is gebleken dat de voorziening jubilea te laag was opgenomen in de voorgaande jaren. Hiervoor is € 67.539 gedoteerd.

5. Huisvestingslasten vallen lager uit dan begroot met € -442.005
De belangrijkste reden is het vrijvallen van de voorziening groot onderhoud € -498.040. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de voorziening vanuit het onderhoudsplan ook jaarlijkse kosten opgenomen. Deze moeten, terecht, ten laste komen van de exploitatie.

Het dagelijks onderhoud is € 47.632 hoger dan begroot. De panden waar de scholen in zijn gehuisvest, zijn doorgaans wat ouder en vragen steeds meer onderhoud. Om die reden staan de panden van Fluvius ook hoog in de lijst van het IHP voor nieuwbouw dan wel renovatie. Daar tegenover staat een onderschrijding € -75.185 van op gas water licht vanwege eindafrekeningen die door betere weersomstandigheden

6. Afschrijvingen zijn redelijk in lijn met de begroting. De onderschrijding bedraagt €-33.620.
Dit wordt veroorzaakt door later aanschaffen van IT devices ivm volgordelijkheid van de uitrol van de nieuwe IT visie in de scholen

7. Overige instellingslasten overschrijden met € 194.224
Belangrijkste oorzaak van de overschrijding betreffen de licentiekosten van €91.513 . Dit komt enerzijds door de implementatie van de IT regieorganisatie. Anderzijds zijn er steeds meer leermiddelen digitaal waar het verdienmodel niet gericht is op de werkboekjes maar op de licenties.

Daarnaast zijn de accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht € 39.513
Meerwerk als gevolg van extra controles op bijvoorbeeld subsidies zijn hierin meegenomen .

Verbonden partijen

Statutaire naam	Juridische vorm 2017	Statutaire zetel	Code activiteite	Eigen vermogen	Resultaat 2017	Verklaring art. 2:403	Deelname percentag	Consolidatie
Stichting PAS	Stichting	Arnhem	´4	-	-	Nee	0%	Nee
SWV PassendWijs	Stichting	Arnhem	´4	-	-	Nee	0%	Nee
Stichting De Basis	Stichting	Arnhem	´4	-	-	Nee	0%	Nee

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Verbonden partij	Activiteiten
Stichting PAS	Beleid ten aanzien van onderwijsachterstanden en beheer brede scholen.
SWV PassendWijs	Het samenwerkingsverband waarin Fluvius deelneemt
Stichting De Basis	Schoolbestuur voor openbaar onderwijs

Het samenwerkingsverband PassendWijs en stichting PAS hebben de jaarrekening 2018 nog niet opgesteld waardoor het eigen vermogen en het resultaat 2018 niet opgenomen zijn in deze jaarrekening

Model G: Overzicht geoormerkte doelsubsidies OCW

G1. Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Prestatie afgerond? Ja/Nee
Lerarenbeurs 02NY	2018/2/944717	28-08-2018	4.837	4.837	Nee
Lerarenbeurs 05IV	2018/2/944717	28-08-2018	9.674	9.674	Nee
Lerarenbeurs 09QQ	2018/2/944717	28-08-2018	8.389	8.389	Nee
	totaal		22.901	22.901	

G2. VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES MET VERREKENINGSCLAUSULE (Regeling ROS art. 13, lid 2 sub B en EL&I regelingen betrekking hebben op de EL&I subsidies)

G2.A. Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale kosten	Te verrekenen ultimo verslagjaar
	totaal		-	-	-	-

G2.B. Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Toewijzing Datum	bedrag toewijzing	saldo 1-1-2018	ontvangen in verslagjaar	lasten in verslagjaar	totale kosten 31-12-2018	saldo nog te besteden 31-12-2018
							-	-
			-	-	-	-	-	-

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse
De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:
(a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
(b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
(c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.
Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

	2018
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	3
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	2
Totaal aantal complexiteitspunten	**9**
Bezoldigingsklasse	**D**
Bezoldigingsmaximum	**€ 146.000**

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2018.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionaris

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Gegevens 2018			
bedragen x € 1	**S.M.D. Veltmaat**	**M.R. Ketz**	**C.H.B.C. van Zuylen**
Functiegegevens	Voorzitter CvB	Lid CvB	Lid CvB
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/07	01/08 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	0,00	0,00
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	122.870	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	18.173	-	-
Subtotaal	*141.043*	-	-
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	146.000	-	-
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	146.000	-	-
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Voorzitter CvB	Lid CvB	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	0,00	
Dienstbetrekking?	ja	ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	120.111	-	
Beloningen betaalbaar op termijn	16.996	-	
Subtotaal	*137.108*	-	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	146.000	-	
Totale bezoldiging	137.108	-	

Bij de WNT-bezoldiging voor de bestuurders is het fiscale regime gevolgd. Dit betekent dat de bestuurders bij hun eigen stichting voor 100% bezoldigd zijn, daar er geen urenregistratie aanwezig is.

WNT: WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR

Toezichthoudend topfunctionaris

De volgende toezichthoudend topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

bedragen x € 1	**P.C.A. van Dongen**	**M.J. Louppen**	**N. Stommels**
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 30/06	01/01 - 31/04
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	4.500	1.500	1.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	21.900	14.600	14.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	4.500	3.000	3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	21.150	14.100	14.100

bedragen x € 1	**A. de Jong**	**I.J.M. Wessels**	**H.F. Kruize**
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 30/06	01/05 - 31/12	01/04 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	1.500	2.000	2.250
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.600	14.600	14.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12		
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	3.000		
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100		

bedragen x € 1	**J.A.J. Strengers**	**J.L.P.A. Dankaart**	**P. Eckringa**
Functiegegevens	Lid	Lid	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 30/06	01/04 - 31/12	
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	3.000	2.285	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.600	14.600	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid		Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Totale bezoldiging	6.000		3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100		14.100

bedragen x € 1	J. Wassenaar - de Groot
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	
Bezoldiging	
Totale bezoldiging	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	
Gegevens 2017	
Functiegegevens	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12
Bezoldiging	
Totale bezoldiging	3.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	14.100

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Vanuit de statuten zijn geen nadere bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.
Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

Resultaat 2018

€	-962.896	wordt onttrokken aan de algemene reserve
€	-38.760	wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve
€	-1.001.656	totaal resultaatverdeling

Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursgegevens

Naam bestuur:	Stichting Fluvius
Bestuursnummer:	40972
Inschrijving KvK:	
Postadres:	Postbus 2044
Postcode:	6802 CA
Plaats:	Arnhem
Telefoon:	026-7600900
E-mailadres:	info@debasisfluvius.nl
Website:	www.debasisfluvius.nl

BRIN-nummer	Naam School	Sector	Aantal leerlingen 01-10-2018	2017
02NY	SBO De Klaproos	SBO	152	142
03VP	Arcade	BO	338	359
03XV	't Panorama	BO	295	283
03XW	Jozef Sartoschool	BO	282	263
04ML	AMS	BO	363	375
04QY	Troubadour	BO	161	144
04SP	ASV	BO	61	96
04WK	John F. Kennedyschool	BO	-	88
05BY	De Zyp	BO	276	299
05IV	Bernulphusschool	BO	257	268
05KR	De Dorendal	BO	212	239
09QQ	De Mariënborn	BO	192	191
15IU	Julianaschool	BO	444	415
15XH	Toermalijn	BO	262	285
23CD	Het Klinket	BO	194	192
29XV	Confetti	BO	300	288
			3.789	3.927

MLD / 20172452
Statutenwijziging De Basis

Vandaag, veertien september tweeduizend achttien, verscheen voor mij, mr. Karen Astrid Verkerk, notaris te Arnhem:

mevrouw mr. Marèl Liesbeth Diane Baak, geboren te Eibergen op één maart negentienhonderd vijfenzeventig, kantooradres: Velperweg 1, 6824 BZ Arnhem.

De verschenen persoon verklaarde dat:

(A) **De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem**, een stichting met statutaire zetel in de gemeente Arnhem, kantoorhoudende Beverweerdlaan 3 te 6825 AE Arnhem (de "**stichting**"), is ingeschreven in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel onder nummer 09165987 met vermelding RSIN 817657204 .

(B) De statuten van de stichting voor het laatst werden gewijzigd bij akte van statutenwijziging verleden op zeven juli tweeduizend elf voor mij, notaris.

(C) Het college van bestuur op tien september tweeduizend achttien heeft besloten tot wijziging van de statuten van de stichting.

(D) De raad van toezicht van de stichting bedoeld bestuursbesluit heeft goedgekeurd in haar vergaderingen gehouden op twaalf oktober tweeduizend zeventien respectievelijk vierentwintig mei tweeduizend achttien.

(E) De raad van de gemeente Arnhem op drie juli tweeduizend achttien goedkeuring heeft verleend aan de onderhavige statutenwijziging.

(F) De verschenen persoon bij gemeld bestuursbesluit werd gemachtigd om de statutenwijziging bij notariële akte vast te leggen.

(G) Van gemeld besluit tot statutenwijziging, gemelde goedkeuringen en gemelde machtiging blijkt uit vier (4) aan deze akte gehechte documenten (**bijlage 1 tot en met 4**).

Ter uitvoering van het vorenstaande verklaarde de verschenen persoon bij deze de statuten van de stichting met ingang van vandaag te wijzigen als volgt:

STATUTEN

Artikel 1

Naam, zetel.

1. De stichting draagt de naam: **De Basis, Stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem.**

2. De stichting heeft haar zetel in de gemeente Arnhem.
3. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd.

Artikel 2

Doel en karakter.

1. De stichting heeft ten doel het in stand houden van scholen voor openbaar primair onderwijs in de gemeente Arnhem, als bedoeld in artikel 48 van de Wet op het primair onderwijs. De stichting beoogt niet het maken van winst.
2. De onder de stichting ressorterende scholen voor openbaar primair onderwijs dragen bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden, zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden. Deze scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing. Het openbaar primair onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.

Artikel 3

Middelen.

De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

a. het beheren en in stand houden van scholen voor het openbaar primair onderwijs;
b. het samenwerken met andere scholen, overheden, organisaties en/of met (rechts-)personen, die eenzelfde dan wel een aanverwant doel nastreven; door structurele samenwerking met andere kennisorganisaties draagt de stichting bij aan de ontwikkeling van onderwijs, het beroep van de leraar basisonderwijs en het beroep van de schoolleider;
c. het gebruik van alle andere wettige middelen voor zover deze bevorderlijk kunnen zijn voor het verwezenlijken van het doel van de stichting.

Artikel 4

Financiële middelen.

1. Het vermogen van de stichting bestaat uit:
   a. het bij de oprichting tot verwezenlijking van haar doel bestemde bedrag en de opbrengsten daarvan;
   b. rijksbijdragen en andere subsidies;
   c. andere bijdragen;
   d. inkomsten uit cursussen;
   e. schenkingen, erfstellingen en legaten;
   f. alle andere verkrijgingen en baten.

2. Erfstellingen en legaten mogen slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving worden aanvaard.

Artikel 5

Organen.

De stichting kent de volgende organen:

a. het college van bestuur dat het bestuur in de zin van de wet vormt;
b. de raad van toezicht.

Artikel 6

College van bestuur: samenstelling, benoeming.

1. Het college van bestuur bestaat uit minimaal twee natuurlijke personen.
2. De leden van het college van bestuur worden benoemd, geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, met inachtneming van het in dit artikel en in artikel 17 bepaalde.

   De colleges van bestuur van de stichting en van Stichting voor primair onderwijs Fluvius, stichting voor katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk en algemeen-bijzonder onderwijs te Arnhem (hierna "Fluvius") hebben dezelfde samenstelling.
3. De benoeming van een lid van het college van bestuur geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van het college van bestuur dient te voldoen en kan deel uitmaken van het bestuursreglement. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een lid van het college van bestuur wordt voor bepaalde of onbepaalde tijd benoemd. De vaststelling van het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van een lid van het college van bestuur geschiedt door de raad van toezicht met inachtneming van hetgeen hieromtrent in de Wet op het primair onderwijs en de beloningsleidraad van de brancheorganisatie waar de stichting bij is aangesloten, is bepaald.
5. In vacatures wordt zo spoedig mogelijk voorzien. Ingeval van vacatures behoudt het college van bestuur zijn bevoegdheden. Indien binnen vier maanden na het ontstaan van een vacature in het college van bestuur geen benoeming van een opvolger tot stand is gekomen, dan wel binnen die termijn de raad van toezicht niet heeft besloten het aantal leden van het college van bestuur te verminderen, dan wel niet is overgegaan tot benoeming van een intern lid van het college van bestuur, geschiedt de benoeming door de bevoegde rechtbank op verzoek van de meest gerede belanghebbende.

6. Een lid van het college van bestuur wordt periodiek beoordeeld door de raad van toezicht. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt, wordt uitgewerkt in het bestuursreglement.

Artikel 7

College van bestuur; defungeren, schorsing en ontslag.

1. Een lid van het college van bestuur defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. indien van toepassing: door het eindigen van de benoemingsduur;
   e. door zijn vrijwillig aftreden;
   f. door zijn ontslag door de rechtbank;
   g. door zijn ontslag verleend door de raad van toezicht.
2. Een lid van het college van bestuur kan te allen tijde worden geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, ook wanneer hij voor bepaalde tijd is benoemd. Hij wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden. Daarbij kan hij zich doen bijstaan door een raadsman.
3. De schorsing van een lid van het college van bestuur kan één of meer malen worden verlengd.
4. Ingeval van ontstentenis of belet van één of meer leden van het college van bestuur berust het bestuur tijdelijk bij het overblijvende lid/ de overblijvende leden. Ingeval van ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur of het enige lid berust het bestuur tijdelijk bij één of meer door de raad van toezicht- al dan niet uit zijn midden- aan te wijzen personen. De raad van toezicht is bij ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur verplicht zo spoedig mogelijk in het bestuur te voorzien.

Artikel 8

College van bestuur; taken en bevoegdheden.

1. Het college van bestuur is belast met het besturen van de stichting. Het college van bestuur vormt het bevoegd gezag van de stichting in de zin van de wet met uitzondering van de besluitvorming over de opheffing van een openbare school, en is als zodanig belast met de daaruit voortvloeiende taken en bevoegdheden, met inachtneming van hetgeen hieromtrent in deze statuten is bepaald.
2. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, alsmede

tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een ander verbindt. Op het ontbreken van de goedkeuring van de raad van toezicht kan jegens derden wel een beroep worden gedaan. Bij de besluitvorming casu quo de goedkeuring bedoeld in de eerste zin van dit lid nemen het college van bestuur respectievelijk de raad van toezicht de in de Wet Primair Onderwijs ter zake opgenomen bepalingen in acht.

3. Het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht voor besluiten tot:
   a. de vaststelling en het fundamenteel wijzigen van het meerjarenbeleidsplan en bijbehorende meerjarenbegroting;
   b. de vaststelling en wijziging van het bestuursreglement en het managementstatuut;
   c. investeringen die niet zijn opgenomen in een door de raad van toezicht goedgekeurd investeringsplan, waarvan het belang een door de raad van toezicht te bepalen bedrag overschrijdt;
   d. het aangaan, wijzigen en verbreken van samenwerking met een andere rechtspersoon of organisatie indien die samenwerking van ingrijpende betekenis is voor de stichting en / of de met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
   e. het verkrijgen, wijzigen of beëindigen van een deelneming of zeggenschap in een andere rechtspersoon en het oprichten van een andere rechtspersoon, alsmede de vaststelling en wijziging van diens statuten voor zover het college van bestuur daartoe bevoegd is;
   f. het aanvragen van faillissement en surseance van betaling;
   g. een ingrijpende wijziging in of de beëindiging van een aanzienlijk aantal aanstellingen van werknemers binnen korte tijd;
   h. het verkrijgen alsmede het overdragen van het bestuur van een school en het voorstel aan de gemeenteraad van Arnhem tot het opheffen van een school die onder het bestuur van de stichting staat;
   i. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon;
   j. het wijzigen van de statuten van de stichting;
   k. het ontbinden van de stichting;
   l. de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag.
4. Het college van bestuur behoeft voorts de voorafgaande goedkeuring casu quo instemming van de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

voor besluiten tot: ———————————————————

a. het wijzigen van de statuten van de stichting; ———————————

b. het ontbinden van de stichting.———————————————————

Indien de gemeenteraad niet binnen zes maanden nadat hij is uitgenodigd instemming te verlenen aan het voorgenomen besluit onder a. inhoudelijk heeft gereageerd op deze uitnodiging, wordt de instemming door de——— gemeenteraad geacht te zijn verleend. Indien het een besluit onder b. —— betreft is de uitdrukkelijke goedkeuring van de gemeenteraad vereist.——

5. De raad van toezicht kan besluiten dat in een in lid 2 en lid 3 genoemd—— besluit niet aan haar goedkeuring is onderworpen wanneer het daarmee — gemoeide belang een door de raad van toezicht te bepalen schriftelijk aan het college van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat of———— rechtstreeks voortvloeit uit de begroting. ———————————————

6. Het ontbreken van goedkeuring als bedoeld in dit artikel tast de ———— vertegenwoordigingsbevoegdheid van het college van bestuur en de——— leden van het college van bestuur niet aan, behoudens het bepaalde in —— artikel 2 van dit artikel. ———————————————————

7. Het college van bestuur voorziet de raad van toezicht tijdig van alle ——— informatie die nodig is voor de toezichthoudende taak van de raad van—— toezicht. ———————————————————

8. Het college van bestuur stelt na goedkeuring door de raad van toezicht—— een reglement vast waarin de informatieverstrekking aan de raad van—— toezicht wordt vastgelegd. ———————————————————

9. Het bestuur is bevoegd onder haar verantwoordelijkheid commissies in te stellen. ———————————————————

Artikel 9 ———————————————————

College van bestuur; werkwijze, vergadering. ———————————

1. Besluiten van het college van bestuur worden schriftelijk vastgelegd.——

2. Het college van bestuur kan aanvullend besluiten regels met betrekking— tot de werkwijze en besluitvorming van het college van bestuur in een—— bestuursreglement vast te leggen. ———————————————

3. Indien het college van bestuur uit meerdere personen bestaat worden in — het bestuursreglement alsdan voorschriften opgenomen met betrekking— tot de wijze van oproeping voor de vergadering van het college van ——— bestuur, de aanwezigheid ter vergadering, de wijze van besluitvormingen het stemrecht, en de openbaarheid van de vergaderingen. Het ———— bestuursreglement bevat in dat geval tevens de eventuele onderlinge —— verdeling van taken van de leden van het college van bestuur.————

4. Het college van bestuur bestuurt, wanneer bestaande uit meer dan één lid,

collegiaal. Besluiten worden in dat geval genomen op basis van consensus. Indien er geen sprake is van consensus wordt de raad van toezicht ingeschakeld om de meningsverschillen te overbruggen. In spoedeisende aangelegenheden beslist de stem van degene tot wiens portefeuille het onderwerp behoort.

5. Het bestuursreglement wordt vastgesteld door het college van bestuur en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 10

Vertegenwoordiging en tegenstrijdig belang.

1. Uitgezonderd het bepaalde in de navolgende lid wordt de stichting vertegenwoordigd door het college van bestuur.
   Een lid van het college van bestuur meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij de voorzitter van de raad van toezicht.
   Een lid van het college van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Wanneer hierdoor geen besluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht. Indien alle leden van de raad van toezicht tevens een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht, onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.
2. Het college van bestuur kan aan directeuren en één of meer andere personen een (beperkte) volmacht verlenen. De gevolmachtigde vertegenwoordigt de stichting met inachtneming van de grenzen van zijn volmacht. Een (beperkte) volmacht wordt schriftelijk vastgelegd en kan deel uitmaken van het managementstatuut.

Artikel 11

Goed onderwijsbestuur.

De raad van toezicht en het college van bestuur zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, naleving en handhaving van goed onderwijsbestuur.

Artikel 12

Periodiek overleg met gemeenteraad.

De leden van het college van bestuur houden zich beschikbaar om periodiek te overleggen met de gemeenteraad van de gemeente Arnhem of door de gemeenteraad aangewezen personen. In dit overleg zal inhoudelijk aandacht worden besteed aan de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag.

Artikel 13

Raad van toezicht; samenstelling en benoeming.

1. De stichting heeft een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit -

een door de raad van toezicht te bepalen aantal van minimaal vijf (5) en maximaal zeven (7) natuurlijke personen. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het toezicht op het waarborgen van de identiteit van het openbaar onderwijs. Ten aanzien van de bemensing van de raad van toezicht wordt ruimhartig om gegaan met diversiteit.

2. De leden van de raad van toezicht worden door de gemeenteraad van de gemeente Arnhem benoemd met inachtneming van het in dit artikel en artikel 17 bepaalde. De benoeming geschiedt op voordracht van de raad van toezicht, met uitzondering van de benoeming die geschiedt op voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. De raden van toezicht van de stichting en van Fluvius hebben dezelfde samenstelling. De belangen van het openbaar en confessioneel onderwijs zijn in de raden in voldoende mate vertegenwoordigd.
3. Elke benoeming van een lid van de raad van toezicht geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets, welke profielschets wordt opgesteld door de raden van toezicht van de stichting en Fluvius gezamenlijk. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van de raad van toezicht dient te voldoen en kan deel uitmaken van het reglement van de raad van toezicht. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een derde gedeelte, naar boven afgerond indien een derde gedeelte een niet geheel getal als resultaat kent, van de leden van de raad van toezicht wordt benoemd op bindende voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Slechts een persoon die blijkens een gezamenlijke verklaring van de raad van toezicht en de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad voldoet aan de profielschets is benoembaar. Wanneer niet wordt vastgesteld dat een persoon aan de profielschets voldoet kan de oudergeleding overgaan, overeenkomstig de profielschets, tot het doen van een nieuwe voordracht.
5. Indien moet worden overgegaan tot het doen van een bindende voordracht tot benoeming als bedoeld in het voorgaande lid, wordt genoemde oudergeleding uitgenodigd een bindende voordracht op te stellen. Wanneer de oudergeleding geen gebruik maakt van dit recht, is de raad van toezicht bevoegd een bindende voordracht te doen. De oudergeleding wordt geacht geen gebruik te maken van dit recht wanneer:

(I) de oudergeleding verklaart van dit recht geen gebruik te maken, of –
(II) de oudergeleding niet binnen drie maanden na daartoe te zijn uitgenodigd tot een voordracht komt.

De oudergeleding en de raad van toezicht kunnen gezamenlijk besluiten dat de in de vorige zin genoemde termijn van drie maanden eenmalig wordt verlengd met een periode van ten hoogste twee maanden.

6. De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn daarna- al dan niet aansluitend- éénmaal herbenoembaar. Een tussentijds benoemd lid van de raad van toezicht neemt op het rooster van aftreden de plaats in van zijn voorganger.
7. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden een voorzitter en een vicevoorzitter. Onverminderd de gezamenlijke verantwoordelijkheid kan de raad van toezicht besluiten tot een onderlinge verdeling van taken en bevoegdheden.
8. Ingeval van vacatures behoudt de raad van toezicht zijn bevoegdheden onverminderd de verplichting om onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental te nemen.
9. De leden van de raad van toezicht hebben recht op een honorering voor hun werkzaamheden; daarnaast hebben de leden van de raad van toezicht recht op een vergoeding van de in redelijkheid gemaakte onkosten. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het advies van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen. De hoogte wordt vastgesteld door de raad van toezicht. De hoogte van het honorarium en de vergoede kosten worden in het jaarverslag vermeld.
10. Jaarlijks beoordeelt de raad van toezicht het functioneren van de raad van toezicht en het college van bestuur, evenals hun onderlinge functioneren en het functioneren van ieder lid van de raad van toezicht en iedere bestuurder afzonderlijk. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt kan worden uitgewerkt in het reglement van de raad van toezicht.
11. Vacatures in de raad van toezicht worden intern en extern publiekelijk bekend gemaakt.

Artikel 14

Raad van toezicht; defungeren, ontslag en schorsing.

1. Een lid van de raad van toezicht defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. door het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd, behoudens zijn eventuele herbenoeming, en door zijn vrijwillig

aftreden (bedanken); of

e. door zijn ontslag.

2. Een door de gemeenteraad van de gemeente Arnhem benoemd lid van de raad van toezicht kan op voordracht van de raad van toezicht door de gemeenteraad worden ontslagen. De raad van toezicht kan tot zo een voordracht besluiten, indien het betrokken lid van de raad van toezicht niet naar behoren functioneert dan wel in geval er sprake is van gedragingen waardoor de goede naam of belangen van de stichting worden geschaad.
3. De raad van toezicht is te allen tijde bevoegd om een lid van de raad van toezicht te schorsen. Indien een lid van de raad van toezicht is geschorst dient de raad van toezicht binnen drie maanden na ingang van de schorsing te besluiten tot voordracht tot ontslag van het lid van de raad van toezicht dan wel tot opheffing of handhaving van de schorsing. Bij gebreke van een besluit als bedoeld in de vorige volzinnen vervalt de schorsing. Een besluit tot handhaving van de schorsing kan slechts éénmaal worden genomen en de schorsing kan daarbij ten hoogste worden gehandhaafd voor drie maanden, ingaande op de dag waarop de raad van toezicht het besluit tot handhaving heeft genomen. Een lid van de raad van toezicht die is geschorst door de raad van toezicht wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden en zich daarbij door een raadsman te laten bijstaan.
4. Een besluit tot voordracht tot ontslag wordt niet genomen dan nadat het lid van de raad van toezicht over wiens ontslag wordt besloten vooraf de gelegenheid is geboden om te worden gehoord.

Artikel 15

Raad van toezicht; taken en bevoegdheden

1. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op (het beleid van) het college van bestuur en op de algemene gang van zaken in de stichting. De raad van toezicht staat het college van bestuur met raad en advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de leden van de raad van toezicht zich naar het belang van de stichting en de door de stichting gevoerde organisatie. Het college van bestuur verschaft de raad van toezicht tijdig de voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijke gegevens.
2. De raad van toezicht benoemt de (register) accountant van de stichting.
3. Met inachtneming van de wet- en regelgeving op het gebied van bescherming van privacy en persoonsgegevens, na overleg met het bestuur en na een daartoe genomen besluit, heeft de raad van toezicht of

één of meer door de raad van toezicht gemachtigde leden toegang tot alle lokaliteiten van de stichting en het recht om te allen tijde inzage te krijgen in alle bescheiden en boeken van de stichting. De raad van toezicht kan zich daarbij voor rekening van de stichting en na overleg met het college van bestuur doen bijstaan door de (register)accountant van de stichting dan wel een door de raad van toezicht aan te wijzen deskundige.

4. Een lid van de raad van toezicht neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Indien alle leden van de raad van toezicht een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.

Artikel 16

Raad van toezicht; werkwijze, vergadering en besluitvorming

1. De raad van toezicht vergadert zo dikwijls de voorzitter en zijn leden dat verzoeken, doch tenminste vijf keer per jaar. Ieder lid heeft één stem. De raad van toezicht besluit bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, tenzij de wet of de statuten anders bepalen. Bij staking van de stemmen is het voorstel verworpen, tenzij er meer dan twee leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig zijn; in dat geval heeft de voorzitter van de raad van toezicht een doorslaggevende stem.
2. Geldige besluiten kunnen slechts worden genomen, indien meer dan de helft van het aantal leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd is.

   Zolang in een bestuursvergadering alle stemgerechtigde bestuursleden aanwezig zijn, kunnen geldige besluiten worden genomen over alle aan de orde komende onderwerpen, mits met algemene stemmen, ook al zijn de door de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en houden van vergaderingen niet in acht genomen.
3. De vergaderingen van de raad van toezicht worden voorgezeten door de voorzitter, of, zo deze afwezig is, door de vice-voorzitter en als deze ook niet aanwezig is door een door de raad van toezicht uit zijn midden aangewezen persoon. De raad van toezicht wordt ondersteund door een bestuurssecretaris vanuit de organisatie.
4. De bijeenroeping van de vergaderingen van de raad van toezicht geschiedt door de secretaris van de raad van toezicht in opdracht van de voorzitter of door de leden die het houden van de vergadering hebben verlangd. De bijeenroeping geschiedt door middel van een brief of een

langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht, verzonden aan ieder lid van de raad van toezicht. Zij vermeldt plaats en tijdstip van de vergadering en de in de vergadering te behandelen onderwerpen. De termijn van oproeping bedraagt ten minste zeven dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend. In spoedeisende gevallen – zulks ter uitsluitende beoordeling van de voorzitter – kan de termijn van oproeping worden verkort tot drie dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend.

5. De notulen van een vergadering worden vastgesteld en ten blijke daarvan getekend door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht dat de betreffende vergadering heeft bijgewoond, dan wel vastgesteld door een volgende vergadering en alsdan ten blijke van vaststelling door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht aanwezig bij die volgende vergadering ondertekend.
6. De raad van toezicht kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits dit schriftelijk of door middel van een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht geschiedt en alle leden van de raad van toezicht zich voor het betreffende voorstel uitspreken. Een dergelijk besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de raad van toezicht, dat door de secretaris van de raad wordt gehouden; de bescheiden waaruit van het nemen van een dergelijk besluit blijkt, worden bij het notulenregister bewaard.
7. De leden van het bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van toezicht bij te wonen en aldaar alle door die raad verlangde inlichtingen te verstrekken.
8. De overige regeling van de werkwijze en besluitvorming van de raad van toezicht, alsmede de eventuele onderlinge verdeling van taken, geschiedt bij reglement raad van toezicht dat wordt vastgesteld door de raad van toezicht.

Artikel 17

Onverenigbare functies en hoedanigheden, tegenstrijdig belang

1. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen geen lid van het college van bestuur of de raad van toezicht zijn, personen die:
   a. zitting hebben in een organisatie van ouders en/of de medezeggenschapsraad verbonden aan een van de door de stichting in stand gehouden scholen;
   b. als bestuurslid verbonden zijn aan of in dienst van een organisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de

arbeidsvoorwaarden van de medewerkers;

c. voor wat betreft het lidmaatschap van de raad van toezicht, lid zijn of zijn geweest van het bestuur van de stichting , bestuurder zijn bij een andere organisatie in dezelfde sector of een organisatie in een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, dan wel lid zijn van een intern toezichtsorgaan bij een andere organisatie in dezelfde of aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, met uitzondering van de beoogde personele unie als bedoeld in artikel 13 lid 2;

d. voor wat betreft het lidmaatschap van het college van bestuur, personen die lid zijn of gedurende de voorafgaande vier jaar lid zijn – geweest van de raad van toezicht van de stichting, dan wel personen – die de functie van intern toezichthouder vervullen bij een andere organisatie in dezelfde sector of een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied;

e. zitting hebben in een college van burgemeester en wethouders of lid – zijn van een gemeenteraad van een gemeente waarin de stichting openbare scholen in stand houdt;

f. ambtenaar zijn in dienst van de gemeente waarin de stichting openbare scholen in stand houdt;

g. of een zodanige andere functie bekleden dat het lidmaatschap van het bestuur of de raad van toezicht kan leiden tot onverenigbaarheid – dan wel strijdigheid van deze functie met het belang van de stichting van wel tot ongewenste verstrengeling van belangen.

2. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen voorts niet lid van de raad van toezicht zijn personen – en hun bloed- en aanverwanten tot de tweede graad - die (ex-) werknemer zijn van de stichting binnen drie jaar na het einde van het dienstverband.

3. Leden van het college van bestuur of de raad van toezicht evenals hun bloed- en aanverwanten tot de tweede graad mogen geen enkel rechtstreeks of zijdelings persoonlijk voordeel genieten uit leveringen aan of overeenkomsten met de stichting.

4. Het aanvaarden van (on)betaalde nevenfuncties door een lid van het college van bestuur is afhankelijk van de goedkeuring van de raad van – toezicht. (On)betaalde nevenfuncties van bestuurders worden vermeld – in het jaarverslag.

Hoofd- en (on)betaalde nevenfuncties van leden van de raad van toezicht worden door hen gemeld bij de voorzitter van de raad van toezicht en vermeld in het jaarverslag

Artikel 18

Jaarrekening en jaarverslag

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Het college van bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting zodanige aantekeningen te houden, dat daaruit te allen tijde haar rechten en verplichtingen kunnen worden gekend.
3. Per het einde van ieder boekjaar worden de boeken van de stichting afgesloten. Daaruit wordt door het bestuur een balans en een staat van baten en lasten over het afgelopen boekjaar opgemaakt welke jaarstukken vergezeld worden van een rapport van een (register)accountant binnen zes maanden na afloop van het boekjaar.
4. De (register)accountant wordt door de raad van toezicht benoemd en brengt gelijkelijk aan het college van bestuur en de raad van toezicht verslag uit betreffende zijn bevindingen.
5. Het college van bestuur stelt tevens een jaarverslag op over het afgelopen boekjaar. De omvang en opbouw van de eventuele bezoldiging van de college van bestuursleden alsmede de hoogte van de in enig jaar aan de college van bestuursleden en de raad van toezicht verstrekte vergoedingen worden opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag wordt actief openbaar gemaakt.
6. De jaarstukken en het jaarverslag worden binnen zes maanden na het einde van een boekjaar vastgesteld en ten blijke daarvan door alle leden van het college van bestuur en de raad van toezicht ondertekend. Ontbreekt van één van hen de handtekening, dan wordt daarvan met opgave van redenen melding gemaakt.

Artikel 19

Meerjarenbeleidsplan/ Belanghebbendenbeleid en externe verantwoording

1. Het college van bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op voor een periode van ten minste vier jaar met een bijbehorende meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan bevat meetbare doelstellingen, een prioritering van deze doelstellingen en een omgevingsanalyse, alsmede de uitgangspunten voor het kwaliteitszorgsysteem en het belanghebbendenbeleid.
2. Het college van bestuur brengt jaarlijks aan de gemeenteraad verslag uit omtrent zijn werkzaamheden. Het college van bestuur besteedt daarbij in ieder geval met betrekking tot de door de stichting in stand gehouden openbare scholen aandacht aan de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs. Dit verslag wordt openbaar gemaakt.

Artikel 20

Vrijwaring en vrijtekening

1. De stichting zal een lid van het college van bestuur van de stichting niet aansprakelijk stellen ter zake van schade die de stichting lijdt als gevolg van enig handelen of nalaten van een lid van het college van bestuur (hierna ook: "bestuurder") in diens hoedanigheid van:
   - bestuurder van de stichting;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon waarover de stichting zeggenschap heeft (een "Dochter"). Van zeggenschap is sprake indien de stichting meer dan de helft van de stemrechten in de vergadering van aandeelhouders of meer dan de helft van de stemrechten van de leden kan uitoefenen en/of het recht heeft om een meerderheid van de bestuurders of toezichthouders te benoemen en/of af te laten treden;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon anders dan een Dochter, indien de bestuurder die functie op schriftelijk verzoek van de stichting en/of van een Dochter vervult.
2. De stichting zal een bestuurder schadeloos stellen ter zake van de schade die derden lijden als gevolg van enig handelen en/of nalaten van een bestuurder in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter en tot vergoeding waarvan een bestuurder gehouden is op grond van een in kracht van gewijsde gegaan rechtelijk of arbitraal vonnis of van een met die derde(n) overeengekomen vaststellingsovereenkomst, mits is voldaan aan de in lid 3 van dit artikel genoemde voorwaarden. Onder een derde wordt ook een Dochter verstaan.
3. De verdediging in de procedure bedoeld in lid 2 wordt met instemming van de stichting gevoerd. De vaststellingsovereenkomst bedoeld in lid 2 kan uitsluitend worden gesloten met de uitdrukkelijke schriftelijke goedkeuring van de stichting. De bestuurder dient volledige medewerking aan de stichting te geven bij het voeren van de verdediging respectievelijk bij de desbetreffende schikkingsonderhandelingen.
4. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontleden indien:
   - de schade het gevolg is van opzettelijk of bewust roekeloos gedrag van de bestuurder;
   - de bestuurder in redelijkheid niet kon menen in het belang van de stichting of Dochter te handelen;
   - het verweten handelen of nalaten als feitelijk of beoogd gevolg heeft dat de bestuurder of anderen in welk opzicht dan ook

onrechtmatig worden bevoordeeld.

5. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontlenen voor zover de schade als bedoeld in dit artikel is verzekerd en wordt vergoed door een verzekeraar. Ten aanzien van mogelijke vorderingen van verzekeraars van de stichting of derden op de bestuurder, kan de bestuurder uitsluitend rechten aan de vrijtekening en vrijwaring ontlenen, indien de betreffende schade niet is verzekerd of niet wordt vergoed door een verzekeraar.
6. Onder schade in de zin van dit artikel wordt mede verstaan de over enig te vergoeden bedrag verschuldigde wettelijke rente, de proceskosten welke een bestuurder gehouden is te voldoen en/of de ten behoeve van de verdediging van de bestuurder gemaakte rechtsbijstandkosten, inclusief de kosten van rechtsbijstand bij een officieel onderzoek, mits deze kosten in redelijkheid zijn gemaakt en in redelijke verhouding staan tot de omvang de schade.
7. Onder schade in de zin van dit artikel worden eveneens aan de bestuurder ter zake van enig handelen en/of nalaten in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter door autoriteiten opgelegde boetes begrepen, voor zover vergoeding daarvan rechtens is toegestaan.
8. Kosten van de bestuurder gemaakt voor het voeren van verweer zullen door de stichting worden voorgeschoten tijdens een actie of procedure, mits de bestuurder zich schriftelijk en onherroepelijk jegens de stichting heeft verbonden tot terugbetaling daarvan indien uit een in kracht van gewijsde gegaan vonnis volgt dat hij geen aanspraak kan maken op vrijwaring door de stichting. De stichting kan nadere voorwaarden aan de uitbetaling verbinden, zoals het stellen van zekerheid.
9. De vrijtekening en vrijwaring voorzien in dit artikel blijven gelden voor een persoon die geen bestuurder meer is en komen ook ten goede aan de erfgenamen of legatarissen van de bestuurder.
10. Ook de leden van de raad van toezicht van de stichting kunnen aanspraak maken op de vrijtekening en vrijwaring als voorzien in dit artikel onder overeenkomstige toepassing van de hierin genoemde reikwijdte en voorwaarden.
11. Dit artikel kan zonder toestemming van de personen die aanspraak op vrijtekening en vrijwaring kunnen maken gewijzigd worden. Deze personen kunnen echter aanspraak blijven maken op de bescherming als geboden door dit artikel voor schade als gevolg van handelen of nalaten tijdens de periode dat dit artikel van kracht is.

Artikel 21

Reglement en (advies)commissies

1. Het college van bestuur is bevoegd, met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht, één of meer reglementen vast te stellen waarin die onderwerpen worden geregeld, welke niet in deze statuten zijn vervat.
2. Een reglement mag niet met de wet of deze statuten in strijd zijn.
3. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd een reglement te wijzigen of op te heffen.
4. Voorts is het college van bestuur bevoegd één of meer andere (advies)commissies in te stellen. Alsdan worden de samenstelling, taken en bevoegdheden van een (advies)commissie bij reglement bepaald.

Artikel 22

Statutenwijziging

1. Het college van bestuur is met goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd de statuten te wijzigen. Het besluit tot wijziging van de statuten behoeft voorts de goedkeuring van de gemeenteraad van de gemeente Arnhem.
2. Het besluit van de raad van toezicht tot het verlenen van goedkeuring behoeft twee/derde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin alle leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd zijn. Zijn in een vergadering waarin een voorstel als bedoeld in dit lid aan de orde wordt gesteld, niet alle in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd, dan zal binnen veertien dagen na het houden van de eerste vergadering een tweede vergadering worden bijeengeroepen, waarin alsdan, mits tenminste meer dan de helft van het aantal in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig is, met een meerderheid van ten minste twee/derde van de uitgebrachte stemmen besluiten omtrent een zodanig voorstel kunnen worden genomen.
3. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt en verleden.
4. Elk lid van het college van bestuur is bevoegd deze akte te doen verlijden. Het college van bestuur is verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en een volledige doorlopende tekst van de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het door de Kamer van Kophandel gehouden handelsregister.
5. Mutatis mutandis geldt het bepaalde in dit artikel voor het besluit tot juridische fusie of juridische splitsing.

Artikel 23

Ontbinding en vereffening

1. Het college van bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden door middel van een besluit, genomen op dezelfde wijze als in voorgaand artikel met betrekking tot een besluit tot statutenwijziging is bepaald. Het besluit tot ontbinding behoeft voorts de goedkeuring van de gemeenteraad van de gemeente Arnhem.
2. De liquidatie geschiedt door het college van bestuur onder toezicht van de raad van toezicht.
3. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is. Aan haar naam wordt toegevoegd: "in liquidatie".
4. Indien als gevolg van een college van bestuursbesluit de stichting is ontbonden, treden als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting de college van bestuursleden op. Op deze vereffenaars zijn de bepalingen van de wet en deze statuten omtrent de benoeming, de schorsing en het ontslag van college van bestuursleden van toepassing.
5. Een vereffenaar heeft dezelfde bevoegdheden, plichten en aansprakelijkheid als een college van bestuurslid.
6. Een eventueel batig saldo wordt uitgekeerd aan een door de raad van toezicht aan te wijzen algemeen nut beogende instelling die als zodanig in aanmerking komt voor een vrijstelling van schenkingsrecht als bedoeld in de Successiewet 1956 en waarvan het doel zoveel mogelijk met dat van de stichting overeenkomt.
7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende zeven jaar berusten bij de persoon, door de vereffenaars daartoe benoemd.

Artikel 24

Ernstige taakverwaarlozing of functioneren in strijd met de wet. De gemeenteraad van de gemeente Arnhem is in geval van ernstige taakverwaarlozing door het college van bestuur of functioneren in strijd met de wet bevoegd zelf te voorzien in het bestuur van de door de stichting in stand gehouden openbare scholen en zo nodig de stichting te ontbinden.

Slot akte

De verschenen persoon is mij, notaris, bekend.

WAARVAN AKTE

is verleden te Arnhem op de datum in het begin van deze akte vermeld.

De inhoud van deze akte is aan de verschenen persoon zakelijk opgegeven en toegelicht. Hierbij is de verschenen persoon gewezen op de gevolgen die uit de akte voortvloeien.

De verschenen persoon heeft vervolgens verklaard kennis te hebben genomen -

van de inhoud van de akte en met de inhoud en beperkte voorlezing van deze akte in te stemmen.

Onmiddellijk na beperkte voorlezing is deze akte door de verschenen persoon en mij, notaris, ondertekend.

Volgt ondertekening.

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT

mr K.A. VERKERK
NOTARIS te ARNHEM

MLD / 20172452

Besluit van het College van Bestuur van **De Basis, Stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem**, een stichting met statutaire zetel te Arnhem (hierna: de "**Stichting**")

Ondergetekenden:

- S.M.D. Veltmaat
- C.H.B.C. van Zuijlen-Gerrits

uitmakende het voltallige College van Bestuur van de Stichting;

Besluiten:

tot het wijzigen van de statuten van de Stichting conform het door Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. opgestelde ontwerp, aan welk ontwerp de Raad van Toezicht van de Stichting en de gemeenteraad van Arnhem haar goedkeuring heeft verleend.

Tevens machtigen ondergetekenden met algemene stemmen iedere medewerker van het notariaat van Dirkzwager advocaten & notarissen N.V., om de statutenwijziging bij notariële akte vast te leggen, de benodigde formulieren voor de Kamer van Koophandel te tekenen en voorts al datgene te doen wat nuttig en nodig is ter uitvoering van vorenstaand besluit.

Getekend te Arnhem op 10-9-2018

S.M.D. Veltmaat

C.H.B.C. van Zuijlen-Gerrits

de basisfluvius

Verslag

Raad van Toezicht

12 oktober 2017

Aanwezig: Bert de Jong, Marian Louppen, Patrick Eckringa, Natalja Stommels, Rosanne de Groot, Jan Strengers, Sylvia Veltmaat, Manon Ketz, Inge Soeters (verslag)
Rebekka Bersée, beleidsadviseur O&K, bij agendapunt 4 en 5a
Petra Versluis, manager Bedrijfsvoering / business controller, bij agendapunt 6

Afwezig: Peter van Dongen

---

1. Opening

Peter van Dongen is wegens ziekte afwezig. Bert de Jong neemt het voorzitterschap van de vergadering over.
Patrick Eckringa heeft reeds via de mail bekend gemaakt dat hij per 1 januari 2018 toetreedt tot de raad van bestuur van Quadraam. Aangezien dit belangenverstrengeling met zijn toezichthouderschap bij DeBasisFluvius oplevert, treedt hij per 1 januari 2018 als toezichthouder af. De voorzitter feliciteert Patrick Eckringa namens de voltallige raad van toezicht met zijn nieuwe baan.

2. Verslag vergadering 6 juli 2017

2.a. Verslag
Het verslag wordt goedgekeurd.

Ten aanzien van de openstaande vraag in het kader van aanbestedingsplicht en HEVO wordt door bestuur aangegeven dat de huisvestingsprojecten per project op contractbasis gegund zullen worden. Dit is niet aanbestedingsplichtig. Het totaalbedrag zit in sommige gevallen boven de aanbestedingsplichtige drempel, maar verdeeld over twee of drie stichtingen is dat niet het geval. De accountant heeft aangegeven hier geen moeite mee te hebben. Er zijn ook architecten geselecteerd via een pitch, waarvan nu drie als favoriete partij in portefeuille.

Voor het IKC de Klimboom is een nieuwe directeur benoemd, namelijk Mette Spruit.

De datum voor het scholenbezoek van de raad van toezicht is definitief op vrijdag 8 december gepland. Het programma wordt rondgestuurd.

2.b. Actielijst
De actielijst wordt na de vergadering geactualiseerd.

2.c. Besluitenlijst Fluvius
De besluitenlijst Fluvius wordt goedgekeurd.

2.d. Besluitenlijst De Basis
De besluitenlijst De Basis wordt goedgekeurd.

3. Mededelingen

3.a. Overleg GMR – RvT
De RvT neemt kennis van het verslag.

4. Ontwikkeling en professionalisering SSC inclusief voortgang HRM en O&K

Rebekka Bersée, beleidsadviseur Onderwijs en Kwaliteit, sluit zich aan bij de vergadering om in navolging op dit agendapunt een presentatie te houden bij agendapunt 5 over opbrengsten.

Het bestuur houdt een presentatie over de ontwikkeling en professionalisering van de staf, inclusief een voortgang op het domein HRM en Onderwijs&Kwaliteit. De presentatie wordt verspreid onder de leden van de raad van toezicht.

Het bestuur geeft aan op korte termijn een strategiesessie met de raad van toezicht te willen organiseren. Aandachtspunten voor de sessie zijn voortgang resultaatafspraken, relatie met stakeholders en organisatie ontwikkeling. Onder voorbehoud van de beschikbaarheid van Peter van Dongen wordt donderdagavond 23 november afgesproken. Voorbereiding volgt.

5. Onderwijs & Kwaliteit

5.a. Opbrengsten CET en tevredenheidspeilingen

Rebekka Bersée geeft een presentatie over de uitkomsten van de tevredenheidspeilingen bij leerlingen, ouders en medewerkers en de opbrengsten van de Centrale EindToets. De presentatie wordt verspreid onder de leden van de raad van toezicht.

In de tevredenheidspeilingen geven de leerlingen onze scholen een waardering van gemiddeld 8.0 (landelijk gemiddelde 8.1). Ouders waarderen onze scholen gemiddeld met een 7,3, gelijk aan het landelijk gemiddelde. OP het punt sociale veiligheid scoren alle scholen over de gehele linie hoog, er wordt weinig gepest op de scholen. De effectieve instructie is op alle scholen zwak. Zo geven leerlingen aan dat ze weinig kennis hebben over de doelstelling van de les en is de rust in de klas een uitdaging. Medewerkers geven een gemiddelde waardering van 7,4, iets onder het landelijk gemiddelde van 7,6. Het contact met leerlingen, ouders en het samenwerken met collega's wordt positief gewaardeerd. Met name werkdruk en waardering zijn punten waar lager op gescoord wordt.

De hoofdconclusie van de analyse van eindopbrengsten is dat zeven scholen (2016: zes) goed scoren, dat wil zeggen, boven de bovengrens van de inspectie. Tussen de onder- en bovengrens van de inspectie – voldoende – scoren 19 scholen (2016: 26). Er zijn twaalf scholen (2016: zeven) die onvoldoende scoren, oftewel onder de ondergrens van de inspectie. Er zijn op het gebied van referentieniveau's ambities geformuleerd, waarop gestuurd gaat worden, om zodoende tot een verbetering van de eindresultaten te komen. De ambitie is dat alle scholen 95% halen op het 1F niveau. Het 1F niveau is het basisniveau voor taal èn rekenen, wat kinderen bij het verlaten van de basisschool moeten beheersen. Daarnaast is het de ambitie dat scholen het percentage op 2F (taal) behalen conform hun percentage uitstroom naar HAVO/VWO en ongeveer 10% lager op 1S (rekenen)niveau.

De raad van toezicht is blij met de uitgebreide presentatie over de centrale eindopbrengsten en de tevredenheidspeilingen. Onder dankzegging van de voorzitter verlaat Rebekka Bersée de vergadering.

5.b. Voortgang commissie O&K

De commissie Onderwijs &Kwaliteit heeft een korte beschrijving van haar werkzaamheden opgesteld. De beschrijving wordt goedgekeurd.

6. Bedrijfsvoering

6.a. Exploitatieresultaat t/m juli 2017 / Bestemmingsreserve DeBasisFluvius

Petra Versluis sluit aan bij de vergadering voor het onderwerp bedrijfsvoering.
Het exploitatieresultaat van beide stichtingen is ter kennisgeving meegestuurd naar de RvT.

In het kader van de bestemmingsreserve worden de stichtingen zoveel mogelijk beschouwd als één stichting. De strategische keuzes en de risico's die hiermee gemoeid zijn, worden met de raad van toezicht besproken. Juridisch gezien is het grootste deel van de bestemmingsreserve kapitaal van De Basis en staat ook als zodanig in de administratie. Keerzijde is dat wanneer de reserve van Fluvius volledig wordt aangesproken, Fluvius geen mogelijkheid tot eigen risicodragerschap heeft in de komende jaren. De raad adviseert de bestemmingsreserves slim te gebruiken. Is er bijvoorbeeld een mogelijkheid om De Basis garant te laten staan voor Fluvius als het gaat om eigen risicodragerschap? Het is belangrijk om hierin de afweging te maken die uiteindelijk voor de belangen van beide stichtingen behartigd en ten goede komt aan het onderwijs van alle kinderen.
Er wordt onderzocht of het juridisch en fiscaal mogelijk is voor een garantstelling vanuit De Basis richting Fluvius in het kader van eigen risicodragerschap.

Ten aanzien van het exploitatieresultaat wordt het verzoek gedaan om in de begroting zo reëel mogelijk te begroten. Dat wil zeggen dat inkomsten worden meegenomen, waarvan voorzien wordt dat deze ook daadwerkelijk gaan komen. Bijvoorbeeld de compensatie van 2,28% in plaats van de nu begrootte 1%. Welke andere zaken zitten in de pijplijn die al meegenomen kunnen worden, bijvoorbeeld het bedrag ten aanzien van concierges. Doorgaans is het bedrag zoals uiteindelijk ontvangen wordt, overeenkomstig de beschikking. Als de beschikking ontvangen is, kan het bedrag voorspelt en dus opgenomen worden.

6.b. Kadernotitie 2018

Er is dit jaar geprobeerd de Kadernotitie voor 2018 beleidsrijker op te stellen met input vanuit de verschillende afdelingen. Deze beleidsrijke onderbouwing leidt tot een inhoudelijke discussie in de begrotingsronde.

Het ziekteverzuim percentage is toegenomen, wat zijn hier de financiële effecten van op de begroting? Het ziekteverzuim percentage ligt inderdaad hoger, ongeveer op landelijk gemiddelde, beide stichtingen hadden in het verleden een lager ziekteverzuim. Dit levert risico's op voor de middellange termijn. Er is voornamelijk een toename in psychisch verzuim. Er is een projectaanpak opgezet om het ziekteverzuim naar beneden te krijgen. Daarbij wordt ook gekeken naar preventie.

6.c. Bancaire zaken

Met een kleine tekstuele aanpassing wordt het Treasury Statuut goedgekeurd.

De notitie bankzaken van een eerdere vergadering is toegezonden. De raad had gevraagd om de overweging ook vanuit principiële redenen te bezien. Petra Versluis ligt toe dat een overgang naar andere banken op dit moment niet wenselijk is vanwege het insourcen van de personeelsadministratie. Er is nu een beproefde koppeling met de huidige banken en we lopen liever niet het risico dat 900 salarissen niet op tijd betaald kunnen worden. Op vermogen op spaarrekeningen ontvang je momenteel bijna geen rente en is dus geen overweging om van bank te veranderen. De raad geeft als advies mee om, wanneer het vanuit het oogpunt van groei vermogen niks uitmaakt, te zoeken naar een bank met maatschappelijke signatuur om het vermogen te beleggen. De voorkeur gaat er dan naar uit om voor twee banken te kiezen om zodoende het risico te spreiden, bijvoorbeeld door de huidige drie banken te verlaten en het vermogen over te brengen naar ASN en Triodos. Het bestuur kan deze opmerking van de raad als advies beschouwen.

6.d. Fraude risico analyse

Het stuk over fraude risico analyse is ter kennisname meegestuurd.
De raad signaleert dat bij een dergelijk onderzoek heel specifiek moet worden gekeken naar de eigen organisatie om te voorkomen dat een standaard aanpak wordt neergelegd. Dit wordt meegenomen in de gesprekken. De Auditcommissie doet het interview in het kader van de fraude risico analyse.

Petra Versluis wordt bedankt voor haar bijdrage en toelichting en verlaat de vergadering.

7. Governance zaken

7.a. Stand van zaken statutenwijziging

Naar aanleiding van reactie van de gemeente Arnhem en de NKSR zijn de statuten aangepast. De raad van toezicht keurt de concept statuten goed. De statuten worden formeel aangeboden aan de gemeente Arnhem en de NKSR. Wanneer vanuit deze organisaties goedkeuring komt, kunnen de statuten definitief gepasseerd worden door de notaris.

7.b. Profielschets RvT en procedure werving- en selectie

Op een paar tekstuele wijzigingen na wordt de profielschets goedgekeurd. De procedure voor werving van drie leden kan extern uitgezet worden.

Peter van Dongen en Jan Strengers nemen zitting in de Benoemings Advies Commissie vanuit de raad van toezicht.

7.c. Goedkeuring overname grond schoolplein Troubadour

De raad van toezicht vraagt om hoeveel m2 grond het exact gaat (1890 m2) en of de grond schoon is? Het bestuur geeft aan dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat de grond verontreiniging bevat. Hiervoor is geen extra onderzoek nodig.

De raad van toezicht geeft goedkeuring voor de verkrijging van de grond.

8. Rondvraag

Er zijn geen vragen voor de rondvraag.

9. Sluiting

Met dank aan ieders aanwezigheid en inzet sluit de voorzitter de vergadering om 22.10 uur.

Verzonden aan:

- Raad van Toezicht
- College van Bestuur

Voor akkoord,

P. van Dongen
Voorzitter Raad van Toezicht

Jan Strengers
Lid RvT

de basisfluvius

Verslag

Raad van Toezicht

24 mei 2018

Aanwezig: Peter van Dongen, Bert de Jong, Marian Louppen, Jan Strengers, Ellen Kruize, Ingeborg Wessels, Han Dankaart, Sylvia Veltmaat, Manon Ketz, Inge Soeters (verslag)
Bij agendapunt 2, 4 en 6a: Petra Versluis (business controller)

Afwezig: -

---

1. Opening vergadering en vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering met de mededeling dat het een bijzondere vergadering is. Een speciaal welkom voor de drie nieuwe leden van de raad van toezicht, Ellen Kruize, Ingeborg Wessels en Han Dankaart. Verder is dit de laatste vergadering van Marian Louppen en Bert de Jong. Op deze plek worden beide hartelijk bedankt voor hun jarenlange inzet en betrokkenheid bij de stichtingen, zeker in hun rol als voorzitters. Daarnaast een welkom aan Petra Versluis. In haar aanwezigheid worden punt 2, 4 en 6a behandeld. De volgorde van de agenda wordt derhalve gewijzigd.

2. Bestuursverslag en stand van zaken jaarrekening

Jaarrekening 2017
Een korte toelichting vanuit bestuur. Er is helaas nog geen verklaring van de accountant. De auditcommissie is geannuleerd. Dit heeft te maken met ziekte en persoonlijke omstandigheden aan de kant van de accountant. In het voortraject is de accountant een dag te laat begonnen met de controle. Op dat moment was 75% van de informatie door DeBasisFluvius aangeleverd. Gezien het feit dat de jaarrekening voor het eerst in eigen beheer wordt gemaakt, was dat een mooie prestatie. De intentie was om gedurende de controle de laatste 25% aan te leveren. Er is behoorlijk druk op de accountant uitgeoefend waarna op tweede dag toch gestart is met de controle.

Op dit moment staan alle aanleververplichtingen op groen. De accountant heeft zelf het huiswerk nog niet kunnen doen. In de nieuwe planning van de accountant is voorzien in het concept verslag op 11 juni. Daarna vindt eerst gesprek met bestuur plaats en daaropvolgend met de auditcommissie. De accountant stelt voor in de laatste week van juni een raad van toezicht vergadering te plannen ten behoeve van de goedkeuring. Het bestuur heeft haar teleurstelling over deze planning richting accountant gedeeld. Er is nog geen zicht op enige bevindingen van de accountant. De planning wordt daarmee krap. In september zal hierover een evaluatiegesprek met de accountant plaatsvinden.

Terugkoppeling bestuursverslag
De auditcommissie geeft de terugkoppeling dat er zichtbaar verbeteringen in het bestuursverslag zijn gerealiseerd ten opzichte van vorig jaar, waarvoor complimenten. Er is echter nog steeds verbetering mogelijk.

- Opvallend is dat er veel plannen zijn en veel gaande is in de organisatie. De relatie daarvan met het strategisch beleidsplan komt niet overal sterk genoeg naar voren. Ook de vertaling uit het strategisch beleidsplan naar doelstellingen per jaar is niet scherp. De organisatie heeft deze vertaling in 2017 niet expliciet gemaakt. Het bestuur geeft er niet de voorkeur aan om deze dan nu

achteraf te bedenken en op te nemen in het bestuursverslag. Er wordt afgesproken dat deze verbeterslag naar 2018 gemaakt wordt, zodat sterker getoetst kan worden aan doelen.

- Bij het onderdeel onderwijskwaliteit valt op dat het aantal scholen onder de norm gestegen is. De raad van toezicht uit hier haar zorg over en doet het verzoek de verklaring en analyse hierachter duidelijker naar voren te laten komen. Het bestuur geeft aan dat er dan expliciet iets gezegd moet worden over de staat van het leiderschap binnen de stichtingen. Dat zou een negatief effect kunnen hebben op de motivatie van medewerkers. Daarnaast heeft het nog niet op orde hebben van de backoffice hier een effect op. Het advies van de raad van toezicht is om te kijken of op dit onderdeel van het bestuursverslag een verbetering kan worden gerealiseerd. Vanuit een kwaliteitsanalyse constateren dat de actuele stand van zaken aandacht vraagt, welke zaken zijn opgepakt en wat moet dit concreet opleveren?
- In algemene zin kan het stuk HRM verbeterd worden. Er worden absolute aantallen getoond, te weinig relatieve cijfers (in vergelijking tot bijvoorbeeld landelijke normen) en het meerjarenperspectief. Ook op dit onderdeel zal getracht worden een verbetering te realiseren.

Daarnaast hebben de leden van de raad van toezicht wat kleinere opmerkingen die worden meegegeven aan de organisatie. Er wordt afgesproken dat overige punten bij Inge Soeters aangeleverd kunnen worden.

Naar aanleiding van een vraag over de besteding van werkdrukmiddelen wordt afgesproken dat dit onderwerp apart een keer geagendeerd wordt.

Ten aanzien van het hoofdstuk bedrijfsvoering zijn een aantal vragen en opmerkingen:

- Verzoek om de notitie bestemmingsreserve toe te voegen als onderbouwing van de reservering
- In het exploitatieresultaat is het zoeken naar de samenstelling daarvan, is dat duidelijker weer te geven?
- Hoe ziet de onderbouwing van de voorziening onderhoud van 2 miljoen eruit? Er wordt aangegeven dat 2 miljoen gebaseerd is op een langjarige gemiddelde van onderhoudskosten.
- Kan er duiding gegeven worden aan de genoemde normgetallen? Wat vinden we van de getallen?

Petra Versluis neemt deze opmerkingen mee in de volgende versie van het onderdeel bedrijfsvoering.

De raad van toezicht neemt het voorgenomen besluit om het bestuursverslag – met de drie genoemde verbeterpunten – goed te keuren. In formele zin komt het bestuursverslag, samen met de jaarrekening, eind juni nog terug voor definitieve goedkeuring.

Er wordt afgesproken dat een datum in de laatste week van juni wordt gepland voor een raad van toezicht vergadering. Mochten er geen grote zaken uit de controle van de accountant komen, kan goedkeuring van de jaarrekening via de mail afgehandeld worden. De auditcommissie wordt gevraagd in de week voor de in te plannen extra vergadering hierover advies uit te brengen. Als er – ondanks positief advies van de auditcommissie – leden van de raad van toezicht zijn die de vergadering toch door willen laten gaan, dan gaat de extra vergadering door.

3. Verslag vergadering raad van toezicht

3.a. Verslag 8 maart 2018

Naar aanleiding van het agendapunt Binnenstad. De Cito scores zijn na binnenkomst geanalyseerd en er is een boven verwachting goede Cito score behaald. Begin juni is een voortgangsgesprek met de Inspectie, waarin op het punt van de eindresultaten dus positief nieuws gebracht kan worden.

Het verslag wordt door de raad van toezicht goedgekeurd.

3.b. Actielijst

Actie 35 wordt aangepast. Er zal eerst intern een zelfanalyse gedaan worden, waarna deze extern ter toetsing ingebracht wordt.
De actielijst wordt geactualiseerd.

3.c. Besluitenlijst Fluvius 2018

De besluitenlijst Fluvius 2018 wordt goedgekeurd.

3.d. Besluitenlijst De Basis 2018

De besluitenlijst De Basis 2018 wordt goedgekeurd.

4. Stand van zaken Boomhut

Eind april was het resultaat van het onderzoek van Hoffman bedrijfsrecherche bekend. De uitkomsten van het onderzoek zijn toegelicht aan het team en de MR, waarna uitgebreid gelegenheid is gegeven om aanvullende vragen te stellen. Op advies van een communicatie-expert van de PO-raad is pro-actief extern gecommuniceerd over de uitkomsten van het onderzoek. Daar is weinig nieuwe spin-off uit naar voren gekomen. De pers heeft onze berichtgeving letterlijk overgenomen.
In de berichtgeving hebben we aangegeven dat alles wat onrechtmatig is en in de categorie zelfverrijking te plaatsen is, wordt teruggevorderd, inclusief de kosten van het onderzoek van de bedrijfsrecherche. Een deel van het geld is op een verkeerde manier ingezet, maar de school wel ten goede gekomen. Over dit gedeelte zal geen terugvordering plaatsvinden. De jurist van de voormalig directeur en onze jurist zijn in gesprek over een terugbetalingsregeling.
Het team is door de hele situatie beschadigd en blijkt in de loop der jaren ook verwaarloost. Het team krijgt intensieve ondersteuning waar nodig op allerlei vraagstukken die uit deze casus naar voren komen. Inmiddels begint de rust terug te keren op de Boomhut. De procedure voor werving van een nieuwe directeur loopt. De eerste gesprekken vinden binnenkort plaats.

Naar aanleiding van deze casus zijn stichtingsbreed nieuwe procedures afgesproken. De verankering hiervan komt in beleidsstukken terug, die ook de tafel van de raad van toezicht zullen passeren. Er blijft een risico bestaan. Het advies is momenteel om de tso rekeningen extern te plaatsen onder verantwoordelijkheid van ouders. De consequenties als er weer een dergelijke situatie zich voordoet liggen moreel en publicitair alsnog bij het schoolbestuur. In het verleden zijn negatieve ervaringen opgedaan met het uitplaatsen van tso rekeningen in onderwijs achterstandswijken. Als reactie daarop zijn de tso rekeningen juist bij ouders weggehaald. We beraden ons op een duurzame oplossing voor het beheer van deze tso rekeningen.
Er blijft een risico. Nu advies om tso rekeningen uit te plaatsen. Consequenties moreel en publicitair blijft bij schoolbestuur. Tegelijkertijd met tso rekeningen in oab wijken waar ouders letterlijk met de kas gingen lopen. Toen tso rekening juist bij ouders weggehaald. Hoe duurzaam oplossen.

Het eindrapport van Hoffman is in de auditcommissie besproken. De auditcommissie is hier voldoende over geïnformeerd en daarmee kan afronding van dit dossier in de raad van toezicht plaatsvinden. De voorzitter spreekt zijn waardering uit voor de manier waarop het bestuur en de organisatie met deze situatie is omgegaan.

5. Werving nieuwe bestuurder

Ten aanzien van de werving van een nieuwe bestuurder heeft het college van bestuur een voorgesprek gehad met de voorzitter van de raad van toezicht. De opbrengst daarvan wordt ingebracht in de vergadering. Hoofdlijn van het voorstel wordt gedragen door de raad van toezicht. Dit betekent dat er eerst gezocht zal worden naar een interim bestuurder voor de periode vanaf de zomervakantie tot 1 april, met mogelijkheid tot uitloop naar de zomervakantie 2019. Dit is afhankelijk van het moment waarop een nieuwe vaste bestuurder gevonden is en kan starten.

De remuneratiecommissie gaat de gesprekken voeren met de kandidaten. Sylvia Veltmaat zal ook bij deze gesprekken aanwezig zijn. Aangezien één van de beoogde kandidaten een bekende is van de voorzitter, wordt de voorzitter in de gesprekken met interim kandidaat vervangen door Han Dankaart. De GMR heeft ook een rol in de benoeming van een nieuwe bestuurder, interim dan wel vast. Er wordt afgesproken dat het tweede gesprek met de kandidaten plaatsvindt met twee leden uit de GMR ondersteund door Inge Soeters. Er wordt in samenspraak met de remuneratiecommissie een profiel voor de interim bestuurder opgesteld, zodat voor de zomervakantie de werving kan plaatsvinden en kan worden afgerond.

Na de zomer wordt gestart met het opstellen van een profiel voor de werving van een vaste bestuurder. Deze werving zal ook door de remuneratiecommissie worden gedaan en wederom door een afvaardiging van de GMR. Wellicht wordt breder ingezet door bijvoorbeeld ook een aantal directeuren en staf te betrekken bij de gesprekken. De afspraak is dat de werving van een vaste bestuurder wordt belegd bij een nog nader te selecteren werving en selectiebureau.

6. Mededelingen

6.a. Rechtszaak medewerker

Het bestuur geeft een korte toelichting op de zaak.
De raad van toezicht vraagt hoe het komt dat er onvoldoende dossier lag. Het was bekend dat deze leerkracht niet functioneerde. Deze leerkracht heeft op een school gewerkt waar leidinggevenden het aanspreken op functioneren onvoldoende hebben gedaan. Hierdoor was het dossier te dun. De HRM afdeling gaat dan aan de slag om het dossier op orde te krijgen. Uiteindelijk kwam het advies van HRM en bestuursjurist dat er voldoende dossier was opgebouwd. Dat bleek voor de rechter niet het geval te zijn. Er is nog voor de zomervakantie een evaluatiegesprek met HRM en de bestuursjurist over hoe dit heeft kunnen gebeuren.

6.b. Rapportage zelfevaluatie

In het vooroverleg is afgesproken dat de remuneratiecommissie op basis van de adviezen met een voorstel komt.
Bij een volgende zelfevaluatie onder externe begeleiding wordt opnieuw bezien welke partij hier het beste in kan ondersteunen.

7. Vaststellen vergaderdata 2018-2019

Het voorstel vergaderdata 2018-2019 wordt vastgesteld.
Nu de bezetting van de commissie Onderwijs & Kwaliteit en de Remuneratiecommissie bekend is, worden ook deze vergaderingen gepland.

7.a. Statutenwijziging De Basis

De Statutenwijziging van De Basis ligt voor bij de gemeenteraad van 30 mei met positief advies vanuit het ambtelijk apparaat. Er zijn een paar wijzigingen aangebracht. De raad van toezicht keurt de gemaakte wijzigingen zoals in het agendaformulier weergegeven goed.

7.b. Vaststellen nieuw rooster van aftreden

Het nieuwe rooster van aftreden met bezetting commissies wordt door de raad van toezicht goedgekeurd.

8. Rondvraag

Bert de Jong geeft aan dat hij graag met de voorzitter van gedachte wil wisselen over het inkleden van zijn afscheid. Marian Louppen sluit zich hierbij aan ten aanzien van haar afscheid.

Sylvia Veltmaat wil een contract bespreken met de auditcommissie. In formele zin moet de hele raad van toezicht hier goedkeuring opgeven. De raad van toezicht is akkoord met voorbereiding in de auditcommissie.

Manon Ketz brengt in dat er niet gesproken is over voortgang fusiescholen en doet de suggestie om dit onderwerp – conform eerdere afspraak – binnenkort weer te agenderen.

Marian Louppen geeft aan dat zij niet bij het scholenbezoek van 22 juni zal zijn, gezien haar aanstaande aftreden. Bert de Jong sluit zich hierbij aan.

Inge Soeters meldt dat het afscheid van Manon Ketz voor stakeholders op donderdag 5 juli van 15.30 – 18.00 uur is gepland. De raad van toezicht ontvangt hier binnen enkele dagen een uitnodiging voor. Het overleg van de raad van toezicht met de GMR staat op dezelfde dag gepland van 17.00 – 19.00, waarbij bestuur (in de persoon van Sylvia Veltmaat) in het tweede uur aansluit. Er wordt afgesproken dat de voorzitter en de drie nieuwe leden bij dit overleg aanwezig zijn. Een agenda voor het overleg volgt. Om 19.30 uur start de reguliere RvT vergadering, waarin strategie en organisatieontwikkeling de belangrijkste agendaonderwerpen zijn.

9. Sluiting

Met dank aan ieders aanwezigheid en inzet sluit de voorzitter de vergadering om 22.10 uur.

P. van Dongen
Voorzitter Raad van Toezicht

Lid RvT

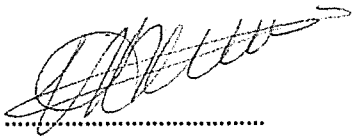

Verzonden aan:
- Raad van Toezicht
- College van Bestuur

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 3 juli 2018

Zaaknummer 224190

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 mei 2018, Cluster SBR nummer 224190,

gelet op artikel 48 lid 7 van de Wet op het primair onderwijs;

besluit:

In te stemmen met het voorstel tot statutenwijziging van De Basis

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **224190**

Onderwerp: Statutenwijziging De Basis

Voorstel

1. In te stemmen met de nieuwe statuten van De Basis.

Inleiding

De beide Arnhemse schoolbesturen De Basis en Fluvius werken onderling nauw samen en vormen een personele unie op het niveau van het bestuur en de raad van toezicht. De samenvoeging van de raden van toezicht, in 2017, vraagt voor zowel De Basis als Fluvius om een wijziging van de statuten. De statutenwijziging van De Basis behoeft de instemming van de gemeenteraad (art. 48, lid 7 Wet op het primair onderwijs). Daarvoor dient dit voorstel.

Beoogd effect

Bevorderen van goed onderwijs voor Arnhemse kinderen door de samenwerking van De Basis en Fluvius binnen een personele unie te ondersteunen.

Argumenten

1.1 Goed en gevarieerd onderwijs voor Arnhemse kinderen door samenwerking tussen schoolbesturen.

Kinderen hebben belang bij goed onderwijs. Onder het motto 'Samen voor ieder kind' staan De Basis en Fluvius gezamenlijk voor vitale scholen en een kwalitatief goed en gevarieerd aanbod van primair onderwijs in de stad, dat aansluit bij de behoeften van ouders en kinderen. Zij menen dat samenwerking van beide organisaties het beste antwoord is op de groeiende eisen en verwachtingen vanuit de samenleving ten aanzien van de resultaten en de kwaliteit van het onderwijs.
Sinds 2017 vormen de schoolbesturen een personele unie op het niveau van het bestuur en de raad van toezicht. De afzonderlijke stichtingen blijven bestaan, maar binnen college van bestuur en raad van toezicht zijn over en weer dezelfde personen benoemd.
Op langere termijn willen de besturen komen tot een fusie van de beide organisaties, maar dit is wettelijk nog niet mogelijk. Het huidige kabinet heeft in het regeerakkoord aangekondigd de fusietoets die hierbij in de weg staat te zullen schrappen.

Arnhem GEMEENTE

1.2 De vorming van de personele unie DeBasisFluvius maakt een statutenwijziging nodig (voor zowel De Basis als Fluvius).

Als gevolg van de vorming van de personele unie moeten de statuten van De Basis en Fluvius worden geharmoniseerd. Door de samenvoeging van de beide raden van toezicht bestaat de gezamenlijke raad van toezicht van DeBasisFluvius nu uit zeven personen. De huidige statuten van De Basis laten echter ruimte tot maximaal vijf personen. Met de statutenwijziging wordt ruimte gecreëerd voor een raad van toezicht bestaande uit maximaal zeven personen (art. 13, eerste lid). Het voornemen is de gezamenlijke raad van toezicht straks weer terug te brengen tot vijf leden. Gelet op de vorming van de personele unie is aan de statuten de bepaling toegevoegd dat de colleges van bestuur van De Basis en Fluvius dezelfde samenstelling hebben (art. 6, lid 2). Ook voor de beide raden van toezicht is bepaald dat die dezelfde samenstelling hebben (art. 13, lid 2).

1.3 De statutenwijziging van De Basis vereist de instemming van de gemeenteraad.

Stichting De Basis houdt voor de gemeente Arnhem de openbare scholen in stand (statuten art. 2). Om er zeker van te zijn dat die instandhouding gewaarborgd blijft, oefent de gemeenteraad (beperkt) toezicht uit op het schoolbestuur. Deze bemoeienis vindt zijn legitimering in artikel 23 van de Grondwet. Ook in het geval dat het gemeentebestuur het openbaar onderwijs in de gemeente heeft verzelfstandigd, blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het openbaar onderwijs van kracht ('zorgplicht'). In de Wet op het primair onderwijs is hieraan invulling gegeven onder meer met de bepaling dat de statuten van een stichting voor openbaar onderwijs slechts kunnen worden gewijzigd na instemming van de gemeenteraad (artikel 17, lid 6 alsmede artikel 48, lid 7 Wpo). De huidige en nieuwe statuten van De Basis kennen deze bepaling ook (artikel 8, lid 4).

Kanttekeningen en risico's

1.1 Garantie van het openbaar onderwijs.

Het onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs, kenmerkend voor ons Nederlandse onderwijsbestel, is in de afgelopen decennia minder scherp geworden. De levensbeschouwelijke identiteit van veel scholen voor bijzonder onderwijs is minder op de voorgrond komen staan. Dit maakt de weg vrij naar nauwere onderlinge samenwerking of zelfs het samengaan van scholen van verschillende denominatie (samenwerkingsschool). Dit alles laat onverlet dat gemeenten (eind)verantwoordelijk zijn en blijven voor voldoende openbaar onderwijs in de gemeente van goede kwaliteit. Het is de taak van de gemeente erop toe te zien dat de continuïteit en eigenheid van het openbaar onderwijs (zoals in de wet vastgelegd) ook binnen de samenwerking van De Basis en Fluvius in te toekomst geborgd zullen zijn. In de situatie zoals bij De Basis, dat er sprake is van een raad van toezicht-model, is dit toezicht terughoudend van aard.
In de statuten van De Basis is de garantie opgenomen dat in de beide raden van toezicht de belangen van het openbaar en confessioneel onderwijs in voldoende mate vertegenwoordigd zijn.

Arnhem GEMEENTE

Financiën

N.v.t.

Uitvoering

Na goedkeuring door uw raad kunnen de statuten bij notariële akte worden vastgesteld en in werking treden. De Basis en Fluvius worden van het raadsbesluit op de hoogte gebracht.

Communicatie

N.v.t.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Voorstel nieuwe statuten De Basis

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- N.v.t.

GEMEENTE Arnhem

MLD / 20172452
Statutenwijziging Fluvius

Vandaag, veertien september tweeduizend achttien, verscheen voor mij, mr. Karen Astrid Verkerk, notaris te Arnhem:
mevrouw mr. Marèl Liesbeth Diane Baak, geboren te Eibergen op één maart negentienhonderd vijfenzeventig, kantooradres: Velperweg 1, 6824 BZ Arnhem.
De verschenen persoon verklaarde dat:

(A) **Stichting voor primair onderwijs Fluvius,stichting voor katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk en algemeen-bijzonder onderwijs**, een stichting met statutaire zetel te Arnhem, kantoorhoudende Beverweerdlaan 3 te 6825 AE Arnhem (de "**stichting**"), is ingeschreven in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel onder nummer 09098635 met vermelding RSIN 806758971.

(B) De statuten van de stichting voor het laatst werden gewijzigd bij akte van statutenwijziging verleden op elf juni tweeduizend twaalf voor mij, notaris.

(C) Het College van Bestuur op tien september tweeduizend achttien heeft besloten tot wijziging van de statuten van de stichting.

(D) De Raad van Toezicht van de Stichting heeft haar goedkeuring verleend aan de statutenwijziging in haar vergadering gehouden op twaalf oktober tweeduizend zeventien.

(E) De Nederlandse Katholieke Schoolraad te Woerden heeft op dertig november tweeduizend en zeventien goedkeuring verleend aan de onderhavige statutenwijziging.

(F) De verschenen persoon bij gemeld bestuursbesluit werd gemachtigd om de statutenwijziging bij notariële akte vast te leggen.

(G) Van gemeld besluit tot statutenwijziging, gemelde goedkeuringen en gemelde machtiging blijkt uit drie (3) aan deze akte gehechte documenten (**bijlage 1, 2 en 3**).

Ter uitvoering van het vorenstaande verklaarde de verschenen persoon bij deze de statuten van de stichting met ingang van vandaag te wijzigen als volgt:

STATUTEN

Artikel 1

Naam, zetel.

1. De stichting draagt de naam:

Stichting voor primair onderwijs Fluvius, stichting voor katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk en algemeen-bijzonder onderwijs.

2. De stichting heeft haar zetel in de gemeente Arnhem.
3. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd.

Artikel 2

Doel, grondslag.

1. De stichting stelt zich ten doel het doen geven en bevorderen van katholiek, protestants-christelijk en interconfessioneel (rk/pc) en algemeen-bijzonder primair onderwijs in de regio Arnhem-Renkum.
2. - De stichting beoogt het onderwijs te doen geven in overeenstemming met de Christelijke beginselen, zoals verwoord in het evangelie van Jezus Christus.
   - Bij het doen geven van onderwijs wordt vanuit de bijbelse inspiratiebron, het Verhaal levend houdend, met hart en ziel en in alle openheid, gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst. Vanuit deze gedachte staat het onderwijsaanbod op de scholen open voor kinderen met of zonder kerkelijke achtergrond.
   - De stichting zal daarbij voor wat betreft de katholieke scholen onderwijs geven op katholieke grondslag, zodanig dat ouders en leerlingen zich daarin kunnen herkennen. Zij wil handelen volgens de algemene regels voor het katholiek onderwijs welke op grond van het gezamenlijk overleg in de Nederlandse Katholieke Schoolraad zijn vastgesteld, alsmede volgens het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs. De stichting zal daarbij voor wat betreft de protestants-christelijke scholen rekening houden met de regels, zoals die gelden voor het protestants-christelijk onderwijs vanuit de Vereniging Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs te Voorburg. Voor wat betreft de interconfessionele scholen behoort zij onderwijs te geven op interconfessionele grondslag. Zij gaat daarbij uit van de christelijke beginselen met als richtsnoer het evangelie van Jezus Christus, zoals dat tot ons komt vanuit de Bijbel en door de kerken wordt uitgedragen.
3. Voor wat betreft het onderwijs op algemeen bijzondere grondslag geeft de stichting onderwijs dat uitgaat van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke overtuigingen en maatschappelijke stromingen en –

waarbij in alle openheid, wordt gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst.

4. De stichting streeft ernaar de vorm en methodiek van het onderwijs zo veel mogelijk af te stemmen op de behoeften van de bevolking in Arnhem, Renkum en omstreken, waarbij speciale aandacht zal worden geschonken aan leerlingen met een sociaal-culturele en economische achterstand.
5. De stichting beoogt niet het maken van winst.

Artikel 3

Middelen.

De stichting tracht haar doel langs wettige weg te bereiken door:

1. het oprichten, overnemen en besturen van katholieke, interconfessionele, protestants-christelijke en algemeen bijzondere scholen voor primair onderwijs binnen het in artikel 2 genoemde gebied waarbij zoveel mogelijk de "eigen identiteit en schoolcultuur" en verworvenheden zullen worden gehandhaafd. In een aan deze akte te hechten bijlage die daarmee een onlosmakelijk deel vormt, worden de namen opgenomen van de onder de stichting ressorterende scholen, onder vermelding van hun grondslag. In geval van uitbreiding van het aantal scholen zal het bestuur binnen dertig dagen nadien kennis geven aan de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht, de Besturenraad Protestants-Christelijk Onderwijs te Voorburg en de vereniging Verenigde Bijzondere Scholen voor onderwijs op algemene grondslag (VBS) te 's-Gravenhage met vermelding van de grondslag van de nieuwe school en de gemeente waarin zij gelegen zijn, in combinatie met een opsomming van de direct na de fusie in stand te houden scholen;
2. het zoveel mogelijk handhaven van de bestaande geografische spreiding van haar scholen;
3. het samenwerken met de overheid en instellingen, die een gelijk of gelijksoortig doel als vermeld in artikel 2 nastreven; door structurele samenwerking met andere kennisorganisaties draagt de stichting bij aan de ontwikkeling van onderwijs, het beroep van de leraar basisonderwijs en het beroep van de schoolleider;
4. aandacht te besteden aan de levensbeschouwelijke vorming overeenkomstig de grondslag van de stichting, daarbij uitgaande van respect voor andere levensbeschouwingen en godsdiensten, waarbij
   a. het katholiek godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van de uitgangspunten welke dienaangaande in de

rooms-katholieke kerk worden aangehouden en in het lesrooster van de katholieke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,

b. het protestants-christelijk godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de protestants-christelijke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,

c. het interconfessioneel godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de interconfessionele scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,

d. leerlingen die algemeen bijzonder onderwijs volgen in staat worden gesteld hun levensbeschouwing op te bouwen, rekening houdend met en respect hebbende voor de levensbeschouwing van anderen en in de gelegenheid worden gesteld levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen;

5. aan te laten geven in het schoolplan op welke wijze vorm en inhoud wordt gegeven aan de identiteit van de onder haar bestuur staande scholen;
6. te bevorderen dat de directeuren, de identiteitsaspecten binnen de scholen en het onderwijs uitwerken en behartigen;
7. alle overige wettige middelen die de stichting ten dienste staan om haar doel te bereiken.

Artikel 4

Financiële middelen.

1. Het vermogen van de stichting bestaat uit:
   a. het bij de oprichting tot verwezenlijking van haar doel bestemde bedrag en de opbrengsten daarvan;
   b. rijksbijdragen en andere subsidies;
   c. andere bijdragen;
   d. inkomsten uit cursussen;
   e. schenkingen, erfstellingen en legaten;
   f. alle andere verkrijgingen en baten.
2. Erfstellingen en legaten mogen slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving worden aanvaard.

Artikel 5

Organen.

De stichting kent de volgende organen:

a. het college van bestuur dat het bestuur in de zin van de wet vormt;

b. de raad van toezicht.

Artikel 6

College van bestuur: samenstelling, benoeming.

1. Het college van bestuur bestaat uit minimaal twee natuurlijke personen.
2. De leden van het college van bestuur worden benoemd, geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, met inachtneming van het in dit artikel en in artikel 16 bepaalde.
   Gestreefd wordt dat de samenstelling van het college van bestuur gelijk is aan de samenstelling van het bestuur van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem (hierna "De Basis").
   Eén lid van het college van bestuur dient katholiek te zijn.
3. De benoeming van een lid van het college van bestuur geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van het college van bestuur dient te voldoen en kan deel uitmaken van het bestuursreglement. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een lid van het college van bestuur wordt voor bepaalde of onbepaalde tijd benoemd. De vaststelling van het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van een lid van het college van bestuur geschiedt door de raad van toezicht met inachtneming van hetgeen hieromtrent in de Wet op het Primair Onderwijs en de beloningsleidraad van de brancheorganisatie waar de stichting bij is aangesloten, is bepaald.
5. In vacatures wordt zo spoedig mogelijk voorzien. Ingeval van vacatures behoudt het college van bestuur zijn bevoegdheden. Indien binnen vier maanden na het ontstaan van een vacature in het college van bestuur geen benoeming van een opvolger tot stand is gekomen, dan wel binnen die termijn de raad van toezicht niet heeft besloten het aantal leden van het college van bestuur te verminderen, dan wel niet is overgegaan tot benoeming van een intern lid van het college van bestuur, geschiedt de benoeming door de bevoegde rechtbank op verzoek van de meest gerede belanghebbende.
6. Een lid van het college van bestuur wordt periodiek beoordeeld door de raad van toezicht. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt, wordt uitgewerkt in het bestuursreglement.

Artikel 7

College van bestuur; defungeren, schorsing en ontslag.

1. Een lid van het college van bestuur defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. indien van toepassing: door het eindigen van de benoemingsduur;
   e. door zijn vrijwillig aftreden;
   f. door zijn ontslag door de rechtbank;
   g. door zijn ontslag verleend door de raad van toezicht.
2. Een lid van het college van bestuur kan te allen tijde worden geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, ook wanneer hij voor bepaalde tijd is benoemd. Hij wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden. Daarbij kan hij zich doen bijstaan door een raadsman.
3. De schorsing van een lid van het college van bestuur kan één of meer malen worden verlengd.
4. Ingeval van ontstentenis of belet van één of meer leden van het college van bestuur berust het bestuur tijdelijk bij het overblijvende lid/ de overblijvende leden. Ingeval van ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur of het enige lid berust het bestuur tijdelijk bij één of meer door de raad van toezicht- al dan niet uit zijn midden- aan te wijzen personen. De raad van toezicht is bij ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur verplicht zo spoedig mogelijk in het bestuur te voorzien.

Artikel 8

College van bestuur; taken en bevoegdheden.

1. Het college van bestuur is belast met het besturen van de stichting. Het college van bestuur vormt het bevoegd gezag van de stichting in de zin van de wet met uitzondering van de besluitvorming over de opheffing van een openbare school, en is als zodanig belast met de daaruit voortvloeiende taken en bevoegdheden, met inachtneming van hetgeen hieromtrent in deze statuten is bepaald.
2. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, alsmede tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een ander verbindt. Op het ontbreken van de goedkeuring van de raad van toezicht kan jegens

derden wel een beroep worden gedaan. Bij de besluitvorming casu quo de goedkeuring bedoeld in de eerste zin van dit lid nemen het college van bestuur respectievelijk de raad van toezicht de in de Wet Primair Onderwijs ter zake opgenomen bepalingen in acht.

3. Het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht voor besluiten tot:
   a. de vaststelling en het fundamenteel wijzigen van het meerjarenbeleidsplan en bijbehorende meerjarenbegroting;
   b. de vaststelling en wijziging van het bestuursreglement en het managementstatuut;
   c. investeringen die niet zijn opgenomen in een door de raad van toezicht goedgekeurd investeringsplan, waarvan het belang een door de raad van toezicht te bepalen bedrag overschrijdt;
   d. het aangaan, wijzigen en verbreken van samenwerking met een andere rechtspersoon of organisatie indien die samenwerking van ingrijpende betekenis is voor de stichting en / of de met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
   e. het verkrijgen, wijzigen of beëindigen van een deelneming of zeggenschap in een andere rechtspersoon en het oprichten van een andere rechtspersoon, alsmede de vaststelling en wijziging van diens statuten voor zover het college van bestuur daartoe bevoegd is;
   f. het aanvragen van faillissement en surseance van betaling;
   g. een ingrijpende wijziging in of de beëindiging van een aanzienlijk aantal aanstellingen van werknemers binnen korte tijd;
   h. het verkrijgen alsmede het overdragen van het bestuur van een school en het opheffen van een school die onder het bestuur van de stichting staat;
   i. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon;
   j. het wijzigen van de statuten van de stichting;
   k. het ontbinden van de stichting;
   l. de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag .
4. Het college van bestuur behoeft voorts de goedkeuring van het bestuur van de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht of zijn rechtsopvolger voor besluiten tot:
   a. statutenwijziging, voor zover het betreft de artikelen 1 lid 1 (de naam), artikel 2 leden 1 en 2 (doel en grondslag), artikel 3 leden 1 en 4 onderdeel a en c, 5 en 6, artikel 6 lid 2 (samenstelling college van bestuur), artikel 8 leden 4 en 9, artikel 12 lid 1 (samenstelling

raad van toezicht) en lid 13, artikel 21,22 en 23;

b. ontbinding en juridische fusie en (af)splitsing van de stichting;

c. oprichting, samenvoeging, overdracht, opheffing en wijziging van de grondslag van (mede) katholieke scholen.

5. De raad van toezicht kan besluiten dat in een in lid 2 en lid 3 genoemd besluit niet aan haar goedkeuring is onderworpen wanneer het daarmee gemoeide belang een door de raad van toezicht te bepalen schriftelijk aan het college van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat of rechtstreeks voortvloeit uit de begroting.
6. Het ontbreken van goedkeuring als bedoeld in dit artikel tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid van het college van bestuur en de leden van het college van bestuur niet aan, behoudens het bepaalde in artikel 2 van dit artikel.
7. Het college van bestuur voorziet de raad van toezicht tijdig van alle informatie die nodig is voor de toezichthoudende taak van de raad van toezicht.
8. Het college van bestuur stelt na goedkeuring door de raad van toezicht een reglement vast waarin de informatieverstrekking aan de raad van toezicht wordt vastgelegd.
9. Eén van de leden van het college van bestuur wordt in het bijzonder belast met de catechetische aspecten van het onderwijs.
10. Het bestuur is bevoegd onder haar verantwoordelijkheid commissies in te stellen.

Artikel 9

College van bestuur; werkwijze, vergadering.

1. Besluiten van het college van bestuur worden schriftelijk vastgelegd.
2. Het college van bestuur kan aanvullend besluiten regels met betrekking tot de werkwijze en besluitvorming van het college van bestuur in een bestuursreglement vast te leggen.
3. Indien het college van bestuur uit meerdere personen bestaat worden in het bestuursreglement alsdan voorschriften opgenomen met betrekking tot de wijze van oproeping voor de vergadering van het college van bestuur, de aanwezigheid ter vergadering, de wijze van besluitvormingen het stemrecht, en de openbaarheid van de vergaderingen. Het bestuursreglement bevat in dat geval tevens de eventuele onderlinge verdeling van taken van de leden van het college van bestuur.4. Het college van bestuur bestuurt, wanneer bestaande uit meer dan één lid, collegiaal. Besluiten worden in dat geval genomen op basis van consensus. Indien er geen sprake is van consensus wordt de raad van

toezicht ingeschakeld om de meningsverschillen te overbruggen. In spoedeisende aangelegenheden beslist de stem van degene tot wiens portefeuille het onderwerp behoort.

5. Het bestuursreglement wordt vastgesteld door het college van bestuur en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 10

Vertegenwoordiging en tegenstrijdig belang.

1. Uitgezonderd het bepaalde in het navolgende lid wordt de stichting vertegenwoordigd door het college van bestuur.
   Een lid van het college van bestuur meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij de voorzitter van de raad van toezicht.
   Een lid van het college van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Wanneer hierdoor geen besluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht. Indien alle leden van de raad van toezicht tevens een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht, onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.
2. Het college van bestuur kan aan directeuren en één of meer andere personen een (beperkte) volmacht verlenen. De gevolmachtigde vertegenwoordigt de stichting met inachtneming van de grenzen van zijn volmacht. Een (beperkte) volmacht wordt schriftelijk vastgelegd en kan deel uitmaken van het managementstatuut.

Artikel 11

Goed onderwijsbestuur.

De raad van toezicht en het college van bestuur zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, naleving en handhaving van goed onderwijsbestuur.

Artikel 12

Raad van toezicht; samenstelling en benoeming.

1. De stichting heeft een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit een door de raad van toezicht te bepalen aantal van minimaal vijf (5) en maximaal zeven (7) natuurlijke personen. De raad van toezicht bestaat uit twee katholieke leden en een protestants-christelijk lid, aansluitend bij de interconfessionele scholen.
2. De leden van de raad van toezicht worden door de raad van toezicht benoemd, met inachtneming van de benoeming die geschiedt op voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Bij het doen van de voordracht zal ernaar

gestreefd worden om de samenstelling van de raad van toezicht dezelfde te laten zijn als de samenstelling van de raad van toezicht van De Basis.

3. Elke benoeming van een lid van de raad van toezicht geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets, welke profielschets wordt opgesteld door de raden van toezicht van de stichting en De Basis gezamenlijk. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van de raad van toezicht dient te voldoen en kan deel uitmaken van het reglement van de raad van toezicht. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een derde gedeelte, naar boven afgerond indien een derde gedeelte een niet geheel getal als resultaat kent, van de leden van de raad van toezicht wordt benoemd op bindende voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Slechts een persoon die blijkens een gezamenlijke verklaring van de raad van toezicht en de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad voldoet aan de profielschets is benoembaar. Wanneer niet wordt vastgesteld dat een persoon aan de profielschets voldoet kan de oudergeleding overgaan, overeenkomstig de profielschets, tot het doen van een nieuwe voordracht.
5. Indien moet worden overgegaan tot het doen van een bindende voordracht tot benoeming als bedoeld in het voorgaande lid, wordt genoemde oudergeleding uitgenodigd een bindende voordracht op te stellen. Wanneer de oudergeleding geen gebruik maakt van dit recht, is de raad van toezicht bevoegd een bindende voordracht te doen. De oudergeleding wordt geacht geen gebruik te maken van dit recht wanneer:
   (I) de oudergeleding verklaart van dit recht geen gebruik te maken, of
   (II) de oudergeleding niet binnen drie maanden na daartoe te zijn uitgenodigd tot een voordracht komt.

   De oudergeleding en de raad van toezicht kunnen gezamenlijk besluiten dat de in de vorige zin genoemde termijn van drie maanden eenmalig wordt verlengd met een periode van ten hoogste twee maanden.
6. De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn daarna- al dan niet aansluitend- éénmaal herbenoembaar. Een tussentijds benoemd lid van de raad van toezicht neemt op het rooster van aftreden de plaats in van zijn voorganger.
7. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden een voorzitter en een vicevoorzitter. Onverminderd de gezamenlijke verantwoordelijkheid kan-

de raad van toezicht besluiten tot een onderlinge verdeling van taken en bevoegdheden.

8. Ingeval van vacatures behoudt de raad van toezicht zijn bevoegdheden onverminderd de verplichting om onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental te nemen.
9. De leden van de raad van toezicht hebben recht op een honorering voor hun werkzaamheden; daarnaast hebben de leden van de raad van toezicht recht op een vergoeding van de in redelijkheid gemaakte onkosten. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het advies van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen. De hoogte wordt vastgesteld door de raad van toezicht. De hoogte van het honorarium en de vergoede kosten worden in het jaarverslag vermeld.
10. Jaarlijks beoordeelt de raad van toezicht het functioneren van de raad van toezicht en het college van bestuur, evenals hun onderlinge functioneren en het functioneren van ieder lid van de raad van toezicht en iedere bestuurder afzonderlijk. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt kan worden uitgewerkt in het reglement van de raad van toezicht.
11. Vacatures in de raad van toezicht worden intern en extern publiekelijk bekend gemaakt.
12. Eén van de leden van de raad van toezicht wordt in het bijzonder belast met het toezicht op- en de bewaking van – de catechetische aspecten van – het (mede) katholiek onderwijs.

Artikel 13

Raad van toezicht; defungeren, ontslag en schorsing.

1. Een lid van de raad van toezicht defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. door het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd, behoudens zijn eventuele herbenoeming, en door zijn vrijwillig aftreden (bedanken); of
   e. door zijn ontslag.
2. De raad van toezicht is te allen tijde bevoegd om een lid van de raad van toezicht te schorsen. Indien een lid van de raad van toezicht is geschorst dient de raad van toezicht binnen drie maanden na ingang van de schorsing te besluiten tot voordracht tot ontslag van het lid van de raad van toezicht dan wel tot opheffing of handhaving van de schorsing. Bij gebreke van een besluit als bedoeld in de vorige volzinnen vervalt de schorsing. Een besluit tot handhaving van de schorsing kan slechts

éénmaal worden genomen en de schorsing kan daarbij ten hoogste worden gehandhaafd voor drie maanden, ingaande op de dag waarop de raad van toezicht het besluit tot handhaving heeft genomen. Een lid van de raad van toezicht die is geschorst door de raad van toezicht wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden en zich daarbij door een raadsman te laten bijstaan.

3. Een besluit tot voordracht tot ontslag wordt niet genomen dan nadat het lid van de raad van toezicht over wiens ontslag wordt besloten vooraf de gelegenheid is geboden om te worden gehoord.

Artikel 14

Raad van toezicht; taken en bevoegdheden

1. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op (het beleid van) het college van bestuur en op de algemene gang van zaken in de stichting. De raad van toezicht staat het college van bestuur met raad en advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de leden van de raad van toezicht zich naar het belang van de stichting en de door de stichting gevoerde organisatie. Het college van bestuur verschaft de raad van toezicht tijdig de voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijke gegevens.
2. De raad van toezicht benoemt de (register) accountant van de stichting.
3. Met inachtneming van de wet- en regelgeving op het gebied van bescherming van privacy en persoonsgegevens, na overleg met het bestuur en na een daartoe genomen besluit, heeft de raad van toezicht of één of meer door de raad van toezicht gemachtigde leden toegang tot alle lokaliteiten van de stichting en het recht om te allen tijde inzage te krijgen in alle bescheiden en boeken van de stichting. De raad van toezicht kan zich daarbij voor rekening van de stichting en na overleg met het college van bestuur doen bijstaan door de (register)accountant van de stichting dan wel een door de raad van toezicht aan te wijzen deskundige.
4. Een lid van de raad van toezicht neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Indien alle leden van de raad van toezicht een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.

Artikel 15

Raad van toezicht; werkwijze, vergadering en besluitvorming

1. De raad van toezicht vergadert zo dikwijls de voorzitter en zijn leden dat

verzoeken, doch tenminste vijf keer per jaar. Ieder lid heeft één stem. De raad van toezicht besluit bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, tenzij de wet of de statuten anders bepalen. Bij staking van de stemmen is het voorstel verworpen, tenzij er meer dan twee leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig zijn; in dat geval heeft de voorzitter van de raad van toezicht een doorslaggevende stem.

2. Geldige besluiten kunnen slechts worden genomen, indien meer dan de helft van het aantal leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd is.

   Zolang in een bestuursvergadering alle stemgerechtigde bestuursleden aanwezig zijn, kunnen geldige besluiten worden genomen over alle aan de orde komende onderwerpen, mits met algemene stemmen, ook al zijn de door de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en houden van vergaderingen niet in acht genomen.

3. De vergaderingen van de raad van toezicht worden voorgezeten door de voorzitter, of, zo deze afwezig is, door de vice-voorzitter en als deze ook niet aanwezig is door een door de raad van toezicht uit zijn midden aangewezen persoon. De raad van toezicht wordt ondersteund door een bestuurssecretaris vanuit de organisatie.

4. De bijeenroeping van de vergaderingen van de raad van toezicht geschiedt door de secretaris van de raad van toezicht in opdracht van de voorzitter of door de leden die het houden van de vergadering hebben verlangd. De bijeenroeping geschiedt door middel van een brief of een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht, verzonden aan ieder lid van de raad van toezicht. Zij vermeldt plaats en tijdstip van de vergadering en de in de vergadering te behandelen onderwerpen. De termijn van oproeping bedraagt ten minste zeven dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend. In spoedeisende gevallen – zulks ter uitsluitende beoordeling van de voorzitter – kan de termijn van oproeping worden verkort tot drie dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend.

5. De notulen van een vergadering worden vastgesteld en ten blijke daarvan getekend door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht dat de betreffende vergadering heeft bijgewoond, dan wel vastgesteld door een volgende vergadering en alsdan ten blijke van vaststelling door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht aanwezig bij die volgende vergadering ondertekend.

6. De raad van toezicht kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits

dit schriftelijk of door middel van een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht geschiedt en alle leden van de raad van toezicht zich voor het betreffende voorstel uitspreken. Een dergelijk besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de raad van toezicht, dat door de secretaris van de raad wordt gehouden; de bescheiden waaruit van het nemen van een dergelijk besluit blijkt, worden bij het notulenregister bewaard.

7. De leden van het bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van toezicht bij te wonen en aldaar alle door die raad verlangde inlichtingen te verstrekken.
8. De overige regeling van de werkwijze en besluitvorming van de raad van toezicht, alsmede de eventuele onderlinge verdeling van taken, geschiedt bij reglement raad van toezicht dat wordt vastgesteld door de raad van toezicht.

Artikel 16

Onverenigbare functies en hoedanigheden, tegenstrijdig belang.

1. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen geen lid van het college van bestuur of de raad van toezicht zijn, personen die:
   a. zitting hebben in een organisatie van ouders en/of de medezeggenschapsraad verbonden aan een van de door de stichting in stand gehouden scholen;
   b. als bestuurslid verbonden zijn aan of in dienst van een organisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers;
   c. voor wat betreft het lidmaatschap van de raad van toezicht, lid zijn of zijn geweest van het bestuur van de stichting, bestuurder zijn bij een andere organisatie in dezelfde sector of een organisatie in een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, dan wel lid zijn van een intern toezichtsorgaan bij een andere organisatie in dezelfde of aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, met uitzondering van de beoogde personele unie als bedoeld in artikel 12 lid 2;
   d. voor wat betreft het lidmaatschap van het college van bestuur, personen die lid zijn of gedurende de voorafgaande vier jaar lid zijn geweest van de raad van toezicht van de stichting, dan wel personen die de functie van intern toezichthouder vervullen bij een andere organisatie in dezelfde sector of een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied;
   e. of een zodanige andere functie bekleden dat het lidmaatschap van

het bestuur of de raad van toezicht kan leiden tot onverenigbaarheid – dan wel strijdigheid van deze functie met het belang van de stichting van wel tot ongewenste verstrengeling van belangen. ———

2. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen voorts niet lid van de raad van toezicht zijn personen – en hun bloed- en aanverwanten tot de — tweede graad - die (ex-) werknemer zijn van de stichting binnen drie jaar na het einde van het dienstverband. ———
3. Leden van het college van bestuur of de raad van toezicht evenals hun —— bloed- en aanverwanten tot de tweede graad mogen geen enkel ——— rechtstreeks of zijdelings persoonlijk voordeel genieten uit leveringen —— aan of overeenkomsten met de stichting. ———
4. Het aanvaarden van (on)betaalde nevenfuncties door een lid van het —— college van bestuur is afhankelijk van de goedkeuring van de raad van – toezicht. (On)betaalde nevenfuncties van bestuurders worden vermeld – in het jaarverslag. ———

   Hoofd- en (on)betaalde nevenfuncties van leden van de raad van ——— toezicht worden door hen gemeld bij de voorzitter van de raad van —— toezicht en vermeld in het jaarverslag. ———

Artikel 17 ———

Jaarrekening en jaarverslag. ———

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar. ———
2. Het college van bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de —— stichting zodanige aantekeningen te houden, dat daaruit te allen tijde haar rechten en verplichtingen kunnen worden gekend. ———
3. Per het einde van ieder boekjaar worden de boeken van de stichting ——— afgesloten. Daaruit wordt door het bestuur een balans en een staat van —— baten en lasten over het afgelopen boekjaar opgemaakt welke jaarstukken vergezeld worden van een rapport van een (register)accountant binnen—— zes maanden na afloop van het boekjaar. ———
4. De (register)accountant wordt door de raad van toezicht benoemd en —— brengt gelijkelijk aan het college van bestuur en de raad van toezicht —— verslag uit betreffende zijn bevindingen. ———
5. Het college van bestuur stelt tevens een jaarverslag op over het afgelopen boekjaar. De omvang en opbouw van de eventuele bezoldiging van de—— college van bestuursleden alsmede de hoogte van de in enig jaar aan de — college van bestuursleden en de raad van toezicht verstrekte ——— vergoedingen worden opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag —— wordt actief openbaar gemaakt. ———
6. De jaarstukken en het jaarverslag worden binnen zes maanden na het——

einde van een boekjaar vastgesteld en ten blijke daarvan door alle leden van het college van bestuur en de raad van toezicht ondertekend. Ontbreekt van één van hen de handtekening, dan wordt daarvan met opgave van redenen melding gemaakt.

Artikel 18

Meerjarenbeleidsplan/Belanghebbendenbeleid en externe verantwoording.

Het college van bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op voor een periode van ten minste vier jaar met een bijbehorende meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan bevat meetbare doelstellingen, een prioritering van deze doelstellingen en een omgevingsanalyse, alsmede de uitgangspunten voor het kwaliteitszorgsysteem en het belanghebbendenbeleid.

Artikel 19

Vrijwaring en vrijtekening.

1. De stichting zal een lid van het college van bestuur van de stichting niet – aansprakelijk stellen ter zake van schade die de stichting lijdt als gevolg – van enig handelen of nalaten van een lid van het college van bestuur (hierna ook: "bestuurder") in diens hoedanigheid van:
   - bestuurder van de stichting;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon waarover de stichting zeggenschap heeft (een "Dochter"). Van zeggenschap is sprake indien de stichting meer dan de helft van de stemrechten in de vergadering van aandeelhouders of meer dan de helft van de stemrechten van de leden kan uitoefenen en/of het recht heeft om een meerderheid van de bestuurders of toezichthouders te benoemen en/of af te laten treden;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon anders dan een Dochter, indien de bestuurder die functie op schriftelijk verzoek van de stichting en/of van een Dochter vervult.
2. De stichting zal een bestuurder schadeloos stellen ter zake van de schade die derden lijden als gevolg van enig handelen en/of nalaten van een bestuurder in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter en tot vergoeding waarvan een bestuurder gehouden is op grond van een in kracht van gewijsde gegaan rechtelijk of arbitraal vonnis of van een met die derde(n) overeengekomen vaststellingsovereenkomst, mits is voldaan aan de in lid 3 van dit artikel genoemde voorwaarden. Onder een derde wordt ook een Dochter verstaan.
3. De verdediging in de procedure bedoeld in lid 2 wordt met instemming —

van de stichting gevoerd. De vaststellingsovereenkomst bedoeld in lid 2 – kan uitsluitend worden gesloten met de uitdrukkelijke schriftelijke goedkeuring van de stichting. De bestuurder dient volledige medewerking aan de stichting te geven bij het voeren van de verdediging respectievelijk bij de desbetreffende schikkingsonderhandelingen.

4. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontleden indien:
   - de schade het gevolg is van opzettelijk of bewust roekeloos gedrag van de bestuurder;
   - de bestuurder in redelijkheid niet kon menen in het belang van de stichting of Dochter te handelen;
   - het verweten handelen of nalaten als feitelijk of beoogd gevolg heeft dat de bestuurder of anderen in welk opzicht dan ook onrechtmatig worden bevoordeeld.
5. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontlenen voor zover de schade als bedoeld in dit artikel is verzekerd en wordt vergoed door een verzekeraar. Ten aanzien van mogelijke vorderingen van verzekeraars van de stichting of derden op de bestuurder, kan de bestuurder uitsluitend rechten aan de vrijtekening en vrijwaring ontlenen, indien de betreffende schade niet is verzekerd of niet wordt vergoed door een verzekeraar.
6. Onder schade in de zin van dit artikel wordt mede verstaan de over enig te vergoeden bedrag verschuldigde wettelijke rente, de proceskosten welke een bestuurder gehouden is te voldoen en/of de ten behoeve van de verdediging van de bestuurder gemaakte rechtsbijstandkosten, inclusief de kosten van rechtsbijstand bij een officieel onderzoek, mits deze kosten in redelijkheid zijn gemaakt en in redelijke verhouding staan tot de omvang de schade.
7. Onder schade in de zin van dit artikel worden eveneens aan de bestuurder ter zake van enig handelen en/of nalaten in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter door autoriteiten opgelegde boetes begrepen, voor zover vergoeding daarvan rechtens is toegestaan.
8. Kosten van de bestuurder gemaakt voor het voeren van verweer zullen door de stichting worden voorgeschoten tijdens een actie of procedure, mits de bestuurder zich schriftelijk en onherroepelijk jegens de stichting heeft verbonden tot terugbetaling daarvan indien uit een in kracht van gewijsde gegaan vonnis volgt dat hij geen aanspraak kan maken op vrijwaring door de stichting. De stichting kan nadere voorwaarden aan de

uitbetaling verbinden, zoals het stellen van zekerheid.

9. De vrijtekening en vrijwaring voorzien in dit artikel blijven gelden voor een persoon die geen bestuurder meer is en komen ook ten goede aan de erfgenamen of legatarissen van de bestuurder.
10. Ook de leden van de raad van toezicht van de stichting kunnen aanspraak maken op de vrijtekening en vrijwaring als voorzien in dit artikel onder overeenkomstige toepassing van de hierin genoemde reikwijdte en voorwaarden.
11. Dit artikel kan zonder toestemming van de personen die aanspraak op vrijtekening en vrijwaring kunnen maken gewijzigd worden. Deze personen kunnen echter aanspraak blijven maken op de bescherming als geboden door dit artikel voor schade als gevolg van handelen of nalaten tijdens de periode dat dit artikel van kracht is.

Artikel 20

Reglement en (advies)commissies

1. Het college van bestuur is bevoegd, met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht, één of meer reglementen vast te stellen waarin die onderwerpen worden geregeld, welke niet in deze statuten zijn vervat.
2. Een reglement mag niet met de wet of deze statuten in strijd zijn.
3. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd een reglement te wijzigen of op te heffen.
4. Voorts is het college van bestuur bevoegd één of meer andere (advies)commissies in te stellen. Alsdan worden de samenstelling, taken en bevoegdheden van een (advies)commissie bij reglement bepaald.

Artikel 21

Personeel

1. Bij de benoeming van het aan haar scholen te verbinden personeel zal de stichting zich ervan verzekeren, dat het personeel de grondslag van de stichting onderschrijft en loyaal zal meewerken aan de doelstellingen van de stichting, zoals die mede ten aanzien van de katholieke, interconfessionele, protestants-christelijke en algemeen bijzondere grondslag in het schoolplan zijn omschreven. In afwijking van het bepaalde in de vorige volzin, kan van het onderwijsondersteunend personeel en van personeelsleden in tijdelijke dienst worden gevraagd de grondslag van de stichting te respecteren en voor zover van toepassing loyaal mee te werken aan de doelstellingen van de school, zoals die in het schoolplan zijn opgenomen.
2. Inzake het personeelsbeleid bij benoeming, overplaatsing en noodzakelijke vermindering van personeel wordt zoveel mogelijk

rekening gehouden met de identiteit van de school en de levensbeschouwelijke overtuiging van de betrokken persoon.

3. In bijzondere omstandigheden is het college van bestuur bevoegd om van het bepaalde in de eerste twee leden van dit artikel af te wijken.
4. Indien de stichting catecheten benoemt en ontslaat, gebeurt dit in overeenstemming met de regels van het Algemeen Reglement voor Katholiek Onderwijs ter zake.

Artikel 22

Statutenwijziging

1. Het college van bestuur is met goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd de statuten te wijzigen, met inachtneming van het bepaalde in artikel 8 lid 4.
2. Het besluit van de raad van toezicht tot het verlenen van goedkeuring behoeft twee/derde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin alle leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd zijn. Zijn in een vergadering waarin een voorstel als bedoeld in dit lid aan de orde wordt gesteld, niet alle in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd, dan zal binnen veertien dagen na het houden van de eerste vergadering een tweede vergadering worden bijeengeroepen, waarin alsdan, mits tenminste meer dan de helft van het aantal in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig is, met een meerderheid van ten minste twee/derde van de uitgebrachte stemmen besluiten omtrent een zodanig voorstel kunnen worden genomen.
3. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt en verleden.
4. Elk lid van het college van bestuur is bevoegd deze akte te doen verlijden. Het college van bestuur is verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en een volledige doorlopende tekst van de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het door de Kamer van Kophandel gehouden handelsregister.
5. Mutatis mutandis geldt het bepaalde in dit artikel voor het besluit tot juridische fusie of juridische splitsing.

Artikel 23

Ontbinding en vereffening

1. Het college van bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden door middel van een besluit, genomen op dezelfde wijze als in voorgaand artikel met betrekking tot een besluit tot statutenwijziging is bepaald.
2. De liquidatie geschiedt door het college van bestuur onder toezicht van de raad van toezicht.

3. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is. Aan haar naam wordt toegevoegd: "in liquidatie".
4. Indien als gevolg van een college van bestuursbesluit de stichting is ontbonden, treden als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting de college van bestuursleden op. Op deze vereffenaars zijn de bepalingen van de wet en deze statuten omtrent de benoeming, de schorsing en het ontslag van college van bestuursleden van toepassing.
5. Een vereffenaar heeft dezelfde bevoegdheden, plichten en aansprakelijkheid als een college van bestuurslid.
6. Een eventueel batig saldo wordt uitgekeerd aan een door de raad van toezicht aan te wijzen algemeen nut beogende instelling die als zodanig in aanmerking komt voor een vrijstelling van schenkingsrecht als bedoeld in de Successiewet 1956 en waarvan het doel zoveel mogelijk met dat van de stichting overeenkomt.
7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende zeven jaar berusten bij de persoon, door de vereffenaars daartoe benoemd.

Slot akte

De verschenen persoon is mij, notaris, bekend.

WAARVAN AKTE

is verleden te Arnhem op de datum in het begin van deze akte vermeld.

De inhoud van deze akte is aan de verschenen persoon zakelijk opgegeven en toegelicht. Hierbij is de verschenen persoon gewezen op de gevolgen die uit de akte voortvloeien.

De verschenen persoon heeft vervolgens verklaard kennis te hebben genomen van de inhoud van de akte en met de inhoud en beperkte voorlezing van deze akte in te stemmen.

Onmiddellijk na beperkte voorlezing is deze akte door de verschenen persoon en mij, notaris, ondertekend.

Volgt ondertekening.

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT

mr K.A. VERKERK
NOTARIS te ARNHEM

MLD / 20172452

Besluit van het College van Bestuur van **Stichting voor primair onderwijs Fluvius, stichting voor katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk en algemeen-bijzonder onderwijs**, een stichting met statutaire zetel te Arnhem (hierna: de "**Stichting**")

Ondergetekenden:

- S.M.D. Veltmaat
- C.H.B.C. van Zuijlen-Gerrits

uitmakende het voltallige College van Bestuur van de Stichting;

Besluiten:

tot het wijzigen van de statuten van de Stichting conform het door Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. opgestelde ontwerp, aan welk ontwerp de Raad van Toezicht van de Stichting en de NKSR haar goedkeuring heeft verleend.

Tevens machtigen ondergetekenden met algemene stemmen iedere medewerker van het notariaat van Dirkzwager advocaten & notarissen N.V., om de statutenwijziging bij notariële akte vast te leggen, de benodigde formulieren voor de Kamer van Koophandel te tekenen en voorts al datgene te doen wat nuttig en nodig is ter uitvoering van vorenstaand besluit.

Getekend te Arnhem op 10-9-2018

S.M.D. Veltmaat

C.H.B.C. van Zuijlen-Gerrits

de basisfluvius

Verslag

Raad van Toezicht

12 oktober 2017

Aanwezig: Bert de Jong, Marian Louppen, Patrick Eckringa, Natalja Stommels, Rosanne de Groot, Jan Strengers, Sylvia Veltmaat, Manon Ketz, Inge Soeters (verslag)
Rebekka Bersée, beleidsadviseur O&K, bij agendapunt 4 en 5a
Petra Versluis, manager Bedrijfsvoering / business controller, bij agendapunt 6

Afwezig: Peter van Dongen

---

1. Opening

Peter van Dongen is wegens ziekte afwezig. Bert de Jong neemt het voorzitterschap van de vergadering over.
Patrick Eckringa heeft reeds via de mail bekend gemaakt dat hij per 1 januari 2018 toetreedt tot de raad van bestuur van Quadraam. Aangezien dit belangenverstrengeling met zijn toezichthouderschap bij DeBasisFluvius oplevert, treedt hij per 1 januari 2018 als toezichthouder af. De voorzitter feliciteert Patrick Eckringa namens de voltallige raad van toezicht met zijn nieuwe baan.

2. Verslag vergadering 6 juli 2017

2.a. Verslag
Het verslag wordt goedgekeurd.

Ten aanzien van de openstaande vraag in het kader van aanbestedingsplicht en HEVO wordt door bestuur aangegeven dat de huisvestingsprojecten per project op contractbasis gegund zullen worden. Dit is niet aanbestedingsplichtig. Het totaalbedrag zit in sommige gevallen boven de aanbestedingsplichtige drempel, maar verdeeld over twee of drie stichtingen is dat niet het geval. De accountant heeft aangegeven hier geen moeite mee te hebben. Er zijn ook architecten geselecteerd via een pitch, waarvan nu drie als favoriete partij in portefeuille.

Voor het IKC de Klimboom is een nieuwe directeur benoemd, namelijk Mette Spruit.

De datum voor het scholenbezoek van de raad van toezicht is definitief op vrijdag 8 december gepland. Het programma wordt rondgestuurd.

2.b. Actielijst
De actielijst wordt na de vergadering geactualiseerd.

2.c. Besluitenlijst Fluvius
De besluitenlijst Fluvius wordt goedgekeurd.

2.d. Besluitenlijst De Basis
De besluitenlijst De Basis wordt goedgekeurd.

3. Mededelingen

3.a. Overleg GMR – RvT
De RvT neemt kennis van het verslag.

4. Ontwikkeling en professionalisering SSC inclusief voortgang HRM en O&K

Rebekka Bersée, beleidsadviseur Onderwijs en Kwaliteit, sluit zich aan bij de vergadering om in navolging op dit agendapunt een presentatie te houden bij agendapunt 5 over opbrengsten.

Het bestuur houdt een presentatie over de ontwikkeling en professionalisering van de staf, inclusief een voortgang op het domein HRM en Onderwijs&Kwaliteit. De presentatie wordt verspreid onder de leden van de raad van toezicht.

Het bestuur geeft aan op korte termijn een strategiesessie met de raad van toezicht te willen organiseren. Aandachtspunten voor de sessie zijn voortgang resultaatafspraken, relatie met stakeholders en organisatie ontwikkeling. Onder voorbehoud van de beschikbaarheid van Peter van Dongen wordt donderdagavond 23 november afgesproken. Voorbereiding volgt.

5. Onderwijs & Kwaliteit

5.a. Opbrengsten CET en tevredenheidspeilingen

Rebekka Bersée geeft een presentatie over de uitkomsten van de tevredenheidspeilingen bij leerlingen, ouders en medewerkers en de opbrengsten van de Centrale EindToets. De presentatie wordt verspreid onder de leden van de raad van toezicht.

In de tevredenheidspeilingen geven de leerlingen onze scholen een waardering van gemiddeld 8.0 (landelijk gemiddelde 8.1). Ouders waarderen onze scholen gemiddeld met een 7,3, gelijk aan het landelijk gemiddelde. OP het punt sociale veiligheid scoren alle scholen over de gehele linie hoog, er wordt weinig gepest op de scholen. De effectieve instructie is op alle scholen zwak. Zo geven leerlingen aan dat ze weinig kennis hebben over de doelstelling van de les en is de rust in de klas een uitdaging. Medewerkers geven een gemiddelde waardering van 7,4, iets onder het landelijk gemiddelde van 7,6. Het contact met leerlingen, ouders en het samenwerken met collega's wordt positief gewaardeerd. Met name werkdruk en waardering zijn punten waar lager op gescoord wordt.

De hoofdconclusie van de analyse van eindopbrengsten is dat zeven scholen (2016: zes) goed scoren, dat wil zeggen, boven de bovengrens van de inspectie. Tussen de onder- en bovengrens van de inspectie – voldoende – scoren 19 scholen (2016: 26). Er zijn twaalf scholen (2016: zeven) die onvoldoende scoren, oftewel onder de ondergrens van de inspectie. Er zijn op het gebied van referentieniveau's ambities geformuleerd, waarop gestuurd gaat worden, om zodoende tot een verbetering van de eindresultaten te komen. De ambitie is dat alle scholen 95% halen op het 1F niveau. Het 1F niveau is het basisniveau voor taal èn rekenen, wat kinderen bij het verlaten van de basisschool moeten beheersen. Daarnaast is het de ambitie dat scholen het percentage op 2F (taal) behalen conform hun percentage uitstroom naar HAVO/VWO en ongeveer 10% lager op 1S (rekenen)niveau.

De raad van toezicht is blij met de uitgebreide presentatie over de centrale eindopbrengsten en de tevredenheidspeilingen. Onder dankzegging van de voorzitter verlaat Rebekka Bersée de vergadering.

5.b. Voortgang commissie O&K

De commissie Onderwijs &Kwaliteit heeft een korte beschrijving van haar werkzaamheden opgesteld. De beschrijving wordt goedgekeurd.

6. Bedrijfsvoering

6.a. Exploitatieresultaat t/m juli 2017 / Bestemmingsreserve DeBasisFluvius

Petra Versluis sluit aan bij de vergadering voor het onderwerp bedrijfsvoering.
Het exploitatieresultaat van beide stichtingen is ter kennisgeving meegestuurd naar de RvT.

In het kader van de bestemmingsreserve worden de stichtingen zoveel mogelijk beschouwd als één stichting. De strategische keuzes en de risico's die hiermee gemoeid zijn, worden met de raad van toezicht besproken. Juridisch gezien is het grootste deel van de bestemmingsreserve kapitaal van De Basis en staat ook als zodanig in de administratie. Keerzijde is dat wanneer de reserve van Fluvius volledig wordt aangesproken, Fluvius geen mogelijkheid tot eigen risicodragerschap heeft in de komende jaren. De raad adviseert de bestemmingsreserves slim te gebruiken. Is er bijvoorbeeld een mogelijkheid om De Basis garant te laten staan voor Fluvius als het gaat om eigen risicodragerschap? Het is belangrijk om hierin de afweging te maken die uiteindelijk voor de belangen van beide stichtingen behartigd en ten goede komt aan het onderwijs van alle kinderen.
Er wordt onderzocht of het juridisch en fiscaal mogelijk is voor een garantstelling vanuit De Basis richting Fluvius in het kader van eigen risicodragerschap.

Ten aanzien van het exploitatieresultaat wordt het verzoek gedaan om in de begroting zo reëel mogelijk te begroten. Dat wil zeggen dat inkomsten worden meegenomen, waarvan voorzien wordt dat deze ook daadwerkelijk gaan komen. Bijvoorbeeld de compensatie van 2,28% in plaats van de nu begrootte 1%. Welke andere zaken zitten in de pijplijn die al meegenomen kunnen worden, bijvoorbeeld het bedrag ten aanzien van concierges. Doorgaans is het bedrag zoals uiteindelijk ontvangen wordt, overeenkomstig de beschikking. Als de beschikking ontvangen is, kan het bedrag voorspelt en dus opgenomen worden.

6.b. Kadernotitie 2018

Er is dit jaar geprobeerd de Kadernotitie voor 2018 beleidsrijker op te stellen met input vanuit de verschillende afdelingen. Deze beleidsrijke onderbouwing leidt tot een inhoudelijke discussie in de begrotingsronde.

Het ziekteverzuim percentage is toegenomen, wat zijn hier de financiële effecten van op de begroting? Het ziekteverzuim percentage ligt inderdaad hoger, ongeveer op landelijk gemiddelde, beide stichtingen hadden in het verleden een lager ziekteverzuim. Dit levert risico's op voor de middellange termijn. Er is voornamelijk een toename in psychisch verzuim. Er is een projectaanpak opgezet om het ziekteverzuim naar beneden te krijgen. Daarbij wordt ook gekeken naar preventie.

6.c. Bancaire zaken

Met een kleine tekstuele aanpassing wordt het Treasury Statuut goedgekeurd.

De notitie bankzaken van een eerdere vergadering is toegezonden. De raad had gevraagd om de overweging ook vanuit principiële redenen te bezien. Petra Versluis ligt toe dat een overgang naar andere banken op dit moment niet wenselijk is vanwege het insourcen van de personeelsadministratie. Er is nu een beproefde koppeling met de huidige banken en we lopen liever niet het risico dat 900 salarissen niet op tijd betaald kunnen worden. Op vermogen op spaarrekeningen ontvang je momenteel bijna geen rente en is dus geen overweging om van bank te veranderen. De raad geeft als advies mee om, wanneer het vanuit het oogpunt van groei vermogen niks uitmaakt, te zoeken naar een bank met maatschappelijke signatuur om het vermogen te beleggen. De voorkeur gaat er dan naar uit om voor twee banken te kiezen om zodoende het risico te spreiden, bijvoorbeeld door de huidige drie banken te verlaten en het vermogen over te brengen naar ASN en Triodos. Het bestuur kan deze opmerking van de raad als advies beschouwen.

6.d. Fraude risico analyse

Het stuk over fraude risico analyse is ter kennisname meegestuurd.
De raad signaleert dat bij een dergelijk onderzoek heel specifiek moet worden gekeken naar de eigen organisatie om te voorkomen dat een standaard aanpak wordt neergelegd. Dit wordt meegenomen in de gesprekken. De Auditcommissie doet het interview in het kader van de fraude risico analyse.

Petra Versluis wordt bedankt voor haar bijdrage en toelichting en verlaat de vergadering.

7. Governance zaken

7.a. Stand van zaken statutenwijziging

Naar aanleiding van reactie van de gemeente Arnhem en de NKSR zijn de statuten aangepast. De raad van toezicht keurt de concept statuten goed. De statuten worden formeel aangeboden aan de gemeente Arnhem en de NKSR. Wanneer vanuit deze organisaties goedkeuring komt, kunnen de statuten definitief gepasseerd worden door de notaris.

7.b. Profielschets RvT en procedure werving- en selectie

Op een paar tekstuele wijzigingen na wordt de profielschets goedgekeurd. De procedure voor werving van drie leden kan extern uitgezet worden.

Peter van Dongen en Jan Strengers nemen zitting in de Benoemings Advies Commissie vanuit de raad van toezicht.

7.c. Goedkeuring overname grond schoolplein Troubadour

De raad van toezicht vraagt om hoeveel m2 grond het exact gaat (1890 m2) en of de grond schoon is? Het bestuur geeft aan dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat de grond verontreiniging bevat. Hiervoor is geen extra onderzoek nodig.

De raad van toezicht geeft goedkeuring voor de verkrijging van de grond.

8. Rondvraag

Er zijn geen vragen voor de rondvraag.

9. Sluiting

Met dank aan ieders aanwezigheid en inzet sluit de voorzitter de vergadering om 22.10 uur.

Verzonden aan:

- Raad van Toezicht
- College van Bestuur

Voor akkoord,

P. van Dongen
Voorzitter Raad van Toezicht

Jan Strengers
Lid RvT

ONTVANGEN 0 5 DEC 2017 3.
17-1014

nksr | nederlandse katholieke schoolraad

Stichting voor primair onderwijs Fluvius, stichting voor katholiek,
interconfessioneel en protestants-christelijk- en ab onderwijs
t.a.v. mw. S. Veltmaat, Voorzitter College van Bestuur
Postbus 2044
6802 CA Arnhem

Datum	30 november 2017	telefoon	0348 744 123
Kenmerk	sj054/06702	contactpersoon	mw. mr. Th.F.M.A Penders
uw kenmerk	e-mail van 25 oktober 2017	e-mail	Th.penders@nksr.nl
Bijlagen	1		
Onderwerp	Statutenwijziging		

Geachte bestuursleden,

Naar aanleiding van het verzoek van 22 november jl., ontvangen per e-mail via mw. Soeters, tot het verlenen van goedkeuring aan de conceptstatutenwijziging van Fluvius, kan ik u berichten dat de NKSR de gevraagde goedkeuring heeft verleend. Graag dankt de NKSR u voor het constructieve overleg. De NKSR blijft uw instelling erkennen als een voorziening voor katholiek onderwijs en verleent u het predicaat 'katholiek'.

De goedkeuring van de NKSR blijkt uit de handtekening op de laatste pagina van de bijgevoegde conceptstatutenwijziging, welk concept bij deze retour gaat. De NKSR stelt er prijs op een kopie van de notariële akte van statutenwijziging te mogen ontvangen.

Expliciete uitingen en opsommingen van waarden in statuten borgen geenszins helemaal de dagelijkse christelijke en andere levensbeschouwelijke communicatie tussen leerlingen en docenten. Dit laat onverlet dat wij hopen de statuten niettemin een spiegelbeeld mogen zijn van de schoolse werkelijkheid op uw scholen. Dat juist bij leerlingen en hun ouders, bij docenten en beleidsverantwoordelijken van de school dat vertrouwen mag groeien.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van de vereniging
Nederlandse Katholieke Schoolraad,

Diaken drs. T.G.W. Frankemölle
voorzitter

Mgr.dr. J.W.M. Hendriks,
bisschopreferent/bestuurslid.

Houtmanlaan 5a | 3447 GM Woerden | Postbus 483 | 3440 AL Woerden | 0348 - 744 175 | info@nksr.nl | www.nksr.nl

MLD / 20172452
Statutenwijziging Fluvius

Voorstel nieuwe statuten:

STATUTEN

Artikel 1

Naam, zetel.

1. De stichting draagt de naam:
   Stichting voor primair onderwijs Fluvius, stichting voor katholiek, interconfessioneel en protestants-christelijk en algemeen-bijzonder onderwijs.
2. De stichting heeft haar zetel in de gemeente Arnhem.
3. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd.

Artikel 2

Doel, grondslag.

1. De stichting stelt zich ten doel het doen geven en bevorderen van katholiek, protestants-christelijk en interconfessioneel (rk/pc) en algemeen-bijzonder primair onderwijs in de regio Arnhem-Renkum.
2. - De stichting beoogt het onderwijs te doen geven in overeenstemming met de Christelijke beginselen, zoals verwoord in het evangelie van Jezus Christus.
   - Bij het doen geven van onderwijs wordt vanuit de bijbelse inspiratiebron, het Verhaal levend houdend, met hart en ziel en in alle openheid, gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst. Vanuit deze gedachte staat het onderwijsaanbod op de scholen open voor kinderen met of zonder kerkelijke achtergrond.
   - De stichting zal daarbij voor wat betreft de katholieke scholen onderwijs geven op katholieke grondslag, zodanig dat ouders en leerlingen zich daarin kunnen herkennen. Zij wil handelen volgens de algemene regels voor het katholiek onderwijs welke op grond van het gezamenlijk overleg in de Nederlandse Katholieke Schoolraad zijn vastgesteld, alsmede volgens het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs. De stichting zal voor wat betreft de protestants-christelijke scholen rekening houden met de

regels, zoals die gelden voor het protestants-christelijk onderwijs vanuit Verus gevestigd te Woerden. Voor wat betreft de interconfessionele scholen behoort zij onderwijs te geven op interconfessionele grondslag. Zij gaat daarbij uit van de christelijke beginselen met als richtsnoer het evangelie van Jezus Christus, zoals dat tot ons komt vanuit de Bijbel en door de kerken wordt uitgedragen.

3. Voor wat betreft het onderwijs op algemeen bijzondere grondslag geeft de stichting onderwijs dat uitgaat van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke overtuigingen en maatschappelijke stromingen en waarbij in alle openheid, wordt gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst.
4. De stichting streeft ernaar de vorm en methodiek van het onderwijs zo veel mogelijk af te stemmen op de behoeften van de bevolking in Arnhem, Renkum en omstreken, waarbij speciale aandacht zal worden geschonken aan leerlingen met een sociaal-culturele en economische achterstand.
5. De stichting beoogt niet het maken van winst.

Artikel 3

Middelen.

De stichting tracht haar doel langs wettige weg te bereiken door:

1. het oprichten, overnemen en besturen van katholieke, interconfessionele, protestants-christelijke en algemeen bijzondere scholen voor primair onderwijs binnen het in artikel 2 genoemde gebied waarbij zoveel mogelijk de "eigen identiteit en schoolcultuur" en verworvenheden zullen worden gehandhaafd. In een aan deze akte te hechten bijlage die daarmee een onlosmakelijk deel vormt, worden de namen opgenomen van de onder de stichting ressorterende scholen, onder vermelding van hun grondslag. In geval van uitbreiding van het aantal scholen zal het bestuur binnen dertig dagen nadien kennis geven aan de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht, Verus gevestigd te Woerden en de vereniging Verenigde Bijzondere Scholen voor onderwijs op algemene grondslag (VBS) te 's-Gravenhage met vermelding van de grondslag van de nieuwe school en de gemeente waarin zij gelegen zijn, in combinatie met een opsomming van de direct na de fusie in stand te houden scholen;
2. het zoveel mogelijk handhaven van de bestaande geografische spreiding van haar scholen;
3. het samenwerken met de overheid en instellingen, die een gelijk of gelijksoortig doel als vermeld in artikel 2 nastreven; door structurele

samenwerking met andere kennisorganisaties draagt de stichting bij aan de ontwikkeling van onderwijs, het beroep van de leraar basisonderwijs en het beroep van de schoolleider;

4. aandacht te besteden aan de levensbeschouwelijke vorming overeenkomstig de grondslag van de stichting, daarbij uitgaande van respect voor andere levensbeschouwingen en godsdiensten, waarbij
   a. het katholiek godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van de uitgangspunten welke dienaangaande in de rooms-katholieke kerk worden aangehouden en in het lesrooster van de katholieke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   b. het protestants-christelijk godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de protestants-christelijke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   c. het interconfessioneel godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de interconfessionele scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   d. leerlingen die algemeen bijzonder onderwijs volgen in staat worden gesteld hun levensbeschouwing op te bouwen, rekening houdend met en respect hebbende voor de levensbeschouwing van anderen en in de gelegenheid worden gesteld levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen;
5. aan te laten geven in het schoolplan op welke wijze vorm en inhoud wordt gegeven aan de identiteit van de onder haar bestuur staande scholen;
6. te bevorderen dat de directeuren, de identiteitsaspecten binnen de scholen en het onderwijs uitwerken en behartigen;
7. alle overige wettige middelen die de stichting ten dienste staan om haar doel te bereiken.

Artikel 4

Financiële middelen.

1. Het vermogen van de stichting bestaat uit:
   a. het bij de oprichting tot verwezenlijking van haar doel bestemde bedrag en de opbrengsten daarvan;
   b. rijksbijdragen en andere subsidies;
   c. andere bijdragen;

d. inkomsten uit cursussen;
e. schenkingen, erfstellingen en legaten;
f. alle andere verkrijgingen en baten.

2. Erfstellingen en legaten mogen slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving worden aanvaard.

Artikel 5

Organen.

De stichting kent de volgende organen:

a. het college van bestuur dat het bestuur in de zin van de wet vormt;
b. de raad van toezicht.

Artikel 6

College van bestuur: samenstelling, benoeming.

1. Het college van bestuur bestaat uit minimaal twee natuurlijke personen.
2. De leden van het college van bestuur worden benoemd, geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, met inachtneming van het in dit artikel en in artikel 16 bepaalde.
   Gestreefd wordt dat de samenstelling van het college van bestuur gelijk is aan de samenstelling van het bestuur van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem (hierna "De Basis").
   Eén lid van het college van bestuur dient katholiek te zijn.
3. De benoeming van een lid van het college van bestuur geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van het college van bestuur dient te voldoen en kan deel uitmaken van het bestuursreglement. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een lid van het college van bestuur wordt voor bepaalde of onbepaalde tijd benoemd. De vaststelling van het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van een lid van het college van bestuur geschiedt door de raad van toezicht met inachtneming van hetgeen hieromtrent in de Wet op het Primair Onderwijs en de beloningsleidraad van de brancheorganisatie waar de stichting bij is aangesloten, is bepaald.
5. In vacatures wordt zo spoedig mogelijk voorzien. Ingeval van vacatures behoudt het college van bestuur zijn bevoegdheden. Indien binnen vier maanden na het ontstaan van een vacature in het college van bestuur geen benoeming van een opvolger tot stand is gekomen, dan wel binnen die termijn de raad van toezicht niet heeft besloten het aantal leden van het college van bestuur te verminderen, dan wel niet is overgegaan tot benoeming van een intern lid van het college van bestuur, geschiedt de benoeming door de bevoegde rechtbank op verzoek van de meest gerede belanghebbende.

6. Een lid van het college van bestuur wordt periodiek beoordeeld door de raad van toezicht. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt, wordt uitgewerkt in het bestuursreglement.

Artikel 7

College van bestuur; defungeren, schorsing en ontslag.

1. Een lid van het college van bestuur defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. indien van toepassing: door het eindigen van de benoemingsduur;
   e. door zijn vrijwillig aftreden;
   f. door zijn ontslag door de rechtbank;
   g. door zijn ontslag verleend door de raad van toezicht.
2. Een lid van het college van bestuur kan te allen tijde worden geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, ook wanneer hij voor bepaalde tijd is benoemd. Hij wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden. Daarbij kan hij zich doen bijstaan door een raadsman.
3. De schorsing van een lid van het college van bestuur kan één of meer malen worden verlengd.
4. Ingeval van ontstentenis of belet van één of meer leden van het college van bestuur berust het bestuur tijdelijk bij het overblijvende lid/ de overblijvende leden. Ingeval van ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur of het enige lid berust het bestuur tijdelijk bij één of meer door de raad van toezicht- al dan niet uit zijn midden- aan te wijzen personen. De raad van toezicht is bij ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur verplicht zo spoedig mogelijk in het bestuur te voorzien.

Artikel 8

College van bestuur; taken en bevoegdheden.

1. Het college van bestuur is belast met het besturen van de stichting. Het college van bestuur vormt het bevoegd gezag van de stichting in de zin van de wet met uitzondering van de besluitvorming over de opheffing van een openbare school, en is als zodanig belast met de daaruit voortvloeiende taken en bevoegdheden, met inachtneming van hetgeen hieromtrent in deze statuten is bepaald.
2. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, alsmede tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of

hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een ander verbindt. Op het ontbreken van de goedkeuring van de raad van toezicht kan jegens derden wel een beroep worden gedaan. Bij de besluitvorming casu quo de goedkeuring bedoeld in de eerste zin van dit lid nemen het college van bestuur respectievelijk de raad van toezicht de in de Wet Primair Onderwijs ter zake opgenomen bepalingen in acht.

3. Het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht voor besluiten tot:
   a. de vaststelling en het fundamenteel wijzigen van het meerjarenbeleidsplan en bijbehorende meerjarenbegroting;
   b. de vaststelling en wijziging van het bestuursreglement en het managementstatuut;
   c. investeringen die niet zijn opgenomen in een door de raad van toezicht goedgekeurd investeringsplan, waarvan het belang een door de raad van toezicht te bepalen bedrag overschrijdt;
   d. het aangaan, wijzigen en verbreken van samenwerking met een andere rechtspersoon of organisatie indien die samenwerking van ingrijpende betekenis is voor de stichting en / of de met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
   e. het verkrijgen, wijzigen of beëindigen van een deelneming of zeggenschap in een andere rechtspersoon en het oprichten van een andere rechtspersoon, alsmede de vaststelling en wijziging van diens statuten voor zover het college van bestuur daartoe bevoegd is;
   f. het aanvragen van faillissement en surseance van betaling;
   g. een ingrijpende wijziging in of de beëindiging van een aanzienlijk aantal aanstellingen van werknemers binnen korte tijd;
   h. het verkrijgen alsmede het overdragen van het bestuur van een school en het opheffen van een school die onder het bestuur van de stichting staat;
   i. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon;
   j. het wijzigen van de statuten van de stichting;
   k. het ontbinden van de stichting;
   l. de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag .
4. Het college van bestuur behoeft voorts de goedkeuring van het bestuur van de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht of zijn rechtsopvolger voor besluiten tot:
   a. statutenwijziging, voor zover het betreft de artikelen 1 lid 1 (de naam), artikel 2 leden 1 en 2 (doel en grondslag), artikel 3 leden 1

en 4 onderdeel a en c, 5 en 6, artikel 6 lid 2 (samenstelling college van bestuur), artikel 8 leden 4 en 9, artikel 12 lid 1 (samenstelling raad van toezicht) en lid 12, artikel 21, 22 en 23;

b. ontbinding en juridische fusie en (af)splitsing van de stichting;

c. oprichting, samenvoeging, overdracht, opheffing en wijziging van de grondslag van (mede) katholieke scholen.

5. De raad van toezicht kan besluiten dat in een in lid 2 en lid 3 genoemd besluit niet aan haar goedkeuring is onderworpen wanneer het daarmee gemoeide belang een door de raad van toezicht te bepalen schriftelijk aan het college van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat of rechtstreeks voortvloeit uit de begroting.
6. Het ontbreken van goedkeuring als bedoeld in dit artikel tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid van het college van bestuur en de leden van het college van bestuur niet aan, behoudens het bepaalde in artikel 2 van dit artikel.
7. Het college van bestuur voorziet de raad van toezicht tijdig van alle informatie die nodig is voor de toezichthoudende taak van de raad van toezicht.
8. Het college van bestuur stelt na goedkeuring door de raad van toezicht een reglement vast waarin de informatieverstrekking aan de raad van toezicht wordt vastgelegd.
9. Eén van de leden van het college van bestuur wordt in het bijzonder belast met de catechetische aspecten van het onderwijs.
10. Het bestuur is bevoegd onder haar verantwoordelijkheid commissies in te stellen.

Artikel 9

College van bestuur; werkwijze, vergadering.

1. Besluiten van het college van bestuur worden schriftelijk vastgelegd.
2. Het college van bestuur kan aanvullend besluiten regels met betrekking tot de werkwijze en besluitvorming van het college van bestuur in een bestuursreglement vast te leggen.
3. Indien het college van bestuur uit meerdere personen bestaat worden in het bestuursreglement alsdan voorschriften opgenomen met betrekking tot de wijze van oproeping voor de vergadering van het college van bestuur, de aanwezigheid ter vergadering, de wijze van besluitvormingen het stemrecht, en de openbaarheid van de vergaderingen. Het bestuursreglement bevat in dat geval tevens de eventuele onderlinge verdeling van taken van de leden van het college van bestuur.4. Het college van bestuur bestuurt, wanneer bestaande uit meer dan één lid, collegiaal. Besluiten worden in dat geval genomen op basis van

consensus. Indien er geen sprake is van consensus wordt de raad van toezicht ingeschakeld om de meningsverschillen te overbruggen. In spoedeisende aangelegenheden beslist de stem van degene tot wiens portefeuille het onderwerp behoort.

5. Het bestuursreglement wordt vastgesteld door het college van bestuur en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 10

Vertegenwoordiging en tegenstrijdig belang.

1. Uitgezonderd het bepaalde in het navolgende lid wordt de stichting vertegenwoordigd door het college van bestuur.
   Een lid van het college van bestuur meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij de voorzitter van de raad van toezicht.
   Een lid van het college van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Wanneer hierdoor geen besluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht. Indien alle leden van de raad van toezicht tevens een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht, onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.
2. Het college van bestuur kan aan directeuren en één of meer andere personen een (beperkte) volmacht verlenen. De gevolmachtigde vertegenwoordigt de stichting met inachtneming van de grenzen van zijn volmacht. Een (beperkte) volmacht wordt schriftelijk vastgelegd en kan deel uitmaken van het managementstatuut.

Artikel 11

Goed onderwijsbestuur.

De raad van toezicht en het college van bestuur zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, naleving en handhaving van goed onderwijsbestuur.

Artikel 12

Raad van toezicht; samenstelling en benoeming.

1. De stichting heeft een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit een door de raad van toezicht te bepalen aantal van minimaal vijf (5) en maximaal zeven (7) natuurlijke personen. De raad van toezicht bestaat uit twee katholieke leden en een protestants-christelijk lid, aansluitend bij de interconfessionele scholen.
2. De leden van de raad van toezicht worden door de raad van toezicht benoemd, met inachtneming van de benoeming die geschiedt op voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Bij het doen van de voordracht zal ernaar

gestreefd worden om de samenstelling van de raad van toezicht dezelfde te laten zijn als de samenstelling van de raad van toezicht van De Basis.

3. Elke benoeming van een lid van de raad van toezicht geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets, welke profielschets wordt opgesteld door de raden van toezicht van de stichting en De Basis gezamenlijk. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van de raad van toezicht dient te voldoen en kan deel uitmaken van het reglement van de raad van toezicht. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een derde gedeelte, naar boven afgerond indien een derde gedeelte een niet geheel getal als resultaat kent, van de leden van de raad van toezicht wordt benoemd op bindende voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Slechts een persoon die blijkens een gezamenlijke verklaring van de raad van toezicht en de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad voldoet aan de profielschets is benoembaar. Wanneer niet wordt vastgesteld dat een persoon aan de profielschets voldoet kan de oudergeleding overgaan, overeenkomstig de profielschets, tot het doen van een nieuwe voordracht.
5. Indien moet worden overgegaan tot het doen van een bindende voordracht tot benoeming als bedoeld in het voorgaande lid, wordt genoemde oudergeleding uitgenodigd een bindende voordracht op te stellen. Wanneer de oudergeleding geen gebruik maakt van dit recht, is de raad van toezicht bevoegd een bindende voordracht te doen. De oudergeleding wordt geacht geen gebruik te maken van dit recht wanneer:
   (I) de oudergeleding verklaart van dit recht geen gebruik te maken, of
   (II) de oudergeleding niet binnen drie maanden na daartoe te zijn uitgenodigd tot een voordracht komt.

   De oudergeleding en de raad van toezicht kunnen gezamenlijk besluiten dat de in de vorige zin genoemde termijn van drie maanden eenmalig wordt verlengd met een periode van ten hoogste twee maanden.
6. De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn daarna- al dan niet aansluitend- éénmaal herbenoembaar. Een tussentijds benoemd lid van de raad van toezicht neemt op het rooster van aftreden de plaats in van zijn voorganger.
7. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden een voorzitter en een vicevoorzitter. Onverminderd de gezamenlijke verantwoordelijkheid kan de raad van toezicht besluiten tot een onderlinge verdeling van taken en

bevoegdheden.

8. Ingeval van vacatures behoudt de raad van toezicht zijn bevoegdheden onverminderd de verplichting om onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental te nemen.
9. De leden van de raad van toezicht hebben recht op een honorering voor hun werkzaamheden; daarnaast hebben de leden van de raad van toezicht recht op een vergoeding van de in redelijkheid gemaakte onkosten. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het advies van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen. De hoogte wordt vastgesteld door de raad van toezicht. De hoogte van het honorarium en de vergoede kosten worden in het jaarverslag vermeld.
10. Jaarlijks beoordeelt de raad van toezicht het functioneren van de raad van toezicht en het college van bestuur, evenals hun onderlinge functioneren en het functioneren van ieder lid van de raad van toezicht en iedere bestuurder afzonderlijk. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt kan worden uitgewerkt in het reglement van de raad van toezicht.
11. Vacatures in de raad van toezicht worden intern en extern publiekelijk bekend gemaakt.
12. Eén van de leden van de raad van toezicht wordt in het bijzonder belast met het toezicht op- en de bewaking van – de catechetische aspecten van het (mede) katholiek onderwijs.

Artikel 13

Raad van toezicht; defungeren, ontslag en schorsing.

1. Een lid van de raad van toezicht defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn onder curatele stelling;
   d. door het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd, behoudens zijn eventuele herbenoeming, en door zijn vrijwillig aftreden (bedanken); of
   e. door zijn ontslag.
2. De raad van toezicht is te allen tijde bevoegd om een lid van de raad van toezicht te schorsen. Indien een lid van de raad van toezicht is geschorst dient de raad van toezicht binnen drie maanden na ingang van de schorsing te besluiten tot voordracht tot ontslag van het lid van de raad van toezicht dan wel tot opheffing of handhaving van de schorsing. Bij gebreke van een besluit als bedoeld in de vorige volzinnen vervalt de schorsing. Een besluit tot handhaving van de schorsing kan slechts éénmaal worden genomen en de schorsing kan daarbij ten hoogste worden gehandhaafd voor drie maanden, ingaande op de dag waarop de

raad van toezicht het besluit tot handhaving heeft genomen. Een lid van de raad van toezicht die is geschorst door de raad van toezicht wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden en zich daarbij door een raadsman te laten bijstaan.

3. Een besluit tot voordracht tot ontslag wordt niet genomen dan nadat het lid van de raad van toezicht over wiens ontslag wordt besloten vooraf de gelegenheid is geboden om te worden gehoord.

Artikel 14

Raad van toezicht; taken en bevoegdheden

1. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op (het beleid van) het college van bestuur en op de algemene gang van zaken in de stichting. De raad van toezicht staat het college van bestuur met raad en advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de leden van de raad van toezicht zich naar het belang van de stichting en de door de stichting gevoerde organisatie. Het college van bestuur verschaft de raad van toezicht tijdig de voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijke gegevens.
2. De raad van toezicht benoemt de (register) accountant van de stichting.
3. Met inachtneming van de wet- en regelgeving op het gebied van bescherming van privacy en persoonsgegevens, na overleg met het bestuur en na een daartoe genomen besluit, heeft de raad van toezicht of één of meer door de raad van toezicht gemachtigde leden toegang tot alle lokaliteiten van de stichting en het recht om te allen tijde inzage te krijgen in alle bescheiden en boeken van de stichting. De raad van toezicht kan zich daarbij voor rekening van de stichting en na overleg met het college van bestuur doen bijstaan door de (register)accountant van de stichting dan wel een door de raad van toezicht aan te wijzen deskundige.
4. Een lid van de raad van toezicht neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Indien alle leden van de raad van toezicht een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.

Artikel 15

Raad van toezicht; werkwijze, vergadering en besluitvorming

1. De raad van toezicht vergadert zo dikwijls de voorzitter en zijn leden dat verzoeken, doch tenminste vijf keer per jaar. Ieder lid heeft één stem. De raad van toezicht besluit bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, tenzij de wet of de statuten anders bepalen. Bij staking van de

stemmen is het voorstel verworpen, tenzij er meer dan twee leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig zijn; in dat geval heeft de voorzitter van de raad van toezicht een doorslaggevende stem.

2. Geldige besluiten kunnen slechts worden genomen, indien meer dan de helft van het aantal leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd is.
   Zolang in een bestuursvergadering alle stemgerechtigde bestuursleden aanwezig zijn, kunnen geldige besluiten worden genomen over alle aan de orde komende onderwerpen, mits met algemene stemmen, ook al zijn de door de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en houden van vergaderingen niet in acht genomen.
3. De vergaderingen van de raad van toezicht worden voorgezeten door de voorzitter, of, zo deze afwezig is, door de vice-voorzitter en als deze ook niet aanwezig is door een door de raad van toezicht uit zijn midden aangewezen persoon. De raad van toezicht wordt ondersteund door een bestuurssecretaris vanuit de organisatie.
4. De bijeenroeping van de vergaderingen van de raad van toezicht geschiedt door de secretaris van de raad van toezicht in opdracht van de voorzitter of door de leden die het houden van de vergadering hebben verlangd. De bijeenroeping geschiedt door middel van een brief of een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht, verzonden aan ieder lid van de raad van toezicht. Zij vermeldt plaats en tijdstip van de vergadering en de in de vergadering te behandelen onderwerpen. De termijn van oproeping bedraagt ten minste zeven dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend. In spoedeisende gevallen – zulks ter uitsluitende beoordeling van de voorzitter – kan de termijn van oproeping worden verkort tot drie dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend.
5. De notulen van een vergadering worden vastgesteld en ten blijke daarvan getekend door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht dat de betreffende vergadering heeft bijgewoond, dan wel vastgesteld door een volgende vergadering en alsdan ten blijke van vaststelling door de (vice-)voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht aanwezig bij die volgende vergadering ondertekend.
6. De raad van toezicht kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits dit schriftelijk of door middel van een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht geschiedt en alle leden van de raad van toezicht zich voor het betreffende voorstel uitspreken. Een dergelijk besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de

raad van toezicht, dat door de secretaris van de raad wordt gehouden; de bescheiden waaruit van het nemen van een dergelijk besluit blijkt, worden bij het notulenregister bewaard.

7. De leden van het bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van toezicht bij te wonen en aldaar alle door die raad verlangde inlichtingen te verstrekken.
8. De overige regeling van de werkwijze en besluitvorming van de raad van toezicht, alsmede de eventuele onderlinge verdeling van taken, geschiedt bij reglement raad van toezicht dat wordt vastgesteld door de raad van toezicht.

Artikel 16

Onverenigbare functies en hoedanigheden, tegenstrijdig belang.

1. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen geen lid van het college van bestuur of de raad van toezicht zijn, personen die:
   a. zitting hebben in een organisatie van ouders en/of de medezeggenschapsraad verbonden aan een van de door de stichting in stand gehouden scholen;
   b. als bestuurslid verbonden zijn aan of in dienst van een organisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers;
   c. voor wat betreft het lidmaatschap van de raad van toezicht, lid zijn of zijn geweest van het bestuur van de stichting , bestuurder zijn bij een andere organisatie in dezelfde sector of een organisatie in een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, dan wel lid zijn van een intern toezichtsorgaan bij een andere organisatie in dezelfde of aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, met uitzondering van de beoogde personele unie als bedoeld in artikel 12 lid 2;
   d. voor wat betreft het lidmaatschap van het college van bestuur, personen die lid zijn of gedurende de voorafgaande vier jaar lid zijn geweest van de raad van toezicht van de stichting, dan wel personen die de functie van intern toezichthouder vervullen bij een andere organisatie in dezelfde sector of een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied;
   e. of een zodanige andere functie bekleden dat het lidmaatschap van het bestuur of de raad van toezicht kan leiden tot onverenigbaarheid dan wel strijdigheid van deze functie met het belang van de stichting van wel tot ongewenste verstrengeling van belangen.
2. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen voorts niet lid van de raad van toezicht zijn personen – en hun bloed- en aanverwanten tot de

tweede graad - die (ex-) werknemer zijn van de stichting binnen drie jaar na het einde van het dienstverband.

3. Leden van het college van bestuur of de raad van toezicht evenals hun bloed- en aanverwanten tot de tweede graad mogen geen enkel rechtstreeks of zijdelings persoonlijk voordeel genieten uit leveringen aan of overeenkomsten met de stichting.
4. Het aanvaarden van (on)betaalde nevenfuncties door een lid van het college van bestuur is afhankelijk van de goedkeuring van de raad van toezicht. (On)betaalde nevenfuncties van bestuurders worden vermeld in het jaarverslag.
   Hoofd- en (on)betaalde nevenfuncties van leden van de raad van toezicht worden door hen gemeld bij de voorzitter van de raad van toezicht en vermeld in het jaarverslag.

Artikel 17

Jaarrekening en jaarverslag.

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Het college van bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting zodanige aantekeningen te houden, dat daaruit te allen tijde haar rechten en verplichtingen kunnen worden gekend.
3. Per het einde van ieder boekjaar worden de boeken van de stichting afgesloten. Daaruit wordt door het bestuur een balans en een staat van baten en lasten over het afgelopen boekjaar opgemaakt welke jaarstukken vergezeld worden van een rapport van een (register)accountant binnen zes maanden na afloop van het boekjaar.
4. De (register)accountant wordt door de raad van toezicht benoemd en brengt gelijkelijk aan het college van bestuur en de raad van toezicht verslag uit betreffende zijn bevindingen.
5. Het college van bestuur stelt tevens een jaarverslag op over het afgelopen boekjaar. De omvang en opbouw van de eventuele bezoldiging van de college van bestuursleden alsmede de hoogte van de in enig jaar aan de college van bestuursleden en de raad van toezicht verstrekte vergoedingen worden opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag wordt actief openbaar gemaakt.
6. De jaarstukken en het jaarverslag worden binnen zes maanden na het einde van een boekjaar vastgesteld en ten blijke daarvan door alle leden van het college van bestuur en de raad van toezicht ondertekend. Ontbreekt van één van hen de handtekening, dan wordt daarvan met opgave van redenen melding gemaakt.

Artikel 18

Meerjarenbeleidsplan/Belanghebbendenbeleid en externe verantwoording.

1. Het college van bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op voor een periode van ten minste vier jaar met een bijbehorende meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan bevat meetbare doelstellingen, een prioritering van deze doelstellingen en een omgevingsanalyse, alsmede de uitgangspunten voor het kwaliteitszorgsysteem en het belanghebbendenbeleid.
2. Het college van bestuur brengt jaarlijks aan de gemeenteraad verslag uit omtrent zijn werkzaamheden. Het college van bestuur besteedt daarbij in ieder geval met betrekking tot de door de stichting in stand gehouden openbare scholen aandacht aan de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs. Dit verslag wordt openbaar gemaakt.

Artikel 19

Vrijwaring en vrijtekening.

1. De stichting zal een lid van het college van bestuur van de stichting niet aansprakelijk stellen ter zake van schade die de stichting lijdt als gevolg van enig handelen of nalaten van een lid van het college van bestuur (hierna ook: "bestuurder") in diens hoedanigheid van:
   - bestuurder van de stichting;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon waarover de stichting zeggenschap heeft (een "Dochter"). Van zeggenschap is sprake indien de stichting meer dan de helft van de stemrechten in de vergadering van aandeelhouders of meer dan de helft van de stemrechten van de leden kan uitoefenen en/of het recht heeft om een meerderheid van de bestuurders of toezichthouders te benoemen en/of af te laten treden;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon anders dan een Dochter, indien de bestuurder die functie op schriftelijk verzoek van de stichting en/of van een Dochter vervult.
2. De stichting zal een bestuurder schadeloos stellen ter zake van de schade die derden lijden als gevolg van enig handelen en/of nalaten van een bestuurder in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter en tot vergoeding waarvan een bestuurder gehouden is op grond van een in kracht van gewijsde gegaan rechtelijk of arbitraal vonnis of van een met die derde(n) overeengekomen vaststellingsovereenkomst, mits is voldaan aan de in lid 3 van dit artikel genoemde voorwaarden. Onder een derde wordt ook een Dochter verstaan.
3. De verdediging in de procedure bedoeld in lid 2 wordt met instemming van de stichting gevoerd. De vaststellingsovereenkomst bedoeld in lid 2 kan uitsluitend worden gesloten met de uitdrukkelijke schriftelijke

goedkeuring van de stichting. De bestuurder dient volledige medewerking aan de stichting te geven bij het voeren van de verdediging respectievelijk bij de desbetreffende schikkingsonderhandelingen.

4. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontleden indien:
   - de schade het gevolg is van opzettelijk of bewust roekeloos gedrag van de bestuurder;
   - de bestuurder in redelijkheid niet kon menen in het belang van de stichting of Dochter te handelen;
   - het verweten handelen of nalaten als feitelijk of beoogd gevolg heeft dat de bestuurder of anderen in welk opzicht dan ook onrechtmatig worden bevoordeeld.
5. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontlenen voor zover de schade als bedoeld in dit artikel is verzekerd en wordt vergoed door een verzekeraar. Ten aanzien van mogelijke vorderingen van verzekeraars van de stichting of derden op de bestuurder, kan de bestuurder uitsluitend rechten aan de vrijtekening en vrijwaring ontlenen, indien de betreffende schade niet is verzekerd of niet wordt vergoed door een verzekeraar.
6. Onder schade in de zin van dit artikel wordt mede verstaan de over enig te vergoeden bedrag verschuldigde wettelijke rente, de proceskosten welke een bestuurder gehouden is te voldoen en/of de ten behoeve van de verdediging van de bestuurder gemaakte rechtsbijstandkosten, inclusief de kosten van rechtsbijstand bij een officieel onderzoek, mits deze kosten in redelijkheid zijn gemaakt en in redelijke verhouding staan tot de omvang de schade.
7. Onder schade in de zin van dit artikel worden eveneens aan de bestuurder ter zake van enig handelen en/of nalaten in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter door autoriteiten opgelegde boetes begrepen, voor zover vergoeding daarvan rechtens is toegestaan.
8. Kosten van de bestuurder gemaakt voor het voeren van verweer zullen door de stichting worden voorgeschoten tijdens een actie of procedure, mits de bestuurder zich schriftelijk en onherroepelijk jegens de stichting heeft verbonden tot terugbetaling daarvan indien uit een in kracht van gewijsde gegaan vonnis volgt dat hij geen aanspraak kan maken op vrijwaring door de stichting. De stichting kan nadere voorwaarden aan de uitbetaling verbinden, zoals het stellen van zekerheid.
9. De vrijtekening en vrijwaring voorzien in dit artikel blijven gelden voor een persoon die geen bestuurder meer is en komen ook ten goede aan de

erfgenamen of legatarissen van de bestuurder.

10. Ook de leden van de raad van toezicht van de stichting kunnen aanspraak maken op de vrijtekening en vrijwaring als voorzien in dit artikel onder overeenkomstige toepassing van de hierin genoemde reikwijdte en voorwaarden.
11. Dit artikel kan zonder toestemming van de personen die aanspraak op vrijtekening en vrijwaring kunnen maken gewijzigd worden. Deze personen kunnen echter aanspraak blijven maken op de bescherming als geboden door dit artikel voor schade als gevolg van handelen of nalaten tijdens de periode dat dit artikel van kracht is.

Artikel 20

Reglement en (advies)commissies

1. Het college van bestuur is bevoegd, met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht, één of meer reglementen vast te stellen waarin die onderwerpen worden geregeld, welke niet in deze statuten zijn vervat.
2. Een reglement mag niet met de wet of deze statuten in strijd zijn.
3. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd een reglement te wijzigen of op te heffen.
4. Voorts is het college van bestuur bevoegd één of meer andere (advies)commissies in te stellen. Alsdan worden de samenstelling, taken en bevoegdheden van een (advies)commissie bij reglement bepaald.

Artikel 21

Personeel

1. Bij de benoeming van het aan haar scholen te verbinden personeel zal de stichting zich ervan verzekeren, dat het personeel de grondslag van de stichting onderschrijft en loyaal zal meewerken aan de doelstellingen van de stichting, zoals die mede ten aanzien van de katholieke, interconfessionele, protestants-christelijke en algemeen bijzondere grondslag in het schoolplan zijn omschreven. In afwijking van het bepaalde in de vorige volzin, kan van het onderwijsondersteunend personeel en van personeelsleden in tijdelijke dienst worden gevraagd de grondslag van de stichting te respecteren en voor zover van toepassing loyaal mee te werken aan de doelstellingen van de school, zoals die in het schoolplan zijn opgenomen.
2. Inzake het personeelsbeleid bij benoeming, overplaatsing en noodzakelijke vermindering van personeel wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de identiteit van de school en de levensbeschouwelijke overtuiging van de betrokken persoon.
3. In bijzondere omstandigheden is het College van Bestuur bevoegd om van het bepaalde in de eerste twee leden van dit artikel af te wijken.

4. Indien de stichting catecheten benoemt en ontslaat, gebeurt dit in overeenstemming met de regels van het Algemeen Reglement voor Katholiek Onderwijs ter zake.

Artikel 22

Statutenwijziging

1. Het college van bestuur is met goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd de statuten te wijzigen, met inachtneming van het bepaalde in artikel 8 lid 4.
2. Het besluit van de raad van toezicht tot het verlenen van goedkeuring behoeft twee/derde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin alle leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd zijn. Zijn in een vergadering waarin een voorstel als bedoeld in dit lid aan de orde wordt gesteld, niet alle in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd, dan zal binnen veertien dagen na het houden van de eerste vergadering een tweede vergadering worden bijeengeroepen, waarin alsdan, mits tenminste meer dan de helft van het aantal in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig is, met een meerderheid van ten minste twee/derde van de uitgebrachte stemmen besluiten omtrent een zodanig voorstel kunnen worden genomen.
3. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt en verleden.
4. Elk lid van het college van bestuur is bevoegd deze akte te doen verlijden. Het college van bestuur is verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en een volledige doorlopende tekst van de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het door de Kamer van Kophandel gehouden handelsregister.
5. Mutatis mutandis geldt het bepaalde in dit artikel voor het besluit tot juridische fusie of juridische splitsing.

Artikel 23

Ontbinding en vereffening

1. Het college van bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden door middel van een besluit, genomen op dezelfde wijze als in voorgaand artikel met betrekking tot een besluit tot statutenwijziging is bepaald.
2. De liquidatie geschiedt door het college van bestuur onder toezicht van de raad van toezicht.
3. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is. Aan haar naam wordt toegevoegd: "in liquidatie".
4. Indien als gevolg van een college van bestuursbesluit de stichting is ontbonden, treden als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting de college van bestuursleden op. Op deze vereffenaars zijn de bepalingen van de wet en deze statuten omtrent de benoeming, de schorsing en het ontslag van college van bestuursleden van toepassing.

5. Een vereffenaar heeft dezelfde bevoegdheden, plichten en aansprakelijkheid als een college van bestuurslid.
6. Een eventueel batig saldo wordt uitgekeerd aan een door de raad van toezicht aan te wijzen algemeen nut beogende instelling die als zodanig in aanmerking komt voor een vrijstelling van schenkingsrecht als bedoeld in de Successiewet 1956 en waarvan het doel zoveel mogelijk met dat van de stichting overeenkomt.
7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende zeven jaar berusten bij de persoon, door de vereffenaars daartoe benoemd.

nksr nederlandse katholieke schoolraad

Goedgekeurd d.d. 30 november 2017

Onder nummer I - U - 9017

Het bestuur van de
Nederlandse Katholieke Schoolraad

Voorstel statuten samenwerkingsstichting na fusie:

STATUTEN

Artikel 1

Naam, zetel.

1. De stichting draagt de naam:
   Stichting voor primair onderwijs DeBasisFluvius.
2. De stichting heeft haar zetel in de gemeente Arnhem.
3. De stichting is opgericht voor onbepaalde tijd.

Artikel 2

Doel, grondslag.

1. De stichting heeft ten doel het in stand houden van scholen voor openbaar en bijzonder (katholiek, protestants-christelijk en interconfessioneel (rk/pc) en algemeen-bijzonder) primair onderwijs in de regio Arnhem, als bedoeld in artikel 17 van de Wet op het primair onderwijs.
2. De onder de stichting ressorterende scholen voor openbaar primair onderwijs dragen bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden, zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden. Deze scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing. Het openbaar primair onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.
3. De stichting beoogt het onderwijs op de onder de stichting ressorterende scholen voor bijzonder primair onderwijs te doen geven in overeenstemming met de Christelijke beginselen, zoals verwoord in het evangelie van Jezus Christus. Bij het doen geven van bijzonder onderwijs wordt vanuit de bijbelse inspiratiebron, het Verhaal levend houdend, met hart en ziel en in alle openheid, gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst. Vanuit deze gedachte staat het onderwijsaanbod op de scholen open voor kinderen met of zonder kerkelijke achtergrond.
   De stichting zal daarbij voor wat betreft de katholieke scholen onderwijs geven op katholieke grondslag, zodanig dat ouders en leerlingen zich daarin kunnen herkennen. Zij wil handelen volgens de algemene regels voor het katholiek onderwijs welke op grond van het gezamenlijk overleg in de Nederlandse Katholieke Schoolraad zijn vastgesteld, alsmede

volgens het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs.
De stichting zal daarbij voor wat betreft de protestants-christelijke scholen rekening houden met de regels, zoals die gelden voor het protestants-christelijk onderwijs vanuit de Vereniging Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs te Voorburg. Voor wat betreft de interconfessionele scholen geeft zij onderwijs op interconfessionele grondslag. Zij gaat daarbij uit van de christelijke beginselen met als richtsnoer het evangelie van Jezus Christus, zoals dat tot ons komt vanuit de Bijbel en door de kerken wordt uitgedragen.
Voor wat betreft het onderwijs op algemeen bijzondere grondslag geeft de stichting onderwijs dat uitgaat van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke overtuigingen en maatschappelijke stromingen en waarbij in alle openheid, wordt gewerkt aan de sociale, verstandelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen, met respect voor elkaar en voor de omgeving en richtinggevend aan een hoopvolle toekomst.

4. De stichting streeft ernaar de vorm en methodiek van het onderwijs zo veel mogelijk af te stemmen op de behoeften van de bevolking in Arnhem, Renkum en omstreken, waarbij speciale aandacht zal worden geschonken aan leerlingen met een sociaal-culturele en economische achterstand.
5. De stichting beoogt niet het maken van winst.

Artikel 3
Middelen.

De stichting tracht haar doel te bereiken door:

a. het beheren en in stand houden van scholen voor openbaar primair onderwijs en voor katholiek, interconfessioneel, protestants-christelijk en algemeen bijzonder primair onderwijs, binnen het in artikel 2 genoemde gebied waarbij zoveel mogelijk de "eigen identiteit en schoolcultuur" en verworvenheden zullen worden gehandhaafd.
In geval van uitbreiding van het aantal scholen zal het bestuur binnen dertig dagen nadien kennis geven aan de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht, de Besturenraad Protestants-Christelijk Onderwijs te Voorburg en de vereniging Verenigde Bijzondere Scholen voor onderwijs op algemene grondslag (VBS) te ‘s-Gravenhage met vermelding van de grondslag van de nieuwe school en de gemeente waarin zij gelegen zijn, in combinatie met een opsomming van de direct na de fusie in stand te houden scholen.
b. het samenwerken met andere scholen, overheden, organisaties en/of met (rechts-)personen, die eenzelfde dan wel een aanverwant doel nastreven; door structurele samenwerking met andere kennisorganisaties draagt de

stichting bij aan de ontwikkeling van onderwijs, het beroep van de leraar basisonderwijs en het beroep van de schoolleider;

c. het zoveel mogelijk handhaven van de bestaande geografische spreiding van haar scholen;

d. aandacht te besteden aan de levensbeschouwelijke vorming overeenkomstig de grondslag van de stichting, daarbij uitgaande van respect voor andere levensbeschouwingen en godsdiensten, waarbij

   1. het katholiek godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van de uitgangspunten welke dienaangaande in de rooms-katholieke kerk worden aangehouden en in het lesrooster van de katholieke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   2. het protestants-christelijk godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de protestants-christelijke scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   3. het interconfessioneel godsdienstonderwijs wordt gegeven met inachtneming van het evangelie van Jezus Christus en in het lesrooster van de interconfessionele scholen voldoende ruimte wordt ingebouwd voor godsdienstonderwijs/- levensbeschouwing en,
   4. leerlingen die algemeen bijzonder onderwijs volgen in staat worden gesteld hun levensbeschouwing op te bouwen, rekening houdend met en respect hebbende voor de levensbeschouwing van anderen en in de gelegenheid worden gesteld levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen;

e. aan te laten geven in het schoolplan op welke wijze vorm en inhoud wordt gegeven aan de identiteit van de onder haar bestuur staande scholen;

f. te bevorderen dat de directeuren, de identiteitsaspecten binnen de scholen en het onderwijs uitwerken en behartigen;

g. alle overige wettige middelen die de stichting ten dienste staan om haar doel te bereiken.

Artikel 4

Financiële middelen.

1. Het vermogen van de stichting bestaat uit:
   a. het bij de oprichting tot verwezenlijking van haar doel bestemde bedrag en de opbrengsten daarvan;
   b. rijksbijdragen en andere subsidies;

c. andere bijdragen;
d. inkomsten uit cursussen;
e. schenkingen, erfstellingen en legaten;
f. alle andere verkrijgingen en baten.

2. Erfstellingen en legaten mogen slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving worden aanvaard.

Artikel 5

Organen.

De stichting kent de volgende organen:

a. het college van bestuur dat het bestuur in de zin van de wet vormt;
b. de raad van toezicht.

Artikel 6

College van bestuur: samenstelling, benoeming.

1. Het college van bestuur bestaat uit minimaal twee natuurlijke personen.
2. De leden van het college van bestuur worden benoemd, geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, met inachtneming van het in dit artikel en in artikel 16 bepaalde. De raad van toezicht benoemt één van de leden van het college van bestuur tot voorzitter.
   Eén lid van het college van bestuur dient katholiek te zijn.
3. De benoeming van een lid van het college van bestuur geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van het college van bestuur dient te voldoen en kan deel uitmaken van het bestuursreglement. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een lid van het college van bestuur wordt voor bepaalde of onbepaalde tijd benoemd. De vaststelling van het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van een lid van het college van bestuur geschiedt door de raad van toezicht met inachtneming van hetgeen hieromtrent in de Wet op het primair onderwijs, de Wet normering topinkomens en de beloningsleidraad van de brancheorganisatie waar de stichting bij is aangesloten, is bepaald.
5. In vacatures wordt zo spoedig mogelijk voorzien. Ingeval van vacatures behoudt het college van bestuur zijn bevoegdheden. Indien binnen vier maanden na het ontstaan van een vacature in het college van bestuur geen benoeming van een opvolger tot stand is gekomen, dan wel binnen die termijn de raad van toezicht niet heeft besloten het aantal leden van het college van bestuur te verminderen, dan wel niet is overgegaan tot benoeming van een interim lid van het college van bestuur, geschiedt de

benoeming door de bevoegde rechtbank op verzoek van de meest gerede belanghebbende.

6. Een lid van het college van bestuur wordt periodiek beoordeeld door de raad van toezicht. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt, wordt uitgewerkt in het bestuursreglement.

Artikel 7

College van bestuur; defungeren, schorsing en ontslag.

1. Een lid van het college van bestuur defungeert:
   a. door zijn overlijden;
   b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
   c. door zijn ondercuratelestelling;
   d. indien van toepassing: door het eindigen van de benoemingsduur;
   e. door zijn vrijwillig aftreden;
   f. door zijn ontslag door de rechtbank;
   g. door zijn ontslag verleend door de raad van toezicht.
2. Een lid van het college van bestuur kan te allen tijde worden geschorst en ontslagen door de raad van toezicht, ook wanneer hij voor bepaalde tijd is benoemd. Hij wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden. Daarbij kan hij zich doen bijstaan door een raadsman.
3. De schorsing van lid van het college van bestuur vervalt indien de raad van toezicht niet binnen drie maanden na de datum van ingang van de schorsing besluit tot ontslag, tot opheffing of handhaving van de schorsing. Een schorsing kan eenmaal voor ten hoogste drie maanden worden gehandhaafd, ingaande op de datum waarop het besluit tot handhaving van de schorsing werd genomen.
4. Ingeval van ontstentenis of belet van één of meer leden van het college van bestuur berust het bestuur tijdelijk bij het overblijvende lid/ de overblijvende leden. Ingeval van ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur of het enige lid berust het bestuur tijdelijk bij één of meer door de raad van toezicht- al dan niet uit zijn midden- aan te wijzen personen. De raad van toezicht is bij ontstentenis of belet van alle leden van het college van bestuur verplicht zo spoedig mogelijk in het bestuur te voorzien.

Artikel 8

College van bestuur; taken en bevoegdheden.

1. Het college van bestuur is belast met het besturen van de stichting. Het college van bestuur vormt het bevoegd gezag van de stichting in de zin van de wet, en is als zodanig belast met de daaruit voortvloeiende taken en bevoegdheden, met inachtneming van hetgeen hieromtrent in deze

statuten is bepaald.
De voorzitter van het college van bestuur is het gezicht van de stichting, naar binnen en buiten toe. De voorzitter leidt de vergaderingen van het college van bestuur.

2. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, alsmede tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een ander verbindt. Op het ontbreken van de goedkeuring van de raad van toezicht kan jegens derden wel een beroep worden gedaan.
3. Het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht voor besluiten tot:
    a. de vaststelling en het fundamenteel wijzigen van de begroting en het strategisch meerjarenplan;
    b. de vaststelling en wijziging van het bestuursreglement en het managementstatuut;
    c. het aangaan, wijzigen en verbreken van samenwerking met een andere rechtspersoon of organisatie indien die samenwerking van ingrijpende betekenis is voor de stichting en / of de met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
    d. het verkrijgen, wijzigen of beëindigen van een deelneming of zeggenschap in een andere rechtspersoon en het oprichten van een andere rechtspersoon, alsmede de vaststelling en wijziging van diens statuten voor zover het college van bestuur daartoe bevoegd is;
    e. het aanvragen van faillissement en surseance van betaling;
    f. een ingrijpende wijziging in of de beëindiging van een aanzienlijk aantal aanstellingen van werknemers binnen korte tijd;
    g. het verkrijgen alsmede het overdragen van het bestuur van een school en het opheffen van een school die onder het bestuur van de stichting staat;
    h. het oprichten van een nieuwe rechtspersoon;
    i. het wijzigen van de statuten van de stichting;
    j. het ontbinden van de stichting;
    k. de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag .
4. Het college van bestuur behoeft voorts de goedkeuring van het bestuur van de Nederlandse Katholieke Schoolraad te Utrecht of zijn rechtsopvolger voor besluiten tot:

a. statutenwijziging, voor zover het betreft de artikelen 1 lid 1 (de naam), artikel 2 leden 1 en 3 (doel en grondslag), artikel 3 onderdeel a en d sub 1 en 3, e en f, artikel 6 lid 2 (samenstelling college van bestuur), artikel 8 leden 4 en 10, artikel 12 lid 1 (samenstelling raad van toezicht) en lid 12, artikel 21, 22 en 23;
b. ontbinding en juridische fusie en (af)splitsing van de stichting;
c. oprichting, samenvoeging, overdracht, opheffing en wijziging van de grondslag van (mede) katholieke scholen.

5. Het college van bestuur behoeft voorts de voorafgaande goedkeuring casu quo instemming van de gemeenteraad van de gemeente Arnhem voor besluiten tot:
   a. het wijzigen van de statuten van de stichting en het aangaan van een juridische fusie of splitsing;
   b. het ontbinden van de stichting.
   6. De raad van toezicht kan besluiten dat in een in lid 2 en lid 3 genoemd besluit niet aan haar goedkeuring is onderworpen wanneer het daarmee gemoeide belang een door de raad van toezicht te bepalen schriftelijk aan het college van bestuur op te geven waarde niet te boven gaat of rechtstreeks voortvloeit uit de begroting.
7. Het ontbreken van goedkeuring als bedoeld in dit artikel tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid van het college van bestuur en de leden van het college van bestuur niet aan, behoudens het bepaalde in lid 2 van dit artikel.
8. Het college van bestuur voorziet de raad van toezicht tijdig van alle informatie die nodig is voor de toezichthoudende taak van de raad van toezicht.
9. In het bestuursreglement wordt de informatieverstrekking aan de raad van toezicht door het college van bestuur vastgelegd
10. Eén van de leden van het college van bestuur wordt in het bijzonder belast met de catechetische aspecten van het onderwijs.
11. Het bestuur is bevoegd onder haar verantwoordelijkheid commissies in te stellen.

Artikel 9
College van bestuur; werkwijze, vergadering.

1. Besluiten van het college van bestuur worden schriftelijk vastgelegd.
2. Het college van bestuur kan aanvullend besluiten regels met betrekking tot de werkwijze en besluitvorming van het college van bestuur in een bestuursreglement vast te leggen.
3. Indien het college van bestuur uit meerdere personen bestaat worden in het bestuursreglement alsdan voorschriften opgenomen met betrekking

tot de wijze van oproeping voor de vergadering van het college van bestuur, de aanwezigheid ter vergadering, de wijze van besluitvorming en het stemrecht. De vergaderingen van het college van bestuur zijn openbaar. Het vergaderen achter gesloten deuren kan alleen plaatsvinden indien het belang van de openbaarheid niet opweegt tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, de economische of financiële belangen van de stichting of het belang van voorkoming van onevenredige bevoordeling of benadeling van betrokkenen.
Het bestuursreglement bevat in dat geval tevens de eventuele onderlinge verdeling van taken van de leden van het college van bestuur.

4. Het college van bestuur bestuurt, wanneer bestaande uit meer dan één lid, collegiaal. Besluiten worden in dat geval genomen op basis van consensus. Indien er geen sprake is van consensus wordt de raad van toezicht ingeschakeld om de meningsverschillen te overbruggen.
Indien dit niet mogelijk blijkt te zijn, besluit de raad van toezicht.
5. Het bestuursreglement wordt vastgesteld door het college van bestuur en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 10
Vertegenwoordiging en tegenstrijdig belang.

1. Uitgezonderd het bepaalde in het navolgende lid wordt de stichting vertegenwoordigd door het college van bestuur.
Een lid van het college van bestuur meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij de voorzitter van de raad van toezicht.
Een lid van het college van bestuur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Wanneer hierdoor geen besluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht. Indien alle leden van de raad van toezicht tevens een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht, onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.
2. Het college van bestuur kan aan directeuren en één of meer andere personen een (beperkte) volmacht verlenen. De gevolmachtigde vertegenwoordigt de stichting met inachtneming van de grenzen van zijn volmacht. Een (beperkte) volmacht wordt schriftelijk vastgelegd en kan deel uitmaken van het managementstatuut.

Artikel 11
Goed onderwijsbestuur.

De raad van toezicht en het college van bestuur zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, naleving en handhaving van goed onderwijsbestuur.

Artikel 11a

Periodiek overleg met gemeenteraad.

De leden van het college van bestuur houden zich beschikbaar om periodiek te overleggen met de gemeenteraad van de gemeente Arnhem of door de gemeenteraad aangewezen personen. In dit overleg zal inhoudelijk aandacht worden besteed aan de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag.

Artikel 12

Raad van toezicht; samenstelling en benoeming.

1. De stichting heeft een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit een door de raad van toezicht te bepalen aantal van minimaal vijf (5) en maximaal zeven (7) natuurlijke personen.
   De raad van toezicht bestaat uit één katholiek lid en een protestants-christelijk lid, aansluitend bij de interconfessionele scholen.
   Ten aanzien van de bemensing van de raad van toezicht wordt ruimhartig omgegaan met diversiteit.
2. De leden van de raad van toezicht worden door de raad van toezicht benoemd, met inachtneming van de benoeming die geschiedt op voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.
3. Elke benoeming van een lid van de raad van toezicht geschiedt aan de hand van een door de raad van toezicht vast te stellen en vooraf openbaar gemaakte profielschets, welke profielschets wordt opgesteld door de raad van toezicht. De profielschets bevat de kwaliteiten en deskundigheden waaraan een lid van de raad van toezicht dient te voldoen en kan deel uitmaken van het reglement van de raad van toezicht. Bij het ontstaan van een vacature kan de profielschets door de raad van toezicht nader worden ingevuld.
4. Een derde gedeelte, naar boven afgerond indien een derde gedeelte een niet geheel getal als resultaat kent, van de leden van de raad van toezicht wordt benoemd op bindende voordracht van de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Slechts een persoon die blijkens een gezamenlijke verklaring van de raad van toezicht en de oudergeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad voldoet aan de profielschets is benoembaar. Wanneer wordt vastgesteld dat een persoon niet aan de profielschets voldoet kan de oudergeleding overgaan tot het doen van een nieuwe voordracht.
5. Indien moet worden overgegaan tot het doen van een bindende voordracht tot benoeming als bedoeld in het voorgaande lid, wordt genoemde oudergeleding uitgenodigd een bindende voordracht op te stellen. Wanneer de oudergeleding geen gebruik maakt van dit recht, is

de raad van toezicht bevoegd een bindende voordracht te doen. De oudergeleding wordt geacht geen gebruik te maken van dit recht wanneer:

(I) de oudergeleding verklaart van dit recht geen gebruik te maken, of

(II) de oudergeleding niet binnen drie maanden na daartoe te zijn uitgenodigd tot een voordracht komt.

De oudergeleding en de raad van toezicht kunnen gezamenlijk besluiten dat de in de vorige zin genoemde termijn van drie maanden eenmalig wordt verlengd met een periode van ten hoogste twee maanden.

6. De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn daarna- al dan niet aansluitend- éénmaal herbenoembaar. Een tussentijds benoemd lid van de raad van toezicht neemt op het rooster van aftreden de plaats in van zijn voorganger.
7. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden een voorzitter. Onverminderd de gezamenlijke verantwoordelijkheid kan de raad van toezicht besluiten tot een onderlinge verdeling van taken en bevoegdheden.
8. Ingeval van vacatures behoudt de raad van toezicht zijn bevoegdheden onverminderd de verplichting om onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn ledental te nemen.
9. De leden van de raad van toezicht hebben recht op een honorering voor hun werkzaamheden; daarnaast hebben de leden van de raad van toezicht recht op een vergoeding van de in redelijkheid gemaakte onkosten. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het advies van de Nederlandse Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen. De hoogte wordt vastgesteld door de raad van toezicht. De hoogte van het honorarium en de vergoede kosten worden in het jaarverslag vermeld.
10. Jaarlijks beoordeelt de raad van toezicht het functioneren van de raad van toezicht en het college van bestuur, evenals hun onderlinge functioneren en het functioneren van ieder lid van de raad van toezicht en iedere bestuurder afzonderlijk. De wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt kan worden uitgewerkt in het reglement van de raad van toezicht.
11. Vacatures in de raad van toezicht worden intern en extern publiekelijk bekend gemaakt.
12. Eén van de leden van de raad van toezicht wordt in het bijzonder belast met het toezicht op- en de bewaking van – de catechetische aspecten van het (mede) katholiek onderwijs.

Artikel 13

Raad van toezicht; defungeren, ontslag en schorsing.

1. Een lid van de raad van toezicht defungeert:

a. door zijn overlijden;
b. doordat hij het vrij beheer over zijn vermogen verliest;
c. door zijn onder curatele stelling;
d. door het verstrijken van de termijn waarvoor hij is benoemd, behoudens zijn eventuele herbenoeming, en door zijn vrijwillig aftreden (bedanken); of
e. door zijn ontslag.

2. De raad van toezicht is te allen tijde bevoegd om een lid van de raad van toezicht te schorsen. Indien een lid van de raad van toezicht is geschorst dient de raad van toezicht binnen drie maanden na ingang van de schorsing te besluiten tot voordracht tot ontslag van het lid van de raad van toezicht dan wel tot opheffing of handhaving van de schorsing. Bij gebreke van een besluit als bedoeld in de vorige volzinnen vervalt de schorsing. Een besluit tot handhaving van de schorsing kan slechts éénmaal worden genomen en de schorsing kan daarbij ten hoogste worden gehandhaafd voor drie maanden, ingaande op de dag waarop de raad van toezicht het besluit tot handhaving heeft genomen. Een lid van de raad van toezicht die is geschorst door de raad van toezicht wordt in de gelegenheid gesteld zich in een vergadering van de raad van toezicht te verantwoorden en zich daarbij door een raadsman te laten bijstaan.
3. Een besluit tot voordracht tot ontslag wordt niet genomen dan nadat het lid van de raad van toezicht over wiens ontslag wordt besloten vooraf de gelegenheid is geboden om te worden gehoord.

Artikel 14
Raad van toezicht; taken en bevoegdheden

1. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op (het beleid van) het college van bestuur en op de algemene gang van zaken in de stichting. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het toezicht op het waarborgen van de identiteit van het openbaar en bijzonder onderwijs. De raad van toezicht staat het college van bestuur met raad en advies terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de leden van de raad van toezicht zich naar het belang van de stichting en de door de stichting gevoerde organisatie. Het college van bestuur verschaft de raad van toezicht tijdig de voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijke gegevens.
2. De raad van toezicht benoemt de (register) accountant van de stichting.
3. Met inachtneming van de wet- en regelgeving op het gebied van bescherming van privacy en persoonsgegevens, na overleg met het bestuur en na een daartoe genomen besluit, heeft de raad van toezicht of één of meer door de raad van toezicht gemachtigde leden toegang tot alle

lokaliteiten van de stichting en het recht om te allen tijde inzage te krijgen in alle bescheiden en boeken van de stichting. De raad van toezicht kan zich daarbij voor rekening van de stichting en na overleg met het college van bestuur doen bijstaan door de (register)accountant van de stichting dan wel een door de raad van toezicht aan te wijzen deskundige.

4. Een lid van de raad van toezicht neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de stichting. Indien alle leden van de raad van toezicht een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van toezicht onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen.

Artikel 15
Raad van toezicht; werkwijze, vergadering en besluitvorming

1. De raad van toezicht vergadert zo dikwijls de voorzitter en zijn leden dat verzoeken, doch tenminste vijf keer per jaar. Ieder lid heeft één stem. De raad van toezicht besluit bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, tenzij de wet of de statuten anders bepalen. Bij staking van de stemmen is het voorstel verworpen, tenzij er meer dan twee leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig zijn; in dat geval heeft de voorzitter van de raad van toezicht een doorslaggevende stem.
2. Geldige besluiten kunnen slechts worden genomen, indien meer dan de helft van het aantal leden van de raad van toezicht ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd is.
   Zolang in een vergadering van de raad van toezicht alle stemgerechtigde leden aanwezig zijn, kunnen geldige besluiten worden genomen over alle aan de orde komende onderwerpen, mits met algemene stemmen, ook al zijn de door de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en houden van vergaderingen niet in acht genomen.
3. De vergaderingen van de raad van toezicht worden voorgezeten door de voorzitter, of, zo deze afwezig is, door een door de raad van toezicht uit zijn midden aangewezen persoon. De raad van toezicht wordt ondersteund door een bestuurssecretaris vanuit de organisatie.
4. De bijeenroeping van de vergaderingen van de raad van toezicht geschiedt door de secretaris van de raad van toezicht in opdracht van de voorzitter of door de leden die het houden van de vergadering hebben verlangd. De bijeenroeping geschiedt door middel van een brief of een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht, verzonden aan ieder lid van de raad van toezicht. Zij vermeldt plaats en tijdstip van de vergadering en de in de vergadering te

behandelen onderwerpen. De termijn van oproeping bedraagt ten minste zeven dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend. In spoedeisende gevallen – zulks ter uitsluitende beoordeling van de voorzitter – kan de termijn van oproeping worden verkort tot drie dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend.

5. De notulen van een vergadering worden vastgesteld en ten blijke daarvan getekend door de voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht dat de betreffende vergadering heeft bijgewoond, dan wel vastgesteld door een volgende vergadering en alsdan ten blijke van vaststelling door de voorzitter en een ander lid van de raad van toezicht aanwezig bij die volgende vergadering ondertekend.
6. De raad van toezicht kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits dit schriftelijk of door middel van een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht geschiedt en alle leden van de raad van toezicht zich voor het betreffende voorstel uitspreken. Een dergelijk besluit wordt aangetekend in het notulenregister van de raad van toezicht, dat door de secretaris van de raad wordt gehouden; de bescheiden waaruit van het nemen van een dergelijk besluit blijkt, worden bij het notulenregister bewaard.
7. De leden van het bestuur zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van toezicht bij te wonen en aldaar alle door die raad verlangde inlichtingen te verstrekken.
8. De overige regeling van de werkwijze en besluitvorming van de raad van toezicht, alsmede de eventuele onderlinge verdeling van taken, geschiedt bij reglement raad van toezicht dat wordt vastgesteld door de raad van toezicht.

Artikel 16

Onverenigbare functies en hoedanigheden, tegenstrijdig belang.

1. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen geen lid van het college van bestuur of de raad van toezicht zijn, personen die:
    a. zitting hebben in een organisatie van ouders en/of de medezeggenschapsraad verbonden aan een van de door de stichting in stand gehouden scholen;
    b. als bestuurslid verbonden zijn aan of in dienst van een organisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers;
    c. voor wat betreft het lidmaatschap van de raad van toezicht, lid zijn of zijn geweest van het bestuur van de stichting, bestuurder zijn bij een andere organisatie in dezelfde sector of een organisatie in een

aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied, dan wel lid zijn van een intern toezichtsorgaan bij een andere organisatie in dezelfde of aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied;

d. voor wat betreft het lidmaatschap van het college van bestuur, personen die lid zijn of gedurende de voorafgaande vier jaar lid zijn geweest van de raad van toezicht van de stichting, dan wel personen die de functie van intern toezichthouder vervullen bij een andere organisatie in dezelfde sector of een aanpalende onderwijssector in hetzelfde voedingsgebied;
e. zitting hebben in een college van burgemeester en wethouders of lid zijn van een gemeenteraad van een gemeente waarin de stichting openbare scholen in stand houdt;
f. ambtenaar zijn in dienst van de gemeente waarin de stichting openbare scholen in stand houdt;
g. of een zodanige andere functie bekleden dat het lidmaatschap van het bestuur of de raad van toezicht kan leiden tot onverenigbaarheid dan wel strijdigheid van deze functie met het belang van de stichting van wel tot ongewenste verstrengeling van belangen.

2. Tenzij de raad van toezicht anders oordeelt, kunnen voorts niet lid van de raad van toezicht zijn personen – en hun bloed- en aanverwanten tot de tweede graad - die (ex-) werknemer zijn van de stichting binnen drie jaar na het einde van het dienstverband.
3. Leden van het college van bestuur of de raad van toezicht evenals hun bloed- en aanverwanten tot de tweede graad mogen geen enkel rechtstreeks of zijdelings persoonlijk voordeel genieten uit leveringen aan of overeenkomsten met de stichting.
4. Het aanvaarden van (on)betaalde nevenfuncties door een lid van het college van bestuur is afhankelijk van de goedkeuring van de raad van toezicht. (On)betaalde nevenfuncties van bestuurders worden vermeld in het jaarverslag.
   Hoofd- en (on)betaalde nevenfuncties van leden van de raad van toezicht worden door hen gemeld bij de voorzitter van de raad van toezicht en vermeld in het jaarverslag.

Artikel 17

Jaarrekening en jaarverslag.

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Het college van bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting zodanige aantekeningen te houden, dat daaruit te allen tijde haar rechten en verplichtingen kunnen worden gekend.
3. Per het einde van ieder boekjaar worden de boeken van de stichting

afgesloten. Daaruit wordt door het bestuur een jaarrekening opgemaakt welke vergezeld wordt van een rapport van een (register)accountant binnen zes maanden na afloop van het boekjaar.

4. De (register)accountant wordt door de raad van toezicht benoemd en brengt gelijkelijk aan het college van bestuur en de raad van toezicht verslag uit betreffende zijn bevindingen.
5. Het college van bestuur stelt tevens een jaarverslag op over het afgelopen boekjaar. De omvang en opbouw van de eventuele bezoldiging van de college van bestuursleden alsmede de hoogte van de in enig jaar aan de college van bestuursleden en de raad van toezicht verstrekte vergoedingen worden opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag wordt actief openbaar gemaakt.
6. De jaarrekening en het jaarverslag worden binnen zes maanden na het einde van een boekjaar vastgesteld en ten blijke daarvan door alle leden van het college van bestuur en de raad van toezicht ondertekend. Ontbreekt van één van hen de handtekening, dan wordt daarvan met opgave van redenen melding gemaakt.
7. De vaststelling van de begroting en de jaarrekening vindt plaats na overleg met de gemeenteraad van de gemeente(n) waarin de openbare scholen gevestigd zijn.

Artikel 18

Meerjarenbeleidsplan/Belanghebbendenbeleid en externe verantwoording.

1. Het college van bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op voor een periode van vijf jaar met een bijbehorende meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan bevat meetbare doelstellingen, een prioritering van deze doelstellingen en een omgevingsanalyse, alsmede de uitgangspunten voor het kwaliteitszorgsysteem en het belanghebbendenbeleid.
2. Het college van bestuur brengt jaarlijks aan de gemeenteraad verslag uit omtrent zijn werkzaamheden. Het college van bestuur besteedt daarbij in ieder geval met betrekking tot de door de stichting in stand gehouden openbare scholen aandacht aan de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs. Dit verslag wordt openbaar gemaakt.

Artikel 19

Vrijwaring en vrijtekening.

1. De stichting zal een lid van het college van bestuur van de stichting niet aansprakelijk stellen ter zake van schade die de stichting lijdt als gevolg van enig handelen of nalaten van een lid van het college van bestuur (hierna ook: “bestuurder”) in diens hoedanigheid van:
   - bestuurder van de stichting;
   - bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon waarover de

stichting zeggenschap heeft (een “Dochter”). Van zeggenschap is sprake indien de stichting meer dan de helft van de stemrechten in de vergadering van aandeelhouders of meer dan de helft van de stemrechten van de leden kan uitoefenen en/of het recht heeft om een meerderheid van de bestuurders of toezichthouders te benoemen en/of af te laten treden;

- bestuurder of toezichthouder van een rechtspersoon anders dan een Dochter, indien de bestuurder die functie op schriftelijk verzoek van de stichting en/of van een Dochter vervult.

2. De stichting zal een bestuurder schadeloos stellen ter zake van de schade die derden lijden als gevolg van enig handelen en/of nalaten van een bestuurder in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter en tot vergoeding waarvan een bestuurder gehouden is op grond van een in kracht van gewijsde gegaan rechtelijk of arbitraal vonnis of van een met die derde(n) overeengekomen vaststellingsovereenkomst, mits is voldaan aan de in lid 3 van dit artikel genoemde voorwaarden. Onder een derde wordt ook een Dochter verstaan.
3. De verdediging in de procedure bedoeld in lid 2 wordt met instemming van de stichting gevoerd. De vaststellingsovereenkomst bedoeld in lid 2 kan uitsluitend worden gesloten met de uitdrukkelijke schriftelijke goedkeuring van de stichting. De bestuurder dient volledige medewerking aan de stichting te geven bij het voeren van de verdediging respectievelijk bij de desbetreffende schikkingsonderhandelingen.
4. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontleden indien:
   - de schade het gevolg is van opzettelijk of bewust roekeloos gedrag van de bestuurder;
   - de bestuurder in redelijkheid niet kon menen in het belang van de stichting of Dochter te handelen;
   - het verweten handelen of nalaten als feitelijk of beoogd gevolg heeft dat de bestuurder of anderen in welk opzicht dan ook onrechtmatig worden bevoordeeld.
5. Aan de in lid 1 omschreven vrijtekening en de in lid 2 omschreven vrijwaring kan een bestuurder geen rechten ontlenen voor zover de schade als bedoeld in dit artikel is verzekerd en wordt vergoed door een verzekeraar. Ten aanzien van mogelijke vorderingen van verzekeraars van de stichting of derden op de bestuurder, kan de bestuurder uitsluitend rechten aan de vrijtekening en vrijwaring ontlenen, indien de betreffende schade niet is verzekerd of niet wordt vergoed door een verzekeraar.

6. Onder schade in de zin van dit artikel wordt mede verstaan de over enig te vergoeden bedrag verschuldigde wettelijke rente, de proceskosten welke een bestuurder gehouden is te voldoen en/of de ten behoeve van de verdediging van de bestuurder gemaakte rechtsbijstandkosten, inclusief de kosten van rechtsbijstand bij een officieel onderzoek, mits deze kosten in redelijkheid zijn gemaakt en in redelijke verhouding staan tot de omvang de schade.
7. Onder schade in de zin van dit artikel worden eveneens aan de bestuurder ter zake van enig handelen en/of nalaten in diens hoedanigheid van bestuurder van de stichting en/of bestuurder of toezichthouder van een Dochter door autoriteiten opgelegde boetes begrepen, voor zover vergoeding daarvan rechtens is toegestaan.
8. Kosten van de bestuurder gemaakt voor het voeren van verweer zullen door de stichting worden voorgeschoten tijdens een actie of procedure, mits de bestuurder zich schriftelijk en onherroepelijk jegens de stichting heeft verbonden tot terugbetaling daarvan indien uit een in kracht van gewijsde gegaan vonnis volgt dat hij geen aanspraak kan maken op vrijwaring door de stichting. De stichting kan nadere voorwaarden aan de uitbetaling verbinden, zoals het stellen van zekerheid.
9. De vrijtekening en vrijwaring voorzien in dit artikel blijven gelden voor een persoon die geen bestuurder meer is en komen ook ten goede aan de erfgenamen of legatarissen van de bestuurder.
10. Ook de leden van de raad van toezicht van de stichting kunnen aanspraak maken op de vrijtekening en vrijwaring als voorzien in dit artikel onder overeenkomstige toepassing van de hierin genoemde reikwijdte en voorwaarden.
11. Dit artikel kan zonder toestemming van de personen die aanspraak op vrijtekening en vrijwaring kunnen maken gewijzigd worden. Deze personen kunnen echter aanspraak blijven maken op de bescherming als geboden door dit artikel voor schade als gevolg van handelen of nalaten tijdens de periode dat dit artikel van kracht is.

Artikel 20

Reglement en (advies)commissies

1. Het college van bestuur is bevoegd, met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht, één of meer reglementen vast te stellen waarin die onderwerpen worden geregeld, welke niet in deze statuten zijn vervat.
2. Een reglement mag niet met de wet of deze statuten in strijd zijn.
3. Het college van bestuur is met voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd een reglement te wijzigen of op te heffen.
4. Voorts is het college van bestuur bevoegd één of meer andere

(advies)commissies in te stellen. Alsdan worden de samenstelling, taken en bevoegdheden van een (advies)commissie bij reglement bepaald.

Artikel 21

Personeel

1. Bij de benoeming van het aan haar scholen te verbinden personeel zal de stichting zich ervan verzekeren, dat het personeel de grondslag van de betreffende school onderschrijft en loyaal zal meewerken aan de doelstellingen van de betreffende school, zoals die mede ten aanzien van de openbare, katholieke, interconfessionele, protestants-christelijke en algemeen bijzondere grondslag in het schoolplan zijn omschreven. In afwijking van het bepaalde in de vorige volzin, kan van het onderwijsondersteunend personeel en van personeelsleden in tijdelijke dienst worden gevraagd de grondslag van de betreffende school te respecteren en voor zover van toepassing loyaal mee te werken aan de doelstellingen van de school, zoals die in het schoolplan zijn opgenomen.
2. Inzake het personeelsbeleid bij benoeming, overplaatsing en noodzakelijke vermindering van personeel wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de identiteit van de school en de levensbeschouwelijke overtuiging van de betrokken persoon.
3. In bijzondere omstandigheden is het college van bestuur bevoegd om van het bepaalde in de eerste twee leden van dit artikel af te wijken.
4. Indien de stichting catecheten benoemt en ontslaat, gebeurt dit in overeenstemming met de regels van het Algemeen Reglement voor Katholiek Onderwijs ter zake.

Artikel 22

Statutenwijziging

1. Het college van bestuur is met goedkeuring van de raad van toezicht bevoegd de statuten te wijzigen, met inachtneming van het bepaalde in artikel 8 leden 4 en 5.
2. Het besluit van de raad van toezicht tot het verlenen van goedkeuring behoeft twee/derde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin alle leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd zijn. Zijn in een vergadering waarin een voorstel als bedoeld in dit lid aan de orde wordt gesteld, niet alle in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig of vertegenwoordigd, dan zal binnen veertien dagen na het houden van de eerste vergadering een tweede vergadering worden bijeengeroepen, waarin alsdan, mits tenminste meer dan de helft van het aantal in functie zijnde leden van de raad van toezicht aanwezig is, met een meerderheid van ten minste twee/derde van de uitgebrachte stemmen besluiten omtrent een zodanig voorstel kunnen worden genomen.

3. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt en verleden.
4. Elk lid van het college van bestuur is bevoegd deze akte te doen verlijden. Het college van bestuur is verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en een volledige doorlopende tekst van de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het door de Kamer van Kophandel gehouden handelsregister.
5. Mutatis mutandis geldt het bepaalde in dit artikel voor het besluit tot juridische fusie of juridische splitsing.

Artikel 23
Ontbinding en vereffening

1. Het college van bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden door middel van een besluit, genomen op dezelfde wijze als in voorgaand artikel met betrekking tot een besluit tot statutenwijziging is bepaald.
2. De liquidatie geschiedt door het college van bestuur onder toezicht van de raad van toezicht.
3. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is. Aan haar naam wordt toegevoegd: “in liquidatie”.
4. Indien als gevolg van een college van bestuursbesluit de stichting is ontbonden, treden als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting de college van bestuursleden op. Op deze vereffenaars zijn de bepalingen van de wet en deze statuten omtrent de benoeming, de schorsing en het ontslag van college van bestuursleden van toepassing.
5. Een vereffenaar heeft dezelfde bevoegdheden, plichten en aansprakelijkheid als een college van bestuurslid.
6. Een eventueel batig saldo wordt uitgekeerd aan een door de raad van toezicht aan te wijzen algemeen nut beogende instelling die als zodanig in aanmerking komt voor een vrijstelling van schenkingsrecht als bedoeld in de Successiewet 1956 en waarvan het doel zoveel mogelijk met dat van de stichting overeenkomt.
7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende zeven jaar berusten bij de persoon, door de vereffenaars daartoe benoemd.

Artikel 24
Ernstige taakverwaarlozing of functioneren in strijd met de wet.

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem is in geval van ernstige taakverwaarlozing door het college van bestuur of functioneren in strijd met de wet bevoegd maatregelen te nemen die hij nodig acht om de continuïteit van het onderwijsproces te waarborgen voor zover het openbaar onderwijs betreft.

Memo

Project Voorgenomen fusie DeBasisFluvius
Datum 4 oktober 2019

Betreft **Memo n.a.v. aanvullende vragen gemeente Arnhem**

Voor de gemeente Arnhem is het van groot belang dat de inwoners van de gemeente toegang hebben tot onderwijs dat aansluit bij ieders mogelijkheden, talenten en capaciteiten. De aanwezigheid van een duurzaam en divers onderwijsaanbod van goede kwaliteit is daarbij essentieel. De stichtingen nemen haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hiervoor zorg te dragen. De voorgenomen besturenfusie biedt kansen met betrekking tot het toekomstperspectief van zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs in de gemeente.

Na de besturenfusie zal een organisatie ontstaan met een betere schaal, waarin niet alleen de diversiteit en eigenheid van zowel de openbare als de bijzondere scholen wordt gewaarborgd, maar ook de menselijke maat op zowel school- als bestuursniveau. De besturenfusie maakt het mogelijk om onder één bestuurlijke verantwoordelijkheid en regie te zorgen voor een financieel daadkrachtige organisatie die beschikt over de omvang, middelen en beleidvoerend vermogen om te kunnen blijven investeren in kwalitatief hoogwaardig onderwijs.

Extern en intern toezicht
De gemeente heeft een grondwettelijke zorgplicht (art. 23 van de Grondwet) om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs voor de inwoners van de gemeente. Bij de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs is de rol van de gemeente verschoven van bestuurder naar extern toezichthouder. Deze rol van extern toezichthouder bestaat naast de rol van de intern toezichthouder, in dit geval de Raad van Toezicht. De scheiding tussen bestuur en toezicht maakt dat nabij-zijn is verruild voor een functionele afstand; dit alles echter met behoud van betrokkenheid. Zeker het financiële terrein leent zich bij uitstek voor het opvragen van rapportages en detailoverzichten. Die informatie maakt dat de toezichthouder controle kan uitoefenen, maar brengt de toezichthouder ook (te) dicht in de buurt van de operationele bedrijfsvoering. De interne- en externe toezichthouder richten zich beiden op hun eigen toezichthoudende taak. Hierbij is de externe toezichthouder specifiek gericht op het openbaar onderwijs, waar de interne toezichthouder toezicht houdt op zowel openbaar als bijzonder onderwijs. De Raad van Toezicht functioneert conform de Code Goed Bestuur (PO-raad, jan 2010) en houdt actief toezicht op (het beleid van) het bestuur en de algemene gang van zaken in de stichting.

Om de grondwettelijke zorgplicht uit te kunnen voeren (zorgen 'voor voldoende openbaar onderwijs') heeft de gemeente als extern toezichthouder een aantal instrumenten tot haar beschikking[1].

Met het oog op de voorgenomen fusie – met bijbehorende statutenwijziging – is er voor zowel de externe als interne toezichthouder een specifieke rol weggelegd. De Raad van Toezicht wordt met inachtneming van hun taken en verantwoordelijkheden om goedkeuring gevraagd voor de voorgenomen fusie en de statutenwijziging. Aan deze goedkeuring ligt het volledige fusieplan ten grondslag. De gemeente wordt met inachtneming van hun wettelijke zorgplicht gevraagd

[1] *Het beslissen over de stichting en opheffing van een school is na een wetswijzing van de Wet op het primair onderwijs (Wpo) niet langer van toepassing. Zie verderop.*

om instemming van de gemeenteraad op de fusie en goedkeuring op de statutenwijziging. Daarnaast is het voor deze besturenfusie wettelijk verplicht om een fusie-effectrapportage (FER) in te dienen bij DUO, zodat een lichte administratieve toets kan worden uitgevoerd door het ministerie. Het uitbrengen van een advies op de FER is een collegebevoegdheid. Gelet op de verantwoordelijkheden van de gemeenteraad aangaande openbaar onderwijs en in het verdere proces (instemmen met de statuten) wordt de raad hierbij betrokken.

Op 19 september jl. hebben de besturen De Basis en Fluvius een brief gestuurd naar de gemeente Arnhem met het verzoek om te komen tot bovenstaand beschreven instemming van de gemeenteraad en advies van het College van B&W. Aanvullend op de brief heeft de gemeente verschillende stukken ontvangen, te weten:

- Fusieplan DeBasisFluvius (incl. FER)
- Jaarstukken 2018 beide stichtingen
- Huidige statuten beide stichtingen
- Voorgenomen nieuwe statuten fusiestichting

Naar aanleiding van de ontvangen stukken zijn binnen de afdelingen financiën en juridische zaken enkele vragen ontstaan. Om die reden heeft de gemeente de stichtingen op 26-9-2019 verzocht op korte termijn aanvullende informatie te verstrekken. In de bijlagen bij dit memo ontvangt u aanvullende informatie.

Verantwoording afleggen

Het schoolbestuur is verplicht aan de gemeenteraad, als extern toezichthouder, verantwoording af te leggen over de uitvoering van de taak om de openbare scholen in stand te houden. De vraag is hoe ver die verantwoordingsplicht strekt. Het antwoord op deze vraag[2] is dat het schoolbestuur de gemeente zodanig moet informeren dat deze haar extern toezichthoudende rol kan uitvoeren. Het is daarom passend dat het schoolbestuur verantwoording aflegt over ontwikkelingen, processen en activiteiten die primair betrekking hebben op het waarborgen van het karakter van het openbaar onderwijs en het in stand houden van voldoende openbaar voortgezet onderwijs in de gemeente. Tegelijkertijd is het van belang om als gelijkwaardige partners in gesprek te zijn over een aantal andere zaken. Het gaat dan niet om verantwoording, maar om een gezamenlijke gevoelde maatschappelijke opdracht. Te denken valt aan de uitvoering van het jeugdbeleid en al wat daar bij hoort. Voor de uitvoering van deze maatschappelijke opdracht is er geen sprake van een onderscheid tussen het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs. Hier treden beiden vormen van onderwijs op als gelijkwaardige gesprekspartners.

Financieel

Op financieel gebied zijn door de gemeente zorgen geuit over eventuele financiële risico's na de fusie, o.a. vanwege het jaarverslag van Fluvius. De gemeente vraagt in dat kader om een nadere toelichting van de actuele financiële situatie. De gemeente zou tevens graag de verwachte financiële effecten van de fusie en dan met name de effecten voor de positie van het openbaar onderwijs meer duidelijk willen hebben. Om een inschatting te kunnen maken van de effecten voor de positie van het openbaar onderwijs is een meerjarenoverzicht van de begroting voor het gefuseerde bestuur opgesteld. Naar verwachting biedt dit overzicht voldoende informatie om de eventuele gevolgen voor het openbaar onderwijs te overzien. Ook is de

[2] *Advies VOS/ABB inzake extern toezicht gemeenteraad op openbaar onderwijs, 19 oktober 2015, Janine Eshuis*

accountantsverklaring bij de jaarstukken met een nadere toelichting omtrent de actuele cijfers opgenomen.

Ook is door de gemeente Arnhem gevraagd naar een actuele risicoanalyse. Conform lopende afspraken met de Raad van Toezicht is afgesproken een risicoanalyse uit te voeren na de fusiedatum. In de nieuwe situatie worden de actuele risico's in kaart gebracht door een extern bureau om de koers voor de gefuseerde stichting verder te bepalen. De Raad van Toezicht houdt in samenwerking met de accountant toezicht op de in de risicoanalyse beschreven risico's voor de gefuseerde stichting. Dit wordt uitgewerkt in de begroting en op termijn het jaarverslag van de stichting.

We hopen dat de bijgevoegde bijlagen voldoende informatie verschaffen over de financiële positie van DeBasisFluvius. Daarnaast doen we ook graag het aanbod om een verdere mondelinge toelichting te geven op het financieel beleid. Als dit gewenst is, dan horen we dat graag.

Juridisch
De Basis is voornemens te fuseren met Fluvius. De statuten van een samenwerkingsbestuur dienen waarborgen te bevatten voor zowel het openbare als het bijzondere onderwijs. De Wpo kent daarvoor een regeling in artikel 17. Deze regeling biedt ruimte voor een verdergaande verzelfstandiging van het openbaar onderwijs. Voorafgaand aan daadwerkelijk fuseren zal de raad moeten instemmen met de te wijzigen statuten. Deze wijziging van statuten kan op grond van artikel 48, lid 7, van de Wet op het primair onderwijs (Wpo) alleen plaatsvinden na instemming van de betrokken gemeenteraad. Niet instemmen met de statuten kan alleen wanneer de gemeenteraad de overheersende invloed van de overheid[3] onvoldoende geborgd ziet.

De juridische vragen die door de gemeente zijn gesteld, zijn besproken met notariskantoor Dirkzwager. Dit heeft geleid tot een aangepast voorstel voor nieuwe statuten, zie de bijlage.

Hieronder een toelichting aangaande een drietal thema's:

Overheersende invloed van de gemeente
Bij de parlementaire behandeling is aangegeven dat de tekst "overheersende invloed van de overheid in het bestuur" veel vragen oproept. Wanneer hier sprake van is, is niet duidelijk omschreven. Het voorschrift moet ervoor zorgen dat ook bij een openbare school die onder het bevoegd gezag van een verzelfstandigd bestuur staat, sprake blijft van openbaar onderwijs als bedoeld in de Grondwet. Dit externe toezicht door de gemeente moet zorgen dat er voldoende en kwalitatief goed openbaar onderwijs is en dat het karakter van het openbaar onderwijs

---

[3] *Citaat Notitie: VOSABB, R. Bloemers/J. Eshuis "Het voorschrift in de artikelen 17 en 48 Wpo dat in de regeling ter zake het gemeentelijke toezicht sprake moet zijn van een overheersende overheidsinvloed hangt samen met de grondwettelijke taak van de gemeente ten aanzien van het openbaar onderwijs. Het voorschrift moet voorkomen dat de essentialia van het openbaar onderwijs in het geding zouden komen. Volgens de minister is het in zijn algemeenheid en niet op voorhand aan te geven wanneer sprake is van overheersende overheidsinvloed. De overheersende overheidsinvloed geldt daarbij als een van de randvoorwaarden om ervoor te waken dat ook bij een openbare school onder een verzelfstandigd schoolbestuur (een stichting ex artikel 17 dan wel artikel 48 Wpo) sprake blijft van een openbaar onderwijs in de zin van de Grondwet, dus van overheidswege gegeven onderwijs. Het externe toezicht van de gemeente behoort zich primair te richten op de zorgplicht ervoor te waken dat er voldoende (en kwalitatief goed) openbaar onderwijs is en dat het karakter van het openbaar onderwijs gewaarborgd blijft."*

gewaarborgd blijft. In de huidige statuten zijn de volgende bepalingen ten aanzien van de invloed van de gemeente opgenomen:

- Artikel 8.5: vereiste goedkeuring van de gemeenteraad voor besluiten tot statutenwijziging, fusie, splitsing en ontbinding
  Artikel 11a: het bestuur houdt zich beschikbaar voor periodiek overleg waarbij aandacht wordt besteed aan de begroting, jaarrekening en jaarverslag.
  artikel 17.7: vaststelling van de begroting en jaarrekening na overleg met de gemeenteraad
  Artikel 18.2:het bestuur brengt jaarlijkse verslag uit aan de gemeenteraad omtrent zijn werkzaamheden. Hierbij wordt aandacht besteed aan wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
  Artikel 24: ingrijpen door de gemeenteraad bij ernstige taakverwaarlozing door het bestuur.

De reeds bestaande overlegstructuur met de gemeente, aangevuld met de statutaire bepalingen, zou onzes inziens voldoende moeten zijn om de invloed van de gemeente te waarborgen. Daarnaast zijn de contacten tussen DeBasisFluvius en de gemeente via onder andere MEAA en raadsledenbijeenkomsten extra geborgd.

Instemming gemeenteraad met statutenwijzing

Artikel 8 lid 5 is aangepast.

Samenstelling van de Raad van Toezicht

Naar aanleiding van de vraag van de gemeente wordt toegevoegd in de statuten dat de Raad van Toezicht verantwoordelijk is voor het toezicht op het waarborgen van de identiteit van het openbaar onderwijs. Leden van de Raad van Toezicht zitten zonder last of ruggenspraak in de Raad en zitten er niet om specifieke belangen t.a.v. de identiteit te behartigen. Om tegemoet te komen aan de vraag van de gemeente wordt in de statuten (artikel 12 lid 1) een aanpassing gedaan aangaande het aantal leden met een specifieke katholieke achtergrond.

De bevoegdheid om te beslissen over opheffing van de school

Een opheffing van een school leidt in de regel tot veel reuring. Gelet op de extern toezichthoudende rol van de gemeenteraad zal er uitvoerig overleg moeten plaatsvinden waarom een dergelijk besluit voorligt. De Wet op het primair onderwijs is per 1 januari 2014 op gewijzigd op dit onderdeel (rol van de gemeenteraad bij opheffing van scholen)[4]. De wetswijziging brengt met zich mee dat een schoolbestuur in het primair onderwijs kan besluiten om een school op te heffen. Met ingang van 1 januari 2014 kan de stichting zelf besluiten tot opheffing van een onder haar bevoegd gezag vallende school en tevens tot stichting van een nieuwe openbare school. Hiermee is de gemeente wel enigszins op afstand gezet. Een stichting kan een openbare school echter niet vrijwillig opheffen zonder dat de gemeente eerst de mogelijkheid is geboden zelf de school over te nemen en in stand te houden. Hiermee kan de gemeente, indien zij daartoe vanuit haar taak om zorg te dragen voor voldoende en kwalitatief goed openbaar onderwijs aanleiding ziet, invulling geven aan haar grondwettelijke zorgplicht en zelfs daartoe weer als schoolbestuur fungeren.

---

[4] De achterliggende gedachte van het wetsvoorstel is geweest om op deze manier de positie van het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs meer in evenwicht te brengen

de basisfluvius

Memo

Aan	Gemeente Arnhem
C.C.	Petra Versluis
Van	Sylvia Veltmaat, Charlotte van Zuijlen
Datum	03-10-2019
Onderwerp	Memo toelichting financiële positie DeBasisFluvius meerjarig.

Aanleiding

Als gevolg van de aangevraagde fusie is behoefte aan toelichting op de meerjarig financiele positie van de nieuw te vormen stichting vanuit Stichting de Basis en Stichting Fluvius. In deze memo wordt aan de hand van de huidige resultaten en de toekomstige resultaten conform de continuïteitsparagraaf op geconsolideerd niveau de toekomstige situatie toegelicht. Vanzelfsprekend zijn al deze overwegingen en ontwikkelingen de afgelopen jaren uitgebreid besproken en getoetst door de RvT en GMR van DeBasisFluvius.

Stichting De Basis en Stichting Fluvius werken al lange periode intensief samen. De intensivering van de samenwerking is gestart door een gemeenschappelijk bestuursbureau in 2014. Daarna volgde een gemeenschappelijk strategisch plan 2015-2020. Dit heeft geleid tot een personele unie van staf en CvB van De Basis en Fluvius. Inmiddels wordt er gezamenlijk gewerkt aan een vervolg van dit gezamenlijk strategisch plan waaraan de fusie onlosmakelijk is verbonden.

Om de stuurmogelijkheden en daarmee het 'in control' blijven te verbeteren is besloten een aantal cruciale activiteiten te insourcen. In 2017 is de financiele administratie volledige in eigen beheer genomen. Hierbij is sprake van één softwaresysteem en volledige gelijke processen maar twee verschillende administraties vanwege het feit dat het nog gescheiden entiteiten zijn. In navolging op deze ontwikkeling is op dezelfde manier de personeels en salarisadministratie in eigen beheer genomen. Ook hierin zijn werkwijze volledig gesynchroniseerd binnen de stichting behalve wanneer de aard van de stichting bv de CAO verschillen anders voorschrijft. Ook voor IT is een eigen regieorganisatie opgezet.

Initiatieven werden in de planperiode 2015-2020 voor scholen en medewerkers op gelijke wijze ontwikkeld en geïmplementeerd. Ook is de governance gezamenlijk ingericht waarbij er sprake is van een gezamenlijke Raad van Toezicht en GMR.

De financiële situatie van de beide stichtingen is verschillend. Dit was ons bekend en was geen reden om anders met de beschikbare middelen om te willen gaan dan wij nu hebben gedaan. Beide stichtingen hebben hun vermogen bij elkaar gebracht als ware we al een stichting met zeker een strategisch beleid. Dit is een bewuste keuze geweest van het CvB, de RvT en de GMR.

Dit memo is als volgt opgebouwd. Eerst zal de financiele situatie van beiden stichtingen in het meerjarenperspectief getoond worden. Tot 2018 is conform goedgekeurde jaarrekeningen en daarna conform de goedgekeurde continuïteitsparagraaf. Daarna zullen de kengetallen in meerjarenperspectief getoond worden. De financiële positie gaf ruimte voor het definiëren van bestemmingsreserves. Het doel en inhoud van de bestemmingsreserves wordt toegelicht. Op basis van de inzet van de bestemmingsreserves wordt de vermogenspositie toegelicht. De financiële situatie van de beide stichtingen vanuit het verleden aangevuld met het meerjarenperspectief staat op de volgende pagina, met iedere keer aan het eind van de pagina het geconsolideerde beeld in meerjarenperspectief.

Balanspositie Stichting Fluvius meerjarig

Balans Fluvius							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	89.410	177.772	177.772	354.022	350.272	346.522	1.027.772
Overig	1.894.289	2.206.132	2.624.200	2.700.218	2.437.640	2.171.551	1.958.356
Materiële vaste activa	**1.983.698**	**2.383.903**	**2.801.971**	**3.054.239**	**2.787.911**	**2.518.072**	**2.986.127**
Financiële vaste activa	**44.850**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**	**34.050**
Vorderingen	**2.083.247**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**	**2.093.098**
Liquide middelen	**617.663**	**22.496**	**-1.061.423**	**-907.850**	**-377.515**	**579.501**	**922.908**
Totaal activa	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**
Passiva							
Eigen vermogen	1.863.625	1.863.625	861.968	263.067	455.851	948.275	1.507.004
Resultaat		-1.001.656	-598.901	192.784	492.424	558.729	719.620
Eigen vermogen	**1.863.625**	**861.968**	**263.067**	**455.851**	**948.275**	**1.507.004**	**2.226.624**
Voorzieningen	**697.241**	**597.403**	**530.452**	**743.510**	**515.092**	**643.540**	**735.382**
Kortlopende schulden	**2.168.592**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**	**3.074.176**
Totaal passiva	**4.729.458**	**4.533.547**	**3.867.696**	**4.273.537**	**4.537.544**	**5.224.721**	**6.036.183**

Balans Stichting de Basis meerjarig

Balans De Basis							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	-	-	755.250	736.500	1.718.375	2.309.000	2.249.625
Overig	4.880.772	5.252.615	5.552.762	5.190.042	4.780.139	4.397.058	4.017.083
Materiële vaste activa	**4.880.772**	**5.252.615**	**6.308.012**	**5.926.542**	**6.498.514**	**6.706.058**	**6.266.708**
Financiële vaste activa	**73.017**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**	**46.442**
Vorderingen	**2.603.254**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**	**3.339.384**
Liquide middelen	**9.810.914**	**7.391.631**	**4.810.941**	**5.112.392**	**4.060.205**	**3.540.825**	**3.339.179**
Totaal activa	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**
Passiva							
Eigen vermogen	10.667.782	10.667.782	9.475.869	8.178.368	7.942.605	7.708.991	7.239.507
Resultaat		-1.191.912	-1.297.501	-235.763	-233.614	-469.484	-646.048
Eigen vermogen	**10.667.782**	**9.475.869**	**8.178.368**	**7.942.605**	**7.708.991**	**7.239.507**	**6.593.459**
Voorzieningen	**1.667.147**	**1.521.708**	**1.293.917**	**1.449.661**	**1.203.060**	**1.360.708**	**1.365.760**
Kortlopende schulden	**5.033.028**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**	**5.032.494**
Totaal passiva	**17.367.956**	**16.030.072**	**14.504.779**	**14.424.760**	**13.944.545**	**13.632.709**	**12.991.713**

Balans DeBasisFluvius meerjarig

Balans De Basis & Fluvius							
Activa	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gebouwen	89.410	177.772	933.022	1.090.522	2.068.647	2.655.522	3.277.397
Overig	6.775.060	7.458.746	8.176.961	7.890.259	7.217.778	6.568.608	5.975.438
Materiële vaste activa	**6.864.470**	**7.636.518**	**9.109.983**	**8.980.781**	**9.286.425**	**9.224.130**	**9.252.835**
Financiële vaste activa	**117.867**	**80.492**	**80.492**	**80.492**	**80.492**	**80.492**	**80.492**
Vorderingen	**4.686.501**	**5.432.482**	**5.432.482**	**5.432.482**	**5.432.482**	**5.432.482**	**5.432.482**
Liquide middelen	**10.428.576**	**7.414.128**	**3.749.518**	**4.204.542**	**3.682.690**	**4.120.326**	**4.262.087**
Totaal activa	**22.097.415**	**20.563.619**	**18.372.474**	**18.698.297**	**18.482.089**	**18.857.429**	**19.027.895**
Passiva							
Eigen vermogen	12.531.406	12.531.406	10.337.838	8.441.436	8.398.457	8.657.267	8.746.512
Resultaat	-	-2.193.569	-1.896.402	-42.979	258.810	89.245	73.572
Eigen vermogen	**12.531.406**	**10.337.838**	**8.441.436**	**8.398.457**	**8.657.267**	**8.746.512**	**8.820.084**
Voorzieningen	**2.364.388**	**2.119.111**	**1.824.369**	**2.193.171**	**1.718.153**	**2.004.248**	**2.101.142**
Kortlopende schulden	**7.201.620**	**8.106.670**	**8.106.670**	**8.106.670**	**8.106.670**	**8.106.670**	**8.106.670**
Totaal passiva	**22.097.415**	**20.563.619**	**18.372.475**	**18.698.298**	**18.482.090**	**18.857.430**	**19.027.896**

Exploitatie Stichting Fluvius meerjarig

Exploitatie Fluvius								
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	21.574.783	22.453.504	21.531.057	20.833.106	21.160.118	21.347.609	21.525.079
3.2	Overige overheidsbijdragen	142.328	51.615	59.716	54.098	54.098	54.098	54.098
3.5	Overige baten	385.223	336.296	202.843	126.068	125.068	118.368	118.368
3	**Totale baten**	**22.102.334**	**22.841.415**	**21.793.616**	**21.013.272**	**21.339.284**	**21.520.075**	**21.697.545**
4.1	Personeelslasten	18.450.634	20.127.414	18.610.892	17.484.268	17.590.215	17.732.224	17.787.080
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*8.188*	*10.550*	-	*3.750*	*3.750*	*3.750*	*18.750*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*434.555*	*469.600*	*426.077*	*398.732*	*399.578*	*365.289*	*313.195*
4.2	Afschrijvingen	442.743	480.150	426.077	402.482	403.328	369.039	331.945
4.3	Huisvestingslasten	1.797.331	1.621.593	2.063.398	1.912.944	1.841.823	1.844.839	1.845.409
4.4	Overige lasten	1.499.612	1.608.413	1.287.150	1.015.794	1.006.494	1.010.244	1.008.491
4	**Totaal lasten**	**22.190.319**	**23.837.570**	**22.387.517**	**20.815.488**	**20.841.860**	**20.956.346**	**20.972.925**
5.1	Financiële baten	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Financiële lasten	4.745	5.501	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
5	**Financiele resultaat**	**-4.745**	**-5.501**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**	**-5.000**
	Netto resultaat	**-92.731**	**-1.001.656**	**-598.901**	**192.784**	**492.424**	**558.729**	**719.620**

Exploitatie Stichting De Basis meerjarig

Exploitatie De Basis								
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	31.941.897	34.241.098	35.102.557	35.178.314	34.836.913	34.686.902	34.538.920
3.2	Overige overheidsbijdragen	176.598	78.130	212.894	205.969	205.969	205.969	205.969
3.5	Overige baten	2.001.983	1.676.169	1.741.225	1.481.925	1.475.925	1.475.925	1.475.925
3	**Totale baten**	**34.120.478**	**35.995.397**	**37.056.676**	**36.866.208**	**36.518.807**	**36.368.796**	**36.220.814**
4.1	Personeelslasten	27.667.542	30.110.546	31.735.249	31.162.000	30.887.142	31.030.688	31.161.520
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*1.058*	*3.357*	*18.750*	*18.750*	*43.125*	*59.375*	*59.375*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*841.048*	*879.571*	*852.292*	*828.970*	*766.003*	*722.581*	*632.675*
4.2	Afschrijvingen	842.106	882.928	871.042	847.720	809.128	781.956	692.050
4.3	Huisvestingslasten	2.383.751	2.302.582	2.932.841	2.961.461	2.939.461	2.928.961	2.928.061
4.4	Overige lasten	2.354.003	3.894.970	2.821.665	2.137.790	2.123.690	2.103.675	2.092.231
4	**Totaal lasten**	**33.247.401**	**37.191.026**	**38.360.797**	**37.108.971**	**36.759.421**	**36.845.280**	**36.873.862**
5.1	Financiële baten	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2	Financiële lasten	6.088	6.302	3.380	3.000	3.000	3.000	3.000
5	**Financiele resultaat**	**4.112**	**3.716**	**6.620**	**7.000**	**7.000**	**7.000**	**7.000**
	Netto resultaat	**877.188**	**-1.191.912**	**-1.297.501**	**-235.763**	**-233.614**	**-469.484**	**-646.048**

Exploitatie DeBasisFluvius Meerjarig

Exploitatie De Basis & Fluvius								
Cat.	**Omschrijving**	**2017**	**2018***	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
3.1	Rijksbijdragen ministerie	53.516.680	56.694.602	56.633.614	56.011.420	55.997.031	56.034.511	56.063.999
3.2	Overige overheidsbijdragen	318.926	129.746	272.610	260.067	260.067	260.067	260.067
3.5	Overige baten	2.387.206	2.012.466	1.944.068	1.607.993	1.600.993	1.594.293	1.594.293
3	**Totale baten**	**56.222.811**	**58.836.813**	**58.850.292**	**57.879.480**	**57.858.091**	**57.888.871**	**57.918.359**
4.1	Personeelslasten	46.118.175	50.237.960	50.346.141	48.646.268	48.477.357	48.762.912	48.948.600
4.2.1	*Afschrijvingen gebouwen*	*9.245*	*13.907*	*18.750*	*22.500*	*46.875*	*63.125*	*78.125*
4.2.2	*Afschrijvingen overige*	*1.275.603*	*1.349.171*	*1.278.369*	*1.227.702*	*1.165.581*	*1.087.870*	*945.870*
4.2	Afschrijvingen	1.284.848	1.363.078	1.297.119	1.250.202	1.212.456	1.150.995	1.023.995
4.3	Huisvestingslasten	4.181.082	3.924.175	4.996.239	4.874.405	4.781.284	4.773.800	4.773.470
4.4	Overige lasten	3.853.615	5.503.383	4.108.815	3.153.584	3.130.184	3.113.919	3.100.722
4	**Totaal lasten**	**55.437.721**	**61.028.596**	**60.748.314**	**57.924.459**	**57.601.281**	**57.801.626**	**57.846.787**
5.1	Financiële baten	10.200	10.017	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2	Financiële lasten	10.833	11.803	8.380	8.000	8.000	8.000	8.000
5	**Financiele resultaat**	**-633**	**-1.785**	**1.620**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	**2.000**
	Netto resultaat	**784.458**	**-2.193.569**	**-1.896.402**	**-42.979**	**258.810**	**89.245**	**73.572**

Kengetallen Meerjarig DeBasisFluvius

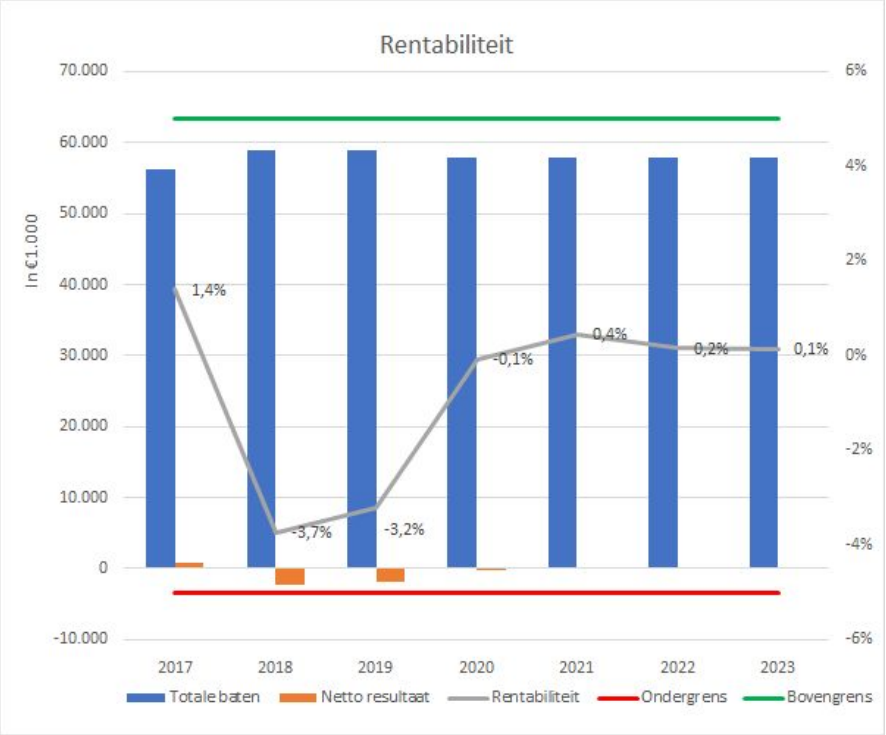

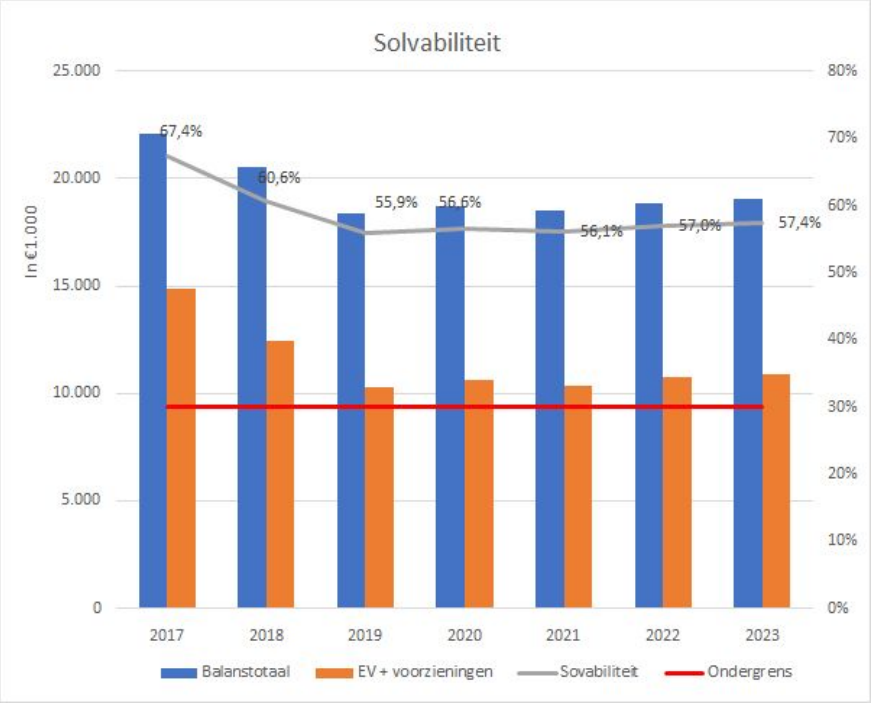

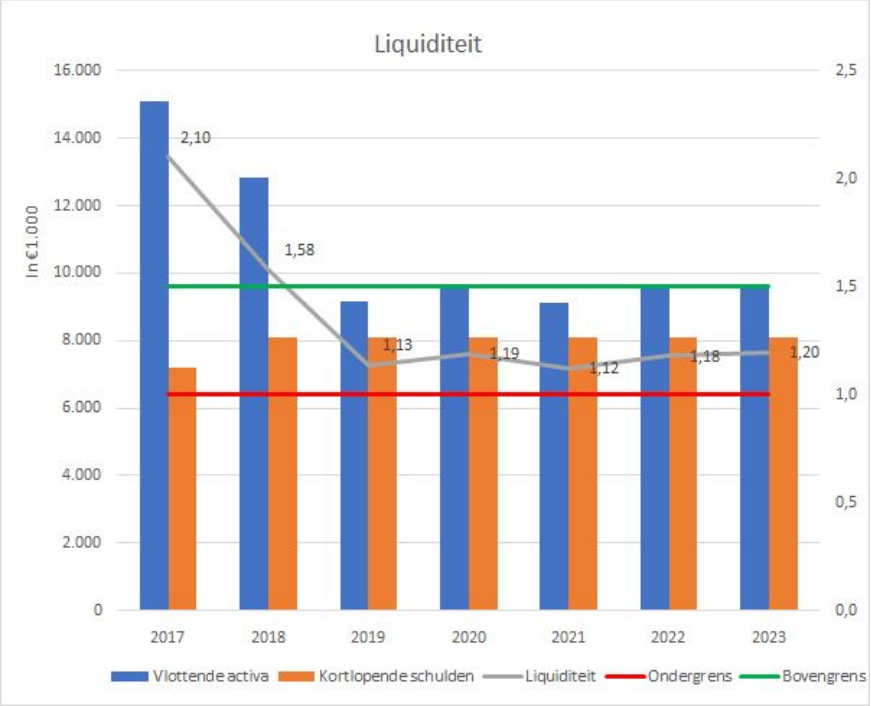
Liquiditeit
In €1.000
16.000
14.000
12.000
10.000
8.000
6.000
4.000
2.000
0
2,5
2,0
1,5
1,0
0,5
0,0
2,10
1,58
1,13
1,19
1,12
1,18
1,20
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
Vlottende activa
Kortlopende schulden
Liquiditeit
Ondergrens
Bovengrens

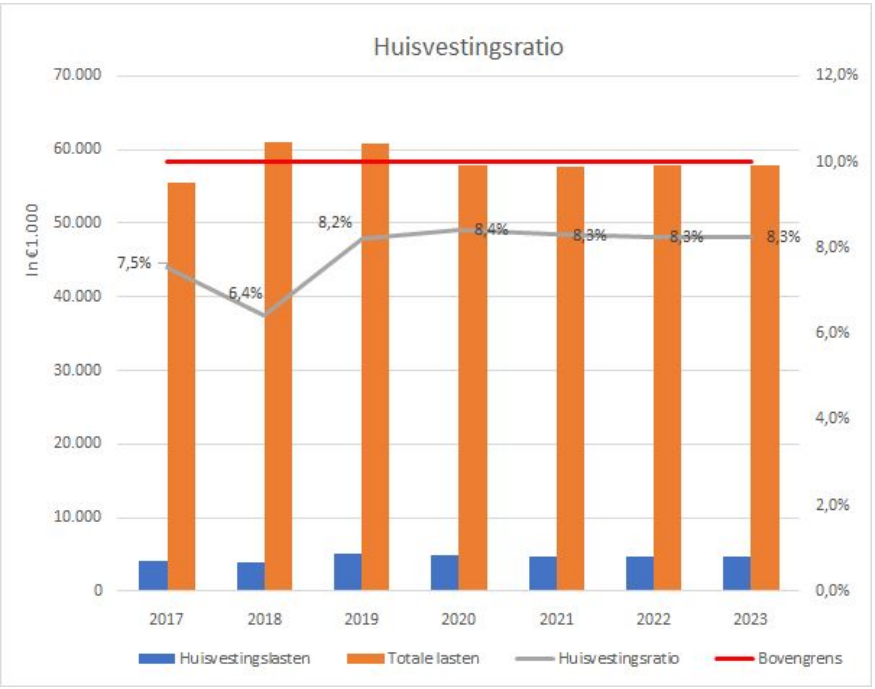
Huisvestingsratio
In €1.000
70.000
60.000
50.000
40.000
30.000
20.000
10.000
0
12,0%
10,0%
8,0%
6,0%
4,0%
2,0%
0,0%
7,5%
6,4%
8,2%
8,4%
8,3%
8,3%
8,3%
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
Huisvestingslasten
Totale lasten
Huisvestingsratio
Bovengrens

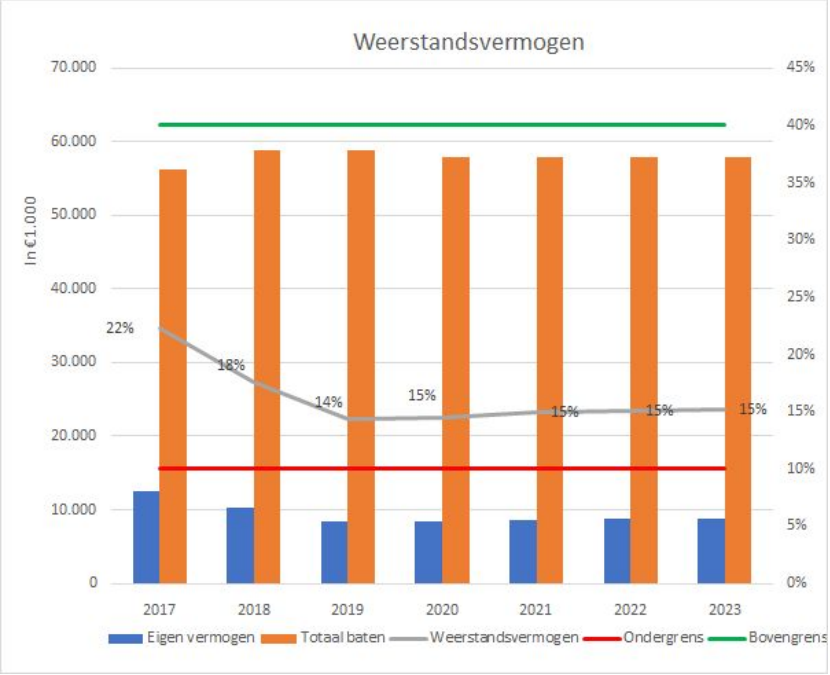

De vijf verplichte kengetallen voor de nieuw te vormen stichting DeBasisFluvius zijn hierboven gepresenteerd. Hierbij is telkens als ondergrens de waarde van de onderwijsinspectie gehanteerd. Geen van de kengetallen komt in kritieke waarden terecht. Echter er is wel te zien dat het eigen vermogen verminderd. Dat betreft de bewuste inzet van het surplus van het eigen vermogen.
In 2017 is voor beide stichtingen een risico inventarisatie uitgevoerd. Daar is uit gebleken hoeveel buffervermogen benodigd is. Het gezamenlijk surplus vanuit de stichtingen De Basis en Fluvius is in overleg met de Raad van Toezicht bestemd voor de kwaliteitsverbetering van het onderwijs. Dit heeft geresulteerd in het opstellen van vier bestemmingsreserves. Na de fusie zal het buffervermogen voor de nieuw gevormde stichting opnieuw objectief vastgesteld worden.

De toelichting op het doel van de bestemmingsreserves staat hieronder beschreven

Aanleiding Bestemmingsreserve

Vanuit het strategisch beleidsplan is de missie DeBasisFluvius vastgelegd. Onze gezamenlijke missie is als volgt verwoord:

“De Basis & Fluvius bereiden kinderen voor op een persoonlijke toekomst in een maatschappij die sterk verandert. Dit betekent dat in ons onderwijs de voorbereiding op deze maatschappij centraal staat. Ons onderwijs stimuleert de competenties die horen bij de 21^{e} eeuw, zoals eigenaarschap, samenwerken en leren van en met elkaar. Dat doen wij in verbinding met onze omgeving: de wijk, het stedelijk netwerk, het voortgezet onderwijs en de kinderopvang en het peuterspeelwerk. Alleen samen kunnen wij onze ambitie waar maken, dat onze diepste overtuiging.”

Het ultieme gezamenlijke doel is om met elkaar het beste onderwijs te realiseren voor ieder kind in Arnhem en Renkum. Vanuit deze missie en doelstelling richten we ons op het verhogen van de leerwinst, het vergroten van de professionaliteit en het feit dat zowel het onderwijs als de organisatie daarvoor moeten veranderen.

Om gericht op deze doelen te sturen, is besloten de beschikbare bestemmingsreserve hiervoor te alloceren. In 2017 is voor beide stichting een risico inventarisatie uitgevoerd. De auditcommissie van de raad van toezicht is hierbij betrokken en de raad van toezicht is geïnformeerd over de uitkomst hiervan. De conclusie uit beide risico inventarisaties is dat het buffervermogen van De Basis en Fluvius toereikend

is voor de financiële risicoprofielen van de respectievelijke stichtingen. Het eigen vermogen van De Basis bedraagt ultimo 2016 € 9.790.594, waarbij € 2.580.000 nodig is om het risicoprofiel van De Basis af te dekken. Het eigen vermogen van Fluvius bedraagt ultimo 2016 € 1.888.119, waarbij € 1.589.000 nodig is om het risicoprofiel van Fluvius af te dekken. Dit betekent dat er een surplus van € 7.509.713 is, dat op een verantwoorde wijze in het onderwijs geïnvesteerd kan worden.

Hierbij dient echter rekening te worden gehouden met het feit dat we de komende jaren (steeds minder grote) negatieve begrotingen zullen kennen, die ook ten laste van de reserve gebracht zullen worden.Dit komt door fluctuatie in leerlingaantallen. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door de impact van noodhuisvesting gekoppeld aan nieuwbouw/renovatie. Anderzijds heeft de fusie en intensieve samenwerkingstrajecten op scholen een effect op het leerlingaantal.(ervaringscijfer gemiddeld 5% verlies aan leerlingen). We gaan er van uit dat bij ingebruikname van nieuwbouw en bij stabilisering van nieuw gevormde scholen, dat deze incidentele dip verdwijnen zal. Arnhem breed is er slechts sprake van beperkte krimp in het leerlingenaantal.

Daarnaast zal het in een aantal scholen vanuit kwaliteitsoogpunt dan wel behoud van de positie in een wijk nodig zijn om keuzes te maken die een positieve invloed op de onderwijskwaliteit hebben dan wel leiden tot behoud van marktpositie. Deze keuzes kunnen leiden tot een negatief effect op de begroting van een school, bijvoorbeeld door een minder rendabele groepsopbouw of groepsgrootte. Ook dit betekent uitgaven hoger dan de bekostiging vanuit de Rijksoverheid. Wanneer de beroepskwaliteit en professionaliteit van leerkrachten weer op orde is, vitale scholen gerealiseerd zijn en DeBasisFluvius als meer effectief systeem gaat functioneren, is de verwachting dat ook deze noodzaak af zal nemen. Dit betekent echter dat niet het gehele surplus gebruikt kan worden voor extra investeringen.

Impliciet wordt al een aantal uitdagingen voor DeBasisFluvius benoemd. Niet in volgorde van belangrijkheid gaat het over de volgende thema's:

- De bekostiging is aantoonbaar beperkt en niet toereikend voor de ambities van de overheid, het werkveld en de maatschappij. We verdelen schaarste. We willen ervoor zorgen dat elke euro ertoe doet. We doen dit binnen de normale bedrijfsvoering, omdat die nu eenmaal leidend is (POinACTIE).

- We ambiëren duurzaam vitale scholen, zowel vanuit financieel oogpunt als vanuit het oogpunt van onderwijskwaliteit en werklast/werklust, draaglast van teams.

- We vragen scholen het onderwijs te bieden waar de wijk om vraagt in goede samenwerking met andere partners in de wijk. Meer verschillen waar nodig, meer samen waar kan.

- We willen samen met andere partners passend onderwijs mogelijk maken.

- De beroepskwaliteit en professionaliteit van onze teams moet omhoog.

- De leerwinst voor leerlingen in Arnhem en Renkum moet toenemen. Leren en lesgeven met ICT biedt hierin veel kansen, waarbij leerkrachten dit, wanneer goed geïmplementeerd, ook als werkdruk verlagend ervaren.

- Kansengelijkheid realiseren is onze educatieve en maatschappelijke opdracht. Elke school maakt dit mogelijk door tenminste 95% van de leerlingen op 1F referentieniveau af te leveren. Het beoogde percentage op referentieniveau 2F zal school specifiek vastgesteld moeten worden, omdat dit erg afhankelijk is van de kenmerken van de leerling populatie.

- De schaarste op de arbeidsmarkt vraagt om creatieve en slimme oplossing: op korte en middellange termijn. Ook hier kan ICT helpen.

- Het bestuur en SSC professionaliseren naar een team waarin effectieve, resultaatgerichte ondersteuning aan scholen (directeuren) in hun schoolontwikkeling wordt gegeven, waar stichting brede thema's samen worden opgepakt, de bedrijfsvoering met bijbehorende administratieve organisatie integrale sturingsdata aanlevert, waardoor bij te grote risico's het bestuur kan ingrijpen.

- De onderwijshuisvesting moet kwalitatief beter. Het vastgestelde IHP Arnhem ondersteunt deze noodzaak en vraagt om aanzienlijke eigen bijdragen vanuit DeBasisFluvius. Hetzelfde geldt voor de gemeente Renkum.

Met inachtneming van bovenstaande kanttekeningen kan vastgesteld worden dat er toentertijd een surplus is van € 7.509.713. Het CvB van DeBasisFluvius stelt in overleg met de raad van toezicht voor om de volgende bestemmingsreserves te creëren, die verantwoorde investeringen buiten de initiële bekostiging van het PO mogelijk maken. De investeringen zijn ondersteunend aan het bereiken van de doelstellingen in het strategisch beleidsplan. We denken aan de volgende reserves:

Ad 1 Professionalisering € 750.000

Ad 2 IT en innovatie € 1.500.000

Ad 3 Huisvesting € 2.000.000

Ad 4 Schaarste – anticiperen op de krimp in de arbeidsmarkt met behoud van kwaliteit € 750.000

Van het surplus heeft € 5.000.000 dan een bestemming. € 2.500.000 resteert voor negatieve begrotingsjaren.

Ad1 Professionalisering

Bedoeld wordt alle bij- en nascholing of systeemingrepen die nodig zijn om de beroepskwaliteit en professionaliteit van de teams te vergroten. Dit zijn o.a. de kosten met betrekking tot het professionaliseringstraject van de directeuren en het separate traject voor het professionaliseren van de staf. Daarnaast vinden investeringen plaats ten behoeve het volgen van masteropleidingen door leerkrachten en directeuren, om daarmee de heterogeniteit in onderwijsteams te brengen. Dit is een essentiële voorwaarde voor zowel het werk-denk niveau ter verhoging van de leerwinst, als het leren van elkaar in de Professionele Leergemeenschappen (PLG's). Het volgen van deze opleidingen brengt gedurende een aantal jaren vervangingsvraag en opleidingskosten met zich mee. Dit zal zichtbaar worden als materiële investeringen en overformatie in de exploitatie. Bovendien vinden investeringen plaats ten behoeve van de verhoging van de kwaliteit voor de klas, om zodoende de leerwinst te vergroten. Dit houdt bijvoorbeeld coaching on the job op het gebied van vaardigheden van leerkrachten en investeringen in het IB-netwerk in.

Ook kan er gedacht worden aan extra capaciteit op het verhogen van de onderwijskundige kwaliteit, dus meer concreet (mogelijk deels tijdelijk/deels permanent) extra personele inzet op het domein Onderwijs en Kwaliteit. De keuze om stichting breed met PLG's te gaan werken, past hier ook bij. Het gaat dan om de kosten die moeten worden gemaakt om PLG's kwalitatief goed en duurzaam geïmplementeerd te krijgen. Tevens moet hier de vorming van DeBasisFluvius academie worden genoemd (strategisch beleidsplan).

Daarnaast is er vanuit strategische overwegingen een vervangingspool opgezet. Deze bieden kort tijdelijke oplossingen voor een acuut vervangingsprobleem. Momenteel staan deze vervangers geboekt op de scholen, maar dat is zuiver administratief. Zij ontvangen daar geen aansturing. Mede daardoor is er beperkt aandacht voor professionalisering van deze groep. De aansturing en verdere professionalisering van deze groep medewerkers is belegd bij een ervaren directeur van één van onze scholen, die ook een rol

heeft bij ad 4 schaarste. De kosten van deze tijdelijke aanstelling kunnen ten laste van de bestemmingsreserve gebracht worden.

Ad2 IT en Innovatie

Zoals gecommuniceerd met de raad van toezicht start er een intensief traject om een regieorganisatie IT in te richten. Doelstelling van dit traject is ondersteunend te zijn in verschillende vormen van gepersonaliseerd leren en daarmee de leerwinst van ieder kind te verhogen. Dit brengt veel investeringen met zich mee. Deels kan dit binnen de begroting opgevangen worden, echter deels dient er aanvullend geïnvesteerd te worden. In geval van volledige afschrijving van een laptop kan deze kostentechnisch vervangen worden door twee Chrome Books die voldoende functionaliteiten biedt voor zowel leerling als docent. Daarnaast dient er geïnvesteerd te worden in IT infrastructuur. Voorstel is om deze kosten ten laste van deze bestemmingsreserve te brengen.

Uitsplitsing ICT kosten:

Totaal structureel 2018 € 177.161

Totaal incidenteel 2018 € 724.000

Daarnaast kunnen scholen proeftuinen aanvragen die aan criteria moeten voldoen (bijlage) en waarvan de kosten bij honorering ten laste van deze reserve gebracht kunnen worden.

Ad 3 Huisvesting

De uitvoering van het integraal huisvestingsplan, zoals met gemeente Arnhem is overeengekomen, brengt met zich mee dat 10% van de bouwsom aan eigen vermogen van de stichtingen moet worden ingebracht. Alle scholen gaan gebouwd worden conform de Beng normering. Dit heeft een positief effect op de exploitatie. De meerjarenonderhoudvoorziening heeft afgelopen jaren – gezien de leeftijd en staat van onze panden – sterk onder druk gestaan en is zeker niet toereikend om in de gevraagde 10% te voorzien. Wel wordt behoudend onderhoud gedaan bij panden die hoge prioriteit in het IHP hebben. Gelden die daarmee vrijkomen kunnen ofwel voor andere panden gebruikt worden ofwel bij ingebruikname van de nieuwbouw door bijvoorbeeld nieuw meubilair aan te schaffen. Dit betekent dat vanuit de meerjarenonderhoudsvoorziening geen geld beschikbaar zal komen. Daarom willen we die 10% vanuit de bestemmingsreserve financieren.

Ad 4 Schaarste – anticiperen op de krimp in de arbeidsmarkt met behoud van kwaliteit

DeBasisFluvius kent op dit moment al niet vervulbare vacatures binnen een aantal onderwijsvoorrangsscholen. De ontwikkelingen in de arbeidsmarkt laten zien dat dit het begin is van een dramatisch tekort aan leerkrachten. We hebben iemand nodig die de markt voor ons scout en voorstellen ontwikkelt om studenten en neveninstroom effectief in te zetten en andere vormen van klassenmanagement of schoolorganisatie helpt ontwikkelen om schaarste aan leerkrachten te voorkomen en onderwijskwaliteit te behouden. Deze rol is tijdelijk belegd bij een directeur (zie ad 1).

In samenwerking met de HAN zijn in het project Samen Opleiden werkwijzen ontwikkeld om (startende) leerkrachten te ondersteunen en begeleiden naar vakbekwame leerkracht. Of manieren om leerkrachten toe te rusten voor de competenties die nodig zijn bij het werken in scholen met specifieke kenmerken. De komende periode besteden we extra aandacht aan de implementatie van deze werkwijzen in onze organisatie. Al deze activiteiten passen binnen bestemmingsreserve 4. \

Verloop eigen vermogen met inzet van de bestemmingsreserve

De BasisFluvius	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	10.346.948	11.131.407	9.037.837	7.141.434
Eigen vermogen privaat	1.400.000	1.400.000	1.300.000	1.300.000
Voorzieningen	2.207.579	2.364.388	2.119.111	1.824.369
Totaal passiva	21.273.986	22.097.414	20.563.619	18.372.475
Solvabiliteit 1	48,6%	50,4%	44,0%	38,9%
Solvabiliteit 2	59,0%	61,1%	54,3%	48,8%

Het eigen vermogen privaat betreft de opgebouwde reserves vanuit de particuliere fee voor het internationale curriculum van onze internationale school Rivers in Arnhem. Ook hier wordt een risicomarge aangehouden omdat de toestroom van internationale leerlingen afhankelijk van de economische situatie kan fluctueren. Zoals hierboven te zien is, is het eigen vermogen van de stichtingen gezamenlijk conform de inzet van de bestemmingsreserves afgenomen. Echter er is nog voldoende ruimte om conform te doelen van de bestemmingsreserves deze kwaliteitsimpuls verder vorm te geven. Dit is ook verwerkt in het meerjarig beeld eerder in deze notitie. In het jaar 2020 zal een gezamenlijke risico inventarisatie plaats vinden. Dit betreft een herijking van de risico inventarisatie van 2017 van de afzonderlijke stichtingen en zal een nieuwe indicatie van het aan te houden buffervermogen geven. Gecombineerd met het verloop van de bestemmingsreserves zal dat tot evaluatie met de Raad van Toezicht tot een eventuele bijstelling van de inzet van de bestemmingsreserves leiden. Op dit moment zien we dat de inzet van de bestemmingsreserves daadwerkelijk meetbaar een kwaliteitsimpuls aan alle scholen van De Basis Fluvius geeft.

Onderwerp: Voorgenomen fusie De Basis en Fluvius

Datum	: 29 oktober 2019
Uw kenmerk	: 19-040
Zaaknummer	: 406558
Contactpersoon	: Gerda van Haaren
Telefoonnummer	: 026 377 3740

De Basis, stichting openbaar onderwijs Arnhem
Stichting primair onderwijs Fluvius
T.a.v. het College van Bestuur
Postbus 2044
6802 CA ARNHEM

Geachte mevrouw Van Zuylen en mevrouw Veltmaat,,

Met uw brief van 19 september 2019 vraagt u ons college in het kader van de op te stellen fusie-effectrapportage (FER) om te adviseren over de wenselijkheid van de voorgenomen fusie van uw beider stichtingen. Wij kunnen u positief adviseren over de voorgenomen fusie. Ter toelichting het volgende.

De besturen van De Basis, stichting voor openbaar primair onderwijs Arnhem (hierna: De Basis) en Stichting voor primair onderwijs Fluvius (hierna: Fluvius) bereiden een bestuurlijke fusie voor per 1 januari 2020. De fusie wordt gerealiseerd door de overdracht aan De Basis van de scholen die momenteel vallen onder het bevoegd gezag van Fluvius. De Basis is aangewezen als 'verkrijgende stichting'. Fluvius zal ophouden te bestaan. Met de bestuursoverdracht ontstaat een samenwerkingsstichting die openbare en bijzondere scholen in stand houdt.

Gelet op het bepaalde in de artikelen 64a en 64b van de Wet op het primair onderwijs, dient een fusie-effectrapportage te worden opgesteld met daarin opgenomen het advies van burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten over de wenselijkheid van de voorgestelde fusie.

Onderwijs is een investering in individu en samenleving. Goed onderwijs stelt kinderen en jongeren in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij van straks, waarin ze hopelijk volop mee kunnen doen. De gemeente Arnhem vindt het daarom belangrijk dat er voor de (jonge) inwoners van onze gemeente een gevarieerd en kwalitatief goed onderwijsaanbod is dat goed aansluit bij hun mogelijkheden en talenten.

De Basis en Fluvius zetten zich gezamenlijk in voor de aanwezigheid in de stad van een duurzaam en divers onderwijsaanbod van goede kwaliteit. De fusie kan gezien worden als het logische vervolg op de langdurige, intensieve samenwerking van uw beider stichtingen.
Wij zijn het met u eens dat de voorgenomen besturenfusie meerwaarde kan bieden en bij kan dragen aan het behoud van een breed en gevarieerd aanbod van duurzame en kwalitatief goede onderwijsvoorzieningen. De fusie maakt het mogelijk om de expertise die binnen de huidige twee organisaties aanwezig is breed in te zetten, hetgeen de onderwijskwaliteit en de ondersteuning van kinderen met een specifieke leerbehoefte ten goede kan komen.

De fusie brengt geen wijzigingen aan in het aantal scholen in de gemeente en in de variëteit en de spreiding van het onderwijsaanbod. Keuzevrijheid voor ouders en kinderen blijft behouden.
Wel verkrijgt DeBasisFluvius door de fusie een meerderheidsbelang in het scholenaanbod in de gemeente Arnhem, maar in de praktijk is dit nu ook al het geval.

Als gemeentelijke overheid hechten wij eraan dat een ruim aanbod aan openbaar onderwijs in onze gemeente behouden blijft en het specifieke karakter ervan duidelijk herkenbaar. Graag worden wij in onze overleggen door u op de hoogte gehouden van de wijze waarop u eraan werkt de 'wezenskenmerken' van het openbare onderwijs in de gemeente te borgen.

Graag vertrouwen wij erop u hiermee naar genoegen te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 409703

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 22 oktober 2019, Cluster Strategie Beleid en Regie nummer 409703;

gelet op artikel 31a en 55a van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen wensen en bedenkingen te uiten op de voorgenomen besluiten van gemeenschappelijke regelingen om lid te worden van de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties.

De griffier, De voorzitter,

Werkgeversvereniging Samenwerkende gemeentelijke organisaties

Zaaknummer:	409703
Portefeuillehouder:	R. Paping

Aan de gemeenteraad, 22 november 2019

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- Het voorstel technisch van aard is, omdat door wetswijziging GR'en niet meer vertegenwoordigd mogen worden door de VNG.
- Het wenselijk is dat GR'en hun medewerkers (grotendeels) dezelfde arbeidsvoorwaarden kunnen bieden als gemeenten.
- De nieuwe werkgeversvereniging een zeer beperkte doelstelling krijgt.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

D. Becker

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 409703

Onderwerp: Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties

Voorstel

1. Geen wensen en bedenkingen te uiten op voorgenomen besluiten van gemeenschappelijke regelingen om lid te worden van de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties.

Inleiding

Per 1 januari 2020 treedt de Wet normalisatie rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. De huidige arbeidsvoorwaardenregeling CAR/UWO wordt vervangen door de Cao gemeenten. De Cao gemeenten is afgesloten door de VNG, als werkgeversvereniging van gemeenten. Gemeenschappelijke regelingen (GR-en) mogen na inwerkingtreding van de Wnra niet meer vertegenwoordigd worden door de VNG. De Cao gemeenten is na 1 januari 2020 daarom niet (direct) van toepassing op de medewerkers van GR-en. Om dit wel juridisch en technisch mogelijk te maken richt de VNG de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties op. Voordat een GR kan besluiten om toe te treden tot deze werkgeversvereniging moet zij de deelnemende gemeenten de mogelijkheid bieden om hun wensen of bedenkingen te uiten inzake het voorgenomen besluit.

Beoogd effect

In artikel 31 a en 55 a van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) is bepaald dat de gemeenteraad in de gelegenheid moet worden gesteld hun wensen en bedenkingen kenbaar te maken wanneer een GR deel wil nemen aan een vereniging. De besluitvorming over toetreding is voorbehouden aan het algemeen bestuur van de betreffende GR. Door bij besluit een algemeen standpunt in te nemen hoeft u niet per gemeenschappelijke regeling een apart raadsbesluit te nemen.

Argumenten

1.1 Het betreft een technische aanpassing om het mogelijk te maken dat de Gemeenschappelijke Regelingen hun medewerkers grotendeels dezelfde arbeidsvoorwaarden kunnen bieden die ook gelden voor medewerkers van gemeenten.

Gemeente Arnhem

Gemeentelijke GR-en kunnen hun medewerkers grotendeels dezelfde arbeidsvoorwaarden aanbieden als in de Cao Gemeenten. De nieuwe werkgeversvereniging heeft als doel om in de cao van niet-gemeenten dezelfde arbeidsvoorwaarden vast te stellen als in de Cao Gemeenten. Hierdoor wordt de gemeenschappelijke regeling gebonden aan de af te sluiten cao waarin dezelfde arbeidsvoorwaarden worden vastgesteld als in de Cao Gemeenten. Dit is van toepassing op GR-en zoals de ODRA, MGR Sociaal Domein Centraal-Gelderland, BVO DRAN, het Gelders Archief en de Connectie.

1.2 Het is (nog) niet van toepassing op alle GR-en

Gemeenschappelijke regelingen die geen eigen personeel in dienst hebben (bijvoorbeeld Regio Arnhem Nijmegen) speelt dit niet. De Euregio is een samenwerkingsverband naar Duits recht en valt niet onder de werking van de Wnra. Voor de Veiligheidsregio is de inwerkingtreding tot een nader te bepalen moment (naar verwachting 1-1-2021) uitgesteld.

Kanttekeningen en risico's

Geen

Financiën

De contributie voor de werkgeversvereniging is nog niet vastgesteld. Deze kosten (naar verwachting €500-1000/jaar) komen voor rekening van de afzonderlijke gemeenschappelijke regelingen.

Uitvoering

Het raadsbesluit wordt in de algemeen bestuursvergadering van de desbetreffende Gemeenschappelijke Regeling ingebracht door de Arnhemse vertegenwoordiger.

Communicatie

De algemeen besturen van de gemeenschappelijke regelingen, waarvoor dit onderwerp relevant is, worden geïnformeerd over dit besluit.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Raadsvoorstel

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Ledenbrief VNG 21 mei 2019: oprichten werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen (niet-gemeenten)

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 409703

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 22 oktober 2019, Cluster Strategie Beleid en Regie nummer 409703;

gelet op artikel 31a en 55a van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen wensen en bedenkingen te uiten op de voorgenomen besluiten van gemeenschappelijke regelingen om lid te worden van de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Datum
21 mei 2019

Ons kenmerk
TAZ
/U201900419/
Lbr: 19/039

Telefoon
070-3738393

College voor Arbeidszaken

Bijlage(n)
-

Onderwerp
Oprichting werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen (niet-gemeenten)

Samenvatting

Met deze ledenbrief informeren wij u over een aantal zaken betreffende de oprichting van de werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen (niet-gemeenten).

Op 18 april 2019 heeft het VNG bestuur besloten een werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen op te richten. De aanleiding is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) waarbij ambtenaren op 1 januari 2020 verhuizen van het ambtenarenrecht naar het ‘normale’ private arbeidsrecht. Door de oprichting van deze werkgeversvereniging kunnen de huidige aangesloten organisaties na de normalisering (Wnra) hun medewerkers dezelfde arbeidsvoorwaarden blijven bieden als in de Cao Gemeenten.

De VNG is voor de gemeenten de werkgeversvereniging. De nieuwe werkgeversvereniging is de vereniging voor de gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen met als doel om dezelfde arbeidsvoorwaarden vast te stellen als in de Cao Gemeenten. Door de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren werkt het systeem van aangesloten organisaties bij de VNG niet meer goed onder het private recht dat met ingang van 2020 van toepassing is.

VNG kent ongeveer 170 aangesloten organisaties, veelal gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen. Het betreft onder andere volledig gefuseerde en/of samenwerkende ambtelijke organisaties, maar ook samenwerkingsverbanden van gemeenten op het vlak van sociaal domein, werk en inkomen, sociale dienst, HR, ICT en sociale werkvoorziening. Daarnaast ook omgevingsdiensten en GGD’en.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Aan de leden

Datum
21 mei 2019

Ons kenmerk
TAZ
/U201900419/
Lbr: 19/039
Telefoon
070-3738393

College voor Arbeidszaken

Bijlage(n)
-

Onderwerp
Oprichting werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen (niet-gemeenten)

Geacht college en gemeenteraad, bestuur aangesloten organisatie,

Inleiding
Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Met het oog daarop heeft het VNG bestuur op 18 april jl. besloten een werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen op te richten.

Van de VNG kunnen alléén gemeenten lid worden. Organisaties die de CAR UWO volgen, niet zijnde gemeenten, kunnen géén lid worden van de VNG. In de ledenbrieven van 27 juli 2018, 3 september 2018 en 22 november 2018 is aangegeven dat deze niet-gemeenten zich bij de genormaliseerde Cao Gemeenten kunnen aansluiten met een zogenaamde aansluitingsovereenkomst bij de VNG.

Door de oprichting van de werkgeversvereniging voor organisaties in de gemeentelijke sector (verder: *niet-gemeenten*) komt het systeem van aansluitingen aan het einde van dit jaar te vervallen. Organisaties die hun medewerkers dezelfde arbeidsvoorwaarden willen blijven bieden als in de Cao Gemeenten, kunnen lid worden van de nieuwe werkgeversvereniging.

In deze brief informeren wij u over:
- de oprichting van de nieuwe werkgeversvereniging voor niet-gemeenten;
- de voordelen van de werkgeversvereniging;

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

- wat het betekent voor de huidige CAR UWO en Cao Gemeenten volgers;
- praktische informatie over de werkgeversvereniging, en
- de uitzondering voor Veiligheidsregio's.

Oprichting werkgeversvereniging gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen
Het VNG bestuur heeft besloten een werkgeversvereniging voor gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen op te richten. De VNG is voor zijn leden, de gemeenten, de werkgeversvereniging. De nieuwe werkgeversvereniging is de vereniging voor de gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen met als doel om in een aparte cao dezelfde arbeidsvoorwaarden vast te stellen als in de Cao Gemeenten.
VNG heeft hiertoe besloten omdat door de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren het systeem van aangesloten organisaties bij de VNG niet meer goed werkt onder het private recht dat met ingang van 2020 van toepassing is (zie: *Waarom een werkgeversvereniging*).

Daarnaast is bij de VNG bekend dat veel werkgevers van niet-gemeenten het systeem van de aansluitingsovereenkomst met de Cao Gemeenten suboptimaal vinden. Zij geven de voorkeur aan binding via lidmaatschap of algemeen verbinden verklaring. De VNG heeft in de bijlage van de ledenbrief van 3 september 2018 aangegeven dat de VNG andere mogelijkheden zou verkennen waarmee ook niet-gemeenten directer aan de cao gebonden konden worden.
De afgelopen maanden heeft die verkenning plaatsgevonden met als uitkomst dat het verstandig is om voor niet-gemeenten een aparte werkgeversvereniging op te richten met een aparte cao die inhoudelijke identiek is aan de Cao Gemeenten.

De VNG kent ongeveer 170 aangesloten gemeentelijke organisaties, veelal gemeentelijke gemeenschappelijke regelingen. Het betreft onder andere volledig gefuseerde en/of samenwerkende ambtelijke organisaties, maar ook samenwerkingsverbanden van gemeenten op het vlak van sociaal domein, werk en inkomen, sociale dienst, HR, ICT en sociale werkvoorziening. Daarnaast ook omgevingsdiensten en GGD'en.

Waarom een werkgeversvereniging
Het VNG bestuur heeft besloten tot de oprichting van een werkgeversvereniging voor niet-gemeenten en een aparte cao (identiek aan de Cao Gemeenten) omdat dit de nodige voordelen oplevert:

1. Voorkomen intreden overgangsrecht Wnra
De niet-gemeente die lid wordt van de werkgeversvereniging heeft een directe binding met de cao voor niet-gemeenten (*directe binding door lidmaatschap*). Als de Wnra in werking treedt en er is op dat moment een cao voor niet-gemeenten dan vervangt die cao de bestaande rechtspositieregelingen. Als de Wnra in werking treedt en er is op dat moment geen cao, dan blijft voor elke niet-gemeente de rechtspositie in stand 'als ware het een cao'.
VNG is van mening dat het systeem met lidmaatschap van een werkgeversvereniging een stevigere juridische basis vormt voor het voorkomen van het intreden van overgangsrecht Wnra dan het systeem met aansluitingsovereenkomsten.

2. Volgen van gemeentelijke arbeidsvoorwaarden via een aparte cao geeft meer binding
Het is bij de VNG bekend dat vrijwel alle niet-gemeenten voor hun medewerkers dezelfde arbeidsvoorwaarden willen hebben als medewerkers van gemeenten. De nieuwe werkgeversvereniging heeft dan ook als doel om in de cao van niet-gemeenten dezelfde

arbeidsvoorwaarden vast te stellen als in de Cao Gemeenten. Een cao geeft meer binding dan een aansluitingsovereenkomst. De niet-gemeente die lid is van de werkgeversvereniging is verplicht de cao te volgen en toe te passen op alle werknemers. Dat geeft zekerheid.

3. Gebruik kunnen maken van afspraken in de cao waarin wordt afgeweken van ¾ dwingend recht
De cao voor niet-gemeenten maakt het mogelijk voor de leden om gebruik te maken van afspraken in de cao waarin wordt afgeweken van de wet (zogenaamd ¾-dwingend recht). Op dit moment gaat het om cao bepalingen rondom de loondoorbetaling bij kortdurend zorgverlof, de ontslagcommissie en een eventuele afspraak in de cao over de transitievergoeding bij bedrijfseconomisch ontslag. Eerder heeft de VNG in bijlage van de ledenbrief van 3 september 2018 aangegeven niet zeker te weten of aangesloten organisaties (ongebonden werkgevers volgens de wet cao) cao bepalingen mogen gebruiken waarin wordt afgeweken van de wet. In een kamerbrief van 21 december 2018 heeft Minister Koolmees benadrukt dat individuele, ongebonden werkgevers, wanneer zij een cao vrijwillig volgen, geen gebruik kunnen maken van de in die cao overeengekomen afwijkingen van ¾-dwingend recht.
Een cao voor niet-gemeenten lost dit op en levert daarmee voordelen op ten opzichte van het systeem van aansluitingen.

4. Duidelijkheid voor alle partijen
De nieuwe werkgeversvereniging zal met de vakbonden de cao voor niet-gemeenten afspreken. Op die wijze is het voor alle bij de cao betrokken partijen – de nieuwe vereniging, vakbonden, werkgevers en werknemers – duidelijk welke cao geldt. De cao voor niet-gemeenten werkt direct. Niet-gemeenten hoeven deze niet langer te verwerken in een eigen rechtspositieregeling. Ook zijn eenduidige arbeidsvoorwaarden voor gemeenten en niet-gemeenten vanuit het oogpunt van onderlinge personeelsmobiliteit van belang.

Nu geconcludeerd kan worden dat het systeem van aansluitingsovereenkomsten géén zekerheid biedt met betrekking tot het overgangsrecht Wnra en géén gebruik kan worden gemaakt van cao bepalingen waarin wordt afgeweken van ¾ dwingend recht, heeft de VNG besloten het systeem van aansluitingsovereenkomsten niet voort te zetten. In de plaats daarvan wordt dus de werkgeversvereniging voor niet-gemeenten opgericht.

Wat betekent dit voor de huidige CAR UWO en Cao Gemeenten volgers?
Voor de huidige CAR UWO en Cao Gemeenten volgers betekent dit het volgende:

1. De aansluitingsovereenkomst voor de CAR UWO blijft in stand tot en met 31 december 2019
Het huidige systeem van aansluitingsovereenkomsten ten behoeve van de CAR UWO blijft bestaan tot en met 31 december 2019. Met het oog op de normalisatie en daarmee de overgang naar de Cao Gemeenten wordt deze opgezegd vóór 1 juli 2019. De dienstverlening van de VNG aan de aangesloten organisaties blijft doorlopen tot het einde van het jaar.

2. De aansluitingsovereenkomst voor de Cao Gemeenten wordt pro forma door de VNG opgezegd
Organisaties (niet-gemeenten) die een nieuwe aansluitingsovereenkomst bij de VNG hebben voor het volgen van de Cao Gemeenten die geldt per 1 januari 2020, krijgen een brief waarin de VNG de overeenkomst pro forma opzegt. Namelijk onder de voorwaarde dat er tijdig een werkgeversvereniging met een aparte cao is. Zij worden geadviseerd lid te worden van de nieuwe werkgeversvereniging.

3. Organisaties kunnen de Cao Gemeenten niet meer volgen met een aansluitingsovereenkomst
Organisaties die zich nog niet hadden aangemeld voor een nieuwe aansluitingsovereenkomst voor de Cao Gemeenten per 2020, kunnen zich niet meer aanmelden. Ook zij worden geadviseerd lid te worden van de nieuwe werkgeversvereniging.

Praktische informatie over de werkgeversvereniging
De komende maanden moet nog veel worden uitgewerkt rondom de werkgeversvereniging. Onderstaand vast een aantal zaken die we u kunnen meegeven:

1. Aanmelden voor de werkgeversvereniging kan vanaf 1 oktober 2019
De planning is dat aanmelden voor het lidmaatschap van de werkgeversvereniging mogelijk is vanaf 1 oktober 2019. De bedoeling is dat organisaties die nu de CAR UWO volgen en/of een aansluitingsovereenkomst hebben en/of die hebben aangegeven de Cao Gemeenten te willen volgen, lid kunnen worden. Veelal zijn dit organisaties die in opdracht van gemeenten taken of delen van taken van één of meer gemeenten uitvoeren in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. Maar ook stichtingen, BV's, etc. kunnen lid worden zolang het gaat om aan gemeenten gelieerde organisaties in het publiek domein. Bij samenwerkingsverbanden moet ten minste de helft van de deelnemende organisaties bestaan uit gemeenten. In de statuten van de vereniging en de werkingssfeer van de cao wordt dit nader uitgewerkt. Bij twijfel beslist het bestuur van de vereniging.

2. Dienstverlening
De hoofdtaak van de werkgeversvereniging is het afsluiten van een cao voor de leden die dezelfde arbeidsvoorwaarden heeft als de Cao Gemeenten. Vanzelfsprekend worden leden geïnformeerd, geraadpleegd, krijgen ledenbrieven en kunnen contact opnemen voor het stellen van vragen zoals dat nu ook het geval is bij organisaties met een aansluitingsovereenkomst.
De ondersteuning van de werkgeversvereniging vindt plaats door de VNG-bureau. Daarmee wordt de dienstverlening geborgd, gezorgd voor schaalvoordelen en blijft zicht op ontwikkelingen.
De omvang van de dienstverlening wordt de komende maanden uitgewerkt en wordt bekend in de loop van de maand september.

3. Contributie
De contributie van de werkgeversvereniging moet nog worden vastgesteld, maar zal meer zijn dan de huidige aansluitingskosten (nu jaarlijks € 500). De hoogte hangt namelijk samen met de omvang van de dienstverlening. Aangesloten organisaties liften nu mee op de voorzieningen van de VNG zonder dat die zijn doorberekend waardoor de aansluitingskosten onvoldoende bijdragen aan de kosten van dienstverlening.
Daarbij dient een aparte werkgeversvereniging op onderdelen eigen voorzieningen te hebben. De structurele kosten voor een eigen ledenadministratie, jaarverslag, accountantsverklaring, ledenraadpleging, communicatie, doorberekende dienstverlening van VNG, etc. zullen dus hoger zijn dan voorheen. De hoogte van de contributie wordt bekend in de loop van de maand september.

4. Wat kunnen niet-gemeenten nu al doen?
Als uw organisatie (niet-gemeente) de wens heeft om lid te worden van de werkgeversvereniging, dan kunt u alvast het volgende doen:

- In de gemeenschappelijke regeling wordt veelal aangegeven welke arbeidsvoorwaarden gelden voor het personeel. Indien u uw gemeenschappelijke regeling aanpast met het oog

op de normalisering, kunt u vast opnemen dat uw organisatie (de gemeenschappelijke regeling) de cao voor niet-gemeenten hanteert na de normalisering;
- U kunt het besluitvormingsproces om lid te worden van de werkgeversvereniging in uw niet-gemeente alvast voorbereiden (bijvoorbeeld het voorbereiden of nemen van een principe besluit). Zo kunt u na gaan wie in de organisatie bevoegd is om het lidmaatschap van de werkgeversvereniging aan te gaan en welke procedures daarvoor gelden.

Veiligheidsregio's uitgezonderd

Er is een uitzondering voor de Veiligheidsregio's. De inwerkingtreding van de normalisatie (Wnra) voor personeel van veiligheidsregio's is formeel tot een nader te bepalen moment uitgesteld. Naar verwachting is dit tot 1 januari 2021. Dit heeft tot gevolg dat:

- Voor het jaar 2020 de CAR UWO in stand wordt gehouden voor de Veiligheidsregio's;
- De aansluitingsovereenkomst met de VNG voor het volgen van de CAR UWO voor de Veiligheidsregio's blijft bestaan;

De wijze waarop de arbeidsvoorwaarden van de Veiligheidsregio's vorm krijgen na de voorgenomen normalisering in 2021 in relatie tot de nieuwe werkgeversvereniging en de cao voor niet-gemeenten moet nog worden uitgewerkt.

Tot slot

Wij realiseren ons dat voor gemeenten en aangesloten organisaties deze aankondiging van de oprichting van de werkgeversvereniging en het einde van het systeem van aansluitingen onverwacht komt. Wij hebben echter de overtuiging dat we met de nieuwe werkgeversvereniging voor niet-gemeenten de huidige aangesloten organisaties beter van dienst kunnen zijn.

Zodra er meer informatie is, wordt u daarvan op de hoogte gebracht. Vragen en/of opmerkingen kunt u doorgeven aan het Klantcontactcentrum van de VNG.

- Telefoon: 070-373 8393 (op werkdagen van 8.30 tot 17.00 uur)
- E-mail: info@vng.nl

Hoogachtend,

College voor Arbeidszaken van de VNG,

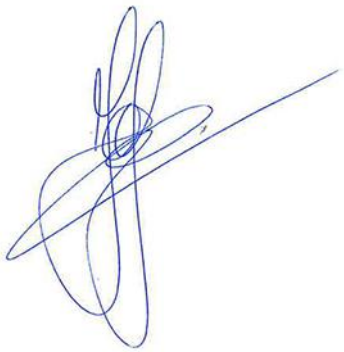

Janine Jongepier
Secretaris van het College voor Arbeidszaken

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 407104

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, nummer:

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De begrotingswijziging Maatschappelijke herbestemming Vlindertuin vast te stellen waarin een investeringskrediet van €423.500,- incl. BTW voor de verbouwing van de Vlindertuin wordt toegekend.
2. De begrotingswijziging vast te stellen waarbij de maximale subsidie aan atelierbeheer SLAK per -01-01-2020 wordt verhoogd met een bedrag van maximaal € 40.000,- per jaar.

De griffier,

De voorzitter,

Herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97

Zaaknummer:	407104
Portefeuillehouder:	Mw. M.Louwers

Aan de gemeenteraad, 22 november 2019

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- het een kleinschalige ontwikkeling betreft,
- die tegemoet komt aan behoefte.
- Het voorstel voortkomt uit een haalbaarheidsstudie van de stichting SLAK,
- Het voorstel is met inbreng van tal van belanghebbenden tot stand gekomen en
- De bijdrage van Team Leefomgeving is een idee van het Team zelf.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

D. Becker

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 407104

Onderwerp: Herontwikkeling voormalige school de Vlindertuin, Sperwerstraat 97.

Voorstel

1. De begrotingswijziging Maatschappelijke herbestemming Vlindertuin vast te stellen waarin een investeringskrediet van €423.500,- incl. BTW voor de verbouwing van de Vlindertuin wordt toegekend.
2. De begrotingswijziging vast te stellen waarbij de maximale subsidie aan atelierbeheer SLAK per -01-01-2020 wordt verhoogd met een bedrag van maximaal € 40.000,- per jaar.

Kennisnemen van ons besluit van 22 oktober 2019 om:

- Instemmen met het plan om de Vlindertuin te gebruiken voor de huisvesting van sociaal ondernemers (50%) en kunstenaars met hart voor de wijk (50%).
- Het plan voor de Vlindertuin uit te voeren volgens scenario 2 van het haalbaarheidsonderzoek Vlindertuin opgesteld door BOEi (bijlage 2)
- De Vlindertuin in eigendom van de gemeente te houden en op basis van kostprijsdekkende huur voor 5 +5 jaar te verhuren aan hoofdhuurder stichting atelierbeheer SLAK.

Inleiding

Door de fusie van de Witte school en de Vlindertuin in de wijk Geitenkamp kwam het schoolgebouw van de Vlindertuin, gelegen aan de Sperwerstraat 97, per 1 oktober 2017 vrij. De gemeente Arnhem is eigenaar van dit schoolgebouw.

Het gebouw is niet meer voor onderwijsdoeleinden nodig en vanuit de wijk is nadrukkelijk de wens geuit het gebouw/locatie voor de wijk te willen behouden. Er is behoefte aan leer- en werkervaringsplekken en ontmoeting voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast geeft stichting atelierbeheer SLAK aan behoefte te hebben aan atelierwoningen/ ateliers voor kunstenaars. Op 26-09-2017 heeft het college ermee ingestemd om stichting atelierbeheer SLAK maximaal 2 jaar tijd te geven voor het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie/businesscase naar de toekomst van het voormalig schoolgebouw Vlindertuin, gezamenlijk met bewoners van de Geitenkamp, (kandidaat)huurders, de organisaties Spectrum en Transitie-reizen en Team Leefomgeving Noord Oost.
Op basis van de haalbaarheidsstudie (scenario 2) wordt voorgesteld om de Vlindertuin te verbouwen tot 13 werkruimten en 1 atelier/ beheerderwoning. Hiervoor is een investeringskrediet nodig van maximaal €423.500,- incl. BTW. Doel is dat de monumentale Vlindertuin een prachtplek wordt waar iedereen die dat wil zijn talenten kan ontwikkelen en een bijdrage kan leveren aan de maatschappij en/of

GEMEENTE Arnhem

leefbaarheid van de wijk. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de visie van Team Leefomgeving Noord-Oost op het maatschappelijk vastgoed in de Geitenkamp. Onderlinge samenhang en differentiatie in doel en gebruik is het streven waarbij de ontmoetingsfunctie in de Geitenkamp wordt gefaciliteerd door De Beijer (Vivare) en De Wetering. De Vlindertuin specialiseert zich in de functie werk en participatie en wordt de thuisplaats van de beoogde wijk(netwerk)onderneming.

Beoogd effect

1. Het mogelijk maken van een verbouwing van de zolderverdieping aan de oostzijde tot extra verhuurbare ruimtes voor sociaal ondernemers en kunstenaars.

2. Werk en participatie

- Meer bewoners van de Geitenkamp ervaren perspectief doordat zij participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk;
- De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot
- Minder mensen afhankelijk van een uitkering
- Doorbreken van problemen die generatie op generatie worden doorgegeven
- Stimuleren van ontmoeting (via participatie) waardoor eenzaamheid vermindert en sneller grotere problemen worden voorkomen
- Verminderen maatschappelijke kosten doordat meer bewoners een zinvolle dagbesteding hebben en een bijdrage leveren aan o.a. de leefbaarheid van de wijk.

2. Extra ateliers voor kunstenaars met hart voor de wijk

Door de economische groei is er een tekort aan ateliers voor kunstenaars. Panden die in de economische crisis tijdelijk werden beheerd door SLAK krijgen nu veelal weer een nieuwe bestemming waardoor het niet meer als atelier gebruikt kan worden.
Dit plan voorziet in ca. zes à zeven ateliers voor kunstenaars en een atelierwoning/beheerderswoning. Van belang is dat de geselecteerde kunstenaars bereid zijn een maatschappelijke bijdrage te leveren aan de wijk.

Argumenten

1.1 *Investeren in een beheerders(atelier)woning en beschikbaar maken van een zolder*
In de Vlindertuin worden twee zolders niet gebruikt. Uit het onderzoek van BOEi blijkt dat het interessant is om de zolder aan de oostzijde te benutten voor de 1e verdieping van de woning en drie extra werkruimten zoals beschreven is in scenario 2. Het blijkt niet rendabel de andere zolder te benutten. De verbouwing zal zo uitgevoerd worden dat in deze vleugel, mocht dat in de toekomst wenselijk zijn, gemakkelijk vier woningen gerealiseerd kunnen worden in plaats van één (omzetten van scenario 2 naar scenario 3). Zo behoudt het pand flexibiliteit en de optie om met vier woningen een stabiele kostendrager te creëren. Om de verbouwing mogelijk te maken is een investeringskrediet van €423.500,- incl. BTW,- noodzakelijk.

1.2 Begrotinssubsidie aan Stichting aterlierbeheer SLAK
De meerjarige financiële bijdrage van maximaal €40.000,- per jaar van team leefomgeving aan stichting atelierbeheer SLAK kan het beste meerjarig worden geborgd in de vorm van een begrotingssubsidie. Omdat dit een bevoegdheid is van de gemeenteraad, is dit als beslispunt in het

raadsvoorstel opgenomen. Voor team leefomgeving Noordoost vormt de Vlindertuin een essentieel onderdeel bij de uitvoering van de de integrale wijkaanpak Geitenkamp 2020- 2024.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Extra kosten team leefomgeving

Het investeringskrediet van €423.500,- incl. BTW wordt gedekt via de kostprijsdekkende huur. Omdat sociaal ondernemers en kunstenaars niet de gehele kostprijsdekkende huur van €92.000,- kunnen opbrengen, zal team leefomgeving Noordoost hiervoor aan SLAK een subsidie toekennen van €40.000,- per jaar. Hierdoor blijven uitgaande van een jaarlijks stabiele omvang van het totale budget van team leefomgeving Noordoost minder mogelijkheden over om flexibel in te kunnen spelen op andere behoeften in de wijk.

Financiën

De kostprijsdekkende huur is geraamd op €92.000,-
In de kostprijsdekkende huur zijn o.a. de boekwaarden, investeringskosten (€423.500,- incl. BTW) en meerjarig onderhoud meegenomen. De dekking wordt gerealiseerd door enerzijds de gegarandeerde huuropbrengsten van minimaal €52.000,- per jaar en door anderzijds de overige
€ 40.000,= te financieren vanuit het wijkbudget Noordoost door een begrotingssubsidie aan stichting atelierbeheer SLAK toe te kennen.

Stichting atelierbeheer SLAK heeft de opgave om de post huuropbrengst in de komende jaren te vergroten waardoor de bijdrage vanuit de gemeente kan afnemen.

Exploitatiebegroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2019	2020	2021	2022
Lasten:				
Beheerlasten (OZB, verzekering, kapitaallasten, onderhoud, etc)		92	92	92
Bijdrage uit wijkbudget Noord-Oost in huur (verlaging lastenbudget)		-40	-40	-40
Subsidie aan Stichting SLAK		40	40	40
Eliminatie huidige lasten (zie ook baten)		-24	-24	-24
totaal lasten	0	*68*	*68*	*68*
Baten:				
Huurbaten		92	92	92
Eliminatie huidige baten (zie ook lasten)		-24	-24	-24
Totaal baten	0	68	68	68
Totaal resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

Arnhem GEMEENTE

Meerjaren Investeringsplan (MIP)	Begroting	Meerjarenraming		
	2019	2020	2021	2022
Aanpassingen zolder voor woning en werkruimtes	423	0	0	0
Totaal Investeringen	423			

Uitvoering

- Vastgoed zal een huurovereenkomst met stichting atelierbeheer SLAK opstellen voor de komende 10 jaar (5+5 jaar).
- Team leefomgeving stelt een subsidiebeschikking op met stichting atelierbeheer SLAK.
- SLAK is hoofdhuurder en zorgt voor het dagelijks beheer van het pand en klein onderhoud.
- Via managementinformatie wordt de voortgang door team leefomgeving bewaakt. Ook bewoners van de Geitenkamp worden hier via het wijkplatform Geitenkamp bij betrokken. Na 5 jaar vindt er een evaluatie plaats.
- Er wordt nader onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor verduurzaming.

Communicatie

De haalbaarheidsstudie en businesscase zijn tot stand gekomen door een intensieve samenwerking tussen de stichting atelierbeheer SLAK, wijkbewoners, sociaal ondernemers, Spectrum, Transitiereizen en de gemeente Arnhem.
Bij een positief besluit komt hierover een artikel in de wijkkrant Op de Hoogte en het Arnhems koerier.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Haalbaarheidsonderzoek maatschappelijke herbestemming Vlindertuin Arnhem 2019 (opgesteld door BOEi)
- Bijlage 2 Begrotingswijziging Investeringen Vlindertuin
- Bijlage 3 Begrotingswijziging Exploitatie Vlindertuin

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	407104

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, nummer:

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De begrotingswijziging Maatschappelijke herbestemming Vlindertuin vast te stellen waarin een investeringskrediet van €423.500,- incl. BTW voor de verbouwing van de Vlindertuin wordt toegekend.
2. De begrotingswijziging vast te stellen waarbij de maximale subsidie aan atelierbeheer SLAK per -01-01-2020 wordt verhoogd met een bedrag van maximaal € 40.000,- per jaar.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

VLINDERTUIN ARNHEM

MAATSCHAPPELIJKE HERBESTEMING HAALBAARHEIDSONDERZOEK 2019

BOEi

RESTAUREREN EN HERBESTEMMEN VAN CULTUREEL ERFGOED

BOEi.NL

INHOUD

1. Inleiding
2. Profiel, object en omgeving
3. Functies en scenario's
4. Financieel
5. Kritische factoren en risico's
6. Conclusies en aanbevelingen

1. INLEIDING

INLEIDING

De gemeente Arnhem is eigenaar van de Vlindertuin gelegen aan Sperwerstraat 97 te Arnhem. De Vlindertuin is gebouwd in 1930 en functioneerde tot 2017 als basisschool.

Op dit moment heeft de Vlindertuin een tijdelijke functie als ateliergebouw voor kunstenaars en creatief ondernemers en wordt verhuurd door Stichting Atelierbeheer SLAK.

De gemeente Arnhem en SLAK hebben BOEi gevraagd een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren naar de restauratie, herbestemming en verduurzaming van het gebouw.

PROBLEEMANALYSE

Toen de onderwijsfunctie van de Vlindertuin in de zomer van 2017 fuseerde met de Witte School elders in de wijk, kwam de Vlindertuin leeg te staan. SLAK en Bewonersplatform Geitenkamp zijn in samenwerking met gemeente Arnhem de uitdaging aangegaan om voor einde 2019 met een plan voor herbestemming te komen. Partijen willen voorkomen dat het gebouw wordt ontwikkeld voor woningbouw en daarmee het gebouw behouden voor de wijk door middel van het aanbieden van leer-werkplaatsen bij kunstenaars en creatief ondernemers. BOEi is gevraagd een QuickScan uit te voeren naar de restauratie, herbestemming en (indien functioneel) verduurzaming van het gebouw.

LOCATIE

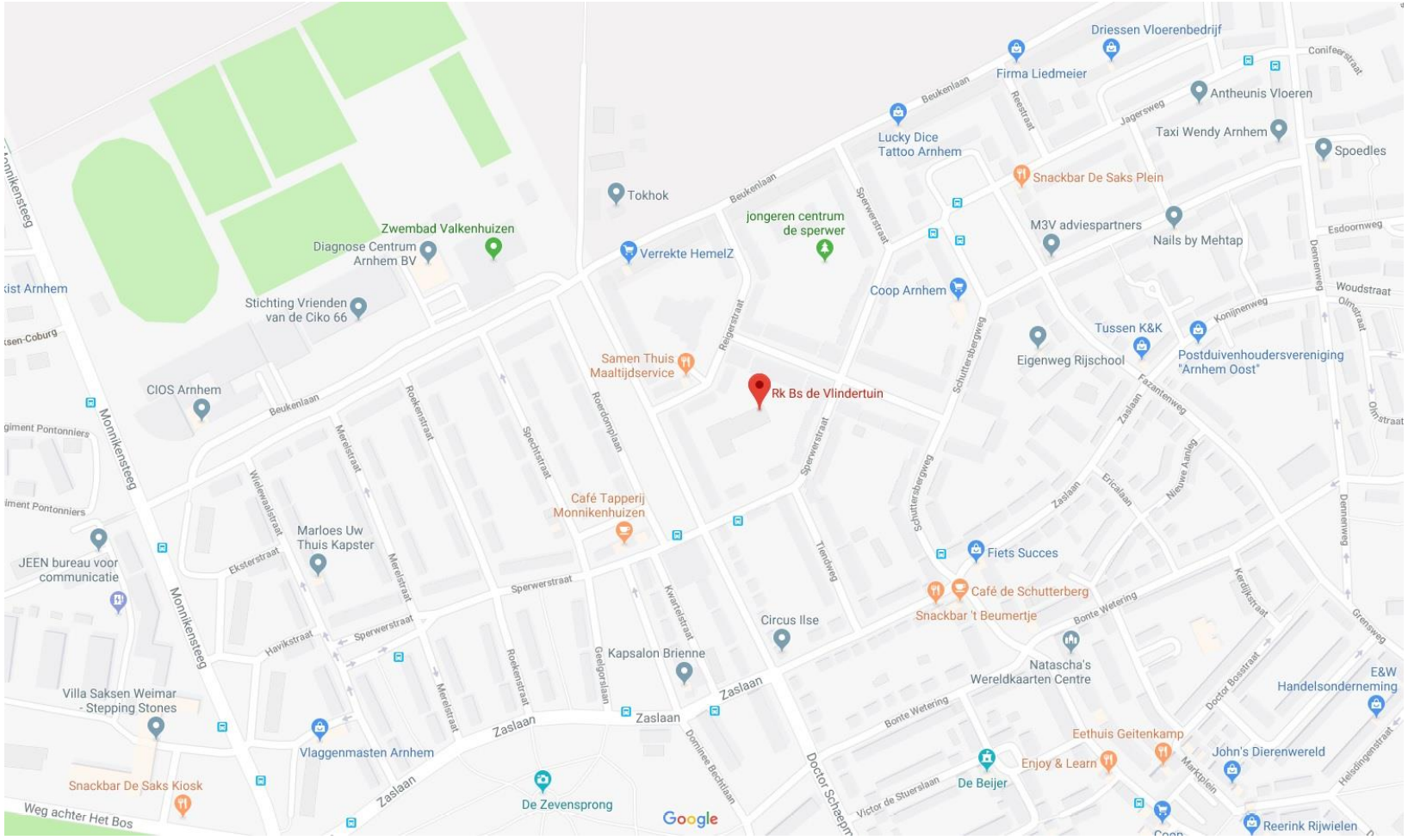

De Vlindertuin, gelegen aan Sperwerstraat 97, bevindt zich middenin de wijk de Geitenkamp in Arnhem. Het gebouw wordt aan alle kanten omringd door rijtjeswoningen, die met hun achtertuin grenzen aan het voormalige schoolplein.

Op loopafstand bevinden zich verschillende faciliteiten, zoals een zwembad, winkels, ontmoetingsruimtes en een multifunctioneel centrum. De Vlindertuin is met een bushalte op enkele meters afstand goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Parkeren in de nabije omgeving is voor de huidige gebruikers in de tijdelijke fase geen probleem.

In het volgende hoofdstuk wordt verder ingegaan op de omgeving van de Vlindertuin en de wijk de Geitenkamp.

PROBLEEMSTELLING

De gemeente Arnhem overweegt de Vlindertuin te koop aan de markt te bieden, waardoor de toekomst van de Vlindertuin als gebouw voor de wijk niet zeker is.

DOELSTELLING

Het doel van het onderzoek is om de mogelijkheden van herbestemming van de Vlindertuin tot een leer-werkgebouw voor de wijk in beeld te brengen.

VRAAGSTELLING

Op welke wijze kan de Vlindertuin door middel van herbestemming tot gebouw met leer-werkbedrijven voor wijkbewoners worden behouden?

UITGANGSPUNTEN EN KADERS

Voor de QuickScan zijn gezamenlijk met gemeente Arnhem, SLAK en Bewonersplatform Geitenkamp de volgende uitgangspunten en kaders geformuleerd:

- De Vlindertuin dient behouden te blijven als gebouw voor de wijk en haar bewoners en niet op de markt worden gebracht, zodat het maatschappelijk en daarmee tevens financieel rendement van het gebouw terugkomt in de wijk
- De Vlindertuin dient een nieuwe bestemming te krijgen met verschillende huurders met een aanbod in leer-werkbedrijven en projecten voor wijkbewoners
- Hiervoor dient een plan voor langdurige verhuur door gemeente te worden gemaakt
- De toekomstige gebruikers dienen gezamenlijk een kostenprijs dekkende huur op te brengen
- De Vlindertuin dient (indien mogelijk en functioneel) te worden verduurzaamd
- SLAK wil het gebouw blijven beheren en daarmee minimaal 50% voor haar doelgroep (kunstenaars en creatief ondernemers) te kunnen blijven huisvesten
- In de Vlindertuin dient minimaal 1 beheerderswoning te worden opgenomen zodat veiligheid in en toezicht op het gebouw gewaarborgd wordt
- Wanneer er gekozen wordt meer dan 1 woning onder te brengen in de Vlindertuin, dan moet dit het algemeen belang van het behoud van de Vlindertuin als leer-werkgebouw dienen
- De onbenutte buitenruimte (schoolplein) en verschillende zolders van het gebouw dienen in het plan een functie te krijgen
- Het haalbaarheidsonderzoek dient een handvat te bieden waarmee SLAK en wijkbewoners naar gemeente Arnhem toe een voorstel kunnen maken voor langdurige huur

2. PROFIEL, OBJECT EN OMGEVING

PROFIEL, OBJECT EN OMGEVING

ONTSTAANSGESCHIEDENIS ARNHEM

Arnhem is een stad en gemeente gelegen in de provincie Gelderland. Als hoofdstad van de provincie telt Arnhem circa 156.000 inwoners.

De eerste vermelding van de nederzetting Arnhem, destijds Arneym, dateert uit 893 na Christus. Het dorp bestaat dan uit een kerk en enkele boerderijen gelegen aan de Sint Jansbeek die nu na meer dan 150 jaar onzichtbaarheid, weer zichtbaar door de binnenstad loopt. In de navolgende eeuwen blijft de stad groeien en in het jaar 1233 verleend graaf Otto II, graaf van Gelre en Zutphen, het stadsrecht aan Arnhem.

Gedurende de 13e eeuw werd de stad omwald om vervolgens in 1505, 1519 en 1533 uitgebreid te worden. Arnhem is geruime tijd lid geweest van de Hanze, het belangrijkste samenwerkingsverband tussen handelaren en steden in de middeleeuwen. Mede dankzij de strategische ligging van de stad verklaarde Keizer Karel V de stad als hoofdstad en regeringscentrum van Gelderland. In de 19e eeuw werden de stadsmuren afgebroken, Arnhem was de eerste stad die haar muren mocht slechten van het Koninkrijk.

De stad is vooral bekend door haar rol in de Tweede Wereldoorlog tijdens operatie Market Garden. De historisch strategische ligging aan de Rijn maakte het cruciaal punt in de operatie van de geallieerden. In een gezamenlijke aanval streden de Britten en Polen tegen de Nazi's om de brug over de Rijn open te houden voor de naderende strijdmacht van maarschalk Montgomery. Tijdens deze operatie leed Arnhem zware verliezen, waarbij veel historische gebouwen beschadigd of vernield werden. In de jaren na de oorlog werden vele oude stadswijken weer opgeknapt.

Arnhem staat momenteel op de 7e plaats van groenste steden van Nederland en profileert zich daarmee als groene, creatieve en ondernemende stad. Verderop in dit hoofdstuk wordt het ruimtelijke beleid van de gemeente nader toegelicht.

KORTE SCHETS OMGEVING

De Geitenkamp is een levendige wijk in het noordoosten van de stad, gebouwd op stuwwallen. De wijk werd vanwege de oorspronkelijk afgezonderde ligging ontworpen als een zelfstandig stadsdeel met een groot aantal eigen voorzingen, zoals een marktplein, winkels, een kerk en verschillende scholen. Met circa 2.000 woningen behoort de Geitenkamp tot Nederlands grootste gemeentelijke sociale woningbouwprojecten uit de jaren 20.

De Geitenkamp is een bijzondere wijk, omdat deze behoort tot de zeldzame voorbeelden van pittoreske stedenbouw in Nederland en is opgezet als tuindorp. Mede door deze opzet, de hoogteverschillen en bouwwijze van huizen en poortjes is de Geitenkamp onderscheidend ten opzichte van andere wijken in Arnhem.

GESCHIEDENIS

De Geitenkamp ontleent haar naam aan boerderij De Geitenkamp die destijds aan de Rosendaalseweg lag, vlak voor de toenmalige grens met de gemeente Rozendaal. In 1917 kon de gemeente Arnhem het gebied rond de boerderijen De Schuttersberg en De Geitenkamp in het noordoosten van de stad kopen. Met de bebouwing van dit terrein hoopte de gemeente een eind te kunnen maken aan de woningnood. Het bezwaar van de destijds grote afstand tot het centrum van de stad en de fabrieken kon worden opgelost door de aanleg van een tramlijn. Deze tramlijn werd in 1950 vervangen door de tweede Arnhemse trolleybuslijn.

Het plan voor de wijk is ontworpen door de directeur van gemeentewerken ir. W. Schaap. Door bij aanleg van wegen zo veel mogelijk de bestaande hoogtelijnen te volgen en de meeste straten in oost-west richting te laten lopen, is de terrasvormige opbouw van de Geitenkamp ontstaan. De toenmalige woningbouwverenigingen kozen onder andere voor het Amsterdamse architectenbureau Jos & Pierre Cuypers uit Amsterdam en de Arnhemse architecten G. Feenstra en H.J. Tiemens jr.

De architectuur van de wijk wordt bepaald door de karakteristieke tuindorpstijl uit de jaren 20 en 30 van de 20e eeuw: grote overstekken, bijzondere aandacht voor entreepartijen en het gebruik van horizontale lijnen kenmerken deze stijl. Daarbij gevoegd zijn decoratieve elementen uit de Amsterdamse School als siermetselwerk, smeed- en beeldhouwwerk en de toepassing van glas in lood. Uitbundig metselwerk langs de daklijsten, en kozijnen en de bijzondere vormgeving van hoekpartijen geeft prachtige accenten.

Sinds 2008 is de wijk een rijksbeschermd stadsgezicht.

RUIMTELIJK BELEID

De structuurvisie Arnhem 2020-2040 geeft perspectief op het ruimtelijke beleid van de gemeente. De structuurvisie vindt haar basis in de ruimtelijke hoofdstructuur bestaande uit drie landschappelijke ondergronden: de Veluwse stuwwallen met gradiënt, de rivierzone en de poldergronden in Noord en Zuid. De historische stadskern is ontstaan op de plek waar gradiënt, rivierzone en poldergronden elkaar ontmoeten. De gradiënt vormt de overgang van hoog naar laag, van droog naar nat. De zone maakt deel uit van het 'Gelders Arcadië', waar landgoederen en buitenplaatsen aan de zuidrand van de Veluwe hun vestigingsplaats vonden.

De wijk de Geitenkamp bevindt zich in deze zone. Een zone die via groene wiggen, beekdalen en parken diep doordringt in het actuele stedelijke gebied. In en nabijheid van de Geitenkamp bevinden zich de parken Klarenbeek, Hoogte 80 en park Angerenstein. Algemeen in Arnhem, en in het bijzonder in de Geitenkamp, wordt er gestreefd naar het behouden en versterken van de karakteristieken van dit landschap. In de bebouwde omgeving van de Geitenkamp worden de reliëfaccenten benadrukt door middel van steile wegen en zichtlijnen.

CULTUURHISTORISCH BELEID

In Arnhem wordt cultuurhistorie ingezet als een kans en niet als een belemmering. De gemeente wil dat cultuurhistorie op een vroeg moment een actieve rol gaat spelen in veranderingen en ontwerpkeuzen. Ze heeft hiervoor het enthousiasme en de actieve ondersteuning nodig van de bewoners van de stad, cultuurhistorische organisaties, woningeigenaren, projectontwikkelaars en andere bedrijven. Daarom worden zij ook betrokken bij de ontwikkeling van het beleid.

SOCIAAL BELEID

Arnhem telt 24 wijken, geclusterd in 8 gebieden. Arnhem heeft een lange geschiedenis van wijkgericht werken, onder andere met wijkregisseurs en wijkprogramma's. Sinds kort werkt de gemeente we nog meer samen met de wijken en vanuit de wijken, met de komst van teams leefomgeving. Iedere wijk heeft een eigen team leefomgeving met 4 tot 6 personen. Vanaf oktober 2016 zijn in alle Arnhemse wijken (8 gebieden) teams leefomgeving actief. Met deze teams wil de gemeente 'Van wijken weten'. De teams willen steeds beter aansluiten bij wat in de wijken leeft, en samen met wijkbewoners kijken wat nodig is. Ook krijgen bewoners meer invloed op wat in de wijk gebeurt en waar de prioriteiten liggen. De teams leefomgeving houden zich bezig met voorzieningen op wijk- en buurtniveau; de sociale wijkteams zijn er voor individuele (zorg)vragen. Beide teams werken nauw samen in de wijk waar ze actief zijn.

In de Geitenkamp is Team Leefomgeving Noord-Oost actief. TLO Noord-Oost heeft hier speerpunten met betrekking tot het versterken van de wijk: door schulden er werkloosheid zitten nog te veel bewoners van de Geitenkamp in een uitzichtloze situatie. Daarnaast wil TLO Noord-Oost samenwerking tussen organisaties in de wijk verbeteren. Door middel van het tegengaan van hitteplaatsen, het vergroenen van de publieke en private buitenruimte, het verbeteren van de waterafvoer en het verduurzamen van de woningen moet de Geitenkamp klimaatbestendiger worden.

OBJECTINFORMATIE

De Vlindertuin aan de Sperwerstraat in de Geitenkamp in Arnhem is gebouwd in 1930 en in 1999 door gemeente Arnhem bestempeld als gemeentelijk monument. Daarmee behoort de Vlindertuin tot de verzameling van de 559 gemeentelijke en rijksmonumenten. Tevens is er bij de Vlindertuin sprake van (rijks)beschermd stadsgezicht. Dit geldt ook voor de rest van de wijk de Geitenkamp. De Vlindertuin heeft in het verleden meerdere namen gehad: Jozesschool, Pastoor v.d. Looschool en Vlindertuin. De Vlindertuin is eigendom van gemeente Arnhem. Tot de zomer van 2017 functioneerde de Vlindertuin als basisschool voor met name kinderen uit de wijk de Geitenkamp.

Het gebouw kwam eind zomer 2017 leeg te staan. Niet lang daarna heeft SLAK een huurovereenkomst afgesloten met de gemeente. Deze huurovereenkomst loopt eind 2019 af. De gemeente heeft voornemens om na het gebouw eind 2019 in de verkoop te zetten. Hiermee heeft SLAK de mogelijkheid gekregen om binnen 2 jaar een realistisch businessplan te maken waarmee het gebouw een nieuwe functie in de wijk kan krijgen.

De ruimtelijke mogelijkheden zijn mede bepalend voor de herbestemming van de Vlindertuin. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende (geschatte) metrages van de bestaande situatie (maart 2019):

BVO	VVO	Verhuurbaar excl. zolder
1.118 m2	961 m2	679 m2

Het verschil in BVO (bruto vloeroppervlakte) en VVO (verhuurbaar vloeroppervlakte) is te verklaren vanuit de relatief vele vierkante meters verkeersruimten (gangen, trappen) en opslagruimtes die niet zijn meegerekend als verhuurbaar oppervlakte. Tevens is hierbij een zolder meegerekend van circa 350 m2. Deze zolder is op dit moment echter niet verhuurbaar of bruikbaar omdat de vloer niet veilig begaanbaar is.

Verderop in deze rapportage wordt er laten zien dat een herindeling van de ruimtes meer verhuurbaar oppervlakte kan creëren.

OMGEVING

BEGANE GROND

Bestaande situatie

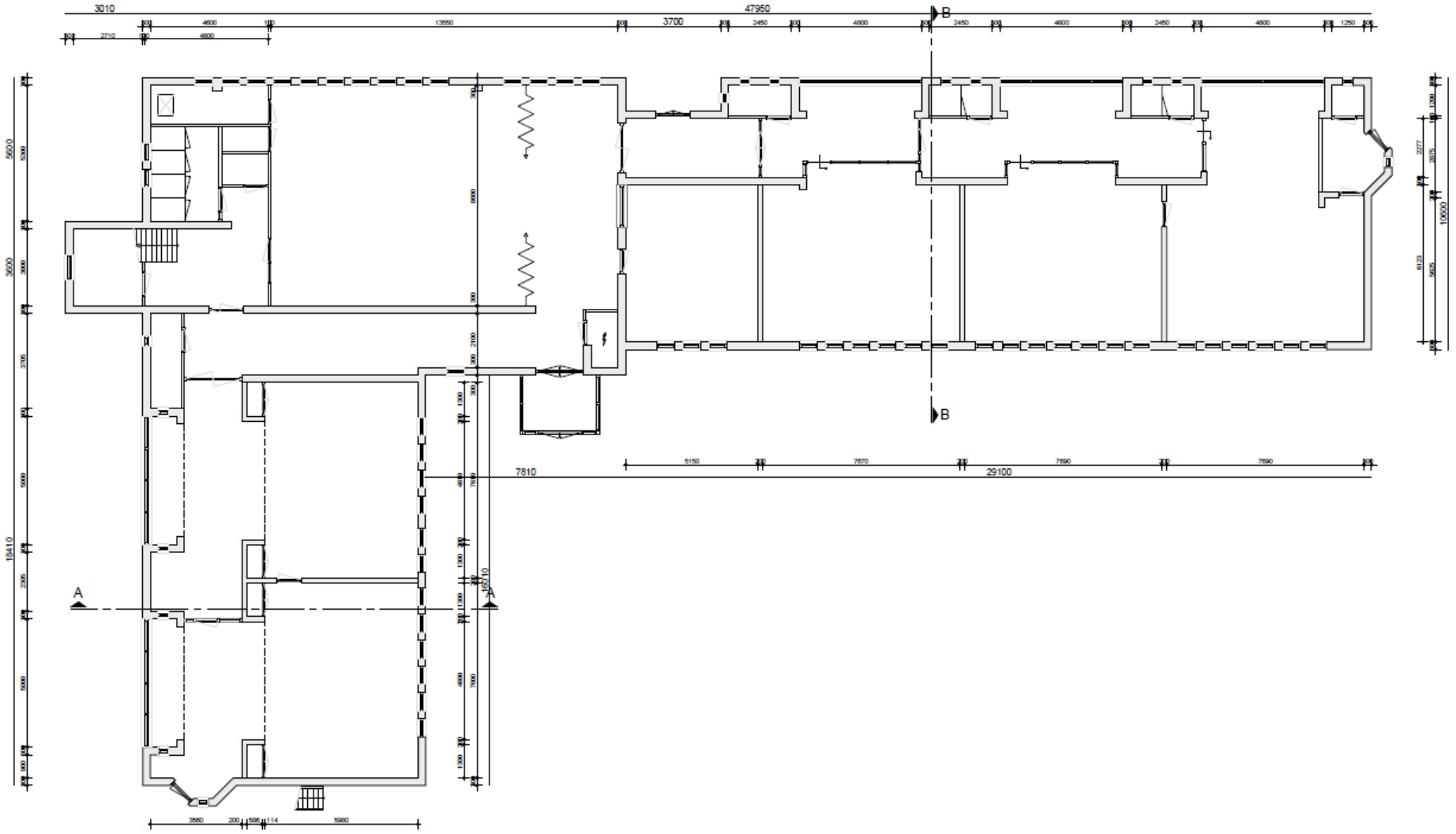

EERSTE VERDIEPING

Bestaande situatie

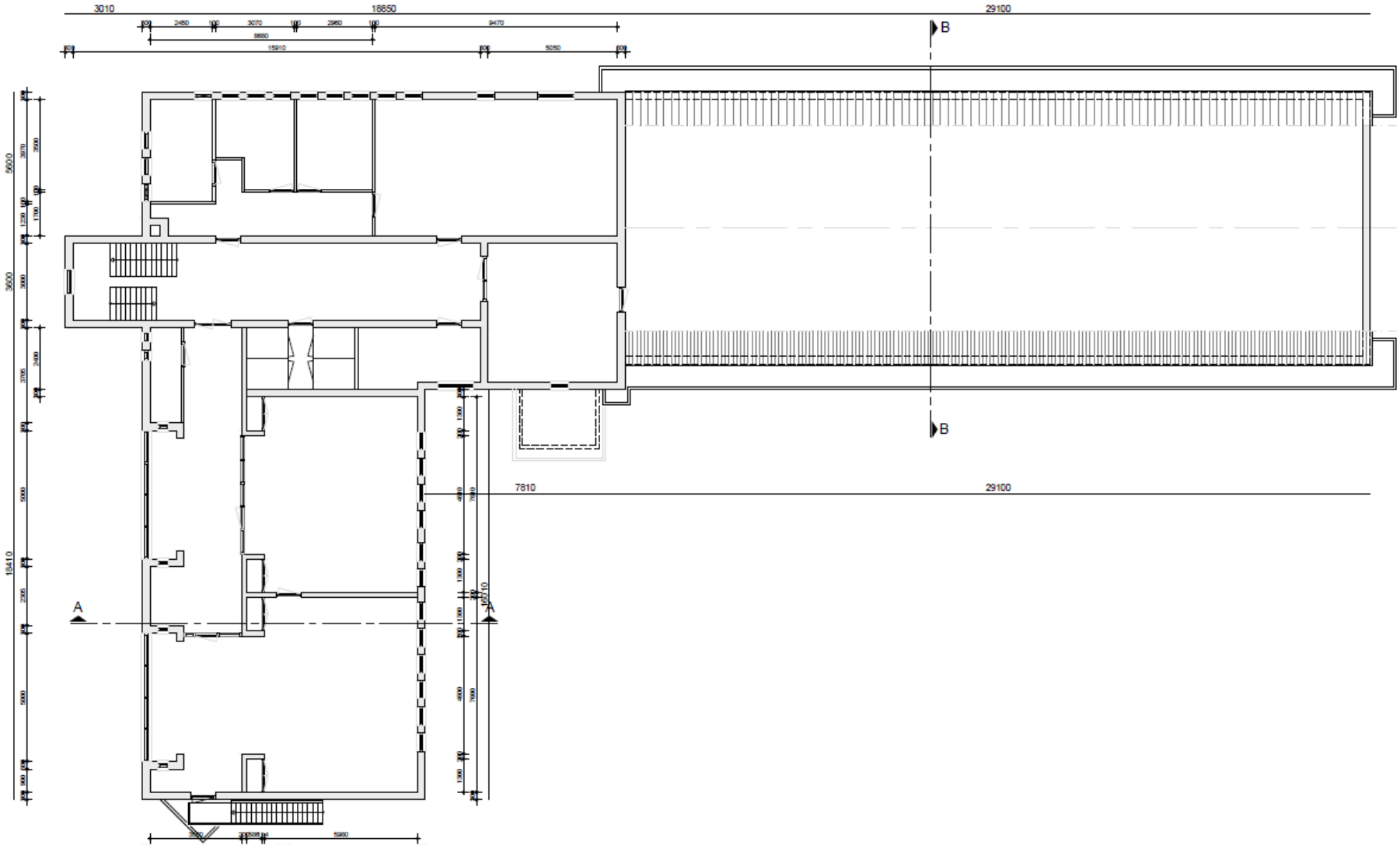

TWEEDE VERDIEPING

Bestaande situatie

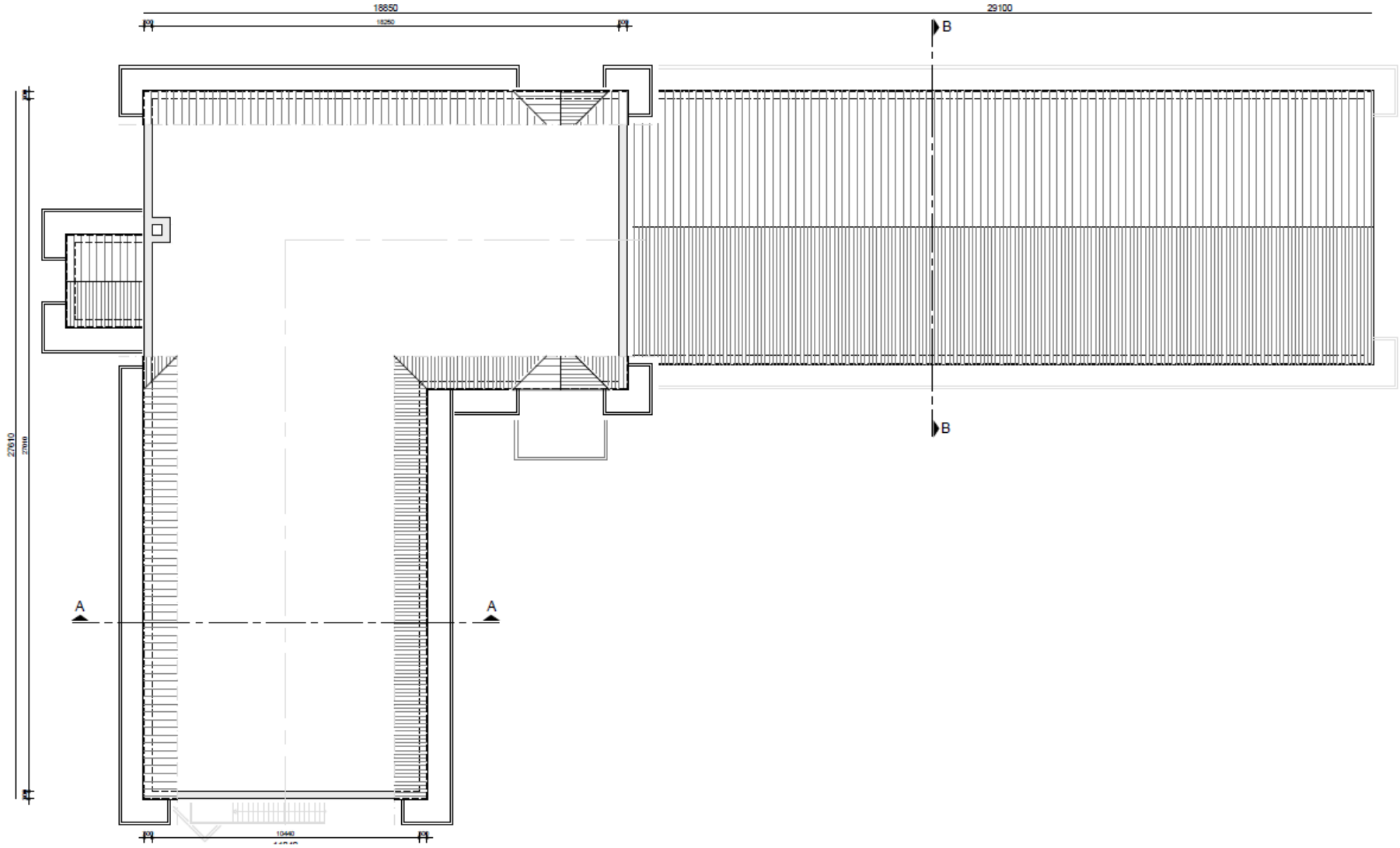

DAK

Bestaande situatie

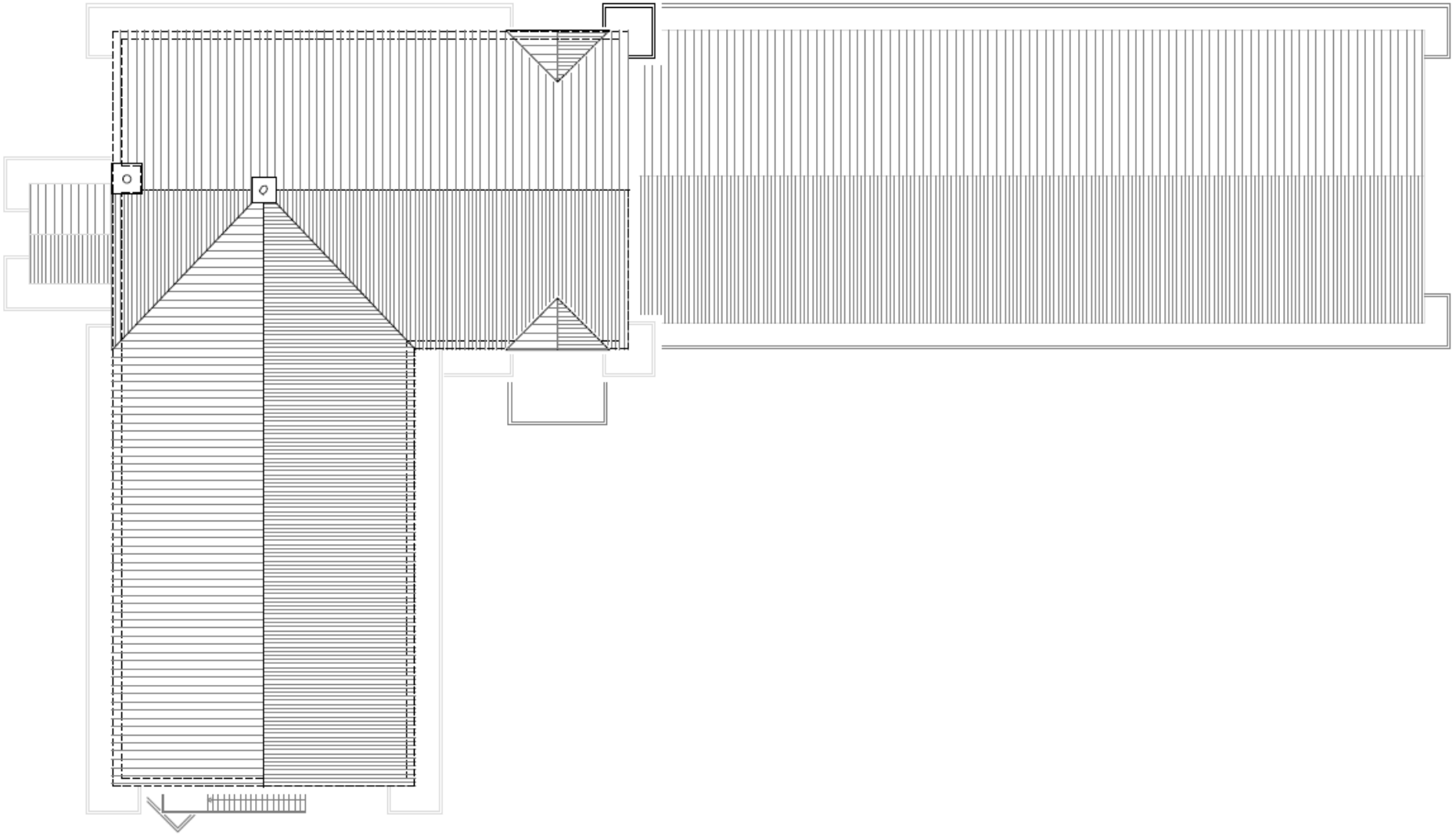

DOORSNEDE

Bestaande situatie

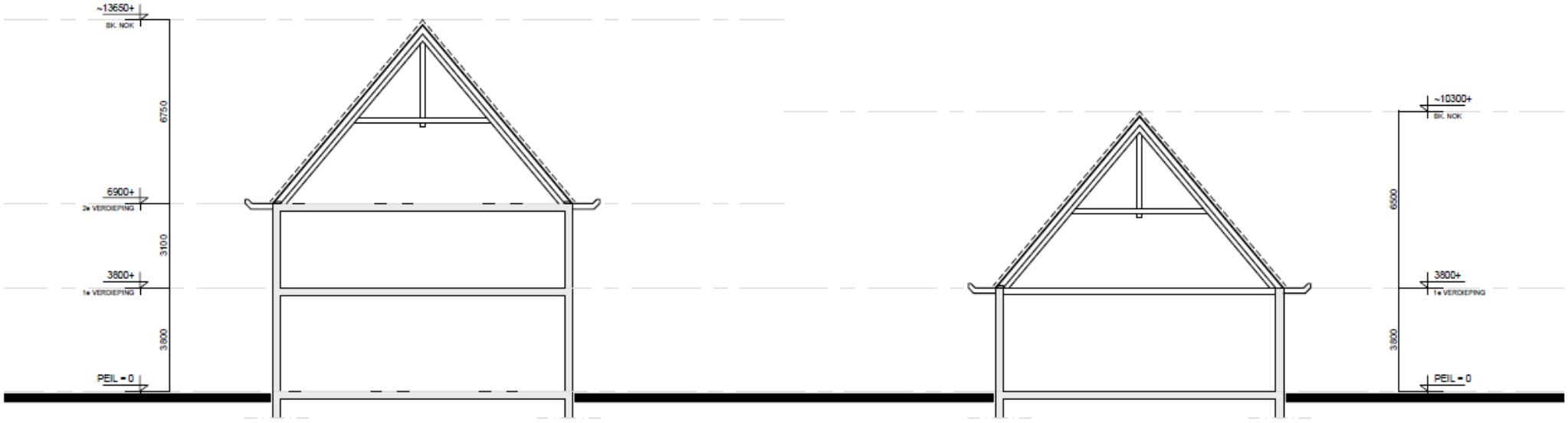

DOORSNEDE A-A

DOORSNEDE B-B

STAAT VAN HET OBJECT

Tot 2017 werd de Vlindertuin gebruikt als basisschool en peuterspeelzaal. Op basis van visuele inspectie kan worden geconcludeerd dat de staat van de Vlindertuin goed is. Het gebouw is zowel door de eigenaar (de gemeente) als de gebruikers (onderwijs) in de loop der jaren prima onderhouden. Het gebouw vraagt om regulier onderhoud.

Het dak is prima in orde. Er is geen asbest aangetroffen in het gebouw. Het schilderwerk is tevens op de meeste plaatsen in orde, maar dient over 5 jaar opnieuw te worden gedaan. Op een aantal plekken is het schilderwerk enigszins beschadigd. Aangeraden wordt om het schilderwerk op die plekken bij te werken.

De kozijnen zijn is goede staat. Een deel van de kozijnen zijn gemaakt van staal (aan voorzijde en bij de monumentale raampartijen). Aan de achterzijde zijn houten kozijnen geplaatst; deze hebben ooit de oorspronkelijke stalen kozijnen en apart toegangsdeuren naar de lokalen vervangen. De raampartijen van de voormalige klaslokalen zijn voorzien van dubbelglas (restauratieglas). De ramen in de gangen hebben geen dubbelglas.

De installaties in de Vlindertuin zijn ook in goede staat. De CV-installaties functioneren prima voor de huidige verhuurbare ruimtes. In de technische ruimte hangen 2 ketels (merk Remeha, type Quinta Pro, beiden komen uit 2014 en zijn naar verwachting over een jaar of 5 aan vervanging toe. Wat betreft elektriciteit zijn er 7 aansluitingen van 35 ampère. Er is geen krachtstroom aanwezig.

De conclusie is dat er bij herbestemming van de Vlindertuin geen restauratievraag van het gemeentelijke monument ligt, echter op termijn regulier onderhoud (met name schilderwerk en CV-ketels). Daarnaast hoeft er constructief niets te gebeuren om het gebouw bruikbaar te houden voor de toekomst. Wel kan overwogen worden om de vloeren van de zolders constructief te verstevigen zodat de ruimtes kunnen worden verhuurd.

Wanneer de Vlindertuin meer intensief gebruikt gaat worden, bijvoorbeeld doordat er meer verhuurbaar oppervlakte gecreëerd wordt op de zolders en de gangen, dan betekent dit dat er wat betreft installaties er voor extra aansluitingen en capaciteit gezorgd moet worden. Tevens valt aan te raden dat op de plekken waar enkelglas zit, dit vervangen moet worden voor dubbelglas.

VERDUURZAMING VAN HET OBJECT

De wens van SLAK, gemeente Arnhem en het Bewonersplatform is om de Vlindertuin zoveel mogelijk te verduurzamen, zodat het verbruik in de toekomst zo laag mogelijk zal zijn. Ook willen de stakeholders van de Vlindertuin een voorbeeld voor verduurzaming van de woningen in de wijk zijn.

Op een aantal aspecten liggen er in de Vlindertuin kansen voor verduurzaming, op andere vlakken zullen de kosten van verduurzaming niet opwegen tegen het verbruiksrendement.

Het advies is om van de individuele gebruikers het energiebewustzijn te vergroten en de mogelijkheden voor het opwekken van energie (warmtepomp, zonnecollectoren) te overwegen. Wanneer er wordt gekozen voor het realiseren van extra ruimtes op met name de zolders van de Vlindertuin, dan wordt tevens aangeraden deze ruimtes goed te isoleren (dak, spouw), zodat hier geen extra energieverspilling plaatsvindt.

Wat betreft besparing van energie lekt er veel warmte weg via de ramen (hoewel op sommige plekken dubbelglas). Het vervangen van de kozijnen aan de voorkant is geen optie; deze zijn belangrijk onderdeel van de monumentale kenmerken. Overwogen is om voorzet- of achterzetbeglazing te plaatsen. Deze vorm van isolatie zorgt echter niet voor voldoende besparing, aangezien er ook een lek is va de betonnen/stenen kolommen tussen de kozijnen.

Bij relatief nieuwe gebouwen is het zinnig om radiatoren te vervangen door vloerverwarming. Er is dan sprake van een lagetemperatuursverwarming die de ruimtes stabiel op aangename temperatuur houdt. Het is dan duurzaam om gebruik te maken van een warmtewisselpomp, die niet veel capaciteit hoeft te leveren.

Zoals eerder vermeld heeft het weinig nut om de ruimtes in de Vlindertuin volledig te verduurzamen en te isoleren. Dit betekent dat ook het aanbrengen van lagetemperatuursverwarming (vloerverwarming in combinatie met een warmtepomp) wordt afgeraden en behoud van de huidige vorm van hogetemperatuursverwarming (door middel van radiatoren) wordt aangeraden. De verschillende gebruikers in het gebouw kunnen met hun eigen radiatoren de temperatuur regelen in de verschillende ruimtes. Voor de meest eerlijke afrekening van de gaskosten tussen de gebruikers onderling kunnen er per ruimte extra tussenmeters worden geplaatst.

Wanneer er meer gebruik wordt gemaakt van de ruimtes zoals de zolder en de gangen, kan er, naast de bestaande CV-ketels, een warmtepomp worden bijgeplaatst om de extra capaciteit die nodig is te leveren. Er is dan sprake van bivalent of hybride systeem. Let wel op: bij het gebruik van een warmtepomp dient er rekening te worden gehouden met eventuele geluidsoverlast van de pomp. Wanneer het gebouw niet intensiever gebruikt gaat worden dan voorzien de huidige installaties in het energieverbruik (circa 14.000 m3 gas en 16.000 kWh elektra in 2018).

Er ligt een kans in het opwekken van energie. Op het voormalige schoolplein is op dit moment veel lege ruimte die zou kunnen worden gebruik voor een zonnecollectorenveld. Hiermee zou ook de energie geleverd kunnen worden voor de eventueel te plaatsen warmtepomp en de andere stroomvoorzieningen in het gebouw. Het risico van het plaatsen van een zonnecollectorenveld is de kans op vandalisme.

HUIDIGE GEBRUIKSSITUATIE

Zoals gezegd wordt de Vlindertuin op dit moment al in een tijdelijke vorm gebruikt als pand waar kunstenaars, creatief ondernemers en ambachtslieden kunnen werken. Het merendeel van deze gebruikers is geselecteerd voor een ruimte in de Vlindertuin op basis van inhoudelijke argumentatie een bijdrage te gaan leveren aan de ontwikkeling van de wijk de Geitenkamp.

1,5 jaar na de start van de tijdelijke situatie in de Vlindertuin zijn er verschillende initiatieven van de grond gekomen in de Vlindertuin. Zo is er onder andere een houtwerkplaats met leerwerkplekken voor mensen uit de wijk, zijn er beeldhouwcursussen te volgen, is er een studio waar mensen met een niet-aangeboren hersenbeschadiging kunnen tekenen en schilderen en is er een moestuin aangelegd die door vrijwilligers uit de wijk verzorgd wordt.

Daarnaast is er in de Vlindertuin een beheerderswoning gemaakt, waar een beeldend kunstenaar zorgt voor sociale veiligheid, bewaking en cohesie tussen de gebruikers onderling en de omwonenden.

Vanuit de gemeente (Team Leefomgeving) en Bewonersplatform is de nadrukkelijke wens geuit van de Vlindertuin een plek te maken waar wijkbewoners naartoe kunnen om zichzelf te ontwikkelen op de participatieladder en van de bank komen en toestromen naar een betaalde baan. Idealiter zijn er in de Vlindertuin bedrijven gehuisvest waar wijkbewoners deze ontwikkeling kunnen leren door middel van het aanbieden van leer-werkplaatsen.

Tegelijkertijd heeft SLAK aangegeven minimaal 50% van de gebruikers uit haar eigen doelgroep te willen halen, mocht zij toekomstig beheerder blijven. Dit betekent dat minimaal de helft van de huurders kunstenaar of creatief ondernemer moet zijn. De grens ligt bij ambacht: een schilderstudio of houtwerkplaats valt onder de doelgroep van SLAK, een groenbedrijf niet.

Advies is om met de huidige gebruikers te kijken welke huurders er wel en niet in aanmerking blijven komen voor het huren van een ruimte in de Vlindertuin. Dit betekent zeer waarschijnlijk dat een aantal huurders in de toekomstige situatie niet meer in de Vlindertuin kunnen huren. De afwijzing van deze gebruikers en de selectie van toekomstige gebruikers dient in onderlinge afstemming tussen SLAK, Bewonersplatform Geitenkamp en gemeente Arnhem te gebeuren.

WIJKPARTICIPATIE

Via de verschillende gebruikers van de Vlindertuin vindt er op dit moment al uitgebreide buurtparticipatie plaats, waarbij wijkbewoners van de Geitenkamp ofwel actief meedraaien in een sociaal project ofwel dagbesteding krijgen aangereikt ofwel dankzij de ondernemers naar betaald werk worden toe geleid. Het gaat niet in alle gevallen om maatschappelijke waarde die uit te drukken is in financiële berekeningen, maar veelal om maatschappelijke waarde in de vorm van participatie, toeleiding naar werk, ontmoeting en dagbesteding.

Buurtmoestuin

De buurtmoestuin o.l.v. wijkbewoners Dirk-Jan Riphagen, Geert Driebergen en Ria Hijmans zorgde in 2018 voor participatie van 20 volwassenen en 10 kinderen uit de wijk. In het begin was er veel scepsis in de wijk over het moestuinproject, maar dat veranderde in positiviteit.

Uitbreiding van de moestuin leidt naar verwachting in 2019 tot actieve deelname van nog eens 10-15 mensen. Wanneer nog meer uitbreiding aan de orde is, kan dit leiden tot actieve buurtparticipatie van zeker 50 wijkbewoners. Zeker wanneer de sociale wijkteams van de gemeente verder betrokken worden. De tuin is bewust geen plek van activerend werk, maar blijft een informeel initiatief zonder vaste doelstellingen. In het bijzonder voor mensen die erg laag op de participatieladder staan (langdurig thuis) kan dat een heel mooie aanmoediging zijn langzaam weer mee te gaan doen in de samenleving.

Een belangrijke bijvangst van het moestuinproject is het terugdringen van hitteplaatsen in Arnhem. Daarnaast wordt er regelmatig gratis groenten uitgedeeld aan omwonenden.

Houtwerkplaats

De in de zomer van 2018 gevestigde houtwerkplaats van Stichting Recap o.l.v. Frank Thomassen en Ramon Kaspers heeft 17 man aan het werk. 11 van deze mensen krijgen begeleiding in re-integratie tot de arbeidsmarkt, de rest is vrijwilliger of krijgen pro deo begeleiding (wijkbewoners die niet in een begeleid regime zitten). 9 van de 11 begeleidde mensen is woonachtig in de Geitenkamp. Naar verwachting komen hier binnenkort nog 3 man bij. Daarnaast zal uitbreiding van de werkplaats elders in het gebouw leiden tot circa 15 extra mensen.

WIJKPARTICIPATIE

JUULS ATELIER

In JUULS ATELIER, de teken- en schilderruimte van Juul Hogeling, zijn op dit moment 12 deelnemers via activerend werk actief. De meeste deelnemers komen uit de wijk de Geitenkamp. Er is nog steeds groei in het aantal deelnemers, met name in dagbesteding voor mensen met psychische problematiek. Hierbij wordt Juul Hogeling ondersteund door iemand uit de wijk. Daarnaast biedt JUULS ATELIER schilderlessen aan 5 cursisten, buiten leer-werktrajecten om.

Beeldhouwwerkplaats

De beeldhouwwerkplaats van beeldend kunstenaars Liesbeth Crooijmans heeft 31 leerlingen per week, voornamelijk afkomstig vanuit omliggende wijken (Monnikenhuizen, Klarenbeek) en enkele uit de wijk de Geitenkamp. Dit aantal zal groeien wanneer zij haar programma ook binnen leer-werktrajecten kan aanbieden. Op dit moment zijn de lessen voor de meeste bewoners van de Geitenkamp nog te duur. De Gelre Pas biedt op dit moment helaas beperkingen vanwege regels, wat ervoor zorgt dat wijkbewoners met minder bestedingsruimte slecht incidenteel gebruik kunnen maken van de lessen.

Buurgroenbedrijf

Op dit moment wordt onderzocht of er met de drie betrokken woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Portaal en Vivare) een samenwerking rondom het oprichten van een buurgroenbedrijf kan worden aangegaan. Het uitvoeren van groenopdracht in de wijk (bijvoorbeeld het schoon houden van de achterpaden) door wijkbewoners met de corporaties als opdrachtgevers is een optie. Onderzocht wordt of de plannen rondom de Vlindertuin aansluiten bij de doelstellingen van de corporaties. De Vlindertuin kan voor het buurgroenbedrijf de uitvalsbasis worden, waarmee ook de corporaties baathouder worden van de Vlindertuin.

Huidige situatie

Er worden op dit moment in totaal circa 60 wijkbewoners geactiveerd in de Vlindertuin. De verwachting is dat dit vanaf 2020 een groeipotentie tot een totaal van circa 100 wijkbewoners. Daarnaast is het maatschappelijk doel van de Vlindertuin om meer huisvesting te bieden aan ondernemers met (leer-werk)plekken voor wijkbewoners. Wanneer er naast de huidige ondernemers bijvoorbeeld nog eens 3 soortgelijke ondernemingen kunnen landen in de Vlindertuin, dan kan dat nog eens tientallen wijkbewoners opleveren die geactiveerd worden op deze locatie.

Team Leefomgeving Noord-Oost ziet in de Vlindertuin een aantal aanknopingspunten voor de realisatie van een sociale businesscase voor en door de wijk. De onderstaande functies zouden ondergebracht kunnen worden in de Vlindertuin, zodat er enerzijds programma is voor de Vlindertuin en er anderzijds werk is voor omwonenden en de wijk verder wordt verbeterd:

- Groenonderhoud van de gemeente in combinatie met groenonderhoud van woningbouwcorporaties (contact is reeds gelegd)
- Aansluiting van ontwikkelingen op het MFC en de Beijer
- Rioleringsproject (naast de verbetering van de riolering in de straten tevens regentonnen plaatsen bij de woningen in de wijk).

3. FUNCTIES EN SCENARIO'S

FUNCTIES EN SCENARIO'S

Op basis van voorgaande analyses zijn er in overleg met SLAK, gemeente Arnhem en Bewonersplatform Geitenkamp zijn er 3 scenario's opgesteld voor de herbestemming van de Vlindertuin in Arnhem.

Ieder scenario beschrijft maatregelen waardoor ofwel de huidige functie van de Vlindertuin in stand kan worden gehouden ofwel functionaliteit toegevoegd kan worden afhankelijk van het beschikbare budget.

De financiële consequenties van de scenario's worden apart besproken in het volgende hoofdstuk.

POTENTIËLE FUNCTIE

BOEi raadt aan om de Vlindertuin permanent te herbestemmen tot een pand voor ondernemers die ofwel leerwerktrajecten aan wijkbewoners aanbieden ofwel met hun praktijk bijdragen aan de participatieontwikkeling van wijkbewoners, waarvan minimaal 50% uit de doelgroep van SLAK komt. Om deze herbestemming te kunnen realiseren dient er een afweging te worden gemaakt op basis van 3 scenario's/varianten.

SCENARIO 1

Scenario 1 gaat uit van een kleine uitbreiding van de bestaande situatie, wat betekent dat onbenutte ruimte op de zolder benut gaat worden en er slimmer wordt gekeken naar het gebruik van de huidige verkeersruimtes (gangen).

Er is net als in de bestaande situatie nog steeds sprake van 1 beheerderswoning, maar dan met 1 ruimte op de begane grond en 1 ruimte op de eerste verdieping. Een deel van de zolder op de 1e verdieping boven de rechtervleugel kan gebruikt worden als woning, waardoor er op de begane grond extra werkruimtes vrijkomen.

BS DE VLINDERTUIN - VARIANT 1

WONINGEN	**VVO**
- Beheerderswoning + berging	ca. 129 m2*
WERKRUIMTE	
- Ruimte 1	ca. 91 m2
- Ruimte 2	ca. 34 m2
- Ruimte 3	ca. 52 m2
- Ruimte 4	ca. 52m2
- Ruimte 5	ca. 51 m2
- Ruimte 6	ca. 72 m2
- Ruimte 7	ca. 78 m2
- Ruimte 8	ca. 54 m2
- Ruimte 9	ca. 54 m2
- Ruimte 10	ca. 71 m2
ALGEMENE RUIMTE	
- Verkeersruimtes	ca. 247 m2
- Toiletruimtes	ca. 20 m2
- Techniekruimtes	ca. 15 m2
TOTAAL VVO	ca. 1020 m2
TOTAAL BVO*	ca. 1204 m2

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 1 – Begane grond

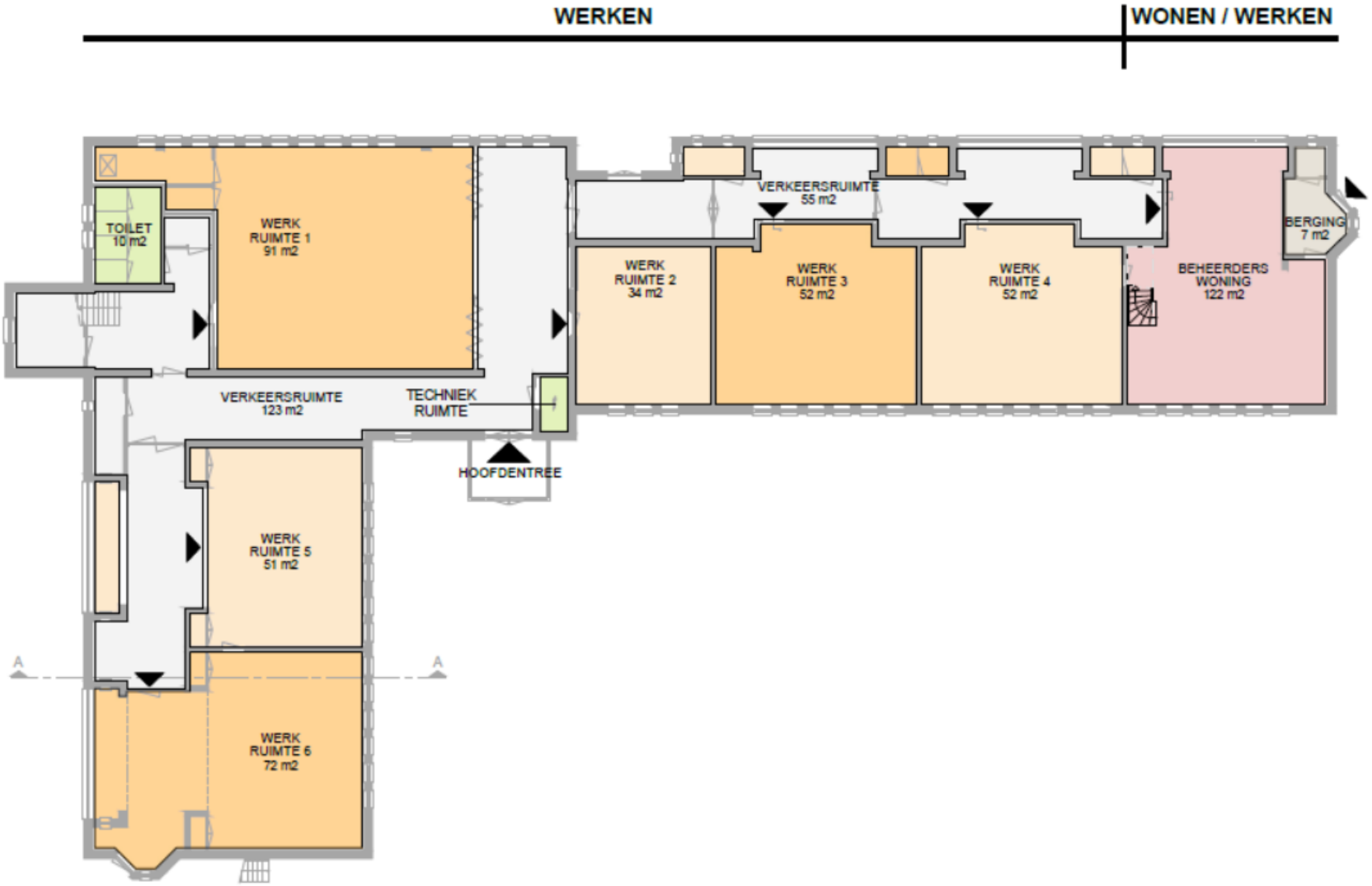

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 1 – Eerste verdieping

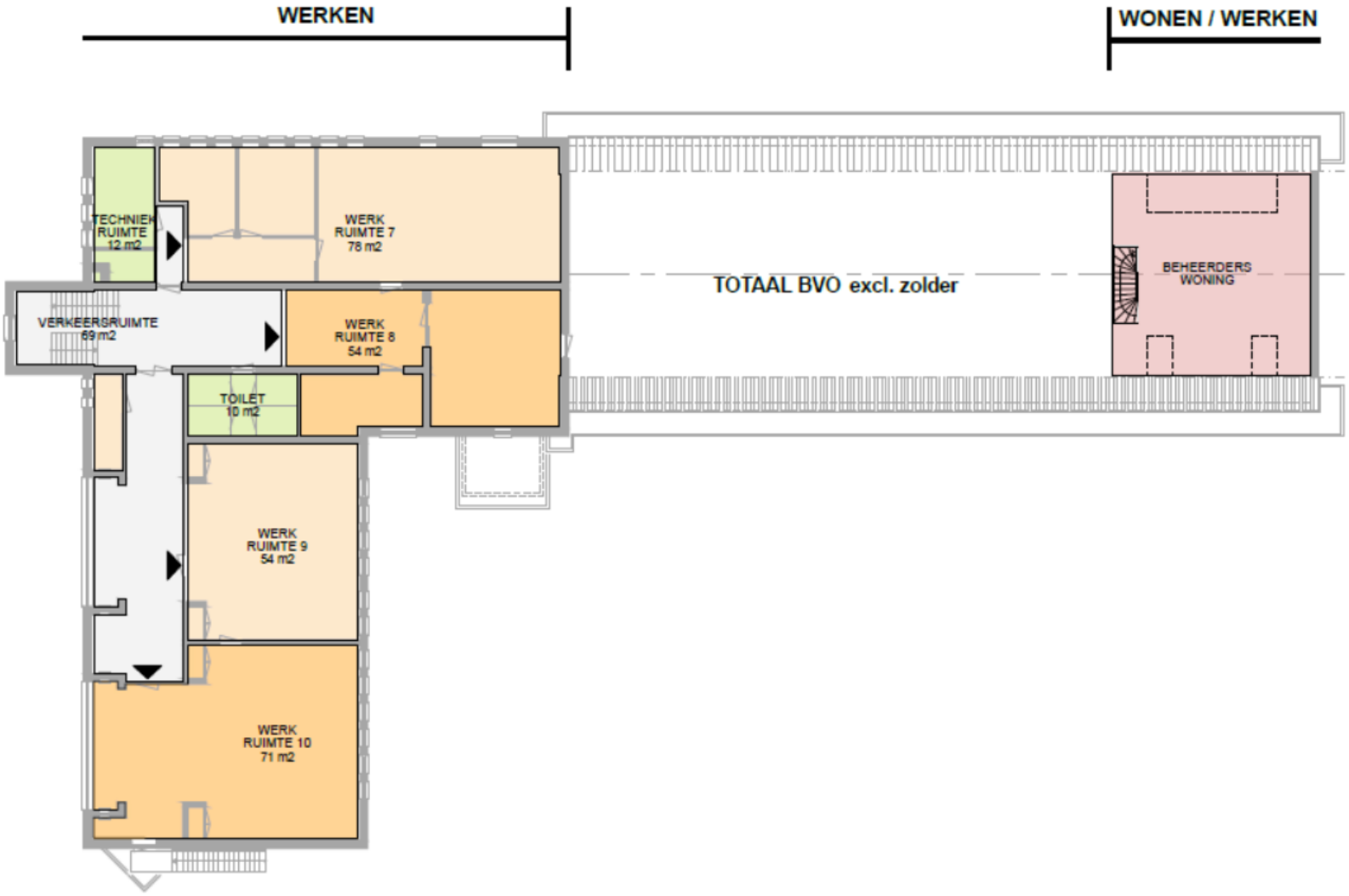

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 1 – Tweede verdieping

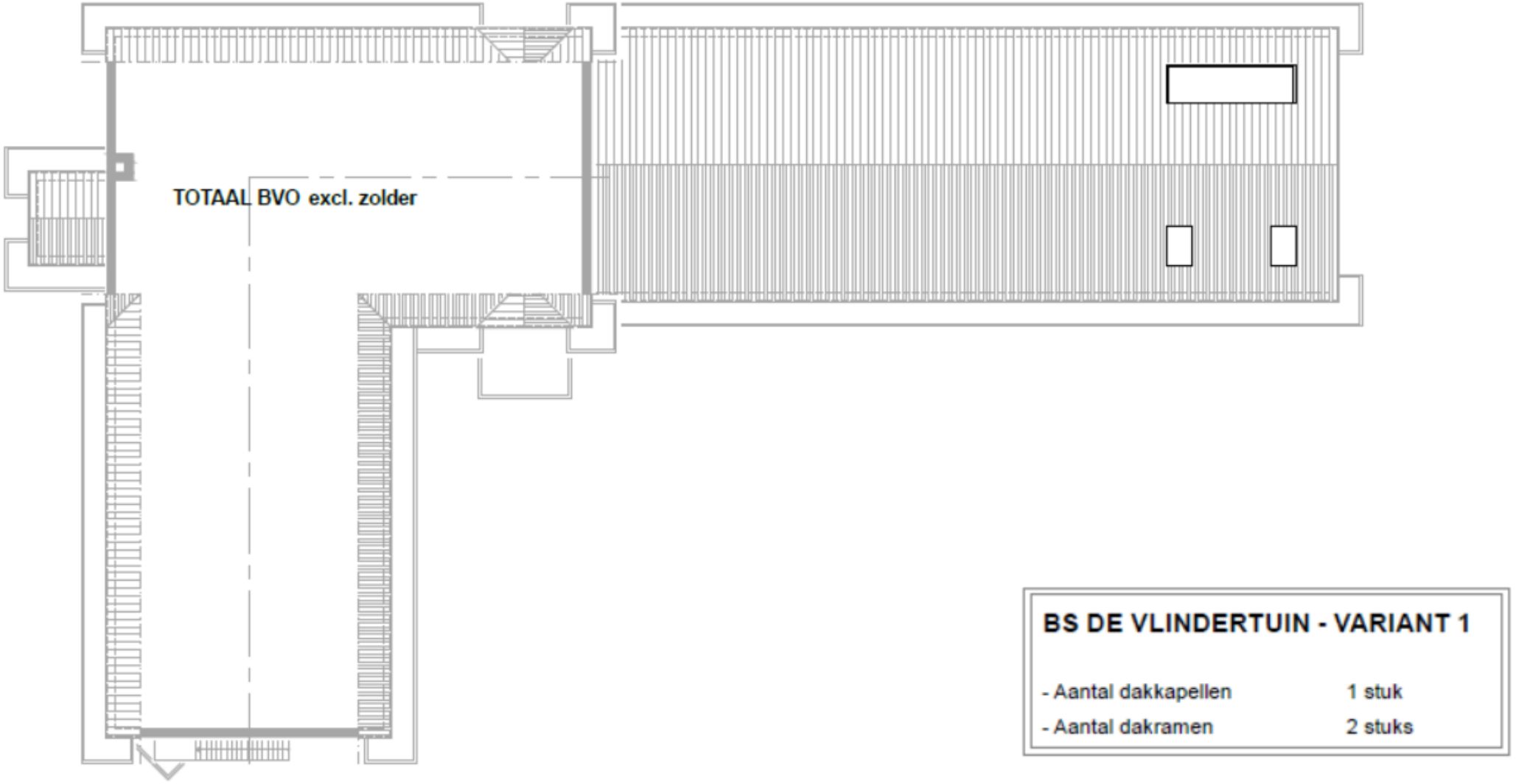

SCENARIO 2

In het tweede scenario wordt de gehele rechtervleugel aangepast tot werkruimtes met 1 beheerderswoning. Dit betekent dat de gehele zolder aan de rechterkant van het gebouw bruikbaar wordt gemaakt, wat extra verhuurbare ruimtes oplevert. In combinatie met de sociale veiligheid van een beheerderswoning heeft deze scenario de voorkeur.

BS DE VLINDERTUIN - VARIANT 2	
WONINGEN	**VVO**
- Beheerderswoning + berging	ca. 129 m2*
WERKRUIMTE	
- Ruimte 1	ca. 91 m2
- Ruimte 2	ca. 34 m2
- Ruimte 3	ca. 52 m2
- Ruimte 4	ca. 52 m2
- Ruimte 5	ca. 51 m2
- Ruimte 6	ca. 72 m2
- Ruimte 7	ca. 78 m2
- Ruimte 8	ca. 54 m2
- Ruimte 9	ca. 33 m2
- Ruimte 10	ca. 49 m2
- Ruimte 11	ca. 60 m2
- Ruimte 12	ca. 54 m2
- Ruimte 13	ca. 71 m2
ALGEMENE RUIMTE	
- Verkeersruimtes	ca. 264 m2
- Toiletruimtes	ca. 20 m2
- Techniekruimtes	ca. 15 m2
TOTAAL VVO	ca. 1179 m2
TOTAAL BVO*	ca. 1426 m2

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 2 – Begane grond

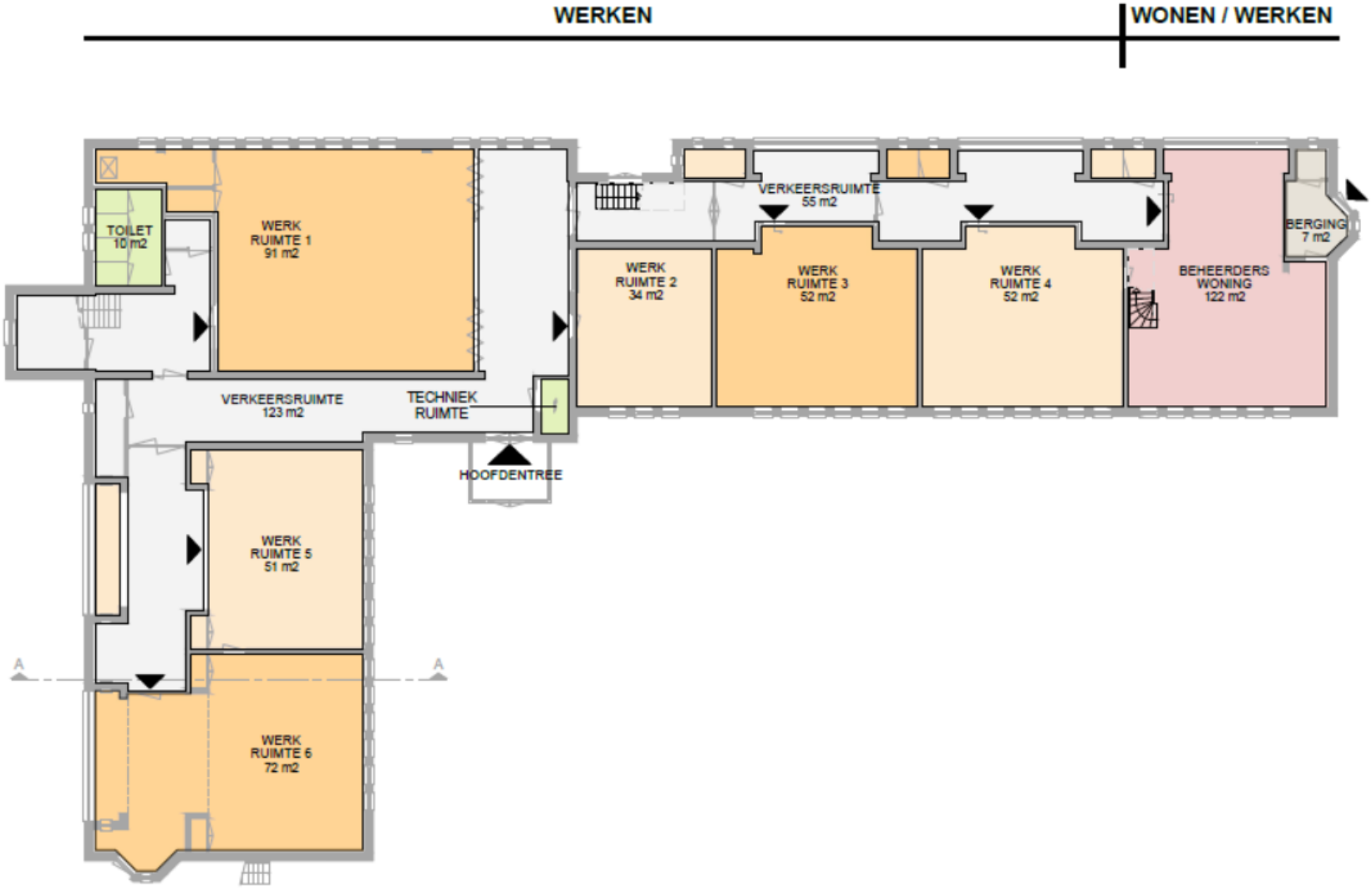

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 2 – Eerste verdieping

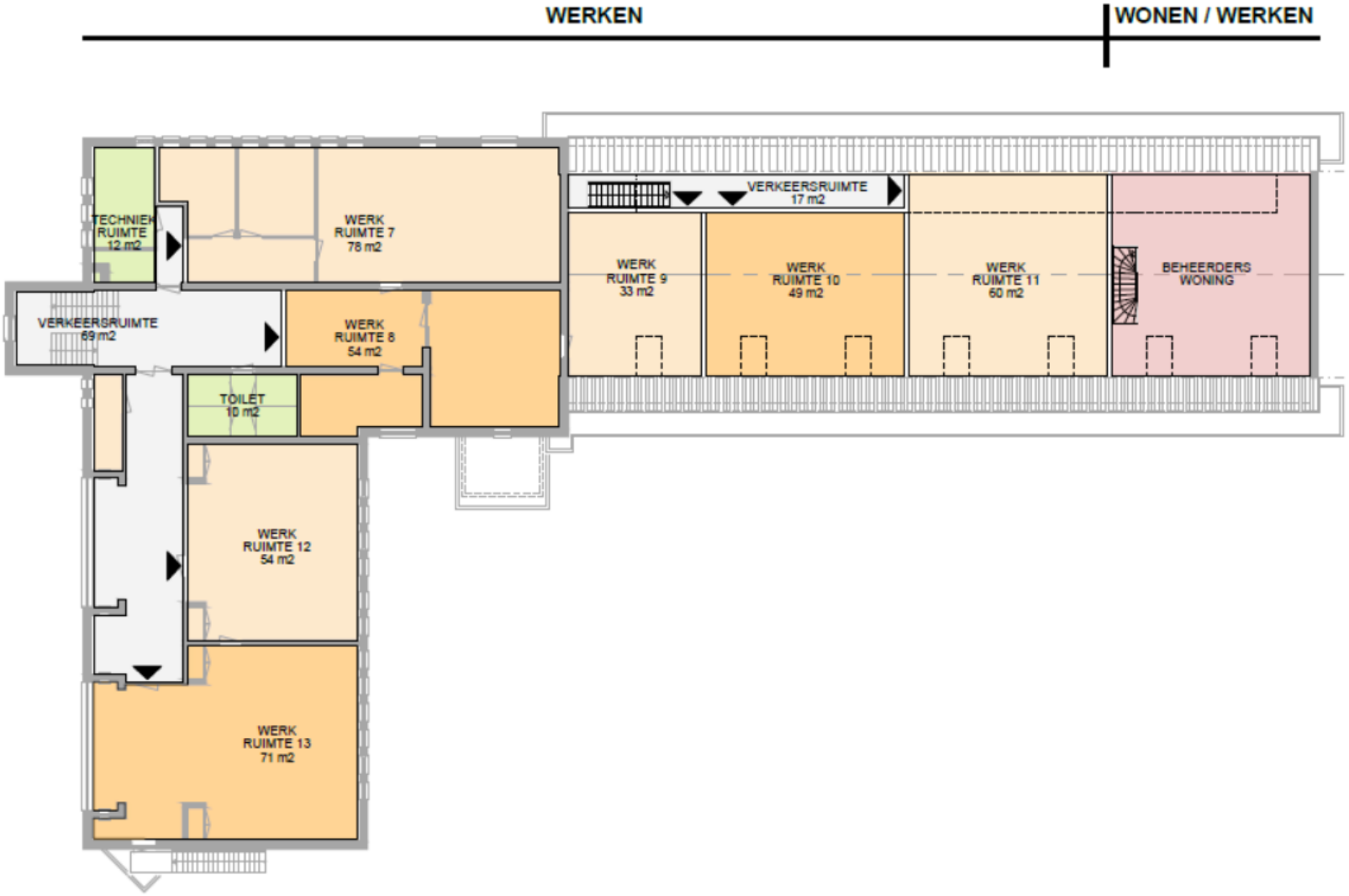

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 2 – Tweede verdieping

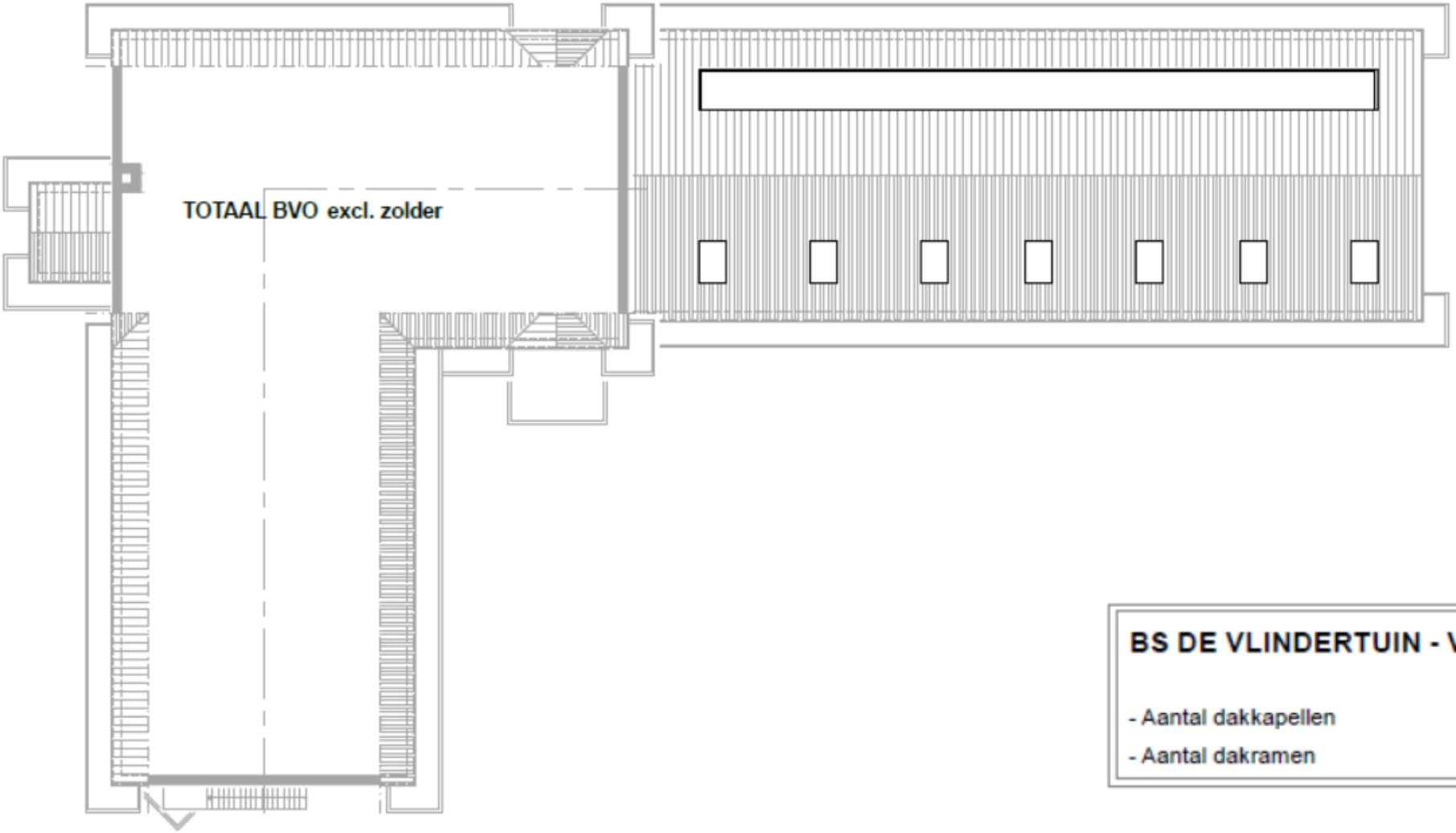

SCENARIO 3

Het derde en laatste scenario legt de nadruk op woningen. In dit scenario wordt de gehele rechtervleugel aangepast tot (atelier)woningen waarbij de bovenverdieping de woning is en de benedenverdieping het atelier (of andersom). In totaal zouden er dan 4 woningen te realiseren zijn.

De overweging is dat meer woningen kunnen bijdragen aan de financiële haalbaarheid van de herbestemming, dienend in het algemeen belang van het behoud van de Vlindertuin als leer-werkgebouw. De woningen zouden op de langere termijn geld op kunnen leveren, iets wat voor de gemeente als eigenaar interessant kan zijn. Er dient dan wel een bestemmingswijziging te komen. Het betekent ook dat er minder werkruimtes zullen zijn losstaand van de woningen.

BS DE VLINDERTUIN - VARIANT 3

WONINGEN	**VVO**
- Beheerderswoning	ca. 74 m2*
- Atelierwoning 1	ca. 112 m2*
- Atelierwoning 2	ca. 112 m2*
- Atelierwoning 3	ca. 129 m2*
WERKRUIMTE	
- Ruimte 1	ca. 91 m2
- Ruimte 2	ca. 51 m2
- Ruimte 3	ca. 72 m2
- Ruimte 4	ca. 78 m2
- Ruimte 5	ca. 54 m2
- Ruimte 6	ca. 54 m2
- Ruimte 7	ca. 71 m2
ALGEMENE RUIMTE	
- Verkeersruimtes	ca. 247 m2
- Toiletruimtes	ca. 20 m2
- Techniekruimtes	ca. 15 m2
TOTAAL VVO	ca. 1180 m2
TOTAAL BVO*	ca. 1426 m2

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 3 – Begane grond

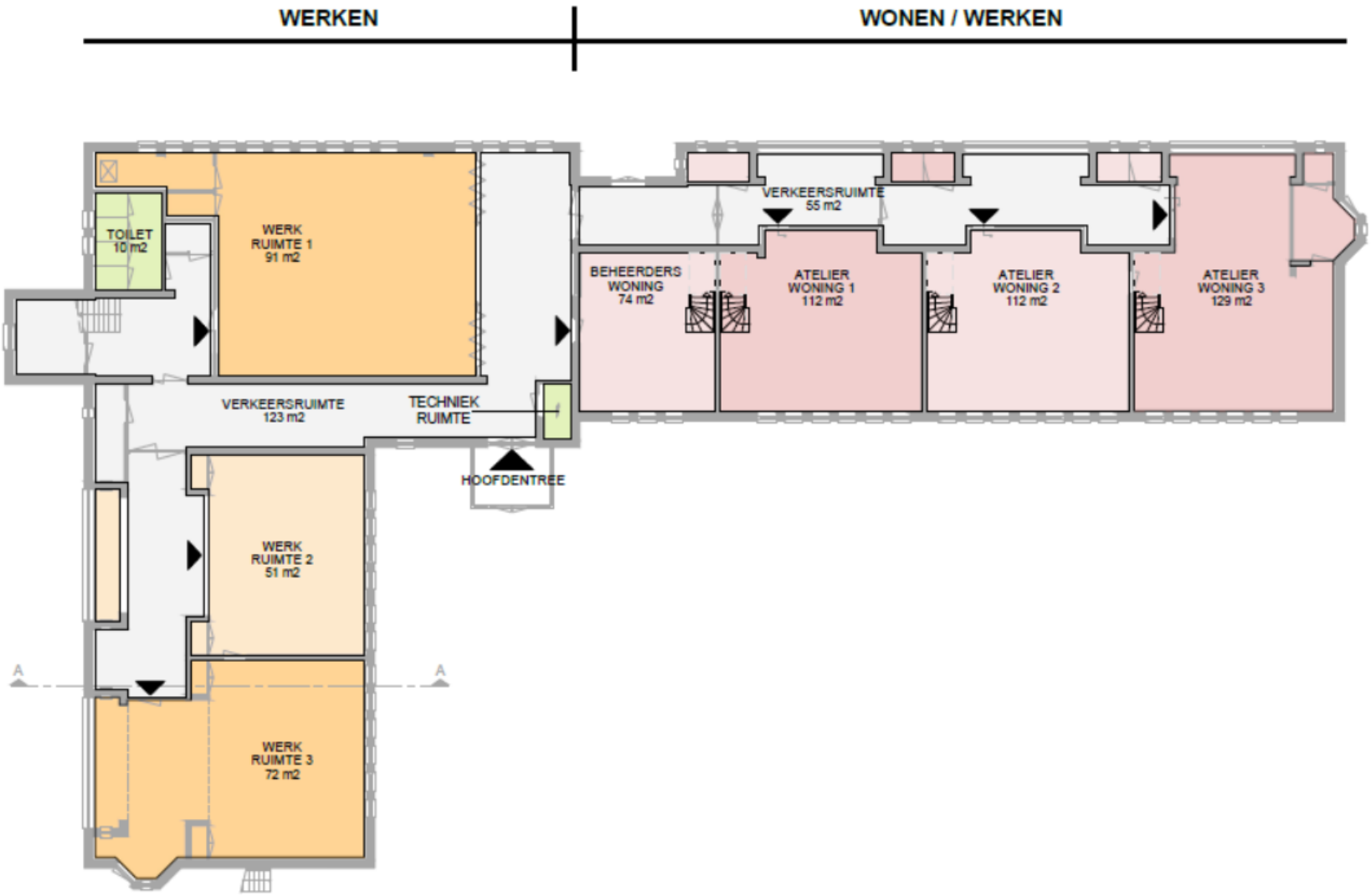

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 3 – Eerste verdieping

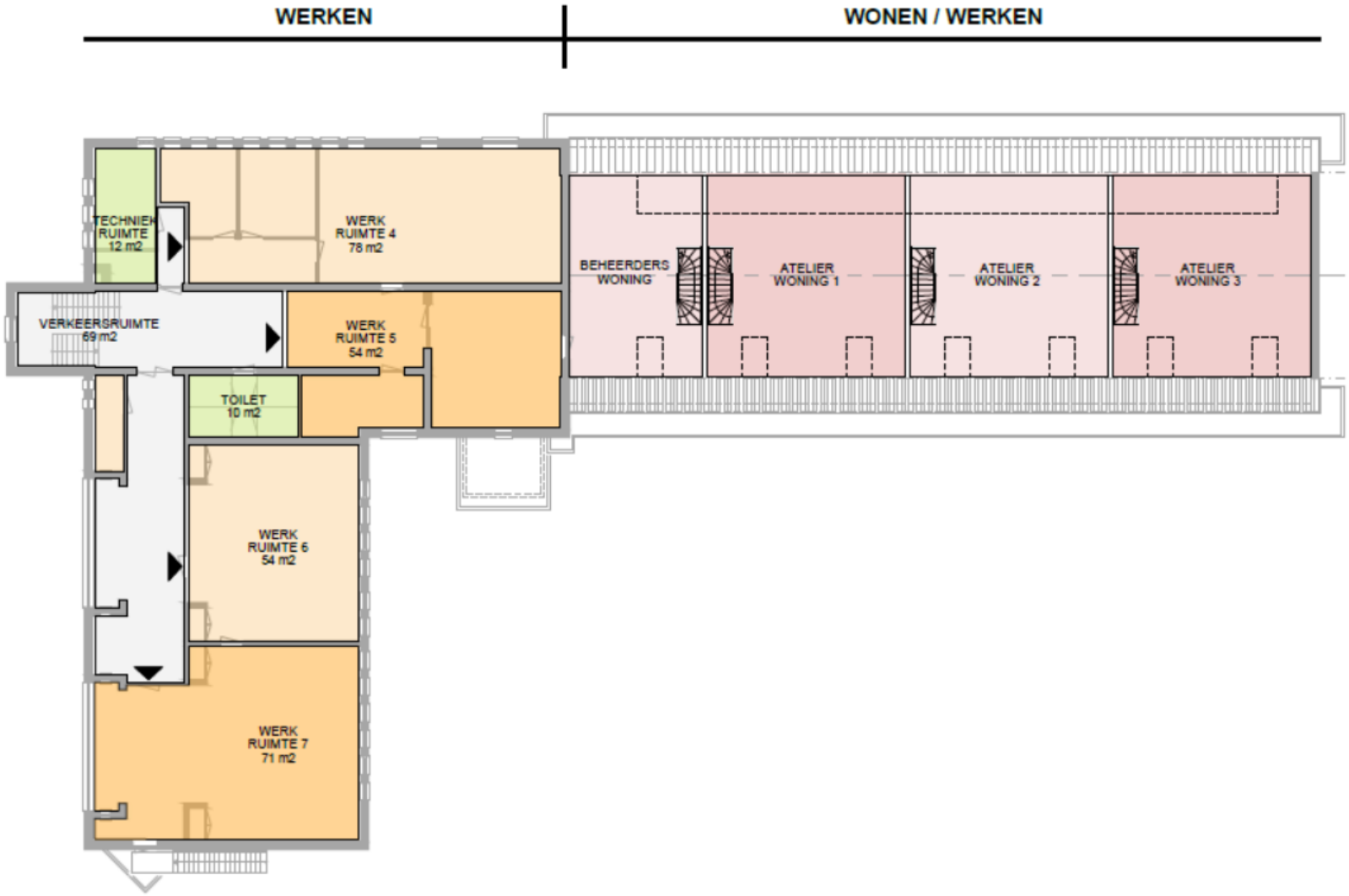

VERTALING IN VLEKKENPLAN

SCENARIO 3 – Tweede verdieping

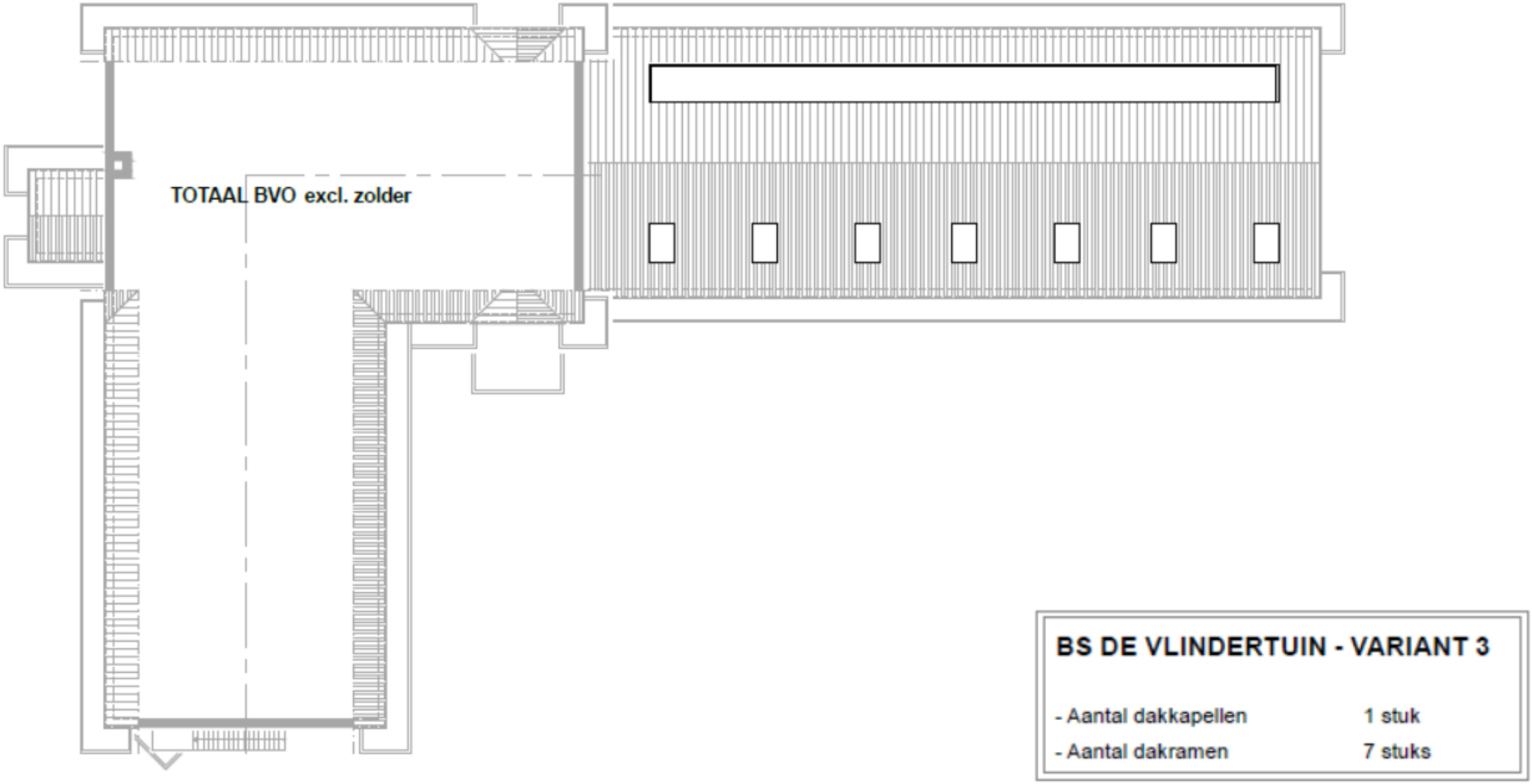

4. FINANCIEEL

FINANCIEEL

Uit voorgaande hoofdstukken is gebleken dat de Vlindertuin met een toekomstige functie als leer-werkpand voor creatief ondernemers met een beheerderswoning het meest gewenst is. In dit hoofdstuk wordt dit scenario financieel uitgewerkt. Ter vergelijking worden ook de andere scenario's kort toegelicht.

UITGANGSPUNTEN

In het berekenen van de financiële scenario's wordt er van uitgegaan dat gemeente Arnhem eigenaar blijft van de Vlindertuin. SLAK wordt in alle scenario's de permanent hoofdhuurder van de Vlindertuin en neemt daarmee het beheer van het gehele gebouw op zich en verhuurt de ruimtes door aan de (eind)gebruikers. De huurprijzen die de doelgroep van SLAK en de andere (beoogde) sociale ondernemers van het gebouw kunnen betalen voor een werkruimte is vastgesteld op maximaal €60 per m2 per jaar. Een woonfunctie van deze typologie levert in Arnhem circa €90 per m2 per jaar op. Deze vierkante meterprijzen hebben een sterke invloed op de huur die er vervolgens aan de gemeente betaald kan worden door hoofdhuurder SLAK.

EXPLOITATIEMODEL

	Scenario 1	Scenario 2*	Scenario 3
atelierwoningen	1	1	4
werkruimten	10	13	7
BVO	1187	1426	1426
VVO	1020	1180	1180
Verhuurbaar	738	880	898
Zolders verhuurbaar gemaakt	*0*	*1*	*1*
extra bruikbare m2	*60*	*202*	*202*
Boekwaarde	€ 800.000	€ 800.000	€ 800.000
Investering	€ 183.242	€ 325.841	€ 591.884
te financieren	€ 983.242	€ 1.125.841	€ 1.391.884
Kostprijsdekkende huursom jaar 1	€ 73.979	€ 92.000	€ 105.803
Huuropbrengsten jaar 1	€ 38.001	€ 52.000	€ 66.023
Niet kostenprijsdekkend deel	**€ 35.978**	**€ 40.000**	**€ 39.780**
Cumulatieve kasstroom in jaar 10	€ 12.582	€ 2.739	€ 9.650
Eindwaarde woningen (schatting)	€ 151.200	€ 151.200	€ 604.800
		voorkeur	

* *de 3 werkruimtes op zolder kunnen later nog worden omgebouwd naar woningen (scenario 3)*

TOELICHTING EXPLOITATIE

De 3 scenario's zijn financieel doorberekend in 3 aparte exploitaties. In de exploitatieoverzichten zijn verschillende posten per scenario opgenomen:

- Het aantal woningen en werkruimtes (uitgedrukt in eenheden)
- De verhuurbare oppervlaktes versus niet-verhuurbare oppervlaktes (uitgedrukt in vierkante meters), inclusief de vierkante meters die verhuurbaar worden gemaakt op de zolder
- Boekwaarde van gemeente Arnhem (à €800.000); het bedrag waarvoor de Vlindertuin in op de balans is opgenomen
- De investering voor inbouw functies (werkruimtes/woningen), gebaseerd op kengetallen. Dit bedrag wordt bij de boekwaarde opgeteld
- De jaarlijkse kostenprijsdekkende huursom die de gemeente moet ontvangen om de Vlindertuin te bekostigen (uitgedrukt in euro's)
- De jaarlijks huursom die SLAK kan vragen aan de eindgebruikers (huurinkomsten uitgedrukt in euro's)
- De jaarlijkse bijdrage van Team Leefomgeving (uitgedrukt in euro's)
- Het niet kostenprijsdekkende deel dat overblijft (uitgedrukt in euro's)
- De huursom die de gemeente overhoudt over 10 jaar (uitgedrukt in euro's), na aftrek van de kosten; van deze huursom moet tevens het groot onderhoud van betaald worden
- De cumulatieve kasstroom na 10 jaar, dus het bedrag dat overblijft nadat alle kosten gedekt zijn (uitgedrukt in euro's)
- De eindwaarde van de woningen bij verkoop woning(en) na 10 jaar (uitgedrukt in euro's)

In **scenario 1** (1 woning, 10 werkruimtes) valt terug te lezen dat er een relatief lage investering gedaan hoeft te worden. Het aantal verhuurbare ruimtes (ten opzichte van de bestaande situatie) neemt echter ook nauwelijks toe.

Scenario 2 (1 woning, 13 werkruimtes) laat zien dat er een flinke investering nodig is om de zolders bruikbaar te maken. Daar tegenover staat dat er relatief veel ruimtes voor creatief en sociale ondernemers worden gecreëerd.

In **scenario 3** (4 woningen, 7 werkruimtes) zijn er zoals gezegd relatief weinig ruimtes voor sociaal ondernemers. Het aandeel woningen is echter groot, wat de verkoopwaarde van het gebouw ten goede komt. De investeringen zijn echter ook aanzienlijk terwijl de huursom niet snel toeneemt. Dit betekent dat het niet kostenprijsdekkende deel ook aanzienlijk is. Dit scenario is een uitbreiding van scenario 2, die inhoudelijke consequenties heeft maar op de langere termijn een interessante vervolgstap kan zijn.

Bij het doorrekenen van de scenario's is onderzocht of de zolder boven het linkerdeel van het gebouw benut kan worden. Dit zou als voordeel hebben dat er meer verhuurbare oppervlaktes zouden zijn. De investeringen die hiervoor gedaan moeten worden wegen echter niet op tegen de inkomsten. Deze optie is daarom uit alle drie de scenario's achterwegen gelaten.

5. KRITISCHE FACTOREN EN RISICO'S

KRITISCHE FACTOREN EN RISICO'S

Met de herbestemming van de Vlindertuin gaan ook een aantal kritische factoren en risico's samen die in deze paragraaf nader uiteen worden gezet. Dit zijn:

Draagvlak gemeente

Om voor het toekomstplan de handen op elkaar te krijgen dient er richting de gemeente een lobby met een sterk verhaal te worden opgezet. De Vlindertuin staat op dit moment namelijk in de boeken van circa 800.000 euro. Wil het project de Vlindertuin slagen, dan moet de gemeente in eerste instantie afzien van verkoop. Vervolgens dient ook de huurprijs die vastgesteld is op basis van de verkoopprijs naar beneden te worden aangepast (halvering) of er moet via een andere weg een bijdrage worden geleverd die de huursom bijlegt (bijvoorbeeld een subsidie van Team Leefomgeving). Ook de investering voor de aanpassing van het gebouw (welk scenario dan ook) dient door de gemeente als eigenaar gedaan te worden. Ook hiervoor moet binnen de gemeente draagvlak zijn. Een scenario voor herbestemming tot reguliere grondgebonden woningen zal overigens geen 800.000 euro opleveren. De verbouwkosten voor de woningen zijn echter aan de zeer hoge kant, waardoor de marktwaarde van het gebouw naar beneden gaat.

Continuïteit gebruikers

Omdat er in het toekomstscenario sprake is van nieuwe huurders die vaak net starten met hun ondernemingen, is de continuïteit van de bestaande huurders niet geheel gewaarborgd. Mochten ondernemingen zoals de houtwerkplaats na enkele jaren zich niet kunnen voortzetten in de Vlindertuin, dan ontstaat er leegstand. Het is de vraag of er op zo'n moment een vervangende functie gevonden kan worden. Tegelijkertijd hebben we te maken met SLAK als hoofdhuurder met een wachtlijst aan kunstenaars en creatief ondernemers (voor kunstenaars en creatief ondernemers is er steeds minder plek in de stad). De consequentie kan dan wel zijn dat de verhuur van de ruimte zich verschuift naar puur culturele functies.

Gemeentelijk monument

Om de Vlindertuin geschikt te maken voor toekomstig gebruik van de zolders, dient de monumentencommissie van gemeente Arnhem akkoord te geven op het ontwerp. De daglichttoetredingen en aanpassingen van de toegangen dienen te passen binnen de visie van de monumentencommissie op het behoud van de Vlindertuin als gemeentelijk monument.

Toegankelijkheid

De Vlindertuin en het terrein waar het op is gesitueerd ligt op een hoger gedeelte in de wijk en is toegankelijk via (monumentale) trappen. Het terrein is niet toegankelijk voor auto's, wat ervoor zorgt dat de ondernemers niet gemakkelijk dichtbij het gebouw kunnen parkeren om bijvoorbeeld te laden en te lossen. Dit maakt de verhuurbaarheid van het gebouw lager, immers is de Vlindertuin niet voor iedere ondernemer een geschikt gebouw. Tegelijkertijd is daarmee de verkoopbaarheid van de Vlindertuin minder gunstig en daarmee de positie van het plan van SLAK en Bewonersplatform Geitenkamp sterker.

Parkeren

In de straat kunnen de gebruikers de auto overdag voldoende kwijt op straat. Voor een atelierpand is de 0,7 auto's per 100 m2, wat betekent dat er bij een volle bezetting van het gebouw er overdag circa 10 auto's op de straten rondom het gebouw geparkeerd staan. Bij de huisvesting van wijkbedrijven zoals een buurtgroenbedrijf zal dit aantal iets toenemen. De parkeernorm van een woning in combinatie met een werkruimte (zoals een atelierwoning) ligt rond de 1,3, conform parkeernota Arnhem. Wanneer er alsnog gekozen wordt voor een scenario met meerdere (atelier)woningen, dient er te worden gezocht naar de mogelijkheid tot de realisatie van parkeervoorzieningen op eigen terrein. Dit kan bijvoorbeeld op het voorterrein van de Vlindertuin. De consequentie is dat de monumentale hekken aan de voorzijde dienen te worden aangepast. Een andere optie is om het pad aan de achterzijde van het pand te verbreden. Er dient dan grond van de aangrenzende tuinen te worden overgekocht.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

CONCLUSIE

In deze Quick Scan is een maatschappelijke herbestemming van de Vlindertuin in Arnhem onderzocht. Scenario 2 lijkt het meest realistische herbestemmingsscenario, eventueel met een vervolg tot scenario 3. Scenario 2 sluit het inhoudelijk het beste aan op de wensen van het Bewonersplatform Geitenkamp en SLAK. Het ruimtegebruik in de Vlindertuin is immers optimaal, waardoor er veel ruimte is voor creatieve en sociale initiatieven en bedrijven. Vanuit de gemeente moet de keuze worden gemaakt of er 1 of 4 woningen mogen komen.

Daarnaast zijn de investeringen die de gemeente als eigenaar zou moeten doen in beide scenario's fors. De investeringen leveren echter wel op dat de Vlindertuin intensief gebruikt gaat worden met gebruikers met een culturele en maatschappelijke onderneming in en voor de wijk. De huur die de gemeente jaarlijks overhoudt aan de Vlindertuin ligt in alle scenario's niet hoger dan dat SLAK en Team Leefomgeving in de tijdelijke situatie betalen aan de gemeente. Met de sociale (en daarmee de indirect te berekenen financiële) opbrengsten, is het echter verdedigbaar om deze vraag in te dienen bij het college van Burgemeester & Wethouders.

VERVOLGSTAPPEN

Een belangrijk vervolg is het creëren van draagvlak op het bestuursniveau van gemeente Arnhem. Dit kunnen Bewonersplatform Geitenkamp en SLAK in gezamenlijkheid doen, met eventuele inhoudelijk en onafhankelijke ondersteuning van BOEi. Wanneer het draagvlak daadwerkelijk is ontstaan kan het project verder worden getild op het niveau van ontwerp en het doorrekenen van de financiële modellen zoals gepresenteerd in deze rapportage. Daarmee worden de kosten verder gespecificeerd.

AANBEVELING

BOEi beveelt de opdrachtgevers (SLAK en Bewonersplatform Geitenkamp) aan deze rapportage te gebruiken als onderlegger in het gesprek met gemeente Arnhem. Met de huidige gebruikers en het toekomstig gebruik kan een overtuigend verhaal worden gepresenteerd.

De scenario's en bijbehorende financiële overzichten bieden daarbij stevig houvast in het gesprek met de eigenaar over de huurprijzen. De vraag aan de gemeente is duidelijk: wanneer er binnen de gemeente draagvlak is voor het plan van SLAK en het Bewonersplatform, gaat de gemeente dan akkoord met de huurprijs die daarmee gepaard gaat en de financiële consequenties daarvan? Wil de gemeente investeren in haar eigendom om daarmee de functie van dit sociale en culturele gebouw te behouden voor de wijk?

Het exploitatietekort dat de gemeente daarmee zou kunnen oplopen zou intern kunnen worden opgelost, bijvoorbeeld door financiering vanuit andere geldstromen zoals de budgetten van Team Leefomgeving, Sociale wijkteams en Werk en Inkomen te halen. Daarvoor dient in kaart te worden gebracht wat de Vlindertuin voor de gemeente Arnhem oplevert aan besparingen op het gebied van activering, participatie en werk. De waarde die de ondernemers nu al in huis hebben (een bereik van circa 60 wijkbewoners) en qua groeipotentie (circa 100 wijkbewoners of meer) voor ogen hebben is daarbij leidend.

Eventuele onzekerheden in de exploitatie kunnen worden opgelost door de realisatie van meer atelierwoningen. Hier kan al in de beginfase voor worden gekozen, maar ook is het mogelijk om in een later stadium werkruimtes om te zetten tot woonruimtes, wanneer er sprake is van een onvoldoende bezetting van de werkruimtes.

Met dit verhaal is de verwachting dat het mogelijk moet zijn om het college van B&W te overtuigen van de haalbaarheid van de toekomst van de Vlindertuin als leer-werkpand met een functie voor de wijk.

Over BOEi

De Nationale Maatschappij tot Restaureren & Herbestemmen van Cultureel Erfgoed, kortweg BOEi, is een non-profit organisatie die als doelstelling heeft: het behoud van cultureel erfgoed door herbestemming. Zij doet dit vanuit verschillende invalshoeken: als investeerder, als ontwikkelaar maar ook als adviseur.

De mogelijkheid tot herbestemmen kan op alle soorten gebouwen van toepassing zijn, bijvoorbeeld fabrieken, kazernes, scheepswerven, kerken, boerderijen, oude magazijnen en loodsen enzovoort. Het maakt hierbij niet uit of deze gebouwen nu beschermd zijn door de overheid of dat het publiek en/of de eigenaar het monument de moeite van behouden waard vindt.

BOEi is door het ministerie van OCW erkend als Professionele Organisatie voor Monumentenbeheer (POM). Dit staat borg voor kwaliteit en geeft voorrang bij het verkrijgen van subsidies (voor rijksmonumenten).

BOEi is opgericht op initiatief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en kent geen winstoogmerk. BOEi (Industrieel – Agrarisch – Religieus) heeft een formatie van ca. 30 fte. Daarmee wordt de portefeuille beheerd die sinds 2002 is opgebouwd (ca. 80 gebouwen en complexen). Daarnaast heeft BOEi c.s. gemiddeld ca. 40 haalbaarheidsonderzoeken jaarlijks onder handen en investeert zij in de acquisitie van ca. 20 objecten en/of complexen.

BOEi is een vennootschap met aandeelhouders: AM Wonen, Rabo Vastgoed N.V., Oranje Fonds, NS Stations, Bank Nederlandse Gemeenten, Vesteda, Volker Wessels, TBI en de stichting Vrienden van BOEi.

Het bestuur van BOEi bestaat uit een Raad van Commissarissen met 8 leden inclusief een onafhankelijk voorzitter. Dividend wordt niet uitgekeerd, maar in projecten geïnvesteerd.

De werkwijze is die volgens de stadsherstelformule: onderzoek de haalbaarheid van herbestemming, voorkom verval, zoek er een passende (economische) gebruiker bij, koop het pand of complex en restaureer het, zodat het gebouw of complex behouden blijft.
Restauratie en herbestemming worden gefinancierd uit subsidies, laagrentende en marktconforme leningen, eenmalige bijdragen en uit gestort aandelenkapitaal van de aandeelhouders. Daarnaast ontvangt BOEi jaarlijks financiële steun van de BankGiro Loterij.

Naast het voor eigen rekening en risico herbestemmen van erfgoed wordt BOEi door ontwikkelaars en overheden veel gevraagd om hen te adviseren over het herbestemmen van erfgoed. De adviesopdrachten variëren van het onderzoeken van de haalbaarheid tot het concreet begeleiden van herbestemmingsprojecten. De combinatie van de rol van ontwikkelaar/belegger en adviseur is uniek en staat borg voor gedegen adviezen. Wat wij adviseren durven wij zelf ook te doen.

BOEi

RESTAUREREN EN
HERBESTEMMEN VAN
CULTUREEL ERFGOED

Hurenkamp
WWW.HURENKAMP.NL
Architecten & Adviseurs

SIA

SLAK
ateliers

Met dank aan

provincie
Gelderland

GEMEENTE
Arnhem

BOEi.NL

Begrotingswijziging Investering

Nr. : 19022
Onderwerp : Herbestemming vlindertuin - Sperwerstraat 97
I / S : Incidenteel en Structureel
Raad d.d. :
Zaaknr. :
bedragen x € 1.000,--

Programma's	2019						2020						2021						2022					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																								
Geb 0 Gebied nader te verdelen																								
Geb 1 CSA																								
Geb 2 Noordwest																								
Geb 3 Noordoost	424		**-424**			**-424**																		
Geb 4 Presikhaaf																								
Geb 5 Malburgen																								
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld																								
Geb 7 De Laar/Elden																								
Geb 8 RKV																								
	424		**-424**			**-424**																		
Stedelijke programma's																								
IR0 Alg. bestuur en publ. dienstverl.																								
IR1 Veiligheid																								
IR2 Verkeer, vervoer en waterstaat																								
IR3 Economie																								
IR4 Educatie																								
IR5 Cultuur, recreatie en sport																								
IR6 Particip. en maatschap. Ondersteun.																								
IR7 Gezondheid en milieu																								
IR8 Wonen en ruimte																								
IR9 Financiën en bedrijfsvoering																								
Totaal	424		**-424**			**-424**																		

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 19022
Onderwerp : Herbestemming vlindertuin - Sperwerstraat 97
I / S : Incidenteel en Structureel
Raad d.d. :
Zaaknr. :
bedragen x € 1.000,--

Programma's	2019						2020						2021						2022					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Mutatie reserves Toe-voeg.	Mutatie reserves Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																								
Geb 1 CSA																								
Geb 2 Noordwest																								
Geb 3 Noordoost							62	68	**6**			**6**	62	68	**6**			**6**	63	68	**6**			**6**
Geb 4 Presikhaaf																								
Geb 5 Malburgen																								
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld																								
Geb 7 De Laar/Elden																								
Geb 8 RKV																								
							62	**68**	**6**			**6**	**62**	**68**	**6**			**6**	**63**	**68**	**6**			**6**
Stedelijke programma's																								
R0 Alg. bestuur en publ. dienstverl.																								
R1 Veiligheid																								
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat																								
R3 Economie																								
R4 Educatie							6		**-6**			**-6**	6		**-6**			**-6**	6		**-6**			**-6**
R5 Cultuur, recreatie en sport																								
R6 Particip. en maatschap. Ondersteun.																								
R7 Gezondheid en milieu																								
R8 Wonen en ruimte																								
R9 Financiën en bedrijfsvoering																								
							6		**-6**			**-6**	**6**		**-6**			**-6**	**6**		**-6**			**-6**
Totaal							68	68					68	68					68	68				

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 27 november 2019

Zaaknummer 415589

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, nummer: 415589;

overwegende dat:
a. tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' geen zienswijzen zijn ingediend en het bestemmingsplan ongewijzigd kan worden vastgesteld;
b. het kostenverhaal op basis van een overeenkomst over grondexploitatie ex afdeling 6.4 Wro anderszins verzekerd is;

gelet op artikelen 3.8, en 6.12, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro)

besluit:

1. Vast te stellen het bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' zoals dit plan is vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.965-0301, met bijbehorende regels en toelichting.
2. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening.

De griffier, De voorzitter,

Vaststelling Bestemmingsplan 'Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol'

Zaaknummer:	415589
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Aan de gemeenteraad, 22 november 2019

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- de uitbreiding tegemoet komt aan de vraag,
- de uitbreiding komt ten goede aan natuurontwikkeling en verbetering van het gebied.
- De Dorpsraad heeft plan positief ontvangen en
- er zijn geen zienswijzen ingediend tegen het ontwerp-bestemmingsplan.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

D. Becker

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 415589

Onderwerp: Vaststelling bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol'

Voorstel

1. Het bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' ongewijzigd vast te stellen zoals dit plan is vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.965-0301.
2. Af te zien van de vaststelling van een exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening.

Inleiding

In 2012 is Natuurbegraafplaats Heidepol geopend. De Natuurbegraafplaats ligt in een bosrijke omgeving tegen Nationaal Park de Hoge Veluwe en biedt mensen de mogelijkheid van een laatste rustplaats in de natuur. Natuurbegraafplaats Heidepol maakt onderdeel uit van Natuurbegraven Nederland. Om ook in de toekomst op deze plek natuurbegraven te kunnen aanbieden is uitbreiding van Heidepol nodig. Heidepol wil daarom graag uitbreiden op het landbouwperceel dat grenst aan de natuurbegraafplaats door het agrarisch perceel om te vormen naar natuur met mogelijkheid van natuurbegraven.

Het ontwerpbestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' heeft van vrijdag 13 september tot en met vrijdag 25 oktober 2019 zes weken ter inzage gelegen. Hierover bent u per raadsbrief geïnformeerd (d.d. 10 september 2019). Er zijn geen zienswijzen ingediend en het bestemmingsplan kan ongewijzigd worden vastgesteld.

Beoogd effect

Het initiatief is in strijd met het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Arnhem Noord 2007. Het bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' maakt de ontwikkeling planologisch mogelijk.

GEMEENTE Arnhem

Argumenten

1.1 Er zijn geen zienswijzen ingediend

Het ontwerpbestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' heeft zes weken ter inzage gelegen. Tijdens deze periode zijn geen zienswijzen ingediend. Er is draagvlak voor deze ontwikkeling en geen aanleiding om het bestemmingsplan te wijzigen.

1.2 Het bestemmingsplan is voorgelegd aan verschillende direct belanghebbenden en is positief ontvangen

Het initiatief is besproken met het Groenforum en zij staan positief tegenover het plan. Daarnaast is contact geweest met de Dorpsraad Schaarsbergen. Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan zijn de plannen aan de Dorpsraad gepresenteerd. Het bestemmingsplan is positief ontvangen door de dorpsraad. Er kwamen enkele vragen, maar deze zijn naar tevredenheid beantwoord.

Tevens is het conceptbestemmingsplan in het kader van het vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening toegezonden naar de provincie Gelderland en het Waterschap Rijn en IJssel. De Provincie had opmerkingen en deze zijn naar tevredenheid verwerkt. Het Waterschap heeft ten aanzien van het plan geen op- of aanmerkingen.

1.4 Het plan voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats zorgt voor verbetering van het gebied

De uitstraling van de huidige Natuurbegraafplaats Heidepol is gewijzigd van een gesloten landgoed met landbouwgrond en productiebos naar een open natuurgebied met veel natuur- en landschapswaarden dat voor veel mensen bijzonder is en waar natuur de ruimte krijgt zich te ontwikkelen. Het aangekochte agrarische perceel zal een zelfde transformatie ondergaan en dat is positief voor de natuurontwikkeling in het gebied.
Voor Natuurbegraven Nederland is een natuurbegraafplaats een openbaar toegankelijk natuurgebied waar mensen een laatste rustplaats in de natuur geboden wordt én waar iedereen zich welkom voelt om van de natuur te genieten en de kracht van de natuur te evenaren. Natuurbegraven Nederland streeft ernaar de landschappelijke kwaliteit van de natuurgebieden te versterken door de eigenheid van het gebied als uitgangspunt te nemen voor de inrichting en beheer. Natuurbegraven is een tijdelijke (neven)functie van het natuurgebied. Als de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden verdwijnt de functie natuurbegraven en blijft de hoofdfunctie van een openbaar toegankelijk natuurgebied.
De wijze waarop de uitbreiding wordt vormgegeven is uitgebreid beschreven in het Inrichtings- en beheersplan van Natuurbegraafplaats Heidepol. In de planregels is geborgd dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven. Dit komt neer op maximaal 2.900 natuurgraven. Daarnaast is geborgd dat de bebouwingsmogelijkheden voor de gehele natuurbegraafplaats niet zullen toenemen.

1.5 *Met het plan wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan natuurdoelen van Natura 2000-gebied*

Met dit plan voor omvorming van het agrarische perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan de natuurdoelen van Natura 2000-

gebied de Veluwe. Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied de Veluwe. Hierdoor wordt ook gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van Natura 2000-gebied de Veluwe. De overgang tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe.
Uit de Natuurtoets van Bureau Waardenburg (bijlage 1 bij de toelichting van het bestemmingsplan) blijkt dat negatieve effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. Uit de AERIUS-berekening volgt dat de natuurbegraafplaats bijdraagt aan het verlagen van de stikstofemissies en deposities binnen het Natura 2000-gebied de Veluwe.

1.5 Er is vraag naar natuurbegraafplaatsen

Onderzoeken naar trends in de samenleving laten zien dat er behoefte bestaat om dichter bij de natuur te komen. Door TNS Nipo is onlangs een onderzoek gedaan naar de bekendheid met en de interesse voor natuurbegraven bij Nederlanders. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat 58% van de onderzoeksgroep bekend was met natuurbegraven en dat 16% geïnteresseerd was in een graf op een natuurbegraafplaats. Dat er vraag is naar natuurbegraven blijkt uit de reeds bestaande natuurbegraafplaats Natuurbegraafplaats Heidepol. De bedrijfsvoering van 2012 tot heden bewijst dat de behoefte aan natuurbegraven ook in de praktijk aanwezig is. Naast een regionale functie, komen mensen vanuit heel Nederland naar natuurbegraafplaats Heidepol toe. Door een prijszetting die ligt tussen cremeren en traditioneel begraven in, is natuurbegraven een betaalbaar alternatief.

Op 13 december 2016 heeft het college ingestemd met het standpunt dat er na realisatie van de natuurbegraafplaats Koningsakker (onlangs geopend) en deze uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol in het noordelijk deel van de stad geen ruimte meer zal worden geboden aan nieuwe initiatieven voor natuurbegraafplaats. Belangrijk argument hierbij was dat de noordelijke rand van Arnhem een zeer divers funerair aanbod kent en dat die voorziet in een huidige, maar ook toekomstige behoefte. Hierbij blijft er ook agrarische grond beschikbaar voor omvorming naar duurzame (stads)landbouw voor lokale agrariërs.

2.1 Exploitatieplan is niet noodzakelijk

De gemeente heeft met de initiatiefnemer afspraken gemaakt over de grondexploitatie: er is een anterieure overeenkomst gesloten. Het vaststellen van een exploitatieplan is niet noodzakelijk.

Financiën

Met de initiatiefnemer is een anterieure overeenkomst gesloten. Hierin is geregeld dat plankosten (voor de voorbereiding) van het bestemmingsplan voor rekening komen van de initiatiefnemers. Evenals eventuele te verhalen planschade ex. artikel 6.4a Wro.

Uitvoering

Na vaststelling wordt het vastgestelde bestemmingsplan 6 weken ter inzage gelegd. Daarna kan eventueel een beroepsprocedure bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State volgen. Gezien het feit dat er geen zienswijzen zijn ingediend en er wordt voorgesteld het bestemmingsplan ongewijzigd vast te stellen, is de kans op beroep klein.

Communicatie

Zie onder argument 1.2 en uitvoering.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Vast te stellen bestemmingsplan 'Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol' (inclusief 5 bijlagen)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	415589

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 november 2019, nummer: 415589;

overwegende dat:

a. tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' geen zienswijzen zijn ingediend en het bestemmingsplan ongewijzigd kan worden vastgesteld;
b. het kostenverhaal op basis van een overeenkomst over grondexploitatie ex afdeling 6.4 Wro anderszins verzekerd is;

gelet op artikelen 3.8, en 6.12, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro)

besluit:

1. Vast te stellen het bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' zoals dit plan is vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.965-0301, met bijbehorende regels en toelichting.
2. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Plangebied

Plangebiedgrens

Bestemmingen

BO — Bos

M — Maatschappelijk

N — Natuur

Dubbelbestemmingen

L-B — Leiding - Brandstof

+ WR-A(LV) — Waarde - Archeologie (lage verwachting)

Functieaanduidingen

(p) — parkeerterrein

specifieke vorm van natuur - natuurbegraafplaats

Bouwvlak

bouwvlak

Maatvoeringaanduidingen

maatvoeringsvlak

⊕ — maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)

Figuren

hartlijn leiding - brandstof

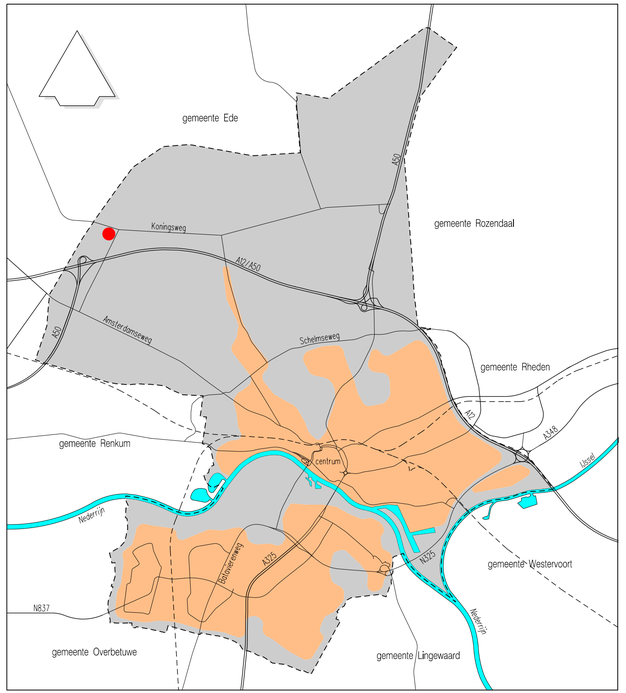

BESTEMMINGSPLAN UITBREIDING NATUURBEGRAAFPLAATS HEIDEPOL

planstatus	datum:	getekend:
● ontwerp	13-09-2019	
● vast te stellen	30-10-2019	
○ vastgesteld		
○ in werking		
○ onherroepelijk		

schaal:	getekend:	tekeningnummer:
1:2000		NL.IMRO.0202.965-0301

© Nadruk verboden

Strategie, Beleid en Regie, beleidsdomein Fysiek

Eusebiusbuitensingel 53, Postbus 9029, 6800 EL ARNHEM
Tel.: 0900-1809, fax: 026-3774830, gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Uitb
natu
Heid

Cluster
Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan
Toelichting

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	965
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.965-0301
Huidige status:	vastgesteld
Plantype:	bestemmingsplan
Locatie:	
Projectleider:	
Datum:	30-10-2019

Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

Inhoudsopgave

Hoofdstuk1 Inleiding 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Situering en begrenzing plangebied 5
1.3 Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland 6
1.4 Opzet bestemmingsplan 7
1.5 Geldende plannen 7
1.6 Leeswijzer 7

Hoofdstuk2 Beschrijving plangebied 9
2.1 Inleiding 9
2.2 Historische ontwikkeling 9
2.3 Ruimtelijke en functionele structuur 11
2.4 Verkeer en parkeren 11
2.5 Groenstructuur 12

Hoofdstuk3 Relevant beleid en regelgeving 13
3.1 Inleiding 13
3.2 Ruimtelijk beleid en regelgeving 13
3.2.1 Rijksbeleid 13
3.2.1.1 Wet natuurbescherming
3.2.1.2 Wet op de lijkbezorging
3.2.1.3 Besluit op de lijkbezorging
3.2.1.4 Inspectierichtlijn Lijkbezorging
3.2.1.5 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)
3.2.1.6 Ladder voor duurzame verstedelijking
3.2.2 Provinciaal beleid 16
3.2.2.1 Omgevingsvisie Gaaf Gelderland
3.2.2.2 Omgevingsverordening Gelderland
3.2.3 Gemeentelijk beleid 20
3.2.3.1 Structuurvisie Arnhem 2020 - 2040
3.2.3.2 Bestemmingsplan Buitengebied Arnhem Noord 2007
3.3 Welstandsbeleid 21
3.3.1 Welstandsnota 2015 21
3.3.1.1 Algemeen
3.3.1.2 Toetsing aan de Welstandsnota 2015
3.4 Milieu- en omgevingsbeleid 23
3.4.1 Geluid 23
3.4.2 Luchtkwaliteit 23
3.4.3 Hinder 24
3.4.4 Groen en ecologie 24
3.4.5 Water 27
3.4.6 Bodem 29
3.4.7 Cultuurhistorie en archeologie 29

Hoofdstuk4 Ruimtelijke- en programmatische aspecten van de ontwikkelingen 31
4.1 Ruimtelijke opzet en structuur 31

4.2		Verkeer en mobiliteitsaspecten	32
Hoofdstuk5		**Milieu- en omgevingsaspecten**	**35**
5.1		Inleiding	35
5.2		Geluid	35
5.3		Luchtkwaliteit	35
5.4		Hinder	36
5.5		Externe veiligheid	36
5.6		Groen en ecologie	38
	5.6.1	Kernelementen	38
	5.6.2	Ecologisch werkprotocol	39
	5.6.3	Natuurtoets	39
	5.6.4	Toets Wet natuurbescherming - Natura 2000	41
	5.6.5	Toets Wet natuurbescherming - beschermde soorten	43
	5.6.6	Toets Wet natuurbescherming - houtopstanden	43
	5.6.7	Toets Gelders Natuurnetwerk en GO	43
5.7		Water	45
5.8		Bodem	46
5.9		Cultuurhistorie en archeologie	47
5.10		Milieueffecten	48
5.11		Kabels, leidingen en straalpaden	49
Hoofdstuk6		**Planbeschrijving en -verantwoording**	**51**
6.1		Inleiding	51
6.2		Opzet van de regels	51
	6.2.1	Inleidende regels	51
	6.2.2	Bestemmingsregels	51
	6.2.3	Algemene regels	51
	6.2.4	Overgangs- en slotbepalingen	52
6.3		Verantwoording van de regels	52
	6.3.1	Algemeen	52
	6.3.2	Afzonderlijke bestemmingen	52
	6.3.3	Bestemming Bos	52
	6.3.4	Bestemming Maatschappelijk	53
	6.3.5	Bestemming Natuur	53
	6.3.6	Dubbelbestemming	54
6.4		Handhaving	54
6.5		Exploitatie	55
	6.5.1	Financiële haalbaarheid	55
	6.5.2	Grondexploitatie	55
Hoofdstuk7		**Procedure**	**57**
7.1		Vooroverleg	57
7.2		Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan)	57
7.3		Vaststelling	57

Toelichting

bij het bestemmingsplan
'Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol'
(plannummer: NL.IMRO.0202.965-0301)

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Met de komst van Natuurbegraafplaats Heidepol in 2012 is een plek tot stand gekomen waar mensen de kracht van de natuur kunnen ervaren; troost, rust en nieuwe inspiratie. Het biedt mensen de mogelijkheid van een laatste rustplaats in de natuur. Natuurbegraafplaats Heidepol is omgevormd van een gesloten landgoed met landbouwgrond en productiebos naar een open natuurgebied dat voor veel mensen bijzonder is en waar natuur de ruimte krijgt zich te ontwikkelen. Steeds meer mensen in de regio Arnhem hebben Heidepol en natuurbegraven leren kennen en waarderen.
Om ook in de toekomst op deze plek natuurbegraven aan te kunnen bieden is uitbreiding van Heidepol nodig. Daarvoor is er nu een kans door de omvorming van het landbouwperceel dat grenst aan de natuurbegraafplaats.
Voor de realisatie is een bestemmingsplanprocedure nodig. Met dit plan voor omvorming van het agrarisch perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven worden de landschappelijke, cultuurhistorische en belevingswaarden van het gebied versterkt en wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan de natuurdoelen van Natura 2000-gebied de Veluwe.

1.2 Situering en begrenzing plangebied

Het plangebied (uitbreidingsdeel van natuurbegraafplaats Heidepol) heeft een oppervlakte van circa 8 hectare en is op dit moment agrarisch in gebruik. Het grenst in het noorden aan de Otterloseweg, in het oosten aan de Koningsweg en in het westen aan de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol. De begrenzing is op de verbeelding (plankaart) en in figuur 1 weergegeven.

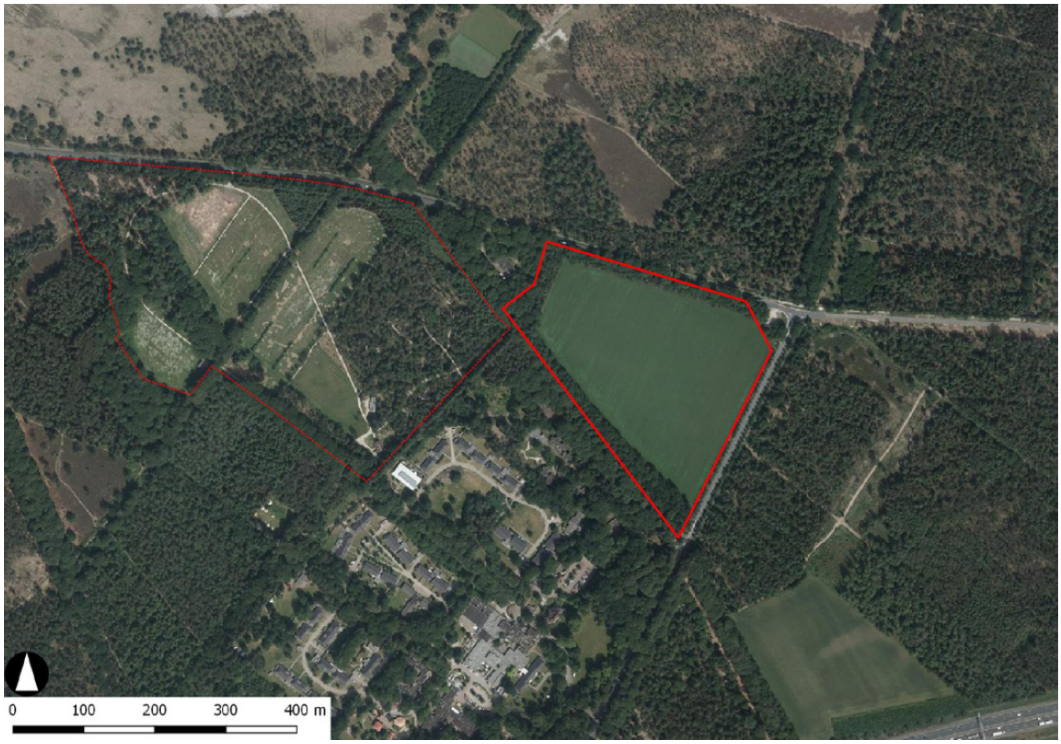

Begrenzing plangebied (de bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn, het "Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol" (vastgesteld)

uitbreidingsperceel met een rode doorgetrokken lijn).

Ligging plangebied (de bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn, het uitbreidingsperceel met een rode doorgetrokken lijn).

1.3 Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland

Natuurbegraafplaats Heidepol maakt onderdeel uit van Natuurbegraven Nederland. Voor Natuurbegraven Nederland is een natuurbegraafplaats een openbaar toegankelijk natuurgebied waar mensen een laatste rustplaats in de natuur geboden wordt én waar iedereen zich welkom voelt om van de natuur te genieten en de kracht van de natuur te kunnen ervaren.

Natuurbegraven Nederland streeft ernaar de landschappelijke kwaliteit van de natuurgebieden te versterken door de eigenheid van het gebied als uitgangspunt te nemen voor de inrichting en het beheer. Natuurbegraven is een tijdelijke (neven)functie van het natuurgebied. Als de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden verdwijnt de functie natuurbegraven en blijft de hoofdfunctie van een openbaar toegankelijk natuurgebied.

Tijdens de periode dat een natuurgebied gebruikt wordt als natuurbegraafplaats investeert Natuurbegraven Nederland in het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen die zorgen voor een versnelde natuurontwikkeling. De voorwaarden voor het uitvoeren van werkzaamheden op de natuurbegraafplaats zijn vastgelegd in een ecologisch werkprotocol (Bijlage 1 Werkprotocol beheer en gebruik).

De wijze waarop natuurbegraven conform Natuurbegraven Nederland wordt vormgegeven is uitgebreid beschreven in het Inrichtings- en beheersplan van Natuurbegraafplaats Heidepol.
In de planregels is geborgd dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven. Dit komt neer op maximaal 2.900 natuurgraven (Bijlage 2 Inrichting- en beheerplan).

1.4 Opzet bestemmingsplan

Een bestemmingsplan bestaat uit een verbeelding (plankaart) en regels en gaat vergezeld van een toelichting. Op de kaart zijn de bestemmingen door middel van kleuren en tekens aangegeven. De regels bevatten de materiële inhoud van de bestemmingen. Deze bestemmingsplanonderdelen vormen tezamen het juridische toetsingskader voor ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in het plangebied. De toelichting bevat met name de aan het plan ten grondslag liggende gedachten.

Dit plan is conform de Wro vormgegeven volgens de SVBP (Standaard voor vergelijkbare Bestemmingsplannen) 2012. De SVBP geeft voorschriften over inrichting van de kaart (kleuren en tekens) en de opbouw van de regels. Diverse facetbelangen zijn door andere regelgeving gewaarborgd, bijvoorbeeld de Wabo en de Wet milieubeheer. Het is niet nodig dat het bestemmingsplan dezelfde waarborgen nogmaals schept.

1.5 Geldende plannen

Het bestemmingsplan 'Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol Arnhem' is een algehele herziening van de geldende plannen, voor zover van toepassing op dit plangebied. Onderstaand overzicht geeft weer welke bestemmingsplannen en verordeningen (deels) komen te vervallen. De daarop van toepassing zijnde partiële herzieningen vervallen ook. Bij elk plan is de datum van vaststelling en goedkeuring weergegeven.

- **Buitengebied Arnhem Noord 2007** (vastgesteld op 23 januari 2008, onherroepelijk op 26 november 2008)
- **Facetplan parkeren** (vastgesteld en onherroepelijk op 30 mei 2018).

1.6 Leeswijzer

In het voorliggende bestemmingsplan wordt na dit inleidende hoofdstuk in hoofdstuk 2 het plan zelf beschreven. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op het beleid van de verschillende overheden dat van toepassing is. In hoofdstuk 4 en 5 worden resp. de ruimtelijke en milieutechnische aspecten beschreven. De financiële en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het initiatief wordt verantwoord in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 volgt de procedure.

Hoofdstuk 2 Beschrijving plangebied

2.1 Inleiding

Het plangebied betreft een driehoekig perceel dat ligt ingesloten tussen de Otterloseweg aan de noordzijde, de Koningsweg aan de oostzijde en de Harderwijkerweg aan de zuidwestzijde. Aan de westzijde van het plangebied ligt de huidige Natuurbegraafplaats Heidepol. Aan de zuidkant ligt het terrein van de zorginstelling 's Koonings Jaght.

Het plangebied ligt in een bosrijke omgeving tegen Nationaal Park de Hoge Veluwe. Het plangebied ligt geheel binnen Natura 2000-gebied de Veluwe, dat vooral gekenmerkt wordt door grootschalige oude loof- en naaldbossen en uitgestrekte droge heidevelden.

Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 8 hectare, waarvan 6,5 ha in agrarisch gebruik. Het overige deel is bosopstand. Het agrarisch perceel wordt door twee bosstroken geflankeerd (langs de Otterloseweg en de Harderwijkerweg) en is wisselend in gebruik als grasland en akker. Het agrarisch gebruik is intensief. Het agrarisch perceel bestond in 2018 uit grasland. Het omvatte een monotone, soortenarme raaigrasvegetatie. De bosstroken langs de randen bestaan deels uit loofhoutopstanden (beuk, zomereik, Amerikaans eik) en deels gemengde opstanden (bijmenging grove den). Het agrarische perceel betreft één van de open terreinen die in de ruimere omgeving van het plangebied binnen de bosopstanden voorkomen en draagt bij aan landschappelijke afwisseling in de omgeving.

Foto van het plangebied

Met dit plan voor omvorming van het agrarisch perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven worden de landschappelijke, cultuurhistorische en belevingswaarden van het perceel versterkt en wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan de natuurdoelen van Natura 2000-gebied de Veluwe.

2.2 Historische ontwikkeling

Voor de uitgebreide beschrijving van de historische ontwikkeling wordt verwezen naar het Inrichtings- en beheerplan (Bijlage 2 van de regels). Navolgend is de ontwikkeling op hoofdlijnen beschreven.

Tijdijn met ontwikkelingen in de geschiedenis op of in de buurt van het plangebied:

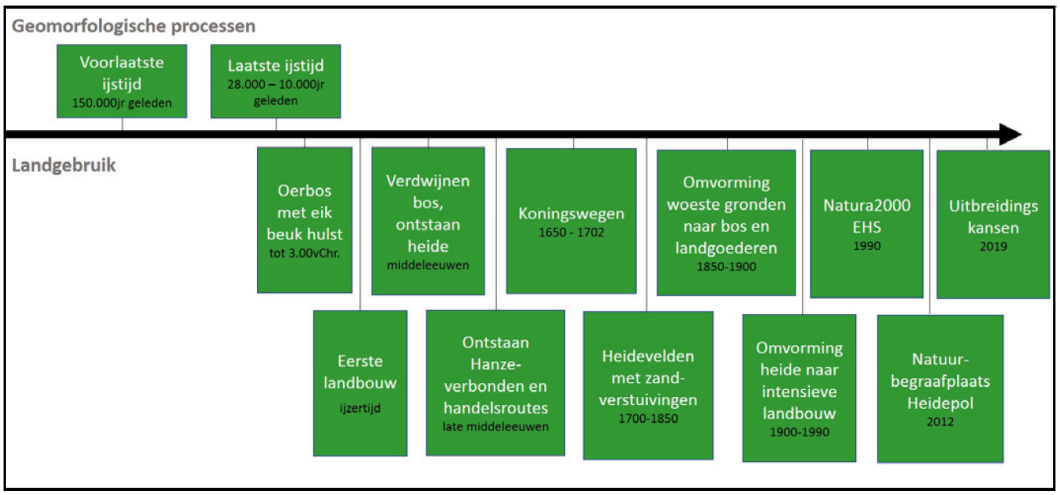

Landgebruik en ontginning
Het ingrijpen van de mens heeft er toe geleid dat de oorspronkelijke natuurlijke vegetatie (oerbos) is verdwenen. Aan het einde van de 18e eeuw bestond een groot deel van de Veluwe uit open terrein met veel heide vegetaties en open zandvlaktes. Veel van de heidegronden werden in de loop van de 19e eeuw door de gemeente verkocht aan particulieren, met de verplichting om de heide te ontginnen naar landbouwgrond of bosgrond. Het plangebied is door de eeuwen heen in bezit gekomen van houthandelaren en grootgrondbezitters. De eigendommen werden veelal afgebakend door de plaatsing van grenspalen of door de aanplant van scheibeuken op wallen. Op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol zijn nog zulke elementen terug te vinden, maar op het uitbreidingsperceel niet. Tot het begin van de 20e eeuw bestond het plangebied uit een open heideterrein. Vanaf toen is het gebruik van het perceel vele malen gewisseld tussen bosbouw en heide. In de jaren '60 van de 20e eeuw is het perceel in gebruik genomen als landbouwgrond. In deze tijd is aan de noordzijde een houtsingel aangeplant. De houtsingels aan de andere zijden waren al aanwezig. Waarschijnlijk is rond deze tijd het perceel ook geëgaliseerd. De omliggende gebieden zijn in die tijd aangewezen en beschermd als natuurgebied. Rond 1995 is de houtsingel aan de oostzijde van het plangebied verwijderd voor de aanleg van een fietspad. In 2014 is de Veluwe, inclusief het plangebied, aangewezen als Natura 2000-gebied. Het plangebied is echter altijd in gebruik gebleven als landbouwgrond.

Stuwwallen en droogdalen
In de voorlaatste Ijstijd werden grote delen van de Veluwe door landijs bedolven. Opstuwing vond plaats aan de randen van het landijs, zodat er stuwwallen van wel 100 meter hoog werden gevormd. Het plangebied ligt nu op de flank van een van deze stuwwallen en wordt gekenmerkt door een heuvelachtig karakter en hoge landschappelijke ligging. Door smeltende sneeuw en ijs werden aan het einde van de laatste ijstijd diepe stroomdalen gevormd. Dwars over natuurbegraafplaats Heidepol ligt zo'n droog stroomdal dat nu nog steeds duidelijk zichtbaar in het landschap ligt; het Papendal. Het plangebied ligt op de flank van een vertakking van het Papendal en heeft hoogteverschillen tot 3 meter. Door het ontdooien van permafrost kon water weer door de grofzandige bodem van de stuwwal indringen. Hierdoor voerden de diepe stroomdalen niet langer water en droogden op. Het Papendal en zijn vertakkingen veranderden in droge dalen zonder oppervlaktewater.

De kenmerkende stuwwallen en droogdalen zijn op dit moment ter plaatse van het uitbreidingsperceel bijna niet te zien en te ervaren. Op de bestaande natuurbegraafplaats kan het reliëf van het Papendal goed beleefd worden. Met de omvorming van het plangebied wordt ook op het uitbreidingsperceel dit kenmerkende reliëf beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt.

Hanzesporen en Koningsweg
De huidige Harderwijkerweg is een restant van een oude, middeleeuwse verbinding tussen de Hanzesteden Harderwijk en Arnhem, zogenaamde Hanzewegen. In de omgeving van het plangebied zijn nog steeds restanten van oude karresporen zichtbaar die de ligging van deze middeleeuwse Hanzeweg markeren. In het centrale deel van het plangebied zijn deze sporen weggevaagd na de ontginning en

ingebruikname als landbouwgrond, maar aan de randen in de houtsingels zijn ze nog steeds zichtbaar. De Hanzeweg was niet één vaststaand pad maar een bundel van karresporen. Pas later zijn deze wegen verhard en is de huidige ligging vastgelegd op de plek waar nu de Harderwijkerweg ligt. Landschappelijk gezien verbindt de Harderwijkerweg de bestaande natuurbegraafplaats met het plangebied.

Stadhouder Koning Willem III van Oranje liet op de Veluwe zogenaamde Koningswegen aanleggen. Deze wegen waren bedoeld om de jachtstoeten van het ene naar het andere jachtgebied te verplaatsen en om wild (voornamelijk roodwild) op te drijven. Zo ook nabij Heidepol. Tijdens recente veldstudies is ontdekt dat de originele Koningsweg dwars over het plangebied loopt en ook verder op Nationaal Park de Hoge Veluwe zichtbaar is. Later is er ten oosten een nieuwe verbindingsweg aangelegd die de naam Koningsweg heeft gekregen. De jachtweg verdween uit het landschap. Alleen relicten herinneren nog aan deze tijd.

De relicten van de oude hanzesporen en de Koningsweg die nog terug te vinden zijn op het perceel worden op het uitbreidingsperceel meer zichtbaar en beleefbaar gemaakt.

2.3 Ruimtelijke en functionele structuur

Het plangebied ligt in het buitengebied ten noorden van Arnhem. De gronden liggen direct ten zuiden van de Otterloseweg en ten noordwesten van 's Koonings Jaght. Het gebied behoort tot de Veluwe en grenst aan Nationaal Park de Hoge Veluwe. Het perceel is momenteel in agrarisch gebruik en wordt omgevormd naar natuur met de mogelijkheid tot natuurgraven.

Het uitgangspunt voor de hele Natuurbegraafplaats Heidepol is om de omvang van gebouwen en parkeerplaatsen te concentreren aan de randen van het plangebied. In de jaren na realisatie van de uitbreiding zal de locatie van de informatiegesprekken zich gaan verplaatsen van de bestaande natuurbegraafplaats naar het plangebied. Hierdoor dienen er enkele infrastructurele inrichtingsmaatregelen uitgevoerd te worden. Deze beperken zich tot de realisatie van een tijdelijk informatiecentrum en een jaarrond begaanbare half-verharde padenstructuur op het uitbreidingsdeel en vijf half-verharde bosparkeerplaatsen op de bestaande natuurbegraafplaats.

Op een natuurbegraafplaats worden plekjes veelal bij leven gereserveerd. Voor aankoop van een recht komen geïnteresseerden meerdere keren op de natuurbegraafplaats voor informatie. Deze gesprekken zijn persoonlijk en vragen de nodige privacy. Momenteel vinden de informatiegesprekken op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol plaats in het oude woonhuis. Het woonhuis zal, zoals opgenomen in het planvoornemen Heidepol, verbouwd worden tot een ceremonieruimte (zie Masterplan bijlage 1 Toelichting natuurbegraafplaats Heidepol).

In de jaren na realisatie van de uitbreidingslocatie van Heidepol zullen de informatiegesprekken zich gaan verplaatsen van de bestaande natuurbegraafplaats naar het uitbreidingsdeel. Daarvoor moet een nieuw informatiecentrum worden gerealiseerd. Het informatiecentrum krijgt een maximale oppervlakte van 125 m^2 (goothoogte 3m en nokhoogte 6m) en wordt, om de openheid van het gebied zo veel mogelijk te bewaren, tegen de bestaande bosrand in het noordwesten van het plangebied gesitueerd. Het informatiecentrum zal na beëindiging van de functie natuurbegraven worden afgebroken en de materialen worden zoveel mogelijk hergebruikt. Het bebouwingsoppervlak op de bestaande natuurbegraafplaats wordt verkleind met 125 m^2, zodat per saldo op natuurbegraafplaats Heidepol (bestaand + uitbreidingsdeel) geen sprake is van een toename in verhard oppervlak.

2.4 Verkeer en parkeren

De verkeersaantrekkende werking en parkeervraag van de natuurbegraafplaats wordt gevormd door reguliere bezoekers van natuurgraven (nabestaanden) en door bezoekers van plechtigheden.

Op de bestaande begraafplaats is rekening gehouden met 30 parkeerplaatsen op eigen terrein. In geval van plechtigheden zijn op het terrein voldoende mogelijkheden om een grotere hoeveelheid auto’s op te

vangen. Bijvoorbeeld door te parkeren langs de bestaande laan. Het aantal plechtigheden blijft na de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol gelijk. Dit betekent dat de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol geen extra verkeer genereert voor de plechtigheden.

De aanrijroute naar de natuurbegraafplaats blijft hetzelfde als in de bestaande situatie en loopt via de Harderwijkerweg langs het uitbreidingsdeel van de natuurbegraafplaats.

Aanrijroute Natuurbegraafplaats Heidepol

In paragraaf 4.2 worden de verkeer en mobiliteitsaspecten van het uitbreidingsplan toegelicht.

2.5 Groenstructuur

Het plangebied is omringd door natuurgebieden met hoge natuurwaarden en vormt geografisch gezien een verbindende schakel tussen deze natuurgebieden. Echter, de natuurwaarde en de kwaliteit van de verbindende ecologische functie van het plangebied zijn momenteel erg laag vanwege het huidige agrarisch gebruik. Er ligt een kans om de natuurwaarde en verbindende functie te versterken. Daarnaast ligt er een kans om het aanwezige reliëf en de historische waarden van het plangebied beter zichtbaar en beleefbaar te maken.

De bestaande monotone bosrand wordt omgevormd naar een goed-ontwikkeld soortenrijk loofbos (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken- beukenbos). Aan de oostzijde van het plangebied worden drie houtsingels (landschapstype L01.02 Houtsingels) aangelegd, bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen. Daarnaast wordt een start gemaakt met de omvorming van 47.000 m^2 soortenarm agrarisch grasland naar heischraal grasland (natuurtype N11.01 Droog schraalland). Er worden circa 2 kilometer bosranden met brede mantel- en zoomvegetaties aangelegd (natuurtype N11.01 Droog schraalland).

Ten behoeve van natuurbegraven zal een informatiecentrum van 125 m^2 en 5 halfverharde bosparkeerplaatsen worden gerealiseerd. Ook worden 1,6 kilometer halfverharde paden aangelegd, waarmee onder andere het oude historische tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg zichtbaar worden gemaakt.

Het natuurbeheer in het plangebied is gericht op het versterken van de natuur conform de natuurdoelen die gesteld zijn in het natuurbeheerplan Heidepol.

Hoofdstuk 3 Relevant beleid en regelgeving

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft, voor zover van belang, het ruimtelijk rijks-, provinciaal- en gemeentelijk beleid en de toepasselijke regelgeving. Naast de belangrijkste algemene uitgangspunten worden de specifieke voor dit plangebied geldende uitgangspunten weergegeven. Deze kaders zijn in dit bestemmingsplan afgewogen en doorvertaald op de kaart en in de regels.

In de onderstaande paragrafen wordt de beoogde ontwikkeling getoetst aan het beleid. Uitzonderingen hierop betreffen de toetsing aan het verkeersbeleid, de Ladder voor duurzame verstedelijking en de milieu- en omgevingsaspecten. De toetsing van deze onderdelen is te vinden in de paragrafen 4.4, 4.5 en hoofdstuk 5.

3.2 Ruimtelijk beleid en regelgeving

3.2.1 Rijksbeleid

3.2.1.1 Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) vervangt sinds 2017 het wettelijke stelsel voor de natuurbescherming zoals dat was neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, door één integraal en vereenvoudigd kader. De Wnb neemt de Europese regelgeving als uitgangspunt. Waar dat noodzakelijk is voor een adequate bescherming van natuurwaarden waarvoor geen specifieke bescherming is voorzien in Europese regelgeving worden aanvullende nationale beschermingsvoorschriften verankerd. De wet gaat over de bescherming van de kernnatuurwaarden en de houtopstanden, als onderdeel van een groter maatregelenpakket gericht op de bescherming van natuurwaarden en het tegengaan van biodiversiteitsverlies. De taken en verantwoordelijkheden worden zoveel mogelijk bij de provincies neergelegd.

Bescherming van gebieden

Voor de instandhouding van gebieden die zijn aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en de Habitat-richtlijn (Natura 2000-gebieden) stelt de Wnb specifieke kaders. De Natura 2000-gebieden in Arnhem zijn Veluwe en Rijntakken.
Het is verboden om zonder vergunning een project te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. Indien het project afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, dan moet een passende beoordeling worden gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen. Alleen indien daaruit met zekerheid blijkt dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast, wordt de vergunning verleend. Als de zekerheid niet kan worden verkregen, dan kan een vergunning alleen worden verleend als er geen alternatieve oplossingen zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige compenserende maatregelen worden getroffen (de zgn. “ADC-toets“). De beheerplannen – waarin de uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden plaatsvindt en waarin de voor die gebieden te treffen maatregelen in samenhang worden beschreven – zijn kaderstellende instrumenten. Ingeval overeenkomstig het beheerplan wordt gehandeld is verzekerd dat de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in het geding is.

Bescherming van soorten

De Wnb sluit aan bij het specifieke beschermingsregime uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de natuurbeschermingsverdragen. Er wordt voorzien in concrete verboden ten aanzien van onder meer het vangen en doden van in die bronnen genoemde diersoorten, de verstoring van deze soorten en aantasting van hun rust- en voortplantingsplaatsen, alsmede in een verbod op het plukken en vernielen van bepaalde planten. Voorts wordt voorzien in limitatief opgesomde gronden voor ontheffing van deze

verboden. Alleen opzettelijk verrichte handelingen zijn strafbaar. Bij vogels zijn bovendien verstoringen niet strafbaar als de staat van instandhouding van die vogelsoorten niet in gevaar komt. Gedeputeerde staten kunnen onder voorwaarden ontheffing verlenen van de verboden.
Daarnaast geldt als beschermingsregime voor (nationale) soorten:

a. een zorgplicht die van toepassing is op alle natuurwaarden in Nederland;
b. een verbod op het opzettelijk doden van de in de bijlage van de wet genoemde dieren, met een ontheffingsregime dat ruimer is dan dat voor internationaal en Europees beschermde soorten (zoogdieren, reptielen, amfibieën en thans op een rode lijst staande vissen, dagvlinders, libellen en kevers) (82 soorten);
c. een verbod op het vangen van dieren genoemd in de bijlage en het opzettelijk beschadigen van hun vaste voortplantings-plaatsen of rustplaatsen; en
d. een verbod op het plukken of opzettelijk vernielen van in de bijlage genoemde vaatplanten (63 soorten).

Er wordt voorzien in ruimere ontheffingsmogelijkheden dan voor de strikt beschermde soorten gelden (artikel 3.10 lid 2).
Voorts wordt het aantal bejaagbare soorten uitgebreid, worden door gedeputeerde staten goedgekeurde faunabeheerplannen sturend bij de schadebestrijding, populatiebeheer en jacht en is de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het stelsel van soortenbescherming, met inbegrip van de taken van het (op te heffen) Faunafonds, bij de provincies komen te liggen.

Houtopstanden
De Wnb heeft geen betrekking op o.a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom en voor het dunnen van een houtopstand (zie verder artikel 4.1). Een houtopstand is een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, met een oppervlakte grond van tien are of meer, of die bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen; Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten (artikel 4.2). De rechthebbende zorgt voor het herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand.

In de wet wordt evenwel een vrijstelling van de meldings- en de herbeplantingsplicht opgenomen, ingeval de houtkap plaatsvindt met het oog op natuurontwikkeling, met het oog op de aanleg of het onderhoud van brandgangen of overeenkomstig een door de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedgekeurde gedragscode (artikel 4.4). Dat voorkomt onnodige lasten voor natuurbeheerders, bedrijven en overheden in gevallen waarin het belang het natuurbehoud genoegzaam is verzekerd.

Ten aanzien van het plan:
Door Bureau Waardenburg is een natuurtoets uitgevoerd (bijgevoegd als Bijlage 1) waarbij op basis van bronnen- en veldonderzoek is onderzocht of de uitbreiding van de natuurbegraafplaats effect heeft op beschermde natuurgebieden (Natura2000 gebieden), beschermde soorten (flora en fauna). In paragraaf 5.6 worden de conclusies van deze natuurtoets beschreven. Deze Natuurtoets is aan te merken als Voortoets in het kader van de Wet natuurbescherming. Significant nadelige effecten kunnen op voorhand worden uitgesloten, waardoor geen Passende beoordeling nodig is. Uit de natuurtoets volgt dat de Wnb de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg staat.

3.2.1.2 Wet op de lijkbezorging
De wet op de lijkbezorging regelt de lijkbezorging in ruime zin, zoals de locatie en beheer van een bijzondere begraafplaats. De wet geeft aan dat een bijzondere begraafplaats kan worden aangelegd en in stand kan worden gehouden door een privaatrechtelijke rechtspersoon. De wet regelt voorts dat de gemeenteraad bevoegd gezag is in het aanwijzen van de locatie van de begraafplaats. De wet schrijft ook voor dat een register wordt bijgehouden met een nauwkeurige aanduiding van de grafplekken.

Ten aanzien van het plan:
In de administratie van de Natuurbegraafplaats wordt een register bijgehouden van de exacte locatie van de reserveringen en de begravingen op de begraafplaats, omdat na verloop van tijd geen zichtbare herkenningspunten meer aanwezig zullen zijn op de plek van het graf.

3.2.1.3 Besluit op de lijkbezorging

Het besluit op de lijkbezorging (3 mei 1991) regelt onder meer de wijze van begraven en de inrichting van het graf. Zo regelt dit besluit dat bij het begraven geen gebruik mag worden gemaakt van kunststof of metalen omhulsel. Dit sluit aan bij het natuurbegraven, waarbij alleen gebruik gemaakt mag worden van natuurlijke materialen die makkelijk afbreken en vergaan in de bodem. Zo zijn de veel gebruikte spaanplaatgrafkisten niet toegestaan.

Voor de inrichting van een graf wordt aangegeven dat er zich minimaal 65 centimeter grond boven op de kist of het omhulsel moet bevinden. De afstand tussen de kisten bedraagt minimaal 30 centimeter. Tevens zal de kist of het omhulsel zich 30 centimeter boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand moeten begeven. Uitgaande van een kisthoogte van 50 centimeter, betekent dit dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand 145 centimeter beneden maaiveld moet blijven. De afstand van een graf tot aan de erfafscheiding dient ten minste één meter te bedragen.

Ten aanzien van het plan:

Bij de inrichting van de natuurbegraafplaats is rekening gehouden met de eisen in het besluit.

3.2.1.4 Inspectierichtlijn Lijkbezorging

Deze inspectierichtlijn lijkbezorging (3e herziene druk) kan worden gezien als een advies van de Inspectie van de Volksgezondheid voor de milieuhygiënische aspecten van de lijkbezorging.

Aangegeven wordt dat een bodem van zand- of zwavelgrond het meest geschikt is voor een begraafplaats. Ook wordt aangegeven dat de afstand tussen de begraafplaats tot een woning, 20 tot 30 meter dient te bedragen en er een erfafscheiding dient te zijn die de privacy waarborgt.

Ten aanzien van het plan:

Aan de adviezen in de inspectierichtlijn lijkbezorging wordt op Heidepol voldaan.

3.2.1.5 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

De SVIR schetst het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid van het rijk in het perspectief van 2028 en 2040. De SVIR markeert een trendbreuk waarbij sterk wordt ingezet op decentralisatie van het ruimtelijk beleid naar provincies en gemeenten. In de nationale ruimtelijke hoofdstructuur maakt Arnhem deel uit van één van de negen 'stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren'; expliciet wordt 'Health Valley' in en rond Arnhem-Nijmegen genoemd en 'mode en design' in Arnhem als onderdeel van de aanwezige topsector ' Creatieve industrie'. Een 'aantrekkelijk vestigingsklimaat in en een goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren' wordt in de SVIR gemarkeerd als een nationaal belang.

Ten aanzien van het plan:

Onderhavig plan heeft geen invloed op de beschreven doelen die het Rijk nastreeft. Het plan is niet in strijd met de SVIR.

3.2.1.6 Ladder voor duurzame verstedelijking

Op 1 juli 2017 is de Ladder in het Besluit ruimtelijke ordening gewijzigd. Aanleiding voor de wijziging waren de in de praktijk gesignaleerde knelpunten bij de uitvoering van de Ladder en de wens om te komen tot een vereenvoudigd en geoptimaliseerd instrument.
Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is om te komen tot een goede ruimtelijke ordening door een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Hierbij geldt een motiveringsvereiste voor het bevoegd gezag als nieuwe stedelijke ontwikkelingen planologisch mogelijk worden gemaakt.

Uit de definitie (niet limitatief) en ook uit de nota van toelichting behoren de bij het Bro blijkt dat de aanleg van natuurbegraafplaatsen niet aan te merken is als een stedelijke ontwikkeling: de activiteit maakt geen onderdeel uit van de definitie (gericht op bouwwerken) en uit de nota van toelichting op het Bro blijkt dat de regeling is gericht op het tegengaan van leegstand.

Ten aanzien van het plan:

De uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol kan niet worden aangemerkt als een 'stedelijke

ontwikkeling'. Een nadere toetsing aan de ladder voor duurzame verstedelijking is daarom niet aan de orde.

3.2.2 Provinciaal beleid

3.2.2.1 Omgevingsvisie Gaaf Gelderland

De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland, vastgesteld door provinciale staten van Gelderland op 5 juni 2018, is in werking getreden op 1 maart 2019. De Omgevingsvisie beschrijft de lange termijn ambities en beleidsdoelen voor de fysiek leefomgeving. De provincie richt zich in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland op een duurzaam, verbonden en economisch krachtig Gelderland.

Met hulp van 7 onderwerpen wordt hier richting aan gegeven:

- Energietransitie: In 2050 is Gelderland klimaatneutraal;
- Klimaatadaptie: In 2050 is Gelderland klimaatbestendig;
- Circulaire economie: Gelderland wil de eerste afvalloze provincie van Nederland zijn;
- Biodiversiteit: In 2050 gaat het goed met de biodiversiteit van Gelderland;
- Bereikbaarheid: In 2050 is de groei van de mobiliteit op een slimme en duurzame manier opgevangen en verplaatsen mensen in Gelderland zich veilig, snel, betaalbaar en klimaatneutraal;
- Economisch vestigingsklimaat: In 2050 haalt Gelderland maximaal profijt uit de unieke combinatie van stedelijke en groene kwaliteiten en zijn alle werklocaties in Gelderland ingericht;
- Woon- en leefklimaat: Woningen in Gelderland zijn in 2050 klimaatneutraal en passend bij de behoefte.

Ruimtelijk beleid

Het provinciaal belang ligt in het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit. De klimaatbestendigheid wordt vergroot, de mogelijkheden om zonne- en windenergie op te wekken zijn in kaart gebracht en de natuur- en landschappelijke kwaliteit blijft behouden. De provincie zet zich in voor vitale steden en dorpen en voor een duurzame verstedelijking, gericht op versterking van de stedelijke netwerken, gecombineerd met aandacht voor de vitaliteit van kleine kernen en dorpen. De kwalitatieve regionale opgave voor wonen is van provinciaal belang, net als het belang dat bij locaties met een bovenlokaal ontwikkelpotentieel die potenties benut worden. Het beleid voorziet in provinciale kaders voor het terugdringen van leegstand en overcapaciteit in gemeentelijke plannen en voor zorgvuldige locatie-afwegingen op regionaal niveau, waarbij de ladder voor duurzame verstedelijking wordt ingezet.

Waterbeleid

De hoofdzaken van het provinciaal beleid voor water zijn gericht op een veerkrachtig en duurzaam water- en bodemsysteem. Dit systeem bestaat uit bodem en ondergrond, grondwater en oppervlaktewater. De provincie onderschrijft de ambitie van de Europese Kaderrichtlijn Water, dat uiterlijk in 2027 het grond- en oppervlaktewater in Europa schoon en ecologisch gezond moet zijn en dat er voldoende water is voor duurzaam gebruik. De beschermde gebieden voor grondwater, waterberging, de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000 zijn leidend bij de uitwerking van dit beleid in programma’s of in kaders in de verordening.

Verkeers- en vervoersbeleid

De provincie streeft naar een veilige, betrouwbare en duurzame mobiliteit, als hoofdzaak van het verkeers- en vervoersbeleid. Hierbij wordt rekening gehouden met de kwaliteit van de leefomgeving, de doorstroming binnen elk netwerk en verkeersveiligheid.

Milieubeleid

Een gezonde en veilige leefomgeving is de hoofdzaak van het milieubeleid. Dit vraagt om provinciaal beleid dat zorgt voor goede milieukwaliteit en veilige ruimtelijke keuzes. Gezondheidsschade, onacceptabele risico's en onaanvaardbare geur- en geluidhinder moeten worden voorkomen. Er moet worden voldaan aan milieukwaliteitseisen. Spoedeisende bodemverontreiniging wordt gesaneerd. Ook is het van belang om op toekomstige ontwikkelingen te anticiperen, met name vanwege de energietransitie en klimaatverandering. De provincie streeft naar een op gezondheid gerichte benadering van de kwaliteit van de leefomgeving en het milieu.

Natuur- en landschapsbeleid
De provincie spant zich in voor een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden en behoud en versterking van de kwaliteit van het landschap. Het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO) worden beschermd tegen aantasting van de kernkwaliteiten: dat zijn de natuurwaarden, de potentiële waarden en de omgevingscondities. Het GNN is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang. Het uitgangspunt is dat in het GNN geen nieuwe initiatieven plaatsvinden, behalve ontwikkelingen van een groot algemeen of provinciaal belang of waarvoor geen alternatieven bestaan. In de GO is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met een (substantiële) versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden. De ecologische verbindingszones maken deel uit van de GO, evenals de weidevogelgebieden en de rustgebieden voor winterganzen. De provincie treft maatregelen vanwege de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen, leefgebieden, een gunstige staat van instandhouding en het Natuurnetwerk Nederland. De provincie beschermt de achttien Natura2000 gebieden die in het GNN liggen. Verder richt het beleid zich op behoud van de basiskwaliteit van landschappen in Gelderland. Voor de landschappen van bovenregionale waarde geldt een beschermingsregime met kernkwaliteiten en met een juridisch vangnet in de Omgevingsverordening, zodat de provincie in gesprek kan komen indien het provinciaal belang in het geding raakt.

Ten aanzien van het plan:
Het plangebied valt voor het grootste deel in de Groene ontwikkelingszone (GO) en een klein deel (aan de rand van het plangebied) valt binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Het plangebied ligt ook in een grondwaterbeschermingsgebied. Zie verdere toelichting in navolgende paragraaf 3.2.2.2.

3.2.2.2 Omgevingsverordening Gelderland
Het Actualisatieplan 6 Omgevingsverordening is in werking sinds 1 maart 2019 en wijzigt de geconsoliseerde Omgevingsverordening Gelderland van januari 2018. Het Actualisatieplan 6 Omgevingsverordening bevat een beleidsinhoudelijke actualisatie voor onder andere natuurbegraven, natuurcompensatie en grondwaterbescherming.

De Omgevingsverordening wordt ingezet voor die onderwerpen waarvoor de provincie eraan hecht dat de doorwerking van het beleid van de Omgevingsvisie juridisch gewaarborgd is. De inzet van de verordening als juridisch instrument om de doorwerking van het provinciaal beleid af te dwingen is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening richt zich net zo breed als de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving in de provincie Gelderland. Dit betekent dat vrijwel alle regels die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving opgenomen zijn in de Omgevingsverordening.

Uitsnede Kaart Regels Water en Milieu, Omgevingsverordening Gelderland

Uitsnede Kaart Regels Natuur, Omgevingsverordening Gelderland

Ten aanzien van het plan:
De Omgevingsverordening bevat onder andere instructieregels ten aanzien van de bescherming van grond- en drinkwater, het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en Groene ontwikkelingszone (GO). Centraal staat de bescherming van de kernkwaliteiten van het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelzone (GO).

- Bescherming van grond- en drinkwater:

Het is o.b.v. de Omgevingsverordening verboden om in grondwaterbeschermingsgebieden begraafplaatsen als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging of terreinen voor de uitstrooiing van as als bedoeld in artikel 10 van het Besluit op de lijkbezorging op te richten. Het plangebied ligt echter op 1,2 km afstand van een grondwaterbeschermingsgebied.

Het plangebied ligt wel binnen een intrekgebied (een beschermingsgebied ten aanzien van grondwater waar het grondwater binnen duizend jaar bij een pompput voor openbare drinkwatervoorzieningen kan zijn). In een intrekgebied is de winning van fossiele energie verboden. De aanduiding als intrekgebied geeft geen beperkingen voor (natuur)begraafplaatsen.

- Bescherming van het Gelders Natuurnetwerk:

De Omgevingsverordening bevat instructieregels voor bestemmingsplannen ter bescherming van de GNN. In de GNN zijn geen andere bestemmingen dan natuur toegestaan, tenzij sprake is van een groot openbaar belang (dit is in onderhavig plan niet het geval). De verordening bevat ook een instructieregel voor natuurbegraven in GNN onder voorwaarden voor gronden in het 'verkenningsgebied voorwaarden natuurbegraven Gelders natuurnetwerk'. Het plangebied is niet aangewezen als verkenningsgebied. Binnen het plangebied is de functie natuurbegraven niet toegestaan binnen de GNN. Het bestemmingsplan maakt in de GNN geen natuurbegraven mogelijk.

- Groene ontwikkelingszone:

De Omgevingsverordening bevat instructieregels voor een bestemmingsplannen die nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken binnen de GO. Nieuwe kleinschalige ontwikkelingen zijn toegestaan als in de toelichting van het bestemmingsplan wordt aangetoond dat de kernkwaliteiten van het betreffende gebied, in hun onderlinge samenhang bezien, per saldo substantieel worden verstrekt. Het agrarisch grondgebruik wordt omgezet naar de bestemming natuur met de tijdelijke functie natuurbegraven. Het plan betreft een uitbreiding van de bestaande natuurbegraafplaats, maar ter plaatse van het plangebied kan de activiteit natuurbegraven aangemerkt worden als een nieuwe kleinschalige ontwikkeling.

De te onderzoeken kernkwaliteiten worden uitputtend opgesomd in de verordening en het is verplicht om deze mee te nemen in het onderzoek. De kernkwaliteiten zijn per deelgebied beschreven in bijlage 5 van de Omgevingsverordening (tevens opgenomen in paragraaf 3.4.4). Op basis hiervan kan beoordeeld worden in hoeverre een geplande ingreep de kernkwaliteiten aantast. De kernkwaliteiten worden beschreven op het niveau van deelgebieden. Naast gebiedsspecifieke kernkwaliteiten zijn er ook algemene kernkwaliteiten: Tot de kernkwaliteiten behoren ook de milieucondities, die de voorwaarde vormen voor het voortbestaan van de natuur, de ecologische samenhang, de stilte. donkerte de openheid en de rust. Het benoemen van de milieucondities als kernkwaliteit betekent dat nieuwe plannen en projecten geen verslechtering van de milieucondities mogen veroorzaken. Daarnaast is het essentieel dat de aanwezige kwaliteiten ter plaatse van de geplande ingreep voldoende in beeld gebracht worden. Er dient beschreven en beoordeeld te worden in hoeverre de geplande ingreep deze kwaliteiten aantast en welke mitigerende en compenserende maatregelen mogelijk zijn.

Ten behoeve van de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol is door Bureau Waardenburg een Natuurtoets uitgevoerd. Het onderzoeksrapport is opgenomen als Bijlage 1 Natuurtoets bij deze toelichting. In deze Natuurtoets is conform de Omgevingsverordening onderzoek gedaan naar aanwezige waarden in het gebied en de effecten van de uitbreiding. Navolgende toetsing aan de ontwikkelingsdoelen van de GO (schuin gedrukt) komt uit de Natuurtoets.

Het plangebied ligt in deelgebied 143 Papendal-Schaarsbergen. Voor de Groene Ontwikkelingszone (GO) zijn in bijlage 5 van de Omgevingsverordening voor dit deelgebied alleen ontwikkelingsdoelen geformuleerd.

Ontwikkelingsdoelen deelgebied 143 Papendal-Schaarsbergen:

1. ontwikkeling en handhaven bos- en natuurrijk karakter en samenhang, in het bijzonder van de ontginningen: singels, ruigteranden en bosranden en -zomen: *Er worden meer overgangen tussen bos en heide en heischrale vegetaties gecreëerd. De akker wordt omgezet in een natuurterrein bestaande uit heide en heischrale vegetaties met een beperkt extra bos- en boomopstanden. Bosranden krijgen een natuurlijke overgang met mantel- en zoomvegetaties. Het plan heeft een positief effect op dit ontwikkelingsdoel.*
2. vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn: *Het plan heeft geen effect op dit ontwikkelingsdoel.*
3. ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden; *het plan voorziet in extra ontwikkeling van bosranden, maar dan naar droge heide en heischrale vegetaties met bijbehorende flora en vegetatie. Er worden geen overgangen naar cultuurgronden ontwikkeld of aangetast. Het plan heeft geen effect op dit ontwikkelingsdoel.*
4. ontwikkeling biotopen voor vlinders, reptielen, en amfibieën: *in de planontwikkeling is voorzien in biotopen voor reptielen en vlinders, maar niet voor amfibieën. Het plan heeft een positief effect op dit ontwikkelingsdoel.*
5. ontwikkeling landgoederen en hun cultuurhistorische patronen: *De plannen houden rekening met het onderdeel zijn van een voormalig landgoed. Specifieke elementen van dit landgoed worden behouden of weer beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt. Het plan heeft een positief effect op dit ontwikkelingsdoel.*
6. ontwikkeling overige cultuurhistorische patronen en beheersvormen: Cultuurhistorische patronen worden behouden en mogelijk versterkt. *Het plan heeft een positief effect op dit ontwikkelingsdoel.*

Concluderend: Het plan heeft geen negatieve effecten op de GNN en GO. Het plan versterkt de kernkwaliteiten van de GO en er is geen sprake van verslechtering van de milieucondities. Het plan

voldoet aan de provinciale Omgevingsvisie en -verordening.

3.2.3 Gemeentelijk beleid

3.2.3.1 Structuurvisie Arnhem 2020 - 2040

Het gebruik van de ruimte in een stad verandert voortdurend. De gemeentelijke structuurvisie is een belangrijk kader voor het beoordelen en entameren van ruimtelijke initiatieven en plannen in de stad. In december 2012 is de Structuurvisie Arnhem 2020 met doorkijk 2040 vastgesteld door de gemeenteraad. De structuurvisie benoemt de belangrijkste principes voor het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief van de stad en geeft een uitwerking van dit perspectief zowel naar een aantal thema's als naar gebieden in de stad, de zogenaamde 'koersgebieden'.

Het plangebied maakt geen deel uit van een van de koersgebieden.

3.2.3.2 Bestemmingsplan Buitengebied Arnhem Noord 2007

Het bestemmingsplan Buitengebied Arnhem-Noord is in 2007 vastgesteld door de gemeenteraad van Arnhem en is onherroepelijk sinds 26 november 2008. In het bestemmingsplan hebben de gronden in het plangebied de bestemmingen 'agrarisch' en 'landschappelijke waarden'.

Gronden met de bestemming 'agrarisch' zijn bestemd voor: grondgebonden agrarische bedrijven, waaronder niet wordt begrepen kwekerij of hoveniersbedrijf; onoverdekte voorzieningen ten behoeve van de paardensport; bedrijfswoning; wegen ten behoeve van bestemmingsverkeer; alsmede voor het daartoe als zodanig op de plankaart aangegeven gebied voor: onverharde parkeervoorzieningen.

Gronden met de bestemming “landschappelijke waarden” zijn bestemd voor het behoud of herstel van de op deze gronden voorkomende dan wel daaraan eigen cultuurhistorische- en landschapswaarden;

Voor het afgraven of verlagen van de bodem, en voor het vellen en rooien van houtgewassen is binnen de bestemming 'bos' een aanlegvergunning noodzakelijk. Binnen de bestemming 'agrarisch' is voor het afgraven of verlagen van de bodem een aanlegvergunning noodzakelijk indien het een grondwaterbeschermingsgebied betreft of voor zover het plangebied tevens bestemd is voor het behoud van landschappelijke waarden.

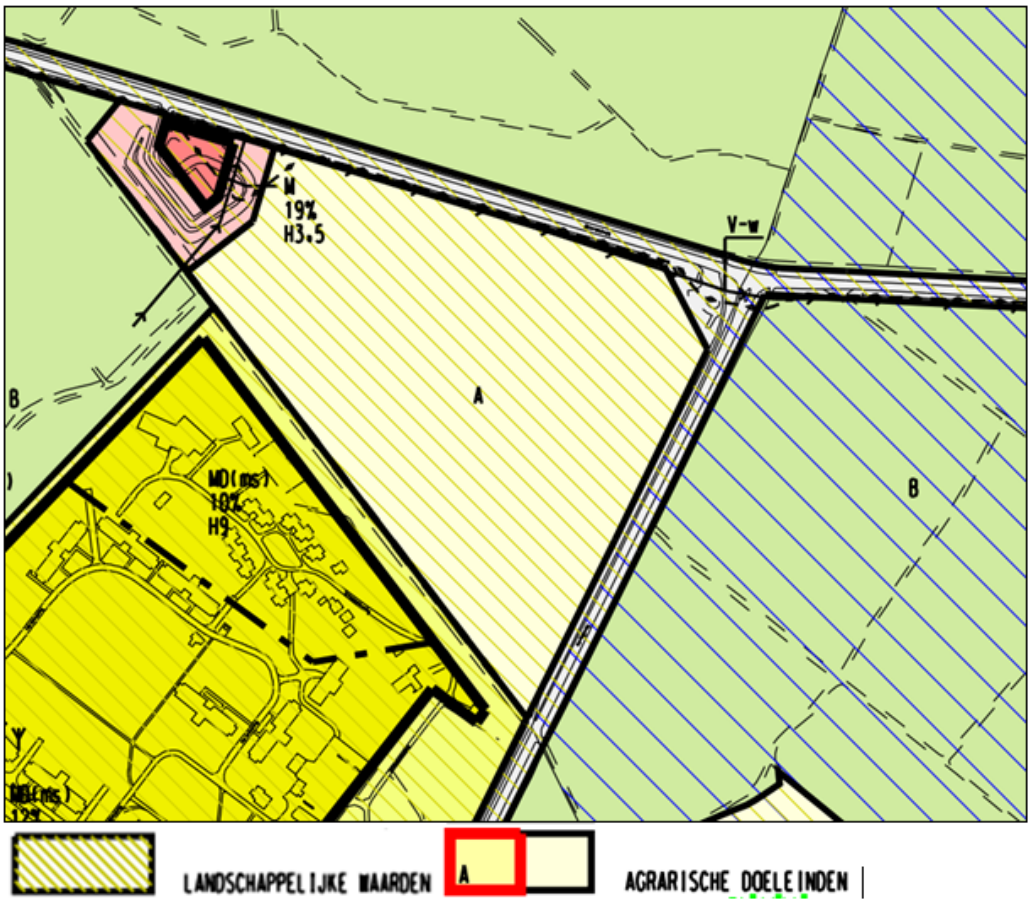

Uitsnede verbeelding bestemmingsplan Buitengebied Arnhem Noord 2007

Ten aanzien van het plan:
Ten behoeve van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats moet de bestemming Agrarisch met landschappelijke waarden gewijzigd worden naar de bestemming Natuur met (tijdelijke) medebestemming natuur begraven.

Op 13 december 2016 is door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Arnhem ingestemd met het standpunt dat ná de realisatie van een natuurbegraafplaats op de locatie Koningsoord én de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol in het noordelijk deel van de stad geen ruimte meer zal worden geboden aan nieuwe initiatieven voor natuurbegraven.

3.3 Welstandsbeleid

3.3.1 Welstandsnota 2015

3.3.1.1 Algemeen
De Arnhemse Welstandsnota is in 2015 vastgesteld. Arnhem is een aantrekkelijke stad om te wonen en te verblijven. Het uiterlijk van de stad draagt daar aan bij. De gemeente wil dat zo houden. Vanuit het oogpunt dat nieuwe bouwwerken in zijn algemeenheid moeten passen in hun omgeving vormt de bestaande stad het referentie- en inspiratiekader. Voor de meest voorkomende bouwwerken zijn in deze nota gebiedsgerichte criteria opgenomen. Deze criteria zijn per gebied ('géén toets', 'lichte toets' en 'zware toets') anders. Hierna is een kaart met de onderverdeling van de gebieden opgenomen en worden de gebieden nader toegelicht.

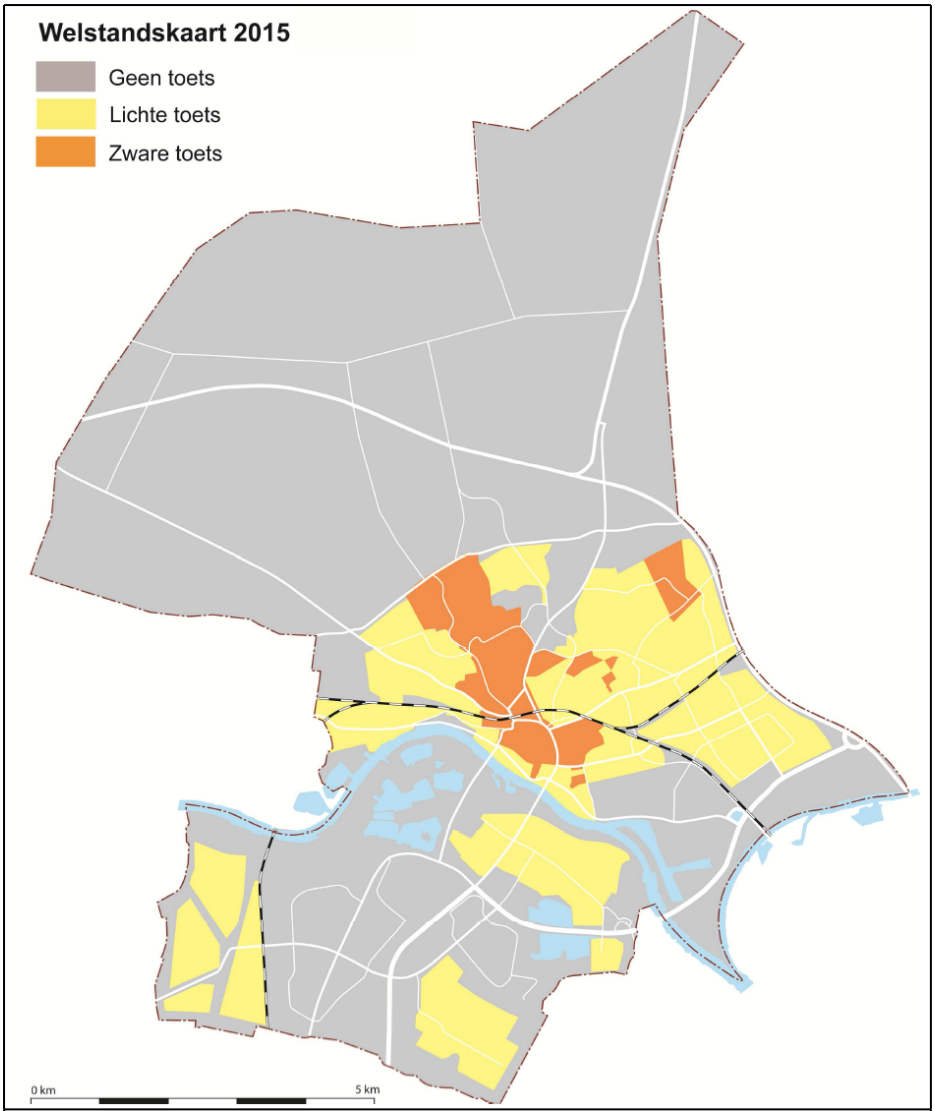

Welstandskaart 2015

Gebied met zware welstandstoets
Voor gebieden met een bijzondere kwaliteit, zoals de binnenstad of Geitenkamp, blijven strengere regels voor de welstand gelden. De regels zijn bedoeld om de bijzondere en karakteristieke kenmerken te behouden. Ze gelden voor alle gevels die zichtbaar zijn vanaf het openbaar gebied.

Gebied met lichte welstandstoets
In gebieden die zich kenmerken door samenhang in het straatbeeld – bijvoorbeeld door een eenheid in dakvormen, architectuur of materiaalgebruik – is het van belang dat dit eigen karakter bewaard blijft. Welstandsregels voor dit niveau zijn beperkt en gaan alleen over het gevelbeeld en de daken die vanaf de straat zichtbaar zijn. Voor de achterkanten van gebouwen gelden geen regels, die zijn dus welstandsvrij. De regels zijn bedoeld om de kenmerken van het gevelbeeld in relatie tot het openbaar gebied op hoofdlijnen in stand te houden.

Gebieden zonder welstandstoets
In wijken met veel variatie in bouwstijl, in type woningen, oriëntatie van gebouwen op de openbare ruimte en dergelijke, worden aanvragen voor omgevingsvergunning voor het bouwen niet meer vooraf getoetst. Als een vergunning nodig is voor (ver)bouw dan blijven altijd de regels gelden die in het bestemmingsplan staan, zoals regels over grootte, bouwhoogte e.d. Maar de keuze voor materiaal, vorm en kleur is in deze gebieden vrij. De verantwoordelijkheid voor de invulling ligt bij de bewoners en eigenaren.

Welstand bij (her)ontwikkelingsopgaven
Voor grootschalige (her)ontwikkelingen is een aparte werkwijze voor de totstandkoming van plannen opgenomen. Bij dergelijke, vaak complexe, opgaven is het noodzakelijk om de kwaliteitsbewaking goed te organiseren. Kwaliteitsteams zijn daarvoor een gewaardeerd middel. Realisering van complexe plannen vindt vaak over een langere periode plaats. zo'n langere termijn vereist een flexibele houding ten opzichte van (de invulling van) de opgave. Door het proces rondom kwaliteit te organiseren en niet de criteria vooraf vast te leggen wordt in deze opgaven maximaal de ruimte geboden voor creativiteit terwijl goed blijft toegezien op de kwaliteit van de plannen voor de stad.
Door de inbreng van een kwaliteitsteam kan de regievoering op de kwaliteit van plannen, de samenhang tussen de deelprojecten en de samenhang met de omgeving /openbare ruimte gewaarborgd worden.

3.3.1.2 Toetsing aan de Welstandsnota 2015
het plangebied ligt in een gebied zonder welstandstoets. Gelet op de welstandskaart geldt voor dit plangebied geen welstandstoets.

3.4 Milieu- en omgevingsbeleid

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening moet in de toelichting op het bestemmingsplan een beschrijving worden opgenomen van de wijze waarop de milieukwaliteitseisen bij het plan zijn betrokken. Daarbij moet rekening gehouden worden met de geldende wet- en regelgeving en met de vastgestelde (boven)gemeentelijke beleidskaders.

In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek naar de milieukundige uitvoerbaarheid beschreven. Daar wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkeling in overeenstemming is met het gemeentelijk milieu- en omgevingsbeleid en er sprake is van een goede ruimtelijke ordening.

3.4.1 Geluid

De Wet geluidhinder heeft tot doel de mens te beschermen tegen geluidhinder. Dit is in de wet uitgewerkt in een normenstelsel voor de toelaatbare geluidbelasting in de woonomgeving. Alleen planologisch nieuwe situaties worden getoetst aan de wet. Daarbij moet er akoestisch onderzoek plaatsvinden naar de gevolgen daarvan voor geluidgevoelige objecten. Naast woningen zijn er nog een aantal andere geluidgevoelige objecten aangewezen zoals scholen en zorginstellingen. In de wet staan regels voor weg- en railverkeerslawaai en voor gezoneerde industrieterreinen. De wet werkt verder met zones: dit zijn aandachtsgebieden rond geluidbronnen waarbinnen regels en normen gelden om de negatieve gevolgen van geluidhinder te beperken.

Het wettelijk normenstelsel kent voorts voorkeurswaarden en grenswaarden. Als de geluidbelasting beneden de voorkeurswaarde blijft dan zijn er wettelijk geen belemmeringen voor nieuwe geluidgevoelige situaties. Bij een geluidbelasting tussen de voorkeurswaarde en de grenswaarde moet er een gemotiveerd besluit genomen worden om nieuwe geluidgevoelige ontwikkelingen mogelijk te maken (hogere waarde).
Voor het verlenen van een hogere waarde is de nota “uitvoeringsbeleid hogere grenswaarde” van de gemeente Arnhem van toepassing.

Beleidsplan Geluid
Het beleidsplan Geluid heeft tot doel geluidsnormen voor nieuwe situaties af te stemmen op de aard en de functie van een gebied. Hierdoor kan beter rekening gehouden worden met ontwikkelingen en verwachting van de gebruikers van een gebied. In het centrum en dichtbij goed openbaar vervoer wil de gemeente Arnhem veel functies mogelijk maken. Als gebieden intensiever gebruikt worden neemt de kans op geluidhinder ook toe. Andere gebieden zoals de parken worden juist gewaardeerd om hun relatieve rust. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een gebiedsgerichte invulling van geluidskwaliteiten binnen Arnhem. Naarmate de geluidbelasting hoger is neemt het belang van een zorgvuldige invulling van de totale leefomgevingskwaliteit toe.

3.4.2 Luchtkwaliteit

Om een goede luchtkwaliteit in Europa te garanderen heeft de Europese unie een viertal kaderrichtlijnen opgesteld. De hiervan afgeleide Nederlandse wetgeving is vastgelegd in hoofdstuk 5, titel 2 van de Wet milieubeheer. Deze wetgeving staat ook bekend als de Wet luchtkwaliteit. In de Wet luchtkwaliteit staan onder meer de grenswaarden voor de verschillende luchtverontreinigende stoffen.

Onderdeel van de Wet luchtkwaliteit zijn de volgende Besluiten en Regelingen:
- Besluit en de Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen).
- Besluit gevoelige bestemmingen (luchtkwaliteitseisen).
- Regeling beoordeling luchtkwaliteit 2007.

Het Besluit niet in betekenende mate bijdragen (NIBM) staat bouwprojecten toe wanneer de bijdrage aan de luchtkwaliteit van het desbetreffende project niet in betekenende mate is. Het begrip "niet in betekenende mate" is gedefinieerd als 3% van de grenswaarden uit de Wet milieubeheer. Het gaat hierbij uitsluitend om stikstofdioxide (NO2) en fijn stof (PM10). Toetsing aan andere luchtverontreinigende stoffen uit de Wet luchtkwaliteit vindt niet plaats.

3.4.3 Hinder

In het kader van bedrijven en milieuzonering dienen de effecten van inrichtingen op hun omgeving (gevoelige bestemmingen, waaronder eventueel nieuw te ontwikkelen woningen) in beeld gebracht te worden. Voorbeelden van hinder zijn geluid, geur, stof of gevaar. In de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering 2009' is een lijst van inrichtingen opgenomen waarbij de inrichtingen op grond van de hinder die zij veroorzaken, zijn opgedeeld in 6 categorieën. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een inrichting uit categorie 1 relatief weinig hinder veroorzaakt en een inrichting uit categorie 6 bijzonder veel hinder veroorzaakt.

3.4.4 Groen en ecologie

Natuurnetwerk Nederland (NNN)
Het ruimtelijke beleid voor het NNN, voorheen de Ecologische hoofdstructuur, is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Het NNN is een belangrijk beleidsinstrument voor de bevordering en het behoud van biodiversiteit. Voor de realisatie hiervan zijn de provincies verantwoordelijk. Het NNN wordt planologisch beschermd. Dit betekent dat geen nieuwe bestemmingen worden toegestaan die per saldo leiden tot een significante aantasting van de oppervlakte, de wezenlijke kenmerken en de samenhang van het NNN; daarop wordt getoetst bij de verlening van een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).
Er geldt in het NNN het 'nee, tenzij'-regime. Als een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-toets met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden. Eventuele nadelige effecten moeten worden gemitigeerd en de resterende schade moet worden gecompenseerd. Als een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

Gelders Natuurnetwerk (GNN)
Het NNN is in Gelderland is uitgewerkt in het Gelders Natuurnetwerk (GNN). De provincie wil de natuur van het Gelders Natuurnetwerk beschermen tegen aantasting en heeft daarom regels opgenomen in de Omgevingsverordening.

Uitsnede kaart Omgevingsverordening (Gelders Natuurnetwerk)

Groene ontwikkelingszone (GO)
Het GO is een gebied met een andere bestemming dan natuur dat ruimtelijk is vervlochten met het Gelders natuurnetwerk, waaronder weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen. Een bestemmingsplan voor gronden gelegen binnen de Groene ontwikkelingszone mag in beginsel geen nieuwe grootschalige ontwikkeling mogelijk maken die leidt tot een significante aantasting van de kernkwaliteiten Groene ontwikkelingszone van het betreffende gebied.

Kernkwaliteiten GNN en GO
Centraal staat de bescherming van de kernkwaliteiten van het GNN en GO. De kernkwaliteiten zijn per deelgebied beschreven in bijlage 5 van de Omgevingsverordening. Op basis hiervan kan beoordeeld worden in hoeverre een geplande ingreep de kernkwaliteiten aantast. De kernkwaliteiten worden beschreven op het niveau van deelgebieden. Naast gebiedsspecifieke kernkwaliteiten zijn er ook algemene kernkwaliteiten: Tot de kernkwaliteiten behoren ook de milieucondities, die de voorwaarde vormen voor het voortbestaan van de natuur, de ecologische samenhang, de stilte. donkerte de openheid en de rust. Het benoemen van de milieucondities als kernkwaliteit betekent dat nieuwe plannen en projecten geen verslechtering van de milieucondities mogen veroorzaken. Daarnaast is het essentieel dat de aanwezige kwaliteiten ter plaatse van de geplande ingreep voldoende in beeld gebracht worden. Er dient beschreven en beoordeeld te worden in hoeverre de geplande ingreep deze kwaliteiten aantast en welke mitigerende en compenserende maatregelen mogelijk zijn.

Het plangebied ligt in deelgebied 143 Papendal-Schaarsbergen. In onderstaande tabel staan de kernkwaliteiten voor dit gebied.

Nr.	143
Gebiedsnaam	Papendal - Schaarsbergen
kernkwaliteiten deelgebied natuur en landschap	• Bos en heideontginningen in de stadsrand van Arnhem en Oosterbeek met allerlei instellingen van klooster tot kazerne, en doorsneden door snelwegen en andere infrastructuur • onderdeel van Nationaal Landschap Veluwe • gave geomorfologie van het vanggebied van de Wolfhezer Beek: droogdal achter de stuwwal van Arnhem • leefgebied das • cultuurhistorische waarden van de landgoederen, oude ontginningen en kavelpatronen, hakhout, houtwallen, singels, sprengen en beken en boerderijen • abiotiek: aardkundige waarden, kwel, bodem, grondwaterreservoir • ecosysteemdiensten: recreatie, drinkwater
aardkundige waarden	+: Stuwwal van Zuidoost-Veluwe; Sandr van Wolfheze; Heelsumse Beek
waardevol open gebied of verkaveling	-
parel	-
natte landnatuur	nee
ontwikkelingsdoelen natuur en landschap GNN (omvorming, natuurontwikkeling)	• ontwikkeling en handhaven bos- en natuurrijk karakter en samenhang, waar onder heiderestanten • vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn • ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden • ontwikkeling biotopen voor vlinders, reptielen en amfibieën • ontwikkeling landgoederen en hun cultuurhistorische patronen • ontwikkeling overige cultuurhistorische patronen en beheersvormen
ontwikkelingsdoelen natuur en landschap Groene Ontwikkelingszone	• ontwikkeling en handhaven bos- en natuurrijk karakter en samenhang in het bijzonder van de ontginningen: singels, ruigteranden en bosranden en -zomen • vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn • ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden • ontwikkeling biotopen voor vlinders, reptielen en amfibieën • ontwikkeling landgoederen en hun cultuurhistorische patronen • ontwikkeling overige cultuurhistorische patronen en beheersvormen

Tabel kernkwaliteiten GNN en GO, gebied 143 Papendal-Schaarsbergen

Zie verder de toelichting in paragraaf 3.2.2.2 en de toetsing en uitwerkingen in Bijlage 1.
Ten behoeve van de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol is door Bureau Waardenburg een Natuurtoets uitgevoerd. Het onderzoeksrapport is opgenomen als Bijlage 1 Natuurtoets bij deze toelichting. In deze Natuurtoets is conform de Omgevingsverordening onderzoek gedaan naar aanwezige waarden in het gebied en de effecten van de uitbreiding en is dit per kernkwaliteit en ontwikkelingsdoel nader uitgewerkt.

Groenvisie 2017-2035
De Groenvisie gaat over het Groen-blauw raamwerk, de stedelijke hoofdgroenstructuur, vertaald in doelen, ambities en ontwikkelopgaven. Dit Groen-blauw raamwerk van de stad bepaalt het gezicht van de stad en de aantrekkelijkheid van uiteenlopende woon- en recreatiemilieus. Het gaat daarbij om de waarden vanuit landschap, cultuurhistorie, ecologie, water en recreatief gebruik op gemeente en op particuliere terreinen. Aan groen worden de laatste jaren steeds meer waarden en kwaliteiten toegekend. Zo ook aan het Arnhemse groen. Daarbij valt te denken aan gezondheid, klimaat (verminderen van hitte en van wateroverlast), milieu (verbeteren luchtkwaliteit), stadslandbouw, dierenwelzijn, toerisme en sport en bewegen. Het groen biedt ruimte voor een gezonde, leefbare, aantrekkelijke en daarmee ook toekomstbestendige woon- en werkomgeving.

De Groenvisie legt niet alleen het groen-blauw raamwerk vast, dus de stedelijke hoofdgroenstructuur, maar geeft ook richting aan het belang van groen in de wijken, zodat initiatieven de waarden van het groen (landschap, biodiversiteit, gezondheid, waterbuffering, koelte) niet aantasten maar juist versterken. Zij vormt daarmee een basis voor de vertaling naar de (planologische) bescherming van waardevolle gebieden en waardevolle bomen in de bestemmingsplannen.

In de Groenvisie zijn de actuele Arnhemse regels groencompensatie 2017 opgenomen. Deze regels zijn van toepassing bij ruimtelijke ontwikkelingen waar groen en/of bomen verdwijnen. Uitgangspunt blijft dat de totale groenbalans in de stad neutraal moet blijven of toeneemt. Moet er toch groen verdwijnen, dan wordt dat gecompenseerd. Eerst kwantitatief, dan kwalitatief en als laatste financieel. Bij financiële compensatie wordt de waarde van het groen en de boomopstanden gestort in het Groenfonds. Het provinciale beleid met betrekking tot groencompensatie heeft betrekking op bos binnen het Gelderse Natuurnetwerk. Daar waar de provinciale compensatieregels gelden treden de gemeentelijke terug.

Ten aanzien van het plan:

Het plangebied ligt in het Veluws Plateau. Ambities en (ontwikkel)opgaven zien hier toe op het behouden en versterken van een groot en robuust natuurgebied, als onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk en Natura 2000, met grote landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Het plan versterkt deze waarden en is daarmee in overeenstemming met de ambities en (ontwikkel)opgaven in de Groenvisie.

Op het uitbreidingsdeel wordt ca. 8 ha agrarisch landbouwareaal omgevormd naar nieuwe natuur. Deze landbouwgrond bestaat nu uit soortenarm grasland dat vanwege het ontbreken van landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden niet te beschouwen is als groen zoals bedoeld in de Groenvisie. Er verdwijnen geen bomen of ander groen. De totale groenbalans neemt toe. Ook de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden nemen toe.

Het Gelders Natuurnetwerk (GNN) blijft ongewijzigd. Voor de uitbreiding hoeft geen kapmelding te worden gedaan en bos-/groencompensatie is niet aan de orde. De uitbreiding van de natuurbegraafplaats heeft geen negatief effect op de bestaande wezenlijke waarden en kenmerken en het functioneren van het GNN. De uitbreiding van de heeft ook geen negatief effect op het kunnen behalen van de ontwikkelingsdoelen van het GNN en het GO.

Groencompensatie op basis van de gemeentelijke Groenvisie én het provinciale Gelders Natuurnetwerk is niet noodzakelijk en dus niet van toepassing op onderhavig plan.

3.4.5 Water

Rijksbeleid

Het Rijksbeleid op het gebied van het waterbeheer is vastgelegd in het Nationaal Waterplan (NWP) 2016-2021 uit 2015. Het plan geeft op hoofdlijnen de ambities weer van het Rijk ten aanzien van het nationale waterbeleid en het daaraan gerelateerde ruimtelijke beleid. De belangrijkste ambities richten zich op waterveiligheid, zoetwater en waterkwaliteit. Maar ook de Deltabeslissingen en enkele waterafhankelijke thema's als natuur en duurzame energie hebben in het plan een plek gekregen.

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte uit 2012 is water een onderwerp. Het gaat om de bescherming van de grondwaterkwaliteit en –kwantiteit, de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit, een goede zoetwatervoorziening en voldoende ruimte voor waterveiligheid. Verder is klimaatbestendige (her)ontwikkelingen, met water als belangrijk aspect, een belangrijk onderwerp.

In april 2011 hebben Rijk, provincies, gemeente, waterschappen, en drinkwaterbedrijven afgesproken om gezamenlijk maatregelen te nemen voor een doelmatiger waterbeheer; het Bestuursakkoord Water. De inzet ligt bij mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van watersysteem en waterketen. De kwaliteit moet omhoog tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. In de Waterwet uit 2009 zijn onder meer de gemeentelijke watertaken opgenomen: de zorgplicht voor hemelwater indien de eigenaar van het terrein het hemelwater in alle redelijkheid niet op eigen terrein kan verwerken en de regierol van gemeenten bij de grondwaterzorgplicht.

Beleidslijn grote rivieren

Het uitgangspunt van de Beleidslijn grote rivieren is het waarborgen van een veilige afvoer en berging van rivierwater onder normale en onder maatgevende hoogwaterstanden. Tevens geldt dat het bieden van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen, binnen de randvoorwaarden die de veiligheid stelt, van belang is voor het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierbed. Voor de Beleidslijn grote rivieren gelden twee concrete doelstellingen:

- de beschikbare afvoer- en bergingscapaciteit van het rivierbed behouden;
- ontwikkelingen tegen gaan die de mogelijkheid tot rivierverruiming door verbreding en verlaging nu en in de toekomst feitelijk onmogelijk maken.

Provinciaal en regionaal beleid

Op provinciaal niveau zijn alle beleidsplannen geïntegreerd in één plan: de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland. Water is opgenomen in twee centrale doelstellingen, te weten het borgen van de kwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving. Realisatie van deze doelstellingen betekent onder meer:

- ontwikkelen met kwaliteit met respect voor ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten;
- een robuust en toekomstbestendig water- en bodemsysteem voor alle functies; bij droogte, hitte en waterovervloed;
- een gezonde en veilige leefomgeving
- een gezonde vrijetijdseconomie en aandacht voor beleving, bereikbaarheid en toegankelijkheid van cultuur, natuur en landschap.

Verder is de provincie het aanspreekpunt voor drie watergerelateerde zaken:
- onttrekkingen voor drinkwaterwinning;
- onttrekkingen ten behoeve van bodemenergiesystemen zoals koude- en warmte opslag (KWO);
- industriële onttrekkingen meer dan 150.000 m³ per jaar.

Beleid waterschapen gemeente
De verantwoordelijkheid voor het waterbeheer in Arnhem-Noord ligt bij het Waterschap Rijn en IJssel. Relevant beleid is opgenomen in het Waterbeheerplan (2016-2021) en de Keur en legger van het waterschap.

Het waterbeleid van de gemeente Arnhem is vastgelegd in de volgende beleidsplannen:

- Gemeentelijk RioleringsPlan (2014-2018)november 2015; dit plan richt zich op een verbetering van de kwaliteit van het rioleringsstelsel, op de vermindering van de vuiluitworp naar het oppervlaktewater, de bodem en het grondwater, op het voorkomen van overlast en op het vasthouden van schoon hemelwater in stedelijk gebied;

- Waterplan Arnhem (2009-2015). Door de gemeente Arnhem en haar waterpartners is dit Tweede Waterplan Arnhem opgesteld. De gemeenteraad heeft in 2009 het waterplan vastgesteld. Het waterplan is gebaseerd op 4 hoofddoelstellingen:
  1. Arnhem aantrekkelijke waterstad;
  2. Klimaatbestendig watersysteem en waterketen;
  3. Goede kwaliteit water en waterbodem;
  4. Bewustwording;

- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (2015). Het plan heeft tot doel om Arnhem en vooral Arnhem-Noord, beter bestendig te maken tegen zware regenbuien. Hiervoor worden tijdens werkzaamheden in de openbare ruimte maatregelen genomen die wateroverlast verminderen dan wel beperken. Over alle plannen in de openbare ruimte wordt een waterscan gelegd.

Resumé
Uitgangspunt in het huidige beleid van gemeente, waterschap en provincie is dat planontwikkeling moet aansluiten bij een duurzaam integraal waterbeheer. Dit betekent dat:
- negatieve verstoring van de grondwaterstanden en –stromingen niet toegestaan zijn om grondwateroverlast en/of verdroging op de locatie en het boven- en benedenstrooms gelegen gebied te voorkomen;
- maatregelen getroffen moeten worden ter voorkoming van (grond)watervervuiling;
- bij nieuwbouw het regenwater binnen het plangebied afgekoppeld moet worden van de riolering en worden verwerkt op eigen terrein;
- voldoende oppervlaktewater aanwezig is en op de goede locatie;
- het verhard oppervlak zoveel mogelijk beperkt wordt;
- het gebruik van uitloogbare materialen en chemische bestrijdingsmiddelen niet is toegestaan;
- ontwikkelingen moeten bijdragen aan het verminderen of beperken van wateroverlast;
- geen ontwikkelingen mogen plaatsvinden die het functioneren van de waterkering beperken;
- de aanwezige ruimte in het winterbed van de rivieren beschikbaar blijft voor het primaire doel; waterberging en waterafvoer.

3.4.6 Bodem

Voor deze ontwikkellocatie is getoetst of de bodemkwaliteit (inclusief grondwater) de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen toelaat. Als toetskader wordt gebruik gemaakt van de volgende bodemregelgeving:

- Wet Bodembescherming;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen, 1 december 2012;
- Besluit Bodemkwaliteit;
- Nota Bodembeheer, september 2011

3.4.7 Cultuurhistorie en archeologie

Rijksbeleid

Erfgoedwet

Cultuurhistorische objecten die zeldzaam of schaars zijn en die voor mensen in hoge mate het beeld van Nederland bepalen, worden aangewezen als monumenten. In de Erfgoedwet (de opvolger van de Monumentenwet 1988) is vastgelegd hoe monumenten van bouwkunst en archeologie en stads- en dorpsgezichten moeten worden beschermd. Deze wet is het belangrijkste instrument voor de bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed in Nederland.

Besluit ruimtelijke ordening

Cultuurhistorie moet op basis van de gewijzigde Bro (art 3.1.6) goed in bestemmingsplannen verankerd worden. Dit behelst niet alleen een beschrijving van de aanwezige en te verwachten cultuurhistorische waarden, maar ook een waardering ervan en een advies over toekomstige omgang ermee, gelet op de ruimtelijke opgave die in het bestemmingsplan aan de orde is. Aangegeven moet worden hoe met de cultuurhistorische waarden rekening is gehouden in het bestemmingsplan.

Verdrag van Valletta en de Wet op de archeologische monumentenzorg

De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta). In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, dit verdrag. De belangrijkste uitgangspunten van het verdrag zijn:

- archeologische waarden dienen zoveel mogelijk (in situ) in de bodem bewaard te blijven en beheermaatregelen dienen genomen te worden om dit te bewerkstelligen;
- vroeg in de ruimtelijke ordening dient al rekening gehouden te worden met archeologie;
- bodemverstoorders betalen het archeologisch (voor)onderzoek wanneer behoud in situ niet mogelijk is.

In 2007 is het verdrag vertaald in de Monumentenwet 1988 en maakt thans deel uit van de Erfgoedwet.

Provinciaal beleid

Programma 'Gelderland Cultuurprovincie'

In 2012 is het Programmaplan voor Cultuur en Erfgoed 2013-2016 vastgesteld. De visie die hieraan ten grondslag ligt, is dat cultuur en erfgoed een wezenlijke bijdrage leveren aan de Gelderse samenleving. Cultuur en erfgoed zijn bouwstenen voor een goede economische en maatschappelijke ontwikkeling en bepalen mede de identiteit van Gelderland. Bij erfgoed gaat het om het duurzaam benutten van monumenten, archeologie en landschap. Enkele thema's die in het programma aan de orde komen, zijn: het vergroten van de zichtbaarheid en beleefbaarheid van erfgoed; het bevorderen van kennis en vakmanschap; het stimuleren van herbestemming en het investeren in buitenplaatsen en militaire linies.

Gemeentelijk beleid

Erfgoednota 'Panorama Arnhem'

In de Erfgoednota 'Panorama Arnhem' wordt het accent verschoven van 'behoud door bescherming' naar

'behoud door ontwikkeling'. We gaan er vanuit dat de cultuurhistorie zo op een vroeg moment een actieve rol gaat spelen in veranderingsprocessen en ontwerpkeuzen. Het stadsbeeld van Arnhem verandert in hoog tempo. Het erfgoedbeleid wil de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol geven in deze stedelijke ontwikkelingen. Cultuurhistorie wordt ingezet als ontwikkelingskans en niet als belemmering. Streven is om bij planontwikkelingen zo vroeg mogelijk onze kennis van de Arnhemse cultuurhistorie in te brengen. De kennis van het Arnhemse erfgoed moet goed toegankelijk zijn. Hiertoe worden nieuwe instrumenten ontwikkeld. De erfgoedkaart biedt een overzicht van alle cultuurhistorische elementen en structuren binnen de gemeente Arnhem. Daarnaast blijft het zichtbaar maken van de bouw- en ontwikkelgeschiedenis van onze stad uitgangspunt. De cultuurhistorische dimensie van de stad moet, waar mogelijk, worden versterkt en beleefbaar gemaakt. Om de doelstellingen van het erfgoedbeleid te realiseren zetten we een aantal strategieën in:

- Behouden door ontwikkelen
- Behouden door beschermen
- Adviseren, stimuleren en verleiden
- Kennis verwerven en verspreiden

Archeologische verwachtingenkaart

Archeologie is een integraal onderdeel van het erfgoedbeleid en als zodanig opgenomen in de erfgoednota. In de nota wordt voortgeborduurd op de uitgangspunten van het Verdrag van Malta. Behoud van archeologische waarden is het uitgangspunt en als dat niet mogelijk is, volgt veiligstelling door archeologisch onderzoek. Om permanente aandacht voor deze vorm van erfgoed te krijgen, is ingezet op constante voorlichting en educatie. Sinds 2008 beschikt de gemeente over een archeologische verwachtingenkaart voor heel Arnhem. De verwachtingenkaart geeft al in een vroeg stadium van planvorming globaal inzicht in de mate waarin archeologische resten in een gebied aangetroffen kunnen worden.

Conform de Erfgoedverordening geldt dat archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden als grondroerende werkzaamheden:

- in archeologisch waardevolle gebieden (buiten monumenten) dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 30 m2;
- in gebieden met een hoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 200 m2;
- in gebieden met een middelhoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 500 m2;
- in gebieden met een lage archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 2000 m2.

Voor archeologisch waardevolle gebieden zijnde beschermde gemeentelijke of rijksmonumenten, geldt maatwerk. Voor rijksmonumenten beslist de Minister van OC&W. Gebieden die reeds onderzocht zijn en/of zijn vrijgegeven, zijn vrijgesteld van onderzoek. Aan het archeologische beleid dat in de verordening is verankerd, ligt de archeologische maatregelenkaart als basis.

Structuurvisie

De Structuurvisie Arnhem (2011) biedt een strategisch kader voor ruimtelijke planning op stedelijk niveau voor de lange termijn. Uitgangspunt is het voortbouwen op de karakteristieken van de historisch gegroeide stad. In de cultuurhistorische hoofdstructuur zijn de ruimtelijke, historische elementen weergegeven, die essentieel zijn voor Arnhem als geheel. Per landschappelijke karakteristiek zijn de ambities weergegeven. Vervolgens is een selectie gemaakt van die cultuurhistorische belangen en structuren die kansen bieden bij nieuwe gebiedsontwikkelingen in de stad: de 'Cultuurhistorische Kansenkaart'. De rijkdom van de Arnhemse cultuurhistorie is kader en inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad.

Hoofdstuk 4 Ruimtelijke- en programmatische aspecten van de ontwikkelingen

4.1 Ruimtelijke opzet en structuur

Op basis van de natuurvisie voor natuurbegraafplaats Heidepol en de landschaps-ecologische systeemanalyse van het plangebied is een ontwerp gemaakt voor het nieuw te realiseren natuurgebied.

Het gehele plangebied van circa 8 ha wordt omgevormd naar een natuurgebied bestaande uit een afwisseling van open delen met heischrale graslanden, heide en solitaire bomen en gesloten delen met gemengde loofbossen en bosranden met brede mantel- en zoomvegetaties. Het natuurgebied wordt toegankelijk voor recreanten en biedt ruimte voor natuurbegraven.

Het uitgangspunt is om de omvang van gebouwen en parkeerplaatsen in en om het plangebied terug te dringen en te concentreren aan de randen van het plangebied.
In de jaren na realisatie van de uitbreiding zal de locatie van de informatiegesprekken zich gaan verplaatsen van de bestaande natuurbegraafplaats naar het plangebied. Hierdoor dienen er enkele infrastructurele inrichtingsmaatregelen uitgevoerd te worden. Deze beperken zich tot de realisatie van een tijdelijk informatiecentrum en een half-verharde padenstructuur op het uitbreidingsdeel en vijf half-verharde bosparkeerplaatsen op de bestaande natuurbegraafplaats (op eigen erf). Het informatiecentrum krijgt een maximale oppervlakte van 125 m^2 en wordt, om de openheid van het gebied zo veel mogelijk te bewaren, tegen de bestaande bosrand in het noordwesten van het plangebied gesitueerd. Het totale bebouwde oppervlak op de bestaande natuurbegraafplaats en het uitbreidingsperceel blijft echter gelijk. Dat betekent dat de bebouwingsmogelijkheden op bestaand Heidepol afneemt met 125 m^2. Het gebouw zal na beëindiging van de functie natuurbegraven worden afgebroken en de materialen worden zoveel mogelijk worden hergebruikt.

Met de omvorming van het plangebied wordt een belangrijke impuls gegeven aan verbetering van de bestaande natuur- en landschapswaarden, worden de cultuurhistorische waarden van het gebied beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt en blijft het open karakter van het gebied behouden.

De kernelementen van het ontwerp van het plangebied op een rij:
- De intimiteit van het perceel wordt verhoogd door de ontwikkeling van geleidelijke overgangen tussen open gebieden en bos aan de randen van het plan gebied;
- Het open karakter van het plangebied wordt behouden door op het centrale deel terughoudend te zijn met nieuwe beplanting;
- De beleving van het open karakter van het plan-gebied voor zowel bezoekers als passanten wordt verbeterd zonder hierbij de intimiteit van het gebied te verliezen, door de aanleg van nieuwe wandelpaden en zichtlijnen vanuit de Koningsweg. Hiermee wordt tevens aangesloten bij de bijzondere sfeer van Heidepol;
- Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied de Veluwe; namelijk heischraal grasland (habitattype H6230) en oude eikenbossen (habitattype H9190). Hierdoor wordt tevens gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van Natura 2000-gebied de Veluwe zoals das, vliegend hert, nachtzwaluw en zandhagedis;
- De overgangen tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied bestaan uit brede, goed ontwikkelde, mantel- en zoomvegetaties en dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe;
- De beleving van het karakteristieke droogdal, Koningsweg en de oude Harderwijkerweg wordt versterkt door de specifieke situering van de aan te leggen halfverharde paden op de rand van het droogdal, de afwisseling in graslanden, mantel- en zoomvegetaties en bos en door het terugbrengen van paden op het oude tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg;
- De bestaande Harderwijkerweg wordt gebruikt als centrale natuurverbinding en recreatieve verbinding tussen de natuurbegraafplaats en het plangebied.

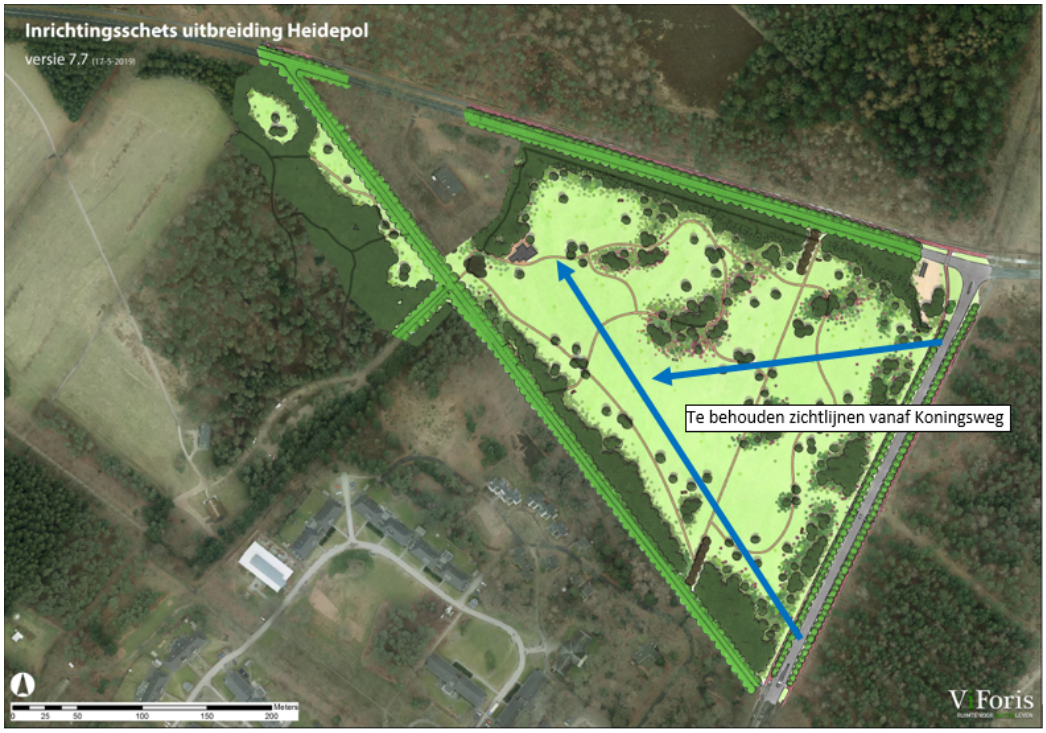

Inrichtingsschets uitbreidingsdeel natuurbegraafplaats Heidepol

Padenkaart uitbreidingsdeel natuurbegraafplaats Heidepol

4.2 Verkeer en mobiliteitsaspecten

De verkeersgeneratie wordt bij de natuurbegraafplaats voornamelijk bepaald door de bezoekers. Deze bezoekers zullen er vooral zijn wanneer er plechtigheden plaatsvinden.
Voor de uitbreiding is in februari 2019 door adviesbureau Goudappel Coffeng een verkeersonderzoek uitgevoerd. Dit rapport is bijgevoegd als Bijlage 2 Verkeersonderzoek.

De volgende uitgangspunten zijn ten aanzien van de uitbreiding gehanteerd:
- Alleen de bezoekers van de natuurbegraafplaats maken gebruik van de informatievoorziening. De informatievoorziening heeft geen aantrekkende werking van het overige verkeer;
- Het aantal ceremonies blijft gelijk gemiddeld 2 per dag en in de worstcase situatie 3 per dag;
- Het aantal natuurbegrafenissen per jaar blijft gelijk gemiddeld 250 per jaar en in de worstcase situatie 350 per jaar;
- Er worden ten behoeve van de uitbreiding 5 half-verharde bosparkeerplaatsen gerealiseerd op de bestaande natuurbegraafplaats (op eigen erf);
- De aanrijroute naar de natuurbegraafplaats blijft gelijk.

Met betrekking tot parkeren en de verkeersgeneratie zijn geen zaken geconstateerd die de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol belemmeren.

Parkeren (fiets)
Bij een jaarlijkse groei van 250 graven (en worst-case een eenmalige groei van 350 graven in één jaar) zijn voor de komende 10 jaar ten minste 3 extra fietsparkeerplaatsen nodig voor reguliere bezoekers. Gelet op het feit dat het bezoek per fiets veelal weersafhankelijk is, is het lastig te voorspellen wat het exacte aantal fietsparkeerplaatsen zal moeten zijn. Hierdoor is het wenselijk extra ruimte te reserveren voor fietsparkeerplaatsen, die gerealiseerd kunnen worden als het noodzakelijk blijkt.

Parkeren (auto)
Gelet op de parkeervraag voor de natuurbegraafplaats voor de komende 10 jaar en het parkeeraanbod voor de toekomstige situatie is geconstateerd dat met de vijf extra bosparkeerplaatsen voldoende parkeerplaatsen in het ontwerp zijn opgenomen.

Locatie extra bosparkeerplaatsen op de bestaande natuurbegraafplaats (rode stip)

Verkeersgeneratie
Het aandeel extra verkeer op de aanrijroute naar de natuurbegraafplaats Heidepol is dermate laag dat dit geen significant effect heeft op de verkeersafwikkeling in het gebied.

Hoofdstuk 5 Milieu- en omgevingsaspecten

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de beperkingen gegeven die van belang kunnen zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied.

5.2 Geluid

In de Wet geluidhinder wordt een beperkt aantal typen objecten beschermd, de zogenoemde geluidgevoelige objecten. De natuurbegraafplaats wordt in het kader van de Wet geluidhinder niet beschouwd als een geluidgevoelig object. Een akoestisch onderzoek is daarom niet noodzakelijk. In de inspectierichtlijn lijkbezorging is het advies opgenomen te streven naar een geluidbelasting van niet meer dan 40 dB(a). Doordat rondom het plangebied geen geluidhinder veroorzakende inrichtingen zijn gelegen is een dergelijk maximale geluidsbelasting haalbaar.

Ten aanzien van het plan:
De natuurbegraafplaats geeft nauwelijks geluidhinder voor gevoelige objecten in de omgeving. Het dichtstbijzijnde geluidgevoelig object is gelegen op ongeveer 65 meter. De ceremonies op het terrein zijn ingetogen, zoals bij begrafenissen gewoon is. De verkeersbewegingen zijn beperkt. Het aantal plechtigheden blijft na de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol gelijk. Dit betekent dat de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol geen extra verkeer genereert voor de plechtigheden. De uitbreiding in het aantal natuurgraven betekent een (beperkte) toename in reguliere bezoekers (nabestaanden). Een graf wordt gemiddeld twee keer per jaar bezocht (geconcentreerd binnen een half jaar). Regulier bezoek vindt verspreid over de dag plaats. Natuurgraven van 30 à 40 jaar oud worden over het algemeen niet meer (frequent) bezocht. De verkeersbewegingen door reguliere bezoekers zullen komende 10 jaar beperkt toenemen tot maximaal 24 auto's per dag.

Geconcludeerd kan worden dat het aspect geluid een goede ruimtelijke ordening niet in de weg staat.

5.3 Luchtkwaliteit

Het initiatief betreft de omvorming van landbouwgrond naar natuur en een uitbreiding van de natuurbegraafplaats. De uitbreiding resulteert in een toename in het aantal aanwezige natuurgraven en daarmee een toename van het aantal reguliere bezoekers. In het verkeersonderzoek in Bijlage 2 is een inschatting gemaakt van de toename van het aantal reguliere bezoekers in de komende 10 jaar. Uitgaande van een groei van 250 graven per jaar en het gegeven dat de reguliere bezoeken zich concentreren in een half jaar wordt ingeschat dat aan het einde van de tijdshorizon van 10 jaar verspreid over de dag 24 autobezoeken per dag plaatsvinden.

De uitbreiding leidt niet tot een toename van het aantal plechtigheden en ook niet tot een toename van het aantal natuurbegrafenissen per jaar. Bij een gemiddelde begrafenis worden maximaal 30 auto's op het terrein verwacht, met een maximum van twee plechtigheden per dag (worstcase 3 plechtigheden) (*Bron: Toelichting Bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Heidepol, vastgesteld 26-09-2011*).

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft in samenwerking met Kenniscentrum InfoMil een NIBM-tool ontwikkeld. Hiermee kan de bijdrage van kleinere ruimtelijke plannen en verkeersplannen aan de luchtkwaliteit kan worden vastgesteld en kan bepaald worden of een plan niet-in-betekenende-mate bijdraagt (NIBM). De NIBM-tool gaat uit van worst-case omstandigheden. Navolgend de uitvoer van de berekening uitgaande van een toename van maximaal 48 verkeersbewegingen (door auto's van reguliere bezoekers).

Worst-case berekening voor de bijdrage van het extra verkeer als gevolg van een plan op de luchtkwaliteit

Jaar van planrealisatie		**2019**
Extra verkeer als gevolg van het plan		
Extra voertuigbewegingen (weekdaggemiddelde)		48
Aandeel vrachtverkeer		0,0%
Maximale bijdrage extra verkeer	NO_2 in $\mu g/m^3$	0,03
	PM_{10} in $\mu g/m^3$	0,01
Grens voor "Niet In Betekenende Mate" in $\mu g/m^3$		1,2
Conclusie		
De bijdrage van het extra verkeer is niet in betekenende mate; geen nader onderzoek nodig		

NIBM-tool versie 2018
(Note: het omslagpunt ligt in rekenjaar 2019 op 1.790 extra verkeersbewegingen)

Ten aanzien van het plan:
De beperkte toename in verkeersbewegingen ten gevolge van de uitbreiding draagt niet in betekenende mate bij aan de luchtkwaliteit. Hiernaast heeft de uitbreiding van de natuurbegraafplaats geen effecten op de luchtkwaliteit. Verder onderzoek naar luchtkwaliteit is niet nodig.

5.4 Hinder

Met dit plan wordt omvorming van het agrarisch perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven mogelijk gemaakt.

Ten aanzien van het plan:
Het plan ziet niet toe op hindergevoelige activiteiten en ook niet op de realisatie van hindergevoelige objecten. Hinder ten gevolge van het plan kan worden uitgesloten.

5.5 Externe veiligheid

Het beleid voor externe veiligheid is gericht op het beperken en beheersen van risico's voor de omgeving vanwege handelingen met gevaarlijke stoffen. De handelingen kunnen zowel betrekking hebben op het gebruik, de opslag en de productie, als op het transport van gevaarlijke stoffen. Uit het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en de richtlijnen voor vervoer gevaarlijke stoffen vloeit de verplichting voort om in ruimtelijke plannen in te gaan op de risico's in het plangebied ten gevolge van handelingen met gevaarlijke stoffen. De risico's dienen te worden beoordeeld op twee maatstaven, te weten het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Uitsnede risicokaart Gelderland

Inrichtingen gevaarlijke stoffen in de omgeving van het plangebied
Volgens de risicokaart van de Provincie Gelderland zijn in de omgeving van het plangebied geen inrichtingen met gevaarlijke stoffen aanwezig.

Groepsrisico
Het aantal bezoekers van het plangebied is beperkt en de bezoekers zullen maar relatief kort in het gebied aanwezig zijn. Het aantal aanwezigen is daardoor dermate laag dat deze geen groepsrisico vormt.

Kwetsbare objecten
Het onderscheid tussen kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten is gebaseerd op een aantal overwegingen die zijn ontleend aan de maatschappelijke opvattingen over de groepen mensen in de samenleving die in het bijzonder moeten worden beschermd.
In de eerste plaats behoren objecten waar mensen doorgaans dag en nacht verblijven bijzondere bescherming te genieten (woningen). Daarnaast verdienen bepaalde groepen mensen uit hoofde van hun fysieke of psychische gesteldheid een bijzondere bescherming (kinderen, ouderen, zieken of psychisch kwetsbare personen). Naast de genoemde
maatschappelijke opvattingen is het onderscheid tussen kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten gebaseerd op het aantal en de verblijftijd van groepen mensen en op de aanwezigheid van adequate vluchtmogelijkheden.

Het plan voorziet in de realisatie van een (tijdelijk) informatiecentrum. Dit object is gezien de kleine groepen mensen en de korte gemiddelde verblijftijd van deze groepen niet aan te merken als een (beperkt) kwetsbaar object.

Natuurbrand
Het plangebied is aangewezen als gebied waar een grote natuurbrand kan ontstaan. Een natuurbrand

kan zich in een droge periode snel en onvoorspelbaar ontwikkelen. De meeste natuurbranden ontstaan door menselijk onvoorzichtig handelen of kwaadwilligheid. Soms is er sprake van natuurinvloeden. Het groepsrisico en het plaatsgebonden risico zal door de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats derhalve niet toenemen.

Explosieven
Door Van den Herik Sliedrecht is in het kader van het Bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Heidepol (vastgesteld 26 september 2011) reeds een historisch vooronderzoek uitgevoerd naar mogelijke aanwezigheid van conventionele explosieven (CE) uit de Tweede Wereldoorlog op het landgoed Heidepol. Het betreffende onderzoek is uitgevoerd voor het gebied waar de huidige natuurbegraafplaats zich bevindt met een straal van 300 meter daaromheen. Het uitbreidingsdeel valt voor een groot deel binnen dit onderzoeksgebied (alleen de westzijde valt buiten het onderzoeksgebied). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat op landgoed Heidepol geen verhoogd risico is op het aantreffen van niet gesprongen CE en dat geen vervolgonderzoek nodig is. Het is aannemelijk dat deze conclusie op het hele landgoed Heidepol, en daarmee op het hele uitbreidingsdeel, van toepassing is.

Buisleidingen
Zie de toelichting in paragraaf 5.11.

Ten aanzien van het plan:
Gezien het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat vanuit het aspect externe veiligheid geen belemmeringen bestaan voor het uitbreidingsplan. Nader onderzoek is niet nodig.

5.6 Groen en ecologie

5.6.1 Kernelementen

Het plangebied ligt geheel binnen Natura 2000-gebied de Veluwe, dat vooral gekenmerkt wordt door grootschalige oude loof- en naaldbossen en uitgestrekte droge heidevelden. Op circa 7,75 km ligt het Natura-2000 gebied Rijntakken. Gezien deze afstand en de aard van de ingreep zijn alleen effecten op Natura 2000-gebied Veluwe te verwachten. Verder ligt het plangebied grotendeels in de Groene Ontwikkelingszone (GO) en voor een klein deel in het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Zie de uitwerking in paragraaf 3.2.2.2.

Met dit plan voor omvorming van het agrarische perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan de natuurdoelen van Natura 2000-gebied de Veluwe en van de leefgebieden die Heidepol nu al biedt. Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied de Veluwe. Hierdoor wordt ook gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van Natura 2000-gebied de Veluwe. De overgangen tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe.

De kernelementen van het plan
- De intimiteit van het perceel wordt verhoogd door de ontwikkeling van geleidelijke overgangen tussen open gebieden en bos aan de randen van het plangebied;
- Het open karakter van het plangebied wordt behouden door op het centrale deel terughoudend te zijn met nieuwe beplanting;
- De beleving van het open karakter van het plangebied voor zowel bezoekers als passanten wordt verbeterd zonder hierbij de intimiteit van het gebied te verliezen, door de aanleg van nieuwe wandelpaden en zichtlijnen vanuit de Koningsweg. Hiermee wordt aangesloten bij de bijzondere sfeer van Heidepol;
- Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied de Veluwe; namelijk heischraal grasland (habitattype H6230) en oude eikenbossen (habitattype H9190). Hierdoor wordt tevens gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van

Natura 2000-gebied de Veluwe zoals das, vliegend hert, nachtzwaluw en zandhagedis;
- De overgangen tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied bestaan uit brede, goed-ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties en dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe;
- De beleving van het karakteristieke droogdal, Koningsweg en de oude Harderwijkerweg wordt versterkt door de specifieke situering van de aan te leggen half-verharde paden op de rand van het droogdal, de afwisseling in graslanden, mantel- en zoomvegetaties en bos en door het terugbrengen van paden op het oude tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg;
- De bestaande Harderwijkerweg wordt gebruikt als centrale natuurverbinding en recreatieve verbinding tussen de bestaande natuurbegraafplaats en het plangebied.

Naast de kernelementen ziet het plan toe op:
- Aanleg van circa 2.500 m^2 houtsingels (landschapstype L01.02 Houtsingels), bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen;
- Omvorming van circa 16.500 m^2 soortenarm bos naar inheems gemengd loofbos met beuk, zomereik en grove den (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken-, en beukenbos);
- Omvorming van circa 47.000 m^2 soortenarm, agrarisch grasland naar droog schraalland. (natuurtype N11.01 Droog schraalland, met waar mogelijk de variant heischraal grasland);
- Aanleg van circa 2 kilometer bosranden met goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties (natuurtype N11.01 Droog schraalland);
- Aanleg van 1.100 meter half-verharde slingerende wandelpaden, waarmee alle delen van het plangebied te bereiken zijn. Deze wandelpaden hebben een terughoudend karakter. Alle paden hebben een beperkte breedte van 2 meter (behalve de oude Koningsweg).
- Herstel van het tracé van de oude Koningsweg (3 meter breed) over een lengte van 275 meter en Hoge Harderwijkerweg (2 meter breed) over een lengte van 290 meter, tevens in halfverharding;
- Realisatie van een tijdelijk informatiecentrum van maximaal 125 m^2 op het uitbreidingsdeel en vijf half-verharde bosparkeerplaatsen op de bestaande natuurbegraafplaats. Voor het bosparkeren worden geen bomen gekapt.

5.6.2 Ecologischwerkprotocol

Voor Natuurbegraven Nederland prevaleert natuur te allen tijde. Voor het gebruik en beheren van de natuurbegraafplaats Heidepol is een werkprotocol opgenomen. Het werkprotocol ziet er op toe dat de natuur voorop staat bij het natuurbegraven, waardoor er geen schade aan kwetsbaar habitat optreedt of bijzondere soorten nadelig effect ondervinden. Bij het delven van de natuurgraven wordt eerst de aanwezige vegetatie zorgvuldig opzij gezet om bij het sluiten van het graf weer ter plaatse te worden aangebracht. Daarnaast is er speciale aandacht voor het weer zorgvuldig in de juiste volgorde terugplaatsen van de verschillende bodemlagen. Hiermee blijft de oorspronkelijke vegetatie en bodemopbouw behouden. Het werkprotocol zorgt er ook voor dat er geen verstoring en of schade kan ontstaan aan kwetsbare flora en fauna. Een ter zake kundige ziet hier zoals voorgeschreven in het werkprotocol op toe. In de planregels is geborgd dat maximaal 10% van het gebied met functieaanduiding natuurbegraafplaats daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven. Dit komt neer op maximaal 2.900 natuurgraven.
In de natuurtoets, die als bijlage onderdeel uitmaakt van voorliggend bestemmingsplan, wordt geconcludeerd dat met deze werkwijze geen kwaliteitsverlies van de bestaande vegetatie optreedt. Het werkprotocol is opgenomen als Bijlage 1 bij de regels.

5.6.3 Natuurtoets

Door Bureau Waardenburg is een natuurtoets uitgevoerd waarbij de effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden zijn beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming. Voor zover negatieve effecten aan de orde zijn, zijn maatregelen aangegeven om negatieve effecten op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden te voorkomen of te verzachten. Deze natuurtoets is te beschouwen als de oriëntatiefase van de Passende beoordeling, zoals omschreven in de Wet natuurbescherming (de zogenaamde Voortoets).

Het plangebied ligt in de Groene Ontwikkelingszone (GO) en voor een klein deel in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) van deelgebied 143 Papendal-Schaarsbergen. Dit betekent dat het plan moet

worden getoetst aan de Omgevingsverordening van de Provincie Gelderland. In de natuurtoets is voor het GNN de 'Nee, tenzij-toets' opgenomen. De planologische bescherming van het GNN en de GO kent geen “externe werking” en ziet niet toe op plangebieden buiten het GNN en de GO. Voor ingrepen binnen het GNN en de GO waarvoor een bestemmingswijziging nodig is dient getoetst te worden of er een reële kans bestaat dat de voorgenomen ingreep een significant negatief effect heeft op de kernkwaliteiten, oppervlak en samenhang van het GNN en de GO.

De natuurtoets van Bureau Waardenburg is bijgevoegd als Bijlage 1 bij de toelichting.
De conclusies in deze natuurtoets geven geen aanleiding voor vervolgonderzoek. Wel worden een aantal aanbevelingen gedaan. Navolgend worden de conclusies uit deze Natuurtoets beschreven. Voor de nadere, inhoudelijke uitwerkingen wordt verwezen naar het rapport in de bijlage.

5.7.1.4 Toets Wet natuurbescherming - Natura 2000

Het plangebied ligt in het Natura 2000-gebied Veluwe. Dit gebied is aangewezen voor inmiddels 19 habitattypen, 7 soorten van Bijlage II van de habitatrichtlijn en 10 broedvogelsoorten. De landelijke staat van instandhouding voor de habitattypen en soorten van Bijlage II varieert van matig tot zeer ongunstig.

Voor het merendeel van de habitattypen gelden verbeterdoelen. Een aantal habitattypen zijn zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Ongeveer de helft van de habitats heeft over een oppervlak van >90% een matige tot sterke overschrijding van de stikstofbelasting. De kritische depositie wordt bij deze habitats met meer dan 70 mol N/ha/jaar overschreden.

Afstanden vanaf het plangebied tot nabij gelegen kwalificerende habitattypen:
- Code H4030 Droge Heide: 50 meter
- Code H6230 Heischrale graslanden: 200 meter
- CodeH9190 Oude eikenbossen: 700 meter

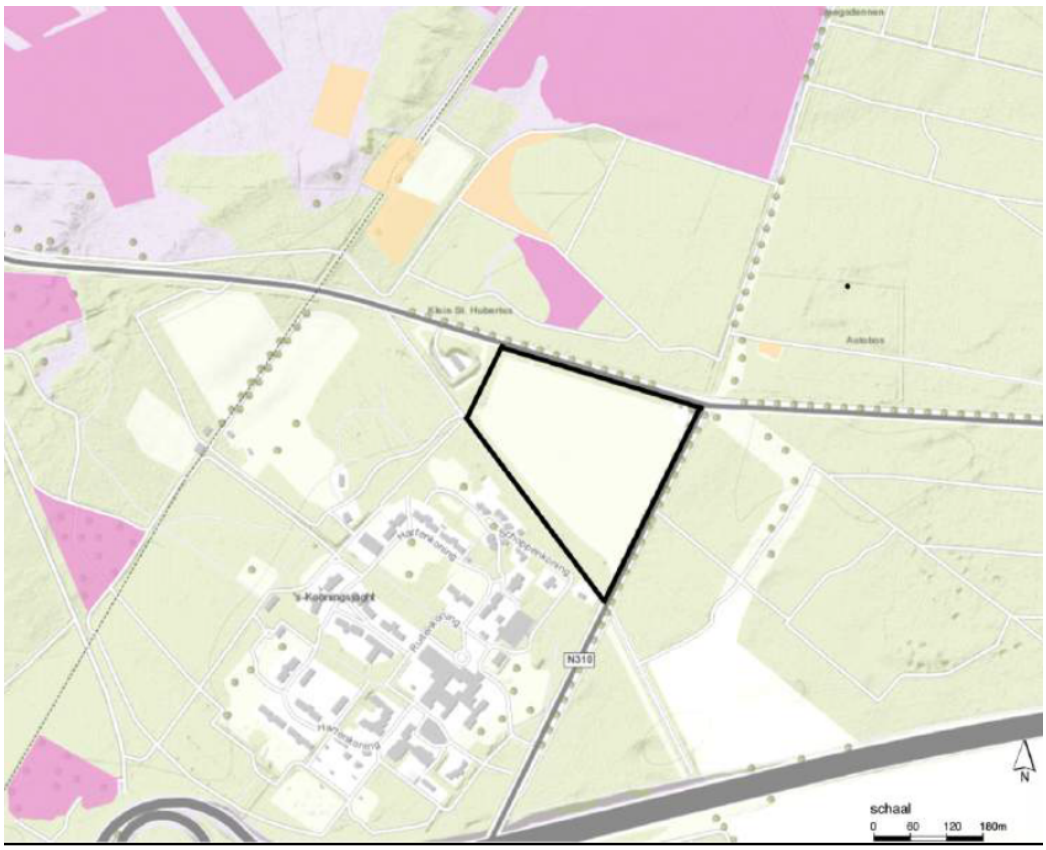

Ligging kwalificerende habitats Veluwe ten opzichte van het plangebied

Op termijn, bij verschraling en een juist beheer, heeft het agrarisch perceel binnen het plangebied potenties voor de ontwikkeling van habitattypen als Droge heide en

Heischrale graslanden en daarmee ook als leefgebied voor diverse kwalificerende soorten van bijlage II HR en broedvogelsoorten.

In de Natuurtoets van Bureau Waardenburg wordt geconcludeerd dat:
1. Directe effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol in de vorm van verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten niet aan de orde zijn.
2. Indirecte effecten als gevolg van de uitbreiding als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging niet aan de orde zijn.
3. De inrichting en het gebruik van het uitbreidingsgebied leidt niet tot een toename in stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats. Hierbij is rekening gehouden met het beëindigen van het huidige landbouwkundige gebruik van het uitbreidingsperceel. De inrichting draagt bij aan het verlagen van de stikstofemissies en deposities binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. Voor de verder weg gelegen Natura 2000-gebieden wordt geen extra bijdrage van de uitbreiding aan de stikstofdepositie berekend. Effecten op alle overige Natura-2000 gebieden als gevolg van veranderingen in stikstofdepositie zijn dan ook uitgesloten.
4. De uitbreiding niet leidt tot negatieve beïnvloeding van de bodem en van de grondwaterkwaliteit. Effecten op instandhoudingsdoelen voor habitats of leefgebieden van soorten daardoor zijn uitgesloten.

Negatieve effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. Omdat er geen sprake zal zijn van een verslechtering van habitattypen of leefgebieden of significante verstoring van aangewezen soorten wordt een passende beoordeling niet nodig geacht.

5.6.4 Toets Wet natuurbescherming - Natura 2000

Het plangebied ligt in het Natura 2000-gebied Veluwe. Dit gebied is aangewezen voor inmiddels 19 habitattypen, 7 soorten van Bijlage II van de habitatrichtlijn en 10 broedvogelsoorten. De landelijke staat van instandhouding voor de habitattypen en soorten van Bijlage II varieert van matig tot zeer ongunstig.

Voor het merendeel van de habitattypen gelden verbeterdoelen. Een aantal habitattypen zijn zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Ongeveer de helft van de habitats heeft over een oppervlak van >90% een matige tot sterke overschrijding van de stikstofbelasting. De kritische depositie wordt bij deze habitats met meer dan 70 mol N/ha/jaar overschreden.

Afstanden vanaf het plangebied tot nabij gelegen kwalificerende habitattypen:
- Code H4030 Droge Heide: 50 meter
- Code H6230 Heischrale graslanden: 200 meter
- CodeH9190 Oude eikenbossen: 700 meter

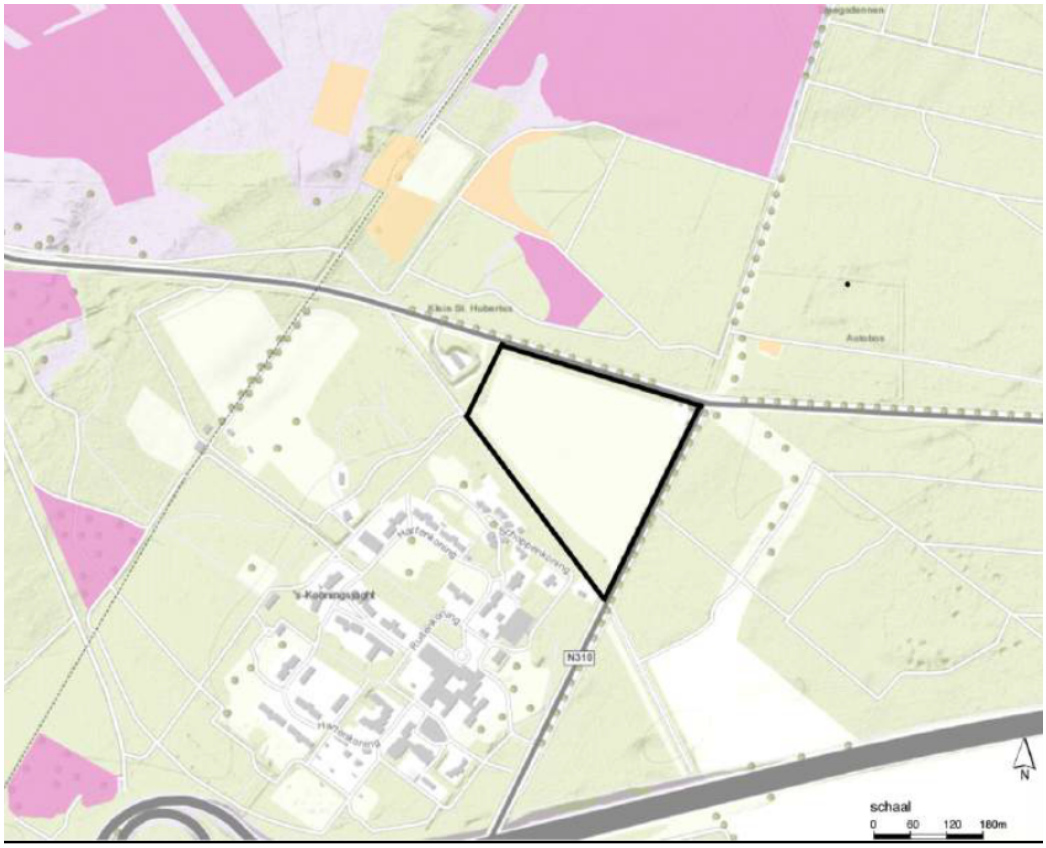

Ligging kwalificerende habitats Veluwe ten opzichte van het plangebied

Op termijn, bij verschraling en een juist beheer, heeft het agrarisch perceel binnen het plangebied potenties voor de ontwikkeling van habitattypen als Droge heide en Heischrale graslanden en daarmee ook als leefgebied voor diverse kwalificerende soorten van bijlage II HR en broedvogelsoorten.

In de Natuurtoets van Bureau Waardenburg wordt geconcludeerd dat:

1. Directe effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol in de vorm van verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten niet aan de orde zijn.
2. Indirecte effecten als gevolg van de uitbreiding als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging niet aan de orde zijn.
3. De inrichting en het gebruik van het uitbreidingsgebied leidt niet tot een toename in stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats. Hierbij is rekening gehouden met het beëindigen van het huidige landbouwkundige gebruik van het uitbreidingsperceel. De inrichting draagt bij aan het verlagen van de stikstofemissies en deposities binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. Voor de verder weg gelegen Natura 2000-gebieden wordt geen extra bijdrage van de uitbreiding aan de stikstofdepositie berekend. Effecten op alle overige Natura-2000 gebieden als gevolg van veranderingen in stikstofdepositie zijn dan ook uitgesloten.
4. De uitbreiding niet leidt tot negatieve beïnvloeding van de bodem en van de grondwaterkwaliteit. Effecten op instandhoudingsdoelen voor habitats of leefgebieden van soorten daardoor zijn uitgesloten.

Negatieve effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. Omdat er geen sprake zal zijn van een verslechtering van habitattypen of leefgebieden of significante verstoring van aangewezen soorten wordt een passende beoordeling niet nodig geacht.

5.6.5 Toets Wet natuurbescherming - beschermde soorten

In de Natuurtoets van Bureau Waardenburg worden ten aanzien van soortenbescherming de volgende conclusies getrokken:

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:
- Er zijn geen negatieve effecten op nesten van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats.
- Bij werkzaamheden in de bosstroken in het broedseizoen kunnen nesten van broedvogels worden vernield of verstoord.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn:
- Er zijn geen negatieve effecten op soorten welke zijn opgenomen in Bijlage II van de Habitatrichtlijn.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van soorten welke zijn opgenomen in Bijlage II van de Habitatrichtlijn.

Beschermingsregime andere soorten:
- Negatieve effecten op verblijfplaatsen van hazelworm zijn niet uit te sluiten.
- Er zijn geen negatieve effecten te voorzien op de staat van instandhouding van de hazelworm. De hazelworm is opgenomen op de Rode lijst als kwetsbaar. De verspreiding van de soort kent een negatieve trend. Op de korte termijn kan de inrichting tot natuurbegraafplaats een licht negatief effect hebben op het voorkomen van de hazelworm in het plangebied. Op de middellange termijn (na twee tot drie jaar na de inrichting) zal het plangebied duidelijk een meer geschikt leefgebied vormen voor de hazelworm. Hiermee zal de uitbreiding van de natuurbegraafplaats uiteindelijk geen negatief effect hebben op de staat van instandhouding van de hazelworm.
- Negatieve effecten op verblijfplaatsen van egel en diverse muizensoorten zijn niet uit te sluiten. Dit betreft soorten waarvoor de provincie Gelderland een vrijstelling heeft afgegeven voor overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Er zijn geen negatieve effecten te voorzien op de staat van instandhouding van egel en de verschillende muizensoorten
- Er zijn geen negatieve effecten op overige beschermde soorten.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van overige beschermde soorten.

5.6.6 Toets Wet natuurbescherming - houtopstanden

Het plangebied omvat langs de randen bosstroken. In deze bosstroken zal plaatselijk regulier omvormingsbeheer plaatsvinden en worden op beperkte schaal geselecteerde bomen vrijgezet om hun ontwikkelingsmogelijkheden te verbeteren. Het Inrichting- en beheerplan in Bijlage 2 geeft aan dat op deze wijze ook het tracé van de oude Koningsweg en de aansluiting op de Harderwijkerweg wordt geaccentueerd. Daarnaast zal in het kader van regulier beheer op verschillende plekken enige exoten en bomen in slechte conditie worden verwijderd om versneld ruimte te maken voor natuurlijke bosverjonging. Er wordt geen oppervlakte bos gekapt. Aangezien er geen areaal bos wordt gekapt en er enkel sprake is van bosbeheer zijn de regels van hoofdstuk 4 van de Wnb niet van toepassing.

5.6.7 Toets Gelders Natuurnetwerk en GO

In het uitbreidingsdeel blijft het Gelders Natuurnetwerk (GNN) ongewijzigd. Natuurbegraven wordt alleen ter plaatse van de Groene Ontwikkelingszone (GO) toegestaan. De uitbreiding van de natuurbegraafplaats heeft geen negatief effect op de bestaande wezenlijke waarden en kenmerken en het functioneren van het GNN. De uitbreiding heeft geen negatieve effecten op het kunnen behalen van de ontwikkelingsdoelen van het GNN én het GO. Omdat een landbouwperceel wordt omgezet naar natuur zijn er wel positieve effecten voor de GNN en de GO.

Zie voor de inhoudelijke beschrijving en toets aan de Omgevingsverordening en kernkwaliteiten de de Natuurtoets in Bijlage 1 en de toelichting in paragraaf 3.2.2.2 en paragraaf 3.4.4.

Op de bestaande natuurbegraafplaats worden vijf half-verharde bosparkeerplaatsen gerealiseerd, ter plaatse van de huidige GNN. De Omgevingsverordening staat in de GNN geen andere nieuwe functies dan natuur toe, omdat dit per definitie leidt tot verlies van oppervlakte natuur. In afstemming met de provincie Gelderland is ervoor gekozen om de begrenzing van de GNN en GO binnen de bestaande begraafplaats Heidepol aan te passen, zodat deze beter aansluit bij het huidige gebruik en betere bescherming biedt aan de aanwezige natuurwaarden. De bosparkeerplaatsen komen na wijziging van de begrenzing binnen de GO te liggen. Zie navolgende afbeeldingen.

De aanpassing van de begrenzing ziet toe op de volgende opppervlaktes.
- 920,3 m^2 GNN wordt GO
- 7003,8 m^2 GO wordt GNN

Het oppervlakte GNN wordt vergroot met 6.083,6 m^2.

De beoogde herbegrenzing heeft de volgende voordelen;
- Meer aaneengesloten GNN gebied – minder versnippering
- Grotere oppervlakte GNN
- Betere bescherming van het gebied met de hoogste natuurwaarden
- Voorzieningen worden geconcentreerd (gebouw, verkeer en parkeren), waardoor rust in het gebied wordt geborgd.

Door de herbegrenzing is sprake van een kwantitatieve verbetering. Daarnaast blijven de kernkwaliteiten behouden en wordt de samenhang van het GNN verbetert.

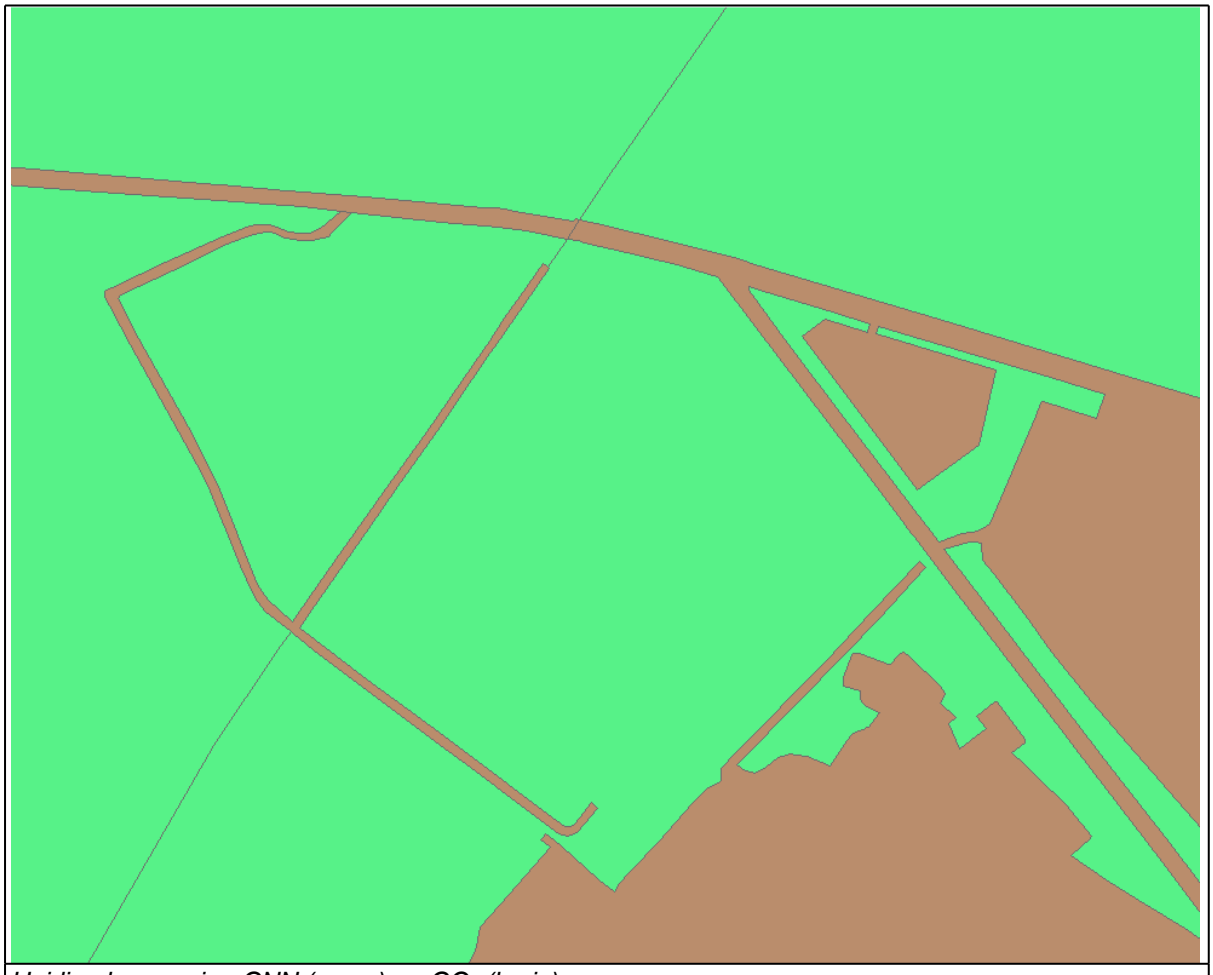

Huidige begrenzing GNN (groen) en GO (bruin)

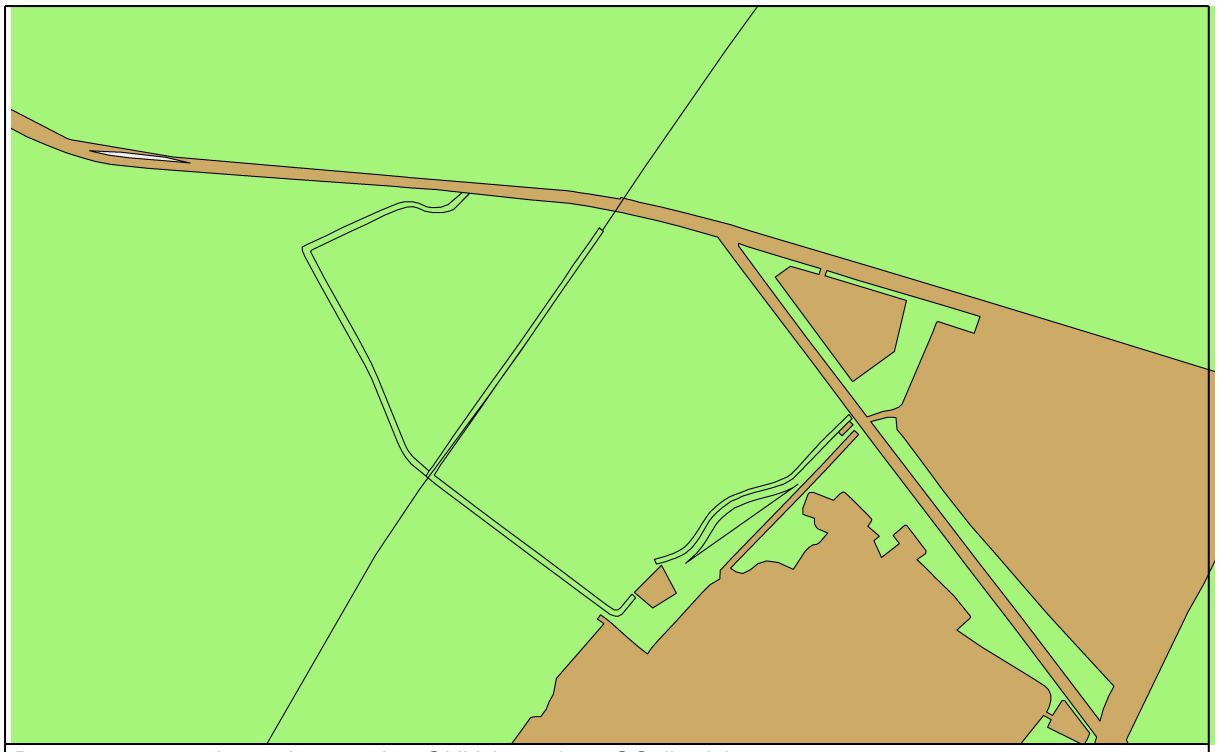

De voorgestane nieuwe begrenzing GNN (groen) en GO (bruin)

De vijf half-verharde bosparkeerplaatsen op de bestaande natuurbegraafplaats is na herbegrenzing van de GNN / GO een kleinschalige ontwikkeling binnen de GO. Er worden voor deze parkeerplaatsen geen houtopstanden gekapt. Gezien de aard en de (zeer beperkte) omvang van deze parkeerplaatsen kan aangesloten worden bij de toetsing van de uitbreiding aan de kernkwaliteiten van de GO in paragraaf 3.2.2.2 en kan geconcludeerd worden dat de beoogde ontwikkelingen passend zijn binnen de regels van de Omgevingsverordening.

5.7 Water

Het plangebied is gelegen in het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel. Waterschap Rijn en IJssel heeft in het Waterplan de beleidsdoelstellingen voor het waterbeheer uitgewerkt. Centraal staat het streven naar schoon, levend en functioneel water en een optimale afstemming van het watersysteem op de ruimtelijke functies van het gebied. Het verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van overlast zijn hierbij aandachtspunten.

Beschrijving watersysteem
Door de hoge ligging in het landschap wordt het plangebied gekenmerkt door de afwezigheid van oppervlaktewater. Door de grofzandige bodem infiltreert regenwater snel in de bodem. Om deze redenen bevindt het grondwater zich ver onder de voor planten bewortelbare zone; tussen de 12 en 19 meter onder het maaiveld. Planten die groeien in het plangebied zijn daarom voor hun watervoorziening afhankelijk van regenwater.

De bodem bestaat uit voornamelijk haarpodzolgronden (Hd30 en Hd21). Door hun topografisch hoge ligging en het grofzandige, grindhoudende materiaal waarin ze zijn gevormd zijn gronden zeer goed ontwaterd. Volgens de grondwatertrappen kaart uit de wateratlas van de Provincie Gelderland kent het plangebied grondwatertrap VII*, wat betekent dat de hoogste > 140 cm boven het maaiveld ligt en de laagste grondwaterschap >120 cm beneden maaiveld. Volgens de Altlas Gelderland is de GHG in het plangebied zelf 17,32 m beneden maailveld.

Wateroverlast
Door de ontwikkeling neemt het verhard oppervlak toe met 125 m^2 door het tijdelijke informatiepunt. Het bebouwingsoppervlak op de bestaande natuurbegraafplaats wordt verkleind met 125 m^2, zodat per saldo

op natuurbegraafplaats Heidepol (bestaand + uitbreidingsdeel) geen sprake is van een toename in verhard oppervlak. Voor dit bouwwerk worden uitsluitend niet-uitlogende materialen gebruikt. Het (schone) hemelwater zal afvloeien en op eigen terrein in de bodem infiltreren (vasthouden op eigen terrein). Er is geen sprake van afwenteling van wateroverlast, er wordt voldaan aan de trita 'vasthouden-bergen-afvoeren'. Extra maatregelen zijn dan ook niet nodig.

Grondwaterbeschermingsgebieden
In de Omgevingsverordening is opgenomen dat het verboden is om in grondwaterbeschermingsgebieden begraafplaatsen als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging of terreinen voor de uitstrooiing van as als bedoeld in artikel 10 van het Besluit op de lijkbezorging op te richten. Het plangebied is echter gelegen op 1,2 km afstand van een grondwaterbeschermingsgebied.

Grondwaterkwaliteit
Uit bekende literatuur en voorhanden zijnde veldonderzoek blijkt geen verslechtering van de kwaliteit van grondwater op te treden. Het niet is te verwachten dat als gevolg van begraven normoverschrijdende gehalten ontstaan in het grondwater. In de natuurtoets van Bureau Waardenburg (Bijlage 1) wordt nader op de effecten voor de grondwaterkwaliteit ingegaan. Bij de realisatie van het informatiepunt worden geen uitlogende en milieubelastende materialen gebruikt.

Om risico's tot een minimum te beperken worden maatregelen genomen zoals die worden voorgeschreven in het Besluit op de lijkbezorging. Dit betekent dat de graven minimaal 30 cm boven het gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) zullen moeten begeven. Uitgaande van een kisthoogte van 50 cm, dient de GHG 145 te zijn. Uit de kaart Gemiddelde Hoogste Grondwaterstand van de wateratlas provincie Gelderland is ligt deze veel dieper. Verder wordt bij natuurbegraven voor de kist alleen gebruik gemaakt van niet schadelijke materialen.

Ten aanzien van het plan:
Het plan heeft geen effect op de waterhuishouding.

5.8 Bodem

In het kader van een bestemmingsplan dient aangetoond te worden dat de kwaliteit van de bodem en het grondwater in het plangebied in overeenstemming zijn met het beoogde gebruik. Dit is geregeld in de Wet Bodembescherming. De bodemkwaliteit kan namelijk van invloed zijn op de beoogde functie van het plangebied.

Binnen het plangebied wordt in het kader van de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats geen nieuwe gevoelige functie toegevoegd.

Binnen het plangebied zijn geen saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend. Wel ligt vlak langs de westelijke grens van het uitbreidingsperceel een grondwater restverontreinigingscontour . Deze grondwaterverontreiniging is afkomstig van het voormalige doorpompstation van olieproducten van defensie, ten westen van het plangebied. Dit terrein is gesaneerd. De verontreiniging van het grondwater zit 16 meter diep en heeft geen gevolgen voor het toekomstige gebruik van het uitbreidingsperceel, mits er geen grondwater wordt onttrokken of een KWO aangelegd wordt.

Uitsnede kaart bodeminformatie (www.arnhem.nl)

Door het agrarische gebruik van dit perceel en de ontginning van de heide en bosopstanden op dit perceel in de periode 1950 -1965 is de toplaag van de bodem zeker tot 1 meter beneden maaiveld geroerd en is daar geen sprake meer van een oorspronkelijke bodemopbouw. Door het relatief korte periode van agrarisch gebruik en de moderne landbouwtechniek (gebruik kunstmest) die daarbij zijn toegepast is evenmin sprake van een dikke, goed ontwikkelde eerdlaag zoals op oude essen / enken. Het effect van een mogelijke bodemverstoring als gevolg van het gebruik als natuurbegraafplaats is daarom beperkt.

Ten aanzien van het plan:
Er wordt geen nieuwe gevoelige functie toegevoegd. Het plan ziet niet toe op oppompen van grondwater en ook niet op de aanleg van een KWO. Het natuurbegraven vindt altijd boven het grondwaterpeil (GHG) plaatst. Nader bodemonderzoek is gezien de voorgenomen activiteiten niet noodzakelijk.

5.9 Cultuurhistorie en archeologie

Op de archeologische verwachtingskaarten van de gemeente Arnhem heeft het plangebied, gelegen op de zuidelijke flank van de Veluwe een lage tot middelhoge archeologische verwachtingskans. Door KSP archeologie is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Het rapport is bijgevoegd als Bijlage 3 Archeologisch bureauonderzoek bij de toelichting.

Op basis van het bureauonderzoek is de kans groot dat archeologische resten in de vorm van karrensporen binnen het plangebied aanwezig zijn van de oude Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem. Door de aanleg van natuurgraven op de natuurbegraafplaats kunnen delen van de karrensporen verloren gaan, maar de handelsroute als geheel wordt weinig aangetast. Bij het archeologisch onderzoek op de locatie van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol is bovendien geconcludeerd dat de karrensporen zelf als niet behoudenswaardig kunnen worden aangemerkt. Op basis hiervan adviseert KSP Archeologie geen vervolgonderzoek ten aanzien van de Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem in het kader van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol. Deze conclusie geldt overigens niet voor de karrensporen die nog aan het maaiveld zichtbaar zijn in de bosstrook aan de rand van het plangebied. Vanwege de zichtbaarheid in het veld vormt het een tastbare herinnering en daarmee behoudenswaardig archeologisch relict.

In het ontwerp blijven de bosstroken en dus ook de karrensporen behouden. Hoewel de karrensporen een middelmatige archeologische waarde hebben, is de route wel van hoge cultuurhistorische waarde. Bij het ontwerp van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats is rekening gehouden met deze cultuurhistorische waarde. Eén van de wandelpaden volgt de 19e eeuwse route van de Harderwijkerweg,

waarmee deze route weer zichtbaar wordt gemaakt.

Voor het plangebied geldt verder een lage tot middelhoge verwachting op het voorkomen van begravingen en nederzettingsresten. Een grafveld wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van kringgreppels bijvoorbeeld in een langgerekt lijnelement (parallel aan het erosiedal) of meer in een vlak. Wanneer binnen het plangebied kringgreppels aanwezig zijn, kunnen deze door de aanleg van natuurgraven worden aangetast. Omdat de natuurgraven met een omvang van ca. 2,7 m2 per stuk verspreid over het terrein met een maximale dekkingspercentage van 10% komen te liggen, zal de aantasting van een mogelijk archeologisch grafveld beperkt zijn. Voor een nederzettingsterrein kan een vergelijkbare redenatie worden gevolgd. Wanneer natuurgraven verspreid binnen een nederzetting worden aangelegd, zullen grondsporen verdwijnen maar zal het nog wel mogelijk zijn om tot een reconstructie van de nederzetting te komen. Op basis van de beperkte aantasting en lage tot middelhoge verwachting adviseert KSP Archeologie voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol geen vervolgonderzoek.

De bevoegde overheid (gemeente Arnhem) bekijkt de bodemverstoring als gevolg van natuurbegraven niet in de vorm van een verstoringsgraad, maar toetst deze aan de gemeentelijke verstoringsgrenzen. De totale oppervlakte/verstoring door natuurbegraven zal boven de gemeentelijke verstoringsgrenzen van respectievelijk 2.000 m2 (lage verwachting) en 500 m2 (middelhoge verwachting) uitkomen. Op basis daarvan blijft de onderzoeksplicht gehandhaafd. In het plangebied zal daarom een verkennend booronderzoek moeten worden uitgevoerd met een eventuele verdichting van het boorgrid (karterend) als de bodemopbouw daartoe aanleiding geeft. Daarnaast dient in het verkennend booronderzoek metaaldetectie te worden meegenomen vanwege een verwachting op resten uit de Tweede Wereldoorlog.

Ten aanzien van het plan:
Op basis van de beperkte aantasting en lage tot middelhoge verwachting adviseert KSP Archeologie voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol geen vervolgonderzoek.

De bevoegde overheid (gemeente Arnhem) bekijkt de bodemverstoring als gevolg van natuurbegraven niet in de vorm van een verstoringsgraad, maar toetst deze aan de gemeentelijke verstoringsgrenzen. De totale oppervlakte/verstoring door natuurbegraven zal boven de gemeentelijke verstoringsgrenzen van respectievelijk 2.000 m2 (lage verwachting) en 500 m2 (middelhoge verwachting) uitkomen. Op basis daarvan blijft de onderzoeksplicht gehandhaafd. In het plangebied zal daarom een verkennend booronderzoek moeten worden uitgevoerd met een eventuele verdichting van het boorgrid (karterend) als de bodemopbouw daartoe aanleiding geeft. Daarnaast dient in het verkennend booronderzoek metaaldetectie te worden meegenomen vanwege een verwachting op resten uit de Tweede Wereldoorlog. Ten behoeve van het booronderzoek moet een conform KNA 4.1 plan van aanpak worden opgesteld. Hierin moet ook de aanvullende eis van de gemeente opgenomen worden.

5.10 Milieueffecten

De uitbreiding van de natuurbegraafplaats wordt ingericht conform de Wet op de lijkbezorging, het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging. Met name in het Besluit op de lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging zijn voorschriften en adviezen opgenomen ten aanzien van milieuhygiënische aspecten van een begraafplaats.

Uit onderzoek uitgevoerd door RIVM naar de samenstelling van het grondwater, oppervlaktewater en drainagewater bij 5 begraafplaatsen in samenwerking met de toenmalige Regionale Inspectie Milieuhygiëne Zuid-Holland en het Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden (Brinkman et al., 1987; Honing et al., 1988) is geen meetbare vervuiling gebleken door medicijnen of andere stoffen die in de bodem terechtkomen.

Uit genoemde onderzoeken komt naar voren dat de milieueffecten van begraafplaatsen naar alle waarschijnlijkheid gering zijn. De milieueffecten van natuurbegraafplaatsen zijn daarnaast geringer dan van reguliere begraafplaatsen. Door inrichting van de natuurbegraafplaats conform het Besluit op de

lijkbezorging en de Inspectierichtlijn Lijkbezorging worden eventuele milieueffecten van de natuurbegraafplaats voorkomen.

5.11 Kabels, leidingen en straalpaden

Bij de aanleg van de natuurbegraafplaats dient rekening te worden gehouden met ondergrondse kabels en leidingen. Voorafgaand aan de werkzaamheden zal daarom een KLIC-melding worden gedaan. Indien daartoe aanleiding bestaat, dient rondom een leiding een zone te worden aangegeven waarbinnen mogelijke beperkingen gelden.

Aan de noordzijde van het plangebied loopt een K2/K3 buisleiding.
- K2: Hieronder vallen de gassen/vloeistoffen die een vlampunt hebben van 23 - 55 °C. Deze stoffen kunnen in een warme omgeving voldoende damp afgeven om tot ontsteking te kunnen komen.
- K3: Hieronder vallen de gassen/vloeistoffen met een vlampunt van 55 - 100 °C.

Ligging K2/K3 buisleiding (groene lijn)

Ter waarborging van een veilig en bedrijfszeker transport en ter beperking van gevaar voor personen en goederen in de directe omgeving van de ondergrondse K2/K3 brandstofleiding, moeten onderstaande activiteiten binnen een afstand van 5 meter ter weerszijden van de hartlijn van de leidingen (belemmerde strook) achterwege blijven:
- het oprichten van enig bouwwerk;
- het aanbrengen van diepwortelende en/of hoogopgaande beplanting waaronder bijvoorbeeld rietbeplanting; (Zie Bijlage 1 voor lijst van planten die daar niet kunnen worden aangelegd);
- het wijzigen van het maaiveldniveau door ontgronding of ophoging;
- het verrichten van grondroerende activiteiten (b.v. het aanbrengen van rioleringen, kabels, leidingen en drainage) anders dan normaal spit- en ploegwerk;
- diepploegen;
- het aanbrengen van gesloten verhardingen;
- het permanent opslaan van goederen waaronder ook begrepen het opslaan van afvalstoffen;

- het aanleggen van waterlopen of het vergraven, verruimen of dempen van bestaande waterlopen;
- het plaatsen van onroerende objecten zoals lichtmasten, wegwijzers en ander straatmeubilair
- het indrijven van voorwerpen in de bodem;
- zware transporten over de K2/K3 brandstofleidingen heen.

Ten aanzien van het plan:
Behoudens de buisleiding zijn binnen het plangebied geen planologisch relevante leidingen gelegen. In het plan is rekening gehouden met de aanwezige K2/K3 buisleiding. Hiervoor is een dubbelbestemming opgenomen. De functieaanduiding 'specifieke vorm van natuur - natuurbegraafplaats' overlapt deze dubbelbestemming niet. Natuurbegraven binnen 5 meter van de buisleiding is hierdoor strijdig met het bestemmingsplan. Het plan ziet niet toe op het oprichten van bouwwerken of één van de andere voornoemde activiteiten binnen een afstand van 5 meter van de buisleiding.

Hoofdstuk 6 Planbeschrijving en -verantwoording

6.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is ingegaan op de bestaande situatie, het relevante beleid en de milieu- en omgevingsaspecten. De informatie uit deze hoofdstukken is gebruikt om keuzes te maken bij het opstellen van het bestemmingsplan: de verbeelding (plankaart) en de regels. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opzet van dit bestemmingsplan. Daarnaast worden de gemaakte keuzes op de verbeelding en in de regels verantwoord. Dat betekent dat er wordt aangegeven waarom bepaalde bestemmingen zijn aangewezen en waarom bepaalde bebouwing acceptabel is.

6.2 Opzet van de regels

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de verplichting opgenomen om ruimtelijke plannen en besluiten digitaal vast te stellen. De Standaard voor vergelijkbare bestemmingsplannen 2012 (SVBP2012) is verplicht.
De Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2012 maakt het mogelijk bestemmingsplannen te maken die op vergelijkbare wijze zijn opgebouwd en op een zelfde manier worden verbeeld. Vergelijkbare bestemmingsplannen leiden tot een betere dienstverlening en tot een effectievere en efficiëntere overheid.
Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit planregels en bijbehorende plankaart waarop de bestemmingen zijn aangegeven. Deze plankaart kan zowel digitaal als analoog worden verbeeld. De plankaart en de planregels dienen in samenhang te worden bekeken.
De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

1. Inleidende regels (begripsbepalingen en wijze van meten);
2. Bestemmingsregels;
3. Algemene regels (o.a. afwijkingen);
4. Overgangs- en slotregels.

6.2.1 Inleidende regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels bevat de inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied en bevatten:

1. Begrippen
   In dit artikel zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen, voor een eenduidige interpretatie van deze begrippen.
2. Wijze van meten
   Dit artikel geeft onder meer bepalingen waar mag worden gebouwd en hoe voorkomende eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Op de plankaart zijn bouwhoogten en soms bebouwingspercentages aangegeven. Als er geen percentages zijn aangegeven, mag het hele bouwvlak worden bebouwd. De aangegeven bouwhoogte wordt gemeten vanaf peil tot het hoogste punt (exclusief elementen zoals een schoorsteen, liftopbouw en dergelijke). Uitgangspunt is dat alleen gebouwd mag worden binnen de bouwgrenzen.

6.2.2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 van de regels bevat de juridische vertaling van de verschillende bestemmingen die voorkomen in het plangebied. Voor ieder gebied op de plankaart is de bestemming aangegeven.
Deze bestemmingen zijn in de regels onderverdeeld in o.a.:

1. Bestemmingsomschrijving: omschrijving van de activiteiten die zijn toegestaan;
2. Bouwregels: eisen waaraan de bebouwing moet voldoen (bebouwingshoogte etc.);
3. Verboden gebruik: welke vormen van gebruik zijn uitgesloten.
4. Vergunningplicht bepaalde werken en werkzaamheden.

6.2.3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat uitsluitend de antidubbeltelregel.
Deze regel bepaalt dat er niet twee keer voor eenzelfde locatie een bouwplan kan worden ingediend.

6.2.4 Overgangs- en slotbepalingen

In Hoofdstuk 4 staan de overgangs- en slotbepalingen. In de overgangsbepalingen is aangegeven wat de juridische consequenties zijn van bestaande situaties die in strijd zijn met dit bestemmingsplan.

6.3 Verantwoording van de regels

6.3.1 Algemeen

Kenmerk van de Nederlandse ruimtelijke ordeningsregelgeving is dat er uitgegaan wordt van toelatingsplanologie. Een bestemmingsplan geeft aan welke functies waar zijn toegestaan en welke bebouwing opgericht mag worden. Bij het opstellen van dit bestemmingsplan zijn keuzes gemaakt over welke functies waar mogelijk worden gemaakt en is gekeken welke bebouwing stedenbouwkundig toegestaan kan worden. De bestaande situatie is hierbij het uitgangspunt.

Het is noodzakelijk dat het bestemmingsplan een compleet inzicht biedt in de bouw- en gebruiksmogelijkheden binnen het betreffende plangebied. Het bestemmingsplan is het juridische toetsingskader dat bindend is voor de burger en overheid en geeft aan wat de gewenste planologische situatie voor het plangebied is. Deze situatie kan gaandeweg de planperiode wijzigen, bijvoorbeeld door veranderd stedenbouwkundig inzicht, functiewijziging veranderingen in gebruik. Ook ruimtelijke ontwikkelingen en vernieuwing van o.a. ruimtelijk, economisch, verkeerskundig en milieubeleid dragen bij aan de veroudering van geldende bestemmingsplannen.

Om recht te doen aan een goede ruimtelijke ordening binnen het plangebied wordt daarom aangegeven in welke situaties de bestemming wordt gekozen gelijk aan de oude bestemming (na strijdige situatie te hebben gewraakt) en in welke situaties een nieuwe bestemming wordt gegeven (positief bestemmen), waarmee de strijdige situatie wordt gelegaliseerd. Daarnaast wordt, indien van toepassing, aangegeven wanneer een strijdige situatie onder het overgangsrecht wordt gebracht.

In deze paragraaf worden de keuzes die zijn gemaakt nader onderbouwd. Hierbij zullen de bestemmingen in dezelfde volgorde als in de regels worden behandeld.

6.3.2 Afzonderlijke bestemmingen

In de volgende subparagrafen worden de afzonderlijke bestemmingen die voorkomen in het bestemmingsplan besproken.

Per bestemming wordt ingegaan op:
- welke gronden zijn zo bestemd;
- wat houdt de bestemming in;
- eventuele aanduidingen of andere bijzonderheden;
- vergelijking vigerend bestemmingsplan zowel qua functie als qua bebouwing;

6.3.3 Bestemming Bos

De bestemming Bos ligt binnen de reeds bestaande Natuurbegraafplaats Heidepol dat wordt gereguleerd in het bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Heidepol (vastgesteld 26 september 2011). Teneinde te kunnen borgen dat er ook voor de uitbreiding van de begraafplaats voldoende parkeerplaatsen op eigen terrein beschikbaar zijn, wordt een klein deel van de gronden binnen de bestaande natuurbegraafplaats ingericht voor vijf parkeerplaatsen.
De systematiek van het vigerende bestemmingsplan bepaalt dat ter plaatse van de voorgenomen parkeerplaatsen, de aanduiding 'parkeerterrein' op de verbeelding wordt aangegeven. In de regels is bepaald dat ter plaatse van de aanduiding 'parkeerterrein' on- en of halfverharde parkeerplaatsen mogen worden aangelegd.
Door deze gronden, die vrijwel direct grenzen aan de uitbreiding van de begraafplaats, op te nemen binnen het bestemmingsplan Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol, wordt de aanleg van voldoende parkeervoorzieningen voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats mogelijk gemaakt.

6.3.4 Bestemming Maatschappelijk

De bestemming Maatschappelijk is op genomen in dit bestemmingsplan vanwege de relatie tussen de bouwmogelijkheden voor gebouwen binnen de natuurbegraafplaats Heidepol én de uitbreiding van de natuurbegraafplaats. De bestemming Maatschappelijk maakt deel uit van het bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Heidepol (vastgesteld 26 september 2011). In dit bestemmingsplan is een bestemmingsvlak c.q. bouwvlak met de bestemming Maatschappelijk opgenomen, waarbinnen de ontvangstruimte van Natuurbegraafplaats is gereguleerd. Het bouwvlak ligt op de grens van het bestemmingsvlak. Het bestemmingsvlak heeft een omvang van 500 m2. De bestemming maakt het bouwen van gebouwen binnen het bestemmingsvlak mogelijk, zonder dat er een specifieke maximale oppervlakte is voorgeschreven. Op basis van deze regeling is derhalve de maximale toegestane bebouwde oppervlakte voor gebouwen 500 m2.
Uitgangspunt voor het toestaan van de bouw van een informatiecentrum binnen de bestemming Natuur in de uitbreiding van Heidepol, is dat de bouwmogelijkheden binnen de totale natuurbegraafplaats niet mogen worden verruimd. In de planregels is ter borging van dit uitgangspunt een direct verband gelegd tussen de bouwmogelijkheden binnen de bestemming Maatschappelijk en de bouwmogelijkheden binnen de bestemming Natuur: de gezamenlijke bebouwde oppervlakte voor gebouwen mag nooit meer bedragen dan 500 m2.

De bestaande bebouwde oppervlakte binnen de bestemming Maatschappelijk bedraagt ca 145 m2. De voorgenomen bouw van het informatiecentrum binnen de bestemming Natuur heeft een bebouwde oppervlakte van 125 m2. In de regels is deze bebouwde oppervlakte gemaximaliseerd. Tezamen vallen de gebouwen ruimschoots binnen de maximale toegestane bebouwde oppervlakte.

Gebleken is dat de bestaande bebouwing binnen de bestemming Maatschappelijk, deels buiten deze bestemming is gelegen. Dit is een omissie die in onderhavige herziening is hersteld. Het bestemmingsvlak is zodanig verruimd, dat de bestaande bebouwing past binnen het bestemmingsvlak. Alhoewel het vlak daarmee iets wordt vergroot, blijft de maximale toegestane bebouwde oppervlakte zoals deze gold ten tijde van de vaststelling van het bestemmingsplan Natuurbegraafplaats Heidepol, te weten de omvang van het destijds vastgesteld bestemmingsvlak, zijnde 500 m2..

6.3.5 Bestemming Natuur

Het overgrote deel van het plangebied is bestemd tot 'Natuur'. Binnen de bestemming Natuur is aan een deel van de gronden de functieaanduiding 'specifieke vorm van natuur-natuurbegraafplaats' toegekend. Binnen deze functieaanduiding wordt het delven van natuurgraven mogelijk gemaakt.

Natuurgraven worden aangelegd aan de hand van het ecologisch werkprotocol. Het werkprotocol maakt onderdeel uit van het bestemmingsplan en ziet er op toe dat de natuur voorop staat bij het natuurbegraven, waardoor er geen schade aan kwetsbaar habitat optreedt of bijzondere soorten nadelig effect ondervinden.

Om het gebruik van de gronden als natuurbegraafplaats met behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden binnen het plangebied, te kunnen borgen, is het inrichtings- en beheerplan het *'inrichting- en beheerplan natuurbegraafplaats Heidepol- uitbreiding'* opgesteld. Het inrichting- en beheerplan toont aan dat natuurontwikkeling en natuurbegraven op deze locatie op een zorgvuldige wijze kunnen samengaan.

De regels binnen de bestemming Natuur bevatten een vergunningplicht voor veel werken en werkzaamheden, die op zichzelf de waarden van het gebied zouden kunnen aantasten; indien de werken en werkzaamheden echter plaatsvinden ten behoeve van beheer, onderhoud en ontwikkeling conform het inrichtings- en beheersplan, bestaat er geen vergunningenplicht.

Als borging dat natuurbegraven een tijdelijke functie betreft en daarmee eindigt als actieve natuurbegraafplaats, kiest Natuurbegraven Nederland ervoor om de gronden die daadwerkelijk worden gebruikt voor natuurbegraven, te maximaliseren binnen het plangebied. Het percentage van de gronden

gelegen binnen het *bestemmingsvlak Natuur* waar daadwerkelijk wordt gegraven, is maximaal 10%. Het borgt dat natuurbegraven daadwerkelijk een tijdelijke functie is, aangezien de grafrechten voor onbepaalde tijd worden uitgegeven en dat *het natuurbegraven ten alle tijden ondergeschikt blijft aan de hoofdbestemming natuur.*

Een tweede borging van de in het gebied voorkomende waarden vindt plaats door in de gebruiksbepaling het graven van natuurgraven, anders dan conform bij deze regels als bijlage opgenomen werkprotocol, als gebruik strijdig met het plan te achten. Het werkprotocol borgt op deze wijze een zodanige zorgvuldige uitvoer van het natuurbegraven, dat de functie natuurbegraven met de bestemming Natuur verenigbaar is. Om de toetsbaarheid zo eenduidig mogelijk te laten zijn, wordt verwezen naar specifieke paragrafen van het werkprotocol: het graven van natuurgraven, indien dit plaatsvindt in *afwijking van het bepaalde in hoofdstuk 2 paragraaf 1 onder 2 van het in bijlage 1 opgenomen Werkprotocol gebruik en beheer*; in deze passage van het werkprotocol staan de voor het behoud van de natuurwaarden belangrijke randvoorwaarden bij het delven van een natuurgraf.

Ook voor wat betreft het houden van een natuurbegraafceremonie, wordt in de regels verwezen naar het werkprotocol (hoofdstuk 2 paragraaf 2). Daarmee wordt voorkomen dat door het houden van ceremonies, er sprake kan zijn van aantasting van natuurwaarden.

Zowel het inrichtings- en beheersplan als het werkprotocol zijn als bijlagen opgenomen bij de regels en maken derhalve deel uit van het juridisch plan.

6.3.6 Dubbelbestemming

Aan de uiterste rand van het plangebied ligt (een deel van) een ondergrondse brandstofleiding. De ondergrondse brandstofleiding is primair bestemd als brandstofleiding. De onderliggende bestemming is hieraan ondergeschikt.
De leiding ligt *buiten de* aanduiding 'specifieke vorm van natuur - natuurbegraafplaats'.

Voorts geldt voor zowel de gronden binnen de bestemming Maatschappelijk als voor de gronden gelegen binnen de bestemming Natuur, de dubbelbestemming Waarde - Archeologie (lage verwachting).

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor overheid en burger. Enerzijds kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen (optreden tegen strijdig gebruik en/of bebouwing). Anderzijds vormt het bestemmingsplan ook het juridisch kader voor de burger waar deze uit af kan leiden wat zijn eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van zijn buren en directe omgeving. Het bestemmingsplan geeft immers de gewenste planologische situatie voor het betreffende gebied binnen de planperiode aan.

In de nota “beleidsuitgangspunten handhaving bestemmingsplannen” zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:
- stringent beleid: als uitgangspunt geldt dat in principe elke overtreding wordt aangepakt;
- géén stilzwijgend gedogen;
- gewenste maar illegale ontwikkelingen zo mogelijk vooraf maar in ieder geval zo snel mogelijk legaliseren;
- gedogen van illegale gevallen alleen in uitzonderlijke gevallen, bij voorkeur alleen tijdelijk en met redenen omkleed.

Deze beleidsuitgangspunten zijn geëvalueerd in de nota "Handhavingsplan Fysieke Leefomgeving 2011-2014". De destijds geformuleerde uitgangspunten pretenderen dat alle overtredingen worden opgespoord en aangepakt. Deze ambitie blijkt met de beschikbare menskracht te ambitieus en daarom is in de nieuwe nota een prioriteitsstelling opgenomen waarin wordt aangegeven aan welke handhavingsonderwerpen op het gebied van bouwregelgeving en de gebouwde omgeving de komende periode met name aandacht wordt besteed. Dit houdt in dat het uitgangspunt dat in principe elke overtreding wordt aangepakt afhankelijk wordt van de prioriteitsstelling uit het Handhavingsplan. De

prioriteitsstelling is onder meer afhankelijk van het type overtreding en het type gebied (beschermd stadsgezicht, buitengebied, industrieterrein enz.) waar de overtreding wordt geconstateerd en zal op basis van politieke realiteit per looptijd van het Handhavingsplan worden geactualiseerd.

De grondslag voor een goed werkend handhavingsbeleid wordt gevormd door een inventarisatie van het feitelijke gebruik en de bestaande bebouwing zo kort mogelijk voor respectievelijk het in ontwerp ter visie leggen van casu quo het in werking van een bestemmingsplan. Als vervolg op deze inventarisatie zullen de verleende omgevingsvergunning voor het bouwen en gevolgde afwijkingsprocedures worden geregistreerd.

Handhavend optreden tegen overtredingen van bestemmingsplannen kan niet alleen plaatsvinden via publiekrechtelijke, maar ook via de strafrechtelijke weg. In de regels is daartoe de zogenaamde strafbepaling opgenomen, waarin overtredingen van de regels worden aangemerkt als een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a, aanhef en lid 2 van de Wet op de Economische Delicten. De bijbehorende strafmaat is hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van de vierde categorie (maximaal € 19.500). Bij ernstige overtredingen zal handhaving ook via de strafrechtelijke weg plaatsvinden. De opsporingsambtenaren van de gemeente of politie zullen in die gevallen proces-verbaal van de overtreding maken. Het (reguliere) bestuursrechtelijke traject zal gelijktijdig worden ingezet.

6.5 Exploitatie

6.5.1 Financiële haalbaarheid

Onderzoeken naar trends in de samenleving laten zien dat er behoefte bestaat om dichter bij de natuur te komen. Daarnaast wordt de wens naar verduurzaming van de maatschappij groter. Door TNS Nipo is onlangs een onderzoek gedaan naar de bekendheid met en de interesse voor natuurbegraven bij Nederlanders. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat 58% van de onderzoeksgroep bekend was met natuurbegraven en dat 16% geïnteresseerd was in een graf op een natuurbegraafplaats. De trends in de samenleving en het onderzoek van TNS Nipo laten zien dat er vraag is naar natuurbegraafplaatsen.

Dat er vraag is naar natuurbegraven blijkt uit de reeds bestaande natuurbegraafplaats Natuurbegraafplaats Heidepol. De bedrijfsvoering van 2012 tot heden bewijst dat de behoefte aan natuurbegraven ook in de praktijk aanwezig is. Naast een regionale functie, komen mensen vanuit heel Nederland naar natuurbegraafplaats Heidepol toe. Door een prijszetting die ligt tussen cremeren en traditioneel begraven in, is de natuurbegraafplaats een aanvulling op bestaande vormen van begraven. Daarnaast komt uit marktonderzoek naar voren dat vaak voor cremeren wordt gekozen om de nadelen van grafrechtverlenging en grafonderhoud door nabestaanden te vermijden. De natuurbegraafplaats is hiermee ook een goed alternatief voor deze groep. De genoemde argumenten en cijfers èn de stijging van het sterftecijfer in de komen jaren leggen een goede basis voor een gezonde bedrijfsvoering van de natuurbegraafplaats. Op basis van bestaande uitgangspunten is een dekkende exploitatie voorzien. In de exploitatiebegroting zijn voorzieningen opgenomen om het eeuwig durend beheer te waarborgen middels een beheersstichting.

6.5.2 Grondexploitatie

Er zal een anterieure overeenkomst worden gesloten om de gemeentelijke kosten (plankosten) in vast te leggen. Hiermee zijn de gemeentelijke kosten anderzinds verzekerd en hoeft geen exploitatieplan vastgesteld te worden.

Hoofdstuk 7 Procedure

7.1 Vooroverleg

Bewonersoverleg
In het kader van het bewonersoverleg zijn de buren/omliggende terrreinbeheerders en betrokken organisaties uit de omgeving geconsulteerd. GroenForum, Koonings Jaght, Natuurmonumenten, Geldersch Landschap, Dorpsraad Schaarsbergen, NP Hoge Veluwe en snackbar de Pitstop. Er zijn geen bezwaren tegen het plan kenbaar gemaakt.

Artikel 3.1.1 Bro overleg
In het kader van artikel 3.1.1 Bro is het concept-bestemmingsplan voorgelegd aan de reguliere overlegpartners, zoals provincie Gelderland.
Naar aanleiding van de opmerkingen is het bestemmingsplan op een aantal kleine punten gewijzigd. De indieners van de opmerkingen zijn per brief op de hoogte gesteld van de wijze waarop met hun opmerkingen is omgegaan.

7.2 Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan)

Het ontwerpbestemmingsplan heeft met ingang van vrijdag 13 september 2019 gedurende een termijn van 6 weken (tot en met vrijdag 25 oktober 2019) ter inzage gelegen. Er zijn tijdens de inzagetermijn geen zienswijzen ingediend.

7.3 Vaststelling

Het bestemmingsplan 'Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol' is op x door de gemeenteraad ongewijzigd vastgesteld.

Uitb
natu
Heid

Cluster
Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan

Bijlagen Bij Toelichting

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	965
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.965-0301
Huidige status:	vastgesteld
Plantype:	bestemmingsplan
Locatie:	
Projectleider:	
Datum:	30-10-2019

Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

Inhoudsopgave

Bijlagen bij toelichting **3**

Bijlage 1 **Natuurtoets** **3**

Bijlage 2 **Verkeersonderzoek** **73**

Bijlage 3 **Archeologisch bureauonderzoek** **90**

Bijlagen bij toelichting

Bijlage 1 Natuurtoets

Natuurtoets uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

E.J.F. de Boer

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap
Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Natuurtoets uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

ir. E.J.F. de Boer

Status uitgave: definitief 2

Rapportnummer:	19-011
Projectnummer:	18-0598
Datum uitgave:	julii 2019
Foto's omslag:	-
Projectleider:	Ir E.J.F. de Boer
Naam en adres opdrachtgever:	Natuurbegraafplaats Heidepol Harderwijkerweg 37 6816 VA Arnhem
Referentie opdrachtgever:	mail d.d. 7 januari 2019
Akkoord voor uitgave:	drs. D. Emond
Paraaf:	

Graag citeren als: De Boer, E.J.F., 2019. Natuurtoets uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 19-011. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden: natuurtoets, Wet natuurbescherming, Natuurbegraafplaats Heidepol

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraafplaats Heidepol
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001: 2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Natuurbegraafplaats Heidepol is voornemens om haar natuurbegraafplaats nabij Arnhem uit te breiden. Natuurbegraafplaats Heidepol wil weten of deze ingreep effecten kan hebben op beschermde soorten, Natura 2000-gebieden en het Gelders Natuurnetwerk en of significante effecten op deze gebieden op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Natuurbegraafplaats Heidepol heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om de uitbreiding te toetsen aan de Wet natuurbescherming en het beleid ten aanzien van het Gelderse Natuurnetwerk. In voorliggend rapport zijn de effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming. Voor zover negatieve effecten aan de orde zijn, zijn maatregelen aangegeven om negatieve effecten op beschermde soorten en Natura 2000-gebieden te voorkomen of te verzachten
Dit rapport is te beschouwen als de oriëntatiefase van de Passende beoordeling, zoals omschreven in de Wet natuurbescherming.

Daarnaast is er een nee, tenzij-toets uitgevoerd voor de effecten op het Gelderse Natuurnetwerk.

Dit rapport is opgesteld door Bureau Waardenburg, de berekening van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden is opgenomen in het supplement bij dit rapport.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Edward de Boer	projectleiding, rapportage, fotografie
Dirk Kruijt	veldwerk

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit de Natuurbegraafplaats Heidepol werd de opdracht begeleid door de heer R. Fleury en de heer W. Peters. Wij danken hen voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord 3

1 Inleiding 7

1.1 Aanleiding en doel 7

1.2 Toetsing Wet natuurbescherming 8

1.3 Toetsing aan het beleid voor het Gelders Natuurnetwerk 9

2 Plangebied en project 12

2.1 Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol 12

2.2 De ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden 18

Deel 1 Natura 2000-gebieden 19

3 Natura 2000-gebied Veluwe 19

3.1 Instandhoudingsdoelen 19

3.2 Huidige functie plangebied 19

4 Effecten op Natura 2000-gebieden 22

4.1 Mogelijke effecten en de invloedsfeer van het project 22

4.2 Bepaling effecten bodemverstoring en gebiedsvreemde stoffen 27

4.3 Bepaling van effecten van stikstofdepositie 29

4.4 Conclusies effecten beschermde gebieden 30

Deel 2 Beschermde soorten 32

5. Betekenis van het plangebied voor beschermde soorten planten en dieren 32

5.1 Relevante soorten 32

5.2 Betekenis van het plangebied relevante beschermde soorten 32

5.2.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn 32

5.2.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn 33

5.2.3 Beschermingsregime andere soorten 36

6 Effecten op beschermde soorten 39

6.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn 39

6.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn 40

6.3 Beschermingsregime andere soorten 41

6.4 Conclusies beschermde soorten 42

Deel 3 Overige aspecten....44
7 Houtopstanden, Natuurnetwerk Nederland....44
7.1 Houtopstanden....44
7.2 Nee, tenzij toets....44
7.2.1 Beoordelingskader....44
7.2.2 Aanwezige waarden en kenmerken GNN en GO....44
7.2.3 Effecten op de waarden en kenmerken van het NNN en de GO....46
7.3 Conclusies....48
8 Aanbevelingen....49
8.1 Vervolgprocedure....49
8.2 Aanbevelingen....49
9 Literatuur....50
Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming....52
Bijlage 2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied....59
Bijlage 3 Effectenindicator....61
Supplement Rapportage Stikstofdepositie....62

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Natuurbegraafplaats Heidepol nabij Arnhem wil gaan uitbreiden. Noodzakelijk hierbij is om weten of en zo ja hoe met deze ingreep rekening moet worden gehouden met de Wet natuurbescherming.

Concreet wil de Natuurbegraafplaats Heidepol weten of als gevolg van dit project significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden op voorhand kunnen worden uitgesloten en of het project effecten kan hebben op beschermde soorten.
Gezien de ligging van het plangebied ten opzichte van het NNN, in dit geval het Gelderse deel, het GNN, is een 'Nee, tenzij'-toets gewenst.

De Wet natuurbescherming
De Wet natuurbescherming heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur, en daarmee de biodiversiteit, schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan is er in geval van beschermde gebieden een vergunning nodig of in geval van beschermde soorten ontheffing nodig voor het overtreden van een verbodsbepaling. In specifieke gevallen geldt een vrijstellingsregeling.[1]

In dit rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en twee oriënterende veldonderzoeken, en de bepaling van de effecten op Natura 2000-gebieden. Voorafgaand aan het veldbezoek heeft de Natuurbegraafplaats Heidepol mogelijk te kappen bomen gemarkeerd. Deze bomen zijn specifiek beoordeeld op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, spechtenholen, eekhoornnesten en hun potentie als verblijfplaats voor vleermuizen en marters.
In dit rapport is een berekening van de effecten van (extra) stikstofemissie op de depositie van Natura 2000-gebieden meegenomen (supplement).

Het doel van het onderzoek is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van de regels uit de Wet natuurbescherming. Als dat voor beschermde gebieden het geval is, wordt bepaald onder welke voorwaarden redelijkerwijs een vergunning kan worden verkregen of dat een Passende Beoordeling nodig is om hier antwoord op te kunnen geven. Als overtreding ten aanzien van beschermde soorten aan de orde is wordt bepaald onder welke voorwaarden redelijkerwijs ontheffing kan worden verkregen.

[1] Zie voor de doelstelling en regels van de Wet natuurbescherming het wettelijk kader in de bijlage.

1.2 Toetsing Wet natuurbescherming

Wet natuurbescherming (Wnb)
Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking. De regels die toezien op bescherming van Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' van de Wet natuurbescherming. De verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten zijn opgenomen in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en beschreven per beschermingsregime (zie onder). De regels voor houtopstanden zijn beschreven in Hoofdstuk 4 van de wet (zie ook Bijlage 1).

Deel 1 Natura 2000-gebieden
Deel 1 van de voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van een verkennend onderzoek naar de effecten op Natura 2000-gebieden. De centrale vraag van deze toetsing is: bestaat er een reële kans op significante negatieve effecten op Natura 2000-gebieden of kan het optreden van significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden met zekerheid worden uitgesloten?

Meer in detail geeft deze rapportage antwoord op de volgende vragen:
- Welke Natura 2000-gebieden liggen binnen de invloedssfeer van het plan/project (par 2.2)?
- Wat zijn de instandhoudingsdoelen voor deze natuurgebieden (bijlage 2)?
- Welke effecten op Natura 2000-gebieden heeft het project (H4)?
- Zijn er in samenhang met andere activiteiten en plannen effecten op Natura 2000-gebieden, met andere woorden zijn er cumulatieve effecten?
- Kunnen significante effecten (inclusief cumulatieve effecten) worden uitgesloten?

De uitkomsten van het onderzoek kunnen als volgt zijn:
- Er treden met zekerheid *geen effecten* op; er zijn geen aanvullende maatregelen nodig om effecten te beperken. Wel wordt aanbevolen de conclusies van dit onderzoek aan het bevoegd gezag voor te leggen.
- *Significant negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten*. Voor activiteiten die (mogelijk) een significant effect hebben is een vergunning nodig, die kan worden aangevraagd op basis van een "passende beoordeling" (zie Bijlage 1) en na het doorlopen van de ADC-toets[2]. Vooroverleg met het bevoegd gezag is noodzakelijk.
- *Er zijn (mogelijk) wel effecten, maar die zijn beperkt en zeker niet significant.* In dit geval bepaalt het bevoegd gezag of er vergunning nodig is. In de vergunningsvoorschriften kunnen maatregelen worden opgelegd om negatieve effecten te verminderen of te voorkomen. Deze maatregelen zijn niet nodig om significante effecten te voorkomen.

De effecten van het project zijn getoetst aan de instandhoudingsdoelen die voor Natura 2000-gebied Veluwe gelden (Programmadirectie Natura 2000, 2014). Als

[2] ADC-toets: toets op Alternatieven, Dwingende reden van groot openbaar belang, Compensatie.

(significant) negatieve effecten op deze gebieden kunnen worden uitgesloten zijn effecten op verder weg gelegen gebieden op grond van de afstand eveneens uit te sluiten.

Deel 2 Beschermingsregimes soorten
Deel 2 van de voorliggende rapportage beschrijft de effecten van de uitbreiding op beschermde soorten planten en dieren in het plangebied en op welke wijze rekening moet worden gehouden met deze soorten. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen.

De Wet natuurbescherming onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:
- *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn* (Wnb § 3.1),
- *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* (Wnb § 3.2)[3] en
- *Beschermingsregime andere soorten* (Wnb § 3.3).

Met het in werking treden van de Wet natuurbescherming is het beschermingsregime voor een aantal soorten veranderd dan wel vervallen. Ook zijn een aantal soorten beschermd die dat voorheen niet waren. Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Wnb Art 3.10 lid 2a).

In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in 'vogels', strikt beschermde soorten (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).

Deel 3 Houtopstanden
Bij de ingreep worden houtopstanden gekapt. Nagegaan dient te worden of de regels ten aanzien van houtopstanden zoals vermeld in Hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming van toepassing zijn.

1.3 Toetsing aan het beleid voor het Gelders Natuurnetwerk

Het plangebied ligt voor een klein deel binnen het Gelders Natuurnetwerk (in vervolg GNN genoemd) en voor het overige deel binnen de Groene ontwikkelingszone (in vervolg het GO genoemd). Directe effecten op het GNN zijn daarmee vooraf niet uit te sluiten. Het toetsingskader van de NNN is daarom van toepassing.

De voorgenomen ingreep wordt getoetst aan de provinciale verordening. Alleen wanneer sprake is van een bestemmingswijziging binnen de begrenzing van het GNN

[3] Dit betreft soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn. Brochure: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van EZ, versie 1.3 december 2016.

en de Groene Ontwikkelingszone (GO) zijn de bepalingen uit de Omgevingsverordening Gelderland van toepassing. De planologische bescherming van het GNN / de GO kent geen “externe werking”, dat wil zeggen ziet niet op plangebieden buiten het GNN / de GO.

Voor ingrepen binnen het GNN / de GO waarvoor een bestemmingswijziging nodig is, dient het volgende getoetst te worden:

- bestaat er een reële kans dat de voorgenomen ingreep een significant negatief effect heeft op de kernkwaliteiten, oppervlak en samenhang van het GNN en de GO?

De kernkwaliteiten die gelden binnen het GNN en de GO zijn opgenomen in de atlas Kernkwaliteiten GNN en GO en in Bijlage 5 van de Omgevingsverordening Gelderland. Hierbij gaat het niet alleen om de aanwezige natuurwaarden, maar ook om de nagestreefde natuurwaarden en de bijbehorende milieucondities. De kernkwaliteiten van het GNN en de GO zijn in de Omgevingsverordening per deelgebied uitgewerkt. Het plangebied valt binnen deelgebied 143 Papendal - Schaarsbergen. De nagestreefde natuurwaarden zijn ruimtelijk weergegeven door middel van beheertypen in het Natuurbeheerplan 2018 (Provincie Gelderland 2017).

Daarnaast zal ook gekeken worden naar indirecte effecten op de GNN zoals effecten van additionele stikstofdepositie door inrichting en gebruik en veranderingen in hydrologie.

De ‘Nee, tenzij’-toets zal net als de beoordeling aan de regels ten aanzien van houtopstanden in *Deel 3* worden behandeld.

De Harderwijkerweg, de oprijlaan naar de Natuurbegraafplaats Heidepol en ook voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats. Links ligt het uitbreidingsgebied.

2 Plangebied en project

2.1 Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol

Plangebied en omgeving

Het plangebied betreft een trapezium-vormig perceel dat ligt ingesloten tussen de Otterloseweg aan de noordzijde, de Koningsweg aan de oostzijde en de Harderwijkerweg aan de zuidwestzijde. Aan de westzijde van het plangebied ligt de huidige Natuurbegraafplaats Heidepol, Aan de zuidkant ligt het terrein van de zorginstelling Koningsjacht en aan de noord- en oostkant bos- en heidegebieden van de Veluwe.

Het plangebied zelf omvat een agrarisch perceel dat door twee bosstroken wordt geflankeerd (langs de Otterloseweg en de Harderwijkerweg. Het in agrarisch gebruik zijnde perceel is wisselend in gebruik als grasland en akker. Het agrarisch gebruik is intensief. Het totale oppervlak is ca. 8,4 ha waarvan ca. 6,5 agrarisch. Het overige deel is bosopstand.

Het agrarisch perceel bestond in 2018 uit grasland. Het omvatte een monotone, soortenarme raaigrasvegetatie. De bosstroken langs de randen bestaan deels uit loofhoutopstanden (zomereik, beuk, Amerikaans eik) en deels gemengde opstanden (bijmenging grove den). Het agrarische perceel betreft een van de open terreinen die de ruimere omgeving van het plangebied binnen de bosopstanden voorkomen. Ze draagt bij aan de landschappelijke afwisseling in de omgeving.

Panoramafoto van het plangebied. op de voorgrond het agrarische perceel en op de achtergrond de beplanting rond de Harderwijkerweg (rechts) en de Koningsweg (links).

Open water komt niet voor binnen het plangebied. De gemiddelde grondwaterstand ligt 6 tot 15 meter onder maaiveld. Wel is er een duidelijk reliëf aanwezig waarbij langs de zuidkant sprake is van een zogenaamd droogdal en de noordzijde het hoogst ligt. Door het gebied loopt het tracé van de Oude Koningsweg welke in het terrein nauwelijks of niet meer herkenbaar is.

De huidige bestemming van het plangebied is in zijn geheel agrarisch, dus ook die van de bosstroken aan de rand van het plangebied.

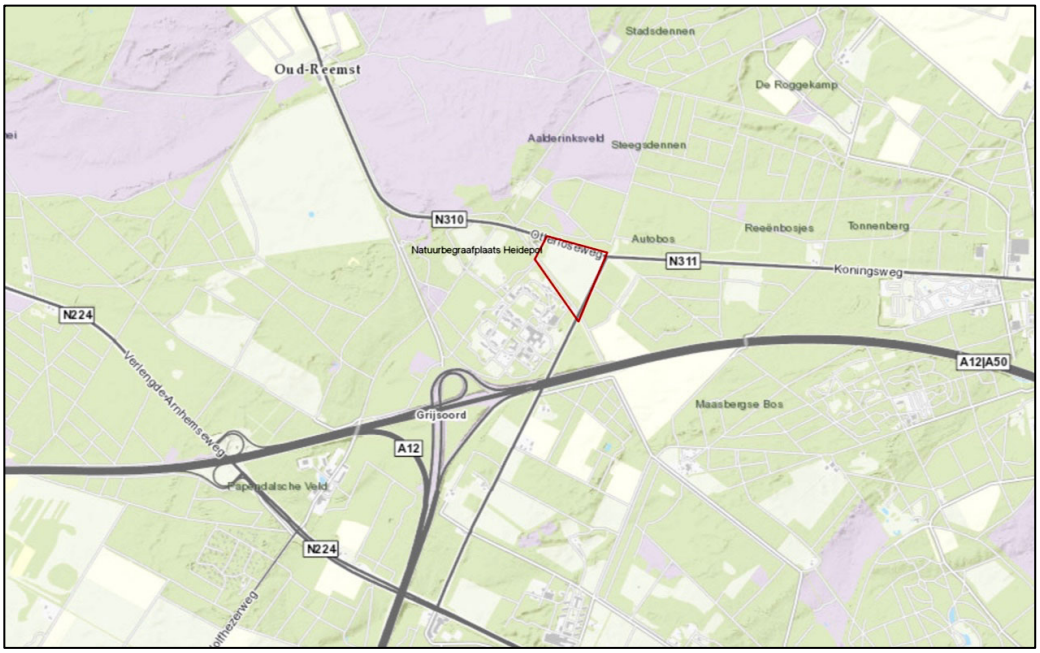

Figuur 2.1 Ligging plangebied (rood omkaderd) (Esri Nederland, Community Map Contributors | Esri Nederland, beeldmateriaal.nl | Esri Nederland, Kadaster | Esri Nederland, AHN)

Iets oostelijk van het plangebied heeft de provincie Gelderland in 2012 een corridor ingericht als verbindingszone voor reptielen (zie Ottenburg *et al*., 2012). Onder de Otterloseweg en de Koningsweg liggen kleine faunatunnels bedoeld voor kleine en middelgrote zoogdieren (tot en met das) en reptielen. Langs de Otterloseweg en de Koningsweg liggen afzonderlijke fietspaden. De Harderwijkerweg heeft een halfverharding.

Uitgang faunatunnel onder de Koningsweg.

Bosstrook langs de Otterloseweg.

Bosrand aan de westzijde van het plangebied. Te zien is o.a. veel opslag van Amerikaanse vogelkers. Tegen deze bosrand aan is het nieuwe informatie- en kantoorgebouw gepland.

Project

Voor de uitbreiding is een Inrichtings- en beheerplan opgesteld (Natuurbegraafplaats Heidepol, 2019). Figuur 2.2 geeft de inrichtschets. De kernelementen van de inrichtingschets zijn als volgt (Natuurbegraafplaats Heidepol, 2019):

- *De intimiteit van het perceel wordt verhoogd door de ontwikkeling van geleidelijke overgangen tussen open gebieden en bos aan de randen van het plangebied;*
- *Het open karakter van het plangebied wordt behouden door op het centrale deel terughoudend te zijn met nieuwe beplanting;*
- *De beleving van het open karakter van het plangebied voor zowel bezoekers als passanten wordt verbeterd zonder hierbij de intimiteit van het gebied te verliezen, door de aanleg van nieuwe wandelpaden en zichtlijnen vanuit de Koningsweg. Hiermee wordt tevens aangesloten bij de bijzondere sfeer van Heidepol;*
- *Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied Veluwe; namelijk heischraal grasland (habitattype H6230) en oude eikenbossen (habitattype H9190). Hierdoor wordt tevens gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van Natura 2000-gebied Veluwe zoals das, vliegend hert, nachtzwaluw en zandhagedis;*
- *De overgangen tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied bestaan uit brede, goed-ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties en dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied Veluwe;*
- *De beleving van het karakteristieke droogdal, Koningsweg en de oude Harderwijkerweg wordt versterkt door de specifieke situering van de aan te leggen half-verharde paden op de rand van het droogdal, de afwisseling in graslanden, mantel- en zoomvegetaties en bos en door het terugbrengen van paden op het oude tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg;*
- *De bestaande Harderwijkerweg wordt gebruikt als centrale natuurverbinding en recreatieve verbinding tussen de bestaande natuurbegraafplaats en het plangebied.*

Daarnaast wordt in het plangebied:

- *Aanleg van circa 2.500 m^2 houtsingels (landschapstype L01.02 Houtsingels) , bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen;*
- *Omvorming van circa 16.500 m^2 soortenarm bos naar inheems gemengd loofbos met beuk, zomereik en grove den (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos);*
- *Omvorming van circa 47.000 m^2 agrarisch gebruikt grasland naar droog schraalland (natuurtype N11.01 Droog schraalland, met waar mogelijk de variant heischraal grasland);*

- *Aanleg van circa 13.500 m^2 (2 kilometer) bosranden met goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties (natuurtype N11.01 Droog schraalland);*
- *Aanleg van 1.100 meter halfverharde paden van 2 meter breed;*
- *Herstel van het tracé van de oude Koningsweg (3 meter breed) over een lengte van 275 meter en Hoge Harderwijkerweg (2 meter breed) over een lengte van 290 meter, tevens in halfverharding;*
- *Realisatie van een tijdelijk informatiecentrum van maximaal 125 m^2 met vijf bosparkeerplaatsen in halfverharding .*

Voor het bosparkeren worden geen bomen gekapt. De parkeerplaatsen worden gerealiseerd in aansluiting op de Harderwijkerweg.
De bestemming van het gehele plangebied veranderd van ‘agrarisch’ in ‘natuur’ met een tijdelijke medebestemming ‘natuurbegraven’.

Op basis van deze voornemens is de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol getoetst aan de Wnb.

Uitvoering van de plannen is voorzien in de periode 2019 – 2020.

Figuur 2.2 Inrichtingsschets uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol .

2.2 De ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. Op enige afstand (ca. 7,75 km) ligt het Natura 2000-gebied Rijntakken. Gezien de aard van de ingreep en het plangebied en de afstand tot het Natura 2000-gebied Rijntakken zijn effecten anders dan op Natura 2000-gebied Veluwe bij voorbaat uit te sluiten. Een AERIUS-berekening zal aangeven in hoeverre additionele stikstofdepositie is te verwachten voor alle Natura 2000-gebieden.

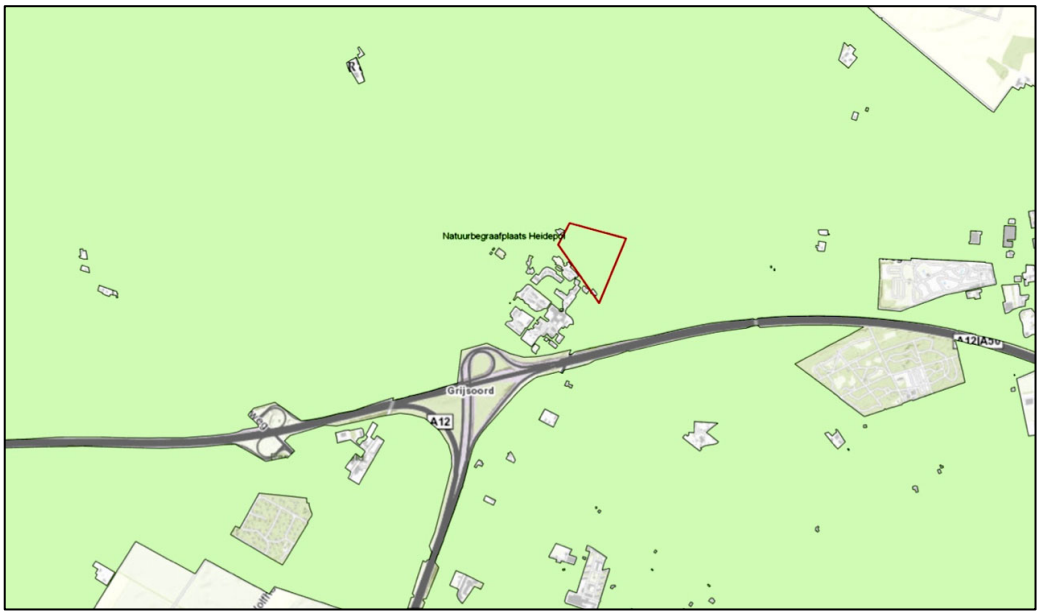

Figuur 2.3 Ligging plangebied (rood omlijnd) ten opzicht van Natura 2000-gebied Veluwe (groen gemarkeerd). (Esri Nederland, Community Map Contributors | Esri Nederland, beeldmateriaal.nl | Esri Nederland, Kadaster | Esri Nederland, AHN).

Deel 1 Natura 2000-gebieden

3 Natura 2000-gebied Veluwe

3.1 Instandhoudingsdoelen

De kernopgaven en instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebied Veluwe zijn opgenomen in bijlage 2. Het Natura 2000-gebied Veluwe is aangewezen voor inmiddels 19 habitattypen, 7 soorten van Bijlage II van de habitatrichtlijn en 10 broedvogelsoorten.

De landelijke staat van instandhouding voor de habitattypen varieert van matig tot zeer ongunstig. Voor het merendeel van de habitattypen gelden verbeterdoelen. Ook voor de soorten van Bijlage II varieert de landelijke staat van instandhouding van matig tot zeer ongunstig. Voor kamsalamander, meervleermuis en drijvende waterweegbree geldt een behoudsdoelstelling, voor de andere soorten geldt een uitbreidings- of verbeterdoelstelling. De landelijke staat van instandhouding voor wespendief, ijsvogel, zwarte specht, boomleeuwerik en roodborsttapuit is gunstig. Voor deze soorten geldt een behoudsdoelstelling. Voor de andere broedvogels is de staat van instandhouding matig tot zeer ongunstig en gelden uitbreidings- en verbeterdoelen.

Een aantal habitattypen zijn zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Ongeveer de helft van de habitats heeft over een oppervlak van >90% een matige tot sterke overschrijding van de stikstofbelasting. De kritische depositie wordt bij deze habitats met meer dan 70 mol N/ha/jaar overschreden[4].

3.2 Huidige functie plangebied

Habitattypen
Uit de habitattypenkaart van de Veluwe (kaarten viewer provincie Gelderland) en de veldbezoeken van 13 augustus en 25 september 2018 blijkt dat er geen habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling binnen het plangebied voorkomen. Zie voor een uitsnede van de habitattypenkaart figuur 3.1. De meest nabij gelegen kwalificerende habitats liggen op:

code	omschrijving	afstand (in m)
H4030	Droge heide	50
H6230	Heischrale graslanden	200
H9190	Oude eikenbossen	700

[4] PAS-Gebiedsanalyse Natura2000-gebied 057 Veluwe dd. 26-08-2015

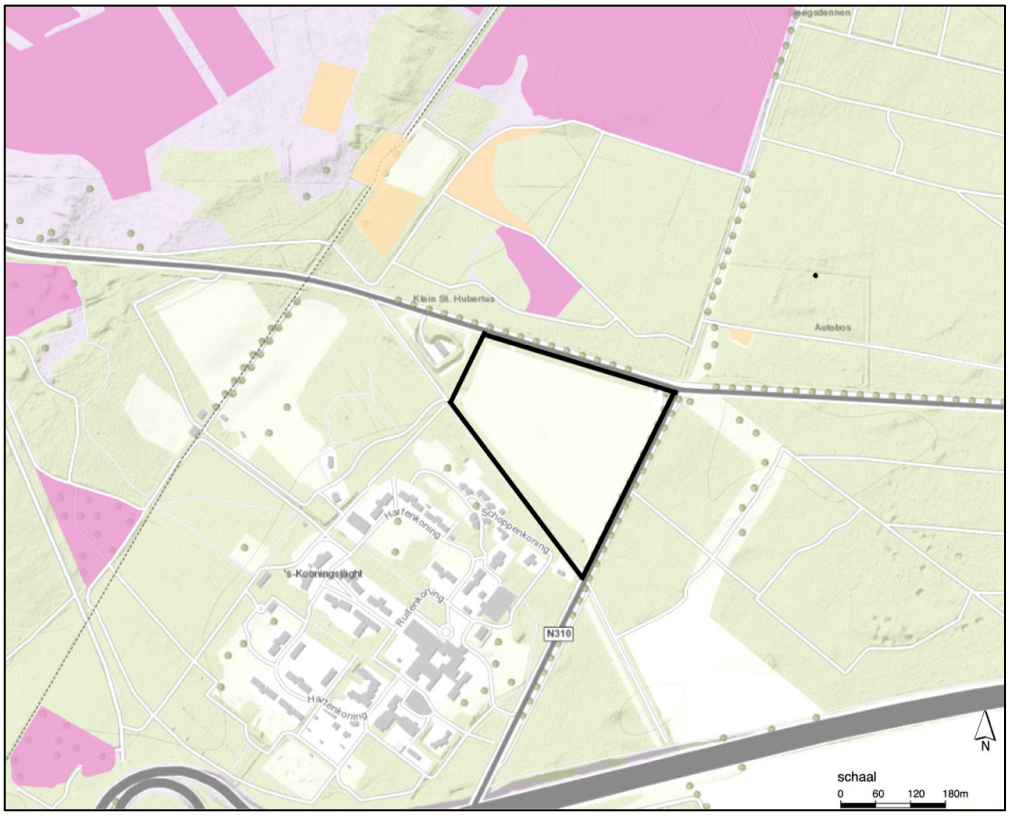

figuur 3.1 Ligging kwalificerende habitats Veluwe ten opzichte van het plangebied (zwart omlijnd) (bron: kaarten.gelderland.nl).

Op termijn, bij verschraling en een juist beheer, heeft het agrarische perceel binnen het plangebied potenties voor de ontwikkeling van habitattypen als Droge heide en Heischrale graslanden en daarmee ook als leefgebied voor diverse kwalificerende soorten van bijlage II HR en broedvogelsoorten.

Soorten Bijlage II Habitatrichtlijn

Voor de Veluwe zijn de volgende soorten aangewezen: gevlekte witsnuitlibel, beekprik, rivierdonderpad, bittervoorn, kamsalamander, meervleermuis, drijvende waterweegbree en vliegend hert.

Geen van de soorten van Bijlage II waarvoor de Veluwe is aangewezen, komt voor in of nabij het plangebied. Open water ontbreekt binnen het plangebied en het nabij gelegen Papendal ten westen van het plangebied is een droogdal. Het gebied is daarmee ongeschikt als leefgebied voor watergebonden soorten (gevlekte witsnuitlibel, beekprik, rivierdonderpad, bittervoorn, kamsalamander, drijvende waterweegbree). Meervleermuis verblijft in gebouwen, die binnen het plangebied ontbreken, en foerageert overwegend boven grotere open wateren, welke eveneens in de omgeving ontbreken. Het plangebied heeft daarom geen betekenis voor de meervleermuis. Vliegend hert heeft oude eikenstobben nodig: deze ontbreken op het terrein. Vanuit het plangebied en directe omgeving zijn geen waarnemingen bekend

(NDFF 20-12-2018).

Broedvogels

Voor de Veluwe zijn de volgende broedvogelsoorten aangewezen: wespendief, nachtzwaluw, ijsvogel, draaihals, zwarte specht, boomleeuwerik, duinpieper, roodborsttapuit, tapuit en grauwe klauwier.

Door het ontbreken van open water heeft het plangebied geen betekenis als leefgebied voor de ijsvogel. Duinpieper en tapuit kunnen inmiddels als verdwenen broedvogel van de Veluwe worden beschouwd (bron: Sovon). Van wespendief en boomleeuwerik zijn volgens het NDFF waarnemingen uit de omgeving van het plangebied bekend. Van nachtzwaluw, roodborsttapuit en zwarte specht zijn ook waarnemingen bekend uit het plangebied. Dit betrof geen broedgevallen. Het plangebied maakt daarmee deel uit van het leefgebied van wespendief, boomleeuwerik, nachtzwaluw, roodborsttapuit en zwarte specht. Er zijn geen directe broedgevallen van deze soorten binnen het plangebied de afgelopen 10 jaar bekend (bron: gegevens NDFF).

De landelijke staat van instandhouding voor de broedvogels varieert van ongunstig (o.a. tapuit, duinpieper) tot gunstig (bijlage 2).

Het leefgebied van de meeste soorten is mogelijk gevoelig voor stikstofdepositie (Broekmeyer *et al.* 2012).

4 Effecten op Natura 2000-gebieden

4.1 Mogelijke effecten en de invloedsfeer van het project

In de effectenindicator (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator) is natuurbegraven niet als ingreep opgenomen. Wel de mogelijke effecten van landrecreatie op de Natura 2000-gebieden. Natuurbegraven is van extensieve aard en om die reden hooguit vergelijkbaar met extensieve vormen van landrecreatie. In bijlage 3 zijn daarom de mogelijke effecten van 'landrecreatie op de Natura 2000-gebieden opgenomen. In dit geval zal dat een 'worst case scenario' zijn omdat de recreatie die mogelijk wordt gemaakt met dit initiatief van extensieve aard is en zich beperkt tot vergroting van wandelmogelijkheden.

Het plangebied ligt binnen het in Hoofdstuk 3 besproken Natura 2000-gebied Veluwe. Hiermee zijn directe effecten als *verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag* of *verstoring* niet op voorhand uitgesloten.

Effecten als gevolg van de volgende factoren zijn in dit oriënterend onderzoek buiten beschouwing gebleven.

Hydrologische veranderingen: de reden hiervoor is dat er geen noemenswaardige hydrologische veranderingen te verwachten zijn. De hoeveelheid en locatie van het in de bodem te infiltreren neerslagwater wijzigt niet.

Het agrarische perceel (fot vanaf de westzijde genomen) met een eenvormige soortenarme graslandvegetatie.

Verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag

Habitattypen

Het plangebied blijft deel uitmaken van het Natura-2000-gebied. Enkel door de bouw van een nieuw informatie- en kantoorgebouw en de aanleg van enkele bosparkeer-plaatsen vindt er een klein ruimtebeslag plaats op Natura 2000-gebied.

Binnen het plangebied komen geen kwalificerende habitattypen voor en is geen verlies aan oppervlakte beschermd habitattype. Door de nieuwe inrichting en het gebruik en beheer als natuurbegraafplaats nemen de potenties voor de ontwikkeling van beschermde habitattypen Droge Heide en Heischrale graslanden duidelijk toe. Indien er een effect op habitattypen is zal dit een positief effect zijn.

Soorten Bijlage II HR

De Veluwe is aangewezen voor de soorten gevlekte witsnuitlibel, vliegend hert, beekprik, rivierdonderpad, kamsalamander, meervleermuis en drijvende waterweegbree. Afgezien vliegend hert zijn deze soorten alle in meer of mindere mate afhankelijk van open water. Aangezien open water niet binnen het plangebied en directe omgeving voorkomt heeft het plangebied geen betekenis voor de water afhankelijke soorten. Ingrepen binnen het plangebied hebben derhalve geen effect op deze soorten

Voor vliegend hert is in § 3.2 aangegeven dat het plangebied, door het ontbreken van in betekenende mate dood eikenhout en het ontbreken van waarnemingen binnen het plangebied en ruimere omgeving, geen betekenis heeft. Negatieve effecten als gevolg van inrichting en gebruik van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol zijn daarmee uit te sluiten. In de toekomst wanneer er een toename verwacht kan worden van dood eikenhout zal het plangebied meer potentie voor vliegend hert kunnen krijgen.

Broedvogels

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van zwarte specht, wespendief, roodborsttapuit, nachtzwaluw, boomleeuwerik en draaihals. Van genoemde soorten zijn binnen het plangebied geen recente waarnemingen bekend van broedgevallen (zie o.a. NDFF). Het agrarisch gebruik binnen het plangebied verdwijnt, en hier voor in de plaats komen heide en schraallandvegetaties. Er is daarnaast een toename aan lengte houtwal, en tevens ontstaat er langs de bosrand meer (oppervlak) natuurlijke vegetatieovergangen (mantel- en zoomvegetaties). De kwaliteit als foerageer- en rustgebied wordt hiermee vergroot en de potenties voor broeden nemen toe. Het oppervlak Natura 2000-gebied neemt niet af. Het leefgebied van genoemde soorten blijft daarmee intact. Met het omzetten van het agrarische perceel naar heide en schrale en kruidenrijke vegetaties verbeteren de foerageermogelijkheden voor wespendief en boomleeuwerik. Er worden daarnaast hooguit enkele bomen gekapt. Deze bomen zijn vooraf beoordeeld op hun functie voor kwalificerende soorten. Er

worden geen nestbomen van kwalificerende soorten gekapt. Er zijn daarom geen negatieve effecten te voorzien op kwalificerende broedvogels.

Verstoring door beweging, licht en geluid gedurende de inrichting en het gebruik.
Aangezien het plangebied momenteel niet van betekenis is voor kwalificerende habitattypen en soorten van Bijlage II HR wordt op dit punt enkel ingegaan op de broedvogels waarvoor de Veluwe is aangewezen.

Met het gebruik als natuurbegraafplaats neemt de betreding van het plangebied toe. Zoals aan het begin van deze paragraaf aangegeven is dat hooguit vergelijkbaar met extensieve recreatie. Per broedvogelsoort zal hieronder worden bepaald of dit mogelijk tot verstoring kan leiden.

Zwarte specht
In de huidige situatie zal de zwarte specht zich, indien aanwezig, voornamelijk kunnen ophouden aan de randen van het plangebied. Langs deze randen liggen drukke verkeerswegen, en de toerit tot de huidige Natuurbegraafplaats Heidepol en straks ook de uitbreiding van de natuurbegraafplaats. Het gemiddelde aantal uitvaarten per dag veranderd niet door de uitbreiding. Ervaring laat zien dat grafbezoek na de eerste paar jaar duidelijk terugloopt. Dit impliceert dat ondanks de uitbreiding van de capaciteit van de natuurbegraafplaats het bezoek (buiten natuurbegrafenissen om) maar beperkt toeneemt. Dit bezoek wordt over een groter gebied gespreid. De nieuwe inrichting van het plangebied zorgt voor een grote afscherming van de aanliggende wegen waardoor deze minder als verstoringbron kunnen worden gezien. Meer natuurlijke bosovergangen en nieuw te ontwikkelen beplantingelementen binnen en langs de rand van het agrarisch perceel schermen de huidige bosstroken meer af voor beweging en geluid. Het is daarom niet te voorzien dat de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats leidt tot extra verstoring van de zwarte specht. Een negatief effect op de aantallen broedparen zwarte specht in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Wespendief
De wespendief komt voor in de omgeving van het plangebied. Uit het plangebied zelf zijn geen broedgevallen bekend. Het plangebied behoord wel tot het leefgebied van de wespendief. Mogelijk wordt het plangebied gebruikt als onderdeel van het foerageergebied door een broedpaar uit de omgeving. Doorgaans profiteren graafwespen en bijen van een uitbreiding van zonnige randen van zandpaden en open, lage (heide)vegetaties. Meer structuur kan dus juist een positief effect hebben op de beschikbaarheid van voedsel voor de wespendief. Daarentegen kan een toename van bezoekers aan het terrein nadelig zijn voor de rust binnen het plangebied. Evenwel blijft het plangebied onverminderd onderdeel van het potentiële foerageergebied van de wespendief. Een negatief effect op de aantallen broedparen wespendief in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Nachtzwaluw

De nachtzwaluw is een nachtactieve vogel van open en half open heide- en bosterreinen. De soort leeft van vliegende, nachtactieve insecten (Cleere & Nurney, 1998). Het plangebied voldoet in meer of mindere mate aan de eisen van ‘nachtzwaluw-habitat’. Na inrichting zal het plangebied in grotere mate voldoen aan de eisen van ‘nachtzwaluw-habitat. ‘Dagrusten’ vindt vaak plaats in besloten bos op 3-5 meter hoogte in een den, maar nooit al te ver van het open jachtterrein dat gedurende de nacht wordt gebruikt om te foerageren, te baltsen etc. (Van Kleunen et al., 2007). De bosstroken langs de rand van het plangebied blijven behouden en krijgen een meer natuurlijke overgang naar opengebieden. Binnen de bestaande bosstroken worden geen paden aangelegd. Dagrust blijft dus verzekerd. Na zonsondergang wanneer nachtzwaluw actief wordt is de natuurbegraafplaats voor publiek gesloten. Verstoring is daarmee uitgesloten. De inrichting en het beheer hebben een positieve invloed op het foerageergebied van de nachtzwaluw. Een negatief effect op de aantallen broedparen nachtzwaluw in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Boomleeuwerik

De boomleeuwerik komt als broedvogel op de Veluwe voor in open terreinen zoals heidevelden en ruime open plekken met heide in bos, maar altijd met de component ‘open zand’ als zijnde nadrukkelijk aanwezig in het habitat. Open zand ontbreekt binnen het plangebied. Waarnemingen van boomleeuwerik zijn enkel bekend van de heidegebieden in de omgeving van het plangebied. Verstoring is daarmee uitgesloten. Een negatief effect op de aantallen broedparen boomleeuwerik in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Draaihals

De draaihals prefereert overgangshabitat tussen gevarieerde heidevelden met een groot aandeel open zand (mieren = voedsel) en grillige bosranden waar berkenopstand domineert. Momenteel ontbreekt dat in belangrijke mate in het plangebied. Draaihals is niet bekend uit het plangebied of de directe omgeving. De nieuwe inrichting beantwoord in veel grotere mate aan het voorkeurshabitat voor de draaihals. Het is daarom niet te voorzien dat de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats leidt tot extra verstoring van de draaihals. Een negatief effect op de aantallen broedparen draaihals in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Duinpieper

De duinpieper was in Nederland een typische broedvogel van zuivere stuifzanden en is inmiddels al jarenlang als broedvogel uit Nederland verdwenen. Negatieve effecten zijn daarmee uit te sluiten.

IJsvogel

De ijsvogel is afhankelijk van visrijk water en komt in het plangebied – door het ontbreken van water – niet voor. Negatieve effecten zijn daarmee uit te sluiten.

Tapuit
De tapuit is laatste jaren verdwenen als broedvolgel van de Veluwe. Negatieve effecten zijn daarmee uit te sluiten.

Roodborsttapuit
De roodborsttapuit is een soort van relatief open biotopen als uitgestrekte heidevelden, kale duinen en kleinschalig open cultuurlandschap. De soort is vastgesteld in de directe nabijheid van het plangebied. Net als bij de zwarte specht zal de herinrichting er toe leiden dat aanliggende wegen als verstoringbron minder van invloed zullen zijn. Inrichting maakt het gebied iets kleinschaliger en geeft meer mogelijkheden voor de soort om zich ongestoord binnen het plangebied te bewegen. Het is daarom niet te voorzien dat de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats leidt tot extra verstoring van de roodborsttapuit. Een negatief effect op de aantallen broedparen roodborsttapuit in Natura 2000-gebied Veluwe wordt daarom uitgesloten.

Grauwe klauwier
De grauwe klauwier bewoont half open, kleinschalige landschappen met relatief grote en specifieke variatie: op de Veluwe broedt de soort vooral op verruigde kap- en brandvlakten, open berkenbos of schrale heide met opslag, doorgaans onder vochtige omstandigheden (= groter voedselaanbod), bijvoorbeeld nabij vennen welke niet binnen of nabij het plangebied voorkomen. De soort is nooit vastgesteld noch te verwachten in of nabij het plangebied. Negatieve effecten zijn daarmee uit te sluiten.

Verlies van samenhang van het areaal/leefgebied oftewel versnippering.
Aangezien het plangebied momenteel niet van betekenis is voor kwalificerende habitattypen en soorten van Bijlage II HR is er geen sprake van versnippering of verlies van samenhang van leefgebied van kwalificerende soorten en habitats.

Sterfte
Het plangebied is mogelijk enkel van betekenis als rust en foerageergebied voor een aantal broedvogelsoorten. Sterfte als gevolg van uitvoering van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol van soorten van Bijlage II HR is op voorhand uit te sluiten.

Gezien de aard van de ingreep en de aard van het gebruik van het gebied en het ten alle tijden ontzien van mogelijke nestplaatsen van broedvogels is het uitgesloten dat door de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol sprake is van sterfte van broedvogels die aangewezen zijn voor de Veluwe.

Emissie en depositie van schadelijke stoffen
In § 4.2 wordt ingegaan op de mogelijke effecten als gevolg van bodemverstoring en het vrijkomen van schadelijke stoffen als gevolg van de activiteit ‘natuurbegraven’.

De uitstoot van stikstofoxiden door de bij de inrichting in te zetten werktuigen is middels een AERIUS-berekening in beeld gebracht. Tevens is de AERIUS-berekening in beeld gebracht wat de additionele stikstofdepositie is binnen Natura 2000-gebied. De inrichtingswerkzaamheden zijn tijdelijk. In paragraaf 4.3 worden effecten als gevolg van stikstofdepositie nader toegelicht.

4.2 Bepaling effecten bodemverstoring en gebiedsvreemde stoffen

In 2017 heeft Natuurmonumenten onderzoek laten verrichten naar mogelijke effecten van natuurbegraven op natuur (De Vries. *et al*., 2017). Dit onderzoek is mede uitgevoerd op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol. Met name is gekeken naar de effecten op grasland en op bosvegetaties. In het veld is daarbij gemeten hoe groot de bodemverstoring is en hoe groot de verstoring van de oppervlakte rond het graf is. Daarnaast zijn vegetatieopnamen gemaakt op graven van 2 tot 5 jaar oud en zijn bodemmonsters genomen om pH, NO3, NH4, Ca, Mg, Ptot, en Ntot te bepalen. Analyses lieten een eensluidend beeld zien: op Natuurbegraafplaats Heidepol zijn de verschillen tussen de opnamen op de graven en de controleplots niet significant. Dat geldt voor zowel de vegetatieopnamen als voor de bodemanalyses. De conclusie wordt getrokken dat het natuurbegraven op de huidige Natuurbegraafplaats Heidepol vooralsnog geen blijvend negatieve invloed op de vegetatie heeft, niet in de bossen en niet in de nog jonge graslanden.

In aanvulling op het onderzoek van De Vries *et al*. heeft het onderzoeksbureau B-WARE in 2018 een aanvullend onderzoek gedaan naar ‘de effecten van graven en natuurbegraafplaatsen op de bodem, water en natuur’. Hierbij is tevens veldonderzoek uitgevoerd naar grondwater- en bodemkwaliteit en naar bodemleven. Onderzoek is gedaan op meerdere natuurbegraafplaatsen in Gelderland. Conclusies per deelaspect van dit onderzoek zijn:

Bodem en bodemstructuur:

- De meer oppervlakkige bodemvorming en humusprofiel hersteld zich in de loop van decennia
- vergraven van oude bosbodems (> 100 jaar niet geroerd) wordt afgeraden

bodemleven en vegetatie:

- het effect op bodemleven in zandbodems is gering
- vergraven kan zelfs leiden tot verrijking van het bodemleven
- de invloed op vegetatie is in het algemeen beperkt en hoeft niet per definitie negatief te zijn
- bodemschimmels herstellen zich na het begraven

voedingsstoffen:

- effecten zijn enkel mogelijk te verwachten als het aantal natuurbegrafenissen hoger ligt dan 50 per jaar per hectare

medicijnresten:

- de inschatting is dat natuurgraven nauwelijks het grondwaterbelasten met medicijnresten

De algemene conclusies (op basis van bekende literatuur en voorhanden zijnde veldonderzoek) zijn:

- de negatieve effecten lijken beperkt
- de kans op verslechtering van de kwaliteit van grondwater is minimaal
- effecten op flora en fauna zijn beperkt en tijdelijk van aard
- er zal altijd een zeker mate van bodemverstoring optreden maar omvang van het negatieve effect daarvan is afhankelijk van de vraag of er al eerder bodemverstoring is opgetreden.

In eerder onderzoek naar de effecten van natuurbegraven geven De Molenaar *et al.* (2009) aan dat “het niet is te verwachten dat als gevolg van begraven normoverschrijdende gehalten ontstaan in het grondwater”. De Molenaar concludeert dit op basis van een RIVM onderzoek naar grondwaterverontreinigingen nabij begraafplaatsen.
Voor het vrijkomen van stoffen die als vermestend worden beschouwd (stikstof, fosfaat) geven Molenaar *et al*. aan dat hiervan enkel effecten zijn te verwachten als deze stoffen vrijkomen in de wortelzone van de aanwezige vegetatie. De minimaal verplicht aan te houden begraafdiepte bij wet vastgelegd ligt ruim beneden de wortelzone van kruid- en grasachtige vegetaties. De stoffen die uit ontbindende stoffelijke resten vrijkomen, blijven daarom vrijwel buiten bereik van kruiden- en heidevegetaties hebben.
Bomen wortelen dieper dan de verplichte minimum begraafdiepte. Vermestende stoffen zijn daarom in potentie beschikbaar voor houtopstanden. Indien echter begraven wordt buiten bereik van het wortelstelsel van houtopstanden (bomen, struiken) zullen na begraven vrijkomende vermestende stoffen ook niet van invloed zijn op houtopstanden. De uitgangspunten van natuurbegraafplaats Heidepol en het werkprotocol van Natuurbegraafplaats Heidepol geven aan dat wortelstelsels van bomen niet beschadigd mogen worden. Praktisch gezien betekent dit begraven buiten de kroonprojectie van bomen en dat er enkel natuurgraven worden gerealiseerd buiten de kwetsbare wortelzone. Middels het werkprotocol wordt dit voorgeschreven en ook op toegezien.
De Molenaar *et al.* (2009) concluderen dat de kans op een noemenswaardig of significant negatief effect op flora en vegetatie volgens de regels van natuurbegraven, bij begraven buiten de kroonprojectie van bomen, als vrijwel verwaarloosbaar mag worden beschouwd.

Conclusie effect

In dit geval zal natuurbegraven voornamelijk beperkt blijven tot het huidige agrarisch perceel. Door het agrarische gebruik van dit perceel en de ontginning van de heide en bosopstanden op dit perceel in de periode 1950 -1965 is de toplaag van de bodem zeker tot 1 meter beneden maaiveld geroerd en is daar geen sprake meer van een oorspronkelijke bodemopbouw. Door het relatief korte periode van agrarisch gebruik en de moderne landbouwtechniek (gebruik kunstmest) die daarbij zijn toegepast is evenmin sprake van een dikke, goed ontwikkelde eerdlaag zoals op oude essen / enken. Het effect van een mogelijke bodemverstoring als gevolg van het gebruik als

natuurbegraafplaats is daarom beperkt.

Gezien bovenstaand onderzoek en de aard van het uitbreidingsgebied kan daarnaast geconcludeerd worden dat vermesting en uitspoeling van meststoffen en gebiedsvreemde stoffen geen rol zal spelen en niet tot negatieve effecten zal leiden.

4.3 Bepaling van effecten van stikstofdepositie

De stikstofdepositie als gevolg van de inrichting en het gebruik van het uitbreidingsgebied Heidepol als natuurbegraafplaats is berekend met behulp van het rekenprogramma AERIUS. Dit programma is onderdeel van het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Door een recente uitspraak van de Raad van State (29 mei 2019) is de PAS zelf buiten werking gesteld. De rekentool AERIUS blijft echter een geëigend middel om de stikstofdepositie te berekenen. In de berekening is ook een verschilberekening uitgevoerd waarbij de uitstoot en depositie van het huidige gebruik (landbouwkundig) in mindering wordt gebracht. Het huidige gebruik komt immers te vervallen en daarmee ook de uitstoot en depositie als gevolg van het huidige gebruik.
Voor inrichting en gebruik zijn twee aparte berekeningen uitgevoerd. Voor de details van de berekeningen en resultaten wordt verwezen naar het supplement bij deze rapportage.

Voor de habitattypen van Bijlage I van de Habitatrichtlijn en leefgebieden van soorten zijn kritische depositiewaarden (KDW) vastgesteld voor de depositie van stikstof. De KDW van een aantal habitattypen en leefgebieden wordt in de huidige situatie al overschreden (PAS gebiedsanalyse). Een te hoge stikstofdepositie leidt tot verzuring en vermesting. Bij elke toename van stikstofdepositie in deze gebieden dient beoordeeld te worden of significant negatieve effecten uitgesloten kunnen worden.

Als gevolg van de inrichting van de beoogde uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol is sprake van extra stikstofemissie op een locatie waar het activiteitenniveau (verkeer, bedrijvigheid) in de huidige situatie (referentiesituatie) gemiddeld is. Als gevolg van het stoppen van het huidige gebruik is er echter ook sprake van een afname van stikstofemissie. Beide effecten worden tegen elkaar afgewogen. Bronnen van bestaande NOx/NH3 emissie zijn met name de verkeersgeneratie (lokale wegen, A12 / A50 op korte afstand). Daarnaast spelen ook landbouw en emissies bij woningen en bedrijven ten gevolge van het verstoken van brandstoffen (cv's etc.) een rol.

Natura 2000-gebied Veluwe
De bijdrage van voornoemde ontwikkeling is maximaal 0,56 mol N/ha/jaar (supplement AERIUS rapport). Een toename wordt berekend voor maximaal 6 hexagonen. Bij de verschilberekening waarbij de huidige uitstoot door het landbouwkundige gebruik in mindering wordt gebracht blijkt het eindresultaat van de berekening negatief. Voor geen enkel habitattype of type leefgebied wordt gedurende de inrichtingsfase een toename van stikstofdepositie berekend. Voor de habitattypen

H9190 Oude eikenbossen, H4030 Droge heiden en H6230vka Heischrale graslanden, vochtig kalkarm en de leefgebieden Lg14 Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden, Lg13 Bos van arme zandgronden en L4030 Droge heiden wordt een afname van 0.05 mol N/ha/jr berekend.
Negatieve effecten als gevolg van de inrichting van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol zijn daarmee uit te sluiten. De inrichting draagt bij aan het verlagen van de stikstofemissies en deposities binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. In het supplement zijn kaarten voortkomend uit de AERIUS-berekening opgenomen waarop te zien is in welk gebied er sprake is van een afname van stikstofdepositie.

Voor de gebruiksfase is een vergelijkbare berekening gemaakt. Extra verkeersbewegingen samenhangend met het gebruik van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats (zie hiervoor Goudappel – Coffeng, 2019) leiden maximaal tot 0,12 mol N/ha/jr in enkele hexagonen direct langs de rijroutes. Bij de verschilberekening waarbij de huidige uitstoot door het landbouwkundige gebruik in mindering wordt gebracht blijkt het eindresultaat van de berekening negatief. Voor geen enkel habitattype of type leefgebied wordt gedurende de gebruiksfase een toename van stikstofdepositie berekend. Voor de habitattypen H9190 Oude eikenbossen, H4030 Droge heiden en H6230vka Heischrale graslanden, vochtig kalkarm en de leefgebieden Lg14 Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden, Lg13 Bos van arme zandgronden en L4030 Droge heiden wordt een afname van 0.05 of 0,06 mol N/ha/jr berekend.
Negatieve effecten als gevolg van het gebruik van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol zijn daarmee uit te sluiten. De inrichting draagt bij aan het verlagen van de stikstofemissies en deposities binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. In supplement zijn kaarten voortkomend uit de AERIUS-berekening opgenomen waarop te zien is in welk gebied er sprake is van een afname van stikstofdepositie.

Overige gebieden
Voor de verder weg gelegen Natura 2000-gebieden wordt geen extra bijdrage van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol aan de stikstofdepositie berekend. Effecten op alle overige gebieden als gevolg van veranderingen in stikstofdepositie zijn dan ook uitgesloten.

4.4 Conclusies effecten beschermde gebieden

Op grond van veldonderzoek in augustus en september 2018 en bronnenonderzoek, wordt geconcludeerd dat

1. Directe effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol in de vorm van verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag of verstoring door mechanische effecten zijn niet aan de orde.

2. Indirecte effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol als versnippering, verdroging, verstoring en verontreiniging zijn niet aan de orde.

3. De uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol zal leiden tot een afname van depositie van stikstof in Natura 2000-gebied Veluwe.

4. De uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol leidt niet tot negatieve beïnvloeding van de bodem en van de grondwaterkwaliteit. Effecten op instandhoudingsdoelen voor habitats of leefgebieden van soorten daardoor zijn uitgesloten.

Op grond van de in dit rapport gepresenteerde objectieve gegevens zijn negatieve effecten als gevolg van de uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden uitgesloten.

Cumulatieve effecten
Omdat er geen effecten zijn, is het niet nodig naar cumulatieve effecten onderzoek te doen.

Passende beoordeling
Omdat er geen effecten zijn, is het uitgesloten dat er significante effecten zijn. Omdat er geen sprake zal zijn van een verslechtering van habitattypen of leefgebieden of significante verstoring van aangewezen soorten wordt een passende beoordeling niet nodig geacht.

N.B. De beoordeling van de noodzaak voor een vergunning ligt bij het bevoegd gezag. De conclusie van Bureau Waardenburg heeft geen rechtskracht.

Vervolgonderzoek
De conclusies in dit rapport ten aanzien van Natura 2000-gebieden zijn gebaseerd op voldoende beschikbare en actuele informatie. Er zijn geen hiaten in kennis geconstateerd die van invloed kunnen zijn op de conclusies. De conclusies geven dan ook geen aanleiding voor vervolgonderzoek.

Deel 2 Beschermde soorten

5. Betekenis van het plangebied voor beschermde soorten planten en dieren

5.1 Relevante soorten

Uit bronnenonderzoek (NDFF geraadpleegd op 20 augustus 2018) en twee oriënterende veldonderzoeken blijkt dat het plangebied ongeschikt is voor de in de regio voorkomende vissen. Dit omdat permanent openwater ontbreekt. Deze soortgroep word daarom verder niet behandeld.

Het plangebied is in potentie wel geschikt voor diverse soorten dieren. Het plangebied bevat voor deze soorten (in potentie) geschikt habitat, zoals bos en grasland. Van das, eekhoorn, edelhert, boommarter, steenmarter, adder, gladde slang, ringslang, hazelworm, zandhagedis, levendbarende hagedis en een aantal vleermuissoorten zijn recente waarnemingen bekend uit de NDFF. De functie van het plangebied voor deze soorten wordt besproken in de volgende paragraaf.

5.2 Betekenis van het plangebied relevante beschermde soorten

5.2.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn[5]

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats
Van het plangebied en directe omgeving zijn waarnemingen bekend van buizerd en havik. Er zijn geen waarnemingen van nesten van deze soorten binnen het plangebied bekend. Op wat grotere afstand van het plangebied zijn waarnemingen gedaan van sperwer, boomvalk en ransuil. De waarnemingen van boomvalk en havik zijn met name gedaan op het terrein van de zorginstelling Koningsjacht. Bomen die als mogelijk te kappen worden aangemerkt zijn voorafgaand aan het veldwerk gemarkeerd. Deze bomen zijn bij het veldbezoek van september uitvoerig gecontroleerd op het mogelijk voorkomen van jaarrond beschermde nesten. Deze zijn niet aangetroffen in betreffende bomen. Het voorkomen van jaarrond beschermde nesten in, middels individuele bomenkap aan te passen bosopstanden, kan hiermee worden uitgesloten. Het plangebied maakt als foerageer- en rustgebied wel deel uit van het leefgebied van buizerd, havik, sperwer, boomvalk en mogelijk ook ransuil.

Voor soorten als ooievaar, grote gele kwikstaart, huismus, gierzwaluw, kerkuil, steenuil

[5] Op grond van door het ministerie van EZ verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief, zwarte wouw.

en slechtvalk ontbreekt geschikt broedhabitat. Het voorkomen van nesten van deze soorten kan bij voorbaat worden uitgesloten. Oehoe en zwarte wouw zijn niet bekend uit de regio. Ook het voorkomen van nestplaatsen van deze soorten kan worden uitgesloten. Voor geen van deze soorten vormt het plangebied een wezenlijk onderdeel van hun leefgebied.

5.2.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Ongewervelden
In § 4.1 en 4.2 is de betekenis van het plangebied voor en het effect van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats op vliegend hert behandeld. Conclusie is daarbij dat het plangebied geen functie heeft voor het voorkomen van vliegend hert en effecten derhalve uitgesloten zijn

Voor overige ongewervelden opgenomen in Bijlage II HR heet het plangebied geen functie wegens het ontbreken van geschikt habitat / leefgebied.

Amfibieën,
Rugstreeppad is enkel vanuit de ruimere omgeving van het plangebied bekend, binnen het Nationaal Park Hoge Veluwe (NPHV). Voorplantingsplaatsen ontbreken in het plangebied en omgeving. Het plangebied kan zodoende enkel mogelijk dienen als landhabitat voor rugstreeppad. Bosgebied behoort niet tot de voorkeursbiotopen van rugstreeppad en gezien het intensieve agrarische gebruik van het landbouwperceel is dit perceel ook niet geschikt als landhabitat voor rugstreeppad. Op basis hiervan wordt geoordeeld dat het plangebied geen wezenlijk betekenis heeft voor rugstreeppad en de soort niet voorkomt binnen het plangebied.

Reptielen,
Er zijn waarnemingen bekend van gladde slang en zandhagedis in de directe omgeving van het plangebied.

Gladde slang
Gladde slag is volgens het NDFF eenmalig aangetroffen op enige afstand van het plangebied ten noorden van de Otterloseweg in een heide terrein op het NPHV. Gezien de aard van het plangebied behoort het plangebied zeker niet tot het voorkeurshabitat van de gladde slang. Onder de huidige omstandigheden is gladde slang niet te verwachten binnen het plangebied. Na herinrichting tot natuurbegraafplaats zal het plangebied wel meer geschikt worden als leefgebied voor de gladde slang.

Zandhagedis
Zandhagedis is bekend van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol. Zij komt daar voor in de open grazige delen van het terrein. Binnen het plangebied is de soort echter niet bekend. Gezien de aard en het huidige gebruik van het plangebied (intensief agrarisch) valt niet te verwachten dat de soort ook binnen het plangebied voor de uitbreiding voorkomt.

Oostelijk van de Koningsweg heeft de provincie Gelderland een corridor voor reptielen aangelegd / ingericht. Het plangebied kan bij een juiste inrichting en beheer en met een functionele faunapassage voor reptielen onder de Koningsweg in potentie een verbindende functie gaan vormen voor de populatie zandhagedis op de huidige natuurbegraafplaats en deze verbindingszone.

Grondgebonden zoogdieren
Voor grondgebonden zoogdieren opgenomen in Bijlage II HR heet het plangebied geen functie wegens het ontbreken van geschikt habitat / leefgebied.

Vleermuizen
Uit de ruime omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de volgende vleermuissoorten: franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis.

Vanwege het ontbreken van open water heeft het plangebied geen functie voor watervleermuis en meervleermuis. Voorkomen van deze soorten binnen het plangebied kan worden uitgesloten.
Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn in Nederland typische gebouwbewonende vleermuizen. Aangezien gebouwen binnen het plangebied ontbreken zullen er van deze soorten ook geen verblijfplaatsen binnen het plangebied voorkomen. Het plangebied kan wel dienen als foerageergebied voor deze soorten.
Franjestaart, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis zijn wel boombewonende vleermuissoorten.

Om een indruk te verkrijgen in hoeverre het plangebied een functie kan hebben voor vleermuizen is bij het veldbezoek in september 2018 ’s avonds bij de plaatsen waar mogelijk bomen worden gekapt (omvormingsbeheer) en paden moeten komen met een batdetector de vleermuisactiviteit in beeld gebracht. Figuur 5.1 geeft een overzicht van de waarnemingen. Bij het veldbezoek zijn gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen. Rosse vleermuis betrof een overvliegend exemplaar. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger werden foeragerend waargenomen. Het veldbezoek leverde geen aanwijzingen op voor het mogelijk voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied.
Geconcludeerd kan worden dat het plangebied zeker een functie heeft als foerageergebied voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Deze soorten zullen echter geen verblijfplaatsen hebben binnen het plangebied.
Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied van betekenis is voor verblijfplaatsen van boombewonende vleermuissoorten (franjestaart, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis).

Figuur 5.1 Waarnemingen vleermuizen bij veldbezoek 25 september 2018

Bomen met markering (witte band). De gemarkeerde bomen betroffen voornamelijk kleine exemplaren.

5.2.3 Beschermingsregime andere soorten

Planten
Vanuit de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de dennenorchis bekend. Dennenorchis groeit in het binnenland meestal, maar niet exclusief, in mosrijke naaldbossen. Groeiplaatsen zijn wel enigszins vochtig (www.verspreidingsatlas.nl). De bosvegetaties binnen het plangebied zijn als droog te karakteriseren. De grondwaterspiegel ligt 6 meter of meer beneden maaiveld. Binnen het plangebied komen daarom geen echt geschikte groeiplaatsen voor. Het voorkomen van dennenorchis binnen het plangebied wordt uitgesloten.

Voor andere beschermde plantensoorten heeft het plangebied evenmin een functie. Hiervoor ontbreken de juiste groeiplaatscondities of het juiste beheer (agrarische perceel).

Ongewervelden
Door het ontbreken van de juiste habitats / biotopen en het ontbreken van de juiste waardplanten heeft het plangebied geen functie voor beschermde ongewervelden.

Amfibieën
Open water en daarmee voorplantingsplaatsen voor amfibieën ontbreekt in het plangebied en omgeving. Het plangebied vormt hooguit marginaal landhabitat voor gewone pad. De soort staat op de provinciale lijst waarvoor vrijstelling is gegeven voor overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb bij ruimtelijke ingrepen.

Reptielen
Naast de al genoemde zandhagedis en gladde slang zijn uit de omgeving levendbarende hagedis, hazelworm, ringslang en adder bekend.

Van adder is de waarneming van 1 dood juveniel exemplaar bekend langs de Otterlose weg. Mogelijk betreft het een faunaslachtoffer van het verkeer op die weg; de soort komt op verschillende locaties in het NPHV voor. De adder is in zijn gehele verspreidingsgebied een bewoner van halfopen tot open leefgebieden, met een rijke vegetatiestructuur. Hij heeft een voorkeur voor gebieden met overgangen van droog naar vochtig. De adder is een vochtminnende soort (www.nederlandsesoorten.nl). Het plangebied is uitgesproken droog. Het zal dus voor de adder hooguit marginaal habitat vormen. Dit geldt eveneens voor ringslang. Open water vormt onlosmakelijk een onderdeel van het leefgebied van de ringslang. Daarnaast voedt de ringslang zich voornamelijk met amfibieën die goeddeels in het plangebied ontbreken. Het plangebied heeft daarom hooguit zeer marginaal functie als onderdeel van het leefgebied van adder en ringslang.

Van hazelworm zijn meerdere waarnemingen bekend uit het plangebied (NDFF). Het plangebied vormt daarmee zeker onderdeel van het leefgebied van de hazelworm. Het voorkeurshabitat van de hazelworm bestaat uit enigszins vochtige, met dichte

vegetatie bedekte gebieden. De soort komt voor in bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen (www.nederlandsesoorten.nl). In dit geval zullen met name de bosranden en de greppels langs wegen en rond het agrarische perceel het meest geschikte habitat voor hazelwormen vormen.

Van levendbarende hagedis zijn enkel op ruimere afstand van het plangebied enkele waarnemingen bekend uit de rand van een heidegebied. De soort heeft een vrij brede habitatkeus met een zekere voorkeur voor wat meer vochtige habitats of althans habitat waar ook water in voorkomt. Vaak is er een voorkeur voor overgangszones zoals tussen heide en struweel. Een bepaalde mate van structuurrijkdom is wenselijk (www.nederlandsesoorten.nl). Het plangebied is uitgesproken droog en de overgang tussen lage en hoge vegetaties is heel abrupt en sterk waardoor er maar beperkt sprake is van structuurrijkdom. Heide ontbreekt. Het plangebied vormt daarmee slechts zeer marginaal habitat voor de levendbarende hagedis. Het voorkomen van de soort wordt daarom uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren
Uit het plangebied en nabije omgeving zijn recente waarnemingen bekend van das, boommarter, steenmarter, eekhoorn, edelhert, ree, vos, konijn, egel, muizen (NDFF, waarneming.nl). Van wild zwijn zijn er geen recente waarnemingen bekend. De soort kan echter niet worden uitgesloten. Bij de inrichting van de uitbreiding Heidepol wordt gewerkt conform een ecologisch werkprotocol.

Das
Op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol is een dassenburcht aanwezig. Het uitbreidingsgebied voor de natuurbegraafplaats behoort zeker tot het leefgebied van dassen. Het agrarische perceel is daarbij met name foerageergebied. Het belang daarvan als foerageergebied is mede afhankelijk van het gewas dat wordt geteeld en daarom wisselend. Door het uitgesproken droge karakter, lage grondwaterstanden en het ontbreken van dikke humuslagen zal het aanbod regenwormen binnen het plangebied beperkt zijn. In het huidige agrarische perceel konden bij de veldbezoeken in augustus en september geen dassenwissels of mestputjes worden vastgesteld. Vaste looproutes lijken te ontbreken.
Aan de oostzijde onder de Koningsweg ligt een faunatunnel en aan de westzijde onder de Otterloseweg, daar waar de Harderwijkerweg op de Otterloseweg uitkomt, eveneens. Beide faunatunnels zijn geschikt voor das en zijn opgenomen in een monitoringsonderzoek van de provincie Gelderland. Resultaten van dit onderzoek geven aan dat de tunnel onder de Otterloseweg in 2018 incidenteel werd gebruikt door das. Bij de tunnel onder de Koningsweg is in 2018 geen gebruik door dassen vastgesteld. Dit is in overeenstemming met het ontbreken van vaste dassenwissels aldaar.

Boommarter, eekhoorn
Van beide soorten zijn waarnemingen bekend binnen het plangebied. Voor beide soorten zijn in potentie ook verblijfplaatsen binnen het plangebied aanwezig. Voor

beide soorten vormen met name de bosstroken langs de rand van het uitbreidinggebied ook leefgebied. Eventueel te kappen bomen waren voorafgaand aan de veldbezoeken gemarkeerd door initiatiefnemer. De gemarkeerde bomen zijn zorgvuldig gecontroleerd op het voorkomen van nesten en holtes. Hierbij zijn in de gemarkeerde bomen geen nesten of verblijfplaatsen van beide soorten aangetroffen.

Steenmarter
Steenmarter is vanuit de ruimere omgeving bekend. Als cultuurvolger kan de soort zich wat makkelijker aan een nieuwe omgeving aanpassen als de boommarter. Het plangebied kan daarbij zeker een onderdeel vormen van het leefgebied. Door het ontbreken van bijv. houtstappels, takkenbossen, houtrillen, dichtstruweel of bouwwerken zal de soort voor verblijfplaatsen evenals de boommarter aangewezen zijn op boomholtes. Zoals aangegeven komen in de gemarkeerde bomen geen (potentiele) verblijfplaatsen voor grote marters voor.

Ree, vos, konijn, egel, diverse muizensoorten
Voor deze soorten vormt het plangebied onderdeel van hun leefgebied. Alle zullen er verblijfplaatsen (holen, legers) en foerageer- en rustgebied vinden. Betreffende soorten behoren tot de soorten waarvoor de provincie Gelderland vrijstelling heeft verleend voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen.

Edelhert, wild zwijn
Voor beide soorten behoort het plangebied niet tot de kern van hun verspreidingsgebied. Voorkomen is eerder incidenteel dan structureel. Het plangebied bevindt zich buiten de vastgestelde leefgebieden van deze soorten. Het kan voorkomen dat individuele dieren zich buiten het vastgestelde leefgebied begeven. Het plangebied kan in dat geval afhankelijk van de gewassen die er tot nu toe werden geteeld en afhankelijk van het jaargetijde in meer of mindere mate foerageergebied voor deze soorten vormen. De aanliggende drukke provinciale wegen vormen wel in bepaalde mate barrières voor deze soorten. Edelhert en wild zwijn zijn beide soorten waarvan de populatie middels jacht actief wordt beheerd (en tot een bepaald maximum aantal dieren beperkt).

Tabel 5.1 Beschermde soorten en hun beschermingsregime.

Soort	**Functie**	**Wnb***
buizerd, sperwer, havik, boomvalk, ransuil	onderdeel leefgebied, foerageergebied	§ 3.1
gewone dwergvleermuis, laatvlieger	foerageergebied	§ 3.2
das, boommarter, steenmarter, konijn, egel, diverse muizen soorten, vos, ree, eekhoorn, edelhert, wild zwijn, hazelworm, adder, ringslang,	onderdeel leefgebied	§ 3.3

* Beschermingsregime conform de betreffende paragraaf in de wet (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, andere soorten).

6 Effecten op beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de werkzaamheden op soorten van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en het Beschermingsregime andere soorten. De voorgenomen inrichting start in 2019 en worden getoetst aan de Wet natuurbescherming.

6.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Het plangebied is onderdeel van het leefgebied van buizerd, havik, en mogelijk ook boomvalk, sperwer en ransuil (zie § 5.2.1)
Naast deze soorten met een jaarrond beschermd nest bieden de bosstroken ook nestgelegenheid voor een aantal bosvogels (mezen, spechten, vink, boomklever, boomkruiper, lijsterachtigen, houtduif, etc.).

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen
Nestplaatsen
Binnen het plangebied komen geen jaarrond beschermde nesten van buizerd, havik, boomvalk, sperwer en ransuil voor. De wijde omgeving biedt in ruime mate geschikte mogelijkheden voor nestplaatsen. Bij de inrichting van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats gaan geen nestplaatsen verloren. De ingreep is daarnaast dermate beperkt dat er geen effect valt te verwachten op nesten in het omringende gebied

Bij werkzaamheden in de bosstroken in het broedseizoen kunnen mogelijk wel nesten van andere vogelsoorten worden verstoord of vernietigd.

Overige functies
Het plangebied zal na herinrichting als natuurbegraafplaats gevarieerder worden. Het plangebied wordt hiermee aantrekkelijker voor prooidieren van roofvogels en uilen. De kwaliteit als foerageergebied en daarmee ook leefgebied van roofvogels en uilen neemt toe als gevolg van de herinrichting.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)
Er gaan geen verblijfplaatsen van vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest verloren met de herinrichting. De inrichting is daarnaast niet van invloed op dergelijke verblijfplaatsen buiten het plangebied. Negatieve effecten op het aanbod aan verblijfplaatsen is daarmee uit te sluiten.

Staat van instandhouding
De inrichting en het gebruik als natuurbegraafplaats is niet van invloed op nestplaatsen van roofvogels en uilen of van overige vogelsoorten. Het plangebied zal na inrichting meer geschikt worden als foerageergebied voor roofvogels en uilen. Uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol heeft daarom geen negatief effect op de staat van instandhouding van roofvogels en uilen

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen

Vernielen of beschadigen nest-, rust en slaapplaatsen (Wnb art. 3.1.2)

Ten aanzien van vogels met een jaarrond beschermd nest worden bij de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol geen verbodsbepalingen Wnb overtreden.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.1.4)

De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (zie par. 2.4). Tijdens en na uitvoering van het werk blijft voldoende nestgelegenheid voor vogels beschikbaar. De werkzaamheden leiden dus niet tot opzettelijke verstoring van de in het plangebied aanwezige vogels.

6.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Het plangebied heeft betekenis voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger (zie § 5.2.2). Voor overige soorten van Bijlage II HR heeft het plangebied momenteel geen functie.

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen

Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen

Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn gebouwbewonende soorten. Bouwwerken komen niet voor binnen het plangebied. Aangezien de inrichting en het gebruik geen invloed zal hebben op bouwwerken in de omgeving is negatief effect op verblijfplaatsen uit te sluiten. Dit geldt gezien de beperkte mogelijke kap van bomen in de randzone langs het agrarische perceel ook voor eventuele verblijfplaatsen van boombewonende soorten in de omgeving.

Overige functies

De lengte bosrand zal na inrichting toenemen. Hierdoor wordt het gebied meer geschikt als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen. Een negatief effectief op foerageer- en migratiemogelijkheden voor vleermuizen is daarmee uit te sluiten.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)

Er gaan geen bestaande verblijfplaatsen voor vleermuizen verloren. Bij de inrichting van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats wordt een nieuw informatie- en kantoorgebouw gebouwd. Hierbij is het mogelijk om ook voorzieningen voor vleermuizen in het nieuwe pand in te bouwen. Het aantal mogelijk verblijfplaatsen neemt daarmee toe.

Daarnaast neemt ook het totaal oppervlak bos en boombeplanting binnen het plangebied als gevolg van de inrichting toe. Op termijn vergroot dit ook de potentiele mogelijkheden voor verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen.

Staat van instandhouding
De inrichting en het gebruik van het plangebied als uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol heeft geen negatief effect op de potenties van het gebied als verblijfplaats, foerageer- en migratiegebied voor vleermuizen. De uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol heeft daarom geen negatief effect op de staat van instandhouding van vleermuizen.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen
Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.5.4)
Bij de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van soorten Bijlage II HR overtreden.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.5.2)
Bij de inrichting en het gebruik van de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van soorten Bijlage II HR overtreden.

6.3 Beschermingsregime andere soorten

Het plangebied heeft betekenis voor hazelworm, das, boommarter, eekhoorn, ree, vos, konijn, egel, diverse muizensoorten en mogelijk steenmarter (zie § 5.2.3).

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen
Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen
In de overgangszone tussen bosopstanden en het agrarische perceel en in de bosstroken zelf zijn bij de inrichting werkzaamheden zoals kap van enige bomen, aanpassing van de bosrand en aanbrengen van structuren die het gebied op een natuurlijke manier wat meer moeten afschermen van de aanliggende wegen voorzien. Bij deze werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen van hazelworm, ree, konijn, egel, diverse muizensoorten vernietigd of verstoord worden. Voor ree, vos, konijn, egel, diverse muizensoorten geldt een vrijstelling voor de overtreding van verbodsbepalingen Wnb.
De dassenburcht op de bestaande natuurbegraafplaats wordt niet verstoord. Het plangebied kan wel wat minder geschikt worden als foerageergebied als gevolg van de herinrichting; tijdelijk als gevolg van werkzaamheden, permanent omdat het agrarische perceel niet meer als zodanig gebruikt wordt en er dus ook geen gewassen (mais) meer verbouwd zullen worden die als voedselbron voor de das kunnen worden gezien. Bij de inrichting is echter voorzien om aanvullend besdragend struweel aan te planten dat ook als voedselbron voor das kan dienen.

Overige functies
Het effect van de inrichting en het gebruik als natuurbegraafplaats op foerageergebied en leefgebied van genoemde soorten is alleen gedurende inrichtingsfase negatief. Na inrichting als natuurbegraafplaats is het plangebied voor alle genoemde soorten in potentie een meer geschikt foerageer en/of (onderdeel van het) leefgebied geworden. Op korte termijn is er een licht negatief effect te verwachten maar op langere termijn

een positief effect.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)
Tijdelijk kan als gevolg van de inrichtingsmaatregelen het aantal verblijfplaatsen van hazelworm, egel en muizen afnemen. Op termijn ontwikkeld zich als gevolg van de inrichting tot natuurbegraafplaats een gebied dat in potentie meer geschikt is voor hazelworm, egel en muizen. Het aantal verblijfplaatsen kan op termijn toenemen. Het gebruik als natuurbegraafplaats is hier niet wezenlijk op van invloed.

Konijnenholen zullen gespaard worden bij de inrichting. Ook de potentiele verblijfplaatsen voor marters en eekhoorn worden gespaard. Er worden geen bestaande verblijfplaatsen van marters, das, en eekhoorn vernietigd of verstoord. Er is geen negatief effect op het aantal bestaande en potentiele verblijfplaatsen van deze soorten. Er is geen negatief effect op het mogelijke aanbod van verblijfplaatsen van deze soorten.

Staat van instandhouding
De hazelworm is opgenomen op de Rode lijst als kwetsbaar. De verspreiding van de soort kent een negatieve trend. Op de korte termijn kan de inrichting tot natuurbegraafplaats een licht negatief effect hebben op het voorkomen van de hazelworm in het plangebied. Op de middellange termijn (na twee tot drie jaar na de inrichting) zal het plangebied duidelijk een meer geschikt leefgebied vormen voor de hazelworm. Hiermee zal de uitbreiding van de natuurbegraafplaats uiteindelijk geen negatief effect hebben op de staat van instandhouding van de hazelworm.

Van de overige soorten is of de staat van instandhouding niet in het geding en/of zal de uitbreiding van de natuurbegraafplaats geen negatief effect hebben op de staat van instandhouding om dat verblijfplaatsen behouden blijven, niet verstoord worden en het plangebied een meer geschikter leefgebied zal worden voor betreffende soorten.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen
Vernielen of beschadigen groeiplaatsen, verblijfplaatsen (Wnb art. 3.10.1)
Bij de inrichting van het plangebied als natuurbegraafplaats kunnen verblijfplaatsen van hazelworm worden vernietigd of beschadigd.

6.4 Conclusies beschermde soorten

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn
- Er zijn geen negatieve effecten op nesten van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats.
- Bij werkzaamheden in de bosstroken in het broedseizoen kunnen nesten van broedvogels worden vernield of verstoord.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

- Er zijn geen negatieve effecten op soorten welke zijn opgenomen in Bijlage II van de Habitatrichtlijn.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van soorten welke zijn opgenomen in Bijlage II van de Habitatrichtlijn.

Beschermingsregime andere soorten

- Negatieve effecten op verblijfplaatsen van hazelworm zijn niet uit te sluiten.
- Er zijn geen negatieve effecten te voorzien op de staat van instandhouding van de hazelworm.
- Negatieve effecten op verblijfplaatsen van egel en diverse muizensoorten zijn niet uit te sluiten. Dit betreft soorten waarvoor de provincie Gelderland een vrijstelling heeft afgegeven voor overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Er zijn geen negatieve effecten te voorzien op de staat van instandhouding van egel en de verschillende muizensoorten
- Er zijn geen negatieve effecten op overige beschermde soorten.
- Er zijn geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van overige beschermde soorten.

Vervolgonderzoek

De conclusies in dit rapport ten aanzien van beschermde soorten zijn gebaseerd op voldoende beschikbare en actuele informatie. Er zijn geen hiaten in kennis geconstateerd die van invloed kunnen zijn op de conclusies. De conclusies geven dan ook geen aanleiding voor vervolgonderzoek.

Deel 3 Overige aspecten

7 Houtopstanden, Natuurnetwerk Nederland

7.1 Houtopstanden

Het plangebied omvat langs de randen bosstroken. In deze bosstroken zal plaatselijk regulier omvormingsbeheer plaatsvinden en worden op beperkte schaal geselecteerde bomen vrijgezet om hun ontwikkelingsmogelijkheden te verbeteren. Het IB-plan geeft aan dat op deze wijze ook het tracé van de oude Koningsweg en de aansluiting op de Harderwijkerweg wordt geaccentueerd. Daarnaast zal in het kader van regulier beheer op verschillende plekken enige exoten en bomen in slechte conditie worden verwijderd om versneld ruimte te maken voor natuurlijke bosverjonging. Er wordt geen oppervlakte bos gekapt.

Aangezien er geen areaal bos wordt gekapt en er enkel sprake is van bosbeheer zijn de regels van hoofdstuk 4 van de Wnb niet van toepassing.

7.2 Nee, tenzij toets

7.2.1 Beoordelingskader

Het beschermingsregime voor de GNN en GO is vastgelegd in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (vastgesteld in GS dd. 1 maart 2019). Indien voor het realiseren van ruimtelijke ontwikkelingen binnen het GNN en de GO een bestemmingsplanwijziging nodig is, dan geldt het ‘nee, tenzij’-beginsel. Dat wil zeggen dat binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN) geen nieuwe functies worden mogelijk gemaakt, tenzij:

a. geen reële alternatieven aanwezig zijn;
b. sprake is van redenen van groot openbaar belang;
c. de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang zoveel mogelijk worden beperkt en;
d. de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd.

In dit geval krijgt het gehele plangebied, zowel de delen die onder het GNN vallen als de delen die onder het GO vallen de bestemming ‘natuur’ (was ‘agrarisch’) met de tijdelijke medebestemming ‘natuurbegraven’.

7.2.2 Aanwezige waarden en kenmerken GNN en GO

De kernkwaliteiten van het GNN bestaan uit de aanwezige en potentiële waarden, gebaseerd op de beoogde natuurkwaliteit voor het gebied, waartoe behoren de natuurdoelen en natuurkwaliteit en ecologische samenhang, geomorfologische processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van de bodem, lucht en water, de mate

van stilte, donkerte en openheid en de landschappelijke waarden. In tabel 7.1 en 7.2 zijn de kernkwaliteiten en ontwikkelingsdoelen voor het GNN deelgebied 143 Papendal - Schaarsbergen, waarbinnen het plangebied is gelegen, aangegeven.

Tabel 7.1 De kernkwaliteiten van deelgebied 143 van het GNN (bron: provincie Gelderland)

1	Bos en heideontginningen in de stadsrand van Arnhem en Oosterbeek met allerlei instellingen van klooster tot kazerne, en doorsneden door snelwegen en andere infrastructuur
2	Onderdeel van Nationaal Landschap Veluwe
3	gave geomorfologie van het vanggebied van de Wolfhezer Beek: droogdal achter de stuwwal van Arnhem
4	Leefgebied das
5	cultuurhistorische waarden van de landgoederen, oude ontginningen en kavelpatronen, hakhout, houtwallen, singels, sprengen en beken en boerderijen
6	abiotiek: aardkundige waarden, kwel, bodem, grondwaterreservoir
7	ecosysteemdiensten: recreatie, drinkwater
8	alle door de Flora- en faunawet of Natuurbeschermingswet beschermde soorten en hun leefgebieden in dit deelgebied

Tabel 7.2 De ontwikkelingsdoelen natuur en landschap van deelgebied 143 van het GNN, omvorming en natuurontwikkeling (bron: provincie Gelderland)

1	ontwikkeling en handhaven bos- en natuurrijk karakter en samenhang, waar onder heiderestanten
2	vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn
3	ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden
4	ontwikkeling biotopen voor vlinders, reptielen en amfibieën
5	ontwikkeling landgoederen en hun cultuurhistorische patronen
6	ontwikkeling overige cultuurhistorische patronen en beheersvormen

Voor de Groene Ontwikkelingszone (GO) zijn voor deelgebied 143 Papendal - Schaarsbergen alleen ontwikkelingsdoelen geformuleerd (tabel 7.3):

Tabel 7.3 De ontwikkelingsdoelen natuur en landschap van deelgebied 143 voor de GO, omvorming en natuurontwikkeling (bron: provincie Gelderland)

1	ontwikkeling en handhaven bos- en natuurrijk karakter en samenhang, in het bijzonder van de ontginningen: singels, ruigteranden en bosranden en -zomen
2	vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn
3	ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden
4	ontwikkeling biotopen voor vlinders, reptielen en amfibieën
5	ontwikkeling landgoederen en hun cultuurhistorische patronen
6	ontwikkeling overige cultuurhistorische patronen en beheersvormen

In Figuur 7.1 is aangegeven welke beheertypen zijn toegekend aan de percelen in het plangebied.

Figuur 7.1 Uitsnede uit ambitiekaart Natuurbeleidsplan provincie Gelderland. Het plangebied is zwart omlijnd. Binnen het plangebied zijn de bosstroken aangegeven met het natuurdoeltype N16.03 Droog bos met productie. Aan het landbouwperceel is geen natuurdoeltype toegekend (bron: kaarten.gelderland.nl).

7.2.3 Effecten op de waarden en kenmerken van het NNN en de GO

Effecten op het functioneren van het NNN (in dit geval GNN) en de GO zijn niet te verwachten. De wezenlijke waarden en kenmerken worden niet aangetast. In Tabel 7.4, 7.5 en 7.6 is dit per kernkwaliteit en ontwikkelingsdoel nader uitgewerkt.

Tabel 7.4 Overzicht effecten op kernkwaliteiten van het GNN

KK	gevolg	effect
1	Het gebied blijft onverminderd onderdeel van bos- en heideontginningen in de stadsrand van Arnhem en Oosterbeek en krijgt geen afwijkend karakter (zowel ecologisch als landschappelijk en cultuurhistorisch)	geen
2	Het gebied blijft onderdeel van Nationaal Landschap Veluwe	geen
3	Door het landbouwkundige gebruik van het perceel is de bovenste bodemlaag tot circa 1 meter diep al geroerd. De geomorfologische opbouw van het vanggebied van de Wolfhezer Beek en het droogdal achter de stuwwal van Arnhem blijft behouden. Bij het delven en het weer dichten van graven wordt rekening gehouden met de bodemopbouw van het gebied. Bodemlagen worden hierbij weer zorgvuldig op hun oorspronkelijke diepteligging teruggeplaatst.	geen

KK	gevolg	effect
4	De voorgenomen planontwikkeling is niet van invloed op de het leefgebied van de das. Er veranderd niets aan de geschiktheid als leefgebied voor de das (zie § 6.3)	geen
5	De cultuurhistorische waarden van het gebied liggen met name in de laan- en wegen/padenstructuur die aansluiten bij die van het voormalige landgoed Koningslust. Het plangebied vormt een van de open terreinen van dit voormalige landgoed. Het plan is niet van invloed op de laan- en padenstructuur. Deels worden lanen en paden hersteld / teruggebracht of weer zichtbaar gemaakt. Het open karakter blijkt behouden. De strakke belijning van het open gebied wordt wel verzacht.	geen tot licht positief
6	De voorgenomen planontwikkeling heeft geen invloed op de hydrologische omstandigheden. Er worden geen ingrepen in de hydrologie van het gebied gepleegd. Er zijn alleen ingrepen voorzien in de bovenste bodemlaag die al geroerd is. Bij het delven en dichten van graven wordt rekening gehouden met de bodemopbouw en wordt uitgegraven grond weer op zijn oorspronkelijke diepte teruggeplaatst. Daarna is en bodemrust. Er wordt maar eenmalig op een locatie een graf gedolven. Na het dichten van een graf kan de bodemvorming verder ongestoord verlopen. Er is daarom geen sprake van een wezenlijke aantasting van aardkundige waarden.	geen
7	Het plangebied heeft momenteel geen recreatieve functie (is een akker). Na inrichting van de natuurbegraafplaats zal het terrein worden opengesteld en kan het een recreatieve medefunctie krijgen. Na beëindiging van het gebruik als natuurbegraafplaats krijgt het gebied een natuurfunctie waarbij het gebied is opengesteld	geen
	Drinkwater wordt op grotere diepte gewonnen. Het planvoornemen heeft geen invloed op de inzijging van neerslag water in het gebied. Gezien de grote diepte waarop drinkwater wordt gewonnen en het zuiverende werking van de bodem op inzijgend water is en geen gevaar op uitspoeling van verontreinigende stoffen naar het grondwater dat wordt benut voor drinkwaterwinning.	
8	Doelstelling bij de planontwikkeling is om alle aanwezige flora en fauna te behouden en daarnaast waar mogelijk het gebied een grotere ecologische betekenis te geven. Er is een hoge ambitie t.a.v. natuur en landschap	licht positief

Tabel 7.5 Overzicht effecten op de ontwikkelingsdoelen natuur en landschap van het GNN,

KK	gevolg	effect
1	Er worden meer overgangen tussen bos en heide en heischrale vegetaties gecreëerd. De akker wordt omgezet in een natuurterrein bestaande uit heide en heischrale vegetaties met een beperkt extra bos- en boomopstanden. Bosranden krijgen een natuurlijke overgang met mantel- en zoomvegetaties	positief
2	Het planvoornemen heeft geen invloed op uitwisseling met de omgeving en vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn (zie hfdst. 6).	geen
3	Het planvoornemen voorziet in extra ontwikkeling van bosranden maar dan naar droge heide en heischrale vegetaties met bijbehorende flora en vegetatie. Er worden geen overgangen naar cultuurgronden ontwikkeld of aangetast.	geen
4	In de planontwikkeling is voorzien in biotopen voor reptielen en vlinders, maar niet voor amfibieën. Voor amfibieën heeft het plangebied geen potenties.	positief
5	De plannen houden rekening met het onderdeelzijn van een voormalig landgoed. Specifieke elementen van dit landgoed worden behouden of weer beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt.	positief
6	Cultuurhistorische patronen worden behouden en mogelijk versterkt.	positief

Tabel 7.6 Overzicht effecten op de ontwikkelingsdoelen natuur en landschap van de GO,

KK	gevolg	effect
1	Er worden meer overgangen tussen bos en heide en heischrale vegetaties gecreëerd. De akker wordt omgezet in een natuurterrein bestaande uit heide en heischrale vegetaties met een beperkt extra bos- en boomopstanden. Bosranden krijgen een natuurlijke overgang met mantel- en zoomvegetaties.	positief
2	Het planvoornemen heeft geen invloed op uitwisseling met de omgeving en vermindering barrièrewerking A12, A50, N224, N310, N311, N783, N785, N803 en spoorlijn (zie hfdst 6).	geen
3	Het planvoornemen voorziet in extra ontwikkeling van bosranden maar dan naar droge heide en heischrale vegetaties met bijbehorende flora en vegetatie. Er worden geen overgangen naar cultuurgronden ontwikkeld of aangetast.	geen
4	In de planontwikkeling is voorzien in biotopen voor reptielen en vlinders, maar niet voor amfibieën.	positief
5	De plannen houden rekening met het onderdeelzijn van een voormalig landgoed. Specifieke elementen van dit landgoed worden behouden of weer beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt.	positief
6	Cultuurhistorische patronen worden behouden en mogelijk versterkt	positief

7.3 Conclusies

- Voor de uitbreiding van Natuurbegraafplaats Heidepol hoeft geen kapmelding te worden gedaan. Boscompensatie is niet aan de orde.
- De uitbreiding van Natuurbegraafplaats heeft geen negatief effect op de bestaande wezenlijke waarden en kenmerken en het functioneren van het GNN
- De uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol heeft geen negatief effect op het kunnen behalen van de ontwikkelingsdoelen van het GNN en het GO.

8 Aanbevelingen

8.1 Vervolgprocedure

De uitbreiding van de Natuurbegraafplaats Heidepol vindt plaats binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Veluwe. Uit de beoordeling volgt dat er geen negatieve effecten zijn te voorzien op op habitattypen en soorten met een instandhoudingsdoel. Er is evenmin een negatief effect te voorzien op relevante leefgebieden. Negatieve effecten op instandhoudingsdoelen staan daarom een eventueel noodzakelijke vergunning Wnb (door het bevoegd gezag te bepalen) niet in de weg.

Effecten op de hazelworm kunnen niet worden uitgesloten. Een ontheffing voor deze soort wordt nodig geacht.

Gezien bovenstaande conclusies staat de Wnb een verandering van het bestemmingsplan zoals voorzien van agrarisch naar natuur niet in de weg.

8.2 Aanbevelingen

Maatregelen

- Voorafgaand aan de kap van een boom opzij zetten van strooisel rond de te kappen boom. Hiermee wordt de directe omgeving van de te kapen boom mindere aantrekkelijk voor hazelworm.
- Bij de kap van bomen wordt aanbevolen om de omgeving van de te kappen boom direct vooraf aan de kap goed te inspecteren op het voorkomen van hazelworm. Indien hazelworm aanwezig is deze dan weg te vangen en te verplaatsen naar een nabij gelegen gelijkwaardige omgeving waar geen ingreep is voorzien.
- Bij inrichtingswerkzaamheden direct langs de bosranden het werkgebied goed te inspecteren op het voorkomen van hazelworm. Indien hazelworm aanwezig is deze dan weg te vangen en te verplaatsen naar een nabij gelegen gelijkwaardige omgeving waar geen ingreep is voorzien.
- Stobben van gekapte bomen waar mogelijk in de grond laten zitten.
- Gedurende de inrichting geen gebruik te maken van bouwverlichting (bij bouw informatie- en kantoorgebouw).
- Werkzaamheden in bosopstanden buiten het broedseizoen uitvoeren.

De hierboven genoemde maatregelen zijn ook verwerkt in het werkprotocol voor de inrichting van het terrein.

9 Literatuur

Anonymus, 2017. PAS gebiedsanalyse 057 Veluwe. versie d.d. 15-12-2017.

Baar, J. 2017. BIJLAGE 3 Bij de oplegnotitie: Natuurbegraven in Gelderland. Verkennend onderzoek naar de effecten op water, bodem en natuur. Biomygreen, Velp.

Broekmeyer, M.E.A., J. Kros, A.G.M. Schotman, G.W.W. Wamelink en A. van Kleunen, 2012. Effecten van stikstof op vogelsoorten in vogelrichtlijngebieden in Noord-Brabant. Alterra, Wageningen / SOVON, Nijmegen, Alterra-rapport 2359. 124 blz.; 8 fig.; 23 tab.; 31 ref.

B-WARE, 2017. Resultatenoverzicht verkennend onderzoek: grondwaterkwaliteit op drie reguliere begraafplaatsen. B-WARE, Nijmegen

Deskundigenteam Droog Zandlandschap, 2018. No regret maatregelen in relatie tot Zwarte specht.

van Delft, S.P.J., 2017. BIJLAGE 1 Bij de oplegnotitie: Natuurbegraven in Gelderland Verkennend onderzoek naar effecten op water, bodem en natuur. Wageningen University & Research

van Dobben, H.F., R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2397. 68 blz.; 1 fig.; 3 tab.; 21 ref.

van Duinen, G.A., 2017. BIJLAGE 2 Bij de oplegnotitie: Natuurbegraven in Gelderland. Verkennend onderzoek naar de effecten op water, bodem en natuur. Stichting Bargerveen, Nijmegen.

Emond, D., L. Verhoek & G.J. Brandjes, 2019. Faunavoorzieningen provincie Gelderland, 2018. Monitoring en technische inspectie van 47 faunavoorzieningen. Bureau Waardenburg Rapportnr. 18-229. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Goudappel – Coffeng, 2019. Verkeersonderzoek uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol. Kenmerk 001804.20190211.R1.02. Goudappel – Coffeng, Eindhoven.

van Loon, A. & S. Kools, 2017. BIJLAGE 5 Bij de oplegnotitie: Natuurbegraven in Gelderland. Verkennend onderzoek naar de effecten op water, bodem en natuur. KRW, Nieuwegein.

van Manen W., van Diermen J., van Rijn S. & van Geneijgen P., 2011. Ecologie van de Wespendief Pernis apivorus op de Veluwe in 2008-2010, populatie, broedbiologie, habitatgebruik en voedsel. Natura 2000 rapport, Provincie Gelderland Arnhem NL / stichting Boomtop www.boomtop.org Assen NL.

Natuurbegraafplaats Heidepol, 2019. Natuurbegraafplaats Heidepol – Uitbreiding. Inrichtings- en beheerplan. Concept februari 2019.

Nijssen, M.E., H.M. Beije, J.H. Bouwman, D. Groenendijk & N.A.C. Smits, 2016. Herstelstrategie Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden (leefgebied 14).

Ottburg F., L. Rondeboom & J. Leidekker, 2012. Akker Heikamp: een nieuw huis voor zandhagedissen. Migratiebaan en faunatunnel verbinden de zandhagedispopulaties met die op de Hoge Veluwe. Art Vakblad Natuur Bos Landschap juni 2012, pag 30 - 33

Programmadirectie Natura 2000, 2014. Aanwijsbesluit Natura 2000-gebied Veluwe. Ministerie van EZ, Den Haag.

Provincie Gelderland, 2018. Beheerplan Natura 2000 Veluwe (057).

Sierdsema, H., 2015. Toelichting abundantiekaart en aantalsschatting Zwarte Specht Veluwe. Sovon Vogelonderzoek Nederland

van de Riet, B. & P.J. Westendorp, 2017. OPLEGNOTITIE Natuurbegraven in Gelderland. Verkennend onderzoek naar effecten op water, bodem en natuur. B-WARE, Nijmegen.

Smolders, A.J.P. & B.P. van de Riet, 2017. BIJLAGE 4 Bij de oplegnotitie: Natuurbegraven in Gelderland. Verkennend onderzoek naar de effecten op water, bodem en natuur. B-WARE, Nijmegen.

de Vries, B, W. Wamelink, W. de Haas, J. Frissel & M. van Adrichem, 2017. Effecten van natuurbegraven op de vegetatie op Natuurbegraafplaats Heidepol. Natuurbegraven in praktijk. Rapport 2846. Wageningen Environmental Research.

www.nederlandsesoorten.nl

www.verspreidingsatlas.nl

ndff-ecogrid.nl

kaarten.gelderland.nl

Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming

1.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb) in werking. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Met de inwerkingtreding van de Wnb zijn de provincies het bevoegde gezag voor de ontheffing- en vergunningverlening voor plannen en projecten en voor het vaststellen van vrijstellingsregelingen. Bij provincie overschrijdende projecten is dit de minister van EZ.

Deze bijlage vat het wettelijk kader samen voor toetsing van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In paragraaf 1.2 komen algemene bepalingen van de wet aan de orde. Gebiedsbescherming is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' en is hier samengevat in paragraaf 1.3. De bescherming van soorten is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en in deze bijlage samengevat in paragraaf 1.4. De bescherming van bomen en bos is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 4 Houtopstanden, hout en houtproducten' en is hier samengevat in paragraaf 1.5. Andere onderdelen van de Wnb zoals jacht, schadebestrijding, overlastbestrijding, faunabeheer en omgang met exoten maken geen deel uit van deze bijlage.

1.2 Algemene bepalingen

Art 1.10 De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Art 1.11 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorgplicht houdt in elk geval in dat handelingen waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat ze nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten achterwege blijven, dan wel dat noodzakelijke maatregelen worden getroffen om negatieve gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen ze beperkt of ongedaan worden gemaakt.
Art 1.12 Gedeputeerde staten van de provincies dragen zorg voor:

- het nemen van de nodige maatregelen voor de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle van nature in het wild levende vogelsoorten en planten en dieren en hun habitats van bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn en habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;
- het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in het wild voorkomende dier- en plantensoorten;
- de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als ‘bijzondere provinciale natuurgebieden’ en ‘bijzondere provinciale landschappen’.

1.3 Natura 2000-gebieden

De Wnb heeft tot doel het beschermen en in stand houden van Natura 2000-gebieden.

Relevante wettelijke bepalingen
De beoordeling van projecten en andere handelingen wordt geregeld in artikel 2.7 tot en met artikel 2.9. Aanwijzingsbesluiten geven de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van de leefgebieden voor vogels van de Vogelrichtlijn, de natuurlijke habitats en de habitats van soorten van de Habitatrichtlijn. De instandhoudingsmaatregelen zijn voor elk gebied beschreven in het beheerplan. Tevens beschrijft het beheerplan welke handelingen en ontwikkelingen in het gebied en daarbuiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen. Voor het uitvoeren van plannen of projecten kan GS de verplichting opleggen tot preventieve of herstelmaatregelen. Dit is niet van toepassing indien voor het plan of project een (omgevings)vergunning is verleend.

Beoordeling van plannen en projecten
Art. 2.7 Voor een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie (in cumulatie) met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, is een **passende beoordeling** noodzakelijk.
Er is een **vergunning** nodig van GS voor projecten of andere handelingen die de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. De bevoegdheid ten aanzien van de vergunningverlening ligt bij GS van de provincie waarin het project wordt uitgevoerd.

Er geldt een **uitzondering op de vergunningprocedure** op grond van de Wet natuurbescherming: als via een andere wettelijke bepaling een passende beoordeling verplicht is (bijvoorbeeld op grond van de Tracéwet of de Spoedwet wegverbreding) voor de besluitvorming.

Art. 2.9 Géén vergunning is nodig:

- Als het project of de handeling is opgenomen in een Natura 2000-beheerplan of in een vastgesteld programma voor Natura 2000-gebieden (zoals de PAS). Voorwaarde is dat 1) ten aanzien van het plan of het programma een passende beoordeling van projecten is uitgevoerd waaruit de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten, en 2) dat het bestuursorgaan dat het plan of programma heeft vastgesteld, tevens bevoegd gezag is voor vergunningverlening of dat dit bestuursorgaan heeft ingestemd heeft met het plan of programma.
- Als het project of de handeling al bestond of bekend was op de referentiedatum 31 maart 2010 of later als het gebied later is aangewezen (ook wel bekend als bestaand gebruik).
- Als het project of de handeling behoort tot door PS bij verordening aangewezen categorieën van gevallen.

Toelichting op begrippen

Habitattoets

De habitattoets is de verzamelnaam van toetsingen van effecten van plannen en projecten op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. In beginsel worden de effecten van plannen en projecten op Natura 2000-gebieden ‘passend beoordeeld’. Als er kans is op significant negatieve effecten en mitigerende maatregelen bij de beoordeling zijn betrokken wordt gesproken over een ‘**passende beoordeling’**. Om procedurele redenen kan er voor worden gekozen om een **oriëntatiefase** – soms ook wel ‘**voortoets’** genoemd – te doorlopen. De inhoudelijke studie is in de oriëntatiefase in grote lijnen identiek aan een passen de beoordeling, echter mitigerende maatregelen zijn bij de oriëntatiefase niet bij de beoordeling betrokken. Als de conclusie is dat significante negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten en maatregelen nodig zijn om significant negatieve effecten met zekerheid te voorkomen, zal alsnog een passende beoordeling nodig zijn.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen ter voorkoming of beperking van het (mogelijke) effect van het project of andere handeling en deze maatregelen zijn onlosmakelijk verbonden zijn met een project / andere handelingen

Cumulatieve effecten

Voor de habitattoets geldt uitdrukkelijk dat voor elke activiteit onderzocht moet worden of er mogelijke significante effecten zijn als gevolg van de activiteit afzonderlijk *en* in

combinatie met andere plannen en projecten. In het laatste geval moeten de gezamenlijke ofwel cumulatieve effecten beoordeeld worden in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Het gaat daarbij om alle plannen en projecten die op bestuurlijk niveau zijn goedgekeurd en die nog niet (volledig) zijn gerealiseerd.

Significantie
Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van het plan of project realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. In de Leidraad bepaling Significantie is het begrip 'significante gevolgen' toegelicht.[6]

Externe werking
Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Programma Aanpak Stikstof
Op 1 juli 2015 is de Programma Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State een negatief oordeel over de PAS geveld en kan de PAS in de huidige vorm niet meer worden gehanteerd. Uit de uitspraak volgt dat de in de PAS gehanteerde grenswaarden van 1 mol en 0,05 mol elk op zich onvoldoende onderbouwd zijn om effecten louter op het onderschreiden op voorhand uit te sluiten. Voor elke bijdrage aan de depositie 'hoe klein ook' zal op ecologische gronden moeten worden onderbouwd wat de effecten zijn, of dat deze verwaarloosbaar zijn of kunnen worden uitgesloten.
Uit de uitspraak volgt ook dat de in de PAS genoemde herstelmaatregelen (deze staan in de gebiedsanalayses en beheerplannen) beschouwd moeten worden als instandhoudingsmaatregelen. Mitigerende maatregelen die in lijn liggen met deze herstelmaatregelen kunnen niet in de beoordeling betrokken worden, de maatregelen zijn al nodig om de instandhouding te waarborgen of te verbeteren.

De oorspronkelijke regeling beoogde met een gericht pakket van herstelmaatregelen enerzijds waarborgen te geven voor behoud en herstel van stikstofgevoelige habitats en leefgebieden van soorten en anderzijds ruimte te bieden voor nieuwe economische activiteiten. Voor projecten die vermeld zijn op een lijst met prioritaire projecten was op voorhand ruimte gereserveerd. Voor nieuwe projecten (niet-prioritair) gold bij een toename van stikstofdepositie op een stikstof gevoelig habitat met thans al een overschrijding het volgende:
- Activiteiten met een stikstofdepositie vanaf 1 mol/ha/jaar zijn vergunningplichtig.
- Activiteiten met een stikstofdepositie onder 0,05 mol/ha/jaar zijn niet vergunningplichtig.

[6] Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. Publicatie Steunpunt Natura 2000, versie 27 mei 2010.

- Voor activiteiten met een stikstofdepositie tussen 0,05 mol/ha/jaar – 1 mol/ha/jaar moet voor het Natura 2000-gebied worden nagegaan wat de actuele geldende grenswaarde is. Bij 95% uitgegeven depositieruimte wordt de grenswaarde verlaagd naar 0,05 mol/ha/jaar; dan is dus een vergunning nodig bij een stikstofdepositie hoger dan 0,05 mol/ha/jaar (anders bij 1 mol/ha/jaar)

De omvang van de stikstofdepositie als gevolg van een project moest worden vastgesteld aan de hand van het rekenmodel AERIUS Calculator.

Het rekenmodel AERIUS Calculator is ook na de uitspraak van de RvS nog steeds een geeigend middel om de stekstofdepositie samenhangend met een plan of project te berekenen. De overige PAS regeling is echter tot nader order niet meer van toepassing

1.4 Soorten

Verbodsbepalingen
De Wnb onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

Art. 3.1 *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*

1. Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels (VR artikel 1) te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder 1 te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld onder 1 te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld onder 1 opzettelijk te storen.
5. Het verbod, opzettelijk storen, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten vogels die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd[7]. Voor andere soorten geldt dat de nesten alleen beschermd zijn wanneer zij (in het broedseizoen) in gebruik zijn.

Art. 3.5 *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*

1. Het is verboden in het wild levende **dieren** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage II, VvBonn Bijlage I) opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld onder 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 te beschadigen of te vernielen.

[7] Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

5. Het is verboden **planten** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage I) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Art. 3.10 *Beschermingsregime andere soorten*

1. Het is verboden in het wild levende **zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers** van de soorten, genoemd in de bijlage bij de Wet, onderdeel A, natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
3. Het is verboden **vaatplanten** genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Ontheffingen en vrijstellingen

Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing verlenen van verboden die gelden voor Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Art 3.3), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Art 3.8) en Beschermingsregime andere soorten (Art 3.10 lid 2). Provinciale staten en de Minister kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (Art 3.3, Art 3.8)

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing,
- er is voldaan aan een in Art 3.3 dan wel Art 3.8 genoemd belang,
- er is geen sprake van een verslechtering van de (gunstige) staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden gesteld om schade te beperken of te compenseren zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan de SvI.

Art 3.3, Art 3.8 De verboden voor zijn niet van toepassing op handelingen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen en handelingen in het kader van een Natura 2000-beheerplan of een vastgesteld programma .

Art. 3.10 Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de **ruimtelijke inrichting of ontwikkeling** van gebieden en **bestendig beheer of onderhoud**.

Art. 3.31 De hierboven genoemde verboden onder de drie beschermingsregimes zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde **gedragscode** en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

1.5 Houtopstanden

Hoofdstuk 4, paragraaf 4.1 van de Wnb regelt de verbodsbepalingen ten aanzien van houtopstanden. De Wet natuurbescherming beschermt houtopstanden met een oppervlakte van minimaal 1000 m2 en rijbeplantingen die bestaan uit meer dan 20 bomen (art. 1.1).

Art. 4.1 De bepalingen in § 4.1 hebben o.a. geen betrekking op houtopstanden binnen de bebouwde kom, op erven of in tuinen, wegbeplantingen, beplanting langs rijkswegen, boomsingels en in het geval van het dunnen van een houtopstand.

Art. 4.2 Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.

Art. 4.3 Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, geldt een plicht tot herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen.

Art. 4.4 De bepalingen in § 4.1 zijn eveneens niet van toepassing als het vellen van houtopstanden en herbeplanten wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.

In de artikelen van § 4.1 zijn meer uitzonderingen aangegeven.

Bijlage 2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied

Instandhoudingsdoelen

Habitattypen	Doel oppervlak	Doel kwaliteit
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	>	>
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	=	=
H2330 - Zandverstuivingen	>	>
H3130 - Zwakgebufferde vennen	=	=
H3160 - Zure vennen	=	>
H3260A - Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	>	>
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	>	>
H4030 - Droge heiden	>	>
H5130 - Jeneverbesstruwelen	=	>
H6230 - *Heischrale graslanden	>	>
H6410 - Blauwgraslanden	>	>
H7110B - *Actieve hoogvenen (heideveentjes)	>	>
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	=	=
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	>	>
H7230 - Kalkmoerassen	=	=
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	>	>
H9190 - Oude eikenbossen	>	>
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=	>

Soorten Bijlage II	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Doel omvang populatie
H1042 - Gevlekte witsnuitlibel	>	>	>
H1083 - Vliegend hert	>	>	>
H1096 - Beekprik	>	>	>
H1163 - Rivierdonderpad	>	=	>
H1166 - Kamsalamander	=	=	=
H1318 - Meervleermuis	=	=	=
H1831 - Drijvende waterweegbree	=	=	=

Broedvogels	Doel omvang leefgebied	Doel kwaliteit leefgebied	Doel populatie
A072 - Wespendief	=	=	100
A224 - Nachtzwaluw	=	=	610
A229 - IJsvogel	=	=	30
A233 - Draaihals	>	>	(her)vestiging
A236 - Zwarte Specht	=	=	400
A246 - Boomleeuwerik	=	=	2,400
A255 - Duinpieper	>	>	(her)vestiging
A276 - Roodborsttapuit	=	=	1100
A277 - Tapuit	>	>	100
A338 - Grauwe Klauwier	>	>	

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

=(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

Kernopgaven

5.01 Waterplanten

Verbetering waterkwaliteit en morfodynamiek, inclusief toestroom van grondwater, t.b.v. beken en riviertjes met waterplanten (waterranonkels) H3260_A en soorten als drijvende waterweegbree H1831.

6.03 Zure vennen

Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.

6.04 Veentjes

Kwaliteitsverbetering van actieve hoogvenen (heideveentjes) *H7110_B in heideterreinen en bossen.

6.08 Structuurrijke droge heiden

Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277.

6.09 Intern verbinden

Verbinden heide- en stuifzandencomplexen met oog op fauna.

6.12 Stuifzandlandschappen

Vergroting areaal gevarieerde zandverstuivingen H2330 met overgangen naar droge heiden en open bossen: Veluwe (57), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Drents-Friese Wold & Leggelderveld (27). Mede als leefgebied van de draaihals A233, tapuit A277, duinpieper A255 en nachtzwaluw A224.

6.13 Oude eikenbossen

Behoud areaal oude eikenbossen (H9190, m.n. strubbebossen) en verbeteren kwaliteit, ook als habitat voor vliegend hert H1083.

Bijlage 3 Effectenindicator

Overzicht effecten op soorten en/of habitattypen voor gebied Veluwe en activiteit ‘landrecreatie’.

Storingsfactor	1 Oppervlakteverlies	7 Verontreiniging	13 Verstoring door geluid	14 Verstoring door licht	16 Optische verstoring	17 Verstoring door mechanische effecten
Stuifzandheiden met struikhei	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Zandverstuivingen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Zwakgebufferde vennen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Zure vennen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Beken en rivieren met waterplanten	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Vochtige heiden	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Droge heiden	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Jeneverbesstruwelen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
*Heischrale graslanden	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Blauwgraslanden	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
*Actieve hoogvenen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Overgangs- en trilvenen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Pioniervegetaties met snavelbiezen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Kalkmoerassen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Beuken-eikenbossen met hulst	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Oude eikenbossen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
*Hoogveenbossen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
*Vochtige alluviale bossen	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig
Beekprik	zeer gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	onbekend	onbekend	gevoelig
Drijvende waterweegbree	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig
Gevlekte witsnuitlibel	zeer gevoelig	gevoelig	onbekend	onbekend	gevoelig	gevoelig
Kamsalamander	zeer gevoelig	zeer gevoelig	onbekend	onbekend	onbekend	gevoelig
Meervleermuis	gevoelig	gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig
Rivierdonderpad	zeer gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	onbekend	onbekend	zeer gevoelig
Vliegend hert	zeer gevoelig	gevoelig	onbekend	onbekend	gevoelig	gevoelig
Boomleeuwerik (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	niet gevoelig
Draaihals (broedvogel)	zeer gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	onbekend
Duinpieper (broedvogel)	zeer gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Grauwe Klauwier (broedvogel)	zeer gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig
IJsvogel (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig
Nachtzwaluw (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Roodborsttapuit (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	onbekend
Tapuit (broedvogel)	zeer gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	onbekend
Wespendief (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig
Zwarte Specht (broedvogel)	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig

zeer gevoelig
gevoelig
niet gevoelig
n.v.t.
onbekend

Supplement Rapportage Stikstofdepositie

Input voor de AERIUS-berekening:

Bouw informatie- en kantoorgebouw:

onderdeel	voorbeeld input bouw 12 woningen *	invoer uitbreiding Heidepol *	opmerkingen
bouwrijp ontgraven	10,3	1,03	
bouwrijp kabel/leidingen	10,3	1,03	
heien	65,3	0	Heien niet noodzakelijk
ruwbouw betonstorten	14,4	1,44	
ruwbouw casco	65,3	6,53	
woonrijp verharding	10,3	1,03	
totaal		11,06	

* In kg NOx per jaar

Omdat het informatie- en kantoorgebouw Heidepol een enkel bouwwerk is, is de hoeveelheid voor 12 woningen gedeeld door 10 om eventuele efficiëntievoordelen bij bouw meerdere woningen tegelijk te verrekenen.

Grondwerk:

- Voor aanleg padenstructuur 1.350 meter een smalle mini rupskraantje / duur 5 dagen / vermogen 25 kilowatt
- Voor aanleg parkeerplaats (5 stuks) een smalle mini rupskraantje / duur 1 dag / vermogen 25 kilowatt
- Aanvoer halfverharding totaal ca. 1000 ton/ (30 vrachtwagens) / 60 verkeersbewegingen. Omdat 60 vrachtwagenbewegingen op jaarbasis worden afgerond naar 0 is van een 'worst case' benadering uitgegaan en is uitgegaan van 360 vrachtwagenbewegingen.
- Bouw informatieruimte vergelijkbaar met bouw tussenwoning (standaard gegevens, heien niet nodig vanwege zandondergrond)

Gegevens gebaseerd op ervaringscijfers bij inrichting natuurbegraafplaatsen door Natuurbegraven Nederland elders in Nederland op zandgrond.

Verandering aantal autobewegingen als gevolg uitbreiding natuurbegraafplaats.

Het aantal extra autobewegingen door bezoekers is bepaald in een verkeerskundig onderzoek uitgevoerd door het bureau Goudappel – Coffeng (2019). Voor de berekening is het aangegeven gemiddelde aantal autobewegingen per dag van 52 aangehouden. Dit aantal is gelijkelijk verdeeld via de noordkant van de Koningsweg aanrijden en via de zuidkant van de Koningsweg aanrijden. Het aanrijden is over een 80 km weg zonder files met ‘licht verkeer’.

Stoppen landbouwkundig gebruik perceel

Het huidige landbouwkundige gebruik van het perceel vervalt. Hiermee vervalt ook de mestgift (drijfmest, kunstmest) en met die mestgift samenhangende uitstoot en depositie van stikstof. Dit kan in mindering worden gebracht op de totale stikstofuitstoot en –depositie bij inrichting en gebruik van de uitbreiding van Heidepol.

Het perceel is niet omheind. Er is dus geen sprake van een beweid perceel. Om die reden wordt uitgegaan van een perceel waar gewassen worden geteeld. Volgens opgaaf van diverse onderzoeksinstituten is de kleinste uitstoot van een akker waar een gewas wordt geteelt circa 5 kg N per hectare per jaar. Dit is in de vorm van amoniak (NH3). De daadwerkelijke uitstoot is afhankelijk van de wijze van bemesten (drijfmest, kunstmest), dus de aard van de meststof, de hoeveelheid N in de meststof en de hoeveelheid meststof die wordt opgebracht. Omdat dergelijke gegevens voor het betreffende perceel niet voorhanden zijn is daarom gerekend met de uitstoot van de kleinste hoeveelheid stikstof die voor akkerbouw wordt aangegeven; 5 kg N /ha/jr in de vorm van NH3. In praktijk zal deze uitstoot voor het betreffende perceel zeer waarschijnlijk daar boven liggen en kan de 5 kg N /ha/jr als ‘worst case’ benadering worden gezien. Deze uitstoot vervalt bij het uitgebruik nemen van het perceel als akker en de inrichting als natuurbegraafplaats. Het landbouwkundig gebruik stopt direct in de aanlegfase.

In de AURIUS-berekening wordt een verschilberekening gemaakt tussen huidige toestand en de toestand in de inrichtingsfase en de huidige toestand en de gebruiksfase.

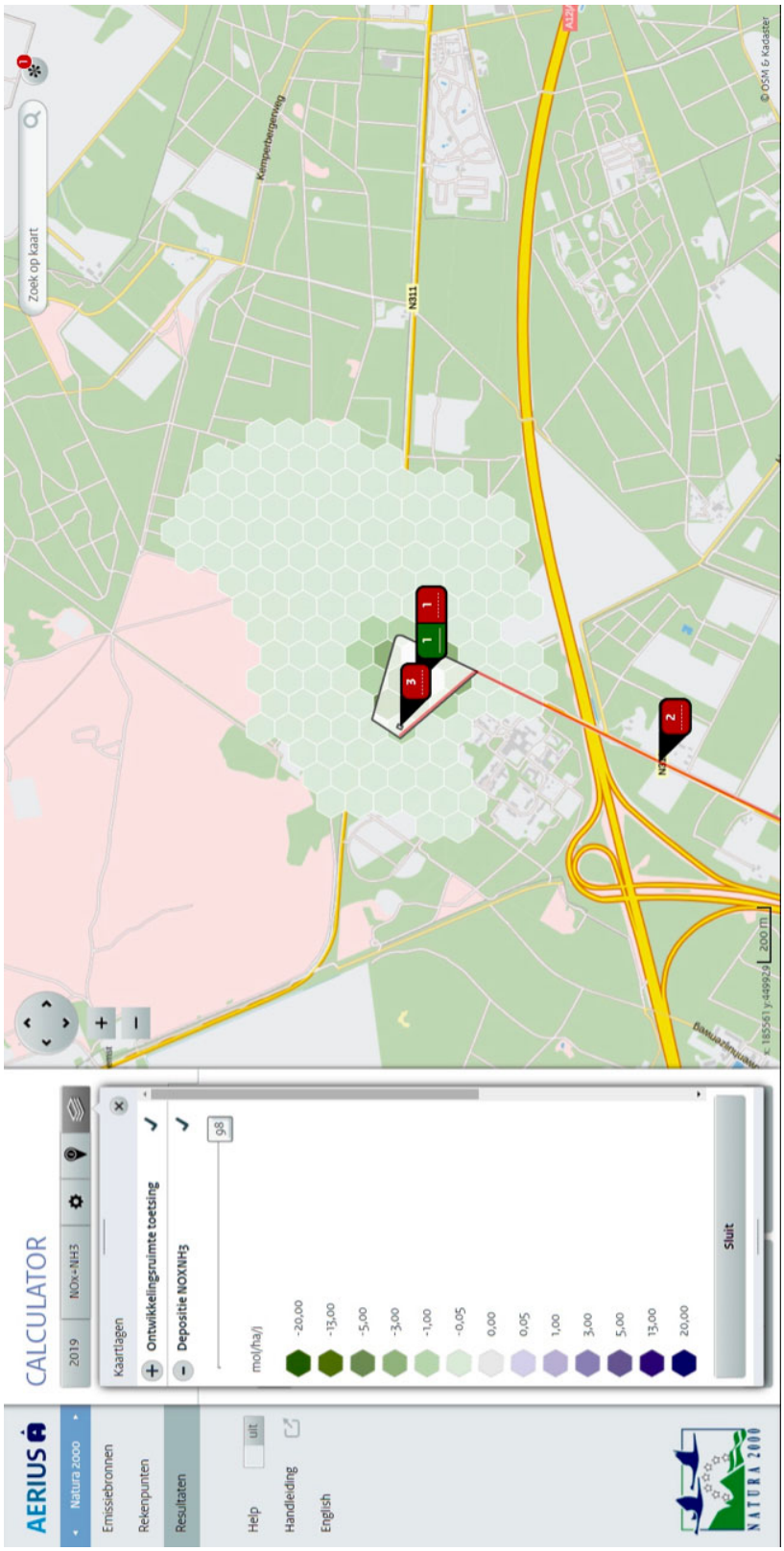

Overzicht gebied met afname stikstofdepositie volgens verschilberekening inrichtingsfase

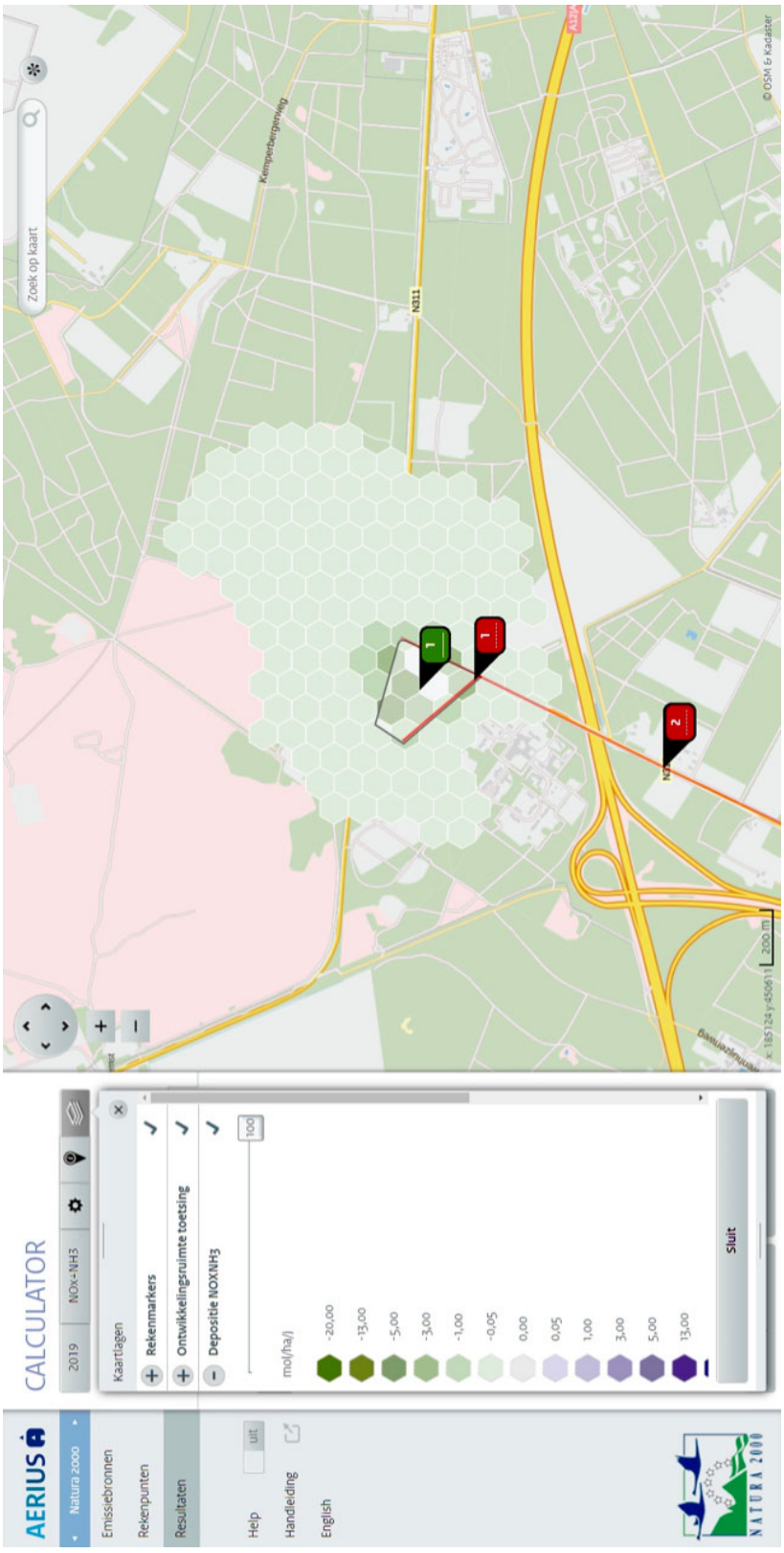

Overzicht gebied met afname stikstofdepositie volgens verschilberekening gebruiksfase

Bijlage 2 Verkeersonderzoek

Natuurbegraven Nederland

Verkeersonderzoek uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

adviseurs mobiliteit

Goudappel Coffeng

adviseurs mobiliteit
Goudappel Coffeng

Natuurbegraven Nederland

Verkeersonderzoek uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

Datum 30 april 2019
Kenmerk 001804.20190430.R1.04
Eerste versie

www.goudappel.nl
goudappel@goudappel.nl

Documentatiepagina

Opdrachtgever(s)	Natuurbegraafplaats Heidepol
Titel rapport	Verkeersonderzoek uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol
Kenmerk	001804.20190430.R1.04
Datum publicatie	30 april 2019
Projectteam opdrachtgever(s)	Winfred Peters
Projectteam Goudappel Coffeng	Daphne van den Hurk

Inhoud Pagina

1	**Inleiding**	**1**
1.1	Aanleiding en vraag	1
1.2	Leeswijzer	2
2	**Situatiebeschrijving en uitgangspunten**	**3**
2.1	Situatiebeschrijving	3
2.2	Uitgangspunten	3
3	**Parkeren**	**5**
3.1	Parkeervraag auto	5
3.2	Parkeervraag fiets	7
3.3	Parkeeraanbod	7
3.4	Toetsing parkeervraag en parkeeraanbod	8
4	**Verkeersintensiteiten**	**9**
5	**Conclusies**	**11**

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en vraag

Natuurbegraven Nederland is voornemens om natuurbegraafplaats Heidepol, gelegen in het buitengebied ten noorden van Arnhem, uit te breiden. Steeds meer mensen in de regio Arnhem hebben Heidepol en natuurbegraven leren kennen en waarderen. Om ook in de toekomst een laatste rustplaats op deze bijzondere plek aan te kunnen bieden is uitbreiding van Heidepol nodig. Daarvoor is er nu een kans door de omvorming van het landbouwperceel dat grenst aan de natuurbegraafplaats.[1]

In figuur 1.1 is de ligging van het plangebied weergegeven. De bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn. Het uitbreidingsgebied is aangegeven met een rode doorgetrokken lijn. De uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol kan effect hebben op het benodigd aantal parkeerplaatsen en de verkeersgeneratie van en naar het gebied. Natuurbegraafplaats Heidepol heeft aan Goudappel Coffeng gevraagd om een verkeersonderzoek uit te voeren voor de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol.

[1] *Natuurbegraafplaats Heidepol – Uitbreiding. Inrichtings- en beheerplan. Februari 2019*

Luchtfoto van het plangebied. De bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn, het uitbreidingsperceel met een rode, doorgetrokken lijn. Voorliggend inrichtings- en beheerplan behandelt enkel het uitbreidingsperceel

Figuur 1.1: Ligging natuurbegraafplaats Heidepol: bestaande locatie en uitbreidingsgebied (bron: Natuurbegraafplaats Heidepol – Uitbreiding. Inrichtings- en beheerplan. Februari 2019)

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is allereerst de situatie van de locatie beschreven en zijn de uitgangspunten voor het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 3 is getoetst of de parkeervraag voldoet aan het parkeeraanbod. In hoofdstuk 4 is vervolgens het aantal verkeersbewegingen van de toekomstige natuurbegraafplaats geraamd. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies beschreven.

2

Situatiebeschrijving en uitgangspunten

2.1 Situatiebeschrijving

Natuurbegraven Nederland is voornemens om in het buitengebied van Arnhem natuurbegraafplaats Heidepol uit te breiden. Met het ontwerp voor het uitbreidingsperceel wordt circa 8 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuur. Voor het plangebied is een inrichtingsschets gemaakt, zie figuur 2.1. Het gehele plangebied van 8 hectare wordt omgevormd naar een natuurgebied. Het natuurgebied wordt toegankelijk voor recreanten en biedt ruimte voor nieuwe plekken waar natuurgraven mogelijk is. Ten behoeve van natuurbegraven worden 5 bosparkeer-plaatsen gerealiseerd.[2]

2.2 Uitgangspunten

Voor dit onderzoek zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- We nemen alleen de gevolgen van de uitbreiding mee in de analyse;
- Alleen de bezoekers van de natuurbegraafplaats maken gebruik van de informatievoorziening. De informatievoorziening heeft geen aantrekkende werking van het overige verkeer;
- Het aantal ceremonies blijft gelijk gemiddeld 2 per dag en in de worst-case situatie 3 per dag;
- Het aantal natuurbegrafenissen per jaar blijft gelijk gemiddeld 250 per jaar en in de worst-case situatie 350 per jaar;
- Er worden 5 extra parkeerplaatsen gerealiseerd op bestaand Heidepol (op eigen erf);
- De aanrijroute naar de natuurbegraafplaats blijft gelijk.

[2] *Natuurbegraafplaats Heidepol – Uitbreiding. Inrichtings- en beheerplan. Februari 2019*

Figuur 2.1: Inrichtingsschets uitbreidingsperceel Heidepol (bron: Natuurbegraafplaats Heidepol – versie afbeelding: 29-4-2019).

3

Parkeren

Op basis van de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 2 is een berekening gemaakt van de toekomstige parkeervraag van de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol. Daarnaast is getoetst of er voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn om in de parkeervraag van de natuurbegraafplaats te kunnen voorzien.

3.1 Parkeervraag auto

Om de parkeervraag van de natuurbegraafplaats te bepalen, worden daar waar mogelijk de kencijfers van het CROW gehanteerd. Uit een praktijk onderzoek[3] van de natuurbegraafplaats Heidepol bleek namelijk dat het kencijfer van het CROW voor de auto goed aansluit bij de praktijk. Hierbij moet alleen worden opgemerkt dat in de praktijk soms sprake is van incidentele gevallen waarbij meer auto's aanwezig zijn dan het CROW als kencijfer aangeeft. Voor de fiets zijn geen ervaringen uit de praktijk beschikbaar. Voor de berekening van de parkeervraag wordt onderscheid gemaakt in de parkeervraag bij plechtigheden en de parkeervraag voor het reguliere bezoek.

3.1.1 Parkeervraag bij plechtigheden

Het aantal plechtigheden blijft na de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol gelijk. Dit betekent dat de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol geen extra verkeer genereert voor de plechtigheden. Er zijn als gevolg van de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol dus geen extra parkeerplaatsen nodig voor bezoekers van plechtigheden.

[3] Natuurbegraven Nederland heeft zelf onderzoek uitgevoerd naar het aantal auto's wat een plechtigheid bezoekt bij de reeds bestaande natuurbegraafplaats 'Heidepol'. Uit dit onderzoek bleek dat in 86% van de gevallen er minder dan 40 auto's per plechtigheid aanwezig waren. Hierbij moet worden opgemerkt dat in 4% van de gevallen sprake was van meer dan 60 auto's. In één incidenteel geval was er sprake van 150 auto's.

3.1.2 Parkeervraag bij regulier bezoek

Tijdens een gemiddelde dagsituatie is er sprake van een parkeervraag voor bezoekers aan natuurgraven. Voor het berekenen van de parkeervraag bij de natuurbegraafplaats voor het reguliere bezoek zijn geen CROW-kencijfers beschikbaar. Om die reden hanteren we ervaringscijfers van de natuurbegraafplaats 'Heidepol' en van een door Goudappel Coffeng uitgevoerd onderzoek naar een reguliere begraafplaats in Oud-Gastel[4] van circa 3 hectare. Uit de gegevens van deze onderzoeken, aangevuld met expert judgement, hanteren we voor de berekening van de parkeervraag bij regulier bezoek de volgende uitgangspunten:

- In het eerste jaar 50 graven, daarna een jaarlijkse groei van circa 250 graven per jaar. In de worst-case situatie neemt eens per 10 jaar het aantal graven toe met 350;
- een graf wordt gemiddeld twee keer per jaar bezocht;
- per bezocht graf is één voertuig (auto/fiets) aanwezig;
- 90% van de bezoekers komt met de auto, de rest hoofdzakelijk met de fiets;
- de bezoeken verdelen niet gelijkmatig over het jaar, maar zijn meer geconcentreerd in een half jaar;
- de bezoeken spreiden zich enigszins gelijkmatig over de dag en 20% van de bezoekers is gelijktijdig aanwezig met de plechtigheden;
- zonder plechtigheid maximaal 2 parkeerplaatsen bezet door bezoekers.

In deze berekening is rekening gehouden met een tijdshorizon van 10 jaar. Een bestemmingsplan heeft immers een looptijd van 10 jaar en het aantal bezoekers van de graven neemt met het verloop van de tijd af. Aangenomen wordt dat graven van 30 à 40 jaar en ouder niet meer (frequent) worden bezocht.

Aantal benodigde autoparkeerplaatsen

Op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten is de parkeervraag van het reguliere bezoek berekend voor de komende 10 jaar. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in tabel 3.1.

jaar	aantal graven	bezoeken per jaar	autobezoeken per jaar (90%)	autobezoeken per dag (jaar aantallen verdeeld over een half jaar)	autoparkeerplaatsen voor regulier bezoek*
1	50	100	90	0,1	2
10	2.400	4.800	4.320	24	5

* Gebaseerd op een aanname dat 20% van de autobezoeken per dag gelijktijdig met een plechtigheid aanwezig zijn met een minimum van 2 parkeerplaatsen.

Tabel 3.1: Berekening aantal benodigde autoparkeerplaatsen, regulier bezoek.

Bij een jaarlijkse groei van 250 graven (en worst-case een eenmalige groei van 350 graven in één jaar) zijn voor de komende 10 jaar ten minste 5 extra parkeerplaatsen nodig voor reguliere bezoekers.

[4] Reguliere begraafplaats Oud Gastel, kenmerk studie: HBE026, 9 mei 2012.

3.2 Parkeervraag fiets

Voor het berekenen van de parkeervraag voor de fiets is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Van de bezoekers komt 10% met de fiets naar de begraafplaats.

Aantal benodigde fietsparkeerplaatsen

In tabel 3.2 is de berekening van het aantal benodigde fietsparkeerplaatsen weergegeven.

jaar	aantal graven	bezoeken per jaar	fietsbezoeken per jaar (10%)	fietsbezoeken per dag (jaar aantallen verdeeld over een half jaar)	fietsparkeerplaatsen voor regulier bezoek*
1	50	2	10	0,01	**2**
10	2.400	2	480	0,53	**3**

** Omdat het aantal fietsbezoekers dermate laag is, wordt niet gerekend met de aanname dat 20% van de fietsbezoekers per dag gelijktijdig met een plechtigheid aanwezig is. Er wordt wel gerekend met een minimum aantal van 2.*

Tabel 3.2: Berekening aantal benodigde fietsparkeerplaatsen, regulier bezoek.

Bij een jaarlijkse groei van 250 graven (en worst-case een eenmalige groei van 350 graven in één jaar) zijn voor de komende 10 jaar ten minste 3 extra fietsparkeerplaatsen nodig voor reguliere bezoekers.

3.3 Parkeeraanbod

In het opgestelde plan voor de uitbreiding zijn 5 parkeerplaatsen voor de auto opgenomen. Deze parkeerplaatsen bevinden zich op bestaand Heidepol (op eigen erf). In figuur 3.1 is de locatie van de toekomstige parkeerplaatsen weergegeven.

Figuur 3.1: Locatie parkeerfaciliteit.

3.4 Toetsing parkeervraag en parkeeraanbod

Gelet op de parkeervraag voor de natuurbegraafplaats voor de komende 10 jaar en het parkeeraanbod voor de toekomstige situatie is geconstateerd dat voldoende parkeerplaatsen zijn opgenomen in het ontwerp.

Bij een jaarlijkse groei van 250 graven (en worst-case een eenmalige groei van 350 graven in één jaar) zijn voor de komende 10 jaar ten minste 3 extra fietsparkeerplaatsen nodig voor reguliere bezoekers.

4

Verkeersintensiteiten

Een plechtigheid en reguliere bezoekers van de natuurbegraafplaats leiden tot verkeersbewegingen van en naar de natuurbegraafplaats Heidepol. Het aantal plechtigheden blijft na de uitbreiding gelijk. Enkel de reguliere bezoekers van de natuurbegraafplaats nemen in de toekomstige situatie na de uitbreiding toe.

Het aantal verkeersbewegingen van de natuurbegraafplaats Heidepol is gekoppeld aan het aantal voertuigen dat de natuurbegraafplaats bezoekt. Uit de parkeeranalyse blijkt dat het aantal verkeersbewegingen toeneemt met maximaal 48 voertuigen per etmaal (24 x 2). Dit is het geval voor de aanname dat de bezoeken niet gelijkmatig over het jaar verdeeld zijn, maar meer geconcentreerd zijn in een half jaar. Wanneer de bezoeken gelijkmatig over het jaar verdeeld worden, neemt het aantal verkeersbewegingen in het gebied toe met 24 motorvoertuigen per etmaal (48 / 2).

De aanrijroute blijft gelijk in de toekomstige situatie, deze is weergegeven in figuur 4.1 tot en met 4.3. Het aandeel extra verkeer op deze aanrijroute is dermate laag dat dit geen significant effect heeft op de verkeersafwikkeling in het gebied.

Figuur 4.1: Aanrijroute natuurbegraafplaats Heidepol (bron: Google Maps).

Figuur 4.2: Aanrijroute natuurbegraafplaats Heidepol via de Harderwijkerweg (bron: Cyclomedia).

Figuur 4.3: Aanrijroute natuurbegraafplaats Heidepol via de Inrit Natuurbegraafplaats Heidepol (bron: Cyclomedia).

5

Conclusies

Met betrekking tot parkeren en de verkeersgeneratie zijn geen zaken geconstateerd die de uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol belemmeren.

Parkeren (auto)
Gelet op de parkeervraag voor de natuurbegraafplaats voor de komende 10 jaar en het parkeeraanbod voor de toekomstige situatie is geconstateerd dat voldoende parkeerplaatsen zijn opgenomen in het ontwerp.

Parkeren (fiets)
Bij een jaarlijkse groei van 250 graven (en worst-case een eenmalige groei van 350 graven in één jaar) zijn voor de komende 10 jaar ten minste 3 extra fietsparkeerplaatsen nodig voor reguliere bezoekers. Gelet op het feit dat het bezoek per fiets veelal weersafhankelijk is, is het lastig te voorspellen wat het exacte aantal fietsparkeerplaatsen zal moeten zijn. Hierdoor is het wenselijk extra ruimte te reserveren voor fietsparkeerplaatsen, die gerealiseerd kunnen worden als het noodzakelijk blijkt.

Verkeersgeneratie
Het aandeel extra verkeer op de aanrijroute naar de natuurbegraafplaats Heidepol is dermate laag dat dit geen significant effect heeft op de verkeersafwikkeling in het gebied.

Vestiging Eindhoven
Emmasingel 15
NL-5611 AZ Eindhoven
T (040) 235 25 00
F (040) 235 25 55

www.goudappel.nl
goudappel@goudappel.nl

adviseurs
mobiliteit
Goudappel
Coffeng

Bijlage 3 Archeologisch bureauonderzoek

Bureauonderzoek
Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol
Gemeente Arnhem

KSP Archeologie

Colofon

Datum	:	16 mei 2019
Versie	:	2.0
Status	:	Beoordeeld door bevoegde overheid
KSP Rapport	:	19413
Auteur	:	S.M. Koeman (senior KNA Prospector)
In opdracht van	:	Natuurbegraafplaats Heidepol, dhr. W. Peters
ISSN	:	2542-7490
Foto's en afbeeldingen	:	KSP Archeologie
Beheer en plaats documentatie	:	KSP Archeologie te Duiven
Autorisatie	:	E.A. Schorn (senior KNA Prospector)

KSP Archeologie

www.ksparcheologie.nl | info@ksparcheologie.nl

Disclaimer
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder bronvermelding.
KSP Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit onderhavig onderzoek of de gegeven adviezen.
KSP Archeologie beschikt over het Procescertificaat Archeologie dat is verleend op basis van de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 voor protocol 4002 'bureauonderzoek'. Wanneer de certificatie-eisen strijdig zijn met de eisen van de bevoegde overheid, dan gaat KSP Archeologie uit van de eisen van de bevoegde overheid omdat die sanctioneerbaar zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting **5**
1 Inleiding **6**
1.1 Onderzoekskader 6
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied 6
1.3 Overheidsbeleid 6
1.4 Toekomstige situatie 7
1.5 Onderzoeksdoel en vraagstellingen 8
2 Bureauonderzoek **10**
2.1 Huidige situatie 10
2.2 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens 11
2.3 Historische situatie en mogelijke verstoringen 13
2.4 Beschrijving van archeologische gegevens 17
2.5 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden 20
2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting 20
3 Conclusie en advies **24**
3.1 Conclusie 24
3.2 Advies 24
3.3 Beoordeling bevoegd gezag 25
3.4 Voorbehoud 25
Literatuur **26**

Bijlage 1 Landschappelijke eenhedenkaart van de gemeente Arnhem
Bijlage 2 Bodemkaart
Bijlage 3 Archeologische gegevens
Bijlage 4 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:25.000 (bron: Kadaster). 4
Figuur 2: Ontwerpschets van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol. 7
Figuur 3: Het plangebied op een luchtfoto uit 2017 (bron: kadaster). 10
Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl). 12
Figuur 5: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland waarop de zandduinen zichtbaar zijn (bron: www.ahn.nl - hillshade). 13
Figuur 6: Het plangebied op de kadastrale minuut uit het begin van de 19e eeuw (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl). 15
Figuur 7: Het plangebied op de kaarten uit 1890, 1906, 1957 en 1966, Bonneblad (bron: www.topotijdreis.nl). 17
Figuur 8: Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Arnhem-Noord (Boshoven e.a. 2008). 19

Lijst van afbeeldingen

Tabel 1: Overzicht van de onderzoeks- en vondstmeldingen binnen een straal van 1 km rondom het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl, tenzij anders vermeld). 18
Tabel 2: Archeologische verwachting per periode voor het plangebied. 20

Administratieve gegevens

KSP Projectnummer	:	19413
Opdrachtgever	:	Natuurbegraafplaats Heidepol, dhr. W. Peters
Uitvoerder/projectleider	:	KSP Archeologie, S.M. Koeman (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	:	Gemeente Arnhem
Deskundige namens bevoegde overheid	:	Dhr. M. Defilet (gemeentelijk archeoloog)
Onderzoeksmelding	:	4669913100
Provincie	:	Gelderland
Gemeente	:	Arnhem
Toponiem	:	Harderwijkerweg 37 te Arnhem
Centrum-coördinaat	:	x: 185.412 / y: 449.444
Kadastrale gegevens	:	Arnhem, sectie I, nummer 1413
Periode uitvoering onderzoek	:	Februari 2019

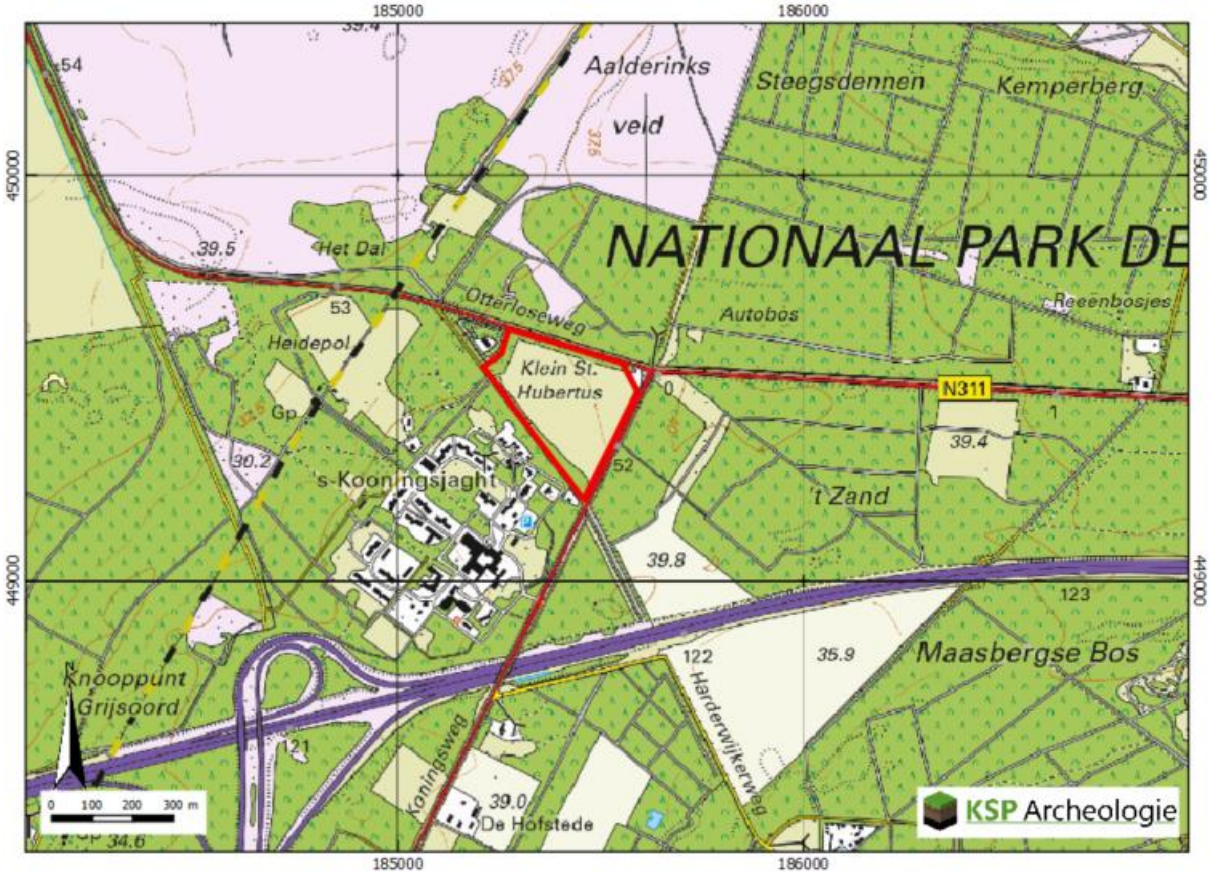

Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:25.000 (bron: Kadaster).

Samenvatting

KSP Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie aan de Harderwijkerweg 37 te Arnhem. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol.

Op basis van het bureauonderzoek is de kans groot dat archeologische resten in de vorm van karrensporen binnen het plangebied aanwezig zijn van de oude Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem. Deze kunnen zich binnen het plangebied uitstrekken over een zone van enkele honderden meters lang en tientallen meters breed. Door de aanleg van natuurgraven op de natuurbegraafplaats kunnen delen van de karrensporen verloren gaan, maar de handelsroute als geheel wordt weinig aangetast. Bij het archeologisch onderzoek op de locatie van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol is bovendien geconcludeerd dat de karrensporen zelf als niet behoudenswaardig kunnen worden aangemerkt. Op basis hiervan adviseert KSP Archeologie geen vervolgonderzoek ten aanzien van de Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem in het kader van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol. Deze conclusie geldt overigens niet voor de karrensporen die nog aan het maaiveld zichtbaar zijn in de bosstrook aan de rand van het plangebied. Vanwege de zichtbaarheid in het veld vormt het een tastbare herinnering en daarmee behoudenswaardig archeologisch relict. In het ontwerp blijven de bosstroken en dus ook de karrensporen behouden. Hoewel de karrensporen een middelmatige archeologische waarde hebben, is de route wel van hoge cultuurhistorische waarde. Bij het ontwerp van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats is rekening gehouden met deze cultuurhistorische waarde. Eén van de wandelpaden volgt de 19e eeuwse route van de Harderwijkerweg, waarmee deze route weer zichtbaar wordt gemaakt.

Voor het plangebied geldt verder een lage tot middelhoge verwachting op het voorkomen van begravingen en nederzettingsresten. Een grafveld wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van kringgreppels bijvoorbeeld in een langgerekt lijnelement (parallel aan het erosiedal) of meer in een vlak. Wanneer binnen het plangebied kringgreppels aanwezig zijn, kunnen deze door de aanleg van natuurgraven worden aangetast. Omdat de natuurgraven met een omvang van ca. 2,7 m^2 per stuk verspreid over het terrein met een maximale dekkingspercentage van 10% komen te liggen, zal de aantasting van een mogelijk archeologisch grafveld beperkt zijn. Voor een nederzettingsterrein kan een vergelijkbare redenatie worden gevolgd. Wanneer natuurgraven verspreid binnen een nederzetting worden aangelegd, zullen grondsporen verdwijnen maar zal het nog wel mogelijk zijn om tot een reconstructie van de nederzetting te komen. Op basis van de beperkte aantasting en lage tot middelhoge verwachting adviseert KSP Archeologie voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol geen vervolgonderzoek.

De bevoegde overheid (gemeente Arnhem) bekijkt de bodemverstoring als gevolg van natuurbegraven niet in de vorm van een verstoringsgraad, maar toetst deze aan de gemeentelijke verstoringsgrenzen. De totale oppervlakte/verstoring door natuurbegraven zal boven de gemeentelijke verstoringsgrenzen van respectievelijk 2.000 m^2 (lage verwachting) en 500 m^2 (middelhoge verwachting) uitkomen. Op basis daarvan blijft de onderzoeksplicht gehandhaafd. In het plangebied zal daarom een verkennend booronderzoek moeten worden uitgevoerd met een eventuele verdichting van het boorgrid (karterend) als de bodemopbouw daartoe aanleiding geeft. Daarnaast dient in het verkennend booronderzoek metaaldetectie te worden meegenomen vanwege een verwachting op resten uit de Tweede Wereldoorlog. Voor de uitvoering van het booronderzoek moet een conform KNA 4.1 plan van aanpak worden opgesteld.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van Natuurbegraafplaats Heidepol heeft KSP Archeologie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie aan de Harderwijkerweg 37 te Arnhem. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 (versie 4.1) met bijbehorende protocollen (KNA 4.1) 4002 (bureauonderzoek bij landbodems) en 4003 (inventariserend veldonderzoek, overig) (www.sikb.nl) en de gemeentelijke eisen (Habraken 2017).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 4.

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied is gelijk aan het onderzoeksgebied waarvoor het archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Het plangebied is ca. 8 ha groot en ligt aan de Harderwijkerweg 37 op de Veluwe op ca. 6 km ten noordwesten van Arnhem (Figuur 1). Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Otterloseweg, in het oosten door de Koningsweg en in het zuidwesten door de Harderwijkerweg.

1.3 Overheidsbeleid

In 1992 heeft Nederland het Europese 'Verdrag van Malta' ondertekend. In het verdrag is de omgang met het Europees archeologisch erfgoed geregeld. Belangrijk daarin is dat voorafgaand aan de uitvoering van plannen onderzoek moet worden gedaan naar de aanwezigheid van archeologische waarden en daar in de ontwikkeling van plannen zoveel mogelijk rekening mee te houden.

Het wettelijk kader voor de archeologische monumentenzorg is vastgelegd in de Erfgoedwet. Daarnaast hebben de verschillende overheden (het rijk, de provincie en de gemeentes) archeologiebeleid vastgelegd.

Gemeenten houden bij de vaststelling van een bestemmingsplan of het verlenen van een vergunning altijd rekening met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden (Wet ruimtelijke ordening).

In het bestemmingsplan Buitengebied Arnhem Noord 2007 (onherroepelijk 26-11-2008) staat dat de aangegeven cultuurhistorische waarden niet mogen worden geschaad (www.ruimtelijkeplannen.nl, bestemmingsplan voorschriften). Daarbij wordt verwezen naar een archeologische verwachtingskaart waarop het plangebied in een zone met een lage archeologische verwachting ligt. Deze verwachtingskaart is echter achterhaald. Op de huidige gemeentelijke verwachtingskaart geldt voor het zuidelijke deel van het plangebied nog steeds een lage verwachting, maar aan het noordelijke deel is een middelhoge verwachting toegekend (Figuur 8). Conform de Erfgoedverordening geldt dat archeologisch onderzoek verplicht is bij bodemingrepen dieper dan 40 cm beneden maaiveld en groter dan 500 m^2 (gebieden met een middelhoge verwachting) en groter dan 2000 m^2 (gebieden met een lage verwachting). Daarnaast geldt voor het hele plangebied een hoge verwachting voor grafheuvels. De bodemingrepen voor natuurbegraven zullen dieper reiken dan 40 cm beneden maaiveld, maar betreft relatief kleine ingrepen verspreid over een groot oppervlak van 8 ha. Daarom is in eerste instantie een bureauonderzoek uitgevoerd.

1.4 Toekomstige situatie

Natuurbegraven Nederland is voornemens om natuurbegraafplaats Heidepol uit te breiden. De huidige natuurbegraafplaats ligt ten westen van het plangebied aan de andere kant van de Harderwijkerweg. De hoofdfunctie is natuur met het doel om de natuurwaarden van het gebied te behouden en waar mogelijk versterken. Waar de natuur het toelaat, kan worden natuurbegraven, zodat in de loop van de jaren verspreid over het terrein begravingen zullen plaatsvinden.

Bestaande landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn belangrijke uitgangspunten voor de inrichting van het plangebied. Niet-natuurlijke ingrepen beperken zich tot de aanleg van een jaarrond begaanbare half-verharde padenstructuur met eventueel half-verharde parkeerplaatsen en een tijdelijke informatieruimte. Het plangebied van acht hectare wordt omgevormd naar een natuurgebied bestaande uit een afwisseling van open delen met heischrale graslanden, heide en solitaire bomen en gesloten delen met gemengde loofbossen en bosranden met brede mantel- en zoomvegetaties. Het natuurgebied wordt toegankelijk voor recreanten en biedt ruimte voor nieuwe plekken waar natuurgraven mogelijk is (Figuur 2).

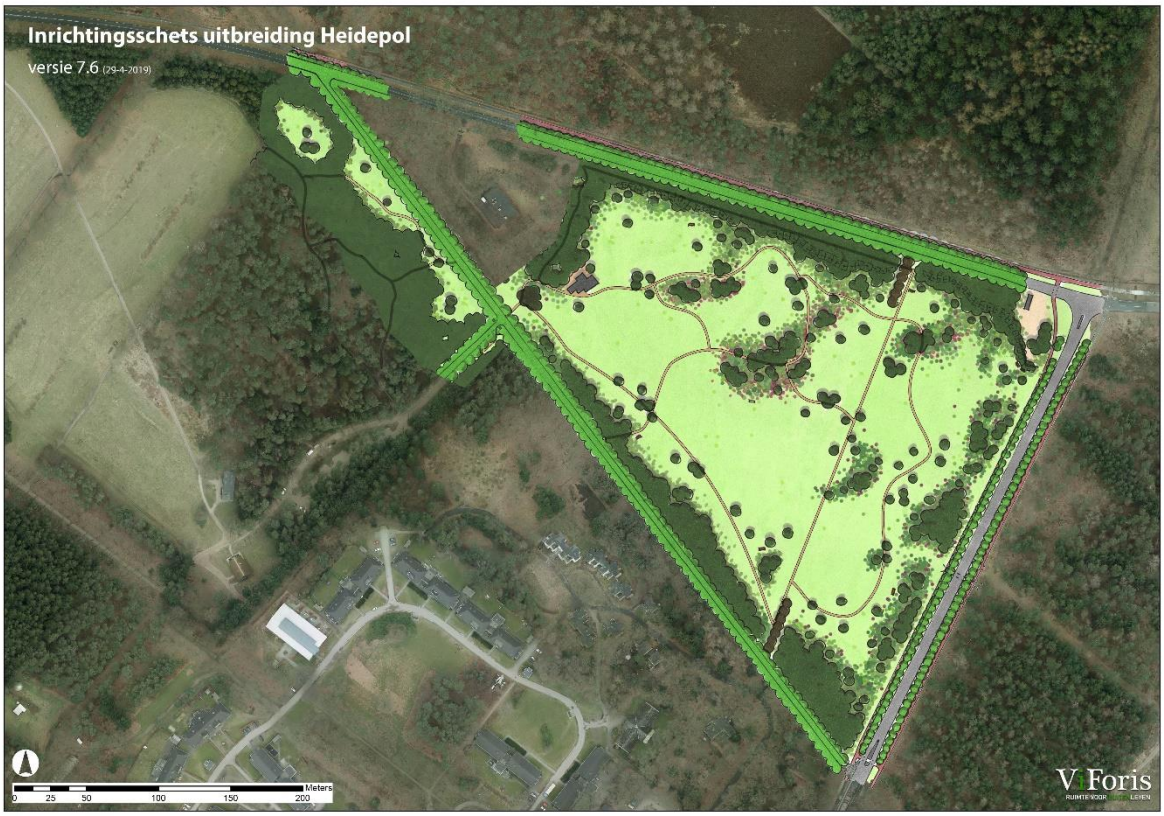

Figuur 2: Ontwerpschets van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol.

De volgende inrichtingsmaatregelen worden voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats uitgevoerd (concept Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol, februari 2019):

- Aanleg van circa 2.500 m^2 houtsingels, bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen;
- Omvorming van 16.500 m^2 soortenarm bos naar inheems gemengd loofbos met beuk, zomereik en grove den;
- Omvorming van 47.000 m^2 agrarisch gebruikt grasland naar droog schraalland, met waar mogelijk de variant heischraal grasland;
- Aanleg van circa 13.500 m^2 (2 kilometer) bosranden met goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties;

- Aanleg van 1.100 meter halfverharde paden van 2 meter breed, waaronder ook een stuk fietspad;
- Herstel van het tracé van de oude Koningsweg (3 meter breed) over een lengte van 275 meter en Hoge Harderwijkerweg (2 meter breed) over een lengte van 290 meter, tevens in halfverharding;
- Realisatie van een tijdelijk informatiecentrum van maximaal 125 m^2 met vijf bosparkeerplaatsen in half-verharding.

De graven worden aangelegd op ca. 1,5 m diepte en hebben een omvang van ca. 2,7 m^2 per graf. De begravingsdichtheid zal maximaal 10% bedragen.

Het waterpeil c.q. bodempeil binnen het plangebied zal niet veranderen door de geplande bodemingrepen.

1.5 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

De opdrachtgever heeft geen specifieke doelen en wensen ten aanzien van de uitvoering van het archeologisch onderzoek, anders dan de standaard doelstellingen zoals hieronder geformuleerd.

Bureauonderzoek
Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde, archeologische verwachting, met behulp van informatie van bestaande bronnen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven onderzoeksgebied.

Het resultaat is een standaardrapport bureauonderzoek met een gespecificeerde archeologische verwachting en een advies. Op basis hiervan wordt vastgesteld of vervolgonderzoek nodig is en zo ja, in welke vorm. Daarbij wordt aangegeven waar zich (eventuele) archeologische resten zich kunnen bevinden, welke verschijningsvorm ze hebben en hoe daar systematisch naar gezocht kan worden.

Om de bovenstaande doelstelling te realiseren, zijn door de Omgevingsdienst Regio Arnhem tien onderzoeksvragen verplicht gesteld (Habraken 2017). Vanwege de uitgebreide vraagstelling wordt bij de paragrafen in hoofdstuk 2 aangegeven welke onderzoeksvragen in de betreffende paragraaf worden beantwoord.

1. Wat is de aard (ontstaanswijze), diepteligging en ouderdom van natuurlijke bodemhorizonten en natuurlijke afzettingen in het omringende (binnen een afstand tot ca. 200 m van de onderzoekslocatie) gebied?
2. Wat is de aard (ontstaanswijze), dikte, en omvang van eventueel in het omringende gebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, colluvium, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?
3. Wat is het historisch landgebruik van de onderzoekslocatie en het omringende gebied geweest?
4. Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen ('vondstlocaties' inclusief uitkomsten historisch kaartonderzoek uit) zijn reeds binnen het onderzoeksgebied en/of binnen de landschappelijke eenheden rondom de onderzoekslocatie bekend? Vermeld per vondst- en/of spoorcomplex minimaal:
   a) bronvermelding (onderzoeksrapportages, ARCHIS-gegevens)
   b) de materiaalcategorie
   c) ouderdom
   d) ruimtelijke (geografische) verspreiding
   e) stratigrafische verspreiding (diepteligging en/of dikte vondstlaag)
   f) fragmentatie
   g) waarnemingsmethode

h) interpretatie

5. Welke natuurlijke formatieprocessen (sedimentatie, erosie, laterale verplaatsing, bodemvorming, degradatie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
6. Met welke culturele formatieprocessen (grondbewerking, bemesting, ophoging, betreding, percelering, [de-] constructie, materiaaltypen, materiaalgebruik en materiaaldepositie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
7. Welke formatieprocessen kunnen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van eventuele aanwezige vondstspreidingen, de vondstdichtheid, vondst- en spoorniveaus en de fysieke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten?
8. Wat is de aard (materiaalsoorten, fragmentatie, dichtheden, ruimtelijke en stratigrafische spreiding, etc.) van (mogelijk) aanwezige vondst- en/of spoorcomplexen?
9. Hoe manifesteren deze zich tijdens prospectieonderzoek?
10. Met de inzet van welke zoekmethoden (detectie- en waarnemingsvorm, monsterbehandeling en zoekstrategieën) kunnen deze vondst- en/of spoorcomplexen systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)? Licht beargumenteerd toe met verwijzing naar de verschillende KNA-leidraden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Huidige situatie

Om de huidige situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Huidige topografische kaart (Figuur 1);
- Luchtfoto uit 2017 (via PDOK);
- Grondwatertrappen op de Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via geoplaza.vu.nl);
- (Rijks)monumenten (via archis.cultureelerfgoed.nl): geen bebouwing aanwezig;
- Informatie van de opdrachtgever over het plangebied;
- Informatie over ondergrondse tanks (www.bodemloket.nl).

Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland. Aan de noord-, west- en zuidzijde zijn bosranden aanwezig (Figuur 3). Binnen het plangebied zijn geen kelders of andere ondergrondse werken aanwezig (bijvoorbeeld funderingen of drainage). Er zijn geen ondergrondse tanks aanwezig (www.bodemloket.nl).

Vanwege de ligging in het hooggelegen stuwwalgebied wordt het grondwater pas op enkele (tientallen) meters diepte verwacht.

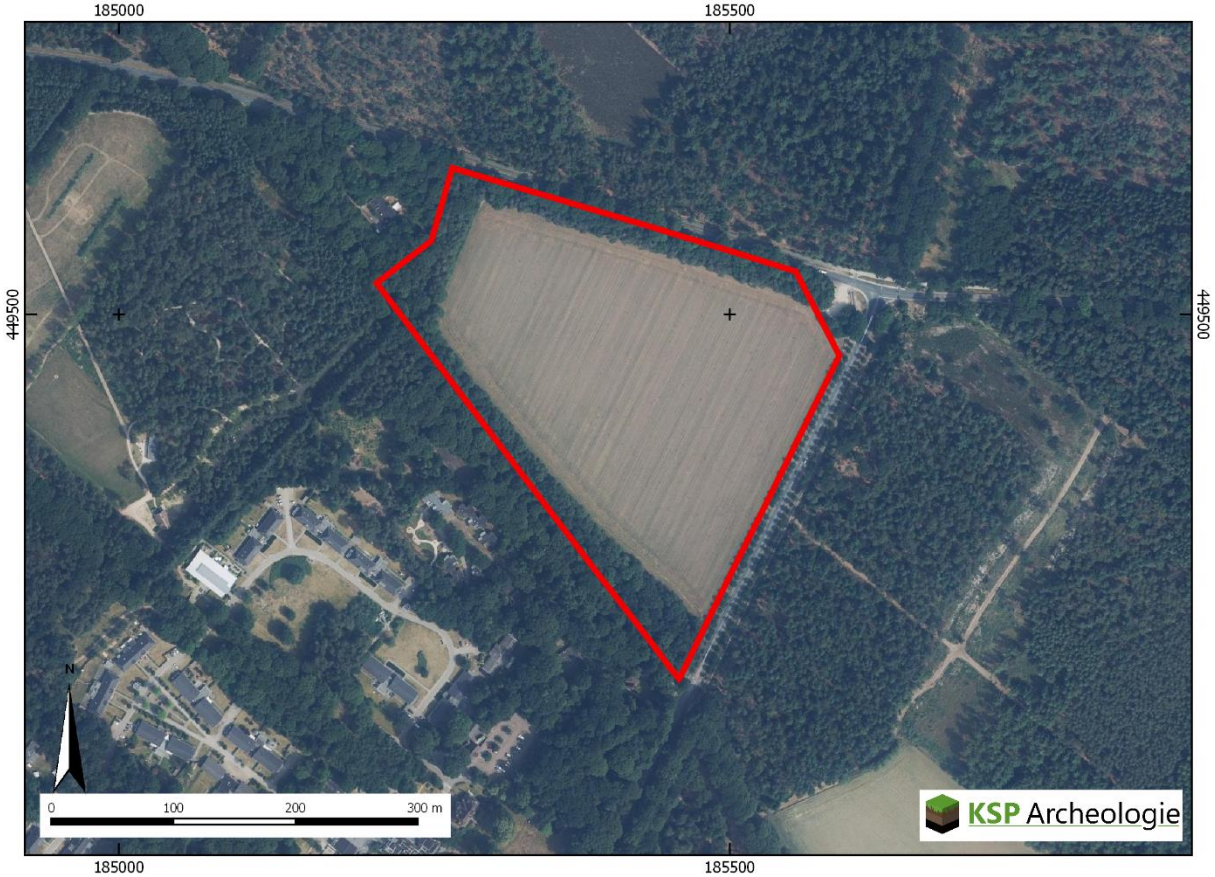

Figuur 3: Het plangebied op een luchtfoto uit 2017 (bron: kadaster).

2.2 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens

Om het landschap ter plaatse en rondom het plangebied in kaart te brengen, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Geologische overzichtskaart van Nederland schaal 1:600.000 (www.nitg.tno.nl);
- Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (www.dinoloket.nl);
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (BRO 2017, Maas e.a. 2017);
- Landschappelijke eenhedenkaart van de gemeente Arnhem (Boshoven e.a. 2007);
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (BRO 2017);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl, AHN3 grid 0,5 x 0,5 m).

De volgende onderzoeksvragen worden in deze paragraaf beantwoord:

1. Wat is de aard (ontstaanswijze), diepteligging en ouderdom van natuurlijke bodemhorizonten en natuurlijke afzettingen in het omringende (binnen een afstand tot ca. 200 m van de onderzoekslocatie) gebied?
2. Wat is de aard (ontstaanswijze), dikte, en omvang van eventueel in het omringende gebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, colluvium, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?

Het plangebied is onderdeel van het stuwwalcomplex van de Veluwe. Volgens de geologische overzichtskaart van Nederland liggen in de ondergrond van het plangebied dan ook afzettingen die hierbij horen, namelijk glaciofluviale afzettingen (grof zand en grind) van het Laagpakket van Schaarsbergen (Formatie van Drente).

In het Saalien zijn de stuwwallen van de Veluwe door het landijs opgestuwd, dat vanuit het noorden Nederland is binnengedrongen (Berendsen 2005). De stuwwallen bestaan overwegend uit middenpleistocene, grindrijke, grofzandige rivierafzettingen van de Rijn en de Maas, die al vóór de landijsbedekking in de ondergrond aanwezig waren. Aan het einde van de ijstijd stroomde het smeltwater over de laagste plaatsen van de stuwwal. Daarbij zijn dalen uitgesleten en grote puinwaaiers van glaciofluviale afzettingen (smeltwaterwaaier) gevormd (Stouthamer e.a. 2015). Volgens de landelijke geomorfologische kaart ligt het plangebied op een smeltwaterwaaier met in het zuiden een erosiedal. Op de gemeentelijke landschappelijke eenhedenkaart is de geomorfologie op basis van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) in meer detail aangegeven en waar nodig aangepast. Het erosiedal is op deze kaart meer in het zuidwestelijke deel van het plangebied geplaatst (Bijlage 1 en Figuur 4). De verspoelde afzettingen van de smeltwaterwaaier bestaan uit matig fijn tot uiterst grof zand dat zwak tot sterk grindhoudend is en wordt tot het Laagpakket van Schaarsbergen van de Formatie van Drente gerekend (De Mulder et al. 2003).

Na een relatief warme periode, het Eemien (ca. 130.000 – 115.000 jaar geleden), is het in het Weichselien opnieuw zeer koud en droog geworden. Onder de periglaciale omstandigheden is de ondergrond periodiek permanent bevroren en is het regen- en sneeuwsmeltwater gedwongen om over het oppervlak af te stromen (Stouthamer et al. 2015). Hierbij is opnieuw sediment van de stuwwal geërodeerd, aan de voet weer afgezet en zijn de dalen verder uitgesleten.

De fluvio(peri)glaciale afzettingen zijn later grotendeels bedekt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (ca. 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (ca. 15.700 – 11.755 jaar geleden), is de vegetatie vrijwel verdwenen. Hierdoor is op grote schaal verstuiving opgetreden, waarbij dekzand is afgezet. Dit (soms lemige) zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd en arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend (Stouthamer et al. 2015). Het dekzandpakket is vaak niet dikker dan 1,2 m en ligt meestal op grindige, grove zanden (fluvioperiglaciale en/of gestuwde afzettingen). De dikkere pakketten dekzand komen voor op de hellingen en in de erosiedalen. De hoogste koppen van de stuwwallen zijn onbedekt. Op de bodemkaart

(Stichting voor Bodemkartering 1975) staat aangegeven dat ter plaatse van het plangebied binnen 40 cm beneden maaiveld grind wordt verwacht (Bijlage 2, toevoeging g… bij de code van het bodemtype). Dit betekent dat hier vermoedelijk geen dekzand ligt of slechts een heel dun laagje. De gemeentelijke landschappelijke eenhedenkaart geeft binnen het noordelijke deel van het plangebied lage duinen aan (Bijlage 1), wat suggereert dat de grofzandige smeltwaterafzettingen zijn afgedekt met (duin)zand. Een boring die in het verleden op ca. 15 m ten noordoosten van het plangebied is gezet (www.dinoloket.nl, B40A2100), laat zien de bovenste meter van de bodem uit grindhoudend zand bestaat. Dit sediment is tot de Formatie van Boxtel gerekend en betreft op basis van de textuur een fluvioperiglaciale (helling)afzetting. Vanaf 1,0 m is sprake van grindig, matig grof zand dat tot de Formatie van Drente wordt gerekend. Dekzand ontbreekt hier, dus de interpretatie op de landschappelijke eenhedenkaart is vermoedelijk niet juist. De zandduinen liggen verder richting het oosten en noorden zoals is te zien op het AHN (Figuur 5).

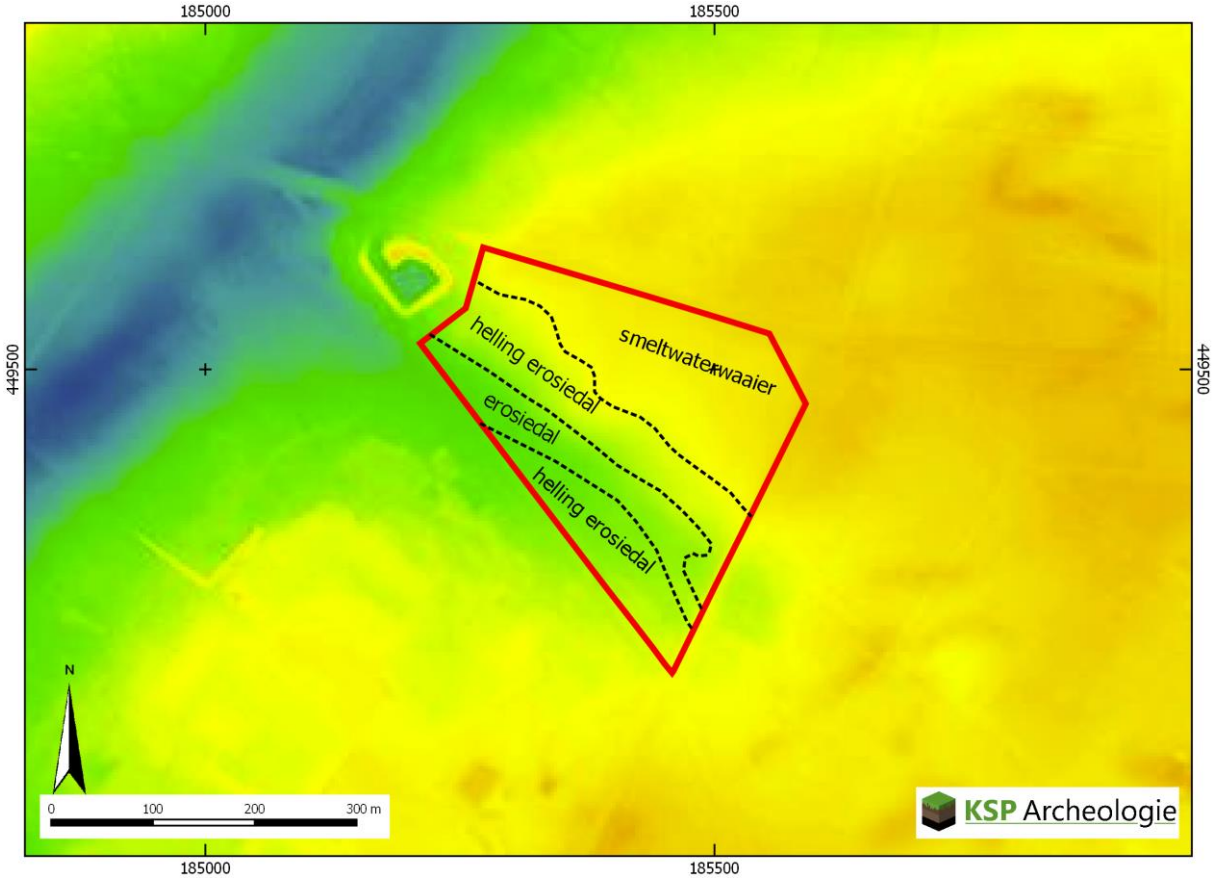

Figuur 4: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).

In het Holoceen (vanaf ca. 11.755 jaar geleden tot heden) is het klimaat warmer en vochtiger en is het landschap door geologische processen weinig veranderd. Het (dek)zand is door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken hebben zich ingesneden, waarbij beekdalen zijn ontstaan. Deze volgen vaak de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde erosiedalen. Het erosiedal binnen het plangebied is een zogenaamd droog dal waar geen beek doorheen stroomt. Alleen tijdens perioden van (hevige) regenval voert het dal water af.

Door het warmere en vochtigere klimaat heeft bodemvorming opgetreden. Op de hogere zandgronden vindt van nature het bodemvormende proces podzolering plaats. Bij podzolering worden kleine deeltjes, zoals ijzer, aluminium en humus uitgespoeld door infiltrerend regenwater. Dit proces wordt ook wel uitloging genoemd (De Bakker & Schelling 1989). Deze deeltjes worden door het water naar beneden getransporteerd en spoelen daar in, zodat podzolgronden ontstaan. Volgens de bodemkaart komen in het plangebied haarpodzolgronden voor. Een haarpodzolgrond is een zogenaamde humuspodzolgrond,

waarbij de B-horizont ontstaat door inspoeling van amorfe humus. Ze worden gekenmerkt door een dunne A-horizont en meestal een duidelijke E-horizont, die vanwege zijn grijze kleur 'loodzandlaag' wordt genoemd. De humus in de zwarte Bh-horizont is amorf en vult de poriën tussen de zandkorrels vrijwel geheel op. Daaronder ligt vaak (maar niet altijd) een zone, waarin de ijzerverbindingen zijn neergeslagen (Bs-horizont) (Berendsen 2005).

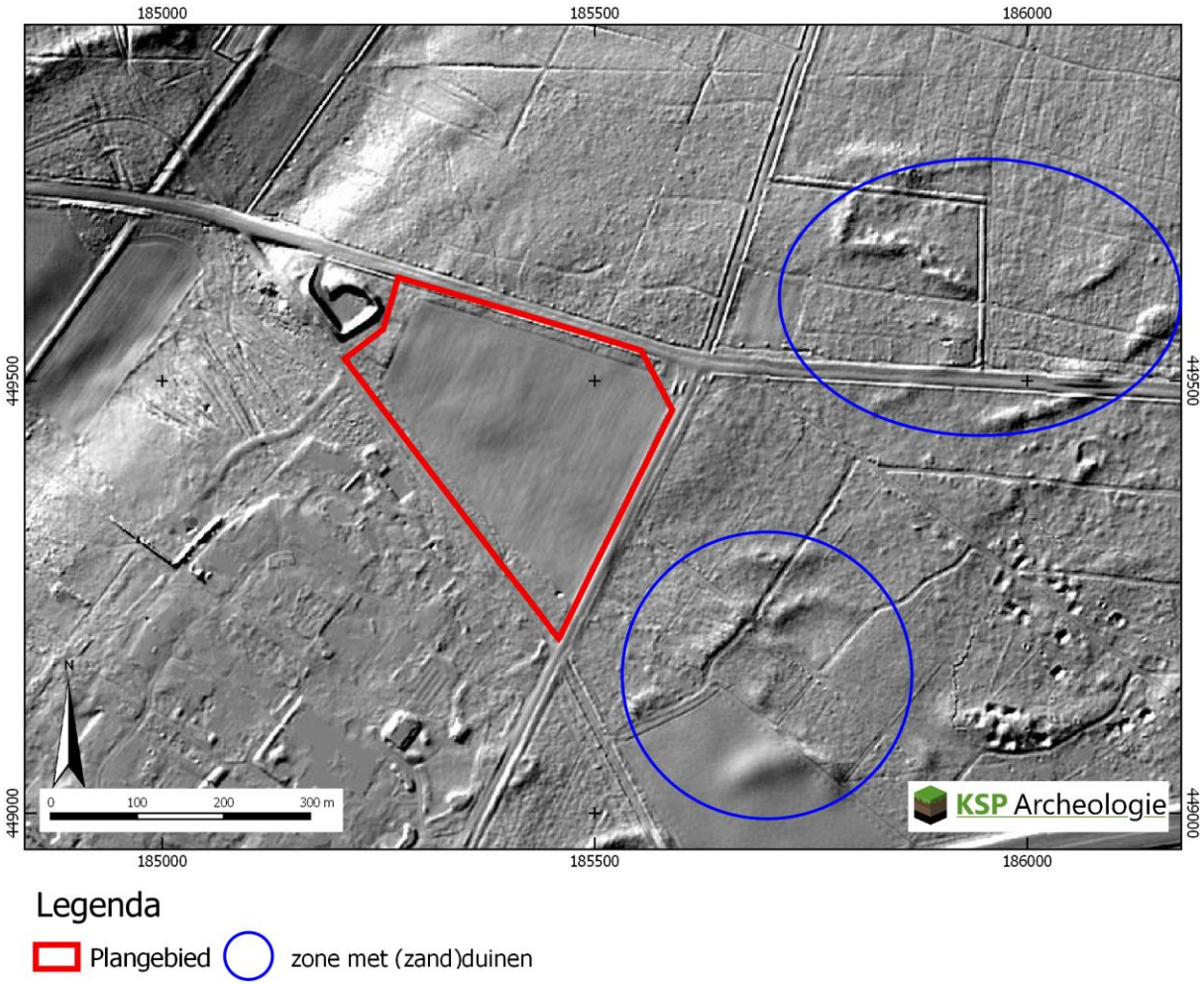

Figuur 5: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland waarop de zandduinen zichtbaar zijn (bron: www.ahn.nl - hillshade).

2.3 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om de historische situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Oude kadasterkaarten: kadastrale minuut en oorspronkelijk aanwijzende tafels 1811 – 1832 voor toenmalige eigenaar/gebruiker (beeldbank.cultureelerfgoed.nl);
- Historische kaarten uit de afgelopen 200 jaar: Bonnebladen en topografische kaarten (www.topotijdreis.nl, www.atlas1868.nl, www.wildernis.eu/chart-room/);
- Historisch-landschappelijk informatiesysteem, Histland (Dirkx & Nieuwenhuizen 2013), geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl;
- Cultuurhistorische regiobeschrijving provincie Gelderland (Haartsen 2009);
- Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Gelderland;
- concept Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol, februari 2019;
- Kaart Historisch landschap, historische stedenbouw en archeologie van de provincie Gelderland (www.gelderland.nl): Westerheide, verder geen bijzonderheden ter plaatse van het plangebied;
- Archeologisch vooronderzoek Heidepol (Thijs & Wullink 2011);

- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (www.ikme.nl);
- V.1 & V.2 inslagen in Nederland (vergeltungswaffen.nl); geen inslagen binnen of dichtbij het plangebied;
- Historisch (voor)onderzoek niet-gesprongen explosieven (www.explosievenopsporing.nl): niet aanwezig voor het plangebied;
- Archeologisch bureauonderzoek De Heikamp – Flakstelling Koningsweg (Bolt & Timmerman 2011) en veldonderzoek (Kok & Flokstra 2012);
- Topografische kaart van Nederland (Figuur 1);
- Bouw-/constructietekeningen van te slopen of te wijzingen historische bouwwerk: is niet van toepassing;
- Luchtfoto uit 2017 (via PDOK);
- Geomorfologische kaart van Nederland: hierop zijn geen bodemverstoringen t.p.v. het plangebied aangegeven;
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000: hierop zijn geen bodemverstoringen t.p.v. het plangebied aangegeven;
- Vergraven gronden project Alterra (Brouwer & Van der Werff 2012);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl): hierop zijn geen kunstmatige ophogingen en/of afgravingen zichtbaar;
- Gelders Archief (www.geldersarchief.nl): geen relevante informatie met betrekking tot het plangebied aanwezig;
- Archief Nijmegen (http://www2.nijmegen.nl/wonen/oudste_stad/Archief): geen relevante informatie met betrekking tot het plangebied aanwezig;
- Bibliotheek Gelderland (www.gelderlandinbeeld.nl): geen relevante informatie met betrekking tot het plangebied aanwezig.

De volgende onderzoeksvraag wordt in deze paragraaf beantwoord:

3. Wat is het historisch landgebruik van de onderzoekslocatie en het omringende gebied?

Het plangebied ligt op de Veluwe. De (middeleeuwse) dorpen en steden lagen over het algemeen aan de randen van het Veluwemassief op de overgang van de hoge naar de lagere gronden. Hier lagen ook de boerderijen. Er was vroeger een sterke samenhang tussen het boerenbedrijf en het omringende landschap. De akkers lagen in complexen bijeen, dicht bij de boerderijen, op de flanken van de stuwwal en op plaatsen met een lemige bodem. De lagere delen werden gebruikt als weiland of hooiland. Onontgonnen gronden, zoals heidevelden, werden gemeenschappelijk gebruikt (Haartsen 2009). Het plangebied maakt onderdeel uit van het voormalige uitstrekte heidegebied Westerheide. De heidevelden hadden een belangrijke functie in het landbouwsysteem van de plaggenbemesting om de akkerlanden vruchtbaar te houden. Op de heide liet men de koeien en schapen grazen. 's Nachts werden de schapen in de schaapskooi opgesloten, en de mest die ze produceerden werd vermengd met heideplaggen. Zo vormde zich een dikke laag mest in de stal, die in het voorjaar naar de akkers werd gebracht, daar werd uitgespreid en door de bodem gemengd werd. Ook de mest in de potstal van de koeien werd met plaggen vermengd voordat het op de akkers werd uitgereden (Haartsen 2009).

Over de heide liep een netwerk aan wegen en paden. Op de kadastrale minuut uit het begin van de 19e eeuw is te zien dat twee wegen door het plangebied heen liepen (Figuur 6). De noordwest-zuidoost georiënteerde weg betreft de Oude Harderwyksche weg. Dit is oorspronkelijk een oude, middeleeuwse verbinding tussen de Hanzesteden Harderwijk en Arnhem, een zogenaamde Hanzeweg. Het was een belangrijke handelsroute over land tussen de noordelijke Hanzesteden en de zuidelijk gelegen steden. Lokale historici Lodewijk Rondeboom en Gerrit Breman wijzen erop, dat in de omgeving van het plangebied nog steeds restanten van oude karrensporen zichtbaar zijn. Deze sporen markeren de ligging van deze middeleeuwse Hanzeweg. In een groot deel van het plangebied zijn deze sporen verdwenen door de ontginning en ingebruikname als landbouwgrond, maar aan de randen in de houtsingels zijn ze nog steeds zichtbaar. De Hanzeweg was niet één vaststaand pad maar een bundel van karrensporen.

Het kende een hoger (in de winter) en een lager (in de zomer) tracé. Pas later zijn deze wegen verhard en is de huidige ligging vastgelegd op de plek waar nu de Harderwijkerweg ligt (Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol). De historische weg is door de gemeente aangegeven op de archeologische verwachtingskaart (Figuur 8) en op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Gelderland aangemerkt als Hanzeweg.

De rechte noord-zuid georiënteerde weg betreft de Koningsweg van Doorwerth naar 't Loo. Deze weg is aangelegd door stadhouder Koning Willem III van Oranje (1650 – 1702) met als doel om de jachtstoeten van de ene naar het andere jachtgebied te verplaatsen en om wild op te drijven. Tijdens recente veldstudies is ontdekt dat de originele Koningsweg dwars over het plangebied loopt en daarmee ook verder binnen het Nationaal Park de Hoge Veluwe zichtbaar is. Later is er ten oosten een nieuwe verbindingsweg aangelegd die de naam Koningsweg heeft gekregen. De "jachtweg" had geen functie meer en verdween uit het landschap (Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol).

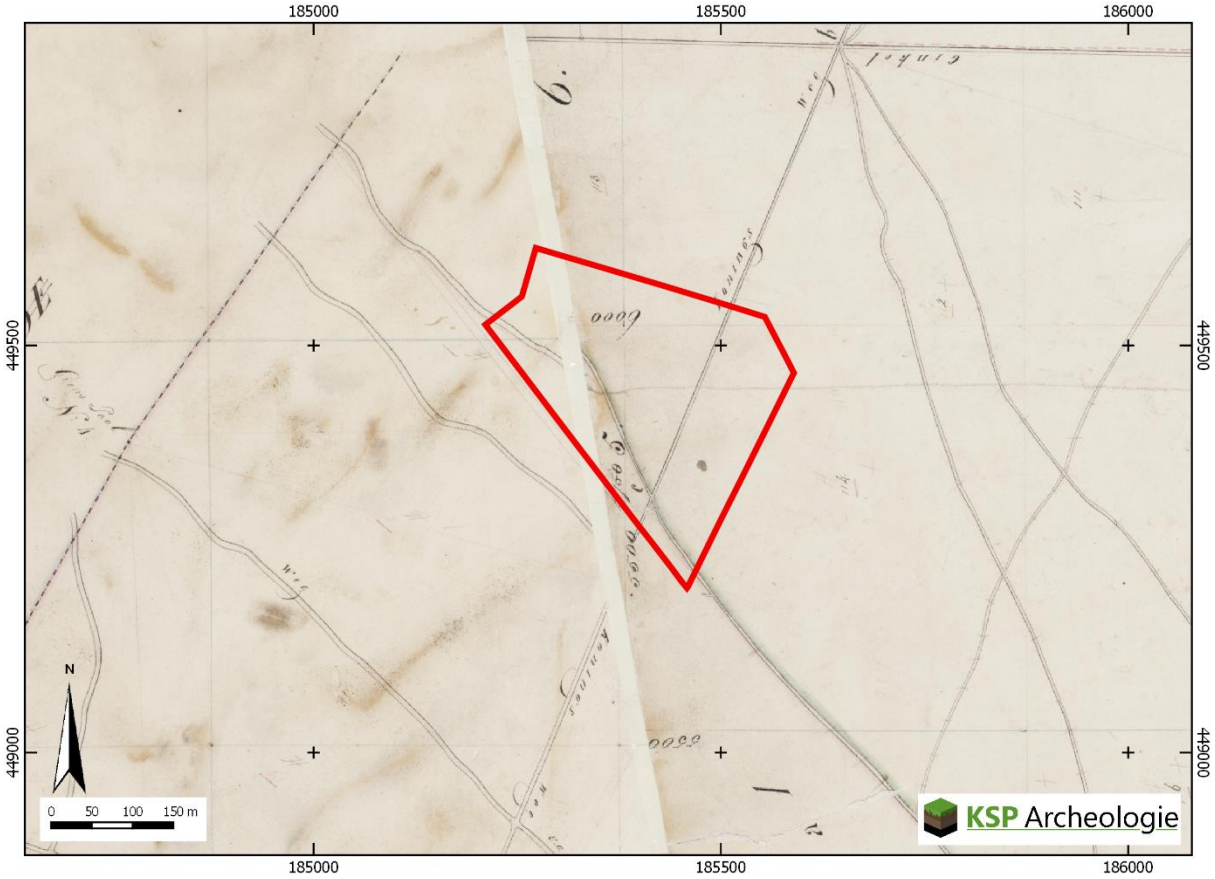

Figuur 6: Het plangebied op de kadastrale minuut uit het begin van de 19e eeuw (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Aan het einde van de 19e - begin van de 20e eeuw veranderde het landschap drastisch. Door het gebruik van kunstmest en stedelijk afval voor de bemesting van de akkers werd het potstalsysteem verlaten en verloren de heidevelden hun oorspronkelijke functie voor de landbouw. De uitgestrekte heidevelden werden ontgonnen voor de landbouw en er werden bebossingsprojecten gestart (Haartsen 2009). Ten zuiden van het plangebied werd het huis Heidepol gebouwd. Het plangebied zelf was afwisselend in gebruik als heide en bosperceel (Figuur 7).

In de Tweede Wereldoorlog lag het plangebied op de rand van het operatiegebied Market Garden. Dit was een grootschalig geallieerd offensief om de Duitse troepen in het westen van Nederland af te snijden, de Westwall te omzeilen en de Schelde te bevrijden ten behoeve van de bevoorrading van Antwerpen (www.ikme.nl). Ten oosten van het plangebied heeft een Duitse Flak-stelling gelegen. Op dit

terrein, dat op ca. 300 m afstand van het plangebied ligt, heeft in 2011 archeologisch onderzoek plaatsgevonden (zie ook paragraaf 2.4). Dit was één van de vier permanente verdedigingstellingen voor luchtdoelartillerie om het militaire vliegveld Deelen te kunnen verdedigen tegen aanvallen van de geallieerden. Dit bestond uit een batterij zware luchtdoelartillerie met zes zware kanonnen om op vliegtuigen op grote hoogte te schieten. Daarnaast was de batterij voorzien van zes stukken licht luchtdoelgeschut en mogelijk drie luchtdoelmitrailleurs. Deze hadden de functie om de zware kanonnen in de stelling te verdedigen tegen mogelijke aanvallen van geallieerde jachtvliegtuigen. De stelling aan de Koningsweg was dag en nacht voorzien van militair personeel dat het geschut bediende. In totaal was er zeker 150 man permanent in de stelling aanwezig. Zij verbleven in de barakken waar zij ook sliepen. Daarnaast moesten ze voorzien worden van eten en drinken. Daarom stond er niet alleen geschut op het terrein, maar waren er ook gebouwen voor de opslag van munitie, voor sanitair, onderkomens en bijvoorbeeld een kantine (Bolt & Timmerman 2011). Tijdens het veldonderzoek dat heeft plaatsgevonden, is geconcludeerd dat vrijwel alle op de luchtfoto's te onderscheiden structuren aanwezig zijn in het veld. Een uitzondering vormen die structuren die zijn verdwenen door verbreding van de A12 en door recente bosbouwwerkzaamheden. Het veldonderzoek heeft aanvullende informatie opgeleverd over de constructie van diverse structuren. Vondsten hebben enkele vermoedens uit het archiefonderzoek kunnen bevestigen, zoals de aanwezigheid van RAD-personeel. Daarnaast hebben de vondsten informatie opgeleverd die niet bij het uitgevoerde archiefonderzoek naar boven is gekomen, zoals de geallieerde beschietingen van de stelling (Kok & Flokstra 2012).

In de jaren '60 van de 20e eeuw is het plangebied ontgonnen en in gebruik genomen als landbouwgrond (Figuur 7, kaart linksonder). In deze tijd is aan de noordzijde een houtsingel aangeplant. De houtsingels aan de andere zijden waren al aanwezig. Waarschijnlijk is rond deze tijd het perceel ook geëgaliseerd. Rond 1995 is de houtsingel aan de oostzijde van het plangebied verwijderd voor de aanleg van een fietspad (Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Natuurbegraafplaats Heidepol).

Door de ontginning en ingebruikname als landbouwgrond kan de oorspronkelijke bodem zijn aangetast. Op de bodemkaart is zowel het plangebied als het gebied daarbuiten aangegeven als verwerkte gronden (Bijlage 2, arcering). Uit archeologisch booronderzoek op het huidige terrein van de natuurbegraafplaats Heidepol is echter gebleken dat op de toenmalige akkers de top van de podzolbodem in de bouwvoor is opgenomen, maar dat die vanaf de B-horizont nog intact is (Thijs & Wullink 2010).

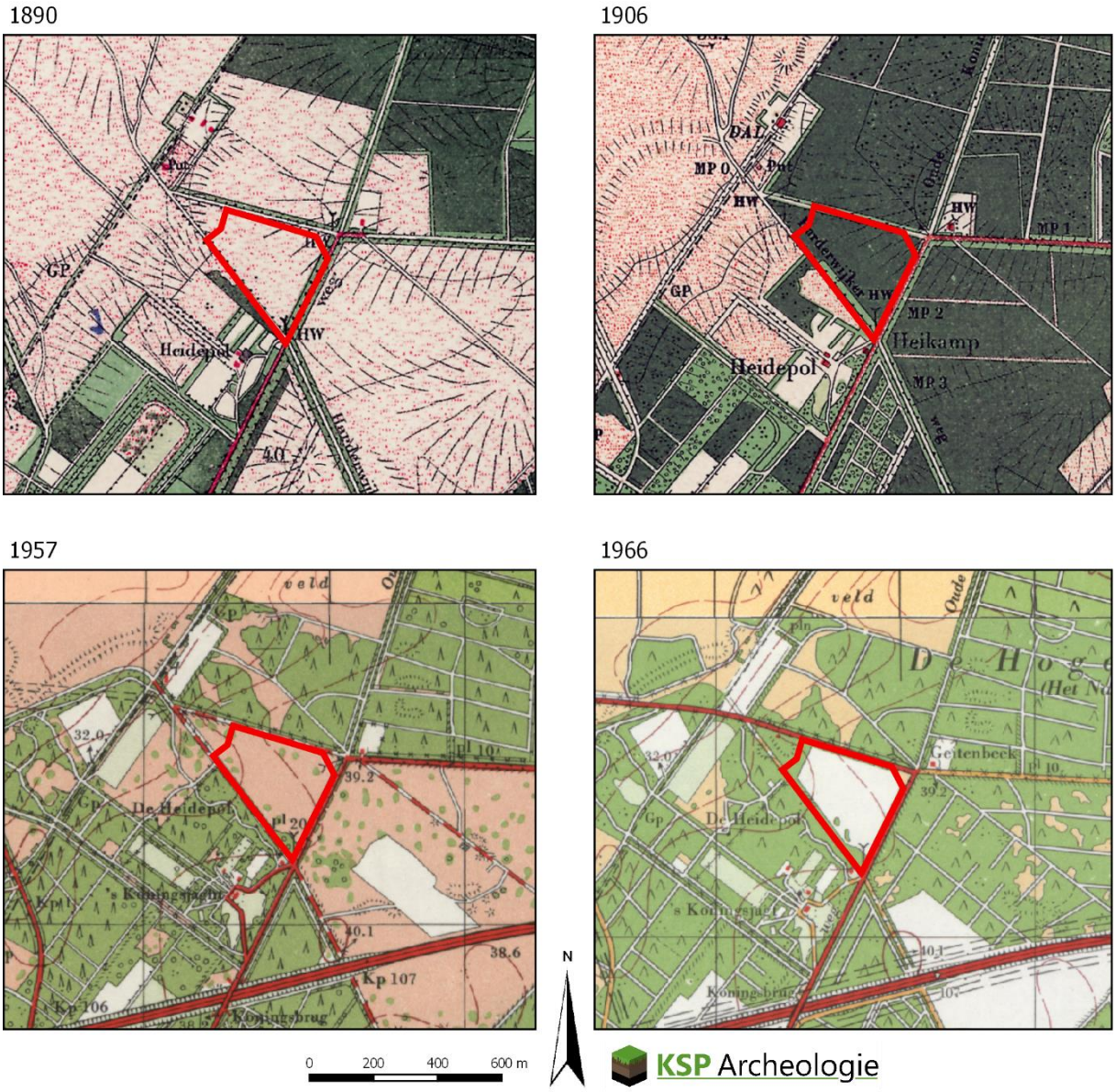

Figuur 7: Het plangebied op de kaarten uit 1890, 1906, 1957 en 1966, Bonneblad (bron: www.topotijdreis.nl).

2.4 Beschrijving van archeologische gegevens

Om een beeld te krijgen van de archeologische gegevens, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK) (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische onderzoeken en vondstlocaties uit het Archeologisch Informatiesysteem (archis.cultureelerfgoed.nl);
- Historische kaarten (zie paragraaf 2.2);
- Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Boshoven e.a. 2008);
- Provinciale Kennisagenda Veluwe (Bruning 2012).

De volgende onderzoeksvraag wordt in deze paragraaf beantwoord:

4. Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen ('vondstlocaties' inclusief uitkomsten historisch kaartonderzoek uit) zijn reeds binnen het onderzoeksgebied en/of binnen de landschappelijke eenheden rondom de onderzoekslocatie bekend? Vermeld per vondst- en/of spoorcomplex minimaal:
   a) bronvermelding (onderzoeksrapportages, ARCHIS-gegevens)

b) de materiaalcategorie
c) ouderdom
d) ruimtelijke (geografische) verspreiding
e) stratigrafische verspreiding (diepteligging en/of dikte vondstlaag)
f) fragmentatie
g) waarnemingsmethode
h) interpretatie

Binnen het plangebied zijn geen archeologische monumenten (AMK-terreinen), onderzoeksmeldingen en vondstlocaties aanwezig. In een straal van 1 km rondom het plangebied liggen ook geen AMK-terreinen, maar is wel een vondstmelding aanwezig en zijn zeven onderzoeken uitgevoerd (Tabel 1, Bijlage 3).

Onderzoeks-/vondstmelding	**Locatie**	**Type onderzoek (6g)**	**Aard vondstlocatie/resultaten (indien van toepassing/ bekend 6b, d, e, f en h)**	**Datering (indien van toepassing/ bekend c6)**
2937403100	Oud-Reemsterveld	Archiefmelding	Grafheuvel (niet bevestigd)	NEOL-BRONS
2270895100	Harderwijkerweg 37	Booronderzoek in 2010 (Thijs & Wullink 2010)	Lage tot middelhoge verwachting voor Laat-Paleolithicum – IJzertijd, grotendeels intacte haar- en veldpodzolbodems -> vervolgon-derzoek d.m.v. begeleiding op het af te plaggen terreindeel	---
2389228100		Begeleiding onder protocol proefsleuven in 2012	Karrensporen	MEL-NT
2328697100	Heikamp	Bureauonderzoek in 2011 (Bolt & Timmerman 2011)	Hoge verwachting voor een vindplaats uit WOII (Flak-stelling) → vervolg d.m.v. oppervlakte survey of opgraving	---
2326988100		Veldinventarisatie in 2011 (Kok & Flokstra 2012)	Geschutsstellingen voor luchtaf-weergeschut, onderkomens voor manschappen en voorzieningen, Flak-stelling	WOII
2349570100	Tracé N310	Verkennend booronderzoek in 2011	Verstoord bodemprofiel, geen indicatoren → geen vervolg	---
2355256100		Karterend booronderzoek in 2012 (Schuurman & Van der Veen 2012)	Ter hoogte van gehucht Oud-Reemst en bijbehorende akkers → vervolg d.m.v. proefsleuven	
4648926100	Schaarsbergen	Booronderzoek in 2018	(nog) geen rapport gedeponeerd in Archis en/of e-depot	---

Tabel 1: Overzicht van de onderzoeks- en vondstmeldingen binnen een straal van 1 km rondom het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl, tenzij anders vermeld).

Op ca. 450 m ten westen van het plangebied zijn proefsleuven aangelegd in een zone waar ten behoeve van de realisatie van de natuurbegraafplaats Heidepol grond zou worden afgeplagd (2389228100). Onder bouwvoor in de top van de E-horizont zijn karrensporen aangetroffen die onderdeel zijn van de oude Hanzeroute tussen Arnhem en Harderwijk. Op drie locaties zijn de proefsleuven verdiept tot in de top van de C-horizont. Hierin zijn geen archeologische resten aangetroffen (Koeman 2013).

Vanaf ca. 300 m ten oosten van het plangebied ligt het terrein waar in de Tweede Wereldoorlog een Flak-stelling met bijbehorende gebouwen/structuren is aangelegd (onderzoeksmelding 2328697100 en 2326988100, zie paragraaf 2.3).

Ca. 820 m ten noordwesten van het plangebied wordt melding gemaakt van een grafheuvel uit de periode Laat-Neolithicum – Bronstijd (vondstmelding 2937403100). Door het gebrek aan documentatie is niet te achterhalen of de grafheuvel daadwerkelijk bestaat of bestond.

Op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart is aan de noordelijke helft van het plangebied een middelhoge archeologische verwachting toegekend en aan de zuidelijke helft een lage verwachting (Figuur 8). De middelhoge verwachting is gebaseerd op de verwachting van een landschap met lage duinen (Boshoven e.a. 2008). In aanvulling hierop is aan het hele plangebied een hoge verwachting toegekend voor grafheuvels vanwege de ligging ter plaatse van en langs een erosiedal. Deze verwachting sluit aan bij één van de topthema's in de provinciale kennisagenda (Bruning 2012), namelijk het grafritueel. In de kennisagenda zijn onderzoeksvragen geformuleerd die gebruikt kunnen worden bij onderzoek aan begravingen/grafheuvels.

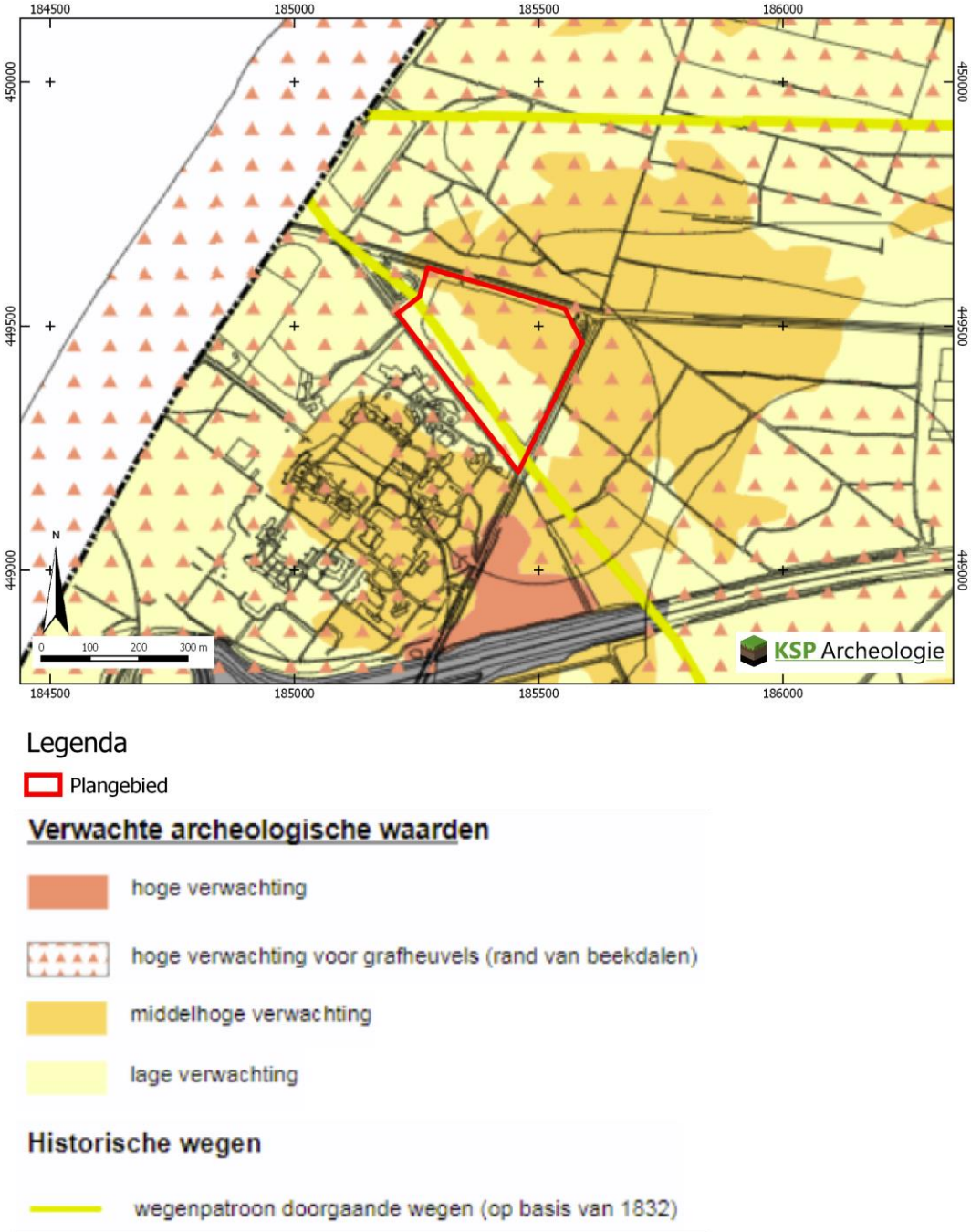

Figuur 8: Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Arnhem-Noord (Boshoven e.a. 2008).

2.5 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden

Aangezien het plangebied momenteel onbebouwd is, zijn geen (ondergrondse) bouwhistorische resten binnen het plangebied bekend (paragraaf 2.1). Op grond van het historisch kaartmateriaal (paragraaf 2.2) en de archeologische gegevens (paragraaf 2.3) worden deze ook niet verwacht.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart is aan de noordelijke helft van het plangebied een middelhoge archeologische verwachting toegekend en aan de zuidelijke helft een lage verwachting (Figuur 8). In aanvulling hierop is aan het hele plangebied een hoge verwachting toegekend voor grafheuvels. Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek (paragraaf 2.1 t/m 2.4) is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarbij de verwachting op de gemeentelijke kaart is bijgesteld.

Daarnaast worden de volgende onderzoeksvragen in deze paragraaf beantwoord:

5. Welke natuurlijke formatieprocessen (sedimentatie, erosie, laterale verplaatsing, bodemvorming, degradatie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
6. Met welke culturele formatieprocessen (grondbewerking, bemesting, ophoging, betreding, percelering, [de-] constructie, materiaaltypen, materiaalgebruik en materiaaldepositie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
7. Welke formatieprocessen kunnen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van eventuele aanwezige vondstspreidingen, de vondstdichtheid, vondst- en spoorniveaus en de fysieke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten?
8. Wat is de aard (materiaalsoorten, fragmentatie, dichtheden, ruimtelijke en stratigrafische spreiding, etc.) van (mogelijk) aanwezige vondst- en/of spoorcomplexen?
9. Hoe manifesteren deze zich tijdens prospectieonderzoek?

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Neolithicum	Laag	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen, vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder de recente bovengrond vanaf de top van de podzolbodem (vanaf ca. 30 cm -mv)
Neolithicum – Bronstijd	Laag-Middelhoog	Begravingsresten: kringgreppel, fragmenten aardewerk (urn), verbrande botresten	
Neolithicum – Volle Middeleeuwen (tot in de 13e eeuw)	Laag-Middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, (paal)kuilen, greppels, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	
Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd	Hoog	Infrastructuur: karrensporen	Onder de recente bovengrond (vanaf ca. 30 cm -mv) in de top van de C-horizont

Tabel 2: Archeologische verwachting per periode voor het plangebied.

Het landschap heeft met name voor de prehistorische mens een belangrijke rol gespeeld in de keuze voor een bewoningslocatie. In het zuidelijke deel van het plangebied ligt een erosiedal en het noordelijke deel ligt op een smeltwaterglooiing aan de westzijde van de stuwwal van de Veluwe. In de grofzandige glaciofluviale- en hellingafzettingen zijn in het Holoceen haarpodzolbodems gevormd. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het Midden-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Door de ontginning en in gebruik name als landbouwgrond in de loop van de 20e eeuw is de oorspronkelijke bodem aangetast. Op de bodemkaart is zowel het plangebied als het gebied daarbuiten aangegeven als verwerkte gronden. Uit archeologisch booronderzoek op het huidige terrein van de natuurbegraafplaats Heidepol is echter gebleken dat op de toenmalige akkers de top van de podzolbodem weliswaar in de bouwvoor is opgenomen, maar dat die vanaf de B-horizont nog intact is. Dit betekent dat de kans groot is dat het leesbare archeologische sporenniveau nog intact is dat zich in de top van de C-horizont bevindt.

Jager-verzamelaars uit het Midden-Paleolithicum tot en met het Neolithicum kozen als woon- en verblijfplaats vaak voor de hoger liggende terreingedeelten in het landschap, bij voorkeur in de buurt van open water zoals een beekdal of vennetje. Water was een belangrijk gegeven, niet alleen voor het lessen van de dorst. Nabij water heerst ook een grotere biodiversiteit wat de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel vergemakkelijkt. Archeologische vindplaatsen uit deze periode komen dus met name voor op overgangen van nat naar droog (de zogenaamde gradiëntzones). Het landschap in het Midden-Paleolithicum is anders dan tegenwoordig waardoor veel vondsten niet meer in-situ liggen, met name de vindplaatsen van vòòr het ontstaan van de stuwwallen. In de gemeente Arnhem zijn ook een paar vondsten bekend nadat de stuwwallen zijn gevormd. Het betreft twee vuurstenen afslagen die zijn gevonden bij het Zijpsche Bos en vermoedelijk dateren uit de eerste helft van het Weichselien (Boshoven e.a. 2008). Vindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum worden met name langs de beekdalen en de hogere delen van het landschap langs deze beken verwacht. De vindplaatsen uit deze periode kunnen zijn afgedekt met latere dekzandafzetting en erosiemateriaal. Het dal in het plangebied betreft echter een relatief klein, droog dal waardoor geen sprake is van een aantrekkelijk leefgebied voor jager-verzamelaars. De verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het Midden-Paleolithicum – Neolithicum is daarom op laag gesteld.

Vanaf het Neolithicum ontstaan in onze streken de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode combineert men akkerbouw met het jagen en verzamelen, maar geleidelijk stapt men over naar akkerbouw en veeteelt. In de periode vanaf het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^{e} eeuw) heeft men een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden, die geschikt waren voor akkerbouw. De arme zandgronden waar het plangebied onderdeel van uitmaakt vormen geen aantrekkelijk akkerbouwgebied. De gronden zijn dan ook lange tijd in gebruik geweest als heide- en bosgebied en pas in de 20^{e} eeuw ontgonnen voor de landbouw. Op grond hiervan is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^{e} eeuw). In het archeologisch verwachtingsmodel dat de gemeente voor haar grondgebied heeft opgesteld, wordt aan de smeltwaterafzettingen ook een lage verwachting toegekend. Op de verwachtingskaart heeft het noordelijke deel van het plangebied echter een middelhoge verwachting, terwijl die wel op de smeltwaterglooiing ligt. De reden hiervoor is dat het plangebied tot een zone op de smeltwaterglooiing wordt gerekend waar volgens de gemeentelijke landschappelijke kartering lage duinen voorkomen (Boshoven e.a. 2008). De bodemkaart en geomorfologische kaart geven aan dat er geen sprake is van een afdekkende zandlaag. En ook een geologische boring die in dit gebied is gezet, laat zien dat de bovenste meter van de bodem uit grindhoudend zand bestaat en er geen (duin)zand aanwezig is. Op het AHN-kaartbeeld zijn duinvormen te onderscheiden maar deze liggen ten (noord)oosten van het plangebied. Vermoedelijk is de zone met lage duinen op de gemeentelijke kaart te ruim ingetekend en valt het plangebied daarbuiten. Omdat nog niet is aangetoond (door middel van veldonderzoek) dat duinzand/dekzand ontbreekt, blijft de lage tot middelhoge verwachting op basis van de gemeentelijke verwachtingskaart voor nederzettingsresten uit de periode Neolithicum – Volle Middeleeuwen vooralsnog gehandhaafd. Tot slot kan worden opgemerkt dat het aangrenzende dal in het zuiden mogelijk een prehistorische route is geweest. Dalen werden in die periode net als later in de Middeleeuwen gebruikt als weg/route.

1. Datering: Neolithicum – Volle Middeleeuwen (tot in de 13^{e} eeuw)
2. Complextype: vindplaatsen vanaf het Neolithicum bestaan uit nederzettingssporen
3. Omvang: nederzettingsterreinen variëren in grootte van enkele honderden tot duizenden vierkante meters en kunnen zich soms over meerdere hectaren uitstrekken.
4. Diepteligging: het potentiële archeologische sporenniveau ligt onder de recente bovengrond in de top van de oorspronkelijke podzolbodem. De (diepere) grondsporen reiken tot in het dekzand (C-horizont).
5. Gaafheid en conservering: Door de ontginning en in gebruik name als akker is het maaiveld geëgaliseerd. Wel kunnen in de bodem nog grondsporen of vondsten aanwezig zijn.

6. Locatie: noordelijke helft plangebied
7. Uiterlijke kenmerken: De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die vaak diep in de grond gefundeerd waren. Waterputten werden gegraven voor de watervoorziening terwijl in en nabij de nederzetting afvalkuilen werden gegraven om afval te begraven. Vondstmateriaal van de nederzetting kan door landbewerking op het maaiveld terecht zijn gekomen.
8. Mogelijke verstoringen: het archeologische sporenniveau in de top van de C-horizont kan zijn verstoord door ploegwerkzaamheden.

Voor grafheuvels is een aparte verwachting opgesteld, omdat ze in specifieke landschappelijke zones worden aangetroffen zoals op de stuwwalplateaus en de overgang naar beekdalen. Omdat binnen het plangebied een erosiedal aanwezig is, is op de gemeentelijke kaart een hoge verwachting toegekend voor grafheuvels. In de wijde omgeving zijn echter geen grafheuvels bekend. Op het terrein van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol zijn tijdens het uitgevoerde archeologische vooronderzoek, hoewel zeer beperkt van omvang, geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van begravingen. De verwachting op begravingen is daarom niet hoog maar eerder laag tot middelhoog.

1. Datering: Neolithicum – Bronstijd
2. Complextype: Begraving
3. Omvang: grafvelden/begravingen variëren in grootte van enkele honderden tot duizenden vierkante meters.
4. Diepteligging: het potentiële archeologische sporenniveau ligt onder de recente bovengrond in de top van de oorspronkelijke podzolbodem. De (diepere) grondsporen reiken tot in het dekzand (C-horizont).
5. Gaafheid en conservering: grafheuvels zelf worden niet meer in het plangebied verwacht. Door de ontginning en in gebruik name als akker is het maaiveld geëgaliseerd. Wel kunnen in de bodem nog grondsporen of vondsten aanwezig zijn.
6. Locatie: hele plangebied
7. Uiterlijke kenmerken: kringgreppels, fragmenten aardewerk (urnen), crematieresten e.d. De sporen kunnen diep in de bodem reiken.
8. Mogelijke verstoringen: het archeologische sporenniveau in de top van de C-horizont kan zijn verstoord door ploegwerkzaamheden.

In de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd is het plangebied onderdeel van een heidegebied. Over de heide liep een netwerk aan wegen en paden. Het plangebied maakt onderdeel uit van een oude, middeleeuwse route tussen de Hanzesteden Harderwijk en Arnhem. De Harderwijkerweg is een overblijfsel van deze route, maar in het verleden was dit een brede zone waarvan nu nog de karrensporen van resteren. In een groot deel van het plangebied zijn deze sporen verdwenen/aangepast na de ontginning en ingebruikname als landbouwgrond, maar aan de randen in de houtsingels zijn ze nog steeds zichtbaar.

1. Datering: Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd
2. Complextype: Infrastructuur
3. Omvang: zone van kilometers lang en honderden meters breed
4. Diepteligging: het leesbare sporenniveau wordt onder de recente bovengrond verwacht in de top van de E-horizont van de podzolbodem
5. Gaafheid en conservering: de grondsporen reiken slechts enkele centimeters onder het leesbare vlakniveau en zullen in grote delen van het plangebied geheel zijn verdwenen door bodembewerking. In de groenstrook aan de rand van het plangebied zijn de sporen nog heel gaaf en zichtbaar aan het oppervlak.
6. Locatie: in het zuidelijke deel van het plangebied in een zone parallel aan de Harderwijkerweg
7. Uiterlijke kenmerken: karrensporen

8. Mogelijke verstoringen: de karrensporen kunnen zijn aangetast door landbewerking/ploeg-werkzaamheden.

Er zijn geen concrete aanwijzingen dat in de Tweede Wereldoorlog gevechten/beschietingen binnen het plangebied hebben plaatsgevonden of dat munitieresten e.d. aanwezig zijn. De kans hierop is groot op het terrein ten oosten van het plangebied waar een Flak-stelling heeft gelegen en waar nog restanten van bewaard zijn gebleven.

3 Conclusie en advies

3.1 Conclusie

Op basis van de landschappelijke ligging op een smeltwaterglooiing met erosiedal en de archeologische vondstlocaties uit de omgeving is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum.

Op basis van de aanwezigheid van een landschapsgradiënt in de vorm van een erosiedal geldt voor het plangebied een lage tot middelhoge verwachting voor begravingen/grafheuvels uit de periode Neolithicum - Bronstijd. In de noordelijk helft van het plangebied geldt daarnaast een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit deze periode tot en met de Volle Middeleeuwen. Deze verwachting is volgens de gemeentelijke verwachtingskaart gerelateerd aan het voorkomen van lage landduinen. De beschikbare landschappelijke gegevens wijzen er echter op dat binnen het plangebied geen lage landduinen voorkomen. Wel kan worden opgemerkt dat het aangrenzende dal in het zuiden mogelijk een prehistorische route is geweest. Dalen werden in die periode net als later in de Middeleeuwen gebruikt als weg/route (zie volgende alinea).

De historische gegevens, archeologisch onderzoek op het nabijgelegen terrein van Heidepol en waarnemingen in het plangebied zelf geven aan dat er een hoge verwachting geldt voor karrensporen van de oude Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem. Andere vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd worden niet verwacht.

3.2 Advies

In deze paragraaf wordt de volgende onderzoeksvraag beantwoord:

10. Met de inzet van welke zoekmethoden (detectie- en waarnemingsvorm, monsterbehandeling en zoekstrategieën) kunnen deze vondst- en/of spoorcomplexen (indicatoren) systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)? Licht beargumenteerd toe met verwijzing naar de verschillende KNA-leidraden.

Op basis van het bureauonderzoek is de kans groot dat archeologische resten in de vorm van karrensporen binnen het plangebied aanwezig zijn van de oude Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem. Deze kunnen zich binnen het plangebied uitstrekken over een zone van enkele honderden meters lang en tientallen meters breed. Door de aanleg van natuurgraven op de natuurbegraafplaats kunnen delen van de karrensporen verloren gaan, maar de handelsroute als geheel wordt weinig aangetast. Bij het archeologisch onderzoek op de locatie van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol is bovendien geconcludeerd dat de karrensporen zelf als niet behoudenswaardig kunnen worden aangemerkt. Op basis hiervan adviseert KSP Archeologie geen vervolgonderzoek ten aanzien van de Hanzeroute van Harderwijk naar Arnhem in het kader van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol. Deze conclusie geldt overigens niet voor de karrensporen die nog aan het maaiveld zichtbaar zijn in de bosstrook aan de rand van het plangebied. Vanwege de zichtbaarheid in het veld vormt het een tastbare herinnering en daarmee behoudenswaardig archeologisch relict. In het ontwerp blijven de bosstroken en dus ook de karrensporen behouden. Hoewel de karrensporen een middelmatige archeologische waarde hebben, is de route wel van hoge cultuurhistorische waarde. Bij het ontwerp van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats is rekening gehouden met deze cultuurhistorische waarde. Eén van de wandelpaden volgt de 19e eeuwse route van de Harderwijkerweg, waarmee deze route weer zichtbaar wordt gemaakt.

Voor het plangebied geldt verder een lage tot middelhoge verwachting op het voorkomen van begravingen en nederzettingsresten. Een grafveld wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van kringgreppels bijvoorbeeld in een langgerekt lijnelement (parallel aan het erosiedal) of meer in een vlak. Wanneer

binnen het plangebied kringgreppels aanwezig zijn, kunnen deze door de aanleg van natuurgraven worden aangetast. Omdat de natuurgraven met een omvang van ca. 2,7 m^2 per stuk verspreid over het terrein met een maximale dekkingspercentage van 10% komen te liggen, zal de aantasting van een mogelijk archeologisch grafveld beperkt zijn. Voor een nederzettingsterrein kan een vergelijkbare redenatie worden gevolgd. Wanneer natuurgraven verspreid binnen een nederzetting worden aangelegd, zullen grondsporen verdwijnen maar zal het nog wel mogelijk zijn om tot een reconstructie van de nederzetting te komen. Op basis van de beperkte aantasting en lage tot middelhoge verwachting adviseert KSP Archeologie voor de uitbreiding van de natuurbegraafplaats Heidepol geen vervolgonderzoek. Wanneer tijdens de aanleg van een grafkuil toch archeologische resten worden aangetroffen, zoals bijvoorbeeld een urn, dan geldt de meldingsplicht zoals die is opgenomen in de Erfgoedwet 2016 (artikel 15). Indien bij graafwerkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze bij de minister gemeld te worden. In de praktijk kan de vinder terecht bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (T 033 – 4217 456 of info@cultureelerfgoed.nl) zodat de vondst geregistreerd wordt in het centraal archeologisch informatiesysteem. Daarnaast wordt het advies gegeven om de vondst ook bij de gemeente te melden.

3.3 Beoordeling bevoegd gezag

De bevoegde overheid (gemeente Arnhem) heeft de resultaten van het onderzoek beoordeeld. In het advies van KSP Archeologie wordt de aantasting van het archeologische bodemarchief als beperkt beoordeeld op basis van de maximale verstoringsgraad van de natuurbegravingen van 10%. De totale oppervlakte/verstoring door natuurbegraven zal echter boven de gemeentelijke verstoringsgrenzen van respectievelijk 2.000 m^2 (lage verwachting) en 500 m^2 (middelhoge verwachting) uitkomen. Op basis daarvan blijft de onderzoeksplicht gehandhaafd. In het plangebied zal dan ook een verkennend booronderzoek moeten worden uitgevoerd met een eventuele verdichting van het boorgrid (karterend) als de bodemopbouw daartoe aanleiding geeft. Deze methode is eerder toegepast bij natuurbegraaf-plaatsen binnen Arnhem en heeft aangetoond uitermate geschikt te zijn om een gedegen uitspraak te doen over de resultaten en een eventueel vervolgonderzoek.

Daarnaast wordt een aanvullende onderzoekseis gesteld, omdat de WO2-waardenkaart van de gemeente Arnhem een FLAK-stelling ten oosten en een anti-tankgracht ten zuiden ter hoogte van de A12 laat zien. Er geldt daarmee voor het plangebied een verwachting voor resten uit de Tweede Wereldoorlog. In het verkennend booronderzoek dient daarom metaaldetectie te worden meegenomen. Rondom de boorpunten dient door een metaaldetectorspecialist aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden. Ten behoeve van het booronderzoek moet een conform KNA 4.1 plan van aanpak worden opgesteld. Hierin moet ook de aanvullende eis van de gemeente opgenomen worden.

3.4 Voorbehoud

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van het raadplegen van bronnen, kan op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet met zekerheid gegarandeerd worden.

Literatuur

Boeken, rapporten en artikelen

Bakker, H. de & Schelling, J. (1989). *Systeem van de bodemclassificatie voor Nederland: de hogere niveaus.* (Tweede druk bewerkt door Brus, D.J. & Wallenburg C. van) Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.

Berendsen, H.J.A. (2005): *Landschap in Delen; Overzicht van de geofactoren.* Perspectief Uitgevers, Utrecht.

Bolt, J.L. & Timmerman, H. (2011). *Bureauonderzoek, De Heikamp Arnhem Flak-stelling Koningsweg.* Hazenberg AMZ Publicaties 2011-1.

Boshoven, E.H., Buesink, A., Krekelbergh, N.J. & Tebbens, L.A. (2007). *Arnhem-Noord, Archeologische verwachtingskaart.* BAAC-rapport 05.357.

Bruning, L. (2012). *Integrale Kennisagenda Archeologie Provincie Gelderland. Rivierengebied, Veluwe en Oost-Gelderland.*

Centraal College van Deskundigen Archeologie (2016). *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0.* Stichting voor Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.

Haartsen, A. (2009). *Ontgonnen Verleden. Regiobeschrijvingen provincie Gelderland.* Bureau Lantschap.

Habraken, J. (2014). *Handboek archeologisch onderzoek binnen de regio Arnhem. Eisen en kaders voor onderzoek en beoordeling van rapporten.*

Koeman, S.M. (2013). *Archeologische begeleiding Natuurbegraafplaats Heidepol te Otterlo.* Archeodienst Rapport 217.

Kok, R.S. & Flokstra, L.M. (2012). *Flak-stelling Koningsweg, Archeologische inventarisatie van de resten van een Duitse luchtafweerstelling uit de Tweede Wereldoorlog aan de Koningsweg te Arnhem.* RAAP.

Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsma, I.L., Westerhof, W.E. & Wong, T.E. (2003). *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.

Nederlands Normalisatie Instituut (1990). *NEN-5104:1989 NL, Classificatie van onverharde grondmonsters.* Nederlands Normalisatie Instituut, Delft.

Omgevingsdienst Achterhoek (2013): *Normblad archeologisch vooronderzoek. Gemeenten Regio Achterhoek, versie 1.2, september 2013.*

Stouthamer, E., Cohen, K.M. & Hoek, W.Z. (2015). *De vorming van het land: geologie en geomorfologie.* Perspectief Uitgevers, Utrecht.

Stichting voor Bodemkartering (1975): *Toelichting op de Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 40 West en Oost Arnhem.* Wageningen.

Thijs, W.J.F. & Wullink, A.J. (2010). *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op het terrein aan de Harderwijkerweg 37 te Schaarsbergen, gemeente Arnhem en gemeente Ede (Gld).* ARC-Rapporten 2010-46.

Kaartmateriaal

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008 – 2012). AHN3, grid 0,5 x 0,5m: www.ahn.nl

Archeologische Monumentenkaart (2014). Geraadpleegd via https://zoeken.cultureelerfgoed.nl.

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG): https://bagviewer.kadaster.nl

Basisregistratie Grootschalige Topografie (2017): https://www.pdok.nl/nl/producten/pdok-downloads/download-basisregistratie-grootschalige-topografie. Kadaster.

Bestemmingsplan: www.ruimtelijkeplannen.nl

Bodemkwaliteit: www.bodemloket.nl

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (Basis Registratie Ondergrond. 2017). Wageningen Environmental Research. Geraadpleegd via https://geodata.nationaalgeoregister.nl/bodemkaart50000/atom/bodemkaart50000.xml.

Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland schaal 1:25.000: www.topotijdreis.nl (Kadaster).

Brouwer, F. & M.M. van der Werff, (2012). Vergraven gronden: Inventarisatie van 'diepe' grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2336.

Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond: https://www.dinoloket.nl

Dirks, G.H.P. & Nieuwenhuizen, W. (2013). *HISTLAND: historisch-landschappelijk informatiesysteem.* Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 331.

Geologische overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000. Geraadpleegd via www.dinoloket.nl → oude Dinoloket. Referentie: Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsma, I.L., Westerhof, W.E. & Wong, T.E. (2003). *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (BasisRegistratie Ondergrond 2017). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via https://geodata.nationaalgeoregister.nl/geomorfologischekaart50000/atom/geomorfologischekaart50000.xml. Legenda: Maas, G. J., S. P. J. v. Delft & A. H. Heidema. (2017). "Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000 (2017)." http://legendageomorfologie.wur.nl/. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

Grondwatertrappenkaart van de bodemkaart 1:50.000 (tot 2006): http://geoplaza.vu.nl/data/dataset/bodemkaart-van-nederland/resource/2398cef7-957e-4ba5-b218-08ac275d72fb.

Indicatieve Kaart Militair Erfgoed: www.ikme.nl

Kadastrale kaart van Nederland (2009) via WMS server: http://gis.kademo.nl/gs2/wms

Kadastrale kaarten 1811-1832. http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Luchtfoto (2017) via WMS server: https://geodata.nationaalgeoregister.nl/luchtfoto/wms? Kadaster.

Rijksmonumenten (2016): Geraadpleegd via https://zoeken.cultureelerfgoed.nl.

Schuurman, E.I. & Van der Veen, S. (2012). *Tracé N310 Papendal-Otterlo. Gemeente Ede. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende en karterende fase).* RAAP-rapport 2539.

Topografische kaart van Nederland schaal 1:25.000 (rasterbestand) via WMS server: https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top25raster/wms?request%3DGetCapabilities. Kadaster.

Topografische Militaire Kaart 1850: http://www.wildernis.eu/chart-room

V.1 & V.2 inslagen in Nederland: vergeltungswaffen.nl

Bijlage 1 Landschappelijke eenhedenkaart van de gemeente Arnhem

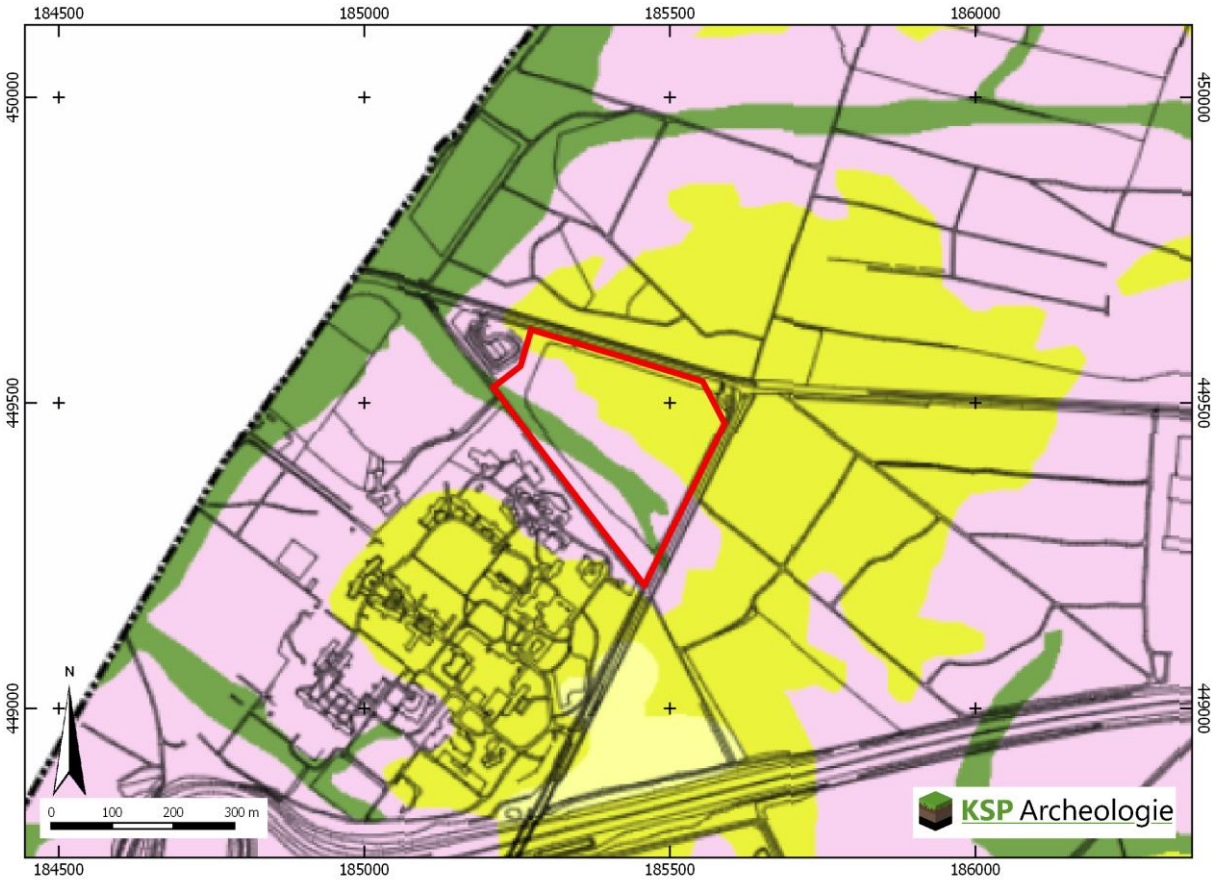

Legenda

Plangebied

Landschappelijke eenheden

- erosiedal
- hoge duin
- lage duin
- smeltwaterwaaier

Bijlage 2 Bodemkaart

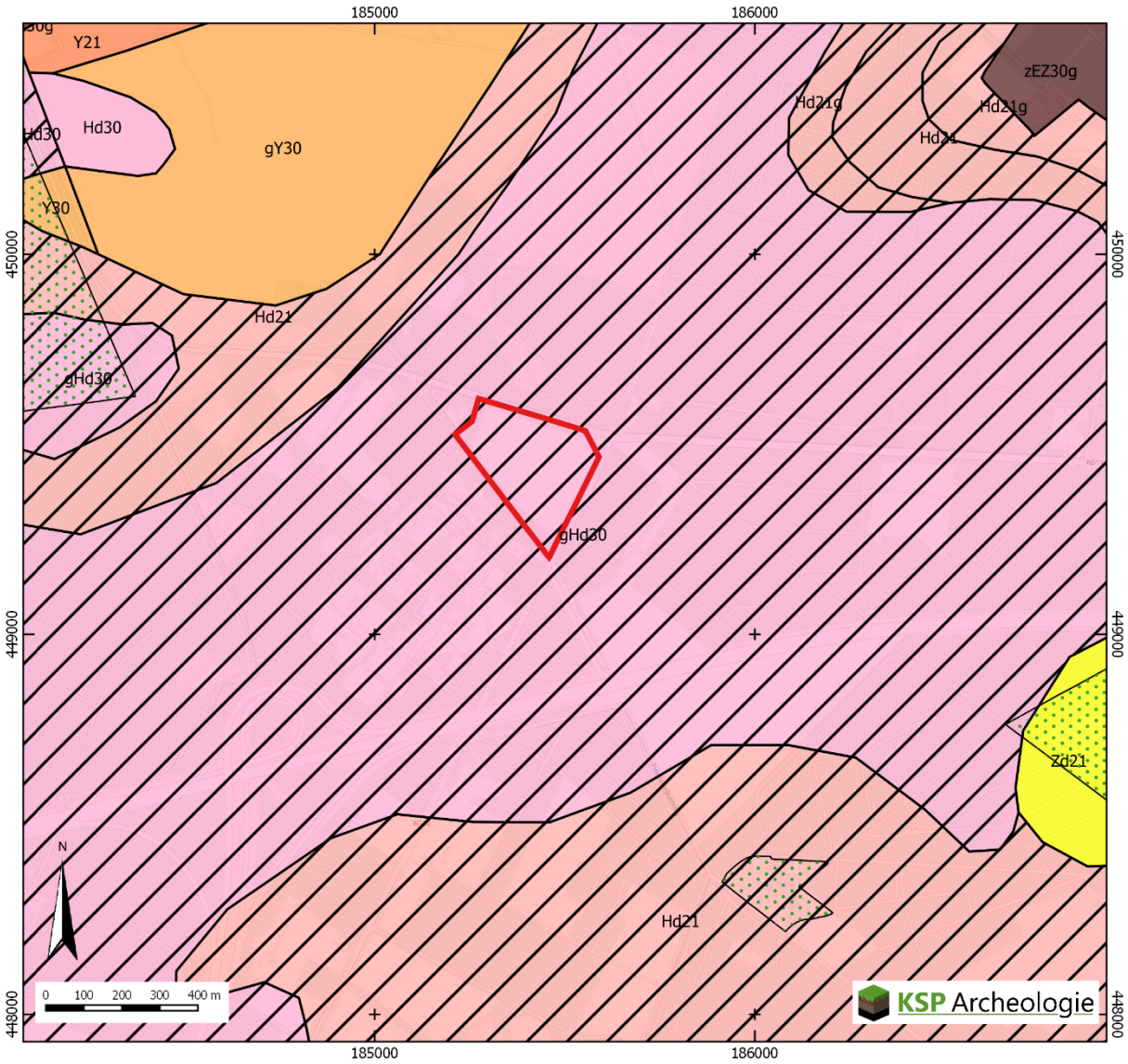

Plangebied

Vergraven Gronden (Brouwer/ van der Werff 2012)

Gemodificeerde natuur

Verwerkingen

Bodemkaart 1:50.000 (BRO 2017)

Hd21 Haarpodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand
Hd30 Haarpodzolgronden, grof zand
Y21 Holtpodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand
Y30 Holtpodzolgronden, grof zand
Zd21 Duinvaaggronden, leemarm en zwak lemig fijn zand
zEZ30 Hoge zwarte enkeerdgronden, grof zand

Bijlage 3 Archeologische gegevens

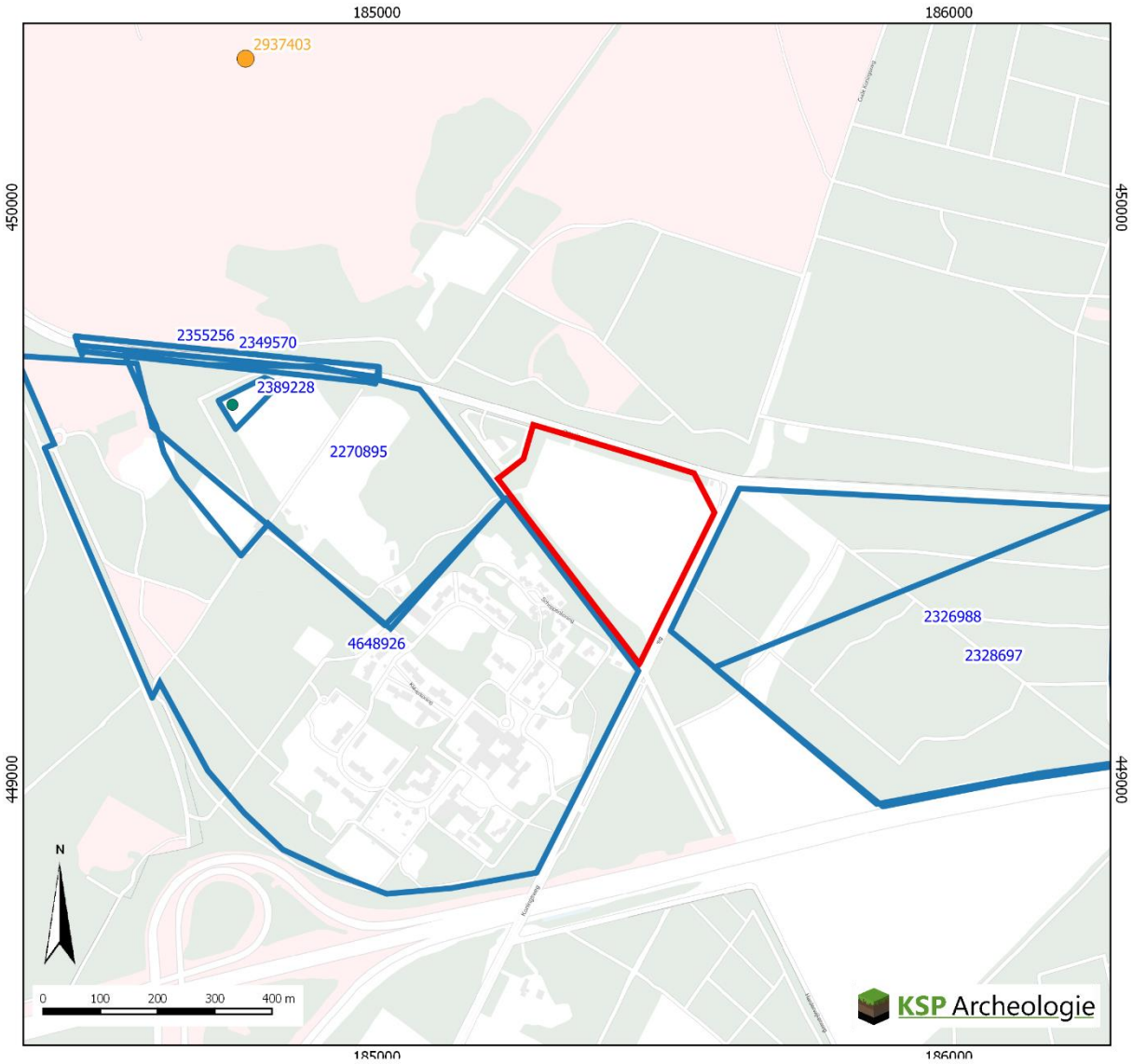

Plangebied
vondstmeldingen (de laatste drie cijfers = 100 van het label zijn niet weergegeven)
vondstlocaties bij onderzoeken
onderzoeksmeldingen (de laatste drie cijfers = 100 van het label zijn niet weergegeven)

Monumenten

Terrein van archeologische waarde
Terrein van hoge archeologische waarde
Terrein van zeer hoge archeologische waarde
Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Gegevens zijn afkomstig uit het Archeologisch Informatiesysteem Archis, bijgewerkt tot en met 04-01-2019

Bijlage 4 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Samengesteld door E.A. Schorn (BAAC) naar aanleiding van de publicatie: De steentijd van Nederland (2005). Onder redactie van: Jos Deeben, Erik Drenth, Marie-France van Oorsouw en Leo Verhart.

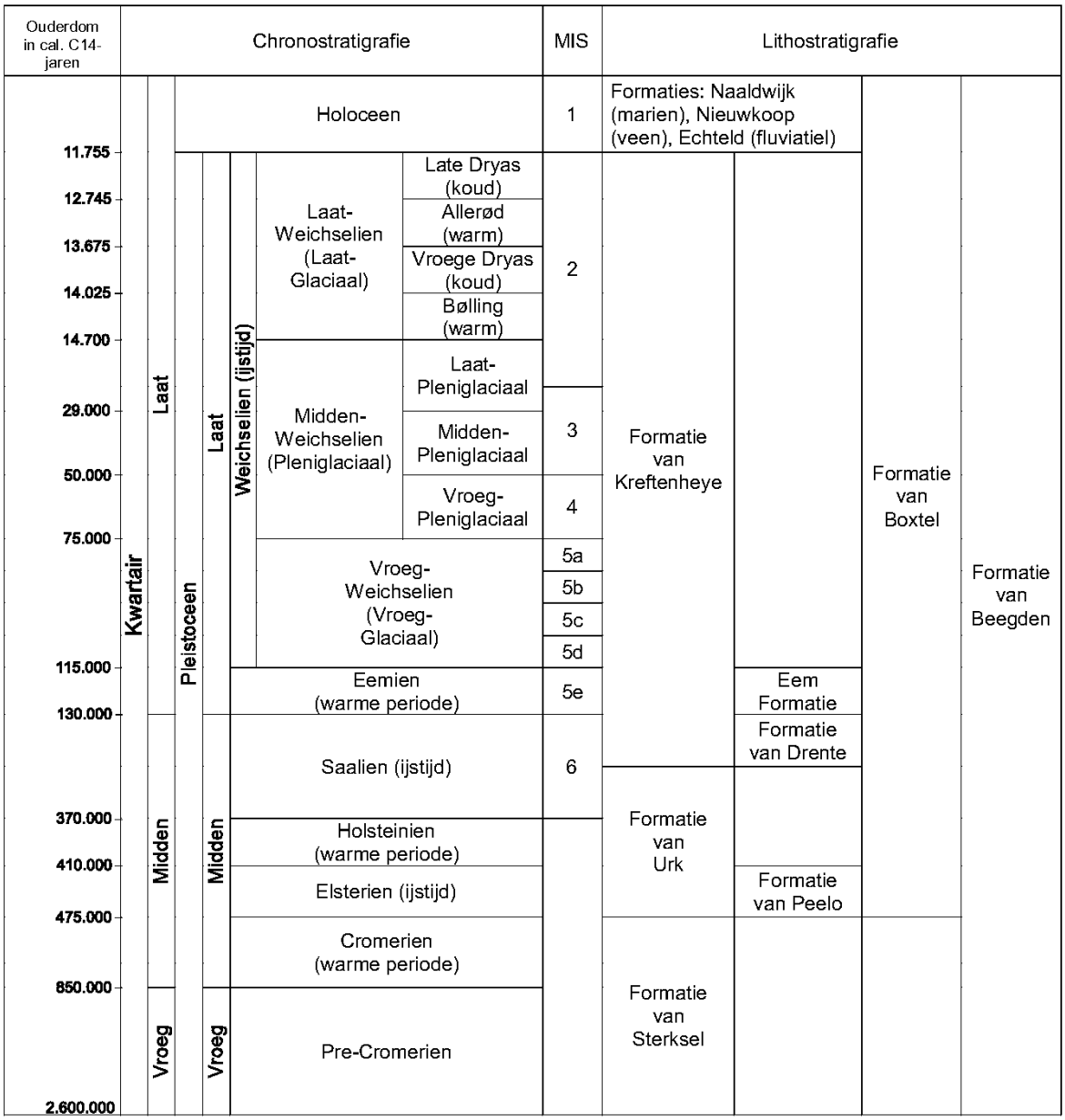

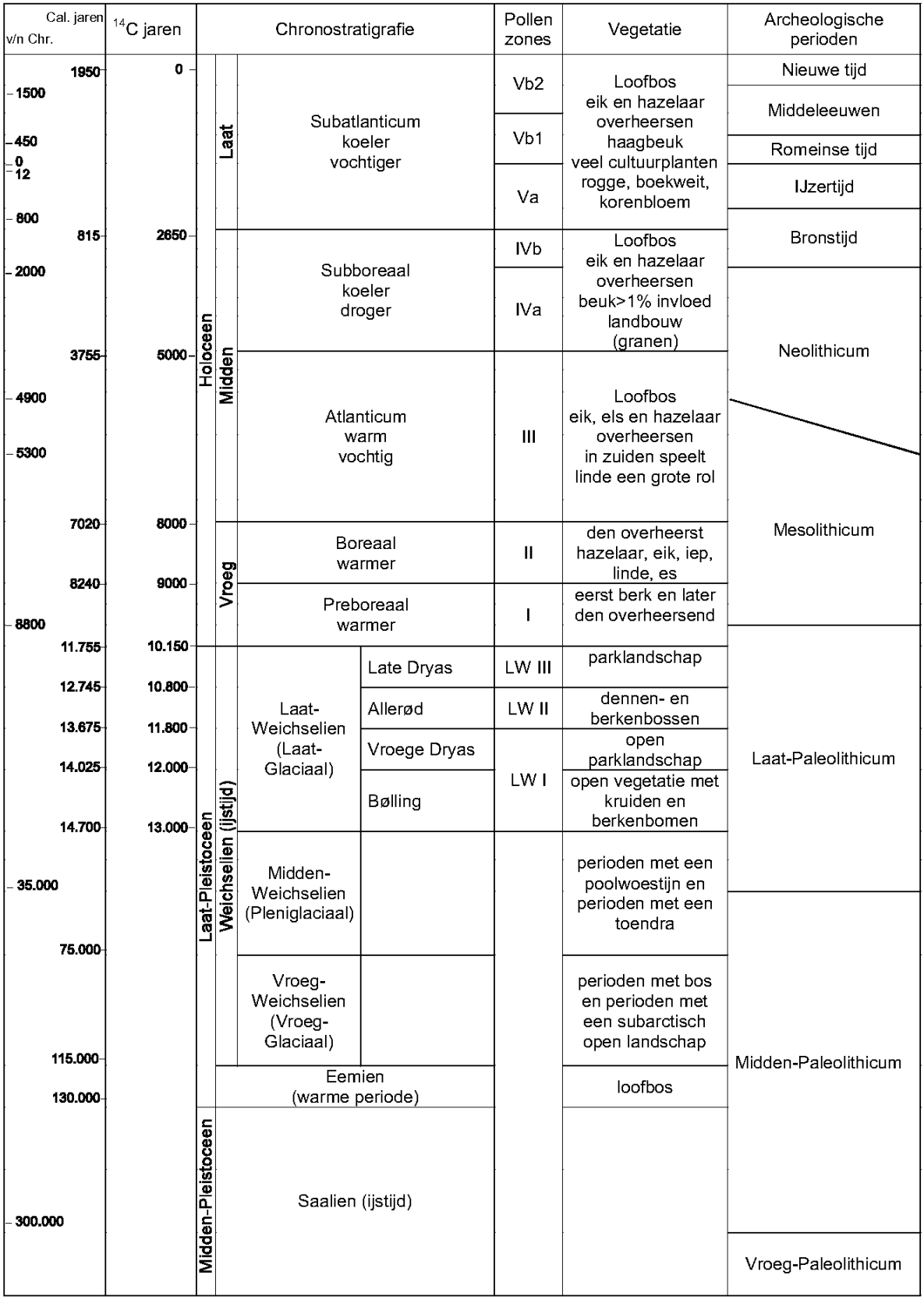

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Archeologische periodes volgens het Archeologisch Basis Register
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

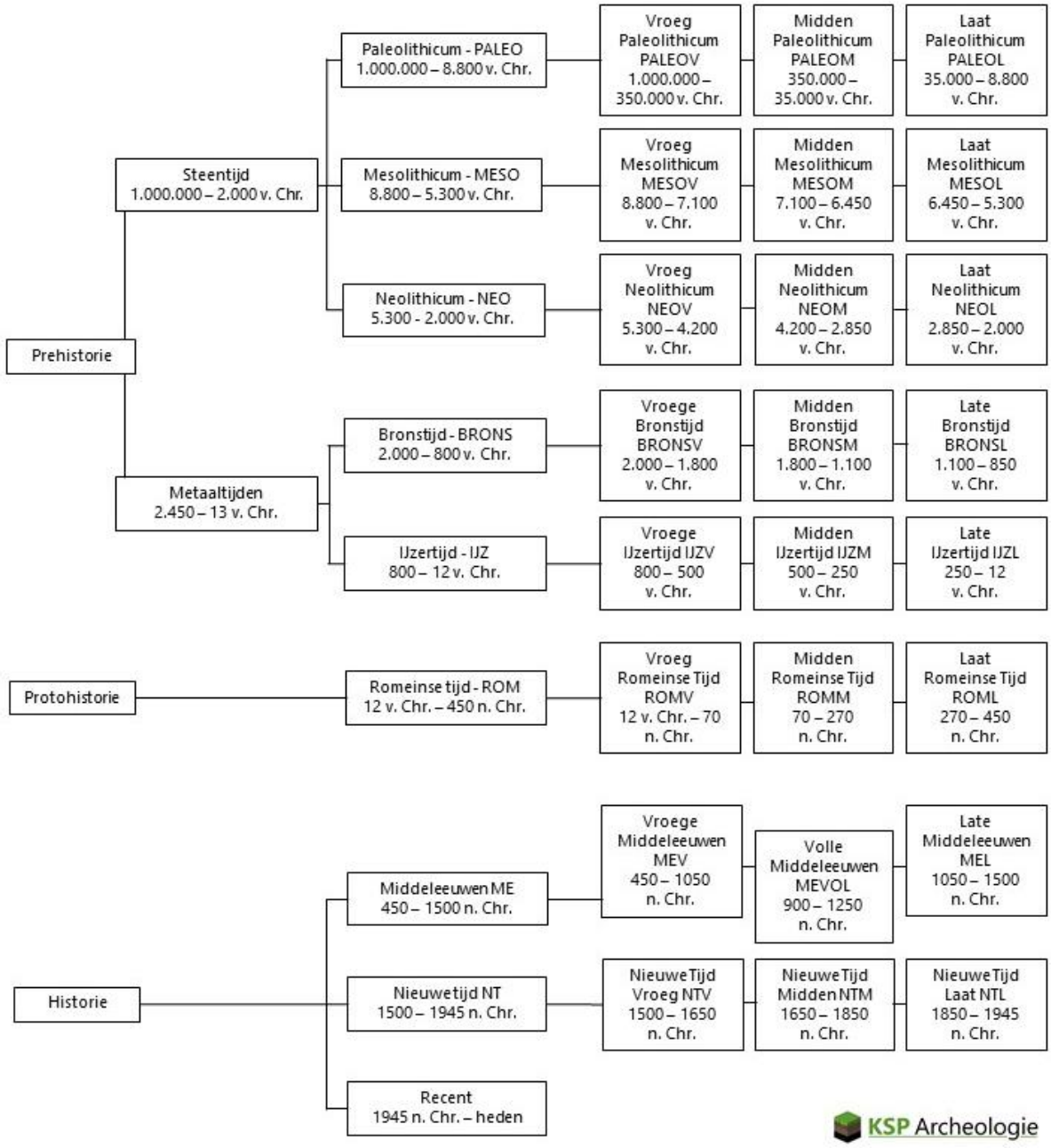

Uitb
natu
Heid

Cluster
Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan
Regels

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	965
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.965-0301
Huidige status:	vastgesteld
Plantype:	bestemmingsplan
Locatie:	
Projectleider:	
Datum:	30-10-2019

Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

Inhoudsopgave

Hoofdstuk1	**Inleidende regels**	**4**
Artikel 1	Begrippen	4
Artikel 2	Wijze van meten	5
Hoofdstuk2	**Bestemmingsregels**	**7**
Artikel 3	Bos	7
Artikel 4	Maatschappelijk	7
Artikel 5	Natuur	8
Artikel 6	Leiding - Brandstof	9
Artikel 7	Waarde - Archeologie (lage verwachting)	10
Hoofdstuk3	**Algemene regels**	**12**
Artikel 8	Anti-dubbeltelregel	12
Artikel 9	Algemene bouwregels	12
Artikel 10	Algemene gebruiksregels	12
Artikel 11	Algemene afwijkingsregels	12
Artikel 12	Overige regels	13
Hoofdstuk4	**Overgangs- en slotregels**	**14**
Artikel 13	Overgangsrecht	14
Artikel 14	Slotregel	14

Regels

bij het bestemmingsplan
'Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol'
(plannummer: NL.IMRO.0202.965-0301)

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan
Het bestemmingsplan Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol met identificatienummer NL.IMRO.0202.965-0301 van de gemeente Arnhem.

1.2 bestemmingsplan
De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding
Een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens
De grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 bestaande bebouwing
Eén of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.6 bebouwing
Eén of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.7 bestemmingsvlak
Een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.8 bestemmingsgrens
De grens van een bestemmingsvlak.

1.9 bouwen
Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk.

1.10 bouwgrens
De grens van een bouwvlak.

1.11 bouwperceel
Een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.12 bouwperceelgrens
Een grens van een bouwperceelgrens.

1.13 bouwvlak
Een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.14 bouwwerk
Een bouwkundige constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.15 extensieve recreatie
Die vormen van recreatie welke in hoofdzaak zijn gericht op natuur- en landschapsbeleving zoals wandelen en fietsen.

1.16 gebouw
Elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.17 landschappelijke waarde
De aan een gebied toegekende waarde, die wordt bepaald door de aanwezigheid en de waarneembaarheid van de onderlinge samenhang en beïnvloeding van de niet-levende en levende natuur (met inbegrip van de mens).

1.18 natuurbegraafplaats
Terrein dat deel uitmaakt van een natuur- en/of bosgebied, waar lichamen worden begraven en/of urnen worden bewaard en activiteiten van levensbeschouwelijke aard plaatsvinden in relatie tot het begraven van lichamen en/of bewaren van urnen. Er wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen. Grafmonumenten zoals grafstenen, zerken of grafbeplanting zijn niet toegestaan, enkel een gedenkteken van vergankelijk natuurlijk materiaal.

1.19 natuurgraf
Daar waar daadwerkelijk feitelijk is gegraven voor het begraven van een lichaam of een urn ten behoeve van een eeuwigdurende grafrust.

1.20 natuurwaarde
De aan een gebied toegekende waarde, die bepaald wordt door het voorkomen van geologische, bodemkundige, geomorfologische en biologische elementen, zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang (ecologie).

1.21 normaal onderhoud, gebruik en beheer
Gebruik gericht op het in zodanige conditie houden van objecten of de terreingesteldheid dat het voortbestaan van deze objecten of de terreingesteldheid op ten minste het bestaande kwaliteitsniveau wordt gehouden. Onder normaal onderhoud, gebruik en beheer wordt ook dunning van beplanting begrepen.

1.22 overig bouwwerk
Een bouwkundige constructie van enige omvang, geen pand zijnde, die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.23 peil
1. Voor een gebouw , waarvan de hoofdtoegang onmiddellijk aan een weg of pad grenst: de hoogte van die weg of dat pad ter plaatse van de hoofdtoegang;
2. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
3. voor een ander bouwwerk: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw;
4. voor zover als zodanig aangegeven in de bestemmingsregels: Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.).

1.24 werken, werkzaamheden van geringe omvang
Werken of werkzaamheden die geen wezenlijke verandering van de terreingesteldheid of van een inrichting tot gevolg hebben.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten

2.1 de dakhelling
Langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.2 de goothoogte van een bouwwerk
Vanaf het peil tot aan de bovenkant van de bovenste goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.3 de inhoud van een bouwwerk
Tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk

Vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, liftopbouwen en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk

Tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.6 de hoogte van een windturbine

Vanaf het peil tot aan de (wieken)as van de windturbine.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Bos

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Bos aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. behoud, herstel en ontwikkeling van het bos voor natuur, landschap en houtteelt;
b. het behoud of herstel van de op deze gronden voorkomende, dan wel daaraan eigen natuurwaarden, ecologische waarden, landschappelijke waarden en cultuurhistorische waarden (lanen);
c. on- en halfverharde paden;
d. indien dit als zodanig is aangegeven, tevens voor halfverharde parkeervoorzieningen ter plaatse van de aanduiding 'parkeerterrein'.

3.2 Bouwregels

Op de in lid 1 van dit artikel genoemde gronden mag niet worden gebouwd.

3.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders de navolgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:
a. Het vellen, rooien of beschadigen van houtgewassen;
b. Het aanleggen of aanbrengen van leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
c. het ophogen, egaliseren of ontginnen van de bodem;
d. Het bebossen en beplanten van de gronden;
e. Het graven, dichten, verdiepen of verbreden van sloten, greppels, beken etc.;
f. Het aanleggen van reservoirs;
g. Het aanbrengen van rasters.

3.3.1 Uitzondering omgevingsvergunningsplicht

Het in lid 3.3 vervatte verbod geldt niet voor het uitvoeren van werken of werkzaamheden:
a. die op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt, in uitvoering zijn;
b. die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud betreffen.

3.3.2 Toelaatbaarheid van werken en werkzaamheden

Werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 3.3 zijn slechts toelaatbaar, indien:
a. deze verband houden met de doeleinden, die aan het desbetreffende bestemming zijn toegekend, en
b. hierdoor dan wel door daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen de landschappelijke, cultuurhistorische, natuur- en monumentale waarden en kwaliteiten niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast.

Artikel 4 Maatschappelijk

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Maatschappelijk aangewezen gronden zijn bestemd voor levensbeschouwlijke doeleinden, zijnde een ontvangstruimte ten behoeve van de natuurbegraafplaats
met bijbehorende groen- en watervoorzieningen.

4.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen, met inachtneming van de aangegeven 'maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)', uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.
b. De maximale bebouwde oppervlakte van gebouwen gelegen binnen deze bestemming mag tezamen

met de bebouwde oppervlakte van gebouwen gelegen binnen het bouwvlak als bedoeld in 5.2.2,nooit meer bedragen dan 500 m2 .

Artikel 5 Natuur

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Natuur aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. het behoud, ontwikkeling en of herstel van de op deze gronden voorkomende landschappelijke, ecologische en natuurwaarden;
b. halfverharde en onverharde paden en wegen;
c. extensieve recreatie;
d. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van natuur - 1', een natuurbegraafplaats;
e. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Bouwwerken geen gebouwen zijnde

Op deze gronden mogen uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken, geen gebouwen zijnde worden gebouwd, met een hoogte van 1,5 m.

5.2.2 Gebouw

Binnen deze bestemming is maximaal één gebouw, in de vorm van een informatiecentrum ten behoeve van de natuurbegraafplaats, toegestaan, waarbij voldaan wordt aan de volgende regels:

a. het gebouw is uitsluitend toegestaan binnen het als zodanig aangeduide 'bouwvlak;
b. de bebouwde oppervlakte bedraagt niet meer dan 125 m2, met dien verstande dat de maximale gezamenlijke bebouwde oppervlakte van gebouwen binnen deze bestemming Natuur en de bestemming Maatschappelijk tezamen, nooit meer mag bedragen dan 500 m2;
c. de goothoogte bedraagt niet meer dan 3 m;
d. de bouwhoogte bedraagt niet meer dan 6 m.

5.3 Specifieke gebruiksregels

5.3.1 Strijdig gebruik

Onder gebruik in strijd met het bestemmingsplan wordt in ieder geval verstaan het (laten) gebruiken van gronden en/of bouwwerken voor en/of als:

a. het graven van natuurgraven buiten de aanduiding 'specifieke vorm van natuur- 1';
b. het graven van natuurgraven binnen de aanduiding 'specifieke vorm van natuur - 1' voorzover de gezamelijke oppervlakte natuurgraven meer dan 10% van het bestemmingsvlak met de bestemming Natuur bedraagt;
c. het graven van natuurgraven, indien dit plaatsvindt in afwijking van het bepaalde in hoofdstuk 2 paragraaf 1 onder 2 van het in bijlage 1 opgenomen Werkprotocol gebruik en beheer;
d. het houden van een natuurbegraafceremonie indien dit plaatsvindt in afwijking van het bepaalde in hoofdstuk 2 paragraaf 2 van het in bijlage 1 opgenomen Werkprotocol gebruik en beheer.

5.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders de navolgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:

a. het vellen, rooien of beschadigen van houtgewassen;
b. het aanbrengen van beplantingen;
c. Het afgraven van de bodem;
d. het ophogen, egaliseren of ontginnen van de bodem;
e. Het aanbrengen van recreatievoorzieningen;
f. Het graven, dichten, verdiepen of verbreden van sloten, greppels, beken etc.;

g. Het aanbrengen van rasters.

5.4.1 Uitzonderingen omgevingsvergunningsplicht

Het in lid 5.4 vervatte verbod geldt niet voor het uitvoeren van:

a. werken of werkzaamheden, welke op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt, in uitvoering zijn;
b. werken of werkzaamheden die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud betreffen;
c. werken ten behoeve van onderhoud, beheer en ontwikkeling van het natuurgebied en de natuurbegraafplaats, conform het bepaalde in hoofdstukken 5, 6.en 7. van het 'Inrichtings- en beheerplan Uitbreiding Heidepol' opgenomen als Bijlage 2 Inrichtings- en beheerplan van deze regels;
d. het graven van natuurgraven, indien en voorzover het graven geschiedt conform hoofdstuk 2 paragraaf 1 onder 2 van het in bijlage 1 opgenomen Werkprotocol gebruik en beheer.

5.4.2 Toelaatbaarheid van werken en werkzaamheden

Werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 5.4 zijn slechts toelaatbaar, indien:

a. deze verband houden met de doeleinden, die aan de desbetreffende bestemming zijn toegekend;
b. hierdoor dan wel door daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen de landschappelijke- en natuurwaarden en kwaliteiten van de gronden niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast.

5.5 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd met toepassing van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening het plan te wijzigen in de vorm van het schrappen van het bouwvlak binnen de bestemming Natuur, mits:

a. er aantoonbaar geen behoefte meer is aan een informatiecentrum, vanwege de voltooiing van de natuurbegraafplaats;
b. het bestaande gebouw is gesloopt.

Artikel 6 Leiding - Brandstof

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Leiding - Brandstof aangewezen gronden zijn, naast de daarvoor aangewezen andere bestemming(en), mede bestemd voor het transport van vloeibare brandstoffen aardgas door een hoofdtransportleiding.

6.2 Bouwregels

Op deze gronden mogen, in afwijking van het bepaalde bij de andere daar voorkomende bestemming(en) uitsluitend bouwwerken geen gebouwen zijnde worden gebouwd tot een hoogte van maximaal 2,00 meter ten behoeve van de in lid 6.1 genoemde bestemming.

6.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 6.2 voor het bouwen van bouwwerken geen gebouwen zijnde ten behoeve van de andere bestemming(en) mits:

a. geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het doelmatig en veilig functioneren van de hoofdtransportleiding;
b. vooraf advies wordt ingewonnen van de leidingbeheerder.

6.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (omgevingsvergunning), de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

a. het aanbrengen van diepwortelende en/of hoogopgaande beplanting waaronder bijvoorbeeld rietbeplanting;
b. het wijzigen van het maaiveldniveua door ontgronding of ophoging

c. het verrichten van grondroerende activiteiten (b.v. het aanbrengen van rioleringen, kabels, leidingen en drainage) anders dan normaal spit- en ploegwerk;
d. diepploegen;
e. het aanbrengen van gesloten verhardingen;
f. het permanent opslaan van goederen waaronder ook begrepen het opslaan van afvalstoffen;
g. het aanbrengen van waterlopen of het vergraven, verruimen of dempen van bestaande waterlopen;
h. het plaatsen van onroerende objecten zoals lichtmasten, wegwijzers en ander straatmeubilair;
i. het indrijven van voorwerpen in de bodem;
j. zware transporten over de brandleiding heen.

6.4.1 Uitzonderingen omgevingsvergunningsplicht

Het in lid 6.4 vervatte verbod geldt niet voor het uitvoeren van de volgende werken en werkzaamheden:
a. werken en werkzaamheden in het kader van het normale beheer en onderhoud;
b. werken en werkzaamheden, waarmee is of mag worden begonnen ten tijde van het onherroepelijk worden van de goedkeuring van het plan.

6.4.2 Toelaatbaarheid werken en werkzaamheden

Werken en werkzaamheden als bedoeld in lid 6.4 zijn slechts toelaatbaar, indien door de uitvoering daarvan, dan wel de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen:
a. geen blijvend onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de belangen van en de veiligheidssituatie rond de betreffende leiding en
b. ter zake daarvan vooraf advies van de leidingbeheerder is ingewonnen.

Artikel 7 Waarde - Archeologie (lage verwachting)

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie (lage verwachting)' aangewezen gronden zijn naast de andere daar voorkomende bestemming, mede bestemd voor de bescherming en het behoud van de op of in deze gronden voorkomende archeologische waarden.

7.2 Bouwregels

Binnen de voor deze bestemming aangewezen gronden mogen:
a. bouwwerken geen gebouwen zijnde worden gebouwd die voor archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn;
b. bouwwerken ten behoeve van de andere, voor deze gronden aangewezen bestemmingen worden gebouwd, indien het betreft:
    1. vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte voor zover gelegen op of onder peil niet wordt uitgebreid of
    2. een bouwwerk waarvan de binnen de bestemming gelegen oppervlakte ten hoogste 2000 m^2 bedraagt;
    3. een bouwwerk dat zonder graafwerkzaamheden dieper dan 40 centimeter en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst.

7.3 Afwijken van de bouwregels

a. Burgemeester en wethouders zijn bevoegd af te wijken van het bepaalde in lid 7.2 met inachtneming van de voor deze gronden geldende overige bouwregels.
b. Afwijken als bedoeld in artikel 7.3 sub a. is mogelijk, indien op basis van archeologisch onderzoek of naar het oordeel van een archeologische deskundige is aangetoond dat de archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad.
c. Afwijken als bedoeld in artikel 7.3 sub a. is voorts mogelijk, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betrokken locatie de archeologische waarden door de bouwwerkzaamheden niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het afwijken regels te verbinden gericht op:
    1. het treffen van maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;

2. het doen van opgravingen;
3. begeleiding van de bouwwerkzaamheden door een archeologisch deskundige.

7.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

7.4.1 Verboden werkzaamheden

Het is verboden op of in de gronden met de dubbelbestemming 'Waarde - Archeologie (lage verwachting)' zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (omgevingsvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

a. het verlagen of verhogen van het waterpeil;
b. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard waarbij stobben worden verwijderd;
c. het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur.

7.4.2 Toelaatbaarheid

De werken of werkzaamheden, waarvoor het verbod van artikel 7.4.1 geldt, zijn slechts toelaatbaar, indien op basis van archeologisch onderzoek of naar het oordeel van een archeologisch deskundige is aangetoond dat de archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad of mogelijk schade kan worden voorkomen door aan de vergunning regels te verbinden gericht op:

a. het treffen van maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
b. het doen van opgravingen;
c. begeleiding van de aanlegwerkzaamheden door een archeologisch deskundige.

7.4.3 Uitzonderingen

Het verbod, als bedoeld in artikel 7.4.1 sub a, is niet van toepassing indien:

a. de werken die, voor zover deze zijn gelegen binnen deze bestemming, een oppervlakte hebben tot ten hoogste 2000 m^2 of een omvang van 2000 m^1;
b. de werken of werkzaamheden mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning voor het bouwen, omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden of een ontgrondingsvergunning;
c. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van in werking treden van het plan;
d. behoren tot het normale onderhoud en beheer van de gronden;
e. ten dienste van archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

7.5 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

Het is verboden binnen de voor 'Waarde - Archeologie (lage verwachting)' aangewezen gronden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning (omgevingsvergunning) reeds aanwezige bouwwerken te slopen indien het oppervlak groter is dan 2000 m^2 en deze liggen in een beschermd stadsgezicht.

7.6 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd met toepassing van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening het plan te wijzigen door de dubbelbestemming 'Waarde - Archeologie (lage verwachting)' geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat:

a. op de betrokken locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
b. wel aanwezige archeologische waarden in voldoende mate zijn veilig gesteld.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 8 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 9 Algemene bouwregels

9.1 Bouwen binnen bouwvlak

a. Indien binnen een bestemmingsvlak een bouwvlak is aangegeven mag, behoudens andersluidende bepalingen in deze regels, uitsluitend worden gebouwd binnen dit bouwvlak.
b. Indien in een bestemmingsvlak geen bouwvlak is aangegeven, mag uitsluitend worden gebouwd voor zover daartoe in de betreffende bestemmingsregel uitdrukkelijk mogelijkheden zijn opgenomen.

Artikel 10 Algemene gebruiksregels

Onder gebruik van gronden in strijd met het bestemmingsplan wordt in ieder geval verstaan:
a. het gebruik van bijgebouwen als zelfstandige woning;
b. het gebruik van de gronden ten behoeve van thuisprostitutie, raamprostitutie en seksinrichtingen;
c. het gebruik van gronden of bouwwerken waarbij niet wordt voorzien in voldoende parkeergelegenheid volgens de in de geldende Arnhemse beleidsregels voor parkeren opgenomen normen.

Artikel 11 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning afwijken van:
1. de in deze regels opgenomen bebouwingsregels, voor zover betreffende de maximum bouwhoogte en de maximum goothoogte, mits de afwijking niet meer bedraagt dan 10% van de in de regels vastgelegde maten;
2. de verplichting tot het bouwen binnen het bouwvlak, zoals bedoeld in lid 9.1 mits:
   a. de overschrijding van het bouwvlak niet meer bedraagt dan twee meter, de bestemmingsgrens niet wordt overschreden en het de bouw betreft van erkers, luifels, balkons, keldergaten (koekoeken) of galerijen;
3. de bestemmingsbepalingen voor het oprichten van:
   a. kunstobjecten en niet voor bewoning bestemde bouwwerken van openbaar nut, zoals transformatorstations, rioolgemalen, schakelhuisjes, telefooncellen voorzover met een inhoud groter dan 3 m3 , en haltes van vervoersdiensten, alle met een inhoud van maximaal 75 m3;
   b. sirenemasten met een hoogte van maximaal 18 meter;
   c. bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van (tele)communicatie:
      - voorzover vrijstaand, met een hoogte van maximaal 20 meter;
      - voorzover op of aan een ander bouwwerk te plaatsen, met een hoogte van maximaal 8 meter boven de aangegeven maximumbouwhoogte;
   d. geluidwerende voorzieningen voor zover deze noodzakelijk zijn ingevolge de bepalingen van de Wet geluidhinder.
4. de in deze regels opgenomen bepalingen omtrent de maximum bouwhoogte voor het oprichten van hekwerken ten behoeve van het gebruik van platte daken als dakterras tot een maximum van 1 meter boven de maximaal toegestane bouwhoogte mits:
   a. dit passend is in het bebouwingsbeeld van de omringende bebouwing en
   b. de belangen van omwonenden met betrekking tot privacy, uitzicht en bezonning niet onevenredig worden geschaad.

Artikel 12 Overige regels

12.1 Parkeren

a. Indien de omvang of bestemming van een gebouw of terrein daartoe aanleiding geeft, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
b. De onder a. bedoelde ruimte voor het parkeren van personenauto's moet afmetingen hebben die zijn afgestemd op gangbare personenauto's.
c. Aan het bepaalde onder a. wordt geacht te zijn voldaan indien de ruimte voor parkeren of stallen voldoet aan de in de Arnhemse beleidsregels voor parkeren daartoe opgenomen normen.
Voor zover deze regels gedurende de planperiode worden gewijzigd, gelden deze wijzigingen vanaf het tijdstip van bekendmaking.

12.2 Laden of lossen

Indien de bestemming van een gebouw aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden en lossen van goederen, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, in deze behoefte in voldoende mate zijn voorzien aan, in, of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.

12.3 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in de leden 12.1 en 12.2:

1. voor zover op andere wijze in de benodigde parkeer- of stallingsruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien of
2. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 13 Overgangsrecht

13.1 Overgangsrecht bouwwerken

13.1.1 Algemeen

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, danwel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

d. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
e. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

13.1.2 Omgevingsvergunning

Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde in 13.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in 13.1.1 met maximaal 10%.

13.1.3 Uitzondering

Het bepaalde in 13.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

13.2 Overgangsrecht gebruik

13.2.1 Algemeen

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

13.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in 13.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

13.2.3 Onderbroken gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in 13.2.1, na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

13.2.4 Strijd met voorheen geldend bestemmingsplan

Het bepaalde in 13.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 14 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:
Regels van het bestemmingsplan Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol.

Uitb
natu
Heid

Cluster
Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan

Bijlagen Bij De Regels

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	965
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.965-0301
Huidige status:	vastgesteld
Plantype:	bestemmingsplan
Locatie:	
Projectleider:	
Datum:	30-10-2019

Uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol

Inhoudsopgave

Bijlagen bij de regels **3**

Bijlage 1 Werkprotocol beheer en gebruik **4**

Bijlage 2 Inrichting- en beheerplan **42**

Bijlagen bij de regels

Bijlage 1 Werkprotocol beheer en gebruik

Natuurbegraven en natuurbeheer op Natuurbegraafplaats Heidepol te Arnhem

Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming

I. Hille Ris Lambers
E.J.F. de Boer

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap
Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Natuurbegraven en natuurbeheer op Natuurbegraafplaats Heidepol te Arnhem

Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming

drs. ing. I. Hille Ris Lambers, ir. E.J.F. de Boer

Status uitgave: eindversie

Rapportnummer:	18-0028
Projectnummer:	17-0553
Datum uitgave:	april 2018
Foto's omslag:	Bureau Waardenburg bv
Projectleider:	ir. E.J.F. de Boer
Naam en adres opdrachtgever:	Natuurbegraven Nederland Koningsweg 2, 5211 BL, 's-Hertogenbosch
Referentie opdrachtgever:	opdracht per mail dd. 16 januari 2018
Akkoord voor uitgave:	drs. D. Emond
Paraaf:	

Graag citeren als: Hille Ris Lambers, I,. & E.J.F. de Boer 2018. Natuurbegraven en natuurbeheer op Natuurbegraafplaats Heidepol te Arnhem, Werkprotocol beheer en gebruik conform de Wet Natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 18-0028 Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden: natuurbegraafplaats, natuurbegraven, ecologisch werkprotocol, natuurbeheer, Heidepol.

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Natuurbegraven Nederland
Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Voor het natuurbegraven op en het beheren van natuurbegraafplaats Heidepol aan de Harderwijkerweg ten noordwesten van Arnhem wordt waar mogelijk gewerkt aan de hand van bestaande gedragscodes voor natuurbeheer. Aanvullend daarop is ook een werkprotocol benodigd.
Onderhavig rapport voorziet hierin en beschrijft hoe rekening gehouden wordt met (mogelijk) aanwezige beschermde en bijzondere natuurwaarden.

Verantwoording
Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

drs. ing. I. Hille Ris Lambers	rapportage
ir. E.J.F. de Boer	projectleiding

Zowel Edward als Ingrid is door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Natuurbegraven Nederland is de opdracht begeleid door de heer W. Peters. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord 3
1 Reikwijdte 7
1.1 Kader en doel 7
1.2 Wettelijk kader begraven 8
1.3 Uitgangspunten algemeen 9
2 Gebruik: natuurbegraven en ceremonies 14
2.1 Procedure natuurbegraven 14
2.1.1 Locaties 14
2.1.2 Delven van een natuurgraf 14
2.1.3 Beschermingszones natuurwaarden 15
2.2 Ceremonie 17
3 Natuurbeheer 18
3.1 Algemeen 18
3.2 Bosbeheer 19
3.3 Beheer van gras-, kruidenvegetaties 20
3.4 Beheer gebouw(en) 21
3.5 Wegen en paden 22
3.6 Calamiteiten, overig 23
4 Literatuur 25
Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming 26
Bijlage 2 Waarnemingenformulier Natuurbegraafplaats Heidepol 32
Bijlage 3 Calamiteitenformulier 34

1 Reikwijdte

1.1 Kader en doel

Voor het gebruik en beheren van de natuurbegraafplaats Heidepol is een werkprotocol aan de orde. Toepassing van het voorliggende werkprotocol waarborgt naast toepassing van bestaande gedragscodes voor natuurbeheer dat het reguliere beheer en het gebruik van de natuurbegraafplaats plaatsvindt conform de vereisten uit de Wet Natuurbescherming (kortweg Wnb). Onderhavig werkprotocol vormt de vervanging van “Protocol Natuurbegraven Natuurbegraafplaats Heidepol” (Thomassen *et al*., 2012). Vervanging is wenselijk omdat het oude protocol gebaseerd was op de Flora- en faunawet, welke inmiddels is opgegaan in de Wet natuurbeheer.
In de afgelopen jaren heeft monitoring plaatsgevonden binnen het plangebied. In onderhavig werkprotocol zijn de (nieuwe) gegevens over natuurwaarden hieruit opgenomen (Kerkhoven *et al*., 2015).
Samengevat zijn de volgende beschermde natuurwaarden aanwezig:

- Vogels met jaarrond beschermd nest: het is niet duidelijk of buizerd en sperwer momenteel een nest hebben. In de toekomst zijn nesten zeker mogelijk (§ 3.1 Wnb).
- Algemeen voorkomende broedvogels kunnen tot broeden komen met name in de periode half maart - half augustus (§ 3.1 Wnb).
- Zoogdieren: de volgende soorten komen zeker voor: bosmuis, konijn, mol, veldmuis, vos, wezel. De das en rode eekhoorn zijn gezien op het terrein; in het protocol uit 2012 is aangegeven dat de das in ieder geval op één plaats een burcht heeft. Van eekhoorn zijn geen nestplaatsen bekend. Het is echter zeker niet uit te sluiten dat een eekhoornnest binnen het terrein voorkomt.
- Amfibieën worden in de monitoringsrapporten niet genoemd. In het oude werkprotocol voor gebruik is aangegeven dat de gewone pad voorkomt.
- Reptielen: twee soorten worden genoemd in de monitoringsrapporten: levendbarende hagedis en hazelworm.
- Vleermuizen: er zijn waarnemingen bekend van (foeragerende?) gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis (§ 3.2 Wnb). In het werkprotocol gebruik (2012) wordt daarnaast een paarplaats van de ruige dwergvleermuis genoemd.

Verder geldt de Zorgplicht ten aanzien van:

- (koepelnesten van de) rode bosmier.

Ontwikkeling van natuurwaarden is een belangrijk aspect voor de natuurbegraafplaats. Het beheer en het gebruik is afgestemd op het realiseren van de potenties van het gebied. Indien in de toekomst beschermde planten- en/of andere dan hierboven genoemde beschermde diersoorten worden aangetroffen in het plangebied, worden de omgangsregels aangevuld.

Doel

Het doel van voorliggend werkprotocol is om te voorkomen dat beheer en gebruik van de natuurbegraafplaats direct of indirect leidt tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming. Voor het beheer en gebruik is dan geen ontheffing van de Wet Natuurbescherming nodig.

Onderhavig rapport is geen beheerplan voor natuurbeheer, maar een handleiding hoe beheer kan worden uitgevoerd zonder overtreding van verbodsbepalingen. Hetzelfde geldt voor het verzorgen van natuurbegrafenissen (natuurbegraven) op het terrein.

Wet Natuurbescherming

De volgende beschermingsregimes zijn van toepassing:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Wnb § 3.1)
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Wnb § 3.2)
- Beschermingsregime andere soorten (Wnb § 3.3).

Voor een aantal soorten vallend onder 'Beschermingsregime andere soorten' verleent de provincie Gelderland vrijstelling voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Art 3.10 lid 2a).
In Bijlage 1 is een korte uitleg opgenomen van de Wet Natuurbescherming.

1.2 Wettelijk kader begraven

Wet op de Lijkbezorging

In gevolge van artikel 41 van de Wet op de Lijkbezorging is voor het in gebruik nemen van een bijzondere begraafplaats of van een deel daarvan de toestemming van burgemeester en wethouders nodig. Deze toestemming wordt slechts geweigerd, indien niet aan de wettelijke voorschriften is voldaan.
Deze wettelijke voorschriften volgen uit de het Besluit op de Lijkbezorging en dan meer in het bijzonder op basis van paragraaf 4 artikel 5 en 6 van voornoemd besluit:

Paragraaf 4. De inrichting van een graf en de afstand tussen de graven onderling

Artikel 5

1. De afstand tussen de graven onderling bedraagt ten minste dertig centimeter.
2. Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van ten minste vijfenzestig centimeter.
3. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of ander omhulsel een laag grond van ten minste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraving niet mag worden geroerd. Ten aanzien van de bovenste kist of het bovenste omhulsel is het tweede lid van toepassing.
4. De graven bevinden zich ten minste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.
5. Het derde en vierde lid zijn niet van toepassing op bestaande graven.

Artikel 6

1. De afstand van een graf tot de erfscheiding van de begraafplaats bedraagt ten minste één meter.

Vertaling van de Wet op de Lijkbezorging naar werkwijze Natuurbegraven
Op een Natuurbegraafplaats van Natuurbegraven Nederland (NBN) zal te allen tijde de van toepassing zijnde wettelijke voorschriften nageleefd worden, zo wordt bij de realisatie rekening gehouden met een minimale piëteitszone van de erfscheiding. De natuurgraven worden op minimaal 30 centimeter afstand van elkaar gesitueerd. Natuurgraven worden exact ingemeten en vastgelegd met GPS. In § 1.3 wordt hier verder op ingegaan.

Voorts is in onderstaande tekening schetsmatig de benodigde ontwateringsdiepte voor natuurbegraven weergegeven waaraan het natuurgraf dient te voldoen.

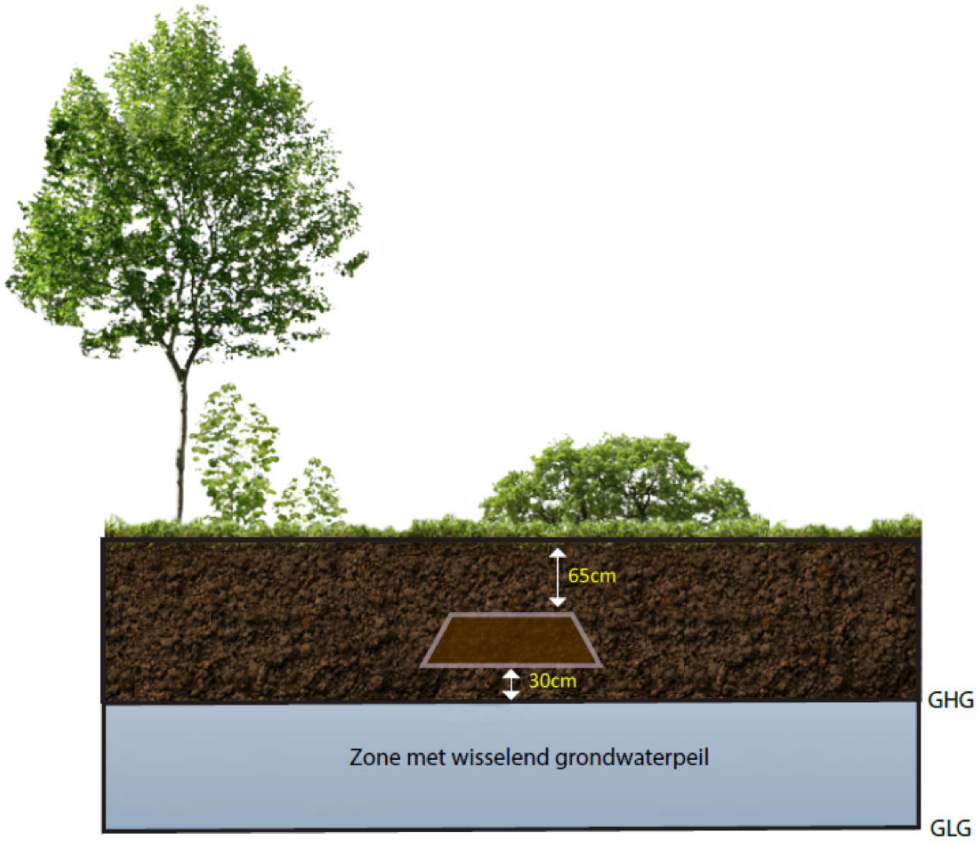

Figuur 1. *Schematische weergave van de ontwateringsdiepte voor natuurbegraven. Bron: Natuurbegraven Nederland.*

1.3 Uitgangspunten algemeen

Natuur als uitgangspunt
Voor NBN prevaleert natuur ten allen tijden. Dat houdt bijvoorbeeld in dat als een vogel broedt in de nabijheid van het natuurgraf, dat daar nadrukkelijk rekening mee wordt gehouden door het kwetsbare gedeelte af te zetten. Locaties nabij de dassenburchten (of eventuele nieuwe burchten) zijn niet geschikt als begraafplaats en

zullen daarom niet als begraafplek gebruikt worden. Het ecologisch werkprotocol bepaalt hoe hiermee wordt omgegaan, zodat er geen verstoring en / of schade kan ontstaan aan kwetsbare flora en fauna.

De beheerder kan een maximum stellen aan het aantal personen dat wordt toegelaten bij de ter aarde stelling ter bescherming van aanwezige kwetsbare flora en fauna. Overige nabestaanden / aanwezigen wordt verzocht om op de paden te blijven.
NBN heeft als uitgangspunt de eeuwigdurende grafrust in een natuurgebied. Natuurgraven worden eenmalig geopend en weer gesloten. Er wordt niet 'op elkaar' begraven. Natuurgraven zullen nooit worden geruimd, ook niet nadat alle natuurgraven vergeven zijn. Natuurbegraafplaats Heidepol blijft een natuurgebied. Het beheer en het gebruik zullen dus gericht zijn op het behoud van de bestaande (beschermde) natuurwaarden, toename van biodiversiteit en het ontwikkelen van nieuwe natuur. De natuurwaarden worden gemonitord middels periodiek inventarisatieonderzoek. In Hoofdstuk 2 zijn de uitgangspunten en beperkingen uitgewerkt.

Op de natuurbegraafplaats wordt het natuurbegraven in een kist of wade toegestaan, evenals urnen. Uitstrooien van as is niet toegestaan.

Beheer volgens het beheerplan
Voor het beheer geeft het beheerplan het volgende aan (Van Limpt, 2015):

Algemeen
Het natuurbeheer is er zowel tijdens de gebruiksfase van de natuurbegraafplaats als daarna op gericht de ecologische waarden van het gebied te verhogen en deze waarden beter beleefbaar te maken. Het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats bestaat in de eerste 10-15 jaren uit een omvormingsbeheer en gaat uiteindelijk over in een eindbeheer. Er wordt bij het uitvoeren van het natuurbeheer gewerkt aan de hand van een ecologisch werkprotocol, om negatieve effecten op de vegetatie zoveel mogelijk te voorkomen.
Naast het natuurbeheer op de natuurbegraafplaats wordt de toegankelijkheid van de natuurbegraafplaats gewaarborgd door onderhoud van de aanwezige padenstructuur en de veiligheid geborgd door boomveiligheidscontroles en aanvullend snoeien en dunnen van bomen langs paden. Deze vormen van beheer conflicteren niet met beheer dat gericht is op de hieronder beschreven natuurwaarden.

Bos
In de bosgebieden wordt bosomvorming door spontane ontwikkeling nagestreefd en worden inheemse soorten bevoordeeld boven uitheemse soorten. Door windworp, het afsterven van bomen en het plaatselijk verwijderen van bomen zullen open plekken ontstaan die gedeeltelijk door spontane verjonging zullen dichtgroeien en gedeeltelijk aan zullen worden ingeplant met inheemse boomsoorten. Dode bomen blijven zo veel mogelijk staan of liggen. De dominantie van Amerikaanse eik in het westelijk bosgebied wordt aangepakt door het aanwijzen van inheemse toekomstbomen en het

verwijderen van exotische concurrenten. Plaatselijke verbraming wordt als natuurlijke vegetatie in lichte bossen getolereerd. Braamstruiken worden verwijderd als middel om een bepaald bosgebied aantrekkelijker te maken voor bezoekers, of als voorbereiding voor een begrafenis. De fijnsparrenopstand in het noordoosten van de natuurbegraafplaats dient als natuurlijke afgrenzing van het gebied. Deze wordt deels verwijderd om plaats te maken voor een gemengd bostype.

Bosrandenbeheer
De overgangen tussen de bossen en open gebieden zullen waar mogelijk door mantel- en zoomvegetaties versterkt worden, ten behoeve van een verhoogde biodiversiteit en verlaagde verzuring en vermesting van de boskernen. Dit wordt enerzijds gedaan door plaatselijk de boomlaag in de rand van het bosperceel te verwijderen en de groei van struiken te stimuleren en anderzijds door het maairegime aan de randen van de open percelen te extensiveren waardoor de bosrand deels ook in de grazige vegetaties komen te liggen.

Open gebieden
De open gebieden blijven open. Hier wordt gestreefd naar heide- en heischrale vegetaties van de associatie van Struikhei en Stekelbrem en Liggend walstro en Schapegras. Het gehele open gebied, met uitzondering van het noordelijk gelegen afgegraven gedeelte, wordt door maai- en afvoerbeheer open gehouden. Het maaien en afvoeren werkt verschralend. De variatie in beschikbaarheid van voedingsstoffen in de bodem en de variatie in maaifrequentie en maaitijdstip bepalen welke vegetaties op welke plek zullen groeien. Het flexibele maaibeheer geeft de beheerder de mogelijkheid te variëren in uiterlijk en soortensamenstelling van de open percelen. De centrale open percelen blijven doorkruist met houtsingels. Deze worden laag en struik- en kruidenrijk gehouden zodat ze dichte structuren vormen.
Het afgegraven gedeelte gaat zich ontwikkelen naar een zeer schrale heidevegetatie. Hiervoor dient de bodem minder zuur te worden. Door bekalking en het strooien van heideplagsel wordt de pH verhoogd en worden zaden ingebracht. Door het heideplagsel aan de randen van het perceel in te brengen en het middelste gedeelte open te laten, wordt een gradiënt in zuurtegraad gecreëerd. Hierdoor zullen naar verwachting op microniveau verschillende natuurtypes ontstaan.

Cultuurhistorische elementen
De aanwezige bijzondere cultuurhistorische elementen blijven behouden en worden zichtbaar gemaakt. De berkenlaan wordt waar de uitval te groot is aangevuld met nieuwe exemplaren. De Amerikaanse eikenlaan blijft in zijn huidige staat behouden. In de beukenlaan is extra organische stof, schimmels en mineralen in de grond verwerkt om de gezondheid ervan te blijven garanderen.
Op de kaart van de natuurbegraafplaats (zie bijlage 2) wordt het toekomstbeeld van de natuurbegraafplaats geschetst, waarbij opgemerkt dient te worden dat de gelige kleur van de open percelen duidt op heischrale graslanden. Het is echter niet duidelijk of dit graslandtype precies op deze plek zal komen te liggen. Dit is afhankelijk van de voedselbeschikbaarheid in de bodem.

(Mee) te begraven materialen

- Een te begraven kist moet uit onbehandeld en volledig te vergaan natuurlijk materiaal bestaan. Dit geldt ook wanneer een lichaam in bijvoorbeeld een lijkwade wordt begraven of als er een urn wordt begraven.
- Het meebegraven van persoonlijke materialen die niet vergaan is niet toegestaan.
- Het meebegraven van milieubelastende materialen is verboden.
- Er worden geen grafstenen of andere permanente gedenktekens geplaatst. Het plaatsen van onvergankelijke geschenken door bezoekers op de natuurgraven is in het kader van het natuurlijke karakter van de natuurbegraafplaats niet toegestaan .
- Het leggen van kransen van snijbloemen door bezoekers na de ceremonie, is toegestaan. Binnen twee weken worden deze door de beheerder van het natuurgraf verwijderd en in bewaring gesteld.
- Vergankelijke en dus tijdelijke grafmarkeringen zijn in de vorm van een houten schijf toegestaan. Deze schijf wordt door NBN gefaciliteerd .
- Zie Huisregels Natuurbegraafplaats Heidepol voor nadere details.

Operationele beperkingen en voorwaarden (toolbox)

- Een exemplaar van het voorliggende rapport is (tenminste) digitaal beschikbaar op het kantoor van Natuurbegraafplaats Heidepol.
- Het rapport, of het onderdeel dat nodig is voor het betreffende werk, wordt ter beschikking gesteld aan in te schakelen derden die belast zijn met het beheer van het terrein.
- Uitvoerenden dienen kennis te hebben van het rapport en waar deze te vinden is.
- Bij afwijking van dit werkplan bestaat de kans op het overtreden van de Wet Natuurbescherming. Bij afwijking dient altijd te worden overlegd met een (externe) ter zake kundige (beheerder of ecoloog).
- Controles op de natuurbegraafplaats in het kader van natuurbegraven en beheer worden uitgevoerd door een ter zake kundige (beheerder of ecoloog) of door iemand die vooraf is geïnstrueerd door een ter zake kundige om de bepaalde natuurwaarden te herkennen.
- In sommige situaties kan een externe ter zake kundige[1] worden geraadpleegd. Een ecologisch dossier wordt bijgehouden op het kantoor van Heidepol.
- Waarnemingenformulieren worden ingevuld indien buiten monitorings-onderzoeken waarnemingen van beschermde of bedreigde soorten worden gedaan (zie Bijlage 2). Deze worden aan het ecologisch dossier toegevoegd.
- De wijze van afhandeling en evaluatie van eventuele calamiteiten (zie paragraaf 3.5) worden geregistreerd in het ecologisch dossier.
- Het voorliggende werkprotocol zal periodiek op volledigheid en actualiteit moeten worden gescreend. Indien nodig wordt het werkprotocol geactualiseerd (zie

[1] Onder een ter zake kundige wordt door bevoegd gezag verstaan: een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Zie voor nadere voorwaarden de website van bevoegd gezag Wet Natuurbescherming.

paragraaf 1.2). Vooralsnog is elke twee jaar een evaluatiemoment voorzien, tenzij aanleiding bestaat dit eerder uit te voeren.

- De natuurbegraafplaats wordt periodiek gemonitord op aanwezige natuurwaarden. Dit kan initieel jaarlijks zijn en daarna aflopen naar maximaal eenmaal per vijf jaar.

Ter zake kundige externe ecoloog

Indien afstemming met een ter zake kundig ecoloog nodig is kan contact worden opgenomen met:

Bureau Waardenburg
dhr. E.J.F. de Boer
Postbus 365
4100 AJ Culemborg
0345-512710

2 Gebruik: natuurbegraven en ceremonies

2.1 Procedure natuurbegraven

Natuurbegraven Nederland stelt een aantal voorwaarden en beperkingen aan een natuurbegrafenis, onder andere gebaseerd op de Wet op de Lijkbezorging (zie § 1.2), vanuit de verplichtingen die voortvloeien uit de Wet Natuurbescherming en het te voeren natuurbeheer ten gunste van de instandhouding en vergroten van de (algemene) natuurwaarden.
Bij natuurbegraven zijn drie punten belangrijk bij de fysieke aanleg van een natuurgraf:

1. de locatie;
2. het delven;
3. beschermde of bedreigde natuurwaarden.

In de onderstaande paragraaf wordt hier stapsgewijs toegelicht welke voorwaarden per onderdeel aan de orde zijn.

2.1.1 Locaties

Bij de selectie van een locatie zijn de volgende uitgangspunten aan de orde:

- Er kan in de nabijheid van bomen worden begraven, mits dit buiten de kwetsbare wortelzone is. Er worden geen bomen gekapt[2] om een toekomstig natuurgraf te realiseren.
- Struiken of struweel worden ontzien. Zij worden niet voor natuurbegraven verwijderd of (tijdelijk) opzij gezet.
- Er gelden beperkingen voor natuurbegraven in de directe nabijheid van (verblijfplaatsen) van beschermde of ernstig bedreigde soorten (zie paragraaf 2.1.3), waardoor in voorkomende gevallen uitgeweken moet worden naar een andere plek.

Dit betekent dat een locatie altijd vooraf volgens vastgestelde richtlijnen wordt gecontroleerd en beoordeeld op het kunnen gebruiken. Zie hiervoor de hierna volgende paragrafen.

2.1.2 Delven van een natuurgraf

Bij het delven een natuurgraf zijn de volgende uitgangspunten aan de orde:

- Voorafgaand aan het delven van een natuurgraf vindt een controle plaats op aanwezige (verblijfplaatsen[3] van) beschermde soorten:
    - ter plaatse met een zone van 20 meter er omheen,
    - in het ecologisch dossier (natuurwaardenonderzoek en latere monitorings-verslaglegging van periodieke inventarisatieonderzoek)

[2] Bomen worden alleen gekapt indien nodig voor regulier beheer en onderhoud.
[3] zoals vogelnesten, mierenhopen, dassenburchten.

- Bij het aantreffen van nieuwe (verblijfplaatsen van) beschermde soorten wordt de locatie (bij voorkeur digitaal) vastgelegd in het ecologisch dossier. Hiertoe kan het formulier in Bijlage 2 (als hulpmiddel) worden ingevuld.
- Bij het aantreffen van (verblijfplaatsen van) beschermde soorten wordt bepaald door de terreinbeheerder:
    - of het voorziene natuurgraf kan worden aangelegd zonder maatregelen;
    - of het voorziene natuurgraf kan worden aangelegd met maatregelen;
    - of dat moet worden uitgeweken vanwege aanwezige te beschermen natuurwaarden;
    - indien nodig wordt afgestemd met een ter zake kundige ecoloog.
- Bij het delven van het natuurgraf wordt de onderstaande werkvolgorde aangehouden:
    - de bestaande paden worden zoveel mogelijk gebruikt voor transport van materieel en materiaal;
    - de toplaag (humus- en strooisellaag) van de bodem wordt voorzichtig afgeschept: deze laag heeft een dikte van circa 5 tot 15 cm;
    - de toplaag van de bodem wordt op platen gelegd of elders bewaard. De toplaag blijft maximaal 2 dagen in depot.
    - de bij delving vrijgekomen grond wordt tijdelijk op platen bewaard;
    - het natuurgraf wordt afgedekt met beplating (zodat dieren niet per ongeluk in het natuurgraf kunnen vallen);
    - nadat het lichaam of kist is geplaatst, wordt de tijdelijk opzij gelegde vrijgekomen grond weer in het natuurgraf gebracht (dezelfde dag als de teraardebestelling);
    - de toplaag wordt weer voorzichtig teruggelegd.
- Indien bij het afscheppen van de toplaag van de bodem een overwinterend amfibie of reptiel wordt aangetroffen, dan wordt deze direct verplaatst naar een vergelijkbare locatie in de nabije omgeving (op minimaal 25 meter afstand) van het te graven natuurgraf.
- Indien bij het afscheppen van de toplaag van de bodem een amfibie of reptiel wordt aangetroffen buiten de overwinteringsperiode, dan zal dit dier zelf een veilig heenkomen zoeken. Indien nodig wordt het dier gevangen en direct verplaatst naar een vergelijkbaar biotoop op minimaal 25 meter afstand.
- Laagtes die kunnen ontstaan na het vergaan van een kist kunnen als dat wenselijk is worden opgevuld volgens de werkwijze van het dichten van een natuurgraf, dus enkel met gebiedseigen materiaal en het terugzetten van de toplaag van de bodem.

2.1.3 Beschermingszones natuurwaarden

Om onbedoelde schade en verstoring van groei- of verblijfplaatsen van beschermde of bedreigde soorten te voorkomen, gelden beschermingszones rond deze aanwezige natuurwaarden. Binnen dergelijke beschermingszones worden geen natuurgraven gedolven. Omdat natuur dynamisch is, kunnen deze groei- en verblijfplaatsen op lange termijn, jaarlijks of zelfs per seizoen wisselen. Periodiek vindt daarom monitoring plaats van aanwezige natuurwaarden.

Kwetsbare situaties (groeiplaatsen en nestplaatsen) worden ten tijde van de ceremonie met lint afgezet of uitgerasterd, zodat geen betreding of verstoring plaatsvindt.

Wettelijk beschermde soorten

- Er geldt een beschermingszone van *vijf meter* bij plantensoorten die beschermd zijn conform § 3.2 Wet Natuurbescherming. Dergelijke soorten komen momenteel niet voor binnen het plangebied.
- Er geldt een beschermingszone van *twee meter* bij koepelnesten van bosmieren. Indien wenselijk kan deze afstand worden vergroot, ter voorkoming van overlast tijdens een ceremonie.
- De gebruiksregels voor het terrein nabij dassenburchten sluiten aan op de vereisten van de meest actuele versie van het Kennisdocument Das (BIJ12, 2017) en het voorliggende protocol. Als basis wordt een beschermingszone van minimaal 20 meter aangehouden vanaf de buitenste pijp van de (bij)burcht.
- Er geldt een beschermingszone van 20 meter voor vogelnesten op de (bos)bodem, gedurende de periode dat dit nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus.
- Er geldt een beschermingszone van 10 meter voor vogelnesten in struweel, gedurende de periode dat dit nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus.
- Er geldt een beschermingszone van 20 meter bij bomen met roofvogelhorsten, gedurende de periode dat het nest in gebruik is. In de praktijk valt het broedseizoen globaal tussen maart en augustus. Hierbij wordt aangesloten op de omgang met nesten zoals beschreven voor de buizerd in Kennisdocument Buizerd (Bij12, 2017). De meest recente uitgave van het Kennisdocument Buizerd vormt een losse bijlage bij onderhavig werkprotocol.
- Verlichting kan verstorende effecten hebben op bijvoorbeeld vleermuizen en andere zoogdieren. Indien op het terrein aanvullend op de huidige situatie verlichting noodzakelijk is wordt met een ter zake kundige ecoloog afgestemd op welke wijze dit kan plaatsvinden.

Bedreigde soorten, zonder wettelijk beschermde status

- Er geldt een beschermingszone van twee meter bij eventueel aanwezige plantensoorten een Rode lijst status ‘gevoelig’ of ‘kwetsbaar’ hebben.
- Er geldt een beschermingszone van tien meter bij eventueel aanwezige plantensoorten die een Rode lijst status ‘bedreigd’ of ‘ernstig bedreigd’ hebben.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat initiatiefnemer in alle redelijkheid maatregelen treft welke voorkomen dat flora en fauna onnodig nadelig effect (vernieling, verstoring, doden) ondervinden. Maatregelen in dit kader zijn:

- Aanwezige planten en dieren worden voorafgaand aan het delven van een natuurgraf opzij gezet, en eventueel na dichten van het natuurgraf weer teruggeplaatst.

- Plekken waarvan het wenselijk / noodzakelijk is dat deze niet worden betreden bij natuurbegrafenis, worden indien nodig aangeduid / uitgerasterd. Eventuele aanwezige zoogdieren, reptielen en amfibieën worden indien nodig voorafgaand aan een natuurbegrafenis van de plek verwijderd en verplaatst naar een geschikte plek in de nabijheid (Indien nodig op basis van een beschikbare ontheffing).

2.2 Ceremonie

Voor het gedeelte van de ceremonie dat buiten plaatsvindt gelden de volgende uitgangspunten:

- de ceremonie heeft een ingetogen karakter met respect voor de natuurlijke omgeving;
- er vinden geen ceremonies plaats tussen zonsondergang en zonsopgang;
- bezoekers lopen zoveel mogelijk over de bestaande paden;
- bezoekers blijven buiten de vooraf met lint afgezette zones om schade of verstoring aan kwetsbare (beschermde of bedreigde) natuurwaarden te voorkomen, zoals een dassenburcht;
- er worden geen auto’s van bezoekers op het terrein toegestaan anders dan op de parkeerplaats en de toerit daarvan;
- het geluidsniveau zal ingetogen zijn. Hiervoor is vooraf afstemming met de organisatie van de natuurbegrafenis;
- ceremonies kunnen jaarrond plaatsvinden.

3 Natuurbeheer

3.1 Algemeen

Op de Natuurbegraafplaats Heidepol zijn de onderstaande typen beheer (en onderhoud) aan de orde (Van Limpt, 2015):

- beheer van bos.
- beheer van bosranden
- beheer van open gebieden.
- beheer van cultuurhistorische elementen.
- beheer van de ceremonieruimte.
- beheer van de parkeervoorzieningen.

Het beheerplan is leidend voor waar welk natuurtype wordt ontwikkeld. Het natuurbeheer wordt minimaal voor 100 jaar gegarandeerd.

Toolbox meeting

Periodiek wordt een toolbox-meeting gehouden met de uitvoerenden.
Een dergelijke toolboxmeeting:

- vindt minimaal twee keer per jaar plaats en gaan over onderwerpen die actueel zijn aangaande natuurbeheer, etc.;
- wordt gehouden wanneer het voorliggende werkprotocol een wezenlijke wijziging heeft ondergaan;
- wordt gehouden wanneer sprake is van een nieuwe beheerder op het terrein;
- wordt gehouden wanneer er een calamiteit is opgetreden waarop acute beheersmaatregelen noodzakelijk zijn.

Voorzorgsmaatregelen

- Periodiek vindt monitoring plaats om locaties van (onder andere) koepelnesten, eekhoornnesten, dassenburchten en roofvogelhorsten in kaart te brengen.
- Er wordt gewerkt buiten het broedseizoen en buiten de kwetsbare perioden van beschermde soorten tenzij:
    - middels controle of inventarisatie is gebleken dat op de locatie of in de boom waar beheer wordt uitgevoerd geen in gebruik zijnde nesten of andere voortplantingslocaties of overwinterende dieren aanwezig zijn.
    - een ontheffing Wnb verkregen is.
- Bij werkzaamheden in de winterperiode wordt gecontroleerd op eventuele overwinterende dieren (egels, amfibieën) onder opgehoopt blad (en takkenhopen) op de werklocatie. Wanneer de reikwijdte van de voorziene werkzaamheden niet aangepast kan worden en daarmee het welzijn van het dier niet gegarandeerd kan worden, zal het dier worden verplaatst naar een gelijkwaardige overwinteringsplaats op de natuurbegraafplaats.
- Bij werkzaamheden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen, paden en sporen.

- Bij groeiplaatsen, vaste nestplaatsen[4] of andere vaste verblijfplaatsen van beschermde soorten in de nabijheid van de werkzaamheden, wordt een beschermingszone in acht genomen, zoals beschreven in paragraaf 2.1.3, tenzij het uit te voeren werkzaamheden van bedoeld zijn voor het duurzaam kunnen voortbestaan van de betreffende groeiplaats of soort op de natuurbegraafplaats.
- Werkzaamheden worden zoveel mogelijk in een aaneengesloten periode uitgevoerd, zodat de doorlooptijd zo kort mogelijk is. Het uitslepen (indien noodzakelijk) van gevelde (delen van) bomen vindt aansluitend plaats op de velling.
- Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd wanneer dit vanwege het voortbestaan of minimaliseren van (indirecte) negatieve effecten op een beschermde of bedreigde soort nodig is.

3.2 Bosbeheer

Het uitvoeren van beheer in bospercelen betreft het verwijderen van bomen en struiken en het (periodiek) afzetten van houtige beplantingen, zoals braamstruwelen.

Uitgangspunten en beperkingen

- Elke dag wordt voorafgaand aan boswerkzaamheden waarbij gemotoriseerd materiaal wordt ingezet, door de beheerder of hoofduitvoerder afgestemd of een ceremonie is voorzien op de natuurbegraafplaats. Gedurende de ceremonie wordt bij beheersmaatregelen geen luidruchtig materieel gebruikt.
- (Dode) bomen met holten, spleten en loshangende bast worden ontzien van kap, vanwege de (potentiële) functie voor broedvogels, vleermuizen en andere boombewonende zoogdieren (zoals eekhoorn).
- (Dode) bomen met holten, spleten en loshangende bast worden alleen gekapt indien dit voor de veiligheid van de bezoekers van de natuurbegraafplaats nodig is. Het beheerplan geeft aan dat er minimaal 10 dode of stervende bomen met een diameter van > 30 cm (van verschillende soorten) per ha aanwezig moeten zijn.
- Indien bomen met holten, spleten en loshangende bast worden gekapt, wordt voorafgaand gecontroleerd door een ter zake kundig persoon of er beschermde soorten gebruik maken van de betreffende boom of bomen. Zo ja, dan wordt kap tijdelijk uitgesteld. Een ter zake kundig ecoloog zal bepalen wanneer kap wel doorgang kan vinden of dat ontheffing van de Wnb nodig is.
- Indien bomen met holten, spleten en loshangende bast worden gekapt, wordt bepaald of er aanvullend (tijdelijke) kunstmatige vervanging van boomholten voor vleermuizen nodig is.
- Werkzaamheden vinden niet plaats op en / of nabij eventuele dassenburchten plaatsvinden, tenzij dit om veiligheidsredenen nodig is. Er wordt in dat geval

[4] Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief, zwarte wouw.

gebruik gemaakt van aangepast (lichtgewicht) materieel om schade aan de burcht te voorkomen of te minimaliseren. Bij de werkzaamheden in de directe omgeving van een burcht wordt gehandeld conform het meest recente Kennisdocument Das (nu Bij12, 2017).

- De valrichting van te kappen bomen is altijd van groei- en (vaste) nest- en rustplaatsen afgekeerd.
- Te kappen bomen blijven (zo veel mogelijk) liggen als in het kader van biodiversiteit. Dood hout is voor veel planten en dieren aantrekkelijk.
- Er wordt geen hout versnipperd en op de bosbodem achtergelaten. Houtsnippers kunnen wel gebruikt worden als halfverharding van (bos)paden.
- Koepelnesten van mieren worden ontzien. Er geldt een beschermingszone van *twee meter*.
- Alle paden met een halfverharding worden onderhouden als wandelroute.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van het voorziene kleinschalige bosbeheer en beheer langs paden geldt de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de actieve of inactieve perioden van beschermde soorten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

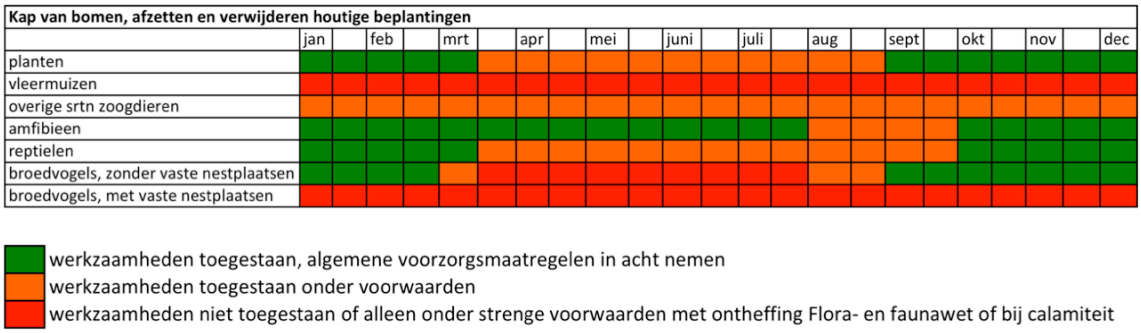

3.3 Beheer van gras-, kruidenvegetaties

Het uitvoeren van beheer van gras- en kruidvegetaties op de natuurbegraafplaats betreft het periodiek maaien en afvoeren van het maaisel.

Uitgangspunten en beperkingen

- Elke dag wordt voorafgaand aan werkzaamheden waarbij gemotoriseerd materiaal wordt ingezet, door de beheerder of hoofduitvoerder afgestemd of een natuurbegrafenis ceremonie is voorzien op de natuurbegraafplaats. Gedurende de ceremonie wordt bij beheersmaatregelen geen luidruchtig materieel gebruikt.
- Het maaibeheer zal gefaseerd worden uitgevoerd. Niet meer dan de helft van de gras- en kruidvegetaties wordt per keer gemaaid. Er zit minimaal twee weken tussen maaimomenten. Voor schraal graslandvegetaties dient circa 10% jaarlijks niet te worden gemaaid. Voor uitvoering van het maaibeheer wordt verder

verwezen naar de gedragscode Natuurbeheer 2016-2021 (VBNE). Doel is dat voor kleine zoogdieren, amfibieën en reptielen altijd voldoende dekking aanwezig is, voor insecten altijd bloeiend planten beschikbaar zijn en plantensoorten zoveel mogelijk tot zaadzetting kunnen komen.

- Voorafgaand aan de maaiactiviteit wordt gecontroleerd op aanwezige nesten (bodembroeders) en beschermde plantensoorten. Bosranden en randen langs struwelen worden gecontroleerd op aanwezige (zonnende) amfibieën en reptielen. Bij aantreffen van beschermde diersoorten of broedende vogels in de te maaien vegetatie wordt bepaald of er gemaaid wordt, waar gemaaid wordt (beschermingszones nodig) of dat het werk tijdelijk wordt uitgesteld. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog geraadpleegd.
- Het maaien van vegetaties met beschermde of bedreigde plantensoorten vindt plaats na de zaadzetting en rijping van de zaden. Het moment dat gemaaid kan worden is afhankelijk van de betreffende plantensoort.
- Koepelnesten van mieren worden ontzien. Er geldt een beschermingszone van *twee meter*.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van maaiwerkzaamheden geldt de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de activiteit van beschermde diersoorten en het groeiseizoen van planten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

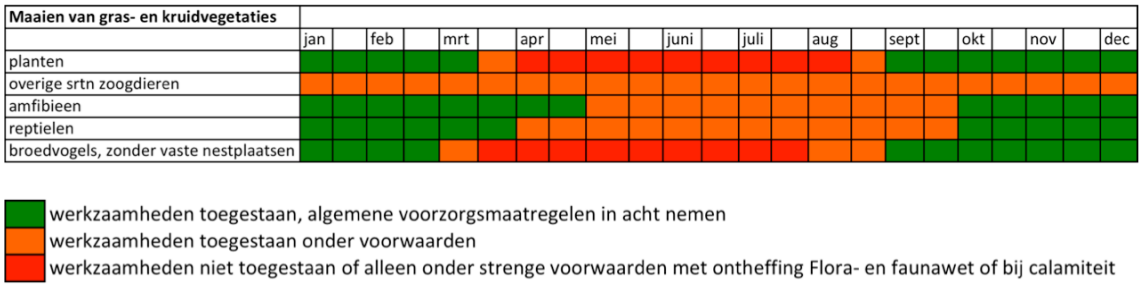

3.4 Beheer gebouw(en)

Het uitvoeren van beheer van gebouwen op de natuurbegraafplaats betreft het regulier onderhoud van het ceremoniegebouw en de werkruimten, zoals schilderwerk, dakgoten reinigen en schoonmaken.

Uitgangspunten en beperkingen

- Voorafgaand aan regulier onderhoud wordt gecontroleerd op aanwezigheid van broedvogels. Indien in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van onderhoud van gebouwen gelden de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Uitgangspunten hierbij is controle op aanwezigheid van beschermde soorten en uitvoering van verstorende werkzaamheden bij afwezigheid van beschermde soorten. Weersomstandigheden kunnen variëren en daarmee de activiteit van beschermde diersoorten beïnvloeden. Bij twijfel wordt een ter zake kundig ecoloog ingeschakeld.

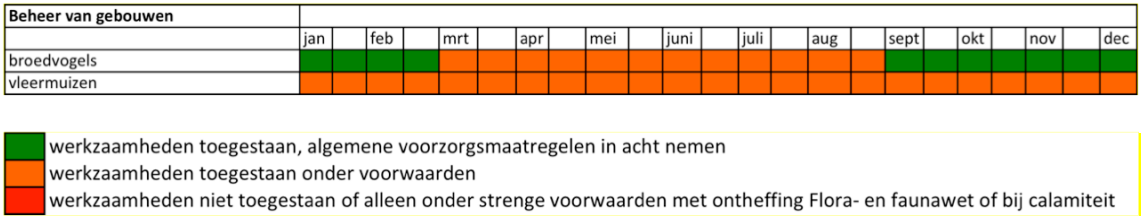

3.5 Wegen en paden

Het beheer van wegen en paden wordt gezien inclusief het beheer van de aanliggende bermstrook. Verhardingen en semiverhardingen zijn geen leefgebied van soorten en normaal gesproken ook geen standplaats voor planten. Op weinig betreden onverharde paden kunnen wel soorten voorkomen. De richtlijnen hebben daarom betrekking op bermen en onverharde paden.

Het beheer van wegen en paden is er opgericht deze in goede staat te houden en overgroeien te voorkomen. Ook draagt het beheer bij aan het voorkomen van oplopen van letsel indien gebruik gemaakt wordt van de wegen en paden.

- Voor beheer boomopstanden langs wegen en paden zie regels genoemd in § 3.2.
- Voorafgaand aan uitvoering van beheermaatregelen in bermen en op onverharde paden wordt door de beheerder eerst gecontroleerd op het voorkomen flora en fauna.
- Aanwezige amfibieën en reptielen worden daarbij verplaatst naar een plek buiten de invloed van de beheermaatregel.
- Verblijfplaatsen van zoogdieren en nesten van vogels worden gemarkeerd en bij uitvoering van beheermaatregel ontzien.
- Bijzondere flora die niet aangepast is aan de uit te voeren beheermaatregel wordt verplaatst naar een andere geschikte groeiplaats binnen het terrein.
- Bij sneeuwval worden wegen en paden waar mogelijk mechanisch begaanbaar gehouden.

Kalender

Voor de bovenstaande werkzaamheden in het kader van onderhoud van wegen en paden gelden de onderstaande indicatieve perioden waarbinnen het werk kan worden uitgevoerd. Uitgangspunten hierbij is controle op aanwezigheid van beschermde

soorten en uitvoering van verstorende werkzaamheden bij afwezigheid van beschermde soorten.

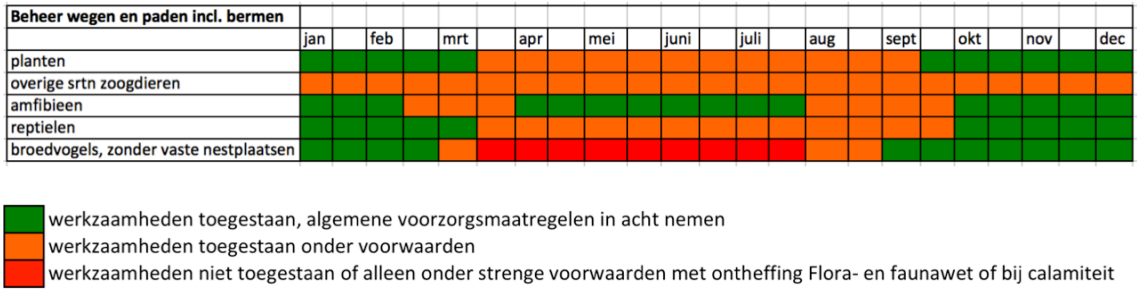

3.6 Calamiteiten, overig

Calamiteiten

Er zijn verschillende typen calamiteiten te benoemen voor Natuurbegraafplaats Heidepol:

- het overtreden van een verbodsbepaling / het niet nakomen van de zorgplicht;
- stormschade, waardoor bomen of zware takken de veiligheid van personen op de natuurbegraafplaats in het geding dreigen te brengen.

Een calamiteit in het kader van het overtreden van de zorgplicht en/of overtreden van verbodsbepalingen van de Wnb en het in gevaar brengen van de leefomgeving van soorten die beschermd zijn conform de paragraven 3.1, 3.2 en 3.3 Wnb is een ongewenste gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot ongewenste schade aan beschermde planten en dieren. Dit kan ook gelden voor bedreigde plantensoorten die een Rode lijststatus ‘bedreigd’ of ‘ernstig bedreigd’ hebben.

Als gevolg van bijvoorbeeld stormschade kunnen bomen dusdanig scheef komen te staan dat daadwerkelijk omvallen slechts een kwestie van tijd is. Ook kunnen grote zware takken (half) zijn afgebroken of los in de boomkroon hangen. Bij dergelijk dreigend gevaar voor de bezoekers van de natuurbegraafplaats worden de bomen of takken verwijderd die het directe gevaar opleveren. Voorafgaand aan het verwijderen wordt de boom in kwestie zo goed als mogelijk geïnspecteerd op eventueel aanwezige beschermde diersoorten, zoals vleermuizen.

Ondanks voorzorgsmaatregelen is het optreden van calamiteiten niet geheel uit te sluiten. Het is verplicht calamiteiten te melden bij de beheerder zodat ze geanalyseerd en geëvalueerd kunnen worden. Dit om de juiste maatregelen te nemen om soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. Het formulier opgenomen in Bijlage 3 wordt ingevuld als onderdeel van de procedure.

Overige zaken

Indien een exemplaar van groot wild (zoals ree) dood wordt aangetroffen op de natuurbegraafplaats, wordt een geschikte plek aangewezen waar het dier naar verplaatst wordt. Dit zal buiten de begrenzing van de natuurbegraafplaats zijn.

4 Literatuur

Bij12, 2017. Kennisdocument Levendbarende hagedis, versie 1.0.

Bij12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, versie 1.0.

Bij12, 2017. Kennisdocument Buizerd, versie 1.0.

Brana, 2015. Gedragscode voor leden van de Branche Vereniging voor Natuurbegraafplaatsen Nederland.

Het Bosschap, 2016. Gedragscode beheer 2016 – 2021.

Het Bosschap, 2010. Gedragscode bosbeheer 2010 – 2015.

Kerkhoven, A., B. Prince, R. Sanders. Natuurontwikkeling op natuurbegraafplaats Heidepol 2015.

RVO, 2016. Brief met kenmerk RVO/2016/377. Besluit tijdelijke verlenging gedragscode.

Thomassen, E.A.H., M. van Os, D. Jaspers, 2012. Protocol Natuurbegraven Natuurbegraafplaats Heidepol. Coöperatieve Bosgroep Zuid-Nederland Heeze.

Van Limpt, P., 2015. Natuurbegraafplaats Heidepol. Beheerplan 2015. Praedium Coöperatie UA, Vught.

VBNE, 2015. Gedragscode Natuurbeheer 2016-2021. Concept. Inclusief concept goedkeuringsbesluit dd. 18-02-2016 RVO.

Vogelbescherming Nederland & Het Bosschap, 2015. Gedragscode zorgvuldig bosbeheer.

Bijlage 1 Kader Wet natuurbescherming

1.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb) in werking. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Met de inwerkingtreding van de Wnb zijn de provincies het bevoegde gezag voor de ontheffing- en vergunningverlening voor plannen en projecten en voor het vaststellen van vrijstellingsregelingen. Bij provincie overschrijdende projecten is dit de minister van EZ.

Deze bijlage vat het wettelijk kader samen voor toetsing van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In paragraaf 1.2 komen algemene bepalingen van de wet aan de orde. Gebiedsbescherming is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden’ en is hier samengevat in paragraaf 1.3. De bescherming van soorten is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 3 Soorten’ en in deze bijlage samengevat in paragraaf 1.4. De bescherming van bomen en bos is in de wet beschreven in ‘Hoofdstuk 4 Houtopstanden, hout en houtproducten’. Dit laatste hoofdstuk en andere onderdelen van de Wnb zoals jacht, schadebestrijding, overlastbestrijding, faunabeheer en omgang met exoten maken geen deel uit van deze bijlage.

1.2 Algemene bepalingen

Art 1.10 De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Art 1.11 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorgplicht houdt in elk geval in dat handelingen waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat ze nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten achterwege blijven, dan wel dat noodzakelijke maatregelen worden getroffen om negatieve gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen ze beperkt of ongedaan worden gemaakt.

Art 1.12 Gedeputeerde staten van de provincies dragen zorg voor:

- het nemen van de nodige maatregelen voor de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle

van nature in het wild levende vogelsoorten en planten en dieren en hun habitats van bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn en habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;
- het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in het wild voorkomende dier- en plantensoorten;
- de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als ‘bijzondere provinciale natuurgebieden’ en ‘bijzondere provinciale landschappen’.

1.3 Natura 2000-gebieden

De Wnb heeft tot doel het beschermen en in stand houden van Natura 2000-gebieden. De Natuurbegraafplaats Heidepol ligt binnen Natura 2000-gebied Veluwe.
Binnen de natuurbegraafplaats komen momenteel geen habitattypen voor waar instandhoudingsdoelstellingen voor zijn geformuleerd (http://kaarten.gelderland.nl/viewer/app/thema_natura2000 geraadpleegd 6 april 2018).

Relevante wettelijke bepalingen
De beoordeling van projecten en andere handelingen wordt geregeld in artikel 2.7 tot en met artikel 2.9. Aanwijzingsbesluiten geven de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van de leefgebieden voor vogels van de Vogelrichtlijn, de natuurlijke habitats en de habitats van soorten van de Habitatrichtlijn. De instandhoudingsmaatregelen zijn voor elk gebied beschreven in het beheerplan. Tevens beschrijft het beheerplan welke handelingen en ontwikkelingen in het gebied en daarbuiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen. Voor het uitvoeren van plannen of projecten kan GS de verplichting opleggen tot preventieve of herstelmaatregelen. Dit is niet van toepassing indien voor het plan of project een (omgevings)vergunning is verleend.

Beoordeling van plannen en projecten
Art. 2.7 Voor een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie (in cumulatie) met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, is een **passende beoordeling** noodzakelijk.
Er is een **vergunning** nodig van GS voor projecten of andere handelingen die de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten

waarvoor dat gebied is aangewezen. De bevoegdheid ten aanzien van de vergunningverlening ligt bij GS van de provincie waarin het project wordt uitgevoerd.
Er geldt een **uitzondering op de vergunningprocedure** op grond van de Wet natuurbescherming: als via een andere wettelijke bepaling een passende beoordeling verplicht is (bijvoorbeeld op grond van de Tracéwet of de Spoedwet wegverbreding) voor de besluitvorming.

Art. 2.9 Géén vergunning is nodig:

- Als het project of de handeling is opgenomen in een Natura 2000-beheerplan of in een vastgesteld programma voor Natura 2000-gebieden (zoals de PAS). Voorwaarde is dat 1) ten aanzien van het plan of het programma een passende beoordeling van projecten is uitgevoerd waaruit de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten, en 2) dat het bestuursorgaan dat het plan of programma heeft vastgesteld, tevens bevoegd gezag is voor vergunningverlening of dat dit bestuursorgaan heeft ingestemd heeft met het plan of programma.
- Als het project of de handeling al bestond of bekend was op de referentiedatum 31 maart 2010 of later als het gebied later is aangewezen (ook wel bekend als bestaand gebruik).
- Als het project of de handeling behoort tot door PS bij verordening aangewezen categorieën van gevallen.

Toelichting op begrippen

Habitattoets
De habitattoets is de verzamelnaam van toetsingen van effecten van plannen en projecten op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. In beginsel worden de effecten van plannen en projecten op Natura 2000-gebieden ‘passend beoordeeld’. Als er kans is op significant negatieve effecten en mitigerende maatregelen bij de beoordeling zijn betrokken wordt gesproken over een ‘**passende beoordeling’**. Om procedurele redenen kan er voor worden gekozen om een **oriëntatiefase** – soms ook wel ‘**voortoets’** genoemd – te doorlopen. De inhoudelijke studie is in de oriëntatiefase in grote lijnen identiek aan een passen de beoordeling, echter mitigerende maatregelen zijn bij de oriëntatiefase niet bij de beoordeling betrokken. Als de conclusie is dat significante negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten en maatregelen nodig zijn om significant negatieve effecten met zekerheid te voorkomen, zal alsnog een passende beoordeling nodig zijn.

Mitigerende maatregelen
Mitigerende maatregelen zijn maatregelen ter voorkoming of beperking van het (mogelijke) effect van het project of andere handeling en deze maatregelen zijn onlosmakelijk verbonden zijn met een project / andere handelingen

Cumulatieve effecten

Voor de habitattoets geldt uitdrukkelijk dat voor elke activiteit onderzocht moet worden of er mogelijke significante effecten zijn als gevolg van de activiteit afzonderlijk *en* in combinatie met andere plannen en projecten. In het laatste geval moeten de gezamenlijke ofwel cumulatieve effecten beoordeeld worden in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Het gaat daarbij om alle plannen en projecten die op bestuurlijk niveau zijn goedgekeurd en die nog niet (volledig) zijn gerealiseerd.

Significantie
Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van het plan of project realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. In de Leidraad bepaling Significantie is het begrip 'significante gevolgen' toegelicht.[5]

Externe werking
Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Programma Aanpak Stikstof
Op 1 juli 2015 is de Programma Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Dit programma geeft met een gericht pakket van herstelmaatregelen enerzijds waarborgen voor behoud en herstel van stikstofgevoelige habitats en leefgebieden van soorten en biedt anderzijds ruimte voor nieuwe economische activiteiten. Voor projecten die vermeld zijn op een lijst met prioritaire projecten is op voorhand ruimte gereserveerd. Voor nieuwe projecten (niet-prioritair) geldt bij een toename van stikstofdepositie op een stikstof gevoelig habitat met thans al een overschrijding het volgende:

- Activiteiten met een stikstofdepositie vanaf 1 mol/ha/jaar zijn vergunningplichtig.
- Activiteiten met een stikstofdepositie onder 0,05 mol/ha/jaar zijn niet vergunningplichtig.
- Voor activiteiten met een stikstofdepositie tussen 0,05 mol/ha/jaar – 1 mol/ha/jaar moet voor het Natura 2000-gebied worden nagegaan wat de actuele geldende grenswaarde is. Bij 95% uitgegeven depositieruimte wordt de grenswaarde verlaagd naar 0,05 mol/ha/jaar; dan is dus een vergunning nodig bij een stikstofdepositie hoger dan 0,05 mol/ha/jaar (anders bij 1 mol/ha/jaar)

De omvang van de stikstofdepositie als gevolg van een project moet worden vastgesteld aan de hand van het rekenmodel AERIUS Calculator.

[5] Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. Publicatie Steunpunt Natura 2000, versie 27 mei 2010.

1.4 Soorten

Verbodsbepalingen

De Wnb onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

Art. 3.1 *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*

1. Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels (VR artikel 1) te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder 1 te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld onder 1 te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld onder 1 opzettelijk te storen.
5. Het verbod, opzettelijk storen, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten vogels die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd[6]. Voor andere soorten geldt dat de nesten alleen beschermd zijn wanneer zij (in het broedseizoen) in gebruik zijn.

Art. 3.5 *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*

1. Het is verboden in het wild levende **dieren** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage II, VvBonn Bijlage I) opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld onder 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden **planten** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage I) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Art. 3.10 *Beschermingsregime andere soorten*

1. Het is verboden in het wild levende **zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers** van de soorten, genoemd in de bijlage bij de Wet, onderdeel A, natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
3. Het is verboden **vaatplanten** genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd. Sommige vogelsoorten vallen daarmee zowel onder het ‘Beschermingsregime soorten

[6] Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Vogelrichtlijn' als onder het 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn'. Het 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn' is ten aanzien van 'verstoren' strikter dan het 'Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn'. Aan de andere kant zijn de ontheffingsgronden voor het 'Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn' weer beperkter dan voor 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn'. We gaan in het toetsingskader zekerheidshalve uit van het juridisch strengste beschermingsregime.

Ontheffingen en vrijstellingen
Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing verlenen van verboden die gelden voor Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Art 3.3), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Art 3.8) en Beschermingsregime andere soorten (Art 3.10 lid 2). Provinciale staten en de Minister kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (Art 3.3, Art 3.8)

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend als aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- er bestaat geen andere bevredigende oplossing,
- er is voldaan aan een in Art 3.3 dan wel Art 3.8 genoemd belang,
- er is geen sprake van een verslechtering van de (gunstige) staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden gesteld om schade te beperken of te compenseren zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan de SvI.

Art 3.3, Art 3.8 De verboden voor zijn niet van toepassing op handelingen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen en handelingen in het kader van een Natura 2000-beheerplan of een vastgesteld programma (zoals bijvoorbeeld de PAS).

Art. 3.10 Voor soorten vallend onder '*Beschermingsregime andere soorten*' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de **ruimtelijke inrichting of ontwikkeling** van gebieden en **bestendig beheer of onderhoud**.

Art. 3.31 De hierboven genoemde verboden onder de drie beschermingsregimes zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde **gedragscode** en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Bijlage 2 Waarnemingenformulier Natuurbegraafplaats Heidepol

1. Datum:

2. Waargenomen soort of nieuwe verblijfplaats van soort:
- Amfibie
- Reptiel
- Eekhoorn
- Vleermuis en/of vleermuisverblijfplaats: …
- Anders, namelijk: …

3. Waargenomen door:

4. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

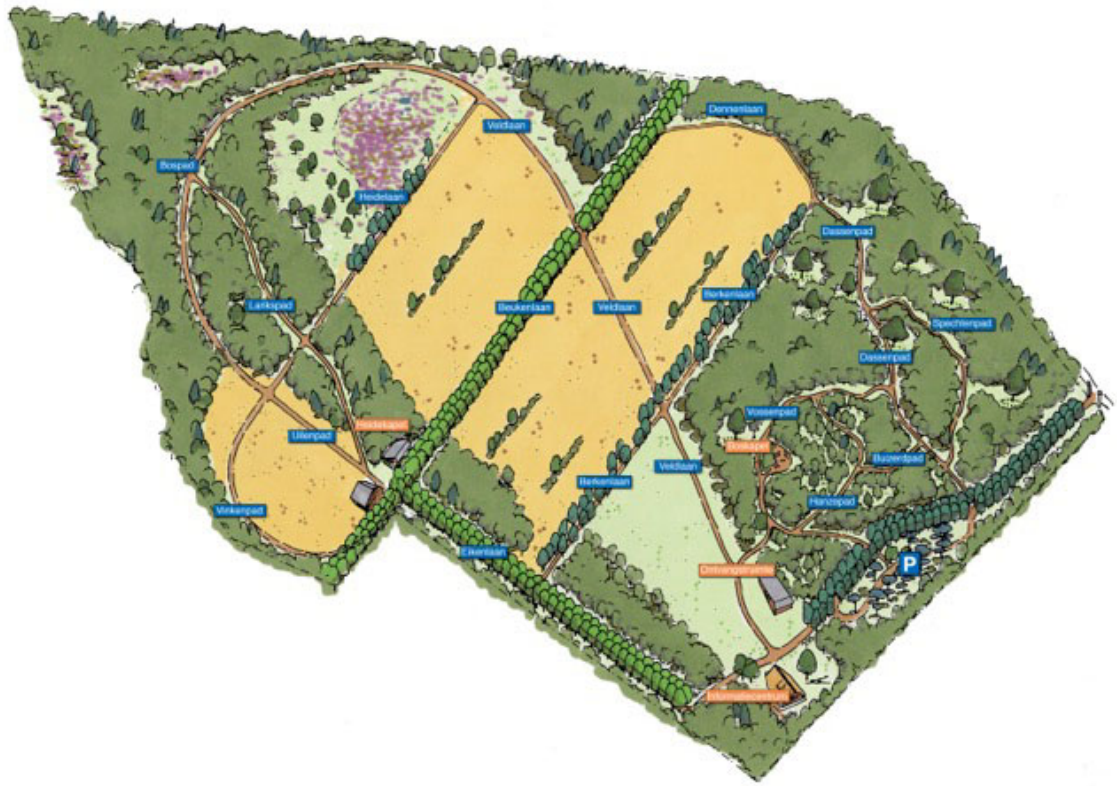

Schets natuurbegraafplaats Heidepol (NBN, 2017).

5. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de aangetroffen soort, locatie of situatie?
Zoja, deze digitaal opslaan en bij dit formulier voegen.

6. Opmerkingen:

Bijlage 3 Calamiteitenformulier

1. Datum:
2. Formulier ingevuld door:

3. Calamiteit beschrijving:

4. Geef de plek zo exact mogelijk aan op de onderstaande kaart,
of vul de gps-coördinaten in: ....

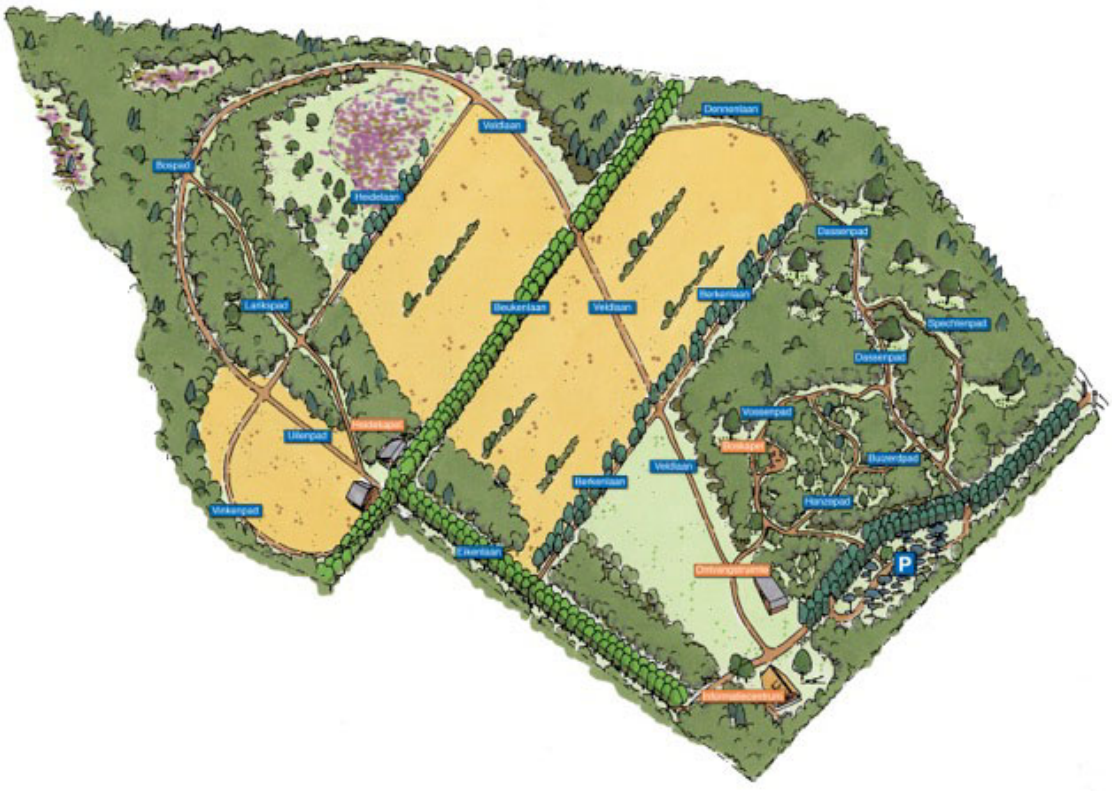

Schets natuurbegraafplaats Heidepol (NBN, 2017).

5. Is er een duidelijk herkenbare foto gemaakt van de (aangetroffen) situatie?
Zoja, deze digitaal opslaan in het ecologisch dossier of bij een print van dit ingevulde formulier.

6. Hoe, wanneer en door wie is de calamiteit opgelost?

7. Opmerkingen:

Bijlage 2 Inrichting- en beheerplan

Natuurbegraafplaats Heidepol - Uitbreiding

Inrichtings- en beheerplan

Juni 2019

Natuurbegraafplaats Heidepol

Natuurbegraafplaats Heidepol

project	Natuurbegraafplaats Heidepol - Uitbreiding
onderwerp	Concept inrichtings- en beheerplan
initiatiefnemer	Natuurbegraafplaats Heidepol Harderwijkerweg 37 6816 VA Arnhem
datum	Juni 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

2. Landschaps-ecologische systeemanalyse 7
   - 2.1. Geologie 7
   - 2.2. Hydrologie 7
   - 2.3. Bodem 7
   - 2.4. Historisch landgebruik 7
   - 2.5. Ecologie 10
   - 2.6. Kwaliteiten, knelpunten en kansen 10

3. Beleidskaders 11
   - 3.1. Natura 2000-gebied de Veluwe 11
   - 3.2. Provincie Gelderland 11
   - 3.3. Gemeente Arnhem 13
   - 3.4. Nationaal Park de Hoge Veluwe 14
   - 3.5. Natuurmonumenten 16
   - 3.6. Geldersch Landschap 16
   - 3.7. Brana 17

4. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland 19
   - 4.1. Algemeen 19
   - 4.2. Natuurvisie Natuurbegraafplaats Heidepol 20

5. Ontwerp 21

6. Inrichting 23
   - 6.1. Inrichtingsmaatregelen 23
   - 6.2. Gemengd loofbos en houtsingels 23
   - 6.3. Open gebied met bosranden 23
   - 6.4. Half-verharde padenstructuur 25
   - 6.5. Informatiecentrum en half-verharde parkeerplaatsen 25

7. Beheer 27
   - 7.1. Ecologisch werkprotocol 27
   - 7.2. Gemengd loofbos en houtsingels 27
   - 7.3. Open gebied en bosranden 27
   - 7.4. Leefgebiedenbeheer en exoten 27

8. Samenvatting 28

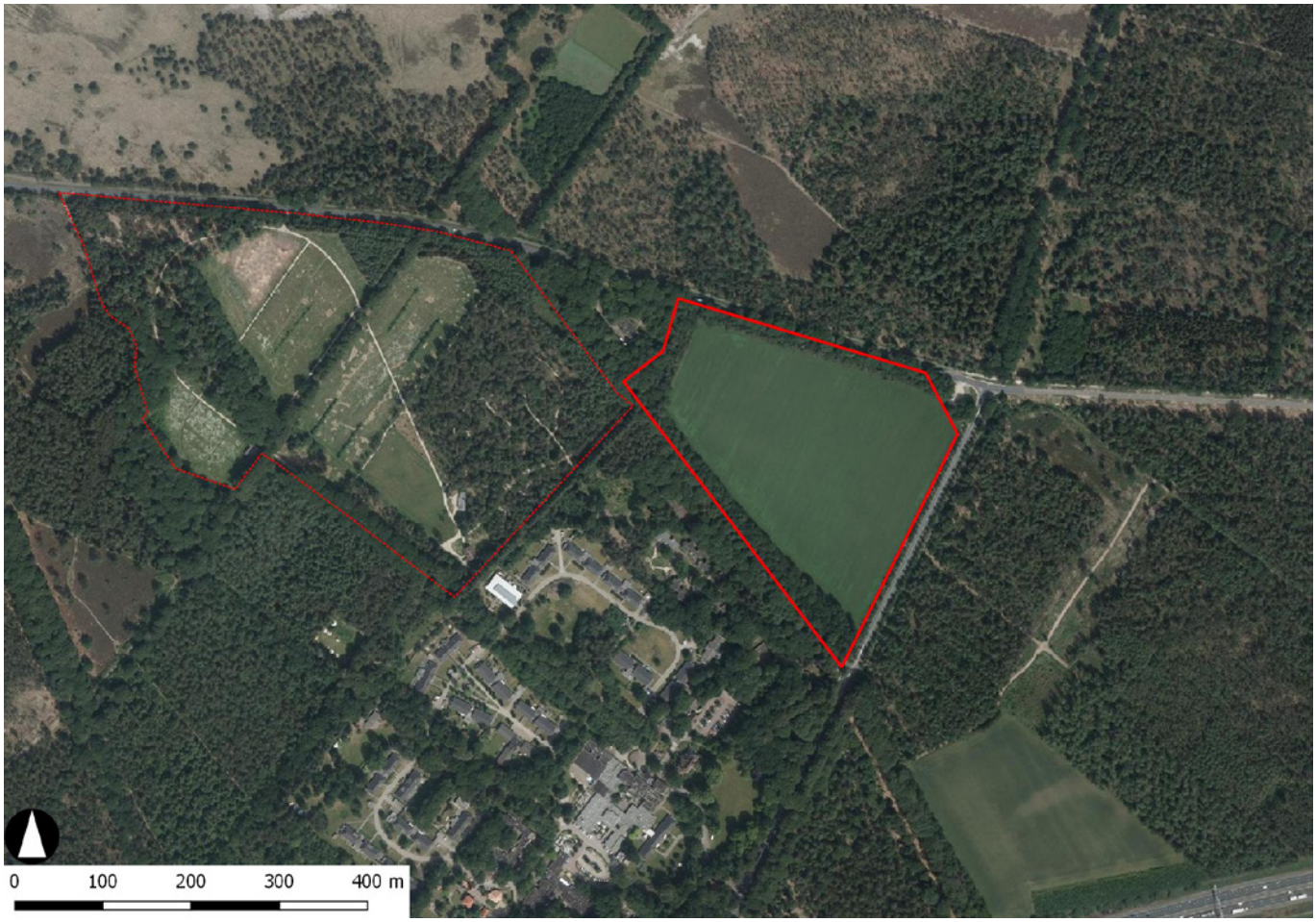

Luchtfoto van het plangebied. De bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn, het uitbreidingsperceel met een rode, doorgetrokken lijn. Voorliggend inrichtings- en beheerplan behandelt enkel het uitbreidingsperceel

1. Inleiding

Met de komst van Natuurbegraafplaats Heidepol in 2012 is een plek tot stand gekomen waar mensen de kracht van de natuur kunnen ervaren; troost, rust en nieuwe inspiratie. Heidepol biedt mensen de mogelijkheid van een laatste rustplaats in de natuur. Het gebied is omgevormd van een gesloten landgoed met landbouwgrond en productiebos naar een open natuurgebied dat voor veel mensen bijzonder is en waar natuur de ruimte krijgt zich te ontwikkelen.

Steeds meer mensen in de regio Arnhem hebben Heidepol en natuurbegraven leren kennen en waarderen. Om ook in de toekomst een laatste rustplaats op deze bijzondere plek aan te kunnen bieden is uitbreiding van Heidepol nodig. Daarvoor is er nu een kans door de omvorming van het landbouwperceel dat grenst aan de natuurbegraafplaats.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 8 hectare en is op dit moment agrarisch in gebruik. Het grenst in het noorden aan de Otterloseweg, in het oosten aan de Koningsweg en in het westen aan de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol. Het gebied ligt in een bosrijke omgeving tegen Nationaal Park de Hoge Veluwe, Oud-Reemst en Planken Wambuis. Het plangebied ligt geheel binnen Natura 2000-gebied de Veluwe, dat vooral gekenmerkt wordt door grootschalige oude loof- en naaldbossen en uitgestrekte droge heidevelden. Met dit plan voor omvorming van het agrarische perceel naar natuur met de mogelijkheid van natuurbegraven worden de landschappelijke, cultuurhistorische en belevingswaarden van het perceel versterkt en wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan de natuurdoelen van Natura 2000-gebied de Veluwe en van de leefgebieden die Heidepol nu al biedt.

Voorliggend inrichtings- en beheerplan beschrijft de huidige situatie, de ambities van Natuurbegraafplaats Heidepol en de toekomstige inrichting en het toekomstige beheer van het plangebied dat als natuurbegraafplaats in gebruik zal worden genomen. Ook worden relevante kaders van de overheid en beleid van omliggende natuurbeherende instanties en de relatie ervan met het plangebied beschreven.

Het inrichtings- en beheerplan maakt deel uit van het bestemmingsplan uitbreiding natuurbegraafplaats Heidepol.

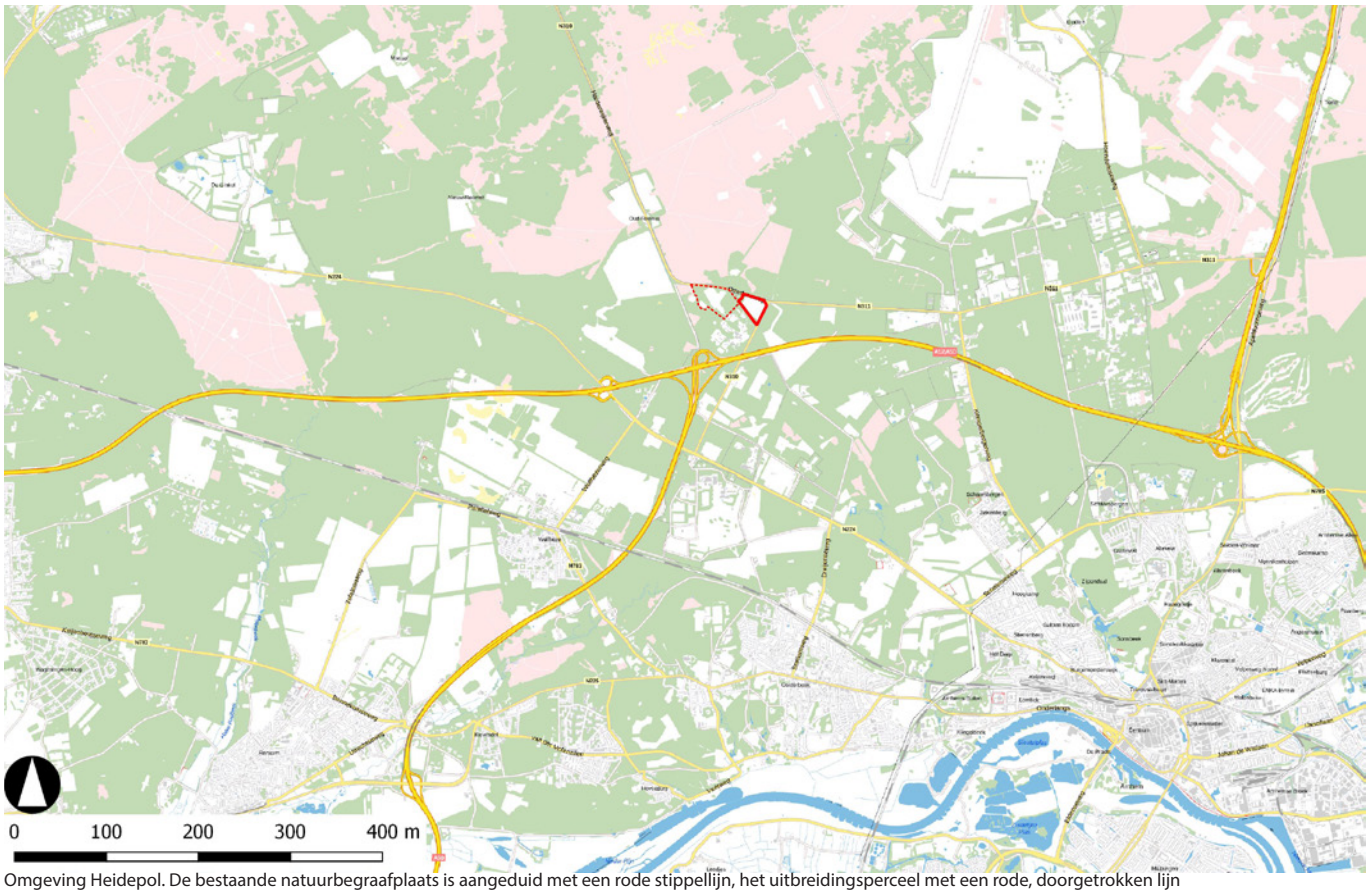

Omgeving Heidepol. De bestaande natuurbegraafplaats is aangeduid met een rode stippellijn, het uitbreidingsperceel met een rode, doorgetrokken lijn

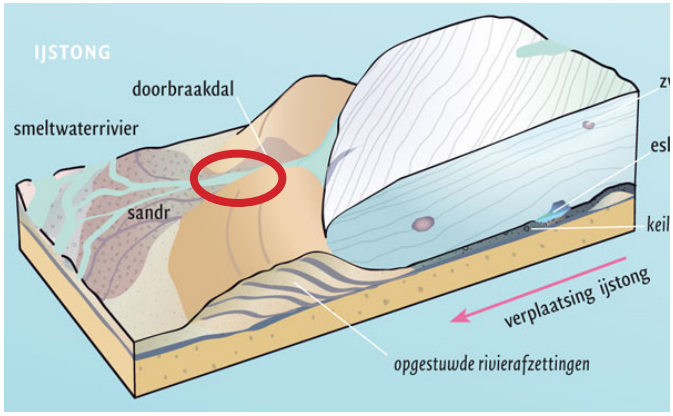

Schematische weergave ontstaan stuwwal met aanduiding van de ligging van het plangebied. Deze ligt op de flank van de stuwwal, in een opgedroogd smeltwaterdal

Het plangebied is een intensief gebruikt agrarisch perceel. Bron: Bureau Waardenburg

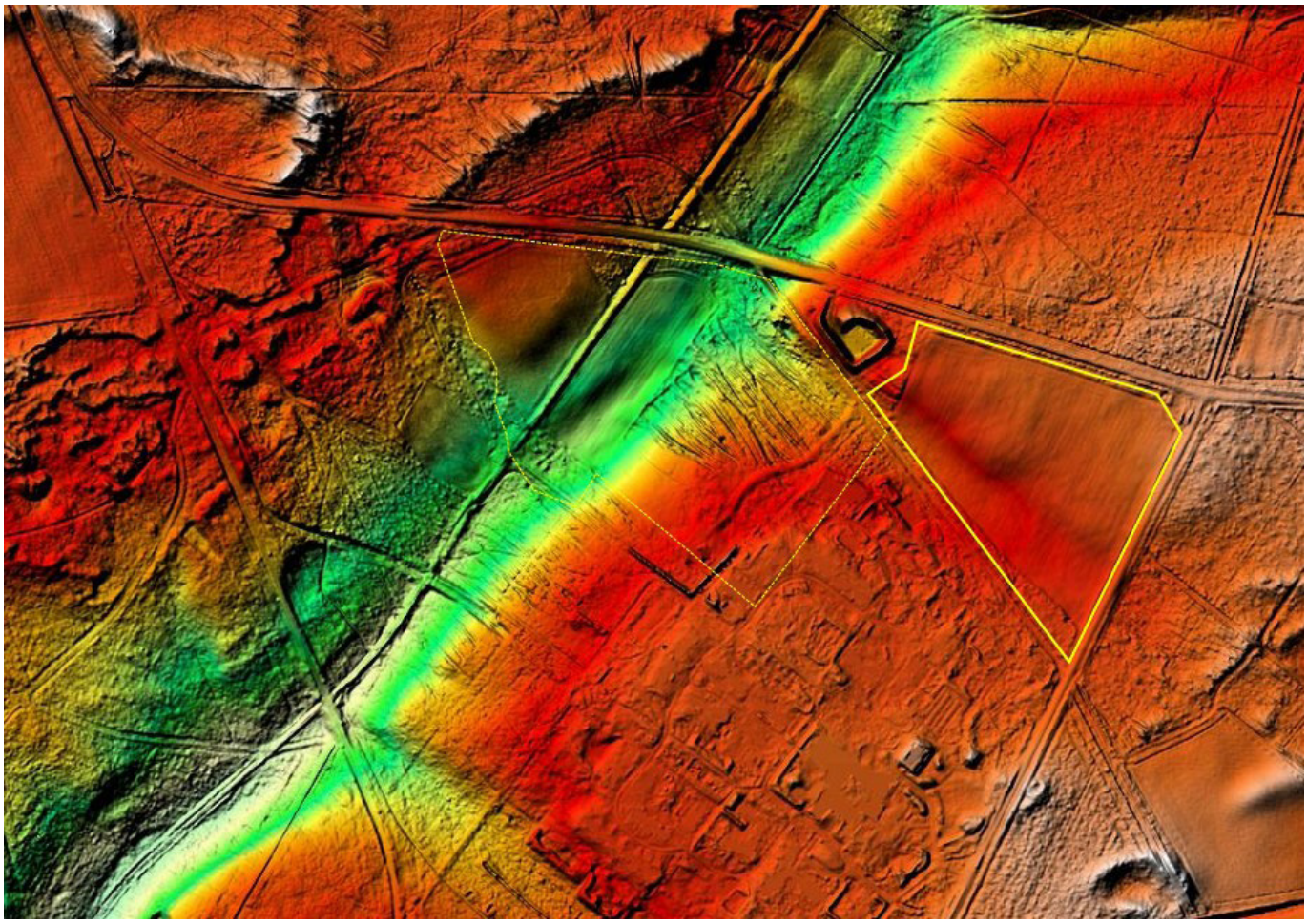

Uitsnede Algemene Hoogtekaart Nederland (AHN). Duidelijk zichtbaar is het Papendal, dat dwars over de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol ligt. Het uitbreidingsperceel ligt aan een zijtak van het Papendal. Ook hier is sprake van een duidelijk hoogteverschil, maar minder uitgesproken dan op de bestaande natuurbegraafplaats

2. Landschaps-ecologische systeemanalyse

De landschapsecologische systeemanalyse die hierna volgt, maakt duidelijk welke abiotische, landschappelijke en natuur- en cultuurhistorische waarden er zijn in het plangebied en welke kansen en knelpunten er liggen voor versterking van deze waarden. De landschapsecologische systeemanalyse is de basis geweest voor het maken van keuzes over de inrichting van het plangebied als natuurgebied waarbinnen ruimte is voor natuurbegraven.

2.1. Geologie

Grindhoudende bodem en hoge ligging

In het Vroeg- en Midden-Pleistoceen (2,6 miljoen – 25.000 jaar geleden) werden afzettingen voornamelijk aangevoerd door de Rijn. Deze afzettingen ter hoogte van de huidige Veluwe bestonden uit goed doorlatend, grof zand en bevatten vaak grind. Dit grindhoudend, grove zand treffen we nu nog aan in de bodem van het plangebied.

In de voorlaatste IJstijd (Saalien, 250.000 - 130.000 jaar geleden) werden grote delen van de Veluwe door landijs bedolven. Opstuwing vond plaats aan de randen van het landijs, zodat er stuwwallen van wel 100 meter hoog werden gevormd. Het plangebied ligt nu op de flank van een van deze stuwwallen en wordt gekenmerkt door een heuvelachtig karakter en hoge landschappelijke ligging.

Smeltwaterdalen

Na een korte warme periode van 20.000 jaar begon de laatste IJstijd, het Weichselien (115.000 – 11.000 jaar geleden). Door smeltende sneeuw en ijs werden aan het einde van deze periode diepe stroomdalen gevormd. Dwars over natuurbegraafplaats Heidepol ligt zo'n droog stroomdal dat nu nog steeds duidelijk zichtbaar in het landschap ligt; het Papendal. Het plangebied ligt op de flank van een vertakking van het Papendal en heeft hoogteverschillen tot 3 meter. Deze hoogteverschillen zijn voor Nederlandse begrippen bijzonder.

Uitgedroogde smeltwaterdalen

Na de koude periode van het Weichselien volgt wederom een warmere periode, het Holoceen (11.000 jaar geleden tot nu). Door het ontdooien van permafrost kon water weer door de grofzandige bodem van de stuwwal indringen. Hierdoor voerden de diepe stroomdalen, gevormd tijdens de IJstijden, niet langer water en droogden op. Het Papendal en zijn vertakkingen veranderden in droge dalen zonder oppervlaktewater.

2.2. Hydrologie

Door de hoge ligging in het landschap wordt het plangebied gekenmerkt door de afwezigheid van oppervlaktewater. Door de grofzandige bodem infiltreert regenwater snel in de bodem. Om deze redenen bevindt het grondwater zich ver onder de voor planten bewortelbare zone; tussen de 12 en 19 meter onder het maaiveld. Planten die groeien in het plangebied zijn daarom voor hun watervoorziening afhankelijk van regenwater.

2.3. Bodem

Droge en voedselarme bodem

Van nature is de bodem op de Veluwe droog en arm, door de grofzandige bodem en de hoge ligging in het landschap. De bodems in het plangebied bestaan volledig uit deze droge grofzandige varianten, namelijk haarpodzolgronden en zijn typisch voor voormalige heidegronden. De bodem van het plangebied, dat in gebruik is als landbouwgrond, is verstoord door ploegen en egaliseren.

Humusopbouw

De houtsingels die het landbouwperceel omgeven kenmerken zich door een dikke, nauwelijks verteerde strooisellaag. Door de trage strooiselafbraak is er een grote kans op verzuring van de bodem. Dit belemmert de vestiging van karakteristieke flora en bemoeilijkt de spontane verjonging van bomen en struiken.

Op het agrarisch gebruikte deel van het plangebied is sprake van een dunne organische (eerd-)laag, die ontstaan is door bemesting. Het intensief landbouwkundig gebruik in het plangebied heeft gezorgd voor een onnatuurlijk hoog stikstofgehalte. Door intensief landgebruik is sprake van een slechte bodembiologie en heeft de bodem daardoor een slecht bufferend vermogen. Dit werkt beperkend op de snelheid van potentieel natuurherstel.

2.4. Historisch landgebruik

Van oerbos tot heideveld

Voordat de mens een grote invloed uit ging oefenen op de natuur stond er op de Veluwe een oerbos, bestaande uit zomer- en wintereik, beuk, grove den en hulst met op de meer gebufferde plekken haagbeuk, linde en iep[1]. Het ingrijpen van de mens vanaf de ijzertijd heeft er echter toe geleid dat de oorspronkelijke vegetatie overal is verdwenen.

1 Nyssen, B. & Jans, R., 2016. Naar duurzaam bosbeheer op zandgronden. Bijdrage in Vakblad Natuur, bos en landschap - Themanummer bos, p. 18-21

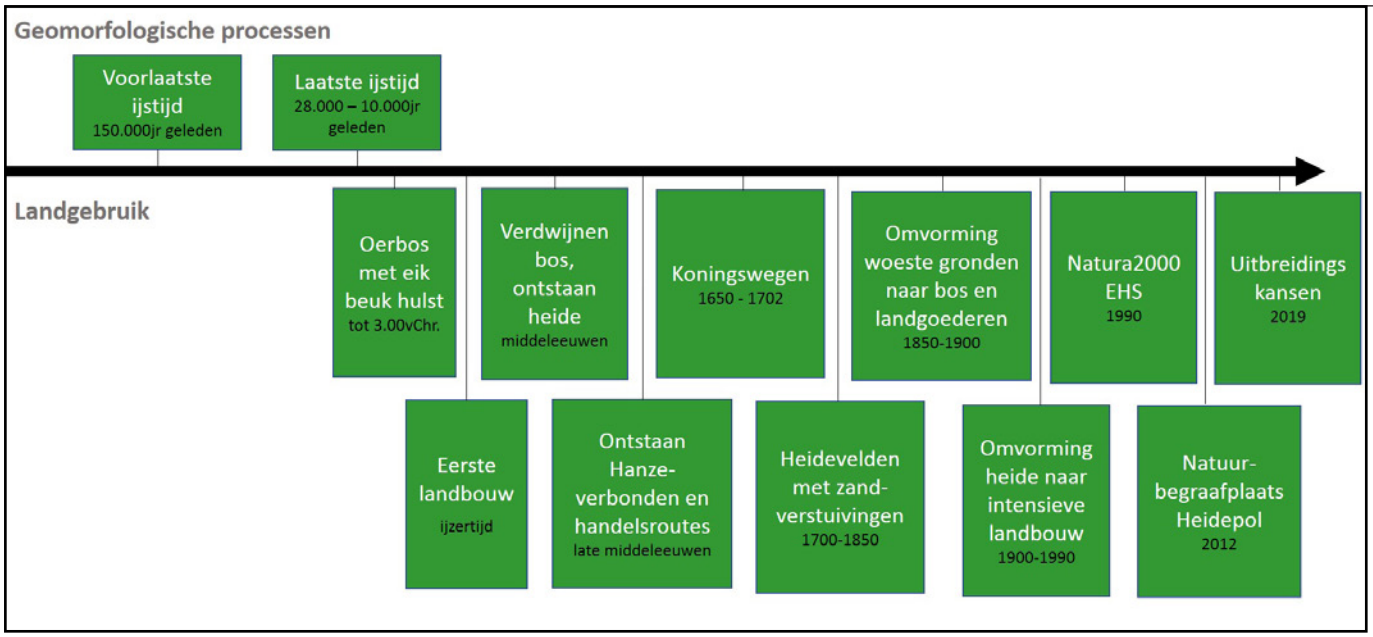

Tijdijn met daarop belangrijke ontwikkelingen in de geschiedenis die plaats hebben gevonden op of in de buurt van het plangebied

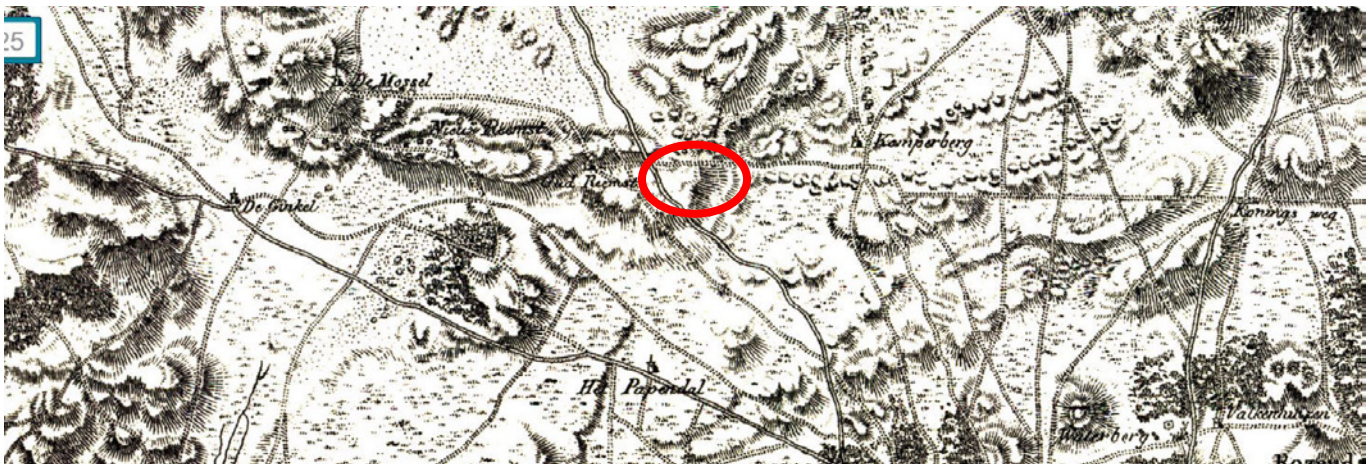

Uitsnede uit een historische kaart uit 1825. Het plangebied ligt aan de Harderwijkerweg, een verbindingsweg tussen Arnhem en Harderwijk, waar deze het Papendal doorkruist. Er is sprake van een lage Harderwijkerweg en een hoge Harderwijkerweg.

Deel van de houtsingel gelegen langs de Otterloseweg. Bron: Bureau Waardenburg

Uitsnede van een historische kaart uit 1950 met daarop het uitbreidingsperceel. Hierop is te zien dat de grenzen tussen open (heide) en gesloten (bos) zeer grillig waren

De bodem van het plangebied is erg arm en daarmee van nature niet geschikt voor akkerbouwdoeleinden. Het is daarom vóór de ontginning eeuwenlang in gebruik geweest als gemeenschappelijk beweidingsgebied. Ook werden hier plaggen gestoken, strooisel geoogst en hout gekapt, waardoor net als op de rest van de Veluwe door de loop van de tijd een uitgestrekte, vrijwel boomloze heide ontstond. Deze heidevegetaties van de Veluwe bestonden voornamelijk uit struikhei, (korst-)mossen, diverse grassen, kruiden en andere dwergstruiken (struikheide, blauwe en rode bosbes) en verspreid vliegdennen.

Verkeersader Hanze-verbond

De huidige Harderwijkerweg is een restant van een oude, middeleeuwse verbinding tussen de Hanzesteden Harderwijk en Arnhem, zogenaamde Hanzewegen. Het was een belangrijke handelsroute over land tussen de noordelijke Hanzesteden en de zuidelijk gelegen steden. Lokale historici Lodewijk Rondeboom en Gerrit Breman wijzen erop, dat in de omgeving van het plangebied nog steeds restanten van oude karresporen zichtbaar zijn. Deze sporen markeren de ligging van deze middeleeuwse Hanzeweg. In het centrale deel van het plangebied zijn deze sporen weggevaagd na de ontginning en ingebruikname als landbouwgrond, maar aan de randen in de houtsingels zijn ze nog steeds zichtbaar.

De Hanzeweg was niet één vaststaand pad maar een bundel van karresporen. Het kende een hoger (in de winter) en een lager (in de zomer) tracé. Pas later zijn deze wegen verhard en is de huidige ligging vastgelegd op de plek waar nu de Harderwijkerweg ligt. Landschappelijk gezien verbindt de Harderwijkerweg de bestaande natuurbegraafplaats met het plangebied.

Jachtwegen Koning Willem III

Stadhouder Koning Willem III van Oranje (1650 – 1702) liet op de Veluwe zogenaamde Koningswegen aanleggen. Dit zijn wegen aangelegd voor de grote hobby van de stadhouder, de parforcejacht en waren bedoeld om de jachtstoeten van het ene naar het andere jachtgebied te verplaatsen en om wild (voornamelijk roodwild) op te drijven. Zo ook nabij Heidepol. Tijdens recente veldstudies is ontdekt dat de originele Koningsweg dwars over het plangebied loopt en daarmee ook verder op Nationaal Park de Hoge Veluwe zichtbaar is. Later is er ten oosten een nieuwe verbindingsweg aangelegd die de naam Koningsweg heeft gekregen. De "jachtweg" had geen functie meer en verdween uit het landschap, enkel relicten herinneren nog aan deze tijd.

Ontginningen en landgoedontwikkeling

Aan het einde van de 18e eeuw bestond een groot deel van de Veluwe uit open terrein met veel heide vegetaties en open zandvlaktes. Door overbegrazing werd de begroeiing zo schaars en de bodem plaatselijk zo arm dat de wind vat kreeg op het open zand. Het zand kon gaan stuiven en zo ontstonden zogenaamde stuifduinen. Dit stuivende zand vormde een serieuze bedreiging voor akker- en graslanden en nederzettingen.

Door middel van bebossing werd gestart met het beteugelen van de stuifzanden. Veel van de heidegronden werden in de loop van de 19e eeuw door de gemeente verkocht aan particulieren, met de verplichting om de heide te ontginnen naar landbouwgrond of bosgrond. Vermogende particulieren kochten deze aan en stichten daarop hun eigen ontginningslandgoederen. De eigendommen werden veelal afgebakend door de plaatsing van grenspalen (een stapeling van heideplaggen op bulten), of door de aanplant van scheibeuken op wallen. Zulke elementen zijn op natuurbegraafplaats Heidepol nog terug te vinden, maar op het uitbreidingsperceel niet. Tegelijkertijd ontstond er een grote vraag naar dennenhout voor het stutten van de mijnen in Limburg, waardoor de in de 19e eeuw een begin werd gemaakt met de ontginning van de nog bestaande woeste en onvruchtbare gronden in het kader van houtproductie.

Het plangebied is door de eeuwen heen in bezit gekomen van diverse houthandelaren en grootgrondbezitters. Tot het begin van de 20e eeuw bestond het plangebied uit een open heideterrein. Vanaf toen is het gebruik van het perceel vele malen gewisseld tussen bosbouw en heide, waarbij de grenzen tussen open en gesloten gebied zeer grillig waren.

Landbouw en natuur

In de jaren '60 van de 20e eeuw is het perceel in gebruik genomen als landbouwgrond. In deze tijd is aan de noordzijde een houtsingel aangeplant. De houtsingels aan de andere zijden waren al aanwezig. Waarschijnlijk is rond deze tijd het perceel ook geëgaliseerd. De omliggende gebieden zijn in die tijd aangewezen en beschermd als natuurgebied. Rond 1995 is de houtsingel aan de oostzijde van het plangebied verwijderd voor de aanleg van een fietspad. In 2014 is de Veluwe, inclusief het plangebied, aangewezen als Natura 2000-gebied. Het plangebied is echter altijd in gebruik gebleven als landbouwgrond.

Scheibeuken op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol

2.5. Ecologie

Landschappelijke samenhang

Het plangebied ligt geografisch gezien centraal in het zuidelijke deel van de Veluwe. De hoge ecologische waarde heeft de Veluwe voor een groot deel te danken aan de uitgestrektheid van de bossen en heidevelden en de rust in het gebied. De Veluwe was vroeger één groot heideterrein, dat na ontginning grotendeels beplant is met bos. Hierdoor is een lappendeken van bosopstanden van verschillende leeftijdsklassen, heidevelden, afgewisseld met slechts her en der akkers, weilanden en nederzettingen ontstaan.

Ook in de directe omgeving van het plangebied is veel bos en heide aanwezig. Ten noorden van het plangebied liggen de uitgestrekte heidevelden van Nationaal Park de Hoge Veluwe en Oud Reemst. Verderop liggen de grootschalige bosgebieden van Planken Wambuis. Tussen het plangebied en Arnhem liggen diverse landgoederen, die gekenmerkt worden door de afwisseling van bossen, akkers, graslanden en lanen. Het plangebied zelf heeft een onnatuurlijk karakter en is landschappelijk gezien aangetast, door het grootschalig agrarisch gebruik.

De A12 ten zuiden van het plangebied vormt een harde scheiding tussen een groot deel van de Arnhemse landgoederen en de noordelijker gelegen bos- en heidegebieden.

Flora

De begroeiing in het plangebied bestaat grotendeels uit eentonig, voedselrijk grasland met een landbouwkundige productiedoelstelling. Door de intensief agrarische functie is er een hoge jaarlijkse bemestingslast. De soortenrijkdom in het grasland is laag en bestaat naast het eiwitrijke Engels raaigras slechts uit enkele triviale graslandsoorten. De soortenrijkdom op het grasland is daardoor laag.

De houtsingels die het landbouwperceel omgeven hebben een vrij dichte ondergroei en bevatten naast de typische soorten zomereik, ruwe berk, grove den en beuk ook uitheemse soorten als Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik.

Fauna

Door het intensief agrarische gebruik van het grasland is de faunistische biodiversiteit erg laag. Het grasland lijkt slechts gebruikt te worden door algemene zoogdieren als vos en ree en vogels om zich van het ene foerageer- of broedgebied naar het andere te verplaatsen. Ook is het bodemleven in het plangebied slecht ontwikkeld met nauwelijks schimmels, doordat het perceel in het verleden is geploegd en door injectie van drijfmest.

Rond het plangebied worden diverse bosvogels als boomkruiper, boomklever, grote bonte specht en zwarte mees aangetroffen. Dit wijst erop dat er kansen liggen voor uitbreiding van het areaal van deze soorten na natuurontwikkeling. Typische soorten van heidevegetaties ontbreken.

Levendbarende hagedis, hazelworm en zandhagedis komen voor in de nabije omgeving van het plangebied. In het plangebied zelf zijn geen waarnemingen van deze soorten gedaan. Voor de zandhagedis zijn in het verleden faunapassages aangelegd, die omliggende grasland- en heideterreinen ten oosten van de Koningsweg en het Nationaal Park de Hoge Veluwe verbinden. Er ligt ook een faunapassage naar het plangebied, onder de Koningsweg. Bekend is dat op natuurbegraafplaats Heidepol een bewoonde dassenburcht aanwezig is en dan de zandhagedis zich weer laat zien.

2.6. Kwaliteiten, knelpunten en kansen

Hieronder worden de belangrijkste kwaliteiten van het plangebied opgenoemd en worden knelpunten en kansen benoemd voor natuurontwikkeling.

- Geomorfologisch gezien is het plangebied bijzonder door de relatief grote hoogteverschillen. Er ligt een kans om dit beter zichtbaar en beleefbaar te maken;
- Cultuurhistorisch gezien is het plangebied en haar omgeving interessant door de aanwezigheid van de Harderwijkerweg als Hanzeweg Arnhem en Harder wijk en de Koningswegen van Willem III. Echter, deze cultuurhistorisch waarde volle lijnen zijn op dit moment in het plangebied niet (meer) zichtbaar;
- De landschappelijke samenhang van de Veluwe is groot door de uitgestrektheid en grote mate van aaneensluiting van natuurgebieden. Het plangebied zou door herinrichting een betere verbindende functie kunnen krijgen voor typische fauna van groot schalige, droge zandlandschappen zoals das en zandhagedis;
- Het huidige landbouwkundige gebruik van het plan gebied gaat gepaard met lage natuurwaarden. Door omvorming naar natuur zouden de natuurwaarden sterk kunnen stijgen en kan het een betere schakel worden tussen de omliggende bos- en heideterreinen.

Natuurbegraafplaats Heidepol hecht er veel waarde aan haar activiteiten aan te laten sluiten bij de ambities van de diverse overheidsinstanties en natuurbeherende instanties in de regio, omdat zo de potentie van de te behalen natuurwinst optimaal benut wordt. Hieronder de belangrijkste beleidskaders.

3. Beleidskaders

3.1. Natura 2000-gebied de Veluwe

Algemeen

Het gehele plangebied ligt in het Natura 2000-gebied de Veluwe, met 91.200 hectare het op één na grootste natuurgebied van Nederland. Natura 2000 richt zich op het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden in heel Europa. Door zijn uitgestrektheid en arme bodems is de Veluwe een belangrijk gebied voor een groot aantal plant- en diersoorten van voedselarme milieus en/of afhankelijk van een grote mate van rust, zoals het vliegend hert, nachtzwaluw en tapuit.

Kernopgaven

De belangrijkste opgaven voor Natura 2000-gebied de Veluwe zijn[2]:

- Vormen van een complex van meerdere habitattypen, die in ruimte en tijd door natuurlijke successie geleidelijk in elkaar overgaan;
- Intern verbinden van heide- en stuifzandlandschappen (inclusief heischrale graslanden) om de uitwisseling van diersoorten te stimuleren. De ruimtelijke samenhang van te kleine habitats wordt versterkt door de aanleg van verbindende corridors;
- Oude eikenbossen: uitbreiding areaal en verbeteren van de kwaliteit, met specifieke aandacht voor het vliegend hert;
- Stuifzandlandschappen en structuurrijke droge heiden: Uitbreiden van zandverstuivingen, stuifzand heiden met struikhei, droge heiden en van heiden met kraaiheide. De kwaliteit van deze habitats vergroten door bevorderen van meer variatie in structuur, in ontwikkelingsstadia en in de overgangen naar bos. Vogelsoorten als duinpieper, nachtzwaluw, draaihals en tapuit profiteren van deze verbeteringen;
- Heischraal grasland: uitbreiden areaal en verbeteren van de kwaliteit. Heischraal grasland is een prioritair habitattype. Dit betekent dat het noodzakelijk is de bescherming met de hoogste urgentie op te pakken.

Kansen

De voorgestelde ontwikkelingen in het plangebied kunnen bijdragen aan gunstige omstandigheden voor de habitatsoorten nachtzwaluw, tapuit en vliegend hert, en andere soorten afhankelijk van oude eikenbossen en heischraal grasland, waarvoor de Veluwe als Natura 2000-gebied is aangewezen.

Deze soorten zijn naast open habitattypen en eikenbossen afhankelijk van geleidelijke overgangen van open gebieden naar bos. Andere soorten waarvoor de ontwikkeling in het plangebied een vergroting van het leefgebied kan betekenen, zijn zandhagedis, das en zwarte specht.

De natuurvisie voor natuurbegraafplaats Heidepol en het uitbreidingsperceel sluit aan bij de belangrijkste opgaven voor Natura 2000-gebied de Veluwe.

3.2. Provincie Gelderland

Natuurambities

De provincies zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van het Nederlandse natuurbeleid. Provincie Gelderland heeft in het Ambitiedocument Natuur vier concrete natuurambities geformuleerd[3]:

- Mensen dichter bij de natuur brengen (door communicatie, werken met ambassadeurs, educatie, ondersteuning van burgerinitiatieven);
- Natuur-inclusief werken als norm (zoeken naar combinaties tussen natuur en andere activiteiten en functies);
- Natuur en klimaat als logische partners (bij inrichting van nieuwe ontwikkelingen);
- Meer variatie in planten en dieren genereren (met name buiten de bestaande natuurgebieden).

Enkele concrete acties die voortvloeien uit deze ambities zijn:

- Opstellen van een programma bodemherstel van de Veluwe, waarin pilots worden uitgevoerd om de mineralenbalans te herstellen en de effecten van verzuring te verminderen;
- Opleiden en aanstellen van zogenaamde ambassadeurs van de Gelderse natuur;
- Het opzetten van een netwerk van Gelderse natuur makers, waarin ruimte is voor het delen van vragen, kennis en ervaring.

Gelders Natuurnetwerk en Natuurbeheerplan

Het gehele plangebied heeft planologisch gezien een agrarische bestemming. De bestaande houtsingels rondom het plangebied zijn echter door de provincie aangeduid als Gelders Natuurnetwerk (GNN). Het perceel dat landbouwkundig in gebruik is, ligt in de Groene Ontwikkelingszone (GO).

2 Provincie Gelderland, 2018. Beheerplan Natura 2000 Veluwe (057)

3 Provincie Gelderland, 2017. Ambitiedocument Natuur

Uitsnede van het provinciale Natuurbeheerplan. Hierop is te zien dat de houtsingel langs de Harderwijkerweg deel uitmaakt van het Gelders Natuurnetwerk. Vrijwel alle bospercelen in de omgeving van het plangebied zijn aangeduid als N16.03 Droog bos met productie

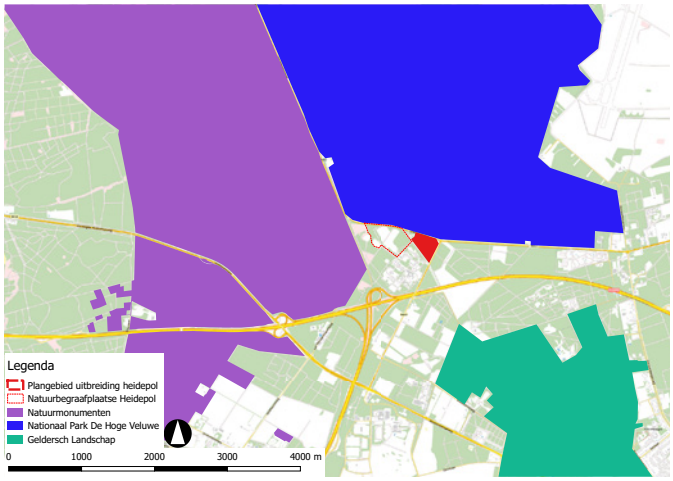

Overzichtskaart met daarop de natuurbeherende instanties aangeduid die in de omgeving eigendommen hebben: Nationaal Park de Hoge Veluwe, Natuurmonumenten en Geldersch Landschap

Zwarte specht, een soort die typisch is voor het Veluws Plateau

Hierin is ruimte voor economische ontwikkelingen, in combinatie met een versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden[4].

Dit netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuur moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarische gebied.

In het natuurbeheerplan van provincie Gelderland zijn de doelstellingen voor het GNN concreet gemaakt. Het Natuurbeheerplan kent een ambitiekaart en een beheertypenkaart. De beheertypenkaart geeft de begrenzing van alle bestaande, beheerwaardige (agrarische) natuur en landschap weer volgens de landelijk uniforme systematiek van de Index Natuur en Landschap. Met de beheertypenkaart geeft de provincie aan welke natuurbeheertypen en landschapsbeheertypen in stand kunnen worden gehouden. De ambitiekaart geeft aan waar de provincie een investering wil doen in nieuwe natuur. De houtsingels in het plangebied hebben het beheertype N16.03 Droog bos met productie.

Laanherstel N311 (Koningsweg)

Er vindt in 2019 groot onderhoud plaats aan de Koningsweg tussen de N310 (bij snackkiosk de Pitstop) en de oprit naar de A50. De maximum snelheid wordt hier aangepast naar 60 km/uur. Deze werkzaamheden worden gecombineerd met het herstel van de bomenlanen langs de N311. Door laanherstel wordt de waardevolle laanstructuur gewaarborgd.

Kansen

De natuurambities van provincie Gelderland zoals verwoord in het Ambitiedocument Natuur en in het Natuurbeheerplan bieden aanknopingspunten voor de ontwikkeling van het plangebied. Zo kan met de ontwikkeling van het plangebied acht hectare agrarische grond omgevormd worden naar hoogwaardige natuur en kan de beleefbaarheid van de natuur versterkt worden. Een natuurbegraafplaats is een plek waar mensen de kracht van de natuur kunnen ervaren. Het brengt mensen dichter bij de natuur.
Natuurbegraven sluit daarnaast aan bij de natuurambities van de provincie door de unieke vorm van natuur-inclusief werken. Het laat zien hoe een economische activiteit de natuur en de beleving ervan ten goede kan komen. Ten slotte kan natuurbegraafplaats Heidepol bijdragen aan de provinciale natuurambities door aan te sluiten bij het netwerk van Gelderse natuurmakers.

4 Provincie Gelderland, 2014. Omgevingsverordening Gelderland

3.3. Gemeente Arnhem

Structuurvisie Arnhem 2020, doorkijk 2040

De structuurvisie voor Arnhem biedt een strategisch kader voor ruimtelijke plannen voor de lange termijn[5]. Het dient als kader en inspiratiebron voor toekomstige ruimtelijke initiatieven. Cultuurhistorie dient een actieve rol te spelen bij veranderingsprocessen en ontwerpkeuzen. Het accent bij het behouden van waardevolle cultuurhistorie ligt op 'behoud door ontwikkeling' in plaats van 'behoud door bescherming'.

Het plangebied ligt in de landschappelijke zone het 'Veluws plateau', een groene zone waarin verschillende elementen en lijnen 'verstopt' liggen: zichtbare en onzichtbare archeologie, een netwerk aan ontginningswegen en radiaalwegen. De gemeente streeft in deze zone naar het continueren van de structuur en karakteristiek van de stuwwal met de in zichzelf gekeerde terreinen liggend aan radialen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt gevraagd om vermindering van verrommeling en versnippering van het groen-blauw raamwerk, in combinatie met het beter benutten en waar mogelijk versterken van de bestaande kwaliteiten van het gebied.

Het gebied gelegen in de oksel van de Otterloseweg en Koningsweg, waartoe naast het plangebied ook de huidige natuurbegraafplaats Heidepol en een deel van 's Koonings Jaght behoren, is aangemerkt als een gebied gelegen aan zulke radialen waarin 'accenten versterkt en poorten zichtbaar gehouden' kunnen worden. De structuurvisie beveelt aan om hier het terrein meer toegankelijk te maken en 'verborgen elementen' beter beleefbaar te maken. Daarbij is handhaving van de bestaande sfeer, de poortfunctie van de Harderwijkerweg en de aantakking op de radialen Koningsweg en Otterloseweg essentieel.

Groenvisie gemeente Arnhem 2017-2035

De Groenvisie omschrijft hoe de gemeente de komende jaren omgaat met het groen in en om de stad. Het geeft richting aan initiatieven in het groen en is een toetsingskader voor het beoordelen van ruimtelijke plannen en projecten[6]. Het geeft een verdere invulling aan de in de Structuurvisie benoemde landschappelijke zones van Arnhem en de specifieke waarden en kwaliteiten van het Arnhemse groen.

5 Gemeente Arnhem, 2012. Structuurvisie Arnhem 2020 - Doorkijk 2040

6 Gemeente Arnhem, 2018. Groenvisie 2017 - 2035

Belangrijke algemene doelen die genoemd worden in de Groenvisie waar expliciet rekening mee gehouden wordt bij de ontwikkelingen in het plangebied:

- De landschappelijke en cultuurhistorische onderlegger is afleesbaar en beleefbaar;
- De niet verplaatsbare, rijke en mooie landschappelijke structuren en cultuurhistorische terreinen en lanen blijven behouden en worden versterkt;
- De leefgebieden van inheemse soorten zijn versterkt;
- De openbare ruimte als bossen en parken kennen een beweeg- en sportvriendelijke groene inrichting, inclusief recreatieve verbindingen.

Het plangebied is gelegen in landschappelijke zone 'Veluws plateau'. In deze zone stellen de waarden landschap, ecologie en hydrologie de belangrijkste kaders voor ontwikkeling. Er ligt een opgave voor het versterken van het leefgebied van de doelsoorten edelhert, wild zwijn, havik, das, ree, groene en zwarte specht, nachtzwaluw, adder, zandhagedis, gladde slang, vleermuizen en inheemse vegetatie. Hierbij is aandacht voor het opheffen van versnippering en lichthinder. Daarnaast dienen oude slechte lanen vervangen te worden door nieuwe aanplant en stimuleert Arnhem promotie en educatie over groen en natuur.

Kansen

Gemeente Arnhem hecht veel waarde aan het afleesbaar en beleefbaar maken van cultuurhistorische waarden zoals de oude ontginnings- en radiaalwegen en aan het versterken van leefgebieden van inheemse soorten. In het ontwerp van het uitbreidingsperceel wordt hierbij aangesloten door aandacht te schenken aan het zichtbaar maken van (deels) verdwenen cultuurhistorische waarden en aan het versterken van leefgebieden van typische soorten van de Veluwe zoals zandhagedis en nachtzwaluw.

3.4. Nationaal Park de Hoge Veluwe

Algemeen

De natuurbegraafplaats grenst in het noorden aan Nationaal Park de Hoge Veluwe. Het Nationaal Park herbergt een vrij compleet heidelandschap, met een grote mate van afwisseling van typische natuurtypen binnen dit landschap. Hierdoor is het rijk aan gradiënten en typische planten- en diersoorten.

Kernopgaven

Het natuurdoel van het Park is om "het beste van de Veluwse landschappen die rond 1900 en daarna zijn ontstaan, in stand te houden"[7]. Hierbij gaat het om het complex van half-natuurlijke landschappen van zandverstuivingen, droge en natte heide en bossen als gronden voor extensieve landbouw. Bij het verhogen van de natuurkwaliteit wordt de nadruk gelegd op de open terreintypen (droge heide, natte heide, heischraal grasland, stuifzanden).

Hiertoe worden in de periode 2015-2020 de volgende projecten uitgevoerd:

- Behoud en vergroting van het areaal van stuifzand landschap;
- Herstel heidelandschap door actief beheer;
- Specifiek beheer voor specifieke soorten (waar nodig zet het Park in op herintroductie);
- Kwaliteitsverbetering en herstel van waterkwaliteit vennen;
- Bijdrage leveren aan ecologische verbindingen;
- Herstel biodiversiteit door herstel bodemmineralogie door toepassing van steenmeel.

Kansen

Het Nationaal Park de Hoge Veluwe bevat een groot oppervlak aan gekwalificeerd habitat droge heide en heischrale graslanden en (in mindere mate) oude eikenbossen. Gezien de ligging van het plangebied pal tegen de zuidelijke grens van dit Nationaal Park, ligt er een concrete kans voor uitbreiding van het areaal heischrale graslanden en eikenbos. Hierdoor kan de schaal en de weerbaarheid van deze gekwalificeerde habitats worden vergroot.

7 Stichting Het Nationale Park de Hoge Veluwe, 2009. Totaalplan 2010 - 2020 - Investeren in ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

Fietspad en laanbeplanting langs de Koningsweg, ten oosten van het plangebied

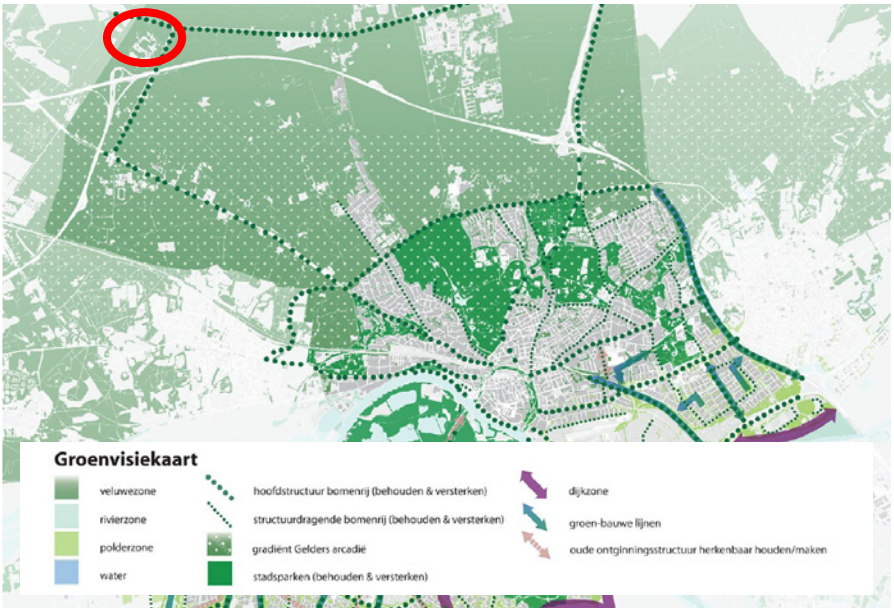

Uitsnede uit de Groenvisiekaart van gemeente Arnhem. Het plangebied ligt in de Veluwezone. De Otterloseweg en Koningsweg behoren tot de 'hoofdstructuur bomenrijen', die behouden en versterkt dienen te worden

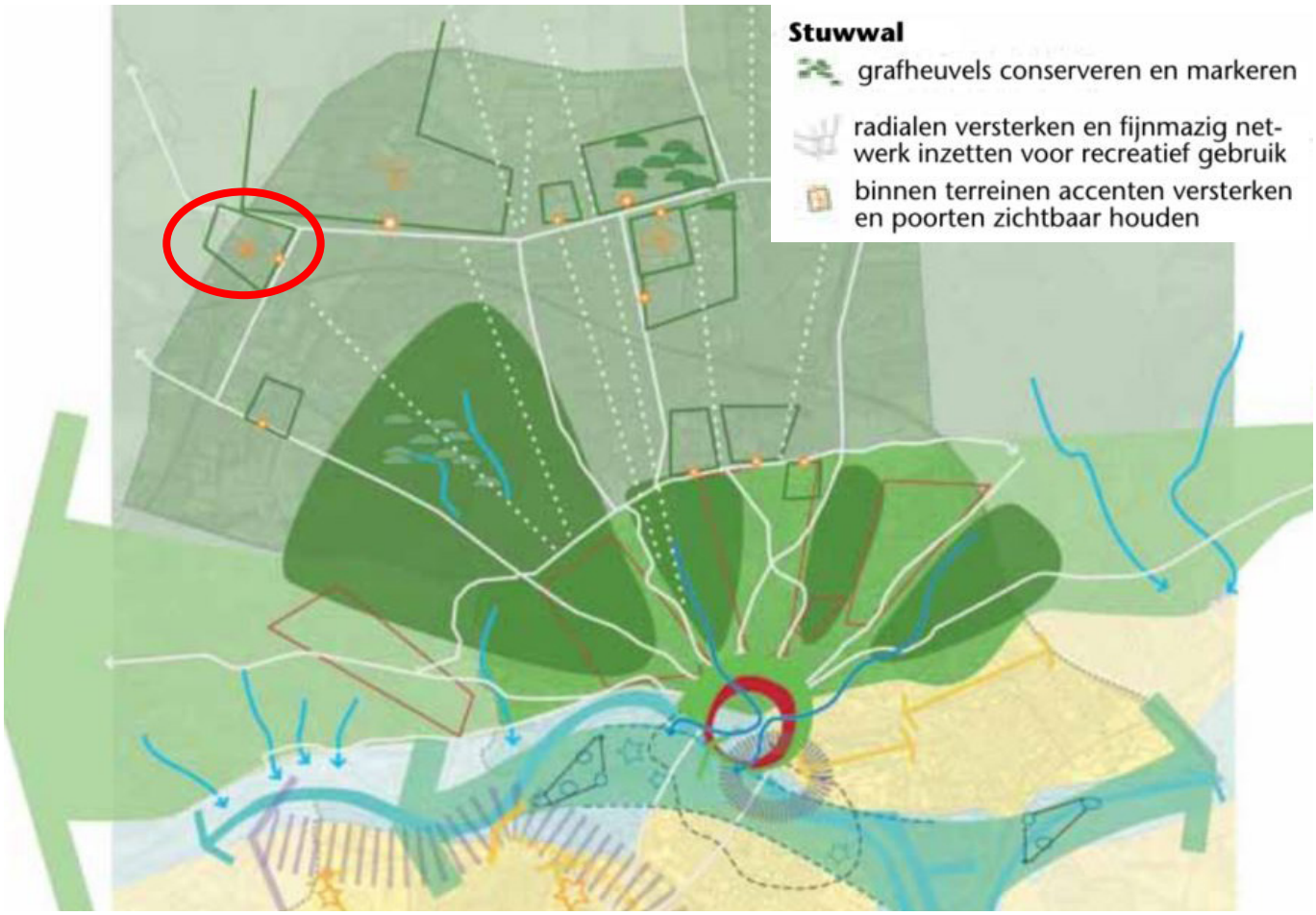

Uitsnede uit de Cultuurhistorische kansenkaart uit de structuurvisie van gemeente Arnhem. Het plangebied ligt in een gebied waarbinnen typische landschappelijke accenten en recreatieve toegankelijkheid versterkt dienen te worden

3.5. Natuurmonumenten

Algemeen

Natuurmonumenten streeft naar een versterking van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) door de aankoop, inrichting en verbinding van NNN-gronden. Natuurmonumenten hanteert voor specifieke natuurdoelen op beheertypeniveau de doelen uit het provinciale Natuurbeheerplan.

Bosbeheer

De nota 'Bosbeleid van Natuurmonumenten'[8] vormt het beleidskader voor het te voeren bosbeheer. Natuurmonumenten streeft in haar bossen naar hoge natuurwaarden, behorende bij complete bosecosystemen met allerlei bosontwikkelingsstadia van open plekken tot stukken met oude aftakelende bomen en naar zo veel mogelijk dynamiek als gevolg van natuurlijke processen. In hoofdlijnen streeft Natuurmonumenten hierbij naar:

- Bescherming van bijzondere plant- en diersoorten;
- Vergroten van het aandeel loofhout;
- Bevorderen van natuurlijke verjonging en aanplant van inheemse soorten;
- Bevorderen van dynamiek als gevolg van natuurlijke processen;
- Behoud van waardevolle cultuurhistorische elementen in combinatie met het beleefbaar maken van het bos;
- Verwijderen van invasieve exoten als Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers;
- Bevorderen van het aandeel dood hout;
- Ontwikkelen van open plekken en bosranden met mantel- en zoomvegetaties.

Natuurmonumenten maakt bij bosomvorming gebruik van groepenkap. Het wel of niet actief ingrijpen in de bosontwikkeling is geen doel op zich, maar een middel om het doel te bereiken.

Aan de randen van bosgebieden zet natuurmonumenten in op het ontwikkelen van gevarieerde bosranden met ruimte voor mantel- en zoomvegetaties. Daarmee wordt leefruimte geboden aan soorten van open plekken en struweel.

8 Vereniging Natuurmonumenten, 2006. Bosbeleid van Natuurmonumenten

Natuurgebied Planken Wambuis

Natuurmonumenten beheert in de omgeving van Natuurbegraafplaats Heidepol het natuurgebied Planken Wambuis, waar ook Reijerscamp, Oud-Reemst en Wolfheze deel van uitmaken. Een groot deel van dit gebied bestaat uit bos. Het Oude Hout is een voormalig hakhoutbos en wordt beheerd als bosreservaat. In de overige bossen is sprake van overgangsbeheer van voormalige productiebossen naar natuurlijk bos. Natuurmonumenten werkt daarnaast aan verbinding van de bestaande heidevelden. Op de akkers van Oud Reemst worden de cultuurhistorische waarden in stand gehouden, door granen als haver en winterrogge te verbouwen.

Kansen

Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland hebben in 2014 een samenwerking getekend vanuit het gezamenlijke hoofddoel om natuur te beschermen, behouden, versterken en beleefbaar te maken. Vanuit deze overeenkomst wordt op diverse plekken in Nederland gewerkt aan het mogelijk maken van een laatste rustplaats in de natuur. Elk van deze natuurgebieden zal na de laatste natuurbegrafenis worden overgedragen aan Natuurmonumenten. Dit zal ook op natuurbegraafplaats Heidepol gebeuren. Met betrekking tot natuurbeheer sluit Natuurbegraven Nederland aan bij de door Natuurmonumenten gehanteerde beleidskaders.

Door omvorming van de landbouwgrond naar natuur op het uitbreidingsperceel wordt een bijdrage geleverd aan betere verbinding en weerbaarheid van de omliggende natuurgebieden, ook die van Natuurmonumenten. De te ontwikkelen natuurtypen op het uitbreidingsperceel sluiten aan bij de natuurtypen die in de omringende gebieden van Natuurmonumenten voorkomen.

3.6. Geldersch Landschap

Tussen Arnhem en Oosterbeek bezit Geldersch Landschap & Kasteelen een zevental landgoederen. Al deze landgoederen samen worden Mariënborn genoemd, naar het klooster waartoe de gronden behoorden. Het beheer richt zich vooral op het in stand houden van het cultuurhistorisch waardevolle landschap van de diverse landgoederen. Het bestaat uit een afwisseling van weilanden, akkers, loof- en naaldhoutbossen en landschapselementen als lanen en houtsingels.

Kansen

De eigendommen van het Geldersch Landschap bestaan vrijwel geheel uit oude landgoederen met bijzondere, cultuurhistorisch waardevolle elementen. Op Heidepol worden de afwisseling en het behoud van het cultuurhistorische landschap als belangrijke onderdelen van het ontwerp opgenomen. De inrichting van het plangebied zal ervoor zorgen dat typische diersoorten van kleinschalige landschappen zoals das, geelgors en ree vanuit de gebieden van het Geldersch Landschap Heidepol kunnen bereiken.

3.7. Brana

Natuurbegraafplaats Heidepol is een van de oprichters en actief lid van de Branchevereniging Natuurbegraafplaatsen Nederland (Brana). Brana bewaakt de kwaliteit, continuïteit en profilering van deze specifieke maatschappelijke voorziening en komt op voor de belangen van de leden. Elke nieuwe natuurbegraafplaats die voldoet aan de door Brana opgestelde criteria, kan lid worden. Brana streeft naar constructieve contacten met alle belangrijke stakeholders voor natuurbegraven in Nederland.

Brana heeft een gedragscode opgesteld om duidelijk te maken waaraan echte natuurbegraafplaatsen blijvend herkend kunnen worden. Elke natuurbegraafplaats die deze gedragscode onderschrijft, maakt daarmee duidelijk dat zij de kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoering borgt door duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

Een bij Brana aangesloten natuurbegraafplaats beheert een voor publiek toegankelijke natuurbegraafplaats in een gebied met de planologische hoofdbestemming natuur en de toegevoegde functie of bestemming begraven of natuurbegraafplaats. De gedragscode heeft specifieke eisen ten aanzien van het natuurbeheer op natuurbegraafplaatsen. Zo garandeert een Brana lid dat het natuurbeheer plaatsvindt door een gecertificeerd natuurbeheerder. Daarnaast voert een Brana lid het natuurbeheer uit op basis van een (natuur-)beheerplan, is het beleid gericht op in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van natuur, bos, bodem en van de biodiversiteit en rapporteert het lid periodiek over de effecten en resultaten van dat beleid. Op alle bij Brana aangesloten natuurbegraafplaatsen worden enkel eeuwigdurende grafrechten uitgegeven.

Een natuurgraf (circa drie jaar oud) met houten boomschijf als gedenkteken

Luchtfoto van een deel van de huidige natuurbegraafplaats Heidepol en in de achtergrond het uitbreidingsperceel.

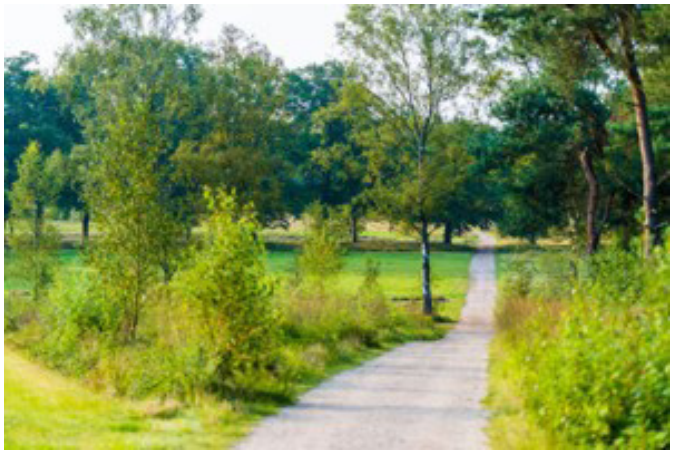

Op de bestaande natuurbegraafplaats kan het reliëf van het Papendal goed beleefd worden

Graslandontwikkeling richting heischraal grasland op de bestaande natuurbegraafplaats Heidepol

4. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland

4.1. Algemeen

Natuurbegraafplaats Heidepol maakt onderdeel uit van Natuurbegraven Nederland.

Voor Natuurbegraven Nederland is een natuurbegraafplaats een openbaar toegankelijk natuurgebied, maar dan wel een heel bijzonder natuurgebied. Natuurbegraven Nederland biedt mensen een laatste rustplaats in de natuur, een plek waar mensen zich thuis voelen en waar iedereen zich welkom voelt om te genieten van al het moois dat de natuur te bieden heeft. Een plek waar mensen de kracht van de natuur kunnen ervaren; troost, rust en nieuwe inspiratie. Vooral de geborgenheid en intimiteit door de afwisseling van het open veld met heide en bloeiende kruiden op Heidepol worden gewaardeerd. In het natuurgebied streven we naar hoge natuurwaarden. En het landschap vormt zich naar de eigenheid en geschiedenis van de plek.

De natuur als uitgangspunt

Natuur en mens zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Als mensen hebben we de natuur nodig voor een gezonde, fijne leefomgeving. We willen samen met de mensen die een plekje vinden op de natuurbegraafplaatsen een bijdragen leveren aan een mooier en groener Nederland. Het gaat om meer natuur, verbetering van natuurkwaliteit en het kunnen beleven van die kracht van de natuur. Nu en in de toekomst. Duurzame instandhouding is dus een geïntegreerd onderdeel van de werkwijze.

Uitgangspunt is dat de natuur er altijd op vooruit gaat. Natuurbegraven Nederland streeft ernaar de landschappelijke kwaliteit van de natuurgebieden te versterken door de eigenheid van het gebied als uitgangspunt te nemen voor de inrichting en het beheer. Tijdens de periode dat een natuurgebied gebruikt wordt als natuurbegraafplaats investeert Natuurbegraven Nederland in het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen die zorgen voor een versnelde natuurontwikkeling. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het aanbrengen van heideplagsel op schrale bodems voor een verbeterde vegetatieontwikkeling.

Van het geld dat mensen betalen voor een natuurgraf wordt een deel gestort in een fonds dat de beheerkosten van de natuurbegraafplaats voor minimaal de komende 100 jaar borgt. Na de laatste natuurbegrafenis wordt het beheer van het gebied overgedragen aan Natuurmonumenten. Daarnaast wordt voor ieder natuurgraf een bedrag gestort in het fonds ‘Stichting Nieuwe Natuur’. Met geld uit dit fonds wordt extra nieuwe natuur in de omgeving van de natuurbegraafplaats ontwikkeld.

De natuurambities zijn per natuurbegraafplaats vastgelegd in een natuurvisie en worden geconcretiseerd in een beheerplan. De voortgang van de beoogde natuurontwikkeling wordt gevolgd aan de hand van een monitoringsplan. Op basis hiervan kan het beheer worden bijgestuurd. Waar en hoeveel natuurgraven in een gebied mogelijk zijn wordt bepaald door de natuur. Ook bij het graven van een natuurgraf is de natuur leidend. De voorwaarden voor het uitvoeren van deze en andere werkzaamheden op de natuurbegraafplaats zijn vastgelegd in de huisregels van de natuurbegraafplaats en in een ecologisch werkprotocol.

Het ecologisch werkprotocol schrijft bijvoorbeeld voor dat voorafgaand aan het maken van een natuurgraf een controle plaatsvindt op aanwezige beschermde soorten. In de huisregels staan de voorwaarden genoemd waaraan een natuurgraf dient te voldoen. Zo is als grafmarkering enkel een liggende en onbehandelde houten boomschijf als gedenkteken toegestaan. Op deze manier wordt een natuurgraf weer één met de natuur en kunnen mensen van de natuur genieten.

Rust

Natuurbegraven is een tijdelijke functie van het natuurgebied. Als de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden verdwijnt de functie natuurbegraven en blijft de hoofdfunctie van een openbaar toegankelijk natuurgebied.

Met de aankoop van een plekje op een natuurbegraafplaats kopen mensen het recht om op de door henzelf uitgekozen plek in het natuurgebied een laatste rustplaats te hebben. Dit grafrecht wordt notarieel vastgelegd en ingeschreven bij het Kadaster. Het grafrecht is eeuwigdurend; een graf zal nooit worden geruimd. Dit betekent dat de natuurbegraafplaats dus eeuwig natuur zal blijven.

Aanpak ontwikkeling natuurbegraafplaats

Bestaande landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn belangrijke uitgangspunten voor de inrichting van het plangebied. Niet-natuurlijke ingrepen beperken zich tot de aanleg van een jaarrond begaanbare half-verharde padenstructuur met eventueel half-verharde parkeerplaatsen en een tijdelijk informatiecentrum. Er wordt alleen inheems plantsoen aangeplant.

Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan dat in alle fasen van de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats zorgvuldig gehandeld wordt. Bij de ontwikkeling van een uitbreiding van een natuurbegraafplaats worden belanghebbenden vroegtijdig betrokken (afstemming met lokale natuurpartijen en overheidsinstanties). Onafhankelijke onderzoeksbureaus worden ingeschakeld om onderzoek te doen naar de ecologische en landschappelijke waarden van de locatie. De uitkomsten van de onderzoeken vormen het kader voor een waardevolle ontwikkeling.

Dat de werkwijze van natuurbegraafplaats Heidepol wordt gewaardeerd bewijst de evaluatie van het Natuurpact van het Planbureau voor de Leefomgeving[9]. Hierin wordt Heidepol geprezen als voorbeeld van een natuur-inclusief bedrijf dat investeert in natuur omdat ze ervan afhankelijk is.

9 Folkert, R., Boonstra, F., 2017. Lerende evaluatie van het Natuurpact - Naar nieuwe verbindingen tussen natuur, beleid en samenleving. PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag & Wageningen University & Research, Wageningen

4.2. Natuurvisie Natuurbegraafplaats Heidepol

De natuurvisie van iedere natuurbegraafplaats is de basis voor het uit te voeren natuurbeheer op de natuurbegraafplaats. Het beschrijft het landschaps-ecologische systeem van het gebied, de relevante beleidskaders, maakt de natuurambitie voor natuurbegraafplaats concreet, beschrijft hoe de streefdoelen eruit zien en welke beheerstrategie gekozen wordt om van de bestaande situatie te komen tot de gewenste doelen. Het beheerplan van de natuurbegraafplaats vormt de concrete uitwerking van de natuurvisie op maatregelenniveau.

Streefdoelen voor natuur en leefgebieden van flora en fauna op natuurbegraafplaats Heidepol zijn:

- De ontwikkeling naar een ecologisch waardevol gebied, met een afwisseling van open en gesloten delen, dat een belangrijke plaats inneemt in het droge zandlandschap van de Veluwe;
- De bescherming en ontwikkeling van de diversiteit aan habitats die passen bij de Veluwe zoals droge heide, heischrale graslanden en gemengde loof- en naaldbossen met eik, beuk en grove den;
- Geleidelijke overgangen tussen landschapstypen of natuurtypen, zodat ecologisch waardevolle gradiënten ontstaan;
- Ontwikkeling van vegetaties die bestaan uit inheemse, lokaal-typische soorten;
- Het versterken en zichtbaar maken van de bijzondere abiotische verschijningsvormen van de Veluwe en typische cultuurhistorische elementen, zoals het Papendal, oude eigendomsgrenzen en oude wegen;
- Een hoge mate van natuur- en landschapsbeleving, door een sterke afwisseling in landschap, situering van paden, variatie in vegetaties;
- Aansluiting bij de natuurambities van Natura 2000, provincie Gelderland en gemeente Arnhem.

De voorgenomen uitbreiding van natuurbegraafplaats Heidepol sluit aan bij bovenstaande streefdoelen. Aanvullende streefdoelen voor het plangebied zijn:

- Het beleefbaar maken van het bestaande reliëf van het droogdal;
- Kansen bieden voor uitbreiding van het leefgebied van bijzondere en/of typische soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe, zoals nachtzwaluw, zandhagedis en das;
- Zichtbaar en beleefbaar maken van de cultuurhistorische elementen Koningsweg en oude Harderwijkerweg;
- Het vergroten van de geleidelijke overgangen van dit open gebied naar de bestaande bossen.

5. Ontwerp

Op basis van de natuurvisie voor natuurbegraafplaats Heidepol en de landschaps-ecologische systeemanalyse van het plangebied is een ontwerp gemaakt voor het nieuw te realiseren natuurgebied. Het gehele plangebied van acht hectare wordt omgevormd naar een natuurgebied bestaande uit een afwisseling van open delen met heischrale graslanden, heide en solitaire bomen en gesloten delen met gemengde loofbossen en bosranden met brede mantel- en zoomvegetaties.

Het natuurgebied wordt toegankelijk voor recreanten en biedt ruimte voor plekken waar natuurgraven mogelijk is. Als borging dat natuurbegraven een tijdelijke functie betreft, kiest Natuurbegraven Nederland ervoor om een percentage van 10% als maximum op te nemen in de planregels. Dit houdt in dat maximaal 10% van het gebied daadwerkelijk gebruikt kan worden voor natuurgraven. Dit komt neer op 2900 natuurgraven.

Met de omvorming van het plangebied wordt een belangrijke impuls gegeven aan verbetering van de bestaande natuur- en landschapswaarden, worden de cultuurhistorische waarden van het gebied beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt en blijft het open karakter van het gebied behouden.

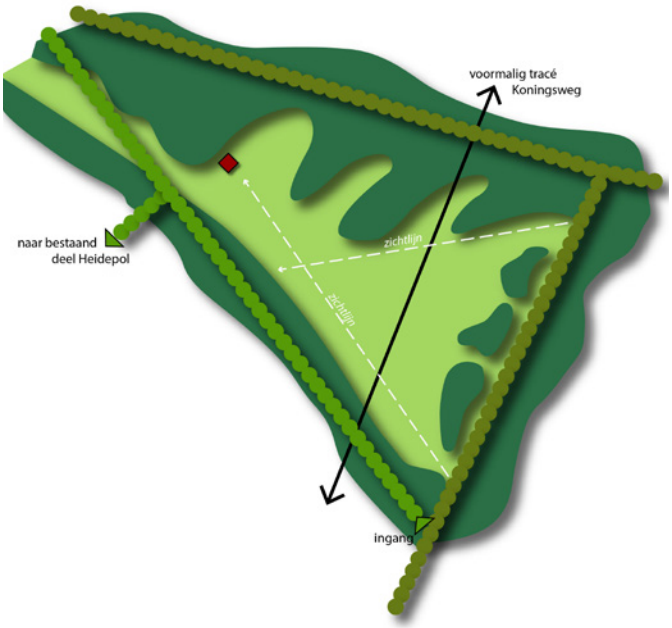

Kernelementen ontwerp uitbreidingsperceel natuurbegraafplaats Heidepol

De kernelementen van het ontwerp van het plangebied op een rij:

- De intimiteit van het perceel wordt verhoogd door de ontwikkeling van geleidelijke overgangen tussen open gebieden en bos aan de randen van het plan gebied;
- Het open karakter van het plangebied wordt behouden door op het centrale deel terughoudend te zijn met nieuwe beplanting;
- De beleving van het open karakter van het plangebied voor zowel bezoekers als passanten wordt verbeterd zonder hierbij de intimiteit van het gebied te verliezen, door de aanleg van nieuwe wandelpaden en zichtlijnen vanuit de Koningsweg. Hiermee wordt tevens aangesloten bij de bijzondere sfeer van Heidepol;
- Er wordt een goede uitgangssituatie gecreëerd voor de realisatie van droge natuurtypen die typisch zijn voor Natura 2000-gebied de Veluwe; namelijk heischraal grasland (habitattype H6230) en oude eikenbossen (habitattype H9190). Hierdoor wordt tevens gezorgd voor een uitbreiding en verbinding van leefgebieden van bijzondere en zeldzame soorten gebonden aan de droge natuurtypen van Natura 2000-gebied de Veluwe zoals das, vliegend hert, nachtzwaluw en zandhagedis;
- De overgangen tussen bos en open gebieden aan de randen van het plangebied bestaan uit brede, goed-ontwikkelde, mantel- en zoomvegetaties en dragen bij aan uitbreiding en verbinding van leefgebied van soorten van Natura 2000-gebied de Veluwe;
- De beleving van het karakteristieke droogdal, Koningsweg en de oude Harderwijkerweg wordt versterkt door de specifieke situering van de aan te leggen half-verharde paden op de rand van het droogdal, de afwisseling in graslanden, mantel- en zoomvegetaties en bos en door het terugbrengen van paden op het oude tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg;
- De bestaande Harderwijkerweg wordt gebruikt als centrale natuurverbinding en recreatieve verbinding tussen de bestaande natuurbegraafplaats en het plangebied.

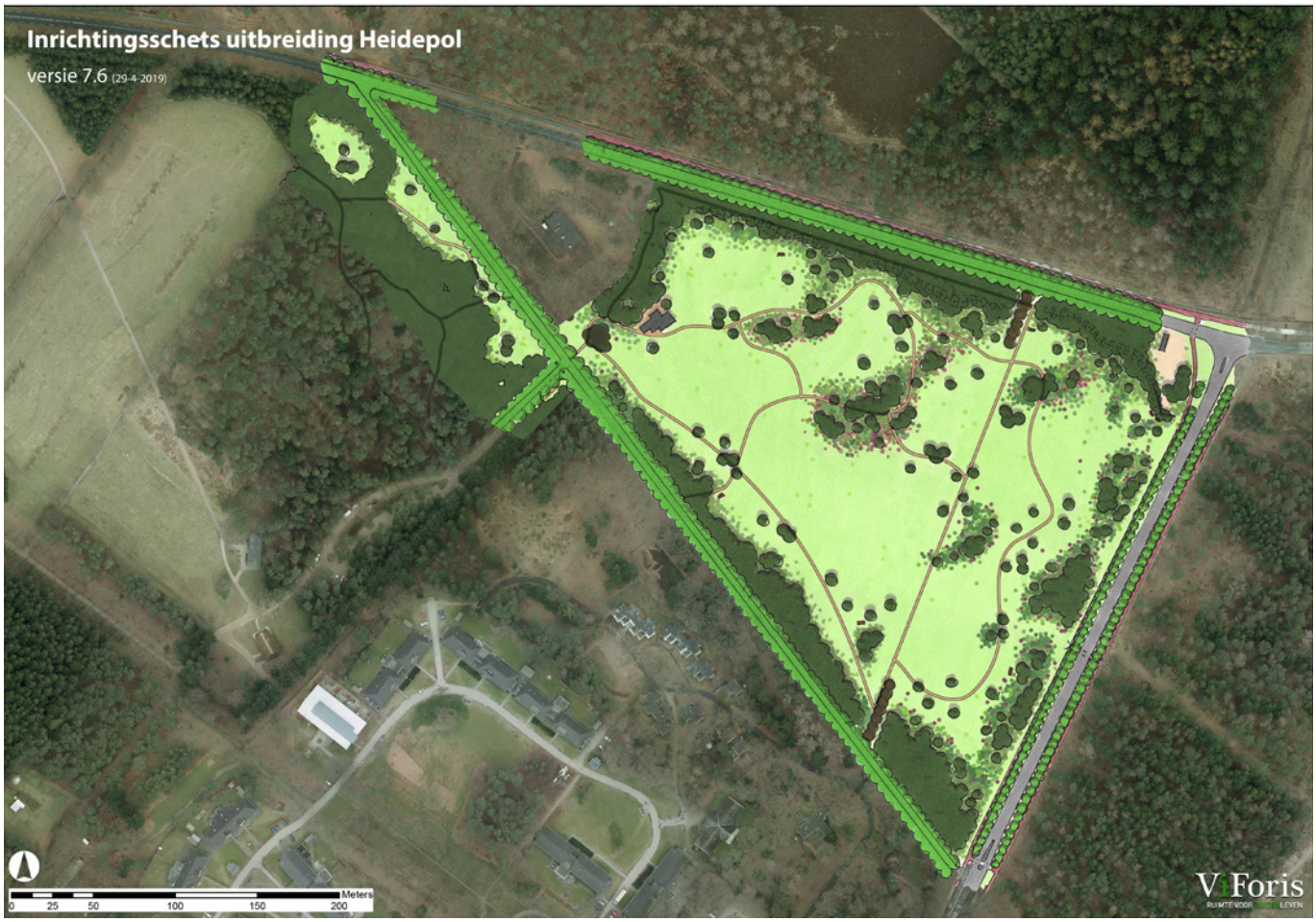

Inrichtingsschets uitbreidingsperceel natuurbegraafplaats Heidepol

Heischraal grasland met mantel- en zoomvegetaties

Mozaïek van droge natuurtypen met droge heide, heischraal grasland en bosranden

6. Inrichting

6.1. Inrichtingsmaatregelen

De volgende inrichtingsmaatregelen worden ter realisatie van de uitbreiding van de natuurbegraafplaats uitgevoerd:

- Aanleg van circa 2.500 m2 houtsingels (landschaps type L01.02 Houtsingels), bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen;
- Omvorming van 16.500 m2 soortenarm bos naar inheems gemengd loofbos met beuk, zomereik en grove den (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken-, en beukenbos) ;
- Omvorming van 47.000 m2 agrarisch gebruikt grasland naar droog schraalland (natuurtype N11.01 Droog schraalland, met waar mogelijk de variant heischraal grasland);
- Aanleg van circa 13.500 m2 (2 kilometer) bosranden met goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties (natuurtype N11.01 Droog schraalland);
- Aanleg van 1.000 meter halfverharde paden van 2 meter breed;
- Herstel van het tracé van de oude Koningsweg (3 meter breed) over een lengte van 275 meter en Hoge Harderwijkerweg (2 meter breed) over een lengte van 290 meter, tevens in halfverharding;
- Realisatie van een tijdelijk informatiecentrum van maximaal 125 m2 met vijf bosparkeerplaatsen in half-verharding.

6.2. Gemengd loofbos en houtsingels

Het bestaande bos blijft behouden en wordt omgevormd naar een inheems gemengd loofbos met beuk, zomereik en grove den (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken-, en beukenbos) met een hoge mate van structuur door de aanwezigheid van dode bomen en natuurlijke verjonging. Hiermee wordt een ecologisch waardevolle verbinding gemaakt met het bosgebied van Nationaal Park de Hoge Veluwe.

Aan de oostzijde van het plangebied worden enkele brede houtsingels (landschapstype L01.02 Houtsingel), bestaande uit inheemse boom- en struiksoorten als zomereik, ruwe berk, winterlinde, beuk, hulst, taxus, grove den, brem, sporkenhout, wilde lijsterbes en hazelaar aangelegd. De houtsingels worden op bepaalde plekken onderbroken, zodat het open karakter van het plangebied ook van buitenaf beleefd kan worden.

6.3. Open gebied met bosranden

Het bestaande agrarisch gebruikte grasland wordt omgevormd naar een droog schraalland (natuurtype N11.01 Droog schraalland). Waar de bodemomstandigheden dit toestaan wordt toegewerkt naar de variant heischraal grasland. Er wordt gestreefd naar een afwisseling van korte, schrale vegetaties met grassen en kruiden passend bij de droge, zandige en leemarme omstandigheden van de Veluwe.

Naast soortenrijke korte vegetaties maken bosranden met daarin ruigtes, struweel en kleine bosjes nadrukkelijk deel uit van het te realiseren natuurtype droog schraalland: Maximaal 40% van het droge schraalland wordt gekenmerkt door deze structuurelementen. Deze zijn van belang voor de hier vaak aanwezige hoge soortenrijkdom en zijn onder andere van groot belang voor broedvogels, vlinders en andere insecten[1]. In deze zones worden loofbomen en struiken als zomereik, ruwe berk, winterlinde, beuk, hulst, taxus, grove den, brem, sporkenhout, wilde lijsterbes en hazelaar aangeplant. Hiervoor wordt inheems, indien mogelijk autochtoon, bosplantsoen gebruikt. De aan te planten soorten zijn passend bij de droge, zandige en leemarme omstandigheden van de Veluwe. Ook wordt heideplagsel uitgestrooid voor de stimulering van vegetatieontwikkeling. De vorm van de bosranden is golvend en volgt het bestaande reliëf in het landschap, waardoor er een grote verscheidenheid ontstaat in microklimaat en gradienten. De bosranden in het droge schraalland sluiten aan op het bestaande bos in de randen van het plangebied en de directe omgeving.

De graslanden worden bij inrichting ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel. Ook wordt een heidemaaisel verspreid, voor een snellere vegetatieontwikkeling. Verspreid over het grasland zullen solitaire bomen, bosjes en struweel worden geplant die de beleving van het open gebied en de hoogteverschillen extra benadrukken. De omvorming van een voedselrijk grasland naar een voedselarm droog schraalland gebeurt door middel van een uitmijn- en omvormingsbeheer.

De structuurrijke graslanden sluiten landschappelijk aan bij de bestaande heide- en graslandpercelen van Nationaal Park de Hoge Veluwe.

---

1 Website BIJ12, 2019. Omschrijving natuurtype N11.01 Droog schraalland. Geraadpleegd 31-01-2019

Padenkaart uitbreidingsperceel natuurbegraafplaats Heidepol

Referentiebeeld van een half-verhard pad met terughoudend karakter op Natuurbegraafplaats Heidepol

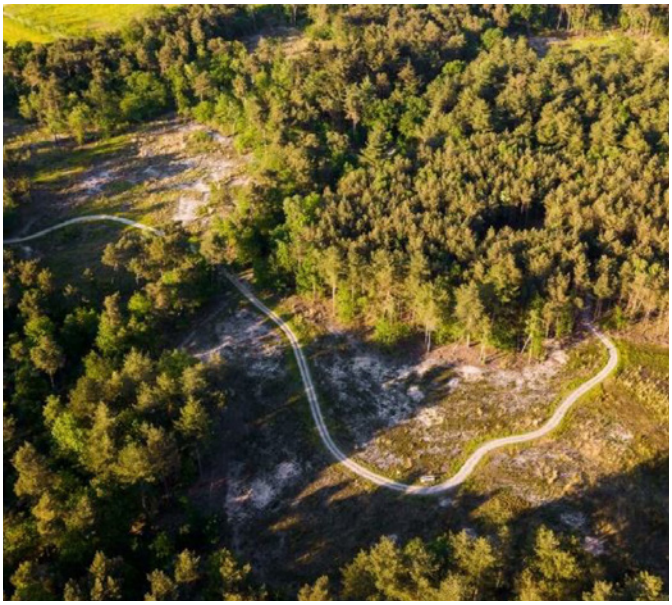

Afwisseling van open en gesloten natuurtypen

6.4. Half-verharde padenstructuur

Door het plangebied worden nieuwe half-verharde slingerende wandelpaden aangelegd waarmee alle delen van het plangebied te bereiken zijn. Alle paden (met uitzondering van het oude tracé van de Koningsweg) hebben een beperkte breedte van 2 meter. Alle paden worden aangelegd met een natuurlijk materiaal met duurzaamheidslabel A (zoals Achterhoeks Padvast), hebben een terughoudend karakter en zijn jaarrond goed begaanbaar.

Het oude tracé van de Koningsweg is geïntegreerd in het ontwerp en wordt als een half-verhard, recht pad met een breedte van circa 3 meter aangelegd. De weg wordt extra geaccentueerd door in het noordelijke en zuidelijke bosgebied op de plek waar de weg het plangebied doorsnijdt bomenrijen (zomereik) te planten.

Het hoge tracé van de oude Harderwijkerweg in het zuidwesten van het plangebied wordt weer zichtbaar gemaakt en in gebruik genomen als wandelpad.

6.5. Informatiecentrum en half-verharde parkeerplaatsen

Het uitgangspunt is om de omvang van gebouwen en parkeerplaatsen in en om het plangebied terug te dringen en te concentreren aan de randen van het plangebied.

In de jaren na realisatie van de uitbreiding zal de locatie van de informatiegesprekken zich gaan verplaatsen van de bestaande natuurbegraafplaats naar het plangebied. Hierdoor dienen er enkele infrastructurele inrichtingsmaatregelen uitgevoerd te worden. Deze beperken zich tot de realisatie van een informatiecentrum en vijf bosparkeerplaatsen in half-verharding. Het informatiecentrum krijgt een maximale oppervlakte van 125 m2 en wordt, om de openheid van het gebied zo veel mogelijk te bewaren, tegen de bestaande bosrand in het noordwesten van het plangebied gesitueerd. De vijf bosparkeerplaatsen worden op Heidepol gerealiseerd.

Het gebouw zal na beëindiging van de functie natuurbegraven worden afgebroken en de materialen worden zoveel mogelijk hergebruikt.

Schets bosrand met mantel- en zoomvegetaties

Geleidelijke overgangen tussen open en gesloten natuurtypen

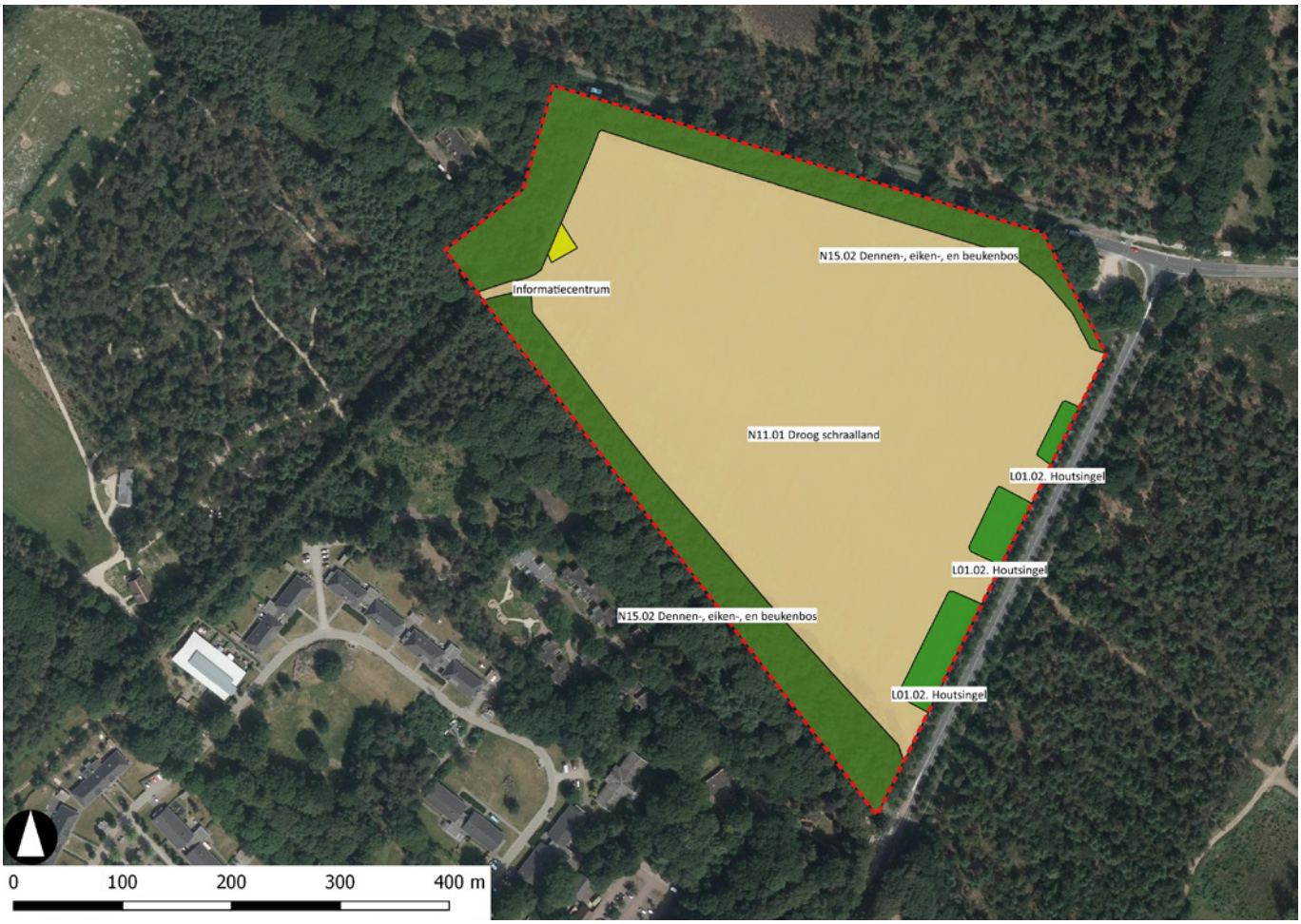

Natuurbeheertypekaart uitbreidingsperceel natuurbegraafplaats Heidepol

7. Beheer

Het beheer op de natuurbegraafplaats is erop gericht de ecologische waarden van het gebied te verhogen en de bestaande cultuurhistorische waarden te behouden en zichtbaar te maken. Natuurbegraven is mogelijk daar waar de natuur het toelaat. Natuurbegraven is een tijdelijke functie. Als de laatste natuurbegrafenis heeft plaatsgevonden verdwijnt de functie natuurbegraven en blijft de hoofdfunctie van openbaar toegankelijk natuurgebied.

7.1. Ecologisch werkprotocol

Het sturen op natuurdoelen en -kwaliteit tijdens het natuurbeheer gebeurt op basis van het beheerplan. Het ecologisch werkprotocol borgt dat werkzaamheden geen negatieve effecten hebben op flora en fauna. De natuurambitie, geconcretiseerd in het beheerplan, en het ecologisch werkprotocol bepalen waar precies natuurbegraven mogelijk is. Hierdoor zal de dichtheid van natuurgraven binnen het plangebied variëren.

7.2. Gemengd loofbos en houtsingels

Met betrekking tot het bosbeheer sluit Natuurbegraven Nederland aan bij de door Natuurmonumenten gehanteerde beleidskaders. Het bosbeheer bestaat uit dunningen, exotenbeheer en toekomstbomenbeheer. Uniform gelijkjarig bos wordt omgevormd naar een structuurrijk gemengd loofbos met een grote variatie in leeftijd en structuur. Markante loofbomen die kunnen dienen als zaadbron of met esthetische waarde blijven daarbij behouden. Open plekken groeien binnen drie tot zes jaar dicht met spontane verjonging of worden beplant met inheems plantmateriaal die passend zijn bij de lokale groeiplaatsomstandigheden zoals zomereik, ruwe berk, winterlinde, beuk, hulst, taxus, grove den, brem, sporkenhout, wilde lijsterbes en hazelaar.

De houtsingels aan de oostzijde van het plangebied hebben een dichte structuur. Deze wordt in stand gehouden door een hakhoutbeheer waarbij elke 5-10 jaar een deel van de singels wordt teruggezet. Hierbij worden karakteristieke bomen gespaard.

Bij het bosbeheer wordt ervoor gezorgd dat de waardevolle laanstructuren op grondgebied van gemeente en provincie voldoende ruimte krijgen. Daarnaast worden conform wettelijke voorschriften, bij herplant van plantsoen ter plekke van de belemmerdestrook van de brandstofleiding (in het noorden, parallel aan de Otterloseweg) geen diepwortelende beplanting of bomen aangebracht.

7.3. Open gebied en bosranden

Op de voormalige landbouwgrond zal in de eerste jaren gestart worden met een uitmijnbeheer, waarbij voedingstoffen als fosfaat op versnelde wijze worden afgevoerd uit de bodem en deze verschraalt.

Het reguliere beheer is gericht op het open houden van minimaal 60% van het deel dat is aangewezen als droog schraalland[2] op de natuurbeheertypekaart op bladzijde 26. Dit gebeurt door het uitvoeren van een mix van kleinschalige beheermaatregelen zoals maaien, plaggen, bekalken en het verwijderen van opslag. Het maaien gebeurt in de regel één keer per jaar, maar zal in de eerste jaren door de hoge biomassaproductie vaker gebeuren. Het maaisel wordt afgevoerd. De uitvoer van de maatregelen worden gespreid in tijd en ruimte, zodat een mozaïek van jonge en oudere vegetaties ontstaat. Markante bomen zoals vliegdennen of solitaire inheemse loofboomsoorten blijven in het veld staan. Op de meest schrale en zon beschenen plekken zal een heidevegetatie ontstaan, op de iets rijkere plekken een heischraal grasland.

Het bosrandenbeheer is gericht op het behouden van struweel, ruigte en bosjes op maximaal 40% van het deel dat is aangewezen als droog schraalland[3] op de beheertypekaart. Het beheer bestaat uit maaien van gras en ruigte en het afzetten van houtige beplanting. Dit gebeurt eens in de 2 tot 10 jaar. Door te variëren in beheerintensiteit wordt een gradient gecreëerd vanaf het grasland (intensief beheer) tot in het bos (extensief beheer), waardoor grote verschillen in licht- en warmteverhoudingen, verticale structuur en voorkomen van verschillende planten- en diersoorten ontstaan. Door beheer worden de mantel- en zoomvegetaties in stand gehouden en wordt successie naar bos voorkomen.

7.4. Leefgebiedenbeheer en exoten

Door in het natuurbeheer uit te gaan van een leefgebieden-benadering worden gunstige omstandigheden gecreëerd voor alle typische dier- en plantensoorten die horen bij het droge zandlandschap van de Veluwe. Door het maken van landschappelijke verbindingen met de omringende natuurgebieden worden typische soorten van de Veluwe als vliegend hert, zandhagedis en nachtzwaluw bevoordeeld. Nieuwe rasters worden daarom alleen geplaatst wanneer dit om ecologische redenen nodig is. Het bestaande raster en ecopassage gelegen tegen de Koningsweg ter verbinding van leefgebieden van reptiel- en zoogdiersoorten blijven behouden.

De groei van invasieve exoten wordt onderdrukt zodat inheemse struiken en bomen niet belemmerd worden in hun groei en een grote diversiteit aan flora en fauna mogelijk is. De uitbraak van nieuwe invasieve exoten wordt voorkomen.

2 Conform beheeradvies BIJ12 voor natuurtype N11.02 Droog schraalland.

3 Conform beheeradvies BIJ12 voor natuurtype N11.02 Droog schraalland.

8. Samenvatting

Natuurbegraafplaats Heidepol is een plek waar mensen de kracht van de natuur kunnen ervaren; troost, rust en nieuwe inspiratie. Het biedt mensen de mogelijkheid van een zelf uitgekozen, eeuwigdurende laatste rustplaats in de natuur. Sinds de opening van Heidepol in 2012 heeft de natuur zich hier kunnen ontwikkelen en is het gebied voor velen een dierbare plek geworden.

Om mensen in de regio Arnhem ook in de toekomst op deze plek de mogelijkheid van een laatste rustplaats in de natuur aan te kunnen bieden is uitbreiding van Heidepol nodig. Door de omvorming van het aangrenzende landbouwperceel wordt dit mogelijk gemaakt.

De uitgangspunten voor de ontwikkeling komen voort uit een grondige analyse van de historie van het perceel, de actuele natuurwaarden en de samenhang met het omliggende landschap. Hieruit komt naar voren dat het plangebied is omringd door natuurgebieden met hoge natuurwaarden en dat het plangebied geografisch gezien een verbindende schakel vormt tussen deze gebieden. Echter, de natuurwaarde en de kwaliteit van de verbindende ecologische functie van het plangebied zijn momenteel erg laag, door het huidige agrarisch gebruik. Er ligt een kans om de natuurwaarde en verbindende functie te versterken. Daarnaast ligt er een kans om het aanwezige reliëf en de historische waarden van het plangebied beter zichtbaar en beleefbaar te maken.

Met het ontwerp voor het uitbreidingsperceel wordt circa 8 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuur. Het bestaande monotoon gemengde bos wordt omgevormd naar een goed-ontwikkeld soortenrijk loofbos (natuurtype N15.02 Dennen-, eiken- beukenbos). Aan de oostzijde van het plangebied worden drie houtsingels (landschapstype L01.02 Houtsingels) aangelegd, bestaande uit inheems gemengd bosplantsoen. Daarnaast wordt een start gemaakt met de omvorming van 47.000 m2 soortenarm grasland naar heischraal grasland (natuurtype N11.01 Droog schraalland). Er worden circa 2 kilometer bosranden met brede mantel- en zoomvegetaties aangelegd (natuurtype N11.01 Droog schraalland). Ten behoeve van natuurbegraven zullen een informatiecentrum van 125 m2 en vijf bosparkeerplaatsen worden gerealiseerd. Ook worden 1,5 kilometer halfverharde paden aangelegd, waarmee onder andere het oude historische tracé van de Koningsweg en oude Harderwijkerweg worden hersteld.

Het natuurbeheer in het plangebied is gericht op het versterken van de natuur conform de natuurdoelen die gesteld zijn door natuurbegraafplaats Heidepol. Bij het graven van natuurgraven en andere activiteiten wordt zorgvuldig gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol, zodat geen schade aan bomen of kwetsbare diersoorten optreedt.
Met dit ontwerp en het toekomstige beheer wordt aangesloten bij de belangrijkste beleidskaders en ambities van provincie, gemeente en omringende natuurbeheerders. Zo wordt onder andere een bijdrage geleverd aan het verbinden van de heidelandschappen van de Veluwe, aan het uitbreiden van het areaal heischraal grasland, het zichtbaar maken van de landschappelijke structuur en aan het meer toegankelijk en beleefbaar maken van verborgen cultuurhistorische elementen in het buitengebied van Arnhem.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Coen Verheij – PVV Arnhem Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij René Kraaijenbrinck - Arnhem Centraal
Titel motie	Stop politieke inmenging Zwarte Piet
Nummer Zaaknummer	**19M116** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Maanden voor het Sinterklaasfeest telkens de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet oplaait.
- Deze voortdurende discussie een hoop onzekerheid en ergernis oplevert bij de vrijwilligers, sponsoren, bezoekers en andere betrokkenen van de Sinterklaasintocht.
- Er geen einde in zicht lijkt van de politieke verdeeldheid over de verschijningsvorm van Zwarte Piet.

Overwegende dat

- De vrijwilligers die geheel belangeloos voor onze inwoners de Sinterklaasintocht organiseren meer waardering en respect verdienen dan continu het onderwerp van een politieke discussie te zijn.
- Het door de politieke discussie steeds moeilijker wordt voor de organisator om vrijwilligers, sponsoren en andere betrokkenen over te halen een bijdrage te leveren aan de Sinterklaasintocht.
- Het verliezen van de jarenlange ervaring, expertise en het netwerk van de Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz als gevolg van de onophoudelijke discussie over de verschijning van Zwarte Piet een zwaar verlies voor de stad zou zijn.

Verzoekt het college,

- Zich afzijdig te houden van de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet, de invulling daarvan over te laten aan degenen die een festiviteit omtrent het Sinterklaasfeest organiseren en dus niet in gesprek te gaan met organisator Stichting

Die Blide Incomst van Sinterniclaesz over de verschijningsvorm van Zwarte Piet tijdens de Sinterklaasintocht.

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij – PVV Arnhem
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
René Kraaijenbrinck - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Hegge - Partij voor de Dieren Elfrink - SP
Titel motie	Stop regionale samenwerking met biomassacentrales
Nummer Zaaknummer	**19M118** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- de raad zich per motie heeft uitgesproken tegen de komst van hout gestookte biomassacentrales en voor de sluiting van biomassacentrale Kleefse Waard;*1*
- het college in antwoord op schriftelijke vragen heeft laten weten dat het de deelnemende gemeenten aan de Regionale Energie Strategie (R.E.S.) duidelijk is dat ‘de in de regio beschikbare duurzame biomassa gelimiteerd is’, maar dat het RES het desondanks aan de deelnemende gemeenten zelf laat om te bepalen of ze biomassaverbranding in hun gemeente toestaan;*2*

Overwegende dat,

- luchtvervuiling niet op zijn plaats blijft en Arnhem een nog slechtere luchtkwaliteit krijgt bij toename van biomassaverbranding in naburige gemeenten;
- grootschalige hout-gestookte biomassacentrales leiden tot grootschalige kap van bossen, hetgeen bijdraagt aan verder verlies van biodiversiteit;
- het opstoken van hout bijdraagt aan een nog snellere opwarming van de aarde omdat het meerCO2 uitstoot dan het verbranden van steenkool en van gas.

Draagt het college op

- op energiegebied alleen nog strategisch samen te werken met gemeenten die zich verzetten tegen de komst van biomassacentrales in de regio.

en gaat over tot de orde van de dag

Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

1 Motie vreemd aan de agenda "Stop biomassacentrale Arnhem" (19M106g)

2 Beantwoording college Art. 44-vragen inzake Concept startnotitie regionale energiestrategie", d.d. 15-10-19

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Susan van Ommen - D66 Marie Jose Navis - Groenlinks Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos
Nummer Zaaknummer	**19M117** 422116

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

• Er in Arnhem 566 mensen[1] met de status 'nationaliteit onbekend'[2] staan ingeschreven in de Basis Registratie Personen (BRP),
• Deze mensen legaal verblijven in Arnhem en rechtmatig in Nederland zijn,
• We in Nederland geen procedure hebben om staatloosheid[3] juridisch vast te stellen.
Hierdoor kunnen deze mensen geen aanspraak maken op de Staatloosheidsverdragen, aangezien die alleen gelden voor erkende staatlozen. Daardoor hebben deze mensen met de status 'nationaliteit onbekend' in de praktijk problemen met onder andere trouwen, werken, reizen, een bankrekening openen, sociale voorzieningen aanvragen, hun kinderen registreren en naturaliseren,
• Mensen met de status 'nationaliteit onbekend' niet met documenten kunnen aantonen dat zij een nationaliteit hebben, noch kunnen aantonen dat ze geen nationaliteit hebben, waardoor hun status onbekend blijft. Ze kunnen niet kunnen voldoen aan de vraag van de gemeente om

[1] Peildatum 20 juni 2019
[2] De status 'nationaliteit onbekend' wordt gegeven als er geen document aanwezig is waaruit blijkt welke nationaliteit iemand heeft en dit op geen enkele andere manier kan worden vastgesteld. De meeste vreemdelingen van wie de nationaliteit onbekend is, hebben wel een nationaliteit; zij hebben alleen geen documenten om dat te bewijzen. Deze mensen hebben meestal wel een verblijfsvergunning (afgegeven door de IND).
[3] De status 'staatloos' is niet hetzelfde als 'nationaliteit onbekend'. Staatloos zijn betekent dat geen enkel land volgens de eigen wetgeving de betrokkene als onderdaan beschouwt. Staatlozen moeten met documenten bewijzen dat zij staatloos zijn. De registratie staatloos wordt alleen gedaan als dat blijkt uit documenten of als de IND een verklaring 2.17 afgeeft met daarin een vermoedelijke nationaliteit.

als staatloos te worden ingeschreven en ook niet naturaliseren. Hierdoor dragen zij deze status vaak automatisch over op hun kinderen.
• Het Nederlandse nationaliteitsrecht - op twee uitzonderingen na - niet de mogelijkheid kent door geboorte op Nederlands grondgebied Nederlander te worden (het ius soli beginsel). Kinderen verwerven bij geboorte van rechtswege alleen de Nederlandse nationaliteit, als een of beide ouders Nederlander zijn.

Overwegende dat:

• Registratie als staatloos[4] veel praktische problemen van deze mensen oplost,
• De verantwoordelijkheid om aan te tonen dat je staatloos bent vrijwel onmogelijk is, zodat de gemeente in heel veel gevallen toch de status 'nationaliteit onbekend' registreert,
• De gemeente Arnhem op grond van landelijke wetgeving en beleid zelfstandig staatloosheid mag onderzoeken en meer ruimte heeft binnen de Wet BRP dan zij nu benut,
• Diverse gemeentes, waaronder Utrecht, Almere, Tilburg en Amsterdam, Arnhem hierin al voorgingen.

Verzoekt het college om:
- Maximaal gebruik te maken van de uitvoeringsruimte en beleidsvrijheid met betrekking tot het vaststellen van de status staatloosheid, door:

o Te kijken naar het lokale uitvoeringskader en dit – binnen de kaders van de wet – in lijn te brengen met het UNHCR handboek,
o Met betrokken ambtenaren binnen en buiten Arnhem in gesprek te gaan en onderling uit te wisselen hoe de uitvoeringsruimte optimaal kan worden benut,
o In kaart te brengen hoe mensen met de status 'nationaliteit onbekend', van wie niet (direct) de status 'staatloos' vastgesteld kan worden, beter ondersteund kunnen worden bij de praktische belemmeringen die zij tegenkomen;
o hiervoor een plan ontwikkelen en dit terug te koppelen aan de raad.

- daarnaast met andere gemeenten gezamenlijk aan te dringen bij ministerie om zo snel mogelijk wet- en regelgeving met betrekking tot een procedure van 'nationaliteit onbekend' naar 'staatloos' te ontwikkelen.

en gaat over tot de orde van de dag.

Susan van Ommen - D66
Marie José Navis - GroenLinks
Nathalie Nede - ChristenUnie

[4] Hiervan zijn er op 13 juni 2019 26 geregistreerd.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	27 november 2019
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Jan Hutten - CDA
Titel motie	E-step pilot Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M163** 422116

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Arnhem zowel voor zakelijke als voor recreatieve bezoekers een aantrekkelijke stad is om te vertoeven;
- Deze populariteit ertoe leidt dat de bereikbaarheid van Arnhem onvoldoende is en dat ook binnen de stad steeds vaker sprake is van verkeersopstoppingen;
- Het college op zoek is naar manieren om de bereikbaarheid van en binnen de stad te verbeteren;

- Arnhem een 70 jaar oude traditie heeft met de trolley en daarmee zich van oudsher als leider van nieuwe vormen van mobiliteit heeft getoond;
- De burgemeester onlangs nog heeft uitgesproken dat Arnhem “koploper is als energiestad en daarin het verschil wil maken”.

Overwegende dat:

- Slimme en groene mobiliteit de enige oplossing is voor de geconstateerde bereikbaarheidsproblematiek;
- Oplossingen zoals de E-step als oplossing tegen files in de stad en als een goedkope, groene en moderne vervoerder worden gezien in (buitenlandse) steden waarin ze nu worden ingezet;
- Het Arnhem past om innovatie en lef te tonen en van experimenten geleerd wordt:
- Aanbieders van slimme mobiliteitsoplossingen graag hun concepten ook in Nederlandse steden beschikbaar maken.

Draagt het college op om:

- Arnhem ook daadwerkelijk koploper als energiestad te laten zijn, en dit door te trekken in nieuwe vormen van mobiliteit;
- Routes en locaties inzichtelijk te maken waar nieuwe vormen van mobiliteit toepasbaar kunnen worden gemaakt;
- De gemeente Arnhem bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) aan te melden als pilot-locatie voor het gebruik van de E-Step.

En gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA